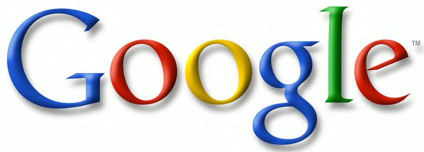

Shull
GHM

Historie af Danmark,

ved

Peter Friderich Suhm.

11te Tome,

fra

Aar 1286 til 1319.

Kjøbenhavn 1812,

Trykt og forlagt af Johan Frederik Schultz,
Kongelig og Universitetsbogtrykker.

Eric Menved.

Eric havde ikke fyldt sine 12 Aar, da Faderen blev dræbt, hvorimod Erkebisp Jens Grand, hos Langeb. VI. p. 392, foregiver, at han var 14, men alene for derved at vise, at Kongen var ikke saa ung, at han jo kunde styre sig selv, og ei lade sig lede af Raadgivere til at forfølge Geistligheden. Denne Konge bar det Tilnavn Menved, Menvid, Menveta, Menevet, Menvetæ; efter den almindelige Forklaring (Meursius Gramm. p. 449 Nota a. Hvitfeldt p. 298. Windingii Daniæ Reges cognominati Mst.) fordi han svor ved de hellige Mænd, ligesom vi sige: saa Mænd, hille (hellig) Mænd; men efter Langebeks Forklaring skal det betyde den, der har Mands Vit, eller Vid, som jeg snarere skulde antage i Følge det jeg forhen har anførts af Franciscanerne eller Minoriterne kaldtes han derimod pius, den Gudfrygtige eller Fromme. (Langeb. I. 25. 294. VI. 220.) Imidlertid finder jeg ikke det Tilnavn Menved hos nogen Skribent, der har levet med eller kort efter denne Konge, saa at han ventelig først i senere Tider har faaet dette Tilnavn; herved maa og mærkes, at flere have ført samme Tilnavn. Eric Menved Aar 1286.

Efter Kiempevisen (2 Part 31 Vise) skal Dronning Agnes have opholdt sig i Skanderborg, da hendes Herre blev myrdet. En Smaadreng (Page) red da did fra Finderup, og bragte hende

 først

Eric Menved Aar 1286.

først denne slette Tidende, for hvilken hun i Henseende til hans Troskab tilsagde ham baade Klæde og Føde i Kongens Gaard, saalænge hun raadte. Efter samme Vise var hun da klæd i rød Skarlagen, og fandtes der ingen, som vilde følge Kongens Lig til Viborg. Ventelig har Forfatteren herved villet forestille, hvor forhadt han var; men det kommer mig rimeligt for, at han er bleven begravet med Pomp, om ei strax, saa dog efter nogen Tid, siden hans Grav var efter de Tiders Maade anselig, og siden der blev bygget et Kapel i Finderup paa det Sted, han faldt. (Bartholin. Annal. ad ann. 1286. Mst.)

Saasom den unge Eric var engang bleven erklæret for og svoret som Konge, saa blev det derved, hvilket viser, at Morderne ei turde sætte sig derimod, for ei at røbe sig, at de vare de, der havde myrdet Kongen, og hvoraf tilligemed sees, at deres Anhang har ei været saa meget stort, og at de fleste Danske have været Kongehuset hengivne. Imidlertid fattedes det dog ikke paa hemmelige Efterstræbere, og om man skal troe Hamsfort hos Bartholin (ad ann. 1286. Mst.), saa har den jydske Hertug Valdemar sat sig imod, at den unge Eric skulde blive sin Faders Eftermand, som bliver troligt derved, at han havde Del i Sammenrottelsen mod den afdøde Konge; imidlertid maa han dog ei have meget heftig sat sig herimod, da han maaskee saae, at de fleste holdt med den unge Herre, thi ellers var han vel ei, endskiønt nærmeste Arving, i næste Aar bleven valgt til Formynder.

Af denne Hertug Valdemar haves et Diplom af 30te November, hvorved han tog sine kiære Borgere i Slesvig under sin Fred og særdeles Beskyttelse, og befriede dem fra at betale 40 Mark, som kaldtes Bygyald (Byskat) i Henseende til Leding, fra Arnegyald (Skorstenskat), Arfkøp (Skat af Arv), Thorghyald

Erik Menved Aar 1286.

ghyald (Markedskat) samt Told i alt sit Hertugdømme, og fra alle de Byrder og Tienester til ham, som kunde betynge dem, nemlig: ved at begiere Kiedler (caldaria), Dyner (culcedra) og Potter (pottæ) af dem til Slottet, naar Kongen *) kom; dog undtog han, naar han selv kom der; thi det anstod ham, saalænge han besad bemeldte Bye, og de vedblevve i den Troskab, de havde tilsvoret ham, at lade dem være fri; de maatte og i alt hans Land handle og vandle frit, hvor de vilde, ligesom i hans Forfædres Tid, ja de skulde nyde dette, om der endog skede noget Forbud i Hertugdømmet. Skade, at herved ei staaer, hvor dette Brev er givet, ventelig dog i Byen Slesvig. Dette mærkelige Benaadingsbrev giemmes i det kongelige danske tydske Cancellies Archiv, og er trykt i Noodt's Beyträge 1 B. 3 St. p. 168-170. Det synes klart, at det har været Hertugen angelegen, at have Slesvigs Borgere paa sin Side, og at dette har havt nogen Hensyn til hans Handeler med Danmark. At han bortgav Kongens Rettighed, viser, hvorledes han agtede at benytte sig af Danmarks forvirrede Tilstand, og af Kongens unge Aar. Denne Rettighed Kongerne havde, naar de kom til Slesvig, tiener med meget andet til at vise, at de havde forbeholdt sig Overherskabet over Hertugdømmet. Efter Hvitfeld (T. I. p. 284) blev Margrete strax efter sin Faders Kong Erics Drab ført til Sverrige, for der at opfødes, da hun skulde have Prinds Birger; dog er det maa-

*) Suhm har her feilet ved at følge den Langebekske Afskrift af Diplomet. Langebek har nemlig: "per adventum Regis", men Noodt, som nok er rigtigere, "per adventum Advocati Regis", naar Kongens Foged kom, var Borgerne befriede for at skaffe det Anførte tilveie, men ikke naar Hertugen kom.

Nyerup.

Eric Menved Aar 1286. maaskee først skeet 1288. Den 31te December indgik den bremiske Erkebisp Giselbert udi Herveld et Forbund med Otto, Hertug af Brunsvig og Lyneborg, imod Hertugen af Saxen, og nogle Riddere og Kastellaner i Lyneborg, dog undtoges Grev Otto af Oldenborg. Erkebispen skulde sende Hertugen 50 Bevæbnede med en Capitain og sin Faue, og Hertugen derimod give ham 2000 Mark hamborgske Penge. (Rehtmeiers Braunschw. Lüneb. Chron. III. 1836).

Aar 1287. Saasom Eric var for ung til selv at regiere, saa blev hans nærmeste Frænde Hertug Valdemar af Jylland beskikket til hans og Rigets Værge, dog saa, at Moderen Agnes ogsaa havde nogen Del heri. (Hvitfeld p. 298). Naar dette egentlig er skeet, vides ei tilvisse i Henseende til Moderen, dog er det rimeligt, at hun blev det strax; men paa Danehoffet i Nyborg udi Pindseugen var Valdemar tilstede, og blev da først Værge. Man kunde ei undgaae at beskikke ham dertil, da han var den nærmeste Frænde; og at lade sig mærke med, at man holdt for, at han havde havt Del i Anlæget mod Kongen, det var at giøre sig denne mægtige Herre og Danmarks nærmeste Nabo til aabenbare Fiende. Men som Valdemar syntes fra sine Forfædre at have Paastand til Riget, og desuden havde de fleste Adelsmænd paa sin Side, saa søgte han ei alene i mange Maader sin Fordel, men efterstræbte endog den unge Herre, hvilket denne dog undgik ved sin Moders Forstand og ved nogle Adelsmænds Troskab. Saa skriver Petrus Olai (Langeb. I. 125) efter Gheysmer (Langeb. II. 389).

Det første Diplom man har af denne Konge, er givet den 23de Martii i Roskild i hans Raads Overværelse, hvorved han med den sædvanlige Curial-Stil stadfæster Ebelholt Kloster alle dets

Fri-

Friheder og Gods, og siden et den 26de Martii i Nyborg (conf. Langeb. I. 294), hvorved han stadfæster et Forlig mellem Prioren af Knuds Kloster i Odense og Michael og Nicolaus Astretson i en Stridighed om en Eng, hvorved Klosteret beholdt de tre fierde Parter. Sagen var bleven fort for Kongens Drost, Herre Peder. Udi dette Document tales ligesaalidt som i det forrige om Hertug Valdemar, hvorover man maa troe, at han endda ei var bleven Værge, og forst blev det, efter Hvitfeld T. I. p. 299, i May Maaned i Nyborg; og anfores som Vidne bemeldte Drost akene, hvilken synes at have været en af Kongens yppersté og beste Raadgivere. Erik Menved Aar 1287.

Den 8de April tilskrev Dronning Agnes, Hertuginde af Estland, fra Vordingborg (Drejer Juspubl. Lub. 141-42) Bisp Johan af Reval og Herre Odward de Lode samt 3 andre den danske Konges Vasaller, hvorledes Lybekkerne havde klaget over, at et stort dem tilhorende Kiobmands-Skib havde strandet paa Kysterne af Wironien, og dets Gods var bleven bortrovet af Indvaanerne der. Da nu Lybekkerne vare Rigets færdeles Venner, saa befol hun dem, hun tilskrev, at tilholde dem der havde giort dette, Munkene af Falkenaa og 13 andre Herrer, samt flere, hvis Navn de vidste, at tilbagegive det Fratagne til de Lybekker, der boede i Reval, og de at bevare det, indtil nærmere kongelig Befaling; men om de nægtede at tilbagegive, da skulde de indstævne dem at mode for Kongen inden 8 Dage efter St. Hansdag. Herved vare nærværende den ædle Fyrste Wislav af Rygen, den danske Konges Drost, Nicholaus Bossonn, Advocat i Vordingborg, David Thorstenson og Benedict Waestae, og flere Riddere og Væbnere.

Eric Menved Aar 1287.

I Aarhus, som det synes, udgav den bekiendte Marsk Stig Anderson den 24de May et Beskiermelsesbrev til Kapitlet i Aarhus (Langeb. VI. 416), hvorved han forbød sine Tiende og Underhavende at forurolige dets Eiendele i Skramsholm og overalt. Her skriver han sig forhen den berømmelige danske Konges Marskalk.

Strax efter dette holdtes i Pindseugen (Hvitfeld p. 298) Danehof i Nyborg. Der haves et Diplom af Kongen den 28de May, hvori han skriver sig de Danskes og Slavers Konge, og Hertug i Estland, og hvorved han stadfæster Cistercienser-Abbedissen og Nonnerne i Reval deres Gods og Eiendele; hvilket og hans Frue Moder Dronning Agnes, der skriver sig ligesom hendes Søn, bekræftede Dagen efter i Nyborg. Det siges der at være givet, medens Danehof (regni concilium generale) holdtes der. Da Nyborg ligger omtrent midt i Riget, saa kunde intet beleiligere Sted vælges til det aarlige Danehof.

Efter et Diplom af den 28de May (Drejer Juspubl. Lub. 81), thi det er givet paa den hellige Germani Dag, medmindre derved sigtes til Germanus, som indfalder først den 31te Julii, saa var Hertug Valdemar endnu først bemeldte Dag i Byen Slesvig. Der gav han Raadet, Borgerne, Kiøbmændene i Lybek, og deres Sendebud Tilladelse til frit og ubehindret med deres Vare at reise saavel til Lands som til Vands igiennem hans Hertugdømme til Flandern og hvorhen de vilde; han lovede at ville sørge for deres Vare, som for sine egne, saafremt noget skulde dem fratages inden hans Herredømmes Grændser; led de Skibbrud, da skulde de frit og trygt besidde deres Gods, thi slig Frihed var givet dem af Kronen og hans Forfædre. Bispen af Slesvig og hans eget Raad vare herved nærværende. Men har end Valdemar

den

Eric Menved Aar 1287.

den 28de May været i Slesvig, saa har han dog strax derpaa været paa Danehoffet i Nyborg, hvor han efter Kroniken, som slutter med 1317 (Langeb. II. p. 174) og Hvitfeld (p. 298) blev udraabt og forkyndt for Kongens og Rigets Forstander, samt fik igien hvad Gods hans Fader Hertug Eric havde havt, nemlig Als, Ærre, Femern og flere Øer Sønden for Middelfart, som den forrige Konge havde forenet med Riget. Man var uden Tvivl saa eftergivende mod ham, for derved at drage ham fra Mordernes Parti; thi ellers havde man vel ei turdet lægge Sag an imod dem. Samme Tid blev og efter Petrus Olai (Langeb. II. 265. V. 532) Riget paa ny stadfæstet Kong Eric. Men da nu Kongen, Dronningen, Hertug Valdemar, Markgrev Otto af Brandenborg, Kongens Morbroder, Fyrst Wizlav af Rygen, Grevarne af Holsten, og Rigets Bisper, samt menige Adel var samlet paa dette Danehof, saa besluttede man at foretage den vigtige Sag mod Morderne. Ryget havde vel hidtil beskyldt og nævnet dem, men Rygte er intet Bevis. Nu udnævnedes (Hvitfeld p. 298) Markgrev Otto, Fyrst Wizlaf, de holstenske Grever, hvilke samtlig vare hid ind forskrevne, tilligemed 27 gode Mænd af Adel, at randsage og besværge, hvo der havde dræbt Kong Eric. Vidnesbyrd bleve afhørte, og Efterretninger oplæste, og da bleve Grev Jacob af Halland, Marsken Stig Andersen, Peder Jakobsen, Peder Porse, Niels Hallandsfar (maaskee den foregaaende Peders Broder, eftersom Ericus Olai (lib. III. 144) siger, at Peder havde en Broder, der blev giort fredløs, hvorimod Langebek i en skreven Anmærkning anseer denne Niels for Jacobs Slegfredebroder) Arved Bengtsen, Niels Knudsen, Uffo Dyre, Jacob Blaafod, Riddere, og de Væbnere Rani Jonsen, Agho Rake, alle af den fornemste Rigets Adel, dømte som Kongens

Eric Menved Aar 1287.

Bakkemand, og derfor at være fredløse, og at have deres Gods forbrudt til Kongens Kammer. Da Peder Litle, den værste af Morderne, ei nævnes her, saa man han rimelig være død i det Mellemrum mellem Kongens Mord og Danehoffet. Nærmere kunde man ikke gaae saadanne Mordere efter de Tiders Love, siden de ei havde dræbt Kongen i nogen Kirke eller paa hans egen Gaard. Ved denne Leilighed kom Greve Jacobs Jorder i Ermløff, som han havde pantsat til Sorøe Kloster for en Gield, Kong Eric Glipping var det skyldig, til Kongen; men denne var saa billig igien at pantsætte dem til Klosteret, som havde aarlig deraf i Indkomst 2 Mark Jetalia (annonæ). Denne Dom blev efter Petrus Olai afsagt Pindsedag, det er den 25de May, men det ei uden efter megen Strid, saasom de Skyldige vare af den største Slægt i Riget og havde mange Blodsforvandte. Rimelig vare de Skyldige selv tilstede, og blev dem forundt Tid at tage Flugten; thi vi have ei denne mærkelige Dom ligesaalidt, som den Anordning, hvorved Valdemar blev Formynder; i Hvitfelds Tid vare de maaskee allerede borte, siden han ei har anført dem. I Kiempeviisernes 2 Part 32 Vise tales om, at de Sammenrottede 77 i Tallet mødte, som det synes ei længe efter Kongens Mord, paa en Hede, og beraadslog hvad de nu skulde giøre. Endelig besluttede de at ride til Skanderborg, og høre hvad Dronningen nu sagde, hun som gemenlig ellers pleiede at spotte. Er dette Besøg virkelig skeet, saa tænker jeg, det er gaaet for sig ei længe for Danehoffets Holdelse i Nyborg, da Mordernes Navne venteelig ei længer vare skiulte. Marsk Stig (og de flere) rede derpaa med jernklædte Hofmænd afsted. Da han kom ind ad Døren, kaldte hun ham en selvgiort Konge, og sagde, at om den unge Kong Erik levede Aaret ud, saa fik han vel sin Løn. Marsk Stig svarede hertil, at han

Erik Menved Aar 1287.

ei var selvgiort Konge, og at Dronningen tog sig vist ei Kongens Død meget nær, saalænge hun kunde have Drosten Hr. Lovmand ved sin Side. Hvorvel man langtfra ikke i alt kan lide paa slige Folke-Sagn og Satyrer, saa bør man dog ei heller gandske forkaste dem. Kong Erik Glippings umaadelige Utugt, og det, at Dronningen faa Aar efter giftede sig igien (Lang. I. 125) og glemte sin Herre, der paa saa ynkelig en Maade var kommen af Dage, kan give megen Vægt til denne Eftertale, naar herved forstaaes Drosten Hr. Peder Hoseøl, hvis Hengivenhed til Kongehuset derved godt kan forklares. (Imidlertid forekommer Drost Hr. Lovmand i den 63 Vise p. 666-669, hvorledes han tog fra Magnus Aalegrevens Søn hans Fæstemø Ellensborg, hvorfor denne dræbte ham og 15 af hans Mænd; og i 68 Vise p. 680-682, at Lovmand, som ei her kaldes Drost, var forløvet med stolte Ingelild, som lovede at bie efter ham i 9 Aar, men Lovmand reiste ud og blev borte i 8, hvorpaa hendes Brødre gave hende bort til den rige Hr. Tord, dog Bryllupsdagen kom Lovmand hiem, fik sin Brud, og Tord igien hans Søster; uvist, naar og om noget af alt dette er skeet). Dog da slige Ting altid skee i Løndom, da Dronningen, helst den regierende, maatte have Fortrolighed til visse Mandsfolk; og da menneskelig Mistanke heri er stor, saa faaer det at staae ved sit Værd. Dronningen misskede ondt over Marsk Stig for denne Eftertale, og den unge Herre Christopher sagde, at dette var kun ringe Bod for hans kiære Faders Død. Den unge Konge brød ud med, at Marsk Stig vist skulde romme af Landet, om han skulde bære Kronen. Marsk Stig truede da, at om saa skulde skee, da vilde han hente sin Føde i Danmark og giøre mange Enker, hvorpaa han red til Mølnetorp (Molderup), hvor hans Frue da opholdt sig. Molderup

Eric havde ikke fyldt sine 12 Aar, da Faderen blev dræbt, hvorimod Erkebisp Jens Grand, hos Langeb. VI. p. 302, foregiver, at han var 14, men alene for derved at vise, at Kongen var ikke saa ung, at han jo kunde styre sig selv, og ei lade sig lede af Raadgivere til at forfølge Geistligheden. Denne Konge har det Tilnavn Menved, Menvid, Menveta, Menevet, Menvetæ; efter den almindelige Forklaring (Meursius Gramm. p. 449 Nota a. Hvitfeldt p. 298. Winsingii Daniæ Reges cognominati Mst.) fordi han svor ved de hellige Mænd, ligesom vi sige: saa Mænd, hille (hellig) Mænd; men efter Langebeks Forklaring skal det betyde den, der har Mands Vit, eller Vid, som jeg snarere skulde antage i Følge det jeg forhen har anført; af Franciscanerne eller Minoriterne kaldtes han derimod pius, den Gudfrygtige eller Fromme. (Langeb. I. 25. 294. VI. 220.) Imidlertid finder jeg ikke det Tilnavn Menved hos nogen Skribent, der har levet med eller kort efter denne Konge, saa at han ventelig først i senere Tider har faaet dette Tilnavn; herved maa og mærkes, at flere haveført samme Tilnavn. Eric Menved Aar 1286.

Efter Kiempevisen (2 Part 31 Vise) skal Dronning Agnes have opholdt sig i Skanderborg, da hendes Herre blev myrdet. En Smaadreng (Page) red da did fra Finderup, og bragte hende

 først

Eric Menved Aar 1286.

først denne slette Tidende, for hvilken hun i Henseende til hans Troskab tilsagde ham baade Klæde og Føde i Kongens Gaard, saalænge hun raadte. Efter samme Vise var hun da klæd i rød Skarlagen, og fandtes der ingen, som vilde følge Kongens Lig til Viborg. Ventelig har Forfatteren herved villet forestille, hvor forhadt han var; men det kommer mig rimeligt for, at han er bleven begravet med Pomp, om ei strax, saa dog efter nogen Tid, siden hans Grav var efter de Tiders Maade anselig, og siden der blev bygget et Kapel i Finderup paa det Sted, han faldt. (Bartholini Annal. ad ann. 1286. Mst.)

Saasom den unge Eric var engang bleven erklæret for og svoret som Konge, saa blev det derved, hvilket viser, at Morderne ei turde sætte sig derimod, for ei at røbe sig, at de vare de, der havde myrdet Kongen, og hvoraf tilligemed sees, at deres Anhang har ei været saa meget stort, og at de fleste Danske have været Kongehuset hengivne. Imidlertid fattedes det dog ikke paa hemmelige Efterstræbere, og om man skal troe Hamsfort hos Bartholin (ad ann. 1286. Mst.), saa har den jydske Hertug Valdemar sat sig imod, at den unge Eric skulde blive sin Faders Eftermand, som bliver troligt derved, at han havde Del i Sammenrottelsen mod den afdøde Konge; imidlertid maa han dog ei have meget heftig sat sig herimod, da han maaskee saae, at de fleste holdt med den unge Herre, thi ellers var han vel ei, endskiønt nærmeste Arving, i næste Aar bleven valgt til Formynder.

Af denne Hertug Valdemar haves et Diplom af 30te November, hvorved han tog sine kiære Borgere i Slesvig under sin Fred og særdeles Beskyttelse, og befriede dem fra at betale 40 Mark, som kaldtes Bygyald (Byskat) i Henseende til Leding, fra Arnegyald (Skorstenskat), Arfkøp (Skat af Arv), Thorghyald

Erik Menved Aar 1286.

ghyald (Markedskat) samt Told i alt sit Hertugdømme, og fra alle de Byrder og Tienester til ham, som kunde betynge dem, nemlig: ved at begiere Kiedler (caldaria), Dyner (culcedra) og Potter (pottæ) af dem til Slottet, naar Kongen *) kom; dog undtog han, naar han selv kom der; thi det anstod ham, saalænge han besad bemeldte Bye, og de vedbleve i den Troskab, de havde tilsvoret ham, at lade dem være fri; de maatte og i alt hans Land handle og vandle frit, hvor de vilde, ligesom i hans Forfædres Tid, ja de skulde nyde dette, om der endog skede noget Forbud i Hertugdømmet. Skade, at herved ei staaer, hvor dette Brev er givet, ventelig dog i Byen Slesvig. Dette mærkelige Benaadingsbrev giemmes i det kongelige danske tydske Cancellies Archiv, og er trykt i Noodt's Beyträge 1 B. 3 St. p. 168-170. Det synes klart, at det har været Hertugen angelegen, at have Slesvigs Borgere paa sin Side, og at dette har havt nogen Hensyn til hans Handeler med Danmark. At han bortgav Kongens Rettighed, viser, hvorledes han agtede at benytte sig af Danmarks forvirrede Tilstand, og af Kongens unge Aar. Denne Rettighed Kongerne havde, naar de kom til Slesvig, tiener med meget andet til at vise, at de havde forbeholdt sig Overherskabet over Hertugdømmet. Efter Hvitfeld (T. I. p. 284) blev Margrete strax efter sin Faders Kong Erics Drab ført til Sverrige, forder at opføde s, da hun skulde have Prinds Birger; dog er det maa-

*) Suhm har her feilet ved at følge den Langebekske Afskrift af Diplomet. Langebek har nemlig: "per adventum Regis", men Noodt, som nok er rigtigere, "per adventum Advocati Regis", naar Kongens Foged kom, var Borgerne befriede for at skaffe det Anførte tilveie, men ikke naar Hertugen kom.

Nyerup.

Eric Menved Aar 1286. maaskee først skeet 1288. Den 31te December indgik den bremiske Erkebisp Giselbert udi Hetveld et Forbund med Otto, Hertug af Brunsvig og Lyneborg, imod Hertugen af Saxen, og nogle Riddere og Kastellaner i Lyneborg, dog undtoges Grev Otto af Oldenborg. Erkebispen skulde sende Hertugen 50 Bevæbnede med en Capitain og sin Faue, og Hertugen derimod give ham 2000 Mark hamborgske Penge. (Rehtmeiers Braunschw. Luneb. Chron. III. 1836).

Aar 1287. Saasom Eric var for ung til selv at regiere, saa blev hans nærmeste Frænde Hertug Valdemar af Jylland beskikket til hans og Rigets Værge, dog saa, at Moderen Agnes ogsaa havde nogen Del heri. (Hvitfeld p. 298). Naar dette egentlig er skeet, vides ei tilvisse i Henseende til Moderen, dog er det rimeligt, at hun blev det strax; men paa Danehoffet i Nyborg udi Pindseugen var Valdemar tilstede, og blev da først Værge. Man kunde ei undgaae at beskikke ham dertil, da han var den nærmeste Frænde; og at lade sig mærke med, at man holdt for, at han havde havt Del i Anlæget mod Kongen, det var at giøre sig denne mægtige Herre og Danmarks nærmeste Nabo til aabenbare Fiende. Men som Valdemar syntes fra sine Forfædre at have Paastand til Riget, og desuden havde de fleste Adelsmænd paa sin Side, saa søgte han ei alene i mange Maader sin Fordel, men efterstræbte endog den unge Herre, hvilket denne dog undgik ved sin Moders Forstand og ved nogle Adelsmænds Troskab. Saa skriver Petrus Olai (Langeb. I. 125) efter Gheysmer (Langeb. II. 389).

Det første Diplom man har af denne Konge, er givet den 23de Martii i Roskild i hans Raads Overværelse, hvorved han med den sædvanlige Curial-Stil stadfæster Ebelholt Kloster alle dets

Fri-

Friheder og Gods, og siden et den 26de Martii i Nyborg (conf. Langeb. I. 294), hvorved han stadfæster et Forlig mellem Prioren af Knuds Kloster i Odense og Michael og Nicolaus Astretson i en Stridighed om en Eng, hvorved Klosteret beholdt de tre fierde Parter. Sagen var bleven fort for Kongens Drost, Herre Peder. Udi dette Document tales ligesaalidt som i det forrige om Hertug Valdemar, hvorover man maa troe, at han endda ei var bleven Værge, og først blev det, efter Hvitfeld T. I. p. 299, i May Maaned i Nyborg; og anføres som Vidne bemeldte Drost alene, hvilken synes at have været en af Kongens øverste og beste Raadgivere. Erik Menved Aar 1287.

Den 8de April tilskrev Dronning Agnes, Hertuginde af Estland, fra Vordingborg (Drejer Juspubl. Lub. 141-42) Bisp Johan af Reval og Herre Odward de Lode samt 3 andre den danske Konges Vasaller, hvorledes Lybekkerne havde klaget over, at et stort dem tilhørende Kiøbmands-Skib havde strandet paa Kysterne af Wironien, og dets Gods var bleven bortrøvet af Indvaanerne der. Da nu Lybekkerne vare Rigets særdeles Venner, saa befol hun dem, hun tilskrev, at tilholde dem der havde giort dette, Munkene af Falkenaa og 13 andre Herrer, samt flere, hvis Navn de vidste, at tilbagegive det Fratagne til de Lybekker, der boede i Reval, og de at bevare det, indtil nærmere kongelig Befaling; men, om de nægtede at tilbagegive, da skulde de indstævne dem at møde for Kongen inden 8 Dage efter St. Hansdag. Herved vare nærværende den ædle Fyrste Wislav af Rygen, den danske Konges Drost, Nicholaus Bossonn, Advocat i Vordingborg, David Thorstenson og Benedict Waestae, og flere Riddere og Væbnere.

I Aar-

Eric Menved Aar 1287.

I Aarhus, som det synes, udgav den bekiendte Marsk Stig Anderson den 24de May et Beskiermelsesbrev til Kapitlet i Aarhus (Langeb. VI. 416), hvorved han forbød sine Tiende og Underhavende at forurolige dets Eiendele i Skramsholm og overalt. Her skriver han sig forhen den berømmelige danske Konges Marskalk.

Strax efter dette holdtes i Pindseugen (Hvitfeld p. 298) Danehof i Nyborg. Der haves et Diplom af Kongen den 28de May, hvori han skriver sig de Danskes og Slavers Konge, og Hertug i Estland, og hvorved han stadfæster Cistercienser-Abbedissen og Nonnerne i Reval deres Gods og Eiendele; hvilket og hans Frue Moder Dronning Agnes, der skriver sig ligesom hendes Søn, bekræftede Dagen efter i Nyborg. Det sigæs der at være givet, medens Danehof (regni concilium generale) holdtes der. Da Nyborg ligger omtrent midt i Riget, saa kunde intet beleiligere Sted vælges til det aarlige Danehof.

Efter et Diplom af den 28de May (Drejer Juspubl. Lub. 81), thi det er givet paa den hellige Germani Dag, medmindre derved sigtes til Germanus, som indfalder først den 31te Julii, saa var Hertug Valdemar endnu først bemeldte Dag i Byen Slesvig. Der gav han Raadet, Borgerne, Kiøbmændene i Lybek, og deres Sendebud Tilladelse til frit og ubehindret med deres Vare at reise saavel til Lands som til Vands igiennem hans Hertugdømme til Flandern og hvorhen de vilde; han lovede at ville sørge for deres Vare, som for sine egne, saafremt noget skulde dem fratages inden hans Herredømmes Grændser; led de Skibbrud, da skulde de frit og trygt besidde deres Gods, thi slig Frihed var givet dem af Kronen og hans Forfædre. Bispen af Slesvig og hans eget Raad vare herved nærværende. Men har end Valdemar

den

Eric Menved Aar 1287.

den 28de May været i Slesvig, saa har han dog strax derpaa været paa Danehoffet i Nyborg, hvor han efter Kroniken, som slutter med 1317 (Langeb. II. p. 174) og Hvitfeld (p. 298) blev udraabt og forkyndt for Kongens og Rigets Forstander, samt fik igien hvad Gods hans Fader Hertug Eric havde havt, nemlig Als, Ærøe, Femern og flere Øer Sønden for Middelfart, som den forrige Konge havde forenet med Riget. Man var uden Tvivl saa eftergivende mod ham, for derved at drage ham fra Mordernes Parti; thi ellers havde man vel ei turdet lægge Sag an imod dem. Samme Tid blev og efter Petrus Olai (Langeb. II. 265. V. 532) Riget paa ny stadfæstet Kong Eric. Men da nu Kongen, Dronningen, Hertug Valdemar, Markgrev Otto af Brandenborg, Kongens Morbroder, Fyrst Wizlav af Rygen, Greverne af Holsten, og Rigets Bisper, samt menige Adel var samlet paa dette Danehof, saa besluttede man at foretage den vigtige Sag mod Morderne. Rygtet havde vel hidtil beskyldt og nævnet dem, men Rygte er intet Bevis. Nu udnævnedes (Hvitfeld p. 298) Markgrev Otto, Fyrst Wizlaf, de holstenske Grever, hvilke samtlig vare hid ind forskrevne, tilligemed 27 gode Mænd af Adel, at raadsage og besværge, hvo der havde dræbt Kong Eric. Vidnesbyrd bleve afhørte, og Efterretninger oplæste, og da bleve Grev Jacob af Halland, Marsken Stig Andersen, Peder Jakobsen, Peder Porse, Niels Hallandsfar (maaskee den foregaaende Peders Broder, eftersom Ericus Olai (lib. III. 144) siger, at Peder havde en Broder, der blev giort fredløs, hvorimod Langebek i en skreven Anmærkning anseer denne Niels for Jacobs Slegfredebroder) Arved Bengtsen, Niels Knudsen, Uffo Dyre, Jacob Blaafod, Riddere, og de Væbnere Rani Jonsen, Agho Rake, alle af den fornemste Rigets Adel, dømte som Kongens

Eric Menved Aar 1287.

Bankemand, og derfor at være fredløse, og at have deres Gods forbrudt til Kongens Kammer. Da Peder Litle, den værste af Morderne, ei nævnes her, saa maa han rimelig være død i det Mellemrum mellem Kongens Mord og Danehoffet. Nærmere kunde man ikke gaae saadanne Mordere efter de Tiders Love, siden de ei havde dræbt Kongen i nogen Kirke eller paa hans egen Gaard. Ved denne Leilighed kom Grev Jacobs Jorder i Wemløff, som han havde pantsat til Sorøe Kloster for en Gield, Kong Eric Glipping var det skyldig, til Kongen; men denne var saa billig igien at pantsætte dem til Klosteret, som havde aarlig deraf i Indkomst 2 Mark Ketalia (annonæ). Denne Dom blev efter Petrus Olai afsagt Kindsedag, det er dem 25de May, men det ei uden efter megen Strid, saasom de Skyldige vare af den største Slægt i Riget og havde mange Blodsforvandte. Rimelig vare de Skyldige selv tilstede, og blev dem forunt Tid at tage Flugten, thi vi have ei denne mærkelige Dom ligesaalidt, som den Anordning, hvorved Valdemar blev Formynder; i Hvitfelds Tid vare de maaskee allerede borte, siden han ei har anført dem. I Kiæmpeviisernes 2 Part 32 Wise tales om, at de Sammenrottede 77 i Tallet mødte, som det synes el længe efter Kongens Mord, paa en Hede, og beraadsloge hvad de nu skulde giøre. Endelig besluttede de at ride til Skanderborg, og høre hvad Dronningen nu sagde, hun som gemenlig ellers pleiede at spotte. Er dette Besøg virkelig skeet, saa tænker jeg, det er gaaet for sig ei længe for Danehoffets Holdelse i Nyborg, da Mordernes Navne venteelig ei længer vare skiulte. Marsk Stig (og de flere) rede derpaa med jernklædte Hofmænd afsted. Da han kom ind ad Døren, kaldte hun ham en selvgiort Konge, og sagde, at om den unge Kong Erik levede Aaret ud, saa fik han vel sin Løn. Marsk Stig svarede hertil, at han

ei

ei var selvgiort Konge, og at Dronningen tog sig vist ei Kongens Død meget nær, saalænge hun kunde have Drosten Hr. Lovmand ved sin Side. Ihvorvel man langtfra ikke i alt kan lide paa slige Folke-Sagn og Satyrer, saa bør man dog ei heller ganske forkaste dem. Kong Erik Glippings umaadelige Utugt, og det, at Dronningen saa Aar efter giftede sig igien (Lang. I. 125) og glemte sin Herre, det paa saa ynkelig en Maade var kommen af Dage, kan give megen Vægt til denne Eftertale, naar herved forstaaes Drosten Hr. Peder Hosemøl, hvis Hengivenhed til Kongehuset derved godt kan forklares. (Imidlertid forekommer Drost Hr. Lovmand i den 63 Vise p. 666-669, hvorledes han tog fra Magnus Aalegrevens Søn hans Fæstemø Ellensborg, hvorfor denne dræbte ham og 15 af hans Mænd; og i 68 Vise p. 680-682, at Lovmand, som ei her kaldes Drost, var forlovet med stolte Inngelild, som lovede at bie efter ham i 9 Aar, men Lovmand reiste ud og blev borte i 8, hvorpaa hendes Brødre gave hende bort til den rige Hr. Tord, dog Bryllupsdagen kom Lovmand hiem, fik sin Brud, og Tord igien hans Søster; uvist, naar og om noget af alt dette er skeet). Dog da slige Ting aldrig skee i Løndom, da Dronningen, helst den regierende, maatte have Fortrolighed til visse Mandsfolk; og da menneskelig Mistanke heri er stor, saa faaer det at staae ved sit Værd. Dronningen anskede ondt over Marsk Stig for denne Eftertale, og den unge Herre Christopher sagde, at dette var kun ringe Bod for hans kiære Faders Død. Den unge Konge brød ud med, at Marsk Stig vist skulde romme af Landet, om han skulde bære Kronen. Marsk Stig truede da, at om saa skulde skee, da vilde han hente sin Føde i Danmark og giøre mange Enker, hvorpaa han red til Mølnetorp (Molderup), hvor hans Frue da opholdt sig. Molderup

Erik Menved Aar 1287.

Erik Menved Aar 1287.

rup er en gammel Herregaard i Aarhus Stigt, Kalløe Amt, Feld-balle Sogn, Sønder Herred, som han skal have bygget, og hvor endnu vises en Sten, han skal have steget til Hest paa, og fore-kommer denne Gaard allerede i et Diplom af 1289. (Danske Atl. T. IV. p. 336). Der trøstede hans Hustru ham, at han ei skul-de reddes for det lidet Barn Kong Eric, saa at han for ham skul-de romme af Landet; han havde jo paa sin Side Grev Jacob af Halland, Herre Peder Porse, Herre Claus Hallandsfar med Jakob Blaafod, Aage Ragge, og Uffo Dyre; naar han blev den norske Kong Eriks Mand, saa vilde han faae Folk og Skibe nok til Hielp. Endelig beklagede hun sig, at hun i 9 Aar havde hemmelig maattet bære sin Sorg; altsaa skulde Kong Eric have krænket hende 1278; om saa er, da har Kongen ei voldtaget hen-de, da hendes Mand var paa Krigstog til Sverrige, men i en an-den hans Fraværelse.

Den over de Fredløse afsagte Dom stadfæstede Erkebispen Jo-han Dros (Matthiæ Series Episcoporum Lundens. 85) og alle danske Bisper, efter Befaling af den pavelige Legat Johan, Bisp i Tusculum (Lang. VI. 292), som var sendt til de Riger Tydsk-land (Alemannien), Bøhmen, Danmark, Sverrige, og de Her-tugdømmer Måhren (Marthiani) (venteligMarkbrandenborg), Po-len, Pomern, Preussen, Cassuben, Lifland, Rusland, og som ved sit Brev selv bansatte Morderne. Denne Mand holdt den 18de Martii et Concilium i Würzburg i Keiser Rudolphs Over-værelse (Mansi Concilia XIV. col. 1079. Staphorst II. 61-78), hvor blant andre den bremiske Erkebisp indfandt sig, og hvor man-ge Love bleve fornyede og givne for geistlige Personer, der alle sig-tede til Orden, og hvori ogsaa ivres imod de saa kaldte Focariæ, som Præsterne holdt, og hvis Antal maatte være stort, saalænge

Bis-

Giftermaal var dem forbudet. Der anordnedes og, at ingen maatte blive Præst, medmindre han havde opnaaet 20 Aar; Nonner skulde indklædes efter deres 12 eller 15 Aar; Leccarii maatte ei forundes Hus, thi denne Orden havde stiftet sig selv, vilde ei staae under nogen anden end Gud alene, og prædike Evangelium i den gandske Verden, og blev af den siden, da Bonifacius den 9de var Pave, som døde 1342, en vis Wilhelm brændt i Lybek, som gior det rimeligt, at der og har været Folk af denne Sekt i Danmark. Denne Legat udstædte ogsaa den 7de April et Brev i Worms mod Grev Guido af Flandern, og den 15de April i Hamburg mod hans Tilhængere (Martene Thesaur. Anecdot. I. col. 1208-10. 1216-17). Men som denne Legat vilde paalægge Geistligheden mange Tynger og Besværinger, hvorover endel Bisper appellerede mod ham til Paven, hvortil kom Pave Honorii Død den 3die April, saa skyndte han sig hiem, og synes ei at være kommen hid ind. Imidlertid har man dog et Brev af ham til Erkebispen og Kapitlet i Upsal, givet af ham i Clarevalle Kloster i Frankrig den 8de November, da Pavesædet stod ledigt; han taler deri om Penge han ikke havde faaet for Uroeligheder de foregave at være i Sverrige, at han nøie havde overveiet dette med Bispen af Børkum, og sine Sendebud, der vare komne tilbage fra Sverrige. At den gode Legat har været gierrig, sees deraf, at han til sit eget Brug kræver af dem 70 Mark purt og godt Sølv efter cølnsk Vægt inden næste Mikkelsdag. Den 6te December skrev han atter fra Clarevalle til Dominicaner-Priorerne i Landskaberne Dacien og Polen, hvorved han gav hvert Kloster af denne Orden Tilladelse til at indsamle 25 Mark Sølv til Kirkebygning. Heraf er en Transsumpt i et Brev af den upsalske Erkebisp Nicolaus 1300 den 3die May udi Arus.

Eric Menved Aar 1287.

Men

Eric Menved Aar 1287.

Men nu at komme til Kongemorderne igien, da lod Regieringen dem ei alene bandsætte ved Erkebispen af Lund, men og erklære fredløse ved Keiser Rudolf (Lang. I. 126. Hvitfeld 299), for derved at betage dem alt Ophold og Sikkerhed i fremmede Lande; ellers har dette vel og grundet sig paa den Tanke, at Keiseren var Christenhedens Monark og fornemste Hoved. For end mere at knække Morderne, hvis Magt og Anhang var stort, bragte man de brandenborgske Markgrever og Brødre Otto og Conrad, den unge Konges Morbrødre, til at udstæde den 5te Junii et Brev i Grobeniz udi Wagrien, hvorhen de ventelig vare overgangne til Vands efter Danehoffets Slutning, og hvori de give tilkiende ei at ville tilligemed deres Venner indgaae noget Forlig med deres Svogers den danske Konges Manddrabere, der nu vare erklærede fredløse (proscripti) uden Medvillie og Samtykke af deres Søster den danske Dronning Agnes, hendes Søn den danske Konge deres Fætter (avunculus, saa forkert brugte Middelalderen de latinske Ord), den rygiske Fyrst Wizlaf, og den slesvigske Hertug Valdemar; dog saaledes, at disse ikke heller eller deres Venner maatte indgaae noget Forlig med bemeldte Misdædere, der nu vare overtydede og fredløse. Dronningen kaldes her Serenissima, Kongen Magnificus, Wizlav illustris, og Valdemar Magnificus. Dette vigtige Document har jeg ladet trykke bagved.

Paa samme Danehof blev Kong Eric slaget til Ridder (eqves auratus) af sin Morbroder Markgrev Otto (Hvitfeld p. 299. Lang. III. 314) og Hertug Valdemar igien paa samme Dag slaaet til Ridder af Kongen.

Hvitfeld vil p. 298, at en Herredag, som han kalder den, blev førend den i Nyborg holdt i Skelskør i April, hvor Manddraberne agtede at overfalde og bemestre sig Kongens Person, førend

end Dom var gaaet over dem, og derved at forekomme deres egen Ulempe, samt at hindre, at en fremmed Herre, nemlig Valdemar, ei skulde faae Formynderskab i Danmark; men Kongen kom i Behold, og Anslaget blev ved Hertugens gode Anstalter tilintet. I den Tumult blev Dronningen fangen og fort til Hertugen, thi i Forstningen tænkte han og hans Folk, at det var myntet paa dem; men da han kom under Veir med den rette Sammenhæng, undskyldte han sig, satte Dronningen paa fri Fod, og derpaa reiste de sammen over til Fyen og Jylland, for at straffe disse dristige Mordere; Drosten Hr. Peder Hoseøl skal og være bleven mistænkt for dette Opror. Naar Manddrabernes Mod, Antal og Frækhed betænkes, samt den Fare de svævede i, saa seer denne Fortælling meget rimelig ud, hvorfor og Christiani Gesch. von Schlesw. u Holst. II. p. 368. Gebhardi dän. Gesch. 4to p. 559. 8vo 35-36. Holberg 1ste Tome. Pontanus lib. VII. col. 374. Hamsfort hos Lang. I. 294. Meursius col. 449 uden at Gram giør nogen Anmærkning derved, kort sagt alle, anføre den. Men da den troværdige Fortsætter af Albert af Stade p. 16, samt mange af vore egne gamle Kroniker tale om et Danehof i Skelskør 1289, hvor noget saadant skede i Anledning af en Tvist mellem Dronningen og Hertugen; og Hvitfeld og alle de, som følge ham, udelade derimod ved 1289 at tale derom; saa er det tydeligt, at de have henført dette til et urigtigt Aar, samt deraf giettet sig til en urigtig Aarsag, ei at tale om, at Hvitfeld p. 298. Cornerus ap. Eccardum col. 936 og flere satte Skelskørs Danehof endog 1286, og Hvitfeld i April, nogle Maaneder før Eric Glipping blev myrdet. Vel sandt, at Gheysmer (Lang. II. 389) taler om Handelen i Skelskør strax i Eric Menveds Regierings Begyndelse, men hans Chronologie er uilsforladelig, og desuden taler han ganske anderledes om Sagen end Hvitfeld. Eric Menved Aar 1287.

Da

Eric Menved Aar 1287.

brændte imens Medelfart og Hindsholm. Endskiønt Aarbøgerne af Esrom og Kreniken, som slutter med 1497, som fortælle dette, henføre adskilligt andet Krigen vedkommende til dette Aar, som dog uden Tvivl ei hører til 1287, saa synes dog det nu anførte virkeligen at høre til dette Aar; thi ellers skede for meget 1288. For den Beskyttelse de nød af den norske Konge, skal de efter Kreniken, som slutter med 1410 (Lang. V. 532), og Petrus Olai (Lang. II. 265) have lovet ham (assignaverunt) det danske Rige. Medens Jens Grand endnu var Prøvst i Roskilde, viste han sig saa partisk for Morderne, der vare ham beslægtede, at han, efterat Kongen havde, da Dommen var falden, strængelig forbudet, at Ingen maatte enten hemmelig eller aabenbare hielpe, raade eller begunstige dem, dog vedblev det, modtog deres Sendebud i sit Hus, og befordrede Andres Breve til dem, og deres Breve til Andre. Ja i den siellandske Almues almindelige Samling i Ingesund var han fræk nok til aabenlydt at sige, at ingen maatte forundre sig over Kong Eriks Drab, da sligt var hændet mange danske Konger; saaledes var den nu regierende Konges Farfader Kong Christopher bleven forgivet, og hans Broder Kong Erik druknet, uden at nogen Hævn var fulgt derpaa. Ja for nogle troværdige Mænd understod han sig at sige, at det var ilde, Kong Eric ei var bleven dræbt 12 til 16 Aar før, thi saa havde han ingen Afkom efterladt sig (Lang. VI. 290).

Den norske Konge, som nu og siden antog sig Morderne saa ivrigen, maa dog i Førstningen ei have tænkt saaledes, men siden bleven forblindet ved deres Tilbud; thi man seer (Rymeri Foedera II. 323. Thorkel. Analecta 159-60), at han havde ladet ved Sendebud give den engelske Kong Edvard Mordet tilkiende, og i sit Brev veemelig ogsaa meldet om det Mord, der længe forhen var-

begaaet paa hans Morfader den danske Kong Eric, thi man seer af den engelske Konges Brev, at han ved Ligheden af Navnet Eric som de begge førte, og Ukyndighed i vor Historie, har staaet i den Tanke, at det var den norske Konges Morfader, som da var bleven dræbt. Ved den Leilighed skriver han mærkeligen, at han var bleven dræbt af sine Brødre, da man ellers ikke veed, at Christopher har havt Del i Erik Plovpennings Mord, hvorfor jeg mener, at det og maa skrives paa Regning af Edvards Misforstand. Man kunde vel herved fatte Mistanke mod Rigtigheden af Edvards Brev, men da det er givet i Paris den 22de Junii i hans Riges 14 Aar, det er 1287, og han den Tid virkelig var der, saa vil jeg heller tilskrive en Feiltagelse ovenmeldte Urigtigheder. Edvards Brev er til Edmund, Greve af Cornubien, som forestod Engeland i hans Fraværelse i Frankrige, som varede i 3 Aar; han siger deri, at den danske Konge havde været en ypperlig Fyrste, hans Svoger (Slægtskab mellem den engelske Kong Edvard og den danske Kong Eric var der ikke, saa at det kun er en Hofstil, at den første kalder den sidste Svoger, ligesom alle Konger nu omstunder kalde hinanden Brødre) hans meget kiære Ven, at det var en Misgierning, der var bedrevet mod ham, som var et Exempel for alle Konger og Fyrster, saa at de alle maatte opstaae til Hævn, hvorover Grev Edmund skulde paa Kongens Vegne give Tilladelse til alle de Riddere og andre, som vilde med den norske Konges Sendebud, Oliver af Monte-Spino, Greve af Saresburgh, gaae ud af Landet og ile den norske Konge til Hielp paa deres egen Fare. Men hvor vaklende og ubestandig er ikke Politiqven; imens Greven af Saresborg giorde sig efter sin Herres Befaling al mulig Umage for at formaae en udenlandsk Konge til at hævne den danske Konges Mord, havde hans egen

Erik Menved Aar 1287.

Eric Menved Aar 1287.

Bankemand, og derfor at være fredløse, og at have deres Gods forbrudt til Kongens Kammer. Da Peder Litle, den værste af Morderne, ei nævnes her, saa maa han rimelig være død i det Mellemrum mellem Kongens Mord og Danehoffet. Nærmere kunde man ikke gaae saadanne Mordere efter de Tiders Love, siden de ei havde dræbt Kongen i nogen Kirke eller paa hans egen Gaard. Ved denne Leilighed kom Grev Jacobs Jorder i Ermløff, som han havde pantsat til Sorøe Kloster for en Gield, Kong Eric Glipping var det skyldig, til Kongen; men denne var saa billig igien at pantsætte dem til Klosteret, som havde aarlig deraf i Indkomst 2 Mark Petulia (annosæ). Denne Dom blev efter Petrus Olai afsagt Pindsedag, det er den 25de May, men det ei uden efter megen Strid, saasom de Skyldige vare af den første Slægt i Riget og havde mange Blodsforvandte. Rimelig vare de Skyldige selv tilstede, og blev dem forundt Tid at tage Flugten, thi vi have ei denne mærkelige Dom ligesaalidt, som den Anordning, hvorved Valdemar blev Formynder; i Hvitfelds Tid vare de maaskee allerede borte, siden han ei har anført dem. I Kiæmpeviisernes 2 Part 32 Vise tales om, at de Sammenrottede 77 i Tallet mødte, som det synes ei længe efter Kongens Mord, paa en Hede, og beraadslog hvad de nu skulde giøre. Endelig besluttede de at ride til Skanderborg, og høre hvad Dronningen nu sagde, hun som gemenlig ellers pleiede at spotte. Er dette Besøg virkelig skeet, saa tænker jeg, det er gaaet for sig ei længe for Danehoffets Holdelse i Nyborg, da Mordernes Navne venteligt ei længer vare skiulte. Marsk Stig (og de flere) rede derpaa med jernklædte Hofmænd afsted. Da han kom ind ad Døren, kaldte hun ham en selvgiort Konge, og sagde, at om den unge Kong Erik levede Aaret ud, saa fik han vel sin Løn. Marsk Stig svarede hertil, at han

ei

ei var selvgiort Konge, og at Dronningen tog sig vist ei Kongens Død meget nær, saalænge hun kunde have Drosten Hr. Lovmand ved sin Side. Ihvorvel man langtfra ikke i alt kan lide paa slige Folke-Sagn og Satyrer, saa bør man dog ei heller ganske forkaste dem. Kong **Erik Glippings** umaadelige Utugt, og det, at Dronningen saa Aar efter giftede sig igien (Lang. I. 125) og glemte sin Herre, det paa saa ynkelig en Maade var kommen af Dage, kan give megen Vægt til denne Eftertale, naar herved forstaaes Drosten Hr. **Peder Hoseøl**, hvis Hengivenhed til Kongehuset derved godt kan forklares. (Imidlertid forekommer Drost Hr. **Lovmand** i den 63 Vise p. 666-669, hvorledes han tog fra **Magnus Aalegrevens** Søn hans Fæstemø **Ellensborg**, hvorfor denne dræbte ham og 15 af hans Mænd; og i 68 Vise p. 680-682, at **Lovmand**, som ei her kaldes Drost, var forlovet med stolte **Ingelild**, som lovede at bie efter ham i 9 Aar, men Lovmand reiste ud og blev borte i 8, hvorpaa hendes Brødre gave hende bort til den rige Hr. **Tord**, dog Bryllupsdagen kom Lovmand hiem, fik sin Brud, og **Tord** igien hans Søster; uvist, naar og om noget af alt dette er skeet). Dog da slige Ting altid skee i Løndom, da Dronningen, helst den regierende, maatte have Fortrolighed til visse Mandfolk; og da menneskelig Mistanke heri er stor, saa faaer det at staae ved sit Værd. Dronningen ønskede ondt over Marsk **Stig** for denne Eftertale, og den unge Herre **Christopher** sagde, at dette var kun ringe Bod for hans kiære Faders Død. Den unge Konge brød ud med, at Marsk **Stig** vist skulde rømme af Landet, om han skulde bære Kronen. Marsk **Stig** truede da, at om saa skulde skee, da vilde han hente sin Føde i Danmark og giøre mange Enker, hvorpaa han red til Mølnetorp (Melderup), hvor hans Frue da opholdt sig. Mølde-

Erik Menved Aar 1287.

Eric Menved Aar 1287.

rup er en gammel Herregaard i Aarhus Stigt, Kalløe Amt, Feldballe Sogn, Sønder Herred, som han skal have bygget, og hvor endnu vises en Steen, han skal have steget til Hest paa, og forekommer denne Gaard allerede i et Diplom af 1289. (Danske Atl. T. IV. p. 336). Der trøstede hans Hustru ham, at han ei skulde reddes for det lidet Barn Kong Eric, saa at han for ham skulde romme af Landet; han havde jo paa sin Side Grev Jacob af Halland, Herre Peder Porse, Herre Claus Hallandsfar med Jakob Blaafod, Aage Ragge, og Uffo Dyre; naar han blev den norske Kong Eriks Mand, saa vilde han faae Folk og Skibe nok til Hielp. Endelig beklagede hun sig, at hun i 9 Aar havde hemmelig maattet bære sin Sorg; altsaa skulde Kong Eric have krænket hende 1278; om saa er, da har Kongen ei voldtaget hende, da hendes Mand var paa Krigstog til Sverrige, men i en anden hans Fraværelse.

Den over de Fredløse afsagte Dom stadfæstede Erkebispen Johan Droe (Matthiæ Series Episcoporum Lundens. 85) og alle danske Bisper, efter Befaling af den pavelige Legat Johan, Bisp i Tusculum (Lang. VI. 292), som var sendt til de Riger Tydskland (Alemannien), Bøhmen, Danmark, Sverrige, og de Hertugdømmer Mähren (Marchiani) (venteligt Markbrandenborg), Polen, Pomern, Preussen, Cassuben, Lifland, Rusland, og som ved sit Brev selv bansatte Morderne. Denne Mand holdt den 18de Martii et Concilium i Würzburg i Keiser Rudolphs Overværelse (Mansi Concilia XIV. col. 1079. Staphorst II. 61-78), hvor blant andre den bremiske Erkebisp indfandt sig, og hvor mange Love bleve fornyede og givne for geistlige Personer, der alle sigtede til Orden, og hvori ogsaa ivres imod de saa kaldte Focariæ, som Præsterne holdt, og hvis Antal maatte være stort, saalænge

Bis-

Giftermaal var dem forbudet. Der anordnedes og, at ingen maatte blive Præst, medmindre han havde opnaaet 20 Aar; Nonner skulde indklædes efter deres 12 eller 15 Aar; Leccarii maatte ei forundes Hus, thi denne Orden havde stiftet sig selv, vilde ei staae under nogen anden end Gud alene, og prædike Evangelium i den ganske Verden, og blev af den siden, da Bonifacius den 9de var Pave, som døde 1342, en vis Wilhelm brændt i Lybek, som gior det rimeligt, at der og har været Folk af denne Sekt i Danmark. Denne Legat udstædte ogsaa den 7de April et Brev i Worms mod Grev Guido af Flandern, og den 15de April i Hamburg mod hans Tilhængere (Martene Thesaur. Anecdot. I. col. 1208-10. 1216-17). Men som denne Legat vilde paalægge Geistligheden mange Tynger og Besværinger, hvorover endel Bisper appellerede mod ham til Paven, hvortil kom Pave Honorii Død den 3die April, saa skyndte han sig hiem, og synes ei at være kommen hid ind. Imidlertid har man dog et Brev af ham til Erkebispen og Kapitlet i Upsal, givet af ham i Clarevalle Kloster i Frankrig den 8de November, da Pavesædet stod ledigt; han taler deri om Penge han ikke havde faaet for Uroeligheder de foregave at være i Sverrige, at han nøie havde overveiet dette med Bispen af Børglum, og sine Sendebud, der vare komne tilbage fra Sverrige. At den gode Legat har været gierrig, sees deraf, at han til sit eget Brug kræver af dem 70 Mark purt og godt Sølv efter cølnsk Vægt inden næste Mikkelsdag. Den 6te December skrev han atter fra Clarevalle til Dominicaner-Priorerne i Landskaberne Dacien og Polen, hvorved han gav hvert Kloster af denne Orden Tilladelse til at indsamle 25 Mark Sølv til Kirkebygning. Heraf er en Transumpt i et Brev af den upsalske Erkebisp Nicolaus 1300 den 3die May udi Aros.

Eric Menved Aar 1287.

Men

Eric Menved Aar 1287.

Men nu at komme til Kongemorderne igien, da lod Regieringen dem ei alene bandsætte ved Erkebispen af Lund, men og erklære fredløse ved Keiser Rudolf (Lang. I. 126. Hvitfeld 299), for derved at betage dem alt Ophold og Sikkerhed i fremmede Lande; ellers har dette vel og grundet sig paa den Tanke, at Keiseren var Christenhedens Monark og fornemste Hoved. For end mere at knække Morderne, hvis Magt og Anhang var stort, bragte man de brandenborgske Markgrever og Brødre Otto og Conrad, den unge Konges Morbrødre, til at udstæde den 5te Junii et Brev i Grobeniz udi Wagrien, hvorhen de ventelig vare overgangne til Vands efter Danehoffets Slutning, og hvori de give tilkiende ei at ville tilligemed deres Venner indgaae noget Forlig med deres Svogers den danske Konges Manddrabere, der nu vare erklærede fredløse (proscripti) uden Medvillie og Samtykke af deres Søster den danske Dronning Agnes, hendes Søn den danske Konge deres Fætter (avunculus, saa forkert brugte Middelalderen de latinske Ord), den rygiske Fyrst Wizlaf, og den slesvigske Hertug Valdemar; dog saaledes, at disse ikke heller eller deres Venner maatte indgaae noget Forlig med bemeldte Misdædere, der nu vare overtydede og fredløse. Dronningen kaldes her Serenissima, Kongen Magnificus, Wizlav illustris, og Valdemar Magnificus. Dette vigtige Document har jeg ladet trykke bagved.

Paa samme Danehof blev Kong Eric slaget til Ridder (eqves auratus) af sin Morbroder Markgrev Otto (Hvitfeld p. 299. Lang. III. 314) og Hertug Valdemar igien paa samme Dag slaaet til Ridder af Kongen.

Hvitfeld vil p. 298, at en Herredag, som han kalder den, blev førend den i Nyborg holdt i Skelskør i April, hvor Manddraberne agtede at overfalde og bemestre sig Kongens Person, førend

Eric Menved Aar 1287.

end Dom var gaaet over dem, og derved at forekomme deres egen Ulempe, samt at hindre, at en fremmed Herre, nemlig Valdemar, ei skulde faae Formynderskab i Danmark; men Kongen kom i Behold, og Anslaget blev ved Hertugens gode Anstalter tilintet. I den Tumult blev Dronningen fangen og fort til Hertugen, thi i Førstningen tænkte han og hans Folk, at det var myntet paa dem; men da han kom under Veir med den rette Sammenhæng, undskyldte han sig, satte Dronningen paa fri Fod, og derpaa reiste de sammen over til Fyen og Jylland, for at straffe disse dristige Mordere; Drosten Hr. Peder Hosegl skal og være bleven mistænkt for dette Opror. Naar Manddrabernes Mod, Antal og Frækhed betænkes, samt den Fare de svævede i, saa seer denne Fortælling meget rimelig ud, hvorfor og Christiani Gesch. von Schlesw. u Holst. II. p. 368. Gebhardi dän. Gesch. 4to p. 559. Yvo 35-36. Holberg 1ste Tome. Pontanus lib. VII. col. 374. Hamsfort hos Lang. I. 294. Meursius col. 449 uden at Gram giør nogen Anmærkning derved, kort, snart alle, anføre den. Men da den troværdige Fortsætter af Albert af Stade p. 16, samt mange af vore egne gamle Kroniker tale om et Danehof i Skelsker 1289, hvor noget saadant skede i Anledning af en Tvist mellem Dronningen og Hertugen; og Hvitfeld og alle de, som følge ham, udelade derimod ved 1289 at tale derom: saa er det tydeligt, at de have henført dette til et urigtigt Aar, samt deraf giettet sig til en urigtig Aarsag, ei at tale om, at Hvitfeld p. 298. Cornerus ap. Eccardum col. 956 og flere satte Skelskørs Danehof endog 1286, og Hvitfeld i April, nogle Maaneder for Eric Glipping blev myrdet. Vel sandt, at Gheysmer (Lang. II. 389) taler om Handelen i Skelskør strax i Eric Menveds Regierings Begyndelse, men hans Chronologie er uilforladelig, og desuden taler han ganske anderledes om Sagen end Hvitfeld.

Da

Eric Menved Aar 1287.

Da nu Morderne ei saae sig sikkre, flygtede de ud af Landet til den norske Kong Eric, der tilligemed sin Broder Hertug Hakon tog dem i Beskyttelse (Torfæi Hist. Norv. IV. 376) og gav dem i Tønsberg den 25de Junii et Beskiermelsesbrev, hvori de sige, at Stig Andersen, Niels Knutson, Niels Hallandsfar, Peder Jakobsen, Peder Pors, og Stig Nicolaussen, Riddere, samt Agho Kake (eller Kabe), og Kano Joksen, Væbnere, deres Forfædre havde giort deres Forfædre de berømmelige danske Konger (Eric Plovpenning, deres Morfader, Valdemar Seyer, hans Fader, og saa videre op ad) store Tienester, hvorover de antoge dem til deres Mand, og toge dem tilligemed deres Familie og alt deres Gods under deres Fred og Beskyttelse, og lovede at bevise dem Kierlighed og Reverence, og at behandle dem vel, samt staae dem trolig bi, baade med Raad og Daad, i at fortsætte deres Sag og drive at Uret tilbage, og uden dem ei indgaae noget Forlig med Kongen af Danmark eller nogen af deres Modstandere. Til desstørre Sikkerhed bekræftede det Herre Gotho af Tolge, Bernard af Bertereige, Thorias Hakonsen, Odoenus Hugulaci Søn (Hugleiks Søn), Johan Bruniolfssen, Gothorm Gurithesen, Isaac Gothesen, Baroner, Guthlac Willamsen, Lothen (uden Tvivl Loden) Lappe, Totolf Thorensen, og Nicholaus Jute, Riddere. Dette skee de i Overværelse af deres Kanzlere de Herrer Bartholomeus og Erlend. Dette mærkelige Stykke er trykt i den første Tome af Holbergs danske Historie, og rigtigere i 2det Bind af Thorkelins Diplomatarium p. 110. Originalen giemtes paa det kiøbenhavnske Ministerii Conventhus, hvor det opbrændte i den store Ildebrand 1728, men til Lykke havde Hr. Folmar Danckel, Capellan til vor Frue Kirke i Kiøbenhavn, taget en meget rigtig Copie deraf.

Til

Erik Menved Aar 1287.

Til denne ukongelige Gierning dreves den norske Konge af Had til de Danske, fordi de forholdt ham hans Modernearv, vel og maaskee for at fiske i rørt Vand, og foregav han, at han ansaae de lovfældte Mænd for uskyldige i Drabet, hvilket og Erkebisp Jens Grand siden paastod. Men det er klart, at man ei havde dømt saa mægtige og anselige Mænd, helst i en Mindreaarighed, om man ei havde havt tydelige Vidnesbyrd og Overbevisning. Til deres Sikkerhed indrømmede den norske Konge dem Slottet Kongehelle, og selv lode de ved Grev Jacob stærkt befæste Hunehals i Nørrehalland (Lang. VI. 292), som var hans Grevedømme, beliggende paa Lunde Domkirkes Gods, dog som det synes ei før 1291, samt Varberg og andre Stæder, Grev Jacob eiede; thi denne Mand tog da ei Flugten til Norge, deels, som det synes, fordi han var saa mægtig, og deels fordi hans Land grændsede næsten op til Vigen i Norge. Imidlertid seer man dog af Processen mellem Kong Erik og Erkebisp Jens Grand (hos Lang. VI.), at han siden maa være flygtet, uvist naar, og at han 1296 endda har været ude af Landet. Efter Erici Krønike, Aarbøgerne af Esrom, Krøniken, som slutter med 1497 (Lang. I. 170. 248. V. 625. VI. 316. 321), ja efter Kong Erik Menveds eget Udsigende, bleve Morderne fældte ved alles, det ganske Riges og det ganske Folks Samtykke og Decret, ventelig fordi de selv og deres Venner kun vare tilstede som skyldige, og de enten kiendte skyldige i Kongemordet, eller giorte fredløse, hvilket synes at vise, at de ei alle bleve giorte fredløse, maaskee fordi de ei alle lagde Haand paa Kongen. Som en Følge af den Beskyttelse de nød i Norge, var det vel, at den norske Konge samlede sin Flode, og laae 6 Uger i Ekerøe, ei langt fra Bahus og Kongehelle, men vendte derpaa med uforrettet Sag tilbage, ventelig for Modvind. De Fredløse brændte

Eric Menved Aar 1287.

brændte imens Medelfart og Hindsholm. Endskient Aarbøgerne af Esrom og Kreniken, som slutter med 1497, som fortælle dette, henføre adskilligt andet Krigen vedkommende til dette Aar, som dog uden Tvivl ei hører til 1287, saa synes dog det nu anførte virkeligen at høre til dette Aar; thi ellers skede for meget 1288. For den Beskyttelse de nød af den norske Konge, skal de efter Kreniken, som slutter med 1410 (Lang. V. 532), og Petrus Olai (Lang. II. 265) have lovet ham (assignaverunt) det danske Rige. Medens Jens Grand endnu var Provst i Roskilde, viste han sig saa partisk for Morderne, der vare ham beslægtede, at han, efterat Kongen havde, da Dommen var falden, strængelig forbudet, at Ingen maatte enten hemmelig eller aabenbare hielpe, raade eller begunstige dem, dog vedblev det, modtog deres Sendebud i sit Hus, og befordrede Andres Breve til dem, og deres Breve til Andre. Ja i den siellandske Almues almindelige Samling i Ingesund var han fræk nok til aabenlydt at sige, at ingen maatte forundre sig over Kong Eriks Drab, da sligt var hændet mange danske Konger; saaledes var den nu regierende Konges Farfader Kong Christopher bleven forgivet, og hans Broder Kong Erik druknet, uden at nogen Hævn var fulgt derpaa. Ja for nogle troværdige Mænd understod han sig at sige, at det var ilde, Kong Eric ei var bleven dræbt 12 til 16 Aar før, thi saa havde han ingen Afkom efterladt sig (Lang. VI. 290).

Den norske Konge, som nu og siden antog sig Morderne saa ivrigen, maa dog i Førstningen ei have tænkt saaledes, men siden bleven forblindet ved deres Tilbud; thi man seer (Rymeri Foedera II. 323. Thorkel. Analecta 159-60), at han havde ladet ved Sendebud give den engelske Kong Edvard Mordet tilkiende, og i et Brev venlelig ogsaa meldet om det Mord, der længe forhen var

begaaet paa hans Morfader den danske Kong Eric, thi man seer af den engelske Konges Brev, at han ved Ligheden af Navnet Eric som de begge førte, og Ukyndighed i vor Historie, har staaet i den Tanke, at det var den norske Konges Morfader, som da var bleven dræbt. Ved den Leilighed skriver han mærkeligen, at han var bleven dræbt af sine Brødre, da man ellers ikke veed, at Christopher har havt Del i Erik Plovpennings Mord, hvorfor jeg mener, at det og maa skrives paa Regning af Edvards Misforstand. Man kunde vel herved fatte Mistanke mod Rigtigheden af Edvards Brev, men da det er givet i Paris den 22de Junii i hans Riges 14 Aar, det er 1287, og han den Tid virkelig var der, saa vil jeg heller tilskrive en Feiltagelse ovenmeldte Urigtigheder. Edvards Brev er til Edmund, Greve af Cornubien, som forestod Engeland i hans Fraværelse i Frankrige, som varede i 3 Aar; han siger deri, at den danske Konge havde været en ypperlig Fyrste, hans Svoger (Slægtskab mellem den engelske Kong Edvard og den danske Kong Eric var der ikke, saa at det kun er en Hofstil, at den første kalder den sidste Svoger, ligesom alle Konger nu omstunder kalde hinanden Brødre) hans meget kiære Ven, at det var en Misgierning, der var bedrevet mod ham, som var et Exempel for alle Konger og Fyrster, saa at de alle maatte opstaae til Hævn, hvorover Grev Edmund skulde paa Kongens Vegne give Tilladelse til alle de Riddere og andre, som vilde med den norske Konges Sendebud, Oliver af Monte-Spino, Greve af Saresburgh, gaae ud af Landet og ile den norske Konge til Hielp paa deres egen Fare. Men hvor vaklende og ubestandig er ikke Politiqven; imens Greven af Saresborg giorde sig efter sin Herres Befaling al mulig Umage for at formaae en udenlandsk Konge til at hævne den danske Konges Mord, havde hans egen

Erik Menved Aar 1287.

Eric Menved Aar 1287. Herre forandret Mening, og tog nu de flygge Mordere i Beskyttelse.

Den 25de December Juledag blev Kong Eric kronet i Lund af Erkebisp Johan Dros, og skal der paa samme Tid være bleven holdt et Danehof. Vore ældste og bedste Kreniker (Lang. I. 170. 294. III. 315) henføre hans Kroning til denne Dag; vel henføre Petrus Olai hos Lang. I. 126, Kreniken, som slutter med 1317 (Lang II. 174) og den med 1523 (Lang. VI. 219-20) hans Kroning til 1288, og den sidste kort forhen til 1289, hvilket sidste ogsaa Gheysmer (Lang. II. 389) giør, hvorvel de alle antoge Juledag, men Rigets vaklende Tilstand beviser, at man maatte ile med Kroningen, og at derfor 1287 bliver det rette Aar. Hvitfeld antager dog (p. 300) 1288; og dersom Bisp Christian af Ribe har efter hans Foregivende (l. cit.) bivaanet den, saa kan den ei være skeet før, da han først 1288 blev Bisp der; dog da Hvitfeld intet Document anfører for sig, saa har han kun rimelig ladet ham bivaane Kroningen efter sin Hypothese. De øvrige tilstedeværende Bisper vare Ingvar af Roskilde, Berthold af Slesvig, Peder af Viborg, Gesico af Odense, Henrik af Reval, Niels af Berlum, ikke Joseph, som Hvitfeld vil.

Af den 19de Martii haves et Brev af Nicholaus Hermansun, Borger (og Foged) i Roskilde, given der paa Tinget, hvorved han efter den afdøde Kong Erics Tilladelse overlod til St. Claræ Kloster for 80 Mark Penge med Borgernes Samtykke en Mølle han havde bygget i St. Mortens Sogn (Norden og udenfor Roskild), og skiødede den til Klosteret, med Vilkaar, at give Pengene tilbage, om Sagen lovmæssigen blev underkiendt. Hans egen Broders Lydikes og Svogers Bero's Segl bleve hængte for.

Bisp

Erik Menved Aar 1287.

Bisp Jngvar af Roskild stadfæstede den 1ste Julij udi Roskild ved sit Brev et Skiøde, som hans Foged i Byarneskæ og Fa-sterby, Olav Liungæ, havde givet St. Claræ Kloster paa 2 Øre Jordskyld udi Dodstorp, samt Pant til det paa sin bedste og største Gaard i Færæslef i Ringsted Herred for 140 Mark gangbar Mynt. Den roskildske Kanik Olav Byornsens, Peder Nielsens, Staller hos Bispen, og bemeldt Olav Liunges Segl bleve hængte for. Bisp Jngvar og Kapitlet i Roskild, for hvilket Mester N. var Decanus, udstædte den 18de August i Roskild en Vidisse over Pave Clementis Bulla af 22de November 1265 om St. Claræ Klosters Frihed for Afgifter til det apostoliske Sædes Sendebud.

J Tranekiær udstædte den jydske Hertug Valdemar den 29de September (Hofmans Fundatser VI. 209-10) et Bekiermelsesbrev til sine Borgere i Svineburgh, hvorved han stadfæstede dem alle Friheder, Breve og Rettigheder, som de havde havt i hans Forfædres Tid, nemlig den danske Koug Valdemars, hans egen Faders Hertug Erics, og hans Farbroders Junker Abels; de maatte frit holde Svin paa Tors og andre hans Eiendele, som laae nær deres By, samt føre Vindfalle fra Tors til Husbygning og Brændsel. Man seer heraf, at Hertug Valdemar lod sig og give tilbage Junker Abels Gods, og forgede ved alle Leiligheder for sit Bedste, da han havde Magten hertil i Hænderne.

Den slesvigske Bisp Jacob, Kongens Kanzler, døde (Lang. VII. 174) og kaldes af Erici Krønike (Lang. I. 170) en Tyran, fordi han forstiløe Munkene i Rye Kloster, og blev (Cypræi Annal. 299) Berthold, en Munk fra Kiøbenhavn, og Erkedegn i Slesvig, Bisp i hans Sted den 16de April.

En stor Del af Lunde By tilligemed Dominikaner-Klosteret brandte af (Lang. I. 188. V. 531) og ligeledes den 19de August

(Lang.

Eric Menved Aar 1287.

(Lang. l. cit.) hele Holbeks By med Dominicaner Klosteret, og ligeledes brandte (Lang. III. 314. IV. 230. V. 457) Vitskøl Kloster ganske af.

Dronning Agnes tog St. Peders Kloster i Nestved under sin Beskyttelse (Lang. IV. 341), og forbød, at ingen maatte tilegne sig dets Agre, Enge eller Jorder, eller hugge i dets Skove. Peder Henningson, som længe havde trættet med samme Kloster om dets Eiendele i Blangsløff, forligte sig nu (Lang. IV. 351) med det, da han saae han intet vandt derved.

Paa denne Tid levede en vis Frue Juliane, en Datter af Herre Ridder Tulæ, Boo's Søn, og hvis Moder var en Søsterdatter af Provst Tuko i Roskild; hun mageskiftede (Lang. IV. 483. 84. 505) med sin Søns Tule Avesens Samtykke Suserup bort til Sorøe Kloster, og skiødede det alle sine Eiendele i Suserup og Tophøy, nemlig en Bolig af 2 Skilling Jordskyld i Suserup og 2½ i Tophøy; dette skede den 7de December; hvorimod Brødrene gave hende 2 Gaarder i Nesby ved Landsbyen Broby af 14 Øre Jordskyld og 1 Gaard i Thyslose af 5 Øre Jordskyld, og i Skoven ved Glumsøe Skov en Part af 2 Øre og en Eng ved Thyslose af 10 Marks Værdie, med Faar, Stude, Hengster, Hopper, Sæd og Høe paa bemeldte Gaarder, altsammen beregnet til 900 Mark Sølv; men ovenmeldte Eiendele havde hun 15 Aar forhen givet Klosteret ved sit Testament. Heraf sees, hvor vigtig Suserup da var, da det beregnedes til at være 9000 Rigsdaler værd. Foruden dette fik denne hæderlige Enkefrue af Klosteret 40 Mark Penge gangbar Mynt. Det var uden Tvivl en Søsterdatter af hende, og Datter af Johan Marsvin, som efter Lang. IV. 543 døde ung og blev begravet i Sorøe Kirke.

Den

Den 6te Martii døde (Lang. V. 542) Provst Esger af Har-Syssel, som af en Gaard han havde ladet bygge i Hwølstathbroe (Holstebro) gav 3 Mark Penge til Ribet Kirke for sin aarlige Sielemesse, saa at hver Provst efter ham skulde aarligen udbetale disse 3 Mark, 1 Mark til Kanikerne, ½ Mark til deres Vicarier, 1 Mark til fattige Skoledisciple i Ribe, og ½ Mark til Fattige i Hosstatbro. Erik Menveds Aar 1287.

Efter en gammel Fortegnelse over Aarhus Bisper (Lang. VII. 212) døde dets Bisp Tucho i dette Aar; Hvitfeld p. 299 og Pontoppidan I. 592 antage ogsaa dette Aar, men 1288 bliver dog vel det rette.

Pave Martinus sendte en Bulle til Decanus i Lund, hvori han bød at igienkalde under Roskilde Stigt, hvad Gods uretmæssig derfra var kommet. Dette findes i en skreven Foliant hos mig p. 97, som begynder med Aar 1183, og har desuden mange andre Ting.

Den jydske Hertug Valdemar havde (Lang. I. 170. III. 314) i Molne Bryllup med en Datter af den saxiske Hertug Johan, som allerede var død 1285, der egentlig regierede i Lauenburg, saa at hun venteligen er bleven udstyret af sin Broder Johan 2, thi at hun skulde have været dennes Datter, tvivler jeg paa, da han først døde 1315; hendes Navn findes hverken hos Beckmann eller Lenz.

Paa plattydsk haves (Westphal. III. 361-66. 335. 336) et Collectbrev, givet i Slesvig den 23de May af Prioren og Conventet i St. Johannis Kloster der til dets Opbyggelse, da det var afbrændt; og haves saadanne Afladsbreve siden ved 1299 af Henric, Bisp i Reval, 1309 af Rare, Domprovst i Slesvig, 1329 af Johan Buckwold, Bisp i Slesvig, 1337 af Hellenbert, Bisp i Slesvig, og 1347 af Henric 1, Bisp i Slesvig.

Ghe-

Eric Menved Aar 1287.

Gherard af Metzendhorp, hans Hustru Aldheid, og hendes Søn Bruno, Kanik i Hamborg, overlode i Hamborg den 10de Februar efter deres Død til Rheinfeld Kloster 2 "chori" Salt aarlig i Lyneborg af det Hus kaldet Ebbing.

Grev Gerhard af Holsten og hans Søn Gerhard stadfæstede den 22de Julii Salget af Landsbyen Kukole, beliggende i Landet Lütkenborg, for 700 Mark lybske Penge til St. Johannis Kloster i Lybek ved Ridder Godescalk af Helmeriktorpe. Vidner hertil vare Bisp Bernhard af Lybek, Marqvard af Segeberg, Drost, Timmo af Boekvolde, Johan af Ronnowe, Riddere og mange flere. Det lader, at Brevet er givet i Lybek.

Den 5te August solgte de Brødre og Riddere af Estorpe, Conrad og Ludolf, samt Mangold, kaldet Struve, en Saltpande i Lyneborg til Rheinfeld Kloster for 640 Mark lybske Penge. Vidner herved vare Herre Ekkehard Scakko og mange flere, og samme Dag udstædte Raadet i Lyneborg sit Bevis herfor.

Bugizlaw, Slavernes (Pomernes) Hertug, skiænkede den 15de August i Treptow Landsbyen Theusin, beliggende i Fogderiet Dymin, til Abbed Berthold og Conventet i Rheinfeld. Vidner hertil vare Grev Jacozs af Guthzecowe, Nicolaus Draco, Marskalk, og mange flere. Originalen heraf giemmes i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Albert, Provst i Hamborg, en holstensk Prinds, og det hele Kapitel udstædte den 24de November et Diplom om Vicariernes Naadsens-Aar, som den bremiske Erkebisp stadfæstede. Dette er den sidste Efterretning man har om denne Prinds, som døde den 23de November, men uvist hvilket Aar.

Den 30te November forsikrede den jydske Hertug Valdemar Grev Helmold af Schwerin at forskaffe sin Søster, (Margrete,

som Greven vilde ægte) mere Gods i Danmark, eller og at betale 2000 Mark. (Rudlofs Meklenb. Gesch. II. p. 94). Erik Menveds Aar 1287.

Grev Otto af Oldenborg udstædte i Bremen (Vogt Monum. Brem. I. 52) sin Bekræftelse paa den Gave hans Fader Grev Johan havde giort af Advocatiet af den halve Deel af 1 Fierding i Gronlande til Liliendales Nonnekloster. Den Otto var Søn af Grev Johan 5, og Rixa, Grevinde af Hoya. Hamelmann i Oldenb. Chron. 89 blander ham med en ældre Otto. I Delmenhorst udgav samme Otto (Vogt Monum. Brem. I. 53) en Vidisse til Conventets af Malegarden over noget Gods i Gronlande, som Grev Maurits i Oldenborg havde skienket did omtrent 1211, da Frideric hans Beslægtede var Provst i Claroholt. Hamelmann taler og om et Brev, som de oldenborgske Grever og Brødre Otto og Johan havde udstædt i dette Aar til Erindring (uden Tvivl med en Siælemesse) af deres Farfader, Grev Christian (4) af Oldenborg og hans Gemahlinde Jutta.

De meklenborgske Herrer forenede sig med Lybek og andre vendiske Stæder (Willebrandt II. 16. Franks Meklenburg lib. V. p. 94) om at hæmme Stimenrøveri, som Adelen især bedrev, og uden Forskiel at hænge dem op.

I Rostok gav Henrik af Werle den 6te Martii (Westph. III. 1535) med Samtykke af sine Sønner Nicolaus og Henric et Diplom ud, hvor de Riddere Gerard af Cropelyn, Advocat af Gutzstrov, Johan Moltiko, Gerard af Lezstowe (Linstow) og flere vare Vidner, og ligeledes den 26de Julii i Sywan, hvor Henric af Blotowe var Vidne.

Grev Helmold 2 af Zwerin forlovede sig i dette Aar med Margrete, en Datter af den jydske Hertug Eric, ægtede hende

Erik Menved Aar 1287. 1289, og var hun hans 3die Kone; han døde 1296, men hun levede endda 1313. Agnes, Enke efter Valdemar, Herre af Rostok, skal være død i dette Aar.

Imellem Hertug Albert af Saxen, og Otto, Hertug af Lyneborg, blev en Forening og et Forlig (Scheidt vom Adel p. 467) indgaaet den 6te December i Lauenburg, og var den rygiske Fyrste Wizlaw Stifter og Forlover (Cautionist) herfor; og forpligtede han sig til at gaae i Inlager i Lybek, om Ottos Mænd brød det.

Den 14de May udstædte den slaviske Fyrste Bugizlav et Brev i Belbuck til Abbed Thirbold der (Rangon. Pomeran. Diplom. p. 195) hvorved han gav Byen Treptow lybsk Ret.

Den liflandske Ordensmester Johan 2 blev i et Feltslag dræbt af Semgallerne, tilligemed 33 Ordensbrødre, og 16 Fangne, som deels bleve dræbte med Prygle, deels stegte paa Rist. Hans Eftermand var Conrad af Herzogenstein. (Arndts Liefl. Chron. II. p. 67. 68. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 325-28.)

Bisp Herman af Camin, født Greve af Gleichen, døde i Stolpe (Hvitfeld p. 299), saa og hos ham i et Besøg hans Broder Greve Ernest. Jarmar, en rygisk Prinds, blev derpaa Bisp og holdt sig en Underbisp.

Bisp Andreas af Oslo døde, saa og den norske Enkedronning Ingeborg, Kong Eriks Moder, og Datter af den danske Kong Erik Plovpenning. Tønsberg brændte af, saa og Oslo. (Langeb. II. 195. III. 118).

Den 14de April seilede Kong Erik og hans Broder Hakon fra Bergen (Torfæus IV. 377) og vare den 7de Junii i Tønsberg, og 25de August i Oslo, i hvilken Mellemtid de vel giorde det forhen omtalte frugtesløse Tog til Ekkens.

Den

Den berømte Grev Alf Erlingsen af Tønsberg dræbte Herre Hallkell Augmund (Langeb. IV. 595. Torfæus IV. 376-77. Ericus Olai lib. III. 147), hvorover han med alle sine Medhielpere blev giort fredløs og landflygtig af det norske Rige; af hans Medskyldige bleve 260 dræbte; men han selv undkom ved Flugten til Sverrige, hvor han skiulte sig i et Kloster og giorde Knæfald for den svenske Kong Magnus, udbedende sig hans Naade, og underkastende sig dem. Magnus skal engang (Torfæus l. cit.) have tilskrevet ham saaledes, da han endnu var i sin fulde Lykke: "Da Gud har givet Dig saadant Held, at Dit Rygte er vidt udbredt i mange Riger og Lande, saa at det giver Dine Venner megen Glæde, og opfylder Dine Fiender med Skræk og Angest, saa raade vi Dig til, at Du ei foretager Dig noget ubesindigen og uden Overlæg, thi Du indseer selv, at det alene falder vel ud, som med Forsigtighed angribes, paa det at Din Ære, som Du ved Rygtets Hielp har faaet, ei skal ved noget Vanheld formindskes, og endskiønt alting nu gaaer Dig efter Huske, saa udfordrer dog Lykkenes Orden, at Du maae gribe alting an med Forsigtighed." Man har og et mærkeligt Brev (Torfæus l. cit.) fra denne Alf til den skotske Konges Seneskalk, saa lydende: "Vi forundre os over, at I anholde i Skotland vore Undersaatters Skibe, uden at noget er forbrudt mod Eder; da dog den durchlauchtige engelske Konge ikke har tilladt de Tydske vore Fiender at lægge Beslag paa vore Skibe i Engelland, og det paa Grund af det Venskab, som er mellem ham og os. Da nu Fred er sluttet mellem dem og os, saa er det bleven afgiort, at hver skulde beholde Sit, thi paa anden Maade kunde Freden ikke giøres. Men da os er bleven berettet, at I efter falsk Angivende have anholdt et af vore Skibe i Eders Bye Barwick, saa bede vi, at I for Fremtiden ville afholde Eder fra at fornærme os, og det paa Grund af

Eric Menved. Aar 1287.

Eric Menved Aar 1287.

Venskabet mellem os og indgangne Forlig. Og giøre I dette ikke, saa maa I vide, at Norge er endda ei saa svækket, at det vil tilstæde Eder at spore det". Uden Tvivl har Alf skrevet dette Brev i den norske Kongers Navn. Bisp Jorund af Holum og Statholderen Thorard Thorarinsøn reiste fra Island til Norge. (Torfæus IV. 377).

Fra Oslo den 7de April sendte Hertug Hakon en mærkelig Forordning til Ringerige til Almuens Beste, som er trykt i Paus's norske Love T. 3. p. 187-189. Aslo Kantzler beseglede det, og Thorbern, Præst paa That . . skrev det, saa staaer i Edwarsens skrevne Historie af Bergen.

Den 12te April, i Bergen som det synes, skiødede Baron Gauter Ungi til Abbed Eric af Munkelif 20 Maanadamatabol i Horgheland, hvoraf Baronens Søster Ulvilde havde forhen solgt de 10 til ham. Brevet er paa Norsk (Thorkelins Diplom. II. p. 109), og blant Underskriverne mærkelig Arne Stenmester og Rane Stenskiærer (Griotsmidher).

Den 25de August gav Hakon, Norges Hertug, i Oslo ved sit Brev til Advocaten, Raad og Borgere i Lybek (Thorkelin l. cit. 111) deres Skibe, saa og de af Rostok, Stralsund, Gripsvold, Wismar, al Frihed og Sikkerhed i Oslo og alle øvrige sit Hertugdoms Steder, samt Brug af deres Rette, Vedtægter og Love, som de fra gammel Tid havde havt og især i hans Faders Magni, ved hvilken Leilighed han lægger megen Lov paa ham. Af dette mærkelige Brev sees, at ham har som Hertug regieret over en vis Del af Norge, især over Oslo og omliggende Egn. Man seer og, at han og hans Broder Kongen levede i bestandigt Venskab sammen, hvilket var hel rart paa de Tider.

Her

Eric Menved Aar 1287.

Her vil jeg nøiere end forhen handle om den engelske Konges forhen anførte Brev til Grev Edmund; thi det hører maaskee til dette Aar, som (see Pag. 19 foran) findes hos Rymer og Thorkelin, thi vel staaer der, at det er givet i hans Riges 14de Aar at Paris den 22de Junii, men herimod strider, at der tales om den danske Kong Erics Mord, som først skede den 22de November 1286, og dernæst at Edvard gik, efter Matheus af Westmünster p. 412, først 1286 den 24de Junii over til Frankrige; desuden finder man, at han 1287 var endda i Frankrige, thi der udgav han Breve paa Den Orleans i August Maaned. Brevet er stilet til hans kiære Beslægtede Edmund, Greve af Cornubien, Statholder i Engelland i hans Fraværelse, og siges deri, at Kong Eric af Norge havde ladet ham ved Breve og Bud vide, hvorledes hans Fætter (saaledes maa avus her oversættes, endskiønt det ellers ei findes i denne Bemærkelse, hos Klevenfeldt læses avio) den danske Konge, en ypperlig Fyrste og den engelske Konges Beslægtede og Ven, var bleven dræbt af sine egne Beslægtede (saaledes maa germani her oversættes; og vare Hertug Valdemar og Grev Jacob det virkelig); Gierningen var paa de Tider uhørt; man maatte derover blive klog ved andres Skade; det var et Exempel for alle Dage og alle Mænd, og man maatte derfor staae op til Hævn; Edmund skulde derfor give alle Riddere og andre, som vilde gaae med den norske Konges Sendebud, den ædle Mand Oliver de Monte Spino, Greve af Saresburgh, og komme den norske Konge til Hielp, Forlov og Leide dertil paa Edvards Vegne. Bagpaa staaer skrevet, at denne Frihed fik de paa deres egen Fare. At den norske Konge skulde have begieret Hielp i Engelland til at hævne den danske Konges Død, giør dette Brev meget mistænkeligt, saavelsom de forhen anførte Ord; avus og germani.

Imid-

Eric Menved Aar 1287.

Imidlertid er det ikke urimeligt, at den norske Konge har havt stor Lyst til at blande sig i de danske Sager efter Kong Erics Drab, først under Paaskud at hævne det, men siden langt hen i Aaret 1287 under Paaskud at tage de landflygtige Manddrabere i Beskyttelse, da de toge deres Tilflugt til ham, og paastode at være uskyldige; hertil kom nu og hans Tiltale paa hans Moderne-Arv. Da Kong Edvard først blev kronet 1274, saa kunde man tænke, at han regnede sine Regieringsaar derfra, saafremt man ei fandt hos Rymer, at hans første Aar allerede dateres 1272.

Udi Linkøping i Sverrige stiftedes (Langeb. V. 514) et Franciscaner- eller Minoriter-Kloster.

Udi Wisby paa Gotland giordes den 24de Junii en Forening af alle Kiøbmænd udi Stæderne, der beseilede Gotland, angaaende strandet Skib og Vrag til dets Sikkerhed, og at forekomme Røveri og Overlast mod det; men da Reval-By ei vilde samtykke heri, saa blev den forundt Frist til St. Hansdag næste Aar; men om den da ei beqvemmede sig, da skulde den udelukkes af Kiøbmændenes Selskab; og skulde hver den der maatte sværge Renselsesed for slig Handel, sværge, at han ei havde faaet Gods fra nogen Kogge, der var strandet paa Wirland; men blev han overvundet ved 2 Vidner, da skulde han falde under dem, og blev han ei overvundet, da befrie sig ved 6 Mænds Ed.

Den svenske Prinds Benedict, Bisp i Linkøping og Hertug i Finland, gav ved sit Brev i Wisbye Cistercienser-Nonnerne paa Wisbye Frihed til at lade prædike paa alle Søndagene næst efter Mariedagen, saasom Marie var deres Patronesse, i deres egen Kirke, og gav i Henseende til deres Armod alle dem 40 Dages Aflad, som paa de Dage af Andagt besøgte deres Kirke. Den 23de Julii gav den pavelige Legat Johannes, Bisp af Tusculum,

lum; ved sit Brev fra Cambray, Dominicanerne i Danmark og Sverrige de samme Friheder, som de i Tydskland havde (Magni a Celse Apparatus 93). Pave Honorius 4 døde den 3die April, og stod Stolen ledig lige til næste Aar, (Muratorii Gesch. von Italien VIII. p. 183). Eric Menved Aar 1287.

Følgende Breve haves af Kong Eric i det Aar 1288: et af 2den Januar i Helsingborg (Dreyer Jus publ. Lub. 45-47), hvorved han tog Lybekkerne under sin Beskyttelse, naar de enten til Lands eller Vands droge igiennem hans Land til Flandern eller andensteds; og at enhver skibbruden Mand af dem maatte frit beholde sit Gods. Dette skede i hans Raads Overværelse. Et af 5die Februar i Lund, hvor han venteligt har opholdt sig mest efter Kroningen, hvorved han stadfæstede Kapitlet der (Matthiæ Series Episcop. Lund. 85 86) den saa kaldte Midt Sommers Geld, som det havde besiddet i lang Tid, og skulde Lunde Borgere betale den, og desuden af Sammenskuddet (Collecta) forud 27 Mark ny Penge, som laae til dets Præbender, og hvis de det ikke giorde, skulde de betale Boder. Vidne herved var Herre Peder Drost. Saadan Underskrift er det samme som Parephering nu, og da alle Kongernes Breve bleve enten alene eller i Selskab med andre underskrevne af Drosten, saa sees heraf dette Embedes Vigtighed. Den 17de Martii i Helsingborg, hvorved alle baade Kanikers Bønder og Bryder bleve befriede fra Leding og Afgift dertil, samt for Inna, Stuuth, Skatter og alle Afgifter, Byrder og Hoverier (Servicia) Kongen tilkommende; Kongen tog og Kapitlet med sit Gods, Personer og alt tilhørende under sin Beskyttelse. Herved vare nærværende Kongens kiære Frue Moder, Henric, Prior af Antvorskov, Joon Litle, og Peder Drost. Ved denne Leilighed Aar 1288.

var

Eric Menved Aar 1288.

var det uden Tvivl, at Dronning Agnes mødte med den svenske Kong Magnus i Bavenberg ved Falkenberg (Hadorphs swenske Rimkrøn. p. 53. Messenii Scondia lib. II. p. 65-66. Lagerbring Svea Rikes Historia II. p. 625), hvor det fuldkommen blev afgiort, at den danske Prindsesse Margrete eller Merete skulde have den svenske Kong Magni Søn Birger, som forud var paa Ekeninge Rigsdag bleven valgt til Sverriges Konge (Lagerbring l. cit. 634) samt hyldet og svoret, og at den danske Kong Eric skulde have den svenske Kong Magni Datter Ingeborg. De skulde begge faae lige Udstyr, hvilken Hvitfeld og Messenius anslaae til 6000 ledige Mark. Efter dette kom den svenske Konge til Helsingborg, og havde begge Kongerne der et Hof, ventelig med Turnering og Ridderspil, efter Tidernes Vis. Den 23de Martii var Kong Eric i Roskild, og tog Ebelholt Kloster med dets Eiendele under sin Beskyttelse (Langeb. VI. 165) i Overværelse af sit Raad.

Den 14de April var Dronning Agnes i Skelskør, og gav Minoriterne (Langeb. V. 516) Tilladelse til at nedsætte sig i Kolding og der at bygge et Kloster, med Samtykke af hendes Søn og hendes Raad, og det for Gudstienestens Forøgelse, samt for hendes egen Siel, hendes Forfædres og hendes kiæreste Mands Siels Beste. Ved Brevets Udstædelse vare tilstede de Herrer, Hertug Valdemar af Jylland, Wiszclaw, Fyrste af Rygen, Nicolaus, Bisp af Børlum, Prioren af Antvorskov, Mester Morten, hendes Kanzler, Johan Lythlæ, Uffo, forhen Drost, Svend Rusticus (Bonde) og mange flere troværdige Mænd. I Følge dette blev Minoriter-Klosteret indrettet i Kolding af Ridder Henric Dulmer, hans Gaard og Kapel, og kaldet Duehelm (Lang. V. 513), og kom Brødrene derind den 23de May, og blev alt indviet af den ribiske Bisp Tucho, som ikke kan være, da

han

han allerede var død den 4de Martii, efterat han meget havde beriget Bispesædet, og givet til sin Sielemesse 4 Mark Penge af en vis Bolig (incolatus), eller og snarere af Bisp Berthold i Slesvig med Tilladelse af Tuchos Eftermand Christiern, som forhen havde været Erkedegn i Ribe, og var af en adelig og rig Slægt og retmæssigen valgt af Kanikerne. Venteligen var Christiern ikke endda indviet, og derfor skede Kirkevielsen ved en anden Bisp. Da baade Diplomet har 1288, saa og Minoriternes Historie hos Langebek loc. cit., saa tør jeg ikke forandre det til 1289, da der i April holdtes et Danehof i Skelskør, hvor Kongen, Dronningen og Hertug Valdemar være tilstede, og hvorom den i Tidsregningen meget rigtige Fortsætter af Albert af Stade (p. 16) og endel af vore Kroniker tale; mindre tør jeg med nogle af vore Kroniker henføre dette Danehof til 1288, endskiønt man seer af ovenmeldte Diplom, at fornævnte Personer have da været der tilstede; man maa derfor antage, at 2 Aar efter hinanden 1288 og 1289 have været i April Samlinger i Skelskør, som vel er underligt nok, men man seer af Nyborger Danehof, at man da holdt dem aarlig paa samme Tid.

Eric Menved Aar 1288.

Den 23de May holdtes Danehof i Nyborg, og da gav Kongen Borgerne (villani) i Foburgh et Beskiermelsesbrev og fri for Told i alt sit Rige, og at maatte græsse deres Qvæg paa Markerne, som de havde havt Lov til fra hans Oldefaders Kong Valdemars Tid; de maatte og anholde dem, som inden deres Enemærker giorde dem Vold. Dette skede i Overværelse af hans kiære Moder, og har den jydske Hertug Valdemar her parapheret, venteligen som Formynder. Paa dette Danehof var det vel, at Drosten Herre Peder blev mistænkt for at have villet fange Hertug Valdemar og tage Kongen til sig, som Hvitfeld skriver, endskiønt

Eric Menved Aar 1288.

skiønt han er ustadig, og noget forhen beretter, at det var paa Danehoffet i Skelskør Aar 1286 i April, hvilket er aldeles urigtigt, og maatte idetmindste være 1287, som vel endda bliver urigtigt.

I Nyborg den 28de May stadfæstede Kongen Borgerne (villani) af Hærigstath, (maaskee Elsted i Aarhus Stigt, Østerlisberg Herred, som da maa have været en Kiøbstad) som selv fremdare dette Brev, de Love og Markeds-Rettigheder, som de havde havt i hans Faders Tid, og som Privilegier, givne dem af hans Forfædre, klarligen indeholdt. Drosten Herre Peder var herved Vidne. Den 15de Junii i Saxkiøbing et Beskiermelsesbrev til Borgerne (villani) af Naskov, og ansaae han deri bemeldte Borgere for uskyldte i Henseende til det Drab paa Niels Laurentsen og Tienere, medmindre nogen af dem var paa Thinge bleven lovmæssig overbeviist derom og havde tilstaaet det. Peder Drost var her Vidne. Den 23de Junii i Nykiøbing stadfæstede han Munkene af Dünemünde det Kiøb, tilligemed en Gaard i Reval de havde kiøbt i hans Faders Tid; dette skede i Overværelse af hans kiære Moder, og Vidner derved vare: Wizlav, Rygernes Fyrste, Peder Drost, Johan Sielandsfar, Kapitain i Reval, og flere Kongens Raad. Den 24de Junii paa samme Sted et Beskiermelsesbrev til Borgerne af Reval om deres Gods, samt Stadfæstelse af alle deres Friheder og Rettigheder; dette skede med Villie og Samtykke af Kongens kiære Moder, og vare herved Vidner de Herrer: Wizlav, Rygernes Fyrste, Henrik, Prior af Antvorskov, Mester Morten, Rigets Kantzler, Peder, Kongens Drost, Johan Sielandsfar, Kapitain af Reval, og flere af Kongens og Rigets Raad. Man seer heraf, hvor nødvendigt Rigets Raad, som det nu kaldes, dets Nærværelse

var,

var, og hvormeget mindreaarige Regieringer tiente det. Den 4de Julii udi Kiøge et Beskiermelsesbrev for dets Indvaanere (inhabitatores villæ nostræ Kögæ) som frembragte det, og skulde de nyde samme Rettigheder, Love og Freds Jagttagelse, som Byen Roskild, og bleve alle de, som vilde optage nye Grunde i Byen og boe dem, befriede i 4 Aar for alle Afgifter og Byrder, som laae til Kongens Ret, fra den Tid, af de begyndte at beboe Grunden. Peder Drost var hertil Vidne. Man mærker heraf, at Kiøbstæder og Borgere toge meget til, og at Kongerne yndede dem, baade for den Nytte de giorde Landets Handel og Biering, fra og fordi de bleve dem en Værn mod Adelens tiltagende Magt, efterat Bonden begyndte at falde i Foragt og Afmagt. Den 6te Julii i Roskild et Beskiermelsesbrev med hans Moders Samtykke til St. Claræ Kloster der, samt Frihed for alle Skatter og Hoveri til Kongen for alle dets Eiendele, samt deres Brydiet og Bønder alene at staae for Jomfruerne selv og deres Embedsmænd i alle 3 Marks Sager; de Herrer Mester Morten, Kanzler, og Peder Drost vare herved Vidner. I Ribe den 15de Julii et Befrielsesbrev for dets Borgere fra at erlægge nogen Told paa Skaane Marked, saavelsom overalt i Riget. Peder Drost var herved Vidne.

Eric Menved Aar 1288.

Den 5te September stadfæstede den jydske Hertug Valdemar i Haderslev sine Borgere (villani) i Ioburgh alle Rettigheder og Friheder, som de havde havt fra hans Forfædres Tid de danske Konger Valdemar og Abel og hans Fader Hertug Eric, og gav dem fri Græsgang til deres Qvæg, dog saa, at de skulde aflægge, hvad Misbrug de heraf havde giort. Man seer heraf, at Ioborg har ventelig mentet høre til Junker Abels Gods, som denne Hertug fik igien.

Eric Menved Aar 1288.

I Helsingborg den 18de October et Beskiermelsesbrev af Kongen til Bekkeskov Munkekloster, som de sædvanlige slige Frihedsbreve. Drosten Herre Peder var Vidne. Og denne Gang, og altsaa ei 1286, tænker jeg, at det er først skeet i Helsingborg, som Hvitfeld omtaler p. 300-301, at den danske Prindsesse Margrete blev overantvordet til den svenske Konges Sendebud Greve Henrik af Gleichen og Werner Brunke, og et skriftligt Instrument opsat, saavel om hendes Giftermaal, som om den svenske Prindsesses Ingeborgs, naar Kong Eric kom til sine myndige Aar, og inden 3 Aar at forskaffe Pavens Dispensation herpaa, og Gods at sætte til Underpant. Herved vare nærværende den rygiske Fyrste Wizlav, Henrik, Prior af Antvorskov, Mester Morten, Kanzler, Jon Litle, Peder Drost, David Thorstensøn, Bengt Vesteson. Margrete opfødtes siden i Sverrige (Ericus Olai lib. III. p. 144), men jeg tvivler paa, at det skede med Ingeborg i Danmark. Nogle, og deriblant endog Hamsfort og Stral, have heraf taget Anledning til at foregive, at Kong Eric havde Bryllup med Ingeborg i dette Aar. I den svenske Riimkronike siges, at Kongerne da holdt et Hof i Helsingborg. Den roser Ingeborg meget, og siger, at hun var Danebod og Skalp hver tilrette.

Den 27de October i Sorøe gav Kongen Bisp Christiern i Ribe for de tro Tienester han havde vist ham og Fader, da han var i ringere geistligt Embede, alle de Friheder og Rettigheder for hans Kirke, som hans Morbroder Bisp Esger, og andre hans Formænd havde havt. Den 18de November i Odense et Beskiermelsesbrev til Benedictinermunkene af St. Knuds Kloster i Odense for deres Troskab i Gudstienesten, og fordi de havde udviist tro Tieneste mod Kongen og hans Formænd, saa og Frihed for alle

deres

deres Brydier og Bønder, saavel i Kiøbstæder (villæ forenses) som paa Landet, for alle Skatter, Byrder og Hoveri til Kongen, saa at de endog i 40 Marks Sager skulde alene svare for Klosterets Prior og Brødrene; Klosterets Værge (tutor) og ei Kongens Foged (exactor) skulde oppebære Midsommers-Geld af Odense, og 10 Mark Sølv af Øen Sild, som var fra gammel Tid henlagt til Brødrenes Klædning. Peder Drost var herved Vidne. Originalen giemmes i det kongelige danske Geheime-Archiv, og seer man i Seglet, som er af grønt Vox, hængende i røde og grønne Silkelidser, paa den ene Side Kongen siddende i fuld Prydelse paa sin Throne med et ungt Ansigt, havende en Krone paa hver Side, og med Omskrift: Ericus Dei Gracia Danorum Sclavorumqve Rex, og sigte de to Kroner vel til disse to Riger. I Contra-Sigillet sees i et trekantet Skiold 3 krønede Løver eller Leoparder med mange Hierter, og paa hver Side af Vaabenet en Ørn med udslagne Vinger, Omskriften er: Clipeus Erici Danorum Sclavorumqve Regis. Brydier i Kiøbstæder have maaskee selv eiet Agre paa Landet, og derhos fæstet eller leiet Agre af andre, endskiønt de boede i Byen og ei paa Landet.

Samme Dag og Sted befriede Kongen ved sit Brev Prioren af St. Knuds Kloster i Odense, Munkene og alle deres Folk (omnis familia) fra at give Told, naar de gik over Beltet. Vidner herved vare de Herrer: Mester Morten, Rigets Kanzler, og Peder Drost. Den 23de November i Odense erklærede han atter, at disse Knuds-Brødre skulde have alle de Friheder og Immuniteter, Befrielser, som de havde havt af hans Formænd; tilligemed skulde de have deres Mølle fri og Vandløbet derved, saa at ingen maatte uden deres Tilladelse fiske der, giøre Fiskedam (piscaria) eller slaae Pæle (postes) ned. Mester Morten, Rigets Kanzler,

Eric Menved Aar 1288.

og Peder Drost vare Vidner. Den 25de November udstædte den danske Kong Erics (Plovpennings) Datter Agnes i Kiøbmanhafn sit Brev til alle discrete og ærlige Mænd, som bivaanede Ringsted Thing, og gav dem tilkiende, at hun havde skiænket sine Arvegods i Buckætorph, nemlig 9 Øre Jord, til St. Claræ Kloster for sine Synders Eftergivelse, og skiødet det i den roskildske Bisp Ingvars Overværelse, samt mange andre agtbare Mænds, i St. Lucii Kirke i Roskild, og skulde efter hendes Begiering den beskedne Mand Olav kaldet Lungæ hendes Ven gientage dette Skiøde i Ringsted for dem efter Lands Lov og Skik. Den 28de December i Ribe stadfæste Kongen (Terpager Ripæ Cimbr. 689) denne Byes Borgeres Friheder og Rettigheder, og lagde til, at de skulde overalt i Riget, saavel paa Skanør Marked som andensteds være fri for Told, Torvegield, Strandvrag og Forland; hvad Byens Raad og Kongens Advocat besluttede, skulde staae ved Magt, om end nogle Borgere sagde imod. Mester Morten, Kongens Kanzler, og Peder, Kongens Drost, vare hertil Vidner. Af alle disse Breve sees, hvormeget man lod Kongen reise om, for at giøre sig yndet ved at uddele Naadesbevisninger.

Foruden disse Kongebreve haves og følgende af andre. Den 1ste Januar i Antvorskov af dets Prior Henric og gandske Kapitel om et Mageskifte mellem dem og Nonnerne af St. Claræ Kloster i Roskilde, hvorved de selv bortgave Dostorp og fik Ekæthorpe isteden. I Kapitlets Sigil, som er meget beskadiget, sees et Christus-Hoved mellem to dobbelte Kors, og af Omskriften: ict. Den 9de April i Lund stadfæstede Erkebisp Johan (Matthiæ Series Ep. Lund. 85), hvad han forhen i et mindre geistligt Embede havde givet St. Hans den Døbers Alter, som han havde prydet i Kraftkirken, nemlig 2 Fægters (Gladiatorum), (maaskee og Sverdfegers),

Bo-

Boder med Grunden og Husene i Fiskegaden og Boligen i Flakathorp; til dette Alters Præst beskikkede han Johannes Margrete-Søn, men efter hans Død skulde Decanus have Ret at beskikke en. Den 13de May stadfæstede den jydske Hertug Valdemar (Lang. VIII. 108) en Markeskiels-Forretning mellem Lygum Kloster og Besidderen af Kumlæth-om Munkenes Ornum; denne Forretning var af 11te May og giort ved Johan Urnæ og 3 andre. I Haderslef den 2den Februar stadfæstede Hertug Valdemar (Lang. VIII. 181) Lygums Klosters Friheder, som dets fornemste og eneste Forsvar. Bisp Tucho af Ribe, uvist om i dette Aar, bekræftede i Følge hvad Kongen baade mundtlig og skriftlig havde befalet, og Hertugen forordnet, et Forlig (Lang. VII. 218) mellem Sønnerne af Nicolaus Wind og Stephanus i Ellem, endskiønt de vare mindreaarige, men med deres Formynders Samtykke. Erik Menved. Aar 1288.

I Metz den 5te May beskikkede Pavens Legat Johannes, Bisp af Tusculum (Terpager Ripæ Cimbr. 92) nogle Kiøbmænd fra Lucia til at indsamle Tienden i Guld- og Sølvmynt, eller og raa Materie, udi de Riger Tydskland, Bøhmen, Danmark og Sverrige, og de Hertugdømmer Polen, Pomern, Lifland, Preussen, Cassuben og Rusland, og er dette indført i en Vidisse af Menigheden og Raadet i Ribe samt Minoriterne der, givet 1289, hvori tilligemed er indført en Qvittering af bemeldte Kiøbmænd, udstædt i Bruges den 13de August 1288, for 133½ Mark af godt og purt Sølv efter Cølns Vægt ved Mester Astrac, Kanik i Ribe, overleveret for Riget Danmark og overgivet i Riber Kirkes Navn.

Den 20de Junii i Flikgynga af Erkebisp Johan, hvorved han antager Abbed Nicolaus af Sorøe hans Appel fra sig til Paven, som han samme Dag havde nedlagt paa bemeldte Sted for.

han

Erik Menved Aar 1288. ham i en Sag mellem ham og Bisp Jngvar af Roskild, i det Rano, Decanus i Roskild, og Johan Ruthæ, som beskikkede Dommere af Erkebispen, havde i Roskild den 22de May afsagt, at Abbeden havde uden Grund klaget over, at han var bleven fornærmet ved den Dom Bispen forhen havde fældet 1285 i sit Kapitel i Roskilde den 5te Junii angaaende Gaarden Snothorp, som Abbeden paastod at besidde imod Bo Breths Arvinger, og hvorved Bispen havde tilkiendt de sidste den under Bandsstraf. To Kanniker og de Herrer Peder Saxesen, Nicholaus Drucken og Synnda Gormsen havde tilligemed hængt deres Sigiller ved. Abbeden paastod, at han aldrig var bleven indstævnet af Bispen, og denne Dom ham nu først forkyndt efter 3 Aar. Erkebispen havde forhen beskikket Bispen af Odense, som nu var død, og Johan Ruthæ, Kanik i Roskild, til Dommere. Alle disse Breve ere indførte i Erkebispens Brev. Den roskildske Bisp vilde herved begunstige sin Kok Johan, der med sine samlede Venner tog Snothorp voldelig i Besiddelse. Den 21de Junii udstædte Riber Kapitel sit Brev (Pontoppidans Annal. I. pag. 759) paa Klage af Prioren i Odense, at i hans Fraværelse var Provstens Navn bleven sat mellem hans og Kapitlets, da dog ingen Provst hørte til Kapitlet, og derfor havde Prioren kun sat sit og ei Provstens Segl for. J Riber Kapitels Segl, som var aflangt, og af hvidt Vox, stod i Midten Marie Billede, som havde Christus i venstre Arm, og holdt i høire en Lilie i Veiret. Omskriften var: Sigillum Sancte Marie Ripensis Ecclesiæ. Den 28de Junii udstædte den slesvigske Bisp Bertold en Transsumpt i Slesvig paa Kong Erics Brev af 1282 om Toldfrihed for Slesvigs Borgere paa Skaane Marked. Den 14de August giorde Peder Witharbesun sit Testament, da han var syg, og gav derved sin Gaard i Utansio til Præ-

stens

stens Bord i Drænsruth, imod at han derfor aarligen skulde holde 29 Messer for hans og alle afdøde Troendes Siele; hver Præst derpaa skulde efterlade sig Bygninger der for 7 Marks Værd efter Taxation. Til Kirken i Drænsruth (i Halland, ligesom alle øvrige her nævnte Steder) gav han 1 Mark Penge; til Herre Decanus Benedict 1 Mark Penge eller 1 Ko, og saaledes til flere Kirker og Præster adskilligt. Denne Decanus tilligemed sine Sønner, hvoriblant en Smed navnes, indsatte han til Executores. Dette Brev er indført i en Vidisse af 9de August 1289 udstædt af Mester Thrugot, Provst i Lund, General, Vicarius og Procurator for Johannes (Jens Grand) udvalgt Erkebisp til Lund, som formodentlig var da paa sin Romer-Reise. Den 12te September i Norsnæs (maaskee Horsnæs, Horsens) bekræftede (Terpager Ripæ Cimbr. 300) Bisp Nicolaus af Børlum, Bertold af Slesvig, Laurentius af Viborg, og Johannes af Aarhus (altsaa var Tucho allerede død, som og vore Kroniker vidne, at han døde 1287 eller 1288; han gav som Provst (Lang. VI. 429) til Aarhus Kirke 3 Tolfting Jord i Bekketorp, og var hver Tolfting 28 Mark Penge eller 1¾ Mark Guld værd; Brydierne derpaa gav 1 Mark Sæd, og Gaardsetere 1 Øre Penge, 2 Hans og 3 Dages Arbeide) at Thrugill, Kanik i Ribe og Provst i Thiuthæ Syssel, havde kiøbet til sin Bisp Cristiern af Ribe alle sine Eiendele i Wismmark Sogn, saa at Riber-Kirke skulde bestandig eie dem, dog skulde aarlig til hans Sielemesse i Riber Kirke anvendes 3 Mark deraf, og den holdes ved det Alter han havde ladet bygge; det øvrige af bemeldte Godses Indkomst skulde anvendes til St. Mariæ Kirkes Bygning i Ribe. Den 30te September i Roskild fraskrev Tuvo Arnfastsun, Borger der, sig al sin Rettighed til Fiskeriet i Birkendam og skiødede det til St. Claræ Kloster,

Eric Menved Aar 1288.

Eric Menved Aar 1288.

og bad Nonnerne om Forladelse, for hvad Fortred han i den Anledning havde forhen tilføiet dem. Hans eget, Bisp Ingvar af Roskild og Mester Johan Provst samme Sted deres Sigiller bleve vedhængte. Den 13de December i Roskild bekræftede dets Bisp Ingvar, at Kong Erics Datter Agnes havde i hans Overværelse i St. Lucii Kirke paa den hellige Magni Alter kiøbet til St. Claræ Kloster 1 Boel i Bukæthorp. Hans, hendes, Mester Rano, Decanus, og Johan, Erkedegn i Roskild, deres Sigiller bleve hængte for. Den 13de December stadfæstede Pave Nicolaus i Rom ved St. Mariä Majoris Kirke alle Esroms Klosters Priwilegier. I Rom gave og Theoctistus, Erkebisp af Adrianopel, og Johannicius, Mokicensis Erkebisp, 40 Dages Aflad til alle dem, som besøgte den Messe, Broder Verst havde ved St. Nicolai Alter i dennes Kirke i Hamborg stiftet. Dette Brev giemmes paa det kiøbenhavnske Universitets-Bibliotheque. (Staphorst II. 78-79).

Efter Hvitfeld p. 299 krev den norske Konge til den danske Konge et Feide- og Undsigelsesbrev for hans Møderne-Gods, som blev ham forholdt, saa og i Henseende til de Fredløse, Grev Jakob, sin Frænde, og de andre, hvilke han mente at være skeet stor Uret, i det man havde svoret dem Sag paa, og ei tilladt dem at undskylde sig ved Kiøns Ed, det er: Ed af næste Frænder inden femte Led. Og strax derpaa kom den norske Konge med sin Krigsmagt til Danmark, saa vil Hvitfeld: Petrus Olai og Gheysmer (Lang. I. 126. II. 389) henføre og Krigen til dette Aar, men fortælle Krigsbedrifter i det, som nok høre til 1289; Aarbøgerne af Esrom (Lang. I. 248) henføre Krigen til 1287, som vist er urigtigt, endskiønt de best af alle fortælle Krigsbegivenhederne; men derimod ere der mange Grunde for, at Krigen først skulde have

de-

begyndt 1289. Erici Krønike (Lang. I. 170) som slutter med 1288, anfører under det Aar intet andet, end at Marsk Stig med sine Anhængere bedrev meget ondt i Nørre-Jylland ved hemmelige Indfald; og deri følges den af Krøniken, som slutter med 1317 (Lang. II. 174). Hertil kommer, at 1289 blev Hertug Valdemar uenig med den danske Regiering, og Jens Grand, Kongehusets afsagde Fiende, udvalgt til Erkebisp i Lund, som altsammen maatte give den norske Konge godt Haab om Fremgang, allerhelst det seer mistænkeligt ud, at hverken de Norske eller Fredløse ødelagde nogen af Hertugens Byer, da han dog var Rigets og Kongens Værge, hvad enten han hemmelig spillede under Dække med dem, eller de og hermed vilde giøre ham mistænkt, eller maaskee og overtale ham til deres Parti; hertil kommer, at endel Islandske Annaler, som ere meget rigtige i denne Alders Tidsregning, og af vore Krøniker den, som slutter med 1317, Krøniken af Nestved, som slutter med 1300, en anden, som ligeledes slutter med 1300, Stral, Hamsfort, og Krøniken, som slutter med 1523, hvilken dog er meget urigtig i Tidsregningen (Lang. I. 49. 295. 372. II. 174. III. 119 og 315. IV. 230. VI. 220) have alle 1289. Men da Hvitfeld maaskee har havt Feidebrevet, og da det ikke er rimeligt, at den norske Konge har opsat Angrebet til 1289, da han allerede 1287 tog de Fredløse under sin Beskiermelse, saa vil jeg dog heller henføre hans Tog til 1288. Dette er vist (Hvitfeld 299. Lang. I. 248. Torfæus IV. 378-79), at den 7de Julii paa en Onsdag kom den norske Kong Eric, tilligemed sin Broder Hertug Hakon, Islænderen Rafn Oddsen, Bisp Arne af Skalholt, og mange andre fornemme Mænd med en talrig Flode og Hær udenfor Helsingør, hvor i en stor Storm en af hans Anførere Kulben Katteryggen forgik, og de som reddede sig i Land,

Eric Menved Aar 1288.

Eric Menved Aar 1288.

Land, bleve fangne og halshugne i Helsingborg. Dagen der paa den 8de en Torsdag giorde Kongen Landgang, indtog og opbrændte Helsinger; hvorfra Indvaanerne flygtede ind paa den næstved liggende Fæstning Flynderborg. Den 9de om Fredagen kom han op til Kiøbenhavn, som da tilhørte Bispen af Roskild, hvor Besætningen var saa stærk, at han ei turde angribe den, endskiønt Strak, Hamsfort og Petrus Olai (Lang I. 189. 295. III. 315) ville, at han giorde det, dog uden Virkning, da han tilsatte mange Folk. Den 10de om Løverdagen brændte han Amager og Hveen, og derpaa sendte han en stor Deel af sine Skibe til Skanør, hvor det rige Marked holdtes, men Anføreren Kort Kryter blev, tilligemed omtrent 70 Norske, dræbt der. Paa samme Tid angreb Marsk Stig med sit Anhang Brattensborg Slot paa Samsøe, indtog og nedbrød det; derfra gik de for Toruborg tæt ved Korsør, hvor den danske Kong Eric opholdt sig, indtoge og opbrændte det, tillige med Kirken. Nu gialdt det Skielskør, hvoraf de opbrændte det tilbageblevne; som snart kunde bringe En paa de Tanker, at Toget dog først var skeet 1289; thi da skede i Skelskør Tumlen mellem de Danske og Hertug Valdemar, hvorom mere da, og ved den Leilighed kan der have været Brand i Skelskør, hvorom man ellers intet findes forhen. I Følge denne Sætning maatte altsaa Skelskør have brændt 2 Gange Aar 1289. Da den danske Eric var efter Diplomer i Roskild den 6te Julii, og den 15de i Ribe, som ligger ved Vesterhavet, og hvor der var et meget fast Slot, saa synes det, at han for de to fiendtlige Floder, der angrebe Herne, har begivet sig i Sikkerhed didhen; hvorom alting er, saa hiemsøgte de Fredløse derpaa Falster og opbrændte Nykiøbing. Paa samme Tid kom de Norske til Lolland, hvor Indbyggerne dog ihielsloge mange af dem, der vare gangne i Land for at røve, og

er

er dette uden Tvivl skeet ved Strunge i Lolland, Halsted Kloster Amt, Sønder Herred, Græshauge Sogn, eftersom Petrus Olai (Lang. I. 189) siger, at de Norske tabte mange Folk ved Strugshet, hvorvel han urigtigen henfører det til 1290, da han sætter det første Tog 1289. Derfra seilede Marsk Stig og den norske Anfører Othin Hestekorn til Amager, hvor de fandt den norske Konge den 29de Julii. Om Løverdagen den 30te seilede de til Grønsund, og giorde Landgang paa Møen, og stormede en hel Dag og Nat til Stege Slot, som var pantsat den rygiske Fyrste Wizlav for Brudeskat, thi han var gift med Agnes, Datter af den brunsvigske Hertug Otto Barn, der var en Søn af Helena, den danske Kong Valdemar 1stes Datter, med hvilken hendes Mand havde faaet Gods i Danmark; men fra dette Slot maatte de med usdrettet Sag vende tilbage, efterat mange Norske havde sat Livet til der. Uden Tvivl er det dette Slot, som kaldes Nyhus i Arne Biskopes Saga, efter hvilken den norske Konge seilede førend den 10de August, Sønden forbi Møen til Grøninge Sund, giorde Landgang paa Falster og brændte den; seilede derpaa den 15de August fra Grøninge eller Grøn-Sund, og kom om Aftenen under Fyen, hvor han talte med sin Broder Hertug Hakon, Biskop Arne og Raadet; Kongen vilde endelig vedblive at krige i Danmark, men de fleste raadte derimod, hvorfor og Hiemreisen blev vedtaget. Under Sainsøe seilede mange hiem uden Tilladelse, hvorefter Kongen gav de fleste Skibe Lov at reise bort, og kom selv med en god Wind til Tønsberg. Efter dette brændte de Stubbekøbing, og vendte derpaa den 15de August tilbage til Norge, efterat de havde giort megen Skade og mange ulykkelige Mennesker i Danmark, men dog intet Sted faaet fast Fod, og kom de til Norge førend den 24de August.

Eric Menved Aar 1288.

Saa-

Eric Menved Aar 1288.

Saaledes fornyede den norske Eric Harald Haardraades Tider, opvakte et bittert Had mellem to Nabofolk, og ophidsede dem begge til Grumhed. Det meste maa dog vel skrives paa Regning af de Fredløse, som, ei nøiede med at have myrdet deres egen Konge, vilde og føre alle mulige Ulykker over deres eget Fædreneland. Den danske Eric sendte derpaa Bud til Norge med Breve, hvori han venteligt forlangte, at denne Krig maatte i Mindelighed bilægges, paa det christent Blod maatte skaanes; han vilde gierne give den norske Konge hans Mødernearv, forsaavidt den laae i hans eget Land, men endel laae i Hertug Valdemars. Han bad og, at han ei vilde tage sig af de Fredløse, som paa saa grum en Maade havde dræbt hans uskyldige Fader. Dog den norske Konge vilde intet Forlig indgaae, uden de Fredløse bleve derunder indbefattede. Maaskee han troede, at det stred mod hans Ære at vige fra sit givne Ord. Arvid Bengtson, en af de fredløse Mordere giorde Indfald og røvede i Halland (Ericus Olai lib. III. p. 146), men blev med 10 af sine Staldbrødre fanget af Tule Ebbesøn og hans Følge, og alle 11 halshugne i October.

Den fornemme Mand Absalon Anderson døde (Hvitfeld p. 300. Lang. IV. 318. V. 457), hvorpaa hans Arvinger de mægtige Mænd, Lave Litle, Laves Søn, Andreas Knudsøn, Absalons Søstersøn, Frue Cæcilia, gift med Age Krabbe, Absalons Søsterdatter, og hendes Søstre Etle og Ingeborg, gifte med Niels Palnessøn Ræv og Illugh Thomasson, toge hans Gods i Besiddelse, og forholdt Sorøe Kloster det tvertimod hans Testamente.

Byen Slesvig brændte af (Hvitfeld p. 300. Lang. I. 188. V. 508) ved Vaadeild, hvilket Boisson (apud Menkenium III. 602) og Cypræus (p. 293. 96) tilskrive de Danske under Eric

Glip-

Glipping, og derhos sige, at samme Eric derefter gav dens Borgere fri for Told 1289, hvilket er lutter Forvirring. Hertug Valdemar lod derpaa nedbryde Gottorp Slot (Christiani Gesch. von Schlesw. u. Holst. II. p. 370. Lang. I. 294), som hans Fader Eric havde ladet bygge med stor Bekostning, og var ligesom Nøglen og Varetægten for ganske Danmark. Af dets Træværk lod han tvertimod befæste Slesvig By. Sin Gemahlinde førte han (Continuat. Alb. Stad. 15) med stor Høitid fra Saxen til Danmark. Eric Menved Aar 1288.

Slottet Almethorp (maaskee Æmelthorp) blev forstyrret, og har venteligt tilhørt nogen af de Fredløse. Og hermed ender (Lang. I. 170) Kröniken, som urettelig tilskrives Eric af Pomern, da dens Forfatter uden Tvivl har været Munk i Rye Kloster, og er det rimeligt, at han har skrevet efter Opmuntring af Kong Eric Menved, og denne indført ham i sin Samling, kaldet Congesta Menvedi, hvoraf næsten intet er kommen til os. Denne Krønike hører til en af vore beste, især i Hensigt til Tidsregningen, og fordi den har et og andet, som ellers vilde være ubekiendt.

Den 30te September døde (Lang. III. 268) Mester Rano, Decanus i Roskild, som gav for sin Sielemesse 8 Skilling i Jordskyld i Nybølæ med al (fuld) Besætning, hvoraf Forvalteren skulde svare til Messen 12 Øre Penge.

Den Bedrager, som i Tydskland udgav sig for Keiser Friderich 2den, skal efter Hamsfort (Lang. I. 294), Hvitfeld (p. 300) og Stral (Lang. III. 315) være kommen til Danmark, hvorpaa jeg dog tvivler; vist er det, at han i Lybek blev puttet i en Sæk og druknet. (Eccardi Script. II. col. 935).

Matthæus, en Søn af Herre Johan Ebbesen, skiænkede til St. Peders Kloster i Nestved (Lang. IV. 390) alt sit rørende og urørende Gods i Tetzthorp for sin Sielemesse, og blev begravet

i Klo-

Eric Menved Aar 1288.

i Klosteret, og hans Fader skiødede, i den roskildske Bisp Ingvars Overværelse, til Klosteret en Gaard i Tetstorp af 14 Skilling Skyld.

Efter Hvitfeld p. 301, som maaskee har Ret, thi i Minoriter-Kroniken (Lang. V. 518) staaer 1288, oprettede Nicolaus Findsen, og især hans Søn Fin Nielsøn, Fin Aagesøn, Niels Bikker, Niels Bille, og deres Hustruer, fornemmelig gen Mette Fins Kone, et Kapel i Minoriter-Kirken i Svineborg, og mener Hvitfeld, at de have været af Slægt med Marsk Peder Finsen, som blev aflivet 1263. Den holstenske Grev Gerhard og hans Søn Henric stadfæstede siden Klosteret denne Gave.

Augustiner-Munkene holdt den 22de Junii deres almindelige Kapitel i Dalbye (Lang. V 635), hvorved de fastsatte adskilligt i Henseende til deres Gudstieneste og Klædedragt, forbøde Tærning og Bretspil, og alle Slags farlige Vaaben, endog spidse Knive; hver Convers skulde 90 Gange daglig læse Pater noster. — Rendsborg brændte af. (Lang. V. 508).

Den 1ste Julii fastsatte Grev Adolph af Holsten og Stormarn i Hamborg (Staphorst III. 749) Grændserne mellem hans Landsby Slamenseke og Landsbyen Sprenghe, som tilhørte Hamborger Kirke. Blant Underskriverne forekommer Grevens Advocat Thideric af Heesten, hvilken sidstes Vaaben var efter danske Adels-Lexicon T. I. p. 230 i Sølvfelt en halvbrun Hiort og ligesaa paa Hielmen. Den 27de October solgte han i Hamborg med sin Broders Provst Alberts Samtykke nogle Husen til Kanikerne i Hamborg, dog med Forbehold af Gienkiøbs Ret, samt Rettersgang, Svineskat og 1 Skieppe Havre af hver Husen. Blant Underskriverne forekommer en Ridder Henric af Wedele.

Udi

Eric Menved Aar 1288.

Udi Cismar Kloster den 18de August tilskrev den forrige danske Dronning Mechtild (Kong Abels Enke) Bymændene, Indvaanerne (coloni) og Mændene (homines) i hendes Ret (judicium) Eckernevorde, at hun havde overladt til den holstenske Grev Gerhard sin Broder (egentlig Brodersøn) al sin Arv mellem Slien og Eideren, som hun havde faaet efter sin Søn Valdemar, hvorover hun befol dem herefter at adlyde Grev Gerhard og hans Embedsmænd. Vidner herved vare Abbeden af Cismar og det ganske Convent, hendes Beslægtede Grev Gerhard og 6 Riddere. Dette Brev er trykt hos Lagerbring i Swea Rikes Historie II. p. 878-79. Senere Efterretning haves ei om denne Dronning, og maa hun være død noget efter denne Tid; thi Erici Krønike hos Lang. I. 170. og Christiani II. 371 vidne, at hun døde 1288; altsaa kan det ei være hende, som i det hamborgske Necrologium siges at være død den 10de May, thi det giør intet til Sagen, at hun der kaldes Hertuginde, da hendes sidste Mand var Hertug. Lagerbring l. cit. p. 512-13 giendriver godt, at hun skulde have reist med den hellige Ingrid til Rom, Jerusalem, og Compostella, saasom den Mechtild, der giorde Reisen, var og forblev Jomfru, dog skal hun ogsaa have været fra Danmark. Da hun blev gift 1237, saa maa hun i det mindste have været født 1225, men dog neppe tidligere, saasom det lader, at hendes Fader først giftede sig, efterat han havde indtaget sit Land, og man vist veed, at hendes ældste Broder Johan ei fødtes førend 1230.

Den 21de Januar overlod Grev Hildebold af Oldenborg to Koner med deres Sønner til Kirken i Bersen (Vogt Monum. Brem. I. 507) og giorde dem fri fra sit Advocatie. Grev Otto af Oldenborg bekræftede ved sit Brev i Delmenhorst den 30te August (Vogt l. cit. 55) Gaven af en Mølle til Hilgenrode Kloster ved

 de

Eric Menved Aar 1288.

de 2 Herrer Henric Düker den ældre og den yngre, hvorimod Klosteret optog blant sine Jomfruer de 2 unge Døttre af Dükere.

Omtrent i dette Aar døde den oldenborgske Greve Christian 5te, en Søn af Johan 5te, og Rixa, Datter af Grev Henric af Hoya, da han kun var 30 Aar gammel (Hammelman Oldenburg. Chronick 91. Lang. III. 189. 192. Hist. Archiep. Brem. apud Lindenbrog. 101. Wolteri Chron. Brem. ap. Meibomium II. 61). Christian døde i Byen Bremen og blev begravet i Huda Kloster hos sine Forfædre. Han var beslægtet med den bremiske Erkebisp Giselbert, elskede et Glas Vin, var munter og omgiængelig, en stor Ven af Bremer Kirke og By, da han i sin Ungdom havde gaaet i Skole der; han tog vel mod sine Giester, og havde megen Omgang med Geistligheden; hver Dag sang han de canoniske Timer Jomfru Marie og de hellige Mænd til Ære, samt 7 Psalmer. Hans Gemahlinde Jutta døde Aaret efter, og blev begravet i Rasted Kloster. Efter Christian kom hans Søn Johan, som bragte Amirerland (Oldenborg) og Stavingernes Land til stor Armod ved mange Heste, Hunde og unyttig Tiunde; og endskiønt han var gift, saa holdt han sig dog et Bolskab, og boede offentlig med hende i Rasted, hvor de begge holdt Kro lige udenfor Klosteret. Erkebispen satte ham herover i Band, og formedelst hans slette Levnet avlede han sent ægte Børn. Samme Aar Christian døde, skal Bremen have brændt af. Christian regierede i Oldenborg og hans Broder Otto i Delmenhorst.

Den bremiske Erkebisp Ghiselbert hans ganske Kapitel og af Geistligheden i Bremer By tilskreve den 4de April fra Bremen Norges Hertug Hakon (Cassels Nachricht von einigen Freiheitsbriefen p. 13), at de bremiske Kiøbmænd havde forestillet, at de fra Arilds Tid havde i Norge, naar de kom der paa Sildefangst, ei

Erik Menved Aar 1288.

givet mere i Told af hver Kogge end 8 Skilling Sterling, enten Skibet var stort eller lidet, og dette havde de besvoret ved 22 uberygtede Mænd, som ofte selv havde paa Sildefangst besøgt Norge, og givet ermeldte Told; Minoriter og Brødre af den tydske Orden havde og tilbuden sig at ville bevidne det samme; derfor bade de Hertugen (Nobilitatem Vestram) ei at tillade, at de bremiske Borgere herefter betyngedes mere end forhen skeet var i hans Forfædres Tid, hvorimod de, som skreve Brevet, tilbøde deres Forbønner og Tienester. I 2 Breve af samme Erkebisp, det ene paa Latin af 14de Februar, og det andet paa plattydsk af 4de April, tales om en Grav (Fossatum) nær Bremen almindeligen kaldet Kohgrave og Ruegrave, hvilket kan tiene til at oplyse det den første Besætning af Danevirke kaldtes saa, men synes og snarere at vise, at den har havt Navn af, at en Ko ei kunde gaae over den, end af Gau.

I Følge af den Forening mod Stratenrøvere, om de end vare Adelige, mellem Meklenborg og de vendiske Stæder, traf den første Lod til at hænges paa en Adelsmand af det Lauenborgske (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 229. Franks Meklenburg lib. V. p. 94), hvis Herre den saxiske Hertug Albert blev herover saa forbittret, at han ved sin Statholder tillod og opmuntrede flere Røverier end forhen, saa at ingen Vei mere var sikker mellem Lyneborg, Hamborg, Lybek og Wismar. Da Albert var gift med Keiser Rudolphs Datter, og af Keiseren beskikket til Lybeks Advocat, saa var dette desto farligere.

Wizlaw, Rygernes Fyrste, forligte den 21de November Conrad, Abbed, og Conventet af Dobberan, og hans Ridder Ludolph af Slavekesdhorpe, angaaende en Stridighed mellem dem om Patronatet af Kirken i Racowe. Hans eget, Ludolfs og

 Rid-

Eric Menved Aar 1288.

Ridder Lodewic, kaldet Rabolt, deres Sigiller bleve forehængte. (Westphal. III. 1538-39).

Efter to erfurtske Kröniker hos Mencke (Scriptor. Rer. German. II. 490. III. 295) skal ved Mikkelsdag i Söen (lacus) ved Lybek, hvorved Mencke forstaaer Wakenitz, mange tusende Mennesker have druknet med alt deres og alle Skibe; men er noget sandt heri, da forstaaes ved denne lacus snarest Östersöen.

Conrad af Herzogenstein döde, efterat han temmelig havde betvunget Semgallerne. (Arndts Liefl. Chron. II. p. 68. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 329).

Jorund, Bisp af Hammer, udvalgt til Erkebisp i Nidaros, fik Pallium af Paven og kom nu til sit Sæde (Lang. II. 196. III. 118. Torfæus IV. 378). Thordur blev indviet til Bisp i Garde i Grönland af ham (Lang. l. cit.), Bisp Jorund af Holum, og Statholder Thorvard Thorvins Sön vendte tilbage til Island (Lang. l. cit.). Da Jorund anlagde Pallium i Nidaros, vare derved tilstede Bisp Arne af Skalholt, Arne af Stavanger, Eivind af Oslo, og Thorstvin af Hammer.

Den 20de Januar mageskiftede Joon Abbed af Lyse Kloster og hans ganske Convent noget Gods med Eric, Abbed af Munkelif i Bergen. Brevet (i Thorkelins Diplom. II. p. 112) er paa Norsk. Den 5te Februar solgte Magnild Halkels Datter til samme Eric 10 Manadamatabol i Seme udi Sogn for 45 Mark norsk Sölv, og gik da 3 Mark paa hver Mark brændt Sölv (altsaa var en Mark norsk af samme Værdi omtrent som 3 Rigsdaler nu). Dette Brev (Thorkelins Diplom. II. 113) er og paa Norsk.

Den 8de September bevidnede Norges Hertug Hakon ved sit Brev paa Latin (Thorkelin l. cit. 114. Westphal. Monum. IV. 997. Nettelbladt Rostock. Nachricht. 1752. p. 149), at han samme

Dag

Dag havde udi Dúnnersborgk (Tønsberg) udbetalt 2870 Mark Penge af da gangbar norsk Mynt, saa at 120 Mark Penge altid beregnedes kun til hver eet Hundrede, af de 6000 Mark norsk Sølv, som de Norske vare skyldige at betale til Stæderne og deres Fuldmægtige, nemlig Vromold af Fünfhusen (de qvinqve domibus) fra Lybek, Henrik kaldet Munk fra Rostok, Johan Steken af Stralsund, Raadmænd, saa og til Fuldmægtigerne af Wismar, Gripsvold, Riga og Wisby; med de resterende Penge havde de givet Frist til næste Aars 8de September. Som Fuldmægtig paa sin Broders Kong Erics Vegne, og med Raad og Samtykke af sin kiære Frænde (consangvinei) Grev Jacob af Halland, Baron Burno af Berkeri, og andre det norske Riges tro Mænd havde han og den Vinter over givet bemeldte Stæder fri for al Told, som pleiede at betales ved Sildefangsten; og skulde Betalingen i næste Aar slaae feil i Tønsberg eller og i flere Aar, saa skulde Toldfriheden for Stæderne vedvare. Til Bevis skulde hver Skipper have et aabent Brev med sig fra sin By, eller og to troværdige Vidner besværge det. Hertugen bekræftede og Forliget indgaaet i Calmar mellem de Norske og Stæderne ved den svenske Kong Magni Mægling. I Hertugens Sigil var en Rytter at see med Skiold i venstre Haand, og i Contra-Sigillet en opstaaende Løve. Det andet var borte. Hos Westphal Tom. IV. 1257. Tab. IV. No. 9 findes det maaskee saaledes som det burde være.

Eric Menved Aar 1288.

Af Benedict, Bisp i Linkøping, haves et Diplom, udstædt i Nykøbing den 23de Januar til Dominicanerne i Sigtun. I et Diplom af 4de Julii udstædt ved N., Abbed i Alvastra, nævnes Finvidia i Landskabet Hobo. Under Kong Magni Diplom af 18de August i Stokholm bleve Sigiller vedhængte af hans kiæreste Broder Benedict, Bisp i Linkøping og Hertug i Finland, Svan-

topolc,

Eric Menved Aar 1288.

topolc, Verner Brunke, og mange flere Bisper og verdslige Herrer. I et Brev af 15de December (Lagerbring II. 605) skriver (Erkebisp) Magnus sig udvalgt til Upsal Kirke, og indviet i Upsal, hvilke Ord synes at give tilkiende, at Magnus ei er bleven indviet i Lund *). I det forbandt Bisp. Bryniolf af Skara sig ved sine to Fuldmægtige til ei at være Kong Magnus eller hans Børn imod enten i Raad eller Daad, og ei staae sine Brødre eller nogen anden bi, som han vidste at være Kongens Fiender. Dette havde Hensigt til, at Folke, en Søn af Lagmand Algot i Vestgotland, havde i Martii Maaned bortført Froken (Domicellam) Ingrid, en Datter af Herre Svantopolc, som var forlovet med Herre David Thorstenson i Danmark, og flygtet med hende til Norge (Ericus Olai lib. III. 145. Lagerbring II. 601-5. Messenii Scondia lib XII. 139), hvorover hans Fader Algot og Broder Røric i samme Maaned bleve satte i Fængsel, men hans andre Brødre Kanzler Peder, Benedict og Carl flyede til Norge, hvis Konge tog dem i Beskyttelse. Nu var Bryniolf Broder til Folke.

Omtrent paa samme Tid blev og Kong Valdemar hæftet (Lang. I. 256. Ericus Olai lib. III. 146. Lagerbring II. 560) og indsat paa Nykiøping Slot, hvor han dog nød anstændig Opvartning og Underholdning; hans Datter Margrete blev Nonne i Skeninge, hvilken By med Kirker, undtagen Klosteret, brændte af.

I April

*) Suhm synes at have overseet, at man kan sætte Comma (saaledes som hos Lagerbring er skeet loco cit) imellem consecrato og apud; saa bliver Meningen ikke, at Magnus var indviet i Upsal, men at Vedkommende vare tilstede i Upsal.

Nyerup.

I April opkom Krig (Lang. IV. 595 Ericus Olai lib. III. 146. Lagerbring II. 606-10) mellem Borgerne i Visbye og Bønderne paa Gulland, fordi de første havde paalagt de sidste en Told. Borgerne havde Understøttelse af Lybek og de andre vendiske Stæder, hvorimod den liflandske Ordensmester holdt med de sidste. Imidlertid bleve Bønderne dog slagne engang den 17de April, men ved Roma Kloster var Fordelen lige paa begge Sider. Endelig blev ved Præsteskabet og den tydske Ridder Edvard af Lode under Kong Magni Myndighed (Lang I. 188. Messenii Scondia lib. XII. 139-40) i Nykiøbing indgaaet Forlig den 5de August, hvorved Borgerne maatte bøde til Kongen 2000 Mark Sølv og 500 Mark Penge; kom en Uenighed mellem Wisbye og Landet, da skulde den ei skride til noget fiendtligt mod det, førend den havde meldt det for Kongen, medmindre Bønderne angreb den alt for hastig. Wisbye maatte ei udvælge nogen anden til Herre, end Kongen af Sverrig, og giorde Bønderne det, da skulde Wisbye af al sin Magt sætte sig derimod. Lybek, Wismar, Rostok, Gripswold, Stralsund, Riga skulde staae Kongen bi mod Borgerne i Wisbye, saafremt de valgte nogen anden Herre, eller ei efterkom Kongens Befalinger. Borgerne fik derimod Tilladelse at befæste Byen med en Muur, og hvert Thinglag paa Landet skulde opbygge et Taarn deri, dog kom Befæstningen ei i fuldkommen Stand før 1299.

Eric Menved Aar 1288.

Udi Skara holdt Minoriterne (Lang. V. 5 9) deres Kapitel.

Den 11te September stiftede den svenske Kong Magnus ved sit Brev i Stokholm St. Claræ Kloster der, og gav dertil meget Gods. Erkebispen, mange Bisper, Grev Henric af Glichen, (Herre) Svantopolc og mange flere hang deres Segl før. Erkebisp Henric af Upsal udstædte en Vidisse deraf 396 den 13de November.

Den

Eric Menved Aar 1288.

Den skotske Konge Alexander styrtede med sin Hest ved Kingorn, (Boethii Histor. Scotor. lib. XIII. pag. 291) og brød Halsen, efterat han havde opnaaet en Alder af 47 Aar, thi han var efter Fordun p. 754 født 1241 den 4de September paa en Onsdag i Roxburg. Vel lode alle gamle og ny skotske Skribentere ham døe 1285 (f. Ex. Buchanani Historia Scotiæ editio 1643. 8vo. p. 240), men det ældste Brev fra den norske Kong Eric om hans Datters Adkomst til den skotske Throne er givet i Tensberg 1289 den 1ste April, og er ikke venteligt, at Eric havde biet med at paatale hendes Ret saa længe som fra 1285, saa kan han i det tidligste ei være død før 1288, ja man kunde endog falde paa 1289, dersom Tiden ei syntes for kort fra den 19de Martii til 1ste April, for at faae Alexanders Dødsfald at vide fra Skotland til Norge, og for at udfærdige et Brev og at beskikke Gesandtere til den engelske Konge; hvortil kommer, at den engelske Skribent Thomas Wikes, som slutter med 1304, siger (apud Gale p. 113), at det skotske Rige stod en Stund ledigt, da man havde Grund til at formode, at Alexanders efterladte Dronning var frugtsommelig, og herved bliver det rimeligt, at den norske Konge ei paatalte sin Datters Ret, førend de skotske Stænder havde erkiendt den; dog vidner Trivetus hos D'Achery 4to Tom. VIII. p. 655, at Alexander døde 1289 i Fasten. Med Alexander uddøde det ældgamle skotske Kongehus paa Sværdsiden.

Den 22de Februar blev Nicolaus 4de udvalgt til Pave (Muratori Gesch. von Ital. VIII. p. 188).

Aar 1289. Den 12te Januar skiødede de agtbare (honesti) Mænd Sveno Rusticus og Johan Baosi paa Viborger Thing alt deres

rør-

vorlige og urørlige Gods i Jarlosscogh, Qvæget undtagen, til Bisp Christian af Ribe, hvorpaa Kongen udstædte sit Brev med sit Segl for. Det samme bevidnede og ved deres Brev Bisp Johan af Aarhus, Mester Morten, Kongens Kanzler, Peder Nielsen, hans Drost (maaskee den samme som Peder Hoseøl), Niels Hamundsen og Christiern Cupæ. Ved samme Tid, noget for eller efter, thi Dagen er udeladt i Diplomet, tog Kongen udi Aalborg Ø Nonnekloster i Børglum Stigt under sin Beskiærmelse, og gav det de sædvanlige Klosterfriheder, saa at dets villici, coloni og inqvilini skulde alene svare for deres eget Thing indenfor den Skov de beboede Peder Drost var hertil Vidne.

Eric Menved Aar 1289.

Udi Mylnthorf, uden Tvivl Møllerup i Aarhus Stigt, Marsk Stigs Herregaard, som var forfalden til Kronen, udstædte den 28de Januar Morten, Kongens Kanzler, Peder hans Drost, Magnus Skaningh, Ako Jonesson, Johan Andresson, Nicolaus Hamundson, Uffo Jonesson, Benedict Westisson, Peder Saxisøn, Christian Cupæ, og Tuvo Rynbæk (som ventelig alle vare Kongens Raad) deres Brev om, at de havde seet og været nærværende ved, at deres Frue Agnes den berømmelige danske Dronning havde i sin kiære Søns, deres Herres, de danskes Konges, Navn erklæret, at da alle de Jorder beliggende i Knapæstorpmark og Thrikæmark, som Herre Nicolaus Henricsson havde besiddet, vare lovligen forfaldne til bemeldte Herre Kongens Kammer (fisco) for Forbrydelse mod Majestæten af bemeldte Herre Niels, saa havde hun pantsat til Fremviseren af dette Brev Herre Andreas, Kammermester, disse Jorder, som de nu vare, og uden Qvæg, for 160 Mark Penge, laant af ham, saalænge indtil de bleve lovligen indløste, saa at han imedens maatte have Indkomsterne, uden at de bleve fraregnede Laanet. Heraf findes kun

Eric Menved Aar 1289.

en Transsumpt i en Vidisse af Kong Eric af Pomern af 1408 den 19de Julii, hvori han bevidner, at hans Frue og Moder Dronning Margrete havde ladet det læse, saa og et Brev af 29de Junii 1407, hvorved Johan Gørstinge, Landsdommer i Sieland (Rector placiti generalis terre Sielandie), Johan Skawæ, Ridder, Johan Skyttæ af Sandby, Thorbern Jensøn af Ørsløfestre Væbner, og 3 Borgere af Ringsted bevidnede og at have seet, og indført det i deres Brev. Og har Erik af Pomern til desstørre Sikkerhed ladet vedhænge sit Sigil "ad causas", og det paraphere ved Johan Svensøn Bryms, Justitiarius.

Udi Geetstath, nu Giedsted Sogn og By i Rinds Herred, Halds Amt, Viborg Stigt, stadfæstede Kong Eric den 1ste Martii Vitskøl Kloster dets Privilegier paa sædvanlig Maade, overladende det nemlig 40 Marks Sager. Vidner herved vare hans Kanzler Mester Morten og hans Drost Peder.

Den 6te Martii i Viborg tog han dets Kapitel under sin Beskyttelse og bekræftede dets Friheder og Rettigheder. Deri meldes, hvorledes Provst Knud havde skiødet til Kong Valdemar for 30 Mark Guld Øen Ager, beliggende mellem Morsø og Salling, med Huse og rørligt Gods, for Kapitlets Friheder. Drost Herre Peder var herved Vidne. Dette Document er indført i en Vidisse af 6te Julii 1314, udstædet i Viborg ved Nicolaus Olafsun, Kongens Drost, Lagho Akisun, hans Marsk, P. Præst kaldet Muli, Kanik i Lund, Gøto Niclæsson, Johan Pætersun, og Agho Thomæsun.

Den 16de Martii i Odense stadfæstede Kongen (Lang. VI, 451) Bisp Johan af Aarhus og hans Kapitel deres Friheder. Dette skede i Overværelse af hans kiære Moder, og vare derved de Herrer Mester Morten, Kanzler, Peder Drost, og Laurentz

Ty-

Tygeson, Marsk, Vidner. Af det Kanzleren altid skriver først, skulde man næsten slutte, at han havde Fortrin for Drosten.

Erik Menved Aar 1289.

I Kallundborg den 28de April eftergav Kongen (Noodts Beyträge I. p. 170) Borgerne af Slesvig al Told overalt i sit Rige, i Henseende til den Skade, Møie og Uleilighed disse ham saa kiære Borgere ofte havde udstaaet for ham og hans Rige. Peder Drost var herved Vidne. Rimelig har den Ildebrand, Slesvig led i forrige Aar, og Hertug Valdemars Forbøn bevæget Kongen hertil. Brevet er paa Latin, men Cypræus (Annal. p. 295) har det paa plattydsk. Kongens Segl er meget beskadiget, men ellers som det anførte ved 1288. Senere forekommer Peder ei som Drost, og derfor er det vel efter denne Tid skeet, at han blev fanget af Hertug Valdemar, hvilket den troværdige Fortsætter af Albert af Stade (p. 16) henfører til dette Aar, og fortæller saaledes: Dronning Agnes kom til Skelskør i Sieland med en stor Hær mod Hertug Valdemar, for at holde Danehof (Placitum). Da Adelsmændene mødtes paa begge Sider, skede der Strid mellem Dronningens og Hertugens Mænd, hvori Hertugen i Begyndelsen blev overvundet og tog Flugten med Sine; endeligen toge han og hans Folk Mod og Kræfter til sig, og dreve Dronningen og hendes Folk paa Flugten, saarede nogle og dræbte nogle, og fangede Drosten Peder Heseld (rettere Hoseøl), førende ham med sig til Als, hvor de satte ham i Forvaring i Sønderborg Taarn, eller og i Nordborg. Cornerus skriver (apud Eccardum col. 936) at Valdemar kom til Sieland og havde Samtale med Dronningen og Landets Adel om Rigets Sager; men da han menede at være sikker paa Danehoffet, saa mærkede han, at de Danske efter medfødt Falskhed oplagde Svig med ham; han greb derover strax til Vaaben, angreb disse Forrædere og omkom mange af de troløse

 Dans

Eric Menved Aar 1289.

Danske, fangede Kongens Drost Herre Peder Hosebøl, som var Oppermand herfor, førte ham bort med sig til Als, og satte ham i haardt Fangsel i Nordborg Taarn, (eller Sønderberg efter Hvitfeld p. 301) og lagde ham i Lænker. Hvitfeld skriver (l. cit.) at denne Drost førte i guult Felt 3 røde lige nedgaaende Bielker. En mægtig Ridder Nicolaus Johannisson blev farlig saaret og døde i Lybek. Paa samme Tid døde og Grev Albert af Everstein i samme By, hvorhen han havde begivet sig for at læges, og bleve de begge begravne i den store Kirke. Cornerus (col. 937) henfører dette urigtigen til 1286. Denne Albert var uden Tvivl den, som var gift med Esbern Vognsens Datter Cæcilia, og hvis Søn Albert forekommer ved 1294. Den skrevne plattydske Krønike beretter, at Albert efterlod sig af en dansk Frue Sønner, som bleve vældige Riddere i Danmark. Hvitfeld vil, at dette skede i April, men om saa skulde være, da maatte det være den 29de eller 30te, hvorfor jeg snarere troer, at det er skeet i May. Aldeles urigtigen henfører han det til 1286, som dog skal være 1287, hvilket Aar Hamsfort ogsaa har (Lang. I. 294) og vil, at baade Kongen og Dronningen vare da ved Negles Sammenrottelse i Livsfare paa Danehof i Skelskør. Naar Hvitfeld (p. 298) vil, at det var Manddraberne, som giorde dette Overfald, da følger han heri Crantzius (Dania lib. VII. cap. 25); dog den samtidige Fortsætter af Albert af Stade, som slutter med 1324, bør heri mere staae til Troende, allerhelst Hvitfeld (p. 298) selv lægger til, at Kongen kom i den Tummel ud af Byen i Behold, og at Dronningen blev vel grebet og bragt til Hertugen, men at Hertugen og hans Tienere undskyldte sig, og lode hende løs, hvorimod Petrus Olai, Gheysmer, Kroniken, som slutter med 1523 (Lang. I. 125. II. 389. VI. 220) sige, at Dronningen kom ved Behændig-

hed

hed efter faa Dage ud af hans Hænder. De sige og, at der opkom Strid mellem Dronningens og Hertugens Mænd (ligesom af en Handelse); dog lægge de til, at Hertugen kom did med Rigets fornemste Mænd, ligesom han vilde handle om dets Bedste med Kongen. Petrus Olai siger og at det skede i April, men feiler, naar han henfører det til 1288. Paa et andet Sted (Lang. I. 189) henfører han Peders Fangelse til 1290, ligesom han har havt forskiellige Annalister at gaae efter. Den Krønike, som slutter med 1317 (Langeb. II. 175) har og 1289, men siger, at det skede i Pindsen paa Danehof i Nyborg, og at Drosten Herre Peder Hosføl vilde da fange Hertug Valdemar, men blev selv fanget og sat i Jern paa Sønderborg Slot. Da Hvitfeld siger (p. 298), at Dronningen efter sin Herres Raad havde best Tro til Hertug Valdemar, som Kongens næste Beslægtede, og for de Velgierninger han havde oppebaaret af Riget, mente hun, at han best skulde vide Rigets og hans Næst-Sødskendebarns Gavn og Beste, saa maa det synes underligt, at Agnes og Valdemar bleve nu Uvenner. Men herved maa anmærkes, at de fleste Velgierninger Valdemar nød af Riget, vare de, som han ved sit Parti tilegnede sig, efterat han var bleven Rigets og Kongens Formynder, og just disse Ting have venteligt forvoldt Uvenskabet mellem ham og Dronningen, da det har syntes hende, at han mere saae paa sit eget, end paa Kongens og Rigets Fordel. Men Spørgsmaal bliver, om Hertugen er kommen til Skelskør med ond Hensigt mod Kongen og Riget, og maaskee med Tanke selv at rive det til sig, eller om Dronningen er kommen der med ond Hensigt mod ham, og har maaskee havt i Sinde at skille ham ved Formynderskabet. Det sidste sige de tydske Skribentere, og det første pege vore paa. Saameget bliver vel vist, at hverken Hertugen eller Dronningen troede

Erik Menved Aar 1289.

Eric Menved Aar 1289.

troede hinanden. Om Hertugen har ladet hende frivilligen gaae, som Hvitfeld siger, og undskyldt sig med en Vildfarelse, eller om hun, som vore ældre Kreniker sige, har med Behændighed giort sig løs, bliver hel uvist at sige. Hertugen lod sig nøie med at holde Drosten i Fængsel, en Mand, der var Kongehuset og Dronningen meget hengiven, og uden Tvivl den samme, som Drosten Hr. Loumand i Kiempevisen (2den Part 32de Vise), der beskyldtes for fortrolig Omgang med Dronningen, saa at han har været meget langt fra at holde med Manddraberne, som Hvitfeld (p. 301) beskylder ham for. Imidlertid har denne Tildragelse ei havt videre Følger, da Hertugen ei har været stærk nok til at sætte sig imod Dronningen, der havde Kongen af Sverrig og de holstenske Grever til Venner, og Dronningen havde paa sin Side saa meget at bestille med den norske Krig, at hun ei heller kunde tænke paa at angribe Hertugen.

Den 24de May var Hertug Valdemar i Byen Slesvig, og forbød, at ingen hverken Klerk eller Leg maatte efter Branden tage høiere Leie af sin Grund end forhen, saasom det faldt de mange Fattige til Byrde.

Udi Vordingborg den 29de Julii stadfæstede Kongen Kapitlet i Reval alle de Friheder, hans Fader havde givet det, saa og Rettighed selv at vælge deres Bisp, med sit Raads Raad og i dets Overværelse (conf. Hvitfeld i Qvart Tom. III. p. 9). Her skriver han sig som sædvanlig de Danskes og Slavers Konge, og desuden Hertug i Estland.

Den 28de September atter i Vordingborg, paa hvis faste Slot maaskee Eric har opholdt sig, medens de Norske fore ilde frem i Landet, overlod han (Langeb. VI. 396-97) til Aarhus Kapitel sin Mølle i Altorp, med Samtykke og Villie af sin kiære Moder

der og sit Raads, for den Skade Skyld, som dets Mensal-Gods havde lidt ved Overseommelse af hans Melle i Aarhus. Herre David Thorstensen hans kiære Drost, var hertil Vidne, altsaa er Peder Drost bleven fangen i Mellemtiden fra 28de April til September. Dette latinske Brev er indført i en dansk Vidisse af den 12te Martii 1496, udstædt i Horsens af Bisp Niels Clausson i Aars.

Eric Menved Aar 1289.

Maaskee at Eric ogsaa har (Lang. IV. 338) medens han opholdt sig i Vordingborg, stadfæstet ved 2 Breve St. Peders Kloster i Nestved dets Friheder, nemlig fra Leding, Skat (imperitio exactorea), Inne, Stud, Overfæt, Told (vectigalia), Kiersel (plaustra), kongeligt Sagefald, og alle Byrder og kongeligt Hoverie, saa at han og overlod det Torvet paa begge Sider af Aaen, alle Torv- og borgerlige Rettigheder, 3 og 40 Marks Bøder, Midsommers Gield, og Torvegield i Nestved.

Den 31te December i Eisburgh tog han Esrom Kloster under sin Beskiermelse, og stadfæstede det de sædvanlige Rettigheder og Friheder, saa at dets Underhavende skulde alene svare for det i 40 Marks Sager.

Den 7de Junii holdt Bisp Gisico i Odense et Concilium der (Lang. VII. 225), hvor han gav Præsterne Magt til ved deres Testamente at forordne om deres egne Eiendele, og bebreidede derved de foregaaende Bisper den Vold de havde udøvet i at tage alle Præsternes efterladte Midler, eller dog endel deraf. Gisico holdt ofte saadanne Concilia eller Synoder. Paa dette skal efter Vedel, som Hamsfort (Lang. VII. 195) anfører, have været tilstede Bisp Christian af Ribe, Ingvar af Roskild, Johan af Aarhus, Barthold af Slesvig, Peder af Viborg, samt Joseph og Johan af Børlum, hvilket sidste ei kan være rigtigt, endskiønt

Hvit-

Eric Menved Aar 1289.

Hvitfeld og vil, at en Joseph har bivaanet Kong Erics Kroning, thi baade kunde der ei være to Bisper paa engang, og desuden var da vist Niels Biskop der.

Den 9de Junii i Roskild bekræftede dets Biskop Ingvar ved sit Brev til Geistlige og Verdslige paa Rygen (Schwarz Norderteutschland S. 104=5), at der paa Landet Yasmond (Yasmot) var skeet det Jertegn, at Christi Legeme, som en Qvinde efter Dievelens Indskydelse havde længe giemt, var bleven forvandlet til blodigt Kiød, hvorfor Bispen efter Overlæg med vise og fornuftige Mænd havde fastsat, at det skulde føres fra det Sted, det nu forvaredes, til et mere helligt og ærværdigt Sted, og der giemmes med tilbørlig Ære og Reverenz, og de, som besegte det, faae 40 Dages Aflad.

Præmonstratenserernes Abbed Guillermus skrev den 12te Junii fra dets generale Kapitel i Premontre udi Isle de France i Frankrige (Pontoppidans Annal. I. p. 760) til alle Abbeder, Priorer og Provster af Ordenen i Danmark og Norge, hvorved han tillod de 4 Ordenens Prælater i Danmark, som hvert fierde Aar besøgte Premontre, først efter Paaske at begive sig paa Reisen, saa at de kunde være der til St. Hansdag, dog saa, at Provsten af Børlum og Abbeden af Tunsberg skulde altid være med. Dernæst forbyder han under Bandsstraf, at de Brødre, som for et og andet skulde straffes, ei maatte forlade deres egne Kirker, hvor de skulde udstage Straffen, og begive sig til og imodtages af andre, hvorved Ordenens Disciplin svækkedes. Ved et andet Brev, som er faa Dage ældre, fra Byen "villa", Lile i Flandern, giver han sine Prælater og Undergivne i Danmark og Norge tilkiende, at han af det romerske Hof havde faaet Tilladelse til for sine Ordensbrødre i alle Lande, at de maatte spise hvad dem foresattes af Kiød og Fisk, naar de vare paa Reiser.

Me-

Mester Thrugot, Provst i Lund, gav den 8de August i Lund, som General-Vicarius og Procurator for Erkebisp Johan (Grand), tilkiende, at han efter Decani Knud, en Søn af Peder Withersun, hans Begiering havde seet og hermed bekræftede denne Peters Testamente af 14de August 1288 i Lund, som jeg under det Aar (S. 404.) har anført. Eric Menved Aar 1289.

Den roskildske Bisp Ingvar skrev fra Roskilde den 2den September til Raadet og Borgerne i Køpmanhafn, og takkede dem for deres Troskab mod ham og Kirken, og især fordi de ved nogle Borgere, som bragte dette hans Brev til dem, havde ladet ham vide, at de agtede at lade befæste Køpmanhafn, hvorover han hermed med sit Kapitels Samtykke bekræfter dem fuldkommen deres Byret, som han hidtil ikkun havde forundt dem for en Del. Af dette latinske Brev haves en nogenlunde gammel dansk Oversættelse. Dette beviser, fra hvor gammel Tid den tapre og patriotiske Aand har hvilet over Kiøbenhavns Borgerskab, som det især udviste 1658, 59 og 60. Dette kunde og afgive et Bevis med, at det første norske Tog skede 1289 og ei 1288, saasom det er rimeligt, at man strax efter det har tænkt paa at befæste Kiøbenhavn.

Den 19de November giorde Mester Thrugot, Provst i Lund, sit Testamente, hvorved han (Hvitfelds Bispekrønike p. 63) gav til St. Mariæ, Johannis Evangelists og St. Kathrinæ Alter i St. Laurentii Kirke i Lund, hvilket Alter han selv havde stiftet, og hvorved han vilde begraves, alt sit rørlige og urørlige Gods i østre Otherslef, saa og sin Gaard i vestre Otherslef og 3 Garder i Rasouth i Aspinge Sogn; alt hvad han eiede i Sandby, gav han til Kirkens Bygning i Lund. Til mange Klostere og Kirker, Hospitaler i Skaane og Halland, som alle opregnes, gav han og meget i Penge, og var intet Legat over 4 Mark eller under 2 Øre.

Eric Menved Aar 1289.

Til St. Lucii Kirke i Roskild 10 Mark Penge Sielandsk; "Esærum" (Esrom) Kloster 2 Mark Penge Sielandsk; Kirken i Wik 1 Mark Penge Sielandsk; og skulde alt dette udredes af hans Gaard i Thærsløf. Til Executores udnævnede han sine Kiære: Sin "Nepos" (maaskee Søstersøn) Herre Joon Billæ (vel snarere Litlæ som og Magnus Matthiæ p. 87. og Hvitfeld l. cit. har) og Herre Niels Gregorii Søn sine Medkaniker, og Herre Niels Magnussen.

Den 29de Januar døde den lundiske Erkebisp Johan Dros udi Byen Aas, som gav til Kanikernes Bord sin Gaard i Knestorp i Borre Herred for sin Sielemesse; dog skulde deraf gives 1 Mark til fattige Skolediscipler og andre Staadsbere. Hans Moder Anna Gærske døde den 29de Martii, men Aaret er ubekiendt, og skulde Sielemesse holdes for hende af Eiendelene i Knestorp (Langeb. III. 501. IV. 30). Paa Søndagen Quasimodogeniti den 9de April blev derpaa Johan Grand, Provst i Roskild, valgt til hans Eftermand; men som han var i Slægt med endeel af Kong Erics Manddrabere, saa satte Enkedronningen Agnes sig imod hans Valg (Lang. II. 174), og havde Kongen ham endog mistænkt for at have været paa Raad med i hans Faders Drab, samt at have havt Deel i flere Misgierninger, hvorfor han (Langeb. VI. 290. 91. 314. Wolters Chron. Brem. p. 62. Pontoppidans Annal. I. 561. Magni Matthiæ Ser. Episc. Lund. 80. Hvitfelds Historie af Jens Grand S. 3) i Roskilde Kirke for det høie Alter maatte i Kongens og hans Moders Overværelse, samt Bispernes af Roskild, Aarhus og Odense, mange flere Prælaters, Adelsmænds, Ridderes, Klerkers og Legfolks aflægge sin høitidelige Ed paa Christi Legeme og Evangelium, at han altid vilde bevise Kongen tro Lydighed, og aldrig vige derfra,

bringe

Eric Menved Aar 1289.

bringe alle Sine til det samme, elske dem, der vare Kongen tro, og hade hans Fiender, især de skielmske Landflygtige og Fredløse, saavidt hans Embede det tillod, at han aldrig vilde anvende Flid paa at faae dem tilbage, at han altid vilde stræbe for at vedligeholde de kongelige Rettigheder ubeskaaret, aldrig foretage sig noget til Rigets og Kongens Skade, forskaffe Pavebrev paa, hvorved han vilde forbinde sig til at holde alt dette, og meget andet saadant. Efter dette tog Kongen bemeldte Herre Johan, efter Forlangende af ovennævnte Bisper og mange Adelsmænd, i sin Naade, endskiønt han var høiligen mistænkt, og gav sit Minde til hans Valg, samt stædte ham til Lehns Annammelse, saaledes som brugeligt var af Kongens Lehnsmænd (Feudatorii, Vasaller), og skrev eftertrykkelig for ham til det apostoliske Sæde for hans Stadfæstelse. Og herpaa fik Jens Grand ogsaa Brev besegjet baade af Dronning Agnes og Rigens Raad, hvari han erkiendtes uskyldig for Kong Erics Død, og at han hverken med Raad eller Daad havde hiulpet dertil. Derpaa drog han til Rom, hvor han blev indviet af Paven og fik Pallium, efterat han havde betalt den sædvanlige Afgift. Johan Grands Moder Cæcilia skal have været af det danske Kongehus (Langeb. VI. 266); hun var Datter af en Skjalm Bang, som i 5 Grad stammede fra Skjalm Hvide, begge indbegrebne; men paa hvad Maade hun var af Kongehuset, vides nu ikke; hans Fader var Ridder Thorbern Hvid, og hans Mørbroder den berygtede Peder Bang, Bisp i Roskilde, hvis Moder var Søster til Fyrst Jaromar aden af Rygen, og hun venteligt ogsaa Moder til Cæcilia. Da nu Jaromar hans Farfader var gift med Hildegard, en Datter af Knud 5te, saa kan herfra Cæcilias Slægtskab med det danske Kongehus dog være kommet. Johan Grand var en god Klerk, og havde i bog-

 lige

Eric Menved Aar 1289.

lige Kunsters og Lov og Rets Kundskab neppe sin Lige. Han var fød i Sieland, blev først Doctor Juris canonici og siden Domprovst i Roskilde. Skade kun, at han ikke var Patriot, lidet ærlig, haard i Omgang og vredagtig, hvorover ogsaa Kongen og han kun bleve forligte i stakket Tid. — Nogle, hvoriblant Petrus Olai (Langeb. I. 189), hvorvel vaklende, Hamsfort (Lang. I. 295) og den lundiske Bispekronike, Nettelbladt har udgivet, lade Johan Dros først døe 1290, og den sidste endog den 28de April; men hvad kan deres Vidnesbyrd giøre mod det af den samtidige lundiske Gavebog (Langeb. III. 482).

Bisp Ingvar i Roskilde forkastede ved sin Dom (Lang. IV. 517-18) en anden, som Herre Asgot Thorwardson havde, angaaende Grændserne af Bierby og Esgetorp Marker, som tilhørte Sorøe Kloster, erholdet paa Mærløse Herredsting imod Klosteret. Cæcilia, en Søsterdatter af Herre Absalon Anderson, døde; men hendes Søn Johan Olafson af Annas med sine Brødre beholdt og delte Stenløsemagle mellem sig, som Sorøe Kloster skulde have efter Testamente.

Niels Sielandsfarer, Abbed af Sorøe, døde (ibid. 536) efterat have siddet i 5½ Aar, og blev begraven i Kapitelhuset; havende Martin, Subprior af Esrom, en Sielandsfarer til Eftermand.

Tucho Piscis, Abbed i Om-Kloster, frasagde sig Embedet (ibid. V. 265), efterat have siddet i 3½ Aar, og havde Jakob Cordal, Klædermester i Esrom, til Eftermand.

I dette Aar samledes Efterretningerne om St. Michaelis Kloster i Slesvig, som staae trykte i Langebeks VI. Tome S. 379-83.

Den 10de Junii døde (ibid. 551) Mester Johan Rød, Kannik i Ribe, som til Sielemesse for sig gav alt sit Gods i Jermesker, der aarligen indbragte 10 Øre Penge.

Den

Den 14de Martii døde (Lang. I. 295) Nicolaus Hermansun, Advocat i Roskilde, og meget fortient af denne By. Eric Menved Aar 1289.

Jacob Cordal, Abbed i Øm, valgtes til Abbed i Vitskøl, og døde i Rye Kloster. I Øm blev Thorbern hans Efterma.

Hvitfeld vil, at Bisp Tyge i Aarhus først døde i dette Aar, da det dog lader, at han snarere døde i forrige; han vil og, at Erkedegn Christiern blev hans Eftermand, da dog Johan blev det, og det lader, at Christiern aldrig har været Bisp der.

Efter St. Hanstider kom den norske Konge med en stor Flode til Aalborg, og laae der stille i 15 Dage, ventende rimelig efter Manddrabernes Forsikring, at Folket skulde falde til ham, men da det tvertimod samlede sig til Modstand, saa drog han bort. Og heraf har vel Hamsfort taget Anledning til at sige (Lang. I. 40), at den danske Eric i dette Aar overvandt den norske Eric. Aarbøgerne af Esrom henføre (Langeb. I. 248. V. 625) Toget til Aalborg til 1287, som dog maatte være 1288, men efter Hvitfeld (p. 301) og Kreniken, som slutter med 1523 (Lang. VI. 220), hvilken sidste dog er meget forvirret i Aarstallene, er det gaaet for sig i dette Aar 1289. Det lader endog, at den norske Konge har der indgaaet Fred eller rettere Stilstand med Indvaanerne i den Egn. Derfra seilede han til Svinåborg, og lagde den i Aske, og udviste derved de første Fiendtligheder mod Hertug Valdemar. Dette kunde og snart bringe En paa de Tanker, at hvad jeg med Hvitfeld og flere har henført af denne Krig til 1288, hører til 1289, og hvad jeg har henført til 1289, hører til 1290, som og de islandske Annaler (Lang. III. 119) ville, og Kreniken, der slutter med 1323 (ibid. 527), thi da har den norske Eric først giort Toget mod Danmark, efterat Valdemar og den danske Regiering var bleven uens; men da denne Uenighed ingen Følger hav-

de,

Eric Menved Aar 1289.

de, saa angreb han først Hertugens Byer 1290. Hertil kommer, at Petrus Olai (Lang. I. 189) sætter de Norskes Angreb paa Kiøbenhavn, og altsaa Krigens første Aar, ei førend 1289. Førend Svineborg plyndrede og brændte de Norske endel af Langeland, og toge Brandskat af den øvrige Del (Lang. I. 249). Hamsfort vil (ibid. 295), at Alf Grandis, ventelig den Store, døde. Uden Tvivl forstaaer han herved Mindre Alf, men han døde, som han selv siden siger, ei i dette, men næste Aar, dog maaskee dette om Dødsfaldet er intet andet end en Vildfarelse af Hamsfort, ved ilde at have forstaaet Stral (Lang. III. 315), som skriver kun: "Item Alfus grandis", hvoraf jeg slutter, at Alf, endskiønt landflygtig af Norge, har i dette Aar hiulpet de Fredløse med at plyndre og brænde i Danmark, af Lyst ventelig til sin gamle Forretning, og at dette især har været Aarsag til, hvi de Danske i næste Aar behandlede ham saa grumt; hvortil kommer, at Hamsfort skriver, at Alf stod i dette Aar de Fredløse bi.

De islandske Annalister lade (Lang. III. 119) først i dette Aar Bisp Arni af Skalholt og Herre Rafn Oddsen fare med den norske Konge paa Krigstog til Danmark, og den sidste døe af sine Saar, som han ventelig havde faaet i den Krig (Torfæi Hist. Norv. IV. 379).

Johan og Gherard den Yngre, Grever af Holsten, forligte (Westphal II. 56) Neumünster-Kloster og Ridderen Herre Hasso af Smalenstede og hans Brødre, som vare i Strid sammen om noget Gods i Suckesuelde. Blant Vidnerne bør mærkes Johan, kaldet Swiin, Ridder, og Nicolaus, kaldet Hane, og Brødrene af Raddle (maaskee Ratlev) Wulveke og Marqvard, ventelig Væbnere.

Grev.

Grev Johan aden, som opholdt sig i Kiel, og Gerhard aden, som opholdt sig i Rendsborg, forenede sig sammen til et Tog mod Ditmarsken (Cornerus ap. Eccardum col. 939. Krantzii Saxonia lib. VIII. cap. 33. Christiani Gesch. vom Schlesw. u. Holst. III. p. 63), og paastode, at dens Indvaanere skulde underkaste sig dem; men dette modige Folk vægrede sig herfor, og toge efter gammel Vane deres Tilflugt til Erkebispen af Bremen, og paastode, at de vare hans Vasaller. Denne stridbare og ærgierrige Herre tog gierne mod sligt Tilbud, og sendte nogle gode Krigere til dem, som skulde bringe det i Vaaben uøvede Folk i Orden. De holstenske Grever droge nu med deres Adel og øvrige Mandskab mod Ditmarsken, men de vare endda kun paa Geesten, og som Bolten (Dithm. Gesch. II. p. 346-48) mener, i den saakaldte Hamme, og ei endda komne til Marsken, hvilket var deres Lykke; thi det hændte sig, som Cornerus skriver (l. cit.) (den ældste Skribent, der melder om denne Krig, og dog anfører han en ældre lybsk Krønike,) at en Kat, eller, som Cranzius vil, en Hare løb forbi deres forreste Ledder, hvilke derover begyndte et stort Skrig, saa at de bageste derover begave sig paa Flugt, i Tanke, at det var Fienden, der angreb, ladende de forreste i Stikken, som derover bleve alle enten nedlagde eller fangne; men det rigtigste bliver vel, at nogle holstenske Adelsmænd hemmelig holdt med Ditmarskerne, og derover toge Flugten; saa siger Corner, hvorfor og Greverne siden fordreve dem af deres Land, som Cranzius skriver; siden, hvorvel neppe før 1298, blev denne Tvist bilagt, da Henric, en Søn af Grev Gerhard, ægtede Hedvig, en Datter af Junker Florentius af Bronchorst, som var den bremiske Erkebisp Giselberts Broder.

Eric Menved Aar 1289.

De

Eric Menved Aar 1289.

De Grever Otto og Johan af Oldenburg bevidnede der den 17de September (Vogt Monum. ined. I. 508), at de Brødre Nicolaus, Liborius, Gerhard og Otman af Bremen havde overladt til Hilgenrode Kloster Thitburg Friderich af Dothelingens Hustru, som var deres egen "propria", tilligemed alle hendes Børn "pueri", hvorimod de til Bytte havde af Klosteret faaet en Qvinde, Witburg kaldet, fra Machtenstede, og desuden 3 Mark, en Fierthing mindre, efter bremisk Vægt og Sølv. Hvilken gyselig Forfatning, da Mennesker bortbyttedes som Fæ! Et ligelydende Diplom af samme Dag, Sted og Grever haves, alene at Nicolai og de fleres Fader Ridder Gerhard deri nævnes, og giver sit Samtykke dertil.

I Lybek bleve de første Møller anlagde Sønden for den store Kirke, og havde Byen megen Gavn deraf (Cornerus ap. Eccardum col. 940).

Grev Arnold af Schwerin fik til ægte Margrete, Datter af Hertug Eric i Slesvig og Søster til Hertug Valdemar; og var hun hans tredie Gemahlinde, og endda i Live 1313 (Rudlofs Meklenb. Gesch. II. p. 94. Gerdes Saml. v. Urkunden p. 109) og dispenserede Bisp Conrad af Raceburg og Bisp Herman af Zverin efter Pavens Befaling heri ved deres Brev i Vietelübbe af 27de May.

Den 3die November ægtede den unge Fyrste Johan af Meklenborg den rygiske Fyrste Wizlaf den andens Datter Helena (Cornerus l. cit. Gerdes neunte Saml. p. 33) og stod deres Bryllup med megen Pragt i Sternberg. Dog Johan nød ei længe sin Lykke, da han endnu samme Aar druknede tilligemed 14 Adelsmænd i en stærk Storm (Franks Meklenburg lib. V. p. 104) da han vilde roe i en Baad hen fra Wismar til Poel for der at jage. Han blev begravet hos Minoriterne i Wismar.

Den

Den 26de Martii bekiendtgiorde den rygiske Fyrste Wizlaf ved sit Brev i Prenzlav (Gercken Cod. Diplom. Brandenb. I. 225), at han med sine Troes Raad havde indgaaet slig Forening med begge Ottonerne, Markgrever i Brandenborg, i Henseende den Tiltale (Ansprake) han havde til Pomern, at han efter den pomerske Hertug Mistwins Død, hvad enten han indtog det ved Krig, eller og fik det ved venlig Forening, skulde dele det lige med dem og med Markgreve Conrad, og alle deres Arvinger, og saafremt Mistwin i levende Live overlod ham Landet Zlave godvilligen, eller paa anden Maade, saa skulde han give Markgreverne og deres Arvinger 3050 Mark Sølv Brandenborgsk, saa at han til næste Mortensdag skulde betale 2000 Mark, og den paafølgende 1050; men for den anden halve Deel af Zlave, som med Rette kunde tilfalde Markgreverne efter Mistwins Død, skulde han give dem lige gyldige Lande i Pomern, om han selv vilde have Zlave. Tre Riddere lovede paa hver Side herfor. Fik han ei Zlave, medens hans Morbroder Mistwin levede, saa skulde han siden dele det lige med dem, ligesom Pomern; maatte han med Krig indtage Pomern, da skulde Markgreverne i lige Dele med ham give Penge og Folkehielp.

Eric Menved. Aar 1289.

Bisp Thordur drog nu fra Norge til sit Stigt i Grønland (Lang. II. 196), og Bisp Jorund ligeledes til sit Stigt Holum paa Island (Torfæus IV. 379. Lang. III. 119), den sidste med Befaling fra Erkebisp Jorund at tage Bestyrelsen over Stigternes Gods fra Legfolk, og som Jorund giorde dette, saa var det vel derfor, at han blev stævnet at møde udenlands, rimelig i Norge. Kong Eric sendte (Torfæus l. cit.) en Rolf over til Island, for at opsøge det ny Land.

Eric Menved. Ao. 1289. Den 19de April forundte i Oslo dets Bisp Eivind (Thorkelins Diplom. II. p. 115) 40 Dages Aflad til dem, som paa visse Festdage besøgte S. Swithuni Kirke i Stavanger. Ji det forehængende aflange Segl af hvidt Vox sees en staaende og velsignende Bisp med en Lilie paa hver af sine 2 Sider, og af Omskriften kun: S. - - - Episcopi Asloensis.

Den 22de May gav Hertug Hakon (Thorkelin l. cit. 116) i Oslo ved et norsk Brev til sin Gest Vidar og til Ragnhild Thoralffs Kone en Tofte i Oslo ned Elva mod Norden. Hertugens Kanzler Allendr forseglede det, og Gabriel Klerk skrev det. Ved et andet norsk Brev af 3die October i Oslo (l. cit. 117) overlod Hertug Hakon til Arne Gasse 2 Øre Bol i Greivarud paa Folto efter den Landsskyld, som hans Ombudsmand vidste Besked om, og hvad han ryddede, skulde halvt tilhøre hem og halvt Hertugen. Kanzler Allendr forseglede det og Alf Hallvarzsun skrev det.

Harald Kolbiørnsun, Lagmand i Oslo, og Henikke fra Bremen (uden Tvivl født i en af Hansestæderne) tinglyste ved et norsk Brev et Salg af Vidarsgaard i Oslo for 80 Mark i hvide (Sølv) Penge udi Huder og 20 Mark i norske Penge. Sigurd Asbiarns Søn, og Arne Erichsson, Laugrettens Mænd i Hardanger bekræftede udi Oslo den 13de April et Salg af 3 Maanmatabol Jord. (Dette norske Brev er paa Pergament og afskreven ved min salig Ven Geheime Archivarius Schøning.

Den 1ste April skrev Kong Eric fra Tonsberg (Rymeri Acta Publica Tom. II. 416) til den engelske Kong Edward, med sine Gesandtere, Biorn Tirricius de Campialudi, Peder Algoths Søn, forhen det svenske Riges Kanzler, Thorvald af Hitland, og Guthorm af Oslo, for at handle med ham om

Stats-

Statssager vedkommende ham selv det skotske Rige og hans Datter Margrete, der var beslægtet med den engelske Konge, og Arve og Dronning af Skotland, og havde han givet dem Fuldmagt heri at handle til hans og Datters Beste efter Sagernes Omstændighed; kunde de ei alle være tilstede, saa skulde dog 2 til 3 af dem være det. Den engelske Konge, som (Fordun Scoti-Chronicon 8vo p. 952) tragtede efter Herskab over Skotland, tog med Glæde mod dem, og formanede det skotske Riges Forstandere, som dertil vare udvalgte af det hele Rige udi Skotland, at tilstille sig ved Erkebispen af St. Andrews, Bispen af Glaskov, Robert Brus, Vallis Anaunt, og Johan Comyn, af hvilke de 3, Brus undtagen, vare blant Forstanderne selv, et Brev af den 3die October fra Klosteret Melros (Rymer l. cit. p. 431) angaaende de Forhandlinger, som den norske Konges Gesandtere havde før, og hvorom den engelske Konge havde meldt dem, og hvorved de gave visse deres Sendebud Fuldmagt til at handle og afgiøre med de norske Gesandtere herom udi den engelske Konges Overværelse, dog skotske Riges Frihed og Hæder i alt ubeskaaret, og at ingen Skade skulde i Fremtiden deraf opkomme for det skotske Rige og dets Indbyggere. Dette Brev blev overgivet dem den 1ste November. Disse komme nu til Salisbury i Engeland, hvorhen Kong Edvard tilskrev dem fra Clarendon den 6te November (Rymer p. 449) og bad dem flitteligen at sørge for hans Frænkes den skotske Dronning Margretes Beste, og lod dem vide, at han strax efter sit Parlements Holdelse i London vilde sende nogle af sit Raad til Skotland, for ved dem og Rigets Forstandere at faae Efterretning om Rigets Tilstand. Den 6te November blev en Forening giort i Salisbury (Rymer l. cit. p. 446), hvor alt det forrige fortælles, uden at det ene norske Sendebud, Thorvald af Hitland, nævnes.

Erik Menved Aar 1289.

Erik Menved Aar 1289.

Den 29de September vare de skotske Gesandtere komne til Salisbury; didhen den engelske Konge ogsaa sendte sine, Bisperne af Windsor og Durham, samt tvende verdslige, Vilhelm Pembrok og Johannes Garen, hvilke efter Overlæg med de norske og skotske Gesandtere afgiorte, at bemeldte Frue Dronning og Arving skulde til næste Aars Allehelgen komme enten til England eller Skotland, og være fri for al Ægteskabs- eller Forlovelses-Contract, og lovede de norske Gesandtere troligen at besørge hendes Ankomst, medmindre hun fik en lovlig Undskyldning. Den engelske Konge lovede og (Rymer I. civ. 448) at sende hende til Skotland, saasnart Skotterne begierede det, og Riget var roligt, at hun kunde boe der, og det ligesaa fri for nogen Ægteskabs- eller Forlovelses-Contract, som hun var kommen til ham. Det skotske Folk skulde stille fuld Sikkerhed for, at det ei vilde bortgifte hende uden hendes Faders den norske Konges Villie og Samtykke, Raad og Anordning, og fremdeles saadan Sikkerhed for, at hun trygt som Dronning kunde opholde sig i Skotland, som de norske Gesandtere selv troede, at de kunde stille. Blev en eller flere af det skotske Riges Forstandere eller Ministre mistænkt eller uskikket for dem af Norge eller for Dronningen, da skulde de forafskediges, og andre af de Store i Skotland indsættes i deres Sted efter Overlæg af gode Mænd fra Skotland og Norge, saa og dem, den engelske Konge dertil beskikkedes men kunde de Norske og Skotterne ei herom blive enige, da skulde deres Mening faae Fremgang, som de Engelske holdt med, og skulde dette gielde i alle tvistige Tilfælde. Skotske Sendebud skulde midt i næste Aars Faste møde i Roxeburgh og deres egne og de Engelske i Warks og Karham paa samme Dag, og lovede de samme at fuldbyrde alt hvad her var afgiort om Sikkerhed, og andet mere; og bleve herom udstædte 3 Instrumenter, forseglede af de

Nor-

Eric Menved Aar 1289.

Norske og Skotske, hvoraf tvende paa Fransk forbleve hos Kongen af Engeland og Skotterne, og det tredie paa Latin hos de norske Gesandtere. Samme Dag udstilte den engelske Konge i Clarendon sit Forsikringsbrev (Rymer l. cit.) om alt dette til de skotske og norske Gesandtere, paa Vilkaar, at Skotterne stilte den fornødne Sikkerhed, naar deres Dronning blev dem overgivet, og bleve herpaa den 8de November ved Bisperne af Bath og Wilt, den engelske Konges Kanzlere, overgivne Duplicater til Wilhelm af Welburg, for at tilstille de norske og skotske Gesandtere dem. — Man seer heraf hvad Indflydelse Edvard havde i det skotske Riges Sager; og at han tragtede efter, uagtet al given Forsikring om ei at bortgifte den unge Dronning, dog at stifte et Ægteskab imellem hende og sin Søn Prinds Edvard, viser Pavens Bulle fra Rom den 16de November (Rymer l. cit. 450), stilet til den unge Edvard, om Dispensation til Ægteskab imellem dem, da de vare hinanden beslægtede i 3die Grad, paa Grund af, at derved de langvarige og idelige Fiendtligheder imellem begge Riger kunde ophøre.

Den 18de April døde Magnus, udvalgt Erkebisp af Upsal; saa vidner den svenske Kronike, Celsius har udgivet (Lang. IV. 595. Ericus Olai III. 146).

Carl Algotsøn kom tilbage fra Norge (Ericus Olai l. cit. 147. Lagerbring II. 604), men som han venteligen intet Leide havde, saa blev han paa Lindøe, der tilhørte hans Broder Rørik, fanget og halshugget paa samme Sted, hvor han havde hiulpet til at bortføre Frøken Ingrid, hvorpaa hans Broder Rørik flyede til Norge, hvor han ogsaa døde.

Kong Magnus giorde i Stokholm sin Søn Kong Birger til Ridder (Lang. 4. 256. Hadorphs svenske Rimkrøn. p. 51), som igien giorte Hertug Albert (den Fede) af Brunsvig dertil,

som

Erik Menved Aar 1289.

som da boede i Göttingen, og desuden 40 andre af Tydskland og Sverrig. St. Claræ Jomfru-Kloster blev da indviet (Waddingi Annal. Minor. V. p. 223), og Kong Magni 6 Aars gamle Datter indført deri. (Til at opføre dets Bygning, samt Upsala Domkirkes, og flere Klostre, var Etienne de Bonnveil forskreven som Stenhugger fra Paris, med 10 andre Mestere og 10 Geseller, og havde de til Reisepenge med sig 40 franske Livres (Lagerbring II. 616).) Ved den Leilighed var da og Ridder-Spil, kosteligt Maaltid og tilsidst Dands. Den afsatte Kong Valdemar bekræftede ogsaa ved sit Brev Stiftelsen af St. Claræ Kloster og Minoriternes ved hans Broder Magnus. I hans forhængende Segl sees 3 Løver, og er det rimeligt, at han har saavel optaget det, som at han har faaet Navnet efter sin Morbroder, den danske Kong Valdemar Seier, der fremfor alle Nordens Konger havde det største Navn, idetmindste finder man ei med Vished, at nogen svensk Konge har for ham ført de 3 Løver i sit Vaaben, og af denne Mening var og salig Geheimeraad Carstens.

Den 21de May tilskrev fra Feringsø Peder, Bisp af Aros, og hans Kapitel (Messenii Scondia Tom. XII. 78) Paven, og sendte tvende Kaniker af Upsal med deres Brev, og forestilte hvor stor Skade Upsala Kirke tog af det, at Erkebispen af Lund tilegnede sig Primatet, samt bade at den maatte blive befriet fra dette Aag; men den 4de Julii tilsendte Paven ved Brev fra Rom til Erkebispen af Lund Pallium for Elianus i Upsal.

Den 22de August skiænkte Hakon, Marskalk, og hans Søster Olof noget Gods til Wretæ Kloster. Heraf sees, hvorlænge det gamle nordiske Fruentimmer-Navn Olof, eller Olufa, som kommer af Mands-Navnet Olaf, forblev i Brug.

Af

Af et Afladsbrev, givet udi Skare den 8de September ved dens Bisp Bryniulph til Wreta Kloster, sees at Bryniulph da allerede var i sit Stigt igien, og følgeligen i Naade hos Kong Magnus, som jeg ogsaa troer allerede at være skeet i forrige Aar. Sarelov vidner, i den guthilandske Kronike p. 143, at paa Sieland kom først Klokker i Brug udi dette Aar. Eric Menved: Aar 1289.

Den 7de Januar var den danske Kong Eric i Aarhus, og tilstod der ved sit aabne Brev dets Bisp Johan, for hans og Formænds Troskab og Tieneste mod sig og Formænd, at han maatte have alle kongelige Rettigheder (omnia regalia cum exsecutione totius juris regii, super navigiis omnibus) (i alle Skibsreder) herende til hans Kirke, og alle Skibsfolk deri være fri for kongelig Rettighed, saa at ingen af Kongens Advocater eller nogen anden maatte falde hans Embedsmænd eller Skibsfolk besværlig. Vidner herved vare de Herrer Nicholaus, Kongens Drost, og Hamund Litle. Aar 1290.

Den 22de Martii stadfæstede Kongen udi Nyborg de hamburgere Borgere af Wismar samme Friheder og Rettigheder, naar de lede Skibbrud, som de havde havt i hans Oldefaders Kong Valdemars Tid. Ingen af hans Advocater maatte heller tage eller kiøbe noget af deres Kiøbmænd, som kom til Danmark, imod deres Villie; og skede det, da skulde de betale dem derfor saameget de forlangte. Vidner herved vare Bisp Niels af Burglum, Gestus af Odense, Christian af Ribe, Johan af Aarhus, Joen Litle, Uffo Drost, og andre Kongens Raad. I Sigillet sidder Kongen paa sin Throne, og i Contra-Sigillet sees 3 Løver i et Felt bestrøet med Hierter.

Den 25de Martii tog han udi Nyborg dens Borgere "Villani" under sin Beskyttelse, og gav dem alle de Friheder og Ret-

Eric Menved. Aar 1290.

ordninger, som de havde havt under Kong Valdemar af salig Hukommelse "divæ memoriæ", og forbød at ingen Nefninger eller Sandemænd "Veridici" af Riget hermed maatte forulellige dem; men at de skulde indstevnes for deres eget Byething. Vidne herunder var Hamund Litla. Kong Christopher stadfæstede siden dette den 29de Martii 1324, og var Laurentius Jensen Drost derved Vidne.

Med sin Moders Willie og Samtykke stadfæstede Kongen den 20de September i Lund Gothwal Kloster (paa Gulland) dets Besiddelser i hans Lande Estland og Wyrland, som dels hans Formænd havde givet dem, og de dels kiøbt med deres Tilladelse. Herved vare de Herrer Magnus Skoning, Ako Jonersun, Marqvard Plator, Nicolaus Hac, Christiern Pez, og Skjelm Stighsun, Vidner. Dette Brev haver jeg ladet trykke blant Bilagerne.

Ved tvende Breve befol han (Lang. IV. 339), at ingen Borger i Nestved maatte der sælge eller falbyde nogen Gaard eller Grund, uden Abbedens Tilladelse og Samtykke. Ei heller maatte nogen tage sig andenstedsfra nogen Forsvarer eller Sags Udfører "defensor seu causarum executor" til Klosterets og Abbedens Fornærmelse.

Af private Folks Breve findes følgende i dette Aar: Olav Biørnsun og Thordo, Kaniker og Oeconomi i Roskild, tilstode ved deres Brev i Roskilde af 17de Junii at have faaet til Laans med Kapitlets Raad ved Johan Erkedegn, Mathias og Johan Rythæ, Kaniker i Roskild, 160 Mark gamle Penge af Herre Johan, Bisp i Tuskulum, og det apostoliske Sædes Legat i Danmark hans andet Aar af indsamlede Penge til det hellige Land, for hvilke disse tre vare Indsamlere, og som skulde bruges til Underholds-

Holdning af Roskilde Kirkes Tienere "familia" i Byen Kiøbenhavn, hvor de laae til dens Forsvar mod de Norske, og til at forfremme Bispevalget, og skulde de igien tilbagebetales i gammel Mynt til næstkommende Nicolai Fest den 6te December. Saavel Roskilde Kapitels, som disse tre Mænds Segl, bleve forhængte. I det første sees en Kirke med tvende Taarne, i hvis Gavl sees i en Baad en Mands Brystbillede, som forestiller St. Lucius, de to andre ere meget beskadigede.

Udi Lund afsagde Erkebisp Johan eller Jens Grand den 12te October en Dom i en Tvist angaaende en Mølle i Sninde udi Helsingborg mellem Esrom Kloster, hvis Procurator Herre Peder Nielsøn paastod, at Johan Tholfsøn havde testamenteret Klosteret en Del deraf, og Johan Bosøn, der samme Dag paa Johan Tholfsøns Arvingers Vegne modsagde dette, og paastod, at den tilligemed Indkomsterne deraf fra Johannis Dag af skulde tilhøre dem. Erkebispen udnævnte efter Landets Lov 12 Mænd til at udforske Sandheden, hvilke endeligen udsagde, at Johan Tholfsøn havde testamenteret Klosteret sin Del i Møllen, hvorover ogsaa Erkebispen tildømte Klosteret den, tilligemed Indkomsterne, og var Johan Bosun dermed forviist. Foruden Geistlige vare herved tilstede de ædle Herrer: Jacob Hildulfsun, Johan Ramme, og Peder Strivelæ.

Bisp Gisico af Fyen tildømte Dalum Kloster paa Alevath den 16de October det Gods Lago Hoste (maaskee Hosæl) havde eiet i Fyen. Dommen faldt i Alevath, nu en Bondegaard i Godsted Sogn, Musse-Herred, i Lolland, hvor Gisico jevnlig opholdt sig efter Hamsfort (Scriptor. Rer. Dan. VII. 256), og hvorved Levninger sees af en stor Bygning, hvor han venteligen boede, og hvor Hofman (danske Atlas VI. 483) formoder, at der hav

 staaet

Efter Allervod Aar 1290. staaet et Kloster. Han forelagde og Nicolaus, en Søn af Andreas, Kammermester, da i Henseende til at Prioren af Dalum Kloster klagede over, at han forholdt dette Jomfru-Kloster den Eiendom, som Andreas og hans Enke Christine havde testamenteret det, og sendte ham Brev herom fra Alevath den 25de Februar, maaskee 1291, og forelagde ham at møde paa Thinget i Odense den 8de Maj, og da at svare Prioren eller Prøsten.

Den 27de October skrev Gvillerm, Præmonstratensernes Abbed, fra Premonte til Thomas, Abbed af Marieskov (udi Norge og i Aslo Stigt) i Dacia, hvorved han byder ham at inddrive Ordenens Collect af Abbederne af Tunsebærch og Drasmarc i Bahus Lehn, og at sende den til Ordenens Kapitel, samt at afsætte Abbederne, om de vare ulydige, og lyde ham det vide ved en Commissarius (Curator) og i Nødsfald at kalde den verdslige Arm til Hielp. Ham bød han at indsamle og indsende Penge-Collecten af Norge og Danmark, som han mundeligen havde lovet det.

Den 31te October befol Paven Erkebispen af Lund at igien skaffe det uretmæssigen fravendte Gods til St. Agnetis Kloster i Roskilde, hvilket fulgte St. Augustini Orden, og styredes af en Priorinde, og stod under Dominicanernes Opsigt.

Den 3die November gav N., Abbed i Esrom, Broder Johan af Klosteret ved sit Brev Fuldmagt til at kiøbe Godset i Gundstrup, som var lovligen kiøbt af Johan Paa, til Herre Conrad Spatz, Borger i Roskilde.

Den 28de November stadfæstede Ingierd, Herre Barnabas Enke, det Skiøde, som hendes Broder Herre Olaus Marsk havde paa hendes Vegne givet til Esrom Kloster paa Salget af hendes rørlige og urørlige Gods i Bothorp og Hallendorp.

Den

Erik Menved Aar 1290.

Den 30te November frigav Bisp Johan af Aarhus sit Kapitel (Lang VI. 411) for at give hans Heste Føder paa St. Clementis Festdag, Kirkens Indvielses og Dødsdagen af hans Formand Peder Jngurthsen, som og for at give hans Embedsmænd (Officiales) 3 Mark Penge, som de andre Collegia i hans Stigt; dog stod det dem frit for frivilligen at give dem noget.

Niels Hermansun, Advocat i Roskild, (altsaa maa der have været en anden Nicolaus, hvis Død Hamsfort her foran S. 69 henfører til forrige Aar, eller og maa han for tidligen have ansat hans Død) overlod til St. Claræ Kloster sin Mølle, som han havde efter sin Svigerfader Herre Thrugot Romildæsun og Tuvo Arnfastsun, for 160 Mark Penge af gangbar Mynt; den var indrettet med Tilladelse af Kong Eric gudelig Hukommelse, og laae udenfor den røde Port mod Norden. Hans eget, hans Broders Ludikes, hans Svogers Bero Pætersuns, Laurents Petersuns og Olav Lunges Sigiller bleve forhængte.

Hvitfeld vil (p. 302), at den norske Konge kom med sin Flaade under Aggersøe og Omøe ved Korsør, brændte Nykiøbing i Odsherred og Holbek, og vendte derpaa hiem. Om dette tredie Tog taler ellers ingen; thi vel henføre nogle, hvoriblant Krøniken der slutter med 1300 (Lang. I. 372) og den med 1317 (ibid. II. 175) et norsk Tog til dette Aar, men de kalde det det andet; men da Hvitfeld beretter, at Holbek blev brændt, hvorom ingen anden taler, saa maa han have havt nogen nu bortkommen Efterretning. Vel henfører Krøniken, som slutter med 1323 (Lang. II. 527) og den sielandske Fortsætter (Ibid. 635) Plyndringen af Laaland ved de Norske til dette Aar; men det er det samme, som jeg har anført under forrige. Imidlertid fortæller Fortsætteren af den danske Snorro (S. 805) og Torfæus (IV. 380) dette og efter Hvitfeld.

Erik Menved Aar 1290.

feld. Dette er vist, at de Fredløse (Lang. I. 126. 189. II. 265. 389) plyndrede i dette Aar i Danmark, og at Marsk Stig lod opføre efter sin Hustrues Ingeborgs Raad, som den gamle Vise (Kiempeviserne 2den Part No. 32) vil, et fast Slot paa den liden Ø Hielm, som kun har en Fierdingvei i Omkreds, som ligger høit, saa at derfra kan giøres stor Modstand (Hvitfeld p. 302) og hvor der er en god Havn og ferskt Vand, og hvorfra man let kan løbe giennem Belt og til Norge. Rane Jonsen skal der have havt et Herresæde og en Ladegaard, kaldet Ranes Ladegaard (Danske Atlas IV. 352), hvoraf Levninger endnu vises. Efter Visen (l. cit.) var Slottet af Mur med høie Tinde, men vist ikke, som den vil, bygget i 3 Dage. Der gav han alle de Fredløse sikker Tilflugt, og levede som en fuldkommen Søerøver, plyndrede og brændte i sit Fædreneland, og giorde sig afskyelig til alle Tider. Især plyndrede han i Jylland (Lang. I. 126) og tog Skibe bort. De forsynede sig paa Hielm med alle Slags Fødevare og Proviant, samt Krigsmaskiner; men naar Kroniken, som slutter med 1497, der fortæller dette (Lang. V. 626), vil og, at de befæstede Samsøe, saa feiler den uden Tvivl. Det lader, at Frue Ingeborg er død fort efter, saasom han havde en anden Kone, da han døde, og skal i alt have været gift 3 Gange.

Imedens Marsk Stig og hans Anhang opholdt sig paa Hielm, fortælles der (Lang. V. 308) at en meget behagelig Lugt udgik fra St Nicolai Kiste og opfyldte hele Byen Aarhus, hvorover Kanikerne bleve bange, at han skulde bortrøve denne Helligdom, og derfor lagde den i en Blykiste, samt satte den ind i et tillukt Skab (armarium), men fra den Tid ophørte Lugten og Miraklernes Mængde tog ogsaa af.

 Saa-

Saasom de Fredløse trængte til Penge, saa tilføiede de og deres Fædreneland en ubodelig Skade ved at lade slaae slet Mynt (Lang. VI. 281. 288), saavel paa Hunehals, som og paa Øen Hielm; thi de fangede nogle af Kongens gode Myntmestere, og tvinge dem til at slaae Mynt med Kongens Paaskrift, af samme Skikkelse og Størrelse som de andre Mynter, men af saa slet Gehalt, at da forhen 4 Mark af gangbar Mynt var af 1 Mark Sølvs Værdi, saa behøvedes nu 10 Mark, ja af nogle 18, og disse udsendte de ved deres Sendebud rundt om i Landet til deres Venner og Yndere, for at indkiøbe fornødne Ting, og som de saae fuldkommen ud som de andre, saa blev herved næsten al Mynten forfalsket, Kongen og Riget bedraget, især den fattige og ukyndige Almue. Erkebisp Jens Grand gav Kongen og hans Fader Skyld herfor, men Kongen lagde al Skylden paa de Fredløse; dog maa man sige, at de ei kunde ogsaa have fordærvet hans Faders Mynt, medmindre de og have havt hans Stempler, og at Ligheden haver været stor ved det de begge hed Eric. Erik Menved Aar 1290.

De Fordele den norske Konge havde erholdet i Danmark, som dog kun bestode i Bytte og i at giøre Skade, giorde ham saa modig, at han første Paaskedag den 2te April gik i et høitideligt Optog til Kirken med Guldkrone paa Hovedet. (Torfæus IV. 380).

For disse idelige Togs Skyld blev Kiøbenhavn i dette Aar befæstet (Lang. I. 249. Hvitfeld 302), da Slottet alene forhen var fast, og derfor seer man (Lang. VII. 83. 85) at Byen har 1370 havt en Vold (vallum), saa og Grave (fossæ), baade mod Øster og Vester.

Den navnkundige norske Sømand og Sørøver Alf Erlingsen, som skal have havt 13 Herreder i Lehn før han blev fordreven, forlod nu Sverrig, og begav sig ukiendt til Danmark, af

hvad

Erik Menved Aar 1290.

hvad Aarsag vides ikke, og blev forklædt som en Messedreng, thi han var af liden og ansælig Skabning; men Herre Benedict Rimaardsøn kiendte ham (Kiempeviserne 3die Part No. 15), tog ham til Fange, og førte ham i Bolt og Jern til Helsingborg, hvor Dronning Agnes da opholdt sig. Hun skal have spottet med hans uanselige Væxt, og han dertil have svaret, at hun aldrig levede den Dag hun fødde saadan en Søn, og at han gierne vilde bortskienke sin broderte blaa Kappe, for at føre een Nat hos hende; da hun vist vilde bede for ham; thi han skal have været en stor Elsker af Kiønnet, og ei efterladt nogen, som faldt af det i hans Hænder; men herover blev Dronningen vred, slog sin Haand ned i Bordet, og sagde, at han skulde klæde Steile for Folk gik til Bords; han bebreidede hende da, at Knud af Sønderborg og Iver af Holstenbro bleve sparede, som havde ei været bedre end han, hvorvel hende meget tro. Derefter blev han ledt Østen ud for Helsingborg, og der levende radbrækket og lagt paa Steile, og da skal han meget have fortrudt sine Synder. Saaledes fortælles i Visen. Dette er vist, at han kun var liden og derfor kaldtes mindre Hr. Alf, og at han blev radbrækket ved Helsingborg (Lang. I. 189. 249. 256. 295. II. 175. 196. III. 315. VII. 229) efter Drost David Thorstensøns Raad. Denne gruelige og Menneskeheden vanærende Straf kom nu i fuld Brug hos os, og har vedvaret til vore Tider. Efter Kroniken af Wisby (Lang. I. 255) skal han have fornyet sine Søroverier, da han blev fangen, hvilket meget formindsker den haarde Medfart man brugte mod ham, da han forhen vel havde revet efter Tidernes Viis, men dog i lovlig Krig.

Den 24de Januar blev (Lang. IV. 501) et Forlig indgaaet mellem Sorøe Kloster og Eieren af Ælby [illegible]

Mar-

Eric Menved Aar 1290.

Markeskiel mellem det og Tosleharg ved 12 Mænd, som dertil vare udnævnte af Møens Landsthing, da bleve satte efter et Tre-en Steendynge og Strandbredden. Hinze Falkenhave, Advocat og Capitain paa Stegeborg eller Stege Slot, og det ganske Møens Landsthing bekræftede dette.

Ved den roeskildske Bisp Ingvar Hiorts Død (Lang. IV, 25. 291. 306. 503. V. 571. VI. 373. VII. 158. 160) som indfaldt den 23de eller 24de April, og i hvis Sted Johan Krag, Decanus der, en Adelsmand og dydig Herre, kom, tabte bemeldte afdøde Bisps Kol sin fornemste Støtte i hans Stridighed med Sorøe Kloster om Eistorp, nu Eisstrup. Sorøe Gavebog lægger til, at under Bisp Ingvar stod Rettens Behandling megen Fare; dog det kan vel være skrevet af Had. Omtrent i dette Aar pantsatte Kongen (Lang. IV. 503) til Sorøe Kloster Ormsløff, som var ham tilfalden af Grev Jacobs confiscerte Gods, og det for samme Penge og paa samme Maade, som Grev Jacob havde pantsat det. Det indbragte Klosteret aarligen 2 Mark Guld. Til Sorøe Kloster skienkte Kongen (l. cit. 523) en Grund i Roeskilde, beliggende i St. Mariæ Sogn Østen for Nonneklosteret.

Den 5te Januar døde Provst Thrugill af Thyrth (Lang. V. 531), som gav for sin Sielemesse af Godserne liggende til hans Alter i St. Thomas Apostels Kapel i Ribe Domkirke 3 Mark Penge af Afgiften af en Grund i Wistedmark.

Efter Kroniken som slutter med 1497 (Lang. V. 626) skal Kong Eric have ladet ved sin Hær ødelægge og plyndre den halve Deel af Øen Hisingen i Norge; men jeg troer snarere, at dette hører til 1293, ligesom og at Erkebisp Jens Grand vægrede sig ved (Lang. VI. 291. 92), da Kongen efter Landets Lov paabød en almindelig Leding af sit Land imod de Norske, som dræbte og fan-

gede

Eric Menved Aar 1290.

gede hans tro Mænd, ved Strandbredden plyndrede fattig Folk, brændte Kirker, og fore fiendtligen frem paa alle Maader: Erkebispen vegrede sig ved at fremsende sine Folk til Landets Forsvar, da dog de fremfarne Konger havde stiftet og begavet Bisperne, som derfor vare dem lehnspligtige; han ei alene nægtede dette, men kaldte og dem, som flittigen vilde forsvare Landet, saameget han kunde, tilbage, og hindrede dem deri, ja forbød sine Folk under Mandsstraf, og alle deres Eiendeles Fortabelse, heri at adlyde Kongen. Udi Lunde Kirke sagde han og offentligen, at han i intet var Kongen noget skyldig, da han dog i Henseende til det verdslige og Lehnstagelsen var skyldig i visse Tilfælde at vise ham Pligt, saavelsom de andre Lehnsmænd. Uden Tvivl var det og i dette Aar, at han vegrede sig ved at forkynde Band mod Mandedraberne efter Befaling af den pavelige Legat Bispen af Tusculum (Lang. l. cit. p. 292. Hvitfeld Bispekrønike p. 64) som dog hans Formand havde giort, ja han sagde offentligen, at de ei vare overbeviste efter Landets Love, hvoraf dog det Modsatte var bekiendt for det ganske Rige. Han tillod og Greve Jacob af Halland, som efter Kong Erics egen Klage var den som fornemmelig havde havt Del i Drabet, at bygge og befæste et Slot, nemlig Hunehals i Halland, paa Erkebispens egen Grund (Lang. VI. 288. 292), og da Kongen udbød Leding for at beleire og ødelægge dette skadelige Sted, hvor hans Hoved-Fiender havde deres Tilflugt, saa forbød Erkebispen sine Folk og Vasaller (l. cit. 315) at gaae i Leding, og hindrede Kongens eget Folk saameget han kunde, ja paa Togett mod Norge forbød han sine Undetbavende i Byerne paa Landet, at sælge, laane eller give Kongen og hans Folk nogen Fødevare, eller anhet nødvendigt. Endmere da Kongen af Norge og hans Broder Hertugen søgte at føre Manddrabere ind i Riget igien, saa indgik

Erke-

Erkebispen Venskab og Forbund med dem, og stod dem bi med Raad, og tilskrev den norske Konge, og tilbød sig og al sin Tieneste, og alt hvad han formaaede, samt sendte et særdeles Bud med hemmelige og forsikringsfulde Ord. — At de Danske saa længe tøvede med at giøre de Norske Giengield, kom vel tildeels deraf, at deres Somagt virkeligen var icke i Forfald, men og deraf at Kongen endnu var ung, og at der var mange Forrædere i Riget, hvoriblant Erkebispen var den fornemste, som vægrede sig ved at giøre deres Pligt, og tiene Landet.

Eric Menved Aar 129[illegible].

Bzovius (Annal. 1290. No. 11. col. 954) vil, at Pribislaus, Konge i Danmark, førte Mariæ Billede i sit Skiold, og derved overvandt sine Fiender; men Crantzius (Vandalia lib. VII. cap. 42) fortæller dette som en Overtro om en ukiendt Vendisk Fyrste, af det Navn, dog uden at lægge den Troe til.

Naar Franck (V. 118) vil, at Nicolaus af Rostok tog i dette Aar sit Land til Lehn af Kong Eric, saa er det vist en Vildfarelse, og ei skeet før 1300. Men rigtigere bliver det uden Tvivl hvad Rudloff (Mecklenb. Gesch. II. 83) fortæller efter den utrykte Chemnitz, at den danske Eric overtalte Henrik og Nicolaus af Werle og Nicolaus af Rostok til at love sig ei at staae hans Fiende, den norske Konge, bi i 2 Aar, eller tillade ham at drage giennem deres Land; de lovede og ei at forhindre deres Undersaatter fra at tiene Kongen; derimod udlovede Kongen den 22de Julii at betale den første 100 Mark Sølv, og hver af de andre 500, og at lade alle de Stridigheder han i Fremtiden kunde faae med dem, fredeligen og ved en Opmand bilægge. Dette haver uden Tvivl forledt Kirchberg (apud Westphal. IV. col. 793) til at henføre Overladelsen af Rostok ved Nicolaus til Kong Eric til dette Aar, da det dog ustridigen hører til 1300.

Eric Mænved. Aar 1290.

Olav, Prior i Ringsteds Kloster, [illegible] Kirke i Ringsted, og hans Eftermand Johan [illegible] af [illegible] fuldendte den. (Hofmans Fundatser VIII. 389). Peter var den første Prest [illegible] til 1320.

Abert Gommesen, Borger i Ribe, hans Hustru hedte [illegible]. Gravsten ligger i Riber Domkirke, og staaer paa den: Hic jacet [illegible] Uxor [illegible] Sommer Qvæ O. Anni Dni MCCXC [illegible] Orate pro Ea. Abildgaard har eftersest den.

Den 9de Junii udgav Thyderic, Provst i Neumünster, Frederic, Prior der, og det gandske Kapitel deres Brev paa (Westphal. II, 59) at ville holde Siælemesse for Ridder Pape Wulf af Kiel, hans Hustru Margrete og Søn Otto, hvorimod [illegible] alle sine [illegible] i [illegible]. Den holstenske Greve Johan den Gamle blev [illegible] Pape Wulfs. Den 11te Junii [illegible] Greve udi Kiel til bemeldte Kloster (Westphal. l. cit. p. 58) [illegible]. Blant Vidnerne forekommer Ridderen Johan Svin.

Den 6te Septbr. bevidnede Cismar Kloster, at Henrik, Prest af [illegible], den lybske Kirkes Vicarius, havde kiøbt af dem [illegible] Giendele for 204 Mark lybske Penge, og igien skienket Klosteret dem, paa Vilkaar, at det aarligen skulle give ham 20 Mark lybske Penge saalænge han levede, hvoraf han [illegible] 24 Skilling paa en Lampe og Vox[illegible], som han anskaffede, og henlagde de andre 18 Mark til adskillige gudelige Brug, som at sige Messe for hans og Forældres Siæle. Bisp Borghard i Lybek bekræftede dette.

Abbed Henrik af [illegible] den 9de [illegible] (Westphal. II. 223. Schröders [illegible] I. p. 804) for sit Kloster med det i Raceborg.

Erke-Menved Aar 1290.

Grev Johan overlod udi Kiel den 10de November til Neumünster-Kloster (Westphal. II. 57) Landsbyen Wakenbeke med den høie og ringe Rettighed (Judicium), saa og dette Koste i Landsbyen Brugge, hvilken Moder Johan Swin havde givet dld.

Nu kom det til aabenbare Krig imellem Byen Lybek paa den ene Side og den saxiske Hertug Albert og hans Vasaller paa den anden (Continuat. Albierti Stad. p. 17. Corner. ap. Eccardum col. 941. Willebrandt Hans. Chron. 2ter Abtheil. 16-17. Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 229) og havde de første Medhold af Johan og Henrik, Fyrster i Meklenborg, Henrik, Fyrste af Werle, og Helmold, Greve af Schwerin, hvilke føiede deres Tropper til Byens, tilligemed de af Wismar og Rostok. Med samtlig Magt rykkede de ind i det Lauenborgske, plyndrede det platte Land, anlagde Fastningen Stenborg, for desbedre at streife i det, og endeligen sendte Lybekkerne et talrigt Mandskab, forsynede med Blider paa flade Fartøier op ad Wakenitz og ned i Raceburger Søen, hvor Slottet Raceborg laae, og hvor Stadtholderen Herman Riecke, rettere Ribe, denne Krigs fornemste Ophavsmand, opholdt sig, men de kunde ei indtage dette faste Slot og maatte ophæve Beleiringen, thi Riecke eller Ribe, som den gamle plattydske lybske Krønike (Gerdes 9te Saml. von Urkund. p. 33) der slutter med 1400, vidner, var en kiæk, klog og gavmild Mand, saa at mange Riddere og Knægte tiente ham.

Den bremiske Erkebisp Gyselbert gav udi Bremen den 15de Martii Klosteret Neumünster Tilladelse til (Westph. II. 57) at forflytte sig til et andet Sted i hans Stigt, og der at bygge, dog under samme Navn.

Grev Gerhard af Holsten og Schowenborch gav den 16de September i Scowenborch (Vogt Monum. Brem. II. 109-10) no-

 get

Eric Menved Aar 1290.

get Gods til Lilliendale Jomfru-Kloster, efter Begiering af Christi Ridder, Herre Thiderik af Bardeleve.

Hildebold af Altenburg gav den 8de Februar udi Bremen (Vogt Monum. I, 509) en Gaard i Gestle til Heiligenrode Nonne-Kloster til Erstatning for den Skade han havde tilføiet det. Den 10de Februar stadfæstede han ogsaa i Bremen (l. cit. 510) en Gave, som Conrad Vromoldi Søn, Ridder, og flere giorde til bemeldte Kloster.

Erkebisp Gerhard af Bremen gav ved sit Brev i Stade (Westph. IV. 3495) Tienden af Horst, som Henrik Barmsted, Ridder, der havde den i Forlehning, havde frasagt sig, til St. Mariæ Kloster i Utersen i Holsten ved dens første Provst Godskalk. Blant Vidner have underskrevet Broder Adolph, forhen Greve i Holsten, og Albert, Abbed af St. Mariæ Kloster i Stade, hvilket tilligemed at det er givet i Gerhards 20de Aar, viser, at det hører til 1239, eller snarere 1240, endskiønt 1290 staaer under det.

Den 7de April gav Henric, Herre af Werle, med Samtykke af sin Marbroder, Herre Bugizlav, Hertug af Stetin, Landsbyen Kleth til St. Mariæ Kloster i Reynewelde. Blant Vidnerne ere mærkelige bemeldte Hertug Bugizlav, Frederic Vos, Johan Moltcke, Henric Vos, Riddere. Brevet giemmes i det kongelige danske Geheime-Archiv. Albert, Johan, og Albert, Hertuger af Sachsen og Burggrever af Magdeborg, overlode den 5te Februar Byen Wentdorp til Reinebek Kloster. Herved vare Vidner: Herman Ribe, og hans Søn Herman, Thetlev af Parkentin, Heine Schacke, Ludolf hans Broder, Otto og Luder Wackerbart, Henric af Wedele, Riddere. Dette Brev giemmes i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Bisp

Bisp Garmar af Camin stadfæstede den 7de October (Franks Meklenburg lib. V. p. 113. Westph. III. 1540) Salget af to Byer til Klosteret Doberan ved sin Vasal Ridder Johan af Ramelo. Herved vare Vidner: Wizlav, Fyrste af Rygen, (Garmars Broder), Otto, Greve af Everstein, Johan af Ost, Marskalk. — Eric Menved Aar 1290.

Udi Stralesund gav den rygiske Fyrste Wizlav paa tredie Pindsedag denne Byes Indvaanere fri for at følge sig i Krig uden for Stadens Mure, hvorimod han vilde beskytte den, om den blev angrebet. Samme Dag gav han dem og fri for al Besværing og Afgift til hans Fogder og Embedsmænd.

Rolf, som var udsendt for at opsøge det nye Land (Torfæus IV. 382-83. Arngrimi Crymogæa lib. III.) tog nu en Del erfarne Folk med sig fra Island, og gik derpaa ud seilende i Sydvest; men om han fandt Landet og tog det i Besiddelse, siges ei, men alene at han døde 1295, og at han fik Navn af Lande-Rolf. Uden Tvivl var Vinland eller Nord-Amerika det Land han søgte.

Erkebisp Jorund holdt en Samling af Bisper, Bispething, i Nidaros, venteligen et Concilium. Bisp Jorund af Holum reiste ud igien (Lang. II. 196), venteligen til denne Samling i Norge.

Frue Ingeborg Ellings Datter, uden Tvivl Søster af den berømte Alf, døde den 14de Januar (Lang. V. 385), maaskee i dette Aar.

Magnilder Halkels Datter solgte (Thorkelins Diplom. II. p. 118) 14 Manadamatabol i Vigen til Eric, Abbed i Munkelif, for 12 Øre brændt Sølv; dog paa Vilkaar, at hun maatte efter 5 Aar løse det ind igien i giæve gode Penge, hvoraf 3 Mark Norsk udgiorde 1 Mark brændt. Vidner herved vare hendes Maag Herre Aslac, Herre Vilhielm, og Frue Brynild hendes Datter.

Thor-

Eric Menved Aar 1290.

Thorkelin henfører (l. cit. p. 119) til dette Aar et Hertug Hakons Brev af 9de Februar i Oslo, som er givet i hans Hertugdoms 11te Aar; hører det til dette Aar, saa maa han være bleven Hertug 1279 eller og tidlig i 1280, førend hans Fader døde. Det er sendt til alle de Mænd i Eidzsiva Thinglag, og bydes derved, at til alle Arbeids- og Leiefolk paa Hedemarken og Hadafylke (Hadeland) skulde betales en "halvhusfælde" Smør med 2 Øre, 5 Alen Lærred eller 12 Alen Strye for 1 Øre, tilligemed 3 Øre Sølv, og paa Romerige for 3 Øre Lag Vadmel eller Lærred efter gammelt Kiøb og 3 Øre Sølv. I Gudbrandsdalen 12 Alen Vadmel 3 Øre Sølv. De som leiede Huse til arbeidsføre Mænd eller Koner, skulde bøde Kongen 1 Mark Sølv. Landsfreden (Anfridr) skulde staae en halv Maaned efter Halvards Messe.

Den 12te Februar (thi hvide Søndag betyder invocavit, og følgelig kan dette Diplom ei være givet den 14de Mai, medmindre at Pindse forstaaes ved hvide Søndag, som den latinske Oversættelse vil) udgav Kong Eric og Hertug Hacon (Thorkelins Diplom. II. p. 122) i Bergen en Forordning til alle Mænd i Eidzsiva Thinglag, hvorudi gives tilkiende, at da de havde klaget over, at Tienden var bleven forøget, saa havde de indgaaet den Forening med Erkebisp Jorund og deres Bisper, at den gamle Christendoms-Balk skulde staae ved Magt, i Henseende til Tiender og Bøder til Geistligheden, og det Forlig i Tønsberg mellem Kong Magnus og Erkebisp Jon (af 1277) være heri ophævet.

Imellem den 13de og 19de Februar udstædte Bisp Jorund af Holum, og Arne af Skalholt (Thorkelin l. cit. 120) udi Nidaros, deres Brev om, at de havde hørt manges Vidnesbyrd, som opregnes, at Erkebispens Arbeidsmænd havde der udraabt Jule-

Fred paa St. Thomæ Dag", og af ingen modsagde. Beyteligen paastod Kongen, at det skulde skee ved hans Embedsmænd. Jorunds Segl er borte, men Arnes aflange i hvidt Vox er tilstede. Paa den ene Side sees en opreist staaende og velsignende Bisp med Omskrift: S. . . . Dei gra Scaloth . . . Episcopi. I Contra-Sigillet en Kirke med to Taarne, øverst paa Gavlen Maria med Barnet; i Kanten en bedende Bisp paa Knæ; Omskrift: S. Episkopi Scalothe. Eric Menved Aar 1290.

Den 25de Mai 1290 i Hakons Hertugdoms 1ste Aar skienkte Hakon udi Tunsberg (Thorkelin l. cit. 123) til sin Giest Andres en Tost i Oslo, Østen for Løkken, som var 30 Alen lang og 30 Alen bred. Herre Erland Gulbrandsson, hans Kantzler, hang Seglet for, og Gabriel Klerk skrev det.

Den 17de September gav Pave Nicolaus ved sin Bulle fra Rom alle dem 4 Dages Afflad, som paa St. Hans den Døbers Dag andægtigen besøgte hans Kloster-Kirke i Bergen af St. Augustini-Orden.

Den 5te November omtrent gav Erkebisp Jorund (Thorkelins Diplom. II. p. 124) ved sit Brev i Nidaros tilkiende, at han havde ved Sire Lodin af Vigr og Sire Jon Birkeben indstævnet for sig til St. Petri Fest in cathedra Herre Bjarne af Giske, for det han havde i Kongens Gaard brudt mod den hellige Kirke; men som han ikke mødte, saa havde Erkebispen den 9de Martii foretaget hans Sag, tilligemed Bisp Jorund af Holum, Bisp Arne af Skalholt, Korsbrødrene, Prioren Loden, og Prædikebrødrene, og ved Vidner beviist, at han havde tilbagekaldt Kong Magni Frihed, forbudt Kirken ved sit Brev i Bergen om at slaae Mynt, og dette skede i Kongens Herberge paa den Dag Erkebisp Jon foer af Bergen, og efterat der paa Kongens Vegne

var

Erik Menveds Aar 1290.

hvad Aarsag vides ikke, og blev forklædt som en Messedreng, thi han var af liden og uanselig Skabning; men Herre Benedict Rimaardsøn kiendte hem (Kiempeviserne 3die Part No. 15), tog ham til Fange, og førte ham i Bolt og Jern til Helsingborg, hvor Dronning Agnes da opholdt sig. Hun skal have spottet med hans uanselige Vext, og han dertil have svaret, at hun aldrig levede den Dag hun fødde saadan en Søn, og at han gierne vilde bortskiænke sin broderte blaa Kappe, for at føre een Nat hos hende; da hun vist vilde bede for ham; thi han skal have været en stor Elsker af Kiønnet, og ei efterladt nogen, som faldt af det i hans Hænder; men herover blev Dronningen vred, slog sin Haand ned i Bordet, og sagde, at han skulde klæde Steile før Folk gik til Bords; han bebreidede hende da, at Knud af Sønderborg og Iver af Holstenbro bleve sparede, som havde ei været bedre end han, hvorvel hende meget tro. Derefter blev han ledt Østen ud for Helsingborg, og der levende radbrækket og lagt paa Steile, og da skal han meget have fortrudt sine Synder. Saaledes fortælles i Visen. Dette er vist, at han kun var liden og derfor kaldtes mindre Hr. Alf, og at han blev radbrækket ved Helsingborg (Lang. I. 189. 249. 256. 295. II. 175. 196. III. 315. VII. 225) efter Drost David Thorstensøns Raad. Denne gruelige og Menneskeheden vanærende Straf kom nu i fuld Brug hos os, og har vedvaret til vore Tider. Efter Kreniken af Wisby (Lang. I. 255) skal han have fornyet sine Søeroverier, da han blev fanget, hvilket meget formindsker den haarde Medfart man brugte mod ham, da han forhen vel havde revet efter Tidernes Viis, men dog i lovlig Krig.

Den 24de Januar blev (Lang. IV. 501) et Forlig indgaaet mellem Sorøe Kloster og Eieren af Welby [illegible]

Mare

Eric Menved Aar 1290.

Markeskiel mellem det og Toftethorp ved 12 Mænd, som dertil vare udnævnte af Møens Landsthing, de bleve satte efter et Tre en Steendynge og Strandbredden. Hinze Falkenhave, Advocat og Capitain paa Stighsborg eller Steges Slot, og det ganske Møens Landsthing bekræftede dette.

Ved den roskildske Bisp Ingvar Hiorts Død (Lang. IV, 85. 291. 306. 503. V. 571. VI. 573. VII. 158. 160) som indfaldt den 23de eller 24de April, og i hvis Sted Johan Krag, Decanus der, en Adelsmand og haardt Herre, som, tabte bemeldte afdøde Bisp Kol sin fornemste Støtte i hans Stridighed med Sorøe Kloster om Eisthorp, nu Eistrup. Sorøe Gavebog lægger til, at under Bisp Ingvar stod Rettens Behandling megen Fare; dog det kan vel være skrevet af Had. Omtrent i dette Aar pantsatte Kongen (Lang. IV. 503) til Sorøe Kloster Ormsløff, som var ham tilfalden af Grev Jacobs confisquerte Gods, og det for samme Penge og paa samme Maade, som Grev Jacob havde pantsat det. Det indbragte Klosteret aarligen 2 Mark Guld. Til Sorøe Kloster skienkte Kongen (l. cit. 503) en Grund i Roskilde, beliggende i St. Mariæ Sogn Østen for Nonneklosteret.

Den 5te Januar døde Provst Thrugill af Thyuth (Lang. V. 581), som gav for sin Siælemesse af Godserne liggende til hans Alter i St. Thomas Apostels Kapel i Ribe Domkirke 3 Mark Penge af Afgiften af en Grund i Wistedmark.

Efter Kroniken som slutter med 1497 (Lang. V. 626) skal Kong Eric have ladet ved sin Hær ødelægge og plyndre den halve Deel af Øen Hisingen i Norge; men jeg troer snarere, at dette hører til 1293, ligesom og at Erkebisp Jens Grand vegrede sig ved (Lang. VI. 291-92), da Kongen efter Landets Lov paabød en almindelig Leding af sit Land imod de Norske, som drabte og fan-

gede

Eric Menved Aar 1290.

gede hans tro Mænd, ved Strandbredden plyndrede fattig Folk, brændte Kirker, og fore fiendtligen frem paa alle Maader; Erkebispen vegrede sig ved at fremsende sine Folk til Landets Forsvar, da dog de fremfarne Konger havde stiftet og begavet Bisperne, som derfor vare dem lehnspligtige; han ei alene nægtede dette, men kaldte og dem, som flittigen vilde forsvare Landet, saameget han kunde, tilbage, og hindrede dem deri, ja forbød sine Folk under Bandsstraf, og alle deres Eiendeles Fortabelse, heri at adlyde Kongen. Udi Lunde Kirke sagde han og offentligen, at han i intet var Kongen noget skyldig, da han dog i Henseende til det verdslige og Lehnstagelsen var skyldig i visse Tilfælde at vise ham Pligt, saavelsom de andre Lehnsmænd. Uden Tvivl var det og i dette Aar, at han vegrede sig ved at forkynde Band mod Manddraberne efter Befaling af den pavelige Legat Bispen af Tusculum (Lang. l. cit. p. 292. Hvitfeld Bispekrønike p. 64) som dog hans Formand havde giort, ja han sagde offentligen, at de ei vare overbeviste efter Landets Love, hvoraf dog det Modsatte var bekiendt for det ganske Rige. Han tillod og Greve Jacob af Halland, som efter Kong Erics egen Klage var den som fornemmelig havde havt Del i Drabet, at bygge og befæste et Slot, nemlig Hunehals i Halland, paa Erkebispens egen Grund (Lang. VI. 288. 292), og da Kongen udbød Leding for at beleire og ødelægge dette skadelige Sted, hvor hans Hoved-Fiender havde deres Tilflugt, saa forbød Erkebispen sine Folk og Vasaller (l. cit. 315) at gaae i Leding, og hindrede Kongens eget Folk saameget han kunde, ja paa Tøget mod Norge forbød han sine Undergivende i Byerne paa Landet, at sælge, laane eller give Kongen og hans Folk nogen Fødevare, eller andet nødvendigt. Endmere da Kongen af Norge og hans Broder Hertugen søgte at føre Manddrabere ind i Riget igien, saa indgik Erke-

Erkebispen Venskab og Forbund med dem, og stod dem bi med Raad, og tilskrev den norske Konge, og tilbød sig og al sin Tieneste, og alt hvad han formaaede, samt sendte et særdeles Bud med hemmelige og forsikringsfulde Ord. — At de Danske saa længe toevede med at giøre de Norske Giengield, kom vel tildeels deraf, at deres Somagt virkeligen da var i Forfald, men og deraf at Kongen endnu var ung, og at det var mange Forrædere i Riget, hvoriblant Erkebispen var den fornemste, som vægrede sig ved at giøre deres Pligt, og skiene Landet. Eric Menved Aar 1296.

Bzovius (Annal. 1296. No. 11. col. 984) vil, at Pribislaus, Konge i Danmark, førte Mariæ Billede i sit Skiold, og derved overvandt sine Fiender, men Crantzius (Vandalia lib. VII. cap. 42) fortæller dette som en Overtro om en udenlandsk Fyrste, af det Navn, dog uden at lægge det første til.

Naar Franck (V. 118) vil, at Nicolaus af Rostok tog i dette Aar sit Land til Lehn af Kong Eric, saa er det vist en Vildfarelse, og ei skeet før 1300. Men rigtigere bliver det uden Tvivl hvad Rudloff (Mecklenb. Gesch. II. 83) fortæller efter den utrykte Chemnitz, at den danske Eric overtalte Henrik og Nicolaus af Werle og Nicolaus af Rostok til at love sig et at staae hans Fiende, den norske Konge, bi i 2 Aar, eller tillade ham at drage giennem deres Land; de lovede og ei at forhindre deres Undersaatter fra at tiene Kongen; derimod udlovede Kongen den anden Deel at betale den første 100 Mark Sølv, og hver af de andre 500, og at lade alle de Stridigheder han i Fremtiden kunde faae med dem, fredeligen og ved en Opmand bilægge. Dette haver uden Tvivl forledt Kirchberg (apud Westphal. IV. col. 793) til at henføre Overladelsen af Rostok ved Nicolaus til Kong Eric til dette Aar, da det dog ustridigen hører til 1300.

Eric Menved Aar 1290.

Olav Præst i Hvoversløv, solgde Jnglede[illegible] Kirke i [illegible], og hans Eftermand Johan Henne af Jngledeilsle indvendte den. (Hofmans Fundatser VIII. 289). Peter var den første [illegible] Aar til 1300.

Albert Sommer, Borger i Ribe, hans Hustru døde. Hendes Gravsten ligger i Riber Domkirke, og siges paa den: Hic jacet ... Uxor ... Sommer Qvæ O. Anni Dni MCCXC ... Orate pro Ea. Abildgaard har eftersect den.

Den 9de Junii udgav Thydericus Provst i Neumünster, Fredericus Prior der, og det ganske Konvent deres Brev paa (Westphal. II. 59) at ville holde Sielemesse for Ridder Paye Wulf af Kiel hans Hustru Margrete og Søn Otto, hvorimod han havde givet dem alle sine Eiendele i Landsbyen [illegible]. Den holstenske Greve Johannes Segl hænger for, saa og Klosterets og Paye Wulfs. Den 12te Junii gav denne Greve udi Kiel til bemeldte Kloster (Westphal. l. cit. p. 58) Landsbyen [illegible]. Blant Vidnerne forekommer Ridderen Johan Spin.

Den 6te Septemb. bevidnede Cismar Kloster, at Henrik, [illegible], den lybske Kirkes Vicarius, havde [illegible] af hans Moder nogle Eiendele for 204 Mark lybske Penge, og igien skiænkt Klosteret dem, paa Vilkaar, at det aarligen skulde give ham 20 Mark lybske Penge saa længe han levede, hvoraf han [illegible] 2 [illegible] Skilling paa en [illegible] og [illegible], som han [illegible], og henlagde de andre 18 Mark til adskilligt gudeligt Brug, som at sige Messe for hans og Forældres Siele. Bisp Borghard af Lybek befrafede dette.

Abbed Henrik af [illegible] indgik den 9de Septemb. Broderskab (Westphal. II. [illegible]; Schroeders Papist. Meklenb. I. p. 804) for sit Kloster med det i Raceborg.

Grev Johan overlod udi Kiel den 10de November til Neumünster-Kloster (Westphal. II. 57) Landsbyen Wakendeke med den høie og ringe Rettighed (Judicium), saa og dette Koste i Landsbyen Brugge, hvilken Ridder Johan Swin havde givet did. Erik Menveds Aar 1290.

Nu kom det til aabenbare Krig imellem Byen Lybek paa den ene Side og den saxiske Hertug Albert og hans Vasaller paa den anden (Continuat. Alberti Stad. p. 17. Corner. ap. Eccardum col. 941. Willebrandt Hans. Chron. 2ter Abtheil. 16-17. Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 229) og havde de første Medhold af Johan og Henrik, Fyrster i Meklenborg, Henrik, Første af Werle, og Helmold, Greve af Schwerin, hvilke føiede deres Tropper til Byens, tillige med de af Wismar og Rostok. Med sámlig Magt ryktede de ind i det Lauenborgske, plyndrede det platte Land, anlagde Fæstningen Stenborg, for desbedre at streife i det, og endeligen sendte Lybekkerne et talrigt Mandskab, forsynede med Blider paa flade Fartøier op ad Wakenitz og ned i Raceburger Søen, hvor Slottet Raceborg laae, og hvor Stadtholderen Herman Riecke, rettere Ribe, denne Krigs fornemste Ophavsmand, opholdt sig, men de kunde ei indtage dette faste Slot og maatte ophæve Beleiringen, thi Riecke eller Ribe, som den gamle plattydske lybske Krønike (Gerdes 9te Saml. von Urkund. p. 33) der slutter med 1400, vidner, var en kiæk, klog og gavmild Mand, saa at mange Riddere og Knægte tiente ham.

Den bremiske Erkebisp Gyselbert gav udi Bremen den 15de Martii Klosteret Neumünster Tilladelse til (Westph. II. 57) at forflytte sig til et andet Sted i hans Stigt; og der at bygge, dog under samme Navn.

Grev Gerhard af Holsten og Schowenborch gav den 16de September i Schowenborch (Vogt Monum. Brem. II. 109-10) nogét

Eric Menved Aar 1290.

get Gods til Liliendale Jomfru-Kloster, efter Begiering af Christi Ridder, Herre Thiderik af Bardeleve.

Hildebold af Altenburg gav den 8de Februar udi Bremen (Vogt Monum. I, 509) en Haave i Gestke til Heiligenrode Nonne-Kloster til Erstatning for den Skade han havde tilfoiet det. Den 10de Februar stadfæstede han ogsaa i Bremen (l. cit. 510) en Gave, som Conrad Vromoldi Søn, Ridder, og flere giorde til bemeldte Kloster.

Erkebisp Gerhard af Bremen gav ved sit Brev i Stade (Westph. IV. 3495) Tienden af Horst, som Henrik Bærmsted, Ridder, der havde den i Forlehning, havde fraſagt ſig, til St. Mariæ Kloster i Utersem i Holsten ved dens første Provst Godskalk. Blant Vidner have underskrevet Broder Adolph, forhen Greve i Holsten, og Albert, Abbed af St. Mariæ Kloster i Stade, hvilket tilligemed at det er givet i Gerhards 20de Aar, viser, at det hører til 1239, eller snarere 1240, endskiønt 1290 staaer under det.

Den 7de April gav Henric, Herre af Werle, med Samtykke af sin Mayrbroder, Herre Bugizlav, Hertug af Stetin, Landsbyen Kleth til St. Mariæ Kloster i Reynewelde. Blant Vidnerne ere mærkelige bemeldte Hertug Bugizlav, Frederic Vos, Johan Moltke, Henric Vos, Riddere. Brevet giemmes i det kongelige danske Geheime-Archiv. Albert, Johan, og Albert, Hertuger af Sachsen og Burggrever af Magdeborg, overlode den 5te Februar Byen Wendorp til Reinebek Kloster. Herved vare Vidner: Herman Ribe, og hans Søn Herman, Thetlev af Parkentin, Heine Schacke, Ludolf hans Broder, Otto og Luder Wackerbart, Henric af Wedele, Riddere. Dette Brev giemmes i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Bisp

Bisp Garmar af Camin stadfæstede den 7de October (Franks Meklenburg lib. V. p. 113. Westph. III. 1540) Salget af to Byer til Klosteret Doberan ved sin Vasal Ridder Johan af Ramelo. Herved vare Vidner: Wizlav, Fyrste af Rygen, (Garmars Broder), Otto, Greve af Everstein, Johan af Ost, Marskalk. Eric Menved Aar 1290.

Udi Stralesum gav den rygiske Fyrste Wizlav paa tredie Pindsedag denne Byes Indvaanere fri for at følge sig i Krig udenfor Stadens Mure, hvorimod han vilde beskytte den, om den blev angrebet. Samme Dag gav han dem og fri for al Besværing og Afgift til hans Fogder og Embedsmænd.

Rolf, som var udsendt for at opsøge det nye Land (Torfæus IV. 382-83. Arngrimi Crymogæa lib. III.) tog nu en Del erfarne Folk med sig fra Island, og gik derpaa ud seilende i Sydvest; men om han fandt Landet og tog det i Besiddelse, siges ei, men alene at han døde 1295, og at han fik Navn af Lande-Rolf. Uden Tvivl var Vinland eller Nord-Amerika det Land han søgte.

Erkebisp Jorund holdt en Samling af Bisper, Bispething, i Nidaros, venteligen et Concilium. Bisp Jorund af Holum reiste ud igien (Lang. II. 196), venteligen til denne Samling i Norge.

Frue Ingeborg Ellings Datter, uden Tvivl Søster af den berømte Alf, døde den 14de Januar (Lang. V. 385), maaskee i dette Aar.

Magnilder Halkels Datter solgte (Thorkelins Diplom. II. p. 118) 14 Manadamatabol i Vigen til Eric, Abbed i Munkelif, for 12 Øre brændt Sølv; dog paa Vilkaar, at hun maatte efter 5 Aar løse det ind igien i giævs gode Penge, hvoraf 3 Mark Norsk udgiorde 1 Mark brændt. Vidner herved vare hendes Maag Herre Aslac, Herre Vilhielm, og Frue Brynild hendes Datter.

Thor-

Eric Menved Aar 1290.

Thorkelin henfører (l. cit. p. 119) til dette Aar et Hertug Hakons Brev af 9de Februar i Oslo, som er givet i hans Hertugdoms 11te Aar; hører det til dette Aar, saa maa han være bleven Hertug 1279 eller og tidlig i 1280, forend hans Fader døde. Det er sendt til alle de Mænd i Eidzsiva Thinglag, og bydes derved, at til alle Arbeids- og Leiefolk paa Hedemarken og Hadafylke (Hadeland) skulde betales en "halvhæfsælde" Smør med 2 Øre, 5 Alen Lærred eller 12 Alen Strye for 1 Øre, tilligemed 3 Øre Sølv, og paa Romerige for 3 Øre Lag Vadmel eller Lærred efter gammelt Kiøb og 3 Øre Sølv. I Gudbrandsdalen 12 Alen Vadmel 3 Øre Sølv. De som leiede Huse til arbeidsføre Mænd eller Koner, skulde bøde Kongen 1 Mark Sølv. Landsfreden (Anfridr) skulde staae en halv Maaned efter Halvards Messe.

Den 12te Februar (thi hvide Søndag betyder invocavit, og følgelig kan dette Diplom ei være givet den 14de Mai, medmindre at Pindse forstaaes ved hvide Søndag, som den latinske Oversættelse vil) udgav Kong Eric og Hertug Hacon (Thorkelins Diplom. II. p. 122) i Bergen en Forordning til alle Mænd i Eidzsiva Thinglag, hvorudi gives tilkiende, at da de havde klaget over, at Tienden var bleven forøget, saa havde de indgaaet den Forening med Erkebisp Jorund og deres Bisper, at den gamle Christendoms-Balk skulde staae ved Magt, i Henseende til Tiender og Bøder til Geistligheden, og det Forlig i Tønsberg mellem Kong Magnus og Erkebisp Jon (af 1277) være heri ophævet.

Imellem den 13de og 19de Februar udstædte Bisp Jorund af Holum, og Arne af Skalholt (Thorkelin l. cit. 120) udi Nidaros, deres Brev om, at de havde hørt manges Vidnesbyrd, som opregnes, at Erkebispens Arbeidsmænd havde der udraabt Jule-

Fred

Erik Menveds Aar 1290.

Død paa St. Thome Dag, og af ingen modsagde. Veyteligen paastod Kongen, at det skulde skee ved hans Embedsmænd. Jorunds Segl er borte, men Arnes aflange i hvidt Vox er tilstede. Paa den ene Side sees en opreist staaende og velsignende Bisp med Omskrift: S . . . Dei gra Scaloth . . . Episcopi. I Contra-Sigillet en Kirke med to Taarne, øverst paa Gavlen Maria med Barnet; i Kanten en bedende Bisp paa Knæ; Omskrift: S. Episcopi Scalothe.

Den 25de Mai 1290 i Hakons Hertugdoms 1ste Aar skienkte Hakon udi Tunsberg (Thorkelin l. cit. 123) til sin Giest Andres en Toft i Oslo, Østen for Lykken, som var 50 Alen lang og 30 Alen bred. Herre Erland Gulbrandsson, hans Kantzler, hang Seglet for, og Gabriel Klerk skrev det.

Den 17de September gav Pave Nicolaus ved sin Bulle fra Rom alle dem 4 Dages Afflad, som paa St. Hans den Døbers Dag andægtigen besøgte hans Kloster-Kirke i Bergen af St. Augustini-Orden.

Den 5te November omtrent gav Erkebisp Jorund (Thorkelins Diplom. II. p. 124) ved sit Brev i Nidaros tilkiende, at han havde ved Sire Lodin af Vigr og Sire Jon Birkeben indstævnet for sig til St. Petri Fest in cathedra Herre Bjarne af Gisska for det han havde i Kongens Gaard brudt mod den hellige Kirke; men som han ikke mødte, saa havde Erkebispen den 9de Martii foretaget hans Sag, tilligemed Bisp Jorund af Holum, Bisp Arne af Skalholt, Korsbrødrene, Prioren Loden, og Prædikebrødrene, og ved Vidner beviist, at han havde tilbagekaldt Kong Magni Frihed, forundt Kirken ved sit Brev i Bergen om at slaae Mynt, og dette skede i Kongens Herberge paa den Dag Erkebisp Jon foer af Bergen, og efterat der paa Kongens Vegne

var

Eric Menved Aar 1290.

var appelleret til Paven; at han paa Thinget i Vaguim paa Brindarberg forbød, at Tienden maatte betales til Kirken af bortleiede Køer, af Vedre, af Ost, hvilken han kaldte ny, og af Sælhunde eller nogen Ting, førend Omkostningerne vare fradragne. Brugen af den saa kaldte Vagebog (venteligen saa kaldet fordi den brugtes paa Bergens Vaag), forbød han, sigende, at Kongen vilde kun have een Lov i Landet; han befol, at den gamle Kirkebog, givet under Kong Hakon og Erkebisp Sigurd, skulde alene gielde, og de Provster og Tiende, som den ei kiendte, afskaffes. Endeligen bød han, at de Sager, som tilforn stode under geistlig Ret, skulde herefter staae under verdslig. Den ene Side af Bisp Jorunds Segl er ligesom det nylig anførte af Biskop Arno, men mere beskadiget; men i Contra-Sigillet sees i en Kirkeport et Fruentimmer og en staaende Engel, der maaskee skal betyde Mariæ Bebudelse, med Omskrift: S. Jerundi Episcopi Holensis.

Uden Dag haves et Brev af Kong Eric, udgivet i Bergen (Thorkelin l. cit. 127), hvori han skriver sig Erikr Magnus (ligesom hans Oldefaders Fader Sverre) og af Hertug Hakon, hvorved de toge St. Michaelis eller Munkeliv Kloster i Bergen under deres Beskyttelse, hvilket var stiftet af Kong Eisten, der døde 1122. Herre Bardr deres Kantzler og Herre Erlendr Gudhbrandhsøn forseglede det, og Olafr skrev det.

Den 17de Martii tilskrev alle de store geistlige og verdslige Herrer i Skotland den engelske Kong Edvard et fransk Brev fra Briggeham den 17de Martii (Rymeri Acta Publica Tom. II. p. 471), hvorved de tilraadte ham, at et Ægteskab maatte skee imellem hans ældste Søn Edvard, og deres kiære Dame Margrete, Dronning af Skotland, glædede sig ogsaa over, at Paven havde givet sin Tilladelse dertil, uagtet de vare Blodsforvandte; bade

og

og, at Kongen vilde tilstaae dem den Begiæring de agtede at giøre ved deres Sendebud i hans Parlement udi London tilkommende Paaske. Samme Dag og Sted tilskreve og det skotske Riges Forstandere "Gardains" og det hele Riges Menighed "Commune", den norske Kong Eric paa Fransk, om det samme (Rymer l. cit. 472), og at han vilde sende sin Datter over til næste Allehelgens-Tid. Man seer heraf, hvor stor Indflydelse Edvard da havde i Skotland. Den 10de April tilskrev han fra Wodestok (l. cit. 474) paa Latin den norske Konge, og gav deri tilkiende, at have givet Bisp Anton af Durham Fuldmagt at handle, enten ved sig selv eller sine Fuldmægtige, med ham, angaaende hans Datter og den engelske Konges Søn, og det fordi denne Bisp antog sig meget den norske Konges Fordel i Hensyn til Skotland. Fra Aumbresbury tilskrev han (ib. ead. pag.) atter den norske Konge den 17de April, om at Paven havde dispenseret i Ægteskabet mellem hans Søn og den norske Konges Datter, hvortil den skotske Menighed havde givet sit Bifald, og som han troede at vilde være ham kiært, og haaber, at han hastigen oversender sin Datter til ham. Udi Westmünster den 15de Mai (l. cit. 479) gav han sit Forsikrings-brev paa, at ville give de skotske Sendebud efter Paaske, efter Begiæring af Bisp Anton af Durham, og de Grever Edmund af Cornubien, og Johan af Warenna, en Forsikring, at han vilde efter Allehelgensdag betale til de skotske Sendebud 3000 Mark i Bervyk, saafremt den norske Konges Datter ei kom til Engeland eller Skotland inden den Tid, eller og den norske Konge ei gav edelig Forsikring herom og sit aabne Brev, samt edelig Forsikring og Brev af Erkebisp Jorund af Nidaros, Bisperne i Bergen, Stavanger og Oslo, Hakon, Hertug af Oslo, Terricius af Campoludi, Odwyn af Hagernes, og Bernard af Berkeley,

Eric Menved Aar 1290.

Erik Menved Aar 1290.

og skulde i det mindste 5 af disses Sigiller hænge herfor. Den 15de Julii udi Brigham udstædte den engelske Konges Fuldmægtige og Sendebud, Anton, Bisp af Durham, og Radulph, Bisp af Carlisle, de Herrer Johan af Garenna, og Henrik af Lincoln, Grever, Wilhelm af Wescy, Ridder, og Henric af Newerke, Decanus i York, deres aabne Brev (l. cit. p. 482), hvorved de i Anledning af Ægteskabs-Handelen imellem Edvard og Margrethe stadfæstede alle det skotske Riges Retter, Love, Friheder og Vedtægter paa deres Herres Vegne, som skulde endog staae ved Magt, om de ingen Livs-Arvinger efterlode sig, saa at den engelske Konge intet Herskab eller Fordel herved skulde tilfalde, han skulde efter Foreningen i Salisbury sende Frue Margrethe fra sig, og give hende i Engeland et godt Livgeding. Skotland skulde altid være og forblive et Rige for sig, som det altid havde været, uden nogen Underdanighed; dog maatte den engelske Konge og hans Vasaller have Tilladelse som hidindtil at anlægge faste Slotte og Borge paa det skotske Riges Grændser. Mange andre Ting fastsættes der til at forsikre det skotske Riges Uafhængighed, som og alle Skotters Frihed, som i ingen Ting skulde blive det engelske Rige eller de Engelske underkastet. Den 18de Julii stadfæstede de skotske Forstandere (l. c. 485) alle de Love, som vare udstædte om denne Sag, saafremt Kong Edvard antog dem og giorde det inden den næste 8de September. Den 31te Julii tilskreve de Kong Edvard fra Kalthon (l. cit. 486) og gave ham tilkiende, at de havde givet fuldkommen Fuldmagt til Erkebisp Peter af Glasgow, Alan, Bisp af Kathnes, og Herre Johan Comyn at handle angaaende Frue Margrethes Sag. Udi Norht(hamton) den 28de August gav Edvard (l. cit.) Bisp Anton af Durham, Robert af Glasgov, Johan, Greve af Wa-

ren-

renna, Johan Comyn, Mester Henric af Newerk, Decanus i York, sine Sendebud og Fuldmægtige Fuldmagt at handle om Ægteskabet mellem Edvard og Margrethe med den norske Kong Eric. Under samme Dag og Sted gav ogsaa Prinds Edvard (l. cit. 487) Fuldmagt til Grev Johan af Garenna at handle herom. Under samme Dag og Sted beskikkede Kong Edvard (l. cit.) ved Brev til de 4 Forstandere af det skotske Rige, Bisp Anton af Durham til Fuldmægtig udi Skotland for Frue Dronning Margrethe og sin Søn Edvard. Paa fransk vedtoge samme Sted og Dag (l. cit. 488) de 2 Fuldmægtige af det skotske Rige, Bispen af Glasgow og Johan Comyn, at alle Slotte og befæstede Steder i Skotland skulde overgives til "Dame" Margrethe, og den engelske Konges Søn Edvard, saafremt hun inden Allehelgensdag kom over, fri for andet Ægteskab, og de bekræftede tilligemed, ei at ville give deres Samtykke til noget andet Ægteskab med hende, end med Edvard, og skulde hun ei komme over til den Tid, saa vilde de dog holde Fæstningerne og Riget hende og Edvard til Haande. Samme Dag og Sted stadfæstede Kong Edvard (l. cit. 489) alt hvad i denne Sag foretaget var, og hvad hans Sendebud havde besluttet. Den 1ste September udi Geytynton gav Kong Edvard et Leidebrev (l. cit. 491) til Bisp Anton af Durham for den skotske Konges Fuldmægtige og Sendebud. Den 29de August i Narthamton beskikkede begge Edvarder Fader og Søn, Bisp Anton af Durham, Grev Johan af Garenna, og Henric af Newerch til deres Fuldmægtige, for at afgiøre Ægteskabet mellem den unge Edvard og Margrethe; Bisp Anton af Durham for at befordre Sagen, forbandt sig til at betale til nogle Norske aarligen 400 Pund, indtil Margrethe havde fyldt sine 15 Aar, hvortil Kong Edvard overlod ham noget

Eric Menved Aar 1290.

get Gods. Kong Edvard befol og, at den skotske Kammermester skulde udbetale 200 Pund til Hugutio, Pavens Kapellan, som troligen havde tient Dronning Margrethe, og havt Umage og Bekostning derved. Den norske Konge havde imedens tilskrevet Kong Edvard (Rymer l. cit. p. 1090), at det skotske Rige var ham skyldig efter Aftale i Henseende til hans Giftermaal for 4 Aar til næste Pindse 1290, aarligen 700 Mark Sterling, og da hans kiære Kiøbmænd Wilhelm Daverson og Wilhelm Suat havde for at udføre hans og Datters Frøken Margrethes Sager forstrakt ham 2800 Mark Sterling, og han havde givet dem Anvisning paa bemeldte aarlige Indkomst, saa bad han, at Kong Edvard vilde formaae det skotske Riges Forstandere og Kammermester til at udbetale bemeldte Summa til disse 2 Kiøbmænd. Brevet er uden Dag, Sted og Aar; endskiønt Rymer har henført det til 1290, saa tænker jeg dog, at det snarere er skrevet 1289.

Man seer af alt dette (conf. Fordun Scoti-Chronicon 8vo p. 951), at Engelænder og Skotter giorde fælles Sag i Henseende til Giftermaalet, og at den snilde Edvard havde vidst ganske at stemme Skotland for sig. Eric sendte nu sin Datter over til Skotland, som det synes, men i September døde hun paa Ørkenøerne, hvorved alle Edvards store Anlæg bleve for den Gang tilintetgiorte. At hun er død i September dette Aar, bevises ved et Brev fra Erkebisp Wilhelm af St. Andrews fra Locris (Rymer l. cit. p. 1090) til den engelske Konge, hvori han melder, at den 1ste October havde de skotske Sendebud og nogle af de Store mødt i Perth, saasom vedtaget var forhen udi Edvards Overværelse, for at høre Edvards Svar, hvilket da tre Store og en Del af den skotske Menighed havde med megen Taknemmelighed imodtaget; derpaa havde de

en=

engelske Sendebud og Erkebispen selv giort sig færdig at reise til Orkenøerne, for at handle med de norske Sendebud, og for at imodtage deres Dronning, men da havde det sørgelige Rygte udbredt sig, at hun var død, hvorover Skotland var bleven forstyrret og Menigheden forfærdet, og derpaa kom Herre Robert af Brus, som forhen ei havde foresat sig at komme til Samlingen, med stor Magt did efter nogles Kaldelse, men endnu var det ei aabenbart, hvad han agtede at giøre. Greverne af Marr og Atholia havde allerede opbudt deres Hær og en Del andre Store holdt med ham, saa at alting saae ud til en stor Krig. Imidlertid havde man dog siden hørt, at Frue Margrethe endnu levede, men var endda svag, hvorover nogle Riddere vare sendte til Orkenøerne, for at faae Vished herom, og finge de gode Efterretninger, saa vilde Erkebispen reise did. Dersom Herre Johan af Balliolo kom til Kong Edvard, da maatte Kongen saaledes forhandle med ham, at hans Ære og Fordel kunde vedligeholdes, hvad end skede. Men skulde Dronningen være død, da maatte Edvard strax komme til Grændsen til Trøst for det skotske Folk, og for at forekomme Blods Udgydelse, og at den rette Arving til Riget kunde da blive Konge, naar han vilde følge Edvards Raad, og de tro Mænd i Riget kunde beholde deres Ed ubeskaaret. Man seer heraf, hvorledes Edvard havde vidst at vinde den skotske Geistlighed, og at Brus, som var af det skotske Kongehus, har ei været fornøiet med, at Margrethe, Rigets sande Arving, skulde have en fremmed og engelsk Prinds, samt at Balliolo har og havt Hensigt til Thronen, og stolede paa den engelske Konge, men Brus derimod, som Patriot, paa Folket, sin Magt og sig selv.

Eric Menved Aar 1290.

Efter Mathæus af Westmünster (p. 414) blev Margrethe syg paa Havet og døde paa Orkenøerne 1290. Jordun vil derimod

imod

Erik Menved Aar 1290

imod (l. cit. p. 953) at hun døde 1291, som neppe bliver rigtigt, og Trivetus i Dacherii Spicilegium 4to Tom. VIII. 655, at hun døde 1289.

Skotterne sendte efter Fordun l. cit. de tvende kloge og sædelige Riddere Michael Wemyng og Michael Stok for at giøre Egteskabs-Handelen og at føre Prindsessen til Skotland.

Efter Hemingford kunde hendes svade Aar ei udstaae Søfartens Besværlighed, hvorover man gik ind paa Ørkenøerne, hvor hun døde. (Hemingford Hist. Edwardi I. p. 30).

Johan, Bisp i Abo, blev udvalgt (Lang. IV. 595) til Erkebisp i Upsal, og som udvalgt udgav han den 20de November et Brev i Upsal, hvorved han erklærede for ugyldigt Erkebispen af Lund hans Bandlysen mod Domprovsten og Kapitlet i Upsal (Messenii Scondia XII. 78), da det havde appelleret til Paven, og truer han alle dem med Band, som vilde forkynde bemeldte Bandlysning.

Udi Bielbo den 3die December udstædte Kong Magnus et Diplom om noget Mageskifte med Eschilstune Kloster. Hans Søn Birger, den yngre Konge, og hans Broder Waldemar (hvilket synes at vise, at han da var paa fri Fod) hans Broder Bisp Benedict og mange flere hang deres Segl for. Bisp Johan af Roskild indførte det i en Vidisse 1292 den 24de April.

Strax efter døde (Langeb. I. 256. 372. 392. II. 175. 196. III. 119. Ericus Olai lib. III. 147-48. Hadorfs Rimkrønike 53-54. Lagerbring II. 635-36) Kong Magnus i Wisingsøe den 14de December, efterat han havde beskikket Thorkil Knutsen til Rigets Forstander, saalænge Mindre-Aarigheden af hans Søn varede, som kun var 9 Aar gammel. Magnus var en klog og duelig Herre, gav gode Love, elskede Pragt, overalt for gavmild

mod

mod de Geistlige, var meget anseet af de andre Nordens Konger; men den Maade, paa hvilken han stødte sin Broder fra Thronen, kan ei berømmes; derhos var han meget streng, især mod de Store, hvorimod han beskyttede Bønderne; vor Christian 2den lignede ham meget paa Udfaldet nær. Med sin Dronning Hedvig, Datter af den holstenske Grev Gerhard 1ste, som han ægtede 1276, avlede han Eric, der døde ung, Birger født 1280, Konge efter ham, Ingeborg, som ægtede den danske Konge Eric Menved, Eric og Waldemar, Hertuger, Richissa, døde 1339 som Abbedisse i St. Claræ Kloster i Stokholm, og Catrine, døde ung 1286. (See Rosenhane Konunge-Längd p. 25 og 26, og Christiani Schlesw. u. Holst. Gesch. III. p. 55 og 56.

Erik Menved
Aar 1290.

Pachymeris (i Andronicus lib. I. cap. 27 i Corpus hist. Byzant. XIV. 44) fortæller, hvorledes Hrebærerne (Varangerne) dræbte Michael, som var af den keiserlige Slægt, da han vilde bryde ud af sit Fængsel i Constantinopel.

Indvaanerne af Man bekiendte ved deres aabne Brev udi Abbediet Rusfyn (Rymer II. 492), at den engelske Konge havde taget den under sin Beskyttelse, da den nyligen var bleven ødelagt, og at de havde underkastet sig ham, og til at holde dette forpligtede de sig baade med Legeme og Gods.

Mistwin, Hertug af Danzig og Pomern, havde ingen Børn (Dlugos Polon. lib. VII. 857), og giorde derfor Hertug Premislaus af Storpolen til sin Arving.

Kong Eric begav sig tilligemed sin Moder Agnes til Estland, og udstædte der til Reval den 18de Julii et Brev (Arndes Liefl. Chron. II. p. 69. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 332), hvorved han forlehnede Brødrene i Dünamünde Landsbyen Arrenkule, som

Aar 1291.

de

Eric Menved. Aar 1291.

de havde kiøbt af Peter Saxresen, med samme Rettighed og Lehns-Ret, som den første Besidder havde faaet den af den danske Konge. Som Vidner underskreve Peder Indes (uden Tvivl Hoseøl), forhen Drost, Skielm Stigsøn, Drost, Otto af Rosen, Nicolaus Absalonsøn, Odward (Capitain) af Reval. Skade, at Arndt ei har udgivet dette Diplom, men uden Tvivl forvares Originalen endnu i Reval.

Udi Ribe den 19de August tog Kongen (Lang. VI. 398) Aarhus Kapitel under sin Beskiermelse, og gav det alle kongelige Rettigheder over dets Underhavende, forundrede sig derhos over, at Nogle understode sig at besvære dem tvertimod Kapitlets Friheder. Mester Morten hans Kanzler var herved Vidne.

Willebrand vidner (Hansische Chronik II Abtheil. p. 17), at Kong Eric gav Borgerne af Lybek og af Øen Gothland, samt alle Søstædernes Kiøbmænd, der fare Østen paa, et herligt Privilegium, men hvoraf Originalen ikke findes. Skade, at han ei har ladet aftrykke Copien.

Den 3die Martii gav og skiødede udi Lund Andreas Thorkilsøn, Kanik der (Lang. III. 494) alle sine Eiendele i Bæltinge, som vare vurderede for 20 Mark Penge, undtagen Stutteriet, og alle sine Eiendele i Wraghithorp og Bilthorp til et Alter, som skulde oprettes i Lunde Domkirke i dens søndre Del tæt ved Taarnet; alle sine Eiendele i Brunaslæf, vurderede for 20 Mark Penge, til Kirkebygningen, og en Krambod (taberna mercatorum) i Lund til sin Sielemesse. Kort derpaa døde han den 10de Martii.

Udi Kalændæburgh (Kallundborg, hvor han sad fangen), giorde Laughe Laughesun sit Testamente den 14de Martii (conf. Lang. IV. 491), hvorved han gav til Sorøe Kloster, hvor han ønskede at begraves, paa hvad Sted han end døde i Danmark, alle

de

Eric Menved Aar 1291.

de Gods han havde af Jllugh Tomæsun, 30 Mark til det hellige Land for at blive fri fra Korsløftet did, og saaledes adskillige Mark til Klostre, Kirker, og til Hospitaler for Spedalske, i Sieland og Fyen. Til Executores indsatte han Bispen af Roskilde, Hertug Eric af Halland, Abbeden af Sorøe, og Provst Esger af Amungur Syssel. Disses Segl bleve hængte for, og som han selv sad i Fængsel, og havde derfor ei sit eget Segl, saa betiente han sig af de twende sidstes, istedetfor sit. Blant Vidnerne forekommer Herre Jacob, Præst i Kallundborg, og nogle Væbnere af Slottet der, og er det mærkeligt, at disse Væbnere nævnes efter Kallundborgs Indvaanere.

Den 3die April holdt Erkebispen et Concilium i Roskilde (Hvitfeld 303. Pontoppidan I. 7 1. Lang. VI. 295), hvor han fornyede i Henseende til Kirkernes Frihed de Anordninger, som vare giorde af Erkebisp Uffo paa Concilium i Odense 1245, og rimeligen ogsaa de, Erkebisp Jacob havde giort 1256 paa Concilium i Vedel, og da alle disse vare fornærmelige for Kongens og Rigets Høihed, saa tiente dette Foretagende ei til at befæste Venskabet mellem Kongen og Erkebispen. Hvitfeld kalder dette Concilium kun et Landemode, men da derved kun gemenligen forstaaes en Samling af Bisper med Stigtets Provster, og Kongen selv kalder det (Lang. VI. 309) et "Concilium provinciale", og Petrus Olai (Langeb. I. 189) og Kraniken, som slutter med 1323 (Lang. II. 527), uden Tvivl sigte til dette, naar de under 1292 omtale twende Parlementer af Kongen og Erkebispen, hvorhen alle Prælater og mange andre bleve kaldte, medmindre de herved har sigtet til twende Danehof i Nyborg, saa bliver det Navn Concilium passeligere herpaa end Landemode. Paa det fastsattes, at om nogen Bisp inden Danmarks Grændser blev efter

Eric Menved Aar 1291.

Kongens Befaling, Tilladelse eller Samtykke, fanget, lemlæstet, eller paa sin Person groveligen fornærmet, eller det og skeete ved nogen Adelsmand, som opholdt sig indenfor Danmarks Grændser, saa skulde strax derved al Gudstieneste ophøre i det ganske Rige, saasnart man kunde formode, at det var skeet med Kongens Villie, eller og ingen Tvivl var om, at han letteligen kunde have forekommet dette. Alle Kapitler vare ei het tilstede, men saasnart de finge Efterretning herom, blev strax appelleret til Rom, og blev denne Anordning hverken da eller siden holdt i Danmark. Imidlertid blev den dog forseglet af mange Prælater, og stadfæstet ved pavelig Bulla.

Den 5te April gav udi Roskilde Thord Knudsøn, Kanik i Roskilde, sin Gaard i Hazstorp i Tune-Herred af et halvt Bool til Forbedring af de Præbender i Roskilde, som Erkebisp Johannes havde stiftet, da han endda var Præst i Roskilde, og derimod skulde de holde hans Sielemesse. Erkebispens Sigil, Diaconi, Archidiaconi og Kapitlets i Roskilde bleve forhængte. Pergaments-Originalen ligger i Universitets-Bibliotheket, og er meget forraadnet.

Den 12te April skiænkte Margrete Knud Røøths Hustru til Esrom Kloster alle sine Eiendele i Bosethorp med sin Mands Tilladelse, og bad, at Erkebispen, Bisp Johan af Roskilde, og Herre Joon Litle vilde forsegle det.

Cristina, med Tilnavn Hvitæ, boende i Thrællæburgh, skrev derfra den 15de April til Joon Lange (longus), Borger i Roskilde, og meddelte ham Fuldmagt paa hendes Vegne at sælge hendes Gaard i Roskilde, beliggende ved St. Jacobs Kirke, til Søstrene af St. Claræ Kloster for 12 Mark Penge, om han ei kunde faae mere; dog skulde de betales i Sterlinger, og maatte de

de-

beholde Pengene hos sig, indtil de med et sikkert Bud kunde sende dem over til hende i Skaane. Herre Hakon, Præst i Thrælleburg, og Johan Byornsum, Advocat der, og Minoriternes Gardian, deres Sigiller bleve forehængte. Udi hendes aflange og sønderbrudte Sigill sees en Baad paa Vandet. Eric Menved Aar 1298.

Udi Roskilde pantsatte Peder Saxensøn sit Gods i Goshæ for 200 Mark Penge god Mynt til St. Claræ Kloster, som han havde lovet det i Udstyr for sine Døttre, da de ginge ind i Klosteret, og indbragte bemeldte Gods 20 Mark aarligen, som Klosteret skulde have indtil det var betalt, dog forbeholdt han sig Opsynet over Gaard og Gods. Bispen af Roskilde, Decanus i Roskilde, og Nicolaus Hermansum, Borger sammesteds, forseglede med. Til desmere Bekræftelse udstædte den roskildske Bisp Johan et Bevisse herover den 29de April.

Peder Thrimnæsun i Kyndelose gav i Forlig (compositio) til St. Claræ Kloster den 6te May alt hvad han eiede, undtagen 2 Kister, 1 Loybænk (lectisternium), 4 Arbeidsheste, 1 Fodeangel (compes . . .), 2 Øxer, 5 Leer, 1 ung Stud, 3 Vinge (binci), 2 Huggejern (falcastra) til at rydde op med. Margrete, Abbedisse af St. Claræ Kloster, satte sit Segl for. Denne Peder maa have været en Avlsmand.

Den 9de December gav Paven alle dem, som besøgte St. Claræ Kloster paa visse Festdage, 40 Dages Aflad.

Margrete, Abbedisse af St. Claræ Kloster, gav ved sit danske Brev (som dog vel kun er en gammel Oversættelse) og med Samtykke af Forstanderinden den velbyrdige "Domina" Frue Else til Mads Hansøn, hans Hustru efter ham og et Barn, Klosterets Gaard i Mynæ-lille til Brug, og skulde han deraf aarligen give 2 Pund Byg, en feed Bælgalt, 1 Faar, 1 Lam, 2 Høns,

 1 Gaas,

Eric Menved Aar 1291.

1 Gaas, 1 Skieppe Havre, 2 Læs Riis, 2 Læs Vedh, 2 Leie Mænd (til at slaae Græsset), 4 Skiærefolk (til at meje Kornet) og desuden paa St. Olufsdag yde 1 Skilling Grot; han skulde og i rette Tid yde Landgilden, holde Gaardhen ved Bygningh, og have af Klosterets Skov til Hyvel (Hiul) og til Bygnings Tømmer. Og vilde nogen Forstander siden uforrette ham, da maatte han fare qvit og frie aff Klosters Gotz, ligesom han var kommen der. Frue Ethel, Priorinde, og alle Fruerne af St. Mariæ Kloster i Roskild, giorde ved deres aabne Brev bekiendt, at have mageskiftet med Abbedissen Margrete og Søstrene af St. Claræ Kloster i Roskilde Saløu af 2 Øre Jord, og derimod faaet i Ørslad 2 Øre Jord, som Esbern Scramp havde af dem.

Prædikebrødrene besluttede paa deres almindelige Kapitel i Palenzia udi Spanien (Martene Thesaurus Nov. Anecdot. Tom. IV. 1849) at sende som Visitatores til Provindsen Dacien de to Brødre N., Prior i Hildesheim, og Frederic, Prior i Magdeburg, med Fuldmagt at ordne, rette og indrette baade Hovederne og Lemmerne i alt hvad dem syntes, og som de fandt at behøve det, og forbød Priorerne da Prioren af Dacien Oliverius, og anordnede, at han ei i dette Aar maatte beskikkes dertil. Cisterciensernes General-Capitel anordnede (Martene l. cit. p. 1486), at den Indretning om Abbederne i Dacia, Sverrig og Frisland skulde gielde i Henseende til Cistercienserne, saa at de, som Kapitlet udsendte, havde Magt til at straffe, rette og afsætte.

Minoriterne gave Afslag til Resved Kloster (Waddingi Annales Minor. V. 279) som laae i Provindsen Dacia og Custodia Roskilde; ligeledes for Klostrene i Odense, Svineborg og Nystad under Odense Custodie; ligeledes for St. Claræ Kloster i Roskilde; ligeledes for Klostrene Kolding og Tøndern under Ribe Custodie;

og ligeledes for Slesvig og Flensborg Kloster i Slesvig og under Ribe Custodie (Waddingi l. cit. p. 277. 279. 280. 286), (hvilket sidste er mærkeligt; thi deraf sees, at hver Stigt havde ei sin Custos). Eric Menved Aar 1291.

Kongen befol (Lang. IV. 340), at alle, som boede i Nestved, skulde betale Toft- Bode- Mitsommer- og Ledings-Giæld eller Afgift, uden Opholdelse, som sædvanligt var, til Klosteret, og hvis de da ikke gave, da kunde Klosterets Advocat skaffe Ret mod dem. Uffe Johansøn gav til Nestved Kloster alle sine Grunde han havde kiøbt og besad i Nestved, og skulde Brødrene derfor paa alle Festdagene holde Messe for de Afdøde. Olav Takysøn gav og til samme Kloster sin Patrons-Ret. Johan Ebbesen, Ridder, skiødede did sin Gaard i Tæstorp, som var af 14 Skilling Skyld, for Sielemesse for sig og Sine. Peder Henningsen gav did sin Gaard i Hyllinge af 23 Skilling i Jordskyld, og døde den 21de December, uvist hvilket Aar. (Langeb. IV. 292. 317. 359. 378. 388. 390).

De Adelsmænd Jllugh Tomæsøn og Nicolaus Ræff, Arvinger efter Absalon Andersøn, mødte den 3die October i Roskilde for Herre Magnus, Decanus der, beskikket af Bisp Cristianus i Ribe, at sødde Retten med pavelig Myndighed (Lang. IV. 490-91), og afstode der i det almindelige Synodus (Landemode) det tvistige Gods i Svenløsemagle og mere til Sorøe Kloster, frasagde sig og al Ret til nogle Penge, som bemeldte Herre Absalon skulde have nedsat i Klosteret. Abbed Morten af Sorøe eftergav dem de 24 Mark purt Sølv, som de for sig og Andreas Arnulfsøn skulde efter Herre Absalons Gave have betalt til Klosteret. Han eftergav dem og Sagens Omkostninger, og alt hvad de havde oppebaaret af Godset fra Andreæ Grosøns Tider.

Kon-

Eric Menved Aar 1291.

Kongen pantsatte til Sorøe Kloster (Langeb. IV. 495), hvad han eiede i Utesundby, som indbragte aarligen 70 Mark Penge gangbar Mynt.

Den 19de November udstædte (Lang. VI. 255-56) den roskildske Bisp Johannes sin Vidisse over Bisp Johan af Aarhus hans Brev, givet i Nör den 29de August, hvorved han tilkiendegav, at have forevist Præsten Hr. Johan af Biornøsthæ, som Roskilde Bisp havde sendt til sig, angaaende et Tvivlsmaal om og Paven havde i Bisp Thucos Tid dispenseret mod Præstebørn, forevist ham nemlig et Brev fra Pave Urbanus af 18de October 1264, hvorved han tillod, at 50 Klerker udi Danmark avlede af Præster, naar det kun ei var i Hoer eller Blodskam, eller af Munke, og de selv levede ordentligen, maatte ombytte Løfter om Pilegrims Reiser og Afhold til Kors-Løfter det hellige Land til Undsætning; dog saa, at de enten personligen skibede derover eller sendte dueligt Krigere for sig, eller og gav noget af deres Midler dertil efter Bispens Tykke, hvorpaa de kunde befordres til alle geistlige Embeder og faae geistlige Beneficier, endog de der vare forbundne med Sieleforg. I samme Vidisse er og indført et Brev fra Ribe den 3die September af Otto, Erkedegn i Aarhus, om samme Præst Johan af Biornøsthæ hans egen Forfremmelse til den geistlige Stand, hvilket var gaaet Otto af Minde, men blev det igien bragt ham i Hukommelse ved de Præster, Magnus af Biergby af Roskilder Stigt og Lydbert af Aarhus Stigt, hvorledes han havde faaet Dispensation af Bisp Thuco, og var bleven indviet til Præst.

Den 26de Junii døde Johan Ade, Erkedegn i Roskilde, (Langeb. I. 295. III. 269) som gav til dens Kirke en Gaard i St. Martens Sogn, og en Jord i Wininge af en halv Marks Skyld til sin Sielemesse.

Heres-

Herresvad Kloster afførendte (Lang. I. 295. II. 175. III. 815. IV. 45) ved Vaadeild. Erik Menved Aar 1291.

Hertug Valdemar af Jylland gav den 20de Februar udi Slesvig alle dem, som droge til eller fra denne By, eller og opholdt sig i den, evig Fred, og det saaledes efter Overlæg med og Samtykke af Bisp Barthold, og sit øvrige Raad, at enhver enten Fremmed eller Borger, som opholdt sig indenfor de gamle Volde og Indhegninger (moenia et septa) enten nord paa i Friesewircki, Angelbowirki og Salderganer, eller og indenfor den store Vold (agger) tæt ved St. Johannis Kirke i Øster, eller og indenfor Midt-Vandet (eller og Rewenberg) nedenfor Byen og imellem det flydende fra Haddeboth, eller indenfor det gamle Slot, kaldet Juriansborgh imod Vester, og der paa hvad Maade det var dræbte en Fremmed eller Borger, skulde uden Skaansel derfor miste sit Liv; men saarede han saadan en udenfor benævnte Grændser, da miste sin Haand; undgik han ved Flugten, og blev ei greben paa fersk Gierning, da skulde Byens Sandemænd (veridici civitatis) kiende derover. Søgte en af Byens Borgere en fra Landet for Gield, da skulde det skee for Hertugens Foged (Byfogden).

Grev Johan af Holsten tilkiendegav ved sit Brev i Kyl af 13de Januar (Westph. II. 61) Aarsagen hvi Neumünster Kloster skulde forflyttes til et beleiligere Sted i hans Land, og dog beholde alle sine forrige Herligheder og Friheder. Den 22de December gav (l. cit. col. 60) samme Grev Johan alle dyrkede Agre under Gaarden Cronemore, som tilhørte Reynevelde Kloster, fri for al Afgift og Søgning fra sin Olde.

Grev Adolf af Stormarn og Schavenborg stadfæstede Klosteret Reinefeld alle dets Friheder og Rettigheder, hvorefter ingen Bisp, Hertug, Greve eller nogen anden kunde paa nogen Maade

for-

Eric Menved Aar 1291.

forlange mindste Afgift eller Tieneste af det, hverken til Slotsbygning eller Flyning, Tornering, Leding, Thing, Reise, Told og saa videre. Han befaler alle sine Fogder, Underfogder, Arbeidsmænd, Commissarier, Sendebud, Undersaatter, endog dem der kaldes Overbeder, at iagttage dette. De Riddere Johan, Marskalk, Henric af Tralove, ere at mærke blant Vidnerne.

Den 4de May udi Bremen indginge Hamborgerne en Foreening med Rustringerne (Schuback de jure littoris p. 272) nemlig deres 16 Mænd og Menigheden, hvorved al Uenighed mellem begge Parter i Henseende til Drab, Rov og Saar, blev ved Raadet i Bremen dets Megling nedlagt; Rustringerne toge i deres Land og overalt saavidt de formaaede, Hamborgerne under deres Beskyttelse; hvad en Hamborger, som strandede paa deres Kyst, kunde redde, skulde være hans; flød noget hamborgsk Gods til deres Land, uden at nogen Levende var med, da skulde det i Aar og Dag indlægges i deres Kirke, og om det ved Brev fra Hamborger By tilbagefordredes inden den Tid, da skulde de tvende Dele deraf tilbagegives Eiermændene, og den tredie Deel dem, som havde bierget det.

Hertug Albert af Saxen meddeelte den 25de September (Lambecii Res Hamburg. ap. Lindenbrogium lib. II. p. 74) i Lauenborch Hamborgerne en Fornyelse af Tolden paa Lyneborger Salt, og stadfæstede dem ellers de Friheder hans Fader og Broder, saxiske Hertuger, havde givet dem. Vidner herved vare de Riddere Herman Ribe, hans Drost, Volrad af Sulen, og flere.

Imellem Hertug Albert af Saxen og hans Vasaller paa den ene Side, og de forbundne Stæder, samt Herre Henrik af Werle, Johan og Henrik af Meklenborg, Halvard, Greve af Zwerin, Berend og Nicolaus af Danneborch paa den anden Side, blev

ved

ved Megling af Hertug Otto af Brunsvig, Adolph og Gerhard, Grever af Holsten, og Nicolaus, Greve af Schwerin, sluttet Fred, og 10 Røver-Slotte nedbrudte, saa at ei Steen blev paa Steen; men efter nogen Tid bleve de igien opbygte, og det ei til ringe Skade for de obotritiske, polabiske, wagriske og slaviske Steder og Lande (Meklenborg, Lauenborg og Wagerland), og blev herom af Hertugen og Greverne udstædet et Brev i Ditzaw den 19de Januar. (Continuat. Alberti Stad. p. 18. Cornerus apud Eccardum p. 941. Willebrand p. 17. Gerdes 9te Saml. p. 34). Eric Menved Aar 1291.

Grev Otto af Oldenborg bevidnede ved sit Brev i Delmenhorst af 14de Februar (Vogt Monum. Brem. I. 513), at Herbord af Walckenrode, Søn af Ridder Albert, havde solgt et Hus i Ippenerde til Hilgenrode-Kloster. Den 19de Februar stadfæstede han (Vogt l. cit. p. 516) Salget af en Fierding i Brockhuchtingen til Hilgenrode Kloster ved hans Knabe (famulus) Einard, kaldet Stere, og dennes Hustru. Den 25de Februar udi Delmenhorst stadfæstede han (l. cit. 515) Salget af et Hus i Dalselte til Hilgenrode-Kloster ved Ridder Hildebert, kaldet Drake, for 15 Mark af bremisk Vægt og Sølv. Junker Willebrandus af Brockhusen solgte (Vogt p. 64) til Hilgenrode-Kloster sin Jurisdiction i Risted for 4 Mark bremisk Sølv, med Samtykke af sin Broder Halremund, og vilde han stille fuld Warandie (garanti, Forsikring) herfor om forlangtes.

Henric af Werle havde med sin Gemahlinde Richenza, Datter af Birger Jarl og Enke efter den unge norske Kong Hakon, som døde 1282, avlet Rixa, som 1284 ægtede Albert den fede, Hertug af Brunsvig, og 2 Sønner Henric og Nicolaus, hvilke allerede siden 1282 regierede med ham; disse vare misfornøiede over, at Faderen indtraadte i andet Ægteskab med Methild,

Eric Menved Aar 1291.

Vatter af den lyneborgske Hertug Johan, og fordi han ei vilde tillade dem al Overgivenhed (Rudlofs Meklenb. Gesch. II. p. 83.84. Gerdes 9te Saml. p. 34. Kirchberg ap. Westph. col. 828. Continuat. Alb. Stad. p. 19. Comerus col. 946). De besluttede dere for at fange ham, da han var paa Jagt den 8de October; men som han satte sig tapperligen til Modværge, saa sloge de ham ihiel; Henric skal have været den, som forførte sin Broder til denne Ugierning. Nicolaus 4de af Werle, deres Fætter, tog heraf Anledning at fordrive dem fra Landet, og at sætte sig og Brødre i Besiddelse af Güstrow, samt af Formynderskabet over Rostok. Mordet skal være skeet paa Rygen ved den Landsby Sale, og heraf-som og af den Feiltagelse, at Henric skal have havt i sit første Ægteskab Helena, en Datter af den rygiske Fyrste Wizlav, tager Frank (Altes und neues Meklenburg lib. V. p. 118.19) Anledning, at mistænke denne sidste ypperlige Fyrste for at have havt Deel i Sønnernes onde Anslag.

I Stralsund den 4de April gav den rygiske Fyrste Wizlav (Dähnerts pomm. Urkunden III. p. 445) med Samtykke af sin Søn Herre Wizlav og sine andre Arvinger, Forsikring til de Kiøbmænd, hvis Skibe strandede paa hans Land og ved Stralsund, at de skulde være sikre, og tog han slige Vrag under sin Beskyttelse.

Den skalholtske Bisp Arne forlod nu Norge og kom tilbage til Island (Lang. II. 196. III. 119), hvor han igien gav Geistligheden i sit Stigt Forvaltningen over det geistlige Gods (Torfæi Hist. Norv. IV. 383. 398), thi ved at opholde sig nogle Aar ved Kongens Hof, havde han vundet hans Naade.

Efter den 22de April gav Kong Eric Magnus, som han skriver sig, et Beskiermelsesbrev (Thorkelins Diplom. II. p. 128) (uden Tvivl i Bergen) til Munkelif-Kloster, hvorudi han forbyder,

der, at ingen maa paa deres Gods, især paa Laghei og paa Færi forhvile deres Bønder med Sæl- og Odderfangst, samt Fugleægs Samling. Hans Kanzler Bardhir forseglede dette norske Brev, og P. skrev det.

Eric Menved Aar 1291.

Udi Bergen den 3die Junii udstædte Kong Eiricus Magnus og Hertug Hakon deres aabne Brev (Torfæus IV. 399) angaaende Almuens Klage, lige siden de vare komne til Regimentet, at Geistligheden paalagde dem høiere Tiende og andre Tyngsler end forhen, og derfor give de tilkiende, at de have afgiort med Erkebisp Jorund og de andre Bisper, at den gamle Christendoms-Ret skulde heri staae ved Magt, saadan som den var, forend Forening blev giort i Tunsberg mellem deres Fader Kong Magnus og Erkebisp Jon, hvorover de bøde alle deres haandgangne Mænd at tilsee, at ei større Byrde blev lagt paa Almuen, end som nu var samtykket mellem dem og Bisperne. Til Gulethings Lov lagde Kongen og 27 Artikler, Aaret er uvist, men Langebek mener i det utrykte Diplomatarium, at det hører til dette, eller kort forhen. Torfæus (Histor. Norvag. IV. 396) anfører dem allene paa Latin. Kongen siger deri, at hans Faders Gulethings Lov var for kort, og derfor havde han paa Gulething ladet bekiendtgiøre disse Artikler, som han i sit Brev indførte. De vigtigste ere, at ingen Præst maatte blive Provst, naar han ei havde Sogn eller privat Skriftemaal, at Verdslige skulde forestaae det geistlige Gods, dog ei uden Præstens Vidende, samt aflægge aarligt Regnskab til Bispen eller Kanikerne; baade Præster og Haandgiænger-Mænd skulde give Penge til Leding og Skibe. Ægtefolk skulde oplyses 3 Gange i Kirken, og om de formedelst mellemkommende Hindringer ei bleve viede, saa skulde dog de Børn, som efter den Tid vare avlede, ansees for ægte. Ingen maatte tvinges til edeligen at

Eric Menved Aar 1291.

love at ville ægte sin Frille, naar han havde faaet Absolution efter Skriftemaal (og da bekiendt det). Den der havde fyldt sine 15 Aar, skulde ansees for gyldigt Vidne.

Paven gav (Waddingi Annal. Min. II. 601) Afsiad til de danske Minoriter-Kirker i Oslo, Marstrand, Tunsberg og Kongehelle, og det i Oslo havde Hertug Hakon stiftet, og med sin Broders Minde ladet hente Brødre dertil fra Danmark.

Den engelske Kong Edvard bragte det ved List, Magt og Penge saavidt (Thom. Wikes apud Gale p. 122-23. Annal. Waverl. ib. 243. Matthæus Westmonst. 415-16. Hemmingford Hist. Edw. I. p. 31-36), at de skotske Overherrer, paa hvilke hele Rigsforfatningen beroede, erkiendte ham udi Norham den 5te Junii for øverste Souverain af Skotland, og antoge ham til Dommer iblant de mange der paastode at have Arveret til Riget, og at den skulde være Konge, som han tildømte det.

Den 10de Mai blev (Lang. III. 244) i St. Bradani Kirke paa Øen Man holdt en Synodus, og der udgivne Anordninger for Kirken af Sodor; Marcus, Bisp af Sodor, præsiderte paa dette Concilium.

Den ny upsalske Erkebisp Johan, af Fødsel en Polakker, vilde ingenlunde modtage Vielse og Pallium af Erkebispen i Lund (Lagerbring II. 747. 777. 779), men begav sig paa Reisen til Rom, for at faae det af Paven selv, dog underveis den 8de September døde han i Provine udi det franske Champagne.

Benedict, Biskop af Linkøping og Hertug i Finland, Søn af Birger Jarl, og Broder til Kongerne Magnus og Valdemar, døde den 25de Mai (Lagerbring II. 784. Ericus Olai lib. III. p. 151. Lang. IV. 595. Messenii Scondia Tom. II. 68), og var paa den Tid megen Dyrtid og Pest i Sverrig.

Det

Det lader, at Kong Magnus har kort for sin Død havt i Sinde at sætte sin Broder Valdemar i Frihed, men efter Magni Død blev han atter indsat i Forvaring paa Nykiøbing Slot; dog fik han nu Lov til at gaae om i Slottet (Lagerbring II. 560. Ericus Olai l. cit. Messenii Scondia II. 69. Hadorfs swenske Rimkrøn. 34-35). Ja ei allene Kong Valdemar selv, men og hans ægtefødde Søn Junker Eric blev paa samme Maade indsat paa Stokholm Slotstaarn, men blev der siden, efter et Rygte, Messenius anfører, hemmeligen halshuggen og begraven i Ridderholms Kirke hos sin Farbroder Kong Magnus. (conf. Hvitfeld p. 302. Lagerbring II. 563). Eric Menved Aar 1291.

Den 6te Januar var Kongen i Roskilde, og gav der med sin Moders Samtykke (Lang. VI. 166) Ebelholt Kloster sine Jorde, beliggende i dets Vang, som forhen havde hørt til Alsentorp. Vidner herved vare: Mester Morten, Kongens Kanzler, Peder Niklessen, forhen Drost, Skelm Drost. Aar 1292.

Udi Horsens den 16de Martii overlod Kongen (Lang. VI. 398) sin Told af de Skibe, der lagde ind i Norsminne, til Bispen og Kanikerne i Aarhus, paa Grund af at ovenmeldte havde Jorder paa begge Sider af den. Dette skeete i hans kiære Moders Overværelse, og vare derved Vidner: Mester Morten, hans Kanzler, Peder Niklesson, forhen Drost, og Skelm Strighsøn, Kongens Drost. Paa Grund af dette, lyste Bisp Johan af Aarhus ved sit Brev af 31te Mai (ibid. 411) Band over dem, som vilde fornærme ham eller Kanikerne i Henseende til bemeldte Told.

Den 25de August var Kongen i Nyborg, og gav der (Terpager Ripæ Cimbr. 690) Borgerne af Ribe, som frembragte deres

Eric Menved Aar 1292.

deres Forstrand, List, Mandøe, og af Kysten imellem bemeldte Stæder og Byen, tilligemed Dybet (Stranden indenfor) som de havde havt det fra gammel Tid; hvo der paa Dybet og Forstranden forsaae sig, skulde svare og bøde derfor i Riber By efter dens Lov. Dette skeete i Nærværelse af hans kiære Moder, og Vidnerne vare: Bisp Johan af Aarhus, Peder Nickessen, forhen Drost, Timo Richnebeck, og Hamund Litle. Skelm Drost nævnes ei i dette Diplom, fordi han kort forhen den 23de August, venteligen i Nyborg, siden det skeede i Kongens Overværelse, blev ihielslagen af Hertug Eric af Langeland, den jydske Hertug Valdemars Broder. Dette at han blev dræbt i Kongens Nærværelse, hvilket alle vore gamle Skribentere berette (Langeb. I. 295. 372. II. 175. III. 269. 315. IV. 230. V. 457), maa ei tages saa nøie, at det skeede i samme Stue, og at Kongen saae paa det, thi vi underrettes anderledes herom af Kongens egen Beretning herom udi hans Klage over Erkebisp Jens Grand (Langeb. IV. 289), hvorefter han blev dræbt om Natten udi sin Seng, og berettes tilligemed, at de ædle, tappre og tro Riddere, de Herrer Torchil, Birger, Peder Hasenbergh, Johan Friis, og Hakon Suleß bleve og ihielslagne (hvorvel paa forskiellige Tider og Steder), og det alle af dem, som ynkede de blodgierrige Mænd og Kongens Manddrabere. Man seer heraf, hvor mægtige disse sidste endda vare, og hvilket Anhang de havde i Riget. Den Hertug har Tilnavn af Langben, og giver hans Opførsel kun liden Tanke om hans Brøders Troskab mod Kongen. Hvitfeld henfører et Sted (p. 288) dette Drab uretteligen til 1285, og kalder ham urettteligen Hertug i Halland, af hvilket Navn der paa samme Tid var en anden Søn af Hertug Knud og Sønnesøn af Kong Valdemar, dog retter han selv siden dette (p. 303). Derimod har han vel

Ret,

Ret, naar han siger, at Kong Eric lod dette Drab siden sone. Skelm gav til Roskilde Kirke 500 Mark Penge til at kiøbe Gods for til sin Sielemesse.

Eric Menved Aar 1292.

Efter Petrus Olai (Lang. I. 189) og Kroniken, som slutter med 1523 (Lang. VI. 222), skulde de Fredløse have plyndret og brændt Holbek i dette Aar, hvilket jeg efter Hvitfeld har henført til 1290, medmindre det er skeet 2 Gange.

Hertug Valdemar gav Haderslev Privilegium og Byret (Lang. I. 295. Hvitfeld p. 304) med Overlæg af hans Raad, Bisperne af Hedeby (Slesvig) og Ribe. Kong Christian 4de stadfæstede og udgav den paa ny, og derefter har den fortiente Kanzler Westphal, som haver draget til Lyset saa mange af vore Love Anordninger og Diplomer, ladet dette trykke. (Monument. Tom. IV. col. 1977).

Efter Kroniken, som slutter med 1410 (Lang. V. 532) var Winteren saa stærk, at man kunde ride fra Opslo over til Jylland; Ericus Olai (p. 154) henfører dette til 1294, men den hele Efterretning er vist overdreven.

Gytha, Datter af Herre Skielm Bang, og Enke efter Herre Esbern Karlssøn (samt Søster til Bisperne, Peder Bang af Roskilde, og Jens Bang af Odense) giorde den 4de Martii i Broby sit Testament (Lang. IV. 522), hvorved hun gav, for at kiøbe sig fra Korset til det hellige Land, 10 Mark Penge; til Dominicanerne i Roskilde, 3 Mark Penge til Kirkebygningen, og 2 til deres Bord; ligeledes det Samme til Minoriterne der; til St. Mariæ-Kloster der 3 Mark Penge; St. Agnetis en, og St. Claræ en; Fru Ingrid, som var Priorinde i vor Frue Kloster sammesteds, en Guldring som der staaer et Crucifix paa; Minoriterne i Nestved 3 til Kirkebygning, og 2 til deres Bord; Domini-

Eric Menved Aar 1292.

minicanerne i Nestved ligeledes; de sorte Munke der 3; St. Peders Kirke der 1; Præsten 2 Øre, Degnen 1; ligeledes til Kirke, Præst og Degn af St. Morten der; Minoriterne i Kopendæhafn en Hegte, som veiede 2 Mark purt; Dominicanerne i Holbek og Minoriterne i Kalændæburg en forgyldt Prydelse af en Kaabe, af 53 Penges Værdi, at dele lige imellem dem; Æplæholt Kloster 4 Mark Penge; Slangethorp Kloster 3; Hellig-Aands Hospital i Roskilde 1; de Spedalskes Hospital i Ringstad 1; de samme i Kopendæhafn, Slaulose, Kalændæburg, hvert en halv Mark; Kirken i Hammer ligeledes, Præsten 2 Øre; Kirken i Magnustorp en halv Mark, Præsten 2 Øre; Broder Peder, forhen Bisp i Viborg (denne Efterretning, at han blev Minoritermunk, er ellers ubekiendt) 1 Mark Penge; til 3 Minoriterbrødre, hver 1 Mark; til hendes Dattersøn Hans et graat Føl (poledrum); til hans Broder Jngvar Hiort et Guldspænde, giort som en Stierne; hans Broder Sthig et Føl (poledrum); Herre Haubart en Guldring, Peder Assersun en rød Hest; alt dette blev strax udbetalt, og sendt til hver. Men hendes Arvinger skulde udbetale det følgende; til St. Lucii Kirke i Roskilde en Psalterium af 10 Marks Værdi, som skulde lægges i Choret i en Jernlænke; til Frue Kloster i Sorøe, hvor hun vilde begraves, 20 Mark Penge, og hendes Gaard i Roskilde udi St. Mortens Sogn, og det Fløiel, som lagdes paa hendes Ligbøre, til en Messe-hagel; til Anderskov 3 Mark; til Hr. Mats, Kanik i Roskilde, en Sølvskee og en Guldring; til hver af de spedalske Mænd i Athorp ved Nestved 8 Alen Vadmel, og til hver Qvinde 3 Alen Lærred; til St. Jacob 3 Skilling Sterling; ligeledes til St. Olav; til det hellige Kors i Strømbiærgh 3 Skilling; Esrom Kloster 2 Mark Penge; Munkeklosteret i Ringstad 10 Mark Penge; Essembæk Klo-

ster

ster i Jylland en Kalk og Disk; St. Nicolai Kirke i Aarhus 3 Mark; Broby Kirke Jord af 2 Øre Skyld, hvorfor 3 Voxlys skulde brænde til evig Tid, 1 paa vor Frue Alter, 1 paa St. Nicolai, og 1 paa St. Margrete der, til Kirken der 2 Mark, Præsten ½ Mark, og Degnen 1 Øre; Ladeby Kirke 1 Mark; i hvert Sogn hun havde Gods, skulde Præsten have en halv Mark, og Degnen en Øre; twende Minoriter hver 1 Mark; hendes Datter Ingefred en brun Kaabe med Lakatskind; Kirstine Ingefreds Datter en Guldring; Karine hendes anden Datter en Guldring; Ingefridt Karines Datter en Guldring og et Skrin; hendes Datter Cecilia en Mantel af Skarlagen med Graavark; Cecilies Datter Johanne en Guldring og et Guldspænde; Ingvar Hiort et Sølvstob og en Sølvskee; Peder, Ingvar Hiorts Broder, et "poledrum"; deres Søster Cristiane i vor Frue Kloster i Roskilde en Kiste og 2 Mark Penge og en Gryde; Margrete Boels Datter en Guldring og et Guldspænde; Herre Niels Knudssens Søn Peder en "poledrum"; Margrete hendes Søster udi Rind Kloster (nu Ring, med hvilket Navn 3 Bøndergaarde kaldes i Aarhus Stigt Skanderborg Amt, Hylke Sogn og Voer Herred, det var et Minoriterkloster) en Guldring; 10 Mark at skifte mellem Fattige; til Cecilie Krummers udi Braaby en gul "Colobium" (Trøie) foret med Skind; Peder Assersen en Ko; Cecilie Svends Datter en rød Skarlagens Kaabe og en hel Seng; Boel Niels Datter en blaa Kiortel og en Seng; Lucie i Risbye en Ko; Gyde Menkes i Skielby en Ko; Cristine Amunds's en Ko. Til at udrede dette, efterlod hun sine Arvinger alt hvad hende var pantsat af Herre Peder, forhen Drost, og sine twende Gaarde i Thythæbyærghmagle og Thythæbiærghlille, og formante dem til ved Christi Blod ei at tilegne sig noget deraf, førend alt

Eric Menved Aar 1292.

Erik Menved Aar 1292.

dette var udbetalt. Til at fuldkomme dette, beskikkede hun de ærlige og velbyrdige Mand de Herrer Skielm, Kongens Drost (i den gamle danske Oversættelse staaer Dapifer uretteligen oversat ved Smaasvend), Hans Barthæsun, Nicholaus Knutsun, Nicolaus Myskæl, Riddere, og Ingvar Hiort. Executorernes Segl, og Abbedens af Sorøe, som og hendes salig Mands, som hun brugte istedetfor sit eget, bleve hængte for. Nærværende vare, Herr Svend, Præst i Broby, to Munke fra Sorøe, og flere troværdige Mænd. Dette mærkelige Testament haves paa Latin hos Bartholin (Tom. VIII. 164), men ikke fuldstændigt; men derimod fuldstændigt i en gammel dansk Oversættelse.

Den 25de Martii skiænkte den Adelsmand Henceloo for sin og Hustrues Lydgerdis Siel ((Lang. IV. 312) til Sorøe Klosteret Stiberd ved Nævitzbro (maaskee Næsbye) Mølle med Jorden dertil hører, som kaldtes Damband, undtagen Engene. De Herrer Asker Jønasøn og Jacob Olafsøn af Annes afstode udi Annes (Lang. IV. 491) paa den Tid at Tricenarium, eller Tienester af 30 Messer, holdtes for deres Broder Johan Olafsøn, til Sorøe Kloster deres Ret til Ørenskov efter Absalon Andersøn.

Niels Hemingsen pantsatte (Langeb. IV. 357) til St. Peders Kloster i Næstved sine Eiendele i Gaffns for 30 Mark Penge.

Den 10de Junii udstædte den roskildske Bisp i Roskilde sin Vidisse af Pave Alexandri 4de Bulle fra Verona den 21de Martii, angaaende at bandsætte de Sognefolk, som lagde voldsom Haand paa nogen Broder, det er Munk.

Nogle udenlandske Bisper gave ved deres Skrivelse fra Rom, da det apostoliske Sæde stod ledigt efter Pave Nicolai 4des Død, 40 Dages Aflad til dem der besøgte St. Mariæ Kirke i Ribe. (Terpager Ripæ Cimbr. p. 83).

Den hamborgske Provst Albert gav ved sit Brev af 1ste Januar udi Hamborg tilkiende, at de holsteenske Grever Gerhard Adolph og Henric havde solgt ham Alster-Floden for 655 lybske Mark, saa at han igien maatte bortsælge den, dog paa Vilkaar, at Greverne kunde gienkiøbe den af ham og de han solgte den til. Den 21de Martii bekræftede udi Hamborg (Lambecii Res Hamburg. Lib. II. p. 75. Christiani Gesch. vom Schlesw. u. Holst. III. p. 64) de holsteenske og schavenborgske Grever Adolph (med Tilnavn Pommer), Gerhard, Johan, Adolph og Henric Hamborger By dens Friheder og Rettigheder, og deriblant den saa kaldte "Köhre", det er Magt selv at give og gienkalde Anordninger og Befalinger, passende paa Byens Nytte og Tarv, og at bekiendtgiøre dem i Raadmændenes Huse, samt at lade alle de nye Love indskrive i en Bog; dog maatte ingen saadan Anordning krænke Grevernes Rettigheder og Arveret til denne deres By. Den 21de Martii bekiendtgiorde ogsaa Raadet og Menigheden i Hamborg (Hvidtfeld p. 195. Westph. Monum. Tom. IV. Præfat. p. 138), at deres Herrer Greverne havde tilstaaet dem den halve Del af alle 3 Punds (Talenta) Bøder, som de forhen ei havde havt, saa og det halve af 10 Mark Sølvs Bøder for Slagsmaal, hvoraf Blods Udgydelse opkom, eller og nogen blev blaa slagen, saa og mange flere saadanne Bøder. Brevet herom findes i det kongelige danske Geheime-Archiv, ogsaa er det trykt hos Westph. l. cit. Den 9de September solgte (Staphorst II. 81) den hamborgske Provst Albert med Samtykke af sine kiere Brødre de holstenske Grever Adolf og Johan 4 Chor (chori) Hvede af den ny Mølle i Hamborg til Hamborger Kapitel og Theodorik hans Medkanik og Sognepræst i Reinehdeberg (Rendsborg) for 100 Mark Hamborger Penge.

Eric Menved Aar 1292.

Den

Erik Menved Aar 1292.

Den rygiske Fyrste Witzlav gav alt hvad Brødrene af Reynevelde førte igiennem hans Land fri for Told.

Hamsfort og Stral (Lang. I. 295. III. 315) lade en Grevinde Elizabeth døe i dette Aar, den samme Frue Elizabeth uden Tvivl, som den svenske Krønike hos Langebek (Tom. IV. 595) der slutter med 1320, lader døe 1290. Den holstenske Grev Gerhard 1ste havde en Datter af det Navn, som var gift med en Greve af Welpe; men man indseer ikke, hvorfor danske og svenske Skribentere skulde tale om hendes Død. Derimod var den holstenske Grev Gerhard 2den giftet med en Datter af den svenske Kong Valdemar, og det bliver ikke urimeligt, at hun kan være død i dette Aar, eller og 1290, eftersom han 1293 giftede sig med den danske Enkedronning Agnes; dog Ericus Olai kalder hende (p. 157) Ingeborg, og efter ham alle Nyere. Vel muligt, at hun kan have havt begge Navne, eller og at Elizabeth har været hendes Navn, thi Ericus Olai var en meget yngere Skribent end Stral og den svenske Krønike.

Den bremiske Erkebisp Gyselbert stadfæstede i Stade den 25de Januar (Westph. II. col. 62) Neumünster Klosters Rettighed til Advocatiet over Landsbyen Monecherichte. Den 17de Martii udgav han nogle Statuter mod dem, der fængslede en geistlig Person. Abbed Gotskalk af Rasted solgte (Lang. III. 193) med den bremiske Erkebisps og Kapitels Samtykke for 160 Mark osnabrückiske Penge Klosterets Gods i Westphalen fra Vechte af. Gotskalk døde derpaa, uden Tvivl i samme Aar, efterat have siddet i to og et halvt Aar, og havde en Henric af Riemborg til Eftermand.

Hertug Henrik af Meklenborg tog sig de tvende fordrevne Brødre af Werle an (Franks Meklenburg lib. V. p. 120. 21.

Rud-

Rudloffs Mekl. Gesch I p. 85, 86) og overtalte den 19de August i Freienstein Markgreverne Otto, Conrad, Johan, Albert og Otto af Brandenborg, Bispen af Zwerin, Fyrst Wizlav af Rygen, Greverne Helmold og Nicolaus af Zwerin, og Johan af Gadebusch til at igien indsætte den fordrevne Nicolau af Wenden i sit Land, og den 1ste September lovede Fyrsten af Rygen, Herren af Meklenborg, og Greven af Zwerin ham det selv ved deres Brev, dog Nicolaus døde den 13de Januar i næste Aar. Den meklenborgske Hertug Henric 2den giftede sig den 14de April (Gerdes 9te Samlung p. 34) med den brandenborgske Markgrevr Alberts 3die Datter Beatrix, som var en meget gudelig Person, og Datter af Mechtild den danske Kong Eric Glippings Søster.

Erik Menved. Aar 1292.

Bogislav, Barnin og Otto, Hertuger af Pomern, stadfæstede i Dymin den 14de August denne Byes Friheder. Den 5te November indginge Jaromar, Bisskop i Camin, og Wizlav, Rygens Fyrste (Gerken Cod. Diplom. Brandenb. I. 245) den Forening i Angermunde med Otto, Conrad, Johan og Otto, Markgrever i Brandenburg og Landesberg, angaaende Grændserne af Bispedømmet Camin og Landet Pomern, at 4 Riddere, 2 paa hver Side, skulde fastsætte dem, og Grev Otto af Everstein være sidste Dommer, og hvad der af Pomern tilfaldt deres Morbrødre Markgreverne og deres Fader Wizlav, da skulde der af hver Husen, hvoraf gaaer en hel Pagt (pactus), gives 1 Skilling Penge af Colberger Ment til Camins Kirke, men af hver Husen der gav kun en halv Pagt, 6 Penge; men efter den pomerske Hertug Mestwins Død, da skulde de af al Magt hielpe Markgreverne og deres Fader, og aabne dem sine Fastninger; og derfor skulde Markgreverne give dem 400 Mark Sølv, og deres Fader ligesaa meget;

Eric Menved Aar 1292.

den ene maatte ei indgaae nogen Sone uden den andens Villie. Forliget mellem Jarmar af Camin og Markgreven angaaende den Tiltale de havde til Landet Colberg, skulde staae ved Magt.

Den hellige islandske Bisp Thorlaks Ben bleve (Lang. II. 196. III. 120. Torfæus IV. 384) høitideligen skrinlagde. Bisp Jokund af Skalholt, Herre Christopher Vilhelms Søn og tvende andre Herrer kom (Torfæus l. cit.) til Island paa Skibet Falken med Kongebrev, at Lægfolk maatte med samme Ret beholde og forestaae geistligt Gods, som de havde giort det, førend Island kom under Norge. Mange i Island lode sig da (Torfæus l. cit.) korse at fare det hellige Land til Undsætning.

Herre Thorer, Bispens Søn, førte (Torfæus l. cit.) den henrettede Grev Alfs Legeme fra Helsingborg til Tunsberg.

Den 9de April bekiendtgiorde Styr Halvardssun og Helge Halvardssun ved et norsk Brev et Mageskifte med Gaarden Jur-Stein i Borge-Syssel. Saadanne private Breve vil jeg herefter forbigaae, da deres Antal tiltager, naar de intet mærkværdigt indeholde.

Den 12te May gav Hertug Hakon udi Stavanger (Thorkelins Diplomat. II. p. 130) i sit Hertugdømmes 13de Aar et Beskiermelses- og Befrielsesbrev fra Afgift og Leding til Kanikerne i Stavanger.

Den 15de Julii gav Kong Eric udi Bergen et Beskiermelsesbrev (Thorkelin p. 131. Cassels Nachricht von einigen Freiheitsbriefen p. 15) til Borgerne af Bremen, som altid havde været ham og Forfædre kiære, at, naar de seilede til Norge, især paa Sildefiskeri, de da for hver Læst Sild skulde give 5 nye og gode Penge Sterling i Told. Efter en Udskrift i det tydske Cancelli er Brevet givet den 21de September, og vist er det, at hos Cassel (von

brem.

Erik Menved Aar 1292.

brevm. Gesetz. p. 82) forekomme to Breve om denne Told, det ene af 15de Julii og det andet uden Dag i Bergen. . . .

Den 21de August gave baade Kong Eric og hans Broder Hertug Hakon udi Tunsberg (Thorkelin l. cit. p. 133) de lybske Bergere, som reiste giennem deres Befæstninger Hunehals i Halland og Hjelm (altsaa tilegnede de Norske sig disse Manddrabernes Fæstninger i Danmark) Sikkerhed, og bøde deres Hevedsmænd og Advocater i bemeldte Fæstninger, at holde derved, samt sagde det mundeligen til deres kiære Beslægtede Grev Jacob af Halland, og til Stig Marsk, og befol dem at lade tilbagegive hvad nogen der kunde holdt tilbage af Lybekkernes Gods. Dersom nogen Lybekker fulgte noget Gods det, saa maatte ingen af Besætningen røve, men vel kiøbe det saaledes som de kunde blive eens om med Sælgeren; men vilde Lybekkerne ikke sælge, da maatte de frit føre deres Gods bort. Dette befol de bemeldte tvende Besætninger under deres Hyldest og Naade. Udi Vidissen af Academiet i Rostok, som giemmes i det kongelige danske tydske Cancellies Archiv, siges, at i Seglet sees Kongen siddende paa sin Throne i fuld kongelig Prydelse, og paa den anden Side den kronede Konge til Hest med Scepteret i høire Haand og i venstre et Skiold, hvorudi en Løve; Omskrifterne udslidte. I Hertugens Segl staaer en Rytter med trekantet Skiold i venstre Haand, Resten borte. Carstens har ladet dem begge aftegne i Videnskab. Selsk. Skrifter ny Saml. 1ste Del p. 165. 66., og sees i begge ei uden et Skioldmærke, en Løve med Øxe i Kløerne, men endog paa den anden Side af Hertugens intet uden en Løve med Øxe i et trekantet Skiold og Omskrift: Clipeus Haqvini Dei gracia Ducis Norvegiæ. Paa den første Side sees paa Hestedækkenet 3 Løver. Carstens viser, at Øxen i de ældre Tider bestandigt holdtes af Løven lige op, og slutter uden Tvivl retteligen, at herved sigtes til St. Olufs Øxe. Den

Eric Menved Aar 1292.

Den 15de August gav Hertug Hakon Borgerne i Gripswald (Thorkelin p. 134) efter Begiering af deres Sendebud, den agtbare og ærlige Mand Johan af Bue, fri for i Norge at følge nogen af deres til Retterstedet, Tilladelse at maatte føre deres Vare i Land uden Ballivens (nu Amtmandens) Tilladelse, at lade ved en Fuldmægtig bortføre den dem i Norge tilfaldne Arv, at maatte sværge sig fri for med Vidende at have falsk Mel eller andre falske Vare, og kun da at igiengive Kiøberen de erholdne Penge, og endeligen indtoges de i den Forening, som var bleven sluttet i Calmar ved den svenske Kong Magnus som Ormand. Samme Dag og Sted gav Hertugen Borgerne af Wismar et ligelydende Privilegium efter Begiering af dens Sendebud Hasso of Cavitzowe. I dette Aar, eller maaskee snarere 1298, da den er givet i Hakons Hertugdoms 19de Aar, hvis Begyndelse Torfæus (Hist. Norvág. Tom. IV. p. 384) vil regne fra 1273, gav og Hertugen Færøerne, som hørte til hans Hertugdom, en Anordning om deres Faar, kaldet Seude-Ret, bestaaende af 9 Artikler, som blev dem oversendt ved deres Bisp Erlend, og hvilken Kong Christian 4de stadfæstede 1637 den 24de Februar paa Antvorskov.

Den engelske Kong Edvard havde fastsat alle Medbeilerne til den skotske Krone at møde for sig som Skotlands Overherre i Berwick den 3die August (Hemingford Hist. Edvardi I. p. 36-37. Fordun p. 967. Th. Wikes p. 124-25. Matth. Westmonast. p. 419. Rymeri Acta Tom. II. p. 542-58. 575-89), hvor han udvalgte 50 lovkyndige og agtbare Mænd af Skotland, og forenede med dem 30 andre udvalgte Mænd til at dømme efter aflagt Ed, hvo der havde størst og nærmest Ret til det skotske Rige. Der mødte da, deels i egen Person, deels ved Fuldmægtige, den hollandske Greve Florentius, Wilhelm af Ross, og Wilhelm af Veccy,

Johan Balliolo, Robert Brus, og desuden 4 andre skotske Herrer, som alle ved Fruentimmer stammede fra de gamle skotske Konger, og alle paastode at have Riget helt, da det var udeeligt; endeligen lod og den norske Kong Eric møde for sig, Mester Hugucio, Sognepræst af Castellione i Arezzo Stigt (i Italien) Pavens Kapellan, Mester Peder Algotsøn (forhen Kanzler i Sverrig) som af Kong Edvard fik udi Khutton den 19de Julii et Leidebrev, der skulde vare til næste St. Hansdag, Mester Bernard Ludvigsen, Wilhelm af Torrghn, Ridder, Arwo, Kannik i Bergen, hvilken allerede var kommen did den 2den Junii, og medbragte hans Brev, hvori han forlangte, at det skotske Rige maatte med al Rettighed og Tilliggende ham tildømmes, da han som Fader kunde arve sin Datter. Kong Edvard lod nu enhver gaae hen og stille sig paa et Sted til at forsvare deres Sag, hvor de kunde sees og høres af alle. Ved denne Leilighed bleve (Rymer I. cit. p. 559) endel Steder af gamle Kroniker oplæste, som skulde bevise, at de engelske Konger vare Overherrer af Skotland, og de skotske Konger deres Lehnsmænd. Den 19de November afsagde den engelske Konge endeligen Dommen, og tilkiendte Johan Balliolo Riget, som den nærmest Beslægtede, fordi han stammede fra Kong Davids ældste Datter, da Brus derimod kun stammede fra den anden, hvorvel han var en Grad nærmere, men i Grunden fordi hin var ham mest hengivet, og tog Riget til Lehn af ham den 26de December, efterat han den 30te November (Rymer p. 590) var bleven kronet i Skone. Forhen, den 17de December, havde Edvard afviist de andre med deres Paastand. Grev Florentius frastod da sin Paastand til Skotland imod nogle Penge af Johan Balliolo. Nu paastod de norske Gesandtere 4 Aars Indkomster af Skotland fra den Tid Kong Alexander døde og indtil den norske

Eric Menved Aar 1292.

Eric Menved Aar 1292.

Kong Erics Datters Margretes Død (hvilket beviser, at Alexander døde 1288) baade fordi han var den retmæssige Værge for sin Datters Midler, saa og fordi han havde giort megen Omkostning paa hende, medens hun var i Norge, og siden med at sende hende til Skotland; dernæst forlangte han, at hele Skotland skulde tildømmes at betale ham 00000 Pund Sterling, fordi det ei strax havde taget bemeldte hans Datter til Dronning, og ei adlydet hende; og endeligen forlangte han endda 700 Mark, som han havde tilgode paa sin Dronnings Udstyr. Brevet er givet i Tunsberg. En Følge heraf blev, at Kong Edvard (Rymer p. 600) tilskrev den 28de December fra Newcastle adskillige skotske Embedsmænd at betale hvad de skyldte ham til Kong Eric de 802 Pund, 16 Skilling, 10 Penge, han havde tilgode af visse Forpagtninger, venteligen paa sin Datters Vegne, og forærede han ved et Brev af samme Dag 100 Pund til den norske Kongens Klerk Magister Peder Algotsson at annamme i Berwich. Og atter skrev han den 5te Januar i næste Aar til Skoterne om Pengene til den norske Konge, hvilket jeg tilligemed det forrige om Peder Algotsøn haver faaet udskrevet af Archivet i Tower ved Thomas Astle, Chief Clerk of the Records in the Tower of London.

I den Strid mellem Upsal og Lund om Primatet i Sverrige affærdigede den første (Lagerbring II. 747. Messenii Scondia II. 69.) sin Decanus Nicolaus, som Gesandt til Rom; og da Erkebispen imedens døde, valgte Kapitlet ham til Erkebisp igien.

Den 20de Julii forligte Kirken af Wexio sig med den af Upsal, og frastod sit Appel fra den til Kirken i Lund, og derpaa udgav Boetius, Bisp i Wexio, og hans Kapitel, og Peder Bisp i Aros den 15de Junii, ovenmeldte Decanus Nicolaus og Mester

Lau-

Laurentius, begge Kaniker i Upsal, Fuldmagt til at protestere i Rom for Paven imod den lundiske Erkebisps Primatie. Eric Menved Aar 1292.

Den unge Kong Birger blev (Acta Sanctorum Majus Tom. IV. 194) meget syg, hans Læremester Carl Tydsker giorde da Løfter for ham til St. Oluf, St. Eric, og den hellige Nicolaus, og forsegte ved Lodkastning, hvo af dem Løftet skulde betales til. St. Eric kom da tvende Gange ud, og blev Løftet ham høitideligen betalt. Udi Stokholm den 22de Julii stadfæstede Kong Birger Lybekkerne alle deres forrige og gamle Privilegier i Sverrige.

Den 4de April døde Pave Nicolaus 4de (Muratori Gesch. von Ital. VIII p. 207. Torfæus IV. 384), og stod det romerske Sæde derpaa længe ledigt.

Den russiske Storfyrste Demetrius blev ved sin Broder Andreas, understøttet af Tartarerne, stødt fra Thronen (Petersb. Journal 1778. Vter B. p. 324-26).

Den 13de Januar var den danske Kong Eric i Roskilde, og forbød der, at ingen maatte giøre St. Claræ Klosters Fiskerier og Skove Forfang. Peder Drost var nærværende ved Brevets Skrivning. Aar 1293.

Den 5te Februar var Kongen i Næstved, og overlod da til Sorøe Kloster Orme-Skov med Tilliggende, hvilket Lagho Laghysøn forhen havde besiddet, men som var Kongen tilfaldet for hans Forseelsers Skyld, og dette giorde han for sine Fædres Siels Beste. Herfor bleve hængte hans eget, hans kiære Moders, Erkebisp Johannis, Bisp Johan af Roskilde, Kongens Broder Cristoffers, Henric, forhen Prior i Antvortskov, Joen Litle, Peder Drost, David, forhen Drost, og Olav Takæsøn,

Eric Menved Aar 1293.

som, deres Segl. Kongens Segl er borte, men i Dronningens store runde Segl sidder Jomfru Marie med Barnet i en Kirke, Dronningen ligger paa Knæ for hende, og en flyvende Engel holder en Krone over hendes Hoved. Omskriften er: Agnes Dei gracia - - - orum, Sclavorque Regina. Udi Erkebispens aflange Segl forestilles han siddende og velsignende med Omskrift: Johannes Dei gracia Archiepiscopus Lundensis. Paa den anden Side Aftryk af et rundt Segl, hvori sees St. Laurentius staaende med sin Rist, og Erkebispen paa Knæ for ham, begge i en Kirke. Omskrift: S. Archiepiscopi Lund. Sveciæ Primatis. I den roskildske Bisp Johans aflange Segl forestilles han siddende og velsignende, med Omskrift: Johannes Dei gracia Roskilden. Episcopus. I Contrasigillet, som er rundt, et Kors, hvorunder tvende Nøgler, og Omskrift: Secretum Domini Roskildensis. Ovennævnte Laughe bar det Tilnavn Lille, og var altsaa i Slægt med Kongens yndede Minister Jon Lille, og da denne ogsaa har beseglet bemeldte Gavebrev, saa maa rimeligen Lauges Forbryndelse have været stor. Han blev sat ind paa Kallundborg Slot, og mistede meget af sit Gods, som tilfaldt Kongen.

Den 17de May var Kongen i Wæ udi Skaane, og befriede dens Borgere, for deres Fattigdom, for Leding og Told i hans ganske Rige; dog skulde de af hver Fierding de havde af Kongen, betale 1 Mark til St. Olufs Fest, og for Resten intet, uden at skydse Kongen og Dronningen, naar de kom did. Vidnerne herved vare: Rigs-Drosten (regni Dapifer), Herre Peder Nicklessen, og David Samsø, hvilket sidste uden Tvivl er urigtigen læst, istedet for Thorstensun, da kun en Copi haves af dette Diplom. Da Wæ ligger kun en halv Mil fra Christianstad, og 9 Mile fra Malmøe, saa viser Det, at Kongen Dagen efter den 18de May

udstædte i Kiøbenhavn et Diplom, at Kongerne i de Tider og reise hastig; i det lover han (Pontoppidan Origines Havn. p. 64-65) Borgerne der sin Beskyttelse og Erstatning, om de lide nogen Skade, fordi de staae ham bi imod hans Uvenner, som de hidindtil tapperligen havde giort.

Erke Menved Aar 1293.

Efter denne Tid var det nok, at Danehof holdtes i Nyborg (Lang. VI. 368); thi Trefoldigheds-Sondag, som var den sædvanlige Tid, faldt det Aar ind den 24de May. Som man nu havde Tidende om, at den norske Konge samlede sin Flode og en stor Hær for paa ny at angribe Danmark, og det som man da mente efter Overlæg med Erkebispen og Manddraberne, saa kaldte Kongen did Erkebispen Bisperne og Baronerne (de Store og Adelen), som og Almuesmændene, for med dem at overlægge denne store og vanskelige Sag, og hvad som tiente til Forsvar. Men da bandsatte Erkebispen ganske hastigen, og uden at følge Rettens almindelige Vei, Kongens tro Mand Aage Jonsen, som udi denne Sag stod Kongen og Riget især bi, og forvirrede dette Kongen og de Sammenkaldte saaledes, at de skilte sig ad, uden at beslutte noget, hvortil maaskee Erkebispen ogsaa sigtede. Som nu Kongens egne Kræfter og Midler ei strak til, saa forlangte han et Sammenskud eller Collect af sine Undersaatter, hvilket de og villigen tilstode ham. Men Erkebispen viste atter her sin onde Villie, i det han forbod sine Undersaatter og Lunde Kirke at bidrage noget hertil, og da Kongen siden kom over til Skaane, for at eftersee og standsætte Fæstningerne, saasom Fienden var i Nærheden, saa forbod Erkebispen sine Undersaatter, at de ei maatte sælge, laane eller hielpe Kongen med Proviant, eller noget nodvendigt, og det under Bands Straf.

Eric Mie ved Aar 1293.

Den 14de Julii udi Roskilde gav Kongen Borgerne i Nachskov alle de Rettigheder og Friheder, som Byen Næstved og andre Kiøbstæder i Sieland havde af hans Forfædre, og gav dem fri Græsning for deres Qvæg paa omliggende Marker, ogsaa paa Marken og i Skoven Sighersehegi, som hans Fader havde faaet af fordums Drosten Herre Mathæus. Drosten Herre Peder var herved Vidne. I en anden Afskrift siges dette Brev at være givet den 27de Julii.

Den 8de August, venteligen i Roskilde, gav Kongen (Cassel von Brem. Gesetzen p. 82) Bremerne Frihed paa Told af alle Slags Vare. Atter i Roskilde den 9de August gav han Borgerne af Stralsund samme Friheder, naar de lede Skibbrud paa de danske Kyster, som de havde havt i Kong Valdemars Tid. Peder Niclessun, Kongens Drost, var hertil Vidne. Kongens vedhængende Segl i hvidt Vox og udi røde Silkelidser, forestille Kongen siddende i al kongelig Prydelse med Omskrift: Ericus Dei gracia Danorum et Sclavorum Rex. Paa den anden Side 3 kronede Løver i trekantet Skildt med Omskrift: Clipeus Erici Danorum Sclavorumqve Regis.

Udi Kiøbmanhaven den 14de August forundte han Borgerne af Kiøge, at de i Roskilde ei skulde betale mere Told end Roskilde Borgere betalte i Kiøge. Peder Drost var herved Vidne.

Den norske Hertug Hakon tog den 24de August udi Wæthæl eller Veile i Jylland Kanikerne af Viborg paa Øen Læssøe under sin Beskiærmelse, og gav dem sit Leide. Dette viser, at de Norske da spillede Mester i Søen, og at de i dette Aar giorde et nyt Tog mod Danmark, hvilket og vore gamle Kroniker stadfæste (Lang. I. 189. 372. II. 175. 635. III. 315. IV. 230); Omstændigheder om det haves ei, alene Hamsfort siger (Lang. I. 40 og 295),

at

af de røvede og plyndrede i Danmark, læggende til, at Kong Eric overvandt dem, maaskee han kan have havt nogen Fordel imod dem. Hvitfeld vil dog (p. 304) at de ginge intet Sted i Land, men giorde alene Skade paa Skibe, Skuder og Kiøbmænd, hvilket Hakons Brev i Veile dog synes at vise anderledes. I Anledning af dette Indfald, som den norske Konge, hans Broder og Manddraberne giorde med et stort Tal Skibe og Folk, bød Kongen Erkebispen at staae sig bi, saavel ved sig selv, som ved sine Lehnsmænd; men han foragtede Kongens Befaling og kom ikke (Lang. VI. 293), ja forbød sine Folk i Skiberederne at møde, vilde ei heller møde ved Beleiringen af Hunehals, hvorover Besætningen fik Raaderum at ihielslaae mange Mennesker, og at bortføre meget Qvæg. Ja da Stadtholderen (præfectus, Gielkeren) i Skaane, og andre Kongens tro Mænd, som han did havde sendt, samledes for at beraadslaae paa Lerbeks eller Lybers Hoi udenfor Lund, saa bleve de fiendtligen angrebne af Erkebispens Folk og Tyende under Lunde Kirkes Vaaben og Fane, samt med Piber og Trommer, og det efter Erkebispens, Provstens og Kapitlet i Lund deres Befaling og uden deres Modsigelse, ja de toge disse Voldsmænd siden under deres Beskyttelse til Kongens Skade og Foragt. Derefter bandsatte Erkebispen (Lang p. 369) den ædle Mand Peder Jonsen, venteligen Broder af Aage Jonsen, som var Kongens tro Mand, og flere af Kongens tro Lehnsmænd, for derved at tvinge dem til at vige fra deres Troskab, og at erkiende ham for deres Herre, og aflægge Troskabsed til ham. Saa skriver Kongen i sine Klagepunkter (Lang. l. cit.) mod Erkebispen, men denne svarer hertil, at han ved Breve fra Menigheden i Lund, og fra den i Aahus kunde bevise tvertimod, at han havde staaet Kongen bi mod de Norske. Erkebispen lod det ikke (siger Kongens Klage) blive herved, men

Eric Menved Aar 1293.

Eric Menved Aar 1293.

men forundte endog nogle af Manddraberne fri og sikker Ophold paa sit Slot Hammershus paa Bornholm. — Om det var ved denne Leilighed, at Erkebispen drog til Viborg i Kongens og Rigets Ærinde, skal jeg ikke kunde sige; men vist er det, at han da holdt der en Samtale med Marsk Stig og hans Medskyldige (Lang. VI. 292. 317), og at de ledsagede ham 3 Dages Reise, lige til Middelfart, og at han da overlagde med dem, hvorledes de best kunde komme ind i Riget igien og faae Fred, endskient han ei var sendt i det Ærinde. — De af Kongens Mænd, som døde i hans Land, lod han igien opgrave af Kirkegaarden, putte deres Ben i Sække og udkaste i Havet; frie og ædle Personer, hvis Forfædre havde fra Arilds Tid været fri for Bondetieneste (servitus rustica), søgte han at paalægge den, alene fordi de vare Kongen tro. — Da nu Erkebispen havde i saa mange Maader vist sit onde Hierte mod Kongen, saa maa man undres over, at han dog blev sendt (Lang. l. cit. 292. 317) i det Ærinde til Varthershøe (maaskee den samme som Giederøe, der bedækker Varbergs Havn mod Nordvest) for at slutte Fred med den norske Konge; men da han var den ypperste Mand i Riget, næst Kongen, og ei endda anklaget for, eller overbeviist noget, saa kunde man ei undslaae sig for at bruge ham i vigtige Anliggender. Kröniken, som slutter med 1523 (Lang. VI. 223), henfører vel dette til 1292, men Hvitfeld (p. 304) til 1293. Paa dette Sted mødte begge Kongerne af Danmark og Norge, som og Hertug Hakon, og de Fredløse, og vare der mange Skibe og Folk; men Erkebispen overtalte den norske Konge og Hertug til aldrig at indgaae Forlig med den danske Konge, førend ovenmeldte Embedsmænd og Manddrabere vare igien blevne indsatte i alt, og at den norske Konge skulde derfor, tilligemed dem, angribe Danmark, da han lovede dem Raad, Hielp og Bistand. Efter Kongens

Klage

Klage mod Erkebispen skulde man næsten troe, at denne Samling var skeet forend Indfaldet, og at Erkebispen alene og fornemmelig blev sendt did, hvilket let kunde bringe en paa de Tanker, at der havde været tvende Samlinger.

Eric Menved Aar 1293.

Den rygiske Fyrste Wizlav den ældre frafskrev sig den 5te November i Skauløse (Slagelse) (Mst. Bartholin. Tom. C. eller 2. p. 366-67) al Ret, som kunde tilkomme ham imod Roskilde Kirke, og dens Prælater i Anledning af hans Fader Jaromar og ham selv, hvorimod han forbandt sig til at beskytte den roskildske Kirkes Gods, Rettigheder og Friheder efter Bispens Forlangende imod enhver i sit Land, saavel Beslægtede som Fremmede, der angrebe dem. Kong Eric, Bisp Crystiern af Ribe, og Fyrsten selv hang deres Segl for. Dette er en Vidisse indført i et Brev af Magnus, Decanus af Roskild, og Kapitlet der, givet i Roskilde den 11te August 1294. Da Roskilder Bisp var en af Kongens troeste Mænd, og Fyrsten af Rygen ogsaa, saa har denne Sammenhang forvoldt dette. Den Paastand Fyrsten havde fra sin Faders Tid paa Roskilder Kirke, har været i Henseende til de Omkostninger Fyrst Jaromar (Lang. I. 124) anvendte paa at beskytte den og dens Bisp Bang mod de Konger Christopher og Eric Glipping.

Den 23de December var Kongen i Randers, og der pantsatte, i Overværelse af ham, og de Herrer Aage Jonsøn, forhen Drost, David, forhen Drost, Niels Hak, Hamund Litle, Esger Apysøn, Niels Brok, og Tule Muus (venteligen alle Kongens Raad), Herren Aage Sapisøn til Bisp Johan af Aarhus alle sine og Broders rørlige og urørlige Gods, beliggende i Lovend (eller Lofræth) Syssel, for 52 Mark purt Sølv efter Vægten, at betale efter tilkommende St. Hansdag, og i vidrigt Fald at be-

Eric Menvd Aar 1293.

meldte Gods skulde tilfalde Bispen til evindelig Eiendom. Denne Pantsættelse bekræftede Kongen siden 1299 den 6te Februar, og var Nicolaus Drost dertil Vidne. (Lang. VI. 401).

Den 18de Februar stod den roskildske Bisp Johan Retten i Kiøbenhavn paa sit Slot (Lang. VI. 256) og overdrog det (Slottet) til sin Staller Herre Absalon med alt Tilhørende, som siden overdrog det til Tunne Jacobsen, der var nærværende, og modtog det, og skede dette i Overværelse af de Herrer Gerard, Kanik i Roskilde, Thorsten Poulsen, Advocat der, og Raadmændene i Kiøbenhavn. Samme Dag og Sted udsagde Peder af Slangerup for Bispen i Retten (l. cit.), at Herre Asker, Kanik i Kiøbenhavn, havde af en vis Person modtaget tvende Støvler af "Saja" (et Slags Uldklæde), paa det han frit kunde føre sit Flesk: Bispen foreslagde ham en Tid af 8 Uger til at modsige dette. Hakun Craag, Borger i Kiøbenhavn, blev da tildømt at betale Bispen 10 Mark Penge til St. Hansdag, fordi han om Natten havde steget over Plankeværket, der var om Byen. Den 26de Februar mødte for Bispen Jacob Kathrines Søn af Køge, og som Bispen ei kunde faae fat paa dem, der havde tilegnet sig den Eeg, der var fældet i Bispens Skov ved benævnte Jacob, saa forlangte Bispen, at han skulde inden 14 Dage betale den idømte Bod, og føre de nedhugne og tilegne Træer til den Grund, hvor de vare blevne nedhugne, og betale ham fuld Værd for Egen efter Taxation af 3 Mænd udnævnte dertil, saavel af Bispen, som af Jacob selv. Den 6te April mødte Thorkil af Jorteløse, hørende til Herre Bondos Tyende (familia), for Bispen udi Retten i Roskilde, og forlangte Bispen af ham at igien betale inden 14 Dage til Kieldermesteren Bispetienden, som han havde tilegnet sig i tre Aar, og det med tilbørlig Godtgiørelse, saasom han selv for Retten

ten bekiendte, at have udbetalt bemeldte Tiende til Bondo, og ei til Kieldermesteren. Samme Dag tilstod ogsaa Johan Franz, at han havde i Bispens Overværelse sagt, at om Gunickæ tilforhandlede sig Bispens Mont i Roskilde, saa skulde han ei være sit Liv sikker. Somar, Montmester i Roskilde, tilstod samme Dag for Bispen, at han holdt Udvexlingen af Monten andet Sted end i Roskilde, nemlig i Slagelse og paa flere Steder, han vilde ei heller, at Bispens Montmester maatte omstøbe de Penge, der forhen vare montede i Roskilde, og naar Bispens Montmester vilde staae for Udgifterne og giøre Omvexlingen, som sædvanlig, i Falster, saa vilde han ei tilstæde ham det; thi Somar paastod, at i Falster sloges ingen anden Mont end sælandske Penge, hvilket Peder Pram nærværende modsagde, saasom de Penge der sloges der, ei havde de sælandske Penges Paaskrift, hvilket Somar ei kunde nægte. Somar havde og nu i to Aar ei givet Bispen noget tilkiende, at Mont skulde slaaes, forend 3 Dage forud, ja han havde Penge slagne paa andre Steder, som ei vare blevne justerede i Roskilde. Dette Forhør holdtes i Overværelse af Decanus i Roskilde, Erkedegn Gerard, og 3 andre, som navngives, samt flere Klerke og Lægfolk, og paamindte Bispen da bemeldte Montmester Somar (som uden Tvivl var kongelig Montmester) mange Gange om at holde Roskilde Kirke skadesløs, da den for ovenmeldte Aarsagers Skyld havde mistet næsten al sin Andel i Monten det Aar, og gav han ham 14 Dages Tid hertil. Den 14de Martii mødte Brother, Degn af Hiortholm, og fæstede Bispens Tiende i Midlosæ, og gav Bispen ham Tid at betale den til næste Paaske. Disse vigtige Levninger ere af den roskildske Bisps Dombog (Lang. VI. 256.58) den ældste Dombog, Danmark

Eric Menved Aar 1293.

Eric Menved Aar 1293.

mark vedrørende, som er kommet til os, og tiener den herligen til at oplyse vore Fædres Rettergang, Levemaade, og Sæder.

Hamsfort vil (Lang. I. 295), at Erkebispen holdt et Concilium i Lund. Er det saa, da er det vel skeet den Gang, at Erkebispen, som ved den Lejlighed kaldes Johan 2den (Lang. IV. 67), befol i Kapitlets Nærværelse under Bandsstraf, at den lundiske Gavebog skulde altid forvares i Sakristiet, og ei føres derfra, uden med Erkebispens og Kapitlets Samtykke, naar man vilde eftersee den i tvistige Sager. Ligeledes forbød han under Bandsstraf, at ingen maatte skrive noget ind i den, uden med Erkebispens og Kapitlets Samtykke, og det i troværdige Folks Overværelse. Man skulde og fæste Tro til denne Bog og ingen Tvivlsmaal giøres mod hvad den sagde. Ingens Navn maatte indføres i den, uden han havde givet noget til Kirken, Erkebispen, Kanikerne, eller Kapitlet, eller og giort noget stort.

Christi Himmelfarts-Aften bevidnede Bisp Christiern af Ribe, at have hørt af troværdige Folk, at Johan, Søn af Nicolaus Jurisson, havde paa sit Yderste skienket Halvdelen af sit Fædrene Hus og Grund i Ribe ved St. Mikkels-Port til Lygom Kloster.

Den bekiendte Marsk Stig Andersen døde i dette Aar paa Hven Hielm; saa skrive vore fleste Kroniker (Hvitfeld p. 304. Lang. II. 175. 527. 635), hvorvel nogle, som Petrus Olai, (Lang. I. 189) henføre hans Død til 1294. Efter Kroniken som slutter med 1415 (Lang. I. 392) blev han siden hemmeligen begravet i Hindsholm Kirke. Rygtet haver og ladet ham begraves i Stubbedrup Kirke og paa bemeldte Hindsholm i Bierge Herred udi Fyen (Atlas III. 518. 588), hvor man haver henført en mistænkelig Skrift til ham, men som nu (Danske Magazin III. 194-202)

er

er bevist at vedkomme Biskop Nicolf. Et andet Rygte lader ham begraves i Norvig Kirke i Sialand udi Odsherred (Pontoppidans Annal. I. p. 763. ej. Marmora I. 213. 253). I Norvig sees paa en gammel Altertavle et Lig, hvorved stod 2 Fruentimmer i sort Dragt med sorte Huer beprydede med Perler. Dette forklaredes man om Marsk Stig med tvende Døttre, og det har maaskee forestillet Christus med Qvinderne. Hvorom alting er, saa skal Sognepræstens Pige paa det Sted, hvor han blev begravet, have giennem Vinduerne seet de mange Lys i Kirken og hvad der skeete, og have aabenbaret Præsten det, hvorpaa de begge ginge Dagen efter hen, og røvede Liget, især delte de mellem sig det Fløiels Dække over Kisten. Nogen Tid efter ægtede Pigen en af Marsk Stigs Tienere, som da han saae, at hun havde overtrukket Puderne med Fløilet, hvilket han kiendte igien, da af Troskab mod sin Herre, at hans Begravelse ei skulde opdages, og hans Lig mishandles, slog han sin Kone ihiel. — Langebek mener (Tom. IV. p. 547), at han haver været gift med Osa, Datter af Nicolaus Peck og Christine, og at de avlede tvende Sønner sammen, Peder og Andreas af Tygestorp, og lader det virkelig, at han har været gift mere end engang, hvilket og Hvitfeld siger, og at hans sidste Hustru var Herre Niels Uffesøns Søster. Hvorimod Syv i Kiempeviserne Udgaven 1695 p. 760 og 61 tillægger ham 3 Koner: 1) den norske Kong Hakons Datter, 2) Jacob Svendsøns Datter (Ingeborg), som Kong Eric besov, og 3) Niels Offesens Søster. Saa uvist er det med denne Mands Giftermaal. Efter den 91de Vise p. 759 og 760 druknede en af hans Døttre paa Havet, og efter p. 761 døde 1560 den sidste Mand af denne Slægt Jacob Hvid af Rødkier, men efter det danske Adels Lexicon p. 252 Otto Hvid af Hundrup 1504. Han eiede Tygestrup

Eric Menved Aar 1293.

Eric Menved Aar 1293.

strup i Sicæland, Eskebierg i Fyen, Mollerup i Jylland, Fællesløf, Rumperup, og flere Gaarde. Før han døde, skal han have formanet sine Staldbrødre til Enighed, og fortalt dem, hvad en Tartar-Konge (Cingiskan) foresagde sine Børn, nemlig, at et Knippe Pile ei let kan brydes, men vel hver for sig. Stig Hvide til Biørnholm var en Sønnesøn af Marsk Stig, og blev begravet i Essenbek Kloster, men af Biørn Andersen henført til Ørsted Kirke i Rougsøe Herred, Dronningborg Amt, Aarhus Stigt. Denne Stigs Datter bliver det nok, som ligger der i Choret under en ophøiet hvidagtig Marmor Sten, hvorpaa hun forestilles med opløftede Hænder, og ved hendes høire Haand hendes Vaaben, hvori en skaktavlet Tværbielke med Hielm ovenpaa; dog dette beroer paa Danske Atlas T. 4. p. 431, hvor der læses Filia Stigonis Margarete; men Abildgaard (i sin Afteg ning af Monumenter) læser samme ganske anderledes, og henfører den til 1436; men muligt da, at den "uxor" af Laurencius Muus, som der omtales, og hvis Navn er Vormete, maaskee bør skrives Merete. Efter Atlas p. 445 var Anders Offuson, en Sønnesøns Søn af Marsk Stig, Eier i Dronning Margretes Tid af Thordrop, nu Frisenvold. Ode og Ade, Døttre af Marsti, Ridder til Østrup Gaard, som ligge begravne i Horne Kirke i Fyen, have ei været denne Marsk Stigs Døttre; thi der staaer, at de bleve begravne 1460. — Kiempevisen p. 256 vil, at baade Tydske og Danske beleirede Hielm, imedens Marsk Stig levede, og kunde ei indtage det, og skal det have været omgivet med dobbelte dybe Grave, som endda kunde sees i Vedels Tid (Kiempevis. p. 253). Hielm har kun en Fierding Vei i Omkreds, hører til Ebeltoft Sogn, Kalløe-Amt og Aarhus Stigt. Der findes fersk Vand og er en god Havn. Efter Rygtet skal Marsk Stig strax

efter

efter Kongemordet have ladet giøre en Mur af Kampestein, hvoraf endda sees Levninger, tværsover Helgenæs fra Begtrup Vig til Ebeltoft Vig, for at have paa Helgenæs et sikkert Tilflugtssted.

Erie Menved Aar 1293.

Den ældre Svaning er den eneste, som beretter (Annal. Bartholin. Mst. ad ann. 1293), at Stig giorde en Pilegrims-Reise til det hellige Land, for at forsone Kong Erics Mord, og at han døde der.

Den mindste Klokke i Udbye Kirke i Tudse-Herred i Siæland skal være fra dette Aar, hvorpaa jeg dog meget twivler.

I dette Aar døde og Uffo, forhen Drost. (Lang. II. 175. Hvitfeld p. 304).

Erik Glippings Enkedronning og Erik Menveds Moder Agnes giftede sig anden Gang (Hvitfeld p. 304. Lang. I. 125. 189. II. 175. Continuat. Alb. Stad. 37. 38. Christiani Gesch. vom Schlesw. und Holst. III. p. 66. 69. 71) med Greve Gerhard 2den af Holsten, og avlede med ham Grev Johan den milde ɔ: gavnmilde af Wagrien, ogsaa Henneke kaldet, saa og Christoffer, som faldt ned i Kiler Slotsgrav og brød sin Hals. Dette Giftermaal maa være skeet efter den 5te Februar; thi Diplomer vise, at hun dengang var endda i Danmark hos sin Søn Kongen.

De Svorne "(maaskee Jurati, Geschworne)" i Rendsborg bekostede (Lang. V. 508) Seierværket der, og lode det opsætte paa St. Margrete Dag, maaskee den 20de Julii.

Udi Mønekehusen den 15de Julii gave Ridder Arnold af Gronevelde og hans Hustru Beatrix 6 Husen i Tuedorpe til Reinevelde Kloster med al den Retlighed han selv havde hapt, nemlig: Hals og Haand "capitalis et manualis sententia."

Den 5te April indgik Raadet i Hamborg med de holstenske og skavenborchske Grever, Gerard, Adolf, og Henric en Forening, angaaende disses Mynt, nemlig at deres Myntmester i Hamborg skulde

Eric Menved Aar 1293.

skulde med Hamborgerne og ganske Holsten have een Montfod, saa at to Talent (Pund) Mont skulde veie lige imod 1 Mark Solv, og være ligesaa fine og hvide, som en prøvet og puur Mark Solv, paa Værdien af et halvt Lod nær, og maatte Montmesteren have 4 Penge sig til Hielp tilovers paa hver Mark veiet, naar Pengene prøvedes, og maatte ingen andre Penge gaae og gielde i Landet. Finde Hamborgerne Montmestrene med nogen Falskhed, da skulde de give Greverne det 3 Maaneder forud tilkiende, at de selv kunde komme og domme ham, eller og sende andre i deres Sted. Paa intet andet Sted i Holsten maatte mentes, uden i Hamborg, og skulde Montmesterne beskikkes dertil af Greverne.

Den franske Kong Philip gav (Willebrandt Hans. Chron. 2ter Abtheil. p. 17. Arndts Liefl. Chron. II. p. 70. Gadebusch I. 1. 334) Stæderne Lybek, Visby, Riga, Campen, Hamborg, Wismar, Rostok, Stralsund og Elbingen et Privilegium, at ingen Vare maatte føres til Frankerige fra Engeland, Skotland eller Irland, men at Stæderne maatte dermed frit handle i alle hans Riges Havne, og betale intet uden den sædvanlige Told.

Imellem Bisp Burchard af Lybek og Byen opkom ny Stridigheder, angaaende nogle Møller, hvilke ginge saavidt, at Bispen satte Byen i Band. Den 7de Junii stadfæstede Keiser Adolf Byens Privilegier. Saasom Veiene igien bleve usikre i det Meklenborgske, udsendte Lybekkerne Nicolaus Lindov med en liden Trop, men han, Broder, og 16 Ryttere bleve overfaldne og ihielslagne. (Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 233-34).

Den 30te April sluttede udi Peronia, Bisp Henric af Oesel og Wyk et Forlig med den lieflandske Ordensmester Broder Halt ved Mellemhandling af Erkebisp Johan af Riga, og Bernard, Bisp af Dorpt, hvorved Bispen afstod sin fierde Del i 7 Kirke-

grunde,

grænde, eller Segne, i Wyk, og sin fierde Del i Tøhnene, som han i 40 Aar roligen havde besiddet, dels ved Gave til hans Formand Henric, og andre hans Formænd, og dels efter Anordning af den pavelige Legat Bisp Wilhelm af Modene; Floden Perona skulde herefter være Grændseskiællet mellem ham og de tydske Ridere. Deri tales og om Honningbærende Træer (arbores melligeræ) fordi Bier havde deres Sæde i dem, hvilket endnu er meget almindeligt, heist i Lithauen. Dette Brev giemmes i det kongelige tydske Cancellies Archiv i den peselske Copibog. Erik Menved Aar 1293

Den 1ste Januar solgte Hertug Otto af Brunsvig og Lyneborg med sin Hustru Mechtild 3 Chor-Salt i Lyneborg for 600 Mark lybske Penge til Præsten i Lybek af de Huse Dethmeringe og Brochhusen. Den 25de November udi Lyneborg solgte han og Mechtild 1 Chor-Salt i Lyneborg til Gherard Lange fri for alle Afgifter, som kaldtes Schot, og skulde der opkomme Krig mellem ham og de holstenske Grever og Byen Hamborg, saa maatte han dog frit og ubehindret føre sit Salt giennem Lyneborg. Samme Dag bekræftede Raadet i Lyneborg dette, læggende alene til, at det var 2 Chor-Salt, og at de vare solgte til Brødrene Gherard Lange og Werner af Metzekendorpe, som boede i Hamborg.

For at dæmpe Uenigheden i det Meklenborgske, indfandt sig den rygiske Fyrste Witzlav i Gustrov (Gerdes 9te Saml. p. 34. Franks Meklenburg lib. V. p. 122. Rudlofs Mecklenb. Gesch. II, 86-89. Kirchberg ap. Westph. IV. col. 829-30. Cornerus ap. Eccardum col. 946) men Nicolaus af Werle overfaldt ham i Kirken, da han hørte Messe, og førte ham fangen til Parchim; dog kom han paa fri Fod, ved at afstaae Gustrov til Nicolaus af Rostok. Ved Understøttelse af den tapre Herman Ribe, den saxiske Hertug Alberts Stadtholder, erholdt ogsaa Nicolaus

Eric Menved Aar 1293. Seier ved Parchim over Henrik af Meklenborg, i hvilket Slag denne mistede 300 Riddere, hvilket foraarsagede, at det kom til Fred.

Den 13de Januar overlod den rygiske Fyrste Wizlav (Schröders Papist. Meklenb. I. p. 823. Gerdes Mecklenb. Saml. von Urkunden p. 696) Landet Tribeses til Kirken i Zwerin lige til Stralsund, ligesom de sariske Hertuger Johan og Albert forhen havde giort, imod at han igien fik det til Lehn af Kirken i Zwerin, og saafremt det skulde hænde, at han selv eller hans Sønner døde uden Børn, da skulde Landet paa denne Side Havet rent tilfalde Kirken i Zwerin med alle sine Grændser, Nytte, Brug, Indkomst, Rettigheder, Fortrin (Prærogativer), Ære og Ret. Hans kiære Fætter Nicolaus af Werle stadfæstede ogsaa dette, og Vidner herved vare: Mathias Moltike, Henric og Berthold Brødre af Ost, Riddere, og flere.

Vesmir, Hertug i Pomern, gav (Dogiel Cod. Diplom. Polon. IV. 35) udi Gdanz (Danzig) Elbingerne fri for Told i sit Land. Andreas, Castellan i Danzig, kaldes i dette Diplom Castellanus Danensis.

Den norske Kong Eric ægtede (Torfæi Hist. Norvegicæ IV. 385 og 409) Isabelle, en Datter af Herre Robert, som var en Søn af den skotske Jarl Robert Brus. Audur, med Tilnavn Hestekorn, bragte dette Giftermaal tilveie. Saa underligt Tilnavn førte han, fordi han var den første i Norge, som forede Heste med Havre, da de forhen kun finge Høe, hvilket endnu skeer af de Fleste, som og der gierne gaaer an, da Høet er overmaade godt og kraftigt. Hun var Søster til den berømte Robert Brus, som siden regierede i Skotland, og var hun endda i Live 1324. Uden Tvivl giorde Eric dette Giftermaal vel fornemmelig fordi han

endda var ung, og gierne vilde efterlade sig en Søn, men vel og af Fortørnelse mod den engelske Kong Edvard, med hvilken Slægten Bruo ei stod i Venskab, som og for derved at vedligeholde Samfund med Skotland, til hvilket Riges Besiddelse han altid beholdt stor Lyst. Eric Menved Aar 1293.

Nu toge Legmænd paa Island virkeligen Kirke-Gedset i Besiddelse (Torfæus l. cit.) efter Foranstaltning af Stadtholderen Thorvard Thorarinsøn, men imod Bispens Villie.

Herre Lodin af Bakke (Torfæus l. cit.) og mange andre fornemme Herrer i det Tronhiemske bleve giorde lant flygtige fra Norge, og kom den første til Island. Aarsagen er ei bekiendt, maaskee have de holdt med Erkebispen, som endda ei var ret forligt med Kongen.

Johan, Notarius, Ormer, Raske og Svæin Biarnesøn udstadte deres Vidnesbyrd (Thorkelins Diplom. II. p. 139-40) at de havde seet Sigurd Lagmands Dom, hvorved han udi Bergen omtrent den 22de Februar tildømte Gaarden Birkiar til Odr i Rogne og de flere, udi Kong Erics og Hertug Hakons 13de Aar, og havde disse tvende stadfæstet det i Bergen ved deres Brev omtrent den 3die Martii.

Den 9de Junii tilskrev Kong Eric fra Bergen Raadet og Menigheden af Stæderne Lybek, Wismar, Rostok, Stralsund, Gripsvald et latinsk Brev (Thorkelin l. cit. p. 142-43) angaaende adskillige Spørgsmaal, som vare opkomne mellem dem og hans Undersaatter efter Forliget i Calmar, hvorover han med deres Sendebud, som nævnes, havde besluttet, at Stæderne skulde til næste Vindsk sende deres Fuldmægtige til ham i Bergen, for der at afgiøre alle Tratter, og kunde det ei skee, da skulde dog Fred og godt Venskab staae ved Magt indtil næste St. Hansdag imellem

 Kon-

Eric Menved Aar 1293.

Kongen og hans Hielpere, og Stæderne og deres Hielpere, og imedens Bremerne, og de af Campen og Grosven, samt flere deres Undere, og Stæderne selv, have frit Seilads paa Norge, og nyde alle hidindtil havte Friheder og Rettigheder, undtagen de Personer, hvis Navne Kongen havde skrevne givet til Stædernes Sendebud.

Hertug Hakon tilskrev den 22de Martii fra Hamer (Rymer Acta II. 1091) den engelske Kong Edvard med Galfrid, Klerk af York Stigt, som havde ladet sig korse, og i nogle Aar tient baade ham og hans Broder ℞, og anbefalede ham paa det bedste, bedende, at han maatte blive optaget i Kongens Følge til det hellige Land; ligeledes medgav Kong Eric (Rymer I. cit.) ham et Anbefalingsbrev fra Bergen den 19de May til samme Konge og af samme Indhold; men de norske Herrer vidste ikke, at det ikke var Kong Edvards Agt at giøre noget Tog til det hellige Land, men at han under det Paaskud kun havde erholdt af Paven Tilladelse at hæve Penge af Geistligheden, som han vilde betiene sig af i Krigen mod Frankerige.

Den 14de Julii sendte Kong Eric Islænderne et Brev fra Tunsberg, hvorhen han havde begivet sig for at være Danmark nær, og at kunne bekrige det; han tilstaaer dem deri adskillige Anordninger, som de havde bedet om ved Lagmand Thorlak, men som ere for vidtløftige at anføre, da jeg ikke skriver Historien af Island. Kongens Kanzler Herre Barnav Serksen beseglede det, og Jon Klerk skrev det.

Fra Hamer den 30te April gav Hertug Hakon (Thorkelins Diplom. II. p. 261-65) Indvaanerne paa Hedemarken og Thoten adskillige Anordninger af Indhold, at Indstævnte maatte ei have Tilladelse at blive hiemme; at Retten ei skulde afsiges for Gave,

Ven-

Venskab eller Had; Skieldsord, hvoraf opkom saa mange Slagsmaal og Drab, især i Gilder, Brylupper, Julen, skulde ei allene straffes med Penge, men og paa Kroppen; ingen af Kongens Sysselmænd maatte forud tage den Sigt, som hørte Hertugen til, forend den Fornærmede havde faaet sin Lod; dersom nogen Fornærmed hævnede sig forend Dom, og Hævnen ei overgik Fornærmelsen, saa skulde han intet lide derfor; men var den større, da bøde derfor efter Lagmandens og forstandige Mænds Dom. Naar Thing holdtes, skulde alle Anordninger oplæses af Sysselmanden; forsømte han det, da miste Lehn og Syssel. De som paa Veiene fratoge Reisende Heste, skulde ingen Bod faae, om de end bleve slagne og saarede, naar de kun bleve i Live. Bønder skulde tages til Lehnsmænd efter gammel Skik, og ei Kongens haandgangne Mænd; thi da de ofte vare gierrige og listige, saa faldt de Almuen besværlige. Man skulde i betids vare Indvaanerne ad om Skydsheste til Hertugens Reiser, og meget sielden give fri Skyds, samt altid opgive Hestenes Antal, og lægge denne Byrde skiftevis paa Bønderne; endskiønt Mynten var nu ligesaa god, som under Kong Magnus, saa klagede Indvaanerne dog over, at den nu var af mindre Værdi, imidlertid maatte den for det første blive som den var, indtil Sølvets Værd kunde forøges efter gode Mænds Overlæg, og derved baade Rigets og begge Brødres Skade afværges. Under Lagmandens Varetægt i Hammer skulde ligge baade Skippunds-Vægt og Smør-Vægt, der skulde være ligesom de i Oslo. Smør-Vægten skulde betegne hver Span, og 4 og en halv Span udgiøre 1 "Hæsald"; og Landskyld derefter betales; hvor Indvaanerne mangled Korn, der skulde efter flere gode og retskafne Mænds Skiøn, og ei efter 1 eller 2 Mænds Tykke, deles lige ud blant de Fattige, og Værdien derfor, som de satte, betales forend

Eric Menved Aar 1293.

Eric Menved Aar 1293.

forend Kornet bortførtes, og maatte ingen med Magt tage Kornet bort; ingen flere maatte udskrives til Leding, end forordnet var; men blev nogen syg siden, da tages en anden i hans Sted; den som besad mindre end 2 Mark Bol, skulde kun giøre enkelt Leding, men mere om han besad en halv Mark til derover, og hans Leding forøges ligesom han besad Jord til; mistede Børn Fader, Moder, eller begge, da skulde de kun giøre enkelt Leding, saalænge de havde Bordhold sammen, eller og vare hos andre Mænd, og ei eiede mere end 12 Mark hver; men eiede de kun 4, da være aldeles fri. Ake, Degn, Hertugens Kanzler, beseglede det. Paus har i norske Love T. 3. p. 189 og 190 en lignende Anordning af Hertug Hakon givet i hans Hertugdoms 14de Aar 1293 til dem af Hedemarken og Folden. Men han har ofte havt maadelige Udskrifter. I Edvarsens skrevne Historie af Bergen findes det givet til dem af Hedemarken og Thota (conf. Torfæus IV. 384), og er dateret i Hakons 14de Hertugdommes Aar og 1293, hvilket viser, at Hakon blev Hertug 1280.

Johan Nielsen, kaldet Birkeben, bevidnede ved et latinsk Brev i Nidaros den 20de Februar (Thorkelin p. 135-37), at han som Kanik havde været nærværende, da den afdøde Erkebisp Johan gav Kanikerne i Nidaros den halve Deel af St. Olufs Kirke, at Kapitlet havde i nogle Aar frit og upaaanket hævet Tienderne og Indkomsterne af St. Margrethe Kirke i Merin, at de fra umindelig Tid havde, som Skyldbogen og "liber ordinarius" af Choret bevidnede, nydt fri Underholdning i Erkebispens Gaard udi Julen i 14 Dage, i Paaske 4, saa og paa Pindsedag, Trefoldigheds-Søndag, og begge Olufs Fester, samt ottende Dagen efter dem, de Syge af det finge deres Andel tilsendt; alle Kaniker, saavel nær- som fraværende, finge Skiærtorsdag 20 Sterling, og

lige

Eric Menved Aar 1293.

lige indtil Erkebisp Jorunds Tid hver 1 Mark purt af Offeret paa det høie Alter i Nidaros Domkirke, og det uden nogen Modsigelse, saa og 1 Talent (Pund) Vox, saa og almindelige Uddelninger paa hver Erkebisps og nogle Kongers Dødsdag; Erkebisp Johan havde ei heller ind- eller afsat, eller straffet nogen geistlig Person i Byen eller i Stigtet uden Kapitlets Raad og Samtykke, som og ei stadfæstet udvalgte Bisper Abbeder eller Abbedisser uden det, og saa havde han hørt at alle fremfarne Erkebisper havde giort. Erkebispen indsatte ei heller sin Senescal, eller Bispegaardens Forstander, som besørgede alle dens Indtægter, Scholasticus og Kirkens Skatmester, "Poenitentiarium" og "Sacristam", eller andet Embede i Kirken, uden at adspørge Kapitlets Samtykke, og at erholde det; ja Kanikerne havde ladet gribe opsætsige Klerker, som forsaae sig i Staden, og efter Tykke ladet dem afstraffe. Denne Birkebens forhængende Segl er af grønt Vox og hænger i en Pergamentsrem; det er affangt, og deri sees En liggende paa Knæ med en Stierne bag ved sig (hvorved vel sigtes til de saa kaldte hellige Trekonger) udi en Kirke, i hvis Gavl Jomfru Maria med Barnet sidder; Omskriften er: Johis Canonici Nidrosiensis.

Den 3die Martii overlode Abbed Eric af Munkelif i Bergen og Conventet (Thorkelin II, p. 137-38) nogle Gaarde til 5 Personer, som nævnes, paa Vilkaar, at Bygningerne bleve ved at tilhøre Munkene, men Mændene holdt dem istand, hvorimod deres Sønner og Sønnesønner skulde i Fremtiden besidde dem, og de arve som Conventet holdt dertil beqvemmest; de skulde holde Lysning i Kirken efter deres Gaards Størrelse. Heri forekommer Pund, Værh og Lest, og synes Væth at have været større end Lest. Blant Vidnerne forekommer Amunder Krøkidans. Den

Eric Menved Aar 1293.

5te Martii overgave (Thorkelin l. cit. 138) Oddur Jorunnarsen og hans Hustru Ulfuild sig til St. Nicolai Kloster eller Munkelif i Bergen. Den 14de April kiebte Eric, Abbed af Munkelif (l. cit. 141) i Bergen 2 Manadamatabol for 9 Mark gangbar Sølv af Gutthorm, Søn af Halvarder Bolle, hvilke denne solgte, fordi han havde ingen Julekost, dog saa, at de rette Odelsmænd maatte igien indløse dem, da de vare hans Faders Kiøbejord. Blant Vidnerne forekommer Olaf, Præst, Erkebispens Svend. Deri nævnes Eric Lagmands Græsgaard, med hvilket Navn Hauger da meget kaldtes i Norge, saa og i Sverrige, og derimod i Danmark Abildhauger, hvoraf jeg slutter, at Hauger have i Norge og Sverrig fornemmeligen bestaaet i Kiøkkenurter, hvilket og bevises ved de gamle norske Love, hvor Løg og Angelica meget nævnes, og i Danmark derimod mere af Frugttræer, hvilket og det mildere Clima giør troligt. Den 25de November bekiendtgiorde Abbed Eric af Munkelif (Thorkelin p. 144), at han havde kiøbt 5 Øre Boel i Rydsæter af Jon Kar for nogle norske Mark Sølv, paa Vilkaar, at han eller Arvinger maatte boe der i 5 Aar, imod at betale Landskyld, og at holde Husene vedlige; men i de 4 næste Aar skulde han løse det ind, eller det og tilfalde Klosteret til evindelig Eiendom; deri nævnes Jon, Klosterets Embedsmand, det er Oeconomus.

Den engelske Kong Edvard tilskrev fra Hundeslawe (Rymeri Acta II. 603) den norske Kong Eric den 8de Februar, at han havde faaet hans Brev om at han var til sin Klerk Mester Peder Algotsen nogle Penge skyldig, som han havde anviist ham at hæve i Skotland, men som hidindtil vare blevne forholdt ham ved nogle hans Fienders Skyld i Skotland, og nu bad han, at han til den Ende maatte faae sine Penge betalt; Edvard

vard lader ham nu vide, at han havde givet den skotske Konge det tilkiende, og beder ham sende nogen til sig til næste Trefoldigheds-Søndag, saasom han til den Tid havde indstævnet den skotske Konge for sig i Parlementet af anden Aarsag, ifald den skotske Konge ei forinden bragte den Sag til Ende. Eric kaldes her Illustris Rex og Magnificentia vestra. Samme Dag tilskrev Edvard herom den skotske Kong Johan (Rymer l. cit.), at Peder maatte faae Pengene, som var den norske Konges sikkre Fuldmægtig, "certus attornatus"; til Peder Algotsøn skrev Edvard om det samme (Rymer l. cit.), kalder ham sin Elskelige, "dilectus", og takker for de tvende skiønne og store Høge, og tvende smukke Falke, han nyligen havde sendt ham, saa og for de mange andre smukke Gaver han ofte havde faaet af ham. Den 16de November fra Westmünster tilskrev Edvard den skotske Konge (Rymer II. 616) om at betale den norske 7000 Mark, som han havde tilgode af de 14000 han skulde havt i Udstyr med sin afdøde Dronning Margrethe, allerhelst den norske Konge havde en Forsikring herom fra Edvard under hans Signet, og dette var bleven afgiort i Edvards Hof udi Berwyck. Edvard skriver sig her som i andre Documenter Superior Dominus Regni Scotiæ, og kalder Johan dilectum et fidelem suum, Regem Scotiæ, byder ham at betale dette, medmindre Edvard skulde twinges til selv at lægge Haand herpaa. Saa myndig var Edvard og saa dybt var det skotske Rige faldet, og herover kunde Tingene ei heller længe blive i den Forfatning de vare.

Eric Menveds Aar 1293.

Den svenske Rigs-Forstander Thorkil Knudsøn regierede Landet fortreffeligen, baade indvortes ved herlige Love og udvortes ved lykkelige Krige. (Ericus Olai lib. III. 152-53. Hadorfs svenske Rimkrøn. 56. Messenii Scondia II. 69. Lagerbring IV, 670-72).

Erik Menved Aar 1293.

Saaledes angreb han i dette Aar Karelerne, et frit og usledet Folk, som foruroligede de svenske Grændser. Thorkil overvandt dem, indtog deres Land, paalagde dem Skat, anlagde Wiborg By og Slot, for at holde dem i Ave, og lod dem omvende og døbe ved Bisp Peder af Westerås. Saasom Russerne havde staaet Karelerne bi, saa angreb og indtog Thorkil Kexholm, og lagde Besætning i den. Thorkil førte 14 Stoler bort med sig fra Karelen. Ericus Olai vil (l. cit.), at den affatte og fangne svenske Kong Valdemar døde i dette Aar; Messenius (Scondia Tom. XII. 144) lægger til, at han døde i Nykiøbing, og blev begravet i Wreta Kloster; men et Diplom viser (Lagerbring p. 560), at han endda levede 1296.

Udi London holdt Edvard sit Parlement ved Trefoldigheds Tider, hvor den skotske Konge Johan ogsaa indfandt sig (Fordun Scotichronicon p. 968-69); men blev der i en Sag med Macduf, Greve af Fyff, saaledes stødt for Hovedet, ved det han staaende maatte selv forsvare sig, at han strax efter Hiemkomsten pønsede paa at falde fra den engelske Konge.

Den 3te Januar tilskrev Edvard fra Newcastle (Rymer II, 602) Walter af Huntercumbe, Forstander, "custos", af Landet Man, at han havde overladt det til den skotske Konge Johan, ligesom dennes Formand Alexander havde besiddet det, dog forbeholdet sig selv og enhver anden deres Rettigheder. Den 15de Junii lod han fra Westmünster afgaae et Stævnemaal til den skotske Konge (Rymer) at møde for sig i Engeland, paa hvad Sted han da befandt sig, 14 Dage efter St. Mikkelsdag, og at svare paa den Klage, Austrica, Arving efter Magnus, Konge i Man, anlagde imod ham, i Henseende til bemeldte Man, som hun forsikrede sig til at bevise sin Rettighed til, og til hvilken Ende hun

hav-

havde begivet sig til Kong Johan; men, da han havde fornægtet hende Retten, havde hun indskudt sig for den engelske Konge, som Skotlands Overherre. Erik Menved Aar 1293.

Den 6te April var den danske Kong Eric i Ribe, og gav der Borgerne i Ribe (Terpager Ripæ Cimbr. p. 30 og 707) en Eng, beliggende i Nærheden af Byen ved den saa kaldte Kongens Eng, paa det de til Byens Befæstning kunde der lade grave, indtil Byen var bleven omgivet med Mure. Kongens Drost Herre Aage var herved Vidne. Aar 1294.

Uenigheden mellem Kongen og Erkebispen steg nu til det høieste, især da Erkebispen ei vilde indvie adskillige Geistlige, under Paaskud af Uduelighed, hvilke Kongen vilde befordre, venteligen til de Kirker han havde Patronat Ret til. Erkebispen satte Kongen for dette, og et og andet desuden, som han holdt for var imod Geistlighedens Privilegier, til Rette, og straffede desuden med Ord de Stores Laster haardeligen. Da nu Kongen havde ham ei alene mistænkt for at holde med de Fredløse, med mange af hvilke han var beslægtet, og som han ved at nægte at bandsætte dem, og at staae Kongen bi imod dem og de Norske i Leding, havde aabenbar viist at være gunstig imod; hvortil kom, at den norske Konge og Hertug da paa ny udrustede en stor Flode; at man ei kunde tage sin Tilflugt til Rom, hvor Pavesædet endda stod ledigt; og at Kongen over alt dette ei alene frygtede for sit Rige, men endog for sit Liv, da han havde Exempler for sig, hvorledes det var gaaet hans Fader, Farfader, og Farfaders Broder, de fremfarne Konger af Danmark, saa besluttede Kongen efter Overlæg med sit Raad, og fornemmelig, som det synes, med Drosten Aage Jonsen, Tuvo eller Tønne Rynabech, Asker Johansen, Hau-

Erik Menved Aar 1294.

bard Johansen, Uffo Johansen, Ingvar Trugelson, Niels Nielsen, Klaus Tydske, Peder Eckesyde, Joseph Magnussen, men fornemmeligen sin Broder Junker Christopher, hvilke alle Erkebispen navngiver i sin Klage (Lang. VI. 280), og hvilke vel ikke alle sadde i Kongens Raad, men vare dog Raadgivere. Efter deres Raad besluttede da Kongen at lade gribe og fængsle Erkebispen. Dette skede ogsaa, efter Petrus Olai (Lang. I. 127) to Dage for Palme-Søndag, thi saa forklarer jeg "feria 2da ante palmas", altsaa paa en Fredag, eftersom der og siges i Erkebispens Fængsels Historie, og folgeligen den 9de April, og hermed kommer overens Kreniken, som slutter med 1311. (Lang. II. 175). Men paa et andet Sted (Lang. I. 189) vil Petrus Olai, som og Kreniken, der slutter med 1410, og Kreniken, som slutter med 1300 (Lang. I. 372), at det skede Mariæ Bebudelsesdag, det er den 25de Martii, hvilket neppe bliver rigtigt, thi saa havde Lunde Kapitel vel ei biet med sin Bekiendtgiørelse til Palme-Søndag, d. e. den 11te April. Fast alle vore Kroniker opgive Aaret 1394, hvilket og Sammenhængen viser at være rigtigt; men Petrus Olai (Lang. I. 189), hvorvel vaklende, Kreniken, som slutter med 1410 (Lang. V. 532) de kongelige Annaler hos Langebek (Tom. III. 121) have 1293, Gheysmer 1295, naar han (Lang. II. 390) siger, at det skede i Kong Erics 9de Aar, og Kreniken, som slutter med 1497 (Lang. V. 626) endog 1290. Da Kongen var ung og fyrig, og Erkebispen trodsig og hans Fiende, saa kunde han ved sine Raadgivere let formaaes til dette raske Skridt, som synes virkelig for det første at have forrykket hans Fienders Anslæg, men som i Tiden førte megen Fortred over ham og Riget. Man maa og tilstaae, at Fangelsen skete paa en meget underfundig Maade, hvilken giør Christo-

phers

phers Eindelag ingen Ære, thi Christopher var den, som udførte Sagen; dog maaskee List var nødvendig med saa mægtig en Mand; men derimod var den Spee og Haardhed, som ledsagede Gribelsen, aldeles unødvendig, og kan ei undskyldes, uden med Tidens Barbari, og det Had Erkebispen havde paadraget sig hos dem, der grebe ham. Med Paagribningen gik det saaledes til: en Morgenen mellem 5 og 6, da Erkebispen havde holdt Messe, fældte Kong Eric, som da var i Lund — (saa staaer i Erkebispens Fængsels-Historie (p. 1 i Folioudgaven), men da han hverken selv siger det i sin Klage (Lang. VI. 279-82), og Kongen var den 6te April i Ribe, saa kan han neppe den 8de have været i Lund; men dette er venteligen kun lagt til af Forfatteren, for at giøre Kongen desmere forhadt, medmindre den Sixti Dag, Kongen udfærdte Diplomet i Ribe paa (see ovenfor S. 155) ei har været den første Sixti og den 6te April, men den anden Sixti og "sociorum", der just er den 6te August, som bliver troligt derved, at man haver et Diplom af Kongen givet til Ribe den 5te August) — sin Broder Christopher til ham, for at udforske hans Forfatning. Bemeldte Skrift kalder Christopher Hertug, hvilket mange gamle Skribentere (for Ex. Langeb. VI. 223) ogsaa giøre, men han var endda kun Junker "domicellus" og viser Diplomer, at han ei blev Hertug før 1303, hvorfor og Erkebispen selv i sin Klage (l. cit.) kalder ham kun Kongens Broder. Christopher gik ind til Erkebispen, hilsede paa ham, og sagde: "Herre Fader, jeg formærker, at min Broder Kong Eric er Eder ikke ret gunstig, ville I bruge mig hertil, da vil jeg lægge mig i at forlige Eder." Erkebispen svarede: "jeg veed mig aldeles intet at have fortørnet Eders Broder, min Herre Kongen, med Ord eller Gierning; men dersom jeg er besort hos ham, beder jeg gierne, at I vilde hielpe alting til det Beste."

Eric Menved Aar 1294.

Eric Menved. Aar 1294.

Bedste." Dermed vilde Christopher gaae ud af Døren, men Erkebispen bad ham blive, han vilde forære ham noget lidet, om han det ikke vilde forsmaae. Derpaa gav han ham 3 Ting: et forgyldt beslaget Bøffel-Horn, en beslagen Gribs-Klo (uvist hvad det er, maaskee af et Elsdyr) og en for kostelig Sølvskaal. Christopher tog hermed, bad ham bie sig i sin Stue; thi han vilde strax lade ham vide Svar. Erkebispen svarte ja, og bad ham sige sin Broder; at dersom det fandtes, at han havde fortørnet ham, saa vilde han være rede at bøde mod ham, som det sig burde efter hans egen Villie; men han vidste dog ikke at have forbrudt sig mod ham i nogen Maade. Christopher gik derpaa til Kongen, men kom strax efter igien med mange af sine Svenne, og spurgde Erkebispen ad: om han vilde gaae til hans Broder? Erkebispen svarede: jeg vil det gierne giøre, hvor er han? Hvortil Christopher gienmeldede, han fulgte mig hid i Gaarden, staaer hernede og tøver efter Eder. Hertil svarte Erkebispen: det er ilde, at den gode Herre giør sig saa stor Umage, jeg vilde gierne ganget til ham efter hans mindste Bud, som han havde sendt efter mig. Nu gik Erkebispen strax ned af Salen med Prindsen; men da han kom ned i Gaarden udenfor Døren, og saae ikke Kongen, sagde han til Christopher: hvor er min Herre Kongen? og fik til Svar: giv dig, du est fangen. Erkebispen svarede: hvo har fanget mig, og Svaret blev: min Broder Kong Eric og jeg paa hans Vegne; og i det samme tog han hans Kniv fra ham, greb ham i Halsen, ledte ham ud af Bispegaarden, og satte ham paa en af Landsthinggets Thing-Stokke, samt beskikkede nogle til at tage Vare paa ham; thi han havde i Følge med sig de Riddere, Herrer og gode Mænd, Niels Mogenssen, Tønne Rindeberk, Jens Mogensøn, Niels Rindeberk (maaskee den, som i Erkebispens Klage

ye (l. cit. p. 280) kaldes Niels Nielsen), Thule Hartvigsen, Jens Erlandsen, Aage Nielsen, Ingemar Truelsøn, Peder Donvestu (maaskee den samme i Klagen kaldes Peder Eckefyde), Joseph Pedersen, Esbern Mogensen, Truid Ovand, Esbern Rage, Peder Horn Vendelboe, Niels Skaaning, Peder Hvid, Jakob Kalf, og Salomon Skytte, af hvilke kun 4 nævnes i Klagen, de tvende anmeldte indbegrebne, hvorimod i Klagen nævnes 6, som her ei forekomme. Imedens gik Christopher op i Lunde Chor, og greb Prövst Jacob ved Klokken 1, han laae der og læste sine Tider i sine Chorklæder, nemlig en Messeserk, Chorkaabe og anden Prydelse; strax leder han ham fangen ned, og satte ham paa Thing-Stokken hos Erkebispen. Derefter gik han med flere op i hans Gaard, slog hans Kister op, og bortlog deraf det Sølv, Gods og Penge, som de funde der, hvilket Provsten siden (l. cit. p. 303) anslog at have været af 100 Marks Værd; ligeledes handlede de og i Erkebispens Gaard. Derefter ledde han dem begge over tvende Kirkegaarde, og siden op ad Gaderne i Dræk og Skarn hort til Kongens Herberge. Derpaa førte de Erkebispen af hans prægtige Kaabe, og gave ham en gammel Jakke paa, som var udskaaren nedenfor Knæerne, og satte en liden, aaben, [illegible] og aaben Hætte paa hans Hoved, løftede ham op paa en slem gammel Hest, som i Erkebispens Klage kaldes "runcinus" d. i. en liden Arbeidshest, hvortil Mester Morten, Kongens Procurator, svarte (l. cit. p. 304) at han ei vidste om det var en Runcinus eller "ambulator" d. i. Pas-Ganger. Paa den satte de ham i en Klevsadel af Træ og Halm, og bandt hans Fødder under Hestens Bug tæt sammen med et Stykke af en Haarremme; thi Fiedene, som de forhen havde lagt paa ham, kunde ikke række til under Hestens Bug; de trak da hans Fødder saa tæt sammen, at han der-

over

Eric Menved Aar 1294.

Eric Menved Aar 1294.

over fik et Tarme-Brok, som han selv klager, hvilket dog Mester Morten (p. 305) benægter. Paa samme Maade blev og Provsten ført og bunden, begge i Sne og Regn lige til Helsingborg, og det i en Tid af en halv Dag, hvortil ellers brugtes halvanden; venteligen vare de bange for, at man skulde hente dem ind. I Helsingborg bleve de kastede i en Færge bag Hestene, som Lode og møgede paa dem. Da de komme over til Helsingør, bunde de dem atter paa Hestene, og førte dem til Søborg Slot, hvor de komme samme Aften den 10de April. Erkebispen blev da kastet i det dybeste Taarn, og lagt svære Bolter og Jern paa ham. Og Provsten blev lagt i et andet Taarn med tunge Bøier og Lænker, men Dagen derpaa ført til Kallundborg Slot, og der sat nederst i Taarnet, og bundet med tunge Jernlænker og Halsjern, som vare fæstede til en Blok, der var saa tung, at 8 Karle maatte bære den. Provsten paastod siden (p. 309), at han havde været Kongen meget hengiven, havt megen Omgang med ham, og ei ventet sig noget Ondt fra ham, hvorimod Kongen svarede, at han ei havde befalet at lade ham fanges, men vel tilladt det — en svag Undskyldning — fordi Provsten havde i alle Ting, med Raad og Daad, staaet Erkebispen bi mod Kongen. Om han var bleven haardt behandlet i Fængselet, da havde Kongen hverken befalet det, eller vidst noget deraf, men det maatte være skeet ved nogle af hans Fiender, hvis Had Provsten havde forhen paadraget sig; Kongen havde ei heller selv frataget ham hans Gods, eller geistlige Indkomster, eller befalet det at skulle skee, ei heller tilvendt sig det mindste deraf til sin egen Nytte.

Da begge vare saa fornemme geistlige Mænd, og desuden Doctores Juris, og bekiendte for deres Lærdom, da de havde studeret baade i Italien og Frankerige, da kunde deres Fængsel ei andet

end

Erik Menved Aar 1294.

end giøre Opsigt og Bevægelse i Riget, dog ei nær saameget, som man kunde have ventet; thi Kapitlet i Lund gav strax derpaa, Palme-Søndag, den 11te April, en Appel til Paven ud (Lang. VI, 295) imod den bekiendte Constitution; Cum ecclesia Daciana, hvorefter al Gudstieneste i Riget skulde strax ophøre, saasnart en Bisp var bleven fanget; thi det indsaae klogeligen, hvad Forvirring slig vilde foraarsage i Riget; og Kapitlet i Ribe giorde det samme den 7de May i Riber Domkirke udi Overværelse af Riber Raad, samt Dominicaner- (conf. Pontoppidans Annal. I. pag. 766) og Minoriter-Munkene, paa Grund af, at Erkebisp Jacob uden dets Samtykke, ja med dets Foragt, havde paa Concilium i Vedel udgivet bemeldte Constitution, og den da værende Erkebisp Johan ligeledes siden stadfæstet den paa Concilium i Roskilde. Uden Tvivl have alle andre Kapitler giort det samme, siden Gudstienesten vedblev overalt i Riget, hvilket vi see af Erkebispens Beskyldning mod Kongen, at han tvang baade Geistlige og Lege, til at overtræde Interdictet, og at holde og bivaane Gudstienesten; hvortil Kongen hel vel svarer: at denne Constitution var til hele Rigets, Religionens og Geistlighedens Ødelæggelse, hvorfor og Kapitlerne havde strax appelleret imod den, saasnart den var kommen til deres Kundskab, saa at Kongen havde ei brugt nogen Tvang i dette Fald.

I bemeldte Taarn havde Erkebispen hverken fri Luft, eller saae han Dagens Lys, ja Christopher lod endog spænde to svære Lænker belødte med Bly paa Halsen, og med en tung Steen ved hver Ende, saa at han ei kunde vende sig paa nogen Side, men maatte altid ligge paa Ryggen, og det vindagben. Hans Kost bestod i gammelt, sort og mulnet Rugbrød, fuldt af Saaer og Klider; og Kaal-Sod derpaa, og Vandvelling om Fastedagene, og

Eric Menved Aar 1294.

skal Hensigten have været at fælde ham Sick. Ofte om Sommeren skede det, at han ei fik en Taar Øl eller Sødemt at lædske sig paa, endskiønt han ofte bød sin Trøie og Hatte ud til Pant for en Kande Øl. Saasom han var plaget med hver Dags Koldfeber, saa turde han ikke drikke Vand, som han dog siden giorde, da han blev af med den. Af den onde Stank, samt Mangel paa Luft og Dag, blev han næsten døv og blind, og fik Ondt i Hovedet, og saa stor en Byld i Øret, at der løb over en Spand Voer (Materie) af hans Øre, hvilket hialp ham for Hovedpine og Døvhed. Han plagedes ilde af en Mængde Myg og Fluer, samt smaa Orme i Maden, som han ei kunde see at tage af; ei mindre af utallige Luser, da han ei fik nyt Linned eller Uldent paa sig, end det han havde da han kom i Taarnet; derhos dryppede og regnede det paa ham, samt spildtes Mad og Øl, naar det skulde vindes ned til ham; alt dette maatte han tørre paa sin Krop, da han ingen Vadmel havde hos sig. Der blev aldrig giort reent hos ham, hvoraf man kan forestille sig hans Tilstand, da han ei kunde reise sig. Engang blev han meget syg, og bad for Guds Skyld om en Læge, men fik ingen. Engang sendte En ham en Psalter, men han fik den ikke, ligesaalidet som sin Farbog (maaskee Visitatsbog at fare om, reise); og det kunde ei heller have nyttet ham, da han havde hverken Lys eller Dag. Saa grueligen beskrives hans Tilstand i hans Fængsels-Historie, og selv klager han ogsaa (Lang. VI. 279) over Jernlænker, Mangel paa Luft og Lys, tunge Jernbolter, Sult, Stank, Tørst, og mange andre Plager, da han laae nedkastet i det Dybe af et Taarn, saa at han var bleven aldeles svag og lamfør i Fødder, Been og andre Lemmer, og kunde, da han siden kom i Frihed, aldrig vente at faae sit fuldkomne Helbred igien. Mester Morten svarte hertil paa Kongens Vegne: at han ikke

troede, at han var ilde saaledes behandlet; men om saa var, da var det ei skeet efter Kongens Befaling, eller med hans Vidende, men af nogle Mægtiges Had til ham, som han selv havde paadraget sig; at Christopher lod ham sætte paa et Sted i Taarnet, hvilket Kongen tillod, siden det var skeet, og fordi ellers hans hele Rige havde geraadet i største Fare, og han selv enten mistet det eller sit Liv, dog havde han ei tilladt det, uden at anmelde det for det romerske Sæde, paa det at det kunde udfinde et beqvemt Middel til hans Sikkerhed, og Erkebispen underkastes dets Dom; at han var lagt i Jernboier, troede han at være skeet efter deres Anslag, som havde tilraadet hans Paagribelse, og som havde fanget ham, og det samme i Henseende til Jernklæderne; derimod nægtede han Mangel paa Luft og Dag, Sult, Torst, Stank, samt at han deraf havde tabt sit Helbred; man maa og tilstaae, at han levede over 30 Aar efter denne Tid. Derimod tilstaaer han, at Erkebispen blev fangen i Lund, og at Kongen var da der tilstede, men paastaaer, at han ei havde befalet hans Paagribelse, og ei heller vidste deraf, forend bag efter; men at han for ovenmeldte Aarsager ei satte eller kunde sætte ham paa fri Fod; men at Christopher og Kongens Raadgivere brugte Kongens Navn, det tilstaaer han. At Erkebispen er bleven haardt behandlet, det er øiensynligt; men at baade han selv og end mere Forfatteren af hans Fængsels-Historie have overdrevet Medfarten, det synes ogsaa klart. Herved forefalder det Spørgsmaal: hvo der haver skrevet bemeldte Historie? Gram (Meursius col. 453) mener, at Erkebispen selv har skrevet den, og jeg har engang anseet den for et Species Facti, han i sin Sag har indgivet til Paven; men da jeg finder slige grove Feil deri, som at han har været Domprovst i Lund, forend han blev Erkebisp, da han dog var Domprovst i Roskilde, og at Pave

Eric Menved Aar 1294.

Eric Menved Aar 1294.

Bonifacius 8de residerede i Avignon, hvilket maaskee i Originalen har dog været A., og er blevet af Hvitfeld forandret til Avignon, som han dog aldrig giorde, saa kan han umuligt selv have været Forfatter af den, medmindre den er meget forfalsket kommet til os. Men vist har det været en ivrig Anhænger af ham. Almindelig har den først været skrevet paa Latin. Skade, at Hvitfeld ei siger, af hvem han har faaet den.

Efterat Erkebispen havde ligget 36 Uger i Taarnet, toge de ham op ved Juletider, og lagde ham oven i Taarnet i en Vraa tæt ved Taarngiemmerens Kammer; dog lode de ham beholde Bolt og Lænker paa. Nu kom Kongen til Sisborg, og vilde holde Jul der, hvilket synes at vise, at Kongen ei vidste at han laae i saa fælt et Fængsel; men hvorfor undersøgte han det ikke? Anden Juledag gik Kongens Kiøgemester Aage (venteligen Drosten, Dapifer, Aage Jonsen) op til Erkebispen, og spurgte: om han vilde forliges med Kongen? Hvortil han svarede: hvorfor skulde jeg forliges med ham, jeg haver intet brudt imod ham, det jeg kan vide eller tænke; ikke heller haver han givet mig nogen Sag; skal jeg derfor forlige mig med ham, at han haver uskyldigen kastet mig i Hangetaarnet, og lagt mig i svære Bolt og Jern, at min Ryg og Laar ere nesten raadne, siden jeg hverken kunde staae eller vende mig fra den Tid jeg kom hid i Taarnet, da alting blev under mig, og ingen var saa medlidende, at han vilde løfte eller vende mig? — Venteligen have Kongens Raadgivere troet at knække Erkebispens Mod ved saa haard en Medfart, og at tvinge ham til at indgaae, hvad Forlig de vilde; men de indsaae ei med hvad for uforfærdet og standhaftig en Mand de havde at giøre. Drosten svarede: min Herre bærer Nag til Dig, fordi en din Frænde var med at ihielslaae hans Fader Kong Eric. Erkebispen gienmeldede: derfor

giorde

giorde jeg min skiellig Aarsag for ham og Rigets Raad, da jeg var Provst i Roskilde, at jeg aldrig i mine Dage gav mit Samtykke til den Gierning, og at jeg aldrig vidste deraf, forend den var giort, dermed lod han sig nøie, og gav mig sit Venskab og sit aabne beseglede Brev, at han aldrig skulde lægge mig det til Onde, og hans egen Moder Dronning Agnes og Rigets Raad beseglede det med ham, siden holdt ham mig for sin Ven, og hialp til med, at jeg blev Erkebisp, og giorde mig stor Dyd og Ære før jeg drog til Rom, og lod mig vie af Paven; siden haver jeg giørt ham og Riget stor Tieneste, som jeg vil hensætte til Gud. Nu gik Aage bort. Fire Dage efter, den 30te December, kom Bispen af Roskilde og nogle Rigets Raad med en Notarius til ham. Bispen, som var Rigs-Kanzler, sagde til Erkebispen: Bisperne af Aarhus og Ribe og flere Eders Frænder og Venner raade Eder alle fuldkommeligen til at lade Eder forlige med Kongen. Men han svarede: jeg veed ikke at have forbrudt mig imod ham i nogen Maade, men jeg begierer at maa komme i Rette med ham for Rigens Prælater og Raad; findes jeg da skyldig i nogen Maade, da vil jeg gierne staade til Rette.

Erik Menved Aar 1294.

Efter Erkebispens Fængselshistorie lader det, at Kongen har forladt Lund, men først i Julii kom han did igien, og som han hørte (Langeb. VI. 284), at der i Sakristiet skulde ligge Breve om Forbundet og Sammenrottelsen mellem Erkebispen og de Fredløse, saa gik han for at opsøge dem ind i Lunde Domkirke, og adspurgte Decanus og Kanikerne om bemeldte Breve, som han bad at fremvises sig, hvorpaa Decanus Olav, som havde Sacristiet og Kisten, hvori Archivet forvartes, under sin Bevaring, frivilligen aabnede dem, og foreviste mange Breve og Privilegier. Saa siges i Kongens Forsvar, hvorimod Erkebispen i Klagen paastaaer, at Kongen brød Kisten op, og udtog, sønderrev og ødelagde

lagde

Eric Menved Aar 1294.

lagde enten ved sig selv, eller ved andre, mange Pave- og Konge-breve, og Lunde Kirkes Privilegier, som han selv og fremfarne Konger havde givet den, som og Penge-Beviser og Forskrivninger. Udi Erkebispens Fængsels-Historie (p. 6) siges, at Christopher brød Sacristiet op med Magt, og siden hug Stigte-Kisten op, brød Seglene itu for de fleste Breve, lod giøre en stor Ild for Alteret i høie Chor, og brændte Brevene op derpaa (hvilket sidste ogsaa siges i Krøniken, der slutter med 1407) borttog tilligemed hvad han fandt af Guld, Clenodier, Penge og Kirkens Liggendefæ, som skulde bruges til Bygning og andet deslige. Derefter lod han hente Kanikerne op for sig i Choret, som de holdt Interdictet, og vilde ikke sige Messe, læse eller siunge i Kirken, saa bød han dem og Præsten, under Liv og Gods, at holde alt der, som forhen, og nødte dem med Magt strax at giøre det; han forbød dem og paa Kongens Vegne, at ingen maatte skrive, føre eller sende noget Bud til Rom, eller noget andet Sted, Erkebispen eller Provsten til Hielp og Trøst, og det under Livs og Godses Fortabelse; og derfor turde ingen sende Bud herom til Rom. Da den Beretning, at Kanikerne holdte Interdictet, strider mod deres eget Brev, udstædet Palme-Søndag, saa er det uden Tvivl opdigtet af Had mod Christopher, men de andre Ting ere uden Tvivl visse; thi Hamsfort (Lang. I. 295) og Erkebisp Nicolaus i Lunde Bispekrønike p. 17 (Lang. VI. 627) sige at han skar Seglene af, og brændte Brevene op, og lader dette at være skeet ei længe efter Erkebispens Fængsling; saa at hans og Kongens Gierning ere uden Tvivl forskiellige; imidlertid skrives det paa Kongens Regning, hvad han giorde, og mener Nicolaus (l. cit.), at det var Guds Straf over Kongen, at af de 14 Sønner, Dronningen fødte, kom hun for tidlig med de 11, og de 3 døde strax; ligeledes

lekes ansees han af den Uheld, der siden mødte Christopher, og- saa for Guds Straf; saa svage og partiske ere vi Mennesker i vore Domme. I Erkebispens Klage siges ogsaa, at Kongen deels selv borttog, deels lod ved andre borttage, eller og gav Anledning dertil, at Kirken og Erkebispen bleve berøvede deres Bøger, Guld, Sølv, Guldringe, Ædelstene, Sølvfade, Skaale og Kar, Penge, Klæder, og meget andet; Kongen tog ogsaa Kirkens Gods i Besiddelse, og hævede Indkomsterne i de tvende Aar Erkebispen sad i Fængsel, og beregnede Erkebispen det rørlige Gods, samt Indkomsterne af det urørlige til 10000 Mark Sølv; det han tog fra ham selv i Bøger, Guld, Sølv og Penge, beregnede han til 1400 Mark Sølv; desuden havde Erkebispen laant ham 4800 Mark, og derfor faaet til Pant, Bleking, Lyster, Villands Herred med sin Ørk, og Ørken af Gyding Herred, hvilket Kongen altsammen tog til sig, endskiønt Tiden ei var forløben og Pengene ei betalte. I Kongens Forsvar siges herimod, at Kongen havde hverken selv giort eller befalet dette Rov, og ei faaet det mindste deraf til sin Nytte, det offentlige Rygte sagde ogsaa, at Erkebispens Husfolk havde bevaret hans Skatte og kostbare rørlige Gods, og igiengivet ham det, da han kom i Frihed; men dersom han havde eiet saa meget, som han sagde, saa var det vel muligt, at noget var kommet i deres Hænder, som han forhen havde opbragt imod sig, og om saa var, da havde det været bedre, at han forud havde uddeelt det til de Fattige; dette sidste er et usselt, skiævt og ondskabsfuldt Beviis; fremdeles svares, at Kongen havde ei taget Lunde Kirkes rørlige Gods i Besiddelse, eller hævet Indkomsterne deraf, dog havde han sendt sine Krigsfolk til Stæder, hvor der vare Havne, hvoraf nogle tilhørte Lunde Kirke, og hvor man frygtede for fiendtlig Anfald, og dette skeete alene til Landets Forsvar,

Eric Menved Aar 1294.

Eric Menved Aar 1294.

og efter Erkebispens Fængsling havde Kapitlet beskikket de tvende Kaniker Christian og Andreas, Kieldermester og siden Kanik Peder Hidulphsen til at hæve og forvare Kirkens Indkomster; saa at derfor ei Kongen, men bemeldte Kaniker havde faaet dem. Kongen havde hverken selv borttaget, eller ladet borttage, eller bifaldet Borttagelsen af noget Gods, hverken i Bøger, Guld, Sølv, Penge, eller andet Erkebispen tilhørende, ei heller faaet mindste Nytte deraf; men da Brevene om de Fredløse bleve efterseete, fandtes en Bog om den sorte Konst (Lang. 285) bestaaende af 14 eller saa omtrent Læg, "Qvaterniones", i hvilken, som Rygtet sagde, Erkebispen flitteligen studerede, og den tilligemed nogle flere Bøger var falden i deres Hænder, som fulgte Christopher, og som Erkebispen havde opbragt imod sig; men hverken Kongen eller Christopher havde nogen Del deri. I Henseende til Pantsætningen af Bleking svartes, at man vel ei kunde nægte Pantsætningen, og at Erkebispen hævede Indkomsterne deraf, saa at det meste af Gielden var allerede afbetalt; men dog troede man, at Pantsætningen ei var skeet med Kongens Samtykke, hvorvel man maatte tilstaae, at han for sine unge Aars Skyld ei var i Stand til ret at bedømme hvad han giorde; og da der vare store og skiønne Skove i bemeldte Lande, tienlige til Hus- og Skibstømmer, saa havde Erkebispen ladet nedhugge mere Skov end Gielden var, og deraf ladet bygge store Skibe, samt Huse paa sine og Venners Grunde, og derfor havde Kongen taget bemeldte Pant til sig, som ei kunde skilles fra Kronen, men han var beredt til efter gode Mænds Kiendelse at betale hvad endda resterte; derimod havde hverken Kongen eller Christopher, eller nogen efter deres Befaling taget fra Erkebispen enten Guld, Guldringe eller noget andet; Kongen var aldeles uskyldig i alt dette, men Christopher havde for saavidt givet Anledning

ning dertil, ved at gribe Erkebispen, dog havde Christopher vel faaet nogle Bøger, men hvilke vidste han ikke, saa og en Hest, efterat han havde tilstaaet Paagribelsen for Kongen. En vis Joseph havde i Kongens Navn oppebaaret i Aahus noget af Kirkens Indkomster, som han i een Maaned havde forbrugt til Landets Forsvar, saalænge nemlig han var der i det Ærinde, og ellers havde Kongen intet oppebaaret. Iblant de Papirer man beskyldte Kongen for at have ladet ødelægge tilhørende Lunde Stigts Kiste, var og den berygtede Constitutio: Cum ecclesia Daciana, forsynet med Sigiller af de danske Prælater, samt dens Stadfæstelse ved Pavens Bulle, saa at Erkebispen nu ei kunde faae den mere; hvortil Forsvareren svarede: at han ei troede det; det samme svarte han i Henseende til Tvangsmidlet mod Klerke og Lægfolk, at holde og bivaane Gudstienesten. Af alt dette synes at følge, at Christopher har havt megen Del i Erkebispens Paagribelse og slette Behandling, og at han vel og haver brændt nogle Breve og tilladt adskilligt Gods at borttages; men at Kongen haver siden funden det tienligt at lade ham blive siddende.

Eric Menved Aar 1294.

Den 16de Julii, eller og den 21de efter Hvitfeld p. 305 og i Bispekroniken p. 64. Pontoppidans Ann. I. p. 766, tog Kongen udi Middelfart Lunde Kapitel udi sin Beskyttelse, samt af Geistligheden i det Stigt, med deres Gods og Underhavende; thi han vilde ikke, at de skulde underkastes Andres Fornærmelser, da de nu ingen Hyrde havde. Aage, Kongens Drost, var herved Vidne.

Paa denne Tid var en Kanik fra Lund, Mester Hans Sibrandsøn, udi Frankerige, og laae og studerte i Orleans (Pontoppidan l. cit. p. 769). Den samme da han spurgte, at Erkebispen var greben, foer til Neaples, hvor Pave Coelestinus da op-

Eric Menved Aar 1294.

opholdt sig, og berettede dette klagende for ham. Paven sendte da sit eget Bud til Kongen med Brev, hvori han bed ham under Bands Straf, at lade Erkebispen og Provsten løs, og at give dem alt det fratagne Gods og Penge igien. Men saasnart Kongen havde faaet Brevet, lod han Budet hemmeligen myrde, saa at ingen vidste hvor han afblev, og turde Mestermans ei komme tilbage, saalænge Kongen levede. Saaledes fortælles dette i Historien om Erkebispens Fængsel; men da Erkebispen selv intet melder herom i sin Klage, saa er det uden Tvivl Digt; dog siger Wolter (ap Meibomium p. 62), at Coelestinus bandsatte Kongen, og i Erkebispens Levnet paa latinske Vers (Lang. V. 266-67) siges, at Kongen ei agtede Pave Coelestini Brev. Begge disse ville og, at Erkebispen bandsatte Kongen og Medvidere, og saa det lader, medens han sad i Fængsel.

Saasom Provst Jacob blev udi Fængslet meget syg, saa lod Kongen ham endeligen løs efter 27 Uger, altsaa midt i October; saa beretter Provsten selv i sin Klage (Lang. p. 363), hvorimod i Erkebispens Fængsels Historie siges, at han ved Guds synderlige Bistand slap om Natten ud af sit Fængsel, hvilket viser, hvor partisk denne Historie er, og hvor lidet man kan lide paa den. Provsten begav sig derpaa til Ribe, i Tanke at reise til Rom; men saasnart Kongen fik at vide, at han igien var bleven karsk, sendte han Folk didhen for at gribe ham, dog Provsten undkom, og drog til Rom, hvor da Bonifacius var Pave.

Den 20de April udstædte Dronning Agnes udi Nykiøbing sit Brev om, at hendes kiære Borgere i Naskov havde klaget over, at nogle foruleiligede dem i Besiddelsen af en Fæmark og Skov, som Dronningens kiære Søn Eric, hans Fader og Forfædre, havde givet dem, hvorover Dronningen paa ny bekræfter dem i Besid-

delsen

dersom heraf. Vidner herved vare: Herre Johan Rathilsun og Thrugil Blak, Lollændernes Advocat. Man maa heraf slutte, at Dronningen har havt Lolland til Livgeding. Mærkeligen skriver hun sig forhen Dronning af Danmark, og ei Grevinde af Holsten efter sin Mand. Erke-Menved Aar 1294.

Udi Kiøpmanhafn den 7de Julii lovede Kongen dens Borgere at indestaae dem for hvad Skade de kunde lide paa Gods ved Rigets Fiender, naar de herefter bekrigede dem, som de hidindtil uopperligen havde giort.

Den 5te August gav Kongen udi Ribe Dominicanerne i Lund Frihed til at indsamle Almisse i Malmø By. Aage Drost var herved Vidne.

Udi Aarhus den 16de August forbød Kongen ved sit Brev til Indvaanerne i Abo Syssel (Lang. VI. 416. 17), at ingen af hans Bønder eller andre, maatte inddrive Qvæg eller Heste paa Sysling, Witthorp eller Skovgaards Marker, saasom de tilhørte Kanikerne i Aarhus, og vare deres Enemærker. Herre Niels Rasmundsen var herved Vidne.

Den 9de October udi Nyborg gav Kongen efter Begiering af Borgerne i Lybek og Gotland, alle Søstædernes (Hansestædernes) Kiøbmænd, som vilde fare paa Østersøen, Frihed (Drejer Jus publ. Lub. 47 et 69. Willebrandt Hans. Chron. III Abtheil. p. 12), at de frit og trygt maatte baade til Lands og Vands komme med deres Vare til hans Rige og der handle; i Særdeleshed forsikrede han dem det i hans ganske Land Estland og Wironia lige til Narwa-Floden, og siden hen til Novogard (Nowgorod); de maatte og frit, saafremt de lede Skibbrud, redde hvad de kunde af Skib og Gods. Ved dette Brevs Udfærdigelse var hans Raad tilstede. I dette Brev skriver Kongen sig Hertug af Estland,

 og

Erik Menveds Aar 1294.

og lader det, at de danske Konger ei skulde det, uden i de Breve, som angik Estland.

Den 29de Januari gav den roskildske Bisp Johan udi Kiøbenhavn med sit Kapitels Samtykke denne Byes Borgere en Byelov af 92 Artikler (Lang. VII. 86). De mærkeligste ere: hvo der overbeviistes om at holde offentligen en Frille i Kiøbenhavn, da straffedes de begge efter Bispens Velbehag. Intet Legat i Testament maatte udbetales, saalænge noget af Testators Gield stod ubetalt. Udi Byen maatte ei enten hemmeligen eller offentligen holdes Selskaber, som kaldtes "Gilder" eller "Hwirwingh", saasom man ei alene skulde skye det Onde, men og Anledning til det Onde; hvo herimod handlede, skulde betale 40 Mark, det halve til Bispen, og det halve til Byens Menighed; men var den Skyldige saa fattig, at han ei kunde, da med Spot til evig Tid udjages af Byen; og hvo der vidende herbergerede ham, betale 3 Mark. Intet maatte laanes i Byens Navn, som hidindtil, hvorved mange Rige vare blevne saa fattige, at de nu gik og tiggede. Kiøbmændene maatte ei sælge deres Vare i Skibene eller paa Bryggen, men alene paa Torvet og i Boderne. De maatte ei heller i Skibene sætte deres Fisk eller Kiød. Ingen Giest (Fremmed) maatte kiøbe friske Huder eller Lammeskind, eller overskiære Klæde eller Vadmel, eller holde fal paa Torvet paa Skaaler. Ei heller maatte han paa Torvet kiøbe Korn i Skiepper, Flesk, Kiød eller Qvæg; og hvilken Borger det med Fremmedes Penge kiøbte sligt, skulde betale Værdien deraf. Hvilken Borger eller Fremmed, som kiøbte noget, skulde overlade det til Bispen, om han det behøvede, for Indkiøbs-Prisen. Hvilken Fremmed der paa Torvedag kiøbte Fisk eller andre Fødevare, førend den fastsatte Time, skulde miste det; hver Onsdag og Løverdag skulde være Torvedage, og hvo der brød Fre-

Erik Menved Aar 1294.

den fra de Dage, skulde betale den Fornærmede 40 Mark, Bispen ligesaameget, og Byen ligesaameget, og skulde Freden regnes fra Solens Opgang og til Aften-Klokken ringede. Hvo der ved Haandslag havde kiebt noget, kunde samme Dag give Sælgeren det igien imod 2 Ores Betaling; men beholdt han det Natten over, da betale det Udlovede; men havde han derpaa drukket "Litkiob", da maatte han betale den fulde Værdi. Hvo der kiebte noget, og skulde dertil have et Vidne kaldet "Win" (Ven), og ei havde den, da betale 3 Mark til Bispen. Hvo der bred Freden i det Hus kaldet "Ændabooth" (venteligen et Samlingshus for Kiebmænd og Skippere) og imellem det og Skibenes Indleb paa begge Sider af den store Gade (hvor der synes at have været et Taarn), skulde betale til den Fornærmede 40 Mark, ligesaameget til Bispen, og ligesaameget til Byen, og det samme om dette skeete, naar enten Kongen eller Bispen var i Kiobenhavn. Ingen maatte kiebe Grund i Byen, medmindre han var Borger der, og skulde da Sælgeren miste baade Grund og Bygning. Menigheden lovede og bekræftede ved Ed, at det heller ei maatte være nogen Borger tilladt at pantsætte, give, sælge, mageskifte, eller paa nogen Maade afhænde en Grund til nogen Fyrste, Ridder, eller Herremand, eller noget geistligt Sted, og om Ned tvang ham hertil, da skulde han ferst tilbyde Bispen den, og hvo herimod handlede, da skulde Grunden være forbrudt til Bispen, og skulde dette ogsaa udstrækkes til de Agre, Borgerne havde udenfor Byen. Ingen maatte i Folge af at han besad en Grund, have Stemme eller Magt til at hindre Grave eller Veie at gaae did frem, hvor Bispen efter Overlæg med kloge Folk holdt det for nyttigt, dog skulde han faae billig Erstatning for sin Grund. Ingen Borger maatte vegre sig ved for billig Betaling at overlade Træ, Steen, Jern, Kalk, eller

Eric Menved Aar 1294.

eller andet saadant, naar Raadet fordrede det til Stadens Nytte. Ingen maatte ansees for Borger i Kiøbenhavn, forend han havde aflagt Ed til Fogden i Bispens Navn, om at ville holde Bylovene, og hvo der lovede nogen anden Herre, end Bispen af Roeskild, Huldskab og Mandskab (homagium), skulde inden 3 Maaneder derefter sælge sin Arv, og ei ansees for Borger i Byen. Hvo der med Hustru og Gods forlod Byen, og ei kom igien inden et Aar, skulde ei mere ansees for Borger, uden han tog Borgerskab paa ny. Hvilken Qvinde der boede i Kiøbenhavn, og ægtede en Fremmed, skulde inden 3 Maaneder derefter forlade Byen og miste sin Arv, eller og overlade den til sine Arvinger, om de vare Borgere i Byen (altsaa var Kiøbenhavn, og overhovedet Kiøbstæderne paa de Tider, den stærkeste Værn imod det indtrængende Aristocrati, og Frygten derfor saa stor, at man endog gik til Ubillighed). Ingen i Byen, være sig Enke, Faderløs, eller Mindreaarig, maatte tage nogen til Forsvar eller Patron udenfor den, uden Bispens særdeles Tilladelse, under Straf af 20 Mark til Bispen, og ligesaameget til Byen. Hvad Byen fik i Bøder, skulde anvendes til Graver, Planker, Broer, og skulde Byens Kammermester idetmindste engang om Aaret aflægge Regnskab herfor i Bispens og Raadets Overværelse. Naar Bispen vilde over til Skaane, skulde Borgerne paa deres Bekostning skaffe ham Skib med 12 Baadsmænd, og for hver der feilede, betale 3 Mark. Hvo der i Kroer solgte Øl, skulde aarligen betale 2 Øre, og giorde han det ei, da bøde 3 Mark, og Brygningen tilhøre Bispen. Ingen Borger var forbunden at gaae i Krig med Skib, Hest eller Vaaben, uden til at forsvare Bispen og Kirkens Gods, dog ei længer fra Byen, end at han paa samme Dag kunde drage bort og komme igien, medmindre Faren var saa stor, at man behøvede

hans

hans Tieneste i længere Tid; dog skulde hans ved Kongens Befaling (Edict) være uforkrænket, hvorefter alle i Riget opbødes til at angribe hans Fiender og at forsvare Fædrenelandet. Om nogen Borger, Kanik, Kiøbmand eller deres Tyende, eller nogen af Bispens Tyende blev overfaldet eller fornærmet inden Stadens Indelukke, saa skulde det bevises ved 3 Borgere, eller idetmindste ved 2 troværdige Vidner, og den der overbevistes om falsk Vidnesbyrd, ansees bestandig for berygtet, (infam) og ei stædes til nogen Contract: men var Tingen tvivlraadig, og den Anklagede kunde ei fuldkommen overbevises, da skulde han efter gammel Vis forsvare sig ved den benægtende Lov (venteligen ved Tylteed). Hvo der overbevistes om at giøre sig Umage for, at nogen anden skulde have Herskab (dominium) over Byen Kiøbenhavn, end Roskilder Bisp, som var dens sande Herre i begge Retter (den geistlige og verdslige), eller som erkiendte en anden for Herre, hans Gods skulde være forfaldet til Bispens Rentekammer, og han skammeligen uddrives af Byen; dog den skyldige Ærbødighed mod den Herre Kongen af Danmark uforkrænket, hvilken de vare forbundne til at udvise ham allevegne, især naar han kom til Kiøbenhavn. Hvo der klagede over Bispen for en verdslig Dommer, hans Gods være forbrudt til Bispens Rentekammer, og han for bestandig udjages af Byen. Det samme gieldte og om den Borger, som for en verdslig Dommer klagede over sin Medborger eller Giest for noget, der var skeet i Kiøbenhavn. Hvo der overbevistes om at have med Raad, Daad, Understøttelse eller Bifald, villet befordre, at Kiøbenhavns Slot skulde indtages, opbrændes eller forstyrres, hans Gods skulde tildømmes Bispens Rentekammer, og han selv, om han paagrebes, til evigt Fængsel, det samme skee den, som forhindrede Bispen, eller nogen af hans Folk, at komme ind eller

Erik Menved Aar 1294.

Eric Menved Aar 1294.

ud af Slottet. Hvo der overbevistes om ei at staae Bispens Foged eller Svenne (famuli) bi i Byens Forsvar, skulde første Gang betale 10 Mark, anden Gang 20, og tredie Gang miste sin Hovedlod og udjages af Byen. Ingen maatte indenfor Kiøbenhavns Porte bære Vaaben, uden Bispens Svenne, og ankommende Fremmede lægge deres Vaaben fra sig i Herberget, hvilken Skik Opvarterne skulde give dem tilkiende. Hver den der var født i Kiøbenhavn, kunde udøve det Haandværk han vidste, som Skomager, Feltbereder ꝛc., og havde kun derfor engang for alle at betale 1 Øre til Fogden, og 1 Øre til Byen (lyksalige Tid da ingen Laug vare til). Hvo der dræbte en anden indenfor Byens Plankeværk, han skulde dømmes til evigt Fængsel. Hvo der med Overlæg gik ind i en andens Huus for at dræbe nogen, og giorde det, han skulde dømmes til evigt Fængsel; thi det kaldtes "Orbotemaal". Hvo der fik et Ørefigen, eller blev trukket i Haaret, naar han spilte i Brettet, "ludens ad taxillos", skulde ingen Bod faae derfor, og hvo der ved at spille i Brettet blev ihielslaget, skulde ei begraves paa Kirkegaard. (Saa underlig strænge vare da Sæderne, og saa lidet kiendte man til Menneskets Natur, at man fordømte og tyranniserede mod uskyldige Fornøielser). Dersom en Borgers Søn tabte mere end 1 Øre i Spil, saa var han ei forbunden til at betale det. Om en Søn gik i Kloster mod sin Faders Villie, da kunde han siden ei faae noget hverken af Fædrene- eller Mødrene-Arv, det samme gieldte om en Datter, som giftede sig mod sin Faders Villie. Til Bryllup maatte ei være mere end 30 Tallerkener og 5 Retter, og af hver Tallerken skulde dagligen (saalænge Brylluppet varede) betales, uden af de Geistlige, 4 Skilling; havde de mere, da betale til Bispen 1 Mark og til Byen ligesaameget. Tyvene skulde Fogden holde i Forvaring til næste Thingdag, og af hver "comedia"

(maa-

Erik Menveд Aar 1294.

(maaskee istedet for Comirio, Comitium, hvilket venteligen betyder et Qvarter, thi Byen var vel da inddelt i Qvarterer, ligesom nu) skulde aarligen derfor gives Fogden 4 Penge, men en Giest betale for sin Tyv en halv Mark. Ingen maatte stævnes for en verdslig Ret, uden ved en Herold, "Præco", der har en Stav, som havde Bispens Mærke, og det skulde skee i to Andres Overværelse, og maatte han ei indstævne at møde uden paa Thinget, eller til det Sted "Ændæbotha", eller og til et Sted, hvor Raadet og Fogden sidde, dog Bispens Ret uforkrænket, at indstævne hvorhen han vilde. Hvilken Borger der drog fra Byen i sit Ærinde, og blev længere borte end i 6 Dage, skulde stille en, som gik i Vagten for ham, og en Syg som blev længer end 1 Maaned borte. Ligeledes hvo der havde falsk Alen, Skieppe, Vægt, Pundere, Bismer, eller andet saadant, skulde første Gang bøde 3 Mark, anden Gang 6, og tredie Gang miste sin Hovedlod, og være ærelig. Hvo der slog en Vægter, skulde bøde 40 Mark til Bispen og 40 Mark til Byen; og kunde han ei betale, da kastes i Byens Fængsel. Naar der ringedes med Brandklokken, da skulde enhver Vægter være paa sin Post, og forblive der til Morgen-Klokken gik, og Portvægterne være siden paa deres Post til der ringedes med Aften-Klokken; hvo der forsømte dette, skulde betale 3 Mark til Byen, eller og kastes i Fængsel; og efter Klokkernes Ringen skulde Byens Porte og Havne tillukkes, og igien oplukkes. Dersom i Ildebrandstilfælde nogens Hus blev nedbrudt, med Øxe nedhugget, eller ved Hager nedrevet, da skulde de, som boede i Nærheden, erstatte ham Skaden efter Raadets Skiøn. Fandtes et Skib uden Styrmand mellem Skogshoved, Aaen "Awordhe" (maaskee den, som ved Flakkekroen falder i Havet, eller og den, som ved Hundige falder i det, og er Grændsen for Smørum

Herred)

Eric Menved Aar 1294.

Herred) Saltholm eller Amak, da skulde det ei ansees for Vrag; men hvo der fandt det, skulde føre det til Slottet, og faae Løn for sit Arbeide af Fogden, og om han ei giorde det, ansees for en Tyv. Ingen Spedalsk maatte tvinges til at gaae ind til anden Spedalsk, saalænge han offentligen undgik Selskab med andre Mennesker. Bispens saavel verdslige som geistlige Rettighed strakte sig fra Tuleshøy til Gamlebothe-Havn (maaskee Kallebode, da udenfor Byen og ligefor Amager) og over Amaget, Saltholm og Kiøbenhavn. — Heraf sees, hvor vigtig en By Kiøbenhavn da allerede var, og at den havde efter Tiderne en god Indretning og et godt Regimente. — Uden Tvivl hører vel og til dette Aar den ny Ed (Lang. VII. 99) enhver Raadmand i Kiøbenhavn maatte afægge ved Gud, Jomfru Maria, alle Helgene, og Evangeliibogen, at han af al sin Kraft og Kundskab vilde holde de Bylove og Anordninger, som Roskilde Bisp havde givet Kiøbenhavn, og herefter i hans Tid kunde give, og at han vilde forestaae sit Embede uden Hensigt til Vrede, Avind, Had, Venskab, Gunst, Frygt, Gave eller Løfter, alene see paa det rette og afværge alt hvad af nogen kunde være i Verk imod Bispen, Kirkens Gods og Byen, og ei aabenbare, uden for Bispen, Raadets hemmelige Anslag.

Den 28de Junii bekiendtgiorde i Roskilde Bisp Johan af Roskilde og Kapitlet der (Hvitfeld p. 305), at 4 Kaniker af Reval havde i deres Nærværelse tilstaaet, at hverken de eller deres Formænd og Medkaniker nogensinde havde valgt en Bisp i Reval, eller havt Rettighed dertil, men alene de danske Konger, og den nu regierende Kong Eric, og aflagde de Bekiendelse herom, samt Forsikkring for sig og det ganske Kapitel i Reval, som de havde fuldkommen Fuldmagt fra, at de aldrig hverken i Henseende til Bi-

spe-

Eric Menved Aar 1294.

snevalget eller i nogen anden Forretning, vilde enten selv eller ved Kapitlet lægge Kongen eller hans Eftermænd noget i Veien.

Aage og Peder Saxes Sønner gave den 10de October deres Samtykke til, at Herre Bodo, Decanus og Kanik i Aarhus, maatte kiøbe Godset i Holmstorp i Haslæ Herred af Fru Ingeborg, deres Moster; dog saa, at de maatte have Igienkiøbs-Retten for samme Kiøbe-Summa.

Kroniken, som slutter med 1317 (Lang. II. 175) vil, at Lunde-Kirkes Gods blev borttaget efter Kongens Befaling af hans Broder Christopher. At denne sidste endnu ikke var Hertug, men alene endda Junker, "Domicellus", beviser Udtoget af et Diplom angaaende Tiærebye Kirkes Frihed (Lang. IV. 387-88) og en Forening det angaaende imellem Bispen og Kapitlet i Roskilde, og St. Peders Kloster i Nestved. Kong Eric selv og hans Broder Christopher bevidnede, at de havde seet en Præsentation af Præsten til Tiærebyy, og Roskilde Bisp Ingvars Collation, samt Pave Honorii 4de Stadfæstelse, og bød Kongen Sognefolkene villigen at betale Tiende og andre Afgifter, samt forbød, at ingen maatte giøre St. Peders Kloster i Nestved Forfang herudi.

Johan, som havde været Kok hos den roskildske Bisp Ingvar, overlod Godset Sisthorp (Lang. IV. 503) til Herre Asker Jonsøn, Ridder, hvilken mægtige Mand besad det derpaa i 14 Aar, og forholdt Sorøe Kloster det. Derimod skiænkte Herre Albert, en Søn af Grev Albert af Gliken, til det den 8de Februar (Lang. IV. 512), hvad han besad ved Ræveøbro Mølle, nemlig Stiborb, Dambaand, og Fiskeriet deri, og skiødede Klosteret det paa Løve-Herreds-Thing ved sin Kappellan Herre Johan.

Eric Menved Aar 1294.

Kong Eric sendte en Krigsmagt med Hunehals (Hvitfeld p. 305), som dog ei blev indtaget; dog plyndrede den i Grev Jacobs Land Nørre-Halland, hvori Petrus Olai (Lang. I. 289. conf. ibid. p. 249) antegner, at Jacob blev fanget, og det var maaskee Grev Jacob; men da ingen anden gammel Krønike siger dette, saa tænker jeg, at ved denne Jacob ei forstaaes nogen anden end Provsten af det Navn, som efter Magnus Mathiæ (Series episcop. Lund. p. 92) slap ud af Fængslet den 12te December, men dette er uden Tvivl urigtigt; thi saalænge sad han neppe, ligesom det vist er urigtigt, at han sad paa Sisborg. Denne Provst bar det Tilnavn Lang, og var maaskee beslægtet med Ranild Jonsøn. Samme Krigshær ødelagde og brændte den halve Del af Øen Hisingen i Norge; dette skede ved den rygiske Fyrste Wizlaf (Lang. I. 249. III. 120. Torfæus IV. 386), som anførte Hæren. En fornem norsk Herre, ved Navn Rafn Jonsøn, blev da fangen.

Den 24de October døde (Lang. I. 295) Niels Hermansøn, Advocat i Roskild.

Den 2den Augyst døde Cristiern Benedictsun (Lang. V. 555), som gav til Ribe Kirke for sin Sielemesse 2 Øre Rug i Jamthorp.

Ranild Jonsøn blev fanget i dette Aar, og er den ovenomtalte Rafn Jonsøn maaskee ingen anden end ham, thi det beroer alene paa den danske Fortsætter af Snorro (p. 806), som uden Tvivl er den berømte Oluf Worm, der døde 1654; men er det saa, og har han havt rigtige Efterretninger, da maatte den efter Ranild være bleven fanget i Halland, men efter Vedel og Hvitfeld (p. 304) er han bleven fanget i Roskilde, og det efter Krøniken, som slutter med 1415 (Lang. I. 392) af Kong Erics

Bro-

Broder Christopher, og siges der ved denne Leilighed, at Ranild havde været Erik Glippings Kammerjunker, "Cubicularius", altsaa ikke Kammer- eller Rentemester, "Camerarius", hvilket ogsaa næsten er troligere. Med hans Paagribning skal saaledes være tilgaaet. Efter Marsk Stigs Død bleve hans Sønner uenige, skilte sig ad, og flygtede hver sin Vei, saa skriver Ericus Olai (lib. III. 143), hvilket gav, efter Vedel (Kiempeviserne af 1695 p. 257), Kong Eric Anledning til at indtage Hielm og i Grund ødelægge dens Befæstning, og da flygtede uden Tvivl Ranild Jonsøn derfra. Langebek formoder (Scriptor. Rer. Dan. IV. 550), at hans Fader var Johan Ranesøn og Moder Elizabeth, en Datter af Niels Falster, hvis Fader var en Dattersøn af Asker Røgh, den store Absalons Fader. Ranild havde besiddet det bekiendte Giordeløf Gods i Sieland. Efter Hvitfeld blev han fangen i Niels Brokes Gaard i Roskild, og var en Søstersøn af Erkebisp Jens Grand, som dog ikke kan være efter nylig anførte uden Tvivl rigtige Formodning af Langebek, at han var af de Langer, og uden Tvivl altsaa i Slægt med Provst Jacob Lang. Efter Visen begav han sig fra Hielm til Roskilde, og vil Vedel (i Kiempeviserne l. cit. p. 265), at han opholdt sig der i Graabrødre-Kloster, og havde de mægtigste Geistlige til Beskyttere, som vare i Slægt med ham; men Kongen fik Tilladelse af Paven at bryde Klosteret, som og skeete, og forraadedes han der ved sin egen Hund ved den Brend, igiennem hvilken han havde sin Indgang af Muren, inden i hvilken hans Kammer var, og ginge der adskillige Løngange fra det, og en besynderlig ind i Kirken, saa at han kunde staae inde i Alteret og høre Gudstienesten, og paastaaer Vedel selv at have seet det Hul, førend Graabrødre-Kloster blev nedbrudt; men alle disse Omstændigheder

Eric Menved Aar 1294.

synes

Eric Menved Aar 1294.

synes at være fabelagtige. Efter Visen (l. cit.) skal han have forholdt Kong Eric, da han blev fremført for ham, at han havde tient i hans Faders Gaard, og været hans giæveste Svend, samt ofte baaret ham selv i sin Favn. Kongen svarte hertil: at han for sin Tieneste havde faaet Penge og Klæder; men at han nu skulde klæde en Steile, fordi han havde forraadt hans Faders Liv. Dette er vist, at han blev radbrækket udenfor Roskilde, og lægger Visen til, at alle Fruer i Byen græd for ham, at han gik vaandesuld til sin Død, at han bad de Omstaaende læse et Pater noster for hans Siel, og at nogen vilde melde hans Kone liden Kirsten, at hun vilde holde sig med Ære, og ønskede han, at Gud vilde antage sig hende og hans smaa Børn. Efter en anden Vise (l. cit. p. 263) lader det, at hun har været en Datter af den norske Grev Mindre Alf, og at han har været forlovet med hende, førend Kong Erics Mord, men først faaet siden Bryllup med hende, hvorvel ei med Moderens Samtykke eller gode Villie. Vedel vil, at Klereriet tog Ranild, som var det beslægtet, ned af Steilerne, førte ham med Proces ind igien i Roskilde By, og begrove ham i Kirken, venteligen Graabrødrenes. Efter 6te Tome af danske Atlas S. 744 skal Rani være bleven fanget i Fyen paa Ranisholm, en Fierding Vei Nordvest fra Nørrebroby i en Hule, hvorom endda haves en Vise. Men efter en anden Sagn, anført i samme danske Atlas 4de Tome p. 212, skal han have boet i Jylland, Skanderborg Amt, Framlev Herred, Stor-Ring Sogn paa et Slot, kaldet Sandgrav-Vold ved Søballe-Sø, hvor endnu sees Levninger af 3 Bygninger med dybe Grave om og Vindebroer. Men hermed maa være som det vil, saa er det dog sikkrere med Aarbøgerne at troe, at han blev steilet udenfor Roskilde, end med samme Sagn, at 2 Høie der, Steile- og Dronning-Høi, have Navnet

deraf, at han blev stellet paa den ene, og at Dronningen saae hans Henrettelse paa den anden.

Eric Menved Aar 1294.

Efter en Vise i Syvs Udg. af Kiempevis. 1695 p. 240 begave Marsk Stigs 2 Døttre sig efter Inddragelsen af Hielm til den svenske Kong Byrge, som jog dem af sit Land, fordi deres Fader dræbte hans Morbroder Kong Eric, som dog ei var Byrgers Morbroder. Derefter kom de til Norge, hvis Konge Eric tog dem under sin Beskyttelse, fordi han kiendte deres Fader, som var en Mand af Mund og Haand. Der nærede de sig med at væve Guld i Rør, et Slags Drap de d'or. De vævede deri Maria og Barnet, den norske Dronning og alle hendes Meer, Hiort og Hind, sig selv, Guds Engle. Den ældste Søster traade Væven, den yngste vævede den ud til Ende, samt affældte den og overgav den Dronningen med mange Taarer. Men kort efter døde den ældste af Sorg, hvorpaa Kongen gav sin yngste Søn til den anden, hvilket er saameget desmere urigtigt, som Kong Eric havde aldrig Sønner. Saaledes er Digt og Sandhed blandet sammen i de gamle Viser, hvilke dog i Henseende til Sædvanerne og Skikkene ere af Vigtighed.

Efter den ældre Svaning hos Bartholin (Mst. Hist. Eccles. Dan. ad annum 1294) drog den danske Konge til Vendsyssel, hvor Almuen havde slaget sig til de Fredløse, han dæmpede dem, og tvang de Rigeste til at oprette Altere i Kirker og Klostre, hvorved Messe holdtes for hans dræbte Faders Siel.

Schwartz taler i Nordteutschland S. 108 om en Matricul fra dette Aar af Roskilder Bisp, hvorudi skulde opregnes alle de Byer, som hørte til Landskabet Streige paa Rygen. Denne Matricul maa altsaa være en anden, end den der omtrent er givet 1370, og som findes i Langebeks 7de Tome p. 1 152. Imidlertid er

den,

Eric Menved Aar 1294. den, som findes trykt i Actis literariis Sveciæ T. 2. p. 582-610 det samme, som staaer hos Langebek Tom. VII. p. 133-152. og om begge har Stephanius havt den Mening, at den var begyndt 1294, hvorpaa jeg dog tvivler.

Andreas Cornelius skriver i sin Frisiske Historie (Leuwarden 1742, 4to. p. 125-26), at de 7 Solande, som endnu 1294 udgiorde Frisland, sendte Legater til den danske Konge, og bade om hans Beskyttelse. Hvorvel han blev bestyrtset herover, saa tog han dog herimod, og gav dem en Stadtholder, den han giftede med sin egen Søster. De Frisiske Dommere toge vel imod ham, og Kongen kom selv til Grøningen, hvor han blev hyldet af alle Friser, og hvor han gav dem de danske Love, og fastsatte hvad Skat de skulde give ham, han indsatte og et Raad i Grøningen, og drog derpaa hiem. Men efter et halvt Aar begyndte Stadtholderen at tyrannisere, hvorover Friserne sloge hans Hoved af, og sendte hans Kone hiem paa et Skib til hendes Broder, hvor hun kom ned med en Søn, der, da han blev 15 Aar, drog til Elms i Grøningen med et Skib, for at hevne sin Faders Død, gav sig ud for en Kiøbmand, og lokkede derved Dommerne ombord, hvor han drak dem til, og førte dem saa til Danmark. Kongen truede dem med Livsstraf, endeligen lod han sig dog overtale til at lade en af dem drage til Frisland, for at bringe det igien under sin Lydighed, som og skeete. Han sendte da atter en Stadtholder, som i Begyndelsen regierte vel, men siden ilde, hvorfor han og blev fordrevet. Aurelius lægger til, at have ogsaa læst, at dette skeete 100 Aar tilforn. Dog om alt dette findes aldeles intet hos frisiske og hollandske aldre og nyere Skribentere, intet hos danske og norske, saa at om endog det mindste skulde være heri, maatte man gaae tilbage til Godfrids Tider, og omtrent Aar 800.

Paa

Paa en Fredag bekræftede Grev Adolf af Holsten og Stormarn, hvad hans Fader og Farbroder havde givet til Reinbek Jomfrü Kloster, og beskriver Grændserne deraf. Besynderligt, at i dette Diplom, endskiønt original (i Geheimearkivet), Dagen er udeladt. — Eric Menved Aar 1294.

Imellem Stæderne Stade, Magdeborg, Halle, Goslar, Brunsvig, Wismar, Rostok, Gripsvald, Stralsund og Kiøbmændene i Novgorod blev afgiort (Willebrandt Hans. Chron. 2ter Abtheil. p. 18), at man i alle Processer kunde appellere alene til Lybek; saaledes blev denne By alt mere og mere vigtig og Hoved for det store Selskab af de forenede Stæder.

Den 2den Januar skienkede Grev Otto af Aldenborch udi Delmenhorst (Vogt Monum. ined. I. 519) med Samtykke af sin Broder Maurits, Kanik i Bremen, og sine 2 Sønners Johans og Christians, et Hus i Wienhusen til sin Moster Sophie, Abbedisse i Bersen, og til Klosteret der, fordi hun paa dets Bekostning havde ved at forskaffe hans 2 Døttre Jutta og Agnes Klæder og andet Fornødent, befordret dem til Quedelinborch Kloster. Grev Maurits af Aldenborg, Kanik i Bremen, overlod (Vogt ibid. 520) Advocatiet i Stuka til Klosteret Hilgenrode.

Raadet i Lyneborg bevidnede den 21de Februar, at Ridder Herre Wasmod af Knesbek havde solgt en Chor Salt i Lyneborg til Johan Bertoldi, Borger der; siden blev denne Chor givet til Klosteret Reynevelde. Udi Hersfeld overlod dets Abbed, Prior og det gandske Kloster Landsbyen Lanchove til Wolrad, Provst i Lybek og Zwerin, for 2 Chor Salt i Lyneborg. Pergaments-Originalen giemmes i det kongelige danske Geheimearchiv.

Udi Stade den 13de October stadfæstede den bremiske Erkebisp Gyselbert,

Eric Menved Aar 1294.

selbert Hospitalet for Fattige i Neumünster. Dette Document giemmes i samme Archiv.

Den 14de October stadfæstede (Dogiel Cod. Diplom. Polon. IV. 35-36) udi Dantzig Premislaus, Hertug af Storpolen, Toldfrihed til Elbingerne, som den pomerske Hertug Mestwin havde givet dem.

Den norske Konge udgav alvorlige Breve om Præstegodset i Island; derimod bleve mange Lægfolk bandsatte, som havde det i Besiddelse. Hekla brændte femte Gang, og var herved et stærkt Jordskiælv paa Island. (Lang. II. 120).

Iblant mange udenlandske Konstnere, som opholdt sig ved Kong Erics Hof, var og en ved Navn Thrand Fistler (Torfæi Hist. Norv. IV. 386-87), som i Julen skulde vise en Krigskonst, som bestod i en saa stærk Lyd, at Faa kunde udholde den; Mænd sank i Knæ, og frugtsommelige Qvinder foer ilde. Dog lader det, at den ingen dræbte. Thrand kom i stort Venskab med Islænderen Laurents, en Søn af Kalf Kagge, som siden blev Bisp i Holum; giorde sin Konst for ham, men lod ham først stoppe sine Øren til. Intet andet udfordredes til den, end et Kalveskind "Srupa" Ild og Svovel, som han sagde, men rimeligviis har han fortiet Salpeteren; og da den lærde Engelænder Roger Baco levede paa denne Tid, saa har han vel lært denne Konst af ham. Laurents havde fulgt med Peder af Eide, Stadtholder (præfectus) udi Nord-Fierdingen paa Island, og var bleven vel antaget ved Kongens Hof i Bergen, og havde ofte spist ved hans Bord; derfra drog han til Erkebisp Jorund i Nidaros, som havde megen Trætte med sine Kaniker (conf. Lang. II. 196) der ofte appellerte fra ham til Paven, og derfor trængte Erkebispen til Geistlige, der vare erfarne i Lov og Ret. Der opholdt sig saadan En

hos

hos ham, Johan, af Fødsel en Flaminger, som havde studeret i Paris og Orleans, og var erfaren i Lov og Ret (den Canoniske nemlig) fremfor nogen i Norge, kunde derhos tale Latin, Fransk og Flamsk: men som han ei forstod Norsk, saa var han dog ei ret brugbar for Erkebispen, i Henseende til Almuen. Som nu Laurentius forstod gadt baade Latin og Islandsk, det samme næsten som Norsk, og var Erkebispen anbefalet af den holumske Bisp Jørund, saa formaaede Erkebispen ham til at tilsidesætte Skaldekonsten, og derimod at lægge sig efter Lov og Ret, til hvilken Ende han udlovede Johan en stor Belønning, om han flittigen underviste ham i den canoniske Ret. Laurents havde da røde Klæder paa, hvorfor Erkebispen spurgte ham: hvi han gik saa, da det var de Geistlige forbudet? Men da han svarede: at han havde intet andet, lod Erkebispen ham ved sin Svend bringe skiønne sorte Klæder, som han selv brugte, og som han skulde betiene sig af paa Festdagene, og blaa Klæder til Hverdagene, bød ham derhos at give de røde til sin Tiener; derhos anviste han ham Sæde hos bemeldte Johan, hvor Oeconomus pleiede at sidde. Siden betiente han sig ofte af ham, og giorde ham 1296 den 4de Martii paa Søndagen Lætare til Præst ved St. Olafs Kirke. Eric Menved Aar 1294.

Udi Bergen den 22de Februar bød Kong Eric (Thorkelins Diplom. II, p. 266) Herre Erland Amundsøn, og de 2 Lagmænd Nicolas og Eiluf, at forsvare Kanikerne i Nidaros, hvilke Kongen havde taget under sin Beskyttelse. Kongens Kanzler Bardr Særksøn forseglede det, og Jon Kleck skrev det.

Den 7de Martii gave Kong Eric og Hertug Hakon udi Tønsberg et Brev ud, at der havde mødt for dem de velbaarne og skiællige Mænd, Ragnar af Rostok og Walter af Wismar, disse Byers Bud og Ombudsmænd, angaaende de Sager og Kla-

 remaal,

Erik Menvedi Aar 1294.

remaal, der længe havde været paa den ene Side mellem ham, hans Tienere og Underdanere, og Borgerne af Bremen, og paa den anden Side mellem disse Byer og Stæder: Lybek, Stralsund, Gripswald, Anklam, Stettin, Kampen, Stavern, Riga, og Tydske i Wisby, og blev da afgiort, at de Fraværende, som boede Sonden for Lindesnæs, deres Klagemaal skulde afhielpes i Tonsberg til næstforestaaende St. Hansdag, men de som boede Norden for Lindesnæs, udi Bergen. Foreningen i Kalmar skulde følges. Derefter følges deres Privilegier, som bestaae af 16 Artikler, og for det meste ligesom de forrige. Kongens Fogyrde (Ballivus) maatte ingen Hindring giøre dem heri, Fogden ei heller; men Norden for Bergen maatte de ikke handle. Dette Brev er paa Norsk, og findes alene en Afskrivt deraf i Hansestædernes Privilegiers Copibog i det kongelige danske tydske Cancellies Archiv.

Den 16de Marts gav Kongen udi Bergen dens Borgere nogle Breve (Thorkelins Diplom. II. p. 145. conf. Torfæus IV. p. 395), hvori han siger, at elske den frem for andre Kiøbstæder i Landet, og dog havde de ofte været ulydige imod ham; men da han vidste, at det kom kun af nogle faa, saa vilde han ei tilregne dem det. Han bød derfor, at lærde Mænd og Haandgiængermænd skulde giøre Leding af deres Gaarder, og udrede alle andre Byrdyr med 5 Nætters Stævning, og om de da ei adlydede, saa lægges i 3 Marks Boder, og jages ud af deres Gaarder; hverken Indenlandske eller Udenlandske maatte giøre nogen Samling eller Sammenløb, eller giøre sig noget Lov eller Sætning, thi det tilkom alene Kongen med gode Mænds Raad; hvo herimod handlede, skulde ansees for en Landsforræder, miste alt hvad han eiede, samt blive landflygtig; Samdrik og Gilde forbødes Sendebud, Guldsmede, Engelands-Farere, Svenne, Bidner, Bysvenne og an-

dre

Eric Magnus Aar 1294.

ved Sige; Søtingen (offentlige Kriver) skulde holdes som sædvanlig. Ingen maatte bære Vaaben, uden Gielkerne, hans Ombudsmænd og deres Svenne, som skulde bevare Byen; hver ellers, som giorde dette, skulde miste sine Vaaben, og bøde 3 Mark. Ingen maatte bygge Hus ved Stranden eller i Kongens Alminding, uden kongelig Tilladelse, og det efter Biærpniar-Retten (en Ret jeg ikke kiender; man kan giette paa Bergens eller Færøernes, dersom denne sidste ei blev givet senere; maaskee det skal være Kirke- eller Kiøbstæd Retten). Hvo som tilegnede sig Kongens Alminding og Fædrenegods, skulde ansees for Landsforræder. Raadmændene skulde bedre pleie Retten end hidindtil, og altid staae Gielkerne og Lagmændene bi; og derfor skulde de være fri for Nævninger og Leding. Naar Kongen ei var tilstede, skulde Gielkerne og Lagmænd have Magt til at ind- og afsætte Raadmænd. Bardr Sverkosen, Kanzler, forseglede dette, og Jon Klerk skrev det. Kongen skriver sig her Ericus Magnus (Eiriker Magnus), som i alle norske Breve, men aldrig i noget latinsk.

Den 6te Junii indginge Stæderne Lybek, Riga, og de Tydske, som boede i Wisby (i Edvardsons skrevne Historie af Bergen siges denne Anordning at være givet Onsdagen for Midfasten d. e. den 24de Martii) en Forening med den norske Kong Eric og hans Broder Hertug Hakon, samt Borgerne i Bremen, og indginge de den og for de Søstæder Rostok, Stralsund, Gripsvald, Anklam, Kampen, Stavern og Stetin, og skete den ved Herre Jonas Ladenaw, Raadets Sendebud, Ombudsmand af Lybek; efter den skulde alle Klagemaal af den norske Konge og hans Undersaatter og Bremens Borgere afhielpes, der skulde være tryg og stadig Venskab med dem, og faaer de Norske omtrent i alt samme Sikkerhed i de tydske Søstæder, som disse havde i Norge. Dette

Brev

Eric Menved Aar 1294.

Brev findes paa Latin hos Torfæus (Tom. IV. p. 389), hvor det er deelt i 8 Artikler, og har Willebrandt (3de Afdeel. p. 10) taget det af ham. Paa Dansk haves en Afskrift deraf i det kongelige danske Geheimearchiv, taget af Eric Valkendorphs Pergaments Copibog. Paus i de norske Love T. 3. p. 180 i 183 har en anden Forordning, givet i Tønsberg af Kongen og Hertugen samme Dag; men det lader til, at her ere sammenblandede Forordningerne af 7de Marts og 6te Junii. Mærkeligen siges her, at Kongens Vægt laae i Almindingens Forvaring, og at den var efter gammel Sædvane og efter Lovens Bydende; dog maatte de Tydske faae den ud, naar de vilde.

Den 6te Julii udi Tønsberg udgave Kong Eric og Hertug Hakon deres Brev om, at Johan Runesse (i det Tydske kaldes han Reynecke) Sendebud og Fuldmægtig for Stæderne Lybek, Riga, og de Tydske i Wisbye, mødte for dem om Forlig mellem dem og Borgerne af Bremen paa den eene Side, og bemeldte 3 Stæder og Campen, Staveren, Wysmar, Rostock, Stralesund, Gripswald, Stetin og Anclam paa den anden. Ligesom dette, saa kommer og alt det øvrige overeens med hvad jeg forhen havet anført om Foreningen i Tønsberg den 7de Marts, hvilket bringer paa de Tanker, at dette sidste er et urigtigt Datum; thi det er ikke rimeligt, at tvende enslydende ere givne i Tønsberg den 7de Marts og den 6te Julii. Vel staaer egentligt det første Datum ikke i Diplomet, men Hvide Søndag, med hvilket Navn Søndagen Invocavit betegnes, som i dette Aar indfaldt den 7de Marts; men maaskee de Norske have med sligt Navn belagt Pindsefest, thi saa faldt den hele Vanskelighed bort. Det sidste Diplom er trykt paa Latin hos Torfæus l. cit. p. 387. Drejer Jus publ. Lub. p. 94. og Thorkelin p. 147, og findes i Rostokker Byes samtidige Perga-

ments

mærs Protokol, og en Afskrift deraf, taget den 22de May 1709, og bevaret i det kongelige danske Gehaimearchiv. I Valkendorphs Samling findes det i en dansk Oversættelse, og Willebrandt har i en plattydsk trykt det (III, p. 8). Samme Dag den 7de Julii gave Kong Eric og Hertug Hakon udi Tunsberg Privilegier til Byen Campen, hvis Sendebud og Fuldmægtig var Jacob Pin af Nagle, deilunde, ligesom de andre, undtagen at Guestrau nævnes blant Byerne, som havde havt Stridigheder med de Norske. Samme Sted og Dag gave de og Privilegier til Byen Wismar, hvis Sendebud og Fuldmægtig var Walther af Clube, og til Byen Anclam, som der og paa flere Steder kaldes Tanglem, hvis Sendebud var Balduin af Gripswald; samt meddeelte Byen Bremen (Cassels Sammlung von Urkunden p. 7-16), hvis Sendebud vare Waltern, kaldet Nepal, og Eric Raderonis (Søn). Afskrift af den med alle Byerne indgaaugne Forening, alle af eens Indhold, uden at i denne sidste nævnes ei alene forommeldte Sendebud, men ogsaa Reimekin, Roberts Søn fra Rostok, Godtscalc fra Stralsund, Waldovin fra Gripswald, Hiddo af Stovere fra Campen, og Albert af Bremen fra Stetin. Rimeligen har hver By faaet saadanne Privilegier, da de alle komme overeens med hinanden. De findes alle i Copibogen af Hansestædernes Privilegier, som forvares i det danske tydske Cancellies Archiv.

Eric Menved, Aar 1294.

Den 14de Julii fra Tunsberg gav Kong Eiricus Magnus Islænderne en Anordning og Tillæg (Thorkelins Diplom. II. p. 151) til dets Lov efter Lagmand Thorlakus Begiering; men da den alene angaaer Island, saa vil jeg ikke her videre handle om den. Arngrim og Torfæus (Histor. Norv. IV. p. 399) henføre den til 1297.

Eric Menved Aar 1294.

Den 1ste Julii gav Kongen udi Tønsberg Bremens Privilegier (Thorkelins Diplomat. II. p. 155), hvorved han tog dens Borgere, Kiøbmænd og Indbyggere iblant sine særdeles og fortroligste Venner fremfor alle engelske og tydske Kiøbmænd, som de havde fortient ved deres Oprigtighed, hvorover han byder alle sine tro Mænd at befordre deres Gavn, beskytte og vare dem; de skulde af hver Læst Sild, som de fangede paa de norske Kyster, kun betale 3 nye og gode Penge Sterling i Told, saalænge Kongen levede, og skulde Kongens Tolder troe Styrmanden og 2 andre Mænd af Skibet, som Folkene udvalgte, paa deres Ed. Cassel har trykt i Brem. Freyheitsbriefe p. 18. 19 den, saa og en Vidisse af Kong Hakon 1299 den 23de August udi Bergen.

Den 11te Januar 1295 skrev Bisp Arno af Stavanger til Pave Coelestinus, angaaende en Appel, som hans Kanniker havde giort fra hans Dom af 10de December 1294 til Paven den 16de December om Gaarden Firing, beliggende til hans Bord, og til Domkirken, som han ved den havde igien tildømt sig, da hans Formand Thorgill havde efter [illegible] Raad overladt den til dem. Alt dette er indført i en Vidisse af Abbed Eric af Munkelif eller St. Michaelis Kloster i Bergen, udstædet 1296 den 18de Januar.

Den norske Hertug Hakon sendte sin Væbner Hakon Ormsøn med to Breve til den engelske Kong Edvard, og udbad sig hans Raad om at faae et engelsk Fruentimmer til Ægte. Herpaa haves (i Thorkelins Analecta p. 160. og Rymeri Acta II. p. 638) Kong Edvards Svar fra Westmünster den 15de Junii, at dette behagede ham, og tilbyder hun ham, enten selv personligen at komme over, eller at skikke sine Sendebud, til hvilken Ende han sender ham et Leidebrev for et heelt Aar, og sender dette sit Brev ved bemeldte Væbner.

Rus-

Russerne indtoge igien Kexholm (Ericus Olai III. 153-54. Lagerbring II. 674. Messenius Tom. II. 70). Eric Menved Aar 1294.

Udi Stokholm den 2den Januar udgav Kong Birger, som skriver sig de Svenskes og Gothers Konge, en latinsk Bekræftelse paa Uplands Lovene, samlede af Birger Lagmand i Tyunde Land med Overlæg af 12 gode Mænd; denne er trykt paa Svensk foran for Uplands-Loven.

Udi Nicolai den 4des Sted blev endeligen den 5te Junii (Muratori Gesch. von Ital. VIII. p. 214-170) en hellig, men enfoldig Eremit, Peder af Morrone, valgt til Pave, som kaldte sig Coelestinus 5te; men, da han ei kunde finde sig i sin nye Værdighed, frasagde han sig den 13de December, hvorpaa Cardinal Cajetanus blev den 24de December valgt til Pave, som kaldte sig Bonifacius 8de, og var en listig og kløgtig Mand.

Mistevin, Hertug af Bagpommern, døde den 25de December. Dlugoss (Histor. Pol. VII. c. 874) henfører hans Død til dette Aar, Micrælius (altes Pommerl. II. 289) til 1295, men Kroniken af Oliva til 1297; dog, da Premislaus af Store-Polen satte sig i Besiddelse deraf efter Mistevins Død, saa maa denne vel være død 1294; thi Premislaus selv døde 1296 den 8de Februar. Naar Messenius (Tom. II. p. 70) vil, at Premislaus slog sin Gemahlinde Reckissa, den svenske Kong Waldemars Datter, saalænge, indtil hun døde i dette Aar, saa maaskee har han forvexlet hende med hans første Gemahlinde Lucardis; imidlertid forsikres det, at Premislaus er bleven anden Gang gift, eftersom Hertug Albert af Saxen skal (Continuat. Alb. Stad. p. 321) have 1302 ægtet hans Enke Margrete, Datter af Albert, Markgreve i Brandenborg, og var hun en Datter af Mechtild, som var den danske Kong Christophori 1stes Datter.

Erik Menved Aar 1294. Den russiske Storfyrste Demetrius døde, og havde sin Broder Andreas til Eftermand. (Petersb. Journal 1778. Vter B. S. 328 og 403).

Aar 1295. Den 19de Februar bekræftede den danske Kong Eric udi Slangerup (Langeb. VI. 449) Salget af Holmstorp i Tilest Sogn ved Frue Inger, Enke efter Herre Johan Erlandsøn, til Decanus Brother, Kanik i Roskilde, for 260 Mark sielandske Penge gangbar og god Mønt. Kongens og hans Broders Junker Christophers Segl bleve forhængte. Vidner våre de Herrer: Ulf Jonsøn, Tuvo Rinæbæk og Efrard Maltik (Molske). Inger selv gav samme Dag og Sted (Lang. l. cit. p. 451) sit Skiøde paa Holmstorp til bemeldte Brother, i Nærværelse af sin Svoger Herre Johan Pedhersøn. Forud den 22de Januar havde Nicolaus Magnussøn og Peder Jonæsøn af Skaane ved Brev (ibid. 487) til Degnen Brother, Kanik i Aarhus, (hvor han da ligesaavel maa have været Kanik, som i Roskilde) givet deres Minde, som hans Frænder, til at Frue Inger maatte sælge Holmstorp til ham; det samme gav og Nicolaus Thorstens søn, kaldet Haki, den 25de Januar (ibid. 488). Og den 1ste Februar udstedde (l. cit. 450) Otto, Erkedegn, Hakon, Cantor, Mester Mathias, Thrugill, Sacristan ved Aarhus Kirke, Johan Litle, og hans Broder Thori af Wichelin, samt mange flere gode Mænd af Hasle Herred deres Bevis, at Provst Olav af Aarhus havde efter Frue Ingiburghs (altsaa skulde Ingeborg og Inger have været eet Navn) Begiering forkyndet paa trende Thingdage efter hinanden før Mariæ Renselsesfest Holmstorp til de nærmeste Arvinger, saaledes som omstændeligen indført var i Thingbogen (liber legalis); men saasom ingen af dem

havde

havde mødt, enten til at giøre Forbud, eller til at fremhyde Kiøbesummen, saa var af alle Thingmænd enstemmigen bleven dømt, at førnævnte Frue kunde frit sælge Godset til hvem hun vilde.

Eric Menved. Aar 1295.

Den 3die Martii igiengav Kongen udi Kiøbenhavn nogle Skibsreder (Navigia) til den roeskildske Bisp Johan og Stigtet, som fremfarne Konger havde skiænket did, men som igien vare i Kongens Navn tagne fra Kirken; dette skete efter hans Raads Samtykke og Raad; dette Document er indført i en Vidisse, udstædet i Ringsted paa Landsthinget 1417 den 15de December ved den sielandske Landsdommer Johan Gørsting, Peder, Abbed i Ringsted, samt flere, deels Præster, deels Indbyere og Borgemester (Proconsul), Peder Arfast af Ringsted, og bevidnede, at under Kong Erics Brev hang det store Segl, kaldet Klemine, i Silketrader, og forestilte det paa den ene Side i Skioldet tre kronede Leoparder, og paa den anden Side Kongen siddende i sine Prydelser paa sin Throne. Brevet er givet i hans Kronings ottende Aar, hvilket beviser, at han er bleven kronet 1287.

Omtrent ved denne Tid og om Sommeren var det nok, at Pave Bonifacius ved sin Bulla fra Rom til Erkebispen af Lund og Lydbisper, stadfæstede den beryggtede Constitution: Cum ecclesia Daciana; thi han har ventelig først giort det efter Provst Jacobs Ankomst til Rom. Vel fører Cypræus (Annal. Slesv. p. 301) den hen til 1294; men da Bonifacius først blev Pave i det Aar udi Julen, og Jakob endda ei var ankommen til Rom, saa er det ikke rimeligt. Forhen, uden Tvivl den 27de April, havde Paven fra Lateran ved Brev (Lang. VI. 258) til Præsten Johan Sten, Kannik i Roskilde, stadfæstet hans Dispensationsbrev til geistlige Embeder (da han var avlet af en Præst, og et ugift Fruentimmer) som Bisp Tycho af Aarhus havde meddeelt ham; tilligemed giver

Eric Menved. Aar (1295.)

Paven ham Tilladelse at maatte beholde Kanonikater i Roskilde og Præste-Embedet i Helsingøer, hvorhen han var forflyttet først fra Egebiærgh i Roskilde Stigt, siden fra Øster-Bynnedeslef i Børglum Stigt, og endeligen fra Wrethevat i Ribe Stigt. Den 20de Junii stadfæstede Paven fra Anagnia Gaven af noget Jord og Eiendele, som Menigheden af Kiøbenhavns Slot havde givet til Bisp Johan i Roskilde. Den 23de August fra Anagnia formanede Paven (Raynaldi Annal. Eccles. Tom. XIV. Ann. 1295. p. 485) Kong Eric til at sætte den lundiske Erkebisp Johan i Frihed, og at tillade ham frit at reise til det apostoliske Hof. Paven ønsker ham et sindere Raads Middel: siger, at Kongen er bleven forført ved Sladder og legnagtige Forestillinger af onde Folk til at fange Erkebispen, og at der skete skrækkelige Ting, Misgierninger, og opkom Trætte og Had. Paven sendte sin Nuncius og Capellan Isarnus, Erkepræst i Carcassone (i Languedoc) med Breven og til denne Forretning, og bad, at Kongen vilde lade Erkebispen reise med ham til sig, og tilligemed sine egne Sendebud, paa det at Paven kunde faae fuldkommen Underretning om Rigets Tilstand, og blive derved i Stand til at skaffe Fred og Rolighed saavel som til Fordel for Kongen, Prælaterne, de Store og andre i Riget. Paven troede vist, at Kongen vilde fyldestgiøre hans Begiering. Hos Bzovius ad ann. 1295. col. 1031-32 lader det, at Paven har givet Isarnus en Fuldmagt med, at tvinge Kongen hertil, endog ved Band, naar han ei vilde giøre det med det Gode; og taler Raynaldus ogsaa om et Brev af Paven udi denne Sag, sammen det foranførte til Kongen, men uden at anføre det hele eller og Indholdet deraf. Paven siger vel ei, at Provst Jacob var kommen did, men efter Jens Grands Fangsels Historie bliver det dog vel vist, og tænker jeg, at enten ved [illegible]

 eller

Erkeb. Mendveds Aar 1295.

[illegible] Trakkenes Uagtsomhed blev han sat Avignonsiske for Anagnia, som den Stad Paven da opholdt sig paa. Paven skrev da og til alle Bisper i Danmark (Pontoppidan I, 759), at de skulde skaffe ham Mundrn [illegible] at faae Erkebispen sat i Frihed. Ligeledes tilskrev Paven (Pontoppidan l. cit.) Degnen af Lund, Herr og Kannik Andreas, Hr. Jacob Nielsen og Peder af Lund, som da vare paa Hammershus i Forsloven, og havde hans Befaling af Erkebispen, at de skulde troligen bevare det, eiheller for Trudsel, og ei overgive det til Kongen eller hans Fogder, da Paven havde i Sandhed erfaret, at det havde til Lande Sæde; han gav dem og [illegible] og Forladelse for deres Synder, saalænge de havde [illegible] at ligge der i Slottet til Forsvar de maatte [illegible] syngelæse Messer, om end Riget kom i Forbud.

Fra Anagnia skrev Paven den 17de September til Bisp Johan af Roskilde, at da Raadet og Menigheden af Kiøbenhavns Slot havde vegret sig ved at adlyde hans Anordninger, og det dog baade i det Geistlige og Verdslige stod under ham, men der dog siden var indgaaet venskabeligt Forlig mellem dem, og besvoret af Raadet og Menigheden, saa stadfæstede Paven herved denne Forening efter Bispens Forlangende.

Imidlertid havde Olav, Dominicanernes Provincial i Dacien, appelleret den 6te Julii mod Constitutionen: Cum ecclesia Dacianæ. Kapitlet i Roskilde holdt ei heller Bandsættelsen ifølge denne Constitution, tvertimod det afstod ei med Gudstienesten, skiøndt Erkebispen sad fangen (Lang. VI, 295, 96), deels fordi Constitutionen ikke var bleven vedtagen af alle danske Bisper og endnu mindre af Kapitlet, hvis Sendebud vare blevne foragtede og endog [illegible], dog ei havde at rade paa Conciliumets Vedel, og deels fordi Kongen (Christopher) havde efter Regiering af Kong

pitlerne og Kleresiet appellerede for sig og det ganske Rige imod den til Paven, og i lang Tid drevet denne Appel ved det romerske Hof; Constitutionen holdtes heller aldrig af nogen, ja Erkebisp Jacob selv holdt personligen Gudstienesten i Roskilder Kirke), efterat han var kommet af Fængslet, og uden at han havde faaet nogen Erstatning, og blev den aldrig offentligen forkyndet for Kapitlerne, Kleresiet eller Folket; og endskiønt Paven (udentvivl Bonifacius 8de) sagdes at have stadfæstet den, saa var dog ingen Pave-Bulla bleven offentligen viist eller forkyndet for Bisperne, Kapitlerne, Kleresiet og Folket; Erkebisp Johan fornyede den udi Roskilde, og sagdes der, at de nærværende Bisper havde bifaldet den, men da hverken de fraværende Bispers eller Kapitlernes og Kleresiets Fuldmægtige bleve dertil kaldte, saa havde Kapitlerne, saasnart de finge Underretning herom, strax modsagt.

I dette Aar, ud paa Sommeren som det synes, kom der Uvillie mellem Kongen og Hertug Valdemar. Kongen var nu bleven myndig, og Hertugens Formynderskab havde naaet Ende, og synes det, at Hertugen har i nogle Aar ei udøvet det; nu syntes det Kongen, at Hertugen havde formeget af Riget, nemlig Alsø, Errøe og Femern, hvilke Lande han vilde have tilbage efter den Dom, som var falden i hans Faders Tid. Dette foranledigede, at Hertugen den norske Konge og de Fredløse forbunde sig sammen, og at Ericus Broder til Hertug Valdemar giftede sig med en Prindsesse Sophie (Lang. II, 175. III, 121) af det kongelige danske Hus, hvilken Hvitfeldt (p. 306) og Torfæus (Hist. Norv. IV. 390) have anseet for den svenske Kong Valdemars Enke Sophie, som var den danske Kong Eric Plovpennings Datter, og mener Torfæus (l. cit.), at Valdemar forskudt havde, men Messenius (Tom. II, 70), og Pontanus (lib. VII. 390)

der-

[illegible] for Valdemars og Sophies Datter; men det er klart, at Valdemars Sophie var da allerede død i endel Aar (Lagerbring II. 564), og denne Sophie var vist Søster til den norske Dronning Ingeborg, Kong Erics og Hertug Hakons Moder, og til Jutta og Agnes, [illegible], altsaa have de havt Moder sammen, og ei Fader; thi Erik Plovpenning havde vist ei kaldet to af sine Døttre Sophie; altsaa maa hans Enke Jutta have giftet sig igien, og det med en Burggreve af Rosenbergh, hvilket en [illegible] Fortsætter af Albert af Stade (p. 59) bevidner, [illegible] hos Høyer (de Sophia Langelandica p. 107); og har Høyer bevist, at dette Rosenberg hørte siden til Grevskabet Mansfeld, og bragt til temmelig Vished, at Burchard 8de har været Fader til Sophie, og opkaldet hende efter sin Moder Sophie Gemahlinde af Mansfeld; denne Burchard døde efter 1273. Men Jutta var ei alene 2den Gang gift, men som det lader ogsaa tredie Gang; thi Krøniken, der slutter med 1348, siger (Lang. VI. 240) at Sophie, Søskendebarn med den norske Konge, som hedde Eric, var en Datter af Herre Nicolaus af Slavien, hvorved kan forstaaes Nicolaus af Werle, som hedde i Gyldrow, og døde efter 1275; men skulde noget være heri, maae jeg snarere hans Søn Henric 1ste af Werle, som døde 1291, og hvis første Gemahlinde, de meklenborgske Skribentere ville at have været Richiza, Datter af den svenske Kong Magnus Ladulaas, som [illegible] død for 1289; men af sligt Navn havde Magnus ingen Datter; har hun hedt Richiza, saa kan hun have været Birger Jarls Datter, og den unge norske Kong Hakons Enke; men skulde Henric have havt Jutta, saa læres heraf, at hun er død førend [illegible] har Jutta i tredie Ægteskab havt en Nicolaus eller Henric, saa har hun dog kun været

Eric Menved Aar 1295.

Eric Menved Aar 1295.

Sophiæ Stedfader, og saa vinder man Beviis, at Sophie har opholdt sig i det Meklenborgske, da hun blev gift, og at man deraf ved indseer, hvorledes Eric har kunnet komme til at frie til hende. Rimeligen har Sophie ei været ung, da hun ægtede Eric, og formodentligt været född ved 1255, om ei før, hvilket viser, hvorfor hun ingen Børn fik, saavidt man veed. Adskillige Annaler kalde (Torfæus p. 390) Sophie Agnes, hvilket er urigtigt, henføre Giftermaalet til 1296, og sige rigtigen nok, at hun var Søster til den norske Konges Moder. I Anledning af dette Ægteskab og Forbund giorde den norske Konge Eric til Ridder. Eric var Hertug i Langeland; men om han allerede var det dengang, eller blev det siden i Anledning af Freden, er uvist; dog holder jeg mere til den sidste Mening, eftersom Cornerus (col. 947) siger, at Tracten var om Lalund, hvorved vel almindeligen Laaland forstaaes, men her vist Langeland, og at Hertugen (det er at sige hans Broder) fik det ved Freden (Lang. VI. 219). Hertug Waldemar og Broder giorde og Fordring paa det Gods, Junker Abel af Søneborg, og hans Datter Margrete havde eiet, hvilket den danske Konge havde taget under sig, og paastode, at det tilhørte dem som en Arv. I Anledning af denne Krig, lagde Kongen stor Skat paa Klostre og Kiøbstæder, som Kröniken, der slutter med 1327, siger (Lang. II. 175), hvoraf de andre (f. Ex. Lang. I. 189. VI. 222) have taget deres Beretninger. Det lader, at Hertug Waldemar blev af de Forbundne først færdig med sin Udrustning, og lod han sin Flode gaae i Søen, men den blev overrumplet udi Grønsund af de Danske. Efter dette kom den norske Konge først med sin Flode, hvilket var en Lykke for Danmark, og blev der den 25de September udi Hindsgavl i Fyen holdt et Møde mellem Kongerne af Danmark og Norge, for at afiagge deres Tvistigheder;

men

men da de ei kunde komme fuldkommen overens, saa blev en Stilstand sluttet (Torfæus p. 391) som skulde vare fra den Tid og til 15 Dage efter St. Hansdag næste Aar, hvor de da atter skulde mødes til St. Hansdag paa Eegholm ved Skelskør. I denne Stilstand var begreben Kong Eric, hans Broder Christopher, samt Venner og Undersaatter paa den ene Side, og den norske Kong Eric, hans Venner og Undersaatter paa den anden Side. Imidlertid skulde det staae enhver frit for at opsøge Hiemmebevis i deres Sag, og alle have paa begge Sider fri og ubehindret Reise og Vandring igiennem hinandens Riger, undtagen de Fredløse. Kongen af Norge skulde beholde sin Mødrenearv, som han hidindtil havde havt Brug af, og paastod han mere, da vederfares ham efter Lands Lov. Af de Fredløse maatte Grev Jacob af Halland, Niels Knudsøn, Peder Jakobsøn, Niels Hallandsfar, Laugo Laugesøn, og andre deres Medfølgere Læg og Klerke, som vare rømte fra Danmark til Norge, for hvad Sag det var, som og de Afdødes Arvinger, frit forblive i Danmark uden al Forfang; dog saa at de som vare dømte for Kong Erics Banemænd, ei maatte komme for Kongens, Junker Christophers, eller Hertug Waldemars Øine, og skete det uforvarende, da skulde de med tolv deres Slegtningers Ed gødtgiøre, at det var skeet uden deres Forsæt; efter Kongens Befaling skulde strax alt deres Gods gives dem igien, saa at de enten ved sig selv, eller ved andre kunde besidde deres Gods. Krønikerne, som slutte med 1317 og 1348, sige derfor (Langeb. II. 175, 527, 630), at i dette Aar blev Stilstand eller Sikkerhed (Treuge) sluttet med de Fredløse. Den norske Konge skulde imidlertid besidde Hielm (altsaa lader Vedel den danske Konge for tidligen indtage det) og Hunehals, og den danske Eric ei angribe disse Fæstninger. Imidlertid maatte de

Eric Menved Aar 1295.

Eric Menved Aar 1295.

som opholdt sig paa dem, ei slaae nogen Mynt, hvorved den danske kunde forværres; men vare nogle af bemeldte Slot belagde eller indtagne, da skulde de igien overantvordes, og Fangerne løsgives; men hvilke Norske, som udenfore vare fangne, de skulde stille Borgen og Vissen, at indfinde sig til den forskrevne Tid; den norske Konge skulde paa samme Maade handle med de danske Fangne; ingen ny Fæstninger imidlertid bygges nogen Part til Skade, eller Kiøbmænd til Forhindring; Kiøbmænd maatte i Fred fare til begge Riger, seile, handle, vandle, medmindre noget almindeligt Forbud skete; ingen usædvanlig Told fordres; de som strandede, frit bierge deres Gods, indtil de overgave det som Vrag. Hertug Eric (Skade at man ei haver Documentet selv, men alene en dansk Oversættelse i Udtog hos Hvitfeldt (p. 306. 7), og paa Latin hos Torfæus (l. cit.), thi nu kan man ei være vis paa, om han i det kaldes Hertug; thi Hvitfeldt kalder ogsaa i det Christopher Hertug, fordi han siden blev det, men endda kun var Junker) lovede, at Hertug Valdemar skulde have det Gods i Danmark, tilhørende hans Hustru Frue Sophie, og som hun havde arvet efter sine Søstre Jutta og Agnes, og skulde Kongen paa denne Opladelse give ham sit aabne Brev, og Hertug Eric derimod staae hver Mand til Rette, som paa fornævnte Gods kunde have med Rette noget at tale. Ingen Forfang af Kongen eller andre skulde giøres Hertug Eric af Sønder-Halland, Hertug Knuds Søn, paa hvad Gods ham tilhørte; hvad der ellers kunde være Kongen og denne Hertug Eric af Halland imellem om Gods eller andet, det skulde staae til disse gode Mænds Sigelse, Bisp Johan af Roskilde, Jon Litle, Oluf Tygesen, Uffo Jonsøn, og David Thostesen. Om nogen vilde tiltale Kongen af Danmark, eller hans, for Frue Sophie af Sverige hendes Ka-

vernegods (hervet forstaaes vist den svenske Kong Valdemars afdøde Dronning, og ei den Sophie, som nylig var gift med Hertug Eric, og sigtes ved dem, der kunde paatale det, venteligen til hendes Børn) da skulde det skee efter dansk Lov og Ret, og at dette skulde efterfølges, derfor lovede Jorund, Erkebisp af Tronhiem, Nerva af Bergen, Amund af Oslo, saa og de Riddere, Berner af Biarkøe, Thore Hakonsøn, Johan Benolf, Isaak Gautsøn, Erland Amundsøn, Vedmund Erlandsøn, Bernhard Ludvigsøn, Juris civilis Professor, Guthorm Gydesøn, Johan Ragvaldsen, Gutkak Vilhelmsen, Torvald Tomesøn, Erling Davidsøn, Johan Iversøn, Torlak Skenk, Erland Arnesøn, Sigurd Lorelom, Egmund Sigurdsøn, Esbern Rinke, Anders Levi og Eyvind Jolaksøn.]

Eric Menved Aar 1295.

I Anledning af denne Krig satte Hertug Valdemar Gottorp Slot istand igien (Lang. I. 295. III. 315. IV. 25) med Volde og Grave, og Bispen af Slesvig, Herre Bondo, fik derfor Brotherøby i Svanesen. Ogsaa tænker jeg, at Kongen drog da med en Hær til Lands imod Hertug Valdemar, og ei næste Aar, ei heller at de mødtes sammen paa Sommerstedhede, som Hamsfort (Lang. I. 295) vil, eftersom de allerede saa tidlig som den 3die Februar i næste Aar bleve forligte. Hvorom alting er, saa vil Corner (apud Eccardum p. 947), at Kongen havde i sin Hær kun 800 armigeri (gens d'armes, bevæbnede Riddere til Hest) og Hertugen derimod 1600, hvoraf jeg slutter, at han har havt mange fra Tydskland til Hielp; og herover kom det til Forlig (Christiani Gesch. vom Schlesw. u. Holst. III. p. 373), da allerede begge Krigshære stode bevæbnede mod hinanden, og overlod Kongen Langeland til Hertugen (Hvitfeldt p. 308), hvorom Tvisten var, og

 blev

Eric Menved Aar 1295.

blevø begge, Kongen og Hertugen, derpaa gode Venner; og nu tænker jeg, at Hertugens Broder Eric først har faaet Langeland, og er bleven Hertug deraf. Cornerus (l. cit.) henfører dette hel skrigtigen til 1292.

Endskiønt ovenmeldte Forlig ei var i alle Maader nyttigt for Riget, eller ærefuldt for Kongen, saa mag man dog tilstaae, at det var meget bedre, og blev næste Aar endda bedre, end man kunde have forestillet sig, og troer jeg, at dette har meget været en Virkning af Erkebispens Fængsel, som har forhyklet Anlæggene for Rigets Fiendet, hvilke derfor ei giorde engang mindste Mine delse om hans Befrielse. Kongen blev herover og saa kiæk, at han ved Bisperne af Roskilde og Ribe, sin Marsk, sin Drost, og Fogden paa Søborg lod den fangne Erkebisp den 18de October forlægge følgende Artikler (Fængsels-Historien i Folio-Udgaven p. 5): 1) at han skulde give Kongen, hans Broder Christopher, og alle, som havde været med at fange ham, quit og fri for denne Sag, og aldrig klage over dem. 2) Han skulde paa sin egen Omkostning lade løse ham og alle de andre af Pavens Band. 3) Han skulde aldrig fordre igien det Gods og Penge han havde mistet, da han blev fangen, ei heller det Guld og de Penge, som han laante Kongen, der de vare Venner. 4) Han skulde overgive Kongen Hammershus Slot paa Bornholm, og al den Ret, som laae dertil, og tilhørte Lunde Stigt. 5) Han skulde aldrig tvinge nogen Klerk til at residere og boe hos sit Beneficium ved Domkirken eller andetsteds. 6) Han skulde ikke holde Kirkens Mænd ved den skaanske Skraae. (Her tænker jeg burde snarere staae imod end ved; thi Kongerne klagede jevnligen over, at Erkebisperne forvendte den skaanske Skraae). 7) Han skulde ikke bruge Kirkens Ret mod nogen, uden han først spurgte Kongen derom. 8) Han skulde give

Kon-

Kongen 10000 lode Mark. Kongens Sendebud spurgte: om han vilde holde alle disse Artikler ubrødeligen? men Erkebispen svarede hertil: at før han vilde samtykke nogen af dem, da vilde han meget heller, at Kongen maatte skiære hvert Lem fra hinanden paa ham. Derpaa forlode Bisperne ham grædende, især da de saae den usle Maade han laae fangen paa. Kongen blev saare vred, og gik strax af Døren (venteligen har han altsaa været inde i Taarnet, hvorvel ikke i Kammeret hos Erkebispen) med sin Drost Aage Jonsøn, og sagde siden til nogle, at han skulde aldrig lade Erkebispen ud, medmindre han beseglede samme Artikler, skulde han end derover komme hundrede Gange i Pavens Band. Junker Christopher vilde gierne derimod lade sig løse af Band, om han kunde have faaet Lov dertil; men Kongen vilde ikke, at han skulde giøre det.

Erik Menved Aar 1295.

Den 29de October skiænkte Kongen ved et Brev i Roskilde til St. Agnetis Kloster der sin Jord ved Byen, kaldet Kounungsbegner, og Møllen derpaa beliggende ved Haraldsborg. Dette skete i hans egen og Junker Christophers Overværelse, saa og i Bisp Christians af Ribe, og Bisp Johans af Roskilde. Vidner derved vare de Herrer: Joon Lille, Aage Drost, Johan Drost, Peder Drost, Aage Saxisøn, Otho Takisun, Hasmund Litle, og flere. Man haver dette Gavebrev i Original, saa og i en Vidisse af den roskildske Bisp Jacob 1345 den 13de September, og i en anden Vidisse af den roskildske Bisp Olav 1305 den 11te April, og atter i en Vidisse af den roskildske Bisp Nicolaus 1377 den 3die Martii. Den 26de October gav Kongen ved sit Brev i Roskilde tilkiende, at St. Agnetis Kloster havde med Samtykke af Dominicaner-Prioren i Dacien Olav tilskiødet ham alt hvad de Frøkener Agnes og Jutta, den danske Kong

Erik Menved Aar 1295.

Erics Dattre havde skiænket det, og at han igien deraf tilskiødte det, Brandeslef, Buruse, Skippinge, Snesøre og Hæsleby. Dette skete i hans Raads Overværelse. Her skriver han sig de Danskes og Slavernes Konge og Hertug i Estland.

Nu var den pavelige Legat Isarnus underveis til Danmark; men det lader ei, at han kom did i dette Aar, hvorvel adskillige af vore gamle Skribentere ville det, og Nestveder Krønike, som slutter med 1300, endog synes (Lang. I. 372) at have 1294. Imedens Isarnus var underveis, slap Erkebispen ud af sit Fangsel paa følgende Maade: der var en Kok paa Søborg, han bad om sin Afsked hos Slotsherren eller Fogden, thi han havde længe tient ham, fik den og tilligemed en føie Ting for sin Tieneste. Taarngiemmeren bad ham endnu at blive hos sig et Par Dage, til han kunde faae en anden Tieneste. Erkebispen laae da oppe i Taarnet, havde to Taarngiemmere ved sit Hovedgiærde, og to over sig, men dog afsides, saasom det dryppede paa ham. Kokken gav sig stærkt til at drikke med Taarngiemmerne, lod som han var drukken, og sagde til Erkebispen: Heyda arme Fange! vil Du have Bud til Rom, eller til Verdens Ende, jeg er rede at løbe for Dig? Taarngiemmerne mente, at han sagde det i Drukkenskab, men Erkebispen, at han var udsat paa ham, hvorfor han intet svarede. Om anden Dagen drak han atter med Taarngiemmerne, saa at nogle lagde sig til at sove, og andre ginge udenfor Døren, i det sagde han sagte til Erkebispen: jeg vil gaae Jeres Bud, hvorhen I vil sende mig. Erkebispen svarede: er det Dit Alvor? og Kokken giensvarede: ja det er paa min Siæl og Ære. Da sagde Erkebispen: gak til Hr. Hans Rodis, Kanik i Kiøbenhavn, og bed ham sende mig Pen og Blæk, en Fiil, og en Stige af Hampeliner; Kokken giorde saa og kom snart tilbage med det Forlangte. Erkebispen skrev der

paa

paa Brev til sin Foged og de andre Kanniker, som laae paa Hammershus, og bad dem sende en Skude vel forsynet med Provant, og løbe saa nær Søborg som muligt, og Folkene derpaa stille sig an som Fiskere med Garn og Krog. Kokken blev borte fra den 28de October til den 6te December, og imedens filede Erkebispen paa Bolten, naar de andre sov; og endskiønt de hørte Smeden, som filede udenfor Slottet, saa hørte de dog ikke dette. En Lykke var det, at hverken Slotsherren Jesper Mogensøn, som ellers pleiede hver Dag selv at eftersee Bolten, ei heller hans Underfoged eller Taarngiemmerne, eftersaae den i al denne Tid. Erkebispen fik Bolten løs, og lærte sig derpaa at krybe paa Hænder og Fødder i Sengen, men formaaede ei længe at staae opreiset, saa afmægtig var han; Hænderne kunde han bedst bruge, og det endda med Møie. Endeligen kom Kokken igien og berettede, at Skuden var under Landet; men som Kongen var paa Slottet med mange Folk, saa kunde intet udrettes. Folkene paa Skuden maatte derfor om Dagen seile bort ud i Søen, som for at fiske; men hver Nat lagde de sig igien paa det dem af Kokken betegnede Sted. Vægterne begyndte nu at tale om paa Slottet, at en Skude løb skadedes fra og til. Kokken, som havde bedet om Brod til en Pilegrims-Reise, da han drog til Bornholm, begyndte nu at forfærdes; men til hans og Erkebispens Lykke faldt denne Snak bort igien, og derimod faldt det Kongen ind at ride med sine Folk paa Jagt fra Slottet til Tykiob, saa at ingen blev tilbage, uden den egentlige Taarngiemmer, hvilken tilligemed to af sine Søstersønner han lod komme til sig, og deres Kasle, giorde sig glade, og drukke fast, saa de derover ginge bort og faldt i en dyb Søvn. Da de vare i deres første Søvn, bandt Kokken Stigen i Jernet af Vinduet, løftede derpaa Bispen i Vinduet, og bad ham vogte sig, naar han gik

Eric Menved Aar 1295.

ned,

Eric Menved Aar 1295.

ned, gik derpaa selv først ned, og Erkebispen efter. Taarnet var fra Vinduet 18 Alen høit, og kunde Erkebispen, da han endda var 5 Alen fra Jorden, ei længer holde sig, hvorover han maatte lade sig falde, og tog Kokken imod ham, saa han ingen Skade kom til; men maatte dog ligge noget, inden han fik sin Aande, at han kunde tale og komme sig. Kokken havde bundet en anden Snor om den Dragknude, hvormed han havde fæstet Stigen; thi de skulde endda over en anden Mur. Nu drog Kokken i samme, og Stigen faldt ned til ham. Kokken bar derpaa Bispen op paa Muren, bandt Stigen med Linen i en Veggeskaar, og derpaa ginge de begge over Muren, hvorpaa Kokken trak Stigen til sig. Derefter ginge de over Grav og Sø, som vare frosne, til Stalden, hvor Erkebispen bad ham tage en Hest til hver af dem, da han ei formaaede længere at gaae. Vel laae der Folk i Stalden; men hverken vaagnede de, ei heller giøede Hundene. Erkebispen fik en liden Ganger, som var meget vælig, og maatte Kokken løfte ham op paa den. Derefter reed de ned til Stranden, og kom Erkebispen og Kokken i Skibet en Time for Dag. Dette skete Natten imellem den 13de og 14de December. De havde god Vør til under Nibe-Aaen mellem Helsinger og Kiøbenhavn, da kom Veiret imod dem, hvorfor de maatte romme ind under Hveen, men formedelst Taage og Veir saae ingen dem. Da Veiret sagtnede, roede de op til Saltholmen, og laae der i Taagen en Dag og 2 Nætter over. Fredag Morgen den 16de vunde de Segl, og seglede med Livsfare til Kaasebierg, hvor de kastede Anker, og hvilte en Time eller to. Siden roede de til Borgholm, fordi Veiret var stille. Saa omstændelig fortælles dette af Jens Grands Fængsels Beskriver. I hans Levnet paa latinske Vers siges (Lang. VI. 267) hel korteligen, at hans Venner sendte ham Penge, og at

Vag-

Vagterne bleve bestukne og overvundne ved Penge og Viin, og kan man ikke tvivle paa, at jo Penge har her giort deres Virkning. Da de paa Hammershus finge deres Herres Ankomst at vide, bleve de glade, og ginge ham i Mode, men bleve derhos meget bedrevede ved at see, at han var saa afmægtig, samt blaa og sort i Ansigtet og paa Hænderne. — Saasnart Kongen spurgte, at han var borte, lod han sende Breve til alle Færgesteder i Sielland, og alle Færger beslaae, samt lede Dag og Nat efter ham i Skov, Moser og Kiær, saa og straffede dem haardeligen, som skulde have vogtet ham. Og da han nu fik at vide, hvorledes tilgangen var, tog han fra Hr. Hans Rodis, Kanik i Kiøbenhavn, alt hvad han havde, saa og fra Mester Peder, Kanik i Lund, fordi han drog til Rom i Erkebispens Sag. Ja han sammenkaldte de Ypperste i Riget, og efter deres Raad lod han offentligen forkynde, og under Straf forbyde, at intet af Kirkens Indkomst eller Afgrøde maatte føres fra Skaane til Hammershus, hvilket Kongens Forsvarer (Lang. VI. 308) siden udlagde saaledes, at dette var alene skeet, fordi Erkebispen der havde hos sig, og beskyttede nogle Fredløse; men var han kommet til Skaane og Lund, uden at føre de Fredløse og Kongens Fiender med sig, saa havde Kongen ei giort sligt Forbud.

Eric Menved Aar 1295.

Den 27de eller 26de Junii døde Anders Jonsøn, Provst i Roskilde, som gav til sin Siælemesse 4 Skilling Jord i Akersthorp, og den 27de September Mester Hans Sibrandsen, Kanik i Roskilde og Lund (Lang. I. 295. III. 269), hvorved den Beskyldning mod Kongen bortfalder, at han ei turde komme tilbage til Riget, saalænge Kongen levede. Ligesom Partier og Stridigheder tiene til Historiens Oplysning ved at drage mange skiulte Ting for Dagen, saa tiene de og til at formørke, forvirre og fordreje

vende

Erik Menved Aar 1295.

vende den, ved rent at digte, eller at sætte Tingene i et urigtigt Lys.

Den 19de Februar gav Hertug Valdemar Flensborg By en Anordning (Lang. I. 295) om Skieppe- og Tønde-Maal for Korn.

Den 1ste April giorde Niels Hamundsun sit Testamente i Husby, hvilket er indført i en Vidisse af Riber Kapitel den 9de September 1296. Deri forordner han, at efter Skiøn af hans Broder Hamund Litle, skulde et Alter bygges paa et Sted han valgte, til at læse Messe for hans Siel, og dertil gav han sin Gaard i Skrilling i Kaurslund Sogn, hvortil laae i Jord 3 Mark Guld, mindre end 2 Mark Sølv, og 1 Mark Korn i Skyld, samt dertil hørte 4 Stude og en Ko, og skulde en halv Mark Penge gives for hvert Haved; 2 Gaarde i Kaurslund, hvortil laae i Jord 18 Mark Sølv, med 2 Stude, 4 Heste og 1 Ko, for hver af hvilke skulde gives en halv Mark, og vare begge Gaarde vurderede for 19 Skilling Korn (moone). Saaledes bliver han ved at opregne Adskilligt. For at indfrie det han havde ladet sig korse til det Hellige Land, gav han 20 Pund ny Sterling, som skulde uddeles efter Skiøn af hans Broder Hamund og Bisp Johan i Aarhus. Ved denne Leilighed siges, hvorfra disse, deels ny, deels gamle Sterling skulde tages, og erfarer man deraf, at de ny Sterling vare bedre end de gamle. Hos Minoriterne i Odense vilde han begraves, og dem gav han 20 Mark Penge, eller og sin store Krigshest (Dextrarius) kaldet Grabist, saafremt hans Dreng (Puer) med Navn Werner, ei vilde løse den for bemeldte 20 Mark, og desuden gav han dem en Boldekin; til Prædikerbrødrene der 4 Mark Penge; til de Spedalske der 3 Mark; til St. Knuds Kirke der 4 Mark; Albani Kirke 2 Mark; vor Frue Kirke 2 Mark;

Mi-

Michaelis Kirke, alle det 2 Mark; Kirken i Kerte 10 Mark; Kirken i Mathelby 16 Mark; Helliggeistes Hus i Asnæs (Assens) alle sine Jorder og rørligt Gods i Mattelsbøls og Skalebyergh med sin sorte Hest, der var en Løber, og alle Hestene i Sandakernæs; derefter opregnes endel andre Gaver til Kirker og Præster; mærkeligt er det, at han giver Borgerne i Asnæs fri for sin Pram, hvilket Skib de venteligen vare beskyldte for at have beskadiget; til sin Væbner (Armiger) Werner, gav han sit Gods i Ewenstorp, og 4 Stykker (frusta) Vaaben, som han forhen havde, eller som han selv siden kiøbte, som og den Hest han red paa, og desuden at udvælge sig en Hest af 5 til 6 Aar af alle hans Heste; Hr. Niels i Mathelby skulde sige Messen ved ovenmeldte Alter, og gav han ham en rød Ganger og en Guldring; til Peder Lassenosun gav han de øvrige 4 Stykker Vaaben og en sortebrun Hest i Flænstofte; han gav desuden flere Heste bort til Adskillige, og bare disse Heste forskiellige Navne, som Talesun, Ortrimesun, Kiker; til hver som tiente paa hans Gaard Husby, en halv Mark Penge, foruden hans Løn; til Fattige som boede i Hytter (casis) 12 Mark Penge; Minoriterne i Odense 40 Mark Penge for stedse at holde en Lampe vedlige, der skulde brænde for Hostien; til Executores indsatte han sin Broder Herre Hamund og Præsten Herre Niels i Mæthelby. Det beste er, at han befalede at give tilbage hvad han ubilligen havde erhvervet, og at de Forurettede skulde ved Vidnesbyrd bevise det for hans Arvinger. Sit eget Sigill, St. Knuds Capitels i Odense, Minoriternes der, Hamund Litles, Præsten Nielses og Johan Takæsuns bleve vedhængte.

Erik Menved Aar 1295.

Den 15de April udstædte Raadet i Ribe, samt Prædikerbrødrene og Minoriterne der, en Vidisse over Kapitlet i Ribe, dets Aposet med Erkebisp Jacob af 13de May 1261, i Anledning af det, at

Eric Menved Aar 1295. at der havde begravet Kong Christopher, som var død i Vandinge. Og herved hanger uden Tvivl det Riber Byes Segl, Langebek haver ladet aftegne, nemlig den Kirke med to Taarne, hvoraf udspringe tre kronede Løver, omgivne med mange Kors. Ældre Riber Segl kiender man ei. Terpager vildfarer derfor i Ripis Cimbricis, naar han (p. 22) vil, at Valdemar gav Ribe sigt Segl 1345, han mener, at herved sigtes til, at Ribe laae ligesom paa Vagt til at beskierme de danske Grandser. De 3 Løver i det danske Vaaben mener han at betegne de 3 Sunde, Øresund og begge Belterne.

2. Den 13de December tog Valdemar, Hertug af Jylland, udi Byen Slesvig Treenigheds-Kirke i Slesvig med sine Eiendele under sin Beskiærmelse. (Noodts Beyträge II. p. 112). Dette Brev stadfæstede Kong Christian 1ste siden paa Gottorp Slot 1462 den 9de Februar ved sin Vidisse.

11. Den 3die Junii giorde Greve Adolf af Holsten og Skovenburg udi Itzeho et Mageskifte med sin Broder Grev Henrik med nogle Landsbyer, og det med Samtykke af sin Broder Grev Gerhard; dog dersom en anden Deling skete mellem Brødrene, og Grev Henric ei fik Reinoldesburg (Rendsborg), saa skulde han faae nogle af disse Landsbyer tilbage, eller og om Hertugen af Jylland vilde indløse hine. Den 29de August udi Reynefelde tog samme Grev Adolf dette Kloster under sin Beskiærmelse. Udi Molne (Møln) den 9de Marts tog den saxiske Hertug Albert, og hans Brodersønner de Junkere Johan, Albert og Eric, som da vare unge (Treuer Historie derer von Münchhausen p. 17) Reinfelde Kloster, under deres Beskiærmelse, hvilket deres Forfædre havde meddelt tilstrækkelige Friheder, og befriet fra al Paalæg og Tienneste, undtagen til Landets Forsvar, som kaldtes Landwehr;

de

de nedlagde og al Trist med bemeldte Kloster mod Erlæggelse af 400 Mark lybske Penge og to smukke Stykker Tøi, og giorde det derfor endog fri for den Afgift kaldet Röningspenning. Eric Menved Aar 1295.

Den svenske Kong Birger gav den 4de Marts i Ørebro (Drejer Jus publ. Lub. p. 174-75) de vendiske og tydske Søstæder, som handlede paa Østersøen og til Nowgorod, fri Handel did efter Begiering af den romerske Kong Adolf; men saalænge han havde Krig med Newgorod, saa undtog han, at Vaaben, Jern og Staal ei maatte føres did. Man seer af dette Brev, at Birger havde overvundet og omvendt Karelerne, samt anlagt Slottet Viborg, at Kiøbmændene bragte Varene paa store Skibe ind i Newa, at de hedenske Kareler slaaede deres Fanger levende, eller og toge Indvoldene ud af dem, og henrettede dem paa andre grumme Maader, og endeligen at Stædernes Gesandter vare fra Lybek Johan af Donay, og fra Wisbye Martin Pucke. Den engelske Kong Edvard gav den 3die Junii fra Cardigan den romerske Kong Adolf tilkiende (Rymeri Acta II. 679), at hans Tanke med at lægge Beslag paa de lybske Kiøbmænds Skibe, havde ei været at hindre deres Handel, men alene at forhindre, at de ei skulde gaae til de franske Havne.

Maurits, Kanik i Bremen, og Otto, begge Brødre og Grever af Oldenberg, bevidnede ved deres Brev (Vogt Monum. I. 522) i Delmenhorst, at Winand af Hyddenhagen havde for 16 Mark bremisk Vægt og Sølv solgt en Fierding i Sture til Klostret Hilgenrode. Hildebald af Guds Naade, Edel (nobilis) af Aldenburch, bevidnede ved sit Brev i Brockhusen (Vogt l. cit. p. 523), at al Trist mellem ham og Klosteret Bersen var nedlagt.

Udi Plawe den 1ste May bevidnede Nicolaus, Herre af Werle, at Nonne-Klostret Ruge havde Patronat-Retten over

nogle

Eric Menved Aar 1295.

nogle Kirker; da deres Privilegier vare ved Ilden opbrændte, saa trængte de til sligt Vidnesbyrd. Blant Vidnerne forekomme de Riddere Henric af Osten og Herman Klenov. Originalen heraf forvares i det Kongel. danske Geheime-Archiv.

Den 24de Januar bevidnede udi Gripeswald den rygiske Fyrste Wyzlav, og hans tvende Sønner de Fyrster Wizlav og Zambor, at udi deres Nærværelse havde Jakezo, Herre af Ghutzekow, Pritbor af Vilmenitz, de Brødre Nycolaus og Thezo af Pudbusk, Riddere, Cezislave, disses Søster og Herre Jakezonis Hustru, og Agho, Søn af Herre Nycolaus Hack (en Dansk) frivilligen afstaaet til Abbed Nycolaus og Conventet i Hilda det Land Redeviz, beliggende paa Rygen, for 1100 Mark Penge Slavisk. Blant Vidnerne bør mærkes Matheus Moltke, og Bertold af Osten, Fyrst Wizlavs Marskalk. Originalen giemmes i det stetinske Archiv, ligesom og det Diplom af 24de Januar udi Gripswald, hvorved Jackzo, Herre af Gutsecov, bevidner, at Fyrst Wizlav havde givet Redewiz til Hilda Kloster frit at besidde. Grændserne af Redewiz beskrives i begge.

Den norske Konge sendte et meget bidende Brev til Island om det geistlige Godses Forvaltning. (Lang. II. 197. Torfæus IV. 399). Den skalholtske Bisp Arne indgik med Lægfolket Forlig om dem (Lang. III. 121. Torfæus IV. 391) som aldrig skulde forandres eller overtrædes.

Hrolf, som havde fundet det ny Land, døde i dette Aar (Torfæus IV. p. 392), hvorvel nogle Aarbøger henføre det til det næstfølgende.

Paa Augwallsdsnæs den 2den May indgik Kongen med Bisp Arne af Skalholt efter Raad og Samtykke af Erkebisp Jorund en Forening (Torfæus IV. 398), at alt geistligt Gods i Skalholt

Stigt

Stigt skulde staae under Bispen; men hvor Lægmænd eiede det halve eller mere i, det skulde staae under dem; aarligen skulde Bispen visitere een Fierding-Vei, og ei komme til samme Sted igien, forend han havde visiteret hele Stigtet; sex Præster, tilligemed Bispen, svore, at holde denne Forening. Eric Menvæs Aar 1295.

Saasom den franske Kong Philip var i aabenbare Krig med den engelske Kong Edvard, og den norske Kong Eric ogsaa syntes at have Anledning til at være misfornøiet med den sidste for de skotske Sagers Skyld, saa indginge den franske og norske Konge et Forbund sammen i Paris (Torfæus IV. 392), hvilket er trykt hos Thorkelin (Diplom. Arnæ Magn. II. p. 162-68) efter det Exemplar den franske Konge udstædte. Deri siges, at Forbundet er bleven sluttet med den norske Konge ved hans Fuldmægtig og Beslægtede Audur Hugleiksun, Herre af Hegranes, og indføres den norske Konges ganske Fuldmagt til ham af 24de Junii. Begge Kongerne skulde staae hinanden bi mod hvem det var, og den norske Konge især mod den engelske Konge, dog skulde den franske Konge ei hielpe den skotske imod den norske, saafremt denne angreb ham, og den norske Konge ei heller den franske imod ham. Dersom den skotske Konge vilde underkaste Kiendelsen af de Tvistigheder han havde med den norske den franske Konges Skiøn, saa skulde dertil forundes ham et Aar. Da den skotske Konge havde lovet at hielpe den franske imod den engelske, saa skulde den norske og hans Eftermænd ei angribe den skotske, saalænge den engelske Krig paastod. Den franske Konge skulde sende Gesandtere til den norske, og i deres Overværelse skulde han ved sit aabne Brev med sit Segl under, stadfæste dette Forbund. Udi det kongelige franske Bibliothek iblant Briennes Mannscripter findes en Afskrift af dette Forbund, som er fuldstændigere i Henseende til de fran-

Eric Menved Aar 1295.

franske Herrers Underskrifter, som ganske mangle i den Thorkelin har ladet trykke, som er efter en Afskrift i det kongelige danske Bibliothek. En Følge af dette Forbund var vel, at den franske Konge anholdt ved en Klerk og to af sine Riddere om Isabella, en Datter af Johan, Greve af Jugny, og af Maria, til Gemahlinde for den norske Hertug Hakon, og at Maria udstædde den 16de November sin Fuldmagt i Paris paa Latin, som er trykt hos Baluzius i Histoire Genealog. de la maison d'Auvergne II. 340, til Klerken og en af Ridderne om at slutte Forlovelsen og at betinge Medgiften og Livgedinget. Le Blanc (Monnayes de France p. 167) taler om en Qvittering, som den norske Konges Gesandt gav den franske Konge for 500 Mark gode Sterling af engelsk og skotsk Mynt, som skulde veie 13 Skilling og 4 Penge, og den norske Konge derfor give et Skib. Den 5te Julii forud havde den franske og skotske Konge indgaaet et Forbund sammen (Walt. Hemingford Histor. Edvardi 1mi. Mathæus Westmonast. p. 425. 427. Dumont Corps Diplom. Tom. I. part. I. p. 294-95) imod den den engelske, og deri fastsat, at den skotske Konges ældste Søn Edvard skulde have Johanna, den ældste Datter af den franske Konges Broder Carl, Greve af Valois; og i Paris den 26de December indgik den franske Konge et of- og defensiv Forbund med den hollandske Greve Florens 5te, altsammen imod den engelske Konge.

Den 31te Marts døde Robert Brus 4de (Hemingford l. cit. 67), en meget berømmelig Mand, og Svigerfaders Fader til den norske Konge. Ved hans Død blev den engelske Konge befriet fra en hemmelig og farlig Fiende. Endnu i samme Aar begyndte derpaa Krigen mellem de Skotske og Engelske, da den skotske Konge erklærede den Lehnspligt og Troskab, han havde lovet den

Engelske for intet, fordi den var aftvunget (Hemingford l. cit. p. 83) og fordi den stred imod det skotske Riges Frihed, hvorpaa den engelske Konge kaldte Robert Brus 3te, en Søn af den Afdøde, til sig, og lovede at forskaffe ham Riget, hvorpaa denne slog sig til hans Partk.

Eric Menved Aar 1295.

Erik, Abbed af Munkelif, tildømte udi Stavanger den 24de May paa Hertug Hakons Vegne (Thorkelin II. 158) Kirken Sande et Fiskeri i Sande-Elv, som Laugmand Hallder havde fradømt den. Den 24de Junii bevidnede Nicolaus af Husebø, Vilhelm af Torgom, og Lagmand Eilif (Thorkelin p. 160), at de forgieves havde tilbudet Erkebispen et Forlig med Kanikerne, da han paastod fuldkommen Lydighed af dem og 1000 Mark. Den 6te Julii bevidnede (Thorkelin l. cit. 162) Arnfin, Abbed af Utstein, Jon, Abbed i Hovns, og Sigurd, Erkedegn i Hitland, et Kiøb, som Abbed Erik af Munkelif i Bergen havde giort. Den 9de August bekræftede Halle, Abbed af Hovdøe (Thorkelin p. 168.69) et Markeskiæl. Blant Underskrifterne forekommer en Smidr og en Bakfvenn, og det Ord Don tre Gange, og det altid for en Mands Navn, som for Exempel "Don Audun Prior", hvorved Langebek har den skreone Anmærkning, at det maaskee kan være det samme som Dom, Dominus. Maaskee ogsaa til dette Aar hører et Brev fra Dominicanerne i Bergen af den 8de Julii til den norske Kong Eric (Mst. Bartholin. Tom. E. p. 161), hvorudi de klage over Kanikerne af St. Sunivæ Kirke, som forbøde, at Nogen, der i Bergens Stigt nøde noget af geistligt Gods, maatte huse eller bespise dem, og endskiønt Bispen af Bergen ophævede dette Forbud, saa bleve Kanikerne dog ved at tillægge den indførte Tvang, og fastsatte, at hver den Præst, som havde mindste Omgang med dem, skulde miste Embede og Brød, og fal-

Eric Menved Aar 1295.

de under Band. I saadan Nød toge de deres Tilflugt til Kongen. Af det maa man og næsten slutte, at der da haver været et Oprør.

Den 31te Julii stadfæstede (M. a Celse Apparat. ad histor. Svjogoth. p. 96. Lagerbring II. 778) Cardinal Johan, Bisp af Tusculum, som endnu maa have været Legat i Norden, Nicolaus Allonis Søn til Erkebisp i Upsal, og ophævede ved sit Brev i Anagnia den 23de Julii den Suspensions-Dom, Erkebispen af Lund havde fældet imod ham, og indviede ham derpaa i Anagnia den 31te Julii, hvorpaa han fik Pallium den 15de August, og blev ved en pavelig Bulla sammesteds den 17de August stadfæstet der, den lundiske Erkebisp hans Ret i Henseende til Primatet han paastod, ubeskaaret.

Premislaus, Hertug af Storpolen og Bagpomern, lod sig i Gnesen den 28de Junii kröne til Konge med Pavens Bifald (Dlugosli Hist. Polon. lib. VII. col. 877. Sommersberg Scriptor. Silef. II. 90); hans Gemahlinde blev og kronet.

Udi Linkøping den 28de December skænkte Johan Ingæsen, og hans Hustru Helena, noget Gods til Kirken der. Kong Birger, Thorkil Knutzsen, Marsk, Swantapolk, og Nicolaus, Laugmand i Wærende, hang deres Segl for.

Aar 1296.

Den 18de Januar tilskrev Paven fra Rom Bispen af Roskilde, at St. Agnetes Kloster i Roskilde havde klaget for ham, at den ædle Mand Eric, Søn af Hertug Eric i Jylland, fornærmede dem i Henseende til mange af deres Eiendele, byder ham derfor at dømme heri uden Appel, men dog ei at belægge bemeldte ædle Mands Land (terra) med Band eller Forbud, uden Pavens særdeles Befaling. Samme Dag bød han Bispen af Odense ligeledes

igien bringe under St. Agnetes Kloster, hvad dets Forstandere havde bragt derfra, enten paa Livstid, eller i nogle Aar i Forpagtning og aarlig Afgift, om end saadanne Contracter vare edeligen bekræftede.

Eric Menved Aar 1296.

Uden Tvivl har det Forlis Hertug Valdemar led paa sin Flode, været betydeligt, eftersom man finder, at han giorde en ufordelagtig Fred; det noie Venskab og dobbelte besluttede Ægteskab mellem Danmark og Sverrige, har vel og giort sit hertil, saavelsom ogsaa dette, at de holstenske Grever vare besvogrede med den danske Konge. Hvorom alting er, saa blev Forliget sluttet i Wordingborg den 3die Februar (Hvitfeldt p. 307). Hertug Valdemar afstod ved det Oerne Als, Arroe og Femern, saaledes som dømt var i Kong Erics Faders Tid (Hvitfeldt p. 307); alle de Breve, som Kongen og Hertugen havde af hinanden, skulde staae ved Magt; kom dem videre Trætte imellem, da underkastede Kongen sig sin Stiffaders den holstenske Grev Gerhards Dom; begge Hertugerne Valdemar og hans Broder Eric af Langeland lovede, at om Kongen af Norge og hans Broder Hertug Hakon ei kunde blive forligte med den danske Konge i Følge Anstanden og Foreningen i Hindsgavel, da skulde de staae til Rette efter danske Lov, og vilde de ei, da skulde Hertugerne ikke holde med den norske, men med den danske Konge. Dersom Kongens Brødre og Søstre kunde igien vinde deres Gods, som begge Hertugerne indehavde, enten ved venlig Forening, eller ved Grev Gerts Sigelse og mindelig Forhandling, som Dommer, eller og ved Rigets Raads Dom, da skulde de oplade hvad Del de havde i fornævnte Gods til Kongen, hans Brødre og Søstre; men kunde det ei igienvindes, da skulde fornævnte Gods tilhøre Hertugerne efter Indholdet af de Breve, som derom vare giorte; Hertugen maatte ikke

 til-

Eric Menved Aar 1296.

tilføie Kongens Bønder i Hertugdommet nogen Uret, men hvad Ret var, naar han derfor tiltaltes; vilde han det ei, da skulde han derfor svare Kongen og Danmarkes Raad i Parlament og Danehof; Kongen skulde eftergive alle geistlige og Lagfolk deres Forseelse imod ham i at hænge ved Hertugen, undtagen de som vare overbeviste om at have Del i hans Faders Drab; ligeledes skulde og Hertugen giøre med dem, som havde holdt med Kongen. I den Trætte, som var mellem Hertug Eric og Dominicanerne i Roskilde paa St. Agnetes Klosters Vegne, vilde Kongen ei blande sig, uden det kom til ordentlig Proces. I Henseende til Jerløf Herred, Gamseborg og Fyensnæs, da skulde Hertugerne skee den Ret, som Brevene udsagde, der vare i Kongens Forvaring. Naar Borgerne af Lybek, Stralsund, Rostok, Wismar fremviste Hertugerne Kongens Bevis, hvorefter han havde nedlagt hos dem 1600 Mark, da skulde de overgive Kongen Kolding Amt med Bønder og Tiende; hvad mere der kunde være eller blive Kongen og Hertugerne imellem, det skulde staae til Grev Gerts Sigelse. Siden blev (Hvitfeldt p. 308) Trætten om Arven efter Junker Abel af Svineborg, og hans Datter Margrethe, nemlig det, hvorfor hun havde givet sig ind i Kloster, og hvorom Kongen og Hertugerne tvistede sammen, dømt og afgiort saaledes udi Nyborg af gode Mænd, som begge Parter dertil havde udnævnt, at det skulde tilhøre Kongen for frit Kiøb, dog hans Brødres og Søstres Part deri ubeskaaret, hvilket Kongen, saasom de endda ei vare komne til Lavg-Alder, ei maatte afhænde til St. Agnetes Kloster. Raadet stadfæstede denne Dom, og tildømte ham alt Junker Abels Gods. Indholden af disse tvende vigtige Documenter findes alene hos Hvitfeldt paa Dansk (l. cit.) og ellers ingensteds; man seer tydeligen, at han haver indført sine egne Tanker, som ingenlunde

kunde

kunde staae saaledes i Documenter; thi snart kalder han Gert Hertug, snart Greve, og gier Margrete Abels Datter til Hustru af Grev Helmold i Sverin, da dog Helmold var gift med Margrete, Datter af den jydske Hertug Eric. I Anledning af denne Forening afstod Kongen til Hertug Eric af Langeland alt det Gods i Danmark, som tilhørte hans Hustru Sophie arveligen efter hendes Søstre Agnes og Jutta. Dette siger Kroniken, som slutter med 1523 (Lang. VI. 219) og følges deri af Hvitfeldt; men naar den siger, at dette skeete 1295, saa er det nok urigtigt, og vist urigtig er den Slutning, som den gier, at dette viser, at Hertug Eric havde forhen været gift; thi herom haves ellers aldeles ingen Efterretning.

Eric Menved Aar 1296.

Den 15de Martz var Kongen udi Roskilde, og bekræftede det Vidnesbyrd af mange fornemme og adelige Øien-Vidner, at hans Beslægtede, Kong Erics Døttre, Agnes og Jutta havde givet sig ind i St. Agnetes Kloster i Roskilde, og skiødet deres Gods did, samt Klosteret været i Besiddelse af Agnetes i 7 Aar, og af Juttæ i 4 Aar efter deres Indgang i Ordenen, men sidenefter, da de vendte til Verden igien, havde de frataget Klostret det, og mageskiftet, solgt, givet og afstaaet efter Behag. Efter deres Død havde Kongens Fader Kong Eric lagt det efter Rogles Indskydelse under Kronen, og hævet Indkomsterne deraf. Kongen selv havde i sin Ungdom giort det samme; men nu havde mange fornemme, baade Klerke og Læg, oplyst ham om, at han ei med god Samvittighed kunde giore det, og derfor havde han paa Sielands Landsthing igien givet Klostret bemeldte Gods, efter en forud indgaaet venlig Forening mellem ham og Dominicanernes Provintial-Prior i Henseende til de oppebaarne Indkomster. Herved vare nærværende de ærværdige Herrer: Johan, Bisp af Roskilde, og

Mar

Eric Menved Aar 1296.

Magister Ysernus, Pavens Kapellan og Nuncius, og de Adelsmænd: Aage Johansen, forhen Drost, Peder, Stadtholder i Skaane, Nicolaus Magnussen, og flere af Kongens Raad. Kongen skriver sig her de Danskes og Slavers Konge og Hertug i Estland. Bisp Gisico i Odense bekræftede ved sit Brev i Odense den 22de Marts, at han selv havde været nærværende, da Kong Erics Datter Frøken Agnes stiftede St. Agnetes Kloster og gik ind i det, samt skiødede alt sit Gods did. Ligeledes havde han været tilstede ved det romerske Hof, da Pave Urbanus 4de stadfæstede bemeldte Kloster og Gaven didhen; han havde og bivaanet Frøken Juttæ, bemeldte Agnetes Søsters, Indgang i Klosteret og Overgivelse did af sit Arvegods ved den da regierende Kong Eric, for Resten bevidnede han det samme, som Kong Eric, som og nogle flere Omstændigheder, der forhen ere anførte ved Aarene 1263-64 S. 470 og 517. Originalen af dette Document forvares i det kongelige danske Cancellies Archiv. Den 21de April gav Menigheden af Roskilder Borgerskab ogsaa sit Bevis herom, og bevidnede, at nogle af dem havde været tilstede herved, men de alle hørte det efter det offentlige Rygte. Originalen giemmes ogsaa i det kongelige danske Cancellies Archiv.

I Begyndelsen af Junii Maaned, som Messenius i Scondia II. 71 vil, havde Kong Eric Bryllup i Helsingborg med den svenske Prindsesse Ingeborg, Søster af den svenske Kong Birger. Petrus Olai, hvorvel tvivlsom, Aarbøgerne af Esrom, Hamsfort (thi naar han siger, at det var Hertug Eric, som ægtede den svenske Kong Magni Datter, saa skulde der vel staae Kong Eric, da han vel neppe har giort Sophie, den langelandske Hertug Erics Gemahlinde, til Magni Datter; hvorvel jeg maa tilstaae, at islandske Aarbøger henføre denne Hertugs Giftermaal til dette

Aar)

Aar) Aarbøgerne af Nestved, som slutte med 1300, Kreniken, som slutter med 1317, den siellandske Krenike, Stral (som har været Hamsforts Forgienger i at tilskrive Hertug Eric Giftermaalet), Kreniken, som slutter med 1300, den som slutter med 1320, den med 1347, og den med 1497 (Lang. I. 126. 249. 295. 372. 635. II. 175. III. 315. IV. 230. 595. V. 626) henføre Erics og Ingeborgs Bryllup til 1296, og følger Hvitfeldt dem; hvorimod Fortsætteren af Albert af Stade (p. 23) har 1297; men da saa mange af vore gamle Nordiske, som ere skrevne i Nestved, Sorø, Sverrige, have enstemmigen 1296, saa bliver dette Aar vel det rigtigste, og saa maa man heri forlade Fortsætteren af Albert af Stade, hvor god han end ellers er. Petrus Olai (Lang. I. 126) og Hvitfeldt efter ham (p. 309) sige, at dette Giftermaal kom Kong Eric dyrt at staae, ved at indvikle ham i de svenske Uroligheder; men for Resten ere alle enige i at give Ingeborg et prægtigt Skudsmaal; ei alene de Svenske: Hadorphs Riimkrenike, som vidner (p. 53), at hun styrede alting til det Bedste, og var en "Danebod"; Ericus Olai, som (lib. III. p. 145) skriver, at hun var rosværdig fremfor alle den Tids og de Landes Dronninger, og styrede alting til det Bedste, og vendte det Onde til det Gode, hvorfor og hendes Mand blev lykkelig fremfor alle senere danske Konger; men endog Danske: som en gammel Vise (Kiempeviserne 2den Part No. 37), efter hvilken den svenske Dronning har især formanet sin Datter til at være god mod Bønderne, hvilket hun lovede; men naar den svenske Dronning skal tillige have sagt, at hun havde været 15 Aar i sin Mands Land, da bliver dette vel ikke saa rigtigt; og skal Ingeborg have bedet Marsk Stigs Dottre af Fangsel, hvilket Kong Eric dog ei gierne vilde giøre, men lod sig endeligen overtale,

Eric Menved Aar 1296.

Eric Menved Aar 1296.

tale, og dem ved Drosten tage af Taarnet, og lede ud af Landet; og af Udenlandske: som Fortsætteren af Albert af Stade, der uden Tvivl har været en Holstener, og der siger p. 23, at hun var en god Frue.

Ved St. Hansdags Tid den 24de Junii mødte Kongerne af Danmark, Sverrige og Norge (Hvitfeldt p. 309) paa Sommerstedhede, som ligger i Sommersted Sogn, Gram Herred og Hadersleb Amt. Der handlede de sammen om Fred mellem Danmark og Norge; men da man ei kunde komme overens, blev alene Stilstanden forlænget paa tvende Aar. Stral, og Hamsfort efter ham (Lang. III. 315 og I. 295) ville, at den danske Konge og Hertug Valdemar mødtes her med deres Krigshære; vel muligt, at Valdemar har mødt, men forligte synes de at være blevne i forrige Aar. Men efter den norske Kong Hakons Brev af 1308 (Torfæus IV. 424) synes det, at Hertug Valdemar var alene tilstede paa Sommerstedhede, med nogle af den norske Konges Mænd, og blev da saa afgiort, at der skulde være Stilstand med Kongen af Danmark, hans Mænd og Underdanere, og Kongen af Norge, hans Mænd og Underdanere, baade danske (hvorved sigtes til de Fredløse) og norske, og at Kongerne og deres Mænd skulde tales sammen i Middelfart paa Vor-Frue-Dag, hvo da ei kunde overvindes, d. e. overbevises, han skulde nyde sit Gods, have den danske Konges Venskab, og skulde der være en fuld Fred; herpaa gav den danske Konge sit aabne Brev, og udi Sommersted lovede 50 Riddere med ham, og udi Middelfart 50 Adelsmænd. Inden Samlingen i Middelfart, kom den norske Konges Mand Hr. Aage Raki og andre gode Mænd med ham til Viborg, men Bymændene overfulde ham, og giorde ham saa store Saar, at han døde deraf, tilligemed dræbte de 4 andre Mænd, og begrove dem i Heden

Eric Menved Aar 1296.

den Jord, og fangede hans Broder Henrik Adsversen, og 6 Svenne af Vapen (famuli, armigeri, Væbnere), og saarede baade Præster og Lægmand, toge alting fra dem, pinede saa en Svend af Vapen i Fængsel, at han deraf døde, og begrove ham paa Marken. De andre 5 førte de til den danske Konge, fra hvilken de maatte udløse sig meget dyrt, og blev ingen Bøder givet, hverken for dem eller de Døde, og Kirken fik intet til Erstatning. Ja medens Dagtingningen i Middelfart stod paa, og Fred skulde være, rede den danske Konges Mænd, Hr. Tule Ebbesen og hans Frænder, Hr. Leli Præst og hans Sønner, med mange flere til Aas Kloster i Halland, og sendte deres aabne Brev med Leide t til Niels Jakobsøn, Grev Jakobs Foged paa Hunehals, at han skulde komme til dem med sine Mænd, at de kunde tales ved, hvorpaa han det og giorde med 3 Mænd af Vaaben, 2 Skytter, 1 Bonde og deres egne Svenne, i alt 13. Men som de allerbest sadde og drukke med Hr. Tule og hans Broder Aki Ramin, løbe de andre Tules Kamerader, som vare bevæbnede, til disse, som vare ubevæbnede, fangede dem, halshuggede 2 Skytter, Bonden, og 4 Hyrde-Drenge, og sendte de andre i Fængsel til Læli Præstes Hus; men Niels Jakobsen og Herman Plugmog toge de med sig, og droge med dem for Hunehals, i Tanke at indtage det med Svig, hvilket dog ei lykkedes dem, hvorimod de giorde adskillig Skade der i Egnen, og fangede en Bonde, som var Grev Jacobs Foged, ved Navn Tholf, og plyndrede hans Gods. Grev Jacob klagede herover for Kong Eric i Norge, Hertug Valdemar, hans Broder Eric, Grev Henric af Holsten, og andre, der havde udlovet Freden paa Sommerstedhede, hvilke derpaa og manede Kongen af Danmark, at han skulde lade disse Fangne løs, og give dem deres Gods igien, hvilket han og

 fandt

Erik Menved Aar 1296.

fandt at være billigt, og derfor ved sit lukte Brev paalagde Tule og de flere at giøre dette. Kong Eric lovede derpaa for sig og sine Brødre og alle sine Mænd, og med ham lovede 3 Bisper og 20 Riddere, og bekræftede med sit aabne Brev med Bispernes og Riddernes Segl for, at disse Fangne skulde løslades, og faae deres Gods igien, og de stædes til Svar, naar begge Kongerne komme sammen. Ikke desmindre bleve Niels Jakobsøn og Herman Plugmog førte til Kallundborg, og med Trudsel paa Livet tvungne til at stille deres Frender i Borgen for, at de aldrig skulde tiene den norske Konge, og maatte Niels udløse sig for 800 Mark Penge, og Herman for 100 Mark hvidt Sølv, og Tholf for 140 Mark, hvorvel han i alt maatte give 300 Mark, hvilke Tule, Lali Præst og deres Selskab toge til sig, og Marcus Ovesøn maatte give 60 Mark skaanske Penge. — Efterat Hoffet var endt paa Hindsgavl, oplod den danske Konge ved sine Breve til alle Landsthing, saavelsom hans Broder Junker Christopher, den norske Konge og Hertug deres Mødrene Gods, samt de Fordrevne deres Eiendomme, og holdt det ogsaa til Kornet var udtorsket og Jordgield skulde optages, da røvede de alt Godset i Skaane, Sieland, Fyen og Halland, iblandt andet Grev Jacobs Gods, Ormisløf i Sieland, som Kongen tog, og Munkholm, det tog Grev Gert, og det øvrige Grevens Gods i Sieland det tog deels Junker Christopher, deels andre Kongens Mænd; Anders Tackesøn og Niels Brok af Hylke røvede ogsaa Peder Jakobsøns Gods i Vedeløf Sogn og i den By Heingi i Harbosyssel, samt hvad han eiede i Fyen, der var saa godt, at det indbragte aarligen 400 Mark Penge. Samme Niels Brok borttog Hr. Torkils Søster-Datter, som denne var Værge for, imod hans og andre Frænders Villie, og giftede hende bort mod sin egen Villie til Knud Fris,

bort-

bortog ogsaa Hr. Torkils Gods i Fyen, som da indbragte 100 Mark Penge, men medtog det saaledes, at det nu ei skyldte 1 Mark Korn. Jonas Fris bortog siden en halv Mark Korn i Torkils Gods Dokenes; ja han fangede i sit eget Hus en god Ridder-Sen, der var den norske Konges Tieneste-Mand, og fangede ham mes dens Stilstanden eller Fredeligheden paastod, førte ham til sin Gaard og hængte ham uden Ret og Skiæl. Den danske Konge undskyldte sig med (Torfæus IV. 426), at denne Uorden kom af hans Faders Manddrabere, som ikke holdt dem fredeligen, men brugte stor Modvillie. Af alt dette slutter jeg, at det første Forlig mellem Kongen og Hertug Valdemar er bleven sluttet paa Sommerstedhede 1295, siden samme Aar Samlingen været i Middelfart den 8de September, og Hindsgavl den 25de; men Spørgsmaal derhos, om 1296 har atter været en Samling paa Sommerstedhede mellem de 3 Konger af Danmark, Sverrig og Norge, thi det beroer alene paa Hvitfeldt (p. 309), som saa ofte blander alle Ting sammen, og ingen svensk Historieskriver beretter, at Kong Byrge var 1296 i Danmark. De Fredløses Anhang giorde Tilstanden i Danmark ellers bedrøvelig, allerhelst Kongens Myndighed var saare liden, og de som holdt med ham, betiente sig deraf til ogsaa at øve Vold og Uretfærdighed. Kroniken, som slutter med 1317 (Lang. II. 175), henfører Stilstanden i Hindsgavl, samt Krig og Fred med Valdemar, til 1297, hvilket uden Tvivl er urigtigt. Eric Menved Aar 1296.

Den norske Kong Eric, og hans Broder Hertug Hakon frasagde sig for dem og Arvinger udi Bergen den 24de Julii (Høier de Sophia Langeland. p. 101. Thorkelins Diplom. II. p. 174) al Arveret til Buchtorp i Sieland, som deres Moster Frøken Agnes, den danske Kong Erics Datter, havde givet til St.

Eric Menved Aar 1296. Clara Kloster i Roskilde. Samme Dag og Sted bevidnede de begge (Pontoppidans Ann. I. p. 776. Høier og Thorkelin l. cit.) at have været forsamlede i Minoriternes Kloster, da deres Besvogrede og Svoger Herre Eric af Langeland lovede, at han, saavidt det stod til ham, ei vilde i sin Levetid forurolige Nonnerne af St. Claræ Kloster i Roskilde i Besiddelsen af Buckæthorp. Udi Bergen den 27de Julii gav Herre Eric af Guds Naade den ædle (illustris) jydske Hertugs Søn Herre af Langeland sit Afkald i sit og sin Gemahlinde Sophiæ Navn til St. Claræ Kloster i Roskilde over Buckæthorp (Høier l. cit. p. 102). Sophie, af Guds Naade Frue af Langeland, afstod ved et Brev uden Dag og Sted (Høier l. cit. Pontoppidan l. cit.) med Samtykke af sin Mand Eric, Herre af Langeland, og sine Neveux (nepotes, her Søsterſønner) den norske Kong Eric og den norske Hertug Hakon, for sig og Arvinger al Tiltale til Buchæthorp, som hendes Søster Frøken Agnes, den danske Kong Erics Datter, havde givet til St. Claræ Kloster. Erics forehængende Segl er næsten brækket, men Sophiæ (Høier l. cit. p. 107) fast heel; det er rundt, og sees deri Jomfru Maria staaende med Barnet, og Sophie paa Knæ for dem, paa en rudret eller skaktavl Grund, og nederst to Løver med Omskrift: S. Sophiæ Filiæ Borchgravienburg, hvilket uovervindeligen bekræfter Høiers Mening efter Fortsætteren af Albert af Stade, at Sophiæ Fader var en Borggreve af Rosenburg. Den 21de December bekræftede Pave Bonifacius ved sin Bulla fra Rom (Mst. Bartholin. VI. 921) Gaven af det Gods til St. Agnetes Kloster i Roskilde, som Agnes og Jutta, den danske Kong Erics Døttre, havde skiænket did, og som bestod i Slotte (castra) Byer (villæ) Eiendele og en Deel andet.

Eric, af Guds Naade Hertug paa Langeland, stadfæstede den 3die Februar paa St. Ansgarii Dag Indbyggerne i Rudkiøbing alle deres Friheder og lovlige Vedtægter, som de udi hans Forfædres Tid havde havt, nemlig hans Faders, Hertug i Jylland, og hans Farbroders "Domicelli" Abels. Heraf haves kun en dansk Oversættelse efter Latinen i Resenii utrykte danske Atlas, og findes den trykt i Hofmans Fundatzer. Man lærer heraf, at Junker Abel og Hertug Eric have besiddet Langeland, saa at rigtig nok Krigen mellem Kong Eric og Hertug Valdemar haver, som Cornerus skriver (See foran S. 200) været om Langeland, og for at forskaffe sin Broder det, haver Valdemar vel indrømmet Kongen saa store Fordele i Forliget.

Eric Menved Aar 1296.

Ved Fastelavnstider den 4de Februar kom den pavelige Nuncius Isarnus til Kongen (Pontoppidans Annal. I. pag. 774) havende med sig Bisp Christian af Ribe og Johan af Aarhus, og lod strax Bispen, uden Tvivl den af Roskilde, som var Kanzler, forstaae, at det var Pavens Villie, at Sagen skulde gieres anhængig i Rom, og at Kongen maatte sende sine visse Bud did op med Erkebispen, hvortil Kongen svarede: at han gierne vilde være Paven hørig og lydig i dette og i andet, som det en Christen sømmede. Derpaa skrev Isarnus den 22de Februar fra Roskilde til Erkebispen, som endda opholdt sig paa Bornholm, sendte ham Kongens Leidebrev, og bød ham strængeligen at indfinde sig hos ham i Kiøbenhavn til den 1ste April. Men Erkebispen svarede: at han ingenlunde kunde komme, fordi han var saa vansmægtig af det Fængsel han havde ligget i næsten i 2 Aar, og beladt med Frast og Sygdom, at han derfor nu ei taalte at reise, og bad derfor ydmygeligen, at han vilde undskylde ham hos Paven og Kongen, og saasnart han blev noget tilpas, vilde han gierne

komme.

Eric Menved Aar 1296.

komme. Noget efter Paaske blev han og saa frisk, at han kunde reise, og kom derfor til Kiøbenhavn 14 Dage efter Paaske, omtrent den 8de April, hvor han talte med Gesandten i et Par Dage, som bad ham derpaa at reise til Lybek, og der tøve efter sig; men som det varede længe, saa skrev han Gesandten til, der opholdt sig i Ribe hos Kongen, om at lade sig vide, hvad han havde at rette sig efter. Gesandten svarede: at Kongen vilde ikke forlige sig med ham her i Riget; men han maatte affærdige Sendebud til Rom, for at forsvare sig.

Imedens Kongen var i Ribe, udstædte han der sin Fuldmagt (Lang. VI. 275) for sig og sin Broder Christopher samt Riget imod Erkebispen af Lund og Provst Jacob, til sin Kanzler Mester Morten (Mogensen, som havde promoveret i Paris), og Guido, Kanik i Ribe, til at føre deres Sag for Paven, og de Dommere han beskikker, og underkastede Kongen sig deri ganske Pave Bonifacii Kiendelse, naar Erkebispen og Provsten giorde det samme, og naar Erkebispen og Provsten forskaffede tilbørlig Forsikring, at de herefter ei vilde stemple noget mod Kongen, eller forstyrre Rigets Fred. Det forekommer mig, at Isarnus har hemmeligen holdt med Kongen, og allerede havt Lunde Erkestigt i Sigte. Uden Tvivl beskikkede Erkebispen Reginald af Seccia (Lang. l. cit. p. 276) til Forsvar for sig og Provsten i Rom, da han endda selv ei saa hastig kunde komme did, og de kongelige Sendebud derimod vare uden Tvivl strax reiste fra Ribe. Denne Reginald gave de begge Fuldmagt, hvorved de protesterede mod Guido, som den der, efter Concilium i Lund holdet af Erkebispen, var forfaldet i den større Band, fordi han to Maaneder efter at bemeldte Concilium var bekiendtgiort og stadfæstet, havde under Erkebispens og Provstens Fængsel med høi Røst holdet Messen udi

Ri-

Riget for Geistligheden og Folket, tvertimod Concilii Bydende, hvorefter al Gudstienesten i Riget skulde ophøre, naar nogen Bisp var haardeligen blevet fornærmet, og man rimeligen kunde formode, at Kongen havde givet sit Bifald dertil; desuden burde hverken Morten eller Guido høres efter deres Fuldmagt, thi det lod ei, at Christopher havde givet dem Fuldmagt, og Kongen kunde ei beskikke dem til Fuldmægtige for ham (heraf slutter jeg, at Christopher vilde gierne trække sig ud af denne Sag, og at det allerede begyndte at blive koldt mellem Kongen og ham); og i Henseende til Kongen kunde deres Fuldmagt ei heller gielde, saasom Kongen havde lagt et Vilkaar til, nemlig om de ei fremdeles stemplede mod ham og Riget; desuden var Fuldmagten ufuldstændig og tvetydig; dog, om Paven antog den, saa var Erkebispens Fuldmægtig og beredt til at forfølge Sagen. Eric Menved Aar 1296.

Da de danske Bisper mærkte, at Paven tog sig Sagen alvorlig an, ophørte de, efter Bydende af Concilierne i Vedel Roskilde og Lund, med at holde Gudstienesten, allerhelst de foregave at have personligen forbunden sig hertil; men til Kongens Bedste protesterte Dom-Kapitlet i Roskilde herimod, opregnede hvorledes tilgaaet var med Concilierne, hvilket jeg paa sine Steder foran haver anført, og paastode, at efter Retten kunde Bisperne ei giøre sligt, uden Forespørgsel hos, og Samtykke af deres Kapitler og Geistlighed, og om de giorde det, da forbandt det ei disse, hvilke desuden frygtede for, om de og opholdt med Gudstienesten, at det vilde giøre en almindelig Uorden i Danmark, undertrykke Geistligheden, opvække Splid mellem dem og Folket, hvilket, naar det ingen Gudstieneste havde, kunde falde til mange Vildfarelser, ja henfalde til Hedenskabet; dog tænkte de ei ved denne Protest at træde Kirkens Frihed for nær, eller at angribe Erkebispen eller nogen

Eric Menved Aar 1296.

gen anden. Mig forekommer det, at Bisperne, da mange deraf, især de i Roskilde, Aarhus og Ribe, vare Kongens Venner, have med hans egen Tilladelse opholdt med Gudstienesten, og derimod skyndet deres Kapitler til at giøre denne Protest, for derved baade selv at være sikre, saa og for at forekomme Uorden i Riget.

Saasnart Erkebispen havde faaet Isarni Svar, begav han sig ufortøvet paa Reisen til Rom, og kom til Brugges i Flandern, uden Tvivl til Skibs. Der udlod han sig i sin heftige Vrede, og udi mange store Mænds Nærværelse, med de Ord, at han ei skiøttede om, hvo der regierede i Danmark, enten Hertug Valdemar, eller en Jøde, Saracen, Hedning, eller endog Fanden selv, naar kun Kong Eric og hans Broder ei vare Konger der, hvilket man siden ei glemte at indføre i Klagen; han benægtede vel disse Ord, og paastod hverken at have sagt eller tænkt dem; men man beraabte sig paa dem, som havde været tilstede, og at han forhen havde sagt dette i den ribeske Bisps Christians Nærværelse, venteligen i Kiøbenhavn. Erkebispen fortsatte nu sin Reise over Paris til Italien, og kom til Anagnia, men som han formedelst sine slette Ben ei formaaede at ride, saa maatte han leie sig Karrer, hvor han ei kunde faae Vogne. Paven tog vel imod ham (Fængselshist. p. 11. Lindenbrog Scriptor. Rer. German. editio Fabricii p. 103) og forestilte ham for Kardinalerne, Bisperne, og de øvrige Prælater med de Ord, at der vare mange hellige Mænd i Himmerig, som ei havde taalt halv saamegen Plage for Guds Skyld, som han havde giort, han havde aldrig seet Magen, en Mand, som ei forandredes ved Bøn, skrækkelig for sine Uvenner, og som ei lod sig kyse ved Trudsler. Vel var Paven i Begyndelsen af Aaret og lige til May Maaned i Rom, men saa tidlig kan Erkebispen ei være kommet der; i Julii, ja endog den 9de August, var Paven derimod

imod i Anagnia, og da kan Erkebispen være kommen did. Den 13de August var Paven, efter Datum af en Bulla, i Rom, og kort efter den Tid maa han have taget Erkebispen did med sig, og Processen mellem ham og Kongen egentligen have taget sin Begyndelse; thi i Rom førtes den uden Tvivl, og i October var Paven igien i Anagnia. Alle disse Data ere af Raynaldus. Udi Rom opholdt Erkebispen sig en Stund, førend Kongens Gesandtere eller Fuldmægtige fremkom; thi underveis vare de blevne kastede i Fængsel af Grev Johan i Hennegau, hvorover Paven maatte tilskrive ham (Raynaldi Annal. ad ann. 1299 No. 8. p. 526), at han skulde godtgiere denne Fornærmelse.

Eric Menved Aar 1296.

Imod ovenmeldte Erkebispens Fuldmagt svarede Kongens Fuldmægtige (Lang. l. cit. p. 277), at Kongen var hverken anledet eller befalet af Paven, at sende sine Fuldmægtige til ham, for at føre Sagen eller slutte Forlig, men at han alene havde sendt dem som underrettede om Rigets Tilstand og Vilkaar; men da han havde forudseet, at der kunde komme Klager, og at Paven vilde da beskikke Dommere deri, til den Ende vare de sendte, og underkastede Kongen sig Alt hvad Paven heri forordnede, hvorfor de bade Paven ei at skiøtte den lundiske Fuldmægtiges Indsigelser; de søge at giendrive alle Reginalds Indvendinger, og underkaste endeligen deres Fuldmagts Gyldighed Pavens Skiøn. Paven har uden Tvivl kiendt den for gyldig, siden han beskikkede tvende Cardinal-Præster, Johannes af Marcellino, og Nicolaus af St. Laurentius i Damaso, til at undersøge Sagen. For dem indgav Erkebispen sin Klage (Lang. l. cit. 279-81), bestaaende af 12 Punkter, hvorudi anføres hvad jeg forhen haver paa adskillige Steder fortalt om hans Fængsel og Kongens Medfart mod ham. Han paastaaer til Giengieldelse for dem, hvorved han havde tabt

Eric Menved Aar 1295.

sin Sundhed, 100000 Mark Sølv, og for sit Tab og Omkostning 300 Mark Sølv, for det Kirken fratagne rørlige Gods, samt for borttagne Indkomster i to Aar, 10000 Mark Sølv, og bad at Paven vilde igien fornye de ham og Lunde Kirke fratagne og ødelagde Love og Buller. For de ham selv fratagne Sager fordrede han 1400 Mark Sølv. Kongen havde, uagtet givet Leide, udstædet efter Pavens Sendebuds Mester Ysarni Forlangende, dog ladet Erkebispens Mænd, saavel geistlige som verdslige, der opholdt sig paa Slottet Hammershus paa Bornholm, fratage deres Eiendele. Han havde ladet anholde Aslo, Kanik i Lund, der var som et særdeles Bud sendt i Lunde Kirkes Sager, samt fratage ham sine Eiendele. For disse tvende Poster fordrede han 1000 Mark Sølv. Paven ombades, at Forbudet maatte holdes, og at de, Kongen, Christopher, og de flere, som havde havt Del i Mishandlingen mod Erkebispen og Provsten, maatte offentligen bandsættes, indtil de giorde Erstatning. 4800 Mark havde han laant Kongen, som og fordredes tilbage. Da Kongens Forfader Christopher havde fanget Erkebisp Jacob, og plyndret Lunde Kirke, saa fordrede han derfor 50000 Mark Sølv, og for Tab og Omkostning 3000 Mark Sølv. Da Kongen og hans Fader havde udpresset 5000 Mark i skaansk Mynt af Lunde Kirkes Mænd, og 4660 Mark i samme Mynt og mere af dem i Ahus, der stode under Lunde Kirke, saa krævede han dette igien af Kongen, og fordrede derhos Forbud til ham ei at giøre sligt mere. Kongen og hans Fader havde saa forringet Mynten, at da 1 Mark Sølv forhen gialdt kun 4 Pund af Rigets Mynt, saa gialdt det nu 10 Pund, hvorimod maatte og Forsyn giøres, da det hele Rige tabte derved. Kongens Tieneste- og Embedsmænd (ministeriales seu officiales) ravede Kirkens Tiender og Eiendele efter Behag, brøde Kirkens Friheder

og

og Rettigheder, svækkede Kirkens Ret, foragtede Kirkens Tilrettesættelser, ringeagtede Kirkens Regler, underkastede geistlige Personer uanstændige Fornærmelser og Embeder, og ubillige Paalæg, fangede, fængslede, lemlæstede, halshuggede, dræbte, hængte Prælater og Klerke, og undsaae sig ei ved at indtrænge hvo de vilde i de ledige Embeder; de beginge Manddrab og andre gruelige Gierninger, hvortil Kongen og hans saae igiennem Fingre, og kiøbte sig fri for Straf for en ringe Penge, og vår Riget derved blevet saa elendigt, og den danske Kirke geraadet i saadan Trældom, at om Paven ei snart saae dertil, saa vilde det hele Land komme i en ubodelig Skade, som Paven indstændig bedes at raade Bod paa, og derhos saaledes at tilrettesætte og straffe Kongen, at han og Andre maatte, om ei af Kierlighed til Gud og deres eget Bedste, dog af Frygt for Straf holdes derfra. Dette paastod Erkebispen at være almindeligen bekiendt i Riget, og havde Kongens Fuldmægtig allerede tildels tilstaaet det for Paven, og kunde blive aldeles tydeligt, naar han eedeligen blev tilspurgt om alt dette. Eric Menved Aar 1296.

Kongens Fuldmægtige Mester Morten, og Guido, Provst og Kanik i Ribe, svarede hertil (l. cit. p. 282-89), at Kongen havde ei ved sin Broder Christopher befalet, at fange Erkebispen, men vel tilladt det, da han havde ham meget mistænkt; Kongens Fader var dræbt, Erkebispen var beslægtet og Ven af Manddraberne, den norske Konge var for Døren med en stor Hær og Flode, Kongen var ung, hans Raad ledte og regierte ham, mange af dem havde Erkebispen forhen stødt for Hovedet, de raadte ham til at fange Erkebispen, intet Under derfor, at han tillod det, og at hans Broder Christopher paatog sig at udføre det; den romerske Stol, som Kongen havde alt sit Haab til i sine Gienvordigheder, stod efter Pave Nicolai Død længe ledig, for da at unde

Eric Menved Aar 1296.

undgaae sit Livs og Krones Forlis, maatte han tillade Erkebispens Fængsel, og Maaden og Behandlingen troer han ei at være saa slem, som den udraabes, og maa overalt skydes paa deres Regning, Erkebispen forhen havde fortørnet; Kongen havde intet faaet af alt hvad Erkebispen havde mistet, og ingen Vold brugt; Kongen havde fra alle de Personer, som laae inde paa Hammershus, ei ladet borttage nogens Gods, uden Jakob Nielsens, som laae i Kongens eget Land, og som var efter Landslov bleven overbeviist og erklæret fredløs for Misgierninger han havde udøvet mod Kongens Folk; ham og flere ligesindede forundte Erkebispen fri Sted paa Hammershus; hvad Aslo angik, da havde Kongen befalet sine Embedsmænd, særdeles i Søhavnene, at undersøge de Sendebuds Ærinde, som indsendtes, da der komme mange saadanne fra hans Fiender og Landets Forrædere. En Embedsmand havde altsaa anholdt bemeldte Aslo, som Erkebispen havde sendt baade til den norske og svenske Konge, og til mange ypperlige Mænd i Norge og Sverrig, ja til de fredløse Kongemordere, og havde de fundet mange Breve hos ham fra Erkebispen til dem imod Kongen, hvorfor Aslo var bleven sendt til Kongen, som efter det pavelige Sendebud Isarni Raad havde derpaa sendt ham til Kapitlet i Lund til Irettesættelse. Bandsættelsen kunde ikke gielde, da Kapitlerne havde appelleret til det romerske Sæde. Kongen havde taget Pantet til sig for de Penge han var Erkebispen skyldig, fordi denne havde giort sig meer end betalt ved at forhugge Skovene; dog var Kongen ærbødig at betale hvad han endda kunde være skyldig efter gode Mænds Vurdering. Sagen mellem Kong Christopher og Erkebisp Jacob var bleven bilagt paa Concilium i Lyon (1274). Hverken Kongen, hans Fader eller Farfader, gudfrygtige Konger, havde frataget Lunde Kirkes Mænd noget;

get; men var dette skeet, særdeles i Kongens Faders Tid, da var det skeet ved Manddraberne, Erkebispens Frænder og sær gode Venner, som da formaarde meget ved Hoffet og regierede i Riget, men var noget laant af Kirkens Mænd i Ahus eller Lund, saa var det skeet med deres gode Villie, og igien eller for en Del betalt, og Forsikring givet; hvad Mentens Forringning angik, da blev Skylden skudt paa Kongemorderne; Kongen havde ofte laant af Tienderne, men altid betalt igien, eller stillet Forsikring, og aldrig røvet dem noget fra, og var det skeet i hans Faders Tid, saa maatte det tilskrives Morderne, hvilke da regierede i det ganske Land, og giorde hvad de vilde; Kirkens Friheder havde han aldrig selv angrebet, eller tilladt andre at angribe dem; om Kirkens Band ei agtedes, saa kom det deraf, at det alt for ofte udstædtes og ei ordentlig efter Retten, og ei ophævedes uden for mange Penge; at geistlige Personer fangedes, dræbtes, havde de intet hørt om; hvad Manddrab angik, da skeete det ved Kongemorderne, ligesom de og vare Skyld i, at den fordærvelige Skik at udsone Drab ved Penge ei blev af den forrige Konge, dennes Fader, afskaffet i hans Parlement, da de samme, som siden bleve Kongemordere, satte sig derimod.

Erik Menved Aar 1296.

Efter dette, eller og maaskee allerførst, og ei længe efter Fuldmagtens Udstædelse, indgave Kongens Fuldmægtige 25 Klagepunkter imod Erkebispen (l. cit. p. 290-94), hvori de og meget omtalte Erkebisp Jacobs, Bisp Peders af Roskilde, og Kongemordernes Forhold, fordi de vare beslægtede med og Venner af Erkebisp Jens Grand, og fordi han i mange Maader havde udviist sig at holde med dem, endog efter Kong Erics Mord, og da han endnu var Provst i Roskilde, og siden som Erkebisp, hvorpaa de anførte til Beviis mange af hans Handlinger og Ord, som jeg for-

Eric Menved Aar 1296.

forhen ved sine Aar og Anledninger haver fortalt, og deriblant at han efter Kong Erics Mord havde sagt, at det var ilde sligt ei var skeet 12 til 16 Aar før, thi saa havde han ingen Afkom efterladt sig; han tog ogsaa ofte hemmeligen og offentligen Mordernes Bud ind i sit Hus, tvertimod Kongens almindelige Forbud, og befordrede Breve til og fra dem; han vilde efter Kongens Befaling ei lade sine Folk fare i Leding, hindrede og dem derfra under Bands Straf og Godses Fortabelse, og det paa en Tid, da Kongen af Norge og hans Broder bekrigede Danmark i 9 Aar, for at bringe Morderne ind igien i Riget; han sagde offentligen i Lunde Kirke, at han i intet stod under Kongen, da han dog som Lehnsmand giorde det i Henseende til det Verdslige og sin Lehnspligt; dem, Kongen erklærede fredløse efter Lovene, tog han under sin Beskyttelse, og gav dem sikkert Opholdssted paa Hammershuus; da Kongen engang krævede pligtig Tieneste af sin Bonde, forbød Erkebispen det under Bands Straf, foregivende, at det var hans; han kiøbte meget af Kongens Bønders Gods, for derved at skille Kongen ved hans aarlige Indkomster (heraf maa man slutte, at Bønderne da kunde sælge deres Jorder uden Husbondens Tilladelse, venteligen dog kun, naar de ei laae under en vis Bondegaard); han søgte at ophidse Kongerne af Norge og Sverrig, og deres Ypperlige (Optimates) og Baroner, imod Kongen og hans Rige, hvilket kunde bevises ved hans Breve; Provst Jacob havde staaet Erkebispen bi i alt dette med Raad og Daad. Udi Ribe havde denne Provst, hvor han da stod ved Domkirken, offentligen sagt i sine Prædikener udi Kirken, at det kom aldrig til at staae godt til i Danmark, saalænge nogen af Christophers Blod herskede der; alt dette var offentligen bekiendt i Riget, som derover stod paa Held, og derfor havde det forhen saa navnkundige danske

Eric Menved Aar 1296.

Rige nu i mange Aar været elendigt, nedtrykt af udvortes Fiender, og end farligere af indvortes; da Gemytterne vare saa adskilte, at man snarere kunde finde en Fiende end en Ven af Kongen, hvortil Erkebispen var Ophavsmand, og ved denne Leilighed kaldes den forrige Kong Eric en barmhiertig Mand (vir misericors). Erkebispen var en stræng og ubøielig Mand, som umaadeligen plagede sine Undergivende, hvorfor Paven anraabes om Hielp og Redning herimod.

Herpaa svarede Reinald for de tvende Kardinaler (l. cit. p. 297-302), at han ei hermed agtede at besvare Mester Morten, der, endskiøndt han selv var Kanik i Lund, dog søgte at bringe dens Kirke under den danske Konges Aag; men han svarede alene for at underrette Paven om Sagens Beskaffenhed, da denne Konge og hans Forfædre havde i lang Tid forfulgt Kirken ei uden Mistanke af Kiætteri; Kong Christopher havde ei været "Christi cultor" som Mester Morten sagde, men "Christicussor"; han havde ved sine Drabantere ladet dræbe sine Underhavende, især Bønderne; Mester Morten havde selv kiendt Erkebisp Jacob, og nærværende anbefalet ham til Pave Innocentius 4de (hvilket viser, at Morten var da en meget gammel Mand), Jacob havde været en duelig og hellig Erkebiskop; han troede ei, at de, som beskyldtes derfor, havde dræbt Kong Eric, deels fordi de vare nærbeslægtede med ham, fordi de ofte havde vovet deres Liv for ham, og fordi de da vare langt fra Stedet, han blev myrdet paa, undtagen hans Kammerjunker Rano, som endskiøndt ubevæbnet forsvarte ham det bedste han kunde, eftersom det offentlige Rygte i Riget sagde, hvilket og den nærværende Konge syntes at erkiende ved at tillade de Beskyldte for hans Faders Drab at være i Riget, og ved at giengive dem alt deres Gods; men at Kongen var bleven fra saa

enligt

Eric Menved Aar 1296.

enligt et Sted af en ussel Aarsag dræbt, som en vis høi troværdig Mand havde sagt ham, hvis Navn Erkebispen kunde giøre dem og Paven bekiendt, naar de det forlangte. Fast alle Beskyldninger benægtes, og paastaaes tildels at være opfundne af Mester Morten, og havde Erkebispen ei aflagt Ed udi Roskilde over Christi Legeme og Evangelierne (en anden Ed tænkte han maaskee kunde nok brydes); den norske Krig var ei begyndt for de Fredløses Skyld, da den forhen havde været, men fordi den danske Konge uretfærdigen forholdt den norske Konge og hans Broder deres Mødrenearv, og ellers havde fornærmet de norske Konger og Indvaanerne i Norge; Lunde Kirke og Erkebisp havde aldrig været den danske Konges Lehnsmænd, han var aldrig bleven anmodet om at bandsætte Kongens Mordere, men han erindrer, at Mester Morten havde tiltalt ham herfor i Kongens og fleres Nærværelse; han tilstod at have kiøbt noget til Lunde Kirkes Brug, som brugeligt var fra gammel Tid, og som andre Bisper, Klerker og Lægmænd havde giort; Mester Morten havde bragt nogle til at troe Ondt om sig, og var hans Fiende, fordi han ei imod de canoniske Anordninger havde villet trænge ham ind i Roskilder Kirke; at det danske Rige var elendigt, det var sandt, men formedelst Kongernes Skyld, Erkebispen havde kun siddet lidet over 3 Aar i Lund under mange Gienvordigheder, da han blev fanget, og Riget havde længe forhen været elendigt; Mester Morten sagde sig selv imod, thi i Consistorio havde han offentligen sagt for Paven, at ingen var mere skikket og værdigere til Erkebisp, end Johannes, da han blev valgt, og endnu var han det, og havde han giort til hans Ophøielse til Erkeembedet hvad han kunde; Kongen var ei ung eller umyndig, som foregaves, thi om een Maaned traadte han ind i sit 24 eller 25 Aar, thi han var 14 Aar, da han blev Konge (efter dette maatte

han

han være født 1272 sidst paa Aaret, hvilket ei kan være, siden hans Moder først blev gift 1273). Eric Menved Aar 1296.

Provst Jacob Lang nægtede i sit Forsvar (ibid. p. 302), at han med Raad og Daad havde hiulpet Erkebispen, thi om saa havde været, saa havde Erkebispen ei saa meget tient Kongen, som han virkelig havde giort, og som han selv havde sagt til Kongen i hans Raad. Dersom han havde sagt det i Ribe han beskyldtes for, nemlig at der aldrig vilde blive Fred i Danmark, saalænge nogen af Christophers Afkom regierede, saa hvori var det da ilde sagt, da Christopher selv og hans Afkom havde regieret meget slet til denne Dag. Af det Foregaaende og Nærværende kunde man slutte sig til det Tilkommende. — Derhos fremlagde han og sin Klage mod Kongen for Paven (l. cit.), fortalte deri, hvorledes han var bleven fanget, og forlangte sit Gods igien, som han anslog til 100 Mark Sølv, og for sin Fornærmelse Skade og Omkostning 1000 Mark Sølv, som og sine geistlige Indkomster i Lunde Stigt, som Kongen i 2 Aar havde tilbageholdt; og af bare Ømhed over Kongen og de som havde fanget ham, bad han, at de maatte sættes i Band, andre til et Exempel, og paa det de desnarere kunde omvende sig, og ei blive evig fordømte. Mig forekommer det, at Jacob har været en meget ond Mand, og havt meget Del i Erkebispens Traadsighed. Herpaa svarte Kongens Fuldmægtige igien (l. cit. p. 303), og paastode, at Kongen havde kun tilladt, ei befalet, ham at fanges, og andet mere, som jeg forhen har anført.

Derefter indgav Erkebispen sine andre Klagepunkter til Kardinalerne (l. cit. p. 304-12), og bad, at Mester Morten maatte edeligen besvare dem, som og blev tilstaaet. De angaae mest hans Fangelse og Fængsel.] Morten benægtede nogle og indskrænkte andre, som forhen er anført. Men dette er ei før anført, om Kon-

 gen

Erik Menved Aar 1296.

gen gav Erkebispen efter Isarni Forlangende hans rørlige Gods igien, og ophævede Beslaget? hvortil svartes nei, da han ei havde borttaget noget. Paa Spørgsmaal, om Aage Jonsen og flere havde bivaagnet Erkebispens Fangelse, blev svaret, at det kom ei Sagen ved (fordi de ei vare indstævnte); Bandsætningen i Følge Constitutionen Cum ecclesia Daciana holdtes ei almindelig i Danmark, svarte Morten. Udi den danske Historie om Erkebispens Fængsel lægges (pag. 12 i Folioudgaven) adskilligt til i Erkebispens Klage, hvilket ei findes i de latinske Acter, men derfor vel kan være rigtigt, saasom adskilligt fattes i disse, nemlig: at Kongen havde i 3 Aar oppebaaret Indkomsterne af Lunde Stigt; at Ako førte et Brev for Erkebispen til Erkebispen i Sverrige; at Kongen gik selv ind i Lunde Domkirke, og da han ei kunde komme ind i Choret, lod han reise Stiger op, hvorved nogle ginge ind igiennem Vinduet i Sakristiet, og nogle over Chorets Mur til Kirken og lukte Dørene op, hvorpaa han selv med sin egen Kniv, der var giort paa Ryggen som en Fil, filede Laasen, og borttog derpaa saa mange Kapitels Breve og Privilegier, og saa mange han vilde af Kirkens Klenodier. (at Kongen har borttaget Papirer, bliver troligt derved, at Pavens Stiftelses-Bulla af Erkesædet fattes, og at ingen Breve fandtes fra denne Erkebisp i Magni Matthiæ Tid i det 16 Seculo). Kaniken Herre Christian sagde til Kongen: at saa maatte han ikke giøre; han greb ham strax i Halsen, slog ham ned til Jorden, og rev hans Kiortel itu fra øverst til nederst. Alle Kanikerne lod han samle paa Kapitelshuset, og holdt dem der indesluttede den hele Nat, samt nødte dem til at skrive og besegle med deres egne og Kapitlets Segl alle de Breve og Artikler, som han begierede af dem; imedens sadde hans Folk og Svenne, somme inde hos ham selv, somme for Døren,

og

Eric Menved Aar 1296.

og somme i Choret, og lagde den ene Tønde Øl paa Stolen efter den anden, drukke og ruttede den ganske Nat over. Om Morgenen lod han hente Fjeder, Bolte og Lænker, truede alle Kaniker og Præster dermed, og at han vilde føre dem fangne bort, som ei sagde Messe; herved nødtes de til at sige Messe, endskiønt Pave Coelestini Bud havde Aaret tilforn (nemlig 1294, altsaa skulde Eric have giort disse Optog i Lund 1295) ført Bandsbrev med sig over Riget, og forkyndet Band. Fra Mester Peder, Kanik i Lund, som foer til Rom for Erkebispen, borttog han hans Gods, ligeledes fra Erkebispens Embedsmand 400 lødige Mark af Erkebispens Rente (d. e. Indkomster). Henric Blomme, Kanik i Lund, lod han sætte fast, og tog fra ham alt det han havde. — Det lader, at disse Klageposter først ere blevne overgivne 1297, efterdi som Isarnus og flere Pavens Klerke, som havde været her i Riget, vare herved tilstede. Skade, at disse Poster ei findes i de latinske Acter, thi saa havde man og havt de kongelige Fuldmægtiges Svar, og er det ingenlunde at tvivle paa, at jo nogle havde blevet godt afbeviiste og giendrevne, men de foregaaende Svar vise, at nogle ogsaa havde blevet slet besvarede.

Da Erkebispen havde excipeeret mod Kongens Kanzler Mester Morten og imod Guido, Kanik i Ribe, saa beskikkede den første i sit Sted Georgius af Interamne, som efter Wolter (apud Meibom. p. 62) synes at have været en Magister fra Paris; men forblev dog som det synes i Rom. Han skal og have beskikket en Mester Morten til Underfuldmægtig. Skade, at denne sidste ei forekommer i de latinske Acter, hvorimod Georgius nævnes der. Derimod nævnes Martinus den danske i Erkebispens Levnet paa latinske Vers (ap. Lindenbrogium p. 103. (Lang. V)I. 267, og kaldes en duelig Klerk, som havde studeret i Paris, og udgivet de saa kaldte Mo-

Eric Menved. Aar 1296.

dos significandi, som efter ham kaldes Modi Martini, hvilke længe brugtes i Disputerekunsten, og vare endda giængs i Crantzii Tid (Metropol. lib. VIII. cap. 56) der beleer dem, og det uden Tvivl med Rette, hvorfor og Gram mener (Dän. Bibl. VII. p. 495), at det er vel de ere tabte. Denne Mand gav Kongen en anselig Løn, samt Præbender og Prælaturer, efter Wolter (l. cit.) og lagde mange Overtalelser til, og overdrog ham at besørge Erkebispen afsat, og i den Henſigt ei at spare Penge. Da der i bemeldte latinske Lœonet siges (Lindenbrog. et Lang. l. cit.), at Kongen sendte ham strax til Rom, med Erkebispen, og ei Kongens Kantzler omtales, saa kunde man deraver snart falde paa den Tanke, at de vare een Person, hvilket og Magnus Matthiæ (Catalog. Episcop. Lund. p. 94) synes at have troet, ja endog Gram i hans kostelige Tale om Lærdoms Oprindelse i Danmark (l. cit. dän. Bibliothek).

Imellem Bisp Johan af Roskilde, og Raadet og Menigheden i Kiøbenhavn, blev udi Kiøbenhavn den 30te Januar sluttet et Forlig, hvorved de sidste tilstode ved deres Brev, at nogle af deres Borgere havde saavel i Gierninger som i Ord groveligen forseet sig imod Bispen, der i det Verdslige var deres Herre, nemlig ved at lade ringe med de Klokker, som kun ringes med, naar Fienden er forhaanden, hvorpaa nogle, deels bevæbnede, og deels ubevæbnede, vare imod Nattetider komne udenfor Bispens Slot, og havde afskudt spidse Pile af Blider mod det, da dog kun Bispen med sine Tienere var derpaa; men da de intet kunde udrette, vare de blevne en stor Del af Natten over paa Nicolai Kirkegaard, og havde lagt Raad op mod deres Herre. Dagen derpaa, endskiønt det ei var Raadstuedag, havde de sammenkaldet Raadet, og derpaa en Del Borgere opsat nogle Artikler mod Bispen, og overgivet

Eric Menved Aar 1296.

vet dem til Kongen, hvis Naade Bispen da ei havde (venteligen fordi han holdt Pavens Forbud). De havde og høitideligen holdt Giestebuder og Gilder, som Erkebispen havde forbudet. Nu vare de blevne enige om offentligen at besværge ved Hænders Paalæggelse paa Evangelierne alle de Love Anordninger og Forordninger, som Bispen havde givet, eller herefter gav dem med Kapitlets Samtykke, som de udførligen havde sagt i deres aabne Brev. De overgave og skiødede til Bispen med fuld Ret, alle de Grunde, Huse, Klokker, Indkomster, som tilhørte bemeldte Gilder og Selskaber; nogle Grunde i Byen, og nogle smaa Jorde udenfor Gravene, der forhen ingen Skyld havde betalt, skiødte de til Roskilde Kirke, dog saa, at de, som nu beboede dem, og deres Arvinger efter dem, skulde blive ved at beboe dem imod aarligen at betale 6 Penge af hver Grund, og af hver liden Jord udenfor Gravene 1 Skilling. Disse aarlige Indkomster skienkede Bispen til at underholde de Fattige i Hospitalet, som han havde ladet begynde at bygge. Det kiøbenhavnske Kapitels Segl, Minoriternes i Kiøbenhavn, og Byens eget Segl bleve forhængte. Kapitlets Segl er borte, Minoriternes er der, og i Byens runde Segl sees et befæstet Slot udi Vandet med to Taarne paa hver Side, og et Taarn med Spir i Midten, paa hver Side af dette Sol og Maane, og Omskrift: Sigillum Civitatis Hafniensis. Brevet giemmes i det kongelige danske Geheime Archiv.

Den 28de Marts bevidnede Otto, Erkedegn i Aarhus, ved sit Brev given der (Mſt. Bartholin. Tom. VI. p. 926) det, som forhen er anført om Kong Erics Døttre Agnes og Jutta deres Indgang i St. Agnetes Kloster, og hvorledes de igien siden vendte til Verden.

Den

Eric Menved Aar 1296.

Den 28de April paa Waldbæs Herredsthing gav Peter Thruuntsun alt sit Gods og hvad han fremdeles kunde forhverve til St. Claræ Kloster i Roskilde, og forbandt sig tilligemed til dets bestandige Tieneste, dels ved at boe paa dets Gods, og dels ved at reise dets Ærinde, og paa hvad Maade det vilde; han forpligtede sig og til, om hans Hustrue døde, ei at gifte sig igien, uden Abbedissens Vidende, Villie og Tilladelse; og som han selv intet Segl havde, saa formaaede han Herre Magnus, Decanus i Roskilde, Peder, Provst der, og de agtbare (discreti) og ædle Herrer Peter Grubby og Nicholaus Manthorp til at forsegle. Alle Segl ere borte, undtagen Peter Grubbys, som er lidet og rundt, og har i et trekantet Skiold 4 Spidser til høire Side, den øverste størst og alt nedad mindre. Ellers førte denne Slægt gemenligen kun 3 Spidser, men alt saadant var i de Tider vilkaarligt.

Den 2den Junii befriede Paven ved sin Bulla fra Anagnia St. Claræ Kloster i Roskilde fra al Tiende, og fra alle Paalæg til Bispen, hans egne Legater, og Kongen. Den er indført i en Transsumpt af det roskildske Kapitel fra 10de Julii 1322.

Udi Roskilde den 21de Junii tillod dets Bisp Johan med sit Kapitels Samtykke nogle Cistercienser-Munke fra Neukamp i det zwerinske Stigt efter deres Begiering, at de maatte stifte et Kloster af deres Orden paa Øen Hithinsø.

Bisp Christian af Ribe stadfæstede (Terpager Ripæ Cimbr. p. 253) den Gave, som den agtbare Herre Herbert Somer, Borger i Ribe, havde giort af sine Eiendele til St. Mariæ Kirke i Ribe til at holde Messe for hans Siæl, og hans første Hustru Katerinæ. Efter Pontoppidan (Annal. I. p. 177) skal Kongen

have

have forundt den ribiske Bisp, at ingen Geistlige af hans Stigt maatte indstævnes for nogen verdslig Domstol. Eric Menved Aar 1296.

Herre Peder Niclessøn, Ridder, Kongens Drost, gav den 24de Junii (Lang. IV. 514) til Soræ Kloster 2 Gaarde, 1 i Kungsived og 1 i Calfsholte, for sin Siæl, dem han havde kiøbt af Ridder Henric af Kiwel fra Estland, og lod dem skiøde ved Ako Sconing, sin Beslægtede.

Nicolaus, kaldet Uplæningh, stadfæstede (Lang. VI. 166) ved sit Brev den 17de August et Skiøde, hans Moder havde for en Cantion (fidejussio) udstædet til Ebelholt Kloster paa noget Gods i Budinghe og Bagswerdhe.

David, Minoriternes Provincial i Dacien, døde, blev begravet i Lund, og havde Christiern til Eftermand.

Den 31te December brændte Byen Slesvig rent af.

Efter Kraniken, som slutter med 1415 (Lang. I. 392), og efter Hvitfeldt (p. 309) skal det have været i dette Aar, at man kunde ride over Isen fra Opsloe i Norge til Jylland.

Den 20de Marts døde Thrugill, Erkedegn i Slesvig (Cypræi Annal. p. 295-300), og blev begravet med en Steen over sig i Slesvigs Domkirke, ei langt fra den søndre Dør. Han gav en Mølle tæt ved Slesvig, og alt sit rørlige og urørlige Gods i Strukstorp Herred, til Slesvig Kirke, som og Penge han havde i en Gaard udi en Gade, som hed Fiokestrade. I Cypræi Tid var hans Ligsten omgivet med et Jern-Gitterværk, som siden blev borttaget.

Wisbyerne klagede for Kongen over (Arndts Liefl. Chron. II. p. 71. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 342), at Eilænderne havde frataget dem nogle Kiøbmands-Vare, hvorover han tilskrev sin Stadtholder i Reval, Niels Axelsøn, og sine Raad der, Henrik

af

Erik Menved Aar 1295.

af Lode, Herman af Burthovede, Valdemar Rosen og Helmold Lode, og befol dem at hielpe Borgerne til deres Ret, hvilket ogsaa skeete, thi ellers var det let kommet til Krig.

Abbeden og Conventet i Cycemere (Cismar) gave ved deres Brev af 24de Junii tilkiende, at Ridder Johan Porcus (Swyn) havde skiænket did 144 Mark lybske Penge, og paalagt derfor det ugentligen at sige 4 Messer, og desuden 10 Mark Penge til et Alters Oprettelse. Bisp Borchard af Lybeks, de holstenske Grevers Johan og Gerhards, og Ridder Johans Sigiller bleve forhængte. Vidner vare de Riddere: Echæhard, kaldet Stamp, Detlev af Spina, saa og Henric af Qvale.

Udi Kil bekræftede den holstenske Greve Johan (Westphal. II. 65) den Gave som "Famulus" (maaskee Knape) Herward Spaduth havde giort af sit Gods til Neumünster Kloster, imod at faae en "Conversi" Præbende til Føde, ligesaa Provstens Tienere (Servi) 2 Trøier aarligen, en til Sommeren og en til Vinteren. Provst Thetbern af Poreze (Pretz), og de Riddere Spliterhagen og Swyn vare herved Vidner. Samme Grev Johan bekræftede udi Kil (Westphal, l. cit. p. 64) Gaven af Landsbyen og Møllen Sconebeke til Neumünster Kloster ved Brødrene Johan Swyn og Marqvard Sconebeke til at holde Siælemesser for deres Faders og Broders Henrics Siæle, og forandrede Greven tilligemed Jurisdictionen (judicium) i bemeldte By, som hidindtil kun havde været feudal, herefter til arvelig.

Den 11te September i Nykiøbing (uden Tvivl i Falster, som rimeligen har været Agnetes Livgeding) skiænkte Gerhard, Greve af Holsten og Stormarn, og hans Hustru Agnes, forhen de Danskes Dronning, til Cismar Kloster nogle Helgeners Levninger, og deriblant en Torn af Christi Krone, og bevidnede

de,

de, at de vare ægte, og ei opdigtede af Klosterbrødrene for Vindings Skyld.

Eric Menved Aar 1296.

Paven gav den 20de November ved sin Bulla fra Rom (Staphorst II. 86. Lambecii Res Hamburg. II. 79) Indvaanerne paa det ny Værk ved Ritzbüttel Frihed til at maatte betiene sig af et altare portatile, da de havde to Mile til Kirken, og Ebbe og Flod, samt deres Forretninger at hielpe Skibe, hindrede dem ofte fra at komme i Kirken, og maatte de læse Messe derpaa Søn- og Festdage, endog naar Hamborg var i Band.

Den 19de November solgte Hertug Otto af Brunsvig og Luneburch udi Herténburch sit Arvegods i Wardhen, — vel ei Wärnith eller Warde i Jylland, — til sin Morbroder (avunculus) Grev Gerhard af Holsten og Scavenburch med sine Arvingers Samtykke. Hans Morbroder Grev Adolf af Scavenburch var herved Vidne. Originalen af dette Document giemmes i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Den flandriske Grev Guido gav (Willebrandt II. 18-19) Hansestæderne Frihed, at ingen af deres Folk imod Forsikring ei maatte for nogen Sag fastsættes i hans Land, uden for dem Dødsstraf fulgte paa, og han tog ogsaa dem og deres Gods under sin Beskiærmelse. Den polske Hertug Wladislaus giorde og Lybekkerne told- og skat-fri i Dantzig, og alt sit Land, og maatte de selv have Ret til at dømme deres Folk i Dantzig udi deres egne Huse; det Gods de tabte ved Skibbrud skulde igien gives dem *).

Her-

*) Om disse to her, efter Willebrandt, anførte Privilegier har Sartorius i Geschichte des Hanseat. Bundes I. 449 vist, deels at de ikke angaae hele Hansen men blot Lübek, og deels at de neppe høre til dette Aar, men snarere til 1298.

Nyerup.

Eric Menved Aar 1296.

Hertug Otto af Stetin havde den 1ste April Bryllup i Travemünde (Continuat. Alberti Stad. 22) med Cathrine, en Datter af den holstenske Grev Gerhard 2den af første Ægteskab med den svenske Prindsesse Ingeborg. Grev Helmold 2den af Schwerin døde efter Franck (lib. V. p. 133. conf. Rudlofs Mekl. Gesch. II. p. 94) i dette Aar, og efterlod sig en Søn Henric 3die af sin tredie Gemahlinde Margrete, Datter af Hertug Eric i Slesvig, hvilken overlevede ham til 1313; dog Rudloff beviser ved et Diplom, at han endda var i Live 1299.

Bisp Jørund af Holum lagde (Lang. II. 197. III. 121) Mødruvalla Munkekloster an, som og Reinisnæs Nonnekloster. Til dette Aar henfører Torfæus (Tom. IV. 392) først Forbundet imellem den norske Kong Eric og den franske Kong Philip, hvorefter han vil, at hver paa sin Side skulde angribe Engeland, og heretter, efter Absalon Pedersøn, at Eric Rosenkrantz af Valsøe havde havt den hele Fredstract med vedhængende Sigiller, og foræret Kong Christian 3die den. Thorkelin (i Diplomat. Magnæan. II. 180) henfører ogsaa til dette Aar Diplomet om Ægteskabs-Forhandlingen mellem Hertug Hakon og den franske Frøken.

Tolv Bønder tilsvore ved Dom (Torfæus l. cit.) Præstegaardene i Skalholts Stigt Kirkenes Besiddelser.

Den 20de Januar beskikkede Paven ved sin Bulla fra Rom (Thorkelin II. 169) Bisperne af Aslo og Hammer og Abbeden af Hovedøe til Dommere i den Penge-Trætte imellem Bispen af Stavanger og hans Kapitel. Siden, den 11te November, beskikkede han ved en anden Bulla fra Rom (Thorkelin l. cit. p. 178) de samme til Dommere i en Sag mellem Bisp Arno af Stavanger og Ingemund, en af hans Kaniker, som Bispen beskyldte

for

Eric Menved Aar 1296.

for at have blandet sig i verdslige Ting, og at have begaaet grove Forseelser til Kirkens Skade og den geistlige Stands Forhaanelse, hvorover Bispen havde afsat ham, fra hvilken Dom han havde indskudt sig under Paven. Sagen skulde føres i Oslo. Samme Dag beskikkede Paven (l. cit. p. 179) ovenmeldte tre Herrer ogsaa til Dommere i en Trætte mellem Bispen af Stavanger og hans Kaniker om nogle Tiender. I Henseende til Trætten imellem dem om Tienderne af Finøy, beskikkede Paven den norske Hertugs Kanzler Ako, som tilligemed var Kanik ved Apostlernes Kirke i Bergen, til Dommer, som sees af dennes Brev, udstædet den 25de November i St. Martini Kirke udi Stavanger (Thorkelin l. cit. p. 182), hvorudi han, i Følge sin Dom, advarede Biskoppen tre Gange efter hinanden, herefter at oppebære Tienderne der, thi ellers faldt Bispen efter den Magt, Paven havde givet ham, under Band, og han blev nødt til at suspendere ham. Det vedhængende aflange Segl i rødt Vox hænger i linnede Lidser, i Midten deraf staaer Akonis, og omkring S (hvilket altsaa maa læses først, nemlig Sigillum Akonis) med endel Løvværk. Atter den 18de December befol Paven (Thorkelin l. cit. p. 184) bemeldte tre Mænd, at kalde Bispen af Stavanger og Kanikerne for sig i Oslo, og uden Appel at dømme i Henseende til de twistige Tiender.

Sognepræsterne af 9 Kirker i Nidaros, nemlig af St. Oluf, det hellige Kors, St. Clemens, St. Andreas, St. Mariæ, Hospitalet, St. Gregorius, St. Martinus, og St. Michael, tilskreve den 1ste Marts Johan Elg, Kanik i Nidaros (Thorkelin II. p. 170-72), som Paven havde beskikket til Dommer i Twistighederne mellem Erkebispen og hans Kapitel, hvad de skulde giøre, eftersom han under den 21de Februar havde befalet dem at forkynde Band i deres Kirker over Paul Biert, Sognepræst

Eric Menved Aar 1296.

præst i Olvishag udi Nidaros Stigt, hvorimod Erkebispen havde under 24de Februar forbudet dem det; og derfor havde de, i Haab han snarest skulde forlade dem, undladt at forkynde Bandsætningen. Af de vedhangende Sigiller sees, at alle disse Præster have brugt Segl.

Den 31te Julii gav Kongen udi Hamborg Borgerne Privilegier, hvilke ere trykte hos Schuback (de jure littoris p. 274) og Thorkelin (Diplomat. Magnæan. Tom. II. 175) og hvoraf Copi giemmes i det kongelige dansk-tydske Cancellies Archiv; han siger, at han giver dem disse, fordi de kom til hans Rige med deres Kiøbmandsvahre til dets Forbedring. De ere af samme Indhold, som de Lybek, Bremen og andre Byer finge, undtagen at hvert hamborgsk Skib, som kom til Norge, skulde give i Told 1 Pund Mel, hvorimod de kunde tage om Bord Træ og hvad de vilde. Vidner herved vare: Kongens Broder Hertug Hakon, Eric, en Søn af Hertug Eric i Jylland, Bernard, Kongens Kanzler, Detlev af Bockwolde, og flere Riddere.

Den 24de November stadfæstede Hertug Hacon i Stavanger ved sit norske Brev (Thorkelin p. 181), hvilket og haves paa Latin, den Dom han havde fældet i Stridighederne mellem Bisp Arno af Stavanger og hans Kapitel angaaende Tienden af Finøy; og bød, at hver den, som handlede derimod, skulde bøde til ham (Hertugen) 2 Penge og desuden 8 Ørtug, og for Forbrydelse imod Brevet (Forordningen) 13 Mark; han bød og sine Haandgængemænd de Herrer Basse og Amund Sighurdsun samt alle andre at staae Kanikerne bi i denne Sag, og beskytte dem mod Bispens Overlast; hvo som tog noget fra Kleresiet, skulde miste Fred og Fædreneland, og ei nyde den igien, førend han efter Loven

ven havde bødet til Hertugen og til den Fornærmede. Hertugens Kanzler Ako beseglede Brevet, og Biørn af Marker skrev det.

Eric Menved Aar 1296.

Den 16de December befol Paven ved sin Bulla fra Rom (Thorkelin p. 183) til Abbeden af Nidarholm at dømme imellem Kapitlet i Nidaros og Præsten Nicolaus Golia, angaaende St. Margrete Kirke af Merene, som tilhørte det, og i Henseende til hvilken det klagede over at han havde fornærmet det.

Mange italienske Erkebisper, og derhos tillige nogle franske udstædte et Brev i Rom (Thorkelin p. 185), hvorved de hver især gave alle dem 40 Dages Aflad (altsaa i alt 760 Dage) som hørte Messe i den norske Hertug Hakons og hans Hustrues Overværelse, og som læste Fadervor og Engelens Hilsen for dem og Børn, levende og døde. Dette skeete baade for Hertugens ædle Herkomst, hans Dyders Anstændighed, hans skinnende Rygtes Modenhed, som ogsaa, og det fornemmeligen, for hans overvættes Kiærlighed til Gud og den hellige Kirke. — Det forekommer mig, at disse Bisper have tænkt, at Hertugen havde allerede ægtet den franske Frøken; men det var saa langt fra, at han endog aldrig fik hende.

Eric Lagmand, og nogle Borgere i Bergen, hvoriblant en Skræder, ginge ved deres norske Brev (Thorkelin p. 173) i Borgen den 19de May for de Tydske der, at de til Alle-Helgen skulde betale Kapitlet til Christkirke i Bergen Tiende, og om de ei giorde det, da betale i deres Sted; for Mangel af Betaling vare disse Tydske, 8 i Tallet, blevne bandsatte. Den 9de August solgte Asbiørn Gyndissen og Ingrid Thorsteins Datter 8 Manadamatabol i Ospøsæter til Abbed Eric af Munkelif for 11 Mark Sølv gangbar, paa Vilkaar, at igien indløse dem med egne Penge, men ei med laante. Ogmund af Hæsbo, Mærkesmand, og to

andre

Eric Menved Aar 1296.

andre bevidnede (Thorkelin p. 187), at de paa Bisp Arne af Stavanger hans Vegne havde tilbudet hans Kaniker noget Gods til at erstatte dem den Skade han havde tilføiet dem, efter Dom af Bisp Eivind i Aslo, Thorstein i Hammer, og Bondo, Abbed af Hovedøe; men de svarede, at han først, efter Dommen, skulde gienkalde alle de Domme han havde fældet imod dem, og udbetale dem de 12 Marker han lovede efter Kong Magni Testament, og skulde siden gode Mænd skiønne paa de Jorder han bød dem.

Efter nogle islandske Aarbøger (conf. Torfæus IV. 392) skal Thorkil Knudsen, det svenske Riges Forstander, have i dette Aar ægtet Kong Magni Datter, hvilket aldrig skede, og have indtaget tvende Dele af Karelen, og christnet den, hvilket er for sildigt.

Nicolaus Alons Søn, Erkebisp i Upsal, kom den 17de May fra Rom til sit Sæde (Ericus Olai III. 155) og holdt der den 29de Julii den første Messe.

Den 9de August giorde Kong Birger ved sit Brev i Svinæsund Wreta Kloster fri for Paalæg og Tieneste: dog undtog han almindelig Leding, som og om hans Ret og Kronens nedbrødes, eller og en almindelig Hielpe-Skat paalagdes. Disse vise Indskrænkninger vare uden Tvivl en Frugt af Thorkil Knudsens Klogskab.

Udi Nykiøbing den 21de September skiænkede Valdemar, forhen de Svenskes og Gothers Konge, sin Gaard Store-Wiby til sin kiære Tiener Boo Polen, og det med sin Hustrues og sin Søns Junker Erics Samtykke; dog saa, at hans Brodersøn (fratruelis) Kong Birger skulde hertil give sit Samtykke. I Følge dette Brev var Valdemars Dronning Sophie da enten død, og han havde en anden, hvilket og er rigtigt, eller og var

hun

hun endda i Live og hans Hustru. I begge Tilfælde kan hun ei have været den Sophie, som da allerede var gift med Hertug Eric af Langeland. Imedens Dronning Sophie endda levede, elskede Valdemar hendes Søster Jutta, og avlede Prinds Eric med hende, derpaa en Dansk ved Navn Christine, som han ægtede efter Sophiæ Død. Efter Christine Død ægtede han Cathrine (Ericus Olai III. 140), Datter af Greven i Gutschov, der lod sig stedse nøie med Frue-Navnet; og i dette Aar 1296 skal han have havt en Luccardis. (Lagerbring II. 557. 559).

Eric Menved Aar 1296.

Den 21de December skiænkte udi Stokholm Frue Ingeborg, en Datter af Herre Ulph Karlsen, og beslægtet med den svenske Kong Birger, nogle Gaarde til sin Mand Abern Syrstentsen, med Samtykke af hendes Beslægtede Marsken Thorkil Knutsen, og hendes Broder Philip Ulfsen, hendes Frænde Peter Ragnwaldsen, og hendes Datter Birghitta; hun skiænkte ham og hendes Morgengave. Dette bekræftede Kong Birger ved sit Brev i Stokholm 1297, hvori han kalder sig Majestæt.

Den 5de August bekræftede Paven ved sin Bulla (Magni a Celse Apparatus p. 99) det Forlig, som var indgaaet imellem Bispen af Linkøping, og Kleresiet og Almuen af Gulland, angaaende Tienden, ved Megling af Erkebisp Andreas i Lund med Bisp Carl af Linkøping, hvorefter det blev ved den gamle Skiftning i tre lige Parter, en til Kirkernes Vedligeholdelse, en til Geistligheden, og en til de Fattige. Dette er indført i en Transsumpt af Gardianerne i Wisbye af 3die May 1390. De Paver Honorius 3die, Gregorius 9de, Innocentius 4de, og Gregorius 10de havde forhen stadfæstet den. Samme Dag stadfæstede Paven ved sin Bulla (Magnus a Celse l. cit.) Gullænderne den

Ret

Eric Menved Aar 1296.

Ret at vælge deres Præster, og vedtog Erkebispen af Upsal at holde derover.

Den engelske Konge gik med en stor Hær ind i Skotland (W. Hemingford Historia Edwardi 1mi p. 87-105. Fordun Scotichronicon p. 972-77) og tvang dets Konge Johan til at frasige sig Riget, og give sin Søn Edvard til Gissel, hvorpaa Skoterne underkastede sig, og deriblant ogsaa de tvende Robert Brus, Fader og Søn, og maatte Kong Johan med flere skotske Herrer binde sig til, under Straf at miste deres Hoveder, at forblive i Landet paa hin Side Floden Trent, saalænge den engelske Konge havde Krig med den franske. Dette slette Udfald giorde, at den norske Konge ei blandede sig i Krigen. Paa denne Tid kom Robert Brus til den engelske Konge, og fordrede, at han efter Løfte skulde giøre ham til Konge i Skotland; men Edvard svarede: have vi intet andet at giøre end at forskaffe Eder Riget? Skoterne beskikkede derpaa i Scone 12 Personer til Rigets Forstandere.

Den ny polske Konge Premislaus var i Krig og Uvenskab med Marggreverne af Brandenborg, Otto den Lange, Otho og Johan, hvilken sidste var en Søn af hans Søster Constantia, og hvilke overfaldt ham den 8de Februar i Rogozno, i Tanke at tage ham til Fange; men han værgede sig saa tapperligen, at han derover satte Livet til. (Gralath Geschichte von Dantzig I. 59-60. Dlugosli Histor. Polon. lib. VIII. col. 880-85. Kadlubko p. 43. Sommersberg Scriptor. Siles. II. 90). Premislaus var en tapper og duelig Regent, og alene lastværdig i sin Opførsel mod sine Koner. Saasom Premislaus efterlod sig kun en umyndig Datter, ved Navn Rixa, som blev da 10 Aar gammel, som Cromer vil, blev efter hans Død Uladislaus Loktek, Hertug i

Cu-

Cujavien, en Søn af Casimir, og Sønnesøn af Contrad, og som stammede i 6te Grad fra Kong Boleslav, der døde 1081, han blev Hertug i Storpolen, dog uden at tiltage sig Kongenavn, og beskikkede han 3 Hovedsmænd i den Del af Pomern (Pomerellen), som stod under ham, og overgav Hertug Letko, en Søn af hans Broder Zenomisl, ham Byen Gdansk eller Danzig. Eric Menved Aar 1296.

Den pomerske Hertug Barnim 2den blev ihielstukket af Vidantz Muckerwitz, hvis Hustru han havde forført. (Micrælii Pommerland lib. III. p. 318-20). Brødrene Bugislav 4de og Otto 1ste, Sønner af Barnim 1ste, delte derpaa Landet saaledes mellem sig ved Lodder, som Grev Jaczo af Gutskev, og 11 af Raadet uddelte, at Otho fik Stetin, og Bugislaf Demin Wolgast og Landet til Peene. Disse Herrer vilde ei heller lade Polakkerne roligen beholde Pomerellen og Bagpomern, men de giorde som Beslagtede med Bagpomerns uddøde Hertuger Paastand derpaa (Micrælius lib. II. 289-90). Det samme giorde og Fyrst Wizlaf af Rygen, som havde Margrete den sidste Bagpomerske Fyrste Mestovins Datter til Ægte, og Grev Adolph 5te af Holsten, som residerte i Segeberg, og som havde hendes Søster Anna, hvilken Micrælius udi Stamtavlen kalder Elizabeth.

Den 26de Januar tilskrev Paven fra Rom (Mst. Bartholin. VI. 965) Abbeden af Nestved Kloster, Provsten i Roskilde, og Decanus over Kirkerne i Kiøbenhavn, hvorledes St. Agnetes Kloster i Roskilde havde klaget for ham over Sorøe Kloster, at det fornærmede det i dets Eiendele, hvorfor han beskikker Benævnte til at dømme i denne Sag uden Appel. Aar 1297.

Eric Menved Aar 1297.

Den 17de Junii var Kongen udi Roskilde, og gav Estland og Reval den Frihed, at intet Kornforbud maatte skee der, saa længe en Læst Korn kiøbtes for 3 Mark Sølv gangbar eller ringere, og om det gik over denne Pris, da dog ei uden Raad og Samtykke af Kongens Advocat i Reval, Borgerne, og de bedste Mænd i Landet. Herved var nærværende: Bisp Johan af Roskilde, og Vidner de Herrer Nicolaus Biler, Kongens Drost, Aage Jonasen, David Torstensen, forhen Drost, og Otto af Rosen.

I Syeburgh den 29de Julii stadfæstede Kongen Viborger Kapitel alle dets hidtil havte Friheder (Mst. Bartholin. Tom. H vel VI. 490), indtil han kunde faae overlagt med de Fornemste (meliores) i Riget, hvad der i denne Sag skulde giøres med det og de andre Kapitler. Dette Brev er indført i en Vidisse af 1314 den 6te Julii, udstædet i Viborg ved Nicholaus Olafsun, Kongens Drost, Lagho Akisun, Kongens Marsk, Peder Præst, kaldet Muli, Kanik i Lund, og tre andre. Udi Slauløse den 22de September tog Kongen (Lang. VI. 399) under sin Beskyttelse Kapitlet af Aarhus dets Tienere (familia) som opholdt sig i Sieland, tilligemed alt deres Gods. Hans Drost Herre Nicholaus var herved Vidne. Samme Dag forbød Kongen ved Brev til Sielandsfarerne strængeligen (Lang. l. cit), at ingen maatte drive Svin, Qvæg, Heste ind paa Enemærket i Nyræl, som tilhørte Kanikerne i Aarhus, uden deres Tilladelse. Nicholaus Drost var herved Vidne.

Den 28de September udi samme Slauløse udstædde Kongen Brev til Indbyggerne i Skyvinge, Buruse, Sneshøræ, Brandæleve og Hæslebn, som forhen havde tilhørt de ædle Frøkener Agnes og Jutta, og bød dem under sin Hyldest og Naade ei at

lade

Eric Menved Aar 1297.

lade nogen anden have Indkomst og Afgrøde af deres Jorder, uden St. Agnetes Kloster i Roskilde, hvilket Kongen havde taget under sin særdeles Beskyttelse. Kongens Raad var herved nærværende. Samme Dag og Sted overlod Kongen efter sit Raads Raad (Mst. Bartholin. H. vel VI. 949) ved sit Brev til St. Agnetes Kloster i Roskilde alt det Gods, som de Frøkener Agnes og Jutta havde givet did, og som var bleven ham skiedet paa Sielands og Lollands Landsthing. Herved vare nærværende de Bisper Cristian af Ribe og Johan af Roskilde, og Vidner Hertug Eric af Halland, David Thorstensen, Acko Jonsson, forhen Droster, Nicholaus, nu Drost, Peder Jonesen, Gielker i Skaane, Jon Litle, Olav Takesen, Hamund Litle, og flere Kongens Raad.

Den 9de October i Odense tog Kongen Borgerne (snarere kun Indvaanerne, villani) i Foburgh med deres Gods og Tienere under sin Beskyttelse. Nicholaus Drost var herved Vidne. Til samme Aar henfører Langebek, uden Tvivl retteligen, et andet Brev af Kongen uden Dag og Aar, fordi det er givet i Odense, og fordi Nicolaus Drost er derved Vidne, og af samme Aarsag troer jeg og det hører til samme Dag. Derved forbyder han at drive Svin, Qvæg, Heste ind paa Enemærket af Bothorp Mark, fordi det tilhørte Kanikerne af Aarhus, uden deres Villie og Samtykke.

Bisp Johan af Roskilde indførte i sin Vidisse, given i Lælinge den 30te October, Pave Bonifacii Bulla til sig af 18de October 1296, som jeg forhen haver anført under det Aar, og hvor tales om de Fornærmelser, den ædle Mand Eric, en Søn af Hertug Eric i Jylland, tilføiede noget Gods tilhørende St. Agnetes Kloster i Roskilde. Saasom Bispen ei selv havde Tid for vigtige

 Fore-

Eric Menved Aar 1297.

Forretningers Skyld at lagttage dette, saa havde han hertil beskikket Herre Magnus, Decanus af Roskilde, i sit Sted. Paa Grund af dette, bød Magnus ved sit Brev af 18de Januar 1298 de Sognepræster i Roskilde, Herre Jacob ved St. Olufs Kirke, og Ade ved St. Michaelis, at indstævne Priorinden af St. Claræ Kloster (hvilket uden Tvivl er en Skriverfeil hos Bartholin, istedet for St. Agnetes) i Roskilde at møde, enten selv eller ved Fuldmægtig, for sig i St. Lucii Kirke næste Løverdag under Messen, for at kunne svare sin Vederpart.

Den 30te October i Ribe forbød Kongen (Lang. VII. 331. Terpager Ripæ Cimbr. 181) sine Embedsmænd og Fogder samt Borgere og alle Lægfolk strængeligen, at kalde nogen geistlig Mand for verdslig Ret, eller at gribe og fængsle dem uden for saadanne offentlige Misgierninger, som udfordrede det, og da skulde saadan En dog udleveres paa Bispens eller hans Embedsmands første Begiering, for ved Bispen at blive afstraffet efter Fortieneste. Dette Brev blev udstædet efter Klage af Bisp Christiern i Ribe, over at nogle Geistlige i hans Stigt vare undertiden af Kongens Fogder og Embedsmænd undertiden af andre Lægfolk blevne fremkaldte for verdslige Retter, grebne og fængslede, tvertimod den kanoniske Ret. Dette Brev blev udstædet i Overværelse af Bisp Johan af Aarhus, Kongens Drost Nicholaus, og andre Kongens Raad.

Ingefrid, Enkefrue efter Andreas Erlandsen, og hendes Søn Andreas, Ridder, solgte i Seaprode den 7de April (conf. Schwartz Norddeutschland p. 139, 40) den halve Del af Øen Hyddensøe dem tilhørende til Klostret Neucamp for 100 Mark purt og prøvet Sølv efter Cølns Vægt, og for 200 Mark giængse slaviske Penge, eftersom Fyrst Wizlav af Rygen havde stiftet et Cistercienserkloster paa bemeldte Øe, underkastet det Klostret Neucamp,

camp, samt bedet Munkene derfra at tage det ny anlagde Kloster i Besiddelse, hvilket var Udstæderne af Brevet til Skade, saasom de besadde den halve Del af bemeldte Øe, tilligemed fuldkommen Jurisdiction; deres Ridder Herre "Thomas cum thorace" (med Pantseret) havde derpaa bragt bemeldte Forlig og Salg tilveie, med Tillæg, at de maatte herefter, foruden Brændsel derfra til deres Gaard Scaprode, og deres underhavende Indvaanere i Landsbyen Scaprøde, faae Qvister og andet til Brændsel; deres Svin maatte og gaae paa Olden paa Øen uden Afgift; det halve af Fiskeriet forbeholdt de sig og, og deres Fiskere skulde have Lov til at ligge paa Øen, og faae fornøden Brændsel derfra; det halve af alt Vrag, som kaldtes "Todrift", forbeholdt de sig og. Thomas cum thorace skulde for sig og Arvinger beholde, hvad han forhen havde eiet der. Herved vare nærværende de ædle Riddere: Thomas cum thorace, hans Broder Marqvard, og Thomas's Søn Heinric, Peder, Prior af Neucamp, Broder Peter "furnarius" (Bager) der, Broder Godefrid, Broder Peter af Dominicanerne fra Dacien og Lunde Kloster, og flere ærværdige Mænd. Den 8de April udstædde derpaa Frue Ingefrid og hendes Søn Andreas deres aabne Brev til Fyrst Wizlav, hvorved de afstode deres Ret til Hyddingsøe paa bemeldte Vilkaar, i Overværelse af Herre Heinric af Holst, Fyrstens Marskal, og Herre Thomas cum thorace og mange flere, og hang Ingefrid sit eget Sigil for, og bemeldte Thomæ hendes Vasals, saasom hun manglede sin Søns Sigil. Udenpaa kaldes Andreas, Andreas de Borneholm.

Erik Menved Aar 1297.

Den 10de Januar bevidnede Bisp Johan af Aarhus (Lang. VI. 411), at Herre Johan Asserson, kaldet Ryye, havde skiødet hans Kapitel sin Gaard i Enum.

Den

Eric Menved Aar 1297.

Den 5te Junii gav Peter Niclæssen, forhen Kongens Drost, sit Gieldsbevis i Roskilde til sin kiære Ven Martin Joonsen, Borger i Roskilde, paa 2700 Mark gangbare Penge og 25 Mark purt Sølv af Roskilder Vægt, som han havde faaet til Laans af ham efterhaanden, og forbandt sine Arvinger til at betale dem, gav ham og tilligemed Qvittering for al Ting fra forløben Tid. Brevet giemmes i det kongelige Geheime-Archiv, og dets Segl synes at forestille en Ørn med udstrakte Vinger, ligesom det af 1290 virkeligen giør.

Den 12te Junii overlod den roskildske Bisp Johan ved sit Brev udi Roskilde (Mst. Bartholin. VIII. 205) med sit Kapitels Samtykke den ved Sognepræsten Joons Død ledige Sognekirke Liungæ i Alstath Herred til Sorøe Kloster, og formanede Sognefolkene til at betale deres Afgifter didhen. Bispens og Kapitlets Segl bleve forhængte.

Bisp Johan af Aarhus skiænkte den 28de August ved sit Brev i Aarhus (Lang. VI. 412) Hæthenstat Kirke, som var ledig efter hans Kaniks Peregrini Død, til sit Kapitel med Sognefolkenes Samtykke.

Gøto, Kanik og Klæddermester i Lund, giorde der sit Testament den 12te November (Matthiæ Series Episcop. Lund. p. 94) og skiænkte til St. Stephani Alter i St. Laurentii Kirke i Lund sin Gaard i Lockathorp, saaledes at den der stod for Lunde Kirkebygning, skulde have den under sin Forvaltning, og for dette skulde Siælemesse holdes for ham og hans Broder Lagho.

En Adelsmand Benedict Jonsøn havde pantsat (Lang. IV. 496) Vindehælsinge til Herre Jon Foot, Fader til Herre Johan Foot, Kanik i Roskilde, for 130 Mark Penge, og efter Benedikts Død ægtede Bo Duæ, Indbygger (villanus) i Holbek,

hans

hans efterladte Enke Cæcilia, men saasom han ei kunde indløse Godset (bona), saa solgte han det med Samtykke af sin Hustru, og hendes Frænde, til Herre Johan Food for bemeldte 130 Mark med Bygninger og Mølle, og skiødede det paa Borgerthinget i Holbek, hvorom Borgerne i Holbek gave i dette Aar 1297 deres Vidnesbyrd. Eric Menved. Aar 1297.

Johan Lydikonis Søn, da Minoriternes Custos i Roskilde, men siden deres Provincial i Dacien, lod (Lang. V. 515), paa sin Bekostning i dette Aar den ganske (latinske) Bibel udskrive i to store Bind, ved Broder Johan Paschæ, som siden blev Guardian i Roskilde og Kiøbenhavn, og giorde han dette færdigt i halvandet Aar og 4 Uger. Samme Paschæ udskrev og et Legendarium om Helgener for Klostret i Kiøbenhavn, og 1299 den ganske Bibel i 5 store Bind for Klostret i Roskilde: Gregorii Magni Moralia 1301 for samme Kloster, og 1307 for Klostret i Ribe, 1303 et Legendarium om Tiden og Helgene for Klostret i Lund, og 1301 Gregorii Moralia for Conventet i Kiøbenhavn; alt dette som det synes paa Bekostning af Minoriternes Provincial i Dacien Broder Trugot.

Den 19de October døde Mester Jakob Lang (Lang. V. 564) som til sin Siælemesse gav 4 Skilling Rug af Afgiften af Jordene i Jamthorp Mark. Uden Tvivl forstaaer det ribiske Necrologium (l. cit.) herved den berygtede Provst i Lund og Magister Jakob Lang, som tilligemed Erkebispen førte Processen mod Kongen, endskiønt Hvitfeldt lader ham først, skiønt tvivlsom, døe i næste Aar. Uden Tvivl døde han i Rom.

Imellem Kongen og hans Broder Christopher opkom Uvillie, saa at Kongen kom den 8de September med en Hær stærkere end sædvanlig for Kallundborg Slot, hvilket tilligemed Byen,

samt

Eric Menved Aar 1297.

samt Holbek og Samsøe da tilhørte Christopher, og kalder Hvitfeldt ved denne Leilighed (p. 309) Kallundborg et Grevskab, som neppe er rigtigt. Christophers Folk stoge Porten i for ham, hvorover Kongen lod dem tale til, som de der havde ført Avindskiold imod Riget; Christopher undskyldte dem og giorde tilligemed sin Ed paa, at det ei var skeet med hans Villie, eller Kongen til Foragt; dog maatte nogle af hans Portvægtere miste Livet, førend Brødrene igien bleve Venner, ja det lader endog efter Petrus Olai, Krøniken, som slutter med 1523, og den, som slutter med 1317 (Lang. I. 189. II. 175. VI. 222), at det er kommet til aabenbare Fiendtligheder, og at Kongen har beleiret sin Broder i Kallundborg, og efter den sielandske Krønike (Langeb. II. 636), at Kongen har overvundet ham, og indtaget Kallundborg.

Udi Rom vedvarede Processen mellem Kongen og Erkebispen; den førstes Fuldmægtig Georgius af Interamne, beskikket dertil af Kongens Kanzler Mester Martinus, indgav paa ny til de tvende Kardinaler, som vare af Paven satte til at kiende i Sagen, et Indlæg mod Erkebispen (Lang. VI. 312), hvorudi han indflettede de gamle Fiendtligheder mellem Kong Christopher og hans Søn Kong Eric paa den ene Side, og Erkebisp Jacob af Lund og Bisp Peder af Roskilde paa den anden, anførte og, at Erkebisp Jacob, saavelsom den nuværende Erkebisp Johan Grand havde været beslægtede og kiære Venner af Grev Jacob, Marsk Stig, og de flere, som havde myrdet den nu regierende Konges Fader. Blant Klagepunkterne ere ellers ingen ny, men kun de forrige gientagne. Han begierte, at Erkebispen ei maatte faae Lov til at komme til Riget igien, og om Paven dog vilde tillade ham det, at det da maatte skee under visse Betingelser, hvilke ei forekomme i det man nu haver tilovers af Processen. Efter dette

blev

blev giort en Samling (Lang. l. cit. p. 320), venteligen ved en Skriver, eller og ved Georgius af Interamne, af alle Klagepunkterne mod Erkebispen, og af hans Svar, i hvilke det vigtigste er, at Erkebispens Benægtelse, at Erkebisp Jacob ei havde forstyrret Riget, giendrives ved Pave Urbani Brev; hans Benægtelse, at de Fredløse havde ei myrdet Kong Eric, giendrives ved Erkebisp Johan Dross's Brev, som og ved den tydske Kong Rudolph, og ved de danske Hertuger, Grever, Fyrster, Baroner og øvrige danske Adelsmænd deres Brev; hans Benægtelse, at de Fredløse ei vare blevne satte i Band, giendrives ved Breve af Herre Johan, Bisp i Tusculum, forhen Pavens Legat til Tydskland og Dacien, og ved Erkebisp Johan Drosses, og hans Lydbispers; og af disse falske Opgivender sees, at Erkebispen var de Fredløses særdeles Ven og Forsvarer; imod Erkebispens Benægtelse, at Kirken og Erkebispen ei vare eller havde været nogensinde den danske Konge lehnspligtige, og ei ham forbundet i noget Tilfælde, strider, at det altid har været holdet saaledes i Riget, og at denne Erkebisp især havde forbundet sig til denne Konge, altid at tiene ham troligen, hvilket kunde bevises ved uforkastelige Breve; Erkebispens Benægtelse, at han ei havde taget under sin Beskiærmelse nogle, som efter Landets Love havde mistet deres Fred, hvilket alene tilkom Kongen, giendreves ved Brev fra menige Borgerskab i Lund; hans Benægtelse ei at have villet ophidse Kongerne af Norge og Sverrig med deres Store mod den unge danske Konge og hans Rige, giendreves ved de Breve, hvormed Kanik Aslo af Lund var bleven sendt til bemeldte Konger, og ved et fra ham selv til Grev Jacob, som var den fornemste blant Kong Erics Mordere; hans Benægtelse om at have sagt, da Ryktet om Kongemordet kom til Roskilde, at det var Skade, det ei var skeet

Eric Menved A. ar 1297

Eric Menved Aar 1297.

15 til 16 Aar før, thi saa havde Kong Eric ingen Afkom efterladt, giendreves ved et Vidne, som havde hørt det, og var ei langt herfra (venteligen Mester Morten); det han kaldte Kong Christopher "Christi-cussor", da dog alle gamle og ypperlige Mænd kunde vidne, at han havde været Christi sande Dyrker, og at han beskyldte de danske Konger for mange Misgierninger, ja endog mistænkte dem for Kætteri, det giendreves ved deres Tilbøielighed til det romerske Sæde, og deres Nidkiærhed for den rene Lære; men heraf kunde man slutte, hvad han vilde sige i Danmark, naar han var i sin fulde Kraft, eftersom han undsaae sig ei ved at tale saaledes ved det romerske Hof i saa mange store Herrers Overværelse og Paahør. Paa samme Maade blev og Punkterne mod Mester Jacob Lang og hans Svar samlede (l. cit. p. 324) og i Anledning af det han beskyldte Christopher og Afkom for, at have regieret meget slet og ilde, blev svaret: at hele Riget raabte herimod, undtagen de, som yndede Manddraberne. Endeligen samlede Georgius af Interamne atter alle Klagepunkterne imod Erkebispen i et kort Begreb (l. cit. p. 325), hvori dog intet nyt findes.

Grev Adolph af Holsten og Scavenburg gav den 14de Februar i Lavenburg med Samtykke af sine Brødre Gherard og Henric til sin Hustru Frue Elene, Søster af de saxiske Hertuger (af Lauenborg) Johan, Albert og Eric, følgende Eiendele: nemlig Halvparten af Byen Hamborg med alt Herskab, Indkomst, Told, Mønten, Advocatie, Møller, samt Øen Gorisverder, og de to Sogne Kerspel kaldte, Byenstede og Eppendorpe; 200 Mark Indkomst aarligen af Sognet Sarowe, beliggende mellem Oldenborg og Plone, og alt dette med alle Herligheder, saaledes at hun derimod var ei nogen Tieneste deraf pligtig til nogen; han

vilde

Eric Menved Aar 1297.

vilde og sørge for at forskaffe hende en passelig Gaard i Hamborg; døde han uden Arvinger, da skulde hans Brødre de Grever Gherard og Henric tillægge hende 200 Mark Indkomster i deres bedste Gods, saafremt de vilde have Hamborg igien. Hans Brødre, Morbroder (snarere hans Søstersøn) Hertug Otto af Brunsvig og Lyneborg, og Farbrødre, (snarere han Faders Brodersønner, saa ubestemte ere de Benævnelser Avunculi og Patrui i Middelalderen) Adolf og Johan, Grever af Holsten, gave Haandslag paa at holde dette, og bleve samtliges Segl forhængte. Denne Adolf var Sønnesøn af Grev Gerhard 1ste, og Broder til Gerhard 2den. Dette vigtige Document giemmes i Original i det kongelige danske Geheime-Archiv, og haver jeg ladet det trykke bagved.

Den 1ste September afstode (Westphal. III. col. 576-77) de Brødre Luder og Gerard, Sønner af Johan af Bremen, Landsbyen Kopelpare, hvormed de vare forlehnede, til Grev Johan af Holsten, imod at han igien solgte den til Raadmændene i Kiel til Nytte og Brug af Helliggeistes Hospital der. Vidner herved vare: Johan Swin, Ridder, Nanno af Crummedik, Raadmand (i Kiel), Johan de Indagine, ogsaa Raadmand, og en Deel flere Riddere og Raadmænd.

Den 2den Februar solgte Grev Otto af Oldenborg (Cassels ungedr. Urkunden p. 46) Raadet i Bremen alt Fiskeriet i Ochtmunde og Stilgraven lige til Broen ved Kattenesche.

Den 3die Februar indginge Byerne Hamborg og Bremen den Forening (Cassels Urkunden von einigen Verträgen p. 10), at naar en af deres Borgere blev flygtig for Gield, og begav sig hemmeligen i den anden By, saa skulde han ogsaa der ansees for skyldig.

Eric Menved Aar 1297.

Paven stadfæstede den 1ste December fra Rom Klosteret Eldenau Patronatretten over Kirkerne Wyck og Nienkirken beliggende under Zwerin Stigt, hvilken var bleven det givet af de rygiske Fyrster Jaromar, Wyzlav, Casimir og hans Søn Wartizlav, Hertuger i Demin, og Bugizlav og Barnim, Hertuger i Stetin. Brevet herom er trykt i Schoettgens Diplomatarium T. 3. p. 15. og i Westph. Monumenta IV. col. 951.

Hertug Albert 2den af Saxen døde efter Alberts af Stade Fortsætter (p. 23), hvorvel Andre henføre hans Død til 1298.

Den norske Kong Erics Dronning fødte ham en Datter, som blev kaldet Ingeborg (Torfæus IV. 393). Stridighederne mellem den throndhiemske Erkebisp og hans Kapitel brøde nu ud til aabenbare Had (Torfæus l. cit.). Kanikerne Sigvat Land, Eilif, som siden blev Erkebisp, og Audur hin røde, siden Bisp i Holum, vare hans største Fiender. De havde indskudt sig for Paven, og derved udvirket, at Erkebispen blev indstævnet for ham; han havde og begivet sig paa Veien og var kommet til Paris, men som han blev syg der, saa sendte han en Gesandt i sit Sted, og vandt sin Sag, hvorpaa han efter et Aars Fraværelse kom igien og forligtes med Kapitlet. Laurentius, som siden blev Bisp i Holum, forsvarte imedens hans Rettigheder hel tapperligen i Bispens Fraværelse, hvorfor Erkebispen giorde ham til Poenitentiarius over de Gaver, som skiænktes til St. Oluf. Arne, Præst, forestod Bispeembedet i Skalholt. Paa Frostething var Kongen selv nærværende, og udgav der mange Anordninger efter Raad af Erkebispen, som der blev hans Mand og hans Lehnspligtig, svor ham Huldskab Troskab og Mandskab, og lod sig giøre til hans Jarl (conf. Lang. III. 122), en Sag, som aldrig forhen var skeet, og sees heraf, hvor megen Styrke og Fasthed Regieringen i Norge da havde fremfor den danske.

Bisp

Bisp Arne af Skalholt forlod Island og drog til Norge; ved Erkebispens Middel blev der Forlig mellem Kongen og denne Bisp Arne om det geistlige Gods i hans Stigt (Torfæus IV. p. 398. Johannæi Hist. eccles. Island. I. 401. 411), saa at Stridighederne alene vedvarede med Holum Stigt. Eric Menved Aar 1297.

Den 1ste Februar skrev Paven fra Rom (Thorkelins Diplom. II. p. 187) til Bardo Serksøn, Kanik i Bergen, hvorledes Kanikerne i Nidaros, hvilke alle opregnes, og deriblant ikke Eilif, havde klaget over deres Erkebisp, at han fornærmede dem i Henseende til nogle Penge og noget Vox, som hørte dem samtlig til, og giver ham derover Fuldmagt, at kalde Parterne for sig, og at dømme heri uden Appel; dog maatte ingen kaldes for Retten udenfor Bergens og Nidaros Byer og Stigter (det er at sige, at hver skulde forhøres paa sit Sted).

Den 11te Februar bevidnede Jon Røller, Ombudsmand for Herre Basse og Peter Botilds Søn (Thorkelin l. cit. pag. 188), hvorledes Bispen af Stavangers Mand havde ført til hans Brygge noget Brændeved, som Kanikerne havde kiøbt, og det efterat de havde hørt læse Hertug Hakons Beskiærmelsesbrev for Kanikerne, og at Forbud herimod var skeet, samt de efter 1 Maaned indstævnte for Hertugen, og Mester Stein svarede: at han hverken skiøttede Lov eller Stævning, og at Brændet skulde op i Bispegaarden.

Den 27de Februar tilskrev Hertug Hakon fra Aslo bemeldte Herre Basse Gudthormsun (Thorkelin p. 189) om at lade opmaale Grunden i Stavanger, som laae imellem Kirkegaarden og Bækken, og imellem Giærdet og Hospitalets Ager og Gaden ved St. Swithuni Kirkegaard, saasom han havde skiænket Kapitlet i Stavanger den til en Gaard, da den laae østen for deres Stue,

Eric Menved Aar 1297.

paa det han siden kunde give dem sit aabne Brev herover. Kanzler Ako beseglede det, og er det givet i Hakons Hertugdømmes 18de Aar.

Den 16de Marts udstædte udi Kanikernes Communestue i Nidaros Jon Ragnvaldssun, Audun og Broder Vigleiks Sønner, samt Eilif Lagmand, deres Vidnesbyrd (Thorkelin p. 190), om en Forening ved Haandslag, angaaende et Testament af en Marcus imellem Kanikerne i Nidaros og Eilif Skuddra, en Bonde, hvorved Kanikerne finge 6 Spanne Leig i Vellum udi Renneboe. Blant Vidnerne forekommer Eilif, Præst i Uppedal.

Ewind, Bisp i Aslo, og Hallo, Abbed af Hovedøy, af Paven beskikkede Dommere, og Gerlac, Kanik i Aslo, beskikket af Bisp Thorsten i Hammer i hans Sted, skreve den 25de May fra Aslo (Thorkelin p. 191) til Abbeden af St. Laurentii Kloster i Utstein, og til Sognepræsterne af Thiorom og Hyliu i Stavangers Stigt, at de skulde indstævne Bisp Arne af Stavanger at møde for sig i Aslo, enten i Person eller ved Fuldmægtig, paa Tingdagen efter Mariæ Fødsel angaaende Tienden af Finey, som hans Kaniker klagede, at han havde frataget dem; og vilde han ei lade dem komme for sig, da skulde de offentligen oplæse dette Brev i Stavangers Domkirke. I dette Brev ere indførte tre Buller af Pave Bonifacius, og af Aar 1296, denne Sag angaaende, som forhen (p. 250-51) ere anførte.

Paa Tuteraøen den 22de Junii blev ved Kongens Mellemhandling Forlig sluttet mellem Erkebisp Jorund og hans Kapitel (Thorkelin II. 193-96), hvorved de lovede ham den tilbørlige Lydighed, og han igien at ære dem. Kanikerne skulde være paa Raad med i at vælge Bisperne af Island, Grønland, Færøerne

og Suderøerne, og i at stadfæste de øvrige Bisper i Riget, samt Abbeder, Abbedisser og Priorer i Erkebispedømmet, og uden deres Samtykke maatte han ei bortgive noget geistligt Embede i Staden, ei noget Præbende og Beneficium ved Christ-Kirke, ei noget Præsteembede eller Beneficium paa Landet, hvortil ei laae et Sogn. Uden deres Samtykke maatte ei Nogen skilles ved sit Beneficium, af dem nemlig, som bortgaves med deres Samtykke; Erkebispen skulde have deres Raad og Samtykke i Rettergang, og hvert Forbud og Band, som fældtes uden det, gieldte ei; Skolemestere, Sacristani, Skatmesterne over det Offer, som skeete til St. Oluf og hans Kirke, Vicarien og Degnen skulde beskikkes ved fælles Raad af Erkebispen og Kanikerne. Kirkens Gods, Skat, Bordtøi, Guld, Klenodier, andre Kostbarheder, og alt Offer skulde giemmes med Vidende og Samtykke af Kapitlet, og en eller to Kaniker have Nøglen dertil. Intet Kirkens Gods maatte sendes i andet Land, og ingen Gield giøres i Kirkens Navn, uden Kapitlets Samtykke. Af Alt hvad som ved Testamente eller paa anden Maade gaves til Nidaros Kirke, skulde Erkebispen have det Halve, og Kanikerne det andet Halve, medmindre det var givet til Kirkens Vedligeholdelse, eller og Kapitlet til Anniversarier (aarlige Høitider og Siælemesser for de Afdøde) og til deres Gaards Vedligeholdelse. Kongens, Erkebispens, og andre Kirkens Velgiøreres Anniversarier skulde holdes efter gammel Brug. Intet Lig maatte begraves i Kirken, uden med Erkebispens og Kapitlets fælles Samtykke. Hver Maaned skulde hver Kanik faae 1 Mark brandt Sølv og 1 Pund Vox, og skulde den, som forestod Offer og Skat, give det dem Dagen efter St. Laurentii Fest. Stein Kirke skulde med alt Tilhørende, Erkebispen havde besiddet, tilfalde Kanikernes fælles Bord, dog Kapitlet ei benytte sig af Patronats-

Erik Menved Aar 1297.

Eric Menved Aar 1297.

tronatsretten uden med Erkebispens Samtykke. Paa samme Vilkaar skulde de have Haugs Kirke, og det Halve af St. Olufs Kirke. Skatmesterne skulde hvert Aar giøre Rede for Erkebispen og Kapitlet. Naar en Erkebisp døde, skulde Inventarium giøres af nogle gode Mænd. Dette skeede i Overværelse af Kong Eric Magnus, og af de Herrer Biarn Erlingssun af Biarkey, Jon Rognvalds Søn og Bardo Kanzler, og satte de alle, tilligemed Erkebispen og Kapitlet, deres Segl for. Dette Document viser, at Erkebispen ei erholdt saa store Fordele, og ei saa ganske vandt sin Sag, som Laurentii Bisps Saga vil.

Udi Nidaros den 15de Julii gav Erkebispen 20 Dages (og ei som sædvanlig 40) Aflad til dem, som gudeligen besøgte St. Mariæ Kirke af Skidu i Aslo Stigt.

Fra Bergen den 29de August skrev Kong Eric Magnus (Thorkelin p. 197) til Eilif Lagmand i Nidaros, og Eilif Skodra, at de skulde forføie sig til Erkebispen og Kapitlet, og udsige hvad Sandhed de vidste om Herre Marci Testament, og hvad han ved det gav til den hellige Kirke, og uden Forhaling udbetale det. Eilif Skodra lader heri at have faret med nogen Svig.

Fra Bergen den 5te September gav Erkebispen (Thorkelin p. 198) Afladsbrev paa 40 Dage til alle dem, som besøgte den Helligaands Alter i Stavangers Domkirke.

Den 25de October bevidnede Biærne, Prior af Elgisæter, Audur Viglæixsun og hans Broder Bardr (Thorkelin p. 199) det de havde været tilstede i Bispernes Raadstue (Maalstouo), da Kong Erics Befaling til ovenmeldte tvende Eilifer blev oplæst for dem, og at Eilif Lagmand vidnede edeligen, at Marcus havde

givet

Eric Menved Aar 1297.

givet til Christkirke og hellig Oluf 5 Spannelag i Vallum udi Raunabu, saaat 2 Span skulde tilfalde Kirken, 1 til Erkebisp Jons Grav, og 2 til Kanikernes Bord. Endnu den 6 Span gav han til Mariæ Kirke i Nidaros. Eilif Skodra kunde ei nægte, at hans Broders Testament jo lydde saa; thi der vare og flere Vidner; men han bad om Miskundhed for den Landskyld han havde oppebaaret siden Gaven, som beregnedes til 8 Span (hver Span indeholdt en halv Tønde) og 40 Spenne. (Den egentlige Forskiel mellem Span og Spenne er mig ikke bekiendt; det sidste betyder maaskee saa meget, som En kan spænde over).

Den 15de November udi Aslo bød (Thorkelin p. 20.) Hakon, med Guds Miskund Norges Hertug, en Søn af Kong Magnus den kronede, alle Kapitlet i Stavanger ders Landsaater ei at svare Landskyld til nogen uden end Kapitlets Ombudsmand, med mindre de vilde svare tv Landskylder, og desuden revses. Dette Brev var givet i hans Hertugdoms 18de Aar; hans Kanzler Ake forseglede det, og Barde Pedersen skrev det.

Den 25de November udi Bergen gav Kong Eric Magnus, Søn af Kong Magnus, et Beskiærmelsesbrev paa Norsk (Thorkelin l. cit.) til alle de Pilegrime, som besøgte St. Oluf og andre hellige Steder i Norge, enten de vare inden- eller udenlandske. Brevet var stilet til hans Sysselmænd, Haandgangnemænd, og alle andre, som saae det. Hans Kanzler Bardr forseglede det, og Jon Notarius skrev det. Seglet er af hvidt Vox, og ligesom det af 1296, saa det lader at have været hans da brugelige store Majestæts Segl, ligesom og hans Formænds fra Hakon den gamles Tid, paa nogle faa Forandringer nær.

Den 4de December indstævnte Basse Gudthormsøn (Thorkelin p. 203) efter Brev fra hans Herre Hertug Hakon,

Eric Menved Aar 1297.

en Del Klerker og Legmænd fra Stavanger, at møde i Retten 1 Maaned førend Paaske udi Oslo for den Hielp og Vaabenlaan de havde giort Kanikernes Fiender. Gudthorm Østenssun, Lagrettes Mand i Loom, bevidnede ved sit Brev i Sundu paa Vaga i Ullnzon Sogn, hvorledes han havde hørt for 12 Aar siden, at Aamund Ottarsun havde ved Haandtag faaet Bislestad sig overladt af sin Frænde Barder Throndæsun.

Minoriterne holdte deres Provincial-Forsamling i Skara (Lang. I. 257), og forskaffede Broder Albert den store Alter-Tavle paa det høie Alter i Wisbye Minoriterkirke, som tillige med 6 Hvelvinger, hvilende paa 4 Piller, blev giort nær det ny Chor.

Den svenske Kronike udgivet af Celsius (Lang. IV. 595), henfører først til dette Aar Karelens Undertvingelse og Christendom ved de Svenske, samt Anlægningen af Slottet Viborg. Der-imod henfører Bzovius (Tom. I. col. 1064 No. 16) til dette Aar, at Petrus, Bisp af Aros, som havde havt megen Del i Karelernes Omvendelse, maatte for den Uvillie, som opkom imellem ham og Marsken Thorkil Knudsen, og dennes Trudsler, nu drage til Tronhiem, hvor det er vist at han døde 1300. (Ericus Olai lib. III. p. 165. Jo. Magni Historia Gothor. Sveon. lib. XX. cap. 11).

Udi Wreta Kloster stadfæstede Herre Suno Sik den 4de April dette Kloster Besiddelsen af tre Ottedele i Brygestat, som Argun hans Hustrues Moder havde skiænket did. Kong Birger stadfæstede den 17de May en Gave, som hans Fætter (fratruelis) Junker Eric, havde giort til Sigimund Keldorsen, for den tro Tieneste han havde beviist hans Fader Valdemar, forhen Konge.

Sko-

Skoterne grebe nu til Vaaben mod de Engelske, og havde man Robert Brus den yngre, den norske Dronnings Broder, mistænkt for at stræbe efter Riget, dog skeete Opstanden i Navn af den fangne Konge Johan. Dette var vel Aarsag til, at Kong Edvard lod ham føre til London og forvare i et nøie Fængsel. (Hemingford Historia Edvardi 1mi p. 118-46. Fordun Scotichronicon. p. 976 979-80). Eric Menved Aar 1297.

Udi Aarhus den 6te Januar bevidnede Kong Eric ved sit Brev (Langeb. VI. 399. Pontoppidans Annal. I. pag. 780), at dets Bisp Johan havde skiødet til sine Kaniker sit murede Hus, sønden for St. Clemens Kirke. Kongens Drost N. Biler var herved Vidne. Aar 1298.

I forrige Aar var opkommen stor Uenighed mellem Erkebispen af Riga Johan 3die, Greve af Zverin, og Byen paa den ene Side, og den tydske Orden paa den anden, og holdt de i halvandet Aar 9 Slag med hinanden ((Arnidts Liefl. Chron. II. p. 71-72. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 343), i et af hvilke Ordensmesteren Bruno satte Livet til imod den lithauiske Storfyrste Vithenes, som holdte med Erkebispen, hvorpaa Gotfrid af Roggu blev Ordensmester. Da Ordenen beleirede Erkebispen i Slottet Treyden, tvang ham til at overgive sig, og holdt ham derpaa i Fængsel, saa bragte det Fiendskabet til det høieste, og som Ordenen virkelig i mange Maader stod under Erkebispen, og søgte ei alene at afkaste Aaget, men endog at bringe Erkebispen under det, saa havde Kongen Føie til at holde med ham og Byen Riga, allerhelst han derved saae sin Fordel. Han gav derfor den 13de Junii udi Vordingborg nogle Borgere af Riga, som vare komne til ham, et Anbefalingsbrev til alle dem, som saae det, baade i

Eric Menved Aar 1298.

og udenfor Riget, om at behandle dem vel for hans Skyld, og hielpe dem tilrette i deres Forretninger. Især forbød han sine Advocater og Undersaatter at giore dem noget til Forfang. Dette skeete i hans Raads Overværelse. I Anledning af det Forbund med Lithauerne udstædte Raadet og Menigheden i Riga, Prioren og den gandske hellige Kirke i Riga, Abbeden af Dünamünde, alle Brødrene, Hovedsmanden for Pilegrimene, og Pilegrimene selv et Brev til alle troende Christne, hvorved de gave dem tilkiende, at Lithauerne og deres Konge vilde antage Troen, hvilken deres Sendebud gave tilkiende, hvis Ankomst den tydske Orden havde som sædvanlig søgt at forhindre. Den 12te Junii indgik den danske Konge udi Vordingborg (Dogiel Cod. Diplomat. Polon. V. 23), venteligen ved ovenmeldte Sendebud, Forbund med Kapitlet i Riga, som i sin Nød havde henvendt sig til ham, da den tydske Orden havde tilsidesat den Kirken skyldige Troskab, og under Fred og Stilstand fanget Erkebispen, beleiret Riga, plyndret Kirkens Eiendomme, giort deres Vasaller afspænstige, og voldeligen indtaget de faste Slotte; derfor havde Kapitlet skienket Semigallien Malexe og Therake til Kongen og hans Eftermænd til den danske Krone ved sit aabne Brev, hvorimod Kongen havde lovet at sende Riga Kirke til Hielp, førend Vinteren, sine Mænd med Vaaben og Heste ("Sextrarii", som vel skal være Dextrarii) og med dem sin Hovedsmand, og alle sine Vasaller, som opholdt sig i Estland og Kurland (hvilket synes at vise, at de Danske da besadde noget i Kurland) og det ei alene i nærværende Krig med den tydske Orden, men endog om nogen skulde opkomme i Fremtiden; der skulde være bestandig Fred og Enighed mellem Kongen og den rigiske Kirke, og han skulde beskytte den mod alle Fornærmere, ligesom og Kirken igien lovede ham det samme. Dette Brev blev udfærdiget

diget i hans Raads Overværelse. Imidlertid lader det ei, at dette Forbund haver havt Følger, og at Kongen ei haver blandet sig i den liflandske Krig, og faaet Semigallien i Besiddelse.

Eric Menved Aar 1298.

I Lund den 15de August gav Kongen Borgerne af Campen (i Overyssel) Tilladelse til at redde deres Gods ved sig eller andre, om de lede Skibbrud paa hans Kyster. Brevet blev udstædet i Overværelse af hans Raad.

I dette Aar var det maaskee og, at Kongen gav dem af Deventer i Overyssel Frihed at handle paa Skanør Marked, dog ei alene, som Dumber (Kerkelyk en wereltlyk Deventer p. 487) vil, der og henfører det til 1300. Efter Burman siger han, at Børgerne fra Deventer bragte fra Venedig og Genua hvad kostelige Specerier og andre Sager, Indien, Persien og Aegypten frembragte, ned af Rhinen til Danmark, Norge og Sverrig.

Kong Eric og hans Broder Christopher gave den norske Kong Eric og hans Broder Herting Hakon et Leidebrev (Hvitfeldt p. 310-11) for at mødes med dem paa Presthølm i Halland vor Frue Fødselsdag (d. e. den 8de September), og skulde det gielde for dem og deres Følge 15 Dage efter den Tid; dog maatte Herting Eric, den jydske Hertugs Broder, og de Fredløse, ei komme der, og ei tilstædes nærmere end paa Hølgøe. Fyrst Wizlav af Rygen og Herting Eric Knudsøn af Halland, Drosten Aage, Niels Lauritsøn, og Laurents Tygesøn, David Paper, Peder Jonsøn, Oluf Thagesøn, Peder Nielsøn af Thosland (uden Tvivl Thaasinge), Hamund Lille, Joseph Mogensøn, Johan Niklesøn, Niels Brock og Ingvar Hiort, forseglede tilligemed Kongen, lovede og for, at dette Leide skulde holdes, og aflagde deres Ed paa, hvis Kong Eric giorde derimod, da tillod han, at han og alle hans Forlovere maatte

Fiel-

Eric Menved Aar 1298

skieldes, hans Undersaatter blive den Ed qvit de havde svoret ham, alt hans Arvegods, rørende og urørende, skulde staae hans Forlovere til Underpant, indtil de bleve anderledes tilfredsstillede, og desuden skulde alle den norske Konges Sager og Tiltale til ham være ret, hans Undskyldning intet gielde, Erkebispen af Trondhiem og hans Kapitel maatte da bandsætte ham og hans Forlovere uden Advarsel, og denne Band forkyndes i Danmark, Norge og Sverrige; Amund Danz maatte ei komme dette Møde nærmere end til Aaby; den Forhandling, som kort tilforn var giort i Kiøbenhavn med Herre Leenert Birkerø og Odder (maaskee Audur) Hugleiksøn paa Herrernes (venteligen den norske Konges og Hertugs) Vegne skulde staae ved Magt. Bisp Johan i Aarhus og Johan i Roskilde forseglede dette Leide som Vidner. Af dette vigtige Document haves kun et dansk Udtog hos Hvitfeldt. Rimeligen gik Mødet for sig, men maaskee paa Balgøe, og ei paa Prestholm, eftersom de begge ligge nær hinanden ved Varberg i Halland, ng den norske Kong Hakon i et Brev af 1308 taler om en Dag, der holdtes paa Balgøe, og klager over, at atter der tog Herre Peder Ebbesøn Herre Jakob Nielsøn Blafods (en af Kong Erics Mordere) Svend til Fange, og skattede ham paa høie Penge. Formodentligen blev en Stilstand sluttet paa Balgøe, eftersom alting var fredeligt mellem Danmark og Norge fra den Tid til 1300. Efter nogle islandske Annaler (Lang. III. 122) Torfæus IV. 393) giorde den norske Konge dette Aar et Tog til Danmark, dog melde de ei om noget fiendtligt, hvorover jeg alene troer, at han er kommen med en Flode til Balgøe.

Udi Odense den 25de November befol Kongen (Mst. Bartholin. VI. 945) Beboerne af de Gods, som forhen havde tilhørt de ædle Frøkener Agnes og Jutta, at de skulde alene betale Afgift

til

Erik Menved Aar 1298.

til og giøre Regning for St. Agnetes Kloster i Roskilde, eller og dets Fuldmægtig, eftersom Klosteret havde klaget over, at nogle, som ei frygtede Gud, fratoge det voldeligen bemeldte Gods. Ved Brevets Udfærdigelse var Kongens Raad tilstede. Samme Dag tog han og St. Agnetes Kloster under sin Beskiærmelse (Mst. Barthol. L. cit. p. 941), saa at ingen maatte fornærme det under hans Hyldest og Naade, og om det skeete, da skulde hans tro Mænd, de Herrer David Thorstensen, Absalon Nichlessen, Asker Jonsen og Nicholaus Manthorp paa hans Vegne staae det bi efter Forlangende af Klosterets Fuldmægtige. Raadet var nærværende ved dette Brevs Udfærdigelse, hvilket siden jævnlig forekommer, hvorfor jeg herefter vil udlade det.

Magnus, Decanus i Roskilde og dets Bisps Johannes officialis, samt Peder Saxeson, Præst i Roskilde, udstædde den 23de Februar en Vidisse over Pave Bonifacii Bulla fra Anagnia 1296 den 2den Junii til alle Abbedisser, og Nonne-Conventer af St. Claræ, St. Damiani og Minoritindernes Orden, hvorved han befriede dem fra at give Tiende og Procurationer til deres ordinaire Øvrighed (Bisperne), ja endog til de pavelige Legater og Nuncier, ja endog Told eller nogen Afgift til Konger, Fyrster, eller nogen Legmand.

Bisp Christiern af Ribe gav den 7de April ved sit Brev udi Ribe (Terpager Ripæ Cimbr. 466-491. Hvitfeldt 311. 291. Bispekroniken p. 25. Pontoppidans Annal. p. 779) med Samtykke af sit Kapitel, til 20 fattige Skolediscipler af Riber Stigt, som skulde boe og nyde Kost fælles, en Gaard i Urebn, som han havde lovligt Skiøde paa af Nicolaus Horck, 4 Gaarde i Methum med Møllen, 1 Gaard i Finekier i Saling Syssel, 1 Gaard i Volstrup i Almindsyssel med Bonden der, 1 Gaard i Hotrup, hvilken

enten

Eric Menved Aar 1298.

enten han selv eller Eftermænd kunde gienkiøbe for 200 Mark lødige (legales) Penge, af Hening Sogn, hvortil Bispen havde Patronatretten, 40 Mark gangbare Penge, eller og 5 Pund Sterlinger aarligen, og endel flere Gaarder, som opregnes, hvilket altsammen han havde selv forhvervet af sit Fædrenegods; det rørlige Gods paa dem, med Tilliggende, skulde og høre dertil. Disciplerne skulde forbindes til at lære Videnskaber; thi han holdt for, at de som lagde sig efter Klerke-Studier, for siden at tiene i den geistlige Stand, burde og underholdes af geistligt Gods, og havde han især Tilbøielighed til slig Almisse fremfor andre. Det er fornøieligt at treffe paa saa nyttig en Stiftelse, og ei altid alene opregne Gaver til Klostere, der vel i Førstningen vare høist nyttige, men nu bleve ved deres Mængde besværlige, ja skadelige. Denne ædle Bisp stiftede i Begyndelsen efter Hamsfort (Script. R. D. VII. 194) og Hvitfeldt (i Bispekreniken p. 24) kun en Trivial-Skole, og gav dertil et stort Hus, som hed Pugegaard, og var vidtbegreben, samt andre Huse. Denne sidste Gave beløb sig til 24 Læster Korn, foruden Smør, Svin (Hamsfort siger Brød) og Penge. Den 8de April anordnede Kapitlet i Ribe (Mst. Bartholin. Tom. VIII. 520), at de Anordninger, som vare giorte efter Bisp Esgers Død, skulde ubrødeligen holdes, og skulde enhver ny Kanik sværge, at om han valgtes til Bisp, saa vilde han ære Kanikerne og haandthæve deres Rettigheder, gaae med en anstændig Bispedragt og Tonsur, ei bortgive Værdigheder Præbender og Kanikegaarder uden Kapitlets Samtykke, ei følge kiødelige Hensigter i at bortgive Sognekald, men vælge de dueligste dertil, ei anvende Kirkernes Tiender til sit eget Brug, hielpe Riber Kirkes Bygning, samt andre Kirkers, de gudelige Stiftelsers og de Fattiges Underholdning, flitteligen at besørge sine bispelige Forretninger, som bestode i at

indvie Klerker, samt Kirker og Kirkegaarder, i at confirmere Drenge, i at holde Messer i Ribe Kirke, helst paa de store Høitidsdage; at bevise mindst mulige Naade mod Manddrabere; at forsvare Kirkens Rettigheder og Friheder, endog med egen Umag og paa egen Bekostning, ja selv at reise til det romerske Hof, om det saa syntes det hele Kapitel, eller den bedste og største Del deraf; ei at giøre alt for store Udgifter, men at indskrænke dem saavidt Kirkens Ære tillod det; ingen Kanik maatte tiltales uden i Kapitlets Paahør; ingen Erkedegn eller Provst maatte søge nogen Kanik, eller nogen af hans Tyende, uden i Kapitlet; ei bandsætte Nogen, uden efter modent Overlag, og efter foregaaende trende Paamindelser; at bringe Klosterne, og især Nonnernes, i Orden, saa at Lægfolk ei forestode dem, og at ei Nogen antoges der, uden Bispens Samtykke; at svare Tiender af alle sine Gaarder og Bisperjorder; ei at sætte sine Heste paa Foer hos Sognepræsterne om Julen, eller paa anden Tid; efter Erkebisp Andreæ af Lund af lykkelig Hukommelse hans Anordning ei at tillade Erkedegnene, Provsterne, eller nogen af dem, som have Jurisdiction, at beskikke deres Officiales i deres Sted, men altid dertil at tage deres Medkaniker, som vare erfarne i Lov og Ret; ei at blande sig i afdøde Klerkers Bo, uden forsaavidt det tilkom ham med Rette: selv love de ei at beskikke Nogen til et Kanonikat, som skulde blive ledigt, men alene til de, som virkelig vare ledige; til disse og nogle flere mindre betydelige Anordninger blev siden lagt, at den, som valgtes til Bisp, skulde besværge og forsegle disse følgende Statuter, at han hverken ved sig selv eller sine Officiales vilde forhindre, at jo enhver Prælat og Provst haver i sin Jurisdiction dem fælles med ham, og under alle de Friheder han forhen har havt; at han ei beskikkede Nogen til Prælat, Provst eller Kanik, uden Kapitlets

Erik Menved Aar 1298.

Eric Menved Aar 1298.

lets Samtykke, ei heller tog nogen Hielp af Kirken eller Præster, uden dets Samtykke, og det endda kun i Nødsfald; at alle de Kirker, som laae til Prælaturer, Provsteembeder, Kapitlet eller Præbender, maatte være fri for at Bispetyngsel, og nyde sine Friheder, som fra gammel Tid; dette skulde han besværge ved Guds Evangelier at ville holde, saa og paa Tro og Love, og ei herimod at foretage sig noget ved pavelig Dispensation.

Den 31te May tilskrev Paven fra Rom Erkebisp Johan, og gav ham derì tilkiende, at da Danmark var efter hans Forestilling faldet under Forbud formedelst hans, Erkebispens, Fangelse og Fængsel, i Følge et Provincial-Concilium i Lund Aar 1257, (hvor Constitutionen, givet 1256 i Vedel, er ventelig bleven stadfæstet), hvilket Pave Alexander 4de, og denne Pave selv havde stadfæstet; men mange, som ei havde holdt dette Forbud, nu vendte tilbage til Lydighed mod Kirken med et sønderknuset Hierte, og lovede ubrødeligen at holde Forbudet, og det vilde falde dem alt for besværligt selv at drage til Rom, for at faae Afløsning, saa gav Paven herved Erkebispen Magt til ved sig selv eller ved andre at løse dem af Band, imod derfor paalagt Pœnitentse. Denne Bulla sendte Erkebispen i næste Aar 1299 den 8de Julii fra Kiøbenhavns Slot, som tilhørte Bispen af Roskilde, indført ordlydende i sit Brev, til Præsten Ingemar, Vicarius ved Hwetvinge Kirke i Roskilder Stigt, i Anledning af, at han havde begiert Afløsning, fordi han ei havde holdt Forbudet, hvilken Afløsning Erkebispen ogsaa giver ham i sit Brev. Originalen heraf giemmes paa det kiøbenhavnske Universitets-Bibliotheqve. Nu bliver kun Spørgsmaal, naar Dommen i Sagen mellem Kongen og Erkebispen er faldet, hvilket beroer paa hvad Aar Isarnus og Erkebispen kom tilbage til Danmark. Krøniken af Nestved, som

slut-

flutter med 1300 (Lang. I. 372) og Imago mundi hos Bartholin (Annal. eccles. ad ann. 1297 Mst.) henføre Isarni Hidkomst til 1297, vil og at Danmark kom da under Band, med hvilket og en anden Krønike, som ligeledes slutter med 1300 (Lang. IV. 230) istemmer i Henseende til det første, saa og de svenske Aarbøger der slutte med 1347; men at de feile allesammen, kan sees af Datum af Kardinalernes og Pavens Dom hos Bartholin, der har havt Processen mellem Kongen og Erkebispen fuldstændig, i hvilken vi ei beklageligen finder dette vigtige Document, men hvori dog ellers forekommer adskillige Ting, som stadfæste, at Dommen er faldet 1298 (conf. Lang. VI. 253), og Isarnus og Erkebispen samme Aar komne hid. Man seer ellers heraf, at ovenmeldte Krøniker ei just ere skrevne i det Aar de slutte, thi ellers kunde de ei feile i Tidsregningen af Ting, som vare skeete i deres egen Tid. De islandske Aarbøger (Lang. III. 120-21) ere her aldeles urigtige, i det de lade Erkebispen komme i Fængsel 1295, og Danmark strax i Band, og Erkebispen af Fængsel, samt Kongen, Brøder og Landet af Band ved en Kardinal 1297.

Eric Menved Aar 1298.

Udi Nyborg igienkiøbte (Cypræi Annales p. 303) den slesvigske Bisp Bartold fra Kongen for 1200 Mark med Samtykke af Dronningen, Kongens Moder, samt hans Brødre og Søstre, Struesbole og Siblov, som Bisp Bundo havde solgt, og forbunde ovenmeldte sig til, at Kongen skulde give Skiøde herpaa, og godtgiøre af sit eget, om bemeldte Gods var bleven forringet.

I August skreve Thrugot den danske Konges Kapellan, Jacob, Decanus i Halmstath Herred, Nicolaus Diaconus, Advocat i Falkinbiergh, Nicholaus Tukasun, Nicholaus Ryrnyng, Thorbiorn Thyok, og de flere, som vare paa det almindelige Thing i Getonge, til den svenske Marsk (Thorkil Knut-

 søn)

Eric Menved Aar 1298. søn) som de kalde "Nobilem Dominum et honestum, illustris Regis Swevorum Marscalcum", og klage over (en svensk) Johan Thorhælphasun af Wæsbo, som havde stiaalet en Stud fra Joon Katasun, og 12 fede Svin fra Enken Oløf i Kynnarinth, hvorover de bede Marsken at skaffe dem Ret, da han gior saa med alle, der tage deres Tilflugt til ham. De hang deres Segl, samt Landets (Hallands) Segl for. Samme Dag og fra samme Sted bevidnede de samme, undtagen at Mathias Ellefsun er her med, at Nicolaus Diaconus, Advocat i Falkynberg (hvorfor han og er udeladt blant dem som udstædde Brevet) havde skiødet for 60 Mark Penge, 3 Gaarder og 1 Mølle, med Skov og Løsøre i Gamalsbotha til Herre Nicholaus Kætilsøsun, hvilke bemeldte Nicholaus Diaconus forhen havde kiøbt paa samme Thing 4de Paaskedag af Martinus Amundasun, og hans Søn Sterbern. De hang deres Segl, saa og Hallands Segl for.

Udi Lybek gav Bisp Christiern af Ribe Raadet og Borgerne i Lybek den Frihed, at de maatte beholde deres Gods, om de med det strandede paa de ham underliggende Kyster, naar de kunde redde det ved sig selv, eller ved andre; men vare Eierne ei tilstede, saa skulde det dog giemmes til dem Aar og Dag, ja længere, om nogen billig Nødvendighed hindrede dem fra at komme selv tilstede; dersom endog alle vare omkomne paa Skibet, saa skulde det dog igiengives dem, som kunde bevise at være deres Arvinger; men dog skulde de, som havde reddet, faae deres tilbørlige Arbeidsløn.

Den 7de December bekræftede Margrethe, Abbedisse i St. Claræ Kloster i Roskilde, og Conventet, ved deres aabne Brev et Mageskifte, som de Herrer Peter Grubby, N. Manthorp, og deres Fuldmægtig Ako havde paa deres Vegne giort af noget

Jord

Jord i Lundbye imod Asløse, som Frue Gythe, Enke efter Johan Nafstok, eiede. Den 29de December stadfæstede atter denne Abbedisse, og hendes Convent, med Samtykke af deres Kapitel, Mageskiftet af den halve Markskyld i Lundby mod en halv Mark Skyld i Asendeløs, som Frue Gythe af Asendeløs havde eiet. Herre Peter Grubbys, Broder N. dennes Skriftefaders og Conventets Segl bleve forhængte. Samme Abbedisse og hendes hele Convent bevidnede ved et aabent Brev uden Datum, at de havde imodtaget Godset i Helghælef, da hendes Søster Frue Cæcilia, Enke efter Herre Nicolaus Staller, var indgaaet i Klosteret, for bestandig at tiene Gud, og det med hendes rette Arvingers Samtykke, som deres aabne Breve udviste, og nu havde Klosteret roligen og fredeligen besiddet det i 30 Aar, hvorover de bade alle dem, som finge dette Brev, ei at tillade at nogen Uret i Henseende til bemeldte Gods maatte vederfares dem, da det altid var vederstyggeligt for Gud, og uanstændigt for alle gode Mennesker, at fornærme geistlige Personer, især Fruentimmer. I deres aflange Sigil sees ovenpaa en Kirke Hvelving, eller Port, en Cherubim, og en Munk paa Knæ for den, og under den 4 Nonner med oprakte Hænder; Omskriften er: - - - Sororū Iclusar Roskild Ordis S. Clare.

Erik Menved Aar 1298.

Den ædle Mand (ingenuus vir) Esbern Hamær skiænkte paa Alsted Herreds Thing (Lang. IV. 477) til Sorøe Kloster, 7 Øre og 1 Skilling Jordskyld i Landsbyen Dødringe af sin Fædrenearv, som bestod i 2 Agre, nemlig en halv Mark i een Ager, og 10 Skilling i den anden, med tilliggende Hoved-Grund, Jord-Grund, og alt tilliggende, og derimod fik han af Klosteret i Walby efter 7 Øre og 1 Skilling Jordskyld i 3 Agre eller Bool, i Frændebool 10 Skilling Jordskyld, i Langbobool 2 Øre Jordskyld

belig-

Eric Menved Aar 1298.

beliggende i Solen, 2 Øre i Mulæbool fra Solen, med deres Grunde og Tilliggende. Derefter begav han sig til Klosteret for at blive der, og tog imod Broderskab, hvorpaa han gav Resten i Dødringe til Klosteret, nemlig en halv Mark og en halv Skilling i Jordskyld, og skiødede det paa Alsted Herredsthing den 25de Marts. Hemming var da Abbed i Sorøe. Den 25de Januar kiøbte den roskildske Bisp Johan (Lang. IV. 523) for sine egne Penge en Grund, beliggende i St. Nicolai Sogn i Kiøbenhavn mellem den østre Grav af hans Gaard og Havet ved Muren, af Tuve Alemsmagh og hans Hustru Walburg, Borgere i Kiøbenhavn, og skiænkte den til Sorøe Kloster, ved at skiøde den i Hænderne af Broder Johan, kaldet Jude, paa Klostrets Vegne.

Augustinermunkene holdte deres Provincial-Kapitel i Viborg (Lang. V. 637), hvori de fastsatte, at ingen af dem, som havde Chorkappe paa, maatte bruge anden Kabus end den, som var syet til Kappen; dog maatte de om Vinteren bruge en Hætte, og om Sommeren en "Birret", hvilket alle de af deres Orden, som vare i Rom, endog Kardinaler og Bisper, toge lagt; ingen Prælat maatte udkaste nogen Kanik af Ordenen; men havde saadan en forseet sig, da skulde Poenitentse paalægges ham, og vedblev han endda i det Onde, da indstævnes for næste Provincial Concilium; ingen Prælat maatte søge at sværte for Lægmand sin Formand, der enten havde frasagt sig, eller var afsat; men dersom han havde ødet Ordenens Midler, eller været umaadelig (incontinens), da skulde det angives for Provincial-Kapitlet.

Den islandske Bisp Arne i Skalholt døde den 17de April i Bergen, da han var 61 Aar gammel, og anfører jeg ham her i den danske Historie, fordi han i det nestvedske Obituarium (Lang. IV. 324) anføres blant dets Klostres Velgiørere.

Eri-

Christiern, Minoriternes Provincial, døde enten eller og frasagde sig (Lang. V 526, og blev Johan Lydiches Søn, Custos i Roskilde, igien udvalgt udi Lund til Provincial-Minister. Eric Menved Aar 1298.

Hochtenserne (maaskee Beboerne af Sognet Hochst i Amtet Tøndern, ei langt fra Lügum), bleve af den slesvigske Biskop Barthold udelukte fra Samfund med de Troende, fordi de havde tilføiet Lügums Kloster Fornærmelser. (Lang. I. 295. Pontoppidans Annal. I. p. 780).

Herre Peder Hoseøl, som nogle kalde Høsel og andre Hessel, forhen Drost, døde (Lang. IV. 230) i dette Aar. Han skal efter Wedel (Kiempeviserne 3die Part No. 16) have boet i Jylland paa Brodskov Gaard. En Nat fangede han 12 Røvere, som havde giort megen Skade i Jylland. Det lader, at Folk af Stand vare iblant dem, idetmindste siges om en af dem, Lave Rimaardsøn, at Dronningen var hans nær Frænke. Deres Formand hed Nilaus Ufred. Drosten lod dem lægge paa Steile og havde han 30 af sine Hofmænd med sig. Dette fortælles (l. cit.) i vore Kiæmpeviser. Maaskee Benedikt Rimaardsen, der fangede 1280 den bekiendte Greve Mindre-Alf, saa og Hr. Jon Rimaardsen, have været Laves Brødre. Denne sidste gav sig i stor Storm ud paa Havet, da Kongen, som var i Ribe, havde udskreven Leding, og omkom tilligemed 72 af Kongens Mænd ved Bornholm. Han var tapper, men derhos og en Morder og Horkarl, som han meest skal have øvet paa Helsingborg. Om ham haves og en Wise. (Kiæmpeviserne 3die Part No. 2).

Udi Roskilde den 3die August tildømte Kongen Munkene af Dünamünde en Jord, beliggende mellem Sage og Ryck, hvorom der havde været Tvist imellem dem og Fru Elseby, Enke efter

Herre

Eric Menved Aar 1298.

Herre (Hovedsmand i Reval) Edward, der var bleven dræbt paa Isen, og hvilken Kongens Hovedsmand i Reval og hans Raad i Estland havde lovligen tildømt Marken. Vidne herved var: Herre N. Ubbysen. Dette er med flere Diplomer indført i en Vidisse af Bisp Henrik af Reval fra 1314.

Pontoppidan anfører i sin Kirkehistorie (I. p. 778) efter et gammelt Udtog af adskillige Pavebuller, en til Roskilder Stigt, hvorved Paven stadfæstede, hvad Penge der gaves for Mandslet, og i cathedraticum, pro inviolata exponenda, hvilke sidste Ord Pontoppidan tilstaaer ei at forstaae, og hvorom jeg maa sige det samme. Men end mere er det, at Pontoppidan (l. cit. 781) anfører fuldstændigen et Brev paa Latin af Kong Eric, givet i Aarhus den 7de Januar, som ei findes i Aarhus Diplombog, trykt i Langebeks 6te Tome, hvorved Kongen, i Henseende til den aarhusiske Bisp Johans og Formænds udviste bestandige Troskab, hvilket paalagde ham en særdeles Pligt imod Bisperne og Kirken i Aarhus, overgav ham dets Regalier og den kongelige Rets Udøvelse over alle Skibsreder i bemeldte Kirke, som han for nærværende Tid havde, og over alle Søefolk i dem, saa at han frit skulde besidde dem, og maatte ingen af Kongens Advocater deri forstyrre eller forulempe Bispen, hans Embedsmænd, og bemeldte Søfolk. Nicolaus (Bille), Kongens Drost, og Hamund Lector (maaskee snarere Title), vare herved Vidner.

Den sielandske Krønike (Lang. II. 636) beretter, at Slottet Hanæsgast blev indtaget i dette Aar, venteligen af Kong Eric, og formodentligen for en opsætsig Adelsmand; thi ikke skulde jeg troe, at de Norske have indtaget det, og at der i dette Aar haver været virkelig Krig imellem Danmark og Norge (conf. Torfæus IV. 393) forend Møderne i Kiøbenhavn og paa Balgøe, hvilket kunde

befæs

bekræftes derved, at Hindsgavl synes 1295 at have været i Kongens Magt.

Erik Menved Aar 1298.

Efter Bzovii Annales ad ann. 1298 col. 1069. No. VII. faldt Dommen i Sagen mellem Kongen og Erkebispen ved Paven i dette Aar, og blev kun kaldet en "Ordination", en Beskikkelse; han anfører Pavens Breve derfor, og Nummerne af dem, men ei Dagen, som dog Gram (Notæ in Meursium col. 456), fastsætter til den 20de Februar, uden at sige hvorfra han har denne Efterretning, men sikker er den vist; thi denne store Mand var altid vis paa hvad han anførte, og denne Dag anfører ogsaa Bartholin efter den Del af Acterne, som nu er borte. Indholden derimod er bekiendt af Acterne i Erkebispens Sag (i Langebeks Tome VI. p. 318-29), nemlig at Paven dømte Kongen til at betale Erkebispen og Lunde Kirke 49000 Mark purt Sølv efter lybsk Vægt for Godsets Forringelse, Skade og Interesse, saa og for Fornærmelse og Vold, og befol Paven tilligemed, at Kongen og Eftermænd skulde have, som det sømmede sig katholske Fyrster, Ærbødighed og Høiagtelse for Erkebispen og Eftermænd, samt ubrødeligen at holde Lunde Kirkes Rettigheder og Friheder, saa at Erkebispen kunde trygt opholde sig i Riget; Riget skulde og være underkastet Forbud, indtil Kongen opfyldte dette, ei alene paa Grund af de Statuter, giorde i et Provincial-Concilium, og stadfæstede af Pave Alexander 4de og den nærværende, men endog skulde det nu paa ny forkyndes; Erkebispen og hans Anhængere maatte og have Lov til frit at udføre af Riget deres Guld, Sølv og andre Ting, og Kongen, om han vilde forhindre det, da paa ny falde under Forbud, saafremt det allerede var løst; alle de, som havde fanget Erkebispen, og Provst Jakob, og holdt dem i Fangsel, eller hiulpet og raadet hertil, skulde offentligen sættes i Band,

ind-

Eric Menved Aar 1298.

indtil de giorde tilstrækkelig Bod, og finge Afløsning af det apostoliske Sæde. Skade, at Bullen selv ei er trykt, men at den alene findes i Udtog (Lang. l. cit.), og derfor uden Datum, i et Udtog af Erkebispens Fuldmægtig i Rom fra 1301. Hvad Pengesummen angaaer, da staaer den i Kroniken, som slutter med 1347 (Lang. VI. 253) og siden i Hvitfeldt (p. 310) og alle nyere: (f. Ex. Pontoppidans Ann. I. p. 562 og 575. Magni Matthiæ Ser. p. 94-95). Efter Bzovius (l. cit.) skal Paven ogsaa i samme Dom have beskikket Erkebispen til Sverriges Primas, fra hvilket Primat de Svenske nu længe havde søgt at unddrage sig, og hvilket Paverne havde ladet staae hen. Efter dette besluttede Paven at sende Isarnus anden Gang, som Nuntius, til Danmark, for at slutte Fred mellem Kongen og Erkebispen, til hvilken Ende han med det samme stadfæstede Anordningerne paa Concilium i Lund. Dette sidste giorde han ved Brev til Erkebispen af 31te May, som forhen er anført. Den 27de Marts var det han ved Brev befol Isarnus at reise til Danmark, og at søge efter den pavelige Beskikkelse at udrette og forene alle Ting; men kunde han ei bringe det til Veie, saa skulde han undersøge Sandheden, og berette Paven den, samt forelægge Parterne en vis Dag at møde for Paven; han medgav ham og et Brev af 11te May til Kongen, hvori han befol ham skyndeligen at opfylde, hvad Paven havde anordnet i denne Sag, og vel at imodtage Isarnus, og et andet under samme Dag til de Store i Danmark, at de skulde formaae Kongen til at rette sig efter Pavens Beskikkelse, og staae Isarnus bi i dens Udførelse. Indholden af disse 3 Breve findes alene hos Bartholin (Histor. eccles. Dan. ad ann. 1298), som har havt Acterne i Processen fuldstændigere end vi nu have dem. Man seer af alt dette, at Paven har ei faret uvarligen frem, og at han

maaskee har indseet, at Erkebispen ogsaa havde megen Skyld, hvortil vel Isarni Hensigt selv at blive Erkebisp og kan have bidraget meget. Forhen den 13de Januar havde Cardinal Gentilis Tit. Sti Marci tilskrevet Bispen af Roskilde (Lang. VI. 354) at give P. Dulcis, Præst ved Medelby Kirke, Afløsning, fordi han havde holdt Messe efter Erkebispens Fangelse; men Bispen har ei maattet giøre dette, siden Kardinalen maatte skrive denne til paa ny 1301. Dette Brev i Udtog er alene hos Bartholin. Den 31te May gav Paven ved Brev fra Rom til Erkebispen ham Magt til at kunne besætte de ledige geistlige Embeder i hans Erkestigt og eget Stigt, hvis Collats var forfalden til Paven efter Concilium i Lateran, fordi de havde staaet saa længe ledige; imidlertid var der dog nogle, som havde tilegnet sig Indkomsterne deraf; og da dog somme af dem vare duelige til at forestaae Embederne, saa gav Paven Erkebispen herved Magt til at bortgive dem efter bedste Skion. Dette Brev findes i Acterne. (Lang. VI. 353).

Eric Menved Aar 1298.

Strax efter dette begav Isarnus sig nok paa Veien, og kom efter Magnus Matthiæ (Series Episcop. Lund. p. 95) til Lybek i August Maaned, og kort efter samme Tid synes og Erkebispen at være kommen der, thi den 30te August overgav han til Isarnus Brev fra Paven, uden Tvivl ovenmeldte Beskikkelse, vel og maaskee snarere en anden, som Erkebispen har erholdet efter Isarni Bortreise, og som maaskee var den haarde ovenanførte Bulla, saa at Beskikkelsen haver været noget andet, som nu er reent borte, og dette synes ogsaa at bekræftes ved Pavens ovenanførte Brev til Isarnus af 27de Marts. Rimeligen har derfor Erkebispen efter Isarni Bortreise faaet Pavens Sind forandret. Imedens de opholdt sig i Lybek, skreve Decanus og Kapitlet i Lund den 15de September en Klage (Lang. l. cit. p. 343) over

 Kon-

Eric Menved Aar 1298.

Kongen til Paven, nemlig at Kongen havde, efterat Forliget mellem ham og Erkebispen ei kunde bringes tilveie, sendt sin Drost til Lunde Stigt, og ladet den 1ste August (venteligen 1297, saafremt Datum den 15de September 1298 et rigtigt, hvoraf man maa slutte, at der 1297 haver været et Forlig for Haanden mellem Parterne, hvorom nu ellers intet vides; Bartholin derimod henfører denne Klage til den 15de September 1299, hvorefter det, som i den anføres, maatte være skeet 1298, hvilket dog neppe rimer sig med det, at Isarnus og Erkebispen først kom i August Maaned til Lybek) bekiendtgiøre, at Erkebispen var Kongens Hovedfiende, hvorover Kongen ved sit Brev befol alle Erkebispens Anhængere at rømme med deres Gods Danmark inden den 15de August, thi alle de som bleve der efter den Tid, kunde vente at staae Fare for deres Eiendele og Personer, og som da Tiden forestod, at Erkebispens Indkomster skulde betales, saa forbød han baade ved sig selv og ved Embedsmænd, der hemmeligen opholdt sig paa Erkebispens Gods, at de intet maatte betale til Erkebispen, eller hans Fuldmægtige; han forbød og under Straf af alle Midlers Forlis, og Straf paa Kroppen, at ingen maatte begive sig til Hammershus, hvor Erkebispen da af Frygt opholdt sig, og at intet af hans Eiendele maatte sendes ham (heraf skulde man snart slutte, at dette var skeet 1299, og Brevet først skrevet 1300). Næste Fredag efter Mariæ Himmelfart (altsaa den 22de August) kom Kongen selv til Lund, og bekræftede alt hvad han havde ladet bekiendtgiøre ved Drosten, samt indsatte mundtligen to Præster til at forestaae Erkebispens Gods, og befol alle at betale Indkomsterne deraf til dem; den 25de August lod han paa Skanør Marked fratage ved sin Drost Erkebispens to Fuldmægtige de rede Penge de havde indsamlet for Erkebispen. Siden den 30te August fornyede han

ved

ved sit fabne Brev Indsættelsen af sine Fuldmægtige paa Skaane Thing, og fordrede i det Regnskab af Erkebispens Fuldmægtige, samt hans Embedsmænds og Fuldmægtiges Skrivere, samt befol dem mundeligen at svare hans Fuldmægtige. Den 29de August kom Drosten til Kiøbstaden Aos, som tilhørte Lunde Kirke, og hvor Erkebispen havde sin egen Gaard, og der lod han opskrive alt det rørlige Gods, samt borttog alle Pengene, som Erkebispens Fuldmægtig havde nedlagt i Kirken, og tvang Borgerne til at give Kongen Underholdning. Den 10de September kom Kongen atter til Lund, og den 12te bød han Erkebispens Fuldmægtige paa hans Gaarder i Lund og Aos at forlade dem, hans egen Drost at tage dem i Besiddelse, og at indsætte Kongens Fuldmægtige der, ved at overgive dem Negleerne; herover var det, at Kapitlet tog sin Tilflugt til Paven, og bad ham raade Bod herpaa. Kapitlets Segl blev forhængt, samt og Johannis, Decani, de Kanikers Laurentii, Nicolai Gregorii Søn, og Odda's, Petri Hildulphi Søn, og Andreæ, forhen Kieldermesters. Det lader heraf, at hvad de klage over, er skeet samme Aar Brevet blev skrevet, hvad enten det nu har været 1298 eller 1299, hvilket sidste bliver maaskee det retteste. Dette Brev findes i Acterne (l. cit. p. 343-345). Ved Mikkelsdagstider kom Isarnus til Danmark, som Krøniken, der slutter med 1347 (Lang. VI. 253), vidner. Derimod forblev Erkebispen i Lybek. Udi Nestved den 7de October lod Isarnus oplæse for Kongen og Rigets Prælater Pavens tvende Breve af 27de Martii og 11te May, vel og Beskikkelsen, og formanede Kongen at efterkomme Pavens Villie, og da var det vel, at Kongen, uagtet mange Paamindelser af Isarnus, erklærede (Lang. VI. 329) at han ei kunde betale de Penge-Summer han var dømt til, og blev ogsaa Isarnus ved sine Under-

Eric Menved Aar 1298.

Erik Menved Aar 1298.

dersagelser overbevist om, at Kongen ei besad Løsøre nok, som kunde strække til at betale de 49000 Mark, og at der ei i hele Danmark vare Kiøbere, som formaaede at kiøbe det, eller hans Indkomster; hvorfor Kongen endeligen efter adskillige Omsvøb og Ophold gav tilkiende, at han ei havde Løsøre nok til at betale bemeldte Summa med, sigende tilsidst, at han overlod sit Løsøre og sine Indkomster til Executoren, for deraf at giøre sig betalt saa godt han kunde; rimeligen har det med alle disse Erklæringer trukket sig hen til næste Aar 1299. Hvorvel nu Isarnus har maaskee foraget Kongens Fattigdom noget, da han for sin egen Fordels Skyld var ham ei ubevaagen, saa er dog ingen Tvivl om, at jo Danmark var da i en elendig Tilstand ved de idelige Krige og indbyrdes Uroligheder. Den 10de October erklærte Isarnus udi Nyekiøbing Mersved i Kongens Overværelse, at baade han selv, og de, som havde fanget Erkebispen, vare satte i Band, og Danmark underkastet det geistlige Forbud, paamindte derhos Kongen om at holde Bandet og Forbudet, og at stille Erkebispen tilfreds efter Pavens Brev af 20de Februar (saa anfører Bartholin af Acterne Hist. eccles. ad ann. 1298. Mst.) og gav Kongen sit Bevis for at have faaet en Udskrift af det. I Begyndelsen af November opholdt Isarnus sig i Lygum Kloster, og besluttede at reise igien til Lybek, samt forelagte Kongen en Dag at møde sig i Ribe eller Roeskilde, 10 Dage efter hans Tilbagekomst fra Lybek.

Man kan ei vel undholde sig fra at ønske sine Tider til Lykke med, at de nu ere befriede fra en fremmed Bispes, og hans Sendebuds Overmod, og at Kongernes og Folkenes Majestæt ei mere skiændes af dem.

Den 14de November udstædde Johannes, Decanus ved Lybeks Kirke, sit Brev (Langeb. VI. 338-40) udi Overværelse af

Her-

Herman af Moram, Cantor, Magister Segebard, Skolemester, og Vinand, Vicarius ved St. Maria Kirke i Lybek, samt mange flere Vidner, som hertil vare udtrykkelig kaldte, og hang deres Segl for, at Dagen forhen, den 13de Novembr. havde Erkebisp Johan af Lund været i Lybeks Kapitel tilstede for Pavens Nuncius Isarnus, og havde udbedet sig, da dette var den Dag Isarnus havde bestemt ham samt Bisperne af Slesvig og Ribe, der vare den danske Konges Sendebud, at møde for sig, at han vilde beskikke en Notarius (Tabellio), eller to andre edsvorne Mænd, som kunde skrive, hvad der blev forebragt; men det havde Nuncius ikke giort, alene sagt, at Erkebispen kunde sige hvad han vilde, hvorpaa Erkebispen havde bedet Herre Suno, Kanik i Slesvig og Provst i Strand, at oplæse, hvad han havde skrevet, hvori han bad Isarnus, som var Erkeprest i Carcassonne, Pavens Kapellan og Nuncius, og Executor og Dommer udsendt fra det apostoliske Sæde i Sagerne mellem Kongen af Danmark og nogle andre paa den ene Side, og Erkebispen og hans Anhængere paa den anden, at han vilde udspørge Bisperne af Slesvig og Ribe, som sagde sig især at være sendte af Kongen i Danmark, for at stifte Enighed mellem ham og Erkebispen, om de vare af den danske Konge befuldmægtigede til at erstatte ham og Anhængere efter Pavens Befaling den megen Skade og Fornærmelse, som han og Lunde Kirke havde lidt, og ligeledes til at indgaae Forlig og Fred med ham, til hvilken Erkebispen vilde være villig og eerbødig; Bisperne ginge tilside, og overlagde Sagen med deres, hvorpaa de sagde, at hertil havde de ingen Fuldmagt, men alene at overgive Erkebispen Kongens Leydebrev, hvorpaa Erkebispen foreslog, at man skulde offentligen spørge, om nogen Fuldmægtig eller Sendebud paa Kongens Vegne var tilstede til at ud-

Erik Menved Aar 1298.

Eric Menved Aar 1298.

rette det foranførte, og da ingen fremstod, fremdragte Erkebispen, at nu havde han biet i Lybek i 12 Uger og derover, om nogen i slig Hensigt vilde giøre Tilbud paa Kongens Vegne, endskiønt Nuncius havde selv personligen handlet med Kongen og var kommen igien, og Erkebispen havde ofte ved Breve og Sendebud ombedet de danske Bisper og Store, om at bringe Fred og Enighed tilveie, men intet om sligt var hørt fra Kongen. Vel havde Riber Bisp bragt et Leidebrev, men Erkebispen ei anseet det for trygt at tage derimod, især forend der var skeet Lunde Kirke, ham selv og hans Anhængere nogen Ret, allerhelst det var bekiendt, hvorledes Kongen havde i Fredens Tryghed ladet ham selv og den afdøde Provst Jacob fange, uden først at give dem Sag, og grummeligen holdt dem længe i fæle Fængsler, samt berøvet Lunde Kirke, ham selv og Anhængere deres Eiendomme; paa det Kongen nu ei længer skulde udhale Tiden for Erkebispen, saa bad denne, at Nuncius vilde efter Pavens Befaling gaae retskaffen til Execution, og ved Stævning formaae Kongen til at sende Personer med tilstrækkelig Fuldmagt forsynede til Lybek, for der at forhandle Sagen, da Erkebispen ei paa noget Sted i Danmark kunde trygt lade det giøre ved sin Fuldmægtig; Nuncius svarte hertil: at han paa den ordentlige Rettens Vei var villig at udrette alt hvad Paven havde befalet ham, og bestemte til den Ende Erkebispen og Bisperne at møde for sig Dagen efter paa samme Sted. Men da de indfunde sig der, og Erkebispen udbad sig nu Sagens Fortsættelse, brød Nuncius hæftigen med mange og haarde Ord ud imod ham, sigende blant andet: at om han indstævnede Kongen at møde ved Fuldmægtig i Lybek, saa vilde han ei videre sætte sin Fod i Danmark for denne Sag, og hvad Udgifter han fremdeles giorde paa den, skulde Erkebispen betale ham; han lod og læse sin Fuldmagt op, og befol Erke-

kebi-

kebispen ufortøvrt at betale sig udi Ribe 1 Maaned inden denne Dag for sig og Lunde Stigt 30 Mark Selv efter Colns Vægt, og at forskaffe sig en god Hest udi Lybek. Hvortil Erkebispen svarede gandske ydmyg og sagtmodig: "De behøvede ikke saaledes at "paaminde mig herom, eftersom De selv vide, at jeg har efter Deres egen Begiering, forend De droge herfra til Danmark, givet "Dem mit aabne Brev herpaa, endskiøndt De lettere kunde have sig "Omkostning af Lunde Stigt, end af mig Landsflygtige; men paa "det De ingen Sag skal have mod mig, saa vil jeg her betale Dem "de 30 Mark, da jeg haaber her at have Venner, som laane mig "saa mange Penge, thi jeg vil heller betale her, end med stor Fare "sende Pengene hen, hvor mine Hoved-Fiender ere; for Resten "siger jeg Eder, at om jeg kun havde 1 lybsk Penge, saa vilde "jeg give Eder den halve Deel deraf, ja være villig og skyldig til at "vove mit Liv for Eder; derfor kan jeg ikke vide, hvad som saaledes ophidser Eder mod mig, og da jeg ingen Hest har, saa vil "jeg give Eder Penge til den". Nuncius fik derpaa og 30 Mark lybsk Mynt af Erkebispen til en Hest. De underskrevne Vidner tilstode at have været nærværende ved alt dette, undtagen ved Pengenes Overgivelse; og Skatmester Segeberg havde kun bivaanet den første Dags Forhandlinger. Isarnus forlod derpaa Lybek, og den 13de December skrev han fra Ribe til alle de danske Bisper, at de skulde forkynde Bandsættelsen over dem, som havde taget Erkebispen og Provsten til Fange, og at de skulde holde Forbuddet. Erik Menved Aar 1298.

Udi Brugge den 21de Januar solgte (Lambecii Res Hamb. ap. Lindenbrogium, lib. II. p. 80. Westphal. Monum. II. col. 65-66) Thirlev Bistrecse 1 Husen med 2 Pladser i Landsbyen Brugge, og den øvre og nedre Jurisdiction (Judicium) og alt Tilliggende til

Eric Menved Aar 1298.

Neumünster Kloster for 30 Mark Penge, og gav han dem Borgen (Selandia, hvilket ellers almindeligen kaldes Sele) og Forvaring (Warandia, Garanti) for disse Eiendele; da han hidindtil havde efter Feudalretten besiddet Jurisdictionen over bemeldte Husen, saa bleve han selv, og hans Farbrødre Sønner, Sigfrid og Timmo af Bisteese, Kirkens "Warands" derfor, og kunde de ei tilbagekalde bemeldte Kiøb, hvorfor blev stillet Borgen.

Den 13de November tilskrev den bremiske Erkebisp Giselbert fra Stade de Geschworne (Jurati) og al Almuen af Sognene Welf og Tellingstede, hvorledes han havde skiænket alt det Gods han havde kiøbt af Ridder Otto af Plone til sin Svoger (gener, thi han var gift med Erkebispens Søster), den holstenske Greve Henric. Den 14de November tilstod han ved sit Brev, at have skiænket samme sin Svoger, den holstenske Grev Henric, alt det Gods han for sine Penge havde kiøbt i Thitmarsken ved Ederen af Ridder Otto af Plone, med al den samme Nytte og Brug, som denne havde kiøbt det af Yko af Ossehowede. Begge disse Originaler forvares i det kongelige danske Geheime Archiv.

Henric, Provst i Neumünster, og det ganske Kapitel tilskrev (Westphal. II. 66-67) Prioren og Conventet i Gobelenhagen, at de skulde i Gudstienesten iagttage Overeensstemmelse med Neumünster, hvoriblant forekommer, at Kloster-Seglet skulde være under Bevaring af 3 af Conventet, og at Læg (Munke) skulde bruge Trøier for Skiorter, og sove opbundne og i Støvler; Herrerne (Fædrene og de fornemste Munke) skulde holde Faste fra Allehelgen til Jul, og fra Septuagesima og til Paaske, og ei spise Kiød i Refectorium, uden med de Ældstes og Provstens eller Priorens Tilladelse; Brødrene og Søstrene skulde lade sig nøie med graa Dragt. Herpaa svarede Prioren og Conventet af Gobe-

kens

lenhagen, at de skulde rette sig herefter i Eensformighed med Neumünster.

Eric Menved Aar 1298.

Den polske Hertug Uladislav meddeelte Lybekkerne et Frihedsbrev udi Kalis (Willebrandt II. 18. Drejer Jus publ. Lub. 194-96) imellem den 29de August og 5te September, og skriver sig deri Herre af Kongeriget Polen, Hertug i Pomern, Cujavien, Lanzicien og Siradien, af det Indhold, at de skulde faae deres skibbrudne Gods igien; at om noget der kiørtes paa Vogne, faldt igiennem en Bro, saa skulde det ei være tabt for dem, om det end voldeligen borttoges, men at Hertugen vilde skaffe dem det igien; at de skulde være toldfri i Dantzig og i hans ganske Land; at de maatte bygge et stort Hus i Dantzig, og selv holde Ret i det, saavel i Gields- som i Criminalsager; i Dantzig skulde de være fri for Skat, og om nogen af Deres dræbtes eller myrdtes i Landet, saa skulde deres næste Arvinger arve dem; dersom Uenighed opkom imellem dem og den tydske Orden, saa skulde dog alt det Gods, Lybekkerne havde for den Tid havt i Landet, være fri. — I Zirike den 23de April gav Johan, Greve af Holland og Zeland, og Herre af Frisland, efter sin Beslægtedes, Hertugen af Brunsvig og Lüneborch, og Hertuginden af Saxen deres Begiering, Lybekkerne Sikkerhed for deres Gods (Drejer l. cit. p. 234-35. 241-43) naar de lede Skibbrud, og at de af hver Mark skulde give i Told 1 Penge Sterling, kun betale Told paa eet Sted; ingen Tiener maatte med Terninger eller ellers bortspilde sin Herres Gods; af hvert Skib skulde gives 12 Skilling hollandsk; opkom der Uenighed mellem Keiseren og Greven, eller og Lybek, saa skulde de lybske Kiøbmænd dog frit handle i Grevens Land, dog i sidste Fald kun et halvt Aar. Ved Mark forstodes en Mark Sterling, som indeholdt 12 Skilling Sterling. Udi Ypern Løverdagen for Christi

 Him-

Eric Menved Aar 1298. Himmelfartsdag tog (Drejer l. cit. p. 245-47) Guido, Greve af Flandern og Markgreve af Namur, de lybske Kiøbmænd under sin Beskyttelse, fordi Lybek havde fra Arilds Tid viist sig hans Formænd gunstig; forsaae de sig, saa vilde han ei lægge Arrest paa dem eller Gods, naar de stilte Caution, og det endog ikke i Krigstid; de skulde have samme Friheder, som Hamborgerne, i Swyn og andre Steder i Grevskabet; ingen maatte plyndre en strandet Lybekkers Gods. Udi Hamborg den 19de April tilkiendegave de Svorne (Jurati) Raadet, og alle af Landet Hadheler (Drejer l. cit. p. 227-28), at et lybsk Skib havde strandet paa deres Land, og at noget Gods deraf var kommet i Indbyggernes Hænder, hvorover deres Landsmand Marqvardus Scultetus (Schultheiß) var bleven fængslig anholdt i Lybek, men siden efter Forlig bleven sat paa fri Fod, hvilket Forlig de herved stadfæstede, og erklærede de lybske Borgere for angerløse. Skulde herefter nogen Lybekker strande paa deres Land, da skulde han frit beholde sit Gods, og om Nogen af deres borttog det, da tvinges til at tilbagegive det, hvilket ogsaa siden skede 1322 med et Skib, som strandede paa Olderndorf.

Efter et Compromis af 10de May, toge Bisp Borchard af Lybek og Byen Lybek i deres Tvistigheder, angaaende Olden-Lybek, Abbed Johan af Reinweld, Thideric, Minoriternes Custos i Lybek, og Gerhard, Dominicanernes Prior der, til Opmænd (conf. Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 234-35), hvilke og den 21de Junii afsagde en Dom herom i Lybek, hvorved Floden Zwartowe blev giort til Grændseskiel imellem de stridige Eiendele; imidlertid vilde en af Parterne, og som det synes Byen, ei være forneiet med Dommen, hvorover den bremiske Erkebisp beskikkede Otto, Decanus i Zwerin, og Godscalc i Hamborg til Dommere,

Mere, hvilke gave Erkebispen og Kapitlet Ret; i Følge hvilket Erkebispen ved sit Brev fra Stade den 2den December gav Bispen af Lybek Magt til ved Band at tvinge sine Modstandere til at adlyde, hvilket Bisp Borchard ved sit Brev af 7de December fra Lybek gav de 3 lybske Sognepræster tilkiende, og tilligemed overdrog dem tre Gange herom at paaminde det lybske Raad. Disse lybske Breve findes i en Pergaments-Copibog, som forvares i Grev Holstein hans Bogsamling paa Lethraborg. Eric Menved Aar 1298.

Den meklenborgske Fyrst Henric, som paa sin Reise til Jerusalem var bleven fanget i Ægypten, og havde været der i 28 Aar, kom nu uformodentligen tilbage (Gerdes 9te Samml. von Urkunden p. 34. Schröders Papist. Meklenb. p. 833-44) først til Rom, derfra til Lybek, og endelig til Wismar, hvor han den 28de Julii favnede med stor Glæde sin Gemahlinde Anastasia, og sin Søn Henric.

Den 24de Februar skiænkte Nicholaus, Herre af Rostok, ved sit Brev i denne By den Landsby Silmern til Kiøbstæden Sulte, og lovede hos sin Beslægtede Fyrst Wizlav af Rygen, at skaffe dem en Landevei mellem Sulte og Tribbeses; blant Underskriverne forekomme de Riddere og Brødre Johan, Frederic, Conrad af Moltken, og Georg Moltke.

Hertug Bogislav af Pomern vilde ei lade Bagpomern i Polakkernes Hænder (Schwartz pommersche Lehnshistorie p. 247. Micrælii altes Pommerland lib. II. p. 289) forenede sig derfor med sin Broder Otto, at han og skulde have sin Del deri, faldt ind i Landet, indtog det og især Byen Belgard til Rygenwalde, og slog Polakkerne ved Buckow.

Nogle Levninger af den hellige Magnus, Jarl paa Orkenøerne, bleve bragte til Skalholt. Eric, Abbed i Munkelif,

eller

Eric Menved Aar 1298.

eller St. Mikkels Kloster i Bergen, døde. En Comet saaes. Bisp Arne af Skalholt døde i Bergen den 17de April. Dette er alt hvad de islandske Annaler (conf. Torfæus IV. 393. Lang. III. 122) fortælle om dette Aar, undtagen Toget til Danmark, hvorom forhen (S. 278); men Diplomer give en rigere Høst. Den 8de Februar bevidnede Arne i Grasgarden (venteligen Kongens Hauge), Eric Lagmand, og alle Raadmænd i Bergen (Thorkelins Diplomat. II. p. 204) at Erland af Belszase havde solgt til Herre Auden Huglæiks Søn 3 Spanne Lag Jord i Wiggier i Skaun for 24 Mark.

Den 10de April skiænkte Hertug Hakon en Toft i Oslo til Amund Slupp (Thorkelin l. cit. p. 205). Hans Kanzler Ake beseglede det, og Bardr Petersen skrev det. Hertugens forhængende Segl er paa den ene Side af grønt Vox, og paa den anden af rødt, og hænger i grønne, røde og gule Silkelidser; paa den ene Side sees den væbnede Herre til Hest med dragen Sværd i høire Haand, og Skiold i venstre, hvori en opstaaende Løve med Øxe i Forkløerne, og paa den anden Side i et trekantet Skiold den opstaaende Løve med Øxen i Forkløerne.

Den 21de April befole Ewind, Bisp i Aslo, Hallo, Abbed af Hoveden, af Paven beskikkede Dommere, og Gerlac, Kanik i Aslo tilforordnet Dommer (Subdelegatus) i Stridighederne mellem Kapitlet af Stavanger og dets Bisp Arnd, ved Brev fra Bispens Consistorium i Aslo til Sognepræsterne Anbern af Thiorum, Vilhelm af Hyliu, og Eric af Gond, om at indstævne Bispen paa ny at møde for sig udi Aslo første Løvdag efter Trefoldigheds-Søndag, da han ei havde mødt paa den forhen bestemte Dag, og det under Straf af Suspension; han skulde og stævnes til at staae i den Sag, som Kanik Ingemund af Stavanger havde mod ham; liges

ligeledes skulde de indstævne Stavangers Kapitel. I Følge denne Befaling, lode bemeldte Præster afgaae den 7de May fra Stavanger en Stævning til Bispen. (Thorkelin l. cit. p. 208).

Eric Menved Aar 1293.

Den 7de May tilskreve Audun og Bardv Viglæigs Sønner og Alfer af Kroke fra Nidaros, Herre Biarnar af Barken og Indvaanerne paa Sunmør, hvorledes de havde faaet en Landskyldsbog, givet 1244 af Erkebisp Sigurd og Kapitlet, over hvad der var henlagt til Kapitlets Bord, og til hver Kanik især, og hvis Original laae i Brødrenes commune Kiste, men Afskriften var ude i Brug; men den beviste, at Einstapasætre og noget mere Gods laae til Halvards Kapel, som Kaniken Herre Jon Elg besad.

Den 12te May tilskreve ovenmeldte 3 Præster fra Stavanger Bisp Ewind af Aslo og de flere Dommere, at de ved at undersøge den Vold, som var forøvet mod Stavanger Kapitel, havde fundet, at Præsten Eric Gæster havde efter Bisp Arnos Befaling oppebaaret Tienden til Kirkens Bygning, som tilhørte Kapitlet, og var 8 Mark, og de spørge, hvorledes de skulde handle med Præsten Sven, som Bispen havde beskikket til Haland Kirke, hvilken tilhørte Kapitlet. Den 13de Junii dømte de 3 beskikkede Dommere i Bispens Consistorium i Aslo ved et interlocutorium (Thorkelin p. 214) Bisp Arno af Stavanger, da han hverken selv mødte, eller lod møde for sig, til for sin Haardnakkenhed og Udeblivelse (Contumacia) at betale 15 Mark Penge gangbar Mønt til Stavanger Kapitel i Omkostning, og Kapitlet at sættes i Besiddelse af nogle Agre ved St. Olavi Kirke i Stavanger, saa og af Blokken ved det store Alter i Domkirken, og af 4 Gaarde paa Landet. Samme Dag tilskreve (Thorkelin p. 215) Bisp Ewind af Aslo, Bisp Thorsten af Hamer, og Broder Hallo, Abbed

af

Eric Menved Aar 1298.

af Hovedøn i Aslo Stigt den romerske Pave, indsere deri 4 Rescripter, de havde erholdt i Sagen mellem Bisp Arno og hans Kapitel, fortælle hvad de havde giort i denne Sag, og hvorledes Bispen endeligen ved Salomon og Thorberg, som sagde sig at være hans Fuldmægtige, havde i Aslo Domkirkes Chor ladet den 7de May oplæse for Asmund, Dominicanernes Prior, og Ivar, Minoriternes Vice-Gardian, en Protest imod at Sagen blev dømt, uden at kalde ham, thi at de vare komne for seent, det havde alene Modvind giort, og nu vilde man ei høre dem, da dog Bispens Modstandere vare for deres grove Forseelser bandsatte af ham, og derfor indskiød Bispen sig nu under Paven, hvorimod Kapitlets Fuldmægtig Ketil og Kanik Ingemund havde for Retten udsagt, at denne Appel var ugyldig, formedelst de saa kaldte Fuldmægtiges grove Forseelser, da Salomon havde været med at berøve Vor Frue Kirke i Stavanger sine Prydelser og Bialder, samt havde voldeligen trukket Kanik Ketil giennem Kirken og over Kirkegaardene, og kastet ham i Fængsel, og Thorberg ligeledes været med; det var ikke sandt, at de vare hindrede ved Modvind, thi de havde kunnet komme ligesaa tidlig som Kapitlets Sendebud; Grev Jacob var reist fra Stavanger Langfredag, og kom 6 Dage til Aslo før Interlocutorium faldt; ei heller var Retten bleven dem fornægtet, om de havde mødt paa bestemt Dag, og alt dette synes Dommerne at give Bifald. Samme Dag tilskreve (Thorkelin p. 221) Dommerne de Præster, Thorkill kaldet Rota, af Kinsarvik, Bardr af Awaznese, og Eric af Gand, og bøde dem at begive sig til Stavanger, og der, for Klerke og Lege at oplæse Dommen, og at Bispen og hver den, som herefter tilføiede Kanikerne nogen Vold, eller og ei opfyldte Dommen, suspenderetes herved fra sit Embede. Ligeledes tilskreve samme Dag Ewind af Oslo og de

andre

andre Dommere disse 3 Præster (Thorkelin p. 223), at de skulde offentligen forkynde Bispen af Stavanger, og de som havde bort taget Kapitlets Brande, for Bandsatte, for dette, og for den Kalk, Bøger og andre Prydelser, som vare røvede fra Vor Frue Kirke i Stavanger. Den 21de Junii indstævnede Dommerne ved deres Brev fra Aslo (Thorkelin p. 225) Bisp Arno at møde for sig den første Lovdag efter Mariæ Fødsel (den 8de September) enten i Person, eller ved Fuldmægtig, i Henseende til de Beskyldninger han havde ladet dem giøre ved Salomon og Thorberg, som sagde sig at være hans Fuldmægtige. Krako, Kanik ved Apostlernes Kirke i Bergen, og Sigvard, Sognepræst ved St. Peders Kirke i Tunsberg, bevidnede ved deres Brev af 16de Julii (Msc. Bartholin. VI. 775), at de havde været tilstede, da de Kaniker af Stavanger Herre Eric og Mester Olav havde forlangt af Bisp Arno, at deres Medkanik Ketil maatte komme ind i hans Gaard, for at forelæse ham, hvad Dommerne havde givet dem i Befaling; men da han aldeles nægtede det, saa havde Ketil med høi Røst oplæst det udenfor Døren, saa at alle de, som vare inde i Huset, kunde klarligen høre og forstaae det, de havde og seet bemeldte Brev med Dommernes Segl under. Den 12te September tilskreve ovenmeldte tre Præster Dommerne fra St. Mariæ Kirke i Stavanger (Thorkelin p. 226), at de ved Kanik Ingemund havde faaet alle deres Breve; det første af 13de Junii til dem angaaende at Ingemund havde klaget over, hvorledes Bilevius, Vicarius ved St. Mortens Kirke i Stavanger, havde, efterat den anden Citation var forkyndt, voldeligen frataget ham hans Korn, hvorover de befol dem at tilholde Bilevius at tilbagegive det, eller og dets Værdi inden 15 Dage efter Forkyndelsen, og i vidrig Fald at forkynde Band over ham og alle

Eric Menved Aar 1298.

Eric Menved Aar 1298.

Medskyldige; det andet Brev var fra Bisp Thorsten af Hammer og Abbed Hallo af Hovedøy til dem af samme Dag, hvorved de erklærte den Suspension og Band, Bisp Arno havde fældet med Ingemund, for ugyldig; deres Meddommer Bisp Eyvind af Aslo havde ved sit aabne Brev undskyldt sig for ei at kunne være med; i Følge dette, havde de den 11te August tre Gange paamindet Præsten Bilaiv om at tilbagegive Kornet og Sakkene, og derpaa den 12te September havde de i Vor-Frue-Kirke i Stavanger offentligen erklæret ham i Band, siden han ei giorde Erstatning. Den 13de September bevidnede Salomo af Elidr, Anbern af Thiorom, Wilialm af Hyln, og Arnulf, Scholasticus i Stavanger, at de havde været tilstede i Mariæ Kirke, da Thordo, Sognepræst i Mollum, og 6 andre Præster, hvoraf de 4 vare Vicarier ved Stavangers Domkirke, appellerte til Paven for en Bandlysning ovenmeldte 3 Præster havde giort imod dem i Mariæ Kirke den 11te September, uden at de vare varskede, eller at de havde Fuldmagt hertil ved nogen sædvanlig eller overdragen Magt, som ei heller var dem forevist. Af Nicolaus Giso af Apinian, Procurator ved det romerske Hof, haves en Qvittering (Mst. Bartholin. VI. 796) for 14 Skilling Sterling han havde bekommet i Salarium af Thorfin Brigo paa det Stavangriske Kapitels Vegne.

Den 13de November gav Kong Eric Magnus ved sit aabne Brev til alle i Thronhiem, og Byen Nidaros (Thorkelin p. 230) tilkiende, at han havde meddelt Korsbrødrene (Kanikerne) i Nidaros sine Husklerke ("Heimilisgom") Ret at dømme de 6 Svenne, som de havde til daglig Opvartning, undtagen for Manddrab og Lemlæstning, og havde tilligemed givet dem Magt til at dømme i alle de Forbrydelser, som tilhørte Kongen, og skede i Commune-

gaar-

gaarden, i Hospitalsgaarden, og paa Kirkegaarden, Norden for Christi Kirke, samt at maatte oppebære Penge- og Løsørebøder, men Kongen Gaarde og Grunde. Herre Bardr, Kanzler, beseglede Brevet, og Oystein Jvarsen skrev det. Kongens Majestæts-Segl i hvidt Vox hænger herfor, ligesom for Brevet af 1296. Eric Menved Aar 1298.

Under den 22de November tilskrev Paven (Mst. Bartholin. VI. 796) fra Reate Abbeden af St. Michaelis Kloster i Bergen, at han skulde forhøre og bedømme den Trist, som var imellem Kanik Ketil af Agadum i Stavanger, og Arno, kaldet Cuculla, Præst i Stavanger Stigt, angaaende at denne beskyldte hin for at være Falskner, og udraabte ham for mange Misgierninger hos gode og brave Mænd, og da Ketil frygtede Arnos Magt, saa at han derfor ei kunde søge ham i Stavangers By og Stigt, saa beskikkede Paven Abbeden, som var af et andet Stigt, til Dommer.

Udi Stokholm havde Kong Birger for Pindsefesten, som det synes, Bryllup (Lang. I. 257. 392. V. 532. Ericus Olai Hl. 155. Lagerbring H. 662) med den afdøde danske Kong Erics Datter Margrete, som giorde sig meget elsket, ved ei at forlange andet i Morgengave, end at Magnus Algotsen maatte løslades. Brylluppet var ellers meget prægtigt, og øvedes med Ridderspil og andet, ved hvilken Leilighed Kongens Broder Eric, som blev giort til Ridder, især udmærkede sig. Hadorphs svenske Rimkronike vidner p. 58, at Bryllupsklæderne vare af Baldekin og Blyant, det er Plys; Hestene vare belagde med Baldakin og Syndal (et Slags tyndt Taft, see Hemmings preussisches Wörterbuch p. 311); man hørte Pibere, Bombare (der spilte paa et Slags Trommer) og Trompetere; ved Bordet blev drukket Miod,

Eric Menved Aar 1298.

Øl, Kirsebær-Vin, hvid og rød Vin; store Herrer bare Maden paa Bordet.

Den 22de September udi Suthercop gav Swantopolk, Hertug Knuds Søn, sit Gods i Hertebn til (sin Datter) Abbedisse Katerina i Wreta. Mod Rusland giorde Marsken Thorkil Knutsen et Tog (Dalin Svea Rikes Historie II. 328-29), hvor Mathias Ketelmundsen, Peder Porse den yngre, og flere indlagde sig megen Ære. Denne Peder Porse den yngre nævnes atter igien (Dalin p. 337) ved 1302. Dalin henfører Toget til dette Aar, men andre til 1302. Den Peder Porse, som var med at dræbe Kong Eric Glipping, bliver uden Tvivl en anden, og har venteligen baaret Navn af den ældre; men om han har været den yngres Fader, er uvist.

Den engelske Konge overvandt Skoterne i et stort Slag ved Faukyrke den 22de Julii, og flyede den yngre Robert Bruse for ham. (Hemingford Hist. Edwardi I. p. 158-66. Fordun p. 981).

Aar 1299. Da Kong Eric var i Januar i Odense, og den 4de Martii i Aalborg (om hvilke begge Dele mere siden), saa og den 6te Januar i Arus (Aarhus), hvor han tog Rye Kloster under sin Beskyttelse, i Henseende til den megen Skade og Uret det havde lidt, ved hvilket Brev Drosten Herre Nicolaus var Vidne, saa tænker jeg, at han i Februar har været i Horsens; thi der finder jeg, at han i dette Aar har udgivet et Diplom (Lang. VI. 400), hvorved han forbød, at ingen maatte drive Svin, Gødder, Heste, eller andet Qvæg ind paa Kanikerne af Aarhus deres Enemærker i de Marker Hindthorp, Groskyæ, Gyaldthorp og Kysing, og den 6te Februar et andet, uden at Stedet er nævnet (Lang. l. cit. 401) hvori siges, at 1293 den 23de December have de Herrer Agho

Saxis-

Eric Menved Aar 1299.

Garisøn, udi Kongens, og de Herrers Aage Jonsen, forhen Drost, David, forhen Drost, Nicolaus kaldet Hak, Hamund kaldet Litla, Esger Apysøn, Nicholai Brok, og Tulo kaldet Muus, deres Overværelse, udi Randers pantsat til Herre Johan, Bisp i Aarhus, alle sine og Broders rørlige og urørlige Gods i Loværd Syssel for 50 Mark purt Sølv efter dansk Vægt, at igien betale 15 Dage efter St. Hansdag; og dersom Betalingen da ei skede, saa skulde Godset tilhøre Bispen; denne Pantsættelse stadfæstede Kongen ved dette sit Brev. Hans Drost Herre Nicholaus var hertil Vidne. Blant dette Gods var Hæthenstath, som ved denne Leilighed kom under Aarhus Bispestol.

Paven stadfæstede ved sin Bulla fra Lateran den 9de Martii til Bisp Johan af Roskilde efter hans Begiering (Pontoppidans Origines Havn. p. 7-8) Gaven af "Kopmannæhafn", og det halve Herred den laae i, som fordum Kong Valdemar havde giort til Biskop Absalon i Roskilde.

Den 18de Martii skrev han atter fra Lateran til Erkebispen af Riga og Bisperne af Dørpt og Oesel (Raynaldi Annal. XIV. 527) at da Hedningene angrebe ofte den danske Kong Eric, og hans Vasaller i Estland, for at udrydde de sidste, og derved at bemestre sig Landet, saa opmuntrer han ovenmeldte Bisper til kraftigen at staae disse Vasaller bi. Det forekommer mig, at ved disse Hedninger forstaaes Russer, thi saaledes kaldes de ofte af de Tiders katholske Skribenter, deels fordi Tartarerne, der vare Hedninger, herskede over Rusland, og derfor mange Tartarer har været i de russiske Krigshære, deels kaldtes de saa af Had, da de fulgte den grækiske Kirke, og erkiendte ei Paven for deres Overhoved. Det forekommer mig og rimeligt, at den tydske Orden haver ophidset dem mod de Danske, for derved at hindre disse fra at hielpe

Erke-

Eric Menved Aar 1299.

Erkebispen af Riga, og derfor finder man ei heller, at de Danske ere nogensinde komne i Besiddelse af Semgallien.

Udi Nyborg den 11te April befol Kongen ved sit aabne Brev Indvaanerne af Viindinge Herred at holde hver Onsdag deres Thing i Nyburgh og paa intet andet Sted under hans Unaade, og gav tilligemed Indbyggerne i Nyburgh Frihed til at holde et almindeligt Torv (forum) hver Onsdag, og da at kunne kiøbslaae med alle Slags Vare. Herre Hamund Litle var herved Vidne. Paa samme Sted tog Kongen samme Dag Indbyggerne af Nyburgh under sin store Beskyttelse, og gav dem alle de Friheder, de havde havt i den berømmelige Kong Valdemars Tid, og maatte ingen Sandemænd eller Næfninger (Veridici seu Nefninger) af noget Herred stevne dem for sig, men alting skulde forhandles paa deres eget Thing. Hamund Litle var herved Vidne.

Udi Køge den 30te April tog Kongen Indbyggerne i Køge med deres Gods og Tyende under sin sære Beskyttelse, og gav dem den Frihed, at de ei maatte i nogen Sag antage til Forsvar nogen anden, end en af Byens Indvaanere, saafremt de ei vilde miste deres Bopæl i Byen, og maatte heller ingen, som boede paa Landet, om han var Kongens Mand, eller hvad han var, paatage sig nogen saadan Beskyttelse eller Sag udi Byen under Kongens Hævn. Drosten Nicolaus var herved Vidne. Da Kongerne mærkte, at Adelen begyndte at blive dem overmægtig, saa søgte de at hæve Kiøbstæderne og Borgerne.

Udi Roskilde den 23de Julii gav Kongen 2 Gaarde i Hee, tilligemed Møllen og 1 Gaard, som de Herrer Esger Juul og Præsten Thrugil havde skiødet til Kanikernes Bord i Ribe, fri for alle kongelige Afgifter, som han forhen havde giort ved sit

aabne

aabne Brev til Kannikerne for alt deres Gods. Drosten Herre Nicolaus var herved Vidne. Erik Menved Aar 1293.

I Wæ (i Skaane) den 8de September tog Kongen Indbyggerne af "Awis" (venteligen Aas eller Ahus i Skaane, og hvilke egentligen stode under Erkesædet) og deres Gods under sin Beskyttelse, paa hvad Sted i hans Rige de lede Skibbrud.

Den 25de Martii tilstod Joon Jonsen kaldet Litle, at han havde skiødet til Esrom Kloster alle sine Eiendele i Sangerith, med Samtykke og Villie af sin Hustru Ingefrith, paa Slangethorp Thing, dog saa, at Conventet skulde aarligen Dagen efter Symonis og Judæ Fest holde Messer for hans og Hustrues Siæle, og da give Munkene et godt Maaltid af god Fisk, Ost, Smør, godt Øl, og in Flaske lybsk Øl (fra travnicia); det skulde og, eftersom han havde forordnet det i sit Testament, holde det med Gaven af Eiendelene i Colleryth, som var en halv Mark Jordskyld, nemlig to store Lys paa det høie Alter, naar Hostien opløftedes, og Lys paa de andre Altere; han skiænkte det og sine Eiendele i Wughby; hans eget Segl, Herre Olav Takysons, og hans egne Sønners, Thorberns, Johannis og Jacobs bleve forhængte. Abbeden i Epleholt, Tuvo Jacobsen, Advocat paa Sioburgh; og Poul kaldet Hwit, vare og nærværende.

Den ribiske Bisp Christiern overlod (Terpager Ripæ Cimbr. 468) ved sit Brev i Ribe den 16de April med Samtykke af sit Capitel, til Syster, som bragte dette Brev, sit Hus paa Brothegaden ved St. Michaelis Port, hvor hun da boede, til fri Beboelse uden Afgift, fordi hun havde givet 16 Læs Høe i Ertel Jern Enggy (maaskee Eng) i Skasteth Sogn, til de fattige ribiske Skolebørns Hus, og givet dem derpaa Skiøde (hvilket viser, at hun haver skiænket det Enge, som indbragte aarlig 16 Læs Høe);

men

Eric Menved Aar 1299.

men skulde bemeldte Hus brænde af, eller ved andet ulykkeligt Tilfælde ødelægges, da skulde Skolehuset betale hende aarligen 4 gangbare Mark ved de sædvanlige Terminer. Den 20de April skiænkte samme Bisp (Terpager l. cit.) til de fattige Discipler sammesteds, som han havde givet Bolig i det murede Hus paa Pukætoft, 40 Mark gangbare Penge, eller 5 Pund Sterling udi Heming Krke, saa at Resten deraf skulde anvendes til Underholdning af den bestandige Vicarius.

Jacob Herbørnsen giorde den 13de Junii sit Testamente (conf. Pontoppidans Annales I. p. 783), og gav derved til Esrom Kloster, hvor han udvalgte at begraves, 20 Mark Penge, og pantsatte derfor til det 2 Skilling Jordskyld i Gresholte, som hans Arvinger skulde igien kiøbe inden eet Aar, og i vidrig Fald tilhøre Klostret; til hver Kirke i Holmbo Herred gav han en halv Mark Penge; til hver Præst 2 Øre, hver Degn 1 Øre, undtagen Herre Nicolaus af Walby, som skulde have en halv Mark; til sin egen Kirke en graa Hest, Præsten der 1 Mark, Degnen der en halv Mark; til Æpleholt Kloster 1 Mark, Nonnerne i Slangethorp 1 Mark; Minoriterne i Hafn 2 Øre, Hospitalet der 2 Øre; Minoriterne i Roskilde 2 Øre; de Spedalskes Hospital der 2 Øre, Prædikerbrødrene der 1 Skilling Byg og 1 Skilling Rug; sin Skriftefader Prædikerbroderen Peter 1 "Solun" (hvor Langebek formener der bør staae 1 Solidus) og saaledes endel andre smaa Gaver; til Executores forordnede han 3 Præster, og besvor sin Broder Nicolaus troligen med deres Raad at udføre dette; og som han ei havde sit eget Segl ved Haanden, saa lod han Abbeden af Esrom Axel Thygesen, sin Sognepræst paa Lattdet (Plebanus) Herre Mathias og Herre Nicolaus af Walby hænge deres Segl for.

Den

Den 20de August skiænkte Christiern, Præst og Kanik i Lund, til dets Kapitel ved sit Testament sin Gaard i Lund i St. Knuds Sogn ved Kirkegaarden til sin aarlige Sielemesse at holde, og beskikker, hvorledes Indkomsterne af den skal uddeles til Kanikerne, Vicarierne, Skolesdisciplene, Fattige ꝛc.; til St. Laurentii Kirkebygning gav han 6 Mark Penge, og i den vilde han begraves; han gav ogsaa noget vist i Mønt til hvert et Kloster og Hospital i Skaane og Halland, som og til endel Kirker og Præster i Skaane, hvilke Navne jeg vil forbigaae at opregne især, da de intet nyt lære os; til Executores beskikkede han de Herrer Jon Litle, Mester Laurencius og Aslo, sine Medkaniker, og for deres Umag gav han dem sine egne Decretaler og de Penge, Johan Hwit, Kanik i Ribe, var ham skyldig, og derfor havde sat ham et Decretale og andet til Pant.

Eric Menved Aar 1299.

Den 22de October bevidnede Advocaten og Raadmændene og Borgerne i Arus (Aarhus) at paa deres Thing havde Albert Albertsen skiødet til Provsten Herre Magnus, Kanik i Arus, sin Gaard der, som mod Nord stødte op til Nicolai Elnæsøns Gaard, saa og sin Del i Kroen (taberna), hvoraf Christina, Mester Wilgrips Søster, besad den halve Del, hvilken og havde skiødet Provsten sin Del; Byens Segl blev forhængt.

Udi Roskilde den 29de September frasagde (Lang. IV. 495) udi Kongens Overværelse Claus Skirmen af Imbria (Femern) sig al Ret, Søgning og Anklage til Gaarden Kahfsholt i Thersløse Sogn og Mierløse Herred for sin Herre Peter Hoseøl, forhen Drost, hans Siæl, og lovede aldrig at falde Sorøe Kloster besværlig. Den ædle Mand Herre Agho Saxesøn, Ridder, overgav i Kongens Overværelse (Lang. l. cit. 511) til Herre Olav Taghesøn, Ridder, alle sine Eiendele i Stenkelstorp, belig-

Eric Menved Aar 1299.

gende i Munke Egbby Sogn og Ramsis Herred, i Pant for 20 ny Sterling gode og giæve (legales) og 15 Mark Penge, og skiødte ham det paa Ramsis Herreds Thing, under Vilkaar, at om han ei betalte til rette Tid, saa skulde Olav Taghesøn have alle Indkomsterne deraf, indtil han havde nydt fuld Betaling.

Udi Slesvig den 27de Januar formanede Bisp Henric af Reval ved sit aabne Brev (Westphal. III. 362) alle Troende til at give Almisse til St. Hanses Nonnekloster i Slesvig, som ved Ildebrand var bleven ødelagt, at det igien kunde opbygges, og gav dem derfor 40 Dages Aflad, naar Stigtets Bisskop heri samtykte. Den 16de April bevidnede Kapitlet i Slesvig, Raadet og al Menigheden af Byen, at Herre Gerard Lange, Borger af Hamburg, havde givet i deres Nærværelse for den ganske Byes Gavn og sin Siæls Frelse, sin Grund i Fiskegaden, som aarligen indbragte 4 Skilling Sterling, til Vedligeholdelsen af en Kilde, beliggende Østen for Trefoldigheds-kirke, saalænge det syntes Menigheden, at bemeldte Kilde var nyttig, dog paa Vilkaar, at Indkomsterne af Grunden skulde staae under Præsten og Curatorerne (Turores) af Trefoldighedskirke deres Opsyn, og Raadet giøres aarligen Regnskab derfor; men skulde Kilden ødelægges, da falde Pengene til bemeldte Kirke. Kapitlets, Byens og Gerards Segl bleve forhængte.

Naar Petrus Olai siger (Lang. I. 189), at Kongen var dette Aar i Rostok, saa er det uden Tvivl urigtigt, og ei skeet førend 1301, i Anledning af hans Handeler med Meklenborg. Han taler og (l. cit.) om en stærk Qvægsyge udi Danmark i dette Aar, som vel kan være; men dog vist var 1300, og maaskee har været i 2 Aar.

Den

Erik Menved Aar 1299.

Den 1ste September døde ovenanførte Kanik Christian i Lund (Langeb. III. 346. VI. 54) som giorte (det her foran S. 313) foranførte Testament. Den 1ste November døde ogsaa Peter Hildulphsen, Kanik der (Lang. III. 566 IV. 60), som gav sin Gaard beliggende i Wæmundahon Øster i Wæmunda Herred til Lunde Kapitel for sin Siælemesse.

Bisp Gisico i Odense begyndte igien troligere end forhen, at opbygge St. Knuds Kirke i Odense, som var brændt, og sees derfor endnu følgende Inscription paa Kirkemuren, hvilken lyder saaledes efter den fyenske Geistligheds Historie 3die Hæfte, sammenlignet med Bierings Læsemaade i Kritik og Antikritik 6te Hæfte p. 658-660, og med en Afskrift, den berømte Temler har giort deraf;

Hoc opus erexit Phynensis Gisico præses
Spiritus allexit, qvem non suggestio deses
Ut sum, metuetur, qvem Martyr dederit ordo
Cam . . . cedet vanus hic g . . . atqve profanus
Labor enim cura cessante pia . . . tura
Usqve . . et curo, bona victima non peritura
Poenas peccati d . . . hac a . . . patrari
Tristibus a b . . . triqve liberat hostibus a . .
Annus millenus Decus tricemis et un . . .
Est Domini lapsus dum procuravit in usus
Hanc molem fieri reliqvit . . . . . .

Udi dette Aar blev Sagen mellem Kongen og Erkebispen meget paadreven, og finder man i Bartholins i Universitetsbibliotheket opbevarede utrykte Samlinger til den danske Kirkehistorie (ad ann. 1299) af de gamle Acter meget, som nu fattes i dem; hos Magnus Mathiæ i hans lundske Erkebispers Følge (p. 95-98)

 fore-

Eric Menved Aar 1299.

forekommer og et og andet hidhørende, og lader det, at han haver havt Acterne, ligesaavel som Hvitfeldt. Efter dem alle samlede vil jeg nu fortælle denne mærkværdige Proces. Udi Odense holdtes en Samling, hvor Kongen og Rigets Prælater mødte, saa og Jsarnus, som der lod oplæse tvende Pavebreve til sig, om at kunne sammenkalde Prælaterne, og om Jsarni Fuldmagt, begge af den 11te May 1298, og i Følge dem lavede han sig nu til deres Fuldbyrdelse. Den 17de Januar overgav Jsarnus ham sin Paamindelse, paa hvilken Kongen lod oplæse sit Svar, stilet til Paven (Langeb. VI. 346-50), hvorudi han siger at have ved Pavens Nuncius og Kapellan Jsarnus, Erkepræst i Carcassone, faaet Pavens Anordning i den Sag mellem sig og Forfædre og Erkebisp Johan i Lund og Formænd, og endskiøndt Erkebispen kunde billigen være Kongen forhadt og mistænkelig for hans Forseelser, saa vilde han dog nu fortie dem af Ærbødighed for hans bispelige Værdighed, og ligeledes havde han efter Pavens Befaling af Ærbødighed for ham i Overværelse af Nuncius og alle sit Riges Bisper tilstaaet og lovet, at han og Eftermænd skulde holde Erkebispen og hans Eftermænd for deres aandelige Fader, bære al Agt for ham, som det sømmede de katholske Fyrster, samt holde Lunde Kirkes Friheder uforkrænkede, saa at Erkebisperne skulde altid trygt kunne glæde sig i Riget, og udøve hvad dem tilhørte; Kongen bad derfor Nuncius og Bisperne ydmygeligen, at de vilde som fromme Fædre stræbe at bringe Fred og Forlig tilveie, da han lovede at ville holde, hvad de samtlig eller hver for sig i denne Sag anordnede, og derfor at stille Borgen efter deres Villie; og til at afbetale den Fyldestgiørelse (satisfaction) og Bod eller Erstatning (emenda) de vilde paalægge, gav han dem Anvisning paa alle sine Indkomster til Erkebispen, ja vilde sætte dem i virkelig Besiddelse deraf, dog forbehol-

beholdende de sig efter deres Skiøn, en anstændig Indkomst (Provisio) til sine og Rigets Nødvendigheder; han havde og givet Nuntius tilkiende, at han af Ærbødighed for det romerske Sæde vilde ophæve det Beslag han havde ladet lægge paa Erkebispens og den lundiske Kirkes Gods, som han havde paalagt for deres Halstarrighed og Forseelser mod sig, og fordi de havde indtaget hans Faders Mordere og andre hans og Rigets Uvenner, i den faste Forhaabning, at det apostoliske Sæde vilde saavel i dette som i alt andet, anordne hvad der kunde være ham og Riget nyttigt; men da han havde fornummet af Nuncius og Bisperne, at de ei havde formaaet at bringe Erkebispen til nogen anden Fred, end den som blev Riget til største Fornærmelse, saa vilde Kongen bevise, at Erkebispen havde allerede igien faaet det meste af det Gods, som Kongen var tildømt at tilbagegive og erstatte ham; men for det øvrige gav han ham og Lunde Kirke Anvisning i alt sit Løsøre, og alle sine Indkomster, af hvad Slags og hvor de vare, og at han maatte beholde dem, indtil han var bleven aldeles afbetalt efter Pavens Anordning, dog Kongen forbeholdt en anstændig Indkomst; han havde og anvist Nuncius visse Jorde til Salg, og om de ei forslog, vilde han anvise saa mange andre, at Erkebispen kunde deraf fuldt fornøies; skulde Indkomsterne ei forslaae, saa vilde han dog anvise bemeldte Jorder, om deres Egenskab og den Ed han havde giort, ei at afhænde Rigets Gods, ikke stod imod; han vilde og, som han i Fredsforhandlingen havde tilkiendegivet, til Fods tilligemed sine Brødre føre udi Tømmen Erkebispens Hest, hvorpaa Erkebispen sad, fra Indgangen af Lunde By, og lige til Erkebispens Hof, i Overværelse af Nuncius, Bisperne, Prælaterne og Baronerne af sit Rige, og bede om Barmhiertighed (han vilde altsaa efterfølge Keiser Henric 4de, og ei Frideric 2den); han vilde

Eric Menved Aar 1299.

Eric Menved Aar 1299.

tilbagekalde bemeldte Beslag (Confiscation) og eftergive og aldeles udslette alle de Fornærmelser, Haardnakkenheder, Sammenrottelser, Misgierninger, som Erkebispen havde begaaet imod ham, Riget og hans Fader; han vilde stadfæste Kirkens gamle Friheder og give den ny efter Nuncii og Bispernes Forskrift (arbitrium) samtlig, eller hver for sig; for de Renter (Interesse) han var tildømt at betale Erkebispen, nemlig 10000 Mark, tilbød han sig at overlade ham sin fierde Part i Bornholm, som alnrindeligen skattedes for 10000 Mark, allerhelst Erkebispen havde forhen de tre fierde Parter. De 3000 Mark han var tildømt at betale Erkebispen for hvad han havde frataget hans Rentekammer, tilbød han at betale til Tider fastsatte af Nuncius og Erkebispen, endskiøndt Erkebispen havde faaet det meste igien, hvilket ei var Nuncius ubekiendt, og hvad Kongen ei kunde bringe tilveie for de Gienvordigheder og den Ulempe han kom i ved Mordernes og Erkebispens Stamplinger, saa han derfor ei altid kunde have Penge ved Haanden, det vilde Riget og de Store hielpe ham med; Kongen havde og ydmygeligen bedet bemeldte Nuncius, at han vilde sætte i Værk, hvad der i Pavens Anordning var til Kongens Beste, men han havde ei giort det, endskiøndt ofte derom bedet. Og uagtet alt dette, saa havde Nuncius dog befalet, at ei alene Dommen mod Kongen og Riget skulde forkyndes; men han havde endog uden gyldig Aarsag afsagt Band mod Kongen selv, og befalet, at ingen, enten Mand, Qvinde, Ven, Nabo, Tyende, eller Beslægtet maatte understaae sig at have Omgang med Kongen i Mad, Drikke, Samtale, Kiøb, Salg, Kaagning, Maaluing, eller meddele ham Ild eller Vand, og hvis de ei aflod hermed inden 10 Dage, saa faldt de under samme Band; dette giorde han mod Kongen, som han ei turde understaae sig at foretage med en Landsbypræst, og det endskiøndt

Erik Menved Aar 1299.

skiendt Kongen havde tilstaaet alt det forlangte, dog havde han sagt Ondt til Onde ved i Gierning (de facto) at tildømme Erkebiskopen Rigets Hoved, det er Lunde By, med alle de Byer, Slotte og andet Gods, som Kongen havde i Lunde By og Stigt, og det for ovenmeldte Penge, da han ei kunde giøre det med Rette (de jure), saasom han ei havde kaldet Kongen, og var aldeles uvidende herom, endskiøndt han i sit Decret sagde, at han havde samlet alle Data, hvorvel han ei havde tilladt Kongen at føre de Beviser han tilbød, og alt dette, endskiendt Kongen havde bedet ham om at Parterne maatte forsendes til Paven, hvis Billighed var bekiendt, og som selv i sin Anordning havde forbeholdt sig dette, og dog vedblev Nuncius i at dømme og i at forkynde Forbud, endskiøndt der var appellert til Paven, hvorfor Kongen udbad sig af Paven at tilstaae denne Appels Retfærdighed og Isarni Behandlings Ubillighed; han udbad sig (dette synes at vise, at Brevet er bleven overgivet ved en anden, venteligen ved Kanzler Morten udi Rom) paa Kongens Vegne, at Paven vilde løse Bandsættelsen og Forbuddet, da Riget ei alene derved leed Skade, men endog underkastedes aldeles Ødelæggelse; og da Kongen af sit ganske Hierte ønskede Fred og Enighed, saa bad han om en Formildelse i Dommen, som Paven selv havde sagt i Dommen at vilde give, naar Kongen giorde det. Denne Forestilling kaldes i Acterne Kongens Erklæring (Coaptatio) til Fred, og den skriver Bartholin (l. cit.), blev oplæst for Isarnus den 17de Januar, men det maa dog kun være at forstaae om endel af dens Indhold; thi man seer tydeligen, at den er skrevet efter Isarni endelige Dom den 16de Julii, som først blev bekiendt i October, og overgivet til Paven ved en anden. Den 19de Januar beskikkede Kongen ved sit Brev udi Knuds Kirke i Odense (Lang. VI. 331) Bisp Henrik af Reval

Eric Menved Aar 1299

til sin Fuldmægtig, for at afbetale Erkebispen eller hans Fuldmægtig efter Pavens Brev, de 3000 Mark Sølv, Kongen var tildømt at betale ham for det han sagde at have mistet, da han blev fanget, dog det fraregnet hvad han havde faaet igien, og det Overblevne at vurderes, altsammen at betale i Kongens visse Indkomster eller i andre Ting til den Tid, Erkebispen og Bispen kunde blive enige om, samt at aftale Tid og Sted, hvor de kunde komme overeens sammen om hvad der var dem imellem. Dette skeede i Overværelse af Bisp Peter (eller Joseph) af Berlum, Nuncius Isarnus, og Brother, Provst i Aarhus, der som Vidner vare indbudne at møde. Den keiserlige Notarius Bartholomæus Ortholan af Appania var og herved tilstede, skrev og forseglede Brevet efter Kongens Begiering og Forlangende.

Den 25de Januar gav Erkebisp Johan af Lund ved sit Brev i Lybek (Drejer Specim. Jur. publ. p. 118-19) alle dets Borgere fri for Strandrettigheden i hans verdslige Eiendele, saa at de maatte beholde deres Gods, og skulde det bevares i Aar og Dag, ja længere, om ingen Eiere vare tilstede, og da gives dem, som kunde bevise, at være de Afdødes Arvinger.

Ei længe efter gav Bisp Henrik af Reval sig paa Reisen; thi den 27de Januar udstædte han et Afladsbrev i Slesvig. Da det altsaa saae temmeligt fredeligt ud, saa maa man desmere forundre sig over, at Isarnus dog den 6te Februar forkyndte i Odense, som det synes, Forbud over det ganske Rige, som Aarbøgerne af Esrom, der slutte med 1307 (Lang. I. 249), og Frue Kirke i Kiøbenhavn dets Obituarium (Lang. VI. 373) vidne, men Krøniken, som slutter med 1497, vil (Lang. V. 626) at det skeede paa St. Agathæ Dag den 5te Februar, og komme alle vore Krøniker (Lang. I. 127. 257. 295. II. 175. 527. 636. III. 315. IV. 230.

V.

V. 458. VI. 223. Continuat. Alb. Stad. p. 25) overens deri, at Forbuddet blev forkyndet dette Aar. Formodentligen har Isarnus mærket, at Kongen og hans Venner ginge nødig til dette Forlig, og har derfor tænkt paa saadan Maade at maatte tvinge dem. Efter Aarbøgerne af Esrom varede dette Forbud i 4 Aar og 10 Uger; efter Petrus Olai blev Forbuddet kun holdt af Faa, og var Kongen i Band i 5 Aar; efter den sielandske Krønike i 4 Aar, og fra Mariæ Renselses Fest (den 2den Februar; men her er venteligen kun en bekiendt hellig Dag sat istedetfor en ubekiendt) til Paaske (den 7de April) paa det femte; efter Krøniken, som slutter med 1497, varede det i 4 Aar og 10 Uger; efter Krøniken, som slutter med 1523, var Kongen bandsat i 5 Aar, hvilket dog kun agtedes af Faa; men efter Obituarium af Vorfrue-Kirke varede det til Skiærtorsdag den 4de April 1303, hvilket ogsaa er rigtigt, saa at Forbudet varede egentligen i 4 Aar og 8 Uger; naar derfor Jens Grands Levnetsbeskrivelse paa Latin vil (Lang. VI. 267) at Forbuddet varede i 6 Aar, saa har den maaskee hørt om, at det blev forkyndet 1298, som jeg og forhen har anført, men hvilket maaskee kun har bestaaet deri, at Isarnus har forevist sin Fuldmagt hertil, ifald Forlig ei kunde tilveiebringes, og saa har Beskrivelsen blandet Forbuddet og Kongens Band sammen, hvilken sidste blev forkyndet i dette Aar i October, og ei ophævet før 1304. — Den 11te Februar blev udi Lybek giort en Forening mellem Erkebispen og Bisp Henric (Lang. VI. 331-34) og opskrevet ved den pavelige Nuncius Bartholomæus, hvad imellem dem var foregaaet. Først blev deri indrykket Kongens Fuldmagt til Bisp Henric, i Følge hvilken Erkebispen forlangte, at det Overblevne af de 3000 Mark Sølv maatte ham overleveres og anvises, hvortil Bispen svarede: at han ei havde dem ved Haan-

Eric Menved Aar 1299.

Eric Menved Aar 1299.

den, og bad, at Kongen maatte faae en Tid af 3 Aar forundt til at betale det i, nemlig 1000 Mark Sølv hvert Aar, og at Erkebispen vilde beramme Tid og Sted til at afgiere deres øvrige Mellemværende efter Pavens Befaling, og overgav med det samme Kongens, Bispernes, og de øvrige Støre i Danmark deres beseglede Breve om Leide og Tryghed for Erkebispen. Hertil svarede Erkebispen efter Overlæg (med andre), at han vilde have sig sin Ret i alt forbeholdt, saafremt denne Betalingsmaade og Leide ei skulde synes ham antagelig, eftersom han baade efter fælleds og særdeles Breve til sig, samt Bekræftninger paa Tro og Ed, var bleven fanget og grumt behandlet; men dog vilde han for Freds og Enigheds Skyld, som han sagde sig meget at eftertragte, og for det ganske Riges lykkelige og rolige Tilstand, og paa det al Leilighed til at eftertale ham, kunde betages, dog komme overens med Bispen, at han skulde møde Kongen i Kopmannehaffn den 13de Junii, medmindre han fik lovlig Forhindring, naar han med sine Drabantere og Tienere kunde være i Bispens og Kirkens (af Roskilde) Slot der, og Nuncius Isarnus og de danske Bisper vilde og møde der til den Samling, og han fik Sikkerhed ved Leidebrev og bevæbnede Folk, hvorpaa han fremdragte Forslag til et Leidebrev at udstædes af Kongen, af det Indhold, at Kongen gav Erkebisp Johan, samt alle de Klerker og Legfolk han vilde føre med sig, og alle dem, som vilde komme til ham, frit Leide og fuldkommen Tryghed, for Kongen selv eller hans Undersaatter, Venner og Anhængere, og alle andre inden sit Riges Grændser, at kunne komme til Kopmannehaffn den 13de Junii, at opholde sig der, forhandle og undersøge der alt hvad som indeholdtes i Pavens Breve, og at blive der indtil den 1ste October, og vende tilbage, naar han vilde; men skeede det inden den 1ste October, at Erkebispen blev

Erik Menved Aar 1299.

enten dræbt, lemlæstet, fanget, voldeligen anholdt, berøvet, eller led nogen stor Fornærmelse, enten ved Kongen selv eller nogen anden, da skulde alt hvad Kongen eiede, under hvad Navn det være maatte, udi Lunde Stigt, tilligemed den fulde kongelige Rettighed, forfalde til Lunde Kirke og Erkebispen som en evindelig Eiendom. Kongen lovede derfor til den pavelige Nuncius Isarnus i Erkebispens Navn, og tilsvor ved at lægge Hænderne paa Helgenes Levninger, at han paa sin og alle sine Undersaatters, Venners og Tilhængeres Vegne, vilde uden Svig og List ubrødeligen holde dette; og paa Kongens Vegne lovede det samme de Bisper, Gisico af Odense, Barthold af Slesvig, Christian af Ribe, Joan af Aarhus, Joan af Roskilde, Henrik af Reval, Nicolau af Viborg, og Joseph af Børlum, og de ædle Mænd Waldemar, Hertug af Jylland, Wizlav den ædle Rygernes Fyrste, Gerhard, Greve af Holsten, Junker Christopher, Kongens Broder, og 20 Riddere, at de troligen vilde anvende Flid paa, at dette skulde stadigen holdes, og dersom Kongen brød noget af dette, saa skulde alle ovenanmeldte være løste fra den Troskab og Tieneste de vare ham skyldige, og ei være forpligtede til at bevise ham nogen derefter, og til Vidne herpaa, vare Kongens, alle ovenmeldte Herrers, og Junker Christophers Segl forhængte. Men i Henseende til de bevæbnede Mænd lovede Bisp Henric, at Kongen skulde sende dem til Ystad, saa at de kunde være der Dagen for Pindse, og ledsage Erkebispen til Kiøbenhavn, samt der troligen at bevogte ham, og ligeledes ledsage ham tilbage den 1ste October, enten til Hammershus paa Bornholm, eller til Byen Lybek efter eget Behag, og alt dette skulde den hele Tid være skee paa Kongens Bekostning. Bispen lovede og at skulle inden næste Paaske berette Erkebispen med Brev med sit og en an-

 den

Eric Menved Aar 1299.

gen Bisps Segl for, om Kongen havde givet sit Samtykke til denne Forening, Brevet og det bemeldte Leidebrev skulde in duplo tilsendes Erkebispen forend den 1ste May. Dette skrede i Lybek i det Hus Erkebispen beboede, i Overværelse af de lybske Kaniker, Herre Joan, Decanus, Herman, Cantor, Helembert, Scholasticus, Seqvibald, Skatmester, og de som Vidner hertil vare kaldte. Erkebispen, Bispen af Reval, og Decanus i Lybek, hang deres Segl for.

Den 27de Februar (men jeg frygter for, at Datum er feilagtigt hos Bartholin) affagde Ysarnus, den pavelige Nuncius, en Dom udi Overværelse af Esger Jul, Kanik i Ribe, den danske Konges Fuldmægtig, imellem Kirken og Byen Riga, og de tydske Riddere. Skade, at denne vigtige Dom er ei mere til, man maa ellers heraf slutte, at Isarnus har været Nuncius til flere Lande end Danmark.

Den 4de Marts udstædde Kongen udi Aalborg et Leidebrev for Erkebispen (Lang. VI. 341) at maatte komme til Kiøbenhavn den 17de Junii, forblive der, afhandle hvad der var imellem ham og Kongen, og hvad der stod i de apostoliske Breve, og efter 1 Maaned om han vilde at drage bort; dette Leidebrev skulde og strække sig til alle de Klerke og Lægfolk han vilde tage med sig, og hvem der ellers vilde komme til ham, dog de undtagne, som efter Landets Love og deres Antagelse kaldet Vilkaar, vare overbeviste, og ei maatte tryggeligen opholde sig paa nogen Sted, hvor Kongen var paa samme Tid, og hverken der eller paa andet Sted lade sig see for ham; men skulde det skee inden bemeldte Leides Tid, at Erkebispen blev dræbt, lemlæstet, fanget eller groveligen forhanmet ved nogen af Kongens Undersaatter, da skulde saadan Misgierningsmand og alle hans Medvidere være landsflygtige fra Kon-

gens

gens Land til evig Tid, og alt deres Gods tilfalde Lunde Kirke og Erkebisp; dette lovede Kongen paa Tro og Love, og med ham de ærværdige Fædre Gisico af Odense, Barthold af Slesvig, Christian af Ribe, Joan af Aarhus, Joan af Roskilde, Henric af Reval, Joseph af Berlum, og de ædle Herrer Grev Gerhard af Holsten, og Kongens Broder Junker Christopher, samt 30 af Kongens Riddere de Herrer, Joon Litle, Drost, Ako, Drost, David (maaskee Thorstensen), Nicolaus Mogensen, Nicolaus Jul, Nicolaus Lændi, Hamund Litle, Joon Andersøn, Knud Muly, Andreas Tacksøn, Olav Tacksøn, Joon Brocks, Absalon Nelesen, Drost, Joan Rist, Joan Assersen, Joan Gudmundsen, Sven Rusticus (venteligen Bonde), Thord Litle, Joan Nilesøn, Peter Muly, Ezger Apisøn, Henrik Friß, Peder Abbes, Nicolaus Broch, og Joan Ulff, hvilke aflagde korporlig Ed paa, at Kongen uden Svig og List, saavelsom hans Undersaatter, Venner og Anhængere inden og udenfor Riget skulde ubrødeligen holde dette; men dersom der skeede Erkebispen nogen Forfang, enten paa Liv, Lemmer eller i nogen anden Maade, da skulde bemeldte 30 Riddere gaae ind i Odense, og ei ud derfra, førend Erkebispen og Lunde Kirke vare derfor tilfredsstillede, og ligeledes, om nogen liden Fornærmelse skeede ham i bemeldte Tid, og ei gaae ud, førend han havde faaet Fyldestgiørelse efter agtbare Mænds Skiøn; Pindsedag skulde til desmere Sikkerhed Bisp Joan af Roskilde med et anstændigt Følge indfinde sig i det seneste i Ystad, og ledsage ham til Kiøbmanhafn; udi Kongens Raads Overværelse bleve Kongens, Bispernes, Grevernes, og Kongens Broders Sigiller forhængte. De Store (Barones) i Danmark, Jon Jonsøn Litle, Ako Jonsen, David Thorstensen, Joan Nyst, forhen

Erik Menved Aar 1299.

Erik Menved Aar 1295.

hen Drost, Nicolaus Biller, Kongens Drost, Nicolaus Mogensen, Nicolaus Juul, Nicolaus Lendi, Hamund Litle, Joon Andersen, Gummulf Svensen, Ago Saxisen, Peter Jonsen, Stadtholder (Præfectus) i Skaane, Joseph Magnussen, Knud Muly, Andreas Tacksen, Joan Bachisen, Absalon Melsen, Esger Apisen, Nicolaus Bropi (Api?) hans Broder, Sven Rusticus, Joan Askersen, Joan Gunnmes, Joan Nicles, Tordo Litle, Peter Muly, Henrik Friis, Peter Ubbesen, og Joan Uffesen, udstedte samme Dag og Sted deres Brev (l. cit. p. 342) at de redeligen havde lovet, og aflagt korporlig Ed paa, at de vilde holde hvad der stod i Kongens Leidebrev, som var forsynet med hans og de 8 danske Bispers, den holstenske Grev Gerards, og Junker Christophers Sigiller, i Henseende til Erkebispens og Folges Sikkerhed, hvorpaa igientages alt hvad de havde lovet. Man seer heraf, at disse 30 Personer ere de samme, som nævnes i Kongens Brev, og at man følgelig ei haver nøiagtig Afskrift af Acterne. Dette viser og, at Kongen ei vilde indgaae det strænge Leidebrev Erkebispen havde opsat. Fra Aalborg den 13de Marts tilskrev Isarnus Kongen (l. cit. 335-36), ønskede ham Lydighed og et sundere Forstands Raad, foreholdt ham, at han længe siden havde for hans Magnificence paastaaet ved Formaninger og Undervisninger, at han skulde opfylde Pavens Anordning, Befaling, og den mellem sig og Erkebispen, som han ved sin Notarius Bartholomæus Orthelan havde ladet ham overgive, og nu Paven trængte paa, at alt dette skulde sættes i Værk, og han ei vilde, at han selv skulde beskyldes for at have efterladt det af Svig, Yndest eller Gunst, saa bad, ja peremptorisk efter sin Myndighed befol Hans Kongelige Majestæt, at igiengive Erkebispen, hvad Gods han havde fratanet

ham,

ham, om det endda var ikke, hvis ikke, da at betale ham 3000 Mark purt Sølv efter lundisk Vægt for dens Værd, 6000 for Skade og Interesse, og for Fornærmelse ved Fangelse og Fængsel 40000, eller han og i Følge Pavens Brev vilde venskabeligen forene sig med Erkebispen; han skulde og holde Forbuddet, som var paalagt Riget, og anholde sine Undersaatter til at iagttage det, indtil Erkebispen var fuldkommen bleven fornøiet, og han var overbeviist om, at det var ophævet; han skulde holde sine Undersaatter fra al Opstand, Modsættelse, og offentlig eller hemmelig Erindring, især fra at forurolige nogen Geistlig i Riget, eller at krænke Kirkens Rettigheder og Friheder, enten i Gods eller i Personer; thi ellers, om han fandtes ulydig eller rebel, maatte han efter denne lovlige Advarsel bandsætte ham herved, og gaae videre i sin Tid og paa sit Sted, eftersom hans Ulydighed fortiente; dog saa, at han altid havde Hensyn til den kongelige Majestæt, saavidt han anstændigen kunde. Dette skeede i Overværelse af Bisp Henric af Reval og Brother Kongens Vicekanzler. (Da Brevet er givet 1299, saa maa det være en Feil i Afskriften, at det siges at være udstadet i Pave Bonifacii 6te Aar; thi 1299 den 4de Martz var hans femte). Rimeligen har Kongens Ophold med at betale de 3000 Mark, foraarsaget dette haarde Brev. Imedens og maaskee allerede i forrige Aar havde Kongen sendt sin Kanzler Morten til Rom, og da bliver det rimeligt, at han først er bleven fanget af Grev Johan i Hennegau, og det venteligen i Hennegau selv, eftersom Paven i sit Brev til ham kalder ham kun Greve i Hennegau, endskiøndt han og besad Holland, Seeland og Frisland; idetmindste henfører Raynald (Annal. XIV. 526) Pavens Brev til ham og Hustru Philippa, en Datter af Grev Henrik i Luxemborg, til dette Aar, hvorved Paven befol ham at sætte den

Eric Menved Aar 1299.

dam

Eric Menved Aar 1299.

danske Kong Erics Gesandtere paa fri Fod, hvilke han havde lagt i Lænker og behandlet grummeligen; Aarsagen til hans Fiendskab mod Kongen er ubekiendt. Kanzler Morten udvirkede hos Paven, at han ved Brev af 15de Marts fra Lateran til Isarnus (Raynaldus p. 527) gav ham Magt til at tillade Kongen, naar han opholdt sig paa Steder, der laae under Forbuddet, at maatte for sig og Familie samt Følge lade holde Gudstienesten inden lukte Døre i sit eget Kapel ved sin egen Kapellan, dog med lav Røst; men dog saa, at de bleve udelukte, som Band og Forbud laae paa; dette kunde endog skee om Natten, men kun sielden, saasom det ei var passeligt, at Christus skulde ofres ved Alteret i Nattens Mørke, men ved Dagen. Den 18de Marts ligeledes fra Lateran og til Isarnus (Raynaldus p. 527. 587) gav Paven ham Magt til at erklære Kong Erics og den svenske Prindsesse Ingeborgs Giftermaal efter deres Begiering for gyldig, endskiøndt de vare hinanden beslægtede i 4de Led, eftersom det efter Kongens Faders Død var bleven forlangt, paa det at den danske Konge kunde i sit Riges Undertrykkelse faae Hielp af den svenske Kong Birger hendes Broder, og da det nu var fuldbyrdet, og de havde levet sammen i mange Aar, saa vilde disse Ophævelser foraarsage Had og Krig; men som Kong Eric var i Band, fordi han havde ladet fange Erkebispen af Lund, saa skulde dette ei skee, forend han i Følge et andet Brev fra Paven til Isarnus var bleven derfra løst. Samme Dag den 18de Marts gav Kongen (Raynaldus p. 526) Isarnus Magt til i Følge Kongens ydmyge Begiering, hvorover han glædede sig, at maatte løse Kongen, hans Broder Christopher, og de flere deres Medvidere af Band, og at ophæve Forbuddet, samt at tage de Geistlige til Naade, som nagtet det havde holdt Gudstieneste. Ved denne Bandsættelse maa sigtes

til

til den, som paabødes i Følge Constitutionen: Cum ecclesia Daciana, hvilken Paven havde bekræftet; thi Isarnus havde ei endnu forkyndt noget Band. Gram giør (Notæ in Meursium col. 456-57. not. c.) den skarpsindige Anmærkning, at Isarnus har rimeligen ei bekiendtgiort dette Brev. Rimeligen har Kongens Kanzler ogsaa udvirket det Brev hos Paven af 1ste April (Raynaldus p. 527) til Erkebispen af Riga, om at staae Kong Eric bi mod Hedningene. Paven gav og ved et andet Brev af 8de Marts til Isarnus ham Magt at tillade Kongen at sætte 3 af sine Kapellaner til de ledige Præbender i Roskilde, Ribe og Slesvig; samt ved et andet samme Dag (Raynaldus 527. §. 9. Rubei Bonifacius VIII. p. 113). at han maatte bandsætte dem, som hemmeligen eller aabenbare hindrede Freden.

Eric Menved Aar 1299.

Imidlertid havde Erkebispen begivet sig fra Lybek til Hammershus, hvorfra han den 4de April tilskrev Bisp Johan af Roskilde og Isarnus (Lang. VI. 345), at endskiønt Kongen af Danmark, uvist dreven af hvilken Aand, ei vilde tilstaae ham slige Leidebrev, som var bleven aftalt mellem ham og Bisp Henric af Reval, Kongens Fuldmægtig og særdeles Sendebud, saa dog, paa det ei ham skulde tillægges, at ei Fred skeede, hvilket nogle søgte af al Magt, paa det at Pavens Hensigt ei skulde opnaaes, saa vilde han antage Isarnus til Mægler heri, og modtage hvad Leidebrev han ansaae for tilstrækkeligt og sendte ham i sit aabne Brev, og derefter komme til Kiøpmannehafn, og opholde sig paa den roskildske Biskops Slot, og om Kongen ei var fornøiet med Isarnus alene til Megler, saa antog han og den roskildske Bisp med, eller og en anden Bisp, hvilken Kongen vilde udvælge. Dette Brev modtog Isarnus i Ribe, og bevid-

Eric Menved Aar 1299.

nede det ved sit Brev af 22de April. Og derpaa reiste baade han og Bisp Johan af Roskilde til Kongen, og foreviste han det den 4de May, samt oplæste det for ham, og bad ham om et anstændigt og trygt Leidebrev, hvorpaa Kongen skyede dem ovenmeldte sit og de Stores Leidebrev fra Aalborg den 4de Marts, og lovede troligen at opfylde det, ja derpaa den 5te May i Roskilde befol han ved sit Brev (Lang. VI. 343) til alle, som boede og byggede i Skaane, at ingen maatte understaae sig at fornærme Erkebispen eller nogen af hans Følge paa Gods eller Personer, eller føre Vaaben eller andet til Havnene, som kunde skade ham, eftersom Kongen havde givet ham frit Leide at komme til Kopmannehafn den 18de Junii. Disse Breves Indhold overlagde derpaa Bispen og Isarnus flitteligen sammen, og funde dem anstændige og tilstrækkelige, hvorover de bade Erkebispen ved deres Brev (l. cit. p. 343) fra Roskilde den 11te May indstændigen, at han vilde være fornøiet dermed, og indfinde sig, da de troede, at det vilde bringe Kongen Kleresiet og Folket Fred og Enighed tilveie. Den 18de May kaldte Isarnus de danske Prælater ved sit Brev, som nu er borte, at møde den 17de Junii i Kiøbenhavn. Den 11te Junii gav Kongen udi Kiøbenhavn atter et nyt Leidebrev ud til Erkebisp Johan og Følge (Lang. VI. 334-35), ligesom det forrige og sidste, undtagen at i dette var lagt til, og formanet, at han og maatte komme til Roskilde, om han vilde, og forblive i Kopmannehafn til den 15de August, og at Bispen i Børlum kaldes Peter og ei Joseph, og den i Viborg Joan og ei Nicolaus. I Følge dette, mødte Erkebispen paa den ene Side, og Ako Jonsen, Niclaus Drost, Knud Muly og Esger Jul, Kongens Fuldmægtig, paa den anden, den 19de Junii for Nuncius og Rigets Prælater udi St. Mariæ Kirke, hvor Isarnus først formanede

Par-

Erik Menved Aar 1299.

Parterne til Fred, og derpaa forkyndte Band over dem, som vare hans Domme ulydige; de kongelige Fuldmægtige forelagde derpaa deres Fuldmagt, givet i Slagelse den 10de Junii, som nu er borte; Erkebispen beskikkede Magister Olav og Kanik Nicolaus Burkeslo af Roskilde til sine Fuldmægtige; og samme Dag overgave Kongens Fuldmægtige til Pavens Nuncius udi det Hus han beboede hos Decanus i Kiøbenhavn, Kongens Artikler mod Erkebispen. Disse ere endnu til (Lang. VI, 367-71) og vare ei meget skikkede at bringe Fred tilveie, da de ere omtrent de samme, som udi Rom vare forelagde Paven og Kardinalerne; men Kongen eller de, som skreve paa hans Vegne, tænkte vel, at de for at faae Afslag i Pengesummen, maatte vise hvor skyldig Erkebispen var. Det eneste ny deri er, at Kongen ofte havde ladet kalde Erkebispen til sig, for at have hans Raad, og ofte befalet ham at afstaae med, og at ændre hvad Uret han giorde mod ham og andre, eller og at fremsætte hvad Grund han kunde have efter sit Lehn, og hvad han var forbunden til efter Rigets Brug, til ei at møde, naar han blev kaldet; Erkebispen havde begaaet Felonie (Forbrydelser, hvorved en forbrød sit Lehn) Haardnakkenheder, Forgribelser, og Forhaanelser imod Kongen og Riget, og det med Provstens og Kapitlets i Lund, deres Vidende og Bistand. Imedens han endda var Provst i Roskilde, havde han opbrudt den kongelige Kiste i Roskilder Kirke, hvori Rigets Privilegier og Brevskaber forvaredes, havde bortført dem, og ei villet give dem tilbage; for disse og flere Forseelsers Skyld vare alle hans Fædrene, og andre hans og samme Kirkes Godser i Riget blevne skyldige til Confiscation, og havde Kongen ladet dette sætte i Værk, og søgt at undgaae ham som sin og Rigets offentlige og Hovedfiende, saafremt han ei havde faaet sin fulde Eld til den romerske Kirkes Anordning; alt Brøg, og

hvad

Eric Menved Aar 1299.

hvad paa dem fandtes ved Stranden, havde fra umindelig Tid tilhørt Kongen og Riget; men ikke desmindre havde dog Erkebispen ofte tiltaget sig saadant, hvilket tilligemed hvad han udi Blekingen havde ladet hugge i Kongens Skov, kunde anslaaes for 4000 Mark purt Sølv, men Skaden og Interessen deraf kunde anslaaes til 6000 Mark purt Guld; naar nu hertil lagdes Gadtgiørelsen og Bemægtigelsens Dristighed, saa kunde det altsammen anslaaes for 30000 Mark purt Guld, hvilket de bade Nuncius at tilholde Erkebispen at erstatte Kongen. (Ved denne overdrevne Regning tænkte de at nedslaae Erkebispen). Kongen og Forfædre havde upaaanket besiddet Patronatretten til mange Kirker i Lunde Erkestift; men Erkebispen havde, Kongen uafvidende, forenet dem med andre Kirker. Naar Bispevalg skeede i Domkirkerne, saa pleiede Kongens Samtykke altid at forlanges førend Vielsen; men Erkebispen havde indviet Joan til Bisp i Roskilde uden Kongens Samtykke, til Kongens store Foragt og Fornærmelse; derfor bade de Nuncius at formaae Erkebispen til at ville ophæve bemeldte Kirkers Forening, og at indsætte de Personer ved dem, som Kongen fremstilte, samt at tage dem bort, som nu havde dem i Besiddelse, og ligeledes ei herefter at vie Bisper uden Kongens Samtykke. Dette Skrift blev overgivet nærværende Bernart af Warnholm, Kanik i Apamia (Pamiers udi Frankerige i Languedoc og Grevskabet Foix), Nicolaus, Provst paa Morsøe og Kanik i Ribe, og Ermin, Provst i Aarhus, og blev altsammen opskrevet af den keiserlige Nuncius Bartholomeus Ortholan af Appamia. Erkebispens Fuldmægtig Nicolaus Bunkeslo kom derpaa den 20de Junii til Decani Hus i Kiøbenhavn, hvor Nuncius boede, og overgav og oplæste for ham en Seddel af den Indhold (l. cit. p. 372), at Erkebispens Fuldmægtige Mester Olav og Nicolaus Bunkeslo,

Kaniker i Roskilde, gave paa Erkebispens Vegne tilkiende, at han, for at forekomme Siælenes Fare, Lund og den ganske Kirkes samt det danske Riges Skade, tilbød sig at være villig til at handle om Fred og Forlig med Kongen efter det apostoliske Sædes Hensigt, og saafremt nogle af Ondskab søgte at hindre Kongen herfra, saa bade de, at en vis Tid maatte derom forelægges, at de kunde fremfare ordentligen efter Retten med Sagen, i Følge den apostoliske Befaling. Dette skeede i Overværelse af Herre Bernard af Warnhelm, Kanik i Pamiers, Nuncii Medbroder (Socius), Nicolaus Aschari Søn, Kanik i Lund, Joan Henriksen, Kanik i Roskilde, og Joan, Provst i Slesvig, som vare kaldte som Vidner. Notarius skrev dette op. Eric, Sognepræst i Grænishs, ovdrgav og samme Dag udi Vor-Frue-Kirke Erkebispens Begiering til Nuncius, men den er ikke mere til, medmindre følgende Fragment i Acterne skulde være et Stykke deraf, thi Begyndelsen og de tre første Artikler ere borte. Erkebispen forlangte (l. cit. p. 365) at maatte føre sine Midler ligesaavel ud af Riget, som Kongen havde givet nogle Tilladelse dertil; at ingen ny Told og "Pedagia" (Peage, Paalæg) maatte lægges paa Lunde Kirkes Mænd og Tienere, og ingen ny og usædvanlige Forbud giøres, og at Lunde Kirkes Gods og hvad den herefter fik, maatte være fri for al kongelig Tyngde, Rettighed og Paalæg med alle deres Beboere, og Erkebispen have paa dem alle kongelige Rettigheder; at hverken Kongen eller nogen anden skulde forhindre, hvad Erkebisperne erhvervede til Lunde Kirke ved Gave, Testament, Mageskifte, Kiøb, eller paa nogen anden Maade; om fornøden Leding kom paa, at da Erkebispen og ei Kongen skulde tilsige sine Mænd og Tienere, og om nogen Straf eller Bøder skulde paalægges dem, det da skee ved Erkebispen, og han have Fordelene deraf. Kongen

Eric Menved Aar 1299.

Erik Menved Aar 1299.

gen skulde ei paalægge Lunde Kirkes Mænd eller Tiener nogen "Talea" (Taille, Afgift) eller Collect, og om det syntes, at han havde nogen Patronatret i Lunde Stigt, saa skulde han afstaae den til Lunde Erkebisp og Kirke. Erkebispen skulde i sine Domme frit kunne betiene sig af den canoniske Ret, og ei paalægges at domme efter Anordninger, som vare den og Fornuften imod; og opkom noget Spørgsmaal eller Tvist herom, da skulde man søge hen til det apostoliske Sæde, og Kongen uden Vold og Fortørnelse iagttage, og lade andre iagttage dets Domme og Befalinger: Kongen skulde ei tilbagekalde de Friheder, som han og Formænd havde givet Klostre og Kirker i Lunde Erkestigt, og de Friheder de havde, skulde uforkrænket staae ved Magt. Kongen skulde ei lade paa sine Vegne og ved Lægfolk tage Klerkers og Kirkernes Gods i Besiddelse, eller i nogen Maade befatte sig dermed; thi paa nogen Tid havde Lægfolk mere og mere begyndt at bemestre sig afdøde Præsters og Klerkers kirkelige Eiendele og Indkomsterne deraf, hvorfor det syntes billigt, at Bispen skulde have dem under sin Varetægt, og sætte saadan en til Embedet, som forstod tilbørlig at betiene det. Kongen skulde efter Erkebispens Forlangende beskytte Kirkerne og de Geistlige i Lunde Erkestigt med Lægfolks Angreb. Kongen skulde give Fyldestgiørelse for de Tiender, som han, Farfader, eller andre paa deres Vegne havde taget i Lunde Stigt udi Besiddelse, og herefter ei modtage dem, uden for deres fulde Værd, og det efter Erkebispens Anordning og Villie. Da Lemlæstelser og Manddrab skeede alt for ofte, og forsonedes for en ringe Pris, og de Uskyldige, som vare i Slægt med Manddraberne, tvunges af Kongen til at bidrage med Manddraberne selv til Bøderne, hvorfor det undertiden skeede, at Manddraberne finge mere ind af deres Beslægtede, end Bøderne beløbe sig til, saa at de derved op-

mun-

unnttredes til at begaae flere Manddrab, hvorfor Kongen skulde afskaffe Pengebøderne og indføre Giengiældelsesret, især i Henseende til de Geistlige, hvilke ei kunde bære Vaaben og forsvare sig mod Lægfolks Vold. Menten i Lunde Stigt skulde nedsættes til Værdien af de smaa (Groschen) af Tours, og saaledes bestandig vedblive; thi saa vilde den være god og bedre for Erkebispen, som havde Del i Menten, hvis Forværrelse var ham, al Geistligheden og Folket, ja Kongen selv, til stor Skade og Fordærv. Paa Kirkens, Præsternes, og Klosternes Gods skulde ingen læg Person giæste uden deres Villie, og dem paalægges Straf, som handlede herimod; thi hidindtil var Kirkens Gods bleven forødet ved saadanne Giesterier, og Kirkerne havde mistet Præsternes Opsyn. Kloster og Kirkegods skulde ei betynges med de Adeliges Hunde, Heste, og Straf paalægges dem, som handlede herimod. Klerkerne af Lunde Stigt burde allevegne i Riget være fri for Pedagia og Told, da det var ynkeligt, at de dermed skulde bebyrdes inden Rigets Grændser, da de vare fri derfor udenfor dem. De Privilegier og Brevskaber, Erkebispen og Lunde Kirke tilhørende, som vare borttagne og revede ved Kongen og andre, meden s Erkebispen sad fangen, skulde tilbagegives, og de brændte og fordærvede fornyes.

Den 6te Julii beskikkede Kongen udi Slangerop ved sit Brev (l. cit. p. 357) sin elskelige og tro Mand Herre Roger (Jul), Kanik i Ribe og sin Klerk, til sin Fuldmægtig i alle sine Sager og Forretninger, som da vare eller kunde komme i Gang for alle Dommere og Personer, og gav ham fuldkommen og fri Magt til at forhandle, forsvare, undtage (excipere), appellere, fortsætte Appeller, compromittere, afgiøre, bilægge, slutte Fred, bortgive (alienare) i alt dette, ligesom han fandt det at være Kongen nyttigt, at

erklære

Eric Menved Aar 1299.

erklære for Bagvaskelse eller Sandhed, modtage, erkiende gyldig alle Slags Eder, da Kongen herved erkiendte Alt hvad han giorde for gyldigt, satte alt sit Gods til Underpant, og desuden stille en Del Personer til Borgen herfor. Men Isarnus, som nu havde syntes at ville fare ordentligen frem, forandrede sig, uvist af hvad Aarsag, afsagde nu en Dom i Kiøbenhavn udi Kanik Asker Galles Hus, i Overværelse af Bisp Johan af Børlum (skal vel være Joseph), Brødrene Johan, Abbed af Næstved, Nicolaus Joannis Søn af Børlum Stigt, og Ketil Joansen af Slagelse og Roskilde Stigt det apostoliske Sædes Notarius publicus. Dommen findes i Acterne (l. cit. 364), men Begyndelsen er borte. Deri siges, at Paven havde dømt Kongen til at betale Erkebispen 49000 Mark purt Sølv efter Lunds Vægt, men Kongen havde ideligen opsat Fuldbyrdelsen, da han ofte og i rette Tid var bleven paamindet herom, og hverken havde han anviist Erkebispen Penge strax at udbetale, ei heller Løsøre, hvorover Isarnus havde flitteligen efterseet de apostoliske Breve, som Erkebispen havde fremlagt i Retten, og efter en summarisk Undersøgelse besluttet at lægge Haand paa Kongens urørlige Gods, saaledes som Rettens Orden udfordrede det, og derfor besluttet herved at anvise, fuldkommen overgive efter Dommens Indhold til fri og bestandig Eiendom, samt skiøde efter Rigets Skik og Brug, og sætte i korporlig Besiddelse Nicolaus Bunkeflo, Kanik i Roskilde, og Erkebispens Fuldmægtig, og Erkebispen selv, af de tre Dele af Lunde By og Mønt, som Kongen der havde og nød, af alt hvad han havde paa Bornholm, af Byer, Flekker, Slotte, Gaarde, Sogne, Skove, Fiskerier, Markeder, og alt andet Gods, som Kongen besad og eiede ved sig eller andre i Lunde Stigt, med alle Rettigheder og alt Tilhørende, af Indkomst, Afgrøde, og alt andet med fuldkommen

men Herskab (plenum dominium) Halland undtagen, dog Pavens Magt ubeskaaret, til hvis Kiendelse alt dette især overlodes, saa og det fraregnet, Erkebispen kunde maaskee have faaet igien; og paa det denne Execution kunde des kraftigere holdes af alle Indvaanere i bemeldte Stigt, saa blev herved under Bands Straf, som de strax i Gierningen underkastede sig, Kongen og alle i bemeldte Stigt boende 2 til 3 Gange peremptorisk herom advarede, saafremt de imod noget af dette beviste sig overhørige eller rebelske, eller i nogen Maade forhindrede Erkebispen eller hans Fuldmægtige fra rolig Besiddelse af alt dette; dog skulde alt dette igien efter 4 Aars Forløb komme til Kongen og Kronen, naar Kongen havde fuldkommen fyldestgiort Erkebispen for bemeldte Summa. Den 7de Julii oplæste Bunkeflo (p. 367) en Pergaments-Seddel til Isarnus i Decani Hus, i Overværelse af Bernhard af Warumhola, Laurentius af Traneberg, Klerk af Lunde Stigt, og Nicolaus Termay, den kiøbenhavnske Decani Klerk, der vare kaldte som Vidner, og bad ham at ville sætte Pavens Dom om de 49000 Mark purt Sølv efter lundisk Vægt i Execution udi Kongens Gods, som Kongen skulde betale til Erkebispen, og hvilke Kongen opsatte at betale til Nuncii, ja Pavens, Foragt, og Erkebispens og Lunde Kirkes store Skade. Er Datum af denne Seddel rigtig, saa maa Isarni Dom være senere; thi rimeligen har Isarnus befalet Executionen i Følge denne Seddel. Den 13de Julii mødte Løger Juel, Kongens Fuldmægtig, og Nicolaus Bunkeflo, Erkebispens, for den pavelige Nuncius Isarnus (p. 357), og overgav da den første sin forhen anførte Fuldmagt af 6te Julii, hvorpaa Isarnus (p. 358) formanede Løgver til at fyldestgiøre Erkebispen for de Penge Kongen var af Paven tildømt at betale ham, og at svare til Erkebispens overgivne Artikler, hvilket han og giorde,

Eric Menved Aar 1299.

Eric Menved. Aar 1299.

de, og benægtede, at Kongen hindrede nogen at møde for Erkebispens Domstol i Sager, som stode under ham, ei heller at han jo maatte føre sit Gods ud af Riget; noget stred mod Rigets Ære, da dets Styrelse ei burde hænge af Erkebispen; Lunde Mænd og Tienere skulde have den Frihed, som andre i Riget havde. Mange andre Poster fra den 6te til den 9de kunde han ikke tilstaae, da de sigtede til Svækkelse af Kongens og Rigets Gods og Ære. (Herved maa eftersees Erkebispens forhen (S. 333-35) anførte Artikler under 20de Junii). Den 10de maatte vedblive, for at undgaae deraf flydende Forargelse, naar deri indførtes noget Nyt (nemlig den canoniske Rets Indførsel, istedetfor Landets gamle Love). Kirkers og Klosteres Friheder i Lunde Stigt holdtes ubrødeligen, naar de vare fornuftige og ei til andres Skade. Den 12te kunde tilstaaes efter Brug og Ret. Den 13de og 14de vilde han holde over, saavidt til ham stod, og som paaloge ham efter Brug og Ret. Den 15de vedkom Dommerne. Den 16de og 17de kom ei Erkebispen ved. Efter den 18de drøves hverken Klostere, Kirker eller geistlige Personer til det, som deri stod. Dersom noget Nyt i Henseende til geistlige Personer var givet efter den 19des Indhold, da skulde det aldeeles rettes. Hvad den 20de og sidste angik, da skulde skee efter dens Indhold, naar det, som den indeholdt, var rigtigt. Men i Henseende til Pengesummen, da vilde Kongen fornøie Erkebispen, og cederte derfor sit Gods og Indkomster, i hvilken Cession Eggert Juel sagde, at Kongen havde ei rede Penge hertil; men da han, saavidt det var ham muligt, vilde opfylde Pavens Befaling, saa gav han ham herved Anviisning paa sit uvarlige Gods og Indkomster over sit ganske Rige, indtil han havde faaet fuld Betaling; dog forbeholdende sig efter Fornuften en tilstrækkelig Indkomst for sine og Rigets Nødvendigheder.

der, og om dette ei slog til, da tilbød han Nuncius til Salg efterskrevne Gods og Jorder, dog saaledes, at om deres Overgivelse, Anvisning og Cession imodstodes af Godsernes egen Beskaffenhed, eller og ved Kongens Ed ei at maatte afhænde Rigets Gods og honores (Lehn), saa skulde Cessionen ansees for ugyldig; han bad og, at Nuncius vilde skyndigen sætte i Værk, hvad Kongen havde bedet ham om i Odense; det Gods Kongen vilde overlade til Salg, var en Eiendom af den tiende Del i Hialmesløff Sogn i Aarhus Stigt, den fiette Del i Skagen, ligeledes i Hiørning Sogn i Aarhus Stigt, den ganske Eiendom af Hede Gaard med Tilliggende i Vendsyssel, den femte Del af Landsbyen Kelsdorp i Aarhus Stigt (som nu er nedbrudt), den ottende Del i Fosburg i Børlum Stigt, den ganske Kiøbstad Nykiøbing paa Morsøe, den tiende Del i Oppkiøst, Buseholm og Malnes, hvilke tre Steder jeg ikke kiender, tiende Del i Grønneburg, femte Part i Benestorp i Børlum Stigt, fiette Part i Slus i Riber Stigt, ligeledes i Lokthuart, i Withug, i Aarhus Stigt; i Roma (nu Ranøe i Riber Stigt) ved Wæthæl, tolvte Part i Klippeløff (i Hertugdømmet Slesvig), ligeledes i Handwith, ogsaa der, tyvende Del i Golting ogsaa der, tyvende Del af ganske Utland (i det Endersteds ke), tiende Del i Sotorp ogsaa i det Slesvigske, ligeledes i Hasløff i Aarhus Stigt, tiende Del i Kroppe ogsaa der, ligeledes i Rones og i Vittenes, mig ubekiendte. Esger bad og, at Isarnus vilde forkynde Pavens Anordning, for saavidt den var Kongen gavnlig, og sætte den i Execution, samt ved Band at tvinge de Gienstridige, ligeledes at formane Erkebispen, Bisperne og Prælaterne til at holde Gudstienesten. Nuncius svarede hertil: at han var bered at forkynde, hvad der var til Kongens Fordel i Pavens Anordning, saasnart han fik at vide, hvori det bestod;

Eric Menved Aar 1299.

liges

Eric Menved Aar 1299.

ligeledes at tilkiendegive Geistligheden om Gudstienestens Holdelse, saasnart Erkebispen var tilfredsstillet; Erkebispens Fuldmægtig forlangte Afskrift heraf og Tid at overlægge det, hvorpaa Nuncius forelagde ham at besvare det den 15de Julii udi Decani Hus med hans Samtykke. Dette gik for sig i Decani Hus i Kiøbenhavn, i Overværelse af Bisp Gisico af Odense, Bernhard af Warnhola, Kanik i Pamiers, Nicolaus, Provst paa Morsøe, Kanik i Ribe, Joan Tott, Kanik i Roskilde, der vare kaldte som Vidner did. Notarius Bartholomæus Ortolani skrev det. Efter Isarni Begiering indførte han derpaa Indholden af en Pergaments-Seddel, nemlig at Erkebispen havde i Lybek den 31te August 1298 overgivet Nuncius Pavens Brev om Executionen, og at Nuncius underkastede sin Behandling af Processen Pavens Skiøn, og ligeledes at Fuldmægtige mødte efter Aftale den 15de Julii, hvor da Kongens Fuldmægtig igientog det forhen Anførte om sine Tilbud og Cession af Gods, og Bunkeflo gav tilkiende (p. 361), at han forbeholdt sig sine Exceptioner med Kongens Fuldmagt og Personer, og at han vilde i Erkebispens Navn modtage Pengene, Kongen var dømt til, eller og Gods i deres Sted, som Erkebispen af Godhed var overenskommet med Kongen, saa og paatalte han deres Ret, som vare blevne berøvede efter Kongens Befaling, eller i hans Navn, nemlig Mester Jacob, forhen Provst i Lund, Aslo, Andreas, forhen Kialdermester, Johan Sibrandsen, Hezo Blommo, Johan Herodis, Kanik i Lund, Nicolaus Bunkeflo, Kanik i Roskilde (altsaa meget uskikket til at være Erkebispens Fuldmægtig), Henrik Granisi, Peter af Rygen af Seligo Præster, Peter Formica, Degn, Ingemar Nielsen, Niels Askersen, Anders Magnussen, Hondar Achensen, Jonas Petersen, Uffo Rotersen, Sven

Gun-

Gunarsen, Thomas Jakobsen, Mogens Nis, Peter Skaning, Henrik Rako, Mester Morten, Vabnernes Bueskytter, og mange andre Klerker og Lægfolk, som vare, havde været, eller kunde blive af Erkebispens Tyende, endskiønt de endnu ei vare blevne berøvede (altsaa kunde Sagen udtrækkes uendeligen) om hvilke alle Pavens Dom talte. Nuncius spurgte hvad det var for Gods, hvorom Erkebispen kom overens med Kongen; Bunkeflo svarede: at han vilde overlægge dette med Erkebispen; og som Nuncius stod færdig at reise til Nestved, for der tilligemed Bisperne at handle om Forlig med Kongen, saa forelagde han Bunkeflo at møde sig i Ribe den 31te Julii, for at forklare dette, og begge Parterne ligeledes; men Bunkeflo erklærede skriftlig, at Ribe var ham mistænkt og utryg, og desuden var Kiøbenhavn bestemt at være Stedet, hvor Tingen skulde forhandles; Nuncius sagde at ville skaffe ham frit Leide frem og tilbage, hvor han var, og saa længe han var i Stiftet. Dette skeede i Decani Hus, i Overværelse af de kaldte Vidner, Nicolaus, Provst af Morsøe, Joan Tort, Kanik af Roskilde, Bernard af Varnhola, Kanik af Pamiers, og Nicolaus Ackari, Kanik i Lund, og Notarius Bartholomæus skrev det den 15de Julii. Samme Dag om Aftenen oplæste Bunkeflo for Nuncius en Pergaments-Seddel af det Indhold (p. 362), at da Bunkeflo mærkede, at han og hans Herre Erkebispen bleve for meget betyngede af Nuncius, da han havde anviist ham Ribe til at møde i, da dog denne By tilhørte Kongen, som var Erkebispens aabenbare Forfølger og Fiende, at han drev ham til med Fare af sit Liv og Velfærd at svare Kongen eller hans Fuldmægtig, da dog Kongen var aabenbar bandsat, og forkyndt at være det ved Nunsius, hvorfor han imodsagde dette af disse og flere Aarsager, som i sin Tid og Sted skulde anføres for

Erik Menved Aar 1299.

Eric Menved Aar 1295.

det apostoliske Sæde, og om han afslog ham dette, saa appellerte han og for dette til Paven, og gav sig, Erkebispen, sin Kirke, og alt sit under hans Beskiermelse. Nuncius svarede: at han ei troede i noget at have betynget Fuldmægtigen eller Erkebispen, og at det ei var sandt som stod i Sedlen; men om han havde giort det, saa forelagde han ham en Dag den næste Løverdag (den 18de Julii) i Nestved, hvor der skulde holdes en Fred og Enighed, og hvor disse Gravamina kunde overveies og gienkaldes, om der vare nogen, eller han og modtage Breve til Paven (Apostolos) om Appellen, som han da vilde give ham, saafremt de ingen Gravamina vare. Dette skeede i Kiøbenhavn, i Overværelse af kaldte Vidner, Mester Olav, Kanik i Roskilde, Herre Bernard af Barthola, Kanik i Pamiers, og Guilhelm Lombardi, Junker af Carcassonne, og Notarius Bartholomæus skrev det. Strax efter kom Bunkeflo igien, og overgav et Skrift (p. 363) af det Indhold, at han var fornøiet med, om Nuncius strax her vilde tilbagekalde den Tyngsel han havde paalagt ham at møde i Ribe; thi han tænkte ikke at begive sig noget Sted hen udenfor Kiøbenhavn, saasom alle andre Stæder vare ham mistænkelige og farlige for Kongens og hans Venners store Magt og Fiendskab mod Erkebispen, og han vilde intet Leidebrev modtage, og agtede Erkebispen ei videre at forhandle denne Sag ved nogen Fuldmægtig, men ved sig selv i Kiøbenhavn; men som Nuncius indsaae, at dette var kun Udflugter, saa svarede han ligesom paa Appellen, og forelagde ingen anden Dag eller Sted. Den 28de Julii skrev Erkebispen fra Kiøbenhavns Slot til hver dansk Bisp især, at de skulde opgive, hvorlænge geistlige Beneficier i deres Stigt havde staaet ledige, hvis Collats derfor var faldet til ham og det apostoliske Sæde, og stævne dem at møde for sig personligen inden 3 Maaneder paa Hammers-

merhus paa Borghandarholm (Bornholm) for at sværge og modtage hvad Retten fremførte, samt Bisperne give ham tilkiende ved deres aabne Breve med deres Segl for, hvad de heri giorde. Den 31te Julii mødte Esger Juel for Isarnus udi Ribe (p. 363) og gav tilkiende, at om der var nogen paa Erkebispens Vegne, saa var han beredt til at sætte ham i virkelig Besiddelse af Kongens Gods og Indkomster for de Penge Paven havde tildømt Kongen at betale Erkebispen. Han gav og tilkiende, at om nogen vilde kiøbe ovenmeldte Gods, som han havde afstaaet til Nuncius, saa var han bered til at sætte dem i Besiddelse deraf, og at forsvare dem derved; men endskiønt der blev udraabt om nogen mødte paa Erkebispens Vegne, saa fremstilte sig dog ingen, ei engang til at undskylde hans Udeblivelse. Dette skeede i Ribe i Provsten Johan af Skanør hans Hus, hvor Isarnus da boede, og i Overværelse af de kaldte Vidner, Broder Paul og Broder Peter Juul af St. Mariæ Hospital af Stella i Spoleto, og af Herre Bernard af Varnhola, Kanik i Pamiers og Isarni Medbroder, og blev det skrevet af Notarius Bartholomæus.

Erik Menved Aar 1299.

Hidindtil havde Isarnus, som geistlig Mand, vel i mange Maader begunstiget Erkebispen; imidlertid kom dog hans Opførsel overens med Tidernes Tænkemaade, den canoniske Lov, og Pavens Befaling: men det som nu kommer, synes at gaae alt for vidt, og især at være hel lumsk anstillet, og kan Aarsagen dertil ei vel fattes, undtagen at han har frygtet for Pavens Unaade, og at Erkebispen har sværtet ham ved det romerske Hof, hvilket kan nogenlunde stadfæstes derved, at Paven beskikkede, efter Oldoini Vit. Pontif. hos Bartholin, Kardinalen af Ostii Nicolaus Bocasinus til sin Legat i Danmark; vidste man kun Tiden det skeede, saa kunde det tiene til at stadfæste eller nedslaae denne Mistanke,

Erik Menved Aar 1299.

og da har maaskee Isarnus frygtet for at miste al Æren og Belønningen for denne Handel. Hvorom alting er, saa skrev Isarnus samme Dag den 31te Julii 4 Breve i Ribe, som ei skulde omsendes og bekiendtgiøres, forend han var ude af Riget og i Flandern; venteligen har han frygtet for Virkningen af Kongens hæftige Vrede, vel muligt og, at den har bevæget ham hidindtil at handle saa langsomt og forsigtigt, hvilket Bunkeslos-Frygt ogsaa kan tiene til at bekræfte. Det første Brev var til Bispen af Roskilde (conf. p. 328), hvorved han overdrog ham at sende de øvrige til de andre danske Bisper. Det andet til Andreas, Kiældermester i Lund (conf. p. 327. 335. 337) om at sætte Erkebispen i Besiddelse af alt Kongens Gods i Lunde Stigt. Det tredie til de danske Bisper om at bandsætte alle dem, som i nogen Maade holdte med Kongen; og det fierde til de, som vare med at bandsætte Kongens Broder Christopher, og flere der nævnes, som havde været med at fange Erkebispen. Den 16de August reiste Nuncius fra Ribe hasteligen til Maanøre, for derfra med sine Tyende og sit Følge at gaae til Skibs til Flandern. Udi September lader det, at Erkebispen har forladt Kiøbenhavn; vist er det, at han begav sig til Hammershus. Bartholin mener, at den Klage Lunde Kapitel gav ind over Kongen til Paven den 15de September (Lang. VI. 343) har været af dette Aar, endskiønt 1298 staaer under den, hvorfor jeg og haver anført dens Indhold i det Aar; men da der i den fortælles en Ting, som er skeet i August Maaned, ja den 16de September, og efter Fortællingen skeede forud, saa maatte man deraf slutte, at Brevet selv var af 1300; men jeg troer snarest, at Brevet er maaskee af den 16de September. Af dets Indhold seer man, at Kongen var høist forbittret paa Erkebispen, og befol ham at forlade Landet, samt lagde

de Beslag paa flere af hans Eiendele. Rimeligen har det opbragt Kongen, at han ei lod nogen møde for sig i Ribe. Vel muligt, at Kongen ogsaa har mærket, at Isarnus vilde aabenbare tage Erkebispens Parti. Den 16de September kom Mester Phater, Kanik i Ribe, til Erkebispen paa Hammershus, og leverede ham et lukt Brev fra Isarnus tilligemed 4 aabne, saaog chartes blanches til at skrive paa hvad han vilde. I det lukte bad Nuncius, at de 4 aabne maatte blive sendte til Bispen af Roskilde, meldte tilligemed det foranførte, at han vilde reise fra Ribe til Maanøe, for at gaae til Flandern, og at Brevene maatte ei overgives, og sattes i Værk førend han var der. Disse hans Breve ere nu ei mere til, men alene deres korte Indhold hos Bartholin (Mst. ad ann. 1299). Til Kapitlet i Lund sendte Erkebispen sit aabne Brev fra Hammershus paa Bornholm den 26de September (Lang. VI. 326) at han havde beskikket Kanikerne i Lund, Laurentius, Oddo, og Peter Hildulphsen til sine Fuldmægtige til at imodtage de kongelige Gods, Rettigheder og Regaler i Lunde Stigt, som den pavelige Nuncius Isarnus havde tildømt ham, og at han havde givet dem Magt til at beskikke andre i deres Sted. Den 29de September beskikkede Erkebispen bemeldte Mester Laurentius til at forkynde nogle Breve paa Synodet, hvilket tilligemed et ældre af den 27de fra Erkebispen til Bispen i Roskilde er borte. Derpaa komme denne Laurentius og Ketil Johansen af Slagelse, hvilken Paven havde beskikket til Notarius publicus, den 6te October til Lund, og overgav der den første Nuncii og Erkebispens Breve til Kapitlet, for hvilket de bleve oplæste i Kapitelhuset af Notarius. Derefter den 13de October bleve de oplæste af Kanikerne Laurentius, Oddo og Nicolaus Gregorii paa Synoden i St. Laurentii Kirke i Lund for Klerestiet og Folket af

Eric Menved Aar 1299.

Eric Mendvæd Aar 1299.

Lund (p. 327. 335. 337), hvorpaa Kiældermester Andreas overgav til Erkebispens Fuldmægtige, i Følge Nuncii Brev, alle kongelige Godser og Rettigheder i Lunde Stigt, og det efter Rigets Sædvane med fuld Ret og Herskab, ja skiødede dem det, ved at lægge Nuncii Brev med sit Tørklæde (mappula sua) i Fuldmægtigenes Skiød, og forbød under Bands Straf, at ingen maatte hindre Erkebispen eller hans Fuldmægtige heri. Bemeldte Andreas udstædte ogsaa herpaa sit Brev af samme Dag om, at han satte Erkebispen i Besiddelse af ommeldte kongelige Gods i Følge Nuncii Brev, som er det forhen anførte af 6te Julii. Andreæ Brev udstædtes paa Synodet i Lund, i Overværelse af Skaanes Ypperste (meliores) saavel Geistlige som Verdslige. Jacob, Decanus af Rersløff, Sacer af Basetorp i Skieß Herrit, Nicolaus Gerlaci Søn, Erkebispens officialis, Peter Dymagi Søn, Præst i Fuseh ør, Ascher, Sognepræst ved St. Mikkels Kirke i Lund, satte tilligemed Andreas, Kiældermester, deres Segl for. Samme Dag udstadde Andreas atter et Brev i Lund (p. 335) om hvorledes han havde forkyndet Nuncii Brev, og sat Erkebispen i Besiddelse af Kongens Gods, endskiønt dette havde for Kongens Magt og Ondskabs Skyld kun havt liden Virkning. I Brevet bleve hængte det lundiske Kapitels Segl, Mester Laurentii, Herre Oddos, og Andreas eget, samt Notarii publici Paul (altsaa er Ketil vel urigtigt) Johansens af Slagelse, som og underskrev til Vidnesbyrd og des mere Forsigtighed (cautela). Den 17de October kom Mester Phater til Kapitlet i Roeskilde (venteligen ved St. Lucii Kirke), og overgav, nærværende Notarius Ketil Johansen af Slagelse, 15 Breve fra Isarnus til den roskildske Bisp Joannes, hvoraf de 7 vare af een Indhold og de 7 andre af en anden, af hvilke Notarius havde skrevet nogle

selv,

Eric Menved Aar 1299.

selv, og nogle havde han ladet skrive ved andre. Eet Brev var af et Indhold for sig og til Bisperne selv. Phater læste dem for Bispen, og bad, at Vidner maatte kaldes derved, hvilket Bisperne ei vilde, sigende: her er Notarius publicus, lad det være nok. Imidlertid overantvordede Phater dem dog til Bispen, og Notarius bekræftede dem. Rimeligen have de været ovenmeldte charres blanches med Isarni Navn under, og som Notarius haver udfyldt efter Erkebispens Forlangende. Skade, at disse Breves Indhold er bortrevet af Acterne. Rimeligen har det været Bands-Breve, og uden Tvivl det, hvorved Kongen selv sattes i Band paa ligesaa haard en Maade, som længe forhen Kong Philip 1ste af Frankerige; og i Anledning heraf var det, at Kongen den 5te November appellerte til Paven, og rimeligen lod tilligemed sin saa kaldte Tilbøielighed til Fred af 17de Januar følge med. I denne Appel (p. 349-50) siger Kongen, at Isarnus havde overgivet Kongens Eiendele i Skaane og Bornholm til Erkebispen, som vare 4 Gange mere værd, end den Pengesum Erkebispen skulde have, og det uagtet Paven havde paabudet Formildelse, naar Kongen vilde indgaae Fred, hvortil Kongen havde vist sig villig i alle Maader, ved at tilbyde sine Gødser og Indkomster til Underpant, ja der sagdes endog, at han havde sat Kongen i Band (hvilket synes at vise, at ovenanførte Tilbøielighed til Fred er senere udstædt, thi der beskriver Kongen med Vished hele Bandets Indhold) og befalet Bisperne at holde det under Bands Straf, og at formane alle til, saavel Mødre som Qvinder, Venner og Naboer, Husfolk og Frænder, ei at have Omgang med Kongen i Mad, Drikke, Tale, Kiøb, Salg, Kaagning, Maalning, eller at meddele ham Ild og Vand, og om de ei aflode dermed inden 10 Dage, da og at være bandsatte; hver Søndag og Helligdag skulde

Eric Menved Aar 1299.

de i Domkirkerne og andre Kirker i deres Stigte, under Klokkers Ringning og ved antændt Lys under Messen, Kongen og Medhielpere offentligen forkyndes at være bandsatte. Derfore appellerte Kongen herfra til Paven, og forlangte "Apostler" eller vidnesbyrdlige Breve for denne sin Appel af Bisp Johan i Aarhus, og Peter i Viborg, som de og gave ham og satte deres Segl under denne hans Appel. Afskrift af Brevet om Executionen havde Kongen ei den Tid, da Executor eller Nuncius ei havde kaldet ham, og derfor gav han sig, sit Rige, sine Undersaatter, Lehnsmænd, Raad og Yndere under Pavens Beskyttelse. Brevet blev udstædet i Slagelse, og fremsendt af bemeldte 2 Bisper. Dersom man kan troe en gammel Kronike, saa kom Erkebispen i næste Aar fra Flandern til Lybek, hvorom mere da, hvoraf man maatte slutte, at han havde flygtet did til Flandern for Kongens hæftige og billige Vrede, dersom dette kun ei hører til 1298.

Grev Adolf af Holsten og Stormarn solgte den 1ste Julii i Segeberg til Klosteret Reynebeke 30 Morgen (jugera) i Yvenboge for 130 Mark lybsk Mynt, tilligemed Tienden og den øvre og nedre Ret (judicium, Gerichtsbarkeit). Samme Grev Adolf solgte den 8de September i Segeberg til sin Tiener (famulus, Knegt) Marqvard Rattescrogh, Landsbyen Langelo for 400 Mark Penge gangbar Mynt, med samme Ret, som Grevens Broder Albert, Provst i Hamborg, havde engang besiddet den; ligeledes solgte han til ham 30 Morgen i Billenwerder for 200 Mark lybske Penge.

Den 1ste November tillode de saxiske Hertuger Johan og Albert ved deres Brev i Molne (Schuback de jure littoris p. 276-77) Hamborger Borgere at opslaae et Værk af Træ eller Steen paa Øen Nye-Work, og at beholde hvad de selv kunde redde af

deres strandede Gods; men behøvede de dertil Hertugernes Undersaatter, da skulde de i Biergningpenge kun have den 20de Del af Godset. — Eric Menved Aar 1299.

Stridighederne mellem Bisp Borchard i Lybek og Borgerne toge alt mere og mere til (Chronica Slavica ap. Lindenbrog. p. 206. Continuat. Alb. Stad. p. 24. Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 234-36. Cornerus ap. Eccardum p. 953). Mange Skrifter did henhørende, findes i Afskrift i en Pergamentsbog, i det grevelige holstenske Bibliothek paa Lethraborg, og gaaer de fra den 21de Februar til den 18de December. Man seer af dem, at Bispen var ei fornøiet med den Dom, Abbeden af Reynewelde med de flere havde fældet, og at han ansaae den som partisk for Byen, hvorimod han var fornøiet med den senere, som Decani af Zwerin og Hamborg havde fældet, dem den bremiske Erkebisp Gyselbert havde beskikket til at udforske Retmæssigheden af de andres Dom. Derfor erklærede Bispen den 12te Martis, at om det lybske Raad inden Søndagen Lætare ei forligte sig med ham, saa skulde Byen ligge under Forbud; men samme Dag den 12te Martis appellerte Raadet til Paven, og siden ligeledes i Henseende til Forbudet den 14de April. Endeligen kom det til aabenbare Fiendtligheder, i det Bispens Folk angrebe og forjoge Byens Arbeidere ved Kaltenhof, hvor de vare ude at fælde Træer. Den menige Mand blev herover saa opbragt, at den i Pindseugen den 12te Junii opbrændte Bispens Gaard der, og plyndrede Domherrernes Huse i Byen samt Bispens Gaard der, og brøde ind i Domkirken, hvor Fyrstinden af Meklenborg med sit Hof da bivaanede Gudstienesten, og beginge adskillige Uanstændigheder der, endskiønt Raadet af al Magt søgte at afværge det. Bispen med alle Domherrerne bleve jagede ud af Byen, hvorpaa han begav sig først til Preetz, og siden

til

Eric Menved Aar 1299.

til Uthin. Dominicanerne og Minoriterne forrettede derpaa Gudstienesten, uagtet Forbuddet og Bandet. Bisperne stævnte derpaa Raadet at møde for sig i Segeberg, men det foreslog Denscheburg, men han forkastede det som et øde og ubeqvemt Sted, og farligt for sig, da det var for nær Byen, begierte et frit og trygt Leide at maatte komme til Byen, eller og foreslog Klostret Reinewelde til Samling. Bevægelserne i Lybek bleve imedens ved, og plyndrede Almuen endda den 17de og 29de November nogle Kanikgaarder, især i Anledning deraf, at en Præst blev grebet i Hor med en Ægtemands Kone. Endnu den 18de December udstædte Bispen et Brev fra Uthin.

Den rostokske Fyrste Nicolaus med det Tilnavn Kind (Barn) fordi han som Barn kom til Regieringen, og fordi han sin hele Tid igiennem opførte sig som et Barn, friede til Margrete, Datter af den brandenborgske Marggreve Albert, men slog op med hende, og ægtede Margrete, en Datter af den pomerske Hertug Bugislav 4de, som var gift med Wizlavs Datter Margrete, og det ved Overtalelse af den rygiske Fyrste Wizlav, og hans 2 Fortrolige, de Brødre Frederic og Johan Moltke (Franks Meklenburg lib. V. pag. 118. 140-42. Gerdes Samml. Rudlofs Mekl. Gesch. II. p. 100-102. Kirchberg ap. Westphal. pag. 838-39). De brandenborgske Marggrever Otto og Herman, samt Henrik af Meklenborg, som havde Marggrev Alberts Datter Beatrix, og Otto af Stetin, endskient Broder til Bugislav, ginge herover for Rostok, plyndrede Egnen deromkring, og tvang Byen til at give dem mange Penge, og mistede Moltkerne deres Embede og Indflydelse; derefter ginge de om Vinteren, da Kulden havde lagt Moradserne til, ind i Rygen paa det faste Land, eller Rygia cismarina, plyndrede al

Eg-

Egnen ved Tulusis, og nedlagde Wizlavs Fæ. Siden angrebe de Hertugen af Pomern, og fangede ham i et Slag, og maatte han løse sig med mange Penge. Eric Menved Aar 1299.

Ulfhard, Sognepræst i Scaproden paa Øen Rygen, og under Roskilde Stigt, indgik Forlig med Klostret Neuencamp den 23de Martii, angaaende det anlagde St. Nicolai Kloster paa Øen Hiddense; thi han havde ladet det forbyde ved Kanikerne i Roskilde Mester Olav og Mester Florencius, som for at betegne dette, kastede en Steen; men endeligen havde han ladet sig bevæge til Forlig, i Betragtning at Øen laae saa langt borte fra ham, saa at endog Børn vare bortdøde uden Daab, og var Forliget bleven bragt tilveie ved Sognepræsten i Zagarden Woburt, den roskildske Bisps Officialis, og ved de Adelsmænd og Riddere af Platen, Thomas, og hans Sønner Heynric og Marqvard. Dette Brev er indført i en Vidisse af samme Dag, udstædet af Johan, Abbed af Hilda, og Thideric, Abbed af Neucamp.

Den tydske Ordensmagister i Lifland Broder Godefrid gav Lybekkerne et Frihedsbrev den 24de Julii, hvorved han tillod dem at maatte drive deres Handel, om der end var Krig mellem den tydske Orden og Russerne og Hedningerne. Det er indført i en Vidisse, udstædet af Bisp Johan i Lybek 1391 den 9de August, og er Brevet trykt hos Dreyer (Specim. Jur. publ. Lub. pag. 162-66).

Ved Færøe satte en Busse til, som tilhørte Holtabjarn, og bleve 50 Mand med den (Lang. III. 123). Erik, Abbed ved Munkelif i Bergen, og Biarn, Abbed af Thingeyre, døde (Langeb. II. 197. III. 123) om hvilken og om Bisp Arne af Skalholt, Bisp Laurentius af Holum sagde: at han ei havde kiendt helligere Mænd. Herre Sturle Jonsen kom til Island

Eric Menved Aar 1299.

fra Norge (Torfæus IV. p. 393) og bragte et Brev med sig, hvorved 12 Bønder og 12 haandgangne Mænd bleve stævnte ud af Landet. Den 7de April bøde Bisp Thorstein af Hammer og Bardr, Abbed af Hovedøy, som Dommere, ved deres Brev fra Aslo (Thorkelins Diplomat. II. p. 233), Herre Basse Gudthorms Søn, og hans Embedsmænd i Stavanger, at overlevere til Kanikerne der Nøglerne til det Hus, hvor Kornet af den Ager der laae Østen for St. Olavs Kirke, forvaredes. Dette Brev er indført i en Vidisse fra Korsbrødrene i Aslo af 21de April, og i en anden af 14de May (Thorkelin l. cit. p. 239), udstædet af Thorlak i Eczsu og 2 andre, om hvilke 3 jeg ikke veed, hvad de have været. Dette Brev haves baade paa Norsk og Latin, og kaldes i det sidste Ombudsmænd Procuratores. Den 14te April skreve Dommerne Thorsten, Bisp af Hammer, og Bardo, Abbed af Hovedøy, som havde efterfulgt Hallo i Embedet, til de Herrer, Thorkil af Kinsarvik i Bergens Stigt, og syv andre Sognepræster, angaaende deres Beretning om den Bandsættelse de efter deres Befaling havde forkyndet over Bisp Arne af Stavanger og hans Anhængere, hvilken Forretning var bleven dem overgivet i Aslo den 4de April, hvoraf de havde seet, at nogle Præster havde været ulydige, hvorfore de byde dem at sætte disse og i Band, og ligeledes alle dem, som holdte med dem, saa at de hverken i Mad, Drikke, Tale, Kieb, Salg, Kaaguing, eller Meddelelse af Ild eller Vand maatte have nogen Omgang med dem (aldeles ligesom ved Kong Eric Menveds Bandsættelse, saa at det haver været en almindelig Formular). Dette Brev er indført i en Vidisse af Korsbrødrene i Aslo af 13de May. (Thorkelin p. 234-39).

Den 10de Junii fældte Bisp Nerwa af Bergen, og Peter Mata, Kanik der, som beskikkede Dommere af Paven, en Dom

(Thor-

(Thorkelin p. 240-43) udi Nidaros Domkirke, i Overværelse af Abbeden af Holm, og de bergenske Kaniker Nicholaus og Frideric, og utallige andre Klerker og Lægmænd, imellem Erkebisp Jorund og hans Kapitel, hvorved de dømte ham til at give dem tilbage 276 Mark gangbar Mynt, Kapitlets Sigiller, Beneficiernes Collats og Mærens Kirke, samt Underholdning paa hans Gaard i Julen, Paaske, og de andre Dage efter Sædvane, hvorimod de forbeholdt Paven at vurdere Kapitlets Skade og Fornærmelser, og formaaede ham til at giengive dette inden Mariæ Fødselsdag, hvis ikke, forbøde de ham Indgang i Kirken til Mikkelsdag, og hvis han vedblev i sin Forhærdelse, da bøde de alle Byens og Stigtets Erkepræster at lyse ham i Band, saa ofte Kapitlet forlangte det. Man seer af alt dette, hvilken Magt Paven tiltog sig over de høieste geistlige Personer, og hvad Forvirring den foraarsagede.

Eric Menved Aar 1299.

Den 18de Junii bøde Bisp Thorstan af Hammer, og Bardo, Abbed af Hovedey, ved deres Brev fra Aslo (Thorkelin p. 243), Sognepræsten Arnbern af Thiorum, og Thorkil, kaldet Rota, at de skulde igiengive Eric, Sognepræst af Gond, hans Embede, som Bisp Arne af Stavanger havde frataget ham, fordi han havde lydet Pavens Befaling. Samme Bisp Thorstan og Abbed Bardo afsagde den 19de Junii i Aslo den Dom (Thorkelin p. 244), at Kapitlet i Stavanger skulde sættes i Besiddelse af Collatsen af de geistlige Beneficeer og Rettigheder, som tilkom dem, saa og af Agrene ved St. Olavs Kirke, og af visse Eiendele i Rossavik, Miolhus og Ormstad. Dette Brev overgav Thorkil af Kinzarvik til Bisp Arne af Stavanger, udi Overværelse af Grev Jacob af Halland og andre troværdige Mænd. Samme Dag tilskreve Thorstan og Bardo, de Præster Arnbern af

Eric Menved Aar 1299.

Thurom, og Johan af Hialmaland (Thorkelin p. 247), at de længe siden havde beskikket dem, tilligemed Thorkil af Kinsarvik, til Executores mod Bispen af Stavanger; men dersom de mærkte, at de af Ondskab ei opfyldte deres Befaling, saa lyste de ved dette Band over dem. Dette Brev er indført i en Vidisse af Aslo Kapitel af 23de Junii.

Et norsk Brev af 25de Junii (thi det er dateret Torsdagen først paa Sommeren, hvilken begynder med Solhverv den 21de Junii) udi Kong Erics 20de Regierings-Aar, af Viking Ericsen rc. Lagrettes Mænd, hvorved de vidne, at de ældste Mænd i Waraldsey (i Sundfiord Lehn, Strandebornes Kald) Skibreder og Jonadde Sogn (som nu er et Skibrede for sig, og ligger under Strandeboernes Kald, og Hardangers Provsti) og saa fremdeles, som ei indeholder noget betydeligt. Dette Brev har min værdige Ven salig Geheime-Archivarius Schøning taget Afskrift af, saavelsom af mange flere, paa sin norske Reise, og giort gode Anmærkninger til, hvoraf jeg har taget mine. Brevet er vigtigt deri, da det beviser, at Kong Eric endda var i Live den 25de Junii.

Udi Aslo den 26de Junii gave Syum, Erkepræst, Gerlac og Thorkil, Kaniker i Aslo og beskikkede Dommere af Thorstan og Bardr, udi deres Sted tilkiende, at Bartholomæus, Klerk af Polen, og Fuldmægtig for Bisp Arne af Stavanger i hans Sag med det stavangerske Kapitels Fuldmægtige, Kanikerne Johan og Ketil, havde den 11te Martii benægtet at besvare disses Indgivelse, og undviget Fuldmagten ved en Appel til Paven.

Den norske Kong Eric døde i dette Aar, derom ere alle vore og de islandske Aarbøger (Langeb. I. 189. 257. 392. II. 197. III. 122) enige, men derimod uenige om Dagen. Hamsfort

hos

hos Lang. I. 295 og Hvitfeldt p. 312 lade ham døe den 8de May, Worm i Snorro p. 809 den 11te Junii; men alle disse giendrives ved ovenmeldte Brev af 25de Junii; Flateyer-Annalerne, flere islandske haandskrevne Annaler den 10de Julii, og et gammelt islandsk Necrologium hos Langebek (II. 512) den 13de Julii, hvilket sidste Torfæus p. 394, Arnas, og Bisp Finnur Jonsen af Skalholt i hans fortreffelige islandske Kirkehistorie (p. 401) giver Bifald; men i et Brev fra Bisp Arnas i Bergen til Bisp Thorder i Grenland af 22de Junii 1318 i Bergen (Bartholin. Mst. Tom. E vel 4, p. 338) siges han at være død 1299 i Bergen den 10de Julii, og altsaa bliver dette det rigtigste. Aldeles urigtig er et Diplom i det stokholmske Archiv, som Langebek haver skriftligen opteget, hvorefter han skulde være død alle Sielledag, det er den 2den November, udi Bergen, hvilket sidste efter ovenmeldte Diplom er rigtigt, endskiønt alle andre sige i Tonsberg. Han havde regieret paa 20 Aar, og kun opnaaet en Alder af 38 Aar, efter Arnas i hans skrevne Chronologie, og var uden Tvivl en af Norges største og beste Konger; thi endskiønt han af Geistligheden fik Tilnavn af Præstehader, saa finder man dog ei, at han har udøvet nogen egentlig Grumhed imod dem, og han var nødt til at indskrænke deres alt for vidtstrakte Magt, som hans Fader havde af utidig Andagt ophøiet for meget; man finder derfor ei heller, at de Geistlige satte deres utidige Fordringer saaledes igiennem i Norge som i Danmark. Imod de Danske førte vel Kong Eric en ubillig Krig, for saavidt han beskyttede de Fredløse, men han troede maaskee, at de Fredløse vare uskyldige, i det mindste stikke han sig saaledes an; Krigen førtes og med megen Grumhed, som dog maa tilskrives Tiderne. Det tiener og til Kong Erics Roes, at der bestandig var saa god

Eric Menveds Aar 1299.

 For-

Eric Menved Aar 1299.

Forstaaelse mellem ham og hans Broder Hertug Hakon, hvilket var meget rart paa de Tider. Af denne Konge haves 8 smaa Solvmenter, hvoraf nogle ere lidet storre, og en tykkere end de andre. Paa dem sees den kronede norske Løve i et Skiold med Øxen i Forfødderne, eller og Kongens kronede Brystbillede midt for, eller og som en liden Krone med 5 Grene, paa Aversen, med Omskrift: Eric Magn. Rex Norveg, . . . : eller og Ericus Rey, og paa Reversen et Lilie-Kors med en Lilie i hver Vinkel, eller et Kors med en Rose i hver Vinkel, eller og et Kors alene med Omskrift: Sia. Ihu. Xni. Crux, eller og Civitas Bergensis. Alle disse 8 findes i det kongelige danske Møntkabinet, og ere der beskrevne og stukne i Kobber.

Hakon ægtede i dette Aar Euphemia, en Datter af Grev Günther af Rupin, og en Datterdatter af den rygiske Forste Wizlav; nogle Aarbøger sige, at han fik hende som Hertug, men andre som Konge, jeg er mere tilbøielig til det første, thi han haver strax efter sin Broders Død vel havt andet at giøre, end at tænke paa Giftermaal. Gebhardi vil (allgem. Weltgesch. XXXII. 227) at han ægtede hende 1296. Dog er dette taget af den svenske Rimkronike, hvor Ingeborg Hakons Datter siges (p. 71) at have været 6 Aar gammel Aar 1303, hvilket og Torfæus næsten giver Bifald. Hun var efter Marschalci Thurii Vidnesbyrd (ap. Westphal. I. 273. 275) meget smuk, og skal Niclof af Rostok forhen have været forlovet med hende, men slaaet op.

Thorkelin i hans Analectis (p. 40) vil, at hun var en Datter af Wizlav, og saa kalder han hende og i sit Testament 1302, dog man kunde gierne kalde sin Broderdatter, Datter. I Arne Biskops-Saga c. 80 kaldes hun Grevedatter; men i de islandske

An-

Annaler hos Langebek T. 3. p. 122 kaldes hun og Wizlavs Datter. Sagen er tvivlsom. Eric Menved Aar 1299.

Da Eric kun efterlod sig en Datter, ved Navn Ingeborg, saa blev Hakon uden Modsigelse Konge, og udfærdigede allerede den 23de August udi Bergen et Frihedsbrev til Bremerne, og den 1ste August blev han udi Nidaros kronet, men efter nogle islandske Annaler blev han kronet den 1ste November, tilligemed sin Dronning Euphemia af Erkebisp Jorund, og det med stor Pragt og Herlighed, som neppe forhen var seet Mage til i Norden (Torfæus p. 401). Der indfunde sig ei alene alle fornemme Norske, men endog mange af fremmede Lande. Fra Strandbredden af og til Domkirken var Veien belagt med Klæder, baldyrede med Blomster, med Baldekin og kostbart Tei; derefter gav Kongen et kosteligt Giestebud, og gav mange Friheder til Kirkerne og de Fattige, han bilagde da og Stridighederne mellem Erkebispen og Kanikerne, som dog begyndte paa ny med større Hæftighed efter hans Bortreise. Den 25de September var Kongen uden Tvivl i Oslo, thi der udstædde han i sit Riges første Aar paa første Vinter-Fredag et Brev til alle Mænd i Tronhiem, hvorved han forbød, at Kiøbmænd maatte ei reise Landet om, og falbyde for Bendernes Dørre; dog maatte Bønder selv sælge til hinanden. Kanzler Ake beseglede dette Brev, og Jon Notarius skrev det. Det findes i Arne Magnæi Manuscriptsamling N. 736 i 4to, p. 334. hos mig.

I dette Aar uden Tvivl udstædde Arne, Abbed af Holum, og hans Convent den norske Vidisse af Erkebisp Hakons Brev af 1267 den 16de August, hvorved han gav til Kanikerne i Nidaros deres Bord St. Anders Kirken paa Houg, og Pave Clementis 4de Stadfæstelse derpaa af 10de August 1268. Den 3die September

Erik Menved Aar 1299

tember bekiendtgiorde Præsten Thorkil af Kinzarvik (Thorkelins Diplom. II p. 248-49), at han samme Dag havde i Overværelse af Laugmand Sigurd af Random og Hakon af Ripne bekiendtgiort Bandsættelsen af Bisp Arne af Stavanger, og var en Greve Jacob af Halland ogsaa derved nærværende. Udi Aslo den 13de November stadfæstede og bekiendtgiorde Erkebisp Jorund og Bisp Nerva af Bergen det Compromis, som samme Dag var sluttet mellem Bisp Arne af Stavanger og de Kaniker og Fuldmægtige for Stavanger Kapitel Johan og Ketil, hvorved de i deres Sag havde valgt Bisperne af Aslo og Hammer og Abbeden af Hoveden til Opmænd, hvilket jeg for dets mangfoldige og besynderlige juridiske Cauteler og Ord haver ladet trykke bag ved. Den 1ste December afsagde derpaa Bisp Eivind af Aslo, og Bardo, Abbed af St. Mariæ Kloster paa Hoveden, saadan Dom udi Bispens Consistorium i Aslo (thi Bispen af Hammer undskyldte sig skriftligen, at han ei kunde være tilstede), at alle forhen faldne Domme og Bandsættelser for og paa begge Sider skulde være ophævede, Abbeden af Utstein skulde give de Bandsatte Afløsning, Bispen skulde ei forhindre Kanikerne i at nyde deres Beneficer, og ophæve alle Suspensioner. Finnen Tiende skulde tilhøre Kanikerne; alle Beneficer, der vare bortgivne siden Trætten opkom, skulde de beholde, som havde faaet dem; hvad der skiænktes ved Testament, skulde halvt tilhøre Bispen og halvt Kapitlet, undtagen naar i Testamentet stod, hvad hver skulde have; Kanikerne skulde faae ligesaa gode og store Vorlos, som forhen; Tavlerne skulde fra Kirken bringes altid ind i Kapitlet; alle de andre Posters Bedømmelse opsættes til Halvards Messen, det er den 15de May. Mig forekommer det, at Bispen af Aslo har mest heldet til Bispens Side, ligesom og den ny Abbed i Hovedøe, da derimod Bispen af Hammer

mer og den forrige Abbed i Hovedøe have meest holdt med Kapitlet.

Eric Menved Aar 1299.

Lagthingsmændene paa Heitland (Hetland) gav et Vidnesbyrd (Thorkelin p. 267) om de Ord, som Ragnhild Simunar Datter havde ladet falde Mandagen i Dymbil Ugen udi Stuen af Hertugens Hus paa Papey, hvorved hun beskyldte adskillige Mænd for at have forurettet Hertugen i ei at skyldsætte Gaarden Brekasætr, hvorimod Lagthingsmændene vidnede, at hvert Stykke Land paa Papey var fra Arilds Tid af ei ansat høiere i Værdie, end for 1 Mark brændt Guld, og Skylden deraf for halvanden Skieppe af hver Mark; og som Thorvald, der var beskyldt, vilde selv føre sin Sag, saa gave de ham dette Vidnesbyrds-Brev.

Bisp Theodoric af Grenland var (Arngrimi Specimen Island p. 148) i dette Aar i Norge.

Den 23de December i Aslo forbød Kongen ved Brev til alle Mænd i Tronhiem, at ingen maatte fare om i Landet, og holde Torv for hver Mands Dør, som nogle giorde; dog undtog han Bønder, som havde noget at sælge sig selv imellem; men Kiøbmænd maatte ei sælge, uden paa Kiøbstædernes Torve. Altsaa forbød han Landprang. (Jævnfør her foran S. 357).

Kong Birger hævede Tienden i 6 Aar efter hinanden, som forhen vare lagde til de Fattige, og herved begyndte han at støde sit Folk for Hovedet (Messenii Scondia II. 74. Ericus Olai III. 157). I Asbern Petersens Skiødebrev af 13de December paa en Mølle i Nerike til Decanus Eric i Linkiøping, siges, at han solgte den for 20 Mark gangbar Mynt efter dansk Fod (secundum leges Danorum), maaskee den danske Fod har da været bedre end den svenske.

Eric Menved Aar 1299. Den 7de Julii formanede de pavelige Gesandter den engelske Konge (Hemingford Historia Edward. I. 169) til at løslade af Tovren den fangne skotske Kong Johan, og at sende ham til Frankerige, hvor han besad et Stykke Land, som og skeede, og gav han derpaa i Wisfort den 18de Julii en Forpligt fra sig at ville følge Nuncii Befalinger, og udstædte da Nuncius Raynald, Bisp af Vicenza, ogsaa sit Brev paa (Dumont Corp. Diplomat. Tom. I. Part. I. p. 319) at han havde modtaget ham. Fordun skriver om Kong Johan (Scotichronicon p. 982) at han var eenfoldig og altfor eftergivende.

Aar 1300. Den 4de Januar var Kongen i Vordingborg, og gav der Indbyggerne af Naskov Tilladelse at anholde i Byen alle de Folk fra Landet, som vare dem gieldbundne, og ei efter Løfte havde betalt deres Gield, indtil de efter Landfolkenes Lov havde rettet for sig, eller og stillet Borgen. Drosten Herre Niels var herved tilstede.

Fra Lateran tilskrev Paven den 7de Januar Bispen af Ribe, (Terpager Ripæ Cimbr. p. 512), at Godo Hviting, Forstander for Helliggeistes Hospital i Ribe, og Brødrene der havde klaget over, at adskilligt Gods var dem uretmæssigen frakommet, hvorfor han skulde sørge for at skaffe dem det igien, og ved Band tvinge de Gienstridige hertil.

Den 13de April pantsatte Grev Jacob af Halland, som i Brevet skriver sig Dei gratia, til Herre Henric Monyn (som synes at have været en geistlig Mand) sine Eiendele i Grymætunæ Herlæf, som han havde af Thyrbern Svensen, Jonsryth og Strakzryth med alt Tilhørende af Bønder, Husmænd (inqvilini) Møller, Skove, Agre, Enge, Fiskerier, for 500 Mark pure

Sølv

Erik Menved Aar 1300.

Sølv efter Cølns Vægt, saaledes, at han og Arvinger kunde igien pantsætte dem for det samme, men Greven ogsaa igien indløse dem; alle Grevens Eftermænd i Besiddelsen (dominium) af Halland, Fyrster eller Herrer, forbandtes til at holde dette. Greven, hans Søn (Nicolaus) og Herre Peter Jacobsen (hvilken Langebek anseer i en skreven Anmærkning for Grevens uægte Søn) hang deres Segl for.

Prior Helmeric og det ganske Convent af Prædikerbrødrene i Aarhus solgte den 12te April en Part i en Kro til Provsten Magnus, som Frue Katrine, Robekimi Enke, havde testamentert dem.

Paa en Grund beliggende til Blystorph Kirke, skiænkte Nicolaus Attisen, Sognepræst (Persona) til den, alle sine Eiendele, rørlige og urørlige, til Esrom Kloster, og tog efter Exempel af sine Forfædre, som alle hvilede der, Broderskab i dette Kloster; dog gav han til den Qvinde Botild, som tiente ham, 1 stor Dyne, 2 Hovedpuder, 2 Lagener (lintheamina) og en middelmaadig Kobbergryde. Abbeden af Esrom Johan Litle, Tuvo Jacobsen, Advocat paa Sisburgh, og han selv hang deres Segl for.

Bisp Johan af Roskilde skiænkte ved tvende Breve (Lang. IV. 345) til St. Peders Kloster i Næstved alle Bispetiender, og 1 Fierding i Tyudeberg Herred, hvorom havde været store Stridigheder mellem ham og Abbeden, som endeligen havde overladt dem til Bisperne; dog lagde Bispen dette Vilkaar til Gaven, at Abbeden skulde paa sin egen Bekostning, om Roskilde Kirkes Nytte det udfordrede, følge med Bispen, eller og gaae paa hans Vegne, og udrette de sig anbetroede Forretninger, baade i Stiftet og uden for.

Eric Menved Aar 1300.

Udi Lund den 28de August stadfæstede Nicolaus Jacobsen af Hartheker for sin og afdøde Broders Johan Jacobsens Siæles Skyld til Esroms Kloster Gaven af 2 Bool med 8 Grunde udi Gesleff i Skaane, saa at hverken hans Sønner, eller nogen af hans Arvinger kunde kalde den tilbage. De ædle Mænds Petri Jonsøns, Decani i Lund, Ridder Byrgher Thorkilsens, og de Væbneres Thrugoti Jonsens og Jacob Jonsens Sigiller bleve forehængte. Den 7de November solgte Henric, af Guds Naade Greve af Glichen, til sin Broder Olav Takæsen 2 Gaarde i Biærghæ i Flakkæbiærghs Hæret hver af 16 Skilling Jordskyld.

Imellem St. Agnetes Kloster i Roskilde og Sorøe Kloster var megen Trætte om Hæsleby (Lang IV. 508), hvilket tilligemed alt sit Gods Frøken Agnes, Kong Erics Datter, havde først skiænket til bemeldte Kloster, men siden 1286 til Sorøe, hvorpaa de første søgte Dommen hos Paven og finge den; men som de dog indsaae, at de ei kunde vinde deres Sag, saa indginge de med Provincialens, Broder Olavs, Samtykke Forlig den 17de April med Sorøe, hvorved det beholdt Hæslebye. Den 14de September kiøbte den Adelsmand Nicolaus Aghesøn af Kungsfved af Sorøe Kloster Eiendelene i Kungsfved for 86 Mark Penge i gangbar Mynt, og lovede at betale dem paa Mierlefe Hæritsthing i to Terminer, og pantsatte imidlertid alt sit Gods i Walbyevestre til Klosteret.

Frue Mariana, gift med Herre Nicolaus Absalonsen, udvalgte paa sit Yderste at begraves i Sorøe Kirke (Lang. V. 515) og gav for sin og Forældres Siæle ved sit Testament til Klostret sin Gaard i Esgistorp i Mierløse Hærit, som var af 5 Øre Jordskyld; hun gav og did en Kalk og et Kors af Guld, og desuden

Sølv,

Sølv, Guld, Silke og andet til at opføre et Alter for, hvorved Siælemesse skulde holdes; hendes Mand stadfæstede og forbedrede dette ved to Breve, hvoraf det sidste var af 20te August. Mariana eller Marina var af stor Slægt, thi hendes Moder var en Datter af Herre Johan Petersen, hvis Forældre vare Peter Strangesøn og Frue Ingeborg af Kallundborg. Erik Mendved Aar 1300.

Udi Nyborg fornyede og forandrede Kongen Lunde Kirkes Friheder (Lang. I. 295. VI. 628. Pontopp. dans Annales I. p. 784), venteligen til sit Bedste og Kirkens Skade, siden Stridighederne endnu vedvarede med Erkebispen.

Den 5te August døde Johan Kragh, Bisp i Roskilde (Lang. I. 249. 295. II. 175. III. 269. 315. IV. 25. 230. V. 458. VII. 153. 160. Wolfs Encomion Dan. p. 469. Bartholins Mst. Tom. 3 ell. D. p. 514) og blev begravet i Sorøe ved Siden af Bisp Frederic, hvor saadan latinsk Inscription har staaet paa Kirkemuren, at de Herrer Peter den yngre, Henrik, Johan, Krag, Bisp i Roskilde, og Peter i Aarhus havde været Klosterets fornemste Velgiørere, hvilket dog er urigtigt, da Absalon og Broder Fader og Farbrødre ere forglemte. Denne Bisp Peder gav meget Gods til Roskilder Domkirke og til Sorøe Kloster; det han gav til Domkirken, beløb sig til en halv Mark Skyld i Hvernæbierghæ, hvoraf Forstanderne for Kirkebygningen skulde give 5 Mark Penge for Siælemesse, 4 at uddele blant Kanikerne, og 1 til de Fattige, men Resten til at pryde det høie Alter. Paa Johan Krags Grav i Sorøe saaes hans Billede, og stod: Nonas Augusti obiit piæ memoriæ Joanes Kraak, qvondam Episcopus Roskildensis anno MCCC. Huc qvoqve translatus his est gradibus tumulatus. Udi hans Sted blev Florentius valgt til Bisp af Kapitlet. Efter Navnet at dømme, var han en Udlænding,

Eric Menved Aar 1300.

ding, og udentvivl Kongen behagelig. Forend Florentii Valg, giorde Kapitlet den 23de October den Anordning under Ed, at hvo der valgtes, saa skulde han holde Kapitlets Privilegier, givne af Bisp Nicolaus 1255, som og at de ældre Kaniker skulde foregaae de yngre i at faae Præbender, at alt hvad der i Kobber- og Sølvpenge ofredes ved Bispens første Messe skulde uddeles blant Kanikerne, og Bispen dog give dem 2 Pund (pondera) Honning.

Den 18de Januar døde Thomas Gyntersen, Borger i Lund (Lang. III. 479. IV. 29), som gav til sin Siælemesse aarligen 2 Mark Penge af Gothric Jacobsen i Malmøighe (Malmø) hans Kramboed (taberna mercatoria).

Den 5te May gav Johan Ræghensøn, kaldet Tot, til Ebelholt Kloster (Lang. VI. 166) 2 Parter Jordskyld i Lyngbymagle, paa Vilkaar, at Klostret skulde underholde ham saalænge han levede, ifald han gik derind, saa og lade ham begrave.

Den siællandske Krønike (Lang. II. 636) og efter den Hvitfeldt (p. 316) lade Bisp Gisico i Odense døe i dette Aar; men da Hamsfort, som nøiere haver undersøgt de odenseiske Bispers Historie, lader ham (Lang. VII. 226) først døe 1307, og da hans Eftermand sad til 1340, saa anseer jeg dette sidste for hans Døds-Aar. Derimod lader Hamsfort (Lang. I. 295), og Hvitfeldt efter ham (p. 314) Dronning Agnes, Kong Erics Moder, døe i dette Aar den 29de September; men hun er vist ei død før 1304, som den samtidige Fortsætter af Albert af Stade (p. 37) bevidner, hvorimod Dagen vel er rigtig.

Paa Øen Gulland døde (Langeb. I. 257) alt Qvæget. Krøniken, som slutter med 1323 (Lang. II. 527) taler kun om Qvægsyge, hvoraf man skulde slutte, at den havde været overalt i Danmark, allerhelst Langebek formoder, at den er skrevet af en Jyde,

de, hvortil kommer at Hvitfeldt (p. 314) skriver, at der i dette Aar var en hed Sommer og stor Fæ-Død. Omtrent ved denne Tid begreb den engelske Nation ved Universitetet i Paris i sig: Engeland, Dacien, Skotland, Alemannien, Sverrig, Norge, Bøhmen, Polen, Ungarn, Servien, Bulgarien, Croatien, Wales og Irland, som staae bag ved Petri af Dacien hans Kalender (Lang. VI. 265), hvoraf man maa slutte, at der kun har været faa Studerende fra hvert Folk; thi de andre 3 Nationer hørte til Frankerige selv, nemlig den Galliske, Picardiske og Normaniske.

Eric Menved Aar 1300.

Efter Nestved Kronike, som slutter med 1300 (Lang. I. 372) som og efter den forlorne Ymago mundi hos Bartholin (ad ann. 1300 Mst.) kom Erkebisp Jens Grand i dette Aar til Lybek, hvoraf man maa slutte, at han har reist bort forrige Aar, og fulgte did med ham Johan, forhen Abbed i Lund, som nu var udvalgt til Abbed i Nestved.

Kroniken af Leoben i Steyermark, som slutter med 1343 hos Pez (Scriptor. Austriaci I. 877. conf. Wurdtwein Subsidia Diplomat. III. 201) beretter, under dette Aar, at Keiseren holdt en Rigsdag i Nürnberg, hvor Kongen af Dacia (hvorved gemeenligen forstaaes Danmark) indfandt sig og ynkeligen klagede over, at han var fordreven fra sit Rige og landsflygtig, samt forlangte Dom og Ret. Herved maa først mærkes, at de bedste gamle tydske Skribentere henføre denne Rigsdag til 1298, og senest til 1299, saa og dernæst, at dette ei passer sig paa den danske Konge, da intet ellers herom findes, og Kong Eric aldrig var i saa fortrængt en Tilstand, eller fordreven fra sit Rige; ei heller kan det henføres til Valdemar 4de, da han først forlod sit Rige en Del Aar efter at bemeldte Kronike slutter. Hvor meget jeg ellers

har

Eric Menved Aar 1300.

har eftersøgt, om ei en Prinds af det egentlige Dacien, fra nuværende Siebenbürgen, Wallachiet, Moldau, eller tilgrændsende Lande, kunde være i disse Aar fordreven, har jeg dog intet kundet finde derom; hertil kommer, at denne Rigsdag holdtes, efter Annalerne, ved Mortensdags-Tider, og man haver et Diplom af Kong Eric, givet i Odense den 11te November. Imidlertid er det vist, at Kongen havde i disse Aar store Trætter med Erkebiskopen, og Krig med de Norske; man seer og, at han 1304 stod i god Forstaaelse med Keiseren.

Den norske Kong Hakon drog med en mægtig Hær og Flode til Danmark; thi de Fredløse foraarsagede ved deres urigtige Forhold, at Stilstanden blev brudt, og skyldte de Danske derfor dem og den norske Konge derfor, men han igien væltede Skylden paa de Danske. Man finder, at han kom med sin Flode til Fenøkalv, som ligger under Falster og imellem Siælland og Lolland, og maaskee tog han i denne Feide adskillige danske Skibe. Saaledes finder man (Hvitfeldt p. 343. Clausens Snorro p. 824), at en Svend mistede ved Fyens-Hoved et Skib af 120 Marks Værdi, en Niels Skaaning ved Tosing et Skib af 60 Mark, en Svend Djerf et af 12, og en Adser et med Gods af 100 Marks Værdi. Desuden brandskattede den norske Konge den danske Konges Bønder paa Tosing, og Hr. Moens Langs Gods paa Tosing brændte han i Freden (saaledes have de Danske vel kaldet det, siden Stilstanden endda ei var udrunden); Hamund Lille berøvede han hans Gods i Rotenes. Paa samme Sted berøvede han og Peter Tolle hans Gods, og lod Bonden der drukne. Rimeligen er alt dette skeet paa dette Tog. Samme Aar og i Anledning af denne Ufred skattede (Hvitfeldt p. 342 og Snorro p. 823) den hallandske Grev Jacob fra Kongens Bønder i Halland 800 Mark Skaansk.

Den

Den langelandske Hertug Eric, vært uden Tvivl af Medlidenhed over Fædrenelandets slette Tilstand, drog derpaa af sig selv til den norske Konge, som var hans Hustrues Søsterson, den 6te Julii, og fandt ham ved Fænee Kalf. Hertugen havde Klerken Mester Henrik og Ridder Knud Mule med sig. Der blev da saaledes afgiort, at begge Kongerne skulde mødes sammen den 15de August paa Tornborg ved Kaarsør, og dersom den danske Konge antog det og vilde lade ham det vide inden den 1ste August, da vilde den norske Konge antage 2 til 3 Fyrster og Herrer til Opmænd, naar det samme maatte skee ham igien; disse skulde giøre Ed paa, at de ei vilde giøre noget for Vild eller Venskab, men hvad Ret var, og ei af ondt Forsæt forlade Sagen; de skulde have Leide og Fuldmægtige, som did sendtes; døde nogen af dem, da skulde en anden antages i hans Sted, som og skulde sværge, og give Brev paa, at han vilde giøre det retteste han vidste for Gud; den ene skulde og i Tide advare den anden om Stedet, at han kunde sende sine Opmænd (arbitri); imidlertid skulde den norske Konge, Grev Jacob, og de andre danske Fredløse og deres Arvinger nyde deres Gods, eller hvem de det betroede, med al den Ret, som de det havde eiet, førend Krigen begyndte; naar de kom nær ved Tornborg, saa skulde de der havde lovet for Kongen af Danmark, om den Anstand, som blev brudt, være tilstede, og da bedres og rettes ved den danske Konge til en vis Tid, hvad den Norske var giort imod, medmindre Forloverne vilde sværge, at sligt ikke var skeet; det samme tilbød den Norske paa sin Side. I Følge dette, udstædde den danske Konge sit Leidebrev om at mødes ved Skielskiør den 21de August, saa at Kong Hakon og Medfølgere indtil 100 Personer skulde have frit Leide at komme til Skielskiør og frit igien til deres Skibe, beliggende ved Egholm,

Eric mægler Aar 1309.

und-

Erik Menved Aar 1300.

undtagen hans Faders Manddrabere og Anhang, som ei maatte komme for ham; han bekræftede dette Leide ved Ed, lovede at holde det uden al Skuf og Brøde; og om han ei holdt det, da maatte han og hans Forlovere derfor skieldes, hver Undersaatter være deres Ed fri, alle den norske Konges og hans Undersaatters Sager imod ham ansees for rette, hans Forsvar intet due; Bispen af Ribe have Magt til at bandsætte ham og Forlovere uden Varsel, og befale ham andensteds at bandsettes, indtil Kongen af Norge blev aldeles tilfredsstillet, og det alene med sin egen Ed uden nogen andens, og skulde alt hans Arvegods, rørligt og urørligt, imedens være den norske Konge pantsat. Herfor lovede Fyrst Witzlav af Rygen, Kongens Broder Christopher, Hertug Waldemar af Jylland, Lauritz Tygesen, Jon Litle, Oluf Tagesen, Johan Bartson, Christen Pædtz, Niels Lendi, Peter Jensen, Peter Nielsen af Tøsing, Anud Mule, Esbern Agesøn, Niels Hoe, Niels Ubbeson, Joseph Magnussen, Peder Mulli, Niels Hasse, Amund Litle, Peder Tygesen, Sævid, Waldemar Rosse, Peder Egethesede, Eric, den jydske Hertugs Broder, Goddicke og Timme Block, og frasagde sig al Undskyldning, Privilegier, Skuf, hvadsomhelst paafindes kunde, og især at Fred ei tilforn var holdet. Men imellem Tiden af Leidets Udstædelse og Samlingen, foer dog den danske Herre Peter Ebbesen til Herre Jakob Nielsen Blafods Gaard, og tog derfra over for 600 Mark Penge i Værdi (Hvitfeldt p. 342), og rimeligen haver og Grev Jacob i samme Tidsrum taget fra Borgerne i Rostok, nemlig fra Johan Lange 60 Mark Slavisk, fra Lybek 50, fra Johan Brames et Skib paa 55 Mark, og Gods derpaa for 90, siden han tog det i Egholm Havn. Paa Samlingen i Skielskiør blev intet synderligt udrettet, hvorken

ken om Kongernes eget eller de Fredløses Sager. Alle disse Omstændigheder findes hos Hvitfeldt p. 313. 342-43, som har havt Documenterne i Hænder, og giort Udtog af dem, da de selv ere nu enten borte, eller ligge i Skiul. Imidlertid vidne dog nogle islandske Annaler, at der blev sluttet Stilstand udi Halland, som skulde vare i 3 Aar imellem begge Rigerne.

Eric Menved Aar 1300.

Den 11te November udi Vordingborg stadfæstede og fuldbyrdede Kongen ved sit Brev (Hvitfeldt p. 316) Salget, som Hertugerne af Lyneborg og Brunsvig havde giort, for sig og Arvinger, af deres Arvegods (venteligen efter Helena, Waldemari 1stes Datter, som var gift med Hertug Wilhelm) til den holstenske Grev Gerhard, nemlig Gierdinge og Giethesbøle i Frisland, Vaarsyssel i Jylland, Afnelby, Staverby, Lyngby, Stege i Fyen, med alt Tilhørende, og med al kongelig Ret og Rettighed, Overret og Underret, Skat, Skyld, Landehielp, Bøder, Slotte, Falkeflugt, Vrag, Skibbrud, Sandemænd at sætte 2c., ligesom Fyrsterne havde besiddet bemeldte Gods, og med al Tieneste, og endskient de laae i hans Rige, saa tilstod Kongen dog for sig og Arvinger ingen Del at have deri, uden halvtredie Pund i Øster-Herred, og Leding i Skalsherred, som han og Arvinger skulde beholde.

Af Andreas, kaldet Kærling, haves et Diplom, uden Aarstal, som Langebek mener at være udstædet mellem 1290 og 1300, hvori han siger Siggo Diacn fri for at aflægge Regnskab for Forvaltningen af hans Midler efter hans Faders Død. Udi vedhængende Sigil sees en Sparre paa samme Maade, som den Slægt Raas førte den, af hvilken den berømmelige Kanzler Niels Raas var. Angelus mener, at denne Slægt er kommen fra Holsten hid ind, men derfor er intet Bevis.

Eric Menved Aar 1300.

Ved denne Tid har uden Tvivl Eskil Snubbe levet, som var en Søn af Haming, og Sønnesøn af Oluf Glug, og skal have ført i sit Vaaben 2 hvide bugtede Orme i blaai Felt. Efter ham menes det Crucifix Snubbe Kaars at kaldes, som ligger midt imellem Kiøbenhavn og Roskilde, noget over 2 Mile fra første Sted, og hvor hans Frue skal have giort Barsel, og til hvis Vedligeholdelse blev givet 2 Bøndergaarde (Danske Magazin I. p. 20).

Udi Rostokker Land skeede en stor Forandring (Franks Meklenburg lib. V. p. 142. Rudlof II. 102. Mareschalcus Thurius ap. Westphal. I. 275. 639-40), thi kort efter at Brandenborgerne og de flere vare dragne af, stødte Raadet og Borgerne i Rostok Forliget overende, opviglede af de 2 Moltker Frideric og Johan, som forudsaae, at deres Regiering vilde have en Ende, naar deres Herre Niclot døde, da han ingen Søn havde og lidet Haab dertil. De forenede sig derfor med flere af Ridderskabet, bad dem komme ind i Byen, nemlig 60 Væbnere, og bemestrede sig Borgemesterne Albert Lankenberg og Cord Ranzow, som havde sluttet Freden, og som de havde Regimentets Hierte i deres Haand, saa formaaede de ham til at kalde alting tilbage, og for at sætte ham og sig i Sikkerhed, raadte de ham til at overgive Land og By til den danske Konge, og igien at tage det til Lehn af ham, og igien at blive hans Mand, hvorimod han skulde forsvare ham imod de brandenborgske Marggrever og andre hans Fiender, og herved tænkte de at udelukke den unge Fyrst Henrik af Meklenborg fra Arvefølgen. Fortsætteren af Albert af Stade (p. 26) og den lybske Krønike hos Gerdes (p. 36) ere ei fornøiede hermed, og sige, at der var bestandig Krig siden i Landet, saalænge Kongen levede, da Fyrsterne hadede ham, hvor-

imod

imod Cornetus (ap Eccardum p. 9?9) vil, at det var Klogt giort af Herren af Rostok, at han gav sig under den danske Konge. Saadanne Ting kan ansees paa forskiellig Maade. Vist nok kunde han frygte for, at hans Slægt og de brandenborgske Marggrever vilde engang trænge ham fra Regimentet, og derfor ansee det for bedre at staae i Lehns Forbindelse med en udenlandsk Konge, der ei saa let kunde bringe ham rent under Aaget, og nu ogsaa maatte for sin Æres Skyld antage sig ham. Man kan og undres over, at Erik, som havde fildt op med de Norske, og med sin egen Erkebisp, vilde mænge sig i denne ham fremmede og uvedkommende Sag; men da Knud 6te og Valdemar 2den havde havt saa megen Vælde der, saa syntes det glimrende at fornye de Danskes gamle Magt i de Egne, og hertil, samt til hastige og raske, men ei alt for vel overlagde Handlinger, synes denne Konge at have havt megen Tilboielighed. Vor Hvitfeldt (p. 3 6) og de meklenborgske Skribenter som Chemnitz (ap. Ungnade Amoenitates p. 83) og Franck (l. cit.) mene, at Kongen haver endnu i dette Aar giort et Tog til Rostok; men da han i næste Aar 1301 var der i Junii Maaned, og da nogle af vore gamle Kroniker tale om hans Tog did i samme Aar, saa troer jeg, at han først er kommet did 1301. Tingen kunde ganske afgiøres ved Niclofs Lehnsbrev og dets Datum, om det endda er til. Kirchberg, den ældste meklenborgske Skribent, siger (apud Westphal col. 84?) at Nicolaus af Rostok gave Rostok over til Kong Eric saaledes, at han skulde regiere det som hans eget Land, hvilket og Forfatteren af Diplomatische Untersuchung von Rostock bifalder, og søger at bevise lige fra p. 94 til 109, og at det saa forblev lige indtil 1323, da Kong Christopher overlod det til Herre Albert af Meklenborg som et Lehn, og saaledes synes det virkeligt at have forholdt sig.

Erik Menved Aar 1300.

Eric Menved Aar 1300.

Udi det slesvigske Frisland var en stor Vandflod (Heimrich Chron. Nordfrisiæ p 166. Boetius de Cataclysmo Nordstrandiæ p. 217-18), hvorved 28 Kirkesogne, og deriblant Rungholt forginge, saa at ei Spor efter dem bleve tilovers, hvilket Overtro haver siden udgivet for at være skeet til Straf, fordi Beboerne af Rungholt havde mishandlet en Hostie.

Den lithauske eller rigaske Erkebisp Johan var reist til Rom, for at klage over den tydske Orden (Crantzii Vandal. lib. VII. cap. 46. Arndts Liefl. Chron. II. p. 73-74. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 349-51), men han døde der uden Tvivl i dette Aar, hvorover Paven ved sin Bulla til Folket i Riga Stigt fra Lateran af 19de December stadfæstede Valget, som var faldet paa Isarnus (den samme som havde været Nuncius i Danmark), hvilken han berømte for sin Retskaffenhed, Lærdom, anstændige Væsen, og Dyder, og som da var hans Kapellan og Prior i Klostret af Benevent (hvilket han vel strax har giort ham til for de Tienester han havde beviist den romerske Stol i Danmark), hvilket pleiede at forestaaes ved en Prior af Augustiner Ordenen, der var fra Limoges Stigt, og havde han derfor ladet ham indvie til Erkebisp ved Bisp Theodoric.

Det estlandske Ridderskab samlede sig i Wesenberg, og udstædde der et Skrift, hvorfor hang 31 Segl, til den danske Konge, hvorved de bade, at Estland aldrig maatte skilles fra Danmark.

Ved idelige Oversvømmelser var Øen Helgeland ved Holsteen nu bleven saa liden (Laß Heiligeland p. 7), at der i dette Aar kun var 2 Kirker.

Ved denne Tid begyndte Byen Horn i Nord-Holland at handle, og de Danske at føre Qvæg did fra Jylland, som Junius skriver (Junii Batavia p. 28.).

Eric Menved. Aar 1300.

I Lütkenborch den 15de August overlod Grev Gherard af Holsten til Klosteret Cismar med sine Berns Gherds og Woldemers Samtykke Dorpen Lügemtorpe tilligemed Skoven Brunswedighe, som hans Oldefader Grev Alf (Adolf) og Grevinde havde solgt det. Marqvard Ratlowe haver blant andre underskrevet. Da en Henric kaldes her kun Plebanus af Hilghenhauen, saa slutter jeg heraf, at denne By endda ikke har været Kiøbstad, allerhelst Præsterne i Lütkenborch og Oldenborch kaldes Kerk-Heren. Brevet er paa plattydsk. Wulnold og Johan, Brødre af Brokowe, Sønner af Johan af Brokowe, solgte den 12te November til (Westph. II. p. 69) Neumünster Kloster 2 Husen i Bistirze for 60 Mark Penge, og havde den 6te November stillet derpaa i manges Overværelse "Zeland og Warand" udi Kirken i Brügge. Grev Adolf af Holsten og Stormarn skiænkte til sin elskelige Borger af Hammenburg Hertvic Leo, kaldet Ertenburg, Retten (judicium) med al Nytte, Eiendom og Ret over 34 Agre (Husen, jugera) paa Øen Billenwerdher. Hans Farbroder-Søn (fratruelis) Grev Henric var, med flere af de Slægter, Slamerstorpe, Renowe, Hamme, Alverstorpe, Horst og Dorn, alle Riddere, Vidne hertil. Henric af Barmstede skiænkte, med Samtykke af sin Hustru, Adelheid, og sine Sønner Henric og Godeschalc, Gods i Horst, i Crempe, og i Glinde, til Uetersen Kloster. Da intet Aar staaer under Gavebrevet (Westphal. IV. p. 3498-99), saa har jeg her villet anføre det ved Seculi Slutning, endskient Henric af Barmsted var nok død en god Tid tilforn.

Den 15de April klagede Bisp Borchard af Lybek fra Uthin for Paven (Meibomii Scriptor. German. II. 398. Cornerus ap. Ecardum. 953 og 956. Beckers Gesch. von Lübek I. p. 235-36), at

Eric Menved Aar 1300.

at Raadet og Borgerne i Lybek havde i afvigte Aar plyndret og brændt Kanikegaardene i Lybek, og den 27de Januar i dette Aar brændt Decani Johannis Gaard udenfor Byen i Landsbyen Homborge, ja tillagde ham og Kanikerne falskeligen det Dominicanerne (fratres majores) og Minoriterne, samt Stadens Sendebud vare blevne berøvede. Han havde derfor forlangt Fyldestgiørelse (satisfactio); men i dets Sted havde deres Fuldmægtig den 17de Marts bekiendtgiort ham deres Appel til Paven, hvilken Bispen kunde efter Omstændighederne ei ansee for gyldig, og derfor havde forelagt dem Tid til den 13de May, inden hvilken de skulde giøre ham Erstatning, eller og bandsættes. Efter deres Begiering havde han imidlertid givet dem dette Bevisbrev (Apostoli). Atter den 28de May klagede han til Paven fra Uthin, at det lybske Raads og Menigheds Dravantere og Tienere (famuli) Jvan, kalder Crummendice, og Hann, med deres Medvidere, havde i Meklenborger Land med væbnet Haand overfaldet og forjaget hans Kanik Alard, som i bemeldte Land skulde besørge Kirkens Forretninger, og dødeligen saaret hans Tienere, og næsten dræbt Hestene, hvorover han, nemlig Bispen, havde bedet om Erstatning hos Raadet og Menigheden; men i dets Sted havde de den 2:de May appelleret til Paven, hvilken Appel Bispen ansaae for ugyldig, men havde efter Begiering meddelt dem denne "Apostol". Nu reiste Bispen selv til Rom, og Lybekkerne sendte Protonotarius Alexander Hünen did, hvorpaa Paven udnævnte Albeden af Lyneborg og Verden, og Provsten af Ratzeburg til Commissarier; men Bispen vedblev at opholde sig i Rom. Erkebispen af Bremen bandsatte derpaa Dominicanerne og Minoriterne, fordi de vedbleve at forrette Gudstienesten i Byen; men de skiøttede det ikke, og vedbleve dermed.

Den

Erik Menved Aar 1300.

Den 11te August solgte Herre Henrik den ældre af Meklenborg sin gamle Mølle i Wismar til Borgerne der for 1200 Mark slaviske Penge, og meuer Franck (altes u. neues Mecklenb. V. 145) at han giorde det for at redde sig ud af sin Gield.

Den 10de Februar tog Kong Hakon ved sit Brev paa Norsk Kanikerne i Nidaros under sin Beskyttelse. Kanzler Ako forsegelede det. Carstens beskriver Seglet i Vidensk. Selskabs Skrifters ny Samling 1ste Del p. 203, og er det ligesom Kong Erics Præstehaders. Udi Foghaborg, omtrent den 16de Februar, tog Kongen ligeledes St. Michaelis Kloster i Munkelif udi Bergen under sin Beskyttelse. Den 7de Marts udstædde Kristian, Abbed paa Tutersen af Cisterciensen-Ordenen, Prædikerbrødrenes Convent i Nidaros, og de regulære Kaniker af Augustiner-Ordenen i Nidaros Stigt en Transsumpt af Pave Innocentii 4des Brev af 29de November 1250 fra Lyon til Bispen i Bergen, imod at uduelige Klerker vilde ved Lægfolks Hielp med Magt indtrænge sig i geistlige Embeder, samt af Pave Alexandri 4des Bulla af 21de Julii 1260 fra Lateran til Erkebispen og Kapitlet i Nidaros, om at de ei vare forbundne til i Følge Pavens eller hans Legaters Breve at meddele geistlige Beneficer til nogen, medmindre Paven gav en særdeles Befaling om et vist Embede især. Udi Budasker den 8de Junii gav Kong Hakon al Kornledingen til sit Kapel, Mariæ Kirke i Aslo, af alle de Gaarde han havde skienket dem. Man lærer deraf, at der gaves Vaar-Leding og Høst-Leding i Skibsrederne. Det blev beseglet af Kanzler Ako, og Ingulf Klerk skrev det. Brevet haves kun i en ny dansk Oversættelse.

Udi Aslo den 13de Junii dømte Bisp Eyvind af Aslo, og Bardo, Abbed af Hoveden, i en Sag mellem en Del Kongens Hirdmænd, og en Del Præster i Stavangers Stigt, som havde

band-

Erik Menved Aar 1306.

bandsat dem, fordi de efter bemeldte tvende Herrers Dom havde ført Kanikernes Korn til dem fra Bispegaarden, hvorhen Bisp Arno havde med Magt ladet det føre, hvorefter Præsterne dømmes til at give hver i Bøder 6 Mark god ny Mynt.

I Ovker Oyum den 22de Junii stadfæstede Kongen de mindre Friheder han havde givet Mariæ Kirke i Aslo, og paalagde dem, som dræbte eller saarede nogen i bemeldte Kirke eller paa dens Kirkegaard at miste Liv, Lemmer, Gods og Fred, ligesom det var skeet i Kongens Aasyn, og skulde deres Løsøre falde til Kirken. Den fornemste Geistlige ved den Kirke skulde have Lehnsmands Ret, Præsten derved, som havde Præbender, Ridderret, og Vicarierne og Diaconerne Hirdmandsret, og de mindre Kertis-Svenneret. Kongen, Dronning Eufemia, Bisp Arne af Stavanger, Norfa af Bergen, Evinder af Aslo, og Thorstein af Hamer, Herre Biarn Erlingsøn af Biarkey, og de Herrer Thorer Hakons Søn, Ulfedr Biarnarsen, Ysakr Gautasen, Vidkuner og Peter Andresen hang deres Segl for. Ako Kanzler beseglede det.

Udi Aslo den 12te Julii tog Kongen Kanikerne af Viborg, som opholdt sig paa Løss, med alt deres Gods, og alle Indvaanerne ved sit aabne Brev under sin Beskyttelse, saa at ingen maatte fornærme dem. Ligesaa den 26de August Kanikerne af Nidaros ved sit Brev i Bergen, hvorhen han maa være gaaet lige fra Samlingen i Skelskør, og have havt en lykkelig Reise. Ako Kanzler beseglede dette Brev, og Jon Notarius skrev det. I det forehængende Segl sees han paa den ene Side paa sin Throne, og paa den anden til Hest i Harnisk; men i Hvitfeldts Samlinger lægges til uden videre Beskrivelse, at han paa Brystet havde sit Vaaben og

paa

paa Axelen sit Skiold. Skade, at Originalen ikke findes for at kunne verificere denne besynderlige og rare Omstændighed.

Eric Menved Aar 1300.

Til dette Aar hører maaskee et Brev fra Kiøbmændene i de Tydskes Hanse i Bergen til Borgemesterne og Raadmændene i Rostok, hvorved de give dem tilkiende, at Gotscalc Morsel og Henric Crucein havde stillet dem tilfreds ved i Bøsterne at lægge i den aabne Bøsse (aperta pixide).

Ved Færøe forgik et Skib med 35 Mennesker (Lang. II. 197). Hekla udkastede megen Ild, Aske og Sod, hvilken sidste fløi hen til Norderdelen af Island (Lang. II. 197. III. 123. Torfæus IV. 403), og var alt dette ledsaget med et stort Mørke og Jordskiælv. Udbruddet varede i et heelt Aar, og var det femte af Hekla. Mange Gaarde fulde ned ved Jordskiælvet, hvilket indtraf den 5te October.

Den afdøde Kong Erics Datter blev forlovet med Jon, Søn af Magnus Jarl paa Ørkenøerne (Lang. II. 197). Worm (i den danske Snorro S. 809) forstaaer herved Ingeborg, men Torfæus (p. 403) mener, at det har været en anden os nu ubekiendt, og af en anden Moder, altsaa af en Frille, siden Ingeborg derefter ægtede den svenske Hertug Valdemar; dog hvor ofte er det ei skeet, helst i Middelalderen, at et Fruentimmer er bleven forlovet til en, og har dog ægtet en anden; men maaskee at ved denne Erics Datter sigtes til det tydske Fruentimmer, som gav sig ud derfor.

Paa Christi Tornekorsdag, det er den 4de May, bar Kong Hakon offentligen udi Aslo Krone paa Hovedet (Lang. III. 123. Torfæus IV. 402), ligesom hans Formand Kong Eric havde giort.

Eric Menved Aar 1300.

Et tydsk Fruentimmer kom i dette Aar til Norge (Torfæus IV. 403); og udgav sig for Kong Erics Datter Margrete, som efter sit Foregivende var i sine Barneaar solgt af Ingeborg Erlings Datter til en Søn af den orkenøiske Jarl Magnus, og bleven født udenfor Riget.

Imellem Erkebispen og Kanikerne i Nidaros steg nu Striden til det høieste (Torfæus l. cit.), endskiønt Erkebispen søgte, deels med det Gode, deels med det Onde, at bringe dem i Orden. Abbeden af Holm, Borgerne og Skoledisciplene holdt med dem, saa at ingen Geistlig vilde eller turde udføre Erkebispens Befalinger, naar de mishagede Kanikerne. Erkebispen lod derfor efter Gudstienesten udi Domkirken ved Mester Laurentius lyse tre af Kanikerne med hvi Rest i Band, og var derfor Laurentius siden sit Liv ikke sikker, helst af Skoledisciplene.

Omtrent ved denne Tid er nok Knytlinga-Saga bleven skreven paa Islandsk, som er en Historie om de danske Konger fra Harald Blaatand til 1186. Af det 227de Capitel sees, at den er skrevet seent i det 13de Seculo; thi den svenske Kong Valdemar nævnes. Hvorvel den er meget vigtig i Tidens Historie, saa er Stilen dog slap og usammenhængende, hvorfor jeg troer, at Hauk Lagmand, der døde 1336, er Forfatter deraf; thi han havde mange gode Anlæg, men som han førte elendig ud.

Til dette Aar hører uden Tvivl et Brev, som Kanikerne i Aros tilskreve Erkebispe Nicolaus i Upsal (Acta Litteraria Sveciæ Ann. 1722 p. 311. Ericus Olai III, 165. Hadorphs svenske Rimkrøn. p. 66), hvorved de lade ham vide, at deres Bisp Peder var den 8de May 1299 død i Nidaros og begravet der, og at dette var bleven giort dem bekiendt den 5te Julii, de havde derpaa tvende Gange udvalgt Bisp, indtil endeligen Nicolaus, Kanik i Linkøbing,

køping, havde i Marts Maaned 1300 taget derimod, i Overværelse af Junker Valdemar og Marsken Herre Thorkil. Eric Menved Aar 1300.

Dronning Mærete bragte i dette Aar Prinds Magnus til Verden paa Stokholms Slot (Lang. I. 392. Lagerbring II. 680). I Anledning heraf var det vel, at hendes Mand Kong Birger (Ericus Olai III. 156-57) gav hende Pindsedag den 29de May Fierdehundred med Kiøbstæden Enekøping, og det i Følge den Forening, som var imellem ham og den danske Kong Eric, at de skulde hver give deres Dronning ligemeget, hvorfor han ved sit Brev tilkiendegiver, at om han endnu havde givet noget mindre end Kong Eric, saa vilde han erstatte det ved Indkomster af andre Ting. Siden efter gav han hende og Huseby Trøgh (Ericus Olai l. cit. p. 157).

Marsken Thorkil drog til Rusland med en Flode af 1100 Skibe efter Pindsen, (men den svenske Rimkrønike synes (p. 60) at henføre dette til 1298), og anlagde ved Indløbet af Newa Fæstningen Landskrone (Petersburg. Journal 1778 V. p. 405-6), hvilken Russerne derpaa angrebe med 1000 "Lodier" eller smaa Fartøier, hvorpaa vare 31000 Mand, dog de Svenske forsvarede sig vel under Anførsel af Matthias Ketelmundsen, som da var ung og siden blev Drost, og af den unge Peder Porse, og plyndrede den første det ganske Ingermanland. Thorkil efterlod sig 300 Mand i Besætning, under Anførsel af Herre Steen, og kom tilbage ved Mikkelsdag, vist i dette Aar 1300, thi Dronningen holdt da sin Kirkegang efter Prinds Magnus (Ericus Olai III, 161. svenske Rimkrønike p. 66.).

Den 30te May tilskrev Kong Birger fra Stokholm sin Stadtholder i Finland Nicolaus Andersson (Lindenbrog Scriptor. Rer. Septentrion. p. 188) om Skovene i Tavastia, hvilket

Eric Menved Aar 1300.

Land tilhørte hans Broder Junker Valdemar, og hvor Herre Harald var Kongens Advocat.

Paa denne Tid forestode Johan Cumyn og Johan af Sowlis det skotske Rige, og havde den engelske Konge stor Indflydelse ja et Slags Herskab over det.

Pave Bonifacius indstiftede den første geistlige Jubelfest i Rom, som skulde holdes hver 100de Aar (Muratori Gesch. von Ital. VIII. p. 244). Rimeligen have ogsaa Danske og Norske indfundet sig der; men man haver ingen Underretning derom.

Saasom den polske Hertug Wladislav Lectok (ɔ: den Lille) regierte meget slet, og havde giort sig forhadt, især ved det ingen Mand kunde have sin Kone og Datter i Fred for ham, saa betiente den bøhmiske Konge Wenceslav sig af Leiligheden, gik ind i Polen, indbuden af de Store paa en Samling i Posen, ægtede der Premislai Datter Rixa, som kaldtes Elizabeth, og som var en Datterdatter af den svenske Kong Valdemar, og blev i Gnesen kronet af Erkebispen til Stor-Hertug i Polen (Dlugos col. 893-97. Sommersberg Scriptor. Silef. I. 948. II. 90-267). Til desmere Bestyrkelse fik han af sin Svoger, Keiser Albert, Magt til at indtage Polen, og at beholde som et Lehn af Riget, hvad han deraf kunde erobre, ved et Brev givet i Maynz den 29de Junii. Wenceslav indtog alt Wladislai Land, endog Pomern, og jog ham ud. Den rygiske Fyrste Wizlav maatte da og forlige sig med Wenceslav, afstaae hvad han havde erobret i Pomern, og lade sig nøie med, at Hertug Mistevins Efterladenskab og Klenodier blev ham udleveret (Schwartz pomm. Lehnhistorie p. 246).

Udi

Udi Nyborg den 21de Januar tilstædde Kongen Indvaanerne af Epplatofte, at maatte holde et Torv hver Søndag, ligesom andre Kiøbstæder; han gav dem og Brændeved af Uwith og alle unyttige Træer og Vindfælder i sin Skov; rundt om Byen maatte de have "Forte og Fægang" fri. Eric Menved Aar 1301.

Den 25de Februar bevidnede Kongen ved sit Brev i Viborg (Scriptores Rer. Dan. VI. 447 48), at Thordo Thurisen havde skiødet til Kongens Notarius Peder Degn, i Navn af Brother Degn for Provsten i Aarhus, al Jord og alle Skove i Lading-Mark, da de Herrer Knud Mule, Peter Friis og Thordo Litle sad Retten paa Kongens Thing.

Den 2den May var Kongen paa Sisborgh, og tilskrev Indvaanerne i Halsyngborgh, at han havde givet Esrom Kloster Tilladelse til at forskaffe sig i deres By Bræder, Træ, Jern, Søm, og andet de havde fornødent, hvorfor de ei maatte forhindre dem heri. Knud, Kongens Kammermester, var herved Vidne.

Kongen drog nu med en stor Hær til Venden (Lang. I. 296. II. 175. 389. 527. III. 315. VI. 221. VII. 226. Westphal. I. col. 640. Cranzii Vandalia l. VII. cap. 45. p. 173-74 Rostocksche Anzeigen 1753. p. 14. Schulze ap. Gerdes p. 122. Franks Mecklenburg V. 145. Rudlofs Mecklenburg Gesch. II. 105-7), og lod sig hylde af Niclot, Herre af Rostok; men som Indvaanerne af Byen Rostok ei vilde strax finde sig heri, saa lod han bygge Danskborg paa Rostokker Hede, ei langt fra Byen, og paa det Sted, hvorpaa Dänschenborg endnu ligger i Saniz Sogn. Nicolaus, Herre af Venden eller Verle, en tapper og uforsagt Fyrste, fandt det betænkeligt, at de Danske nu igien finge fast Fod i Landet, hvorfor han af al Magt satte sig derimod, endskiønt han var gift med den danske Konges Søster Rixa, og

giorde

Erich Menved Aar 1301.

giorde han til den Ende Forbund med Marggrev Herman af Brandenborg, Bugislav og Otto, Hertuger af Stetin, Henrik den ældre og yngre Herrer af Meklenborg, Nicolaus og Gunzelin af Zverin, Johan og Albert, Hertuger af Saxen (i Lauenborg), og Godefrid, Bisp af Zverin, saa at det derover kom til en skarp Krig, som dog varede kun kort. I Forstningen havde han og Fremgang, og bemestrede sig de Landskaber Kaland og Gnoyen; men siden fik Kongen overhaand, plyndrede og brændte i Venden. Venteligen havde han til Hielp Hertug Valdemar af Slesvig, Grev Gerhard af Holsten, og Fyrst Wizlav af Rygen. Rimeligen er Kongen kommet did over sidst i May Maaned, thi han udstædde i Rostok den 4de Junii et Forlehningsbrev (Westphal. III. 1568) til Dobberan Kloster paa Landsbyen Critscemove, efter Begiering af hans troe og elskelige Ridder Mathyas af Axecowe, og efter modent Overlæg med sine troe Riddere og Vasaller, og solgte bemeldte Axecowe did alle Indkomster Frugt og Frembringende af bemeldte Landsby, med sine Brødres og Arvingers Samtykke. Vidnerne under Kongens Brev vare de Riddere Johan Moltiko, Frederic Moltiko, Frederic Babbo, Benedict af Rodenbecke, Valdemar Moltiko, Otto Babbo, Mathyas og Johannes, Brødre af Axecowe; de Væbnere og Brødre, Otto, Gerhard og Henric af Axecowe, og 4 Borgere (Burgenses) af Rozstok. Altsaa vare alle disse af Venden, eller som vi nu sige af Meklenborg, og alle den danske Konges Vasaller. Den 11te Junii bekræftede Nycolaus, Herre af Rostok, dette (l. cit. col. 1569), og have omtrent de samme skrevet dette Diplom under, som det forrige, undtagen at her og findes Arnold af Lewezove. Nicolaus skriver sig her Dei gracia, endskiønt han stod under en anden; men paa denne Tid var

dette

Eric Menved Aar 1301.

dette Udtryk hel brugeligt, og skulde alene tiene til at vise, at de ved Gud og ei ved Folket vare det de vare. Efter Cornerus (apud Eccardum 959) krigede Kongen imod Marggrev Albert af Brandenborg og overvandt ham; men da han ei nævnes i Forliget, saa troer jeg ikke, at han har taget Del i denne Krig; ligesom og Latomus (Westphal. IV. 257) feiler, der henfører dette med Rostok til 1306. Forliget blev sluttet i Rozstok den 1ste August, og Brev derom udstædet af Herre Nicolaus af Venden (Rostokische Anzeigen 1753 S. 18. Rudlof S. 106. 7. Nettelbladt Denkmahl der Rost. Jubelfeier 1755. S. 9), hvori han lovede til den høibaarne Første (magnifico principi) vor kiæreste Herre (Domino) Eric af Guds Naade, de Danskes og Slavers Konge, at alle hans Yndere (Fautores, Allierede) og hver især, Herman, Marggreve af Brandenburg, Buggizlav og Otto, Hertuger af Stetin, de Herrer af Meklenborg, Henrik den ældre og yngre; Nicolaus og Gunzelin, Grever af Zwerin, Johan og Albert, Hertuger af Saxen, og Godefrid, Bisp af Zwerin, med ham og alle deres Undersaatter og Yndere skulde nu være enige og fornøiede med ham i Henseende til alle de Sager og Tvistigheder, som havde været mellem dem, i det deres Venner paa begge Sider, som de hertil havde udvalgt, havde sluttet et Forlig udi Sewan den 22de Julii mellem Kongen og dem, saa at fast Venskab og stadig Fred skulde være dem imellem, og havde da bemeldte deres Herre (Dominus noster) forskikket, at Befæstningen Sewan med det Halve af Landet, som fra gammel Tid havde ligget dertil, skulde tilhøre ham selv og Arvinger, med Vasaller, Rettighed og alt Tilliggende for bestandig og frit, og være befriet fra al Tiltale af Nicolaus af Venden og hans Efterfølgere; ligeledes og i alt paa samme Maade afhændte han til ham Landet Eylant,

Eric Menved Aar 1301.

lant, som det forhen havde ligget under Herskabet Rozstok, og skulde Nicolaus nedbryde og nedkaste alle de Befæstninger han der havde; ligeledes skulde skee med Landskabet Gnojen, hvoraf Kongen dog pantsatte til ham den halve Del for 2000 Mark Sølv, saa at han med ham skulde besidde den halve Del af Vasallerne, Rettigheden og Indkomsterne, indtil han igien havde oppebaaret bemeldte Summa, og skulde alle de Befæstninger, som de begge der besadde, nedbrydes inden den 26de Julii, nemlig Sulte, Tessyn, Dobisdorp og Lawe. Derimod skulde Nicolaus beholde Landet Werle med sine Grændser, som det var, da det blev pantsat til Herrerne af Rozstok, undtagen Marken ved Sewan. Alle de Fanger Kongen nyligen havde giort, og som holdtes fangne paa Slottet Tessyn, skulde Kongen lade fri, om han kunde (da de, som havde fanget dem, venteligen tilegnede sig dem, og vilde have Løsepenge for dem) eller og en Pengesum for dem beregnes Nicolaus paa det halve af Landet Gnojen; dog skulde de ei løslades, som Kongen havde overladt til Borgerne i Rostok for 2000 Mark Slavisk; ligeledes blev det afgiort om Ridder Nortmans Søn, saafremt han ei paa anden Maade kunde befries, end for 600 Mark Penge eller mindre. Til Borgerne i Rostok lovede Nicolaus og at tilbagegive eller dog at erklære for ugyldig deres Forskrivning paa en vis Summa Penge under Stadens Segl i Henseende til en ham belovet Afgift (Talie). Enhver skulde som for Krigen, nyde sit Gods, og kunne trygt boe paa det, og alene tiene den Herre, hvor han personligen boede, og aflægge Huldskab og Mandskab (homagium) til de Herrer, i hvis Herskaber han besad Gods. Enhver skulde have overalt fri og tryg Reise i sine Forretninger. Hans Herre (Kongen) lovede for alle Moltkerne. og han (Nicolaus) for dem af Stakenhork, at der skulde

vare

være fast Enighed mellem dem; men om dog nogen Klagemaal opkom imellem dem, saa skulde de stande til Rette for den Herre, hvor de boede og besadde Gods. Da dette Document er saa vigtigt, viser, hvor stor Fremgang Kong Erik giorde i Meklenborg, og tilligemed giemmes paa Pergament i det kongelige danske Geheime-Archiv, saa har jeg ladet det trykke bagved.

Erik Menved Aar 1301.

Den 3die Sept. overlode de Markgrever af Brandenborg Otto og Conrad Afgiørelsen af de Stridigheder mellem dem og Herre Nicolaus af Verle til deres Fætter Kong Eric, saa at hvad han sagde, derved skulde det blive; og den 18de December udgave de i Ratecov deres Brev, at den Sone, som Kong Eric og Herre Henric af Meklenborg giorde med dem paa Herre Nicolai af Verle hans Vegne, den vilde de fast holde, og det samme skulde Kong Eric og han igien giøre dem, al Aarsag til Krig skulde være nedlagt, hvad Misforstaaelse efter den Dag kunde indfalde mellem dem og Nicolaus, den overgave de til Kongen at afgiøre imellem den Dag og Pindse, til at forlige og rette, og hvad han giorde, derved skulde det blive, og i hvilke Artikler forrige Sone ei var fuldgiort, der skal den i denne fuldkommes. Hvitfeld p. 317 henfører dette Brev til 1302, men jeg troer, at det hører til 1301. Den 21de December forskrev Herre Nicolaus af Rostok sig (Hvitfeld p. 316-17) til Kong Eric at blive hos ham imod alle hans Modstandere, baade i Riget og udenlands, og vilde Hertug Otto af Stetin, eller Markgrev Conrad af Brandenborg, eller deres Børn sætte sig derimod, eller giøre ham nogen Skade, da skulde Kongen af Danmark forsvare ham med Magt, om det Gode ikke kunde hielpe. Ja efter Hvitfeld p. 316 afstod Nicolaus endog Rostokker By og Land til Kongen, og fik igien en Del Penge samt Gods i Danmark; men er dette skeet, da

Eric Menved Aar 1301.

hører det til senere Tider. Chemnitz (ap. Ungnade p. 83) og Franck (l. cit.) derimod sige vel, at Kongen lod ham beholde Ny Kaland i Venden uden Lehnspligt, og maaskee til Livgeding for hans Gemahlinde, samt gav ham Gods i Blegind, Jylland og Lolland, men sige allene, at dette skede, fordi han gav sig under ham, og ei fordi han afstod reent Landet, hvorom de ei tale et eneste Ord. Mig forekommer det, at Kongen er forbleven Aaret ud i Venden.

Frue Johanna, Enke af Gudmund Litle, skiænkte udi Lund til dets Kapitel (Magnus Matthiæ p. 99) Landsbyen (oppidum) Krumholt, beliggende i Froste Herred, Hardløse Sogn. De Riddere Nicolaus Magnussen, Præfectus (Gielker), Johan Karlsen, Andreas Nielessen, den Væbner Jacob Jon Litlesen, og Nicolaus Tuesen hang deres Segl for.

Den 26de November skiænkte udi Esrom Atto, Præst i Tybyrke, Broder til Nicolaus, som havde slaaet ved Bysthorp Kirke, en Gaard og Grund i Lucaghæ af 4 Øre og en halv i Jordskyld, med sin Besætning (cum instructionibus suis) af 2 Heste, 2 Stude, 2 Keer, 10 Faar, 10 Læs Byg, 6 Læs Rug og 4 Læs Havre, til bemeldte Esrom Kloster. Seglene af de Præster Johan, kaldet Bylla af Syoborgh, og Nicolaus af Esbernthorp bleve forehængt.

Ridder Joseph Magnussen vel fortient af Roskilder Kirke, døde (Lang. I. 296) den 8de Februar efter Roskilder Gavebog (Lang. III. 269), men efter den lundiske (ibid. 489) den 21de, og blev begraven hos Dominicanerne i Lund. Paa hans Dødsdag maatte Kapellanerne ved hans Alter, som var de hellige Tre Kongers, give aarligen 2 Mark til Offer i Choret. Efter et Diplom af 1311 (Langeb. III. 489 Not. t.) skal han være bleven elendigen dræbt i Lund.

Den

Erik Menved Aar 1301.

Den 24de Julii døde (Lang. I. 295) Nagrus, kaldet Foot, Erkedegn i Roskilde og Mester i Decreterne, det er den canoniske Lov; den 3die November Peter Ramløson, Kanik og Sacristan i Roskilde; den 5te May Ridder Thordo, kaldet Thaat (Lang. III. 512. IV. 40), hvis Hustru Frue Botildis døde den 22de November (Lang. III. 571), uden at man veed Aaret, og blev en Gaard i Øthesløf givet til at holde hendes anniversarium ɔ: aarlig Messe paa hendes Dødsdag, ligesom han for sin gav en Gaard i Getinge til St. Laurentii Kirke i Lund, og til Erkesædet en Gaard i Nybølæ, fordi han af det havde i sin Livstid oppebaaret mange Tienester.

Den 10de Mars døde Andreas Thorkilsen, Kanik i Lund (Lang. IV. 33. M. Matthiæ Series p. 100), som gav 3 Gaarde i Bæltingæ, Wraghæthorp og Bialthorpmaklæ til St. Laurentii Kirke i Lund, for der at oprette et Alter; saa gav han og did en Krambod.

Peter Ketelsen, en Minorit, afskrev for deres Kloster i Kiøbenhavn den store Concordanz over Bibelen (Lang. V. 515).

Erkebispens Fuldmægtig udi Rom indgav nu en Begiering mod Kongen (Lang. VI. 328-31) til Kardinalen Johannes Tit. Sanctor. Marcellin et Petri, som var udnævnt til "Auditor" i Sagen, hvorudi Meget af det Foregaaende fortælles og oprippes, og deriblant Isarni Dom, som Kongen og hans endnu ei havde villet opfylde, men satte sig bestandig imod, ligesom han ei heller havde villet tale med Erkebispen, ei heller give ham Tryghed at være i Riget, eller for Kirken og hans Gods, uden allene paa 3 Maaneder, ja i Anledning af Dommen havde han erklæret Erkebispen, hans Anhængere, og endogsaa Klerkerne for at være landsflygtige af Danmark, samt skilte hans Anhængere ved alt deres

 verd-

Erik Menved Aar 1300. Et tydsk Fruentimmer kom i dette Aar til Norge (Torfæus IV. 403); og udgav sig for Kong Erics Datter Margrete, som efter sit Foregivende var i sine Barneaar solgt af Ingeborg Erlings Datter til en Søn af den orkenvisske Jarl Magnus, og bleven født udenfor Riget.

Imellem Erkebispen og Kanikerne i Nidaros steg nu Striden til det høieste (Torfæus l. cit.), endskiønt Erkebispen søgte, deels med det Gode, deels med det Onde, at bringe dem i Orden. Abbeden af Holm, Borgerne og Skoledisciplene holdt med dem, saa at ingen Geistlig vilde eller turde udføre Erkebispens Befalinger, naar de mishagede Kanikerne. Erkebispen lod derfor efter Gudstienesten udi Domkirken ved sin tro Laurentius lyse tre af Kanikerne med hoi Rest i Band, og var derfor Laurentius siden sit Liv ikke sikker, helst af Skoledisciplene.

Omtrent ved denne Tid er nok Knytlinga-Saga bleven skreven paa Islandsk, som er en Historie om de danske Konger fra Harald Blaatand til 1186. Af det 227de Capitel sees, at den er skrevet seent i det 13de Seculo; thi den svenske Kong Valdemar nævnes. Hvorvel den er meget vigtig i Tidens Historie, saa er Stilen dog slap og usammenhængende, hvorfor jeg troer, at Hauk Lagmand, der døde 1336, er Forfatter deraf; thi han havde mange gode Anlæg, men som han førte elendig ud.

Til dette Aar hører uden Tvivl et Brev, som Kanikerne i Aros tilskreve Erkebispe Nicolaus i Upsal (Acta Litteraria Sveciæ Ann. 1722 p. 311. Ericus Olai III, 165. Hadorfs swenske Rimkrøn. p. 66), hvorved de lade ham vide, at deres Bisp Peder var den 8de May 1299 død i Nidaros og begravet der, og at dette var bleven giort dem bekiendt den 5te Julii, de havde derpaa tvende Gange udvalgt Bisp, indtil endeligen Nicolaus, Kanik i Linkøping,

køping, havde i Marts Maaned 1300 taget derimod, i Overværelse af Junker Valdemar og Marsken Herre Thorkil. Eric Menved Aar 1300.

Dronning Mærete bragte i dette Aar Prinds Magnus til Verden paa Stokholms Slot (Lang. I. 392. Lagerbring II. 680). I Anledning heraf var det vel, at hendes Mand Kong Birger (Ericus Olai III. 156-57) gav hende Pindsedag den 29de May Fierdehundred med Kiøbstæden Enekøping, og det i Følge den Forening, som var imellem ham og den danske Kong Eric, at de skulde hver give deres Dronning ligemeget, hvorfor han ved sit Brev tilkiendegiver, at om han endnu havde givet noget mindre end Kong Eric, saa vilde han erstatte det ved Indkomster af andre Ting. Siden efter gav han hende og Hyseby Trogh (Ericus Olai l. cit. p. 157).

Marsken Thorkil drog til Rusland med en Flode af 1100 Skibe efter Pindsen, (men den svenske Rimkrønike synes (p. 60) at henføre dette til 1298), og anlagde ved Indløbet af Newa Fæstningen Landskrone (Petersburg. Journal 1778 V. p. 405-6), hvilken Russerne derpaa angrebe med 1000 "Lodier" eller smaa Fartøier, hvorpaa vare 31000 Mand, dog de Svenske forsvarede sig vel under Anførsel af Matthias Ketelmundsen, som da var ung og siden blev Drost, og af den unge Peder Porse, og plyndrede den første det ganske Ingermanland. Thorkil efterlod sig 300 Mand i Besætning, under Anførsel af Herre Steen, og kom tilbage ved Mikkelsdag, vist i dette Aar 1300, thi Dronningen holdt da sin Kirkegang efter Prinds Magnus (Ericus Olai III, 161. svenske Rimkrønike p. 66.).

Den 30te May tilskrev Kong Birger fra Stokholm sin Stadtholder i Finland Nicolaus Andersson (Lindenbrog Scriptor. Rer. Septentrion. p. 188) om Skovene i Tavastia, hvilket

 Land

Eric Menved Aar 1300.

Land tilhørte hans Broder Junker-Valdemar, og hvor Herre Harald var Kongens Advocat.

Paa denne Tid forestode Johan Cumyn og Johan af Sowlis det skotske Rige, og havde den engelske Konge stor Indflydelse ja et Slags Herskab over det.

Pave Bonifacius indstiftede den første geistlige Jubelfest i Rom, som skulde holdes hver 100de Aar (Muratori Gesch. von Ital. VIII. p. 244). Rimeligen have ogsaa Danske og Norske indfundet sig der; men man haver ingen Underretning derom.

Saasom den polske Hertug Wladislav Lectok (ↄ: den Lille) regierte meget slet, og havde giort sig forhadt, især ved det ingen Mand kunde have sin Kone og Datter i Fred for ham, saa betiente den bøhmiske Konge Wenceslav sig af Leiligheden, gik ind i Polen, indbuden af de Store paa en Samling i Posen, ægtede der Premislai Datter Rixa, som kaldtes Elizabeth, og som var en Datterdatter af den svenske Kong Valdemar, og blev i Guesen kronet af Erkebispen til Stor-Hertug i Polen (Dlugos col. 893-97. Sommersberg Scriptor. Silef. I. 948. II. 90-267). Til desmere Bestyrkelse fik han af sin Svoger, Keiser Albert, Magt til at indtage Polen, og at beholde som et Lehn af Riget, hvad han deraf kunde erobre, ved et Brev givet i Maynts den 29de Junii. Wenceslav indtog alt Wladislai Land, endog Pomern, og jog ham ud. Den rygiske Fyrste Witzlav maatte da og forlige sig med Wenceslav, afstaae hvad han havde erobret i Pomern, og lade sig nøie med, at Hertug Mistevins Efterladenskab og Klenodier blev ham udleveret (Schwartz pomm. Lehnhistorie p. 246).

Udi

Udi Nyborg den 21de Januar tilstadde Kongen Indvaanerne af Epplatofte, at maatte holde et Torv hver Søndag, ligesom andre Kiøbstæder; han gav dem og Brændeved af Uwith og alle unyttige Træer og Vindfælder i sin Skov; rundt om Byen maatte de have "Forte og Fægang" fri. Eric Menved Aar 1301.

Den 25de Februar bevidnede Kongen ved sit Brev i Viborg (Scriptores Rer. Dan. VI. 447 48), at Thordo Thurisen havde skiødet til Kongens Notarius Peder Degn, i Navn af Brother Degn for Provsten i Aarhus, al Jord og alle Skove i Lading-Mark, da de Herrer Knud Mule, Peter Friis og Thordo Litle sad Retten paa Kongens Thing.

Den 2den May var Kongen paa Siøborgh, og tilskrev Indvaanerne i Halsyngborgh, at han havde givet Esrom Kloster Tilladelse til at forskaffe sig i deres By Bræder, Træ, Jern, Søm, og andet de havde fornødent, hvorfor de ei maatte forhindre dem heri. Knud, Kongens Kammermester, var herved Vidne.

Kongen drog nu med en stor Hær til Venden (Lang. I. 296. II. 175. 389. 527. III. 315. VI. 221. VII. 226. Westphal. I. col. 640. Cranzii Vandalia l. VII. cap. 45. p. 173-74 Rostockſche Anzeigen 1753. p. 14. Schulze ap. Gerdes p. 122. Franks Mecklenburg V. 145. Rudlofs Mecklenburg Gesch. II. 105-7), og lod sig hylde af Niclot, Herre af Rostok; men som Indvaanerne af Byen Rostok ei vilde strax finde sig heri, saa lod han bygge Danskborg paa Rostokker Hede, ei langt fra Byen, og paa det Sted, hvorpaa Dänschenborg endnu ligger i Saniz Sogn. Nicolaus, Herre af Venden eller Verle, en tapper og uforsagt Fyrste, fandt det betænkeligt, at de Danske nu igien finge fast Fod i Landet, hvorfor han af al Magt satte sig derimod, endskiønt han var gift med den danske Konges Søster Rixa, og

giorde

Erich Menved Aar 1301. giorde han til den Ende Forbund med Marggrev Herman af Brandenborg, Bugislav og Otto, Hertuger af Stetin, Henrik den ældre og yngre Herrer af Meklenborg, Nicolaus og Gunzelin af Zverin, Johan og Albert, Hertuger af Saxen (i Lauenborg), og Godefrid, Bisp af Zverin, saa at det derover kom til en skarp Krig, som dog varede kun kort. I Forstningen havde han og Fremgang, og bemestrede sig de Landskaber Kaland og Gnoyen; men siden fik Kongen overhaand, plyndrede og brændte i Venden. Venteligen havde han til Hielp Hertug Valdemar af Slesvig, Grev Gerhard af Holsten, og Fyrst Wizlav af Rygen. Rimeligen er Kongen kommet did over sidst i May Maaned, thi han udstædde i Rostok den 4de Junii et Forlehningsbrev (Westphal. III. 1568) til Dobberan Kloster paa Landsbyen Critscemove, efter Begiering af hans troe og elskelige Ridder Mathyas af Axecowe, og efter modent Overlæg med sine troe Riddere og Vasaller, og solgte bemeldte Axecowe did alle Indkomster Frugt og Frembringende af bemeldte Landsby, med sine Brødres og Arvingers Samtykke. Vidnerne under Kongens Brev vare de Riddere Johan Moltiko, Frederic Moltiko, Frederic Babbo, Benedict af Rodenbecke, Valdemar Moltiko, Otto Babbo, Mathyas og Johannes, Brødre af Axecowe; de Væbnere og Brødre, Otto, Gerhard og Henric af Axecowe, og 4 Borgere (Burgenses) af Rozstok. Altsaa vare alle disse af Venden, eller som vi nu sige af Meklenborg, og alle den danske Konges Vasaller. Den 11te Junii bekræftede Nycolaus, Herre af Rostok, dette (l. cit. col. 1569), og have omtrent de samme skrevet dette Diplom under, som det forrige, undtagen at her og findes Arnold af Lewezove. Nicolaus skriver sig her Dei gracia, endskiønt han stod under en anden; men paa denne Tid var

dette

dette Udtryk hel brugeligt, og skulde alene tiene til at vise, at de ved Gud og ei ved Folket vare det de vare. Efter Cornerus (apud Eccardum 959) krigede Kongen imod Marggrev Albert af Brandenborg og overvandt ham; men da han ei nævnes i Forliget, saa troer jeg ikke, at han har taget Del i denne Krig; ligesom og Latomus (Westphal. IV. 257) feiler, der henfører dette med Rostok til 1306. Forliget blev sluttet i Rozstok den 1ste August, og Brev derom udstædet af Herre Nicolaus af Venden (Rostoksche Anzeigen 1753 S. 18. Rudlof S. 106. 7. Nettelbladt Denkmahl der Rost. Jubelfeier 1755. S. 9), hvori han lovede til den høibaarne Forste (magnifico principi) vor kiæreste Herre (Domino) Eric af Guds Naade, de Danskes og Slavers Konge, at alle hans Yndere (Fautores, Allierede) og hver især, Herman, Marggreve af Brandenburg, Buggizlav og Otto, Hertuger af Stetin, de Herrer af Meklenborg, Henrik den ældre og yngre, Nicolaus og Gunzelin, Grever af Zwerin, Johan og Albert, Hertuger af Saxen, og Godefrid, Bisp af Zwerin, med ham og alle deres Undersaatter og Yndere skulde nu være enige og fornøiede med ham i Henseende til alle de Sager og Tvistigheder, som havde været mellem dem, i det deres Venner paa begge Sider, som de hertil havde udvalgt, havde sluttet et Forlig udi Sewan den 22de Julii mellem Kongen og dem, saa at fast Venskab og stadig Fred skulde være dem imellem, og havde da bemeldte deres Herre (Dominus noster) forskikket, at Befæstningen Sewan med det Halve af Landet, som fra gammel Tid havde ligget dertil, skulde tilhøre ham selv og Arvinger, med Vasaller, Rettighed og alt Tilliggende for bestandig og frit, og være befriet fra al Tiltale af Nicolaus af Venden og hans Efterfølgere; ligeledes og i alt paa samme Maade afhændte han til ham Landet Ca-

Eric Menved Aar 1301.

lant,

Eric Menved Aar 1301.

lant, som det forhen havde ligget under Herskabet Rozstok, og skulde Nicolaus nedbryde og nedkaste alle de Befæstninger han der havde; ligeledes skulde skee med Landskabet Gnojen, hvoraf Kongen dog pantsatte til ham den halve Del for 2000 Mark Sølv, saa at han med ham skulde besidde den halve Del af Vasallerne, Rettigheden og Indkomsterne, indtil han igien havde oppebaaret bemeldte Summa, og skulde alle de Befæstninger, som de begge der besadde, nedbrydes inden den 26de Julii, nemlig Sulte, Tessyn, Dobisdorp og Lawe. Derimod skulde Nicolaus beholde Landet Werle med sine Grændser, som det var, da det blev pantsat til Herrerne af Rozstok, undtagen Marken ved Sewan. Alle de Fanger Kongen nyligen havde giort, og som holdtes fangne paa Slottet Tessyn, skulde Kongen lade fri, om han kunde (da de, som havde fanget dem, venteligen tilegnede sig dem, og vilde have Løsepenge for dem) eller og en Pengesum for dem bereignes Nicolaus paa det halve af Landet Gnojen; dog skulde de ei løslades, som Kongen havde overladt til Borgerne i Rostok for 2000 Mark Slavisk; ligeledes blev det afgiort om Ridder Nortmans Søn, saafremt han ei paa anden Maade kunde befries, end for 600 Mark Penge eller mindre. Til Borgerne i Rostok lovede Nicolaus og at tilbagegive eller dog at erklære for ugyldig deres Forskrivning paa en vis Summa Penge under Stadens Segl i Henseende til en ham belovet Afgift (Talie). Enhver skulde som for Krigen, nyde sit Gods, og kunne trygt boe paa det, og alene tiene den Herre, hvor han personligen boede, og aflægge Huldskab og Mandskab (homagium) til de Herrer, i hvis Herskaber han besad Gods. Enhver skulde have overalt fri og tryg Reise i sine Forretninger. Hans Herre (Kongen) lovede for alle Moltkerne, og han (Nicolaus) for dem af Scakenhorf, at der skulde

vare

være fast Enighed mellem dem; men om dog nogen Klagemaal opkom imellem dem, saa skulde de staude til Rette for den Herre, hvor de boede og besadde Gods. Da dette Document er saa vigtigt, viser, hvor stor Fremgang Kong Erik giorde i Meklenborg, og tilligemed giemmes paa Pergament i det kongelige danske Geheime-Archiv, saa har jeg ladet det trykke bagved. Erik Menved Aar 1301.

Den 3die Sept. overlode de Markgrever af Brandenborg Otto og Conrad Afgiørelsen af de Stridigheder mellem dem og Herre Nicolaus af Verle til deres Fætter Kong Eric, saa at hvad han sagde, derved skulde det blive; og den 18de December udgave de i Ratecov deres Brev, at den Sone, som Kong Eric og Herre Henric af Meklenborg giorde med dem paa Herre Nicolai af Verle hans Vegne, den vilde de fast holde, og det samme skulde Kong Eric og han igien giøre dem, al Aarsag til Krig skulde være nedlagt, hvad Misforstaaelse efter den Dag kunde indfalde mellem dem og Nicolaus, den overgave de til Kongen at afgiøre imellem den Dag og Pindse, til at forlige og rette, og hvad han giorde, derved skulde det blive, og i hvilke Artikler forrige Sone ei var fuldgiort, der skal den i denne fuldkommes. Hvitfeld p. 317 henfører dette Brev til 1302, men jeg troer, at det hører til 1301. Den 21de December forskrev Herre Nicolaus af Rostok sig (Hvitfeld p. 316-17) til Kong Eric at blive hos ham imod alle hans Modstandere, baade i Riget og udenlands, og vilde Hertug Otto af Stetin, eller Markgrev Conrad af Brandenborg, eller deres Børn sætte sig derimod, eller giøre ham nogen Skade, da skulde Kongen af Danmark forsvare ham med Magt, om det Gode ikke kunde hielpe. Ja efter Hvitfeld p. 316 afstod Nicolaus endog Rostokker By og Land til Kongen, og fik igien en Del Penge samt Gods i Danmark; men er dette skeet, da

Eric Menved Aar 1301.

hører det til senere Tider. Chemnitz (ap. Ungnade p. 83) og Franck (l. cit.) derimod sige vel, at Kongen lod ham beholde Ny-Kaland i Venden uden Lehnspligt, og maaskee til Livgeding for hans Gemahlinde, samt gav ham Gods i Blegind, Jylland og Lolland, men sige allene, at dette skede, fordi han gav sig under ham, og ei fordi han afstod reent Landet, hvorom de ei tale et eneste Ord. Mig forekommer det, at Kongen er forbleven Aaret ud i Venden.

Frue Johanna, Enke af Gudmund Litle, skiænkte udi Lund til dets Kapitel (Magnus Matthiæ p. 99) Landsbyen (oppidum) Krumholt, beliggende i Froste Herred, Hardløse Sogn. De Riddere Nicolaus Magnussen, Præfectus (Gielker), Johan Karlsen, Andreas Nicelssen, den Væbner Jacob Jon Litlesen, og Nicolaus Tuesen hang deres Segl for.

Den 26de November skiænkte udi Esrom Atto, Præst i Tybyrke, Broder til Nicolaus, som havde slaaet ved Bynsthorp Kirke, en Gaard og Grund i Lucaghæ af 4 Øre og en halv i Jordskyld, med sin Besætning (cum instructionibus suis) af 2 Heste, 2 Stude, 2 Keer, 10 Faar, 10 Læs Byg, 6 Læs Rug og 4 Læs Havre, til bemeldte Esrom Kloster. Seglene af de Præster Johan, kaldet Bylla af Synborgh, og Nicolaus af Esbernthorp bleve forehængt.

Ridder Joseph Magnussen vel fortient af Roskilder Kirke, døde (Lang. I. 296) den 8de Februar efter Roskilder Gavebog (Lang. III. 269), men efter den lundiske (ibid. 489) den 21de, og blev begraven hos Dominicanerne i Lund. Paa hans Dødsdag maatte Kapellanerne ved hans Alter, som var de hellige Tre Kongers, give aarligen 2 Mark til Offer i Choret. Efter et Diplom af 1311 (Langeb. III. 489 Not. t.) skal han være bleven elendigen dræbt i Lund.

Den

Den 24de Julii døde (Lang. I. 295) Pagrus, kaldet Foot, Erkedegn i Roskilde og Mester i Decreterne, det er den canoniske Lov; den 3die November Peter Ramloson, Kanik og Sacristan i Roskilde; den 5te May Ridder Thordo, kaldet Thaar (Lang. III. 512. IV. 40), hvis Hustru Frue Botildis døde den 22de November (Lang. III. 571), uden at man veed Aaret, og blev en Gaard i Øthesløf givet til at holde hendes anniversarium ɔ: aarlig Messe paa hendes Dødsdag, ligesom han for sin gav en Gaard i Getinge til St. Laurentii Kirke i Lund, og til Erkesædet en Gaard i Nybolæ, fordi han af det havde i sin Livstid oppebaaret mange Tienester. Erik Menved Aar 1301.

Den 10de Marts døde Andreas Thorkilsen, Kanik i Lund (Lang. IV. 33. M. Matthiæ Series p. 100), som gav 3 Gaarde i Bæltingæ, Wraghæthorp og Bialthorpmaklæ til St. Laurentii Kirke i Lund, for der at oprette et Alter; saa gav han og did en Krambod.

Peter Ketelsen, en Minorit, afskrev for deres Kloster i Kiøbenhavn den store Concordanz over Bibelen (Lang. V. 515).

Erkebispens Fuldmægtig udi Rom indgav nu en Begiering mod Kongen (Lang. VI. 328-31) til Kardinalen Johannes Tit. Sanctor. Marcellin et Petri, som var udnævnt til "Auditor" i Sagen, hvorudi Meget af det Foregaaende fortælles og oprippes, og deriblant Isarni Dom, som Kongen og hans endnu ei havde villet opfylde, men satte sig bestandig imod, ligesom han ei heller havde villet tale med Erkebispen, ei heller give ham Tryghed at være i Riget, eller for Kirken og hans Gods, uden allene paa 3 Maaneder, ja i Anledning af Dommen havde han erklæret Erkebispen, hans Anhængere, og endogsaa Klerkerne for at være landflygtige af Danmark, samt skilte hans Anhængere ved alt deres

 verds-

Eric Menved Aar 1302.

verdslige og geistlige Gods, og offentligen ladet forkynde, at ingen maatte efter bemeldte Tid komme til Erkebispen, sende ham Breve, Bud eller noget, eller bevise ham nogen Hielp eller give ham Raad, under Forlis af Hoved og Midler, hvorover han havde maattet begive sig til Hammershus paa Bornholm, hvor han var ligesom beleiret. Efter Isarni Bortreise havde Kongen frataget Erkebispen paa Markedet i Skanør 1000 Mark Selv, som han havde sendt did for at indkiøbe sig det nødvendige, og ligeledes frataget ham 700 Mark skaansk Mønt, som Erkebispens Fuldmægtig havde nedsat i bemeldte Byes Kirke. Over i et Aar havde han taget Erkebispens og Lunde Kirkes Gods og Indkomster i Besiddelse; hvorover Fuldmægtigen bad, at Paven vilde stadfæste Dommen, befale, at Indkomsterne for et Aar maatte tilbagegives, hvilke skattedes for 4000 Mark purt Selv, saa og de fratagne 1000 Mark Sølv og 700 Mark skaansk Mønt, samt Kongen derfor belægges med billig Straf; at Kongens Beslag og Forbud maatte hæves, og Erkebispen og Anhængere faae fuld Tryghed; og som Kongen havde i to Aar og derover foragtet Dommen, samt Bandsætningen og Forbudet ved Isarnus mod ham, hans Broder Christopher, adskillige Misgierningsmænd (malefactores) og Danmarks Rige, saa bad han, at disse Domme maatte afsendes til de omliggende Stæder og Riger, og de Fyrsters verdslige Magt kaldes til Hielp, som vare den romerske Kirke hengivne, paa det Kongen og de Bandsatte kunde ved Frygt drives til at vende tilbage til bemeldte Kirkes Skiød. Tilsidst bad han om Interesse af Skaden og Omkostninger, hvilke kunde ansættes til 1000 Mark purt Selv. Kardinal Præst Gentilis af St. Marco skrev den 13de Jan: (l. cit. p. 354) fra Lateran til Bisp N. (venteligen det samme som N. N. efterdi Johan var død) af Roskilde

eller

eller hans Vicarius, ved en Præst P. af Roskilder Stigt og Medelby Sogn, om at han havde givet ham Afløsning, fordi han var faldet i Band, ved at have fortsættet Gudstienesten imod Concilii Slutning, efterat Erkebispen var fanget, men Forbuddet dog endda ei stadfæstet af Paven, og forkyndt ved hans Nuncius, paa Vilkaar, at han herefter holdt det, og opfyldte den sig af Bispen paalagde Poenitense. Kardinal=Diaconus Matthias af St. Maria in portu gav ved sit Brev fra Lateran af 4de April (l. cit. p. 355) til St. Claræ Kloster i Roskilde, Dronning Ingeborg, efter hendes Begiering, Tilladelse 3 Gange om Aaret at besøge det i sine inderste Dele med 10 anstændige Qvinder, og med Tilladelse af Nonnerne og deres Visitator; dog at hun og ingen af hendes Folge spiste eller blev Natten over i Klosteret, hvilket var imod dets Regel. Uden Tvivl hører ogsaa til dette Aar Pavens Brev (l. cit.) fra Lateran af 7de December til Bispen i Reval, hvorved han efter hans og Kleresiets Begiering der gav Tilladelse, uagtet Forbuddet, at Gudstienesten maatte holdes i Reval By og Stigt, eftersom Troen var endnu ny der, og Indvaanerne ei ret befæstede deri, saa at det kunde være at befrygte, at de vilde falde fra den, især da Russer, Kareler, Ingrer, Warthener (mig ubekiendte og maaskee urigtigt skrevne) og Lithauer, som vare deres Naboer, opmuntrede dem dertil. Samme Dag tilskrev han og Erkebispen af Riga, og Bisperne af Dorpt og Oesel (l. cit. p. 356) om at staae den danske Konges Vasaller i Estland bi imod Hedningene, som søgte at udrydde dem.

Eric Menved Aar 1302.

Magnus Matthiæ vil (Series Episcop. Lund. p. 100), at Erkebisp Jens Grand kom først i dette Aar tilbage til Bornholm, og Hvitfeld (p. 317), at det ei skeede førend den 22de December; men er denne Dag rigtig, da er det vel skeet i forrige Aar, hvil-

Eric Menved Aar 1300.

Land tilhørte hans Broder Junker-Valdemar, og hvor Herre Harald var Kongens Advocat.

Paa denne Tid forestode Johan Cumyn og Johan af Sowlis det skotske Rige, og havde den engelske Konge stor Indflydelse ja et Slags Herskab over det.

Pave Bonifacius indstiftede den første geistlige Jubelfest i Rom, som skulde holdes hver 100de Aar (Muratori Gesch. von Ital. VIII. p. 241). Rimeligen have ogsaa Danske og Norske indfundet sig der; men man haver ingen Underretning derom.

Saasom den polske Hertug Wladislav Lectok (ɔ: den Lille) regierte meget slet, og havde giort sig forhadt, især ved det ingen Mand kunde have sin Kone og Datter i Fred for ham, saa betiente den bøhmiske Konge Wenceslav sig af Leiligheden, gik ind i Polen, indbuden af de Store paa en Samling i Posen, ægtede der Premislai Datter Rixa, som kaldtes Elizabeth, og som var en Datterdatter af den svenske Kong Valdemar, og blev i Guesen kronet af Erkebispen til Stor-Hertug i Polen (Dlugos col. 893-97. Sommersberg Scriptor. Silef. I. 948. II. 90-267). Til desmere Bestyrkelse fik han af sin Svoger, Keiser Albert, Magt til at indtage Polen, og at beholde som et Lehn af Riget, hvad han deraf kunde erobre, ved et Brev givet i Maynz den 29de Junii. Wenceslav indtog alt Wladislai Land, endog Pomern, og jog ham ud. Den rygiske Fyrste Wizlav maatte da og forlige sig med Wenceslav, afstaae hvad han havde erobret i Pomern, og lade sig nøie med, at Hertug Mistevins Efterladenskab og Klenodier blev ham udleveret (Schwartz pomm. Lehnhistorie p. 246).

Erik Menved Aar 1301.

Udi Nyborg den 21de Januar tilstædde Kongen Indvaanerne af Æpplætofte, at maatte holde et Torv hver Søndag, ligesom andre Kiøbstæder; han gav dem og Brændeved af Uwith og alle unyttige Træer og Vindfælder i sin Skov; rundt om Byen maatte de have "Forte og Fægang" fri.

Den 25de Februar bevidnede Kongen ved sit Brev i Viborg (Scriptores Rer. Dan. VI. 447 48), at Thordo Thurisen havde skiødet til Kongens Notarius Peder Degn, i Navn af Brother Degn for Provsten i Aarhus, al Jord og alle Skove i Lading-Mark, da de Herrer Knud Mule, Peter Friis og Thordo Litle sad Retten paa Kongens Thing.

Den 2den May var Kongen paa Siøborgh, og tilskrev Indvaanerne i Halsyngborgh, at han havde givet Esrom Kloster Tilladelse til at forskaffe sig i deres By Bræder, Træ, Jern-Søm, og andet de havde fornødent, hvorfor de ei maatte forhindre dem heri. Knud, Kongens Kammermester, var herved Vidne.

Kongen drog nu med en stor Hær til Venden (Lang. I. 296. II. 175. 389. 527. III. 315. VI. 221. VII. 226. Westphal. I. col. 640. Cranzii Vandalia l. VII. cap. 45. p. 173-74 Rostockſche Anzeigen 1753. p. 14. Schulze ap. Gerdes p. 122. Franks Mecklenburg V. 145. Rudloffs Mecklenburg Gesch. II. 105-7), og lod sig hylde af Niclot, Herre af Rostok; men som Indvaanerne af Byen Rostok ei vilde strax finde sig heri, saa lod han bygge Danskborg paa Rostokker Hede, ei langt fra Byen, og paa det Sted, hvorpaa Dänschenborg endnu ligger i Saniz Sogn. Nicolaus, Herre af Venden eller Verle, en tapper og uforsagt Fyrste, fandt det betænkeligt, at de Danske nu igien finge fast Fod i Landet, hvorfor han af al Magt satte sig derimod, endskiønt han var gift med den danske Konges Søster Rixa, og

giorde

Erich Menved Aar 1301.

giorde han til den Ende Forbund med Marggrev Herman af Brandenborg, Bugislav og Otto, Hertuger af Stetin, Henrik den ældre og yngre Herrer af Meklenborg, Nicolaus og Gunzelin af Zverin, Johan og Albert, Hertuger af Saxen (i Lauenborg), og Godefrid, Bisp af Zverin, saa at det derover kom til en skarp Krig, som dog varede kun kort. I Forstningen havde han og Fremgang, og bemestrede sig de Landskaber Kaland og Gnoyen; men siden fik Kongen overhaand, plyndrede og brændte i Venden. Venteligen havde han til Hielp Hertug Valdemar af Slesvig, Grev Gerhard af Holsten, og Fyrst Wizlav af Rygen. Rimeligen er Kongen kommet did over sidst i May Maaned, thi han udstædde i Rostok den 4de Junii et Forlehningsbrev (Westphal. III. 1568) til Dobberan Kloster paa Landsbyen Critscemove, efter Begiering af hans troe og elskelige Ridder Mathyas af Axecowe, og efter modent Overlæg med sine troe Riddere og Vasaller, og solgte bemeldte Axecowe did alle Indkomster Frugt og Frembringende af bemeldte Landsby, med sine Brødres og Arvingers Samtykke. Vidnerne under Kongens Brev vare de Riddere Johan Moltiko, Frederic Moltiko, Frederic Babbo, Benedict af Rodenbecke, Valdemar Moltiko, Otto Babbo, Mathyas og Johannes, Brødre af Axecowe; de Væbnere og Brødre, Otto, Gerhard og Henric af Axecowe, og 4 Borgere (Burgenses) af Rozstok. Altsaa vare alle disse af Venden, eller som vi nu sige af Meklenborg, og alle den danske Konges Vasaller. Den 11te Junii bekræftede Nycolaus, Herre af Rostok, dette (l. cit. col. 1569), og have omtrent de samme skrevet dette Diplom under, som det forrige, undtagen at her og findes Arnold af Lewezove. Nicolaus skriver sig her Dei gracia, endskiønt han stod under en anden; men paa denne Tid var

dette

dette Udtryk hel brugeligt, og skulde alene tiene til at vise, at de ved Gud og ei ved Folket vare det de vare. Efter Cornerus (apud Eccardum 959) krigede Kongen imod Marggrev Albert af Brandenborg og overvandt ham; men da han ei nævnes i Forliget, saa troer jeg ikke, at han har taget Del i denne Krig; ligesom og Latomus (Westphal. IV. 257) feiler, der henfører dette med Rostok til 1306. Forliget blev sluttet i Rozstok den 1ste August, og Brev derom udstædet af Herre Nicolaus af Venden (Rostoksche Anzeigen 1753 S. 18. Rudlof S. 106. 7. Nettelbladt Denkmahl der Rost. Jubelfeier 1755. S. 9), hvori han lovede til den høibaarne Første (magnifico principi) vor kiæreste Herre (Domino) Eric af Guds Naade, de Danskes og Slavers Konge, at alle hans Yndere (Fautores, Allierede) og hver især, Herman, Marggreve af Brandenburg, Buggizlav og Otto, Hertuger af Stetin, de Herrer af Meklenborg, Henrik den aldre og yngre, Nicolaus og Gunzelin, Grever af Zwerin, Johan og Albert, Hertuger af Saxen, og Godefrid, Bisp af Zwerin, med ham og alle deres Undersaatter og Yndere skulde nu være enige og fornøiede med ham i Henseende til alle de Sager og Tvistigheder, som havde været mellem dem, i det deres Venner paa begge Sider, som de hertil havde udvalgt, havde sluttet et Forlig udi Sewan den 22de Julii mellem Kongen og dem, saa at fast Venskab og stadig Fred skulde være dem imellem, og havde da bemeldte deres Herre (Dominus noster) forskikket, at Befæstningen Sewan med det Halve af Landet, som fra gammel Tid havde ligget dertil, skulde tilhøre ham selv og Arvinger, med Vasaller, Rettighed og alt Tilliggende for bestandig og frit, og være befriet fra al Tiltale af Nicolaus af Venden og hans Efterfølgere; ligeledes og i alt paa samme Maade afhændte han til ham Landet Carlant,

Eric Menved Aar 1301.

Eric Menved Aar 1301.

lant, som det forhen havde ligget under Herskabet Rozstok, og skulde Nicolaus nedbryde og nedkaste alle de Befæstninger han der havde; ligeledes skulde skee med Landskabet Gnojen, hvoraf Kongen dog pantsatte til ham den halve Del for 2000 Mark Sølv, saa at han med ham skulde besidde den halve Del af Vasallerne, Rettigheden og Indkomsterne, indtil han igien havde oppebaaret bemeldte Summa, og skulde alle de Befæstninger, som de begge der besadde, nedbrydes inden den 26de Julii, nemlig Sulte, Tessyn, Dobisdorp og Lawe. Derimod skulde Nicolaus beholde Landet Werle med sine Grændser, som det var, da det blev pantsat til Herrerne af Rozstok, undtagen Marken ved Sewan. Alle de Fanger Kongen nyligen havde giort, og som holdtes fangne paa Slottet Tessyn, skulde Kongen lade fri, om han kunde (da de, som havde fanget dem, venteligen tilegnede sig dem, og vilde have Løsepenge for dem) eller og en Pengesum for dem beregnes Nicolaus paa det halve af Landet Gnojen; dog skulde de ei løslades, som Kongen havde overladt til Borgerne i Rostok for 2000 Mark Slavisk; ligeledes blev det afgiort om Ridder Nortmans Søn, saafremt han ei paa anden Maade kunde befries, end for 600 Mark Penge eller mindre. Til Borgerne i Rostok lovede Nicolaus og at tilbagegive eller dog at erklære for ugyldig deres Forskrivning paa en vis Summa Penge under Stadens Segl i Henseende til en ham belovet Afgift (Talie). Enhver skulde som for Krigen, nyde sit Gods, og kunne trygt boe paa det, og alene tiene den Herre, hvor han personligen boede, og aflægge Huldskab og Mandskab (homagium) til de Herrer, i hvis Herskaber han besad Gods. Enhver skulde have overalt fri og tryg Reise i sine Forretninger. Hans Herre (Kongen) lovede for alle Moltkerne, og han (Nicolaus) for dem af Scakenbork, at der skulde

være

være fast Enighed mellem dem; men om dog nogen Klagemaal opkom imellem dem, saa skulde de stande til Rette for den Herre, hvor de boede og besadde Gods. Da dette Document er saa vigtigt, viser, hvor stor Fremgang Kong Erik giorde i Meklenborg, og tilligemed giemmes paa Pergament i det kongelige danske Geheime-Archiv, saa har jeg ladet det trykke bagved.

Erik Menved Aar 1301.

Den 3die Sept. overlode de Markgrever af Brandenborg Otto og Conrad Afgierelsen af de Stridigheder mellem dem og Herre Nicolaus af Verle til deres Fætter Kong Eric, saa at hvad han sagde, derved skulde det blive; og den 18de December udgave de i Ratecov deres Brev, at den Sone, som Kong Eric og Herre Henric af Meklenborg giorde med dem paa Herre Nicolai af Verle hans Vegne, den vilde de fast holde, og det samme skulde Kong Eric og han igien giøre dem, al Aarsag til Krig skulde være nedlagt, hvad Misforstaaelse efter den Dag kunde indfalde mellem dem og Nicolaus, den overgave de til Kongen at afgiøre imellem den Dag og Pindse, til at forlige og rette, og hvad han giorde, derved skulde det blive, og i hvilke Artikler forrige Sone ei var fuldgiort, der skal den i denne fuldkommes. Hvitfeld p. 317 henfører dette Brev til 1302, men jeg troer, at det hører til 1301. Den 21de December forskrev Herre Nicolaus af Rostok sig (Hvitfeld p. 316-17) til Kong Eric at blive hos ham imod alle hans Modstandere, baade i Riget og udenlands, og vilde Hertug Otto af Stetin, eller Markgrev Conrad af Brandenborg, eller deres Børn sætte sig derimod, eller giøre ham nogen Skade, da skulde Kongen af Danmark forsvare ham med Magt, om det Gode ikke kunde hielpe. Ja efter Hvitfeld p. 316 afstod Nicolaus endog Rostokker By og Land til Kongen, og fik igien en Del Penge samt Gods i Danmark; men er dette skeet, da

Eric Menved Aar 1301.

hører det til senere Tider. Chemnitz (ap. Ungnade p. 83) og Franck (l. cit.) derimod sige vel, at Kongen lod ham beholde Ny-Kaland i Venden uden Lehnspligt, og maaskee til Livgeding for hans Gemahlinde, samt gav ham Gods i Blegind, Jylland og Lolland, men sige allene, at dette skede, fordi han gav sig under ham, og ei fordi han afstod reent Landet, hvorom de ei tale et eneste Ord. Mig forekommer det, at Kongen er forbleven Aaret ud i Venden.

Frue Johanna, Enke af Gudmund Litle, skiænkte udi Lund til dets Kapitel (Magnus Matthiæ p. 99) Landsbyen (oppidum) Krumholt, beliggende i Froste Herred, Hardløse Sogn. De Riddere Nicolaus Magnussen, Præfectus (Gielker), Johan Karlsen, Andreas Niclessen, den Væbner Jacob Jon Litlesen, og Nicolaus Tuesen hang deres Segl for.

Den 26de November skiænkte udi Esrom Atto, Præst i Tybyrke, Broder til Nicolaus, som havde staaet ved Bi͏ysthorp Kirke, en Gaard og Grund i Lucøgha af 4 Øre og en halv i Jordskyld, med sin Besætning (cum instructionibus suis) af 2 Heste, 2 Stude, 2 Køer, 10 Faar, 10 Læs Byg, 6 Læs Rug og 4 Læs Havre, til bemeldte Esrom Kloster. Seglene af de Præster Johan, kaldet Bylla af Synborgh, og Nicolaus af Esbernthorp bleve forehængt.

Ridder Joseph Magnussen vel fortient af Roskilder Kirke, døde (Lang. II. 296) den 8de Februar efter Roskilder Gavebog (Lang. III. 269), men efter den lundiske (ibid. 489) den 21de, og blev begraven hos Dominicanerne i Lund. Paa hans Dødsdag maatte Kapellanerne ved hans Alter, som var de hellige Tre Kongers, give aarligen 2 Mark til Offer i Choret. Efter et Diplom af 1311 (Langeb. III. 489 Not. r.) skal han være bleven elendigen dræbt i Lund.

Den

Erik Menved Aar 1301.

Den 24de Julii døde (Lang. I. 295) Nagrus, kaldet Foot, Erkedegn i Roskilde og Mester i Decreterne, det er den canoniske Lov; den 3die November Peter Ramloson, Kanik og Sacristan i Roskilde; den 5te May Ridder Thordo, kaldet Thaat (Lang. III. 512. IV. 40), hvis Hustru Frue Botildis døde den 22de November (Lang. III. 571), uden at man veed Aaret, og blev en Gaard i Øthesløf givet til at holde hendes anniversarium ɔ: aarlig Messe paa hendes Dødsdag, ligesom han for sin gav en Gaard i Getinge til St. Laurentii Kirke i Lund, og til Erkesædet en Gaard i Nybølæ, fordi han af det havde i sin Livstid oppebaaret mange Tienester.

Den 10de Mars døde Andreas Thorkilsen, Kanik i Lund (Lang. IV. 33. M. Matthiæ Series p. 100), som gav 3 Gaarde i Bæltingæ, Wraghæthorp og Bialthorpmaklæ til St. Laurentii Kirke i Lund, for der at oprette et Alter; saa gav han og did en Krambod.

Peter Ketelsen, en Minorit, afskrev for deres Kloster i Kiøbenhavn den store Concordanz over Bibelen (Lang. V. 515).

Erkebispens Fuldmægtig udi Rom indgav nu en Begiering mod Kongen (Lang. VI. 328-31) til Kardinalen Johannes Tit. Sanctor. Marcellin et Petri, som var udnævnt til "Auditor" i Sagen, hvorudi Meget af det Foregaaende fortælles og oprippes, og deriblant Ísarni Dom, som Kongen og hans endnu ei havde villet opfylde, men satte sig bestandig imod, ligesom han ei heller havde villet tale med Erkebispen, ei heller give ham Tryghed at være i Riget, eller for Kirken og hans Gods, uden allene paa 3 Maaneder, ja i Anledning af Dommen havde han erklæret Erkebispen, hans Anhængere, og endogsaa Klerkerne for at være landflygtige af Danmark, samt skilte hans Anhængere ved alt deres

 verd-

Eric Menved Aar 1302.

verdslige og geistlige Gods, og offentligen ladet forkynde, at ingen maatte efter bemeldte Tid komme til Erkebispen, sende ham Breve, Bud eller noget, eller bevise ham nogen Hielp eller give ham Raad, under Forlis af Hoved og Midler, hvorover han havde maattet begive sig til Hammershus paa Bornholm, hvor han var ligesom beleiret. Efter Isarni Bortreise havde Kongen frataget Erkebispen paa Markedet i Skanør 1000 Mark Selv, som han havde sendt did for at indkiøbe sig det nødvendige, og ligeledes frataget ham 700 Mark skaansk Mønt, som Erkebispens Fuldmægtig havde nedsat i bemeldte Byes Kirke. Over i et Aar havde han taget Erkebispens og Lunde Kirkes Gods og Indkomster i Besiddelse; hvorover Fuldmægtigen bad, at Paven vilde stadfæste Dommen, befale, at Indkomsterne for et Aar maatte tilbagegives, hvilke skattedes for 4000 Mark purt Sølv, saa og de fratagne 1000 Mark Sølv og 700 Mark skaansk Mønt, samt Kongen derfor belægges med billig Straf; at Kongens Beslag og Forbud maatte hæves, og Erkebispen og Anhængere faae fuld Tryghed; og som Kongen havde i to Aar og derover foragtet Dommen, samt Bandsætningen og Forbuddet ved Isarnus mod ham, hans Broder Christopher, adskillige Misgierningsmænd (malefactores) og Danmarks Rige, saa bad han, at disse Domme maatte afsendes til de omliggende Stæder og Riger, og de Fyrsters verdslige Magt kaldes til Hielp, som vare den romerske Kirke hengivne, paa det Kongen og de Bandsatte kunde ved Frygt drives til at vende tilbage til bemeldte Kirkes Skiød. Tilsidst bad han om Interesse af Skaden og Omkostninger, hvilke kunde ansættes til 1000 Mark purt Sølv. Kardinal Præst Gentilis af St. Marco skrev den 13de Jan: (l. cit. p. 354) fra Lateran til Bisp N. (venteligen det samme som N. N. efterdi Johan var død) af Roskilde

eller

eller hans Vicarius, ved en Præst P. af Roskilder Stigt og Medelby Sogn, om at han havde givet ham Afløsning, fordi han var faldet i Band, ved at have fortsettet Gudstienesten imod Concilii Slutning, efterat Erkebispen var fanget, men Forbuddet dog endda ei stadfæstet af Paven, og forkyndt ved hans Nuncius, paa Vilkaar, at han herefter holdt det, og opfyldte den sig af Bispen paalagde Poenitense. Kardinal-Diaconus Matthias af St. Maria in portu gav ved sit Brev fra Lateran af 4de April (l. cit. p. 355) til St. Claræ Kloster i Roskilde, Dronning Ingeborg, efter hendes Begiering, Tilladelse 3 Gange om Aaret at besøge det i sine inderste Dele med 10 anstændige Qvinder, og med Tilladelse af Nonnerne og deres Visitator; dog at hun og ingen af hendes Følge spiste eller blev Natten over i Klosteret, hvilket var imod dets Regel. Uden Tvivl hører ogsaa til dette Aar Pavens Brev (l. cit.) fra Lateran af 7de December til Bispen i Reval, hvorved han efter hans og Kleresiets Begiering, der gav Tilladelse, uagtet Forbuddet, at Gudstienesten maatte holdes i Reval By og Stigt, eftersom Troen var endnu ny der, og Indvaanerne ei ret befæstede deri, saa at det kunde være at befrygte, at de vilde falde fra den, især da Russer, Kareler, Ingreer, Warthener (mig ubekiendte og maaskee urigtigt skrevne) og Lithauer, som vare deres Naboer, opmuntrede dem dertil. Samme Dag tilskrev han og Erkebispen af Riga, og Bisperne af Dorpt og Oesel (l. cit. p. 356) om at staae den danske Konges Vasaller i Estland bi imod Hedningene, som søgte at udrydde dem.

Magnus Matthiæ vil (Series Episcop. Lund. p. 100), at Erkebisp Jens Grand kom først i dette Aar tilbage til Bornholm, og Hvitfeld (p. 317), at det ei skeede førend den 22de December; men er denne Dag rigtig, da er det vel skeet i forrige Aar,

hvil-

Eric Menved. Aar 1301.

hvilket og synes at bekræftes ved det Sted af de nestvedske Aarbøger jeg haver anført under 1300, at da kom Erkebispen tilbage til Lybek, hvortil kommer, at han i dette Aar fra Bornholm forkastede Florentii Valg til Bisp i Roskilde, som uden Tvivl skeede i forrige Aar, hvorpaa han i Florentii Sted udvalgte Mester Olav til Bisp, stadfæstede ham, og sendte ham til Roskilde Kirke fra Bornholm (Lang. I. 249. II. 175. 636. IV. 25. V. 626).

Ughellus vil (Italia Sacra Tom. I. p. 86), at Kardinal Nicolaus Bocasius af Tarwisis, Bisp i Ostia, blev af Paven sendt som Legat til Polen, Dalmatien, Croatien, Danmark (Dacia), Sverrig (Svecia), og Ungarn (Panonia), men det er uden Tvivl en Vildfarelse; thi Raynaldus siger (ad ann. 1301. n. 4. p. 550), at han blev sendt til Polen, Dalmatien, Croatien, Rascia (hvoraf Ughellus uden Tvivl har giort Dania eller Dacia), Servia (hvoraf han har giort Svecia), Lodomirien, Galatien (Haliiz), Cumanien og Ungarn, som der og staaer i Pavens egen Bulla (l. cit. ap. Raynaldum).

Den 4de Marts afsagde Isarnus, som nu værende Erkebisp i Riga, den Dom (Arndts Liefl. Chron. II. p. 73. 74. Gadebusch Li. A. Jahrb. I. p. 351-52), at begge Parterne, Erkebispen og den tydske Orden, skulde lade al Kost, Tæring og Skade gaae lige op mod hinanden. Ei over 10 Brødre maatte paa engang blive i Byen Riga, ei heller maatte de have mange Betientere hos sig, eller holde hemmelige eller offentlige Samlinger, og ei anlægge Taarne eller Skandser i Byens Grændser. Ordenens Skibe skulde have fri Fart igiennem Bybroen; hele Landet tilhørte Paven, og var kun forlehnet Ordenen til at forplante den christne Troe, og derfor maatte ingen ny Told anlægges. Paven vilde selv dømme, i Henseende til det Gods Borgerne havde frataget Ordenen paa

Byens

Erik Menved Aar 1301.

Byens Grund, saa og hvad Ordenen havde frataget dem i Lifland og Kurland. Kirke-Regimentet tilhørte allene Erkebispen og hans Eftermænd. Handel og Wandel skulde være fri for begge Parter. Blant Underskriverne forekommer Bisp Henric af Reval, Esger Jul, Kanik i Ribe, Kongens Fuldmægtig, Henrik af Lybek, Kanik i Ribe.

Den 1ste Februar stadfæstede Herre Henrik af Meklenborg ved sit Brev i Wismar (Schrøders Wismar. Erstlinge p. 279) Gaven af Landsbyen Tarnewitz til Rhenveld Kloster ved Ridder Ludolph Negendanck med hans Hustrues og Arvingers Samtykke for 600 Mark slavisk (hvilket Franck (Meklenburg lib. V. p. 168) beregner til 800 Rigsdaler Species), hvilken han havde i Lehn af Herre Henrik, og befrier han Klostret, i Henseende til den for al Tieneste og Paalæg, undtagen for Landets Forsvar, kaldet Landevern, om fiendtlig Indfald skeede. Blant Underskriverne forekomme de Ridders Hendenric og Otto de Lü, og Johan Storm.

Udi Hamborg den 10de Februar solgte Grev Adolph af Holsten og Schavenborch (Scheidt vom Adel p. 119) til Nonneklostret "Vallis virginum" en Del af sin Mølle i Hamborg med sine troe Vasallers modne Raad.

Raadet i Lyneborg gav den 6te Julii ved deres Brev tilkiende, hvorledes en Borger hos dem havde mageskiftet en Saltpande i Saltværket der med Klosteret Reynevelde.

Udi Oldenborg den 15de August bilagde Johan og Gherhard, Grever af Holsten og Stormarn, Grændse-Stridighederne mellem sig og Cismar Kloster, beskreve Grændserne, og lode opkaste en stor Grøft og smaa Høie, og tillagde det noget Land, nemlig Marsken ved Reetwisch, med Samtykke af Gherard og Valdemar,

Eric Menved Aar 1301.

demar, Grev Gherards Sønner, hvorimod Klostret gjengav Landsbyen Tereze med Mølle. Blant Vidnerne forekommer Henric af Qvale, og Marqvard Ratlave.

Erkebisp Gyselbert af Bremen stadfæstede (Westphal. IV. p. 3280-81) Helliggeisties Hospital i Kiel, og paalagde dets Brødre og Søstre kun de almindelige Regler af Kydskhed, Eiendoms Frasigelse, den hellige Dragt og Lydighed mod Hospitalets Forstander (magister). Geistligheden, Ridderne og Lægmænd i Kiel gave den og en Anordning (l. cit. p. 3277-80), hvorefter de, som begave sig did, og gave alle deres Midler did, skulde underholdes. Istedet for de 7 Horæ, skulde Brødrene og Søstrene der hver Dag sige 7 Pater noster for hver Hora; for hver afdød Broder og Søster skulde de læse 3 Psaltere, om de vidste dem, hvis ikke, da læse 300 Gange Pater noster. De maatte ei have flere end 3 Retter paa Bordet. Dersom nogen Broder eller Søster begik Skiørlevnet, da skulde dem paalægges Faste, og de pidskes paa bare Legemet, Brødrene af Brødrene og Søstrene af Søstrene. De øvrige Regler forbigaaer jeg, da de ere af mindre Betydenhed.

Den 26de August stadfæstede Erkebisp Gyselbert i Bremen Hamborger Kapitel dets Privilegier (Staphorst II. p. 57 et 557) og blev herved den langvarige 28 Aars Strid endt.

Hertug Otto af Lyneborg sendte, efter Tilskyndelse af Bispen og Kanikerne i Lybek, en meget stor Del af sine bedste Krigsfolk, nemlig 300 Ryttere, mod Byen den 31te Julii (Continuat. Alb. Stad. p. 26-28. Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 236-38), og dreve de Dagen efter en stor Mængde Heste og Køer bort, samt brændte og plyndrede en Del Landsbyer, hvorover Hahn, Byens Advocat, drog hasteligen ud imod dem til Stubbendorpe, med faa Dravanter og Borgere til Hest, i alt 100; men en temmelig Del

slet

ket bevæbnede Fodgiængere, dog i den første Drabning faldt han og 100 Fodfolk, men en stor Del pantserte Heste af Fiendens bleve ved Borgerne dels drabte, dels førte til Byen. Eric Menved Aar 1302.

Den rygiske Fyrste Wizlav afskaffede den haarde Skik, at alle Nærværende, eller i Nærheden Bosatte, maatte bøde for om Nogen kom til Skade ved et Dyr, ved et Træ eller Steen, som faldt paa ham, om han hastigen døde; men for denne Befrielse maatte og hans Undersaatter betale ham 19723 Mark.

Stridighederne mellem Erkebisp Jorund af Nidaros og hans Kapitel ginge alt videre og videre (Torfæus IV. 404), og havde Bandsættelsen især opbragt det, hvorover han indgav et Benskrift til Kong Hakon om, selv nærværende at undersøge Sagen, og at tvinge Kapitlet ved sin kongelige Myndighed, hvilket han og uden Vanskelighed erholdt, saasom han paa den Tid stod fremfor alle i største Naade hos Kongen. Førend dette havde Kapitlet bragt det saavidt, at Erkebispen var bleven indstævnet af Paven at møde for sig, hvorfor han og begav sig paa Reisen, men kom ei videre end til Paris, hvorfra han venteligen haver med Sendebud undskyldt sig hos Paven. Paa Tilbagereisen havde han i Brúges udi Flandern, beliggende i Tournay Stigt, en slem Handel med Johan Elger, Kanik fra Nidaros, som Kapitlet havde sendt for sig til Rom udi Stridighederne mellem det og ham, og hvilken han den 30te Julii lod paa offentlig Gade i Brúges anholde, og med Vold slæbe i Fængsel, men maatte Dagen derpaa sætte paa fri Fod, efterat han havde stillet Borgen for sig, hvorpaa Johan gik med Provsten af Mariæ Kirke i Brúges til Erkebispens Vaaning, hvilken de fandt lukt. Men den 4de August indgav Erkebispen Klage over ham til Officialen af Tournay, beskyldte ham for adskillige Misgierninger, som han dog ei nævnte,

Eric Menved Aar 1301.

og forlangte, at Decanus i Brüges skulde holde ham i Forvaring, indtil Officialen kom. Decanus gik derpaa til Erkebispen og kaldte Kaniken for sig, hvorpaa Erkebispen beskyldte ham for Tyveri, og at have stiaalet noget fra sig i Tournay Stigt, forlangte og, at han skulde holdes fast, indtil han han gav det igien, men Kaniken nægtede det aldeles, hvorpaa Decanus udsatte Sagen til den 11te August; men imedens lavede Erkebispen sig til sin Bortreise til Norge, og havde i Sinde, som der sagdes, at fange Kaniken, og at føre ham med sig paa Skibet han havde hyret, til Norge; overalt drog han did bort, førend Sagen blev bragt til Ende. Og om alt dette, udgav Decanus i Brüges den 19de August sit Brev. Heraf maa man slutte, at Kong Hakon ei kom, med et stort Følge af Geistlige og Verdslige til Tronhiem, før i September, hvor han kaldte Erkebispen med alle hans Modstandere, Borgerne og Landsfolket, til et Concilium udi Sommer-Paladset. Ako, en meget lærd og veltalende Magister, som længe havde studeret udenlands, kom med Kongen, sad lige for hans Stol, og havde en Bogstok ved Siden af sig; thi han var beskikket til at tale: Kongen og Erkebispen sadde da hos hinanden paa Thronen, paa Kongens Side sadde Ridderne og de Store i Landet, paa Erkebispens Lydbisperne, Abbederne, Kanikerne og Præsterne. Paa Gulvet sad hele Almuen, og deriblant ogsaa Laurentius iblant dem der holdte med Erkebispen. Ako bad da med en sagte Stemme om Gehør, og fortalte derefter vidtløftigen paa Latin, hvorledes saavel geistlig som verdslig Øvrighed skulde forholde sig mod deres Undersaatter; siden paa Norsk om Undersaatternes Pligter og Lydagtighed mod Øvrigheden; man burde ei aleene ære den gode og retfærdige, men ogsaa den haarde og vanskelige; hvilket han beviste med Pauli Ord, hvorved Oprør lignes med Afgudsdyrkelse; derefter

efter gik han løs paa Kanikerne, og søgte at bevise, hvor stor Straf de havde fortient ved at sætte sig op mod Erkebispen, og sluttede med, at de af den verdslige Magt burde belægges med lemlig Straf, hvorved han indjog dem stor Skræk. Da han holdt op, reiste Kongen sig selv, talte først paa Latin, og siden paa Norsk, og forelagde dem tvende Vilkaar: enten da de vare bandsatte af Erkebispen at blive landflygtige, med deres Anhængere og Staldbrødre, af ganske Norge og underliggende Lande, eller og strax at falde ned for Erkebispens Fødder, og at overlade ham hele Sagens Afgiørelse efter Kongens og Raadets Villie, og om de ei strax giorde det, da ei at forlade Concilium, uden at udstaae Straf. Ufortøvet nedkastede de sig paa Knæ, og overgave hele Sagen til Erkebispen. Dagen derpaa blev Forlig sluttet, saa at begge Parterne lovede Fred og Tryghed, og holdtes det ubrødeligen i tvende Aar, i hvilken Tid Laurentius vedblev at forrette Poenitentiarii-Embede hos Erkebispen, og levede i stor Naade hos ham og uden Fortred hos Kanikerne.

Erik Menved Aar 1301.

Dronning Euphemia bragte i dette Aar Ingeborg til Verden. (Lang. II. 197. III. 123. Torfæus IV. 404).

Den tydske Kone, som havde udgivet sig for den forrige Kong Erics Datter Margrethe, blev paa Nordnæs i Bergen levende brændt, og hendes Mand halshuggen, og siden brændt (Lang. et Torfæus loc. cit). Nogle holdt hende strax for hellig, og opbyggede en Kirke hende til Ære, samt opkaldte den efter hende; men saavel den geistlige som verdslige Øvrighed forbød dette strax offentligen: Et Vers blev giort herom paa samme Tid, hvilket Torfæus tilstaaer aldrig at have seet, men anfører derimod (p. 450); at 1319 døde paa Island Præsten i Breidabolstad Haflid, Steins Søn, som havde været den norske Kong Erics

 Skrif-

Eric Menved Aar 1301.

Skriftefader, og som bevidnede, at denne Kone havde, iblant andre Beviser hun anførte for at fare med Ret, ogsaa sagt, at da hun blev ført ud af Bergens Port, som hun og navngav, for at antræde sin Reise til Skotland, da havde denne Præst staaet ved Siden af hendes Fader Kong Eric ved Apostlernes Kirke, og begyndt at synge veni creator, da de andre holdt op med Sangen, og ført den til Ende, da hun bragtes om Bord, og Præsten bevidnede, at dette var saa skeet i Sandhed. Efter Absalon Beyer kom hun fra Skotland til Norge. Straffen synes vel haard, men saa straffede man paa de Tider. Ei mange Aar forhen bleve udi Meklenborg af To, der udgave sig for den borteblivende Fyrste Henrik, den ene drukner i Bützov, og den anden brandt i Sternberg, og i senere Tider lod Dronning Margrete paa Falsterbod brænde den, som udgav sig for hendes Søn Kong Oluf.

Dette Aars Vinter opholdt Kong Hakon sig i Bergen (Torfæus IV. 4 5). Herre Alf af Krokø, og Herre Sven Lange bleve tilligemed tvende Laugmænd paa Island; der vare Norske, Lodin af Bakke, og Bard Hogni Søn, sendte med kongelige Befalinger til Island, og stod i Brevet: at hver den, som brød hans Lov, skulde bøde 15 Mark, eller efter andre Annaler 5. Kanzler Bardr døde ved denne Tid. Paa Havet og sønder paa Island, ikke i Norge, saaes ved Begyndelsen af October en stor Comet. En vis Lokkland ødelagde Suderøerne, ihielslog sin Fostbroder Jon med Hustru og 2 Sønner, og desuden omtrent 5000 Mænd og 3000 Drenge og Piger. Saa skriver Torfæus IV. 405, men i de islandske Annaler staaer 11 "Skorar" Mandfolk og 7 "Skorar" Børn, og at han desuden brændte mange Bøigderz nu kommer det an paa, hvad man vil regne en Skor (Skare) for. Efter nogle og deriblant Flateyar Annalerne (Lang. II. 197) bestod den af 400 Personer.

Den

Den 3die April kiøbte Ranulfuir, Abbed af Munkelive, og alle Brødrene der 2 Mamatabol Jord af Kara Thosteinøsen for 9 Marker hvide (Sølvpenge) og 3 Laup (Løb) Smør, saa at 3 Marker hvide ginge for 1 Mark brændt, og 8 Ørtigh for Smøret. Den 18de December befole Bisp Eyvind af Aslo og B., Abbed af Hovedøy ved deres Brev fra Aslo de Kaniker af Bergen, Petrus Mata og Nicolaus Pila, at forføie sig til Stavanger og der ved Bands Tvang at bringe deres Dom af 14de Junii 1300 til Fuldbyrdelse, da hverken Bispen eller Kapitlet i Stavanger vilde rette sig efter den, men tvertimod vare geraadede i end større Stridigheder sammen end forhen.

Erie Menved Aar 1301.

Jon Ivarsøn gav (maaskee i dette Aar, thi Brevet er uden Datum) efter Kong Hakons Raad og Overlæg, 5 Øre Bols Jord i Baudangum, og Øres Bol i Svæinsrudi til Mariæ Kirke i Aslo for hans Søns Herre Ivars Siel, og at holde hans "Artid" (anniversarium). Kong Birger beskikkede den 14de May, paa Grund af sin Beslægtede Junker Valdemar, en Søn af den holstenske Grev Gerard, hans Klage over, at andre havde i Besiddelse hans Eiendele i Hattuna, som han havde arvet efter sin Moder (den svenske Kong Valdemars Datter), Herre Birger, Laugmand i Upland, og andre hæderlige (discreti) Mænd til fuldkommen at afgiøre dette, dog saa, at Valdemar kom til at besidde med samme Rettigheder, som Kong Valdemar havde erhvervet det efter sin Moder. Den 8de Julii gav Kong Birger til bemeldte Laugmand, sin elskelige Raad, 8 Skilling Jord i Finstadh. Udi Calmar den 1ste September overlod Fru Ingeburg, Hustru af Herre Benedict Pættersøn, Gaarden Harg, Gaarden i Malmø, og Møllen i Knutsbroe til sin Søster Margrete af Prædiker-Ordenen i Calmar, med Samtykke af sin Mand og

Eric Menved Aar 1301.

sin Søn Hakon Læma, hvilke Eiendele hendes Søster havde forhen overladt hende; dog paa Vilkaar, at de efter hendes Død skulde atter tilfalde hende og Arvinger, undtagen Mollen og Gaarden i Malmium, som skulde tilfalde Prædikernes Kloster i Calmar til Kirkens Vedligeholdelse. Hendes Mand og Søn, og de Herrer Magnus Karlsen og Thure Kærilsen, hang deres Segl for. Udi Calmar den 12te September giorde benævnte Ingeborgs Søster Margrete Gostavi Datter sit Testament, og deri stadfæstede foregaaende Anordning. Af det sees, at Herre Carl var hendes Broder og Herre Magnus Carlsen venteligen hans Søn, og at ovenmeldte Malmium laae i Metike, og altsaa ei var det skaanske Malmøe.

Russerne beleirede om Sommeren det i forrige Aar anlagde Landskrone ved Newa Strømmen, og som den desuden svage Besætning var ved Sygdom, foraarsaget ved slet Proviant, hensmeltet til 20 Personer, saa indtoge, opbrændte og forstyrrede de den. Forommeldte Comet saaes og i Sverrig ved Mikkelsdagstider, og havde da Flammer rundt om sig, og siden i 8 Uger Hale mod Vesten, og da var det Landskrone forstyrredes. Det var Storfyrsten Andreas Alexandrowitsch selv, som kom fra Novgorod, der indtog Landskrone. (Ericus Olai lib. III. 162-65. Hadorphs swenske Riimkrøniker p. 66-70. Jo. Magni Hist. Gothor. et Sveon. lib. XX. cap. 13. p. 746-47. Lagerbring II. p. 678-80. Petersb. Journal 1778. Vter B. p. 406).

Den 26de Januar blev en Stilstand sluttet mellem Kongerne af Engeland og Frankerige, hvorudi den skotske Konge Johan Balliot blev indsluttet (hvilket viser, at han ei døde forrige Aar, som Islænderne ville), dog giorde den engelske Konge mange Modsigelser, at han ei ansaae ham for Konge i Skotland. Udi

Kong

Kong Edvards Brev til Paven (Rymeri Acta Publ. II. 884) fra Kemeseye den 7de eller 15de May, hvori han søgte at bevise sin Ret til Skotland, anførte han blant andet, at de skotske Konger stode under Knud og hans Sønner Harald og Harde Knud, hvilke alle 3 regierede i Engeland, og det uden Modsigelse, undtagen at i Knuds 15de Regieringsaar satte den skotske Konge Malcolmus sig op imod ham; men Knud underlagde ham uden Møie. Anledningen, hvi Paven tilskrev Edvard, hvorpaa der er svaret, skal have været, at Robert Brus anklagte Edvard for Paven, at han uden Grund bekrigede og fordærvede Skotland. Eric Menved Aar 1301.

Efter Dlugos (Histor. Polon. pag. 900) saaes Cometen og saa om Hesten udi Polen i en hel Maaned; den viste sig i Skorpionens Tegn, og havde Halen mod Østen og Sønden.

Den 8de Januar skal Kongen (Atlas II. 316) have givet Slangerup By samme Frihed som Roskild havde, der da var den største i Landet. Han gav og siden (Atlas IV. 360) Borgerne i Randers fri for Told overalt i Riget, undtagen paa Skanør Marked, og 1311 forundte han dem samme Friheder og Rettigheder, som de havde i Valdemari 2dens Tid, indenfor Byens Grændser, i Henseende til Manddrab, Knivshug, Lemlæstelse, Ran, Vold, Husbrud 2c. Aar 1302.

Den 12te Marts overlod og skiødede i Viborg Bisp Johan af Aarhus til sin Søsterson (nepos) Nicholaus, kaldet Brok, Advocat paa Skanderborg, sin Gaard i Horsens med alt Tilliggende rørligt og urørligt Gods, hvilket han havde kiøbt af Kanikerne i Viborg; dette skeede i Overværelse af Kong Eric, som og af Følgende, hvilke herom udstadde deres Brev samme Dag: Junkerne Christopher og Valdemar, den førige danske Kong

Eric Menved Aar 1302.

Erics Sønner, Christiern, Bisp i Ribe, og Peder i Viborg, Knud Esbernsøn, Kongens Kammermester, Laurents Takkeson og Johan Lekki, Marskalker, Sven Rusticus, Gunnulf Svensen, Johan Mist, Johan Niclæsen af Østorp, og Esger Apysen. Dette Brev staaer i en Vidisse af den 18de April 1311, udstædder af Abbeden i Øm Kloster, Olav, Kanik i Aarhus, Prioren af Klosteret Rind, og Borgerne i Horsens.

Udi Keke den 1ste May tog Valdemar, den afdøde Kong Erics Søn, Indvaanerne i Kegæ under sin Beskyttelse (altsaa har Kege tilfaldet ham for hans Del i Arv) paa samme Maade, som hans Broder Kong Eric og de forrige Konger havde giort, saa at de skulde alene staae under hans Advocat (saaledes forandrer jeg villanus i Peder Syvs Afskrift) i Byen. Kong Eric udstædde den 2den Julii i Wordingborch sit Brev om, at en vis Swith, kaldet Rybbing, havde arvet efter sin Broder Arwid Rybbing, og i Kongens Overværelse forbunden sig til Præsten Herre Knud, Kongens elskelige Klerk eller hans Substitut, at ville lovligen svare for sig, for Kongen og Kongens Ret, i de Sager Præsten søgte ham for, og siden havde han og indfundet sig efter Kongens Breve, men ei svaret tilstrækkelig for sig; dog derefter havde han efter fire skriftlige Stævninger hverken selv mødt, eller ladet møde for Retten, hvorover han i Følge Landets Love var ved Herre Peder Jøneson, Gelker (præfectus) i Skaane, som Executor af bemeldte Sag, bleven giort fredløs. Efter dette døde bemeldte Swith, hvorpaa hans Arvinger mødte for Kongen i Halmstad og Laghøholm, og bleve da lovligen anbudne saavel af Kongen, som af Herre Knud, at tilfredsstille dem; men de vilde ikke, og forlode haardnakkede Retten (placitum), endskiønt de bleve ved Justitiarierne og andre agtbare Mænd venlig til at

rette

rette for sig; for denne deres Haardnakkenhed, som og for Sagen selv, tildømte Kongen bemeldte Herre Knud Godserne Siwisthorp og Tundrusæ, med alt rørligt og urørligt, i Halland ved de Herrer Acho Jønesson, forhen hans Drost, og Johan, Kongens Marskalk. Dette Brev indeholdes i en Vidisse af den 20de September 1344, udstædet i Lagholm ved Magnus, Konge i Sverrig, Norge og Skaane, hvori han kalder Eric excellentem et magnificum principem, og tilstaaer, at bemeldte Gods var ved Præsten Herre Knuds Død tilfaldet Kapitlet i Lund; Vidner derved vare: Herre Nicolaus Kyrning, Ridder, og Johan Christinesen, Kongens Væbner.

Eric Menved Aar 1302.

Den 26de August forbandt, ved deres Brev indenfor Rostok, sig Hertug Valdemar af Jylland, hans Broder Eric af Langeland, Fyrst Wizlav af Rygen, og hans Børn, Grev Gert af Holsten, hans Brødrebørn de Grever Adolph og Johan, Nicolaus, Herre af Verle, og Henric af Meklenborg, med Kong Eric af Danmark, Otto og Conrad, Marggrever af Brandenborg, og Kongens Brødre Christopher og Valdemar, at blive i en fast stadig Fred sammen; kom der Trætte mellem Marggreverne, eller Kongen og hans Brødre, da skulde Kongen have Magt det at skielne, til Minde eller Ret; men kom der Trætte mellem Kongen og nogen af dem, da skulde 4 af disse benævnte skaffe dem Ret imellem, 2 paa Kongens Side, og 2 paa den anden Parts, og det inden 6 Uger næstefter; men kunde 4 ei aflægge den Trætte, da skulde de alle komme sammen, og giøre klart inden 6 Uger efter at de andre havde skilt dem ved Sagen; den, som ikke vilde være tilfreds med deres Ed og Sigelse, den skulde de sætte til Rette; hvis der kom Trætte mellem Kongen, hans Broder Hertug Valdemar af Jylland, og hans Broder, eller Grev Gert af Holsten og Brø-

Eric Menved Aar 1302.

drebarn, Fyrst Wizlav den ældre og hans Børn, da skulde udnævnes nogle af deres Vasaller paa begge Sider til at forlige dem, ligesom imellem Kongen og dem, alt efter fornævnte Form, og de dog stedse blive i et fast Venskab; hvis nogen af dem ikke vilde lyde Retten, og hvad forordnet bliver i disse Sager, da skulde de alle staae den bi, som lider Uret; blive de forurooligede af nogen anden Herre, som ikke er i dette Forbund, da skulde den Angrebne komme for Kongen, og han forordne ham Ret eller Minde, og kunde det ei skee, da staae ham bi med sin ganske Magt. Dersom vores Herre og Konge (om saa har staaet i Brevet, saa kan dog herved ei have været sigtet uden til Hertug Valdemar og hans Broder Fyrst Wizlav, Kongens egne 2 Brødre, og i det høieste til Nicolaus af Verle, og Henrik af Meklenborg) af nogen anden uden vortes, end i dette Brev nævnet er, skeede utilbørlig Forfang, da skulde de alle staae ham bi til Minde eller Rette, eller og forhielpe ham med al deres Magt. De skulde og af al Magt hielpe til, at Kongen bekom Rostok og Rostokker Gebiet, med alt Tilliggende, efter den Afskeed og de Breve, som herom vare giorte mellem Kongen og Nicolaus af Rostok. Skade, at man ei endnu har opdaget Originalen af dette vigtige Brev, og at det allene findes paa Dansk hos Hvitfeld p. 317. (conf. Christiani Gesch. vom Schlesw. u. Holst. II. p. 375. Rudloffs Mekl. Gesch. II. p. 191). Efter det synes Hvitfeld dog at have Ret i, at Nicolaus af Rostok ei allene blev en Lehnsmand af Kong Eric, men endog at han ganske afstod sit Land til ham. Dette viser ellers, at Kong Eric haver da staaet i stor Anseelse, og at han, som vore gamle Skribentere vidne, haver været en mægtig og klog Herre. Skade, at han kun undertiden forhastede sig; thi det lader, at han haver været overilende og stræng, hvilket ofte fordærvede hans Sager, og

giorde

giorde ham stor Skade. Som en Følge af bemeldte Forbund var, at Rostokkerne, da de nu saae sig trængt af saa mange og mægtige Fiender (da de vendiske og meklenborgske Herrer havde hidindtil underhaanden styrket dem i at sætte sig imod Kongen) og deres Havn og Indsegling sperret, saa overgave de sig til Kongen (Hvitfeld p. 318), og svore ham Huldskab og Lydagtighed, hvorpaa han forlehnte Herre Henrik af Meklenborg med Rostok, hvilket denne bekiendte ved sit aabne Brev, og at han havde Slot, Fæster, Gods, Lehn, Sagefald i Forlehning af Kong Eric som hans Procurator (hvilket Gebhardi allgem. Weltgesch. XXXII. p. 564 maaskee retteligen oversætter ved Stadtholder) og ikke paa Grund af nogen Titel eller som et Pant, og forpligter sig og Arvinger til, naar det fordres af ham, at igien antvorde Landet Rostok til Kongen og hans Arvinger, efter det Forlehningsbrev ham er givet. Skade, at dette vigtige Brev ogsaa er borte, eller ligger endda skiult. Men denne Sammenhæng viser, at Nicolaus af Rostok ei mere besad Landet, og giver tilligemed Aarsagen tilkiende, hvi Henrik holdt med Kongen. Ved alt dette bortfaldt den Forening, som den 27de Januar var udi Wismar indgaaet (Franks Meklenburg lib. V. pag. 171) mellem de Herrer Nicolaus af Werle, og Henrik af Meklenborg, for saavidt det vedkom Nicolaus af Rostok, nemlig, at om han igien blev indsat i sit Herskab (Dominium) og blev ved at være Herre (Dominus) deraf (hvilket synes at vise, at han da ei besad Landet) og vilde med sine Vasaller, Stæder og Fæstninger, forene sig med dette Forbund, saa skulde han i Henseende til Formynderskab og Arv i Herskabet Meklenborg, have den Del, som tilkom ham med Nicolaus af Werle. Men de øvrige Poster om at Nicolaus af Werle skulde være Formynder for Herre Henrics Livs-

Eric Menved Aar 1302.

Eric Menved Aar 1302.

Arvinger, om Henric døde førend han, indtil de fyldte 12 Aar, eller og, saafremt Henrik døde uden Børn førend Nicolaus, da skulde denne arve hans Herskab og Byen Wismar med fuld Ret, bleve ved Magt (Gerdes Sammlungen p. 671).

Udi Aarhus den 10de September bevidnede Kongen ved sit Brev (Lang. VI. 417), at Magnus, Erkedegn i Aarhus, havde i Retten for ham skiødet til Kanikerne i Aarhus deres Bord 4 Kramboder (Tabernæ), beliggende paa Aarhus Torv.

Den 24de September var Kongen atter i Worthingeborgh, og bevidnede der ved sit Brev, at Johan Akæsun havde til Herre Henrik Falkænhaghæn pantsat 5 Øre Land i Skyld, som han eiede i Fænismarkæ (nu Fensmark i Tybierg Herred) for 100 Mark sielandske Penge; dog saa, at han til Mikkelsdag næste Aar maatte igien indløse dem for 120 Mark Penge, Aaret derpaa igien for 140 (altsaa gav man den Gang 20 Procent), og om han da ei giorde det, da skulde den Eiendom tilhøre Herre Henric.

Birger, de Svenskes og Gothers Konge, giorde ved sit Brev af 7de October bekiendt, at da han af troværdige Mænd havde erfaret, at hans kiære Broder Eric, de Danskes og Slavers Konge, havde imod Retfærdighed og Fædrenelandets Love mangfoldigen bebyrdet, og ved andre ladet betynge, de ædle Mænd og Herrer, Grev Jacob af Halland, Peter Jacobson, Junker Nicolaus og Johan Peterson, for nogle Sager, hvorfor de vare fredløse og flygtige fra Danmark, saa havde han efter Begiering og Forlangende af sin elskelige Broder den berømmelige Fyrste, Herre Hakon, Norges Konge, oprigtigen lovet bemeldte Adelsmænd, at han vilde for dem og deres Børn troligen arbeide, ved at søge at stifte Forlig (placitare), og tilstaae dem fornøden Hielp, saa at de kunde faae Ret for de dem tilføiede Fornærmelser

og

og Skade; og giøre lovmæssig Undskyldning for de dem tillagde Sager, efter Gud og Retfærdighed og som der stod i de danske virkelige og vedtagne Lovbøger, saa og tilstod dem og Børn Tilflugt i sit Rige om det behøvedes og de fandt det beleiligt, og han vilde med sin Yndest og Raade ei forlade dem. Hans eget Segl, saa og hans Broders Hertug Erics, Marsken Herre Thorkils, og Herre Abern Sixteinsons, hans Raads, bleve forhængte. Saaledes er Indholden af dette mærkelige Dokument hos Bartholin, hvilket er trykt af Thorkelin (Analecta p. 76-77). Efter en Afskrift, som Langebek har afskrevet 1736, og hvorpaa stod, at Originalen fandtes over Kiøbenhavns Ministerii Conventhuses Loft i en gammel Kiste, hvilken venteligen opbrændte i den store Ildebrand 1728, har Birger nævnet: Grev Jacob, Peter Jakobsen, Jakob Blafod, Stigot Nickessen, Therkil Magnussen, Riddere, saa og Johan A'w (maaskee Awesson eller Awesen), Andreas Stigotsen, Johan Povlsen, Henrik Askersen og Nicolaus Blafot, og mange flere; men da adskillige af disse vare forhen døde, saa viser det, at denne Afskrift er urigtig, uagtet den i det øvrige kommer overens med den anførte.

Eric Menved Aar 1302.

Udi Odense den 20de November paatog Kongen sig ved sit Brev at betale til de ham kiære Borgere af Rostok (altsaa maa den for denne Tid have overgivet sig til ham) 15000 Mark slavisk Mønt udi Byen Rostok, hvilke hans kiære Frænde Herre Nicholaus af Rostok var fra gammel Tid af dem skyldig, saaledes at han næste Aar til Mariæ Himmelfartsdag skulde betale den 7500 Mark, og 1304 til samme Fest de øvrige, og til samme sidste Termin desuden 10 af hvert 100; og i denne Henseendeginge for ham i Borgen hans Brødre de Junkere Christopher og Valdemar, og følgende hans Vasaller, Riddere og Væbnere af Danmark:

Eric Menved Aar 1302.

mark: Eric, Hertug af Halland, Knud hans Kammermester, og 160 andre, som alle nævnes, og blant hvilke forekomme følgende Slagter: Mandthorp (Manderup) Juul, Hak, Litle, Friis, Ralf, Muly, Ræf, Brok, Raas, Galt, Kuut, Baat, Lang; desuden en Junker Albert, og en Nicolaus Ploghpænningh, et mærkeligt Tilnavn, da det er det samme, som Kong Eric Valdemarsøn førte, og hvilket kan bringe en paa de Tanker, at det ei betyder det man almindeligen mener; alle de øvrige kaldes enten efter deres Fædre, som Niclæssun &c., eller og efter deres Gaarder, som Andreas af Hoghby, eller og efter andre ubekiendte Ting. Man seer heraf med Vished, hvor talrig den danske Adel da var. Af Slavien lovede for ham hans Frænde Herre Nicholaus af Rostok, og 19 Vasaller, hvoriblant Johan og Conrad Moltikæ, en Levitzowe, en Preen, en Skele; samtlig lovede for ham, at hvis han feilede i nogle af Betalings-Terminerne, saa skulde han, hans Broder Valdemar, og fornævnte hans Vasaller, de Sielandske gaae ind i Nestved, de Skaanske i Lund, de Fyenske i Odense, de Jydske i Ribe og Viborg, og de Tydske i Rostok, og ei gaae ud, førend den hele Summa blev betalt; hans Broder Christopher havde derimod Frihed til at gaae ind, enten i Lund eller Nestved, under samme Vilkaar; men om det skulde giøres fornødent, at Knud Kammermester maatte gaae ud af Nestved, saa skulde en anden Ridder imidlertid gaae ind i den; men i Tilfælde af Krig udenfra, maatte Kongen selv, hans Brødre, og alle de andre gaae ud, indtil den var afgiort; men derpaa atter stille sig ind der. Kongens eget, hans Broders og Herre Nicolai af Rostok Sigiller bleve forhængte. Efter dette at dømme, maa Kongen da have holdt Danehof i Odense. Til Slutning haver Herre Henrik af Meklenborg skre-

skrevet, at han haver seet dette Kongens aabne Brev, som i alle Maader var fuldstændigt, og intet deri udstroget. Nettelblad haver ladet trykke dette betydelige Document (Rostocker Nachrichten 1753 p. 25), men ufuldstændigt, hvorover jeg efter den Afskrift Langebek haver taget deraf 1754 efter Originalen af Rostok Byes Archiv, haver ladet det trykke bagved.

Eric Menved Aar 1302.

Olav, kaldet Lungæ, tilstod den 13de Februar ved sit Brev i Roskilde, at han, hans Moder og hans Broder Johan vare skyldige til St. Claræ Kloster, hvor to af hans Søstre vare Nonner, 40 Mark gangbar Mønt; men som hans Moder og Broder havde betalt ham deres Del, saa paatog han sig den hele Gield, og satte til Pant sine 2 Gaarder med Mellen i Ølby og 1 Gaard i Wiskyslæ, saa at den halve Del skulde betales paa det andet Thing efter Mariæ Renselses-Fest i næste Aar, og den anden halve Del til samme Tid Aaret derpaa; hvis han dette ikke giorde, skulde Klosteret beholde Gaardene.

Herre Henrik, en Søn af Johan Brunswich, giorde den 22de April sit Testament i Lund, hvorved han valgte sin Begravelse i St. Andreæ Kirke i Lund, og gav en Del Penge til alle Kirker, Klostere og Præster der (conf. Hvitfeldts Bispekrønike p. 66. M. Matthiæ Series p. 100); det mærkeligste deri er, at han desuden gav til sin Dreng Peder, sin graa Kappe; til Asker Brygger en halv Mark Penge; til Otto 2 Støvler; til Lucie 1 Seng; til Botilde sin brune Trøie; til Ketoløgh 1 Pels (Pellicium); til Sieleneßs for sig en Krambod paa Torvet, midt imellem Borgeren af Lund Mathæus Joonsen hans Krambod, og hans egen Halvbroders paa Moders Side Mathei, og vilde han, at af dens Afgivt skulde tages 2 Øre Penge aarligen at uddeles blant de fattige Skoledisciple, og 2 Øre til Kirkens Bygning

Eric Menved Aar 1302.

ning i Lund; til Executores indsatte han Matheus Joonsen, Hartlev og Johan, begge Broch, Borgere i Lund. Hans eget Sigil og hans Halvbroders Nicolai paa Moders Side bleve forhængte.

Den 27de April tilstod Peter Giurthsun ved sit Brev i Roskilde, at han havde skiødet til St. Claræ Kloster, hvor hans Søster opholdt sig, Aar 1295 paa Ramsyo Hæraths Thing alt hvad han eiede i Svensthorp Skov, og til desmere Bestyrkelse havde han ladet for dette Brev hænge Seglene af Peder Saxæsun, Provst i Roskilde, Olav Biørnson, Kanik der, Benedict, Advocat i Roskilde, og sit eget.

Peder Saxæsun, Provst i Roskilde, Benedict, Advocat der, og Johan, kaldet Franz, Møntmester der, bevidnede ved deres Brev, at Klaus, Muurstenbrænder (formator laterum), havde for dem tilstaaet, at have den 6te May indgaaet en Forening med Nonnerne af St. Claræ Kloster, at han skulde have for hvert 1000 Sten, beregnede efter det store Hundred, til at opføre en Muur, 12 Øre Penge, og til hvert 1000 lægge 100 halve Stene, tienlige til Muur, men for hule og gode Teglsten til Tag skulde han have 29 og en halv Mark Penge; men for de mindre gode, men som dog kunde bruges til et almindeligt Tag, 10 Øre; men alle Stykker af begge Slags Stene skulde tilhøre Nonnerne; Teglstenene skulde han giøre glasserede i Midten, om Nonnerne vilde anvende den Bekostning paa dem, og uden deres Samtykke maatte han ei lade nogen Sten komme bort; til Arbeide maatte han fra Begyndelsen have fra Søstrene alle fornødne Værktøi, nemlig en Karre, en Hiulbør med 6 andre almindelige Bærebører, 1 Ryt Hakke, 2 Spader (fossoria), 2 Spande (urnæ), 2 Sold (capisteria), og 4 Forme til begge Slags Sten. Han var forbunden til at

grave

grave Leret, at føre det til Stenhuset, paa sin Bekostning at holde alle Arbeids-Drengene, at danne Stenene, overskiære og klappe (componere) dem, opfylde Ovnen, brænde dem, ei anvende noget af Kullene til sit eget Brug, eller paa anden Maade slæbe dem bort, men være forsynlig med Brændet; fra Ovnen skulde han føre Stene paa en Længde af 10 Alen, men Brændet skulde bringes ham til, og hugges efter hans Villie. Paa Haanden havde han faaet 20 Mark, hvorfor han skulde giøre Regnskab inden forestaaende Olavs Fest; ugentligen skulde han have 3 Mark, om han holdt 6 Drenge, og 4, om han holdt 8; Foreningen skulde han holde, indtil de 20 Mark vare medgangne, og siden faae det halve før Stenbrændingen, og derefter det andet halve; han skulde og for sit Arbeide faae 1 Koe, 1 Hest og 1 Lispund (talentum) Byg. Erik Menved Aar 1302.

Den 19de Junii bevidnede Olav Lungæ ved sit Brev paa Ramsyo-Harœths Thing, at han den Dag havde skiødet til St. Claræ Kloster sin nordre Gaard i Ølby af 17 Skilling Jord. Denne Olav Lunges Fader skal og have hedt Olav Lunge. Samme Dag skiødede han det og sin søndre Gaard i Ølby af 16 Skilling Jord, men under Navn af et Mageskifte, da han fik igien 3 Øre Jord i Hokogh i Stethems Hæræth. Den 28de September overlod Mester Olaus, udvalgt og stadfæstet Bisp i Roskilde, ved sit Brev i Roskilde Siælesorgen af Hyddensø (ved Rygen) til Cisterciensermunkene i Yellant, istedetfor at den før havde hørt til Scaprode Sognekirke; og herom udstædte Johan, Abbed af Hilda, og Theodoric, Abbed af Neukamp, deres Vidisse.

Udi Lund den 29de October udstædte Bisp Christian af Ribe, Johan af Aarhus, og Peder af Viborg deres Afladsbrev

Eric Menved Aar 1302. paa 120 Dage, hvilket skulde gielde i 10 Aar, for alle dem der kom Bygningen af St. Claræ Kloster, der nyligen var afbrændt, til Hielp, da Nonnerne ei selv formaaede at opføre den af Mur. Magister Olav, udvalgt og stadfæstet Bisp i Roskilde, udstædte der den 27de December et Afladsbrev paa 40 Dage for alle dem, som vilde komme St. Claræ Kloster Bygning til Hielp.

Den 18de December udgav Paven fra Lateran en Bulle til alle Cistercienser-Klostere, og giorde alle deres Jorder fri for Tiendegivelse, efter Forestilling af Præst Kardinal Robert af St. Prudentiana, som selv var af den Orden. Denne Bulla er indført i en Vidisse, udgivet af den roskildske Bisp Olav den 12te April 1306 til Roskilde. Saxo Mærætæsun, Sætte-Landsdommer (Judex substitutus) ved Sielandsfar Landsthing, giorde ved sit Brev bekiendt, at Herre Sven Mærætesun havde længe foruroliget Søstrene af St. Claræ Kloster i Roskilde, i Henseende til nogle Jorder i Dosthorp; men at Benedict Esbernsøn, Kongens Advocat i Roskilde, havde efter Kongens Befaling, og som beskikket Forsvar med Søstrenes Samtykke for deres Eiendele og Tienere, mange Gange paa Ramsyo Hæræths Thing tilbudet at bevise Lov-Hævd, da bemeldte Søstre havde i mange Aar upaaanket besiddet disse Jorder; dog ovennævnte Sven havde paa nævnte Thing ei villet tage derimod, men appelleret til Sielands Landsthing, og havde de agtbare Mænd af Herredet med begges Samtykke, Benedicts og Svens, vedtaget denne Appel. Paa det havde derpaa Benedict sat Sven Lovhævding, og Landsdommer Saxo derefter forelagt Benedict en Dag at møde paa Grumdens Bro af bemeldte Jorde, og der forsvare dem med to lovfaste Mænds Vidnesbyrd, og 12 Mænds Ed, og skulde 4 Nævninger paa næste Sielands Landsthing bevidne, at Benedict havde efter

Lands-

Landslov forsvaret Jordene, hvilket de giorde; hvorpaa de agtbare Mænd reiste sig af de 4 Bænke, og tildømte Søstrene Jordene til evindelig Eiendom, hvorefter baade Dommeren paa Kongens Vegne og efter Landslov dømte denne Dom at staae fast og være urokkelig.

Erik Menved Aar 1302.

Dominicanerne erklærede paa deres almindelige Kapitel i Boulogne Provincial-Priorerne af Ungarn, Dacien, og det hellige Land, at kunne fratræde deres Embeder, og ei at kunne til dem antages igien samme Aar, og paalagde Provincial-Priorerne eller deres Vicarier af de Kongeriger Sicilien, Aragonien, Polen, Bøhmen, Grækenland, Dacien, at sende fra hver 1 Mark til Ordenens Procurator ved det romerske Hof inden næste Mikkelsdag ved et sikkert Bud; men de andre Riger, Frankerige ꝛc. maatte hver give 2 Mark Sølv (Martene Thesaur. nov. Anecdot. Tom. IV. 1884).

Andreas Gagge gav Asker Jensen (Lang. IV. 348. 357) Fuldmagt til at overgive og skiøde til St. Peders Kloster i Nestved hans Gods i Appenes og Gussue. Adam Bossen, Kanik i Roskilde, gav og skiødte ogsaa did alt sit Gods i Spiællerop.

Kong Erics Søn Valdemar, venteligen den ældste, døde (Lang. I. 189. II. 175. VI. 222) men Dagen er ubekiendt; han var rimeligen opkaldt efter den store Kong Valdemar 2den, som det lader, at Eric søgte at efterligne; thi hans Dronnings Farbroder har han rimeligen ikke opkaldt.

David Torstensøn, som havde været Drost og Gielker i Skaane, og var Kongen meget kiær, døde ogsaa. Han var af den ædelige Slægt Hak, og formoder Langebek, at Erkebisp Thrugot Thorstensøn og Nicolaus Thorstensøn, kaldet Hak, have været hans Brødre (Torfæus IV. 406. Hvitfeldt p. 318. Lang.

Erik Menved Aar 1302.

Lang. I. 249). Den 20de April døde Kanik Henrik Brunswiiksøn i Lund (hvorefter Dagen af hans Testament, den 22de, maa være urigtig, og er den ogsaa kun taget efter en gammel Afskrift, da dette derimod er af den lundiske Gavebog) (Langeb. III. 507. IV. 38).

Udi Svenborg holdtes et Danehof (Hvitfeldt p. 318. Lang. II. 527) om Rigets Tarv og Beste, om den norske Krig, om Kongens Manddrabere, om Forbuddet Riget var i, og om andet mere.

Saasom Forbuddet og Bandsættelsen faldt Kongen og Riget haart (Hvitfeldt p. 318. Lang. VI. 350. 51), endskiøndt det ei allevegne og nøie holdtes, saa lod Kongen ved sit Sendebud Esger Juul, Provst i Warwitte Syssel, udgive en ydmyg Begiering til Paven saa lydende: "Endskiønt en from Fader undertiden klager "over sin haardnakkede Søn, saa vilde han dog aflægge den faderlige Kiærlighed, om han ei modtog Sønnen, naar han vendte "tilbage. Sandeligen, allerhelligste Fader! dersom Eders Hellig"hed vilde værdiges at agte paa, hvor megen Sorg og Hiertens "Græmmelse der har omgivet mig fra min spæde Alder, som jeg "var af, først ved min Faders Kongens Død, som blev forræderli"gen omkommet af sine Egne, og dernæst hvor mange Gienverdig"heder Erkebisp Johannes af Lund hans Ondskab førte mig i, da "han baade var kiendelig skyldig i min Faders Død, som ogsaa er "og var Manddrabernes Ven og Talsmand; bemeldte Johan ha"ver uafladeligen arbeidet paa at tilføie mig og Riget meget Ondt; "thi han haver ei været fornøiet med min Faders Blod, men og "arbeidet paa min, mine Brødres og ypperlige Mænds, og paa "ny giort aabenbare Sammenrottelse med min Faders Drabsmænd, "og andre Rigets og mine aabenbare og Haved-Fiender, og tvert-

"imod

Erik Menved. Aar 1302.

"imod sin Troskabs Skyldighed indtager og endnu indtager dem i "Slotte og Stæder, som han af mig haver i Riget; og nu aller"helligste Fader! staaer mig ei mindre, ja end større Sorger for "allevegne, om det er tilladt at sige det, ved Eders haarde Dom "og Forbuddet paa Riget, og ved denne Fare bliver Folket daglig "til at falde, da Frygt lægger Misgierning til Forseelsen; og end"skiønt jeg har villet af Ærbødighed for Eders Hellighed og det "apostoliske Sæde, tundeligen tilgive Erkebispen bemeldte Fornær"melser, og flere, hvorfor hans verdslige Eiendomme ere blevne "confisqverede, og sætte efter Eders Nuntii og Rigets Bispers "Villie hans faste Gods i Tryghed, og giøre Fyldestgiørelse for "hans øvrige Gods, saameget jeg kunde taale, ved mine Undersaat"ters Hielp, saa har jeg dog aldrig kunnet komme til Fred og "Enighed med ham. Ydmygeligen anraaber jeg derfor af al min "Formue Eders Helligheds Barmhiertighed, at Eders Helligheds "Fromhed vil miskundeligen tage med mig, paa det ei Riget skal "ødelægges og det ganske Folk omkomme; thi de ere Faar, hvad "have de giort? lad Petri Sværd, jeg beder, stikkes i Skeden, og "lad Christi Vicarius eller atter Christus selv, igien læge sin "Tieners Øre, paa det jeg igien kan nyde Kirkens Sacramenter, "og friligen høre Guds Ord; hvad Eders Hellighed vil lægge "paa mine Skuldre, som jeg kan bære, vil jeg ikke undslaae mig for; "hvad vil jeg mere sige? Tal Herre! og Eders Tiener skal adlyde; "den grundgode Gud bevare længe og vel Eders Hellighed." — Nu seirede Bonifacius, thi intet var ham kiærere, end at see Konger bøie sig under hans Aag; da nu hertil kom, som Wolter (ap. Meibomium p. 62) og Hvitfeldt (p. 318) skrive, stor Skiænk og Gave (venteligen til Kardinalerne og andre, som formaaede noget hos ham), saa blev udi Rom den 23de Februar fældet en endelig

Eric Menved. Aar 1302.

sig Dom (Lang. VI. 352-53) i St. Marcellini og Petri Kirke udi Kapellet ved Kardinal Præst Johannes af St. Marcellino og Peter, og i Overværelse af 5 italienske geistlige Herrer, 3 Advocater, og 2 Procuratorer og Magistre ved det romerske Hof, saa og bemeldte Kardinals Notarius Franciscus af Menania og flere troværdige Vidner. I denne Dom fortælles først korteligen Indholdet af Pavens Sentents og dernæst Isarni Executions- eller Udlægs-Dom, dernæst hvorledes Kongens Fuldmægtig Provst Esger, og Erkebispens Nicolaus Askani, Kanik i Lund, bleve fremkaldte for Kardinal Johan, som Paven havde mundeligen i Consistorio beskikket til Dommer, hvorpaa disse 2 Fuldmægtige havde atter frembragt Sagen og forelagt alle Documenter. Paven havde derpaa mundtligen befalet Kardinalen at afsige Dom efter en vis Form, nemlig at Paven vilde moderere Dommen saaledes, at Kongen skulde tilbagegive Lunde Kirke alle dens Privilegier, Friheder og Eiendele, om de endnu vare til, saaledes som den besad dem, da Erkebispen blev fanget; men hvad der ei var til, skulde han erstatte efter en rigtig Vurdering, og desuden 10000 Mark purt Sølv efter Lunds Vægt; give det urørlige Gods tilbage efter gode Mænds Skiøn; og naar alt dette var fuldkommen opfyldt, da skulde Forbuddet i Riget, og Bandsættelsen af Kongen og hans Anhængere ophæves. Johannes af Inserapu, Kardinalens Notarius, skrev Dommen, Kardinalen hang sit Segl for, og læste, siddende paa Dommer-Sædet, selv Dommen op. Esger og Nicolaus vare og tilstede.

Saaledes slap Kongen nogenlunde fra denne fortredelige Sag, som han efter andres Tilskyndelse og ved sin egen Fremfusenhed havde paadraget sig. Paven maa vel ogsaa tydeligen have indseet Erkebispens slette Forhold, som giorde, tilligemed hans trodsige og

van-

vanskelige Væsen, at han var ikke lidt næsten af alle, endog de Geistlige; thi Paven raadte ham til at nedlægge sit Embede, der han ei kunde være sikker i Danmark, og han vilde give ham et andet og bedre Erkebispedom. Dette foraarsagede vel, at Erkebispen forlod Bornholm om Foraaret, og flyede til den norske Kong Hakon (Lang. III. 124.2e), som han fandt i Tønsberg, og hos hvem han forblev Sommeren, og hele næste Vinter. Men som det hentog nogen Tid, inden Kongen kunde betale det, hvortil han var dømt, og imidlertid ogsaa tvende Paveskifter indfaldt, saa blev ei Riget løst af Forbud førend 1303, og Kongen ei af Band førend 1304. Da Jsarnus uden Tvivl havde, imedens han opholdt sig i Danmark, vundet Kongens og Geistlighedens og de Stores Yndest, og han ogsaa stod i Naade hos Paven, saa besluttede Paven at giøre et Bytte mellem ham og Jens Grand, og beskikkede ham til Erkebisp i Lund, og den sidste til Erkebisp i Riga (Lang. I. 249. 296. II. 175. IV. 25. V. 626). Endnu den 16de Junii var Jsarnus Erkebisp i Riga, og opholdt sig i Dünemünde Kloster, hvor han tilveiebragte et Forlig mellem Conrad af Oesel og Wik og den tydske Orden og deres Mester Godefrid, hvilket jeg haver ladet trykke bagved blant Beviserne. Det giemmes i Oesels Stigts Register af det 16de Seculo, som forvares i det kongelige danske tydske Cancellies Archiv. Kort Tid efter dette maa Jsarnus have forladt Lifland (Arndts Liefl. Chron. II. p. 73. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 353), og begivet sig til Danmark, eftersom Magnus Matthiæ (p. 101) og Hvitfeldt (Bispekrøn. p. 66) vidne, at han den 20de October kom til Lund. Jens Grand derimod var ei fornøiet med dette Bytte, og vilde ei gaae til Riga. Man seer heraf, at det ikke er saa aldeles urigtigt, hvad den samtidige sielandske Krønike skriver (Lang. II. 636), at

Eric Menved Aar 1302.

Erik Menved Aar 1302.

at Jens Grand blev afsat. Chytræus kalder Isarnus urigtigen Ivar, og efter et gammelt Vers Isaurus, og giør ham til en Dansk (Chytræi Saxonia lib. I. p. 19. lib. XXXI. p. 981). Gerhard, Søn af den holstenske Grev Gerhardt, som studerte i Paris, bivaanede der Brylluppet af Keiser Alberts Søn Rudolf med den franske Kong Philips Datter Blanca, hvilket blev holdt med stor Pragt. Denne Gerhard blev siden Domprovst i Lybek (Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. III p. 67).

Minoriterne af Observantsordenen fra Halle toge den 30te September Augustiner-Klosteret Borsholm (Bordisholm) i Broderskab ved Skrivelse fra Martial Boulier, Generalvicarius paa denne Side Biergene over alle Minoriter i Provindsen Dacia, og med fuldkommen Magt Visitator og Commissarius, og giorde det delagtig i alle de gode Gierninger, som Minoriter-Brødrene og Søstrene af St. Clara, samt Brødrene og Søstrene af Poenitentsen giorde (Westphal. II. 69-70).

Den 27de October solgte Grev Gerhard af Holsten Stormarn og Skavenborch med sine Arvingers Samtykke Landsbyen Zoldestorpe i Landet Oldenborch for 700 Mark Penge til St. Johannis Nonnekloster i Lybek. (Bericht von der Stadt Lübeck an dero Closter St. Johannis habendem Eigenthumsrecht. Beylage No. 8).

Den 1ste May indskrænkede Erkebisp Giselbert af Bremen efter Kapitlet i Hamborg dets Klage Kanikernes Antal til 12 store og 4 smaa, og den 30te Junii giorde Kapitlet i Hamborg selv en Anordning derom. (Staphorst II. 224-26. 558).

Udi Lovenborg (Lauenborg) den 4de September skiænkte Hertuginde Ingeburg af Saxen Engern og Westphalen Landsbyen Gulzow til Byen Molne, med Samtykke af sine Sønner Johan

og

og Albert, ligesom hendes Mand Hertug Johan og hans Broder Albert havde skienket den (Beylage zur Möllenschen Deduction p. 4. No. 11), meddelte ogsaa Byen Molne den Ret kaldet Wikbeld. Blant Vidnerne forekomme de Riddere Ditlev af Perkentin, Ludeke Schacke, Otto Wackerbart, Herman af Grabow. Efter denne Tid døde Ingeborg endnu i dette Aar; hun var og Moder til Eric, Hertug i Saxen, og selv en Datter af den svenske Hertug Eric, Birger Jarls Søn, Broder til de svenske Konger Valdemar og Magnus (Lagerbring II. 571). Denne svenske Hertug Eric døde 1336. Fra hende stammede alle følgende Hertuger af Saxen-Lauenborg, hvilken Stamme uddøde 1689. Hendes Søn Hertug Albert ægtede Margrethe, Datter af den brandenborgske Marggrev Albert, Enke efter den polske Konge Premislav, og engang forlovet med Niclot, Herre af Rostok. Af nogle kaldes hun, maaskee ikke urigtigen, Agnes; thi vel muligt, at hun har havt begge Navne; af andre blandes hun med hendes Søster Beatrix, som ægtede den 14de April 1292 den meklenborgske Herre Henric 2den Løve. I Henseende til Margrethes Navn, Ægteskaber og Forlovelse, stemmer den samtidige Fortsætter af Albert af Stade (p. 31), og den plattydske troværdige lybske Krønike, som slutter med 1436 (ap. Gerdes p. 36) overens.

Erik Menved Aar 1302.

Den 2den Januar døde den meklenborgske Herre Henrik 1ste Jerusalemsfarer, og blev begravet i Dobran (Franks Meklenburg lib. V. p. 171), og hans Søn Henrik 2den Løve fulgte ham.

Under et Diplom af 13de December, udstædet af Herre Nykolaus af Werle udi Dobran (Westphal III. 1570-71) forekommer blant Vidnerne de hans Riddere Johan Moltiko og Bertold af Østen.

Eric Menved Aar 1302.

Den jydske Hertug Valdemar solgte den 15de May til St. Nicolai Kloster paa Hiddensø for 1000 Mark slaviske Penge alt hvad han eiede i Landsbyen Leste med en Hake i Renuz, og lovede at holde Klosteret fri for alles Tiltale i Aar og Dag, hvorfor han og vilde stille Borgen (Warent); men skulde dog nogen inden den Tid tiltale dem, saa vilde han selv og hans Broder Herre Eric af Langeland, og 8 Riddere, hvis Navn nævnes, og deriblant 2 Brødre af Potbosk, 2 af Ost, samt 2 Knaper (famuli), Arnold af Ost og Claus Skriver, 1 Maaned efter det blev dem bekiendt gaae ind i Stralsund. De lovede og inden næstkommende Morfensdag at befrie med bestandig Ret bemeldte Gods fra al Tieneste, Byrde, Afgifter, og al anden Tiltale af den rygiske Fyrste Witzlav og hans Efterkommere.

Den rygiske Fyrste Witzlav var imedens reist til den norske Kong Hakon (Lang. III. 125. Torfæus IV. 410), som var gift med hans Datterdatter Euphemia. Som han nu der blev syg, saa giorde han i Aslo den 27de December sit Testamente (Gerdes 9te Samling p. 1013), hvori han kalder sig den ældre, beskikker sine Sønner, Herre Witzlav den yngre og Junker Zambor, til sine Arvinger, giver den halve Del af Landsbyen Perun til sin allerkiæreste Hustru Agnes (en Datter af Hertug Otto i Brunsvig, og giftet efter 1254) paa samme Maade og med samme Rettighed, som hun forhen havde den anden halve Del. Til Klosteret Bergh paa Ruya (Rygen) gav han Ekbyen, beliggende derved ved Foden af Bierget. Til St. Hans Hospital i Andvorskogh Landsbyen Sreby i Seeland, som Junker Christopher havde pantsat ham for 600 Mark Sølv efter Cølns Vægt, saa at den skulde være Hospitalet pantsat, indtil Christopher havde betalt det de 200 Mark, men de 400 Mark eftergav han ham (maaskee

Chri-

Christopher havde da allerede ægtet eller var forlovet med Euphemia, Datter af Wizlavs Datter Margrethe; (see Carstens hos Heinze Schriften der Königl. dän. Gesellsch. T. 3. p. 169-172); han vilde og, at de hans Slaver (eller Vender), som boede i Michelstorp og Bresechews og i Flekken (Vicus) hos Bard, skulde herefter nyde samme Frihed, som de havde havt i hans Tid. Udi Vor Frue Kirke i Asloye (Aslo) vilde han begraves, og gav han til dens Bygning 100 Pund purt Sølv efter norsk Vægt; ligeledes 100 Mark norsk til Klerkerne ved samme Kirke, for at holde Siælemesse for ham, og paa hans Dødsdag bespise 50 Fattige. Til St. Halwards Domkirke (i Oslo) 100 Mark Norsk, for aarligen at holde Siælemesse for ham paa hans Dødsdag, og at besørge den holdt i de øvrige Byens Sognekirker. Prædikerbrødrene i Aslo 30 Mark Norsk. Minoriterne der ligeledes 30. Nonnerne der ogsaa 30. Hovedøe Kloster ogsaa 30. St. Nicolai Kirke i Aslo 5 Mark Norsk. St. Clementis Kirke der ogsaa 5, Hellig-Korses Kirke der ligeledes 5. St. Laurentii Hospital der atter 5, og sin Seng. Sin kiære Datter (saa kaldte han sin Datterdatter) den norske Dronning 2 store Sølvbægere, som Kongen af Sverrige havde givet ham. Sin Datter Margrethe Herre Bugislavs (Hertug af Pomern) Hustru sine 2 Sølvbægere (becharia). Sin Datter Helena, Grevinde af Bernaburch, 6 mindre Sølvbægere, som forommeldte norske Dronning havde givet ham. Til Herre Henric af Meklenborg, sin kiære Beslægtede, en forgyldt Sølvkalk, som hans Søn den norske Konge havde givet ham. Til hans kiære Beslægtede den anselige (honestus) Herre Ridder Thece af Pudbuz 2 middelmaadige Sølvbægere og 1 Hest. Til sin Kappellan Lambert Parlenbergh 25 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt, som for Fyrstens og hans egen Siæl

Erik Menved Aar 1302.

skulde

Eric Menved Aar 1302.

skulde giøre en Reise til Rom. Til sin Datter Sophie, der opholdt sig hos den norske Dronning, 200 Mark Slavisk. Til Ammen Botilde sine Skarlagens Klæder. Til Johan sin Falkenerer og Børn 2 Husen, som Lehn, i Hermenshaghen af Friderich den Riges Gods. Sin Kammermester Malchinus 4 Husen som Lehn i samme By, at udlede efter Behag, og 10 Mark Slavisk, og 10 Mark ogsaa til bemeldte Falkenerer. Derefter følger adskillige Gaver til ubekiendte Personer, hvoriblant Lambert af Novavilla og Lambert af Biscupestorp hans 2 Tienere i Norge. Til sin kiære Svigersøn Bernard, Greve af Bernaburgh, var han 100 Mark purt Sølv efter Colns Vægt skyldig, og til Johan Hamer, Borger i Lybek, 20 Mark lybsk Mynt; for denne Gield og al anden bevislig pantsatte han Øen Dartz, og Indkomsterne af sin By Stralsund, og paalagde sine Arvinger troligen at udrette alt dette. Dersom de heri bleve forsømmelige, som han ei haabede, saa indsatte han til Executores, Abbeden af Newcamp, de Herrer Brødre af Pudbuz, og Herre Johan af Gristow, Riddere og hans Beslægtede, som og sine tro Mænd og Riddere Marskalken Henric af Øst, og Arnold af Vitze, og Raadet af Stralsund. Til Over-Executores indsatte han sin kiære Søn den norske Kong Hakon, Hertug Eric af Sverrig, og sine Søstresønner (nepotes) Valdemar, Hertug af Jylland (thi jeg læser Jucie istedet for Svecie), og Eric, Herre af Langeland. Herved vare nærværende den norske Kong Hakon og hans Dronning Eufemia, Eric Hertug af Sverrig, Jacob, Greve af Halland, Herre Abern Sixdeinsson, Hertug Erics Drost, Herre Ako, Kong Hakons Kanzler, og Herre Lambert Parlenbergh, Fyrstens Kapellan og Skriver. At den danske Kong Eric ei her nævnes med et eneste Ord (Schwartz pommersch. Lehnshistorie p. 256)

p. 256) viser, at han og Wizlav vare da ei gode Venner, hvilket var og at formode, da Wizlav var nu saa nær besvogret med den norske Konge. Rygens Lehnsforbindelse med Danmark har da vel og kun været hel svag, allerhelst Wizlav var en mægtig Herre. Erik Mendved Aar 1302.

Den norske Kong Hakon blev hyldet paa Island paa det store Thing (Lang. II. 124. Torfæus IV. 405. Clausens Snorro p. 812), og lovet Underdanighed efter Kong Magni Lovbog, og aarlig Skat, imod at Kongen skulde holde dets Friheder efter Landets Fattigdom og Indvaanernes Nødvendighed, at 6 Skibe med nødvendige Vare skulde aarligen sendes did; ingen uden Islændere blive Laugmænd eller Sysselmænd; ingen Islænder kaldes imod Lovene udenfor sit Fædreneland; thi de havde funden megen Uleilighed af det Modsatte, saa at de ei længere kunde udstaae det; hvad Arv der tilfaldt Islænderne i Norges skulde blive dem følgagtig, endog efter den længste Tid; de skulde være fri for at betale Havnepenge. Udi Norge skulde Islænderne nyde Ret og Friheder med de Beste; de skulde beholde deres egen Lov. En Jarl skulde Kongen sætte over Landet, saalænge han blev ham troe og holdt dem Fred; brød Kongen eller Arvinger denne Pagt, saa skulde Islænderne være løste fra deres Troskabsed. Derimod gave de og Kongen fuldkommen Magt til at forbedre deres Lovbog.

Kongen udgav og i dette Aar en Anordning, hvorledes det skulde forholdes med det norske Riges Regiment, naar Kongen var mindreaarig. Det skulde da forestaaes af 12 Herrer, hvoraf 3 med 3 Svenne og 1 Notarius, og Kanzleren med 4 Svenne og 2 Notarier skulde altid opholde sig paa Kongsgaarden hos den unge Konge. Tvende Bisper skulde med dem have Kronens Guld og Sølv under Forvaring, og dertil skulde være 2 Nøgler, hvoraf Bisperne

Eric Menved Aar 1302.

sperne skulde have 1 og de 4 Mænd 1. Af de 3 Mænd skulde Markesmanden være een. Disse 4 Mænd skulde styre Riget, baade inden- og udenlands, og forestaae dets Gods og Indkomster; alle Misgierninger skulde de straffe efter Lovene, og naar det var beviist, at de Skyldige havde forbrudt Liv og Gods, dømtes baade løst og fast, til Kongens Kammer, hvilket sidste skulde beroe paa Kongens Naade, naar han var bleven myndig, og han var ei myndig, før han var 20 Aar gammel; dog kunde de give dem Fred at forblive i Riget, indtil Kongens myndige Aar, som de syntes at være det værd, dog saa, at deres Gods imedens laae under Kongen, om deres Forseelse var saa stor. De maatte ei formere nogens Værdighed, enten stor eller liden, saalænge Kongen var umyndig. Al den afdøde Konges Hof skulde sværge Arvingen Troskabsed, og de 12 Mænd Lydighed og Følgagtighed, indtil de overgave Kongen Riget. De maatte ei udgive "Veizler" (Løn og Lehn) større end Hirdskraa bød. Dersom Mønten forværredes, saa havde de Magt til at handle dermed, som det var Kongen og Riget til Gavn; dog maatte kun sielden skee Forandring med den. Dersom Syssel-mænd og andre Embedsmænd bortdøde, eller afsattes for Forseelser, da havde de 12 Mænd, eller saa mange som der var paa Kongsgaarden, Magt til at sætte andre i deres Sted, eftersom de kunde komme overens om; men de Embeder, som den forrige Konge havde selv taget til sig, skulde blive ubesatte, indtil den unge blev myndig. Skatmesteren skulde forblive i sit Embede, indtil Kongen blev myndig, medmindre han begik saadanne Ting, at han maatte afsættes, og skulde han hver anden Maaned aflægge fuldkomment Regnskab for de 12 Mænd, naar de vare samlede. De 8 af de 12 Mænd skulde engang om Aaret paa bestemt Tid og Sted samles med de 4 Mænd og 2 Bisper, eller og oftere om det behøvedes,

vedes, og da noie overlægge Rigets indvortes og udvortes Bestyrelse; thi med samtlig deres Overlæg skulde da de vigtigste Sager afgiøres; men vare de da uenige, da skulde de flestes og ældstes overeenstemmende Raad følges; da skulde og Regnskaberne overveies, og Bestyrelsen af de 4, som vare bestandig i Gaarden: Skatkammeret skulde da og eftersees, og hvad dertil aarligen lagdes, hvilket var under forommeldte Mænds Bevaring. Dersom nogen af de 4 døde, eller blev afsat for overbeviist Misgierning til Rigets Skade, da skulde en af de 8 udvælges med alles Samtykke i hans Sted, og atter en af dem alle til at indsættes blant de 8, saa at de alle stedse forbleve 12; de 8 skulde altid bevise sig retvise og billige mod Almuen, og noie give Agt paa Sysselmændenes og Lehnsmændenes Adfærd mod Almuen, at de giorde den Lov og Ret; men giorde Sysselmændene og Embedsmændene ikke Ret og betyngede Almuen ulovligen, da skulde den af de 8 Mænd, som var nærmest derved, fare did, giøre noie Undersøgning og Ret efter Loven; men kunde de ei bringe Sagen til Rigtighed, da skulde den indstævnes til Kongens Gaard, og der giøres Ret. De som da ei mødte, eller ei vilde giøre Ret, skulde alle 12, eller saa mange som vare i Gaarden, med alles Overeensstemmelse lade straffe, ligesaa fuldt som Kongen selv havde været nærværende. Fornemmeligen skulde de af yderste Flid tilsee, at ingen mistænkelige Samlinger eller Sammenkomster holdtes, som kunde være skadelige for Kronen og Landsens Ret; men hvor det blev beviisligt, at sligt skede, skulde skyndeligen straffes. De maatte noie see til, at ingen Ufred reiste sig inde i Landet, eller at nogen Fiende uformodentligen overfaldt det. De maatte ei tillade, at udenlandske Mænd droges ind i Landet, saalænge Kongen var umyndig, saa at de forbleve der, dog Klædemænd og Haandværksfolk maatte fare

efter

Eric Menved Aar 1302.

Eric Menved Aar 1302.

efter gammel Skik, naar kun ingen Mistanke var, at de vare Riget farlige i nogen Ting. De 12 Mænd skulde, førend de toge mod Rigets Styrelse, sværge saaledes over Helgenes Levninger: "Saaledes lægger jeg Haanden paa disse Helligdomme, og paakalder Gud, at jeg skal tryggeligen og troligen med al Omsorg og "Raad forestaae Norges Rige og dets Lande, saa det kan være til "Kronens Ære, og alt Riget til Gavn og Nytte, efter den Forstand og Indsigt, Gud giver mig; hvor jeg bivaaner Folkets Sager, Domme eller Raad, rørende Riget, skal jeg dømme og raade uden Forskiel af Fattige eller Rige, Skyldige eller Uskyldige, "Unge eller Gamle, Beslægtede eller Ubeslægtede; hverken aabenbare eller lønligen skal jeg modtage Skiænk eller Gave til at bøie "Retten, eller at giøre Miskundhed. Ingen Gave skal jeg modtage til at formindske Kongens Indkomster og Rettigheder, eller "til ufornuftigen at bortødsle dem mod denne Anordning; jeg skal "nøie undersøge, om nogle Gods eller Rettigheder ere Kongedømmet fratagne, og af al Kraft søge igien at bringe dem under Kronen, uden Hensigt til Ven eller Uven, Beslægtet eller Ubeslægtet". Om, som Gud forbyde, at det skulde gaae ilde, at nogen eller flere af de 12 Mænd brød denne Ed, og blev overbeviist om nogen Svig mod Kronen eller Riget, da skulde de Uskyldige (af dem) ligesaa fuldkommen som Kongen selv, lade dem straffe; men om nogen af dem vilde taale sligt, eller holde med det, da skulde han ansees som medskyldig, og straffes paa samme Maade. Efterlod Kongen en Datter, og havde han for sin Død sørget for hendes Ægteskab, eller hun og blev giftet siden med sin Moders Dronningens Samtykke, og med andre gode Mænds, som Biskopperne og de 12 Mænd toge med sig i Raad, da skulde hendes Mand være den fornemste og høieste i al Ære og Værdighed, saa-

længe

længe han vedblev at være Kronen og Riget tro og tryg, og er enig med de 12 Mænd; men uden deres Villie og Samtykke maatte han hverken inden- eller udenlands, lønligen eller aabenbare foretage sig noget angaaende Rigets Styrelse. Dersom Dronningen overlevede Kongen, saa skulde hun have Hæder og Ære næst Svigersønnen, og skulde hun beholde sin Morgengave, saalænge hun levede, saafremt hun levede sømmeligen, og fulgte Rigets Raad, og ei giftede sig; men efter hendes Død faldt Morgengaven igjen til Kronen. Dronningen skulde efter Kongens Død være i tryg Forvaring i 9 Maaneder med anstændige Fruer, som Kanzleren og de 3 der vare i Gaarden skulde tilskikke hende, for at blive vis paa, om hun var med Barn eller ikke. Kongen og alle de, som havde Ret til Riget, skulde opholde sig og bevares paa det stærkeste Hus (Slot) i Riget, indtil han blev fuldmyndig. Hvad Mandsperson eller Qvinde der lod sig tage til eller kaldes Norges Konge paa anden Maade end forestrevet var i Arvefølgen, han skulde være Guds og alle hellige Mænds Uven, og ansees baade i Raad og Daad som Kongens Fiende, og de som samtykte med ham, eller hiulpe til, have forbrudt baade Liv og Gods, saavel Løsøre, som hvad han da eiede, eller kom til at eie i Landet. Til desstørre Vished, havde de nærværende Erkebispen, Bisperne og Lehnsmændene hængt deres Segl for. Dette Brev blev givet i Oslo paa Søndagen efter Korsmesse om Høsten (den 16de Sept.) Aar 1302, i Kong Hakons 4 Aar. Bardr Petersen skrev det. — Videre har den berømmelige Torfæus ei havt og udgivet paa Latin (Histor. Norveg. IV. p. 407-8) af dette mærkelige Document, men den af den nordiske Historie høist fortiente Archivarius Thorkelin har været saa lykkelig at komme over det Hele paa sit originale norske Sprog, og udgivet det i Kiøbenhavn 1777, 8vo (Konge-

Erik Menved Aar 1303.

Eric Menved Aar 1302.

Erfda sive Successio regia) med en latinsk Oversættelse, og der siger Begyndelsen af Kong Hakons aabne Brev til alle Norges Indbyggere, at han haver villet lægge til sin Faders Kong Magni Lovbog, hvad han ei havde faaet Tid at sætte til om Arvefølgen i det norske Rige, det til megen Skade, da nogle fulgte Kirke- og andre Keiser-Retten, saa at mange, hvilket ei var skeet i noget andet Land, vare blevne tagne til Konger imod St. Olufs Lov, ja den Arvefølge, som enhver Bonde paastod, saa at velbaarne Mænd tiente dem, der neppe kunde være deres Knaper, hvilket endnu den Dag bevises ved det, at disse havde mistet flere Odel og Beslægtede end de, som de kaldte Konger, hvorover Kongen havde forordnet følgende Arvefølge i Riget, og om andre nødvendige Ting med Samtykke af Erkebisp Jorund af Nidaros, Arne, Bisp af Stavanger, Narfe af Bergen, Eivindr af Oslo, og Thorstein af Hammer, og følgende Lehnsmænd: Biarn Erlingssøn, Ulfwendins Biarnarsun, Ysack Gautasun, Jon Jvarssun, Saubiarnar Helgasun, Aka, Kantzler, samt flere af hans Raad, og andre af de bedste Mænd, som vare hos ham. Over hele Norge og dets Skatlande skulde kun være een Konge, der skulde være Christen. Efter Kongens Død skulde hans eldste ægte Søn være ene Konge; dernæst hans eldste ægte Sønnesøn, og derefter hver Mand fra ham, født førend Kongen døde, alle de eldste og ægte fødte; saa Kongens ægte Datters ægte Søn, den eldste, og hver efter hinanden fra ham, naar de ere ægte; saa Kongens eldste ægte Broder, som havde Fader med ham; saa hans ægte Farbroder, hvis Fader var ægte; dernæst under samme Vilkaar af ægte og samme Fader, hvilke altid siden nævnes, Kongens eldste Brodersøn, eller om han ei er til, da Sønnen af Kongens Farbroder; derefter Kongens eldste ægte Datter; saa Kongens Dattersøn,

tersøn, og de som stammede fra hende; i Mangel af dem Datter-dattersøn; dernæst Kongens Sønnesøn, om end hans Fader har været en Frillesøn; saa Kongens uægte Søn, om han ei var født i Hor, eller nærmere i legemlig eller aandelig Slægtskab end Lovene tillader; dog paa Vilkaar, at Kongen kiendtes ved ham, og havde i Vidners Paahør udsagt, naar han havde havt Samleie med Moderen, og hans Fødselstid dermed stemmede overens, saa og at Moderen ei var ustadig til at udsige Barnets Fader, alt efter Lovens Medfør; hermed maatte Vidnerne ei tie længere end 1 Maaned, undtagen Frygt for forestaaende Fare, og skulde de udsige det for en eller flere gode Mænd, som kunde bevidne det; derefter skulde Sønnen af Kongens naturlige Datter følge, naar hun ei var født i Hor, eller i alt for nær legemlig eller aandelig Slægtskab, og skulde det forholde sig i samme Orden med alle andre uægte, ligesom med de ægte; derefter ægte Sønnen af Kongens ægte Søstre; derefter ældste ægte Søn af Kongens Moster, naar Mødrene vare af Kongeblodet, ægte og fædrene; saa Kongens ældste og fædrene Søster; saa Kongens ældste ægte og fædrene Faster, naar Moderen var ægte; saa Kongens ældste og ægte Broderdatter. Var ingen af disse til, da den ældste af den nærmeste i Slægten, og efter Lovbogens Arvetal, af rette norske Kongeæt, dog før Mand end Qvinde; men Qvinde, naar ingen Mand var til, den ældste og nærmeste i Slægten, af rette norske Kongeæt; dog skulde deres ægte Sønner altid gaae før Døttrene, paa det ei Valg skulde faae Sted; dog skulde hver norsk Konge stadfæste og bekiendtgiøre denne Lov; men skulde ingen af disse være tilovers og Valg skee, da skulde den foretages af dem, som denne Anordning og Kongens Faders Lovbog det tillade. — Da Norge havde, som her siges, været underkastet besynderlig Skiæbne med sine Konger,

Eric Menved Aar 1302.

 frem-

Eric Menved Aar 1302.

fremfor alle Lande og Riger, saa var denne hele Anordning, saa velsom Formynderskab for Kongen, meget klog og passende for Tiderne.

De islandske haandskrevne Annaler, som slutte med 1313, ville, at Erkebisp Jorund var dette Aar i Paris; men jeg haver ved et Diplom foran S. 393 beviist, at han var der forrige Aar. Derimod indviede Erkebispen Apostlernes Kirke i Bergen, hvortil Kong Magnus havde ladet lægge Grundvold i sin Hauge (Græsgaard), og blev da den forrige i Kongsgaarden nedbrudt (Lang. III. 124. Torfæus p. 409).

Den fornemme Herre Audun Hugleiks Søn med Tilnavn Hestekorn, fordi han var den første i Norge, der gav sine Heste Havre, blev hængt i Norge paa Nordnæs, og efter andre brændt (Scriptor. et Torfæus loc cit.), maaskee efter sin Død. Hvad han har begaaet, er ubekiendt, maaskee han havde holdt med den Kone, som gav sig ud for Kong Erics Præstehaders Datter. Han skal have bragt Ægteskabet tilveie mellem den forrige norske Kong Eric og den skotske Isabelle. Gaarden Hægranes hørte ham til. En anden fornemme Herre, ved Navn Biarne Lodins Søn, sad da i Fængsel paa Ragnildarholm.

Hafthor Søn af Jon Røde blev (Scriptor. et Torfæus loc. cit.) forlovet med Kong Hakons (Frille) Datter Agnes, og avlede de sammen John og Sigvard Hafthors Sønner, og blev Jon Fader til Hakon Jonsen, Drost, som afstod sin Arveret til Norge til Dronning Margrete 1388, saa at denne Drost ingenlunde stammede fra den norske Knud Jarl og fra Lama Slægten i Sverrig, som nogle Skribentere vil. See Thorkelins Analecta p. 39 og Stamtavlen ved p. 14.

Forend

Foreend Fasten saaes en Comet i Bergen, og den samme i Rom for Paasken (Lang. I. 257. Torfæus IV. 410). Karelerne faldt ind i Norges nordlige Dele, og blev Angmund Jungedanz sendt imod dem med mange Folk. Alf Kroko, Sven Lang, Lodin af Bakke, Herre Erlend og Bardr Hogni Søn bleve kaldte fra Island til Norge, venteligen fordi de som Merkte ei vare Islænderne behagelige (Torfæus l. cit.). Herre Vidkunnar Erlingsen af Biarkey døde den 1ste May (Langeb. V. 385. Torfæus l. cit.). Erke Menvær Aar 1302.

Maaskee det Brev Kong Hakon skrev til den engelske Kong Edvard, og som er uden Datum, er fra dette Aar, eftersom deri siges, at efter afdøde Grev Oliver af Sarpsberg (om hvilken sidste Efterretning haves 1287) havde Hakon kort efter hans Død ladet efter Loven bekiendtgiøre, at alle de som havde noget at kræve hos ham, skulde Aaret efter ved Mikkelsdag, saavel Uden- som Indenlandske, indfinde sig, hvilket de og havde giort, og enhver faaet sit efter Proportion, saa at intet var bleven tilovers, og derfor kunde nu Petronelle, Kone efter Borgeren Wilhialm af Gatton, for hvilken den engelske Konge havde skrevet, intet faae. Brevet er trykt hos Thorkelin i Analectis p. 161 og 162.

Herre Everard, Decanus af Upsal, tilsendte Kapitlet i Nidaros et Brev, som det fik den 3die August 1303 (Mst. Bartholin. Tom. H. ell. 6. p. 801), hvori han som beskikket Executor af Paven i Henseende til den Dom, som Bertrand, Erkepræst i Mailand, Pavens Kapellan og beskikket Dommer af Paven i Sagen mellem Kanikerne af Nidaros og den af dem udsendte Kanik og Skatmester Johan Gudmundsen Elgh havde fældet i Lateran i dette Aar 1302 den 11te April, og hvilken var stilet til alle Bisper, Officialer, Abbeder og Kaniker ved Domkirkerne i Nidaros,

Erke-

Eric Menveds Aar 1303.

Erkestigt, og som var til Fordel for Kapitlet imod Erkebispen, i Henseende til Stridighederne om Tienderne af Stein og den halve Indkomst af St. Olufs Kirke i Nidaros By, og det han havde bandsat og suspenderet dem, og hvoraf det sendte den 12te August 1303 Afskrift til Kapitlet i Stavanger, og Abbederne i det Stigt, og ganske vist ligeledes til alle andre Stigter. Den 28de August meddelte ogsaa Bisp Nerva af Bergen, Eyvind af Oslo, Thorsten af Hamer og Kapitlet i Oslo ved deres Skrivelse fra Oslo alle Troende en Afskrift af denne Dom (Mst. Bartholin. Tom. K. ell. 8. p. 250). Man seer deraf, at Erkebispen havde og suspenderet bemeldte Kanik og Magister Johannes, fordi han som Skatmester havde ei villet overgive ham, hvad de Troende ofrede til Domkirkens Bygning i Nidaros. Erkebispen lod ikke møde efter 4 Stævninger, men endeligen indstillede sig som Fuldmægtig paa hans Vegne Thorsten, Kanik af Hammer, som siden beskikkede Magister Andreas af Piperno i sit Sted. Erkebispen var i Anledning af denne Sag forfalden og dømt i den store Band ved de beskikkede Dommere Nerva, Bisp af Bergen, og Mata, Kanik i Bergen, og derfor turde han ei bandsætte nogen anden. Som nu Magister Andreas siden ei mødte for Erkebispen, saa blev han dømt til per contumaciam, og Erkebispen med ham, at betale Sagens Omkostninger, Appellationen erkiendt for gyldig, og Erkebispen at have ilde forfert og ubilligen afsat Kanikerne.

Af et norsk Brev fra 17de May, udstædet i Oslo, sees, at det da var brugeligt, naar noget solgtes, at begge Parter gave hinanden deres Hænder.

Ved Mikkelsdag holdtes i Solbierg ved Gaut-Elven en Samling mellem den norske Kong Hakon, den svenske Birger, hans Broder Hertug Eric, Grev Jacob af Halland, Førsk

Wiz-

Wizlav af Rygen og mange fornemme Herrer af deres Undersaatter (Lang. III. 124. Torfæus IV. 409), hvor et nøie Forbund blev sluttet mellem Rigerne, og da afgiortes det vel ogsaa, at Hertug Eric skulde have Kong Hakons Datter Ingeborg. Da Kong Birger derpaa den 7de October tog de danske Fredløse under sin Beskyttelse, som forhen er sagt, saa viser dette, at Venskabet mellem Danmark og Sverrige stod da kun paa svage Fødder, uagtet det dobbelte Svogerskab; og da man af sidstmeldte Brev seer, at Marsken Thorkil Knudsen var da hos Kong Birger, saa forekommer det mig rimeligt, at han haver anseet det bedre for Sverriges Bedste og maaskee ogsaa for sin egen, at Sverrig var i Forbund med Norge fremfor Danmark, og at han da haver endnu været Ven af de tvende svenske Hertuger Kongens Brødre. Noget efter denne Tid indbød Kong Hakon atter sin tilkommende Svigersøn Hertug Eric til sig, som og tilligemed Junker Eric, (en Søn af den svenske Kong Valdemar, som nu var død, hvorpaa Eric var bleven sat i Frihed), og Herre Jacob af Halland, Fyrst. Wizlav af Rygen, Ambiørn Sixtensøn (Sparre) Drost, Mathias Ketelmundsen, Amund Hestafessen (Sparre), Peder Pors den yngre. (Han var Fader til den bekiendte hallandske Hertug Knud Pors, og førte et andet Vaaben end sin Søn, som brugte det hallandske. Den Ridder Knud Pors, som den 15de August 1326 hang sit Segl for et Diplom, tænker jeg er Hertugen, forend han blev det. Hvor Seglet er anderledes end Faderens. Slægten døde ud i det 17de Seculo med Stig Pors. En Anna Pors ægtede en Skadeland, hvis Afkom siden kaldte sig Pors, og uddøde i Jylland 1645, men førte et forskielligt Vaaben fra de andre. Man mener, at Slægten er fra Halland; see danske Adels Lexicon T. 2. p. 83-84) Eric Menved Aar 1302.

og

Eric Menved Aar 1302.

og mange andre, hvoriblant de danske Fredløse, som fulgte Grev Johan; alle disse komme til Oslo, hvor Kong Hakon med de fornemme norske Herrer kom dem imøde. De holdte Julen da og reiste først bort den 2den Januar i næste Aar (Lang III. 124-25. Torfæus p. 409-10. Ericus Olai III. p. 165. Messenii Scondia II. 76. XII. 148. Hadorfs svenske Rimkrøn. p. 70-74). Mange Norske af Almuen indfunde sig der, især for Hertug Erics Skyld, om hvis venlige og behagelige Opførsel der da gik stort Rye. Imedens de opholdt sig der, blev Fyrst Wizlav syg, og giorde sit Testament, som forhen er sagt, hvorpaa han og døde den 29de December, og blev begravet i St. Mariæ Kirke i Oslo, lige for det høie Alter. Han var en af Rygens duelige, mægtige og gode Regentere. Det lader, at Forlovelsen mellem Hertug Eric og den norske Prindsesse Ingeborg er da bleven fuldkommen afgiort, eftersom Dronning Euphemia kaldte ham ved Afskeden sin Søn og Jule-Broder, og han hende: Søde-Mor. Denne Junker Eric Kong Valdemars Søn, som fulgte med til Norge, og der blev sat i Frihed, kan have været hans ægte Søn med den danske Prindsesse Sophie. Efter Hadorfs svenske Rimkrønike p. 71 var den norske Prindsesse Ingeborg da 6 Aar gammel, altsaa skulde hun være født 1296, og hendes Moder gift omtrent 1295; men det strider baade imod de islandske Annaler, de eneste som sætte Aarstal i denne Sag, saa og imod det forhen anførte, at den norske Kong Hakon da Hertug, endnu sidst i 1295 søgte om en Brud i Frankerige; imidlertid synes Ingeborgs tidligere Fødsel at stadfæstes ved det hun allerede 1312 havde Bryllup med Eric, hvorved dog maa agtes, at hun intet Barn fødde førend 1316.

Frue Ingeborg Gustavs Datter bekræftede ved sit Brev i Calmar af 5te Febr. hvad hun forhen havde givet til Dominicanerne

der,

der, og gav adskilligt mere til andre svenske Klostre paa denne Side Havet.

Eric Menved Aar 1302.

Langt ud paa Høsten, som det synes, blev Kong Birger, tilligemed sin Dronning Mereta, kronet i Søderkiøping (Lang. I. 257. IV. 595. V. 496. Ericus Olai p. 165. Hadorf pag. 70. Messenii Scondia II. 76. XII. 148. Lagerbring II. 663. Torfæus IV. 410), thi derfra var det, at den norske Konge kaldte ved sin Skrivelse Hertug Eric til sig i Oslo. Ved denne Kroning blev Kong Birgers Broder Hertug Valdemar giort til Ridder, og havde han da Bryllup med Marskeu Thorkil Knudsens Datter. Paa Brylluppet vare Giæsterne iførte Baldekin og kostbart Klæde, og finge Musici, som did vare forskrevne, kostelige Heste, Klæde, Sølv og andet, saa at de droge glade hiem. Fortsætteren af Albert af Stade feiler, naar han (p. 33) istedetfor Birger lader hans Søn Magnus krones til Konge. Udi Kirken Wadh i Vestgotland stadfæstede Kong Birger ved sit Brev af 16de December til Herre Abern Sixtensøsen, sin Broders den svenske Hertug Erics Drost, Besiddelsen af Knifstaa, som hans Broder Hertug Eric havde skiænket ham, da den ved Delingen af deres Fædrenegods var faldet paa hans Part, og havde Kongen beholdt den og flere tilbage, da han af stor Naade giengav Sønnerne af Røric Algots Søn deres Fædrenegods, som var tilfaldet ham for Faderens Forseelser.

Udi Minoriternes Kirke i Wisby fulde om Natten den 14de April 6 gamle Hvelvinger ned, i hvis Sted 6 ny bleve bygte af Broder Alberts Almisse. Den 21de Junii faldt Domkirken i Upsal aldeles ned (Lang. I. 257).

Eric Menved Aar 1303.

I April holdtes Danehof i Nyborg, hvor Kongen den 4de April udgav sit Brev til den strænge (strenuus) Ridder Nicolaus Halmiger, og til Kaniken Trugot i Lund (Hvitfeld p. 319. Pontoppidans Annales II. p. 87), og bad dem ufortøvet at begive sig til Herre Johan Carne, Erkebisp Jsarni i Lund Ridder, og at sætte ham i Besiddelse af Rothneherred paa Borringholm, og Hervidstad Herred i Skaane, med alle deres Rettigheder og Tilliggende; de skulde sætte Erkebispen og Lunde Kirke i Besiddelse deraf, og forsvare dem derved, hvorfor og Kongen bød Indvaanerne at adlyde Erkebispen og hans Eftermænd, endog i al kongelig Ret, og staae for deres Domstol, dog undtog han Byen Ystade og sine egne Vasaller i Hervidstadherred efter Skiødets Indhold. De Modsigere og Rebellere herimod skulde de ved kongelig Myndighed dæmpe. Skiødebrevet herpaa (Hvitfeld l. cit. Pontoppidan l. cit.) var af samme Dag og af det Indhold, at han havde udi Nyborg sammenkaldet et almindeligt Parlement af Prælater, Fyrster, Baroner (med hvilket Navn de fornemste Adelsmænd belagdes, endskiønt der virkeligen ingen var af det Navn her i Riget) og andre Rigets Indbyggere, for at handle om hvad Fyldestgiørelse der skulde skee Ysarnus, udvalgt Erkebisp i Lund, og Lunde Kirke for hvad Privilegier og Gods der var frataget Lunde Kirke ved Erkebisp Johannes Fangelse af Kongens Folk, saa og for 10000 Mark purt Sølv for urørligt Gods, som Kongen var tildømt af Paven at betale Erkebispen og Kirken. Kongen havde flitteligen og ofte overlagt denne Sag med sine Brødre Christopher og Valdemar, og de andre Forannævnte, og efter deres Raad og Samtykke igiengivet Ysarnus og Lunde Kirke bemeldte Privilegier, og lovet, at om flere fandtes, som han ei troede, saa skulde han og tilbagegive dem, og fornye dem, som vare

ode-

ødelagde, beskadigede, og opædte, eller paa nogen Maade bedærvede, saa og giengive Erkebispen og Kirken alle de Friheder de forhen havde havt, og ogsaa holde dem ubeskaarne, nemlig at Erkebispens og Kirkens Vasaller, eller og andre, som opholdt sig paa Erkebispens Gods, hvilke almindeligen kaldtes "Skutgarde", saa og Erkebispens egne Tienere og Kleresiet i Lund, samt deres Tienere, skulde ei svare eller staae til Rette, hverken for Kongens eller nogen verdslig Ret, uden allene for Arvegods, men for den geistlige i alle Sager og Forseelser; men vare de Anklagere, da skulde de klage an for de Skyldiges Ret (Forum, Værnething). Kirkens og Erkebispens Vasaller maatte frit føre ud af Riget deres eget Gods fra Erkebispens Havne, medmindre Kongen havde for Statens (reipublicæ) Nytte paalagt et almindeligt Forbud; men Erkebispen maatte altid føre overalt giennem Riget sit eget Gods, dog uden nogen Svig. Erkebispens og Lunde Kirkes Tienere og Vasaller skulde være fri for al ny Told og Paalæg, saa og for alt saadant og anden Udgift, som var opkommet siden Erkebispens Fangelse, medmindre de vare paalagde, eller herefter paalagdes, efter Overlag med Rigets Store og Ypperlige, naar Statens Bedste og Nødvendighed det udfordrede, og efter den Form og de Tilfælde, som Skik, Ret og Godsenes egen Beskaffenhed tillod. Naar Indvaanerne af Lunde Stigt bleve paa et almindeligt Danehof (Placitum) indbudne til Leding, og Erkebispens og Kirkens Mænd (homines, Vasaller) vare da halstarrige, eller deri forsaae sig, saa skulde Erkebispen lade dem straffe og kalde for Retten; men var han heri efterladen, eller de og havde giort det efter hans Befaling, med hans Samtykke og Tilladelse, saa skulde de straffes af Kongen efter Lands Lov. Afdøde Klerkers Gods skulde frit følge deres rette Arvinger, og om de ei vare, da

Eric Menved Aar 1303.

Ka-

Eric Menved Aar 1303.

Kanikerne eller Erkebispen efter de canoniske Anordninger. Dernæst som Kongen kom efter, at Lunde Kirke havde mistet nogle andre Friheder og Eiendomme, saa skulde de have dem igien med al kongelig Rettighed. Saafremt der endnu var andet Gods taget fra Erkebispen i hans Fængsels Tid, foruden dem, som vare ham og Ysarnus igiengivne, saa pantsatte og overgav Kongen til den første alt sit Gods i Ørhelstade i Fyen med Skove, Enge, Fiskerier, og al Rettighed og Tilliggende, indtil han af dets Indkomster, eller paa anden Maade havde faaet fuld Erstatning; saa og alt sit Gods paa Bornholm, kaldet Rodneherred, hvilket den adle Herre Ridder Uffo's, forhen Drost, hans Arvinger havde for nærværende Tid, og tilligemed alt hvad paa samme Øe var bleven kiøbt, eller paa anden Maade erhvervet af dem eller deres Fader. Ligeledes og paa samme Maade Herveetstadhe Herred i Skaane, med fuldt og blandet Herskab (cum dominio mero et mixto) og fuld kongelig Rettighed, undtagen Kiøbstæden Ystad og de Personer i bemeldte skaanske Herred, som gemenligen og i Særdeleshed kaldtes Kongens Mænd; dog skulde de i Henseende til Forseelser, som beginges i Herredet, svare for Erkebispen og Eftermænd efter skaanske Lov og Vedtægt; og gav og skiedede Kongen dette til Herre Ysarnus og Lunde Kirke for bemeldte 10000 Mark pürt Sølv, af sin fri Villie, og uden at være bedraget, men fuldkommen underrettet baade om Gierning og Ret, efter Mening af Bisperne af Ribe og Viborg, og de adle Mænd og Riddere, Johan Litle, Acho Johansun, Nicolaus Biller, og Knud Borbernsen, og efter Overlæg med andre Bisper, den Udvalgte til Roskilde, Baronerne, Fyrsterne og de Store i Riget; for "Evictionen" af bemeldte Gods paa Borendeholm, og "Cautelen" derfor gav og skiedede han til Erkebispen og Kirken, saafremt de indicer:es

dicertes af dem i det Hele, eller for en Del, Bamundeheys Herred, med Tillag, at om Ridder Uffos Arvinger alle og enhver overgavé og afstraadte bemeldte Gods til Erkebispen og Kirken, saa skulde sidstnævnte Herred igien strax tilfalde Kongen, og gav Kongen Slip paa (renuncerte) alle Undskyldninger af Svig, Bedrag, Igienkivelse, og al Slags Action; alt dette bleb bifaldet af de Bisper, Christiern af Ribe, Bertold af Slesvig, Johan af Aarhus, og Peder af Viborg, saa og af Fyrsterne og Baronerne, og andre Rigets Indvaanere i bemeldte Parlament ved dem selv og i de Fraværendes Navn. Kongens eget, hans Brødres, bemeldte Bispers, og den udvalgte Bisps, samt de Herrers og Ridderes, Johan Litle, Acho Johansen, Knud Esbernsen, Johan, kaldet Lecke, hans Marskal, deres Segl bleve forhængte. Dette latinske Brev findes indrykket i en original dansk Vidisse af Kong Hans, udstædet i Kiøbenhavn 1500 den 15de November, og blev paa Retterdinget, nærværende Bisp Karl Rønnow af Othens, Niels Stygge af Burglum, Mester Peder, Prior i Antvorskov, og Dochter Erich, Deghen i Kiøbenhafn, bemeldte Kong Erics Brev uskadt forevist af Erkebisp Byrgher i Lund. Dette bevidnes af Kongens Justitiarius Georg Marswin. Af Kong Erics Brev bleve udstædte to ligelydende Gienparter, hvoraf Erkebispen beholdt den ene.

Erke Menveds Aar 1303.

Da Herre Johan eller Jon Litle nævnes i dette Brev som tilstede, saa faaer Hvitfelds Mening (p. 319) derved Vægt, at han i dette Aar kom tilbage fra Rom med Sagen udrettet efter Kapitlet i Lund dets Tykke, og som Brevet indeholder, hvorfor Kongen gav ham den Frihed, at den Laxegaard ved Lunterthun skulde ikke tilstukkes om Foraaret for dem paa Tommerup, og andre ovenfor boende, men staae aaben, at en Tende kunde flyde derigien.

Erik Menved Aar 1303.

igiennem for Fiskenes Opgangs Skyld. Imod alt dette blev Riget løst af Forbud paa Skiærtorsdag, efterat det havde været deri i 4 Aar og 10 Uger, og Gudstieneſten forrettedes derpaa igien som sædvanlig (Lang. I. 250. 296. II. 175. 636. III. 316. IV. 25. V. 626. VI. 267. VII. 226). At Jon Litle kom tilbage dette Aar, vidnes og (Lang. I. 250) af Aarbøgerne af Esrom; men da andre (som Lang. V. 626) vidne, at han ei kom tilbage, førend i næste Aar, da og Kongen først blev løst af Band, saa troer jeg enten, at han har giort to Reiser did, eller og ikke reist førend sidst i dette Aar, og kommet tilbage i næste.

Den 9de April stadfæstede Kongen i Odense, ved Brev til alle sine Fyrster, Baroner, troe Mænd (fidelibus) og Advocater i Dacien, al Geistlighedens Friheder og Rettigheder, og bød alle ovenmeldte at entholde sig fra i nogen Maade at forurolige eller besvære dem. Dette Brev er indrykket i en Vidisse, udstædet til Ribe den 24de April ved Erkebisp Isarnus og Bisp Crystiarn af Ribe. (Terpager Ripæ Cimbricæ p. 182. Hvitfelds Bispekrønike p. 67. Magni Matthiæ Ser. Episcop. Lund. p. 104).

Isarnus var uden Tvivl kommen did paa sin Reise til Rom (M. Matthiæ p. 105. Hvitfelds Bispekrønike p. 67) for at hente Pallium. Den 18de April forhen var Isarnus ogsaa i Ribe, og anordnede der ved et Brev til alle Abbeder, Priorer, Provster, Decaner, Rectorer (Sognepræster) og andre Kirkernes Prælater med sit Kapitels Samtykke, at hver Løverdag skulde i alle Kirker i Lunde Stigt holdes fra den ene Aften til den anden fuld Gudstieneste, Jomfru Maria til Ære, og ligeledes om Torsdagen St. Laurents til Ære. Det er næsten ubegribeligt, at Isarnus kunde allerede den 12te November skrive et Brev fra Rom, da han endnu den 6te October var i Ribe. Brevet er til Peder,

Can=

Cantor i Ribe, og J. Provst i Børglum, og handler om, at da Pave Benedict havde løst, imod at giøre Pœnitentse, de danske Klerker af Band, hvori de vare forfaldne, fordi de havde imod Forbuddet vedbleven at forrette Gudstienesten, og overdraget dette til Jsarnus, saa at de Geistlige havde derfor ei nødig at reise til Rom, saa overgav Jsarnus denne Sag for Børlums Stigt paa sine Vegne til bemeldte twende Geistlige. Raynaldus vidner (ad ann. 1303. p. 588. No. 56), at Benedicts Brev herom er endnu til, men feiler uden Tvivl, naar han vil, at det var stilet til Erkebisp Johan af Lund, da det dog venteligen har været til Jsarnus. Fredenheim har givet mig Underretning om, at det er af 7de November fra Rom til Jsarnus da Erkebisp i Lund.

Erik Menved Aar 1303.

Hvad Jens Grand angaaer, da efter at han havde faaet Pengene, venteligen endnu i Norge, forlod han det, og drog til Paris (Wolterus ap. Meibomium 62. Lang. VI. 268. Bispekrøn. 66. M. Matthiæ 101), hvor han for dem kiøbte sig fede Jndkomster og forblev en Tid.

Den 16de May var Kongen i Worthingburgh, og giorde der ved sit Brev bekiendt, at da Peder Niclessøn, og 13 andre, som alle nævnes (hvoriblant en Friis) der vare Sameiere af den ferske Søe (stagnum) Sneseer, havde givet og skiødet ham den frivilligen, saa tillod ham dem og deres rette Arvinger Brugen deraf, som de fra gammel Tid havde havt den, for dem, Qvæg og alt andet, Fiskeriet undtagen.

Henric Falckenhawen gav ved Brev fra Stikeby (Stege paa Meen) den 25de October tilkiende, at Johan Akesøn havde i Kong Erics Overværelse pantsat ham for 140 Mark Penge gangbare Ment 5 Øre Land i Fenix Mark (Fensmark) paa Vilkaar, at han skulde igien betale dem til næste Mikkelsdag, eller og Henric

Fal-

Eric Menved Aar 1303

Falkenhaven i vidrig Fald beholde det, og overlod denne alt det rørlige og urørlige Gods til den Adelsmand Johan Sielandsfar den yngre.

Den 3die November befol Pave Benedict den 2den ved Brev til Erkebisp Isarnus, at han skulde give Dispensation og Stadfæstelse paa Ægteskabet mellem Kong Eric og den svenske Prindsesse Ingeborg. For Efterretningen om dette Brev maa jeg takke min gode Ven den svenske Ceremoniemester Fredenheim. Da Eric havde været i Bard, saa kunde det ei meddeles før.

Den 25de Februar lagde Bisp Johan af Aarhus Wæleff Kirke til Scholastici Embede (Lang. VI. 471), eftersom det var besværligt og af ringe Indkomst.

Den 14de Marts gav Andreas, Provst i Lund, en Del Gods til et Alter at oprette i St. Laurentii Kirke i Lund, St. Maria og Apostelen St. Andreas til Ære, hvoriblant var noget Gods han havde faaet af Magnus Swensen, kaldet Gaggy. Dette Alter skal have ligget ved Uhrværket. Udi Lund den 20de April giorde Johan Hwit af Malmoghe, Advocat i Burlef, bekiendt, at han havde givet Fuldmagt til de agtbare Herrer Andreas Gage, Nicolaus, Præst af Øfre-Malmoghe, og sin Søn Johan, at udtage 2 Øre Sædeland af hans Gods, hvilket dem behagede, efter det Løfte og Skiøde, som hans Søn havde givet Provst Andreas i Lund, og for at erstatte Manglen i den Fierding Jord, som han havde solgt samme.

Jacob Blafoot gav, maaskee den 8de October, med sine Frænders Samtykke sin Hustru Cristine Fuldmagt at skienke og skiøde til St. Claræ Kloster deres eiende Gaard i Jernløsæ, som hun havde arvet efter sin Moder, med fast og løst Gods, og det til Medgift for deres Datter Margrete (som Nonne); i det

mindste

mindste gav hun, nemlig Frue Cristine, med sin Mands Samtykke, den Dag Fuldmagt til Joon Juttæ at skiøde Claræ Kloster Gaarden i Jernløsæ; og den 10de October udstædte de begge, Mand og Kone, deres Fuldmagt herom til Joon Juttæ paa Merløsæ Herredsthing.

Den 9de April fastsatte Kapitlet i Aarhus (Lang. VI. 386), at hver ny Kanik skulde, forend han hævede noget af Præbendet, give en Kappe til Kirken, idetmindste af 2 Mark Sølvs Værdi, og skulde Kaniken have den paa i Processionerne. Den aarhusiske Bisp Johan gav til Kanikernes Bord (Lang. l. cit. 427) Jorderne i Atharmark, paa Vilkaar, at Chordegnene (chorales) skulde have deres Underholdning i Kanikernes Spisestue (Refectorium).

Omtrent ved denne Tid, thi det skede medens Johan var Bisp i Aarhus, vilde en Tyv stiæle Penge ud af St. Nicolai Blok i Aarhus; men hans Hagnd blev siddende fast ved Blokken, indtil han bekiendte sin Synd for Bispen og flere. En anden ung Person, som stial Æble i Skiby, blev paamindet i Søvne om ei at gaae over og stiæle i St. Nicolai Abildgaard; men han foragtede det, og maatte derfor staae ligesom naglet fast ved Træet hele Natten, indtil han Dagen efter bekiendte sin Synd og slap løs. Venteligen har man da havt gode Fodangler. (Lang. V. 308).

Den 14de Julii holdte alle Augustiner-Prælater i Danmark med deres dertil udsøgte Kaniker et Kapitel i Viborg, hvori blev fastsat (Lang. V. 637. Pontoppidans Ann. II. p. 86), at dersom en Ringere i Ordenen havde noget imod sin Prælat eller Medkanik for nogen Uret, eller for Benægtelse af Retten, da maatte han ei appellere til nogen øvre Magt, forend han 3 Gange havde beskedentligen andraget sin Sag i Kapitlet i sin Modstanders Nærværelse; men fik han da ingen Ret, da skulde han bie til næste Kapitel,

Eric Menved Aar 1303.

pitel, og blev den ogsaa negtet ham der, da maatte han appellere til en Høiere, og faae Brev fra Kapitlet til ham, hvilket om nogen afslog, da skulde han vilkaarligen straffes af Prælaten, og efter de fleste og bedste Stemmer. Enhver, som vilde have Broderskab med Ordenen, Fattig eller Rig, skulde modtages og faae Deel i deres Bønner og Almisser, ei allene hos dem selv, men og hos alle, som hørte til den.

Kongen giorde sin Broder Junker Christopher, som tilforn var forlehnet med Holbek og Kallundborg (vel lægger Hvitfeld (p. 321) Samsøe til, men det fik han ei førend 1307), til Hertug i Estland (Lang. I. 189. 296. II. 175) og forlehnede ham dermed paa 6 Aar, med Vilkaar, at han skulde beskytte det mod de Uchristne og andre Fiender, hvorimod han vilde med al Magt her fra Riget beskytte ham. Hertugen skulde derimod være ham huld og tro, og i Tilfælde tiene ham med 50 Mand, og herpaa gav Hertugen sin Forskrivelse.

Kroniken, som slutter med 1317 (Lang. II. 175), Lamosort i Ribes Bispekrønike (Lang. VII. 194), og Hvitfeld (Bispekroniken p. 25) ville, at Kongen var dette Aar i Rostok med Fyrsten af Slavien og Mark, og Bisp Christian af Ribe, men de skeede vist ei før 1311. Dette viser, at Kroniken, som slutter med 1317, maa være skreven senere, hvilket samme gielder og om mange af vore gamle Krøniker. Venteligen have vi dem ei fuldstændige, og have de uden Tvivl gaaet en Deel Aar længere ned i Tiden. Vare de samtidige, kunde de ei feile saameget i Aarstallene.

Petrus Olai henfører (Lang. I. 189) til dette Aar, at Kongens Broder Valdemar døde, ja Kroniken, som slutter med 1523, endog (Lang. VI. 222) til 1302; men det er vist, at han

ei

Erik Menved Aar 1303.

ei døde førend 1304. End underligere er det, at Hvitfeld (p. 321) vil, at Fyrst Witzlaf af Rygen først døde i dette Aar udi Norge, hvorhen han var kommen for at mægle Fred mellem Danmark og Norge, hvorpaa jeg dog tvivler; thi det lader ei at han var mere den danske Erics Ven; ja Hamsfort lader ham endog (Lang. I. 296) døe den 4de April. Ligeledes feiler Hamsfort, naar han (l. cit.) lader Kong Erics Moder, Dronning Agnes, døe 1303, og forhen (p. 295) endog 1300; da hun dog vist ei er død førend 1304.

Den 25de April giorde den Adelsmand Johan Barthe sit Testament i Odense (Lang. I. 296, og gav mange af sine Midler til Dominicanerne og Franciscanerne, imod at holde Siælemesse for ham paa hans Dødsdag. Vidner herved vare de Adelsmænd: Peter Niclæssen, Prior i Dalum, forhen Kammermester, Johan Vinning, Peder Friis, Hennechin Kirchedorp og Simon Takosen. Dette skeede med Samtykke af hans Hustru Ingrid og hans Søn Haubard.

De holstenske Grever Gerhard den 2den og Henrik af Stormarn, og Johan den 2den med hans 2 Brødre i Wagrien, kunde endda ei glemme det nogle af deres Adel vare Skyld i, at de 1289 havde tabt Slaget mod Ditmarskerne, hvortil rimeligen ere siden komne andre Aarsager. Derfore dreve de adskillige Buchwalder ud, tilligemed deres Beslægtede og Venner, hvilke den kriske Hertug Albert tog under sin Beskyttelse, og drog med 800 jernklædte Ryttere fra Saxen og Meklenborg over Lille Floden ind i Holsten, skiændte, brændte og plyndrede Landet indtil Traven, som de paa nogle Steder vadede over. Efterat de havde været 5 Dage i Landet og vilde gaae tilbage beladte med meget Bytte over Traven ved Landsbyen Locwisch, havde de holstenske Grever

 leiret

Eric Menved Aar 1303.

leiret sig paa den anden Side lige ved Vadstedet, for at forhindre dem Overgangen; der faldt da flere Saxer end Holstenere. Raadet og Folket i Lybek, hvis Fordel det var, at have begge Parter til Venner, bragte da et Forlig tilveie, som var til Holstenernes Fordel, thi de holdt deres Fiender indsluttede, hvorfore Saxerne maatte give alle Fangerne og alt Byttet tilbage, og derimod faae fri Bortmars, hvilken dog ei skeede uden Fare. Men de forbrevne holstenske Adelsmænd bleve herover saa forbittrede paa Lybekkerne, fordi de havde skilt dem ved Byttet, saa at de, da andre Aarsager siden kom til, dræbte mange af dem ved Stubbendorpe. Hvitfeld (p. 314) henfører urettelligen denne Krig til 1300. (Contin. Alb. Stad. 34-35. Cornerus col. 962. Cranzii Saxon. lib. VIII. cap. 37. p. 225. Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 230. Christiani Gesch. vom Schlesw. u. Holst. III. p. 67-69. Boltens Dithmars. Gesch. II. 353).

Junker Adolf, Greve af Holsten og Scavenborch, skienkede de 25de Februar i Hamborg med Samtykke af sin Moder Grevinde Helene (altsaa hed hun ei Lutgard, som Cranzius vil) sine Brødre og troe Vasaller, Gaarden Middelhove i Landsbyen Oden til Johan Bischoping, Borger i Lyneborch.

Henrik, Herre af Meklenborg, solgte den 1ste Julii med Samtykke af sin Farbroder Nicolaus, Herre af Wenden, til sin Morbroder Grev Gherard af Holsten og Schavenburgh for 200 Mark Stendals Sølv, 12 Husen i Landsbyen Roleveshaghen, 17 og en halv i Stelleres haghen, 18 i Smaghthaghen, og 3 i Dunkersthorpe. Originalen giemmes i det kongelige danske Geheimearchiv. Samme Dag den 1ste Julii blev en Forening indgaaet mellem Grev Adolph af Schavenborch og Kapitlet i Hamborch angaaende en stor og lille Prebende, og siden den 28de October

siden

stadfæstet af den bremiske Erkebisp Gyselbert ved hans Brev i Verda. Om samme Sag findes Diplomer hos Staphorst (Hamburg. Kirchengeschichte II. 227-30. III. 836-37). Eric Menved Aar 1303.

Grev Henric af Holsten og Schavenborch gav den 5te October Byen (oppidum) Etzehoe Græsgang for dens Qvæg og Heste, og Grandser rundt om, hvilke beskrives, hvor de skulde have By- og Lybsk-Ret. Ingen Kiøbmand maatte boe udenfor og i den gamle By, eller have Varer fal, undtagen allene Urtegaardsmænd og Tøndebindere (Dolifici), medmindre Raadet og Borgerne gave dertil deres Samtykke. (Westphal. IV. 3211).

Den 30te November udi Segheberghe solgte Adolph og Johan, Grever i Holsten og Stormarn, nogle Byer til Reynebek Kloster, hvilket deres troe Brodersøn (patruus) Gherard, Greve af Holsten og Scavenborg, stadfæstede udi Kil den 20de Julii 1307. Originalen forvares i det kongelige danske Geheimearchiv.

Den engelske Kong Edvard stadfæstede de lybske Kiøbmænd eller Hansestæderne alle deres Privilegier, den 1ste Februar i Windesove, og ei allene til dem, men endog til Kiøbmændene af Frankrige, Spanien, Portugal, Navarra, Lumbardie, Tuscien, Provence, Catalonien, Aqvitanien, Toulouse, Caturtiny, Flandern, Brabant, og alle andre udenlandske Lande. Han befrier dem fra mange Paalæg, Arrest og Beslag, og er det meget omstændelig, og langt mere udvidet end de forrige. I Berevic den 7de May stadfæstede hans Søn Kong Edvard den 2den de tydske Kiøbmænd i Gent alle deres Privilegier, og atter 1317 i Windesove den 7de December. Alle disse Privilegier ere trykte af Häberlin i Analectis p. 12-38 findes og hos Rymer (Acta publ. II. Pars III. p. 15) og det første hos Dreyer (p. 273).

Eric Menved Aar 1303.

Den 24de Junii solgte Henrik, Herre af Meklenborg, udi Wismar med Samtykke af sin Moder Anastasia Landsbyen Wa rickstorff til Klosteret Cismar for 816 Mark Penge lybsk; af den høiere Ret, Hals og Haand, bortsolgte han kun den tredie Del, og forbeholdt sig selv de tvende; han giorde Bønderne der frie for al Tieneste (quæ dicuntur Brugwerck et Borgwerck) og Afgift til sig, endog for frivillig Gave og Tieneste (Precaria, Don gratuit). Iblandt Vidnerne forekommer de Riddere, Echard af Qvizowe, og Rosendal af Plesse. Nicolaus, Herre af Werle, gav til sin Ridder Bernard af Bellin, baade den høie og nedre Ret (judicium) saa og den større og ringere "Precaria" i Landsbyerne Reinbecheshagen ꝛc. tilligemed de Mennesker, som kaldtes "Koter" (af Kot en Hytte, de ringeste Husmænd) for 260 Mark, for hvilke han havde udløst ham af Indlager i Rostok (Jacentia; saa gammel er denne Forpligt, og saa stræng var den, at den endog udøvedes mod Regentere). Blandt Ridderne bør mærkes Heneke af Crepelin, Lu af Oldenborg, Johan Normann, Johan Luche (Franks Meklenburg lib. V. pag. 178-79. Schrøders Papist. Meklenb. p. 883-84). Under et meklenborgsk Diplom hænger et Segl af Rixa Eric Glippings Datter, og gift med Nicolaus den 2den, Herre af Werle; heri sees et staaende Fruentimmer med et Vaaben i høire Haand, og deri en Flamme, og ud af det to brændende Fakler, og i anden Haand ogsaa et Vaaben, hvoraf spire to Grene. Paa den ene Side af hende sees det danske Vaaben med 3 Løver, og paa den anden det meklenborgske med et Oxehoved i. Omskriften lyder saaledes: S. Rixe Dominæ Slaviæ et Filiæ Regis Daniæ (Westphal. IV. col. 1257. Tab. XIII. No. 11).

Arne, Bisp i Stavanger døde, saa og Eyvind af Oslo, Narfe af Bergen, og efter nogle Annaler Thorstein af Hamer,

hvor-

hvorpaa Erkebisp Jorund viede i den førstes Sted Ketil til Bisp i Stavanger, Helge til Bisp i Oslo, samt Arne Thorlaks Søn til Bisp i Skalholt. Den 15de Marts døde Thorlac, Laugmand i Kongehelle. Fra Island bleve kaldte til Norge Bisp Jorund af Holum, Reinolff, Abbed af Vere, og flere, baade af Kongens Haandgængermænd, saa og af Bønder, tvertimod hvad der var lovet Islænderne. (Lang. III. 125-26. Torfæus IV. 411-12).

Eric Menved Aar 1303.

Paa Tyrholm eller Tiniarholm i Gaute-Elven var den 17de Marts et Møde mellem de 2 Konger, Birger af Sverrig og Hakon af Norge, samt deres Raad, og Hertug Eric af Sverrig, Hertug Valdemar af Finland, Grev Jacob af Halland, den svenske Marsk Thorkil Knudsen, Benedict, Laugmand i Østgotland, Thorbern Ketilsen, Albert Stigsen, og Gudner Mønsen, hvortil de kongelige Annaler hos Langebek III. 125 og n. 410 blant Arnæ Manuscripter i 4to lægge de danske Sendebud, hvilke sidste maaskee have været der, for at bilægge de Stridigheder, som opkomme ved det de Danske foruroligede den østre Kant af Norge, og begge Parter giorde Søen usikker, Omstændigheder, der dog kun findes hos Worm i Clausens Snorro p. 812. Hvitfeld beretter (p. 322), at der blev afgiort, at alt hvad som var lovet og tilsagt paa Solburg forrige Aar mellem de to Riger Norge og Sverrig, skulde være fast og stadigt, og om Behov giordes, skulde det ene Rige komme det andet til Hielp paa dets Omkostning; hvad fremmed Slot der indtoges, skulde holdes paa begges Omkostning; Fordel og Skade skulde gaae paa dem begge, saavel over Fanger, som over Land og Slot der vandtes. Uden Tvivl haver Hertug Eric især paadrevet dette Forbund, hvilket tydeligen sigtede mod Danmark. Da Thorkil Knudsen havde

end-

Eric Menved Aar 1303.

endda saa megen Indskydelse, saa har han vel ei heller været Danmarks Ven. Imidlertid havde Forbundet ingen Virkning, især vel ved det, at der i næste Aar opkom Uroligheder i Sverrige. (Messenii Scondia Tom. II. p. 76. XII. 148-49. Torfæus IV. 411).

Den 4de April bevidnede Peder, Abbed ved Jons-Kirken i Bergen, at Thorkil Ogmundosun havde solgt 3 Manadha-Mataleigh i Gaarden Oster for 12 Køer til Ranulf, Abbed, og Brødrene i Munkelif. Samme Dag solgte Thorleif Litolfs Søn 9 Maanadamatabol af sin Odel i Skeidbrekken til Munkelif Kloster, og fik for hvert Boel 5 Mark hvide (Penge), af hvilke ginge 3 paa 1 Mark brændt, paa Vilkaar, at det skulde beholde dem i 10 Vintre, og han saa løse ind igien, og imedens maatte det ei fordærve Husene, eller hvad Leilendingerne tilhørte.

Den 29de May udi Tønsberg satte Kongen ved en Anordning sine Ombudsmænd i Sikkerhed for Frænderne af dem de forfulgte med Retten. Ako Kanzler forseglede og Paul Klerk skrev den, den findes i Pauses norske Love T. 3. p. 192-93.

Den 14de August tilkiendegav Jon Lodhinson, at han i Følge Kong Erics, Kong Hakons og Nicolai Lagmands Brev, overlod de Jorder, som hans Frænde Herre Ivar Lodhin Søn og Hustrue Frue Gudrun havde eiet, til Munkelif. Den 7de September lod Marcus i Ellevik, Farbroder af Jon Lodhins Søn, vurdere disse Eiendele, saa at hver Matabol blev anslaaet til 7 Øre brændt, og Bygninger derpaa ogsaa for 7 Øre brændt, da de nu vare meget bedre end forhen, og Abbederne havde ladet hugge Tømmeret dertil i Klosterets egen Skov.

Udi Bergen den 5te October forordnede Kong Hakon, at de som truede eller beskadigede Kongens Embedsmænd, naar de skulde fuldbyrde Dommene hos dem, skulde sættes under Kongens Forvaring (civil Arrest), indtil de stillede god Borgen for sig, og betale derhos 4 Mark; men fuldbyrdede de hvad de truede med, da maatte Kongens Sysselmænd og Lagmændene ei paalægge dem noget uden Kongens Forevidende. Da og mange sagde, at de ei vilde lovligen søge dem de havde noget udstaaende med, men derimod truede og forhaanede fredelige og fromme Mænd, skulde Sysselmændene tage alle saadanne under Forvaring. Kongens haandgangne Mænd skulde staae Sysselmændene bi. Kanzler Ake forseglede Brevet, som er givet i Kongens 5 Aar, og Gunnar Klerk skrev det. (Torfæus IV. 414). — Efter Menvch Aar 1303.

Den 2den December gav Narve, Bisp i Bergen, ved sit Brev der (altsaa maa han være død meget seent i dette Aar, om han er død i det) hellig Korses Kirke i Fanøe til Provstens og Kapitlets Bord ved Apostlernes kongelige Kapel i Bergen, stiftet af Kong Magnus, med Samtykke af Bisp Askatin, fordi de havde ringe Indkomster. Dagen derpaa den 3die December lovede Kong Hakon, at hverken Bispen eller hans Eftermænd skulde derfor miste nogen af deres Rettigheder til bemeldte Kirke.

Den 20de December tilskrev Kongen fra Bergen alle Mænd i Bergen, og i Gulathings Lag, om at nogle haandgangne Mænd ei vilde møde for Lagmanden, endskiønt de vare indstævnte, ei heller aflægge Ed til Vidnesbyrd, under Paaskud, at de havde engang svoret Kongen. Kongen giver sin Mishag herover tilkiende, og at saadanne skulde fra Hoffet med lidet Haab om at komme did igien; mødtes de i Giæstebuder eller andre Samqvem, maatte de ei sidde blant Hoffolket, men hos Almues Mænd, de skulde

Eric Menved Aar 1303.

straffes og Sysselmændene søge dem som Almues-Mænd. (Torfæus IV. 414).

I Breide- (den store) Stuen i Bergen blev i Kong Hakons 5 Aar sluttet en Forening mellem Munkelif og Peder Bonde i Overværelse af de Herrer Biarn Ellingsøn, Aslak Rognaldsøn, Sæbirn Helgasøn, Serk Samsøn, og andre duelige Mænd.

Den 11te November befol Kongen ved sit Brev i Bergen (Torfæus IV. 411), at hvilke Fremmede, som vare komne der indenfor "Takmark" d. e. Byens Grændser, maatte ei føre deres Vare bort igien, men vare forbundne til at sælge dem i Byen; thi i vidrig Fald skulde deres Vare belægges med Arrest, de miste dem, og desuden bøde 3 Mk.; opholdte de Fremmede sig i Byen efter Jul, og betalte ei Leding af deres Vare, skulde de og miste dem, og bøde 3 Mk.; hvo der forlod Sildefiskeriet uden at betale Told, skulde miste deres ganske Ladning, og desuden bøde 8 Ortuger og 13 Mark; det blev og forbudet de Fremmede at udføre Vare med deres Skib uden Stadtholderens (præfectus) Tilladelse og Paalæg. Udi Bergen den 6te October tilskrev Kong Hakon alle Indvaanerne i Bergen og Gulathings Lag om at være kommen i Erfaring, at Slægtningerne af dem, som bleve indstævnte og straffede, ofte truede hans Embedsmænd, ja satte Trudslerne iværk, da nu slig Forseelse var ei mindre end deres, som fordrede Bod for dem, og Kongen havde ladet straffe for deres Misgierninger, saa befol han, at de skulde sættes i Forvaring, saalænge indtil de stilte Borgen for deres Sikkerhed de havde truet, og bøde til Kongen 4 Mark. Heri og i al Resten kommer dette Brev overens med det nylig anførte af 20de December. Torfæus (p. 414)

hens

henfører disse Breve til 1304; men da de ere givne i Kong Hakons 5 Aar, saa høre de til 1303.

Eric Menved Aar 1303.

Efter Messenius (Scondia II. 77. conf. Dalin Svea Rikes Histor. II. 339) reiste den norske Kong Hakon til Sverrige, da Samlingen paa Tyreholm var forbi, og skal han den 4de May have været i Upsal, hvor ham blev skiænket et lidet Ben af St. Erics Legeme, da Erkebisp Niels aabnede denne Helgens Skrin for ham. Siden reiste han til Stokholm og bivaanede der den 24de Junii Marsken Thorkil Knudsens Bryllup (Hadorfs svenske Rimkrøn. 74-77. Ericus Olai p. 167-68. Continuat. Alb. 68. Stadensis p. 35-36) med Hedevig, en Datter af den tydske Greve Otto 3die af Ravensberg, som Greve Jacob af Halland havde hentet fra Lybek over Havet, hvorhen hendes Fader havde ledsaget hende; hun var Marskens anden Hustru, og havde han siddet længe Enkemand; han fik meget Guld, Sølv, Penge og Klenodier med hende. Udi Morgengave gav han hende et Gods, kaldet Gum, med 11 Gaarde, mange Qværne, Landboer, Oldenskov og Fiskerier. (Efter Marskens ulykkelige Død begav hun sig til Tydskland, venteligen snart, og var endda 1338 og 1346 i Live, og synes efter Lamy (Grafen von Ravensberg p. 561. Cod. Diplom. 1099) at have opholdt sig hos sin Søstersøn Landgrev Ludvig af Hessen). Tvende Dage efter Brylluppet forlangte Thorkil af Kongen og de 3 Hertuger paa Skrømt sin Afsked (Ericus Olai et Hadorf l. cit.) foregivende, at han trængte til Ro; dog vilde han altid komme til Hove, og være til Tieneste, naar paafordredes. Efter nogen Samtale blev det endeligen afgiort, at Thorkil skulde være Kongens Drost, og Abiørn Hertugernes, og at Hertugerne skulde da hver faae deres Land og Lehn. Med dette var nok Thorkil ei ret vel fornøiet, allerhelst Abiørn uden

Tvivl

Eric Menved Aar 1303.

Tvivl var hans Fiende, og han herved tabte sin Indflydelse hos Hertugerne. Alting synes at vise, at der da lagdes allerførste Grund til Uvillie mellem Kongen og hans Brødre, hvilke havde den fornemme Geistlighed paa deres Side. De Svenske (Messenius Scondia II. 77. XII. 149. Dalin II. 343) give Dronning Merete megen Skyld for denne Usamdrægtighed. Kan vel være, at det Uvenskab, som det svenske Hof en Stundlang udviste mod hendes Bröder, den danske Konge, har været hende imod, og at hun igien haver bragt Venskab mellem dem tilveie, da hun kunde have en god Rygstød i Danmark, og det ogsaa var dette Riges Fordel at staae sig vel med Sverrige, da det havde en aabenbar Fiende i Norge; men paa den anden Side er det og vist, hvilket ogsaa Lagerbring (Tom. III. p. 6) tilstaaer, at Hertug Eric var meget Skyld heri, thi hans Ærgierrighed var uden Grændser, og tragtede han efter intet mindre end den høieste Magt; dog kaldte de Svenske ham den milde, fordi han var rund og venlig, og besad de Egenskaber, der formaae at blinde Mængdens Øine. En Følge af Hertugernes Begiering var det Brev, Kong Birger og Hertug Eric skrev til Indbyggerne af Upland den 28de Junii, angaaende et Tvivlsmaal om det deres Gods, som der laae, hvad deraf hørte til Kronen, og hvad til Hertugdømmet, hvorfor de havde overgivet denne Sags Grandskning til deres tro Mænd, Erkebisp Niels af Upsal, Provsten Mester Andreas, og Laugmanden i Upland Birger Pehrsson.

Samme Dag Thorkil havde Bryllup, blev og Kong Birgers unge Søn Magnus, saa vil Messenius (Tom. II. 77. XII. 149) og i Henseende til Aaret sige de gamle Skribentere (som Ericus Olai p. 169-70) det samme, udvalgt at være sin Faders Eftermand, hvilket og hans Farbrødre Hertugerne ved deres Breve

stad-

Eric Menved Aar 1303.

stadfæstede, og gav ogsaa Kongen nogle Anordninger ud, som skulde holdes efter hans Død, og vare gavnlige for hans Søn og Dronning; foruden Hertugerne gave Bisperne, Raadet, og alle de Store deres Samtykke til Magni Valg. Den ny Drost Thorkil forbandt sig og ved Brev Segl og Ed til Troskab med Kongen, Dronningen og deres Børn.

I dette Aar var det vel og, at Kong Birger kiøbte for 2309 Mark Sølv Cølns Vægt af Kong Valdemars Datters Ingeborgs Sønner de holstenske Grever deres faste Gods i Sverrige, som de havde arvet efter deres Moder.

Da Erkebispen og Bisperne uden Tvivl holdt med Hertugerne, og vilde maaskee nyde dem i Delningen, saa vilde Kongen efter Thorkils Raad sætte dem fast den 22de Julii (Lang, I. 393. Ericus Olai 169. Lagerbring III. 11); hvilket dog ei gik for sig; men da Kongen havde de verdslige Store paa sin Side, saa paalagde han Geistligheden Skat og Afgift, som de efter den geistlige Ret paastode at være fri for. Imidlertid fik Hertug Valdemar for sin Del Finland og Tavastland, og Hertug Eric Sødermanland med Nykøping og en Del af Upland, hvilket altsammen gav en tig Anledning siden til Trætte, og meddelte dem Kræfter til at sætte sig op mod Kongen.

Udi Alsøn den 29de Julii giorde Marsken Thorkil et Mageskifte med Kong Birger, hvori tales om Jern- og Staalgruber (det er at sige Jern, som var skikket til at giøre Staal af). Udi Hertug Erics vedhængende Segl sees en Løve med Omskrift: Clipeus Erici Ducis Sweonum, og paa den anden Side en Rytter med Omskrift; Sigillum Erici Ducis Sweonum. I Thorkil Knudsens sees en opreist Løve med Omskrift: S. Thurgilli Kanuti Filii.

Eric Menved Aar 1303.

Udi Minoriternes Provincial-Kapitel i Arboga (Lang. V. 643) blev Band forkyndt over dem, som lagde ny Skatter og Afgifter paa geistligt Gods, hvad enten de dyrkedes ved Brydier (Villici, Forpagtere) eller Bønder (Coloni), som og paa Klerkerne, der betalte sligt. Udi Skeninge holdt Dominicanerne et Provincial-Concilium, og da skal det være skeet, at da Peder, Prior af Provincen Dacien, vendte hiem, overkom ham en stærk Storm, som han dog lykkelig slap fra, ved at paakalde St. Eric. Rodger, en Minorit, blev og helbredet ved at paakalde St. Eric, da han ganske værkbruden blev baaret i Procession fra Upsals Kirke til Aros; og dette Jertegn skal Broder Nicolaus, Minoriternes Minister i Dacien, og Broder Thomas deres Custos i Sverrige, og det engelske Huses Gardian, have undersøgt og befundet rigtig. (Acta Sanctorum Maji Tom. IV. p. 191. b. No. 11. 190 No. 6).

Den engelske Kong Edvard skiændte og brændte i Skotland lige til Carthnes, og forblev der Vinteren over. (Matth. Westmonast. p. 445. Fordun Scoticronicon 989-90).

Pave Bonifacius 8de var geraadet i store Stridigheder med den franske Konge, som med sit Parti tilføiede ham saa megen Spot og Fortred, at han derover døde af Sorg den 11te October. Han var en lærd, streng, stolt og hovmodig Herre, han udgav den 6te Bog af Decretalerne, og havde efter Hemingford (i Historia de rebus gestis Edward. p. 202) det store og priisværdige Forsæt at ophæve alle Munkeordener, endog Dominicaner og Minoriter, og at nedsætte dem kun til to Regler, St. Augustini og St. Benedicti; thi han bar Afsky for Tigger-Ordnerne. Kardinal Nicolaus, Bisp af Ostia, en from og fredelig Mand, blev den 22de October valgt i hans Sted og kaldte sig Benedict (Muratorii Gesch. von Italien VIII. p. 257-61).

Den

Den 5te Jan. og 18 Febr. 1304 søgte Pave Benedict ved tvende Buller (Waddingi Annal. Minor. VI. 57. Mst. Bartholin. Tom. III. vel D p. 70-81) at nedlægge Stridighederne, som vare opkomne mellem Minoriterne og Dominikanerne, som og at hæmme den Forargelse, som opkom ved Stridighederne mellem den verdslige og den regulaire Geistlighed angaaende Begravelser, Prædikener og Skriftemaal, og satte han til at udføre sin Lov herom Bispen af Roskilde i Danmark, den af Linkøping i Sverrig, og den af Stavanger i Norge; og den 2den April befriede han Minoriterne fra den sædvanlige Øvrigheds (Bispernes) Jurisdiction. Saaledes søgte Paverne at svække Bispernes Magt, for at trække desstørre til sig. Eric Menved Aar 1304.

Den 9de Marts udi Tunsberg (Tønsberg) gav Grev Jacob af Halland tilkiende ved sit Brev, at da han havde ofte oppebaaret mange herlige Velgierninger af de norske Konger, den afdøde Eric, og nu regierende Hakon, sine Paarørende, baade i sit Grevskab og Lande, mod Kongen af Danmark og hans Folk, ved Krigshær og stor Bekostning ved at opbygge de Slotte Hunehals og Vardberg, saa og Fortrædeligheder for sig og Sine, der havde været ledsagede med megen Fare og mange Omkostninger, ved at ville ved Møder tilveiebringe Forlig for Greven med Kongen af Danmark, og ved at stille Borgen med 2000 Mark Sterling, laante af Hertugen af Sønder Jylland, saa og jævnlige Gaver til Grevens Understøttelse udi hans Trang; saa for alt dette, og især da han ei med sine egne Kræfter kunde imodstaae den danske Konges gjorte (saaledes forklarer jeg instantem) Indfald i hans Grevdom og Beleiring af hans Slotte, overgav han bemeldte Slotte med Mandskab og Grevskabet Halland til den norske Konge og Eftermænd og til den norske Krone, med fuldkommen Rettighed,

samt

Eric Menved Aar 1304.

samt skiødte ham dette; han lover for sig og Efterkommere ei at ville bryde dette, overgiver sig og sine Børn til den norske Konges Naade til Forsørgelse, saafremt bemeldte Grevskab kom ved Forlig under det norske Rige, eftersom Krigen fik en lykkelig eller tung Udgang, og at sex af de beste norske Mænd maatte efter Kong Hakons Død sættes til at forvalte Grevskabet efter Guds Ret og deres Samvittighed, og de tildømme ham Erstatning. Men dersom den norske Konge fik Landet for 2000 Mark Sterling med Interesse og al Omkostning tilfulde betalt af Hertugen i Sønder-Jylland, da vilde og Greven være befriet fra al Pligt, som Forlover (Hvitfeldt 1ste Del p. 325-26. Torfæi Hist. Norvag. IV. p. 413). Dette Brev bringer mig paa de Tanker, at Eric haver først paa Aaret, maaskee i Februar og Marts, angrebet Halland, og ei imod Vinteren, det er sidst paa Aaret, som Hvitfeldt vil (p. 322); Aarsagen til dette Indfald var de Fredløses og den hallandske Greves Ufredelighed, stolende paa de Norske (Hvitfeldt l. cit. Torfæus p. 412). Kongen lod over det hele Rige udskrive Leding af Kogger, det er Skibe, et Navn, hvormed de endnu belægges ved Limfiorden, og bleve Varberg og Hunehals beleirede men ei indtagne.

Udi Nyborg den 13de Marts, hvor da holdtes Danehof eller Parlament med Landets Ypperste fra alle dets Egne, udgav Kongen en Forordning til Nørre-Jylland af 10 Artikler, hvori befales, at enhver Mands Indtægter, endog Qværsæde-Mænds, skulde ansslaaes til noget vist af visse dertil udnævnte i hvert Stigt, saasom i Riber, Bisp Cristian, Nicolaus Lendy, Claus Spock; i Viborg, Bisp Peder, Thordo Litle, Nicolaus Hughinson, Peter Muly og Johan Nickelson af Kaas; i Aarhus Stigt, Bisp Johan, Sven Rusticus, Nikolaus Brock, Be-

nedikt

nedikt Billugh Thomæsson; i Berlum Stigt, Provst Johan af Ørby, Peter Cantor, og 5 andre, hvoraf jeg slutter, at Bispestolen har staaet ledig. Sært er det, at for Harthe Syssel, for Almind og Jaling Syssel, begge disse sammen, udnævnes andre. Alle synes de at have været enten Geistlige eller Adelsmænd. En Værdi af 10000 Marks Formüe sammenlagt skulde udredde en Kogge af 50 Læster med Mandskab og anden Bekostning for 16 Uger; 1 Mark Mel skulde beregnes til 10 Mark Penge, og 1 Flaske (lagena) Smør til 6. (Man maa næsten troe, at ved denne Udskrivning sigtedes til et da forestaaende Tog, og kan derfor let falde paa den Tanke, at Toget mod Halland er først gaaet for sig mod Vinteren, ved det man ei før er bleven færdig med Udrustningen, og man og har villet skaane Landmandens Sommer-Arbeid. Dette er vist, at fra 14de October til 29de December haves intet Diplom af Kong Eric, og at man derfor kan antage, at han har været borte paa det hallandske Tog i den Mellemtid, hvortil kommer, at det første Diplom er udstædet i Wordingborg, og det andet i Kallehauge, tæt derved, og Wordingborg, som et meget fast Slot, var lige fra Valdemar den 1stes Tid et Sted, hvor de danske Konger ofte opholdt sig, og hvor de samlede deres Skibs-Flode). I Henseende til Klæde anordnedes, at et helt Stykke Gemisk Klæde skulde betales med 40 Mark Penge, hver Alen 1 Mark; Et Stykke Klæde fra Ypern med 36 Mark, hver Alen 7 Øre; Klæde fra "Popærst" 18 Mark, Alnen til 10 Skilling; Klæde fra Nivelle (Nyuælst) 18 Mark, 1 Alen en halv Mark; Klæde fra "Abærst" (Antwerpen maaske) 9 Mark, Alen for 8 Skilling; Klæde fra Tournay (Thornist) 18 Mark, Alen for 3 Øre; Tydsk Klæde (Thyuk Sayn) 14 Mark, Alen for 8 Skilling; Klæde fra Wordingborg (Orthingburgh) og Brüges (Brügist

Eric Menved Aar 1304.

Erik Menved Aar 1304.

gist) 23 Mark, Alen for 16 Skilling. (Man seer heraf, at her da var et Klæde-Manufactur i Wordingborg *), venteligen fra Valdemar den 2dens Tid, og at det agtedes lige med Klæde fra Brügges, og var dyrest næst det fra Ypern og Gent. Man seer og, at udenlandsk Klæde da indførtes i Mængde her, venteligen ved Hansestæderne, siden vi selv ingen Skibshandel havde, og at Handel og Fabriqver da vare i deres Barndom, siden Regieringen satte Priser for deres Vare). Intet andet Klæde end førnævnte brabandske, engelske og "Langlabeen" maatte sælges i Alental uden Kongens Tilladelse, eller i Fogdens og Raadets Nærværelse, efter at de havde vurderet det; hvo der herimod solgte dyrere, skulde for hver Alen bøde til Kiøberen en halv Mark Penge, og til Kongen 40 Mark. Fogden, om han var heri efterladen, eller saae igiennem Fingre, skulde miste sit Embede, og bøde til Kongen 40 Mark. Møntens Fornyelse maatte ei giøres bekiendt, førend paa næste Landsthing for Mikkelsdag i ethvert Landskab under Livs Straf for Møntmesteren; ingen maatte fra Dagen af dette var bekiendtgiort indtil den 15de August kiøbe noget for de gamle Penge, under Straf at miste dem, og alt hvad han havde ført med sig; Fogderne maatte ei heller i de kongelige Oppebørsler, eller Kongens Bøder, modtage andre end det Aars nye Penge, eller til Straf miste deres Embede og betale 40 Mark i smaa Mønt (Nymuli); ingen Prælat, Klerk, eller Læg Mand maatte af sine Tyende oppebære noget i anden Mønt. I Leding, eller Krigsstyr maatte de,

Kon-

*) Tvivlsmaal imod denne Mening ere af Etatsraad Schlegel yttrede i den ny Udgave af Kofod Ankers Lovhistorie 1ste Del p. 595 i Noten **.

Nyerup.

Kongen satte til at indsamle den, ei heller oppebære den, uden i det Aars Mont. Ingen maatte paatage sig at forsvare andens Sag til Thinge uden sine egne Tyendes, og dens der opholdt sig paa hans Jord, eller de af hans Frænder, som vare saa fattige, gamle eller svage, at de ei kunde forsvare sig selv. Føl og unge Heste maatte udføres af Riget, men for hver gives i Told 6 Sterling, da Tolden var ved den slette Mont bleven meget forringet. Om Lovene skreune i Thord (rimeligen forstaaes herved Love forfattede ved en Person af det Navn, og har man derfor Grund at troe, at Thord Litle, som strax herefter nævnes, har været Forfatter af dem, men maaskee en anden end Thord Degn, Forfatter af visse Artikler vi endnu have, da Lovene derimod ere korte, medmindre herved for en Del sigtes til den ny Sellandske Lov; rimeligen bliver og Degn da et geistligt Værdigheds Navn, og ei en Slægts, og har han uden Tvivl været Degn i Viborg) var besluttet, at Bisp Cristiern af Ribe, Gunnulf Svenssen, Sven Rusticus, Thord Litle, og Nicolaus Brock skulde oversætte og udtrække dem af Latin paa Dansk, og derpaa Affkrift gives til hver af de bemeldte Personer, og de udvalge de beste af dem, og lade dem stadfæste, hvorpaa Kongen vilde overveie, hvilke der vare nødvendige for Kronen, og for det hele Rige, og lade dem stadfæste tilkommende Aar i det næste Parlement; imidlertid skulde hele Danmark betiene sig af de forrige Love (det viser, at Kongen tænkte paa en almindelig Lovbog for Landet). Angaaende de Breve og Privilegier, som kaldtes Haandfæste (af hans Fader nemlig, thi man veed ei, at denne Konge gav nogen saadan) da var lovet, at naar de i Original eller Affkrift vare overgivne, saa skulde alt hvad der var nyttigt og tienligt for Kronen og Menigheden (Folket, communitas)) og ei stridende mod Gud og Ret, staae ved Magt. Fogderne

Eric Menved Aar 1304.

Eric Menved Aar 1304.

derne maatte ei forurette nogen, men skede det, da skulde de miste deres Embede, og giøre den Forurettede Erstatning efter Loven, saaledes som de selv vilde have den. Særdeles befaltes Fogderne ved Limfiorden, at de under Stilstand (Treugæ) ei maatte forhindre nogen, af hvad Vilkaar han var, at føre Brænde hvorfra han vilde. Ingen Styrmand maatte oppebære Hesteleie, uden i Ledingstid. Ingen maatte bebyrde nogen, især Øvrigheds-Personer og Geistlige, med uskikkelig Giæsterie; thi ellers skulde de blive nævnte paa Parlementet i næste Aar, og blive haardeligen straffede efter Overlæg med de Store. Hvilken Foged der forurettede skibbrudne Mænd paa Gods eller Personer, skulde miste sit Hoved. Hvo der handlede mod denne Forordning, skulde foruden ovenanførte Straffe, fornemme Virkningen af Kongens Hævn. Kongen lod hænge sit Segl for den, og vare hans Raad Vidner hertil. Denne Forordning var nødvendig, og vidner om Kongens og Regieringens Iver og Omhu for Orden, Skik og Ret; men da den var stræng, saa mener Kofod Anker, som har ladet den trykke i sin danske Lovhistorie (Tom. II. p. 534-39), at den ei har staaet længe ved Magt (Lovhistoriens Udg. 1ste Del p. 598), allerhelst der findes ikkun een eneste Afskrift af den, og den ei er bleven trykt ved den jydske Lov, som andre Forordninger.

Man kunde formode, at Kongen, hans Broder Hertug Christopher, og de flere ere først paa dette Danehof i Nyborg blevne løste af Band, ihvormindste henføre Petrus Olai, Aarbøgerne af Esrom, Kroniken, som slutter med 1317, den med 1313, og den med 1497 (Lang. I. 127. 250. II. 175. IV. 25. V. 626), Afløsningen til dette Aar, og vil den sidste og, at Jon Litle da først kom fra Rom; Fortsætteren af Albert af Stade henfører (p. 40) baade Afløsningen og Forbudets Ophævelse til dette Aar.

Efter

Efter den første skeede Afløsningen ved Isarnus, som var med Pallium kommet tilbage fra Rom; men da han endnu den 21de Marts udstædde et Brev i Rom, saa kan han ei have samme Maaned været i Nyborg, og derfor maa og Kongen enten være bleven afløst ved en anden, eller og senere. Erik Menved Aar 1304.

Efter Erkebisp Jens Grands Levnet paa latinske Vers (Lang. VI. 268), Wolter (p. 63), Magnus Mathiæ (p. 101), Hvitfeldt i Bispekrøniken (p. 66) kaldte Pave Benedict Jens Grand til Rom, og giorde ham til Erkebisp i Riga; men han, som endnu bar det Haab at komme til Lund igien, afslog det, hvorover Paven blev fortørnet, og vilde ei tilbyde ham noget mere, og lader det, at Grand derpaa levede i Paris, indtil han 1307 blev Erkebisp i Bremen. Paven beskikkede derpaa den 19de Marts Friderich, en Bøhmer og Minorit, til Erkebisp i Riga.

Den 17de Marts gav Paven fra Lateran Bisp Olap af Roskilde (Mst. Bartholin Tom. V. p. 46) Magt til at giøre Testamente over sine egne Midler, og det geistlige rørlige Gods, som ei var lagt til nogen vis Kirke eller Altar, dog saa at han gav og noget til Kirker. Denne Bisp var da i Rom for at lade sig indvie; thi han var en Anhænger af Jens Grand, saa han ansaae ham endnu for den rette Erkebisp og Isarnus for indtrængt.

Kongen drog nu over til Venden, for at see til sit Herskab Rostok, og udstadte der den 29de April i Byen Rozstoc sit Beskiærmelsesbrev (Westph. III. 1574) til Klosteret Dobberan, ligesom hans Formænd i Herskabet Rostok, de Herrer Burewin Valdemar og Nycolaus havde giort, og lovede, at herefter skulde ingen Bede (Precaria solutio, frivillig Gave) gives paa deres Gods til nogen Ridder, Væbner eller nogen anden, og at Herre Mathyas af Arecowe skulde ei oppebære noget mere af deres

Eric Menved Aar 1304.

res Gods, end hvad der skulde betales til Kongen, naar Precaria faldt. Vidner herved vare Bisp Crystiern af Ribe, Nycolaus Biller, Kongens Kammermester, Esger Apysun (en Dansk, som efter Rudloff (II. p. 192) var Kongens Høvedsmand i det Rostokske), Arnold Qvast (uden Tvivl en Meklenborger) og flere troværdige Mænd. Uden Tvivl paa Hiemveien, og det i Warnau (eller Warnemünde; thi jeg læser Warnawe istedet for Mernowe) tilled Kongen ved sit Brev af 1ste May (Westphal. l. cit. 1575), at Dobberan maatte igien kiøbe Precariam af de Landsbyer, Stobelowe, Parckentyn, og Bertramneshaghen af Herre Mathyas af Arecowe for 300 Mark slaviske Penge, som han havde givet Kongen; dog saa, at Kongen kunde for samme Summa igien indløse den af Klosteret. Vidner herved vare Bisp Crystiern af Ribe, Nycolaus Biller, Kammermester, Johan Moltike, og Esger Apysun.

Den 23de May stadfæstede Keiser Albert udi Costnitz, efter Kong Erics Begiering, Keiser Friderichs berømte Brev af 1214, hvorved han overlod til Kong Valdemar den 2den og det danske Rige, hvad de ved Vaaben havde erhvervet ovenfor Elbe og Elven, og Valdemars Broder Kong Knud indtaget i Slavien; dog undtog Albert herved Byen Lybek med Tilhørende. Udi Nestved den 4de September udstædte Grev Gerard af Holsten og Scavenburgh, og de Bisper Henric af Reval, og Olav af Roskilde en Vidisse heraf. Man seer heraf, hvor store Anslag Kong Eric havde, og at Albert, tænkende alene paa sit Huses Forøgelse, brød sig lidet om Riget.

Den 1ste Julii tog Kongen ved sit Brev i Hælsingeburgh (Mst. Bartholin. Tom. VIII. 346) Disciplerne af Ribe af Huset Pukætoft med deres Forstander (Procurator) alt deres Gods og

Tie-

Tienere under sin Beskyttelse, og gav dem frie for al kongelig Afgift og Byrde; alle deres Brydier, Bonde- og Gaardsetmen (inqvilini) skulde alene for deres Forseelser svare under dem, endog i 40 Marks Sager, "Fritkiøp" og Vrag undtagen; herimod skulde Kongen have Magt til at udnævne 1 Discipel, som paa Skolens Bekostning skulde underholdes.

Erik Menved Aar 1304.

Som en Følge af de Fredløses Bemøielser, og maaskee og Nørre-Hallands Overdragelse ved Grev Jacob til den norske Konge, var det, at en norsk Flode lod sig see i Søen, for at bekrige Danmark, hvilket man maa slutte deraf, at den norske Konge gav udi Aslo den 12te Julii et Beskiærmelsesbrev til Viborger Kaniker, som opholdt sig paa Læssøe, samt alle Indvaanere der.

Udi Roskilde den 9de August stadfæstede (Mst. Bartholin. VI. 523. Lang. IV. 505) Kong Eric, Hertug Christofer af Estland, og deres Moder Agnes, forhen de Danskes Dronning, hvad deres Broder og Søn Junker Valdemar havde paa sit Yderste skienket til Sorøe Kloster, hvor han havde forordnet at ville begraves, nemlig i Biærghæ 2 Mark i Jordskyld, i Skoogthorp og Storbit 5 Øre i Jordskyld, med alt Tilliggende. Hamsfort feiler altsaa (Lang. I. 296), naar han lader ham begraves i Ringsted, og ligeledes Petrus Olai (ibid.), naar han lader ham døe i Mark Brandenborg hos sin Morbroder, da vore andre Kroniker, den som slutter med 1317 (Lang. II. 175), og Gavebogen af Sorøe (Lang. IV. 505) lade ham døe i Rostok, og vidner den sidste (l. cit. 529), at han døde uden Testament, men at Kongen og Hertug Christopher gave af egen frie Villie ovenmeldte Gods, og lægger Historien over de Begravne i Sorøe Kirke til (Lang. IV. 542), at han døde medens Parlament holdtes i Rostok, altsaa maaskee i Marts Maaned, og blev begravet i Presbiterio.

Efter

Eric Menved Aar 1304.

Efter dette døde den 29de September Kongens Moder Agnes, forhen Dronning i Danmark, og nu gift med den holstenske Gerhard den 2den. Fast alle vore egne Kroniker, som og Fortsætteren af Albert af Stade (p. 37) lade hende døe i dette Aar, alene Hvitfeldt (p. 314), og Hamsfort (Lang. I. 295) lade hende døe 1300, og Hamsfort paa et andet Sted (Lang. VII. 226) 1303, hvilke tvende Meninger igiendrives ved Diplomet af 9de August 1304; hvorimod Aarbøgerne af Esrom (Lang. I. 250) lade hende ei døe før 1305. Hun blev begravet i Ringsted, og siden hendes Søn Kong Eric paa hendes høire Side (Lang. IV. 281). Med Gerhard avlede hun den bekiendte holstenske Greve Johan den 3die, kaldet den Milde, saa og en Søn ved Navn Christofer, som faldt ned i en Grav og brød sin Hals.

Førend hendes Død maa Samlingen, eller det høitidelige Parlement i Knærød, være bleven holdet imellem Kongerne af Danmark og Norge, efter Hvitfeldt (p. 322), men af Sverrig efter Petrus Olai (Lang. I. 189), og Kroniken, som slutter med 1523 (Lang. VI. 222), ja den som slutter med 1517 (Langeb. II. 175), saa og begges Dronninger, eftersom Dronning Agnes og saa mødte der. Mig forekommer det rimeligt, at dette Mødet er eet med det, som skeede i Fagerdal udi Junii Maaned, thi der mødte Kongerne af Danmark og Sverrige med deres Dronninger og tæt ved Knærød i Sønder-Halland udi Høxs Herred ligger Fahrshult (Fagerhult) Annex af Hishult, i hvilket Fagerhults Navn stikker Fagerdal (ogsaa ligger et Fagerhult i Skaane, i Christianstads Lehn) Egnen der er fuld af Bakker, Dale og Skove, saa at Fagerdal vist maae have ligget der, om end Navnet nu ei mere skulde være til. Men om saa er, da mødte paa Samlingen i Knærød eller Fagerdal ei den danske og norske Konge; men den danske, og

svenske. Hertil kommer, at om de første havde meldet, saa havde de islandske Annaler vel opteguet det, da de mælde saa meget om norske Sager.

Eric Menved Aar 1304.

Endnu den 25de August var Kong Eric i Roskilde, og forlehnede der den Dag Winand af Stantford med en Mølle beliggende ved Reval, dog paa Vilkaar, at den ei skulde blive Kongens Mølle til Skade. Vidner herved vare de Herrer Richold Ubbysen, Valdemar af Rosen, Agho Saxisen og flere.

Den 14de October forlehnede Kongen ved sit Brev i Worthingburgh Fyrst Wizlav af Rygen, som havde givet ham Homagium (Mandskab, blevet hans Mand) og lovet ham Troskab og Lydighed mod enhver, med alle de Eiendele paa denne Side Havet, som hans Fader for ham havde havt, nemlig de Lande Rygen, Sundis (Stralsund), Grim, Tribusees, Barth, med alle Byer, Befæstninger og Personer (homines), undtagen Løzitzæ (Loitz) (dette viser, at Rugia Cismarina da bestod af 5 Landskab) (Schwarz Nordsk Teutschland p. 185) og frasagde Kongen sig al Tiltale til bemeldte Lande, eftersom ved Herre Zamburs (Wizlavs Broders) Død den halve Del af dem var retmæssigen tilfaldet Kongen; han lovede og at elske og beskytte Wizlav, som en Herre burde giøre ved sin Vasal. Kongens Raad var herved nærværende. Dette Brev giemmes i det kongelige Archiv til Stetin, og haver jeg for dets Vigtigheds Skyld ladet det trykke bagved. Wizlav og Sambor havde (Schwartz pommersche Lehnshistorie p. 257-59) delet Landet imellem sig saaledes, at den første beholdt Øen Rygen, og den anden det faste Land ved Stralsund.

Den 29de December udi Kalvæhaghæ, ei langt fra Vordingeborg, bekræftede Kongen (Lang. VI. 449) ved sit Brev Pantsættelsen som Eric Nielsøn, Eier af Bøstæholm, beliggende i

Eric Menved Aar 1304.

Skydhæ Sogn, giorde deraf til Kongens Klerk Brother, Degn og Kanik i Roskilde, for 43 Mark gangbare Penge. Kongen lod sit Segl hænge herfor, saa og Esger, Provst i Vendsyssel, Thorkil, Provst i Lanland (Langeland), og Peter Udbesøn.

Den engelske Kong Edvard skrev Eric et Svar paa hans 2de Breve om Johan af Magna Jernemoth (Yarmouth), hvis Skib med Vine og andet var anholdt i Danmark; Kongen svarer (Rymeri Acta publ. II. 949), at hverken havde han faaet Brevene, ei heller nogen meldt sig; men saasnart bemeldte Johan indfandt sig, eller nogen paa hans Vegne, vilde Kongen ei alene skaffe ham Ret, men og alle Engellændere, ja desuden behandle dem paa det Beste og med kongelig Maade.

Atto, Sognepræst i Tybyrky, skiødede den 15de Jan. paa St. Katrine Alter i St. Lucii Kirke i Roskilde til Esrom Kloster, fordi hans Forfædre laae der begravne, sin Gaard i Lucsøghæ af 3 Ore Jordskyld, med alle Ting, dog undtagen Boskap og Veirmøllen, og det foruden de 2de Gaarder der, som han selv og afdøde Broder Nicolaus, Præst i Blystorp, havde forhen skiænket det. Dette skeede i Overværelse af de ærværdige Mænd Olav Byørnsen og Johan Thythæbiærgh, Kaniker i Roskilde og Vicarier for den udvalgte Bisp Mester Olav.

Frue Cecilia, Enke efter Herre Johan Kalf, forhen den danske Konges Marskalk, giorde den 12te Marts sit Testament, hvorved hun gav, for at blive frie for Korseis Løfte til det hellige Land, 20 Mark Penge jydsk Mynt, udvalgte at begraves i det nærmeste Dominicaner Kloster af det Sted hun døde paa, og gav did 20 Mark Penge af det Landskab, og et Guldkors, hvori var et Stykke af Christi Kors; alt sit faste og løse Gods i Wrahæthorp, som hun havde arvet efter sin Moder, gav hun til Lunde Kirke

for

for hendes Siælemesse. Til Dominicanerne i Lund 6 Mark Penge, om hun ei der blev begravet, og saaledes til mange Klostre, Kirker, Hospitaler, Præster i Lund og paa andre Stæder i Skaane, i Siæland, i Fyen, i Jylland, og deriblant til St. Peders Kirke i Skive i Jylland, hvilket efter Tiderne løber op til mange Penge; til hendes 2de Søsterdøttre Cristine og Elizæf, Nonner i St. Claræ Kloster i Roskilde, hver 1 Mark; til Dominicanerne i Ribe 5 Mark Penge, om hun ei der blev begravet, og 1 Psalter, som hendes salig Mand havde givet hende; til de fattige Skoledisciple i Odense 6 Mark Penge; til Executor indsatte hun sin Søn Johan Ralf, Decanus i Lund, de øvrige af sine Sønner, og sin Broder Herre Peter af Eljarnth. — Eric Menved Aar 1304.

Udi Aarhus den 1ste April stadfæstede Andreas Strigsøn Besiddelsen af Skramsholm Mark til Kapitlet i Aarhus, ligesom hans Fader havde giort. (Lang. VI. 417).

Den roskildske Bisp Olav gav ved sit Brev i Roskilde den 1ste Julii alle Claræ Klosters Bønder og Tienere frie for al Tieneste og Rettighed til sig, særdeles Tilfælde undtagne.

Udi Lund den 8de August skiænkte Frue Johanne, Enke efter Herre Gudmund Litle, sit rørlige og urørlige Gods i Staffnstorp i Næveshøi Sogn og Bare Herret til Lunde Kapitel, for at holde Siælemesse for hende og hendes salig Mand, og skulde tillige med ringes med alle Byens Klokker; samme Dag skulde og aarligen gives en Tønde lybsk Øl (lagena trafnisia) til Dominicanerne der, ligesaa til Minoriterne og ligesaa til Nonnerne af St. Peders Kloster. De agtbare Herrer, Provsten Andreas, Decanus Johan, Aslo, og Peder kaldet Holmbo, Kaniker i Lund, skulde efter hendes Død uddele hendes Løsøre, uden at hendes Arvinger maatte dermed befatte sig. Hendes eget Sigil, og de Herrers

Eric Menved Aar 1304.

Nicolai Magnusson, Peter Jonæsen, forhen Gielker, Petri Søn af Nicolaus Gielker, Andreæ af Hoghby, Andreæ kaldet Gagge, Ridder, Petri Uffæsen, og Nicolai Twesen af Harabiærgh, bleve forhængte.

Udi Roskilde den 20de September stadfæstede Provsten der Peter Saxesen hans Forfædres Gave til Esrom Kloster af Landsbyen Nathæbothe med det hele Fiskeri, som kaldtes Søewik, og af Landsbyen Husæby, samt Landsbyen Skæthernth. — Olav Byornsun, Decanus i Roskilde, og Bispens Officialis, og Benedict, Foged i Roskilde, bekræftede Foreningen, som Broder Jacob Aar 1302 havde indgaaet med Claus Murstensbrænder paa St. Claræ Klosters Vegne.

Et Brev af Jon Rusticus og Johan Staverskogh til Kongen (Lang. VI. 418), er venteligen ogsaa af dette Aar; deri kalde de ham Serenitas vestra og Excellentia vestra, og give tilkiende, at de efter hans Befaling have undersøgt den Gade, som Bisp Johan af Aarhus vilde mageskifte sig til, for at giøre St. Clementis Kirkegaard større for Kongens Synders Eftergivelse og Siels Frelse; de havde fundet, at dette kunde skee uden Formindskelse af Kongens Indkomster, blive til Stadens Nytte og Guds Huses Prydelse og Ære, saasom man derved desto lettere kunde faae frie Adgang til Kirken, og til der at redde Person og Gods, ifald fiendtligt Anfald skeede, eller uventet Ildebrand opkom.

Efter St. Peders Kloster i Nestved dets Gavebog (Lang. IV. 391) skal Olav, Bisp af Reval, have i dette Aar skiænket til Klosteret 2 Gaarder i Træløsæ, som han havde kiøbt; men det maa være skeet sildigere, maaskee 1344; thi 1304, samt forhen ogsaa, var Henrik Bisp i Reval.

Den Adelsmand Eskil Snubbe gav (Lang. IV. 492) til Sorøe Kloster sin Gaard i Miærløse med tilliggende Jord af 6 Øre Skyld, og alt rørligt og urørligt Gods derpaa, og skiødede den selv over det store Alter til Abbed Hemming, i Overværelse af Olov Biørnsen, Kanik i Roskilde, og sine Brødre de Riddere Knud Jul og Hemming Petherssön, som vare indbudne at være Vidner. Den Adelsmand Saxo Naunessen skiødte den siden paa Eskils Vegne og i hans Navn paa Miærløssæ Hærrets-thing efter Brug og Landets Lov.

Eric Menved Aar 1304.

Frue Ingefrith af Nebbe, Tokkes Datter, og Enke efter Herre Peter Niclessen af Thosland (Taasinge), pantsatte til Sorøe Kloster (l. c. 493) alt sit Gods i Brethved for 20 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt, som hendes Mand havde for sin Siæl skiænket did, med Vilkaar, at hun i sin Levetid skulde ei indløse det, og at det efter hendes Død skulde tilfalde det, om det end var meer værd.

Pave Benedictus stadfæstede fra Lateran den 20de November ved Brev til Rector og Scolarerne i Ribes Puketoft den ribiske Bisps Christians tvende Breve til dem af 1299, og den lundiske Erkebisps Stadfæstelse heraf, og dette stadfæstede Kong Christian den 3die siden udi Ribe 1537 paa Søndagen Judica. (Terpager Ripæ Cimbr. p. 469-71).

Til dette Aar hører maaskee et Brev uden Datum af Cecilia, Enke efter Herre Johan Sycælunzfarer den yngre (som forekommer i et Diplom af 1303), hvorved hun tilstaaer, at have overladet Skiødningen af 2 Gaarder til St. Agnetis Kloster i Roskilde, til sin Svigersøn Johan Tomæssøn, ligesom forhen, da han i hendes Nærværelse skiødte for hende 2 Gaarder til samme Kloster, da hun lod indklade der som Nonner sine 2 Døttre Lünde og Cecilia.

Her-

Eric Menved Aar 1304.

Hertug Eric af Sønder-Halland døde (Hvitfeldt p. 322. Lang. I. 189. VI. 222) og faldt derved hans Land og Lehn til Kongen, saasom han ingen Børn efterlod sig. Han var en Søn af Hertug Knud og Sønnesøn af Kong Valdemar den 2den. Efter Hamsfort ægtede han den svenske Kong Magni Datter. Vist er det, at hans Gemahlinde hed Elizabeth, og Diplomer vise, at hun endda var i Live 1317. Han blev (Lang. IV. 280) begravet i Ringsted ved Siden af sin Fader. Mester Morten Magnussen, Kongens Kanzler, Kanik i Roskilde og i Paris, døde (Lang. I. 296. III. 269) paa det sidste Sted den 10de August, og blev der begravet i Vor Frue-Kirke. Han var i sin Tid en berømt Theolog og Philosoph, stiftede et Alter i Roskilde Kirke, hvorved Siælemesse læstes for ham af Vicarius, som derfor fik 2 Mark Penge aarlig, og de fattige Disciple 1 Mark; Kanikerne maatte den Dag bivaane Vigilierne og Messen. Da alt dette staaer i den roskildske Gavebog, saa viser det, at Kanzleren Morten og Kaniken Morten, som havde studeret i Paris, og som forsvarte Kongens Sag mod Erkebisp. Grand, have været een Person.

Den 7de October døde Olav Thurbernsen (Lang. I. 296. III. 270), Decanus i Roskilde, som stiftede et Alter i Domkirken der, imod at Vicarius skulde aarligen holde hans Dødsdag for 12 Øre.

Den 19de November døde Kanik Jacob, Erkebispen i Lund hans Kieldermester (Lang. III. 570. IV. 63) bekiendt i Kong Erics Sag mod Erkebisp Grand.

Den 14de December døde Johanne, Herre Guthmund Kitles efterladte Enke (Lang. l. cit. 575. IV. 63), og var Indkomsten af det Gods hun havde skienket Lunde Kapitel, 3 Øre min-

Eric Menved Aar 1304.

mindre omtrent 1391, da den lundiske Gavebog blev skrevet, end da hun i dette Aar giorde sit Testament; thi da indbragte det 3 Mark Penge og 3 Øre, men siden kun 3 Mark.

Den 22de September døde Tuvo, Diaconus i Ribe og Kanik i Lund (Lang. V. 561), som gav til Riber Kirke det Halve af hvad han eiede i Huse og Jorder i St. Hanses Gade (vicus), og som Herre Johan af Rothakar forpagtede for 7 Skilling Sterling i 3 Aar, og siden for 8 at betale i 2 Terminer.

Den 29de November døde Christiern Tupissen (Lang. V. 567) som gav til sin Siælemesse i Riber Kirke 3 Riber Skiæpper Byg, og 1 Skilling Byg aarlig af Jordens Afgifter i Brytines, hvoraf de fattige Skoledisciple skulde have den fierde Del, Vicarierne i Choret 2 Øre Penge, og Kanikerne Resten.

Efter al Anseende blev den 10 Aars Stilstand, sluttet paa Gisburg mellem Danmark og Norge, som Hvitfeldt omtaler, indgaaet i dette Aar, eftersom Hvitfeldt siger, at den holdtes kun paa andet Aar, da Kongen af Norge faldt med en Krigshær ind i Danmark, og dette sidste skeede 1306.

Det at Kongen havde forlehnet sin Broder Christopher med Estland, satte hans Vasaller der i Bevægelse, saa at de derfor indginge den 25de Febr. en Forening (Kiøbenhavnske Videnskab. Selsk. Skrifter IV. 43) med den tydske Ordensmester i Lifland med Land-Marskalken og med Commendatorerne i Velyn, Wittenstene, Wend, Segewold, Perona, Leal og Aschrad, Advocaterne i Jervien, Transpal, Wend, Sackele og Carchus, samt alle tydske Riddere i Lifland, hvilke allesammen, undtagen de danske Vasaller, udstædte Brevet herom, nemlig, at de havde, da de laae midt imellem de vantroe Russer og de hedenske Lithauer, som bekrigede dem, og de ei kunde blive bestandige ved deres egen

Magt,

Eric Menved Aar 1304.

Magt, indgaaet, paa det den christne Troes ny Plantelse ei skulde rent undergaae, et Forbund, Fred, Enighed og Venskab til Liflands og Estlands Beste med Bisperne, Kapitlerne og Vasallerne af Dorpt og Oesel, og med alle den danske Konges Vasaller i Estland, hvorpaa de havde givet hinanden deres Hænder; i Særdeleshed fordi den danske Konge havde alieneret sine Vasaller fra Kronen, som han ei med Rette kunde giøre, i Henseende til at de vare ved Fædrene-Arv arveligen forbundne med dem fra Hedenskabets Tid (dette sigter vel til Valdemar den 2den, som undertvang Estherne, da de endda vare Hedninger, og lod dem christne, hvorvel Ordene og kunne sigte til ældre Tider, som Canuti sancti og Erici Eiegods) og vilde de derfor alle holde sammen, og sætte sig mod denne Vold, og aldrig tillade, at bemeldte Vasaller skulde nogensinde skilles fra den danske Krone, men af alle Kræfter at sætte sig imod enhver, inde eller ude, nær ved eller langt fra, som vilde tilveiebringe dette, og skulde de bestandigen heri holde sammen. Hvad der var skeet i Henseende til Slotte, Befæstninger og Lande, eller herefter kunde skee, derom skulde ingen af dem indgaae noget særdeles Forlig, uden med de andres Tilladelse. Efter gammel Skik skulde den ene komme den anden til Hielp i Landene mellem Duna og Narwa. Hvo der giorde Manddrab, og flyede til den anden, skulde efter gammel Viis have Fred. Bispen af Dorpt og Oesel, den tydske Ordensmester og Brødre, samt omnævnte Vasaller, skulde begive sig til Erkebispen af Riga, som da var, og af al Magt overtale ham til at gaae ind med i dette Forbund. Dersom en By, Flekke, eller nogen anden, som laae og boede mellem Duna og Narwa, vilde falde fra dette Forbund, eller handle derimod, da skulde de samtligen forfølge den eller de, som en offentlig Fiende, indtil han gik ind i Forbundet; ligeledes

den af hvad Stand eller Person han var, som vilde føre dem under fremmed Herskab; fremdeles om nogen, og især Borgerne i Riga, vilde indgaae særdeles Forbund og Fred med Lithauerne eller Russerne, og ei ophæve den hidindtil indgaaede, og holde med denne Forening, da skulde de først herom paamindes, og om de ei da vilde, da med samtlig Magt angribes som offentlige Fiender. Dersom der for nærværende Tid var, eller herefter blev, Uenighed mellem Mesteren og Brødrene paa den ene Side, og Riga Borgere paa den anden, saa skulde Bispen af Dorpt, Abbederne af Dünamünde og Valkenau, 3 andre Prælater, og 12 Riddere af den danske Konges Vasaller, komme sammen og undersøge Sagen, og funde de da, at Ordenen havde Ret, da skulde de formaae Borgerne at staae fra slig Uret; thi ellers vilde de samtligen tvinge dem til hvad Ret var; men funde de, at Ordenen havde Uret, da skulde de sidde stille og ei hielpe nogen. Opkom der nogen Strid mellem Bispeerne af Dorpt og Oesel, den tydske Orden eller Kongens Vasaller med Russerne, enten en af de første eller samtlig, angaaende Grændserne eller noget andet, da skulde 3 gode Mænd af Riga Stigt, 3 af Oesel, dersom de personligen kunde møde, 6 af Dorpt, 6 af Ordenen, og 6 af Kongens Vasaller, som besadde Lehn af den danske Konge, møde paa et beqvemt Sted, for at afgiøre den Sag; funde de da, at Russerne havde Uret, saa skulde de først paaminde dem herom, og vilde de ei lade sig vise til rette, da skulde de samtlig Forbundne angribe dem; men hvo, som derimod fandt, at Russerne havde Ret, og bekræftede det med Ed, den skulde sidde stille, og Ingen hielpe. Men opkom der Stridighed mellem disse Forenede selv, da skulde 6 af Dorpt, 6 af Oesel, 6 af Ordenen, og 6 af de danske Vasaller, søge at bringe et venskabeligt Forlig tilveie, og kunde det ei skee, da skulde de samtlig

Eric Menved Aar 1304.

Eric Menved Aar 1304

Kongers Valdemar (den 2dens) og Erics Brev af 7de Junii 1238, om at Paven havde ladet dem sætte ind igien i Besiddelse af Revel By og Land, og af Gervien, Wironien og Harien; og bekræftede bemeldte Bisper dette efter Begiering af Godefrid, den tydske Ordensmester i Lifland, og nogle Ordensbrødre. Man seer heraf, at det var den tydske Orden om at giøre, at Estland ei blev skilt fra den danske Krone, nemeligen for den Hielp, den derfra kunde have mod Russerne, som og maaskee for at trække Danmark fra Forbundet med Riga By og Erkebisp.

Efter Kroniken, som slutter med 1346 (Lang. V. 508) døde den holsteinske Greve Henric den 1ste, udi Rendsborg i dette Aar 1304, hvorimod Christiani (Gesch. von Schlesw. Holst. III. 72) antager kun, at han er død forend den 25de November 1305, efftersom i et Diplom af den Dag tales om hans efterladte Enke Grevinde Hedvig. Men han havde ei kiendt Diplomet af 29de October 1304 (Bericht von der Stadt Lübek auf dero Closter St. Johannis habenden Eigenthumsrecht. Beilage No. 9), hvorudi hun allerede omtales som Enke. Henric var en Søn Gerhard den 1ste, og hun en Datter af Florentius af Berachhowe, en Broderdatter til den bremiske Erkebisp Giselbert. De avlede sammen Johan og Gerhard den Store, Grever i Holsten, Agnes, gift med den slesvigske Hertug Eric, Giseco eller Giselbert, udvalgt Bisp til Halberstadt, som døde 1365, Wilhelm der nævnes 1299, Elizabeth, som skal have havt en Hertug Johan af Saxen, hvorved neppe nogen anden end Johan den 2den af Saxen-Lauenburg kan forstaaes, som døde 1322, og siden fik hun den danske Kong Eric, Kong Christopher den 2dens Søn (Chr. Comit. Alb. Stad. p. 88, Crantzii Saxon. l. 9. p. 9, Lentzii Becmannus p. 183. a); imidlertid maae man tilstaae, at hun ei forekommer

forekommer hos Lenz, som overalt er meget uvis paa Navnet, og om Herkomsten af hans Gemahlinde. Imidlertid er det vist, at Johan havde en Datter af Grev Henric, som og skal have været Fader til en Henric af Nubele, der rigtig nok i et Diplom af 1336 kaldes Broder til Henric den 1stes Sønner; men rimeligen har han været enten deres Svoger eller en Frille-Søn. I ovenmeldte Krønike (Langeb. l. cit.) siges, at Grev Henric bygde 2 Taarne paa Slottet, venteligen i Rendsborg, bygde længe paa dem, og den Dag han døde, bleve de just færdige. Denne Greve indførte og en Told i Hamborg (Christiani Gesch. vom Schlesw. u. Holst. III. p. 70), som alene Fremmede og Udenlandske skulde give; en Indretning, som Hamborgerne satte sig imod, men som Greven dog trængte igiennem med, og dette er Oprindelsen til den saa kaldte schauenborgske Told i Hamborg.

Eric Menned Aar 1304.

Den 20de Febr. udstædde paa Berghvelde tæt ved Arnsheken de Grever af Holsten og Stormarn, Gherard, og hans Sønner Gherd og Valdemar, samt Grev Johan, deres Brev til Cismar Kloster, om at have solgt det det Halve af den lille Søe. Blant Vidnerne forekomme de Riddere og Knapen Johan Rønnowe, 2 Walstorper, og mange flere.

Henric, Greve i Holsten og Scavenburgh, solgte den 21de Marts udi Reignaldesburgh (Rendsborg) med Samtykke af sin Hustru Helvig, Broder Grev Gerhard, og Arvinger, Landsbyen Malmekendorp til Klosteret Cismar for 300 Mark lybske Penge, og skiænkte det deraf de 50 Mark til Siælemesse for sig, Hustru og Arvinger.

Grev Johan af Holsten og Stormarn overlod den 4de April med sine Arvingers Samtykke til sine Fættere Gerhard og Henric, Grever af Holsten og Scawenborch, og deres rette Arvinger,

Eric Menved Aar 1304.

ger, af det, som kunde tilfalde ham efter sin Broder Grev Adolf af Holsten og Stormarn, saafremt han døde uden retmæssige Arvinger, Sognene Tritowe, Wolensith, Steenbeke, og Radolfstede, og Øerne Billenwerder og Ossenwerder, paa Vilkaar, at de og Arvinger skulde bestandig være skilte fra dem og Arvinger, og ei kunne giøre Paastand paa Hamborger By, eller noget andet af Adolfs Gods, hvorimod de skulde være forbundne til at staae ham bi mod alle og enhver, der vilde antaste ham for bemeldte hans Broders efterladte Eiendele. Den 19de May pantsatte den bremiske Erkebisp Gyselbert udi Haseldorph til Grev Henric af Holsten Sognet Langhenbroke (i Ditmarsken, som længe siden er undergaaet i en Vandflod) Tienden "Dikschowing" og Bøderne af "Hochdinzh" for 500 Mark Penge Hamborgsk. Dette skeede i Overværelse af Hertug Johan af Saxen og flere. Imellem denne Dag den 19de May og 29de October maa Grev Henric være død, eftersom hans Enke og Sønner Gherard og Gisike, solgte med Samtykke af deres Formynder, den holstenske Grev Gerard, til St. Johannis Kloster i Lybek Landsbyen Kempeze i Landet Oldenborg, og Sognet Hillingenhaven (Bericht von der Stadt Lübeck Eigenthumsrecht 2c. Beyl. 9). Udi Itzehoe den 25de November skiænkte Grev Henrics efterladte Enke Grevinde Heylwig, med Samtykke af sine Sønner, Gerard og Ghiselbert eller Giseco, en Grund ved Landsbyen Münsterdorp til et Broderskab eller Calent af geistlige og verdslige Personer, for at bygge et Kapel paa ved Welna Flod tæt ved Itzehoe.

Bisp Borchard af Lybek bekiendtgiorde den 10de December ved sit Brev i Wismar (altsaa var han nu kommen tilbage fra Rom) at Johan, Sognepræst i Luckenburgh, havde for ham givet tilkiende, at Grev Gerhard af Holsten og rette Arvinger kunde for

200 Mark lybske Penge igienkiøbe, naar han vilde, 20 Marks Indkomst i Landsbyen Klinkenstien. Altsaa regnede man dengang 10 Procento af Penge og Gods. Eric Menved Aar 1304.

Udi Plone (Pløn) den 26de December gav Grev Adolph Holsten og Scavenborgh tilkiende, at have giort saadan Forening med sine Brødre de holstenske Grever Gerhard og Henric angaaende deres Fædrenearv, at han for sin Deel skulde have den tredie Deel af Hamborg, med al deraf flydende Ret, Brug, Frugt og Nytte for nu og Fremtiden; saa og Øen Georgiswerder, Sognene Eppendorphe og Nygenstede, saa og 9 Landsbyer og 2 Møller, hvilke alle nævnes, undtagen Søer og Fiskeriet Berchowe, som de forbeholdt sig. Udi Pløns Mølle skulde han og have 40 Maas Rug, hver Maas (Mesa) beregnet til 12 Skiepper, ligeledes 10 Maas Rug i Reynoldesborghs Mølle; han skulde og have Magt til at besætte et Præbende og 1 Vicarie i Hamborg, naar det blev ledigt. Med fælles Samtykke havde de og fastsat, at om nogen af dem døde uden Børn og Arvinger, saa skulde de Igienlevende arve alt hvad han efterlod af Vasaller, Befæstninger og Eiendele; ingen af dem maatte heller sælge til nogen Fremmed nogen Eiendom i Holsten, men alene til dem selv og Arvinger; dog skulde de for sligt Salg faae det høieste nogen vilde byde, naar det toges til Lehn; men vilde de ei kiøbe det, da maatte han sælge det til hvem han vilde; hans Brødre havde og forpligtet sig til, at forhielpe ham til at opbygge og befæste en Fæstning ved Elben, naar han fandt det fornødent. Skulde han sælge, bortforlehne eller bortforpagte noget af Byen Hamborg, da skulde han igien indløse det, og giengive dem det frit og frank. Hans Broders Grev Gerhards, Arvingernes af hans Broder Henric, og hans eget Sigil bleve forhængte.

Den

Eric Menved Aar 1304.

Den 6te Julii udi Meldorp svarede Fogderne, Raadet og Menigheden af ganske Ditmarsken (Schubak de jure littoris p. 279) paa det hamborgske Raads Brev, som havde ved Raadmand Gotscalc af Villa klaget over nogle Persóner, som giorde Elvemunkker ved deres Røverier, og som opholdt sig hos Ditmárskerne, og bedet dem forhindre disse heri. Ditmarskerne havde derpaa ladet kalde alle Fordægtige for sig, som alle havde svaret med oprakte Hænder, at de aldrig vilde voldeligen anfalde nogen Kiøbmand af noget Land, eller røve ham noget fra; men om saa skeede, da var de fornøiede med, at sliges Gods og Arv skulde overleveres i Fogdernes og Raadets Hænder, og at de maatte i alle Stæder og Lande ansees for Fredløse og Forbrydere, og endeligen dømmes af Erkebispen i Bremen, og de ditmarsiske Fogder og Raadmænd. Man seer heraf, at den bremiske Erkebisp havde et Slags Herredømme i Ditmarsken, men den var dog kun af ringe Betydenhed, deels fordi Ditmarskerne vare talrige og stridbare, deels fordi deres Land var ved sine Grøfter fast af Naturen. Bolten formoder (Ditmars. Gesch. II. 355) og har maaskee ret, at Pantsættelsen af Langenbrok til den holstenske Grev Henric har blant andet opbragt Ditmarskerne mod Erkebispen, men deres Misfornøielse er vist ei udbrudt i dette eller næste Aar og ei førend 1306, eftersom Erkebispen døde noget hen i 1307, og den bremiske Erkebisp-Krenike siger, at det skeede i hans sidste Aar.

Udi Lybek begyndte man at opføre Nørre-Taarnet paa Mariæ Kirke (Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 239), og blev det færdigt 1310, hvorpaa man i samme Aar begyndte paa det sydre Taarn; begge ere 434 Fod høie.

Udi Tunsberg den 11te May stadfæstede den norske Kong Hakon den upsalske Erkebisp Nicolai Fordring af 1303 om

Kirkens og Lehnsmænds Indkomster af Jemteland. Kongens Kanzler Ako beseglede det, og Thorsten Thorstensen skrev det. Det findes trykt hos Hadorph i St. Olufs Saga p. 139-47. Arne Helgesøn blev af Erkebispen i Tronhiem viet til Bisp i Skalholt paa Island (Lang. II. 198. III. 126). Kong Hakon tog Romer-Skat af Islænderne (Lang. l. cit.). Den 16de October døde Bisp Narve eller Narfve i Bergen, efterat have siddet i 27 Aar. Antoninus, en italiensk Skribent af det 15de Seculo og Erkebisp i Florenz, som døde 1459, kalder (Histor. Tom. III. Tit. 23. cap. 11) denne Narve Cardinal, og siger, at han var en Dominicaner-Munk. Efter nogle Annaler døde og Bisp Eyvind i Oslo først i dette Aar, men efter Brev fra Bisp Arne i Bergen af 1308 (i Bartholins Mst. Tom. IV. eller E p. 335 og Tom. VI. eller H. p. 676) døde han i forrige Aar, og Bisp Thorstein af Hammer i dette, og blev Ketil Bisp i Stavanger flyttet did, og Helge fra Oslo igien Bisp i Stavanger, saa skriver Torfæus p. 411-12, men efter de kongelige Annaler (Lang. III. 126) blev Ketil Bisp i Stavanger og Helge i Oslo. Man haver og et Brev udstædet i Bergen den 1ste May (Mst. Bartholin. VI. 691), hvorved Bernard Ludovici, Ako, Kong Hakons Kanzler, og Snaro Aslakson vare tilstede, da Johan Bossøsen og Hugo Wilhelmsen, Kaniker i Stavanger og Kapitlets Fuldmægtige, forestilte for Erkebisp Jorund den af Kapitlet udvalgte Bisp i Stavanger Herre Ketil, og bade ydmygeligen, at han maatte stadfæstes, samt forevifte hans Valgbrev og deres Fuldmagt. Den 14de December blev Arno Sigvardsen, Kanik i Bergen, eenstemmigen udvalgt af Kapitlet der til Biskop i den afdøde Narvæ Sted. (Mst. Bartholin. Tom. IV. eller E. p. 751).

Eric Menved Aar 1304.

Eric Menved Aar 1304.

Den 22de tilskrev Kongen fra Aslo alle sine Balliver, Fuldmægtige, og alle sine Undersaatter, at Byen Campens Sendebud Gelachsun og Johan Vorne havde klaget over, at naar noget Skib af deres By led Skibbrud i hans Rige, saa forhindredes de af hans Balliver og af Andre at fiye deres Skibe, og at gaae med dem ud af Riget; hvorfor han herved forbyder dem at giøre slig, eller nogen anden Forfang, medmindre de ansaae Skibet for et Vrag.

Udi Sverrige begyndte Uenighed at yppes mellem Kongen og hans 2de Brødre Hertugerne (Lang. I. 257. 296. 393. 532. Torfæus IV. 412. Hvitfeldt 324. Hadorfs Rimkrønike 76-87. Ericus Olai lib. III. 170-78. Joh. Magn. lib. XX. cap. 14-16. Lagerbring. III. p. 15-27. Messenii Scondia II. 77. XII. 150); for at bilægge og forekomme dem, indbød Thorkil Knutsen dem samtlig til sin Gaard Aranæs udi Vest-Gotland, beliggende 2½ Miil fra Skara, sidst i April, hvor han herligen beværtede dem med Øl, Miød, Most og Viin. Da Gjæstebudsdagene vare forbi, tog Kongen sine Brødre afsides, og foreslilte dem, at han havde erfaret, at de agtede at reise ud af Landet, og at sætte sig op imod ham, hvorfore han forelagde dem et Skrift de skulde underskrive og besegle, som Ericus Olai (l. cit. p. 172) haver bevaret, hvorved de lovede aldrig at reise bort uden hans Tilladelse, og aldrig at indfinde sig hos ham uden hans Befaling, og da ei at komme mandstærkere, end han havde foreskrevet dem; ei heller deres Mænd at foretage sig noget ind eller udenlands, som kunde være Kongen, hans tro Mænd, eller Børn til Skade. Dette Brev udstædte de den 30te April. Kongen reiste derpaa til Wisingsøe, og Hertugerne til Rackaby. Faa Dage efter befol Kongen dem uforteövet at indfinde sig hos sig; herover bleve de meget bestyrtede,

tede, især Hertug Erics Drost, Arnbiørn Sixtensen og Arwed Gustafssen, hvorfor og disse 2de Mænd ei indstilte sig, ja Hertug Eric drog alene afsted med nogle faa Folk. Ved Ankomsten lod Kongen oplæse 4 Klagepunkter: 1) at Hertugerne havde mod Kongens Forbud ført Fædevare udaf Landet; 2) at de havde reist Landet igiennem med bevæbnede Folk og i Selskab af Kongens Uvenner; 3) at en af Hertugernes Tienere havde givet Kongens Portner Ørefigen, fordi han ei havde villet lade ham komme ind paa Slottet; og 4) at Hertugerne øvede sig bestandigen i Turnering og andre Ridder-Spil, især Mads Ketilmundsen, hvilket var Kongen og hans Hof til Spee, og naar de komme sammen, havde Hertugerne halvt saa mange Hoffolk som Kongen. Man maa tilstaae, at denne sidste Klagepost ei geraader Kongen til megen Ære, at den tredie er ubetydelig, og at det synes, at de tvende første ei burde oprippes efter den nylig giorte Forpligt. Messenius skriver ved denne Leilighed (Tom. II. 77), at Dronning Margrethe ophidsede sin Mand Birger mod hans Brødre, og at hun var meget ærgierrig og stolt, men ingen af de andre [illegible] havde herfor, alene at Ericus Olai skriver (p. 169), at Kongen paalagde Landet utallige Byrder og Skatter, i Anledning af de store Omkostninger, som vare medgaaede paa Dronningens Bryllup. Efter Oplæsningen reiste Kongen sig fuld af Vrede, og sagde: "havde jeg ikke givet Eder Leidebrev, skulde I strax erfare Eders Løn, men Eders Leide skal vare til Solens Nedgang", hvorpaa han bød dem pakke sig bort. Imidlertid vare Hertugerne endnu den 17de May i Sverrige, og maa det endda ei have brudt ud til aabenbare Fiendskab, eftersom Hertug Erics Drost Abiørn Sixtensen, og hans Svoger Philip Ulfsen indginge den Dag et Mageskiftebrev (Lagerbring III. 23), hvorved der hænge deres

Eric Menved Aar 1304.

Segl,

Eric Menved. Aar 1304.

tvinge slig Ulydig til Enighed. Ingen maatte, de Andre uadspurgt, begynde Krig med Russerne, men giorde nogen det, da ei faae Hielp af de andre. Intet heraf skulde komme Riga Erkebisp eller Kirke til Forfang. Imellem Ordenen og de danske Vasaller blev og afgiort, at om de sidste, til at stille nogen Uro, behøvede de første, da skulde de komme, naar de bleve kaldte; og dersom en af Ordenen, som var sendt Vasallerne til Hielp, døde, eller kom fra sit Embede, da skulde den sende en anden i hans Sted fra Welyn i Lifland inden 6 Uger, og fra Wittenstein i Estland inden 4. — Originalen heraf forvares i det kongelige danske Geheime Archiv, som og i en Pergaments-Vidisse af den svenske Kong Magnus (som da besad Skaane) og den lundske Erkebisp Peder, udstædet i Helsingborg 1348 den 4de April, i det kongelige danske Cancellies Archiv, og i en anden Vidisse udstædet 1558 den 15de October i Kiøbenhavn ved den roskildske Bisp Peder Palladius og ved Rector og Professorerne af Kiøbenhavns Universitet, samt Borgemester og Raad der. Derunder hænge Segl af den tydske Ordens Commendator i Lifland, af Marskallen i Lifland og af Commendatoren i Verona (Pernau). Den er trykt paa Latin hos Gram, see Bilager ved hans Forbedringer til Kong Valdemar Christoffersens Historie i det kiøbenhavnske Selskabs Skrifters 4de Tome p. 205-8. Ved dette mærkelige Forbund søgte man at giøre det sønderslidte og adsplittede Lifland og Estland til een Stat; den tydske Orden havde ogsaa uden Tvivl Hensigt derved at svække den danske Konges Indflydelse i Lifland, og hans Forbund med Erkebispen i Riga. De danske Vasaller vare misfornøiede med, at de skulde have deres egen Herre, og især saadan en som Hertug Christopher; de vilde hellere staae under den langt fraværende danske Konge, som havde givet, og lod dem nyde store Privilegier, i

Følge

Eric Menved Aar 1304.

Følge hvilke de kunde behandle den fattige Almue, der var deres Livegne, som de vilde, da de i Følge Lehnsretten (som Kong Eric havde givet dem) havde Hals og Haand over deres Bønder og Tienere, og kunde selv dømme dem i deres eget Hus, som Messenius skriver (Scondia Tom. X. p. 18). Johan Saxesøn, Kongens Hovedsmand i Reval, advarede Kongen om dette Forbund (Hvitfeldt p. 323), og meente, at i et vel beskikket Regimente var det farligt, at Adelen skulde indgaae noget Forbund med Fremmede deres Herre ubevidst; thi om endog det kunde være gavnligt, hvad som samtykt blev, saa kunde dog en anden Tid andet indløbe, som kunde være Herren skadeligt. Særdeles klagede han over Leo Virges og Johan Wagithæ, som Aarsag til benævnte Forbund, der var skeet ham uafvidende. Imidlertid sendte de estlandske Vasaller ogsaa Bud til Kongen, og meddelte ham Efterretning herom, og som de dog derved havde viist en Tilbøielighed til den danske Krone, saa finder man ei, at Kongen gav nogen Mishag herover tilkiende, tvertimod han syntes 1307 stiltiende at bifalde, hvad de havde giort, ved da at give Hertug Christopher andet Lehn, endskiønt de 6 Aar han skulde have Estland i, ei vare udrundne.

Under dette samme Aar den 21de Martii gav Paven fra Lateran Folket i Byen og Stiftet Riga tilkiende, at da hans Formand Bonifacius havde af sin Magts Fylde giort en Ombytning, og flyttet Isarnus fra Riga Erkesæde til Lunds, og Johan fra Lunds Erkesæde til Rigas, og Johan havde ei villet tage imod dette, saa havde han, nemlig Paven, nu beskikket den Minoriter-Munk og sin Poenitentiarius Friderik til Erkebisp i Riga.

Den 29de November udi Wittenstene udstædde Theodoric, Bisp af Dörpt, og Conrad af Oesel en Transumpt af de danske

Kon-

Kongers Valdemar (den 2dens) og Erics Brev af 7de Junii 1238, om at Paven havde ladet dem sætte ind igien i Besiddelse af Revel By og Land, og af Gervien, Wironien og Härien; og bekræftede bemeldte Bisper dette efter Begiering af Godefrid, den tydske Ordensmester i Lifland, og nogle Ordensbrødre. Man seer heraf, at det var den tydske Orden om at giøre, at Estland ei blev skilt fra den danske Krone, vemeligen for den Hielp, den derfra kunde have mod Russerne, som og maaskee for at trække Danmark fra Forbundet med Riga By og Erkebisp.

Efter Kroniken, som slutter med 1346 (Lang. V. 908) døde den holstenske Greve Henric den 1ste udi Rendsborg i dette Aar 1304, hvorimod Christiani (Gesch. von Schlesw. Holst. III. 79) antager kun, at han er død forend den 25de November 1305, eftersom i et Diplom af den Dag tales om hans efterladte Enke Grevinde Hedvig. Men han haver ei kiendt Diplomet af 29de October 1304 (Bericht von der Stadt Lübek an dero Closter St. Johannis habenden Eigenthumsrecht. Beilage No. 9), hvorudi hun allerede omtales som Enke. Henric var en Søn Gerhard den 1ste, og hun en Dotter af Florentius af Berachhowe, en Broderdatter til den bremiske Erkebisp Giselbert. De avlede sammen Johan og Gerhard den Store, Grever i Holsten, Agnes, gift med den slesvigske Hertug Eric, Gieseco eller Giselbert, udvalgt Bisp til Halberstadt, som døde 1345, Wilhelm der nævnes 1299, Elizabeth, som skal have havt en Hertug Johan af Saxen, hvorved neppe nogen anden end Johan den 2den af Saxen-Lauenburg kan forstaaes, som døde 1322, og siden fik hun den danske Kong Eric, Kong Christopher den 2dens Søn (Hec Contin. Alb. Stad. p. 88. Crantzii Saxon. l. 9. p. 9; Lamii Becmannus p. 183. a); imidlertid maae man tilstaae, at hun ei forekommer

kommer hos Lenz, som overalt er meget uvis paa Navnet, og om Herkomsten af hans Gemahlinde. Imidlertid er det vist, at Johan havde en Datter af Grev Henric, som og skal have været Fader til en Henric af Nubele, der rigtig nok i et Diplom af 1336 kaldes Broder til Henric den 1stes Sønner; men rimeligen har han været enten deres Svoger eller en Frille-Søn. I ovenmeldte Krønike (Langeb. l. cit.) siges, at Grev Henric, bygde 2 Taarne paa Slottet, venteligen i Rendsborg, bygde længe paa dem, og den Dag han døde, bleve de just færdige. Denne Greve indførte og en Told i Hamborg (Christiani Gesch. vom Schlesw. u. Holst. III. p. 70), som alene Fremmede og Udenlandske skulde give; en Indretning, som Hamborgerne satte sig imod, men som Greven dog trængte igiennem med, og dette er Oprindelsen til den saa kaldte schauenborgske Told i Hamborg.

Eric Menved Aar 1304.

Den 20de Febr. udstædde paa Berghvelde tæt ved Arnshøken de Grever af Holsten og Stormarn, Gherard, og hans Sønner Gherd og Valdemar, samt Grev Johan, deres Brev til Cismar Kloster, om at have solgt det det Halve af den lille Søe. Blant Vidnerne forekomme de Riddere og Knapen Johan Rønnowe, 2 Walstorper, og mange flere.

Henric, Greve i Holsten og Scavenburgh, solgte den 21de Marts udi Reignaldesburgh (Rendsborg) med Samtykke af sin Hustru Helvig, Broder Grev Gerhard, og Arvinger, Landsbyen Malmekendorp til Klosteret Cismar for 300 Mark lybske Penge, og skiænkte det deraf de 50 Mark til Siælemesse for sig, Hustru og Arvinger.

Grev Johan af Holsten og Stormarn overlod den 4de April med sine Arvingers Samtykke til sine Fættere Gerhard og Henric, Grever af Holsten og Scawenborch, og deres rette Arvinger,

Eric Menved Aar 1304.

ger, af det, som kunde tilfalde ham efter sin Broder Grev Adolf af Holsten og Stormarn, saafremt han døde uden retmæssige Arvinger, Sognene Tritowe, Wolensith, Steenbeke, og Radolfstede, og Øerne Billenwerder og Offenwerder, paa Vilkaar, at de og Arvinger skulde bestandig være skilte fra dem og Arvinger, og ei kunne giøre Paastand paa Hamborger By, eller noget andet af Adolfs Gods, hvorimod de skulde være forbundne til at staae ham bi mod alle og enhver, der vilde antaste ham for bemeldte hans Broders efterladte Eiendele. Den 19de May pantsatte den bremiske Erkebisp Gyselbert udi Haseldorph til Grev Henric af Holsten Sognet Langhenbroke (i Ditmarsken, som længe siden er undergaaet i en Vandflod) Tienden "Dikschowing" og Bøderne af "Hochdinzh" for 500 Mark Penge Hamborgsk. Dette skeede i Overværelse af Hertug Johan af Saxen og flere. Imellem denne Dag den 19de May og 29de October maa Grev Henric være død, eftersom hans Enke og Sønner Gherard og Gisike, solgte med Samtykke af deres Formynder, den holstenske Grev Gerard, til St. Johannis Kloster i Lybek Landsbyen Kempeze i Landet Oldenborg, og Sognet Hillingenhaven (Bericht von der Stadt Lübeck Eigenthumsrecht rc. Beyl. 9). Udi Itzehoe den 25de November skiænkte Grev Henrics efterladte Enke Grevinde Heylwig, med Samtykke af sine Sønner, Gerard og Ghiselbert eller Giseco, en Grund ved Landsbyen Münsterdorp til et Broderskab eller Calent af geistlige og verdslige Personer, for at bygge et Kapel paa ved Welna Flod tæt ved Itzehoe.

Bisp Borchard af Lybek bekiendtgiorde den 10de December ved sit Brev i Eismar (altsaa var han nu kommen tilbage fra Rom) at Johan, Sognepræst i Luckenburgh, havde for ham givet tilkiende, at Grev Gerhard af Holsten og rette Arvinger kunde for

200 Mark lybske Penge igienkiøbe, naar han vilde, 20 Marks Indkomst i Landsbyen Klinkensten. Altsaa regnede man dengang 10 Procento af Penge og Gods.

Udi Plone (Pløn) den 26de December gav Grev Adolph Holsten og Scavenborgh tilkiende, at have giort saadan Forening med sine Brødre de holstenske Grever Gerhard og Henric angaaende deres Fædrenearv, at han for sin Del skulde have den tredie Del af Hamborg, med al deraf flydende Ret, Brug, Frugt og Nytte for nu og Fremtiden; saa og Øen Georgiswerder, Sognene Eppendorphe og Nygenstede, saa og 9 Landsbyer og 2 Møller, hvilke alle nævnes, undtagen Søe og Fiskeriet Berchowe, som de forbeholdt sig. Udi Pløns Mølle skulde han og have 40 Maas Rug, hver Maas (Mesa) beregnet til 12 Skiepper, ligeledes 10 Maas Rug i Rengnoldesborghs Mølle; han skulde og have Magt til at besætte et Præbende og 1 Vicarie i Hamborg, naar det blev ledigt. Med fælles Samtykke havde de og fastsat, at om nogen af dem døde uden Børn og Arvinger, saa skulde de Igienlevende arve alt hvad han efterlod af Vasaller, Befæstninger og Eiendele; ingen af dem maatte heller sælge til nogen Fremmed nogen Eiendom i Holsten, men alene til dem selv og Arvinger; dog skulde de for sligt Salg faae det høieste nogen vilde byde, naar det toges til Lehn; men vilde de ei kiøbe det, da maatte han sælge det til hvem han vilde; hans Brødre havde og forpligtet sig til, at forhielpe ham til at opbygge og befæste en Fæstning ved Elben, naar han fandt det fornødent. Skulde han sælge, bortforlehne eller bortforpagte noget af Byen Hamborg, da skulde han igien indløse det, og giengive dem det frit og frank. Hans Broders Grev Gerhards, Arvingernes af hans Broder Henric, og hans eget Sigil bleve forhængte.

Eric Menved Aar 1304.

Den 6te Julii udi Meldorp svarede Fogderne, Raadet og Menigheden af ganske Ditmarsken (Schubak de jure littoris p. 279) paa det hamborgske Raads Brev, som havde ved Raadmand Gotscalc af Billa klaget over nogle Personer, som giorde Elvemuskker ved deres Roverier, og som opholdt sig hos Ditmarskerne, og bedet dem forhindre disse heri. Ditmarskerne havde derpaa ladet kalde alle Fordægtige for sig, som alle havde svaret med oprakte Hænder, at de aldrig vilde voldeligen anfalde nogen Kiøbmand af noget Land, eller røve ham noget fra; men om saa skeede, da var de fornøiede med, at sliges Gods og Arv skulde overleveres i Fogdernes og Raadets Hænder, og at de maatte i alle Stæder og Lande ansees for Fredløse og Forbrydere, og endeligen dømmes af Erkebispen i Bremen, og de ditmarsiske Fogder og Raadmænd. Man seer heraf, at den bremiske Erkebisp havde et Slags Herredømme i Ditmarsken, men den var dog kun af ringe Betydenhed, deels fordi Ditmarskerne vare talrige og stridbare, deels fordi deres Land var ved sine Grøfter fast af Naturen. Bolten formoder (Ditmars. Gesch. II. 355) og har maaskee ret, at Pantsættelsen af Langenbrok til den holstenske Grev Henric har blant andet opbragt Ditmarskerne mod Erkebispen, men deres Misfornøielse er vist ei udbrudt i dette eller næste Aar og ei førend 1306, eftersom Erkebispen døde noget hen i 1307, og den bremiske Erkebisp-Krønike siger, at det skeede i hans sidste Aar.

Udi Lybek begyndte man at opføre Nørre-Taarnet paa Mariæ Kirke (Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 239), og blev det færdigt 1310, hvorpaa man i samme Aar begyndte paa det sydre Taarn; begge ere 434 Fod høie.

Udi Tunsberg den 11te May stadfæstede den norske Kong Hakon den upsalske Erkebisp Nicolai Fordring af 1303 om

Kir-

Kirkens og Lehnsmænds Indkomster af Jemteland. Kongens Kanzler Ako beseglede det, og Thorsten Thorstensen skrev det. Det findes trykt hos Hadorph i St. Olufs Saga p. 139-47. Arne Helgesøn blev af Erkebispen i Tronhiem viet til Bisp i Skalholt paa Island (Lang. II. 198. III. 126). Kong Hakon tog Romer-Skat af Islænderne (Lang. l. cit.). Den 16de October døde Bisp Narve eller Narfve i Bergen, efterat have siddet i 27 Aar. Antoninus, en italiensk Skribent af det 15de Seculo og Erkebisp i Florenz, som døde 1459, kalder (Histor. Tom. III. Tit. 23. cap. 11) denne Narve Cardinal, og siger, at han var en Dominicaner-Munk. Efter nogle Annaler døde og Bisp Eyvind i Oslo først i dette Aar, men efter Brev fra Bisp Arne i Bergen af 1308 (i Bartholins Mst. Tom. IV. eller E p. 335 og Tom. VI. eller H. p. 676) døde han i forrige Aar, og Bisp Thorstein af Hammer i dette, og blev Ketil Bisp i Stavanger flyttet did, og Helge fra Oslo igien Bisp i Stavanger, saa skriver Torfæus p. 411-12, men efter de kongelige Annaler (Lang. III. 126) blev Ketil Bisp i Stavanger og Helge i Oslo. Man haver og et Brev udstædet i Bergen den 1ste May (Mst. Bartholin. VI. 691), hvorved Bernard Ludovici, Ako, Kong Hakons Kanzler, og Snaro Aslakson vare tilstede, da Johan Bossøsen og Hugo Wilhelmsen, Kaniker i Stavanger og Kapitlets Fuldmægtige, forestilte for Erkebisp Jorund den af Kapitlet udvalgte Bisp i Stavanger Herre Ketil, og bade ydmygeligen, at han maatte stadfæstes, samt foreviste hans Valgbrev og deres Fuldmagt. Den 14de December blev Arno Sigvardsen, Kanik i Bergen, eenstemmigen udvalgt af Kapitlet der til Biskop i den afdøde Narvæ Sted. (Mst. Bartholin. Tom. IV. eller E. p. 751).

Eric Menved Aar 1304.

Eric Menved Aar 1304.

Den 22de tilskrev Kongen fra Aslo alle sine Balliver, Fuldmægtige, og alle sine Undersaatter, at Byen Campens Sendebud Gelachsun og Johan Vorne havde klaget over, at naar noget Skib af deres By led Skibbrud i hans Rige, saa forhindredes de af hans Balliver og af Andre at frye deres Skibe, og at gaae med dem ud af Riget; hvorfor han herved forbyder dem at giøre slig, eller nogen anden Forfang, medmindre de ansaae Skibet for et Vrag.

Udi Sverrige begyndte Uenighed at yppes mellem Kongen og hans 2de Brødre Hertugerne (Lang. I. 257. 296. 393. 532. Torfæus IV. 412. Hvitfeldt 324. Hadorfs Rimkronike 76-87. Ericus Olai lib. III. 170-78. Joh. Magn. lib. XX. cap. 14-16. Lagerbring. III. p. 15-27. Messenii Scondia II. 77. XII. 150); for at bilægge og forekomme dem, indbød Thorkil Knutsen dem samtlig til sin Gaard Aranæs udi Vest-Gotland, beliggende 2½ Mil fra Skara, sidst i April, hvor han herligen beværtede dem med Øl, Miød, Most og Viin. Da Giæstebudsdagene vare forbi, tog Kongen sine Brødre afsides, og forestilte dem, at han havde erfaret, at de agtede at reise ud af Landet, og at sætte sig op imod ham, hvorfore han forelagde dem et Skrift de skulde underskrive og besegle, som Ericus Olai (l. cit. p. 172) haver bevaret, hvorved de lovede aldrig at reise bort uden hans Tilladelse, og aldrig at indfinde sig hos ham uden hans Befaling, og da ei at komme mandstærkere, end han havde foreskrevet dem; ei heller deres Mænd at foretage sig noget ind- eller udenlands, som kunde være Kongen, hans troe Mænd, eller Børn til Skade. Dette Brev udstædte de den 30te April. Kongen reiste derpaa til Wisingsøe, og Hertugerne til Rackaby. Faa Dage efter befol Kongen dem ufortøvet at indfinde sig hos sig; herover bleve de meget bestyrtede,

tede, især Hertug Erics Drost, Arnbiørn Sixtensen og Arwed Gustafssen, hvorfor og disse 2de Mand ei indstilte sig, ja Hertug Eric drog alene afsted med nogle faa Folk. Ved Ankomsten lod Kongen oplæse 4 Klagepunkter: 1) at Hertugerne havde mod Kongens Forbudført Fødevare udaf Landet; 2) at de havde reist Landet igiennem med bevæbnede Folk og i Selskab af Kongens Uvenner; 3) at en af Hertugernes Tienere havde givet Kongens Portner Ørefigen, fordi han ei havde villet lade ham komme ind paa Slottet; og 4) at Hertugerne øvede sig bestandigen i Turnering og andre Ridder-Spill, især Mads Ketilmundsen, hvilket var Kongen og hans Hof til Spee, og naar de komme sammen, havde Hertugerne halvt saa mange Hoffolk som Kongen. Man maa tilstaae, at denne sidste Klagepost ei geraader Kongen til megen Ære, at den tredie er ubetydelig, og at det synes, at de tvende første ei burde opripes efter den nylig giorte Forpligt. Messenius skriver med denne Leilighed (Tom. II. 77), at Dronning Margrethe ophidsede sin Mand Birger mod hans Brødre, og at hun var meget ærgierrig og stolt, men ingen af de andre bevidne havde herfor, alene at Ericus Olai skriver (p. 169), at Kongen paalagde Landet utallige Byrder og Skatter, i Anledning af de store Omkostninger, som vare medgaaede paa Dronningens Bryllup. Efter Oplæsningen reiste Kongen sig fuld af Vrede, og sagde: "havde jeg ikke givet Eder Leidebrev, skulde I strax erfare Eders Løn, men Eders Leide skal vare til Solens Nedgang", hvorpaa han bød dem pakke sig bort. Imidlertid vare Hertugerne endnu den 17de May i Sverrige, og maa det endda ei have brudt ud til aabenbare Fiendskab, eftersom Hertug Erics Drost Abiørn Sixtensen, og hans Svoger Philip Ulfssen indginge den Dag et Mageskiftebrev (Lagerbring III. 23), hvorved der hænge deres

Eric Menved Aar 1304.

 Segl,

Eric Menved. Aar 1304.

Segl, saa og den svenske Hertug Erics, den finlandske Hertug Valdemars, og de Herrers Arnwid Gøstaffsens, Hemming Odgislasons, og Sighmund Kieldorsons, og udbad de sig, at dette maatte stadfæstes med Kong Birgers og Marskal Thorkils Brev og Segl. Men kort efter dette maa Hertugerne have undviget af Riget, og begivet sig til Danmark; og da dette skeede uden Kongens Villie, ja imod den, saa bleve de høitideligen og ved Ed forviste til evig Tid fra Riget. Dog bleve de kun maadeligen modtagne i Danmark, endskiønt Kong Eric havde deres Søster; hertil kan vel have giort noget, at Erics Søster var igien giftet med deres Broder Birger, men venteligen end mere vel det, at Kong Eric havde af Erfarenhed lært, at holde paa sin og Kongernes Myndighed, at han ei vilde indvikle sig og Landet i Urolighed for deres Skyld, at Hertug Eric havde forhen holdt sig til hans Fiende den norske Kong Hakon, og endeligen, at den danske Konge var efter Alles Tilstaaelse en retfærdig Herre, som endog haandhævede Fred og Orden i fremmede Lande. Hertil kunne endnu være komne mange os nu ubekiendte Aarsager. Imedens de vare borte, blev deres Gods confisqveret, og Nykiøbings Slot, som tilhørte Hertug Eric, indtaget ved Kongens Hofmænd. Ved denne Leilighed skrive Ericus Olai og den svenske Rimkronike, at Dronning Mereta giorde alt hvad hun kunde hos hendes Broder til Hertugernes Skam og Spot, hvilket dog tiener nogenlunde til at stadfæste Messenii Beretning, men hvoraf ingenlunde følger, at hun har været den første og fornemste Aarsag til Uvenskabet mellem dem; men naturligt var det, at hun efter dets Udbrud holdt mere med sin Mand, end med sine Svogre. Imidlertid forbleve Hertugerne dog i Danmark, indtil Parlementet holdtes i Fagredal, uden Tvivl det samme med det forhen omtalte i Knærud.

Der

Der mødtes Kongerne Birger, som kom før, og Eric, med deres Dronninger, og opholdte Hertugerne sig i Nærheden, og vilde af Frygt ei indfinde sig ved Samtalen. Saasom Birger havde de fleste fornemme svenske geistlige og verdslige Herrer med sig, saa blev da hans Søn Junker Magnus enstemmigen udvalgt til hans Eftermand, og givet Kongenavn, hvorved man tænkte at forebygge al videre Urolighed, paa hvilken man i den da regierende Kongeslægt havde havt Prøve nok imellem Valdemar og Magnus; altsaa blev Magnus ei, som Ericus Olai vil, allerede udvalgt St. Hansdag 1303, men først 1304, vel maaskee paa St. Hansdag. Ved den Leilighed slog Birger 12 Riddere, og havde han med sig en Feltmusik af Trommer og Piber, og lod bære 12 Fakler foran sig, saa at Samlingen er venteligen bleven holdt seent ud paa Natten. Disse Spillemænd vare klædte i brunt og halv Baldekin, og deres Klæder forede med Graaværk. Forresten blev intet afgiort til Hertugernes Beste, dog lod Kong Eric dem uden Forhindring reise til Norge, hvilket viser, at han i alle Ting iagttog Billighed; thi dette var ellers ikke just politisk, og blev ogsaa Aarsag til megen Ulykke. Kong Hakon tog meget vel imod dem, og overlod dem efter sin Dronnings indstændige Begiering, Kongehelle med hosliggende Slot Niklaborg, saa det er uvist, om det har ligget paa samme Sted, Bahus nu ligger. Desuden lovede han, at arbeide paa deres Tilbagekomst til Sverrig, og om det ei kunde udrettes, dog ei at forlade dem. Eric Menved Aar 1304.

Imedens de opholdt sig i Norge, udstædte Hertug Eric den 13de November i Aslo sit Brev (Danske Magazin I. 327), hvori han fortalte, at han paa de hellige Evangelier havde tilsvoret sin kiæreste Fader den norske Kong Hakon (altsaa stod hans Forlovelse med Hakons Datter Ingeborg ved Magt, og som Hakon ingen

Eric Menved Aar 1304.

ingen Sønner havde, saa kunde Eric derved ansees for Arving til Norge), at hvad han Kongen havde givet, eller herefter vilde give til sit Kapel i St. Mariæ Kirke i Asło, det vilde han, Hertugen, ubrødeligen og stadeligen holde, og saafremt Kongen døde, og efterlod sig en ægte Søn, da vilde han med Raad og Daad staae ham heri bi, og som han ei havde sit store Segl (Sigillum) hos sig, saa satte han sit mindre (Secretum) herfor.

Hertugerne lode strax forsyne Kongehelle og Slot med Fetalie og Krigs-Forraad. Saasnart Birger fik herom Underretning, lod han paa Gullberg Hede i Vester-Gotland opføre et Slot i største Hast, hvilket alligevel ikke hindrede, at jo Hertugerne streifede ind i Vest-Gotland, fangede Lagmand Benedikt Algotson paa Agnetorp, som og Gunno Gris, og plyndrede og brændte Lødese By. Derefter fulde de ind i Daleland, anlagde Slottet Daleborg ved Vænern, og betyngede Almuen i den Anledning med store Besværinger. For at erobre dette sendte Birger did en Magt, som blev afslaaet, hvorpaa han selv drog didhen, og til de norske Grændser med 10000 Mand, hvorimod de ginge ham imøde med norske Tropper; men Anstalterne vare saa gode, da Marsken var med, at Fæstningen maatte give sig. Ericus Olai og Johannes Magni give Thorkil Knutsen megen Skyld for denne Uenighed; Følgen viser og, at Hertugerne hadede ham, men hans godt førte Formynderskab gjør det ikke usandsynligt, at han som en redelig Mand har alene seet paa Kongens Beste og Rigets Fred og Sikkerhed; man maa og agte, at man ei saa aldeles kan lide paa Historieskrivere, der ei ere samtidige, og som tildels skreve under Regieringen af Hertug Erics Søn Magnus og hans Afkom, da Hertugernes Parti fik tilsidst overhaand. Cornerus (col. 962) og Johannes Magni (l. cit.) synes og at

til-

tilskrive Marskens sidste Giftermaal med en Grevinde af Ravens-berg, hans Sinds Forandring. Torfæus anseer og Marsken for at have været Skyld i denne Uenighed. Eric Menved Aar 1304.

Strax efter Paaske døde Herre Robert Brus den femte, Sønnen, Fader til den norske Dronning Isabelle, og til Robert Brus Sønnesønnen, som siden blev Konge i Skotland.

Udi Julii Maaned døde Pave Benedict den 11te (Muratori Gesch. von Ital. VIII. p. 265) efterat han kun havde siddet lidet over et Aar, hvorpaa Sædet stod ledigt næsten eet Aar.

Den Forening, hvorved Grev Jacob af Halland overlod (Hvitfeldt I. p. 325) sit Grevedømme til den norske Kong Hakon, og som efter en Udskrift i Hvitfeldts Samling skulde høre til forrige Aar den 9de Martz, hører dog virkeligen til dette Aar den 8de Martis, baade efter Originalen der er paa Pergament og gjemmes i det kongelige danske Geheime-Archiv, som og efter en Vidisse (Thorkelins Analecta p. 68. Mst. Bartholin Tom. IV. eller E p. 302) udstædet i Bergen 1306 den 11te Martis af Erlend, Bisp i Færøe, Arno, Bisp i Bergen, og Kapitlet der. Grev Jacobs store Segl hænger for, hvori sees en gaaende Leoparde og neden under en Mark bestrøet med Blomster som Sisblad og Omskrift: Sigillum Jacobi Dei gratia Comitis Hallandiæ. Og dette bekræftes og ved Erici Olai Fortælling (p. 179), at den svenske Hertug Eric beholdt efter Forliget med sin Broder Kong Birger Kunghelle Slot, hvor han kunde opholde sig, naar det ham lystede, og desuden udbad sig Warberg Slot af Kong Hakon; men da denne svarede, at det tilhørte Grev Jacob, foreslog Hertug Eric at kiøbe det af ham for Penge, hvortil man da og formaaede Grev Jacob, saa at han afstod det, og den halve Del af Halland Aar 1305.

(nem-

Eric Menved Aar 1305.

(nemlig Nørre-Halland) til den norske Konge, hvilken denne derpaa igien strax overlod til Hertug Eric, og heraf synes Ericus Olai at slutte, at Halland da ei tilhørte Danmark, hvilket dog er en ganske urigtig Slutning; thi Grev Jacob var virkelig den danske Konges Lehnsmand; men da, og længe tilforn, en aabenbar Oprøret. Heraf maa man slutte, at den danske Erics Tog mod Halland er gaaet for sig ud paa Vinteren 1304, maaskee i December. Ved denne Leilighed kom og Fæstningen Hunehals i Hertug Erics Vold.

Kongen og hans Broder Christofer, Hertug af Estland, bevidnede ved deres Brev i Slangerup den 30te Marts, at Eric, en Søn af Herre Nicholaus Bichæræ, havde i deres Overværelse kiøbet alt sit Gods i Besthholm og Skydhæ Sogn til Diaconus Brother, Kanik i Roskilde (Lang. VI. 450). Kongens og Hertugens Segl, samt de Herrers Nicolai Ubbesen og Ingvar Hiorts bleve hængte for dette Brev. Endnu den 3die April var Kongen i Slangerup, og tillod (Lang. VI. 400. 418) Bisp Johan i Aarhus og Kapitlet der, at maatte udvide St. Clementis Kirkegaard.

Den 18de May var han i Wordingborg, og gav efter sine kiære Borgere i Rozstok deres Forlangende alle Kiøbmænd af Søstæderne (Hansestæderne) som vilde seile over Østersøen, Tilladelse til med deres Vare, saavel til Lands som til Vands, frit at komme overalt i hans Rige, og især til ganske Estland og Wironien lige til Floden Narowe (Narwa), for at reise did igiennem, og til Nogard (Nowgorod). Han gav dem og Lov til frit at maatte uden Forhindring redde Skib og Gods, om noget skulde strande paa hans Grændser og Kyster; hans Raad vare herved nærværende. Dette Brevs Original giemmes i Rostokker Byes Archiv.

Det

Det er trykt hos Nettelbladt i Rostockſche Nachr. 1753 p. 33 og Ungnade Amoenitat. Diplomat. I. p. 14-15. conf. Rudloffs Mekl. Geſch. II. p. 192. Mærkeligen ſkriver Kongen ſig i dette Brev Hertug i Eſtland, endſkiønt hans Broder beſad det, og ſkrev ſig ogſaa derfra. Kongen ſkriver ſig ogſaa Hertug i et Brev af ſamme Dag og Sted, hvor han ſkriver at have givet Søſtæderne ovenmeldte Frihed efter Begiering af de ham kiære Borgere i Stralſund. Under dette Brev (ſom forvares i Stralſunds Archiv og rigtigere er aftrykt hos Schwartz i Geſch. der pommerſchen Städte p. 84 end hiſſet hos Nettelbladt og Ungnade) hænger Kongens ſtore Segl i hvidt Vox og i grønne og røde Silkeſnører, og ſees deri Kongen ſiddende paa ſin Throne i al kongelig Prydelſe, og med lange nedhængende Haar, og Omſkrift: Ericus. Dei gracia Danorum Slavorumqve Rex, og paa den anden Side et trekantet Skiold, hvori 3 kronede Løver med Omſkrift: Clipeus Erici Danorum Slavorumqve Regis. Eric Menved Aar 1305.

Lager Apyſen, Kongens Hovedsmand (Capitaneus) i Rozſtok, bekræftede der den 5te Junii (Nettelbladt Roſtock. Nachricht. 1753. p. 37-38) paa Kongens Vegne de agtbare Mænd Johan og Mathias hans Staldbroder, Borger i Rozſtok, og deres Arvinger al Eiendom til 3 Marks Indkomſt, 158 Høns og 18 "Top" Hør aarligen af Landsbyen Wendiſchen Kutzewitze og af Kroen der, ſom de havde kiøbt af Herre Eghard Reſtumkel, Ridder, og det med al Tieneſte, Ret og Rettighed, baade høie og lave, ſaa at endog deres qvindelige Arvinger kunde beſidde dem.

Den 5te December udi Odenſe bevidnede Kongen (Lang. VI. 489), at Eric, Søn af Herre Nicolaus Biker, havde i hans Nærværelſe tilſtaaet, at have faaet fuld Betaling af Kongens Klerk Diaconus Brother, Kanik i Roskilde, for det til ham ſolgte

Eric Menved Aar 1305.

Gods i Bogistatholm. Kongens og Bisp Peders i Odense Segl bleve forhængte. Dette viser, at Bisp Gisiko i Odense ei kan, som Hamsfort (Lang. VII. 226) vil, være først død 1307. Denne Peder førte det Tilnavn Pagh, og var en Franciscaner-Munk. Ved hans Valg gik det uenigt til, thi Provsten ved Frue Kirke og flere Geistlige blandede sig i det, og valgte en Dominicaner Peder Pigard til Bisp, som og tog Bispegodset i Besiddelse. Men endeligen fik Benedictinerne eller Knuds Brødre, som Valgretligheden tilkom, overhaand, og valgte denne Peder.

Den 28de December i Asnæs (Assens) forundte Kongen Bringerne af sit Brev, Borgerne (villani) i Swinæburgh, at de i hans Skov Thorøe maatte herefter, som hidindtil, hugge Brændeved, indtil han selv kunde komme til deres By (villa). Den 15de May holdtes Danehof i Skelskør (Lang. I. 296), hvor Bisp Henrik af Reval gav et Afladsbrev til Knuds Brødrene i Odense, i Anledning af deres afbrændte Kirke, og er det vel muligt, at denne Uheld har sat dem tilbage, og at Andre derved have faaet Leilighed til at mænge sig i Bispevalget. Først i September holdtes atter Danehof i Helsingborg, hvilket jeg beviser saaledes: Hamsfort skriver (Lang. l. cit.), at paa det Danehof udstedte Bisp Peder af Viborg, og Olav af Roskilde den 10de September Afladsbreve til alle dem, som vilde opbygge den afbrændte St. Knuds Kirke i Odense. Nu haver man der i Helsingborg ogsaa 4 originale Afladsbreve paa 40 Dage af 8de September, og af de Bisper Peder i Viborg, Nicholaus i Burglum, Peder i Odense og Johannes i Aarhus, for alle dem, som besøgte St. Agnetis Kloster-Kirke i Roskilde, og læste for deres Sjæle, som der laae begravne, Fader Vor, og Engelens Hilsen til Maria, eller og gave Almisse til Kirkens Bygning. Saa mange Bisper

sam-

samlede i Helsingborg maatte have en vigtig Aarsag. Hamsfort siger, at der da holdtes Danehof, Hvitfeldt taler og derom, dog uden at nævne Dag og Maaned. Derimod beretter han (p. 327), at som Stilstanden mellem Kongerne af Danmark og Norge ofte blev brudt, fordi de Fredløse, særdeles Grev Jacob, ei holdt sig rolige, saa lod han derfor foreskrive et almindeligt Danehof til Helsingborg, og did indstævne alle de Undvigte, om de endnu havde nogen grundig Aarsag, som den norske Konge foregav, hvormed de kunde undskylde sig, at de ei havde nogen Del i hans Faders Død; til den Ende gav han dem Leyde Fællig og Forsikring at komme tilstede. Derefter fældtes saadan Dom af Bisdderne udi Helsingborg, der alene findes hos Hvitfeldt (p. 328) paa Dansk: "at for det siddende Raad der, nemlig Bisper, Hertug Christopher af Estland, Hertug Eric af Sverrig, Hertug Valdemar af Finland (thi nu vare de forligte med deres Broder Kong Birger, og komne tilbage, og ved denne Leilighed, saafremt det nogensinde er skeet, og ei 1302, som Kroniken der slutter med 1317 vil, maa det være, at de svenske Prindser Eric og Valdemar aflagde homagium til den danske Konge; men hvormed de ere blevne forlehnede, vides ei, maaskee den første med Nørre-Halland, siden den norske Konge havde kiøbt det forhen af Grev Jacob, og den sidste med Sønder-Halland, hvis Hertug allerede døde 1304, og dog blev det først forlehnet bort til Hertug Christopher 1307, men da de siden groveligen forsaae sig mod deres Konge og Broder Birger, saa havde de maaskee ved denne Leilighed igien mistet disse Lehn; dog dette er kun en Gietning af mig, Historien tier herom) Grev Gert af Holsten, og Danmarks Hovdinger, og med dem en stor Skare; da fremkom Kong Eric, klagede over sin Faders Kong Erics Død, og beskyldte derfor Grev

Eric Menved Aar 1305.

 Ja-

Eric Menved Aar 1305

Jacob, Marsk Stig, Nicolaus Hallandsfar, Peder Porse, Peder Jacobsen, Nicolaus Knudsen, Aage Rakke, og Rane Jonsen, som de der havde været med i Raad Besling og Gierning til at ihielslaae ham, og Arvid Bentsøn, i det at han med egen Haand forrettede det slemme Mord, og der tilbød Kongen dem af synderlig Naade, og for fyrstelig Forbøn Skyld, endskiønt de tilforn vare lovligen overvundne, om Nogen kunde endnu undskylde sig deri, og udi Rettergang bevise, at al Tvivl kunde betages; han tilbød dem derfor at fremkomme, og os Dommere at randsage sige og sværge, hvad os syntes sandest og retfærdigst efter vor Samvittighed, og kaldte han os særdeles tilsammen af den ganske Forsamling, som var hos ham tilstede, at vi skulde randsage, hvem skyldig var, og hvilke ikke; da, efter et godt Raadslag indkomme vi igien for Kongen, Fyrster, Grever, Herrer og Forsamling (Skade, at Hvitfeldt ei har indført disse Bisidderes Navne) læggende vore Hænder paa det hellige Evangelium, da have vi frit udsagt, at alle disse Fornævnte ere skyldige i Kong Erics Død, og have begaaet crimen læsæ Majestatis, og af al den Forsamling var ingen, som sagde derimod, uden Peder Jacobsen (hvilken tilligemed flere havde allerede 1295 faaet deres Gods igien, og Lov at blive i Danmark, dog saa, at de ei kom Kongen, hans Broder Christopher og den jydske Hertug Valdemar for Øine) som tiltaledes, og nogle andre beskyldte deres Børn". Dette sidste forstaaer jeg ikke ret, thi at nogen skulde beskylde sine egne Børn, synes unaturligt, og andre at beskylde deres Børn, synes ei at nytte til noget, ligesaa lidet som sine egne, thi derfor kunde de vel selv være skyldige *) Det lader ei, at nogen

*) Udentvivl skal Stedet hos Hvitfeldt "og nogen de andre beskyldte deris

nogen af de Anklagede vare selv tilstede, undtagen Peder Jacobsen, hvilken Langebek i en skreven Anmærkning anseer for en naturlig Søn af den hallandske Greve Jacob. Kroniken, som slutter med 1415 (Lang. I. 393) og den svenske Historieskriver Ericus Olai (p. 180) ville, at Forbund (rettere Stilstand) blev sluttet mellem Kongerne af Danmark og Norge i dette Aar, og synes at sætte det paa samme Tid, som Forliget blev indgaaet mellem den svenske Konge og hans Brødre, det er den 15de Februar, men, legger hin til, Stilstanden mellem Danmark og Norge blev kort efter brudt. Efter alt at dømme, synes det, at den Fred og Stilstand, som blev giort i Søburg paa 10 Aar, men kun holdet paa andet, er først skeet i dette Aar, og ei i forrige. Hvorledes det har sig dermed, at den danske Konge, nagtet den, belagde, indtog, nedbrød og brændte Slottet Hielm, som den norske Konge i sit Brev 1307 (Hvitfeldt p. 332) kalder sit Huus, og klager over, det skal jeg ikke sige; venteligen opholdt de Fredløse sig der, og blede ved at mønte falske Penge, og derfra at fornøerme de danske Strømme, saa at den danske Konge haver derfor snarere anseet det for de Fredløses Slot, end for den norske Konges, allerhelst denne vilde ei have de Fredløse mere hos sig, og lod det forblive derved, at de havde indskudt deres Sag under Paven. Dette og mere, hvorom siden, gav den norske Konge Anledning til, at han i næste Aar 1306 igien bekrigede Danmark. Om man maa efter Omstændigheder slutte, og efter Menneskers og Politikeres Handlemaade, saa lader det, at den norske Konge haver kun indgaaet denne

Eric Menved Aar 1305.

deris Børn" forklares efter hine Tiders Skrivemaade saaledes: og nogle andre Beskyldtes Børn, ell. Børn af de Beskyldte.

Nyerup.

Eric Menved Aar 1305. denne Fred, for desbedre at bestyrke sin tilkommende Svigersøn Hertug Eric, der især havde en stor Stærke i den norske Dronning Euphemia, ved at dysse Kongerne af Danmark og Sverrig i Søvn, og at berede Marsken Thorkil Knudsens Fald. Man maa af alt dette slutte, at Hielm er først bleven indtaget i dette Aar om Sommeren, og at altsaa Marsk Stigs Døttre have da først flygtet til Kong Birgher i Sverrige, som ei vilde tage imod dem, og derpaa til den norske Kong Hakon (i Visen hos Peder Syv staaer Eric), hvor den ældste døde, og den yngste skal have faaet Kongens Søn, som jeg forhen har fortalt, og som maa da have været en Slegfred. Udi saadanne Viser ere vist en Deel Sandheder, men blandede med Urigtigheder, saa at man ei kan udfinde den rette Sammenhæng, naar ei troværdigere Monumenter tale derom.

Joon Jonsen, kaldet Litle, gav ved sit Brev fra Hyrnigeholm den 31te Jan. til Erkebisp Isarnus tilkiende, at han og Kanikerne havde overladt Wæsby Kirke, som de tilligemed Erkebispen besadde, til Kanik Guido af Halland, Kongens Kapellan, eftersom hans Præbende var kun ringe.

Den roskildske Bisp Olav gav ved Brev fra Roskilde den 26de Febr. Sorøe Klosters Munke Frihed til at messe, prædike, sidde Skrifte, og give 40 Dages Aflad, overalt i Sognene og andre Steder af hans Stigt.

Erkebisp Isarnus stadfæstede ved sit Brev fra Lund den 12te May til oftnævnte Guido Overladelsen af St. Andreæ Kirke i Wæsby, som Kong Eric, og endeel Adelsmænd havde ved deres aabne Breve afstaaet Patronat-Retten til, som de fælles med Erkebispen besadde; og giver han derhos tilkiende, at han paa samme Maade ved Gave af Kapeller og Sognekirker agtede at forbedre de ringe Præbenders Kaar.

Bisp

Erik Menved. Aar 1296.

Bisp Johann af Aarhus gav ved sit Brev i Horsens (Lang. VI. 412) den 30te May sin Officiał Peder, Præst i Kotning, Magt til at skiøde Eiendelene i Huthænstet til Aarhus Kaniker. Herre Nicolaus Brok, Conventet af Brødrene i Horsens, hele Horsens Menighed, og flere satte deres Segl for.

Udi Lund den 13de Junii gav Erkebispen alle dem, som med Almisse stode St. Agnetis Kloster i Roeskilde bi, 40 Dages Aflad; og ligesaadan et udgav han atter den 13de August, hvorunder sees Seglet hængende i røde og grønne Silkesnorer; paa den ene Side er det rette store Segl, hvori Erkebispen sees siddende paa sin Stol, og paa den anden sees Secretet, eller det mindre Segl, hvori St. Laurentius med sin Rist, og Omskrift: Secretum Isarni Lunden. Archiepi. Det samme giorde Bisp Peder af Roeskilde ved sit Brev i Roeskilde af 11te Julii. Udi Lund den 24de October gav Erkebisp Isarn til Kanik Fulunger, da hans Præbende var hannem for lidet, Katatherp Kirke med Samtykke af Ridder Sewids Enke, og de Vabnere Synds Soreson, Ebbe Soreson og Asmund Joonson, som havde Patronats-Ret til den, dog forbeholdt han sig og Efterkommere den bispelige Ret. Dette stadfæster hvad Magnus Matthiæ (Ser. Episcop. Lund. p. 106) har anmærket, at Isarnus, som en Udlænding, søgte at giøre sig sine Geistlige forbundne, maaskee og fordi han ei saa aldeles retmæssig var efter Tidernes Tænkemaade kommet til Erkesædet; vel og fordi alle Klostre og Præster maatte give den ottende Del af alle deres Indkomster til at bestride Omkostningerne, der vare medgaaede til Pallium og hans Romer-Reise. Den 17de December skiænkte Erkebisp Isarnus Sarilsthorp Sognekirke til Kaniken Magister Peder Herbo, og den 18de December Sognekirken Græssoghe til Kaniken Thomas.

Mange

Eric Menved Aar 1395.

Mange af vore gamle Kroniker (Lang. I. 289. II. 528. V. 626) tale om en stor Pest, som gikkovet den gandske Verden, men uden at fortælle nogen Omstændighed derom.

Efter de estromske Aarbøger (Lang. I. 250) blev den danske Geistlighed først i dette Aar afløst fra sin Uregelmæssighed, det er, at den blev befriet for den Straf, som den havde paadraget sig, ved at forrette Gudstienesten under Forbuddet. Uden Tvivl bragte Isarnus denne Befrielse med.

Den 13de Junii døde Olav Søyrmann, Borger i Lund, som (Lang. III. 327) gav til St. Mariæ og Laurentii Kirke for sin Siel en Gaard paa Bredgaden med tilliggende Badstue, hvorr af han bestemte Anvendelsen af 12 Mark Penges Indkomst; men hvad det var tilovers, kunde uddeles efter Kanikernes Lyste. Den 28de September døde Herre Peder, Subdiaconus og Kanik i Lund, en Søn af Thord Thant, Ridder (Lang. III. 557), og blev begravet i Allehelgens Kloster. Han gav for sin Siel til St. Laurentii Kirke sin Gaard i Roslef, der da indbragte 5 Pd. Sæd, men siden 18 Øre Penge. Den 18de Junii døde (Lang. V. 552) Kanik Agho Joonsen i Riba, som gav for sin Siel 2 Skilling Rug i Jomthorp. Den 3die Julii døde (Lang. V. 553) Provsten i Ribe Nicholaus Rotkarl, som gav for sin Siel 2 Riber Maade Byg i Risby, og 2 Skilling Rug i Jomsthorp, og 6 Øre Penge i Withæstath. Nicholaus Olefsøn af Sandby gav (Langeb. IV. 295. 384) til St. Peders Kloster i Nestved, hvoraf han var Broder, 4 Skilling Jordskyld i Spalsberg, for at holde 3 Messer for Korsets Altar.

Udi Riga den 9de October bekræftede dets Erkebisp Frederic alle denne Byes Rettigheder og Friheder, den forhen givne af hans Formænd, og stadfæstede af det apostoliske Sæde, altsammen

efter

efter Begiering af Advocaten, Raadet og Borgerne i Riga; især stadfæstede han dem Gothernes Lov (Den Gullands), som Erkebisp Albert havde givet dem, og Frihed for Tvekamp, Told, Jernbyrd og Skibbrud; Mønten i Byen skulde Bispen beholde, dog slaae den af samme Godhed og Vægt, som Gothernes Mønt; de skulde og være fri for al Tiende og Afgift ligesom forhen. Dette Brev er trykt hos Gadebusch (Liefl. Jahrbücher 1 Th. S. 363. conf. Arndts Liefl. Chronik II. 75).

Erik Menved Aar 1305.

Kapitlet i Slesvig bekræftede ved sit Brev, at Provstierne Wida, Eiderstad, og Strand havde fra Arilds Tid tilhørt Kanikerne, Bispen havde overladt dem samme, og de havde uden nogen Modsigelse suspenderet, giort Forbud, bandsat, usurperet, og holdt Giesterier der 7 Gange om Aaret, korteligen, udøvet alle Rettigheder, undtagen de som tilhørte Bispen; Giesterie-Omkostningerne vare og aarligen betalte til Provsten; de i Utland maatte ei indstævnes for Retten udenfor deres Sogn; ingen Provst eller Official maatte beskylde Nogen enten for grov eller ringe Forseelse, uden paa et Synode og i Provstens Overværelse. Men denne Rettighed over disse Provstier tabte Slesvig Kapitel siden. (Cypræi Annal. Episcop. Slesv. p. 303-4).

Den 30te April gav Gerdt af Holsten og Schavenborch paa Slottet Grove Borgerne af Wykbeldet i Hilgenhaven de samme Friheder og Ret, som de havde havt fra hans Forfædre, og at de maatte nyde og have lybsk Ret. Brevet er paa plattydsk og indrykket i en Vidisse af 1390, udstædet af Grev Claus i Holsten og Hertug Gherd i Schleswyck. Det er trykt hos Westphal (Tom. IV. 3213).

Grev Henrik af Holsten var allerede død forrige Aar, og gav hans efterladte Enke-Grevinde i Itzehoe den 24de November

 dette

Eric Menved Aar 1305.

dette Aar et Diplom (Westphal. III. 549-50. Pistorii Amoenitat. VI. 40), hvorved hun med Samtykke af sine Sønner Gerhard og Giselbert giver en Plads ved Welna tæt ved Itzeho til et Castand at bygge et Kapel paa. Man seer heraf, at den gamle holstenske Krønike vildfarer, naar den (Westph. l. cit. 53-54) gior hendes Søn Giselbert til Erkebisp i Bremen, da dog denne Erkebisp var hendes Farbroder. Foruden disse to vare og Johan og Wilhelm hendes Sønner, og Agnes gift med den slesvigske Hertug Eric, og Elizabeth gift før med Hertug Johan den 2den af Saxen Lauenborg, og siden med den danske Kong Eric, Christopher den 2dens Søn, hendes Døttre. Den Henric af Nübele, som Greverne Giselbert og Gerhard i et Diplom hos Noodt T. I. p. 702 af 1336 kalde deres Broder, har snarere været deres Halvbroder, og altsaa maa Hedewig have giftet sig anden Gang med en Adelsmand af den Slægt Nubele, og ei en Søn af Grev Henric.

Den 15de Junii samtykte den bremiske Erkebisp Giselbert udi Hamborg (Westphal. Tom. IV. 3490) Salget af Landsbyen Flottebecks Tiende til Utersen Kloster ved Herman af Hammer med dennes 2 Sønners Samtykke for 130 Mark Penge.

I Uthyn den 1ste Julii udstædte Johannes, Provst, og hele Conventet af Segeberg, i Overværelse af den lybske Bisp Borchard, deres Brev paa (Lünigs Spicileg. Eccles. II. 326) at have kiøbt Landsbyen Ferbecke og Cule af Ridder Johan Walestorpe og hans Broder Otto, og da deres Midler ei strakte til at betale dem, saa havde de i bemeldte Landsbyer solgt 20 Mark lybske Penge Indkomster for 300 Mark Penge til Kanik og Cantor Herman af Morum i Lybek, af hvilke efter hans Død skulde

anvendes for hans Siæls Beste 18 Mark til Fattig-Almisse, og 10 til et Maaltid for Brødrene paa hans Aarsdag. Erik Menved Aar 1305.

Paa Søndagen efter den navnløse Søndag (saa staaer hos Chemnitz apud Ungnade Amoenitat. 1stes St. p. 86, men jeg kiender den ikke) blev udi Jordenstorff sluttet et Forbund (Gerdes Samml. von Urkunden 123. Rudlofs Meklenb. Gesch. II. p. 202. Franks Meklenburg lib. V. pag. 183) mellem Henrik, Herre af Meklenborg, Nicolaus af Werle, og de brandenborgske Marggrever Otto, Johan, Herman og Valdemar, om at søge at forskaffe Herre Nicolaus af Rostok sit Land igien, og at Marggreverne skulde i den Henseende sende det første 100 vel udrustede Mand til Hielp, og naar Nicolaus havde faaet sit Land fra de Danske igien, saa skulde han igien tiene Marggreverne i 5 Aar med 100 Mand. Og de tydske Fyrster erindrede sig de Danskes Magt under Valdemarerne, saa skiøttede de ei om, at de Danske skulde have fast Fod i Tydskland. Men med dette Forbund gik det som med saa mange andre, at det udrettede intet, og kom ei til Fuldbyrdelse, hvortil vel for en Del var Aarsag, at Marggrev Johan døde i August samme Aar, at i næste Aar opkom Krig mellem Herman af Werle og Fyrsten af Rygen, og ligeledes mellem de brandenborgske Marggrever paa den ene Side, og Hertug Bugislav den 4de af Pomern og den polske Konge paa den anden.

En Brede Rantzov skal (Elverfelt de Holsatia G. 2. p. 1) have tient ved den brunsvigske Hertug Henrici mirabilis Hof, og have i dette Aar bivaanet med ham og 42 andre Adelige en Turnering i Einbek den 27de Jan., som varede i 3 Dage; og efter Falkensten (Cod. Diplom. Nordg. 129) levede en Heinrich von Sefeldt ogsaa dette Aar, og var denne Slægt vel endda ei kommet ind til Danmark.

 Nor-

Eric Menved Aar 1305.

Normanniske Sørøvere skulle være faldne ind i Frisland paa hin Side Lauers, men være blevne slagne og tilbagedrevne af Potestaten Martena. (Wiarda Ostfris. Gesch. I. 273).

Den skalholtske Bisp Arne kom i dette Aar fra Norge tilbage til Island. Præsterne i Skalholts Stigt finge deres Gods tilbage. Bisp Thorstein af Hammer døde. St. Albani Kloster paa Selie brændte af. Herre Alf af Kroke blev sendt fra Norge til Island, og sat til Befalingsmand over Islands nørre og østre Dele. Han indkrævede strax i Kongens Navn en haard Skat af alle Lægfolk, nemlig en Alen Vadmel af hver, som besad 4 Unzer Sølv i Værdi, og meget andet, som stred mod Forliget mellem Kongen og Islænderne. Herover opvakte de i Norddalen Tumult imod ham (Lang. II. 198), hvorover han kort efter døde af Skræk. Den 14de September blev Arne stadfæstet at være Bisp i Bergen, og den 5te December blev han i St. Hans den Døbers Kirke i Bergen indviet til at være Bisp der af den trondhiemske Erkebisp Jorund, ligesaavel som Ingelld til at være Bisp i Hammer, og skeede dette i Overværelse af de Bisper Asland af Færøe og Ketil af Stavanger, af Kong Hakon og af Isabella Kong Erics Enke Dronning, og af Eufemia Hakons Dronning. (Lang. II. 198. III. 126. 127. Torfæus IV. p. 416. Mst. Bartholin. Tom. E. p. 751).

Udi Bergen den 18de Junii udgav Kong Hakon en Forordning, at da de indenlandske Kiøbmænd (herved forstaaes de Hansestædiske, som vare Bosiddende i Bergen) der havde klaget over hans Befalingsmænd (Præfecti), at de med utaalelige Byrder besværgede deres Handel, saa i Henseende til gode Mænds Forbøn, og for den Troskab og Hengivenhed de havde bevist ham i Rigets store Nødvendigheder, tillod han dem at beseile Rigets nørre

og

og søndre Landskaber of Skatlande, og der frit at handle efter de Love og Sædvaner, som havde gieldt i hans Forfædres Tid; deroverforbød han under sin Hyldest og Naade, især Sysselmændene og deres Fogder eller Embedsmænd, herimod at handle, foruden den sædvanlige Pengestraf for Lovebrud for hvert Skibs Seiladses Forhindring. Petrus Ericsen, Kanzler, forseglede det i hans Overværelse. Brevet haves paa Latin hos Torfæus (Tom. IV, 416), og paa Norsk i Hansestædernes Copibog, som bevares i det kongelige dansk-tydske Cancellies Archiv. Alf Torgardesøn, Provst ved Apostels-Kirken i Bergen, og Johan Olafsøn, Laugmand der, toge 1446 en Afskrift deraf, og atter 1449 Bisp Hans i Bergen, og Christiern Pedersøn, Provst der. Udi Campen (i Over-Yssel) den 26de Junii udstædte Borgemester og Schøppen og den hele Menighed deres aabne Brev, hvorved de bevidnede, at de vilde med den norske Kong Hakon holde den Forening, som var indgaaet mellem dem og deres Venner, og det norske Rige og dets Venner, i Kong Erics Tid udi Bergen den 16de October 1286 ved deres Fuldmægtige og Sendebud Alexander Klerk, og Gerbert Coleman; de stadfæstede ved dette, og erklærte for gyldigt alt det forhen indgangne imellem dem og Norge, tillode at de norske Handelsmænd maatte oplægge deres Vare i Borgerhusene efter eget Tykke, naar de kun ei bortsolgte dem paa andre end de fastsatte Steder; de kunde bortfragte deres Skibe til hvem de vilde, og skulde ei nødes til at hyre Andres Skibe; dersom nogen af dem indstævntes eller solgtes for Pengesager eller en ringe Misgierning, saa kunde deres Tiener (Domesticus) og 2 Landsmænd, som tilfælles besadde et Skib, der ei laae seilfærdigt, møde for Retten, og gaae i Borgen for ham, saa at han ei skulde kastes i Fængsel, og om det var skeet, da ufortøvet løslades;

Eric Menved Aar 1305.

Eric Menved Aar 1305.

des; lede de Norske Skibbrud inden Byens Land, da maatte de beholde Skib og Gods, saameget de ved sig selv eller andre kunde redde, medmindre de godvilligen forlode Skibet; de vare ei forbundne til at staae Post, eller holde Nattevagt, og maatte ingen Ransagning skee i deres Kister eller andet Tøi, medmindre stor Mistanke, som om Tyverier, var imod dem; forsaae nogen af Skibsfolket sig, da skulde han straffes, men ei de andre Uskyldige, uden forsaavidt de efter Stedets Brug, hvor Gierningen var skeet, stode til at straffe, eller de og havde unddraget den Skyldige for Retten, eller forsvaret ham med Vold; dersom nogen Campens Kiøbmand havde for kiøbte Vare givet Penge paa Haanden, og ei samme Dag tog Varene til sig, saa var det den Norske tilladt siden at sælge dem til hvo han vilde; private Folks Forseelser maatte ei lægges Kongen eller hans Undersaatter til Last, medmindre de forsømte at skaffe Ret over dem; dersom de slaviske Staders eller andres Indvaanere vilde ei beseile Norge, saa skulde Campens Indvaanere og Venner dog beseile det, de skulde og forsvare Kongens Sendebud til Rom eller andre Steder, naar de kom til deres Land, og fremme deres Ærinde, og giøre alt hvad som kunde tiene den norske Konge og hans til Fordel og Ære. Dette Brev sendte de til Kongen af Norge ved deres Fuldmægtige og Sendebud Hardewic af Nagell, og Jacob Heynemannssøn. Den norske Kantzler Ako gav dem Bevis for, at dette Brev var overgivet til Kongen.

Den 26de Julii stadfæstede Kong Hakon udi Tunsberg den Forening, som udi Bergen var indgaaet den 16de October 1296 mellem hans afdøde Broder Kong Eric og Byen Campen, og desuden alle andre Foreninger mellem Norge og bemeldte By, og tillagde dens Handelsmænd, der som Giæster besøgte Norge, følgende

Erik Menved Aar 1305.

Friheder: Saasnart de kom til Norges Kiøbstæder, kunde de strax lægge til Bryggen uden Tilladelse af BallivEN, dog skulde de samme Dag, eller Dagen efter, tilkiendegive ham hvad Vare de havde ført med sig. Alle de øvrige Friheder ere de samme, som de andre hansestædiske Byer forhen havde faaet. Dagen derpaa den 27de Julii paa Tunsberg Slot gav han efter Begiæring af Campens Sendebud, Hardwic af Nagell og Jacob Heynemanns Søn, Campens By i 5 Aar den Frihed, at deres Skibe, som fiskede Sild paa de norske Kyster, skulde kun for hver norsk Læst Sild svare 4 ny og gieve Penge Sterling, og det efter Styrmandens og de andre lovlige Mænds Ed, som Kongens Tolder skulde imodtage. Samme Dag og Sted gav han og Campen den Frihed, at om Nogen af deres døde i hans Land, saa skulde hans efterladte Gods holdes hans Arvinger tilgode i 5 Aar, istedetfor forhen kun i Aar og Dag, og om nogen af dem døde i Malstrant, eller nogen anden Rigets Havn, hvor der var ingen By eller god Kiøbsted, saa havde Skibsfolket Magt at føre Godset bort til Arvingerne, dog efter Vurdering i Ballivens Overværelse og skriftlig Borgen, at om de ei inden halvandet Aar skaffede Vidne-Breve fra Byen Campen, at Arvingerne havde faaet det, saa skulde de erstatte Kongen Værdien deraf, og de og Gods i vidrig Fald anholdes, naar de kom til Riget; men kom de ei, da skulde Campen 1 Maaned efter at have faaet Kongens Brev eller Sendebud herom, udrede det af deres eller Arvingers Midler.

Omtrent paa samme Tid var det vel, at Kongen udgav i Tunsberg en Forordning (Torfæus IV. 416-17), at alle de Norske, som beseilede Island, og forsaae sig, skulde straffes førend St. Olufs Fest, og ligeledes de, som forsaae sig mod dem, og forsømte Dommeren det, da skulde han straffes i deres Sted; hvar

Mis-

Eric Menved Aar 1305.

denne Fred, for desbedre at bestyrke sin tilkommende Svigersøn Hertug Eric, der især havde en stor Styrke i den norske Dronning Euphemia, ved at bysse Kongerne af Danmark og Sverrig i Søvn, og at berede Marsken Thorkil Knudsens Fald. Man maa af alt dette slutte, at Hielm er først bleven indtaget i dette Aar om Sommeren, og at altsaa Marsk Stigs Døttre have da først flygtet til Kong Birger i Sverrige, som ei vilde tage imod dem, og derpaa til den norske Kong Hakon (i Visen hos Peder Syv staaer Eric), hvor den eldste døde, og den yngste skal have faaet Kongens Søn, som jeg forhen har fortalt, og som maa da have været en Slegfred. Udi saadanne Viser ere vist en Deel Sandheder, men blandede med Urigtigheder, saa at man ei kan udfinde den rette Sammenhæng, naar ei troværdigere Monumenter tale derom.

Joon Jonsen, kaldet Litle, gav ved sit Brev fra Hyrnigsholm den 31te Jan. til Erkebisp Isarnus tilkiende, at han og Kanikerne havde overladt Wæsby Kirke, som de tilligemed Erkebispen besadde, til Kanik Guido af Halland, Kongens Kapellan, eftersom hans Præbende var kun ringe.

Den roskildske Bisp Olav gav ved Brev fra Roskilde den 26de Febr. Sorøe Klosters Munke Frihed til at messe, prædike, høre Skrifte, og give 40 Dages Aflad, overalt i Sognene og andre Steder af hans Stigt.

Erkebisp Isarnus stadfæstede ved sit Brev fra Lund den 12te May til ovenmeldte Guido Overladelsen af St. Andreæ Kirke i Wæsby, som Kong Eric, og endeel Adelsmænd havde ved deres aabne Breve afstaaet Patronat-Retten til, som de fælles med Erkebispen besadde; og giver han derhos tilkiende, at han paa samme Maade ved Gave af Kapeller og Sognekirker agtede at forbedre de ringe Præbenders Kaar.

Bisp

Bisp Johan af Aarhus gav ved sit Brev i Horsens (Lang. VI. 412) den 30te May sin Official Peder, Præst i Kørning, Magt til at skiøde Eiendelene i Hurhanstet til Aarhus Kaniker. Herre Nicolaus Brok, Conventet af Brødrene i Horsens, hele Horsens Menighed, og flere satte deres Segl for.

Erik Menveds Aar 1303.

Udi Lund den 13de Junii gav Erkebispen alle dem, som med Almisse stode St. Agnetis Kloster i Roeskilde bi, 40 Dages Aflad; og ligesaadan et udgav han atter den 13de August, hvorunder sees Seglet hængende i røde og grønne Silkesnorer; paa den ene Side er det rette store Segl, hvori Erkebispen sees siddende paa sin Stol, og paa den anden sees Secretet, eller det mindre Segl, hvori St. Laurentius med sin Rist, og Omskrift: Secretum Isarni Lunden. Archiepi. Det samme giorde Bisp Peder af Roeskilde ved sit Brev i Roeskilde af 11te Julii. Udi Lund den 29de October gav Erkebisp Isarn til Kanik Hulungar, da hans Præbende var hans fiet, Katathorp Kirke med Samtykke af Ridder Sewids Enke, og de Væbnere Synds Soreson, Abbe Soreson og Asmund Joonson, som havde Patronats-Ret til den, dog forbeholdt han sig og Efterkommere den bispelige Ret. Dette stadfæster hvad Magnus Matthiæ (Ser. Episcop. Lund. p. 106) har anmærket, at Isarnus, som en Udlænding, søgte at giøre sig sine Geistlige forbundne, maaskee og fordi han ei saa aldeles retmæssig var efter Tidernes Tænkemaade kommet til Erkesædet; vel og fordi alle Klostre og Præster maatte give den ottende Del af alle deres Indkomster til at bestride Omkostningerne, der vare medgaaede til Pallium og hans Romer-Reise. Den 17de December skiænkte Erkebisp Isarnus Sapilthorp Sognekirke til Kaniken Magister Peder Herbæ, og den 18de December Sognekirken Græssøghe til Kaniken Thomas.

Mange

Eric Menved Aar 1305.

Mange af vore gamle Kroniker (Lang. I. 289. II. 528. V. 626) tale om en stor Pest, som gikovet den gandske Verden, men uden at fortælle nogen Omstændighed derom.

Efter de esromiske Aarboger (Lang. I. 250) blev den danske Geistlighed først i dette Aar afløst fra sin Uregelmæssighed, det er, at den blev bestriet for den Straf, som den havde paadraget sig, ved at forrette Gudstienesten under Forbuddet. Uden Tvivl bragte Isarnus denne Befrielse med.

Den 13de Junii døde Olav Styrmann, Borger i Lund, som (Lang. III. 327) gav til St. Mariæ og Laurentii Kirke for sin Siæl en Gaard paa Bredgaden med tilliggende Badstue, hvoraf han bestemte Anvendelsen af 12 Mark Penges Indkomst; men hvad der var tilovers, kunde uddeles efter Kanikernes Tykke. Den 28de September døde Herre Peder, Subdiaconus og Kanik i Lund, en Søn af Thord Thaut, Ridder (Lang. III. 557), og blev begravet i Allehelgens Kloster. Han gav for sin Siæl til St. Laurentii Kirke sin Gaard i Roslef, der da indbragte 5 Ørtug Sæd, men siden 18 Øre Penge. Den 18de Junii døde (Lang. V. 552) Kanik Atho Joonsen i Riba, som gav for sin Siæl 2 Skilling Rug i Jomthorp. Den 3die Julii døde (Lang. V. 553) Provsten i Ribe Nicholaus Rotkarl, som gav for sin Siæl 2 Riber Maade Byg i Risby, og 2 Skilling Rug i Jomsthorp, og 6 Øre Penge i Withæstath. Nicholaus Olesson af Sandby gav (Langeb. IV. 295. 384) til St. Peders Kloster i Nestved, hvoraf han var Broder, 4 Skilling Jordskyld i Spælsberg, for at holde 3 Messer for Korsets Altar.

Udi Riga den 9de October bekræftede dets Erkebisp Frederic alle denne Byes Rettigheder og Friheder, den forhen givne af hans Formænd, og stadfæstede af det apostoliske Sæde, alsammen

efter

efter Begiering af Advocaten, Raadet og Borgerne i Riga; især stadfæstede han dem Gothernes Lov (Hen Gullands), som Erkebisp Albert havde givet dem, og Frihed for Tvekamp, Told, Jernbyrd og Skibbrud; Mønten i Byen skulde Bispen beholde, dog slaae den af samme Godhed og Vægt, som Gothernes Mont; de skulde og være fri for al Tiende og Afgift ligesom forhen. Dette Brev er trykt hos Gadebusch (Liefl. Jahrbücher 1 Th. S. 363. conf. Arndts Liefl. Chronik II. 75). Eric Menved Aar 1305.

Kapitlet i Slesvig bekræftede ved sit Brev, at Provstierne Wida, Eiderstad, og Strand havde fra Arilds Tid tilhørt Kanikerne, Bispen havde overladt dem samme, og de havde uden nogen Modsigelse suspenderet, giort Forbud, bandsat, usurperet, og holdt Giesterier der 7 Gange om Aaret, korteligen, udøvet alle Rettigheder, undtagen de som tilhørte Bispen; Giesterie-Omkostningerne vare og aarligen betalte til Provsten; de i Utland maatte ei indstævnes for Retten udenfor deres Sogn; ingen Provst eller Official maatte beskylde Nogen enten for grov eller ringe Forseelse, uden paa et Synode og i Provstens Overværelse. Men denne Rettighed over disse Provstier tabte Slesvig Kapitel siden. (Cypræi Annal. Episcop. Slesv. p. 303-4).

Den 30te April gav Gerdt af Holsten og Schavenborch paa Slottet Grove Borgerne af Wykbeldet i Hilgenhaven de samme Friheder og Ret, som de havde havt fra hans Forfædre, og at de maatte nyde og have lybsk Ret. Brevet er paa plattydsk og indrykket i en Vidisse af 1390, udstædet af Grev Claus i Holsten og Hertug Gherd i Schleswyck. Det er trykt hos Westphal (Tom. IV. 3213).

Grev Henrik af Holsten var allerede død forrige Aar, og gav hans efterladte Enke-Grevinde i Itzehoe den 24de November

Eric Menved Aar 1305. dette Aar et Diplom (Westphal. III. 549-50. Pistorii Amoenitat. VI. 40), hvorved hun med Samtykke af sine Sønner Gerhard og Giselbert giver en Plads ved Welna tæt ved Itzeho til et Castand at bygge et Kapel paa. Man seer heraf, at den gamle holstenske Krønike vildfarer, naar den (Westph. I. cir. 53-54) gier hendes Søn Giselbert til Erkebisp i Bremen, da dog denne Erkebisp var hendes Farbroder. Foruden disse to vare og Johan og Wilhelm hendes Sønner, og Agnes gift med den slesvigske Hertug Eric, og Elizabeth gift før med Hertug Johan den 2den af Saxen Lauenborg, og siden med den danske Kong Eric, Christopher den 2dens Søn, hendes Døttre. Den Henric af Nubele, som Greverne Giselbert og Gerhard i et Diplom hos Noodt T. I. p. 702 af 1336 kalde deres Broder, har snarere været deres Halvbroder, og altsaa maa Hedewig have giftet sig anden Gang med en Adelsmand af den Slægt Nubele, og ei en Søn af Grev Henric.

Den 15de Junii samtykte den bremiske Erkebisp Giselbert udi Hamborg (Westphal. Tom. IV. 3490) Salget af Landsbyen Flottebecks Tiende til Utersen Kloster ved Herman af Hammer med dennes 2 Sønners Samtykke for 130 Mark Penge.

I Uthyn den 1ste Julii udstædte Johannes, Provst, og hele Conventet af Segeberg, i Overværelse af den lybske Bisp Borchard, deres Brev paa (Lünigs Spicileg. Eccles. II. 326) at have kiøbt Landsbyen Ferbecke og Cule af Ridder Johan Walestorpe og hans Broder Otto, og da deres Midler ei strakte til at betale dem, saa havde de i bemeldte Landsbyer solgt 20 Mark lybske Penge Indkomster for 300 Mark Penge til Kanik og Cantor Herman af Morum i Lybek, af hvilke efter hans Død skulde

anven-

anvendes for hans Siæls Beste 18 Mark til Fattig-Almisse, og to til et Maaltid for Brødrene paa hans Aarsdag. Eric Menved Aar 1305.

Paa Søndagen efter den navnløse Søndag (saa staaer hos Chemnitz apud Ungnade Amoenitat. 1stes St. p. 86, men jeg kiender den ikke) blev udi Jordenstorff sluttet et Forbund (Gerdes Samml. von Urkunden 123. Rudlofs Meklenb. Gesch. II. p. 202. Franks Meklenburg lib. V. pag. 183) mellem Henrik, Herre af Meklenborg, Nicolaus af Werle, og de brandenborgske Marggrever Otto, Johan, Herman og Valdemar, om at søge at forskaffe Herre Nicolaus af Rostok sit Land igien, og at Marggreverne skulde i den Henseende sende det første 100 vel udrustede Mand til Hielp, og naar Nicolaus havde faaet sit Land fra de Danske igien, saa skulde han igien tiene Marggreverne i 5 Aar med 100 Mand. Og de tydske Fyrster erindrede sig de Danskes Magt under Valdemarerne, saa skiøttede de ei om, at de Danske skulde have fast Fod i Tydskland. Men med dette Forbund gik det som med saa mange andre, at det udrettede intet, og kom ei til Fuldbyrdelse, hvortil vel for en Del var Aarsag, at Marggrev Johan døde i August samme Aar, at i næste Aar opkom Krig mellem Herman af Werle og Fyrsten af Rygen, og ligeledes mellem de brandenborgske Marggreber paa den ene Side, og Hertug Bugislav den 4de af Pomern og den polske Konge paa den anden.

En Brede Rantzov skal (Elverfelt de Holsatia G. 2. p. 1) have tient ved den brunsvigske Hertug Henrici mirabilis Hof, og have i dette Aar bivaanet med ham og 42 andre Adelige en Turnering i Einbek den 27de Jan., som varede i 3 Dage; og efter Falkensten (Cod. Diplom. Nordg. 129) levede en Heinrich von Sefeldt ogsaa dette Aar, og var denne Slægt vel endda ei kommet ind til Danmark.

 Nor-

Eric Menved Aar 1305.

Normanniske Sørøvere skulle være faldne ind i Frisland paa hin Side Lauers, men være blevne slagne og tilbagedrevne af Potestaten Martena. (Wiarda Ostfris. Gesch. I. 273).

Den skalholtske Bisp Arne kom i dette Aar fra Norge tilbage til Island. Præsterne i Skalholts Stigt finge deres Gods tilbage. Bisp Thorstein af Hammer døde. St. Albani Kloster paa Selis brændte af. Herre Alf af Kroke blev sendt fra Norge til Island, og sat til Befalingsmand over Islands nørre og østre Dele. Han indkrævede strax i Kongens Navn en haard Skat af alle Lægfolk, nemlig en Alen Vadmel af hver, som besád 4 Unzer Sølv i Værdi, og meget andet, som stred mod Forliget mellem Kongen og Islænderne. Herover opvakte de i Norddalen Tumult imod ham (Lang. II. 198), hvorover han kort efter døde af Skræk. Den 14de September blev Arne stadfæstet at være Bisp i Bergen, og den 5te December blev han i St. Hans den Døbers Kirke i Bergen indviet til at være Bisp der af den trondhiemske Erkebisp Jorund, ligesaavel som Ingelld til at være Bisp i Hammer, og skeede dette i Overværelse af de Bisper Asland af Færøe og Ketil af Stavanger, af Kong Hakon og af Isabella Kong Erics Enke Dronning, og af Eufemia Hakons Dronning. (Lang. II. 198. III. 126. 127. Torfæus IV. p. 416. Mst. Bartholin. Tom. E. p. 751).

Udi Bergen den 18de Junii udgav Kong Hakon en Forordning, at da de indenlandske Kiøbmænd (herved forstaaes de Hansestædiske, som vare Bosiddende i Bergen) der havde klaget over hans Befalingsmænd (Præfecti), at de med utaalelige Byrder besværgede deres Handel, saa i Henseende til gode Mænds Forbøn, og for den Troskab og Hengivenhed de havde beviist ham i Rigets store Nødvendigheder, tillod han dem at beseile Rigets nørre

og

og søndre Landskaber og Skatlande, og der frit at handle efter de Love og Sædvaner, som havde gieldt i hans Forfædres Tid; der-over forbød han under sin Hyldest og Naade, især Sysselmændene og deres Fogder eller Embedsmænd, herimod at handle, foruden den sædvanlige Pengestraf for Lovebrud for hvert Skibs Seiladses Forhindring. Petrus Ericsen, Kanzler, forseglede det i hans Overværelse. Brevet haves paa Latin hos Torfæus (Tom. IV, 416), og paa Norsk i Hansestædernes Copibog, som bevares i det kongelige dansk-tydske Cancellies Archiv. Alf Torgardøsøn, Provst ved Apostels-Kirken i Bergen, og Johan Olafsøn, Laugmand der, toge 1446 en Afskrift deraf, og atter 1449 Bisp Hans i Bergen, og Christiern Pedersøn, Provst der. Udi Campen (i Over-Yssel) den 26de Junii udstædte Borgemester og Schøpen og den hele Menighed deres aabne Brev, hvorved de bevidnede, at de vilde med den norske Kong Hakon holde den Forening, som var indgaaet mellem dem og deres Venner, og det norske Rige og dets Venner, i Kong Erics Tid udi Bergen den 16de October 1286 ved deres Fuldmægtige og Sendebud Alexander Klerk, og Gerbert Coleman; de stadfæstede ved dette, og erklærte for gyldigt alt det forhen indgangne imellem dem og Norge, tillode at de norske Handelsmænd maatte oplægge deres Vare i Borgerhusene efter eget Tykke, naar de kun ei bortsolgte dem paa andre end de fastsatte Steder; de kunde bortfragte deres Skibe til hvem de vilde, og skulde ei nødes til at hyre Andres Skibe; der-som nogen af dem indstævntes eller solgtes for Pengesager eller en ringe Misgierning, saa kunde deres Tiener (Domesticus) og 4 Landsmænd, som tilfælles besadde et Skib, der ei laae seilfærdigt, møde for Retten, og gaae i Borgen for ham, saa at han ei skulde kastes i Fængsel, og om det var skeet, da ufortøvet løsla-des;

Eric Menved Aar 1305.

Eric Menved Aar 1305.

des; lede de Norske Skibbrud inden Byens Land, da maatte de beholde Skib og Gods, saameget de ved sig selv eller andre kunde redde, medmindre de godvilligen forlode Skibet; de vare ei forbundne til at staae Post, eller holde Nattevagt, og maatte ingen Ransagning skee i deres Kister eller andet Tøi, medmindre stor Mistanke, som om Tyverier, var imod dem; forsaae nogen af Skibsfolket sig, da skulde han straffes, men ei de andre Uskyldige, uden forsaavidt de efter Stedets Brug, hvor Gierningen var skeet, stode til at straffe, eller de og havde unddraget den Skyldige for Retten, eller forsvaret ham med Vold; dersom nogen Campens Kiøbmand havde for kiøbte Vare givet Penge paa Haanden, og ei samme Dag tog Varene til sig, saa var det den Norske tilladt siden at sælge dem til hvo han vilde; private Folks Forseelser maatte ei lægges Kongen eller hans Undersaatter til Last, medmindre de forsømte at skaffe Ret over dem; dersom de slaviske Stæders eller andres Indvaanere vilde ei beseile Norge, saa skulde Campens Indvaanere og Venner dog beseile det, de skulde og forsvare Kongens Sendebud til Rom eller andre Steder, naar de kom til deres Land, og fremme deres Ærinde, og giøre alt hvad som kunde tiene den norske Konge og hans til Fordel og Ære. Dette Brev sendte de til Kongen af Norge ved deres Fuldmægtige og Sendebud Hardewic af Nagell, og Jacob Heynemannsøn. Den norske Kantzler Ako gav dem Bevis for, at dette Brev var overgivet til Kongen.

Den 26de Julii stadfæstede Kong Hakon udi Tunsberg den Forening, som udi Bergen var indgaaet den 16de October 1296 mellem hans afdøde Broder Kong Eric og Byen Campen, og desuden alle andre Foreninger mellem Norge og bemeldte By, og tillagde dens Handelsmænd, der som Giæster besøgte Norge, følgende

Fri-

Friheder: Saasnart de kom til Norges Kiøbstæder, kunde de strax lægge til Bryggen uden Tilladelse af Balliven, dog skulde de samme Dag, eller Dagen efter, tilkiendegive ham hvad Vare de havde ført med sig. Alle de øvrige Friheder ere de samme, som de andre hansestædiske Byer forhen havde faaet. Dagen derpaa den 27de Julii paa Tunsberg Slot gav han efter Begiæring af Campens Sendebud, Hardwic af Nagell og Jacob Heynemanns Søn, Campens By i 5 Aar den Frihed, at deres Skibes, om fiskede Sild paa de norske Kyster, skulde kun for hver norsk Læst Sild svare 4 ny og gieve Penge Sterling, og det efter Styrmandens og de andre lovlige Mands Ed, som Kongens Tolder skulde imodtage. Samme Dag og Sted gav han og Campen den Frihed, at om Nogen af deres døde i hans Land, saa skulde hans efterladte Gods holdes hans Arvinger tilgode i 5 Aar, istedetfor forhen kun i Aar og Dag, og om nogen af dem døde i Malstrant, eller nogen anden Rigets Havn, hvor der var ingen By eller god Kiøbsted, saa havde Skibsfolket Magt at føre Godset bort til Arvingerne, dog efter Vurdering i Ballivens Overværelse og skriftlig Borgen, at om de ei inden halvandet Aar skaffede Vidne-Breve fra Byen Campen, at Arvingerne havde faaet det, saa skulde de erstatte Kongen Værdien deraf, og de og Gods i vidrig Fald anholdes, naar de kom til Riget; men kom de ei, da skulde Campen 1 Maaned efter at have faaet Kongens Brev eller Sendebud herom, udrede det af deres eller Arvingers Midler.

Eric Menved Aar 1305.

Omtrent paa samme Tid var det vel, at Kongen udgav i Tunsberg en Forordning (Torfæus IV. 416-17), at alle de Norske, som beseilede Island, og forsaae sig, skulde straffes førend St. Olufs Fest, og ligeledes de, som forsaae sig mod dem, og forsømte Dommeren det, da skulde han straffes i deres Sted; hvor

Mis-

Eric Menved Aar 1305.

Misgierningsmænd grebes, der skulde de straffes, eller og overgives til Sognefolkene, der havde grebet dem, og saa føres fra en til anden, indtil det Sted de havde begaaet Misgierningen; Paarørende skulde giøre Ægteskabspagter, som skulde have Kraft efter Lovene; deres Børn, som havde levet 10 Aar sammen under Ægteskabs Paaskud, og ellers ei vare berygtede, skulde ansees for ægte, om endog Trolovelsens Vidner ei levede; løbe Forældrene bort fra deres Børn, da skulde de nærmeste Sogne-Fogder (Rectores) lade dem gribe, binde dem Børnene paa Ryggen, og jage dem ud af Sognet; Gildet Qvæg maatte løbe om, naar Nabo-Sognene tillode det; hvo der overtraadde Sognefogdens Almissebud, skulde bøde 1 Mark, det halve til Kongen, og det halve til ham og de Fattige og dele lige; i det ganske Land skulde være eet Maal og een Vægt, og skulde Sysselmændene see saa nøie til hermed, som det var dem kiært at beholde deres Embeder; hvo der hverken havde Hustru eller fast Bopæl, men dog noget til Beste, skulde dog for deres Del bidrage til Fattiges Underholdning efter Sogne-Fogdernes Indretning. Dette Brev er givet ved Thorsten Skriver og Ake Kanzler.

Jorund, Erkebisp af Nidaros, bevidnede ved sit Brev i Bergen den 20de September (Mst. Bartholin. Tom. E. p. 289-90) at have bekommet af Arne, udvalgt og stadfæstet Bisp der, Peders eller den almindeligen saa kaldte Romerskat i 7 Aar fra 1294 iberegnet indtil 1300, som var indsamlet i Bergens By og Stigt, nemlig i smaa Mynt, som kaldtes "vagha Silfer" (veiet) Sølv, 5 Mark og 6 Øre i norsk Vægt; i Erics Grossen (Groschen) 7 Mark af samme Vægt; i sorte Penge (oboli et qvadrantes, af Kobber) 263 Mark og en halv ogsaa samme Vægt; i hvide Rosaker 6 Øre og 1 Skilling, samme Vægt; i sort kronede (af Kob-

ber,

ter, hvor en Krone saaes (??) 66 Mark, alt af samme Vægt. Denne Skat havde Bisp Arne fundet samme Dag i Kapellet over Porten paa Bispegaarden, og var bleven ham overgivet af Kapitlet, hvorpaa da han igien overgav den til Erkebispen efter hans Begiæring.

Eric Menved Aar 1305.

Den 30te September udstædte Erkebisp Jorund og Bisp Arne af Bergen deres Brev i Bergen (Mst. Barth. E. p. 291), at de vare nærværende udi Kongens Gaard, da Bisp Ketil af Stavanger overlod sin Patronats-Ret til St. Olavs Kirke i Awalsnæs til Kong Hakon.

Erkebispen skrev den 21de October fra Bergen til Paven (ibid. p. 747) om, at den 30te September var kommen did til ham Botulph og Halvard, Kaniker og Fuldmægtige fra Kapitlet i Hammer, for at udbede Stadfæstelse paa det enstemmige Valg af Ingielld, Kanik der, til Biskop, og den 24de September oplæste Symon, Erkepræst, og Thorkill Gunnarsen, Kaniker i Oslo, et Brev for ham i Vidners Paahør, som er indført i Erkebispens Brev, og skrevet af Abbed Bardo i Hoveden, i hvilken Anledning Erkebispen siger, at Bispevalget i Hammer tilkom dets Kapitel, og havde aldrig tilkommet Bispen og Kapitlet i Oslo, hvilket kunde bevises ved ægte Documenter, hvorvel Bispen og Kapitlet i Oslo havde 1278 paa Tunsberg Slot i Erkebisp Johans Overværelse paastaaet dette mod Bisp Thorfin og Kanikerne i Hammer, men de kunde ei bevise det, og Hammer var ved Dom bleven befriet fra deres Paastand, og Oslo bleven paalagt bestandig Taushed herom, som nu og havde været i 23 Aar, hvorfor og Erkebispen hermed forkastede Oslos Paastand; men dersom den endda mente at have Ret, og ansaae Erkebispen for mistænkelig,

Eric Menved Aar 1305.

saa var han ærbødig til at beskikke Dommere i sit Sted, og gav Oslo imidlertid dette Brev til Bevis.

Da Einar, Abbed i St. Albani Benediktiner-Kloster paa Selio (Selløe), var bleven den 15de May forflyttet derfra til St. Michaelis Kloster i Bergen, og Conventet i Selio havde været forsømmelig i igien at udvælge en Abbed, saa var derved efter de canoniske Anordninger Magten at udvælge en Abbed forfalden til Kirken i Bergen, hvorover Biskop Arno i Bergen beskikkede ved sit Brev, givet der den 6te December, med sit Kapitels Samtykke (Lang. IV. 419), en Munk, (hans Navn er udeladt i Afskriften) af Klosteret til Abbed der. Maaskee det dog har været Hemming, som var Abbed der 1322.

Udi Bergen den 10de December bekiendtgiorde Erkebisp Jorund af Nidaros, Erland, Bisp af Færøe, Ketill af Stavanger, Arne af Bergen, og Ingvalldr af Hammer, samt Ake Kanzler, Salomon, Korsbroder i Nidaros, Gibbini, Marskal, og 8 andre, uden Tvivl verdslige Herrer og Personer, at Kong Hakon havde ladet dem kalde til sig i Bredestuen, og givet dem tilkiende, at han havde imodtaget af sin Drouning Frue Euphemia af hendes Medgift (Heiman-Følge) 3000 Mark brændt i Cølns Vægt, som Herre Vislæif (hendes Fader) havde givet hende, og at Hertug Valdemar for Synden-Aae i Jylland (den jydske Hertug i Slesvig) havde deraf faaet efter Aftale og Kongens Befaling 2000 Mark brændt efter Cølns Vægt (disse vare de 2000 Mark, som Hertugen havde forstrakt den hallandske Grev Jacob imod Kong Hakons Borgen) og forordnede han da og med alles deres Samtykke, at Droningen skulde have Bygdoy ved Oslo efter hans Død, saalænge hun levede, med alt Tilliggende baade løst og fast Gods, og desuden 1000 Mark Rente og 8 Ørtug Emer

Jnd-

Indkomst af hvad Sted han udnævnte i andre Breve, og som kunde være hende behageligt; de lovede alle, at skulle fast holde hende dette. Dette Brev er paa Norsk og Latin trykt i Thorkelins Analecta p. 72-73. conf. Lagerbring III. p. 31. Eric Menved Aar 1305.

Bisp Arne i Bergen tilskrev Bisp Erland af Færøe et Brev uden Dag og Sted (Mst. Barthol. E. p. 292) om at Kongen vilde, at Kapellet paa Thyssisøy skulde snart indvies, og da Arne ei kunde bivaane det, saa overlader han denne Indvielse til Erland, paa Vilkaar, at Kongen forud maatte beskikke Kapellet en vis Indkomst i Eiendele og Jorder, som kunde tilstrække til at bestake Lys og Geistlighedens Underholdning derved, de bispelige Retrigheder og Sognekaldets Indkomster ubeskaaret.

Imellem den svenske Kong Birger og hans 2 Brødre blev paa St. Sigfrids Dag den 15de Febr. sluttet Forlig udi Kolsäter udi Wärmeland (Messenii Scondia II. 79. XII. 152. Hvitfeldt 326. Lagerbring III. 28-29), hvorved Hertugerne bekiendte i Overværelse af Bisp Isar af Strengnäs, Niels af Wästerås, Thorkil Knutsen og flere anselige Mænd, at de havde forbrudt sig mod Kongen deres Broder, de underkastede sig Kongens Naade og Velbehag, samt forpligtede sig med Ed, hvilken Mathis Ketelmundsen skulde paa deres Vegne aflægge, til at efterkomme alle Kongens Befalinger, saasnart de ei sigtede til Tog mod Norge, eller til at undsætte dets Konge imod Danmark; de vilde være deres Konge og Broder, hans Dronning og Børn til al tro Tieneste; de skulde erkiende Junker Magnus, som nu var valgt, for deres lovlige Konge, og efter hans Død den ældste af Birgers Sønner, saalænge nogen af dem var i Live; de skulde ei tilføie Thorkil Knudsen, eller nogen af Kongens Mænd i eller udenfor Raadet nogen Skade, fordi de i Krigen havde staaet Kongen

Eric Menved Aar 1305.

di imod dem; de skulde skaffe inden St. Hans den Døbers Dag Kong Erics, Kong Hakons, og den holstenske Grev Gerts Borgen for, at det Belovede skulde ubrødeligen holdes, medmindre de skinbarligen bleve nødte til at bryde den, saa at disse Herrer skulde være forbundne til, i vidrig Fald hverken at hielpe dem, eller at modtage dem i deres Lande; til Slutning underkastede Hertugerne sig den svenske Geistligheds Ban om de brøde dette Forlig. Dette Brev blev underskrevet af Biørn af Biarkøy, og Hallvard Baad, Kong Hakons Raad, samt Mathis Ketilmundsen og Ivar. Strax efter ankom de norske Tropper Hertugerne til Undsætning, der nu bestode kun af 4000 Mand, som Torfæus (p. 415) urigtigen skriver, men efter alle haandskrevne islandske Annaler af 40000, hvilket viser Norges daværende Flor og Magt. Efter dette finge Hertugerne anselige Foræringer af Kongen, samt deres Arvegods tilbage (Lagerbring III. p. 30), dog, som det lader, strax ei alt, da Hertug Eric først fik Nykiøping i December, deels vel fordi længere Tid medgik, inden de kunde skaffe de 3 anførte Herrers Borgen, deels vel fordi den kloge Thorkil Knudsen vilde af Tiden erfare, om man kunde lide paa dem. Desuden beholdt Hertug Eric af den norske Konge Konghelle med Slot, og Varberg med Nørre-Halland. Efter dette mødte Kongerne af Norge og Sverrig sammen paa Gulberg Hede, og bleve der forligte, og ligeledes indginge den norske og danske Konge en Stilstand med hinanden paa 10 Aar, saa at alting tegnede til en ønskelig Fred i Norden.

Nu afreiste Hertug Eric til Danmark langt ud paa Sommeren, venteligen for at bringe Kong Erics og Grev Gerts Borgen tilveie, og vare de først i September nærværende paa Danehoffet i Helsingborg, og udstadte i Herivad Kloster udi Skaane den

14de

14de September deres Forskrivning (Lang. III. 31), at de vilde holde det Valg, som forrige Aar var giort i Favredal af Kong Birgers ældste Søn Junker Magnus til at være og kaldes Konge i Sverrig, og det ved den svenske Geistlighed, Adel og Menighed i Overværelse af den danske Kong Eric, saa at de herved lovede ham Troskab og Tieneste som deres rette Herre, og saafremt han døde, da udvalgte de herved altid den ældste af Kong Birgers levende Sønner, saalænge nogen af dem var i Live. Det er rimeligt, at den danske Konge har bidraget meget til dette, og at Hertugerne viste sig villige til alting, for desbedre at dysse deres Broder og Thorkil i Søvn, hvilket sidste saa meget desletter kunde skee, saasom Hertug Valdemar var gift med dennes Datter. Thorkil tog sig herover ei mere vare som forhen, og Hertugerne finge herved Leilighed til, da de vare alene hos den svage og ukloge Konge, at overtale ham til at troe, at Thorkil var alene Skyld i al Uenigheden i det kongelige Hus, og at han derfor burde fængsles og straffes. Kongen lod sig nu bringe saavidt, at han med et talrigt Mandskab fulgte sine Brødre, og i deres Selskab overfaldt Marsken den 6te December paa hans Gaard Lena i Vestgotland. (Ericus Olai lib. III. 181. Hadorfs svenske Rimkron. 89-90. Lagerbring III. 34-35). Han blev nu sat paa en Hest, og med Fødderne fastbundne under dens Bug, i en Hast jaget afsted med ham til Stokholm, hvor han blev sat i Slotstaarnet. Tre Dage derefter lod Valdemar sig ved en Bisp skille ved sin Gemahlinde Christina, Marskens Datter, under Paaskud af aandeligt Slægtskab (Rimkroniken p. 89 Lagerbring III. p. 37), thi Thorkil havde holdet Hertugen over Daaben; begge finge de Lov til igien at gifte sig. Nu var det let for Hertug Eric at overtale Kongen til igien at give sig Nykiøbings Slot, hvorpaa han

Eric Menved Aar 1305.

Eric Menved Aar 1305.

den 28de December udstædte sit Brev (Messenii Scondia II, 80) og besværger, at han derfor vilde ingen Skade giøre, enten han eller Børn, eller tillade nogen at giøre det, saafremt han kunde det afværge; hans Lehnsmænd skulde giøre samme Ed; døde Hertugen, da skulde Slottet igien overantvordes Kongen, hans Søn eller Arvinger, og Hertugens Børn, om han fik nogen, ingen Ret dertil have, medmindre Kongen af Naade vilde forunde dem det. Hertug Valdemar beseglede Brevet med. (Hvitfeldt S. 326-27).

Efter Qvetif (in Scriptoribus ordinis Prædicatorum T. I. p. 1-12) var der i Provincen Dacia, som var den 11, af Dominicaner Ordenen 27 Brødre- og 2 Søstreklostær, nemlig i Danmark Lund, Roskilde, Aas, Halmstad, Helsingborg, Nestved, Holbek, Odense, Aarhus, Viborg, Ribe, Slesvig, Haderslev, Reval og Wedel; i Sverrige Sigtun, Skeninge, Wisby, Calmar, Skara, Linkiøping, Stokholm, Finland, Stringnæs; og i Norge Tronhiem, Bergen, Aslo; og Nonneklosterne i Roskilde og Skeninge.

Kongen af Frankerige lod dræbe Locusant, som efter Torfæus (IV. p. 416) kan maaskee have været en sudersisk Røver.

Robert Brus den 6te, Sønnesønnen af den ældre Robert Brus (som for ham havde og giort Paastand paa den skotske Krone) der hidindtil havde været i en Slags Forvaring hos den engelske Konge, undvigede, kom til Skotland, og dræbte der udi Dumfries i Kirken den 10de Februar Johan Cumyn, Greve af Boddenath, og Stadtholder i Over-Skotland for den engelske Konge, hvis Mand han var bleven, hvorpaa næsten heele Skotland faldt til Brus, og de Engelske flyede fast alle derfra. (Fordun Scotichron. p. 996-97. Hemmingford Historia Edvardi Imi p. 218-20. Matth. Westmon. p. 453).

Ver-

Bertrand, Erkebisp af Bourdeaux, blev valgt til Pave, og imodtog han Valget den 23de Julii; han kaldte Kardinalerne til sig, lod sig krone i Lyon, og blev ved at opholde sig i Frankerige, snart i Bourdeaux, snart i Lyon, snart i Poitiers, og snart i Avignon, og forblev derpaa Pavesædet udi Frankerige, og især i Avignon, 72 Aar, Italien og Sædet til stor Skade. (Muratoris Gesch. von Italien VIII. p. 268-70). Eric Menved Aar 1305.

Den flygtige polske Hertug Wladislaus betiente sig af den bøhmiske Kong Wenceslai Død, kom ind igien i Polen, og indtog det meste af Landet, som af sig selv faldt til ham. Nu havde han aflagt de Laster, som forhen havde giort ham forhadt. (Dlugossi Hist. Polon. p. 911. Kadlubko p. 43).

Den 15de May bevidnede Kong Eric ved sit Brev i Wordingborg, at hans kiære Tiener (famulus, maaskee Væbner) Benedict Waldemarson var stædt for ham og mange troværdige Adelsmænd, og da skiødte til Ridder Peder Magnussen alt Godset i Weyby, beliggende i Sieland, i Holmbo Herred, som han havde arvet efter sin Søster Frue Ingeburg, forhen Hustruen af bemeldte Herre Peder, nemlig Hovedgaarden med Indbyggerne (Inqvilini) og alle Ting, alt paa samme Maade, som Benedicts og Ingeburgs Frue Moder Christina havde besiddet det, og skiødte ham det for den Gield af 673 Mark ny sielandske Penge, han til ovenmeldte Herre Peder var skyldig. Kongen og Hertug Christofer hang deres Sigiller for. Aar 1306.

Af Bisp Johan i Aarhus haves et Diplom fra 6te Marts (Lang. VI. 412), hvorved han stadfæster den Skik i Stiftet, at Geistlige, naar de bleve Præster, vare forbundne til at tiene ved Kirken i 2 Aar som Vicarier, om fornøden giordes, for den sædvanlige

Eric Menved Aar 1306.

vanlige Løn; med et Diplom af 8de April (ibid. p. 419) udgivet af Erkedegn Karl og hele Aarhus Kapitel om et Mageskifte af noget Gods i Omonger Syssel, som var bleven skiødet til Johan, forhen Biskop i Aarhus af ærværdig Minde (recolendæ memoriæ), viser, at han i denne Mellemtid er død, hvilket og sees af de sidste Ord "sede vacante", da Sædet stod ledigt. Kroniken, som slutter med 1323, bevidner og (Lang. II. 528. conf. Tom. VII. 212), at Biskop Johan døde i dette Aar. At Sædet ei stod længe ledigt, beviser Kongens Brev af 10de Julii (Lang. VI. 400), hvorved han stadfæster til Esger (Jul), Biskop af Aarhus, for al hans Troskab, Bestandighed, Umage og Omkostning i Kongens og Rigets Ærinder ved Romerhof og ellers udi lang Tid, alle Kirkens geistlige og verdslige Friheder og Benaadninger, og det i den videste og mest udstrakte Mening, da og Bispen havde aflagt Mandskab til Kongen og Troskabs-Ed.

Kongen af Norge brød nu den 10 Aars Stilstand, som i forrige Aar var sluttet mellem ham og Danmark. Aarsagen hertil er ubekiendt, maaskee han har fortrudt paa, at de Danske indtoge Hielm forrige Aar; rimeligen have og de Fredløse ophidset ham. Hvorom alting er, saa angreb han Danmark med sin Flode, og kom til Tornborg ved Korsør (Hvitfeldt 331), hvor Landfolket dog forsvarte sig vel, saa at mange Norske satte Livet til, deels ved Fiendens Sværd, deels ved at drukne. Men den danske Marsk Jacob Oluffsen, en meget tapper Ridder, og "eqves auratus" druknede ogsaa, ved at ville springe ind i et fiendtligt Skib (Lang. I. 250. V. 626. Hvitfeldt 331). Med ei bedre Lykke angrebe de Norske Kiøbenhavn, thi de bleve tilbageslagne, og kunde ei giøre Landgang.

Den

Den 30te September udstadte Kong Eric et Brev atter i Wordingborg, som bringer mig paa de Tanker, at han haver opholdt sig der den hele Sommer. Det indeholder, at Johan, kaldet Franz, overlod i hans Nærværelse alt Godset i Winningæ i Evertbyrdhæ Sogn, som han havde lovligen kiøbt af Herre Thørnbern Joonsen, til Kongens Kammermester Herre Nicholaus Biller paa sin Hustrues Vegne. Eric Menved Aar 1306.

Fra Nykiøping (formodentligen i Falster), tilskrev Kongen den 14de October Indvaanerne i Saxækiøping (Saxkiøbing i Lolland), at han havde befalet alle sine Mænd, Montmestere, Kurvemagere ("qvaslarii", maaskee istedetfor qvasillarii, af qvalus, qvasillus, en Kurv) og alle andre af hvad Stand og Vilkaar de vare, og som havde Eiendele i Saxækiøping, og dreve Handel der, at de af alt som nu og i Fremtiden skulde gives af Byen til Kongen, skulde efter deres Formue betale med Indvaanerne, naar de krævedes.

Den 15de August blev udi Sønderborg (Hvitfeldt 329-30. Christiani Gesch. vom Schlesw. u. Holst. II. p. 377-80) ved Grev Gertlaf Holsten, som udvalgt Opmand, dømt i Sagen mellem Kongen paa den ene Side, og Hertug Valdemar af Jylland og hans Broder Eric af Langeland paa den anden, angaaende de Fredløses Gods, der laae i Hertugdommet, saaledes at det skulde overgives til Bisp Christian af Ribe, og siden gaae Dom i Sagen af menige Rigets Raad, og den beholde det, som det tildømtes. Dette skeede; Bispen tog mod Godset, og det blev tildømt Kongen, fordi Majestæts-Forbrydelse var begaaet mod ham, og ei mod Hertugerne, hvorvel en Del af Godset laae i deres Land. Dette gav Anledning til, at den 4de November blev udi Medelfart med Vidner forhandlet mellem Kongen og begge Hertugerne,

Eric Menved Aar 1306.

at de skulde lade Kongen følge alt de Fredløses Gods i Hertugdommet efter hans Raads Raad, love ei at besvære hans Bønder i Hertugdommet, og om det skeede, da skulde de have Tilflugt til ham, og faae Ret paa Urnerhing; giorde de herimod, da skulde nedenfor skrevne deres Forlovere væres deres Ed qvit; Hertug Eric, som Kongen havde taget i sin Tieneste, skulde, foruden den sædvanlige Tieneste af Langeland, tiene ham desuden med 200 Mand, samlede eller især, saa mange han lod tilsige; de skulde tiene 12 Uger, og tilsiges 6 Uger før; Kongen skulde indestaae dem for Fængsel og Skade; de skulde tiene over Kolding og Belt, og Grevesmølle hos Wismar. Benævnte Hertuger forpligtede dem og, at om de fandtes at stemple i Kongens Død, Fængsel, Lande eller Slottes Fortabelse, skulde alt deres Gods og Friheder være fortabte, og de maatte strax bandsættes; stemplede de noget imod Hertug Christophers Liv og Velfærd, da skulde det regnes ligeledes, saalænge han var i Kongens Tieneste, ikke heller maatte de lade sig bruge imod ham inden Riget eller uden; men om Hertug Christopher tiente andre udenlandske Herrer, da vare de fri for dette Løfte, hans Person anrørende, til han kom i Riget; de og 60 Riddere skulde love dette med dem; Hertug Eric skal være ibegreben denne Forhandling; Kong Eric skulde giøre en Sone mellem ham og Drosten Herre Skielm Hvides Arvinger, som han best kan, fordi bemeldte Hertug slog Drosten ihiel. Følgende Sone blev giort mellem Kongen og Hertug Valdemar; Hertugen skulde lade Kongen qvit for al den Tiltale han kunde have til Langeland, og alt det Gods Kongen havde udi Værge; han skulde og lade ham qvit for al den Skade hans Fader fik i Sverrig i Kongens Tieneste, al den Omkostning, som giordes for Verneminde Taarn og Skade der fanget; ligeledes for al hans Skade paa Ind- og Udreisen

sen af Danmark; han skulde sive Kongen igien, hvad Forskrivning han derpaa havde; Hertugen skulde lade Kongens Folk komme til deres Gods igien, Pant eller Eiendom, og være dem en gunstig Herre, og ei haandthæve de Fredløse; Kongen skulde ingen Vassal antage, som vilde sætte sig imod Hertugen af Jylland; haver saadan en nogle Sager, da maatte han paatale dem ved Retten; Hertugen skulde ingen annamme af Kongens Uvenner; hvad Fæstninger, som vare byggte for Ribe, skulde inden 15 Dage nedbrydes; Hertugen eller hans Mænd maatte ingen Slot, Skandse eller Fæste bygge for Kongens Slot og Stæder, uden de havde været fra Arilds Tid; Hertugen skulde lade Kapitel, Bisper, Klerke og Læg udi Hertugdømmet bruge deres gamle Friheder; Hertugen skulde tiene Kongen imod hver en med 50 Væbnede paa sin egen Bekostning, og om Behov giordes, da med alle sine Fæstninger og Magt; Kongen skulde derimod beskytte Hertugen imod hver Mand, og al Trætte, som hidindtil havde været mellem Kongen og Hertugen, hermed være ophævet udi begges deres Livstid. At dette skulde holdes, haver Nicolaus af Werle, Hertug Eric af Saxen, Johan, Herre af Werle, Grev Henrik af Zverin med Greverne af Holsten og nogle af deres Raad dem forskrevet og forseglet. Brød Hertugen noget heraf, da skulde hans Forlovere holde med Kongen, og alt hvad Hertugerne lovet var, da blive til intet. Kongen gav ham igien sin Forskrivning paa hvad han ham derudi havde lovet. Denne Forening findes alene saaledes oversat paa Dansk hos Hvitfeldt (p. 330), og synes hist og her at være noget urigtig oversat, men dog haver jeg intet forandret deri, uden hvor det var kiensynlig urigtigt og nødvendigt. Eric Menved Aar 1306.

Den 23de November var Kongen atter i Wordingborg, og bevidnede ved sit Brev, at Matthæus, kaldet Kalæ, havde i

 hans

Erik Menved Aar 1306.

hans Overværelse skiødet til Kongens Tiener Nicolaus, kaldet Tinde, 4 Skilling i Jordskyld udi Stævnsharet i Helæstathe (nu Hellested), og tilstaaet derfor at have bekommet 40 Mark Kobber god Mønt. Dette Brev er trykt i Weinwichs Efterretninger om Stevens Herred p. 71.

Den roskildske Bisp Olav meddelte ved sit Brev i Roskilde den 12te April Pave Bonifacius den 8des Brev fra Lateran den 18de December 1302 til alle Cistercienser-Abbeder, Abbedisser og Conventer, hvorved han efter Begiæring af Cardinal-Præst Robert af St. Pudentiana forundte dem de sædvanlige Friheder. Dette er indført i en Vidisse, udstædet i Lund af dets Erkebisp Tuvo den 8de September 1463.

Den 26de April bekiendtgiorde ved sit Brev i Roskilde Nicholaus Rane, at han havde kiøbt en Gaard i Jærløse østre af St Claræ Kloster i Roskilde, hvilken det havde faaet med den hæderlige Jomfru (Domicella) Margareta, Jacobs Datter, og havde han givet derfor 300 Mark gangbar Mønt, og strax betalet 23 Mark pur derpaa, hver beregnet til 8 Mark gangbar Mønt (som beløbe sig til 184 Mark), og lovet at betale næste Torsdag efter anstundende Pindsefest det øvrige med 100 Mark Kobber og 2 Mark pur.

Den berømte Ridder Joon Jonsen Litle skiænkte den 25de Julii ved sit Brev (givet venteligen i Esrom-Klöster) til det Landsbyen Ughløse i Lynwnghe Herred, nemlig 2 Brydie-Gaarder (curias villicales) i dem, den større og mindre, med Agre, Enge, Græsgange, Skove, Huse, Qvæg, og alt tilbehørigt Husgeraad og alle Ting, baade rørligt og urørligt; desuden 6 Bønders og Beboeres (inqvilinorum) Grunde med Agre, Enge, Græsgange, Heder og en ved Byen beliggende Mølle med sine gamle Rettigheder

der

Eric Menved Aar 1306.

der (disterminationes) og fri Vandløb, med sine Redskaber og Husgeraad; dog skulde af dens Indkomster aarligen forud aftages saa meget, som kunde strække til en Dags Maaltid for Klosteret med Rugbrød, og godt dansk og tydsk Øl, Melk-Spise og vel tillavede Fiske, og skulde Munkene aarligen derfor holde Messe for hans og Forfædres Siæle, saa og for hans afdøde Hustrues Ingifrith, for deres Børn, og for Frue Cecilia, Datter af fordum Herre Peder Ebbysøn; af Godset skulde Brødrene faae Rug og Hvede til Brød, Byg til Øl, Havre til Grød; men af de øvrige Indkomster, nemlig af Qvæg, Faar, Svin, af benævnte Brydier, og af Bønderne, som beløbe sig til 16 Mark i rede Penge (promtæ pecuniæ) og af Møllen til 12 Mark, skulde Bygningerne paa Godset holdes vedlige, saa og Besætningerne af Bonde- og Brydie-Gaardene; hvad der af Melk ei tilgik paa bemeldte Dags Maaltid, det skulde laves Smør af til Klosterets Beste; han udbad sig og ydmygeligen af Abbeden og Klosteret, at der maatte opføres et Alter i Kirken, og der hver Søndag holdes Messe ved, hver Tirsdag Messe om den Hellig Aand, og hver Løverdag Messe om Vor Frue; men hver Mandag, Onsdag, Torsdag og Fredag Siælemesse for ham og alle ovenmeldte hans, undtagen de store Højtids- og andre Dage, da den hellige Kirke ei pleier at holde Siælemesse; ved et andet Alter havde de besluttet 2 Gange hver Uge at holde Siælemesse for alle dem, som Joon Litle havde ved Velgierninger, Mageskift eller Kiøb havt Nytte af, og som han maaskee ei havde tilstrækkeligen godtgiort derfor. Abbeden og Klosteret udstædte ogsaa herom deres Brev. Bisp Olav af Roskilde, hans egen kiære Datter Cecilia og han selv satte deres Segl for.

Den 25de Julii forbød den roskildske Bisp Olav under Bandsstraf, at Ingen maatte for verdslig Ret, Thing eller Dommer,

Eric Menved Aar 1306.

mer, under noget Paaskud af Fædrenelands Skik og Lov, søge nogen af St. Claræ Klosters Jorder, Eiendele, eller underliggende Personer (Familiæ). Den 26de Julii gav samme Bisp 40 Dages Aflad til alle dem, som besøgte St. Claræ Kloster-Kirke, og da læste der Herrens Bøn og Engelens Hilsen for de Afdødes Siæle, eller gave noget til Kloster-Bygningen. Benedict, Foged i Roskilde, tilstod ved sit Brev af 1ste August, at han havde bivaanet Forligelsemaalet mellem Claus Murstensgiører (formator laterum) og St. Claræ Klosters Drenge (pueri, Tienere) der havde saaret ham, hvorved var bleven afgiort, at Claus skulde have for al den Fornærmelse der var tilføiet ham og Hustru, 10 Mark Penge af dem, som han fik paa Ramsøs Herredsthing, og Drengene være fri for al videre Tiltale; men da Claus havde mærkeligen fornærmet Søstrene og mod deres Forbud besaaet deres Agre, ført Sæden derfra, og solgt deres Hus uden Tilladelse, saa havde de og Gardianen vel for Guds Skyld tilgivet ham det, dog paa Vilkaar, at han skulde giøre nøie Regnskab for Stenene, Værktøiet og andet til sit Brug, som han til Arbeidet for Søstrene havde imodtaget, alt efter den skriftlige Forening, som Claus havde, og som var beseglet med Fogdens og Provst Peder Saxesuns Signiller.

Bisp Olav af Roskilde gav ved sit Brev i Zagarth den 6te September Klosteret Hiddensø (paa Rygen) Lov til at bygge et Døbehus der paa et beqvemt Sted, og igien at maatte indlemme i Kirken de Mænd og Qvinder, som ved Retten vare fra dem udelukte, imod tilbørlig Erstatning i eet Aar.

Asker Rampi gav ved Brev af 30te September udi Galtenkjør (Lang. VI. 480) Fuldmagt til Joon Præst, paa sine Vegne at skiøde 1 Gaard i Kolstet, 1 i Spyrind, 1 i Fölby med til-

liggende

liggende Boskap, Korn, Qvæg, og alt andet, til et Alters Oprettelse ved ham eller Arvinger for hans Siæls Beste i Aarhus Domkirke, til Ære af Jomfru Maria og St. Jacob Apostel, ved Siden af det af ham forhen oprettede Alter. Erkedegn Johans af Aarhus, Provst Karls af Dyrs, Nicolai, Diaconi, Elavi, Diaconi, og hans eget Sigiller bleve forhængte.

Erik Menved Aar 1306.

Udi Stralsund, som laae under Zverin Stigt, den 5te October, bad Bisp Olav af Roskilde ved sit aabne Brev alle dem, som saae det, at de til deres Synders Forladelse vilde give Almisse til Stralsunds Byes Bud, som kom til dem, for derved at sætte Byen istand til at opføre Bolværk ved Irland paa Rygen i Bisp Olavs Stigt, og til at underholde der en Løgte (lucerna, maaskee Fyr) for alle Skibe, som havde der Overfart; han lovede alle dem, som giorde dette, 40 Dages Aflad. Udi Stralsund den 10de October stadfæstede bemeldte Bisp den Gave, som den afdøde Bernard af Scaperode, Borger i Stralsund, havde giort af den tredie Part af Flekken (oppidum) Rothenkyrke i Raambinrdye Sogn udi Olavs Stigt med alt Tilhørende til et Alter udi en Kirke i Stralsund, paa Vilkaar, at Lambert, bemeldte Bernardi Søster-Søn, og hans Arvinger skulde forestille Bispen og Eftermænd en duelig Person til Alteret, og den samme efter bekommen Collats frit nyde bemeldte Gods uden nogen Forhindring af Sognepræsten. Samme Dag og Sted, og under samme Vilkaar stadfæstede samme Bisp Gaven af en tredie Del i samme Landsby ved Henrik Brakælæ, Præst i Zverin Stigt, til et Alters Oprettelse i en af Stralsunds Kirker. Udi Roskilde den 25de October indgik dets Bisp Olav saadan Forening med Samtykke af sit Kapitel efter Begiæring af den ædle Mand Herre Wizlav, Rygens Fyrste, og flere Adeliges fra Rygen, hvorved han af sær Naade tillod, at

mod-

Eric Menved Aar 1306.

modtage for sin Tiende 35 Læster Rug mindre 2 Talenter (Skippund), som han efter gammel Skik skulde aarligen have, og derhos 12 Skilling for hver Læst der skulde føres til ham, undtagen af de Personer, som boede paa hans eget Gods, og ei skulde bidrage til Tienden; hermed vilde han være fornøiet, og hverken han eller Eftermænd skulde enten af Fyrsten eller Rygerne forlange mere i Tiende, medmindre de forsømte at erlægge dette; derhos paamindte han alle Rygerne kiærligen, at de skulde give deres Sognekirker og Præster hvad dem tilkom. (Lang. VII. 146. Engelbrecht Status Pomeraniæ Sveth. p. 239).

Den 5te December overlod Søster Hyldeburgh, Abbedisse i St. Claræ Kloster, ved sit Brev i Roskilde, sin Gaard i Alwærslæf af 6 Øre Skyld til Peder Bæk for hans Livstid mod aarligen deraf at give 24 Mark Penge i 3 Terminer, til Paaske, Pindse og St. Hansdag. Den 1ste December havde hun overladt en anden Gaard i Alwærslæf af 10 Skilling og 6 Penge Jordskyld til Thorkil Amundæsun for 20 Mark Penge, som han og aarligen skulde betale i samme 3 Terminer. Desuden havde hun af Klosterets Gods overladt ham syv og en halv Mark efter Vurdering.

Bisp Esger af Aarhus gav ved sit aabne Brev fra Roskilde alle dem 40 Dages Aflad, som understøttede St. Claræ Kloster af Damiani Orden med Almisse til at bygge deres Kirke og Kloster, og til deres eget Livs Ophold.

I dette Aars Slutning og næste Aars Begyndelse var saa stærk en Vinter i Danmark, at alle dets saa og Sverrigs Lande og Øer, og Havne laae til med Is over i 14 Uger, og var Isen i Øresund 15 Alen tyk, ja Havet mellem Sverrige paa den ene Side, og Øland og Gulland, ja endog Estland skal have frosset til,

og

Erik Menved Aar 1306.

og gav det Anledning til, at en levende Sælhund blev funden ved Yskaleem Kirke i Estland. Imidlertid maa det dog have været et godt Aar og Sommer, eftersom 6 Skiepper Rug kostede kun 6 Skilling ved St. Olufs Fest. Imellem Danmark og Meklenborg lagde Isen ogsaa til, saa man kunde gaae fra Rostok over Isen til Danmark. Udi Tydskland og Frankerige var og Kulden saa stærk, som naar den er stærkest i Norge. Norden for Island laae Hav-Isen hele Sommeren over. Man finder sielden udi Historien saa stærk Kulde antegnet i Norden. (Lang. I. 190. 250. 257. 296. II. 523. VI. 628. Torfæus IV. 418).

Den 6te May døde Ridder Eskil Snubbe, hvis Brødre hed Knud Jul, og Henning Petersen. Eskil og hans Hustru Frue Cristine gave til St. Laurentii Kirke i Lund (Lang. III. 513. IV. 40) alt deres Gods i Genathorp Sogn til et Alters Oprettelse, hvorved Messe skulde dagligen læses for deres Siæle; de gave og til deres aarlige Amindelse at holde i Lunde Chor 1 Gaard i Græntingæ. Den 8de Julii døde Andreas, Provst i Lund (Lang. III. 531. IV. 49), som gav til Kirkens Bygning der 1 Gaard i Malmoghæsfræ med rørligt og urørligt Gods, hvoriblant en forgyldt Kalk, en Bog om Helgenes Martyrdom (Passionarium), 3 Kister, 1 Tapet, 1 Malerie at ophænge paa de store Høitidsdage; for Sine og Forældres Synders Eftergivelse gav han og meget Gods til et Alters Oprettelse i St. Laurentii Kirke, Gud, Guds Moder, og Apostelen Andreas til Ære, og blev han selv begravet lige for det; Dagen efter hans Aarstid, eller Afmindelses-Dag, skulde hans Faders, Moders, Broders, Søsters og Slægtningers og Venners holdes ved det høie Alter i Choret med Vigilier; aarligen skulde af hvad han havde tillagt bemeldte Alter, henlægges i Sakristiet 1 Skilling i Groschen af Tours, eller

Eric Menved Aar 1306.

4 Skilling Sterling til at kiøbe Bøger Klæder og Prydelsee til det efter den øverste Provsts Foranstaltning.

Den 20de December døde en Diaconus i Ribe, som tillige var Provst i Herthæsyssel, og gav 4 Skilling Rug af Jorder i Jamthorp til sin Aarstid (Lang. V. 568). St. Peders Kloster i Nestved tilbyttede sig af Asker Jonsøn 12 Øre og 2 Skilling Jordskyld i Blangsloff, og 4 og 1 halv Skilling Jordskyld i Spiældorp, for 2 Boel Jord i Sosthe. (Lang. IV. 351).

Knud Bosøn, Søn af Bo Due Indvaaner i Holbek, erklærte (Lang. IV. 496) paa Roskilde Borgeres Thing Herre Johan Fod fri for at Tiltale fra sig og Arvinger paa Vindehælsinge, som hans Fader Bo havde 1297 solgt ham, hvilket Borgerne i Roskilde bevidnede ved deres Brev. Johan og Jomfru (Domicella) Cristine vare denne Knuds Sødskende, hvoraf jeg slutter, at Bo Due haver været af den adelige Slægt Due, og da maa lægges vel Mærke til, at han ei boede paa Landet paa en Herregaard, men i en Kiøbsted som Holbek.

Udi Roskilde den 27de May blev ved udvalgte Opmænd Bisp Olav af Roskilde, og de Adelsmænd Niels Herlogsøn og Knud Jul, Riddere, afgiort en Stridighed (Lang. IV. 511-12) mellem Sorøe Kloster og Adelsmanden Herre Agho Saxesen om Spongagre Mølles Vand-Oversvømmelse, hvorved skeede Skade paa Agrene i Dalbyfang og Stenkelstorpsfang, og da afsagt, at Møllens Stibord skulde aarligen hver Pindse Aften optages og det indtil Mikkelsdag, paa det at Vandet kunde have frit Løb, og at alle de Jorder eller andre Eiendele, som kaldtes Mekt, hvilke vare givne for bemeldte Oversvømmelse, skulde, hvor de fandtes, igien tilfalde Klostret til bestandig Besiddelse.

Thor-

Thorger, Abbed i Vitskøl, blev forflyttet til Esrom, og Joon Røøth, Abbed i Øm, igien til Vitskøl, hvorpaa Ubbo blev Abbed i Øm (Lang. V. 265). Thrugot, Minoriternes Provincial i Dacien, døde, og blev begravet i Lund. (ibid. 526).

Eric Menved Aar 1306.

Den 1ste April døde Bisp Johan Acersen af Aarhus, og blev begravet under en lysgraa Marmorsten i Aarhus Domkirke, hvilken nu tiener der til Alterblad. Paa den staaer: Hic Jacet Johannes Acer Sun Qvondam Episcopus Arusis Qv. Obiit Anno Domini MCCC Sexto Calendis Aprilis. Abildgaard har aftegnet den. Dette hans Døds-Aar og Dag vides alene af denne Ligsten. Esger, Kanik i Lund, blev valgt til Bisp i hans Sted.

Saasom Hertug Valdemar af Jyllands Gemahlinde, en Datter af den sæxiske Hertug Johan, var død, saa giftede han sig anden Gang med Anastasia, Datter af Nicolaus den 1ste, Greve af Wittenberg, og af det grevelige schwerinske Hus. Altsaa feiler Christiani ganske, naar han (Schlesw. Holst. Gesch. II. 380) lader Valdemar ægte Sophie af Werle, den danske Kong Erics Søsterdatter; thi at hun ene og alene har havt Grev Gerhard den store af Holsten, har Carstens sat ganske udenfor al Tvivl. (Heinze Histor. Abhandlungen V, 131-34).

Den 26de Marts vare efterskrevne Esthniske Adelsmænd, den danske Konges Vasaller, forsamlede for at indrette god Vis og Skik under sig, nemlig Valdemar Rose, Henric Lodde, Diderik Thøyes, Diderik af Rivelle, Bruno von Dollen, Ludolf Sarenbek, Johan de Lewenwolde, Johan Uxkul, Valdemar af Vangelin, Johan af Vagithæ, Leo Orges, Johan Vackolt, Nicolaus Adserson, Johan Dessenberg, Otto af Revelle, Nicolaus af Gafwesforde, Odward af Reval, Conrad Sage, Henric af Legtes, Albert og Ni-

Eric Menved Aar 1306.

colaus af Dollen. De lagde deres Hænder paa Evangelium, og svore fast at holde, at for et hemmeligt Drab, Ildebrand og Rov, skulde Parterne møde for Dommerne, og om de ei bleve overbeviste, da Dommerne henvise Sagen til Land-Raadet, og om det finder En ved deres Ed skyldig, da skulde han stille Kongen og dem, som klagede, tilfreds; Klageren maatte ei være blant Dommerne, men dertil skulde udnævnes 13, af hvilke Sagerne skulde dømmes efter de fleste Stemmer, om de bleve af forskiellig Mening. Alle Kongens Vasaller, deres Brødre, Børn, Tyende, beskyldte for slige Sager, skulde staae under samme Ret og Dom; men om Estherne skulde være den Ret, at hvem der sigtede nogen for sligt, da skulde han sværge ham Sagen paa, og at han vidste ei rettere, end at den Esther havde giort det, og kunde da saadan Esther ei undskylde sig, uden ved Jernbyrd. Ingen maatte tage anden Mands Qvæg op paa Landevei eller i By; hvo som giorde det, skulde holdes for Røver; men udi Skov, Mark og Eng maatte man optage det og fare dermed lovligen. Dette havde Kongens Vasaller efter Tykke af Bisp Henric i Reval anseet for godt, og besluttet, at det for Landets Beste skulde holdes i 12 Aar; dog kunde Tiden forlænges med Kongens Villie, om saa godt syntes. Dette Document findes alene saaledes i Udtog paa Dansk hos Hvitfeldt p. 328-29. Man seer deraf, at Estland havde ei megen Tilsyn af Kongerne formedelst sin Fraliggenhed, og dermed Aarsagen, hvi den estlandske Adel saa gierne vilde staae under Danmark; med Forundring seer man og, at Jernbyrd var endnu i Brug. Den 22de September overgave ved deres Breve i Wesenberch, Joan af Reval, Theodoric af Thais, og de flere, og alle Kongens Vasaller i Estland, der alle navngives, til Kong Eric, og efter hans Befaling, Slotterne og Befæstningerne, som de havde bemmet

ret til den danske Krones Ære, at de ei skulde afhændes fra dem, gierne og velvilligen til Bisp Henric af Reval, og det hellere end til nogen anden, for hans prøvede Troskab mod Kongen, og ligeledes imod deres Land, da han med al Sagtmodighed havde indtil den Dag forestaaet og befordret alle Kongens Sager inden- og uden for Hertugdømmet, og ei beskattet nogen; det var ei heller kommet dem for Ørene, at hverken han eller nogen af hans havde fornærmet nogen; de bade derfor, at om noget andet var bleven forebragt Kongen, han da ei vilde fæste Tro dertil. Saavel deres egne Sigiller, som deres hele Menigheds bleve forhængte. Da Kongen kaldes heri Hertug i Estland, saa besad hans Broder Christopher det ei vel længere, og sigte vel de sidste Ord til ham; og derfor forlehnte Kongen uden Tvivl ham i næste Aar med Halland og Samsøe. I dette Brev kaldes Kongen: Illustris ac magnificus Princeps, Excellentia et dignitas vestra. Da det er vigtigt, saa har jeg ladet det aftrykke bagved.

Erik Menved Aar 1306.

Grev Adolf af Holsten solgte den 1ste Jan. sin fierde Part af Alstern til Raadet i Hamborg, tilligemed de Landsbyer Barmbek og Eilenbek (Schütze Gesch. vom Hamburg II. 221). Udi Poretze (nu Pretz) stiftede Grev Johan af Holsten og Stormarn den 2den Febr. et Vicariat med Samtykke af sin Broder Adolf, og dennes Sønner Christopher og Adolph, og gav dit Halvdelen af Landsbyerne Porsveld og Ylsol, eftersom hans Fader Grev Johan og Moder Elizabeth laae begravne i Poretze, og giorde han dette for deres Siæles Beste; saa og hans Hustrues Margretes, og med Samtykke af Bispen i Lybek. Grev Adolph af Holsten og Stormarn stadfæstede den 22de Febr. Reynebeke Kloster alt hvad det havde kiøbt af ham for 150 Mark hamborgske Penge. Samme Dag stadfæstede den hamborgske Provst Ludvig der Ka-

Eric Menved Aar 1306.

lendbrødrenes Oprettelse af et Altar og Kapel i Itzehoe Sogn ved Landsbyen Münsterdorff paa den gamle Kirkegaard efter Begiering af hans Søster Hedevig, Grevinde i Holsten, og hendes Sønner. Disse Kalendbrødre boede paa Marsken og Geesten (in palude et arido) mellem Itzehoe og Heiligensteden. (Staphorst Hamb. Kirchengesch. II. pag. 560. Westphal. III. 550).

Ved et Brev af enten den 1ste Martii eller og den 14de Febr. (da det er udstædet MCCCVI Calend. Martii die beati Valentini Martyris, om det ei snarere hører til 1300, og bør læses VI Calend. Martii die beati Victorini, og altsaa den 25de Febr., thi man har det kun i Afskrift), ved det skiænkte Grev Adolph af Holsten og Schavenborg i Lauenburg med Samtykke af sine Brødre de Grever Gerhard og Henric, Sønner af Gerhard den 1ste, til sin Hustru Elena, Søster af de saxiske Hertuger Johan, Albert og Eric, og Datter af Johan den 2den, den halve Del af Hamborger By med alt Herskab, Indkomst, Told, Mønt, Advocatie, Møller, Øen Gorriswerder, og de 2 Sogne Nigenstede og Eppendorp med tilliggende Landsbyer, saa at hun af denne Øe, tvende Sogne og Sognet Sarowe, beliggende mellem Oldenborg og Pløne, skulde af Retten, Tiender og andet have 200 Mark i Indkomst. Hun skulde besidde alt dette med al Frihed og Rettighed, Lehn, Tiende og Indkomster, ligesom han selv og Brødre og Forfædre havde besiddet det, med Tillæg, at hun ei deraf skulde giøre Tieneste til nogen, og skulde han, imedens hun levede, ei afhænde, pantsætte eller bortforlehne det. Han skulde forskaffe hende en Gaard i Hamborger By, og døde han uden Arvinger med hende, da skulde hans Brødre Gerhard og Henric anvise hende 200 Marks Indkomst i deres beste Gods, som hun kunde være fornøiet med, om de vilde have Hamborg igien.

skien. Til dettes Holdelse forbandt han selv, sine Brødre, hans Morbroder Otto, Hertug af Brunsvig og Lyneborg, hans Farbrødres Sønner (Patrui) Ludolph og Johan, Grever i Holsten, sig ved Haandslag, og deres Sigillers Vedhængende. For sin Vigtigheds Skyld har jeg ladet dette Brev trykke bagved, da det viser, hvor stort Herredømme de holstenske Grever havde over Hamborg. Etzehoe Kloster gav den 16de August sit Samtykke til (Westphal. III. 550-51), at Kalendbrødrene maatte i Münsterdorp oprette et Kapel. Otto var da Provst ved Etzehoe Kloster, og Hellrad Priorinde. Erkebisp Giselbert i Bremen stadfæstede ogsaa dette Kapel den 25de May, enten i dette eller og næst forrige Aar, og ei 1307, som Muhlius, Staphorst og Westphal ville (Muhlii Diss. Hist. 166. Staphorst II. 561. Westph. III. 551), thi han døde vist i dette, og have Muhlius og Staphorst ofte urigtige Aarstal under deres Diplomer.

Eric Menved Aar 1306.

Den 29de November gave de Grever Johan og Gherard af Holsten Stormarn og Schavenborgh ved deres Brev i Plone (Westphal. IV. 3215) Borgerne i Crempe lybsk Ret.

Nogle holstenske Riddere, hos hvilke Misfornøielsen endda ulmede, trykke endel Bønder og Ditmarskere til sig, og sluttede Forening sammen imod de holstenske Grever. En vis Ditmarsker ved Navn Biskop Pellen, som andre kalde Pelz, Polz, Pelten og Pylsis, maaskee af den Slægt Pilsen, toge de til deres Anfører, og angrebe Fragtgodset, som gik mellem Lybek og Hamborg, samt viste sig, løsende paa de Adeliges Hielp, meget fiendslige mod Greverne, hvilke derpaa samlede deres Venner, og finge endog anselig udenlandsk Hielp, hvorpaa de angrebe Ditmarskerne ved Utersen i Stormarn den 28de eller 29de Junii, dræbte efter en haard Modstand mange af dem, og fangede Anførеren, be-

meldte

Eric Menved Aar 1306.

meldte Pellen, som de lode binde til og slæbe ved en Hestesvands, og derpaa radbrække og ophænge. Derpaa bleve de Riddere og Væbnere, som havde holdt med dem, forviste Landet, deres Gods inddraget og brændt. Men de flyede med Koner og Børn til Lybek, og vunde dets Raad ved Smiger og Løfte om ei at aflade med at krige, indtil Taarnet ved Travemünde var aldeles forstyrret. Lybek fik derpaa ved Penge næsten alle omliggende Fyrster, og derriblant de Hertuger og Brødre Eric og Albert af Saxen, og Hertug Valdemar af Slesvig paa sin Side, og giorde Hertug Albert til deres Anfører; hvorpaa de indtoge Oldesløhe, brændte, røvede og dreve Penge ind i Holsten, og i Meklenborg, eftersom dens Fyrste Henrik og andre vendiske Adelsmænd havde taget de holstenske Grevers Parti. Disse sidste havde 1600 harniskede Ryttere og Heste i deres Hær, hvormed de rykkede for Lybek, og agtede at opbrænde Teglbrænderierne; men da de ei formaaede det, satte de sig i Skoven ved Svartov, hvorfra de efter 6 til 7 Dage brøde op, uden at have udrettet noget; men med Forlis af mange Heste, som deels bleve tagne, deels dræbte. (Kranzii Saxonia lib. VIII. cap. 38. Continuat. Alb. Stad. 42-45. Westphal. I. 1322. Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 239. Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. III. p. 76-78. Boltens Dithm. Gesch. II. p. 361-63. Willebrandt Hans. Chron. 2ter Abtheil. p. 20. Westphal. IV. col. 267-68. Gerdes 9te Samlung p. 36. Cornerus apud Eccardum col. 970). Jeg tænker, at Erkebispen af Bremen haver mænget sig i denne Krig, og at det var da, og ei 1304, som Bolten (p. 356) mener, at Kedingerne, og 7 Sogne nedenfor Elven, hvorved Ditmarskerne maa forstaaes, satte sig imod ham; thi de bremiske Erkebispers gamle Krønike (p. 102) og Wolter (p. 61) lade Erkebispens Død strax følge paa denne Krig, og han døde 1306 (Contin. Alb.

Alb. Stad. p. 45. Lang. V. 415), hvortil kommer, at Hertugerne af Saxen og Lyneborg, Greverne af Holsten, og hans egne Ministeriales stode ham bi.

Erik Menved Aar 1306.

Vor Hvitfeldt (p. 327), Thraziger, og en gammel plattydsk Tavle i Hamborger Domkirke hos Lambecius (i Origin. Hamb. lib. II. 59) ville, at den holstenske Grev Valdemar omkom i dette Slag; men Fortsætteren af Albert af Stade bevidner (p. 51), at han først døde 1308.

Herre Henric af Meklenborg og Stargard solgte den 18de April ved sit Brev i Wismar Landsbyen Warckersdorp med Samtykke af sin Hustru Beatrix til Cismar Kloster for 1016 Mark lybske Penge med Vasal Ret og 60 Skillings Dom og derunder, og den tredie Part af den høie Ret, nemlig Hals og Haand, og alle Eiendele og Tilliggende, tilligemed Befrielse fra al Slags Tieneste, undtagen Landets Forsvar; han forbeholdt sig og "Precarism." Herved vare Vidner de Riddere Bernard af Plesse, Johan Storm, og flere.

Schrøder vil (Papist. Mecklenb.) efter Latomus (Westph. IV. 267), at Rostok først i dette Aar underkastede sig den danske Konge, men hos den sidste staaer intet Aarstal, og seer man tydeligen han fortæller intet andet, end hvad forhen er anført S. 401-3 under det rette Aar 1302.

Imellem den rygiske Fyrste Wizlav og den adelige Slægt Osten, som havde Slotte og Lehne i hans Land, opkom Uenighed og Feide (Franks Meklenburg lib. V. p. 183-85), i hvilken Fyrsten indtog deres Slotte, og jog dem ud af Landet, hvorpaa de toge deres Tilflugt til Herre Nicolaus af Werle, som ei alene tog dem i Beskyttelse, men endog for deres Skyld bekrigede Rygens Fyrste og gik over Floden Recknitz ind i hans Land. Wizlav

 giorde

Eric Menved Aar 1306.

giorde derpaa den 18de October udi Lossitz Forbund med Grev Nicolaus af Brizenburg af det schwerinske Hus, som var gift med hans Søster Merislawa, men udi Slaget ved Ramelov i Landet Gorym lede de begge et stort Nederlag, hvorpaa Herren af Werle plyndrede og brandskattede i det landfaste Rygen, hvorpaa de af Olken finge deres Lehne igien.

Den polske Hertug Wladislaus Loktek indtog næsten alt sit Land fra Bøhmerne, hvilket den unge bøhmiske Konge Wenceslaw ei vilde lide, og samlede derfor en Hær sammen, men blev udi Olmütz den 4de August myrdet af en vis Ridder Conrad af Potenstein, som strax blev dræbt, og som derpaa Rudolph, en Søn af Keiser Albert blev udvalgt til Konge i Bøhmen, og døde Aaret efter, saa giorde disse hastige Forandringer, at Wladislaw blev i Besiddelse af sit Land. Rudolph ægtede Wenceslaw den 2dens Enke Elizabeth, den svenske Kong Valdemars Datterdatter. Peter Svenza, Kantzler af Pomern og Søn af Palatinen i Danzig, holdt underhaanden med de brandenborgske Marggrever og vilde spille dem Pomerellen i Hænderne; dog den polske Hertug Wladislaw kom uventeligen til Danzig, forsikrede sig det, og tog Peter til Fange. (Pulkava apud Dobnerum p. 262-63. Dlugosh Hist. Polon. lib. IX. col. 919. Gralath Gesch. von Danzig I. p. 61).

Den 31te Marts gav Kong Hakon udi Oslo den Forordning (Torfæus IV. 418), at da Jord-Besidderne i Wigen havde klaget over, at de som byxlede Jordene af dem, nægtede at give dem aarlig Afgift, som gammel Vedtægt og Wigens Lov befol, og han havde over af Guldalen befalet med Samtykke af de Store, som vare nærværende, at aarlige Afgifter skulde for Julen betales af hans, Kirkens og private Folks Jorder, under 1 Marks Straf efter

ter Loven, saa befol han herved Laugmændene, at de herefter skulde dømme efter denne Regel under hans Hyldest og Naade. Eric Menved Aar 1306.

Den 12te April udi Bergen bevidnede Einar, Abbed af Guds Naade ved St. Mikles Kirke i Bergen, Erlinger Amundarsen og Biarne Audunarsen, at de efter Kong Hakons Befaling skulde undersøge Bisp Arne i Bergen hans Tiltale til Jorden Toskom, som han sagde, at Kong Eric havde paa sit Yderste givet Bisp Narfva af Bergen, i hvilken Henseende de begave sig til Kong Erics efterladte Dronning Isabelle, som dem var sagt at vide Besked herom, og vidnede hun da i deres og 4 andres Overværelse, at om Søndagen efter Salismænds Messe (det er den 12te Julii), som Kong Eric Onsdagen derpaa (den 13de Julii) døde, at disse 4 vare da tilstede i den store Stue i Kongsgaarden udi Bergen efter Maaltid, og de 4 vidnede det samme, at Kong Eric havde upaaminddet givet Toskom til Bisp Narfva med disse Ord: jeg haver glemt min gode Ven Narfva min Bisp, som altid haver været mig huld, god og følgagtig; den Jord, som jeg haver ladet ham besidde nogen Stund, og som kaldes Toskar, giver jeg ham til Eiendom, saa han dermed maa giøre hvad han vil. Foruden disse vidnede de Herrer Sæbiørn Hælgesen, Ake Kanzler, Snara Aslaksson og Hauk Laugmand. Dronning Isabella og de fleste af fornævnte Herrer hang deres Segl for. Brevet er paa Norsk. (Mst, Bartholin Tom. E. p. 306-7).

Udi Aslo den 11te Junii fornyede Kongen Byen Lybeks gamle Friheder i sit Rige. (Torfæus IV. 417).

Den svenske Hertug Eric tilskrev fra Wazstene den 25de November den norske Kong Hakons sin Faders (saa kalder han ham, fordi han skulde have hans Datter) Erkebisp Jorund af Nidaros, Bisp Erland af Færøe, Ketil af Stavanger, Helgo af Aslo,

Eric Menved Aar 1306.

Arno af Bergen, og Ingild af Hamar, Abbeder, Dommer og Raad, samt Riddere og Væbnere og øvrige Klerker og lege Personer i Norge, at som Kongen af Norge vilde for Forbonts Skyld holde alt hvad som var afgiort imellem ham og den danske Kong Eric, men denne derimod, forglemmende Fordraget, og hvad der var lovet mellem dem og deres Riger, som de udstedte Breve udviste, havde under Stilstanden og imod Fordragets Indhold med bevæbnet Haand opbrændt og ødelagt et Kong Hakons Slot (hermed sigtes til Hielm, og hvilket viser, at Kong Eric har først ødelagt det i dette Aar) og derved aabenbar og offentligen brudt deres Forlig, som baade han og hans Adel havde givet deres Ord og Løfte paa; saa anmodede Hertugen herved alle bemeldte Personer om at formaae deres Konge til ei at skaffe ud af eller udelukke fra sit Rige nogen af dem der ydede ham eller vilde holde med ham (de danske Fredløse), men tvertimod at imodtage og anstændigen underholde alle dem han kunde overkomme (Thorkelins Analecta p. 77-78). Da Hertug Eric og Broder havde ved deres Opførsel imod deres Broder Kong Birger, hvorom mere siden, giort sig den danske Kong Eric til Fiende, saa søgte de at faae de Norske paa deres Side, og at indvikle Danmark og Norge i Krig sammen. Man seer heraf, at Lagerbrings Ytrelse (l. c. p. 39-40) at de svenske Hertugers, og især Erics Opførsel, har været ufoersvarlig, er vel grundet, de styrtede deres Fædreneland i Ulykke og indviklede hele Norden i Krig.

Udi Forsamlings-Stuen (Møde-Stuen) paa Kongsgaarden i Bergen, udstedede Biarne Erlings Søn, Erling Amunds Søn, Sørkuir Andresson, Hauk Laugmand deres Brev den 31te May: at Ivar Straume havde solgt 15 Manadamatbol i Straumslande paa Lister til Herr Ranulf, Abbed i Munkelif

Kelir

kekis udi Bergen, hver for 5 Kiør eller 5 Mærker, saa at 3 Mærker gingo paa 1 Mark brændt. Den 10de Februar bød Bisp Arnie af Bergen Hugo, Abbed af Lysekloster, at indfinde sig første Søndag i Fasten Kl. 3 i Bergens Domkirke, for der at overvære Vielsen af Abbeden til Selløe Kloster, da det var en gammel Skik i Bergens Stigt, at 10 Abbeder bivaanede en anden Abbeds Vielse. (Mſt. Bartholin. Tom. E. p. 294). Erke Menvet Aar 1306.

Bisp Erland af Færøe, Arne af Bergen og Kapitlet sammesteds udstedede den 1ste Marts i Bergen en Vidisse af den hallandske Grev Jacobs Brev, hvorved han 1305 overlod Halland til den norske Konge. (Thorkelins Analecta 68-71).

Bisp Arne af Bergen undskyldte sig ved Brev fra Grønningesund til Erkebispen, om han ei til bestemte Tid mødte paa det af ham udskrevne Provincial-Concilium i Oslo, da han dels var bleven forhindret fra tidlig at reise ved det Dominikanernes Provincial-Prior, Broder Peter, havde bedet ham at afgiøre en Stridighed imellem Dominicanerne og Bergens Kapitel, og nu var han formedelst Modvind bleven opholdt 8 Dage i bemeldte Sund. Fra samme Sund skrev han til Erkebisp Jørund, de andre Bisper og Kapitlernes Fuldmægtige, som vare samlede i Oslo, at han havde i sit Sted til Concilium skikket sin Fuldmægtige Peder Hagensen, Kanik i Bergen, og Botulf, Kanik i Hammer. (Mſt. Bartholin. Tom. E. p. 308-10). Paa samme Concilium den 7de Julii udgave Erkebispen og de Bisper Erland af Færøe, Ketil af Stavanger, Helgo af Oslo, Arne af Bergen, og Ingel af Hammer følgende Anordninger: Først stadfæstedes alle de forrige Erkebispers og især Erkebisp Johannes og den nuværendes Anordninger, og skulde de aarligen engang offentligen oplæses i hver Domkirke og Underkirke; Prælaterne og hvert Steds sædvanlige

geist-

Eric Menved Aar 1306.

geistlige Øvrighed skulde ved Straf tvinge alle til at holde dem; og som der herskede megen Uvidenhed og Mangel paa Studeringer i de norske Klostere, saa skulde hver Bisp udsøge nogle Personer af hvert Kloster til at forskikkes udenlands, for at studere paa Klosterets, hvorvel tarvelige, Bekostning; og da, tvertimod gode Sæder og de hellige Fædres Anordninger, Nonner ei undsaae sig ved at tage Mænd i deres Kloster som Brødre, og Munke ligeledes Qvinder som Søstre, saa blev dette hermed forbudet; ligeledes befales, at Bisperne skulde overregne Klosternes rørlige og urørlige Gods, og derefter Antallet at fastsættes af dem, der maatte ernæres i dem, paa det de ei, som hidindtil, skulde bebyrdes med for mange Personer, og maatte Antallet ei forøges, førend Klosterets Midler havde taget til. Bisperne skulde see til, at gode Skriftefædre bleve beskikkede, og især en kyndig, duelig og forsigtig Mand dertil ved hver Domkirke, som paa sit visse Sted og Tid kunde skrifte hver, der vilde lade sig skrifte, (Mst. Bartholin. Tom. E. p. 310. 13).

Paa det islandske Althing besluttede Bønderne at afslaae de haanende og myndige Bud, som Kongens Brev indeholdt (Lang. II. 198. Torfæus IV. 418). Nord paa ved Island satte et Skib til med 70 Mand.

Udi Sverrige finge Hertugerne endeligen deres Hævn styret paa Marsken Thorkil Knudsen, i det han paa Sydermalmen blev halshugget, hvilket skal være skeet den 6te Februar; men denne Dag kan ikke være rigtig, siden hans Testamente er af den 9de Februar; hvorfor han vel snarere er bleven henrettet den 10de Februar eller St. Scholasticæ Dag, som Kröniken der slutter ved 1440, i Langebeks 5te Tome p. 496, og Messenii Scondia P. 81. XIII. 153 har, end St. Dorothea eller den 6te Februar, som

alle

alle de andre har (Lagerbring III. 34-35). — Nogle mene, at han har skrevet den bekiendte Bog Konunga-Styrelse (Lagerbring II. 726). — Han blev først begravet paa Retterstedet, men endeligen den 16de May i Ridderholms-Kirken. Som nu Kongen havde mistet sin Støtte og troe Raadgiver, saa kunde de ærgierrige Hertuger giøre med den enfoldige Konge hvad de vilde. Imidlertid holdte de deres Møder meget hemmelig, hvorfor man og haver et Brev udstedet den 23de August, hvorved han stadfæster nogle Love af 1289 og 1301. Men udi September samlede Hertugerne mange Folk sammen, under Paaskud at giøre 5 Bryllupper for deres Bekientere i Bjelbo den 8de September, hvormed nogle Dage henginge, og affendte i den Tid endel af deres Folk i al Stilhed til Hundhamar, hvorhen de endeligen med et lidet Følge begave sig. Som nu Kongen var i Nærværelse udi Hatuna, bad han dem til sig. De kom, men om Aftenen den 29de September, der de, som det lader, idetmindste skrive de samtidige Aarbøger af Esrom det (Lang. I. 250), sadde til Bords med ham, lode de ham overfalde og fange tilligemed hans Dronning Margrete, 2 Prindser, 1 Prindsesse, Biskop Niels fra Westeraas, som var udvalgt til Erkebisp i Upsal, 6 Riddere (eqvites aurati) og 16 Svenne af Vaaben (armigeri, Væbnere), og lode ham bortføre til Nykiøbings Slot, og der holde i Forvaring; dog gave de ham anstændig og overflødig Underholdning. Alene Magnus, Kongens ældste Søn og udvalgt Konge, blev af Arvid Smaalæning, en af Kongens Tienere, reddet og baaren paa hans Skuldre til Danmark, hvor han med mange Taarer overgav den unge Prinds i Kong Eriks Skiød. Den Krønike, Celsius har udgivet, henfører p. 4 Marskens Halshugning og Birgers Fængsel til 1302, hvilket er urigtigt. Den 18de October udstedde Hertugerne et Brev i

Erik Menved Aar 1306.

Sko-

Eric Menved Aar 1306.

Skeninge, og overtaste deres Brodre til at oplade Riget til Hertug Eric med alle dets Slotte, Byer, Befæstninger og Boskab; dog vedbleve de kuns at føre Hertugs Navn, og han derimod Kongenavnet, som et Brev de samtlig udstedde udi Nykiøbing den 4de Januar 1307, udviser. Nu droge de med deres fangne Brøder til Stokholm, hvilken Stad de toge i Besiddelse; men Slottet vilde Slotsherren ei overgive, hvorfor det blev beleiret af Matthias Ketelmundsen. Dersom det var Christen Nielsen der var Slotsherre, saa var han af Wasa-Ætten, men rimeligere var det en Sigge; thi Christen var Slotsherre 1305 og Sigge 1306. Men inden Aarets Slutning bleve de dog Mester af Stokholm Slot, samt af alle andre Slotte og Befæstninger i Sverrige. Den danske Konge, som ei kunde ansee med Ligegyldighed, at en ham hengiven Herre havde mistet Riget, og at en anden, som stod i Forbindelse med hans Fiendr den norske Konge, havde nu Riget inde, samlede derfor imedens en stor Hær, og gik dermed Juledag ind i Sverrig. Han kom, plyndrede allevegne lige til Slottet Stegith, som jeg ikke kiender; men den usædvanlig strænge Winter, som nødede ham til at give sine Folk Kabusser, hvilket ei før havde været brugeligt i Danmark, der gik neden for Munden og over Skulderne, med Mundstykke for, hindrede ham i at gaae videre og at udrette noget; men især det, at Hertugerne komme ham ved Bogesund udi Vester-Halland imøde med en stor Magt, hvorhen han og kom 8 Dage efter. En Stilstand paa næsten et Aar indtil Julen blev da indgaaet, og imidlertid skulde man søge at forlige Sagen. Stilstanden blev sluttet 1307, uden tvivl i Januar Maaned. (Ericus Olai lib. III. p. 181-85. Hadorfs svenske Rimkrøn. p. 90-96. Joh. Magni Hist. Sveon. lib. XX cap. 17. Messenii Scondia II. 81-82. XII. 153-54. Lagerbring III.

34. 48. Lang. I. 250. 257. 296. 393. II. 176. IV. 595. V. 496. VI. 222. 628. VII. 226. Hvitfeldt 327). Eric Menved Aar 1306.

Den 30te September skrev Paven fra Villeneuve i Avignons Stigt til Erkebispen af Upsal og hans Lydbisper, at de Svenske skulde indfinde sig ved Øen Negroponte til et Feldtog mod Tyrken, thi der vilde Kong Hugo af Cypern, Johanniter-Riddere, Dogen af Venedig, og flere mode (Magni a Celse Bullarium p. 100). Rimeligen haver han paa samme Maade skrevet til Danmark og Norge; men man haver ingen Efterretning om, at nogen fra Norden har indfundet sig. Udi Skäbye i Vendil Sogn skal det have tildraget sig, at Benedict, en Søn af Olav Dahske og Ingegerd, døde af en Pest-Byld; hvorpaa hans Moder giorde Løfte til den hellige svenske Kong Eric, som i Søvne aabenbarede sig for hende og helbredede ham. (Acta Sanct. Maji Tom. IV. 195. a.)

Den 14de October bevidnede Svantepolk, Hertug Knuds Søn, at han ved sit Testamente havde givet til Linkiøbing Kirke 20 Mark purt Sølv og til Kannikatet der, navnlig Flydisby, som Mester Ingo besad, og som hans Faders Knuds Moder havde stiftet, sin Gaard i Kietilstad.

Den 25de eller og den 27de Marts lod Robert Brus sig udi Stone krone til Konge i Skotland, i Overværelse af 4 Bisper, 5 Grever og Almuen. Men formedelst den engelske Konges Overmagt blev han mere end een Gang overvundet, maatte mange Gange skiule sig selvtredie, selvanden, ja ofte alene; ofte i hele 14 Dage havde han ei andet til Livets Ophold end raa Urter og Vand; hans Klæder bleve forrevne, han maatte gaae barbenet; hans Dronning blev fanget og sad i mange Aar; hans 3 Brødre bleve fangne, trukne ved Hesterumper og ophængte; og dog seire-

Eric Menved. Aar 1306. de han tilsidst og kom i rolig Besiddelse af Thronen, samt befriede sit Fædreneland fra de Engelskes Tyranni ved sit uforsagte Mod, sin Standhaftighed, Viisdom og Tapperhed (Fordun Scoticron. p. 997-1091. Hemmingford Histor. Edwardi I. p. 220). I den hele Historie kan ingen lignes med ham, uden den norske Kong Sverre.

Maria, en Datter af den sidste manske Konge Reginald, havde giftet sig i den Slægt Waldebeofe; hendes Sønnesøn Ivar Waldebeof forlangte af Kong Edward udi hans Parlament dette Rige tilbage, siden han var det skotske Riges Overherre; men den Ridder Gvilielmus de Montacuto, som var beslægtet med ham og stamte fra den manske Konge, samlede endeel Engelske og med dem indtog Man og uddrev Skotterne. (Lang. III. 238/39).

Aar 1307. Den 23de Februar var Kong Erich i Roskilde; thi der tog han med sit Brev Hughalos med de der boende under sin Beskyttelse, hvilket Esrom Kloster havde ved Skiøde faaet af Herr Jon Litle. Den 1ste April var han i Nykiøbing, venteligen i Falster, og tog der Bymændene (Villanos) af Nakskov under sin Fred og Beskyttelse, og forbød, at ingen, uden Bymændene selv, maatte der paatage sig Værgemaal; ligesaa at ingen maatte holde Skammel (til at selge paa) inden Byens Grændser, uden han var Bymand eller garnlige Stat, og ei heller maatte nogen drive Handel imod gammel Skik, eller andre Byers og Kiøbsteders Sædvaner i Riget.

Krigen imellem Lybek paa den ene, og Holsten og Meklenborg paa den anden Side varede ved. De holstenske Grever forsøgte ved Slottet Travemünde og Herren af Meklenborg ved Slottet Priwal, som og ved at lade nedsænke Skibe, at forhindre Koffardie Skibe Indløbet af Traven, men forgieves; thi udi Fasten

Eric Menved Aar 1307.

saasnart Isen var gaaet op, indtoge Lybekkerne Priwal, oprettede der et andet meget fast Kastel, og befæstede Oen Priwalke saaledes, at Fienden ei kunde skade den lybske Hær, som laae der, og som derfra med mangfoldige Maskiner stærkt angreb Travemünde Kastel. Saasom Kong Eric havde sine Tanker fornemmelig henvendt til Sverrig, saa søgte han at stifte Fred imellem begge Parterne, for siden at faae Hielp af dem til den svenske Krig; til den Ende beskikkede han først Hertug Valdemar af Slesvig til Lybeks Skytsherre og Forsvarer; derpaa kaldte han til sig paa Femmern den 24de May, de holstenske Grever, dernæst de imod dem forbundne og fordrevne Adelsmænd, da begge disse Parter antoge ham til Voldgiftsmand, paa Vilkaar, at tage 6 Bisper til sig, foruden andre indenlandske Prælater. De skulde holde deres Samlinger i Olambek uden al Kiv og Trætte, og hvad Kongen sagde, skulde staae ved Magt. Kongen giorde der saadant Forlig: Greverne skulde have af deres Vasaller og Undersaatter al den lydige Tieneste, som deres Formænd havde havt; de skulde igien have al den Ret og Frihed, som deres Forfædre; ligeledes have sit Gods i den Stand det nu var; hver maatte opbygge sit Hus og Fæstning som det forhen havde været, og om nogen vilde bygge mere end han forhen havde havt, saa skulde det ikke staae i Grevernes Magt at nedbryde slig Bygning, men de skulde tiltale dem efter Lands Lov; alle de Fangne skulde være fri som vare giorte, siden Hertugen (venteligen har Hvitfeldt her (p. 335) begaaet en Feil, og sat Hertug istedet for Greve) drog med sin Krigsmagt til Eydersted; hvo der paa begge Sider havde givet nogen Løsepenge for sig, skulde have dem igien, og hvad Løsepenge der var udlovet, skulde ei betales; alle fangne Bønder skulde sættes paa fri Fod, undtagen de som vare solgte, de skulde igien give til dem

 der

Erik Menved Aar 1307.

der kiøbte dem, hvad de vare solgte for; alt hvad paa begge Sider var giort hinanden imod i Krigen, skulde gaae lige op; alle de Laan Krigsfolket havde i denne Krig giort hinanden, skulde være uden Kraft; men hvad Gield de ellers havde og ei vedkom denne Krig, skulde staae ved Magt; vilde nogen Vassal sælge sit Gods og drage ud af Landet, da maatte Greverne ei forhindre det, men tillade Kiøberen efter Holstens Ret at bruge det. Derpaa den 29de May bragte Hertug Valdemar, beskikket dertil af Kongen, et Forlig tilveie i Godemans Hospitalshus imellem Greven af Holsten og Byen Lybek saaledes: Travemünde Fæstning skulde blive i Greve Gerts og Medarvingers Værge fra St. Hans den Døberes Dag i 4 Aar, og imidlertid maatte intet bygges eller forbedres paa den; dog maatte et lidet Hus (Hyſken) bygges til Murens nordre Side; over Taarnet maatte og giøres et Skiul for Vandløbs Skyld, men al Bygning udenom Taarnet skulde indstilles og Gravene opfyldes; Ind- og Udgang for Taarnet skulde skee ved en smal Bro og ei ved en Vindebro (saa forklarer jeg "fielebrygge" (Hvitfeldt p. 336), og mener at fiele betyder her at skiule; saa skulde det være, medmindre Sagen blev anderledes forhandlet hos den romerske Konge; men hvo der siden skulde besidde Taarnet, derom var saaledes blevet afgiort imellem Borgemesteren, Raadet og Borgerne. Grev Gert og nogle lybske Fuldmægtige skulde møde for den romerske Konge Albert, og den Part han tildømte Taarnet, skulde beholde det, og siden maatte den bygge det, som han vilde, under Tag, og forbedre det baade uden og inden, dog ei giøre nogen Fæstning udenfor op til det; Borgemester og Raad skulde tilveiebringe, at Grev Gert blev stævnet at møde for den romerske Konge; døde han imedens, da skulde Sagen henstaae til en anden valgtes og derimedens Sagen afhandles inden 4 Aar;

men

men blev Sagen inden denne Tid ei tilendebragt hos den romerske Konge, da maatte Grev Gert bygge et Tag over Taarnet i sit og Lybeks Navn med en Rende efter Behag, dog maatte Borgerne imedens forfølge den udstædte Citation; blev det dem da tildømt, da skulde det strax overdrages dem uden Hinder; døde Grev Gert inden den Tid, skulde deres Ret dog ei forsømmes, eftersom Manglen ei fandtes hos dem; Taarnet skulde altid staae, men ei befæstes med Mur, Grave, Vold, Tømmer, de Lybske eller Udenlandske til Besvaring; Den Privalk skulde ligge øde, som før, til almindelig Bedste, indtil ved Dom afgiordes, hvo der skulde eie dem; Lybekkerne maatte sætte Tegn derpaa til deres indseilende Skibes Bedste, som de havde giort fra Arilds Tid; al Bygning i Privalk, Oldeslo og Dassaw, som var giort til Befæstning, skulde nedbrydes og ei igien opføres; de holstenske Grever og de Herrer Henrik af Meklenborg og Nicolaus af Werle (hvilken Corner (col. 968-69) urigtigen kalder Ulric af Slavien) lode Byen beholde uforkrænket alle de Privilegier de havde givet dens Borgere; alle Fanger paa begge Sider skulde gives fri, og lide hvad Skade Krigen havde medført. At alt dette skulde holdes, lovede de Herrer Henrik af Meklenborg og Nicolaus af Werle, samt 35 Riddere, hvoriblant nævnes en Brocktorf, en Rønnov, en Otto Glambek, en Splid, en Dorn, en Belov, en Moltzou, en Qvitzou, en Pren, en Bernekow, en Grubbe, en Osten, en Pless, en Storm, alt, saasom det lader, Danske, Holstener og Meklenborger. Endskiønt de saxiske Hertuger Albert og Eric her ikke nævnes, saa kan dog ingen Tvivl være paa, at de og bleve indbegrebne i Freden, og de have, efter Corner (l. cit.) tilligemed Hertug Valdemar, de Herrer Henrik, Hertug af Meklenborg, Nicolaus, Hertug af Werle og Lybekkerne

Erik Menved Aar 1307.

været

Eric Menved Aar 1307.

været hos Kongen paa Femern, hvormaaskee forlikning blev fuldkommen afgiort ved St. Hans den Døberes Dag, som Fortsætteren af Albert af Stade skriver p. 47. (Hvitfeldt p. 335-37. Lübeck. Chron. i Gerdesii 9te Samml. p. 36. Cranzii Saxon. lib. VIII. cap. 37. Westphal. I. 1323. Christiani Schlesw. u. Holst. Gesch. II. p. 380. III. 79-84. Beckers Gesch. von Lübek I. p. 240-41).

Efter dette begierte Lybekkerne Kong Eric til deres Skyts-Herre, saa indtagne bleve de af hans Oprigtighed. Han beraadslog sig herom med sit Riges Bisper og Adel, og tog dem derpaa under sin Skyts i 10 Aar, saa at han vilde forsvare og haandhæve dem i al deres Ret, Privilegier og Friheder, og kunde han ikke skaffe dem Lov og Ret, da vilde han staae dem bi paa sin egen Bekostning, Skade og Fare, at deres Sager kunde komme til en god Ende; døde han for disse 10 Aar, da skulde denne Sag have Ende; dog skulde hans Arvinger skilles ved dem i Venskab, ligesom de vare samlede i Venskab. De skulde aarligen give ham 750 Mark Lybsk til en Kiendelse, Halvdelen St. Hansdag og den anden halve Del et halvt Aar derefter; døde han forend Terminen faldt, da skulde af Summen afgaae hos hans Efterkommere i Forhold til Tiden; de skulde ei være ham hinderlige i, om han hos det romerske Rige kunde erlange at blive Herre af Lybek; de skulde ei tilstæde hans Fiender, Vaaben, Værge eller nogen Hielp af deres By; beskyldtes de derfor af ham, da skulde tvende af deres Borgemestere sværge Byen Fred. Med de Herrer, Fyrster og Byer han havde Krig, maatte de dog frit handle, og hver undskylde sig med sin Ed, at han ei havde handlet fiendtligen. Danske og Lybekker skulde, hvor de fandtes, være som eet Par Folk og staae hverandre troligen bi. Da nu disse 10 Aar vare udrundne, 1317, toge de ham atter til Skyts-Herre i 4 Aar paa samme Vilkaar, saa for-

nyede

Eric Menved. Aar 1307.

mødte vare de med ham, og beskyttede han dem troligen indtil sin Død. Hvitfeldt (p. 312) henfører dette til 1299; men den ældgamle Fortsætter af Albert af Stade (p. 47) til dette Aar 1307. Crantzius (Saxoniæ lib. VIII. cap. 37) vil, at Lybekkerne forbinde sig til aarligen at give 1000 Mark, men Hvitfeldt staaer meer til Troende, da han rimeligen har i det mindste havt Afskrift af Forbundet, siden han saa nøie veed dets Indhold. (conf. Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. III. p. 84-85). Beckers Gesch. von Lübeck I. 241. Cornerus ap. Eccardum col. 969).

Den 25de Julii derpaa finder man, at Kongen var i Vordingborg, hvor han udstædede et Diplom, hvori han skriver sig de Danskes og Slavers Konge og Hertug i Estland, og hvorved han med Raad og Samtykke af sit Raad giver Fru Christina, Abbedisse i St. Michaelis Nonnekloster i Reval, Lov til at kiøbe 3 Haken indenfor Hertugdømmet Estlands Grændser; dog saa, at hun ei maatte kiøbe noget Gods, som tilhørte nogen af Kongens Vasaller, ei heller Gods som kunde retmæssigen tilfalde Kongen efter den Brug (illa vitæ ratio) kaldet "Enepæl" (maaskee det samme som Enemærker, som ved Pæle var afmærket).

Udi Helsingborg den 8de September stadfæstede Kongen de ham kiære Borgere i Campen, som han medgav Brevet, alle de Friheder de havde havt af hans Forfædre, saavel paa deres Sted, kaldet Fiit, paa Skanørmarked, som og alle andre. Dette skeede i hans Raads Overværelse, og lod han sit Sigil hænge for. Sammesteds den 22de September gav han Borgerne af Campen en Plads i Skanør mellem Slottet og Holl, som de fra gammel Tid havde havt, naar Marked holdtes, og som hans Foged paa Slottet og mange andre troværdige Mænd havde ladet indpæle og afmærke.

Eric Menved Aar 1307.

Abbeden og Conventet af St. Peder i Nestved forundte han ved Brev, uvist paa hvad Dag, at ingen af Raadet, Borgerne, eller nogen anden i Nestved maatte blande sig ind i, eller forhindre i Ind- og Afsættelse af Fogder og Raadmænd, eller nogen Slags Tynge anderledes, end fra gammel Tid af var brugelig, paa det al Anledning til Tvist mellem Klosteret og Byen kunde værde hævet. (Lang. IV. 340).

Hertug Christopher af Halland og Samsøe gav den 31te May i Falkenberg Indbyggerne af Halmstad alle de samme Privilegier, som alle de danske Kiøbstæder havde faaet af hans Fader; han tog dem og under sin Beskiærmelse. Dette Brev blev udfærdiget i hans egen og hans Drosts Overværelse. (Richardsons Halland p. 124).

Den jydske Hertug Valdemar var den 25de November i Stralsund (Sundis), og gav der ved sit Brev Raadet og Borgerne af Stralsund den Rettighed, at om nogen af Borgerne begik en Forseelse inden hans Grændser, saa skulde den ei haardere bøde derfor, end hans egne Borgere; døde nogen af dem i hans Herredømme, uden at have kiøbt af ham den Rettighed kaldet Arfkiøb, saa maatte den dog af sær Naade frit nyde sine Eiendele; de maatte og overalt binde deres Skibe fast ved Broerne uden Tilladelse af hans Betienter og Fogder, og som han ei havde sit store Sigil hos sig, saa havde han befalet at lade forhænge sit Secret, tilligemed sin Søns Erics Segl.

Udi Roskilde den 10de April skiænkte Erkebisp Isarnus af Lund til Nicolaus Bunkeflod, Kannik i Lund, hans Præbende, ved Brev til ham, Sognekirken af Kætelstorp med alle Rettigheder og Tilliggender, dog forbeholdende sig og Efterkommere den bispelige Ret; dette skede med Raad og Samtykke af Kapitlet i

Lund

Lund og med Patronernes Villie og Samtykke; derimod skulde han holde der en duelig og bestandig Vicarius, som skulde have sin vedbørlige Underholdning af Kirken; og paa alt dette skulde han aflægge korporlig Ed. Den 21de May gav Erkebisp Jsarnus ved Brev i Ribe (Lang. I. 296. Hvitfeldt p. 335) Syndernes Forladelse eller Aflad i 40 Dage til alle dem som fortrød deres Synder, og vilde hielpe til, at Altorp- eller Horpekirke kunde blive bygget af Mur.

Erie Menved Aar 1307.

Den 6te Junii blev udi Roskilde sluttet et Forlig og Forening (Lang. IV. 503-4) ved Bisкop Olav af Roskilde, Adam Boosen, Kannik i Roskilde, de Kongens Riddere Jngvar Hiort og Herlog Jacobsen, og Broder Ako, Conversus af Sorøe Kloster, som Voldgiftsmænd, imellem Sorøe Kloster paa den ene Side og den Adelsmand Herre Asker Jonsen Ridder paa den anden, angaaende Stridighed som havde været dem imellem om Sisthorp og Sisthorps Fang, og som længe var blevet forhandlet indenfor Retten og udenfor; de havde endeligen udvalgt Bemeldte til Voldgiftsmænd, som venligen skulde forlige Sagen, og lovet ved korporlig Ed at ville baade i det Større og i det Mindre (de alto et basso) ærligen holde hvad Bemeldte efter de fleстes Dom vilde kiende. Disse havde derpaa den 23de August 1305 i Roskilde efter behørig Undersøgning tilkiendt Sorøe Kloster den fierde Del af Sisthorp og Sisthorp Fang, som hidindtil havde været udelt, og dog forbeholdt Klosteret sin Ret, om det havde nogen, til de øvrige Dele; men som Trætten derefter endda vedblev, saa forordnedes med Parternes Villie og Samtykke, at Hr. Asker Jonsen skulde overgive til Sorøe Kloster alt sit urørlige Gods i Systhorp og Systhorps Fang, nemlig Gaarden selv Systhorp (curia) med tilliggende Agre, Enge, Græsgange, Skov, Vand

Erik Menved Aar 1307.

og Møller, med al den Ret han dertil havde eller mente at have; den fierde Del skulde Klosteret beholde uden al Giengield, men for de 3 andre Parter og for Herr Askers urørlige Gods i Lyng (Lynge) skulde Klosteret overlade ham hvad det besad i Thersløsæ; Skade og Udgifter samt oppebaarne Indkomster skulde qvittes; begge Parter modtoge og erkiendte i Voldgiftsmændenes Overværelse denne Afsigt. Denne Stridighed imellem Klosteret og Asker Jonsen, til hvilken den roskildske Bisp Ingvars Kok havde overladt Siøthorp, havde varet i 14 Aar, og havde han endog bemestret sig Agrene og Engene i Witzs og Krupethorp, brudt Grændser, hugget Træer i Diunxwit, og forbudet Klosteret at fiske i Maglesiø, hvoraf han og siden beholdt en Part, som sin egen "Ornumme" af Siøthorp; han havde og uden at agte Kirkens Love voldeligen bemestret sig Klosterets Gaard i Thærsløsæ. Intet Under derfor, at Asker Jonsen kaldes i Sorøe Bog (Lang. I. cit. p. 503) en meget grum Mand.

Den 4de August døde den bekiendte og mægtige Ridder Jon Litle (Lang. I. 250. 296. V. 627. Hvitfeldt 331), og siden den 29de December om Midnat hans Datter Frue Cecilia (Lang. I. 250) og blev hun jordet i Esroms Klosters Chor hos sin Fader. Jon Litle var en Søn af den ældre Jon Litle, og gav han sine Indkomster paa Øen Moen til Roskilde Kirke; han skal være død i en god Alder. Det lader, at han var Kongen meget hengiven. Fru Cecilia, hans Datter, giorde udi Hyrningholm den 9de October i sin Sygdom sit Testamente, og skiænkede til Esrom Kloster, hvor hun vilde begraves sin Gaard i Smørem med alt Tilliggende, og 60 Mark Penge for sin Siælemesse, og skulde derfor aarligen gives et Giestebud. Til Herr Johan Albani (Hvid), Abbed i Esrom, gav hun 10 Mark Penge; Broder

Henzæ, kaldet Krabbæ, 4; Vor Frue Kirke i Hafn 5; de fattige Skoledisciple der 3, Minoriterbrødrene der 5, og saa fremdeles til Kirker, Kloster, Hospitaler, Spedalske i Hafn, Præster, enkelte Personer som Fru Cecilia Salmø Datter; et Psalter gav hun til Søster Cathrine Martens Datter i St. Agnetes Kloster i Roskilde. Det meste kom til Sieland, men til Allesthorp, Gettstathæ og Bølig Sognekirker i Nørre-Jylland, hvor hendes Gods laae, gav hun til hver 1 Mark; ligeledes gav hun saavel i Nørre- som Sønder-Jylland endel Mark Penge til Præster, Kirker, Klostere, fattige Skolesdisciple, Hospitaler, enkelte Personer. Ligeledes i Skaane, og der til Præsten Herr Nicolaus i Brunæstæthæ, forhen hendes Klerk og Kapellan, sit Breviarium; af 60 Mark sielandske Penge, som en sær Ven havde betroet hende at give til hans Siælemesse, gav hun 20 til Kirkens Bygning i Slangæthorp, 20 til St. Agnetes Kirke i Roskilde, og 20 til Minoriter-Kirkens Bygning i Hafn; til sin kiære Blodsforvandte Fru Æthlæ, Hr. Nicolai kaldet Ranæs Hustru, gav hun et Skrin med Reliqvier og et Malerie (tabula); til sine Husfolk (familia) gav hun til Diaconus Andreas, sin Klerk, 10 Mark Penge og 1 af de beste Føl af hendes Stutterier i Jylland; til Johan kaldet Hvit, nu hendes kiære Søns Nicholai Tiener, for hans tro Tieneste og for de Penge hun var ham skyldig, 30 Mark Penge; til sin Tiener Laurentius 15 Mark Penge og den største graa Hest paa hendes Gaard; og saa fremdeles Penge og Heste til adskillige; til Vilikin, Lægen i Hafn, et Føl i Jylland; til hendes Løber Hartbo et Føl der; Johan, "Procurator" i Hælsinge, en Stud og en Ko; Boo Æsæson en Stud og en Hoppe; sin Pige Botilde 16 Alen godt Klæde Gentæst (venteligen fra Gent) med en Pels (foratura) af Graaværk, som laae i hen-

Erik Menved Aar 1307.

Eric Menved Aar 1307.

hendes Kiste, en Seng med Lagen og Puder (lintheamina et Költhæ) og en blaa Kappe med Ærmer; Margrete Niclis Datter en Kappe og Troie af sort Klæde, moræth (maaskee Mors), en Seng med Lagen og Puder og en blaa Kappe med Ærmer; Margrete Clemens Datter 14 Alen godt Klæde "nöuælff", 2 Koer, 2 Pund Korn, en Seng med Klæder (lectisternium) og Lagen; og saa fremdeles Koer, Faar, Penge, Hopper, Stude, Senge, Kapper til Adskillige, hvoriblant forekomme en Vaskerkone, en Løber hos Kapellanen Andreas, en Fisker. Hendes Mands Herre Tuko Juræsons Gield til adskillige Kirker og Andre opregnes til Betaling; deriblant 12 Mark Penge for 2 Stude, 5 Skilling Skaansk til Jacob Lang, 6 Skilling Sterling til den ædle Frue Major, Herre Jochum Dampæ i Sønder-Jylland hans Hustru; til Executores indsatte hun af sine Arvinger Herre Peter Niclisen af Thos Land (Taasinge) og sin Søn Nicolaus, og desuden Hr. Peter, kaldet Wæthær, sin Blodsforvandte, og overgav dem til dette Testamentes Indholds Betaling alt sit rørlige og urørlige Gods i Jylland. Bisp Olavs af Roskilde, Broder Johan, Abbed af Esrom, de Ridderes Petri Niclisson, Petri Wæthær, og hendes Søns Nicholai, samt hendes eget Sigil bleve forhængte; de Herrer Johan, kaldet Mølteke (Moltke) den yngre, Henrik Albrectsøn og sin kiære Søn Peder, som vare hendes Arvinger og fraværende, bad hun at holde dette Testamente og siden at besegle det. Dette skeede i Overværelse af de Herrer Albert, forhen Abbed i Esrom, Nicholaus Grøning af Minoriter-Ordenen, og hendes Søn Nicholaus. Dette mærkelige Testamente findes aftrykt, hvorvel ei aldeles nøiagtig, hos Pontoppidan Annal. Eccles. Dan. II. 93-97.

Fel-

Følgende Dødsfald hændte ogsaa dette Aar i Danmark: den 30te April døde Johan Foot den yngre, Kanik i Roskilde (Lang. IV. 495), som testamenterte til Sorøe Kloster sit Gods i Vindehælsinge i Løve-Hærit, nemlig en Gaard med 7 Øre Jordskyld, som han skiødte Klosteret den 1ste Junii paa Kongens Thing ved Herre Provst Herman af Femern, og hvilket han havde arvet efter sin Fader Jon Foot, Kanik, der mange Aar havde havt det i Pant, og finge hans Nepotes (Sønne- eller Datter-Sønner) Præsten Nicholai og Vilhelm Alardi Søn, Borger i Roskilde, intet i Arv. Den 6te Martii Aslo Præst, Kanik i Lund (Lang. III. 492. IV. 33), som gav Brødrene sin Gaard i St. Povels Sogn til sin Siælemesse. Den 17de eller 23de December døde Bisp Bertold i Slesvig (Lang. VII. 168), og fik saadant Gravskrift: Eric Menved Aar 1307.

Hafnis eram natus; hic Archilevita vocatus;

Inde Cathedratus; nunc sum cinis hic tumulatus.

Cypræus har (p. 304-5) adskillige urigtige Beretninger om denne Bisp, som giendrives ved ældre Skribenter; han beretter og, at han formerede Indkomsterne af Provstiet i Hadersleb, og bød, at Kanikerne der skulde ved geistlig Censur holdes i Ave. Den odenseiske Bisp Gisico døde efter Hamsfort (Lang. VII. 226) først i dette Aar, men Pontoppidan (II. 61) lader ham derimod døe 1300 efter Hvitfeldt (p. 316) i den danske Historie, hvorimod han haver intet Aarstal i Bispe-Krøniken (p. 39); han blev begravet i den nordre Dør af St. Knuds Kirke i Odense; i hans Sigil stod dette Vers: Rex Canute Dei qvæso adesto reo, og stod paa den ene Side en Bisp forestillet, og paa den anden Kong Knud, som Bispen tilbad. Efter ham blev Franciscaner-Munken Peder Pagh udvalgt af Knudsbrødrene, men de Marianer af

Eric Menved Aar 1307.

Vor Frue Kirke og Provsten blandte sig, endskiønt uvedkommende, i Valget, og udnævnte den Dominicaner Peder Pigard, som og tog det geistlige Bispegods i Besiddelse; endelig finge Knudsbrødrene dog Fremgang mod Aarets Slutning, og blev Peder Pagh indviet af Erkebisp Isarnus.

Efter Pontoppidan III. p. 92 stadfæstede Pave Clemens det roskildske Capitel alle dets Privilegier, Afflad og andre Herligheder.

Peder Truelsen gav sin Gaard i Rænga til St. Peders Kloster i Nestved "for sin Siæls Trøst", og Nicolaus Bille, Ridder, overgav det til Pant i Kong Erics Overværelse sin Gaard i Kathælby for 100 Mark Penge. (Langeb. IV. 382. 399).

Dominicanerne holdte i Strasborg deres generale Capitel, hvor Definitores af Dacien blev paalagt 3 Dages Bod paa Vand og Brød, fordi de og provinciale havde mod Ordenens vedtagne Skik i deres Provincial-Capitel givet alle generale Prædikerbrødre Afflad. (Martene Thesaur. nov. Anecdot. IV. 1908).

Endskiønt der var Stilstand imellem Danmark og Sverrige, saa skeede der dog mange mærkelige Ting imellem dem, som og Norge, hvilke jeg nu med Lagerbring vil fortælle under dette Aar og i den Orden, han (Tom. III. 46-52) har dem, følgende Ericus Olai (lib. IV. p. 185-89) og den store svenske Rimkrønike (p. 96-100), da vore egne gamle Krøniker (Lang. I. 190. 250. 296. II. 528. 636. III. 316. VII. 227) ere hel korte og ufuldstændige, og da Hvitfeldt urettteligen henfører noget deraf til forrige Aar. Begge Parter søgte under Stilstanden at bestyrke sig, og da ingen var farligere for Kong Eric end hans egen urolige Broder Hertug Christopher, saa søgte han at vinde ham ved at forlehne ham med Sønder-Halland og Samsøe, skiønt det just var

fa

færligt at overlade ham Land, som grændsede op til Sverrige. Brevet herom lyder hos Hvitfeldt saaledes:

Eric Menved Aar 1307.

Aar 1307 haver Kong Eric efter Bisp Isarni Raad udi Lund, Sverriges Fyrste, Berthold til Slesvig, Christiern til Ribe, Peder til Viborg, og Esker til Aarhus, Bispers, og med hans Raads Raad, Hertug Valdemar af Jylland, Joon Litle, Aage, fordum Drostes, N. hans Camerers, Johannes hans Marskalles, Knuds, fordum Camerer, Oluff Tagessøns, Peder Joenssøns, N. Rani, N. Lendi, Gunolff Suendssøns, Suend Bondis, Johannis Niclessøn af Raas, Esger Apissøn, Aage Saxessøn, Peder Saxessøn, N Brocks, Lauritz Joenssøns, Lauge Aagessøns, Ingvor Hiort, Johannis Niclessøns Saltense, N. Ubissøns, Peder Ubissøns, Henrich Albretssøns, og Niels Hartvigssøns Raad og Samtykke, forlehnt hans Broder Christoffer, fordum Hertug i Estland, og efter hannem hans ældste Søn, og saa fremdeles hen den ældste Søn efter Faderen, ganske Sønder-Halland og Samsøe, som var ledig bleven efter Hertug Eric Knudssøn, som døde Aar 1304, med alle Kronens Tienere, undtagen Erkebispen af Lund og Aarhus Domkirkes Rettighed og Tilhørende, som nu er eller komme skulde, med al kongelig Ret og Rettighed, udi Udbuds-Penge, Sagefald, kongelig Ret at dømme; dog at hvis Privilegier Kongen haver givet nogen og anden Breve, skal blive ved deres Fuldmagt; han skal give deraf aarligen 1000 Mark Skaanske, Halvdelen til Pindsedag udi Lund, anden Halvpart Vor Frue Dag til Skanørmarket; dette Gods haver vi givet hannem til et Fyrstendømme fanelehnsvis; om han døde barneløs og uden mandlig Arving, skal samme Gods igien komme til Kronen; han skal intet have med Mynten at bestille; han og hans

Ar-

Eric Menved Aar 1307.

Arvinger skulde inden tre Maaneder efter Kongeskifte skeer, søge deres Lehn hos os og vore Efterkommere, og giøre os deres Ed, uden de lovligen ere forhindret, ellers skal alt fornævnte Gods med al Ret være os forfalden. Han og hans Efterkommere maa sig ingen Tienere tage uden sit Herredømme, han skal ingen tage udi Tieneste, os med Ed er forpligtet, uden vor Villie og Samtykke; hans Undersaatter skal nyde slig Frihed over deres Gods og Tiener, uden Hertugdommet, som vi og vores Tienere have deres udi Hertugdommet; naar Leding udbydes, skal han, hans Folk, Skibe og Undersaatter udi Fyrstendømmet komme os til Hielp, som andre Indbyggere; item han skal møde til almindelig Herredage som paabydes, som andre Kronens Vasaller og Tienere, af hans yderste Magt, imod alle Rigens Fiender; han skal ingen Fyrster eller Herrer maa forbinde sig til, hvoraf os og Riget kan komme nogen Skade; han skal ingen ny Fæstning bygge, uden vor Villie; naar vi og vore Efterkommere lægge nogen almindelig Skat paa, skulle de i hans Fyrstendomme boendes iligemaade skatte os, som andre Indbyggere, ikke hannem. Kommer der Tvist imellem ham og hans Undersaatter, da maa de frit appellere til os og vore Efterkommere; kommer der andre Mangel under os og vor Broder, ham og hans Efterkommere og vore Efterkommere, som ikke i dette Brev foresat ere, da paa det Uenigheds Materie kan blive borte, have vi for godt anseet, at der skal udnævnes forstandigt Folk af vort Rige, at de ved deres Ed skal kiende derom, hvad de sige, derved skal det blive; hvis vor Broder ikke vil rette sig derefter, skal han stevnes for os og vore Efterkommere, og staae tilrette efter Landsloven; og om han ikke endda vil møde eller giøre hvad Ret er, da skal han staae derfore tilrette, som Rigens Raad synes, efter Lovens Strenghed; og eftersom vi have den Forhaabning,

Eric Menved Aar 1307.

at han skal skikke sig efter vor Befaling, som en god Broder og troe Vasal; saa ville vi og vide hans Beste, ham forhøie, og fra alle Uvenner beskytte, som en god Herre bør sin Lehnmand.

Hertug Christoffer gav Kongen derimod et Gienbrev, lydendes at have annammet Hertugdommet Halland og Samsøe, for sig og hans mandelige Arvinge, med slige Artikle og Vilkaar som forskrevet staaer. Derforuden maatte Hertug Christoffer sætte Loven og Vissen med Marggrev Otto og Herman, Bugslaff, Witzlaff, Nicolao de Verle, Henrico Megapolensi, Geert, Greve af Holsten, Valdemar, Hertug af Jylland, med Bisper og de Fornemste udi Riget deres Indsegl, at han ikke skulde conspirere imod Kongens Liv, Fængsel, Rigens Formindskelse, med Raad, Daad, hemmelig eller aabenbare; om han dermed blev befunden, da skal han have forbrudt al Rettighed til at succedere i Riget, og hans Arvinger skulde være udelukt fra al deres Arvegods og Kiøb her udi Riget, som de have eller kan faae, og det skal lægges til Kronen; hvis det og skeer, da skal hans Arvinge være landsflygtige til evig Tid fra Riget, og straffes til med; al Adel og Bisper i Danmark skulde ham forfølge og hans, som det var dem skeet; han skal ingen Kongens Mænd lokke til sig, uden med hans Villie; han skal ikke hævne sig selv paa nogen af Kongens gode Mænd han haver fattet eller kan faae Vrede til, men hvad Sager han haver imod dem, skal han udføre med Retten for Kongen; han skal ikke besvære Lunde Stifts eller Aarhus Stifts Tienere eller Klerke imod gammel Brug og Rettighed, men hvad Friheder dem er given, derover holde; han skal lade præsentere Kongen ved sin Ed uskadte til Dominica Circumdederunt me alle de Privilegier og Breve, som dem findes given. Item, naar Krig er imellem Danmark, Sverrige, Norge, da skal hans Fæst-

 ninge

Eric Menved Aar 1307.

ninge staae Kongen og hans Folk laben fore; og vilde de anfegte Kongen, skal han staae ham bi som en troe Vasal og Broder imod hver Mand, hemmeligen og aabenbare. Hertug Christoffer gav derforuden hans aabne Brev paa disse Artikler, og svor ved hans Ed, saa at Fulde holde, et per modum Villkaar for ferevne Hertugdomme at have antaget.

Man seer heraf, at det maa være udstædet en rum Tid for den 4de Augusti, eftersom Herr Joon Litle var med at udfærdige dette Instrument, og han døde bemeldte Dag; det maa og være udstædet forend den 25de Julii, thi da skrev Kongen sig Hertug i Estland, som Christopher havde været i nogle Aar. Det kommer mig for, at Grev Gert af Holsten, Nicolaus af Werle, Henric of Meklenborg og de flere have været herinde hos Kongen, forend han i May forligte dem sammen, eftersom Christopher i Forligt imellem ham og de svenske Hertuger af 6te May kaldes allerede Hertug i Halland og Samsøe, og er det derfor rimeligen udstædet i Roskilde udi Februarii Maaned, hvor Kong Eric da opholdte sig, eller snarere hen i Marts, saasom man haver et Diplom i Dartsov den 3de Marts af den meklenborgske Herre Henric.

For denne Tid havde den svenske Hertug Eric begivet sig til Oslo i Norge, for at bestyrke Venskabet med dette Rige, og vedligeholde Uenigheden mellem det og Danmark. Der tilskrev han den 14de Februarii den norske Erkebisp Jorund, de øvrige Norges Bisper, Prælater, Baroner, Riddere, og alle andre i Norge, og forsikrede dem, at hans Broder Hertug Valdemar, de fleste svenske Bisper, den største og fornemste Del af de Store og Mænd i Riget, og den hele Almue, vilde ubrødeligen holde alt hvad der for Freds og Enigheds Skyld var sluttet imellem begge Riger, og bad dem fæste fuldkommen Troe til alt hvad hans kiære

Fader

Fader den norske Kong Hakon kunde sige dem fore, angaaende Forsvar af deres og hans Rettigheder. Heraf udstadte Bisp Helge i Oslo en Vidisse. Efter dette finder jeg af Diplomer, at begge Brødrene Eric og Valdemar vare den 12te Martz samlede i Calmar, som det synes, den 28de Martz i Nykiøbing, den 6te May paa Gaarden Mothorp, maaskee Mørnp i Halland, og den 11te Junii paa Moornæs i Vester-Gotland. Som en Følge af Venskabet imellem Kong Hakon og Hertug Eric var det Brev, som den første udstædte, og hvorved han tog sig den 3die May de danske Fredløse an. Brevet lyder paa Dansk hos Hvitfeldt p. 86 i Qvartudgaven saaledes:

Eric Menved Aar 1307.

Haagen med Guds Naade, Kong Magni Søn, sender alle Mand, dem som dette Brev see eller høre, Guds og sin Velsignelse. Dette maa Gud vitterligt være, og de beste Mænd udi Riget, som oftest pleiede hos os at være, hvor vi med megen Betænkelse haver søgt og leedt efter, at Fred og Endrægtighed maatte blive Rigerne imellem, Norge og Danmark, med mange Reiser, som vi og vore gode Mænd haver været besværet med at besøge om Fred og vor Leilighed, og sende de Mænd som vi have hos os og Kongen af Danmark beskyldte for sin Faders Død, til Vedermaals-Tale ved ham, at søge om Vidnesbyrd, og at giøre deres Udenførsel for den Sag, som dem tillagdes; og da de skulde did komme, fik de Breve at see, som vare giorde og tagne paa dem, som de have hos dem denne Dag, hvorudi de kunde forfare, at de maatte ikke nyde den Lov, som bruges enten udi Norge eller Danmark, eller udi andre Lande, som man endnu haver hørt og spurgt, og der til med haver det saa været efter dem tragtet og bevaaget, at en Part af dem maatte ikke komme fra Tinget, end de som fra Tinget komme, maatte ikke nyde Lov eller Ret for sig, uden Kongen af

Eric Menved Aar 1307.

Danmark tilnævnte nogle Mand, som skulde sværgs dem Sag paa, efter som ham behagede; og er det baade imod Guds Lov og alle christne Menneske, som hvert forstandigt Menneske kan forfare, eftersom frem var faret udi første Begyndelse imod dem, da Sagen blev dem først given, at de bleve udjagede af Riget, og deres Gods optaget, deres Frender og Svenne ihielslaget, og somme af dem fangen og overveldet med Breve og Magt over alt Landet, og ville ikke høre dem Lov og Ret og Udenførsle som de bød sig til. Siden de fornam og saae, at de maatte ingen Ret bekomme for Overvold og Magt Skyld, da skiød de deres Sag ind for Paven og under hans Dom, hvilket vi lode alt saa blive efter Kongens af Danmark hans Villie, og gav det efter, og vilde ikke siden have de Mænd hos os, og tænkte dermed og alt andet at forskaffe det saa, at vi og vore Undersaatter maatte have Fred og Rolighed; og blev endda saa forhandlet imellem os og Kongen af Danmark, at Forligelse og aabenbare Fred var giort os imellem, og stadfæstet imellem Rigerne, var denne Fred og al anden Dagtingning ikke bedre holdet imod os; men strax derefter lod Kongen af Danmark tilfare, at indtage, nedbryde og brænde vort Hus Hielm, tvertimod det som før er sagt, og dagtinget os imellem, end somme norske Kiøbmænd som til Danmark vare seglede, lod han oppeholde, og deres medhavende Gods fra dem tage, og en Part de som ikke kunde undkomme, ilde medfaret; thi kiendes vi os Kongen af Danmark, nu for den Aarsag Skyld, at vi ham intet pligtig ere, at holde af den Dagtingning og Sone, fordi skal alle Mand vitterligt være, at efter Hertug Erics Raad af Sverrig, vor tilkommendes Svoger, vore Bispers og andre Raadgivers, da have vi nu taget vor kiære Frende Grev Jacob og Herr Peder Jacobssøn deres Børn og alle dyelige Mands Børn, som af Danmark og hid til os er

kom-

kommen, og alle deres Svenne, som med dem ere, og alle deres Forvandte, udi Guds Vold, vor Hegn og kongelige Trøst til alle rette at forsvare. Fuldkommeligen forbyde vi hver Mand dem at uforrette i nogen Maade, Hinder eller Forfang at giøre imod Loven, uden hvem som det giør, skal forvente af os Vrede, Straf, og allermeste Ugunst, saa det skal være andre til Eftersyn og Exempel, som imod giøre vore Frender, og de andre som vi have saa inderlig udi vor Hegn taget. Maa det og Gud udi Himmelen vitterligt være, og de beste Mænd udi Riget, som sandigen ville sige derom, at denne Ufred og Feide, som nu en Tid lang haver været, blev begyndt den Tid vor Broder og vi vare udi vor Barndoms Tid, endog somme uforstandige Mænd sige der andet om, end som de vide Skiel og Ret til. Dette Brev var giort udi Trondhiem, Korsemisse Aften om Vaaren, paa det ottende vort Riges Regimentes Aar, og beseglet udi vor Nærværelse, en Iver Klerk han skrev det. (Det findes og paa Norsk i Bartholins Mst. E. p. 327-29, og deraf i Thorkelins Analecta 91-94. (conf. Torfæus IV. p. 420).

Eric Menved Aar 1307.

Ved Brev af 11te Junii (Lang. III. 49) gave Hertugerne Eric og Valdemar tilkiende, at deres Drost Herr Abern Sixtenson havde laant dem 600 Mark svenske Penge, 42 Tønder (lagenæ) Smør, og 200 Mark purt Sølv for Proviant der var ført til deres Slotte Nykiøbing og Konghelle, samt 6 Mark og 4 Skillig i Gods, for hvilket altsammen de pantsatte ham adskilligt Gods. Saaledes søgte Hertugerne allevegne fra at skrabe Penge sammen, for at blive i Stand til at modsætte sig den danske Konge, der vilde hielpe deres fangne Broder Kong Birger. Den 6te May indginge Hertugerne Eric og Valdemar udi Mothorp et Forbund med Christopher af Guds Naade, Hertug i Halland og

Eric Menved Aar 1307.

Samsøe (Thorkelins Analecta p. 82-86), hvorved et fast Venskab og Understøttelse blev sluttet imellem dem saalænge de levede, og al Tvedragt og Trætte nedlagt. Hertugerne lovede at staae ham og Børn bi (altsaa var Christopher da allerede gift med Euphemia, en Datter af Bugislav den 4de, Hertug i Pomern, og af Margrete den rygiske Fyrste Wizlaf 3dies Datter, som vor lærde Carstens har viist i Vidensk. Selsk. Skrift VII. 174-84) imod hans Broder Kongen af Danmark (saa kort efter glemte Christopher den nylig oppebaarne Velgierning) med 400 jernkladte Ryttere, og paa alle Maader at være ham og ingen anden behielpelig til at erlange den danske Krone. De vilde ingen Fred eller Stilstand indgaae med denne Konge, uden Hertugens Samtykke. De skulde hielpe ham til at anlægge i Skaane eller paa andre beqvemme Steder 3 Kasteller; de skulde falde ind i Skaane eller et andet der liggende Landskab, brænde og skiænde der, indtil det var ham underlagt, og udlægge Bekostningerne; men vilde noget dansk Landskab holde med ham, da skulde Hertugen siden udlægge alting for dem og Følge; kom det til offentlig Krig, da skulde Fangerne deles imellem dem efter det Antal af Folk de havde hver med sig, hvilket samme skulde og gielde om Slotter og deres Besætning; i Begyndelsen af Krigen skulde de laane ham 300 Mark purt Sølv. Skulde Hertugen erklæres at have forliset Halland og andet Gods i Danmark, da skulde han have fri Tilflugt hos dem, dog maatte ingen Svig være herunder, og da skulde ham især overlades de Slotte Lødese og Konghelle tilligemed 1000 Mark svenske Penge, 12 Uger fra den Tid han havde modtaget Slottet; hans Børn og Tienere skulde og nyde denne Indkomst efter hans Død, indtil de kunde igien forskaffe dem deres Gods i Danmark; faldt nogen af hans Betientere i Unaade hos ham, saa maatte de svenske Hertuger

frit

frit tage imod dem, og anvende sig for dem hos ham, naar de ei havde tilføiet ham og hans Skade og Vold; det samme maatte han og giøre imod deres Mænd. Bleve hans Slotte beleirede af hans Fiender, da skulde de skyndeligen komme ham til Hielp; de skulde begge personligen bivaane denne Krig, eller og en af dem. Vilde nogen i Danmark tinge for sig og Gods, at det ei skulde plyndres og brændes, da skulde hvad Sølv, Penge, eller andet derfor gaves, tilhøre Hertug Christopher, ligeledes hvad Slotte med tilliggende Land, som kunde vindes. De vilde aldrig ophøre med at bekrige Kongen af Danmark, førend Christopher havde naaet sit Øiemed i Danmark. Men dersom han ved deres Hielp fik mere Gods i Danmark, end han nu havde, saa skulde han og mere hielpe dem end forhen, og om han uden dem fik det, da deraf hielpe dem efter Behag. Begge Hertuger Eric og Valdemar lovede at holde dette under Pavens Band, tilligemed 12 af deres Riddere, Abern Sixteinsøn, Philip Ulfsen rc., og 34 Væbnere; de aflagde herpaa deres korporlige Ed, saa at de, om de brøde dette, ei skulde løses af Band, uden ved Paven selv, og det endda ei førend de først havde forligt sig med Herr Christopher; bemeldte Riddere og Væbnere maatte, om de ei holdte det, forlade og flye deres Tieneste under Bands Straf. Det følgende synes at vise, at dette Forbund er bleven holdt ganske hemmelig. Paa slig Maade søgte Christopher at giøre sig værdig til den danske Throne.

Sidst i Junii, idetmindste om Sommeren, reiste Hertug Valdemar til Tydskland, under Navn af en Andagts- og Pilegrims-Færd; men i Gierningen hvervede han 800 tydske Ryttere.

Den 29de Julii reiste Hertug Eric til Norge, for at afhente sin Brud, lod til den Ende i Konghelle anrette et herlige

Eric Menved Aar 1307.

Gie-

Eric Menved Aar 1307.

Giestebud, fandt den norske Konge i Kragerøe, som forlangte af ham ved den Leilighed Wardberg tilbage, hvortil Hertug Eric svarede: Gud gifwe henne Lycka ehwar hon gaar, Warberg faar du ei aater i Aar. Eric, som derfor fik Afslag, vendte derpaa tilbage til Konghelle, hvor han med sine Venner og Bekiendtere fortærte gladeligen det Tillavede, nemlig Vin, Øl, Miød og Must udi en anselig dertil indrettet Sal. Imidlertid vedblev dog Venskabet mellem ham og Kongen. Den norske Prindsesse var da kun 7 Aar gammel, og Aarsagen at opsætte Giftermaalet altsaa grundig. Hertug Valdemar kom hiem forend hans leiede Tropper, for at berede alting til at tage imod dem, og Eric samlede 500 udvalgte Krigsmænd af Upland.

Udi Aaby, maaskee Aaby Kongsgaard i Smoland, eller snarere, som det efterfølgende synes at vise, det Aaby i Bahus Lehn (Tuneld p. 472, 5te Oplag), udstædede Eric og Valdemar den 17de December tvende Breve, hvorved de i det første (Thorkelin l. cit. 90) lovede deres kiære Fader den norske Kong Hakon at ville med al Magt af deres egne og leiede Tropper angribe Kongen af Danmark, da de havde faaet Borgen af de Herrer Asker Jonsen og Ivar, Kanik i Bergen, som vare Kong Hakons Sendebud og Procuratores, for 1000 Mark purt Sølv, som dem snart skulde tilstilles, og for 1000 Mark i gammel norsk Mønt til nødvendige Ting, at erlægge i Tonsberg midt i Fasten til deres visse Bud, og af Leidanger og Landskyld af Elverum Syssel og Romerike af det Aar, som de ogsaa snart skulde faae. De forpligtede sig til ei at giøre Fred med den danske Konge, uden den norske var deri indbegreben. Deres og deres troe Raads, som lovede med dem, Sigiller bleve forhængte, nemlig Bisp Knuds af Linkiøping, Abern deres Drosts, Herre Philip Ulfsens 2c. og Thurgill deres

Se-

Erik Menved Aar 1307.

Secretairs. I det andet (Thorkelin p. 87) som er til Herr Sigge Hallsteins Søn, der var nærværende, gave de ham i Aby Fuldmagt til at modtage de 1000 Mark purt Sølv af Asker Jonsen og Iwar, hvorpaa han, som var Befalingsmand paa Konghelle, i Dyngiu (maaskee Dyrge i Farhilt Sogn, Lugguse Herred i Skaane, tæt ved Grændserne af Halland, hvorhen de Svenske vel vare komne paa Marschen, eller maaskee snarere et nu ubekiendt Sted i Bahuslehn) udstædede den 29de December til dem en Qvittering (Bartholin. Tom. E. p. 333) for 600 Mark purt Sølv og 1100 Mark lybske Penge, istedet for de andre 400 Mark purt Sølv, paa sine Herrers Hertugernes Vegne, i Overværelse af Herre Karl, Hertug Erics Klerk, og Osvard, Myntmester af Lodese. Alle 3 Breve ere indførte i en Vidisse af Bisp Helgo af Oslo, udstædet der den 5te Januar 1308. Man har og Hallsteins og Karls Brev udi Kongell den 28de December (hvorefter Dyngiu ei kan blive Dyrge, men maa søges i Nærheden af Kongell) om at de havde faaet Marsken Asker Jonssens og Ivars Brev fra Aby den 17de December om de 1000 Mark Sølv og det videre, og at de stode inde for at bringe dem tilveie, og at Grev Jacob af Halland havde aflagt korporlig Ed paa at ville holde dette. (Thorkelin l. cit. p. 87-89).

Som nu Stilstanden lakkede til Ende, saa lod Kong Eric endel af sin samlede Hær fare over Sundet til Skaane, han lod og i Ørkenliunge i Nørre-Engbo-Herred i Skaane, ei langt fra Hallands og Smaalands Grændser, oprette et Magazin eller Forraadshus, og beskikkede sin Broder Hertug Christopher til at bedække det og det øvrige af Landet; saa hemmeligt var dennes Forræderie. Grev Christopher lod sig godvilligen fange med 100 Ryttere og andet Krigsmandskab, og den svenske Hær fortærte og ødelagde

Eric Menved Aar 1307. Magazinet i 2 Dage og 1 Nat; derefter droge de svenske Hertuger længere frem i Skaane, brændte og skiendte, og holdede Julen over i Grafhøye eller Grefvie i Oxieherred i Skaane, ei langt fra Malmø; og flyede Indvaanerne for dem til Skove og Udørkener. Og herover maatte Kong Eric opsætte sit forehavende svenske Tog. Endel af vore ovenanførte Kroniker blande denne Krig med den forrige af 1306 og den følgende af 1308.

Da den ny bremiske Erkebisp Henrik Goltorn var for gammel og svag til selv at reise til Rom efter Pallium, saa sendte han Cantor og andre Kaniker fra Bremen did, men den første døde underveis, og Erkebispen selv døde udi Worde paa Veien fra Stade til Bremen, efterat han kun havde været Erkebisp i 4 Maaneder. Derpaa blev Splid mellem Kanikerne; nogle valgte Bernhard, født Greve af Welpe, Provst i Bremen og Magdeborg, og andre Florentius af Brunchorst, Scholasticus i Bremen, en Farbroder-Søn af Giselbert, som selv havde ønsket ham til sin Eftermand. Borgerne i Bremen holdte med den første og Adelen med den sidste. Begge reiste til Pave Clemens, som da opholdt sig i Poitiers, og hvor Florentius kort efter døde, samt ligeledes Otto af Depholt, en Fætter af den anden, hvilken derpaa reiste hiem til Bremen, hvor han strax efter enten døde eller aftakkede. Hvorpaa Paven beskikkede Johan Grand, forhen Erkebisp i Lund, som da opholdt sig i Paris, til Erkebisp i Bremen. (Cranzii Metropolis lib. VIII. cap. 46. 49. 56. Histor. Archiepiscop. Brem. 102. 104. Cornerus col. 964. Wolter p. 62-63. Hvitfeldt 333. Staphorst Tom. I Theil. II. p. 561-63. Contin. Alb. Stad. 45-46.)

Michael Jaroslawitsch, Storfyrste i Rusland, blev ogsaa af Byen Novgorod erkiendt i dette Aar for dets Regent. (Müllers miss. Samml. V. p. 421).

Det

Den brandenborgske Marggreve Valdemar indtog Byen Dantzig, men kunde ei blive Mester af Slottet, hvis Besætning tog Byen fra ham i næste Aar. (Gralath Gesch. Dantzig I. 62-64. Eric Menved Aar 1307.

Paven skrev blant andre Konger ogsaa til dem af Danmark, Norge og Sverrig, og bad dem enten selv besøge eller ved Gesandter det udskrevne Concilium i Vienne i Frankerige. (Magni a Celse Apparat. 101-2. Bzovii Annal. ad ann. 1307. col. 93).

Kong Hakon udgav i Oslo den 30te Marts en Forordning angaaende at Almuen i Viken havde klaget over, at Leilændingerne ei vilde betale deres Landskyld i rette Tid efter Vikens gamle Lov, hvorfor Kongen befaler, at hans hellige Kirkes og Almuens Landskyld skulde betales til Juleaften, og dersom de ei havde betalt, bøde 1 Mark (Torfæus IV. p. 418-19). Den 1ste Januar gav Kongen ved sit Brev i Oslo nogle Bønder frie for Ledings Færd, imod at svare 30 Lpd Smør. Ake Kanzler forseglede og Iver Klerk skrev det. Udi Oslo den 14de September tilskrev Kongen alle dem, som boede i Nidaros, angaaende dem der havde forseet sig imod ham og andre fornemme Mænd, og ei vilde bøde efter Loven; hvorfor han befol saadanne at rette for sig en halv Maaned efter at de havde hørt dette Brev, og de som da ei adlydede, skulde blive uslæger, det er landsflygtige; og befol han alle sine Sysselmænd at lægge alt deres Gods under hans Vold og Miskundhed (Torfæus p. 419). Paa samme Sted og Dag gav han halvandet Ore Bol i Dufla til Herre Jon Ruud; dette Brev blev forseglet af Herre Snare Aslaks Søn, og skrevet af Ballte Klerk. Den 5te October udstedede Finno, Provst ved Apostlernes Kapel i Bergen, Peder kaldet Mata, og Frederic, Official i Bergen, Kaniker ved Domkirken der, deres Brev udi Bergen til Vidnesbyrd, at de i Prædikebrødrenes Hus der havde hørt, at

Eric Menved Aar 1307.

Mester Eric af samme Orden paa Tilspørgsel af Johan Hedens Søn, Kanik i Stavanger, om Brugen i Stavanger Kirke angaaende Kongens Offer, naar han drog igiennem, svarede: at naar norske Penge ofredes, tilhørte de Kapitlet i Stavanger, om Sterlinger og Grosser af Tours sagde han intet bestemt, men Guld, forarbeidet Sølv og kostbart Tøi tilhørte Bispen der.

Udi Nidaros den 11te September udstedde Prioren og Conventet af Prædikebrødrene der, og Conventet af Holm, en Transcript af Erkebisp Jons Brev til alle Lærde og Lege og Kirkens Ombudsmænd i det halve Sparebo Fylke, giort 1278 i den anden Uge efter Julen udi Erkebispens Sædes 11te Aar, hvorved han bød, at Taarnet paa Mære Kirke, som var nedfaldet, skulde igien opbygges. Erkebisp Jorund af Nidaros beskikkede ved sit Brev i Bergen den 20de October Endrid Andreæ Søn, Præst i Stavanger Stigt, til Vicarius ved Holem Kirke og Hargnarstads Kapel i samme Stigt, som laae under Kapitlet der, men hvis Collats tilhørte Erkestigtet, som Erkebispen havde erfaret af Johan, Kanik i Stavanger; derimod skulde bemeldte Endrid være sin Bisp lydig, og give den fierde Del af alle Indkomster til Kapitlet i Stavanger. Tvivlsom henfører Arnas Magnæus til dette Aar, Pave Clementii Bulle fra Poitiers om, at han efter Kong Hakons Begiering sætter, under Navn af de kongelige Kapellers Magister, Provsten af de 12 Apostlers Kapel i Bergen, til Forstander for alle de 14 kongelige Kapeller i Norge, som Kong Hakon selv, hans Fader Magnus, og Farfader Hakon, havde stiftet og begavet, nemlig udi Bergen Apostlernes Kirke, vor Frue i Oslo, St. Mikkels i Tensberg, St. Olavs i Agvaldsnes, som vare Collegiat-Kirker, og St. Peders i Sæmbo, Laurentii paa Lister, Laurentii i Eikund Sund, Hellig-Korses, Kathrine,

og

og alle Helgenes (i Bergen) Ludvigs i Thussisse, Nicolai paa Hordea, Mariæ i Trums op til Hedningerne (Finnerne nemlig), Stephani i Tønsberg, hvilke ei vare Collegiat-Kirker; bemeldte Magister maatte i Apostlernes Kapel betiene sig af Stav, Hue og Ring (ligesom Bisperne), naar Kongerne vare nærværende, og da velsigne ligesom Bisperne, naar ingen Bisp var nærværende; han maatte og vistere Kapellerne, og i mindre Ting rette Provsternes og Klerkernes Forseelser ved de andre Kapeller, dog Bispernes Ret forbeholdt i alle andre Ting. Udi Bergen holdtes et Synod (Bartholins Mst. Tom. E. p. 352), hvor Bisp Arne befol tvende Præster, at de skulde forkynde de andre at skaffe fra sig deres offentlige Concubiner een Maaned efter deres Hiemkomst. Den 10de September satte samme Bisp Arne Skomagerne, det er alle tydske Haandværksfolk, i Bergen udi Band, saa at de bleve udelukte af Menigheden, og maatte ei høre Messe i nogen Kirke eller Kloster, fordi de bestandig vægrede sig for at give Bisperne Tiende. (Bartholin l. cit. p. 388-91).

Eric Menved Aar 1307.

Til Island sendte Kongen Ivar Holm med Brev (Lang. III. 127), hvorved han tillagde Sysselmændene der 10 Alen Vadmel (hver af 1 Mark lybsks Værdi) af hver Bonde i Løn, hvilket var det halve af Kongens Landskyld. Erkebisp Jørund sendte sin kiære Laurentius og Dominicaneren Biørn til Island for at vistere, mellem hvilke Bisp Jørund af Holum dog opvakte Splid. (Lang. II. 198. III. 127. Torfæus IV. 421).

Den engelske Konge Edvard tilskrev Kong Hakon fra Lynstok den 6te Marts om at lade fængsligen anholde og tilskikke sig Bispen af Moray, som havde havt Del i det Mord, der var begaaet paa Herr Johan Comyn i Minoriternes Kirke i Dunfræs,

Eric Menved Aar 1307. og nu opholdt sig hos den norske Konges Undersaatter paa Orkenøerne. (Rymeri Acta publica Tom. II. 1045).

Den 28de Junii tilskrev Kong Edvard fra Caldecotes Vice-Greven af Northumberland (Rymer l. cit. p. 1058), at han skulde lade Bisp Anton af Durham, som da var i Besiddelse af Øen Man, der tilhørte Kongen af Engeland, vide, at 15 Dage efter Mikkelsdag skulde de lade møde for Kongen to fri og lovmæssige Personer af Northumberland, for at vise sin formente Ret til den. Den skotske Konge Robert Brus vedblev imedens at giøre stor Fremgang, endskiønt de Engelske lode brænde, hænge og slæbe til Døde af Heste alle de Skoter, de finge fat paa. Kong Edvard drog herover op imod ham, men døde den 7de Julii i Burg of Sandes, ei langt fra Carlisle. Hans Søn Edvard den 2den kom efter ham. Fordun lader Edvard den 1ste allerede urigtigen døe den 4de April. (Hemmingford I. 236-39. M. Westmonast. p. 458. Fordun Scotichronicon p. 1003-5).

Aar 1308. Kong Eric tog udi Roskilde den 6te Februar Abbedissen og Nonnerne af St. Clare Kloster i Roskilde, samt deres Gods, under sin Beskyttelse, og gav dem de sædvanlige Friheder, læggende denne særdeles til, at deres Brydier, Bønder og Gaardsæter (villici, coloni et inqvilini) og alle deres Underhavende skulde for deres Forseelser, som hørte til Kongens Ret, saavel de til 40 Mark, som de ringere, ei svare uden for dem, eller deres Fuldmægtig. Dette skede i Overværelse af Bisp Olav af Roskilde, Esger af Aarhus, og de Herrer Aage Jonsen, forhen Kongens Drost, og Ingvar Hiorth. Den 14de Februar var Kongen i Helsingør, og tilskrev der Sielandsfarerne, og forbød, at ingen af hans Fogder eller deres Ombudsmand maatte forurolige

eller

Eric Menved Aar 1308.

eller fornemme Kanikerne af Roskilde deres Tyende (familia) i Henseende til de Friheder de havde af ham selv og Forfædre, under hans Vrede og Hævn. Den 19de Februar udi Lund tilstod Kongen ved sit aabne Brev, at han var Byemændene udi Aos 1200 Mark ny skaanske Penge skyldig, som de havde laant ham, og som skulde betales til Vor Frues Fødselsdag (den 8de September). Herr T. hans Kammermester, var hertil Vidne. Udi Knardrup (i Siælland, Ølstykke Herred og Gandløse Sogn) den 1ste May, gav han Brøderne i Ebelholt Kloster (Lang. VI. 167), fordi de flittigen bade for ham, af Kongens Ret for sin Livstid paa Heste- og andet Marked, som holdtes fra St. Viti og Modesti Fest og til Apostlernes Petri og Pauli, inden- og udenfor deres Port, saa at de maatte hæve den ved sig selv eller deres Oppebørselsmænd (Exactores). Udi Kirkæthorp (nu Kirkerup, venteligen det i Semme Herred, thi der er og et i Vester Flakkeberg Herred) tog han den 29de Junii Esrom Kloster under sin Beskyttelse, og stadfæstede dets Friheder. Vidner herved vare Grev Henric af Glichin, Kongens Raad, som er det seneste denne Mand omtales (Lang. IV. 322). Forhen havde Kongen i Roskilde den 24de Junii kun taget det under sin Beskyttelse. Den 8de September stadfæstede han i Sieburg til Ebelholt Kloster Gaven af Hamersholt og Birkerød, som Herr Jacob Oleffsøn havde i sit Testamente skiænket did. Af Hamersholt var Afgiften 18 Pund Sæd (annona) og af Birkerød 12 Skilling (Lang. VI. 168). Udi Roskilde den 27de September tog han Søsterne af St. Agnetes Kloster i Roskilde med deres Gods og Underhavende i sin Beskyttelse, og stadfæstede dem de sædvanlige Friheder, læggende til, at deres Bryder, Bender og alle deres Tienere skulde for alle Forseelser i Henseende til Kongens Ret kuns svare for dem, saalænge de personligen boede

paa

Eric Menved Aar 1308.

paa det Sted de nu vare. Den 29de October var Kongen i Ribe, og bevidnede, at Bisp Christern af Ribe havde i hans Overværelse skiødet til Præsten ved sit Kapel, som han havde stiftet ved Ribe Kirke, en halv Otting Jord i Brandrup Mark.

Herlog, en Søn af Nicholaus Oplending fra Gudhænsholillæ (saa den Landsby Gundsøelille i Sømme Herred og Kirkerup Sogn maa da have været en Herregaard), pantsatte den 13de Februar til Jacob Martænsen, Kanik i Roskilde, sin Gaard i Gudhænsholillæ af 3 Øre Jordskyld med Enge og Skov og Huse for 24 Mark Sølv efter Roskildes Vægt paa næste Thing i Sommæ Herred efter tilkommende Pindsedag, og hvis han ei betalte denne Sum igien paa Thinget førend Mikkelsdag, da skulde Gaarden tilhøre Herr Jacob, dog saa, at denne betalte hvad Gaarden var mere Værd efter Vurdering af to uvillige Mænd paa hver Side. Hans eget Sigil, Provst Magni i Roskilde, og Fogdens Povel Jacobsens der, bleve forhængte. Dette Pergamentsbrev, som forvares i det kiøbenhavnske Universitetsbibliothek, har lidt meget og er meget ulæseligt. Udi Roskilde den 4de Marts testamenterte Ridder Jacob Olavsen til Ebelholt Klæster (Lang. VI. 167) alt sit Gods beliggende i Hamersholt, og i Byrgherød, for sin Faders, Moders og Forfædres Siæles Beste med Samtykke af sin Søn Johannes, imod at Munkene skulde holde Siælemesse og Vigilier for ham og Arvinger. Sit eget og Grev Alberts, samt de Ridderes Johan Olavsens og Gyncelins Sigiller bleve forehængte. Udi Roskilde den 8de April pantsatte Nicholaus Boosen af Torstendorp sin fædrene Gaard i Thorslundemaglæ (i Smørum Herred), bestaaende af 3 Ottinger af 1 Boel med alt tilhørende, rørligt og urørligt, hvoriblant Gaardsætæmænds Pladser (situationes inqvilinorum) samt 'Vordning"

af

af 4 Pund og 4 Maader Byg, et halvt Pund Havre, en sort Hest og to Hopper, til Herr Jacob Mortensen, Kanik i Roskilde, for 200 Mark ny Penge, som skulde igien betales paa Lille Herreds-Thing efter næste Mikkelsdag, med Vilkaar, at om det ei skede, Gaarden da skulde tilhøre bemeldte Kanik.

Eric Menved Aar 1308.

Christine, Enke efter Herr Jacob Blaphoot (som havde været en af Kong Eric Glippings Mordere), giorde den 25de May sit Testamente udi Roskilde (Pontoppidans Annal. II. 98), hvorved hun gav til St. Claræ Søstre i Roskilde sine 2 Gaarde i Hafnælevæ, og vilde hun begraves i Søsternes Kirke; til Kloster-bygningen 60 Mark Penge; til Søster Hildeburg der 6 Skilling Sterling; Margrete hendes Søsterdatter hendes beste Guld-spænde, 4 Guldringe, og et sølvsmykket Belte, til hvilken hun og var skyldig 26 Mark Penge; til Søstrene der i Almindelighed 18 Alen rød Skarlagen til Klæder, sin beste Kiste, en "Sabel", en ny snet Borddug (mensale) og 80 Alen fint Linned; desuden til adskillige Brødre, Nonnerne i vor Frue Kloster, Minoriter, Dominicaner, Hospitaler, mange andre Munke og enkelte Personer, forskiellige Mark Penge; til sin Søster Frue Ettile en Guldring, og hver af hendes Døttre en Guldring; Margrete Thruulfs-Datter sin brune Mantel med Graaværk under, sin blaa Trøie, alle Puder, Hynder, Hovedpuder, Lagen, en Trøie uden Ærmer (calther), en Kappe med Ærmer, og 10 Mark Penge; Hospitalet i Andvorscogh 6 Mark Penge; fattige Enker, Faderløse og Umyndige, en Last Byg til Deling; til Executores indsatte hun sin kiære Svigersøn Nicolaus Rany, og sin beslægtede Nicolaus Bondi, og derfor gav hun den første sin Gaard i Hafnelæve, som Brydien Alban beboede, og til den anden 3 Gaarde i Jylland. Bisp Olav af Roskilde, de Adelsmænd Nicolaus

Eric Menved Aar 1308.

Rany og Peter Wæther, samt flere, og hun selv hang deres Sigiller for.

Fra Poitiers den 11te August tilskrev Paven (Mst. Barthol. E. 618) alle Patriarcher, Erkebisper, Bisper (altsaa ogsaa den danske Geistlighed), at da St. Hans-Riddere af Jerusalem havde lovet næste Foraar at giøre et Tog til det hellige Land paa 5 Aar, saa skulde de modtage og forandre alles Løfter om Pillegrimsreiser, undtagen til det hellige Land, til Penge, for at understøtte denne Sag; under samme Dag og Sted til de samme om at Præster skulde give hertil 1 Aars Indkomst (Mst. Barthol. E. p. 617. Magni a Celse Apparat. p. 101). Under samme Dag og Sted tilskrev han Johanniternes Ordensmester, at alle de verdslige Geistlige, som fulgte Toget, maatte, endskiønt fraværende, oppebære deres Embeds-Indkomster.

Fra Avignon den 2den September (dersom kun dette og alle de som ere givne i Clementis 4de Aar ei høre til 1309, da han maaskee har efter Bartholins Mening regnet fra sin Kroningsdag den 14de November 1305) stadfæstede Paven Esrom Kloster dets Friheder og Rettigheder. Den 4de September fra Avignon til Decanus i Slesvig om at beskytte Cistercienser Munke og Nonner, og tiltaler ham alvorligen, ifald han handler herimod.

Udi Dominicanernes General Kapitel i Padua (Martene Thesaur. nov. Anecdot. IV. 1913) fik Prior Provincialis af Dacia og flere Lande Lov til, siden han var Licentiat, at maatte som Magister Theologiæ opholde sig ved Universitetet i Paris, og der forrette Magister Embedet; og som Broder Emignus af Landskabet Dacien, sendt til Universitetet i Paris, havde forladt sit Landskab uden Staldbroder, saa skulde han til Straf kaldes derfra, og desuden i 10 Dage ei nyde uden Vand og Brød, høre 10 Messer og udstaae 10 Disciplines.

Visp

Erik Menved Aar 1308.

Bisp Peder i Odense gav den 16de April til Opbyggelsen af Atorps Kirke Afladsbreve (Lang. II. 297), og den 13de Julii skrev han fra Orkil i Lolland til Fynboerne, at han tilintetgiorde det Mageskifte, som Herr Knud, forhen Kammermester, havde giort med Nonnerne i Dalum, da ingen Prælat havde samtykt dette, og forbød derfor hans Arvinger at tilegne sig det tilbyttede Klostergods. Den 30te September bød han Indvaanerne i Odense under Bands Straf ei at falde Dominicanerne besværlig med deres Møddinger (Lang. I. 297. VII. 227). I Henseende til Tempel-Herrerne, saa var det efter Raynaldus (Annales ad ann. 1308 p. 29) først i dette Aar, at Paven kaldte Kongerne af Danmark, Sverrig og Norge blant andre Konger at møde 2 Aar efter den 1ste October paa Concilium i Vienne. Til Erkebisp Robert af Canterbery meldte Paven i det Brev mod Tempel-Herrerne (Bzovii Annal. ad ann. 1308 col. 105), at han dem angaaende ogsaa havde sendt Brev til Skotland, Irland, Norge og Danmark; og fra Tolouse den 30te December skrev han til Kongerne og Inqvisitores af Danmark, Sverrig og Norge (Magni a Celse Apparat. ad Hist. Svio Goth. 101) at de skulde fængsligen anholde de Tempel-Herrer, som endda ei vare tagne til Fangne, og beholde dem og deres Gods, indtil Paven videre derom anordnede. Dette synes at vise, at der og her i Norden haver været Tempel-Herrer, og at man her, som paa andre Steder, haver uretfærdeligen og grummeligen forfulgt dem. Ligeledes tilskrev han Bisperne i Danmark, og bød Erkebispen af Lund, samt Bisperne af Odense og Roskilde, at møde i Person ved Concilium.

Benedictiner-Skolen i Odense blev nu forflottet til det ny Hus, som Provsten havde ladet bygge paa Vor-Frue-Kirkegaard, og Jens Tyndskiæg blev beskikket til Skolemester; hans Løn blev

for-

Eric Menved Aar 1308.

formeret med 24 Tønder Korn, og til 32 Disciplers Underholdning gav Bispen 160 Tønder Korn. (Pontoppidans Annal. II. 97).

I dette Aar var Sygdom blant Qvæget. (Lang. II. 528).

Den 28de April døde Herr Johan Kalf, Diaconus i Lund, som efter nogle gamle Slægte-Bøger var forhen Kong Eric Menveds Ridder og Marskal, en Sag, hvis Rigtighed Langebek (III. 507. IV. 38) dog drager i Tvivl; han gav til sin Siele-messe sin Gaard i Hastath, som indbragte aarligen 8 Skilling Sæd. Den 19de May døde Henric Robokindson, Borger i Lund (Lang. III. 519. IV. 42), som gav til Lunds Kanniker en Bod i Lund, beliggende imellem Kiøbmandsboderne, og som aarligen indbragte 2 Mark Penge. Den 16de December døde Ubbo, Borger i Lund (Lang. III. 575. IV. 64), og blev begravet hos Dominicanerne midt paa Gulvet tæt ved den søndre Væg. Hans Datter Frøken Christine (Domicella), hvilket viser, at Ubbo har været af meget høi Herkomst, gav til Lunds Kirkegods Gødæslef Kirkeby saavel for sin som for hans Siel, paa Vilkaar, at Præsten ved Mortens Kirke skulde den Dag Messen holdtes, ligesaavel have 1 Øre, som Præsten i Kraft-Kirken. (conf. Lang. III. 506).

Johan Bockholt af en adelig Slægt i Holsteen, Kanik i Slesvig og Decanus i Lybek, hvilket han havde været siden 1292, blev nu valgt til Bisp i Slesvig (Cypræi Annal. p. 65. Continuat. Alb. Stad. p. 48). Pontoppidan mener (Annal. II. 65), at hans Slægt er den samme som Buchwald, hvorpaa jeg dog høiligen tvivler. I Lifland skal efter danske Adels-Lexicon have været en af det Navn Bockholt. Oliverius Dacus, maaskee saa kaldet, fordi han var fød i Danmark, men i det mindste fordi han var Dominicanernes Provincial-Prior, døde i Dominicanernes

Klo-

Kloster i Nestved, og blev der begraven. Han blev Prior 1282, men afsat 1291, igien indsat samme Aar, og vedblev Embedet indtil han frasagde sig det 1302. Han var en retskaffen og klog Mand, og skrev Lecturam super Lucam og Sermones de tempore. (Echard Script. Ord. Prædicat. Tom. I. 504. Gram i Dän. Bibliothek VII. 502). Eric Menved Aar 1308.

De svenske Hertuger droge strax efter Julen fra Grefvie i Orie-Herred udi Skaane ind ad Halland, hvor de holdt sig fra at brænde, eftersom Sønder-Halland hørte deres Ven Hertug Christopher til, og Nørre-Halland var i Hertug Erics egne Hænder. Dog kunde de ei hindre de tydske Krigsfolk i ubarmhiertigen at plyndre Bønderne ei allene i Halland, men endog i Vester-Gotland selv. Dette Indfald var udentvivl Aarsag i, at den danske Kong Eric opholdt sig i Skaane i Februar Maaned, dog uden at kunne værge Landet, eftersom han havde mistet sine Magaziner. Ved Hiemkomsten forlovede Hertugerne deres Folk, men de Tydske lagde de i Byerne, hvor Borgerne maatte underholde dem og Bønderne skaffe deres Heste Foder, hvorover skeede en Opstand i Søderkiøping. (Lagerbring III. 51. Ericus Olai p. 187-88. Hadorfs svenske Rimkronike 98-99. Joh. Magni Hist. Sveon. lib. XX. cap. 18).

I Begyndelsen af Aaret var det udentvivl, at Hertug Christophers Drost, Anders Høgby, giorde i Oslo (Torfæus IV. 421. Hvitfeldt 337) paa sin Herres Vegne den Forening med Grev Jacob, Peder Jacobsen, og andre Beskyldte for Kong Erics Mord, at han voldgav Sagen til den norske Kong Hakon og svenske Hertug Eric. Udi Bergen den 20de Marts udstædede Kong Hakon et Leidebrev (Thorkelins Analecta p. 97) for alle de Prælater og Riddere, som vilde fra den danske Kong

Eric

Eric Menved Aar 1308.

Eric og hans Broder Hertug Christopher komme til ham i Viken angaaende Befrielse (super deliberatione) af Junker Nicolaus (Grev Jacobs Søn, som maaskee de Danske holdt fangen) ved den 23de May, og frit at kunne opholde sig der, saalænge Underhandlingen stod paa, og siden efter endnu at have frit Leide i 20 Dage. Bisp Arno af Bergens og den norske Konges Raads de Baroners Eric Valdemarsøns (den Valdemar nemlig, som havde været Konge i Sverrig), Biarnar Erlingsøns af Biarkey og Snare Aslaksøns, samt Kongens eget Sigil bleve forhængte. Dette var allerede en liden Begyndelse til Forstaaelse imellem Danmark og Norge, og synes det og at vise, at Hertug Christopher var da bleven løsladt af de Svenske, og kommet tilbage til Danmark.

Ovenmeldte fiendtlige Indfald af de Svenske var Aarsag i, at der blev intet af et aftalt Møde imellem begge Parter, som skulde været holdt imellem Ørkeliunge og Markerød, og hvor fire skulde have mødt paa hver Side for at afsige en endelig Dom, og var Aaret forhen 1306 (eller snarere 1307, og da maa Kong Eric dette Aars Sommer have giort et Tog til Sverrig, som og Fortsætteren af Albert af Stade vil, men beklageligen er Tidsfølgen af alt dette indviklet i Mørke, allerhelst Original-Documenterne eller Affkrifter af dem, som Hvitfeldt har seet, ere borte, og det ei har behaget ham at sætte Datum ved) bleven givet saadan Afskeed, som dog ikke blev holdt: (Hvitfeldt i Qvart p. 84. seqv.)

"Først skal der være en evig Fred og Sone imellem Hertugerne og Kong Byrge af Sverrig; deres Broder skal beholde Borckholm, Stegeborg, Østergylland, Verrende, Gulland, Øland, Møre, og alt andet Gods i Linkiøping Stift og Vexiø Stift; de skulde beholde deres Fyrstendomme og alt andet Sverriges Riges

Til-

Tilhørende, undertagendes Kongens Fædernearv, og hvad Dronning Margrete er forskreven til Medgift, førnævnte Patrimonialia, og Medgifts Gods, det skal Kongen og Dronningen beholde, hvor det ligger, eftersom det er dennem tildømt. Otte Dage for Julen skal Kongen og de møde, og ingen af Parterne tage over 200 Mand med sig, hvad Herrer man skiønt medfører; Mødet skal staae i Gøngeherred, imellem Ørkenelung og Markerud. Der skal vi handle om Fred; kan vi ikke selv forenes, da skal Kongen af Danmark tage fire paa sin og Kongen af Sverriges Side, to Danske og to Svenske, vi skal og tage fire, disse skal giøre deres Ed, og hvad de sige, derved skal det blive, og da skal Kongen og hans Børn igien tilkomme, og da skal Slotte, Stæder og Fæster igien overantvordes med Indkomsten, som før er sagt. Den Del af vort Fyrstendømme, som ligger inden Kongens Forbeed, have vi forundt Kongen hans Livstid, om det er ham kiært; hvad Slotte vi have belagt af vor Broders, den Beleiring skal løsgives; vi skal ikke heller beskatte hans Bønder ham nu ere tillagde, men kun allene denne Gang paalagt Skat optage. Alle Kongens Anhængere skulde være fri for Hertug Eric og Hertug Valdemar, vi og vort Folk skal derimod være fri for Kongerne af Danmark og Sverrige, og vandre hvor dennem lyster i begge Riger; alle Fanger som ikke have betalt deres Rantzon, skulle være fri paa begge Sider. For Kongen af Norge er saa dagtinget, at der skal være en Anstand imellem Danmark og Norge indtil Mikkelsdag; hvis det tækkes Kongen af Norge, derom skal vi Hertuger erkynde os hos Kongen af Danmark bemeldt, hvis anden Handel uforkrænket, som imellem Danmark og Norge giort er. Om Hertug Christopher af Halland er saa forhandlet, at han og alle hans Anhængere, undertagendes hans Faders Manddrabere og Landflygtige, skulde nyde

Erik Menved Aar 1308.

Eric Menved Aar 1308.

nyde alt deres Gods over al Danmark, indtil St. Mikkelsdag udi tilkommende Aar; dog saa, at Hertug Christopher maa ingensteds drage, uden i hans Hertugdømme, uden Kongens Willie, Tilsagn, Forskrivning eller Løfte, at han desimidlertid intet skal skaffe hans værste; alle disse forbenævnte Herrer, Riddere og Svenne, skulle med os nyde en fri Fred og Anstand, indtil St. Mikkelsdag om et Aar for deres Personer og Gods. Hvis denne Fred nu giort ikke tækkes Hertug Christopher, skal vi betimen lade Kong Eric det vide."

Paa denne Tid vexledes Skrifter imellem den danske og norske Konge, da den sidste forekastede den første (Hvitfeldt i Qvart p. 103. seqv.), at han ikke havde holdet, hvis under dem fordagtinget og afskedet var, og fremlagde han denne Skrift, hvorudinden han udi adskillige Maade formente sig forfangen at være. Dette er vor første Bøn, der vi bedes, at hvad som inden disse Dage er brudt imod os og vore Mænd, siden vor Broder Kong Eric og vi fore først til Kiøbenhavn, og Herr Wizlav var hos, at det bedres med os, og det samme byde vi at giøre imod. Det første der os brødes ved, det var den Dag, der vor Broder Kong Eric vedtog for Aalborg, at vore Mænd skulde fredeligen fare i Jylland for Kong Eric af Danmark, og hans Mænd udi Mag for vore Mænd, og det loved for Bisp Niels i Vendsyssel, og Biskop Jonas i Aarhus, Herr David, der da var Kongens Drost, Herr Lauritz, Marskallen, Herr Aage Saxesøn, Herr Peder Nielsøn, Herr Jonas Andersøn, og saa mange andre Riddere, at de vare alle 24, uden de to Bisper, da lod Herr David, Kongens Drost, fange Herr Svend Fris i Horsens, og disse Mænd med hannem, Jon Pallisøn og Joen Foet, og tog alle deres Have; og i den samme Time dræbte de en vor Tienestemand, der hed Truget Lali,

og

og det giorde Jonas Tingløs, og toge hans Hefte og Have, og toge to Hors, med meget andet Tingest og gode Heste, der vore Tienestemænd tilhørte, Vaaben og andre Ting; og der vi dette spurgde, da førdte vi vore Breve til de Lovere, og mánede dem paa deres Troe, at de skulde udlade dem som fangne vare, og bedre det som brødt var, og det giorde de ei some. Derefter kom vi til Svinnesund, og der kom imod os Biskop Giesiko i Fyen, og Herr Eric af Langeland, Drost David, og mange andre Riddere, der for den Dag havde lovet og mankde Kong Eric vor Broder og de Lovere, at de skulde udlade de Fanger, og bedre det brødt var, og bed vi to Brødre vort Raad til Bedring med fuld Vissen, om vore Mænds Brøde kunde findes nogensted, og det maatte os ikke skee; men de førte de Fangne til Kongen af Danmark, og han lod dem forderve alle, Herr Svend, Jon Pallisøn, og Jon Foet, med haard Død, saasom alle Lande kiendt er nok. Nu bedes vi os Ret at giøres, og deres Frender og den hellige Kirke, fordi de vorde ei dræbte i Orlov, men i ret Fællighed og Rettedag. Fremdeles, der vor Frende Hertug Valdemar var sendt op ad Sommerstedhede, da vare somme vore Mænd derhos, og var saa dagtinget med Kongen af Danmark, at alle vore Mænd og Underdaner, baade Danske og Norske, skulde fællig være, inden Danmark og uden, for Kongen af Danmark og hans Mænd og Underdaner og alle hans Hielpere, og vi og vore Mænd skulde fællig komme til Tals med Kongen af Danmark i Medelfar, paa Vor Frue Dag siermer der næst efter var, og hvem der han kunde ei forvinde paa den Dag, for hvilke haande Sager han dem gav, den skulde sit Gods nyde, og have hans Venskab, og skulde være en fuld Fred, og der loved Kongen af Danmark for, og gav hans aabne Brev derpaa, og der lovede med ham paa Sommersted et halv hundrede

Erik Menved Aar 1308.

Eric Menved Aar 1308.

Riddere, og i Medelfart paa den Dagtingning der loved for et halv hundrede Svenne, at det skulde holdes. Inden den Dag da kom vor Mand Herr Aage Racki og andre gode Mænd med ham til Viborg, trøstende paa den Fællighed og Fred, og der kom Bymændene over ham, og giörde ham saa Saar, at han blev der død af, og dræbte fire Mænd, der med ham vare i samme Stund, og førte dem i Heden Jord, der som pleier at jordes Tyve og Brødesmænd, og de finge hans Broder Henrich Adserssøn, og ser Svenne af Vapen med ham, og giorde menige Mænd saare, baade Præster og Legmænd, og andre mange, og toge alt deres Ting fra dem; og en Svend af Vapen var saa pint i Fængsel, at han døde deraf, og siden førte de hannem paa Marken, og jordede hannem med de andre; og de andre fem der levende vare, førte de til Kongen af Danmark, og han skattede dem paa det høieste, der de maatte læste, og ingen fik Bedring for sin Brek, ei for de døde Mænd var fastet, eller Kirken nogen Hæder giort, og ei de deres Værd vunde, eller Fangerne fik nogen Bedring, dog at det var inden Fred giort. Fremdeles, men den Dagtingning stod ved Medelfar, og alle Mand skulle Fred have, paa den Loven som før er sagt, da foer Kongens Mænd af Danmark Herr Tulli Ebbesson og hans Frænder, og mange, (Maag=?) og Herr Lali Præst med hans Sønner, og rede til Aas Kloster i Halland, og sendte der Bud til Niels Jacobssøn, Grevens Foged, at han skulde komme til dem, paa den Fællighed der imellem de to Konger var giort, og tale ved dem, og de fornævnte Mænd giorde hannem end mere Vissen ved dem selve, at de sendte hannem deres aabne Brev, at de leidede hannem, og de Mænd der med hannem komme, da red Niels Jacobssøn med faa Companer til dem, trøstendes baade paa den Fællighed der imellem disse Konger var giort, og paa den Vissen der de hannem giorde,

Eric Menved Aar 1308.

giorde, baade med aabne Brev og andre Visser, som endnu er tilsyne og ei maatte nydet, og red til en Aae der heder Visk, jevne en Munkegaard, der heder Ider Aas, og sendte Bud til dem, og lod sporge dem ad, hvad de vilde heller fare til hannem, eller han ind til dem, da bade de hannem fare ind til dennem paa ret Troe og Fællighed, og for han ind uden al Vaaben og disse Mænd med hannem, som vare Tord Labissøn, Herman Pumog, Marcus Offessøn, disse vare af Vaaben, og to Skytter, Peder og Tilemand, og en Bonde, og deres Svenne med dem, saa at de vare alle 13. Og som Herr Niels Jacobssøn sad og talede med Herr Tulli Ebbessøn og hans Broder Herr Acki Raffn, og drukke af Niels Jacobssøns Legle, saa sendte Herr Tulli sine Companer bort, saasom var Herr Acki Ebbessøn, Lali Præst, og mange andre Companer, der væbnede holdt derhos; saasom de sad og talede med Herr Tulli, kom de rendende, og Herr Tulli og de andre sammen fangede dem inden den Tro og Fællighed, og i den samme Stund halshuggede de to Skytter og en arm Bonde; fire Hyrdedrenge, og de andre Fanger sendte de til Lali Præst's Hus, uden Niels Jacobssøn og Herman Pumog, dem rende de for Hunehals Hus med, og mente med dem at fange Huset med Svig, fordi at Niels var der Foged paa; og der de maatte ei fange Huset, da tog de en god Hest der hørte Herr Stig Nielssøn til, og nogen Svenne, og rede saa op i Herreden, og finge en Bonde, var Grevens Foged, der hed Tolff, i hans egen Gaard, og skiffled alt hans Gods, og førte hannem bort med dem; dette skede alt i den Fred der lovet var paa Sommerstedhede, og imedens den Dagtingning var ved Hegnedsgaffvel. Der Greve Jacob spurgde det, kierde han det for vor Broder Kong Eric, og saa for Hertug Valdemar, og hans Broder, og Greve Hen-

 rich

Eric Menved Aar 1308.

rich af Holsten, og andre dem der den Lovet havde vedfanget paa Sommerstedhede. Da manede de og Kongen af Danmark og hans Brødre paa deres Tro, at de Mænd skulde udlades, og deres Have efter at fanges, og bedres hvad brødt var. Da kiendtes Kongen af Danmark ved, at det var ubilligen giort, og gav sit indeslukte Brev til Herr Tulli, og Laki Præst, og andre deres Companer, at de skulde udlade de Fangne, og give dem deres Have igien. I det samme som den Dag var tagen ved Hegnedsgaffvel paa den samme Time, da lovede Kongen af Danmark for sig, sine Brødre, og alle sine Mænd, og med hannem lovede tre Bisper og 20 Riddere, og gav Kongen sit aabne Brev, besiyrket med de Bispers Indsegle, og de Ridderes, der i samme Brev og Vissen var lovet, at de fornævnte Fanger skulde udlades og deres Have efterfanges, og at de skulde frelst komme til Svars for de to Konger, naar de sammen kommer. Imod alle disse Vissen da fortes Niels Jacobssøn til Kallundborg og Herman Plumog, at de skulde alle deres Liv miste, uden at de giorde Vissen med deres Frænder, at de skulde aldrig oss til Tieneste være, eller nogen vore Tienestemænd, og end dertil med da koste Niels Jacobssøn sig for 800 Mark Penge, og Herman sig for 100 Mark hvidt Sølv, og den Bonde Tolf var skattet paa 140 Mark, og dog kostet hannem vel 300 Mark, og den Skat optog Herr Tulli Ebbessøn, Laki Præst, og deres Companer; og Marcus Offessøn var skattet paa 60 Mark skaanske Penge; hvad deres var, det tog Herr Tulle Ebbessøn og hans Companer. Dette giordes alt inden den Fred der giort var ved Hegnesgaffvel. Efter det Hof var endt ved Hegnesgaffvel, og Kongen af Danmark sendte sine Breve til alle Landsting, at alt vor Mødernegods, og de Fordrevne af Danmark deres Mødernegods, skulde oplades dem, da opbod Kongen det

der

Eric Menved Aar 1308.

der han havde, og Junker Christoffer det der han havde, og hver Mand det han havde, og lode saa staade til Korn var torsket, og Indgield skulde optages, da røvede de atter Godset fra dem, og Indgield med alt det der de havde i Skaane og Siæland, Fyen eller Halland, saasom er Ormisloff, Grevens Gods i Siæland, det tog Kongen selv til sig; og Munkeholm Grevens Gods, det tog Greve Geert til sig; og Alt hvad andet der Greven tilhørte i Siæland, det tog somt Junker Christoffer og somt andre Kongens Mænd. I alle disse Dage der Tagen haver været, da haver Anders Tackessøn taget fra Herr Peder Jacobssøn alt det Gods, der han otte i et Kirkesogn, der heder Vedeloff. Siden i alle disse Sager haver Herr Niels Brock af Hylcke, røvet Herr Peder Jacobssøn alt det Gods der han otte i Nessom i Harsyssel i en By, heder Hengi, og alt det Gods der han aatte i Fyen, saa godt Gods, at det skylder hvert Aar 400 Mark Penge. End der foruden, da tog fornævnte Herr Niels Brock af Herre Peders Børns Moderne 16 Mark Korn og 20 Ma k Penge. Fremdeles var en Sone given vore Mænd paa Kongens Vegne i Danmark, at de skulde være fællig paa alle Øer, og ei paa Mænland komme, da sendte Hr. Torckild Magnussøn sine Svenne til Lessøe i Synesyssler, og der kom Peder Praam, og Palli Vogenssøn, og Lagi hans Broder, og finge alle hans Svenne, og en hans Frænde der af Vaaben var, het Jonas Tord, og førte hannem til Aalborg, og Jffver Bendssøn lod hannem slaae Halsen af i den Fællighed, og toge de i den samme Time Hr. Torckild Gods fra saa godt som 300 Mark. Siden bød Kongen Herre Karl Ackissøn og Hendze Slapermule, at ride i Hr. Torkilds Gods, og de toge saa godt Gods ud, som 40 Mark, for de Penge, der han kan vise, at Gielden var betalt for tre Vinter og Nue

Eric Menved Aar 1308.

sden. Inden den Dag der Tagen var ved Hindsgavl, da foer Hr. Niels Brock af Hylcki til, og tog Hr. Torkilds Søsterdatter uden hans Villie, der næste var Verie, og uden andre Frænders Villie, og giftede hende en Mand, og uden hendes egen Villie; og den der fik hende, hed Knud Friis, tog Hr. Torkilds Gods i Fyen, det da skyldte 100 Mark Penge, og han saalænge det ødte, at det skylder ei nu 1 Mark Korn. Siden tog Jonas Friis hannem af 1 halv Mark Korn i hans Gods, der heder Dokeness. Siden tog Joen Friis en god Ridder-Søn, der vor Tienestemand var, og fik hannem i sit eget Hus, saasom han red til hannem paa Fællighed at gieste, førte hannem til Tings, hængde hannem uden al Ret og Skiel. Fremdeles siden den Dag var tagen i Walgøe, da fik Hr. Peder Ebbesson Hr. Jacob Nielsson Blafods Svend, og skattede hannem paa hans høie Penge; og siden den Dag var tagen ved Fænskalff, og vi to Konger skulde der mødes ved Skielskør, da foer Hr. Peder Ebbesson til Hr. Jacobs Gaard hans tredie Gaard, og tog af alt deri var, saa det beløber sig ved 600 Mark Penge. Fremdeles haver Kaniker i Viborg holdt et Gods for Herre Jacob, der heder Kladckerop, det Kong Erich, denne Konges Fader, hannem gav og stadfæstede med hans aabne Brev det tilsyne er, og de Kaniker sige, at denne Konge der nu er, haver dennem det givet."

"Derimod indvendte Kong Erich al Skylden paa hans Faders Manddrabere, at de ikke holdt dennem fredeligen, men brugte stor Modvillie, saa de med deres Gierninger havde forbrudt tidt og ofte den 10 Aars Anstand og andre Handlinger, Kongerne var gangen imellem; der var intet giort imod Kongens af Norge Person; og overgav han nogle Artikler, hvorudinden Greve Jacob og nogen de andre fandtes brødige.

Dette

Erik Menved Aar 1308.

"Dette haver Grev Jacob giort og skrevet imod Kongen. Den 10 Aars Fred og Anstand, som blev giort til Sobo rig, blev kun holden paa andet Aar, da Kongen af Norge med en Krigshær faldt ind udi Danmark. Greve Jacob haver optaget aarligen Aar 400 Mark slaviske Lædings-Penge af Halland, Kongen tilhører. Han haver paalagt og besværet Benderne udi Halland, uden deres rette Pligt, 240 Pund Smør, udi Anstanden. Den samme Greve haver Anno 1300 afskattet Bønderne 800 Mark Skaanske. Midlertid men alle profugi eller Landsflygtige skulle nyde deres Gods, haver han havt 11 Gaarde og 4 Møller, tilhørte Svend Fiereboe, og deraf optaget Rente. Han haver fanget Ture Stagi, og hannem holdt han i Fængsel 17 Uger, maatte endda løse sig for 40 Mark. Han haver fanget Kield Baad paa Gotttestedting, for han appellerede til Kongen, at han besværede de hallandske Bender over deres Pligt. Arvid Kiørning haver lemlæst Biørn Tymber, saa han aldrig derefter kunde gaae paa hans Ben. Item, han haver berøvet Munkene i Mistorp 20 Gange, inden Freden, for at Kongen haver taget dem i sin Beskyttelse. Item Hr. Peder Jacobssøn fangede Oluff Mogenssøn og en hans Hofmænd inden Freden. Item han optog al Hr. Simon Rambs Indkomst inden Freden, af 14 Gaarde, brød Hus og Gaarden af med 6 Læster Rug. Af Hans Must 5 Pund Korn. Hr. Peder Egethesside hans Gods i Halland haver fornævnte Greve Jacob optaget udi mange Aar, beløber sig aarligen 50 Mark Skaansk. Knud Skrub blev slagen og fangen i sin egen Gaard, og hans Dreng Benene afhuggen ved Peder Jacobssøn. Peder Nielssøn Billeng fængslede og berøvede Knuds Broder i samme Gaard, han slog til med Peder Nydi og hans Qvinde i sin egen Gaard, og fangede hans Svenne; han tog alt Niels Kunis Gods

Eric Menved Aar 1308.

Gods i hans Gaard. Item fangede Hertug Christiern og hannem bersvet. Item skatted Eskild Frendesøn af 20 Mark. Biørn Tymber blev lemlast i hans Ben ved Arvid Kiørning. Item Peder Jacobssøn tog fra Nestved Borgere to Skibe og alt deres Gods; han beskattede alle Mand udi Halland, og vurde et hvad han giorde. Fornævnte Greve Jacob haver ogsaa taget i mange Aar hvis Penge som Svend Fiereboe skulde optage af sin Have; han skatted Lauritz Gudmanssøn af 20 Mark Skaanske. Turi Biscopssøn haver han bersvet hos Samsøe. Halmsted Borgere haver han taget tre deres Skibe og Gods fra. Niels Anderssøns Dreng haver han taget Gods udi Skind, Silke og Saien til 400 Mark, hos Fynshoved som tilhørte Hr. Anders. Samme Dreng mistede 100 Mark sit eget. Samme Andersis Dreng mistede ogsaa Gryder til 12 Mark hos Aarhus Kirkegaard. Item Arvid Knudssøn ihielslog Godmars Broder i sit eget Hus. Borgerne af Rostok have mistet, Johan Longe 60 Mark Slavisk; Lybke 50. Johan Bremer et Skib paa 55 Mark, Gods var derpaa til 90 Mark. Dette alt haver Greve Jacob og Hans taget udi Egholmhavn. Item Oluff Adserssøn og hans Broder paa Samsø; Gods for 402 Mark Sielandsk; dette tog Ture Biscopssøn, Mester Biørn og Anders Stissøn. Item Svend mistede hos Fynshoved et Skib, 120 Mark, Niels Skaaning mistede hos Tossing et Skib, taxeret for 60 Mark, Svend Dierff mistede et Skib, var værd 12 Mark. Adser mistede et Skib med Gods 100 Mark værd. Item Kongen af Norge haver brandskattet Kongens Bønder paa Tossing. Item Hr. Moens Langs Gods paa Tossing brændte han udi Freden. Hamund Lille haver han bersvet hans Gods i Roteness. Item Peder Tille sammesteds bersved sit Gods, og Bonden drukned han. Om det Gods

udi

Ad Nim svare vi saa til, at vor Herrefader forlænte det Marsk Stig, og derfor naar vor Fader døde, var den Forlehning ude. Om Anders Stigssøns Gods taget ved Hr. Niels Brock og Niels Anderssøn veed vi intet om, men ville skrive dem til, at de det igien give, uden de have der mærkelige Aarsager til". Jævnf. Claussens Snorro p. 817-25).

Eric Menved Aar 1308.

Om Sommeren i Julii og August lader det, at Kong Eric giorde Toget ind i Sverrige (Ericus Olai p. 189. Joh. Magni Histor. Sveon. lib. XX. cap. 18. p. 652. Lagerbring p. 53), og havde med sig Hertug Henric af Meklenborg, Hertug Valdemar af Slesvig, Hertug Eric af Langeland, Herr Nicolaus af Werle (endskiønt disse tydske Fyrster dog vel ei vare med forend 1309) og som det lader ogsaa sin Broder Hertug Christopher, hvorvel Hvitfeldt (p. 337) vist blander og forvexler Togene af 1307 og 1308, ja 1306 med hinanden, og vore egne gamle Kroniker (Lang. I. 126. 190. 257. II. 176. 528. III. 316. V. 627. VI. 221) ere alt for korte og uefterrettelige. Hvorom alting er, saa trængede den danske Hær ind til Liungby i Smaaland, hvor Hertug Eric standsede den med et udvalgt Folk og friske Tropper, hvorover atter en Stilstand blev indgaaet, som skulde vare halvanden Aar fra 1ste May 1308 til 8de September 1309; den 1ste May skulde synes at vise, at Stilstanden da blev sluttet, men da udstæddede Kong Eric et Diplom i Knardrup i Siæland. Stilstanden blev sluttet ved Berge Kirke i Smaaland, og blev da, efter Hvitfeldt (p. 99-100 i Qvartudgaven) forhandlet ved Hertug Christopher af Halland og Samsøe, Hertug Valdemar af Sønder-Jylland, Erich, Hertug af Langeland, og Henrich, Greve af Glicken, paa Kong Byrgis Vegne, imellem Kongen af Danmark og hans Anhang paa den ene, og de Hertuger af Sverrige paa den anden

Eric Menved Aar 1308.

Gods i hans Gaard. Item fangede Hertug Christiern og hannem berøvet. Item skatted Eskild Frendesøn af 20 Mark. Biørn Tymber blev lemlæst i hans Ben ved Arvid Kiørning. Item Peder Jacobssøn tog fra Nestved Borgere to Skibe og alt deres Gods; han beskattede alle Mand udi Halland, og vurde ei hvad han giorde. Fornævnte Greve Jacob haver ogsaa taget i mange Aar hvis Penge som Svend Fiereboe skulde optage af sin Have; han skatted Lauritz Gudmanssøn af 20 Mark Skaanske. Turi Biscopssøn haver han berøvet hos Samsøe. Halmsted Borgere haver han taget tre deres Skibe og Gods fra. Niels Anderssøns Dreng haver han taget Gods udi Skind, Silke og Saien til 400 Mark, hos Fynshoved som tilhørte Hr. Anders. Samme Dreng mistede 100 Mark sit eget. Samme Andersis Dreng mistede ogsaa Gryder til 12 Mark hos Aarhus Kirkegaard. Item Arvid Knudssøn ihielslog Godmars Broder i sit eget Hus. Borgerne af Rostok have mistet, Johan Longe 60 Mark Slavisk; Lybke 50. Johan Bremer et Skib paa 55 Mark, Gods var derpaa til 90 Mark. Dette alt haver Greve Jacob og Hans taget udi Egholmhavn. Item Oluff Adserssøn og hans Broder paa Samsø; Gods for 400 Mark Siælandsk; dette tog Ture Biscopssøn, Mester Biørn og Anders Stissøn. Item Svend mistede hos Fynshoved et Skib, 120 Mark, Niels Skaaning mistede hos Tossing et Skib, taxeret for 60 Mark, Svend Dierff mistede et Skib, var værd 12 Mark. Adser mistede et Skib med Gods 100 Mark værd. Item Kongen af Norge haver brandskattet Kongens Bønder paa Tossing. Item Hr. Moens Langs Gods paa Tossing brændte han udi Freden. Hamund Lille haver han berøvet hans Gods i Rotenes. Item Peder Tille sammesteds berøved sit Gods, og Bonden drukned han. Om det Gods

udi

Adl Nim svare vi saa til, at vor Herrefader forlænte det Marsk Stig, og derfor naar vor Fader døde, var den Forlehning ude. Om Anders Stigsøns Gods taget ved Hr. Niels Brock og Niels Andersson veed vi intet om, men ville skrive dem til, at de det igien give, uden de have der mærkelige Aarsager til". (Jevnf. Claussens Snorro p. 817-25).

Eric Menved Aar 1308.

Om Sommeren i Julii og August lader det, at Kong Eric giorde Toget ind i Sverrige (Ericus Olai p. 189. Joh. Magni Histor. Svean. lib. XX. cap. 18. p. 652. Lagerbring p. 53), og havde med sig Hertug Henric af Meklenborg, Hertug Valdemar af Slesvig, Hertug Eric af Langeland, Herr Nicolaus af Werle (endskiønt disse tydske Fyrster dog vel ei vare med forend 1309) og som det lader ogsaa sin Broder Hertug Christopher, hvorved Hvitfeldt (p. 337) vist blander og forvexler Togene af 1307 og 1308, ja 1306 med hinanden, og vore egne gamle Kroniker (Lang. I. 126. 190. 257. II. 176. 528. III. 316. V. 627. VI. 221) ere alt for korte og uefterrettelige. Hvorom alting er, saa trængede den danske Hær ind til Liungby i Smaaland, hvor Hertug Eric standsede den med et udvalgt Folk og friske Tropper, hvorover atter en Stilstand blev indgaaet, som skulde vare halvanden Aar fra 1ste May 1308 til 8de September 1309; den 1ste May skulde synes at vise, at Stilstanden da blev sluttet, men da udstæddede Kong Eric et Diplom i Knardrup i Sieland. Stilstanden blev sluttet ved Berge Kirke i Smaaland, og blev da, efter Hvitfeldt (p. 99-100 i Qvartudgaven) forhandlet ved Hertug Christopher af Halland og Samsøe, Hertug Valdemar af Sønder-Jylland, Erich, Hertug af Langeland, og Henrich, Greve af Glicken, paa Kong Byrgis Vegne, imellem Kongen af Danmark og hans Anhang paa den ene, og de Hertuger af Sverrige paa den anden Side.

Eric Menved Aar 1308.

nyde alt deres Gods over al Danmark, indtil St. Mikkelsdag udi tilkommende Aar; dog saa, at Hertug Christopher maa ingensteds drage, uden i hans Hertugdømme, uden Kongens Villie, Tilsagn, Forskrivning eller Løfte, at han desimidlertid intet skal skaffe hans værste; alle disse forbenævnte Herrer, Riddere og Svenne, skulle med os nyde en fri Fred og Anstand, indtil St. Mikkelsdag om et Aar for deres Personer og Gods. Hvis denne Fred nu giort ikke tækkes Hertug Christopher, skal vi betimen lade Kong Eric det vide."

Paa denne Tid verledes Skrifter imellem den danske og norske Konge, da den sidste forekastede den første (Hvitfeldt i Qvart p. 103. seqv.), at han ikke havdeholdet, hvis under dem fordagtinget og affkedet var, og fremlagde han denne Skrift, hvorudinden han udi adskillige Maade formente sig forfangen at være. Dette er vor første Bøn, der vi bedes, at hvad som inden disse Dage er brudt imod os og vore Mænd; siden vor Broder Kong Eric og vi fore først til Kiøbenhavn, og Herr Witzlav var hos, at det bedres med os, og det samme byde vi at giøre imod. Det første der os brødes ved, det var den Dag, der vor Broder Kong Eric vedtog for Aalborg, at vore Mænd skulde fredeligen fare i Jylland for Kong Eric af Danmark, og hans Mænd udi Mag for vore Mænd, og der loved for Bisp Niels i Vendsyssel, og Biskop Jonas i Aarhus, Herr David, der da var Kongens Drost, Herr Lauritz, Marskallen, Herr Aage Saxesøn, Herr Peder Nielssøn, Herr Jonas Anderssøn, og saa mange andre Riddere, at de vare alle 24, uden de to Bisper, da lod Herr David, Kongens Drost, fange Herr Svend Fris i Horsens, og disse Mænd med hannem, Jon Pallissøn og Joen Foet, og tog alle deres Have; og i den samme Time dræbte de en vor Tienestemand, der hed Truget Kali,

og

og det giorde Jonas Tingløs, og toge hans Heste og Have, og toge to Hors, med meget andet Tingest og gode Heste, der vore Tienestemænd tilhørte, Vaaben og andre Ting; og der vi dette spurgde, da sendte vi vore Breve til de Lovere, og mænede dem paa deres Troe, at de skulde udlade dem som fangne vare, og bedre det som brødt var, og det giorde de ei some. Derefter kom vi til Svinnesund, og der kom imod os Biskop Giesiko i Fyen, og Herr Eric af Langeland, Drost David, og mange andre Riddere, der for den Dag havde lovet og mandde Kong Eric vor Broder og de Lovere, at de skulde udlade de Fanger, og bedre det brødt var, og bed vi to Brødre vort Raad til Bedring med fuld Vissen, om vore Mænds Brøde kunde findes nogensted, og det maatte os ikke skee; men de førte de Fangne til Kongen af Danmark, og han lod dem forderve alle, Herr Svend, Jon Pallisson, og Jon Foet, med haard Død, saasom alle Lande kiendt er nok. Nu bedes vi os Ret at giøres, og deres Frender og den hellige Kirke, fordi de vorde ei dræbte i Orlov, men i ret Fællighed og Rettedag. Fremdeles, der vor Frende Hertug Valdemar var sendt op ad Sommerstedhede, da vare somme vore Mænd derhos, og var saa dagtinget med Kongen af Danmark, at alle vore Mænd og Underdaner, baade Danske og Norske, skulde fællig være, inden Danmark og uden; for Kongen af Danmark og hans Mænd og Underdaner og alle hans Hielpere, og vi og vore Mænd skulde fællig komme til Tals med Kongen af Danmark i Medelfar, paa Vor Frue Dag siermer der næst efter var, og hvem der han kunde ei forvinde paa den Dag, for hvilke haande Sager han dem gav, den skulde sit Gods nyde, og have hans Venskab, og skulde være en fuld Fred, og der loved Kongen af Danmark for, og gav hans aabne Brev derpaa, og der lovede med ham paa Sommersted et halv hundrede Rid-

Erik Menved Aar 1308.

Eric Menved Aar 1308.

Riddere, og i Medelfart paa den Dagtingning der loved for et halv hundrede Svenne, at det skulde holdes. Inden den Dag da kom vor Mand Herr Aage Racki og andre gode Mænd med ham til Viborg, trøstende paa den Fællighed og Fred, og der kom Bymændene over ham, og giörde ham saa Saar, at han blev der død af, og dræbte fire Mænd, der med ham vare i samme Stund, og førte dem i Heden Jord, der som pleier at jordes Tyve og Brødesmænd, og de finge hans Broder Henrich Adserssøn, og sex Svenne af Vapen med ham, og giorde menige Mænd saare, baade Præster og Legmænd, og andre mange, og toge alt deres Ting fra dem; og en Svend af Vapen var saa pint i Fængsel, at han døde deraf, og siden førte de hannem paa Marken, og jordede hannem med de andre; og de andre fem der levende vare, førte de til Kongen af Danmark, og han skattede dem paa det høieste, der de maatte læste, og ingen fik Bedring for sin Brek, ei for de døde Mænd var fastet, eller Kirken nogen Hæder giort, og ei de deres Værd vunde, eller Fangerne fik nogen Bedring, dog at det var inden Fred giort. Fremdeles, men den Dagtingning stod ved Medelfar, og alle Mand skulle Fred have, paa den Loven som før er sagt, da foer Kongens Mænd af Danmark Herr Tulli Ebbessøn og hans Frænder, og mange, (Maag?) og Herr Lali Præst med hans Sønner, og rede til Aas Kloster i Halland, og sendte der Bud til Niels Jacobssøn, Grevens Foged, at han skulde komme til dem, paa den Fællighed der imellem de to Konger var giort, og tale ved dem, og de fornævnte Mænd giorde hannem end mere Vissen ved dem selve, at de sendte hannem deres aabne Brev, at de leidede hannem, og de Mænd der med hannem komme, da red Niels Jacobssøn med faa Companer til dem, trøstendes baade paa den Fællighed der imellem disse Konger var giort, og paa den Vissen der de hannem

giorde,

Eric Menved Aar 1308.

giorde, baade med aabne Brev og andre Visser, som endnu er tilsyne og ei maatte nydet, og red til en Aae der heder Visk, jevne en Munkegaard, der heder Ider Aas, og sendte Bud til dem, og lod spørge dem ad, hvad de vilde heller fare til hannem, eller han ind til dem, da bade de hannem fare ind til dennem paa ret Troe og Fællighed, og foer han ind uden al Vaaben og disse Mænd med hannem, som vare Tord Labissøn, Herman Pumog, Marcus Offessøn, disse vare af Vaaben, og to Skytter, Peder og Tilemand, og en Bonde, og deres Svenne med dem, saa at de vare alle 13. Og som Herr Niels Jacobssøn sad og talede med Herr Tulli Ebbessøn og hans Broder Herr Acki Raffn, og drukke af Niels Jacobssøns Legle, saa sendte Herr Tulli sine Companer bort, saasom var Herr Acki Ebbessøn, Lali Præst, og mange andre Companer, der væbnede holdt derhos; saasom de sad og talede med Herr Tulli, kom de rendende, og Herr Tulli og de andre sammen fangede dem inden den Tro og Fællighed, og i den samme Stund halshuggede de to Skytter og en arm Bonde; fire Hyrdedrenge, og de andre Fanger sendte de til Lali Præst's Hus, uden Niels Jacobssøn og Herman Pumog, dem rende de for Hunehals Hus med, og mente med dem at fange Huset med Svig, fordi at Niels var der Foged paa; og der de maatte ei fange Huset, da tog de en god Hest der hørte Herr Stig Nielssøn til, og nogen Svenne, og rede saa op i Herreden, og finge en Bonde, var Grevens Foged, der hed Tolff, i hans egen Gaard, og skiffled alt hans Gods, og førte hannem bort med dem; dette skede alt i den Fred der lovet var paa Sommerstedhede, og imedens den Dagtingning var ved Hegnedsgaffvel. Der Greve Jacob spurgde det, kierde han det for vor Broder Kong Eric, og saa for Hertug Valdemar, og hans Broder, og Greve Hen-

 rich

Eric Menved Aar 1308.

rich af Holsten, og andre dem der den Lovet havde vedfanget paa Sommerstedhede. Da manede de og Kongen af Danmark og hans Brødre paa deres Tro, at de Mænd skulde udlades, og deres Have efter at fanges, og bedres hvad brødt var. Da kiendtes Kongen af Danmark ved, at det var ubilligen giort, og gav sit indeslukte Brev til Herr Tulli, og Laki Præst, og andre deres Companer, at de skulde udlade de Fangne, og give dem deres Have igien. I det samme som den Dag var tagen ved Hegnedsgaffvel paa den samme Time, da lovede Kongen af Danmark for sig, sine Brødre, og alle sine Mænd, og med hannem lovede tre Bisper og 20 Riddere, og gav Kongen sit aabne Brev, beskyrket med de Bispers Indsegle, og de Ridderes, der i samme Brev og Vissen var lovet, at de fornævnte Fanger skulde udlades og deres Have efter fanges, og at de skulde frelst komme til Svars for de to Konger, naar de sammen kommer. Imod alle disse Vissen da førtes Niels Jacobssøn til Kallundborg og Herman Plumog, at de skulde alle deres Liv miste, uden at de giorde Vissen med deres Frænder, at de skulde aldrig os til Tieneste være, eller nogen vore Tienestemænd, og end dertil med da løste Niels Jacobssøn sig for 800 Mark Penge, og Herman sig for 100 Mark hvidt Sølv, og den Bonde Tokf var skattet paa 140 Mark, og dog kostet hannem vel 300 Mark, og den Skat optog Herr Tulli Ebbessøn, Laki Præst, og deres Companer; og Marcus Offessøn var skattet paa 60 Mark skaanske Penge; hvad deres var, det tog Herr Tulle Ebbessøn og hans Companer. Dette giordes alt inden den Fred der giort var ved Hegnesgaffvel. Efter det Hof var endt ved Hegnesgaffvel, og Kongen af Danmark sendte sine Breve til alle Landsting, at alt vor Mødernegods, og de Fordrevne af Danmark deres Mødernegods, skulde oplades dem, da oplød Kongen det

der

der han havde, og Junker Christoffer det der han havde, og hver Mand det han havde, og lode saa staande til Korn var torsket, og Indgield skulde optages, da røvede de atter Godset fra dem, og Indgield med alt det der de havde i Skaane og Sieland, Fyen eller Halland, saasom er Ormisloff, Grevens Gods i Sieland, det tog Kongen selv til sig; og Munkeholm Grevens Gods, det tog Greve Geert til sig; og Alt hvad andet der Greven tilhørte i Sieland, det tog somt Junker Christoffer og somt andre Kongens Mænd. I alle disse Dage der Tagen haver været, da haver Anders Tackesson taget fra Herr Peder Jacobsson alt det Gods, der han otte i et Kirkesogn, der heder Vedeloff. Siden i alle disse Sager haver Herr Niels Brock af Hylcke, røvet Herr Peder Jacobsson alt det Gods der han otte i Nessom i Harsyssel i en By, heder Hengi, og alt det Gods der han aatte i Fyen, saa godt Gods, at det skylder hvert Aar 400 Mark Penge. End der foruden, da tog fornævnte Herr Niels Brock af Herre Peders Børns Moderne 16 Mark Korn og 20 Ma k Penge. Fremdeles var en Sone given vore Mænd paa Kongens Vegne i Danmark, at de skulde være fællig paa alle Øer, og ei paa Mænland komme, da sendte Hr. Torckild Magnusson sine Svenne til Lessøe i Synesysler, og der kom Peder Praam, og Palli Vogensson, og Lagi hans Broder, og finge alle hans Svenne, og en hans Frænde der af Vaaben var, hed Jonas Tord, og førte hannem til Aalborg, og Jffver Bendsson lod hannem slaae Halsen af i den Fællighed, og toge de i den samme Time Hr. Torckild Gods fra saa godt som 300 Mark. Siden bød Kongen Herre Karl Ackisson og Hendze Slapermule, at ride i Hr. Torkilds Gods; og de toge saa godt Gods ud, som 40 Mark, for de Penge, der han kan vise, at Gælden var betalt for tre Vinter og tive siden.

Eric Menved Aar 1308.

Eric Menved Aar 1308.

siden. Inden den Dag der Tagen var ved Hindsgaffuel, da foer Hr. Niels Brock af Hylcki til, og tog Hr. Torkilds Søsterdatter uden hans Villie, der næste var Verie, og uden andre Frænders Villie, og giftede hende en Mand, og uden hendes egen Villie; og den der fik hende, hed Knud Friis, tog Hr. Torkilds Gods i Fyen, det da skyldte 100 Mark Penge, og han saalænge det øde, at det skylder ei nu 1 Mark Korn. Siden tog Jonas Friis hannem af 1 halv Mark Korn i hans Gods, der heder Dokeness. Siden tog Joen Friis en god Ridder-Søn, der vor Tienestemand var, og fik hannem i sit eget Hus, saasom han red til hannem paa Fællighed at gieste, førte hannem til Tings, hængde hannem uden al Ret og Skiel. Fremdeles siden den Dag var tagen i Balgøe, da fik Hr. Peder Ebbessøn Hr. Jacob Nielssøn Blafods Svend, og skattede hannem paa hans høie Penge; og siden den Dag var tagen ved Fænskalff, og vi to Konger skulde det mødes ved Skielskør, da foer Hr. Peder Ebbessøn til Hr. Jacobs Gaard hans tredie Gaard, og tog af alt deri var, saa det beløber sig ved 600 Mark Penge. Fremdeles haver Kaniker i Viborg holdt et Gods for Herre Jacob, der heder Kladckerop, det Kong Erich, denne Konges Fader, hannem gav og skiødte med hans aabne Brev det tilsyne er, og de Kaniker sige, at denne Konge der nu er, haver dennem det givet."

"Derimod indvendte Kong Erich al Skylden paa hans Faders Manddrabere, at de ikke holdt dennem fredeligen, men brugte stor Modvillie, saa de med deres Gierninger havde forbrudt tidt og ofte den 10 Aars Anstand og andre Handlinger, Kongerne var gangen imellem; der var intet giort imod Kongens af Norge Person; og overgav han nogle Artikler, hvorudinden Greve Jacob og nogen de andre fandtes brødige.

Dette

"Dette haver Grev Jacob giort og skrevet imod Kongen. Den 10 Aars Fred og Anstand, som blev giort til Søborrig, blev kun holden paa andet Aar, da Kongen af Norge med en Krigshær faldt ind udi Danmark. Greve Jacob haver optaget aarligen Aar 400 Mark slaviske Lædings-Penge af Halland, Kongen tilhører. Han haver paalagt og besværet Benderne udi Halland, uden deres rette Pligt, 240 Pund Smør, udi Anstanden. Den samme Greve haver Anno 1300 afskattet Benderne 800 Mark Skaanske. Midlertid men alle profugi eller Landsflygtige skulle nyde deres Gods, haver han havt 11 Gaarde og 4 Møller, tilhørte Svend Fiereboe, og deraf optaget Rente. Han haver fanget Ture Stagi, og hannem holdt han i Fængsel 17 Uger, maatte endda løse sig for 40 Mark. Han haver fanget Niels Baad paa Gottestedting, for han appellerede til Kongen, at han besværede de hallandske Bender over deres Pligt. Arvid Biørning haver lemlæst Biørn Tymber, saa han aldrig derefter kunde gaae paa hans Ben. Item, han haver berøvet Munkene i Mistorp 20 Gange, inden Freden, for at Kongen haver taget dem i sin Beskyttelse. Item Hr. Peder Jacobssøn fangede Oluff Mogenssøn og en hans Hofmænd inden Freden. Item han optog al Hr. Simon Rambs Indkomst inden Freden, af 14 Gaarde, brød Hus og Gaarden af med 6 Læster Rug. Af Hans Must 5 Pund Korn. Hr. Peder Egethesides hans Gods i Halland haver fornævnte Greve Jacob optaget udi mange Aar, beløber sig aarligen 50 Mark Skaansk. Knud Skrub blev slagen og fangen i sin egen Gaard, og hans Dreng Benene afhuggen ved Peder Jacobssøn. Peder Nielssøn Billeng fængslede og berøvede Knuds Broder i samme Gaard, han slog til med Peder Nydi og hans Qvinde i sin egen Gaard, og fangede hans Svenne; han tog alt Niels Runis Gods

Eric Menved Aar 1308.

Eric Menved Aar 1308.

Gods i hans Gaard. Item fangede Hertug Christiern og hannem berøvet. Item skatted Eskild Frendesøn af 20 Mark. Biørn Tymber blev lemlæst i hans Been ved Arvid Kiørning. Item Peder Jacobssøn tog fra Nestved Borgere to Skibe og alt deres Gods; han beskattede alle Mand udi Halland, og vurde ei hvad han giorde. Fornævnte Greve Jacob haver ogsaa taget i mange Aar hvis Penge som Svend Fiereboe skulde optage af sin Have; han skatted Lauritz Gudmanssøn af 20 Mark Skaanske. Turi Biscopssøn haver han berøvet hos Samsøe. Halmsted Borgere haver han taget tre deres Skibe og Gods fra. Niels Anderssøns Dreng haver han taget Gods udi Skind, Silke og Saien til 400 Mark, hos Fynshoved som tilhørte Hr. Anders. Samme Dreng mistede 100 Mark sit eget. Samme Andersis Dreng mistede ogsaa Gryder til 12 Mark hos Aarhus Kirkegaard. Item Arvid Knudssøn ihielslog Godmars Broder i sit eget Hus. Borgerne af Rostok have mistet, Johan Longe 60 Mark Slavisk; Lybke 50. Johan Bremer et Skib paa 55 Mark, Gods var derpaa til 90 Mark. Dette alt haver Greve Jacob og Hans taget udi Egholmhavn. Item Oluff Adserssøn og hans Broder paa Samsø; Gods for 400 Mark Siælandsk; dette tog Ture Biscopssøn, Mester Biørn og Anders Stissøn. Item Svend mistede hos Fynshoved et Skib, 120 Mark, Niels Skaaning mistede hos Tossing et Skib, taxeret for 60 Mark, Svend Dierff mistede et Skib, var værd 12 Mark. Adser mistede et Skib med Gods 100 Mark værd. Item Kongen af Norge haver brandskattet Kongens Bønder paa Tossing. Item Hr. Moens Langs Gods paa Tossing brændte han udi Freden. Hamund Lille haver han berøvet hans Gods i Roteness. Item Peder Tille sammesteds berøved sit Gods, og Bonden drukned han. Om det Gods

udi

udi Riim svare vi saa til, at vor Herrefader forlæute det Marsk Stig, og derfor naar vor Fader døde, var den Forfølgning ude. Om Anders Stigsøns Gods taget ved Hr. Niels Brock og Niels Andersson veed vi intet om, men ville skrive dem til, at de det igien give, uden de have der mærkelige Aarsager til". (Jævnf. Claussens Snorro p. 817-25).

Erik Menved Aar 1308.

Om Sommeren i Julii og August lader det, at Kong Eric giorde Toget ind i Sverrige (Ericus Olai p. 189. Joh. Magni Histor. Sveon. lib. XX. cap. 18. p. 652. Lagerbring p. 53), og havde med sig Hertug Henric af Meklenborg, Hertug Valdemar af Slesvig, Hertug Eric af Langeland, Herr Nicolaus af Werle (endskiønt disse tydske Fyrster dog vel ei vare med førend 1309) og som det lader ogsaa sin Broder Hertug Christopher, hvorvel Hvitfeldt (p. 337) vist blander og forvexler Togene af 1307 og 1308, ja 1306 med hinanden, og vore egne gamle Kroniker (Lang. I. 126. 190. 257. II. 176. 528. III. 316. V. 627. VI. 221) ere alt for korte og uefterrettelige. Hvorom alting er, saa trængede den danske Hær ind til Liungby i Smaaland, hvor Hertug Eric standsede den med et udvalgt Folk og friske Tropper, hvorover atter en Stilstand blev indgaaet, som skulde vare halvanden Aar fra 1ste May 1308 til 8de September 1309; den 1ste May skulde synes at vise, at Stilstanden da blev sluttet, men da udstæddede Kong Eric et Diplom i Knardrup i Sieland. Stilstanden blev sluttet ved Berge Kirke i Smaaland, og blev da, efter Hvitfeldt (p. 99-100 i Qvartudgaven) forhandlet ved Hertug Christopher af Halland og Samsøe, Hertug Valdemar af Sønder-Jylland, Erich, Hertug af Langeland, og Henrich, Greve af Glicken, paa Kong Byrgis Vegne, imellem Kongen af Danmark og hans Anhang paa den ene, og de Hertuger af Sverrige paa den anden Side.

Eric Menved Aar 1308.

Side. Først, at fra den Dag til Vor Frues Fødsel, Aar 1309 skal der være imellem Kong Byrge af Sverrige, og dem deres Mænd og Anhang, og imellem forbenævnte Hertuger af Sverrig dem deres Mænd og Anhang paa den anden Side, undertagendes de Undflyede af Danmark for hans Faders Død, da skal der være en stadig Fred dem imellem; Indbyggerne og Kiøbmænd i begge Riger maa besøge hverandre, handle og vandle med hverandre; Adelen i begge Riger maa nyde deres Gods, undertagen de Undvigte; hvis det synes Kongen af Norge, da maa hans Mænd ligeledes nyde her i Riget deres Gods, handle og vandle, undertagendes hans Herrefaders Manddrabere og deres Anhang, dog hvad Breve Kongen af Norge og hannem er imellem gangne, hermed uforkrænket; hvad Misforstand som er kommen under os om den Dagtingning, som er holden til Orckneslunge, af os paa Kongens af Sverriges Vegne paa den ene, og Hertugerne paa den anden Side, da ville vi og Kongen af Sverrige indgive den Sag paa et Arbitrium, at sige og kiende om, udi Venlighed eller til Rette, fiortende Dag efter Vor Frues Himmelfart Anno 1309. Hvem Hertugerne derimod ville tage, skal staae til dennem. Kong Erich vil møde til Orckne[illegible]ng, de til Marckerud, Arbitri skulle møde til Esringe Beck, fiorten Dage efter Vor Frues Himmelfart Aar 1309, at tale og handle om den Misforstand. Vi undtager udi denne Anstand alle vore Venner, ligesom de vare benævnte; alle Fanger skal nyde samme Anstand, de svenske Gisselmænd skulde midlertid blive hos os".

Imidlertid havde de svenske Hertuger sluttet første Søndag i Fasten udi Nykiøbing en Forening med deres Broder Kong Birger, som siden blev den 26de Marts stadfæstet paa Rigsdagen i Ørebro (Lagerbring III. 55-56), hvorved Kongen kom i Frihed,

Fred, at Had og Strid skulde nedlægges, alt hvad han endnu besad; nemlig Finland, Borkholm og Viborg, skulde han aftræde, og beholde af Riget, hvad hans Brødre vilde unde ham; Kongen bekræftede dette med Ed, og Kongerne af Danmark og Norge, Greverne af Holsten, Henrik af Meklenborg, samt Hærmesteren af Lifland, skulde anmodes om at gaae i Borgen herfor. Herr Svantopolk (Kong Valdemar den 2dens Sønnesøn) med mange andre Riddere lovede at dette skulde holdes. Rimeligen har Kong Eric intet ret vidst herom eller han har anseet det for et tvunget Forlig; ligesom de forenede Magter have i vore Dage anseet den franske Kong Ludvig den 16des Erkiendelse af den franske Constitution. Men uagtet dette Forlig, troede Kong Birger ei Freden; men begav sig først til Wisby og derefter til Danmark, hvor han blev underholdt af Kong Eric. (Lagerbring p. 59. Lang. I. 257. 297. 393).

Eric Menved Aar 1308.

Kong Hakon og Hertug Eric mødtes sammen paa Munkholmen, ei langt fra Kongshelle, hvor den første fordrede forgieves sine Fæstninger tilbage, og derover blev saa vred, at han besluttede, om Hertugen begav sig ind i Fæstningen, at beleire ham der; men han blev underrettet om Kongens Forsæt, og drog derfor bort en anden Vei, læggende en god Besætning i By og Slot, under Anførsel af en vis Ficke. Kongen beleirede derpaa Kongshelle med sin Flode forgieves i 5 Uger, og anlagde tilsidst, efter Grev Jacobs Raad, derimod, paa en Klippe paa Holmen, Bahus-Slot, det er: det høie Slot, som dog kuns først var af Træ, og blev Grev Jacob Høvding der. Men da Vinteren kom og Isen havde lagt Bro overalt, brød Hertug Eric ind i Norge, brandskattede vidt og bredt, brændte og plyndrede lige til Oslo, hvor

han

Eric Menved Aar 1308.

han uden Modstand drog ind, lod sin Hær underholde af Indvaanerne, og beleirede det hosliggende Slot Agershuus; dog over 3000 Nordmænd, især fra Siden, hvorved maaskee Indvaanerne fra Sokanterne og Fiordene omkring Oslo forstaaes, kom til Undsætning. Ved Oslo Bro kom det ved Juletider til en Fægtning, hvori faldt nogle og 30 Nordmænd og adskillige bleve fangne; men hvor mange Svenske der faldt, er ubekiendt. Med anseligt Bytte drog derpaa den svenske Hertug tilbage. De Norske faldt derpaa i tvende Afdelinger ind i Dals-Land, hvor de føre frem ligesom de Svenske i Norge, og kom den ene Trop under Anførsel af Ivar Ivarsen uskadt tilbage, hvorimod den anden, som anførtes af Holger, eller maaskee Halvor, Baat, blev adsprædet af den svenske Hovedsmand paa Dalaborg. (Lagerbring III. 63-64. Clausens Snorro 830. Torfæus IV. 423. Joh. Magni lib. XX. cap. XIX. p. 653.)

Men nu at komme til de Danske igien, saa brændte Hertug Christopher paa Hiemmarschen af Sverrige nogle Landsbyer af, hvorover de svenske Hertuger beklagede sig, at dette var giort imod Anstanden, og derfor tog Kongen hans Broder ei vel imod ham, og maaskee (hvilket synes at vise, at Kong Eric ei har været med, og derfor kan Stilstanden gierne været sluttet den 2den May, og Kongen den 2den May været i Siælland), at han havde faaet at vide hans hemmelige Forbund med de Svenske; korteligen: Kongen blev saa vred, at han tog endog Sønder-Halland fra ham, hvorover Hertugen begav sig til Sverrige og forblev der lang Tid hos sine Svogre.

Kongen gav ham, (efter Hvitfelt i Qvart p. 1012) disse Beskyldninger" at siden han haver fanget Hertugdommet i Halland, haver han lokket hans Mænd til sig, og holder dem endnu imod Kongens Villie.

Item,

Eric Menved Aar 1308.

Item, han holder dem som haver fortørnet Kongen, imod sit Løfte, som Herr Thoer.

Han haver giort et med Kongen af Norge og Hertugerne af Sverrig, Rigens Uvenner.

Item, han haver ikke agtet, hvis Appellatz til os skede med Herr Lolli, og andre som ere straffede, og deres Gods optaget.

Item, at vore og Lunde Kirkes Bønder i Halland ikke maa nyde deres gamle Frihed, og Lunde Kirke maa ikke raade for sit Gods, som hun haver giort af Arrild.

Jo større Forhaabning vi have havt om ham, jo mindre Troskab vi og vore have befundet.

Item, siden den Tid han med os giorde Anstand med Hertugerne af Sverrig, paa hans Hiemreise haver han brændt Byer, og giort vort Løfte til intet.

Der vi kom udi Halland fra Thoget, er vores berøvet deres Heste og anden Del.

Item, at vi skulde ihielslaaes eller fanges ved hans Raad og Hielp.

Item, at han haver forhadet alle de vi elsket, og tvert derimod.

Udi Vordingborg Kirke, paa en Handel, som vi have ham mistænkt udi, er bleven saa forhandlet, at Hertug Christopher soer, at om det kunde befindes, at han haver handlet og staaet efter Kongens Fængsel og Død, da skulde han aldrig blive Konge, og alt hans Gods skulde være forfalden Kronen, og han at blive fredløs af Riget til evig Tid. Men efterdi Hertug Christopher af almindeligt Rygte er i Sandhed mistænkt sligt at have havt i Sinde, saa bør han efter dansk Lov og ved Ed at værge sig. Haver han nogen Beskyldning til Kongen, da skal han lade det indkomme

Eric Menved Aar 1308.

me for Prælater og Rigens Raad, der skal ham skee Retz men om han vil begynde en Krig, da skal han have forbrudt sit Gods og aldrig blive Konge".

Hertug Christopher lod (Hvitfelt p. 102-3) et aabent Brev udgaae til Sielandfars Landsting, derudi takker han menige Mand for det Gode de ham hertil haver beviist, vil det med al Gode forskylde, forbedendes dem, om han nogen dem noget haver giort imod; han beklager ogsaa for dem, at han skal være kommen udi hans Herre Broders Ugunst, formedelst nogen Ugunstige deres Forførelse; han taget Gud til Vidnesbyrd, han aldrig haver tragtet efter andet end hans Broders Forhøielse, vil og lade sit Liv udi hans Tieneste; haver nu tre Gange havt sit Bud hos Kongen, at han sikker maatte komme til ham, at giøre sin Undskyldning, og at lide om han er skyldig. Først haver han sendt til Tornborg til ham, hvor Parlamentet for stakket er holden; siden havet han sendt Tyge Ebbessøn til ham til Søborg, og siden atter sin Capellan til Søborg; kan ingen Leide faae, han tør ikke møde uden Leide; thi en af Kongens Raad, som nu er i Sverrig med hans Krigsmagt, offentlig haver sagt, at han vilde fange ham eller ihielslaae udi hans Hærd og Ledingsfærd, hvor han havde forhaabendes Sikkerhed, derfor tør han ikke komme; han beder derfore, at de ikke vilde undfalde ham, men hos hans Herre Broder forhandle, han maa faae Leide, komme tilstede, og lide Retten, og giøre sin Undskyldning, og at de vilde fordre, at Parlamentet maatte blive holden. Han begierer og deres Bistand, han vil igien staae og gaae med dem; han besværer sig og, at Kongen fordrer hans egen Tienere fra ham, om de ikke forlode ham, at skulde straffes, hvilke hans Tienere han meente at have fri, efterat han udi egen Person med hans Tienere, Liv og Gods er forpligt at tiene Kongen".

Eric Menved Aar 1308.

Man seer af dette Brev Christophers Falskhed, at han tor fæedige ei at have tragtet efter andet end sin Broders Ophøielse, da han dog havde indgaaet hemmeligt Forbund med de svenske Hertuger.

Paa St. Hansdag den 24de Junii, udentvivl i Roskilde, dog den lybske Krønike hos Gerdes (p. 37) siger i Nykiøbing, blev den saxiske Hertug Albert giort til Ridder af Kong Eric. (Continuat. Alb. Stad. p. 48). Selsomt nok, at han blev det saa seent. Derpaa døde han den 1ste November, og blev begravet i Ratzeborg. (conf. Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 241).

Den holstenske Grev Adolf af Segeberg, med Tilnavn Pomer, fordi han havde en pomersk Prindsesse og paa sin Hustrues Vegne giorde Paastand derpaa, døde uden Arvinger; en fredelig og god Mand. (Continuat. Alb. Stad. 51. Christiani Gesch. von Schlesw. u. Holst. III. p. 85. Chron. Lub. ap. Gerdesium p. 37).

Efter den saxiske Hertug Alberts Død begyndte Strateurserierne igien, og Røver-Slottet Linau steg op af sin Aske; dog reiste de lybske Kiøbmænd med mere Sikkerhed, end de andre. Byen Bremen forligte sig igien, især med Byerne Lybek, Wismar, Rostok, Stralsund og Gripsvalde ved tvende af sine Raadmænd, og lovede at staae dem bi med 50 Mand, og Hamburg med 100, for at hindre Fiendtligheder paa Elven, og om nogen af deres Kiøbmænd handlede paa forbudne Stæder, saa skulde han miste Liv og Gods. De skulde og holde alle dem skadesløs som havde lidt ved de Engelske i Norge og i Flanderen, førend de bleve udstødte af Hansens Frihed, og handlede de herimod, saa skulde de eller deres Efterkommere have tabt alle samtlige Kiøbmænds-Privilegier. (Willebrandts Hans. Chron. 2ter Abtheil. p. 21-22. Ej. Vorbereit. p. 19. jævnf. Sartorius I. 453.) Da

Eric Menved Aar 1308.

Da den ny bremiske Erkebisp Johan Grand ankom til Buxtehude, og opholdt sig der i Klosteret, blev han derfra fort til Bremen af Kleresiet, Ronnerne og Adelen, hvorfra han drog om i Landet og kom til Stade, hvor Provsten Ludvig og Kleresiet i Hamborg dog nægtede ham Lydighed og at give ham noget, fordi Bremerne havde ei forlangt deres Tilladelse til den frivillige Gave, som de havde bevilget ham; og da han derfor bandsatte dem, skiode de sig ind under Paven, og herved fornyedes de gamle Stridigheder mellem Kapitlerne i Bremen og Hamborg, som vedvarede i nogle Aar. (Lang. VI. 268. Staphorst Hamburg. Kirchengesch. II. p. 564. Crantzii Metropolis lib. VIII. cap. 56).

De brandenborgske Marggrever Herman og hans Farbroder Otto med Pilen forbunde sig med Greverne af Zwerin, Fyrst Wizlav af Rygen, Grev Nicolaus af Wittenborg, imod Herrerne af Werle, og droge Marggreverne frem med 4000 jernklædte Heste, foruden Bueskyttere og andre lette Tropper, plyndrede Landet lige til Elda Flod, hvor de byggede et fast Kastel; men da døde Marggrev Herman, og Greven af Wittenborg blev fanget i et Slag, og kort efter blev den 6te October giort Fred ved Mægling af Greve Henric af Meklenburg, hvorpaa Marggrev Otto døde, og havde sin Brodersøn Valdemar til Efterfølger. (Contin. Alb. Stad. p. 50-51. Chemnitz ap. Gerdesium p. 109 og 114. Franks Meklenburg lib. V. p. 194. Rudlofs Meklenb. Gesch. II. p. 200).

Den 1 May blev Keiser Albert myrdet, ei langt fra Schafhausen, af sin Brodersøn Hertug Johan og nogle Adelsmænd, fordi han forholdt den første hans Land Schwaben; hvorpaa Henric, Greve af Luxemburg, blev i November udvalgt til Keiser. (Muratori Gesch. von Italien VIII. p. 285).

Dersom Kordherrerne i Preussen havde anvendt mange Penge paa at befrie Danzig for Brandenborgerne, og ei kunde faae dem betalte, saa satte de sig i Besiddelse af den. (Gralath Gesch. Danzigs I. 64. 65). | Erke Menneth Aar 1308.

Imellem den tydske Orden i Liefland paa den ene og Erkebispen af Riga, Domkapitlet, Byen Riga og Bispen af Oesel paa den anden vare mange Stridigheder, som bleve forte ved det pavelige Hof. (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 371-72).

Fra Poitiers den 5te Februarii (Bzovii Annal. ad ann. 1308. col. 107. No. VII.) tillod Paven den norske Konge, efter hans Regiering, for hans Gudsfrygts og Hengivenheds Skyld til det apostoliske Sæde, at Provsten ved Apostlernes Kapel i Bergen maatte forestaae alle de 14 kongelige Kapeller, som han selv, Fader og Farfader, havde stiftet. Ved Bulle til alle Troende gav han 100 Dages Aflad til alle dem, som besøgte bemeldte Kirker. Ved Bulle til Bisperne i Oslo og Bergen eftergav han, efter Kongens Begiering, 60 Klerker, og deriblant 10 fødte af Præster, deres Herkomsts Pletter; og ved en Bulle til Kongen gav han hans Magister (Capellarum) Magt at ansætte Geistlige ved Kapellerne, naar de kun vare duelige, endskiønt de vare af andre Stigter. Alle disse Buller ere af samme Dag og Sted, og meddeelte af Marini.

Udi Bergen den 20de Marts gav Kong Hakon og de svenske Hertuger Eric og Valdemar et Leidebrev til alle de Prælater og Riddere, som vilde komme til Vigen den 28de May paa den danske Kong Erics og Broders Christophers Vegne, og underhandle om Junker Nicolaus, og skulde Leidet vare i 20 Dage efter Underhandlingen. Kongens og Hertugernes Segl, samt Bispen

Erik Menved Aar 1308.

Sveil af Bergens og de Hirdmænds Eric Magnussøns, Biarn Erlingsens af Bierkø, Snare Asladsøns blive forhængte (Torfæi Analecta p. 97-98).

Udi Augvaldsnæs stadfæstede Kong Hakon Kanikerne i Nidaros alle de Friheder, som hans Fader og Farfader havde givet dem. (Mst. Barthol. VIII. 263). Den 22de August udi Oslo stadfæstede han Byen Stralsund alle dens Privilegier, som den havde ansøgt ved sine Sendebud de Herrer Tidemann af Thorp, Tidemann Wickborn, og Johan Skriver. I det hvide Vox-Sigil, som hænger i Pergaments-Baand, sees en Del af et menneskeligt Billede, og paa den anden Side Bagfoddene af en opreist Løve. Originalen gjemmes i det rostokske Universitets Archiv.

Udi Oslo den 14de September skiænkede Kongen Herre Jon Raud halvanden Pro Mark i Nusla. Herre Snare Asladsøn beseglede det, og Baard Klerk skrev det.

Udi Bergen giorde Greve Drost Biørn Erlingsen af Bierkø sit Testamente, hvorudi han forordnede at ville begraves i Christkirke i Nidaros i den søndreste Side af den ny Kirkebygning (som Erkebisp Sigurd havde bygget) i det ydreste Alter, og gav han hertil en Manuntenatebok. Desuden gav han adskillige andet til en Præbende ved Kirken for sin egen, hans Hustrues Margretes, og hans Sons Andreæ Siæle. Til Præster og Degne ved Kirken gav han Ysac og til Messehagle og andre Klæder 15 Maanedmaalsbol, som Margrete havde skienket ved sit Testamente. Paa hans Aarstids Dag, naar Siælemesse holdes for ham, skulde det skee med Sang, Porlys og Klokkers Ringning, og Almisse uddeles til 30 Fattige med Mad og Drikke. Udi Klostere Bakke, Tautra, Rhein, Holme, Helgeseter gav han til det første Jord, og til hvert af de andre 1 Mark Brandt.

Liges

Ligeledes gav han Jord og Brændt til mange Kirker, Klostere og Hospitaler rundt om i Landet, hvoriblant saavel han selv, som hans Margrete gave til Gidske Kirke. I Christkirken i Bergen skulde og hans Aartid holdes. I St. Olufs Hus der ved Kongegaarden skulde hver, som var deri, dagligen læse for ham og alle christne Siele 30 Pater noster. Til hans Frue Dronning Euphemia skienkte han sit forgyldte Spir; Greve Thor Hakenson St. Nicolai Billede af Guld; Gyrithe sin Broderkone sit Guldbælte som den store engelske Konge Edvard havde givet ham, og hans forgyldte Stob. Hele Gidske gav han til sin Sønnedatter Christine; Giegaard, hans Margretes Søsterdatter, 5 Mark Guld; Sine Tienere, som vare i Live og i hans Tieneste naar han døde, 1 Mark Landskyld af al hans Gods paa Oplandet. Til Fattige i Romsdalen 1 Læst Korn; og ligeledes til Fattige paa Sondmør, og om noget var forsømt at udredes efter hans Hustru Margretes Testament, da lagde han dertil noget Gods i Sogn. Til sin Broder Jon gav Munckeniarebot Jord i Talgesæter i Sogn paa Milbaak, om han ei efterlod sig ægte Arvinger, da skulde det igien tilfalde han selv og Arvinger. Bispen af Bergen og Abbeden af St. Mikkels Kloster der, indsatte han til Executorer. Nærværende vare Kong Hakon selv, Herre Thor Hakensen, Frue Ingeborg Erlings Datter, Frue Gyrithe Anders Datter, Sire Frieherre Nicolaus Pilla, og flere. Det synes at være giort i Kong Hakons 10 Aar, altsaa snarere 1309 end 1308. Til Skade, at det kun haves i en skiødesløs og ufuldstændig dansk Oversættelse iblant Dyrskiørs Papirer, hvor der og siges, at han selv var beslægtet med Kong Hakon, og at han stammede ned fra Thore Hund paa Biarkø, paa Helgeland, og vil Dyrskiør, at Værdien af det han bortskiænkede, beløb sig til halvan- Erik Menved Aar 1308

 den

Erik Menveds Aar 1308.

den Lunde Guld, foruden Sølvkar og andet Gods, som var 2, og at hans Arvinger desuden skulde faae 5. Absolon Pedersøn melder (i Sandvigs Samlinger II. 1. 50), at Erik Rosenkrantz stammede i hans Tid (det 16de Seculum) fra denne mægtige Mand; havde ved Arv faaet meget af hans Gods i Norge, og ejede Testamentet, som var beseglet med rødt Vox, hvori han staaer i fuld Rustning til Hest med et helligt Dække, hvorpaa stode mange Lilier.

Endrid Lagman solgte i Kongsgaarden i Bergen en Deel om Hvams Jord i Borghund. Erkebisp Jorund i Nidaros overlod ved sit Brev der den 15de May St. Mikkels Kirke paa Stein til Kapitlet i Nidaros. (Mst. Bartholin VIII. 269.)

Den 22de Junii tilskrev Bisp Arne af Bergen denne Bisp Theodor, eller rettere Thord, af Grønland om Kong Erics Død 1299, Bisp Eyvinds af Oslo, og Arnes af Stavanger Bisp Narfiles af Bergen, og Thorsteins af Hammer 1304, og Bisp Erlends af Færøe den 13de Junii i dette Aar 1308. Dette Brev haves baade paa Latin og Norsk, og viser det, hvor sielden det da var Skibsleilighed fra Norge til Grønland.

Fra Bergen blev den 15de Junii bemeldte Bisp Erlends Død tilmeldet Erkebispen (Mst. Barthol. E. p. 336), og tilligemed at han havde foreordnet at begraves i sin Domkirke, som han berømmeligen havde forestaaet, og blev tilligemed bedet, at Erkebispen vilde snart beskikke en Bisp i hans Sted. Bisp Arnas af Bergen meldte ogsaa den 17de Junii denne Bisps Død til Kapitlet i Nidaros (Mst. Barthol. Tom. E. p. 335), og bad dem besørge, at i hans Sted blev efter Sædvane En af Bergens Kirke valgt til Bisp.

Erik Menved Aar 1308.

Fra Poitiers den 11te August tilskrev Paven Erkebispen af Nidaros og hans Lydbisper om at forskaffe Almisser ved Aflad og paa andre Maader til Toget, som Johanniter Ridderne vilde giøre til det Hellige Land (Mst. Barthol. Tom. E. p. 601); og den 12te August til Erkebispen af Nidaros hans Lydbisper, de udvalgte Bisper, Abbeder, Priorer, Decaner, Provster, Erkepræster, Erkedegne og alle Prælater i Norge, saavel de exempte, (det er dem, som stode umiddelbar under Paven), som ikke exempte (det er dem, som stode under Stigtets Biskop, og altsaa kun middelbar under Paven) om Tempelherrernes forskiellige Forbrydelser, og om et almindeligt Kirkemøde at holdes i Vienne 2 Aar efter, hvor Erkebispen af Nidaros og Bisperne af Oslo og Bergen skulde personligen møde. (Mst. Bartholin. Tom. E. p. 584. Magni a Celse Bullar. p. 101-2).

Den 15de September udstæddede i Gidske Svein Erikssen, Raadmand der (hvilket viser, at Gidske da var en Kiøbstad), et Kiøbebrev paa Harhamre.

Paa Island var i Sønderdelen et stort Jordskiælv, hvorved 18 Gaarde forginges, hvorved 6 Mand satte Livet til. (Lang. III. 128. II. 198). Laurentius kom nu tilbage fra Island; men som hans Patron Erkebispen var syg, og han havde Kannikerne til Fiender, saa lode de ham kaste i Fængsel. (Torfæus IV. 422). Domkirken i Skalholt opbrandte med alle sine Prydelser, Kirkebøger og St. Thorlaks Skrin. (Lang. II. 198. III. 128. Torfæus IV. 433.)

Den 16de Junii udgav Kong Hakon i Tønsberg en Forordning, hvorved han beskikkede Ajolf Aslacs Søn til sin Merkesmand og beholdt ogsaa den forrige Ogmund Aslacs Søn. Sit lidet Sigil gav han til Kanzler Ivar Olufsen med 15 Marks Indkomster, og Erland Styrkars Søn giorde han til Fehirde

med

Eric Menved Aar 1308.

med 40 Marks Indkomster: Jarlers og Lendermænds Navne afskaffede han for bestandig (et stort Skridt til Eenevælden) og forbeholdt dem alene Kongens Sønner og de udenlandske Jarler; dog de som nu havde dem, skulde bære dem saalænge de levede; de skulde ansees som Forrædere, som raadede den unge Konge ondt; Kongens Sysselmand skulde underholde ham og hans 100 Mand, naar Kongen var paa Gjesterie i deres Landskab; hver standem et skulde, naar Kongen bød det, udrede Vaaben og Vitalie, til saa mange Mand som Hird-Skraaen havde foreskrevet hvert Skibsrede; hvert Aar vilde Kongen udsende 2de Hofmænd til hver Tredeel i Riget, hvorhen han ei selv kunde komme, for at undersøge Sysselmændenes Opførsel mod Undersaatterne, og derefter som det forefandtes, skulde de belønnes; for hvilke Sager de ei dømte, og som siden bleve dømte ved Kongens Hof, skulde de give Bøder. Hvert Aar skulde indsendes Lister over deres Opførsel; de Gode skulde da beholde deres Fordele deres Livstid, ja endog deres Sønner efter dem. De skulde aarligen indsende Fortegnelse over alle dem, som have begaaet Manddrab i deres Syssel med alle Omstændigheder; forsaae nogen af deres Underbetiente sig eller Tienere mod Almuen, da skulde de selv lide derfor, medmindre de kunde bevise, at de vare ganske uskyldige deri, og da maatte ikke beholde dem i deres Tieneste; de Riddere som skulde opvarte Kongen, maatte være udvalgte, og hver holde sin Tiener paa Kongens Bekostning; Lagmændene skulde reise med Sysselmændene, naar de reiste for at straffe, og have 2de Svenne med sig paa Sysselmændenes Bekostning. En Klerk skulde ride med til at forfatte og besegle Dommen med Kongens egen Segl, og svares ham 1 Ørt og 4 Øre for hvert Brev, medmindre den som udstædte, var fattig; for Seglet skulde intet gives. Kongen havde hidindtil givet

hver

Eric Menved Aar 1308.

Meet Bygdarell aarligen 15 Mark, og skulde Bønderne lægge liges saa meget til; lod han sig bestikke, skulde han miste sit Liv, med mindre Kongen benaadede ham; de skulde opholde sig 2 Dage hos Kongen, og foreskille ham alting i en Bog; Klerkerne skulde og komme til Kongen med Vidnesbyrd fra Laug- og Sysselmænd og aflægge Ed til ham; han tilbagekaldte herved alle Breve i hans Formænd Tid, som vare ugyldige, undtagen dem, hvorved Hofbetienterne havde Lov at blive hiemme; for hvert Brev, hvorved de fik et Syssel, skulde gives Kantzleren 3 Øre Sølv af hvert Skibsrede, og til Notarius 1 Ortug; til Kantzleren 1 Mark for et Beskiermelsesbrev, og til Notarius 1 Øre; for et mindre Beskiermelsesbrev en halv gammel Mark til Kantzleren, og til hans Klerk 1 Øre; for Tolde eller Sikkerhedsbrev skulde Kantzleren have 2 Øre, og hans Klerk en halv, og det samme for Stadfæstelsesbreve; for Laugmands Dom skulde Kantzleren intet have, men hans Klerk 1 Ortug, og for andre mindre Breve i Retten en halv; de Stridsmænd, som ei havde faaet deres Løn i hans og Broders Ungdom, og for at giøre sig betalte, sadde inde med Leding, som de vare skyldige at betale Kongen, dem eftergav han det, og skiænkte dem desuden 200 Mark brændt og puurt Sølv, til derfor, for de Syge blant dem, at bygge et Hospital ved Vor Frue Kirke i Oslo, nemlig for dem der havde intet andet og vare Vanføre, og saavel de Svende som opvarte ved Bordene, som Giæster og Lysesvende der boede Sønden for Lindesnæs og til Dovrefield, skulde der faae Føde og andet fornødent; de Stridsmænd som Kongen havde giort til Riddere, skulde hver give hertil 3 gamle Mark; de andre Stridsmænd 2, Giesterne og Kertis-Svendene 1 Mark, og de andre eftersom Gud indskiød dem; døde Kongen i fornævnte Egn, saa skulde bemeldte Hus have alle hans Klæder og Seng; hans Fe-

hirder

Erik Menved. Aar 1308.

hirder i Nidaros, Bergen, Oslo og Tunsberg, skulde hver i sin Egn udbetale de haandgangne Mænd deres Løn ved Juletider, som en Gave, naar de fulgte med Kongen. Naar de i Krigen vare med Kongen, skulde Giæsterne have deres Besolding, men Hofsvendene Kiortelklæder; da oplæses Hird-Skraaen for dem; og betalte Fehirderne det ei, da skulde de betale det af deres eget, og ligesaameget til Kongen, med mindre den som krævede, havde sin seet sig; søgte En at antages ved Kongens Hof, da skulde han have med sig Sysselmandens Anbefalingsbrev, eller og Sognepræstens, eller 2de uberygtede Hofmænds, hvori skulde bevidnes, hvad han i rørligt og urørligt Gods eiede, hans Duelighed og Omgang med Undersaatterne; havde han hiemme forud begaaet nogen Misgierning, da maatte han ei alene ikke antages, men og for sin Dumdristighed straffes. Saadanne mistede ved denne Forordning deres Værdighed, og nedsattes til Almues Mænd. De som vare alt for fattige og som boede Norden for Lindesnæs, skulde komme til Bergen, og de som boede Sønden for til Oslo, og melde sig hos Markesmanden, som skulde forestille Kongen deres Tilstand; ingen maatte eftergives de paalagde Bøder for Mangel af Vaaben eller for deres Slethed; Vaaben-Skatten skulde tvende uberygtede Bønder indsamle i de 5 næste Aar, og derfor indkiøbes Vaaben; siden skulde Sysselmændene indkræve den; Veiernes Istandsættelse skulde Sysselmændene besørge; Brugen af de Kiortler, som vare indførte imod Ret og Skik og Forfædernes Sædvane, skulde ganske afskaffes, og maatte Ingen klæde sig anderledes end til Hove og som Kongen selv giorde; giorde nogen Kongens Mænd det, da miste Kongens Naade og sin Værdighed, og andre straffes efter Kongens Behag med Mulct. Tilsidst formaner

mener Kongen alle sine Hofmænd ei at tale ilde om sig, eller give Bagvaskere mod ham Gehør, men at være ham og Sysselmænd hørige og lydige, og at blive hans ægte Datter Ingeborg troe, om han skulde bortdøe uden anden Arving, samt ved Magt holde de Rettigheder, Kongen havde ved aabent Brev og ved Bispernes og de Stores Samtykke givet Dronning Euphemia, saa og at holde den Anordning om Rigets Bestyrelse, som Bisperne og de Store havde stadfæstet ved deres Sigiller. Thorgrim Klerk skrev dette. Denne mærkelige Anordning, som staaer hos Torfæus IV. p. 430-33, haver Thorkelin trykt rigtigere paa islandsk latinsk og dansk i Analecta p. 2-43. Af samme sees Enevældens store Fremgang, men ogsaa Kongens Omhyggelighed for Fred og Orden.

Eric Menved Aar 1308.

Den 4de Februar tilskrev Kardinal Berengarius, som af Paven var beskikket til at have Omsorg for Norge, Augustiner-Abbeden af St. Johannis Kloster i Bergen om at paalægge sine Kanniker Band, fordi de havde lagt Haand paa hinanden, nægtet deres Foresatte Lydighed, og vare paa en ulovlig Maade komne ind i Ordenen og i Klosteret. (Mst. Bartholin. Tom. IV. vel E. p. 206).

Den bergenske Bisp Arne bekiendtgiorde den 12te Junii, at da han fra Hanlsøe Augustiner-Kloster havde faaet Brev om, at Abbed Johan var død, og Broder Eric udvalgt i hans Sted, men derhos intet Decret eller hvordan herved var tilgaaet, og Valgetiden nu var forbi, saa erklærte han Klosteret at have mistet sin Valgrettighed for denne Gang, og at nu tilkom det ham at udnævne Abbeden. Den 16de October erklærte han Præsten Thomas af Aasøe at være suspenderet fra Embede og Indkomster, fordi han imod Conciliets Beslutning i Sverrige havde i sit Hus offentligen beholdt sin Concubine, med hvilken han havde avlet

 mange

Erik Menved Aar 1308. mange Børn, og som han endog havde sadet fremtræde i Bispens Nasyn; ogsaa befol han Rol af Alda at afskaffe sin Focaria (altsaa var vel Concubine en retmæssig Kone, som Geistligheden vrangeligen kaldte en Concubine, og Focaria vel egentligen en Frille). Den 1ste November befol han andre Præster at afskaffe deres Concubiner og Focarier.

Erkebisp Jorund gav den 21te September den bergenske Bisp Arne tilkiende, at han næste Aar maatte den 9de Martii indfinde sig paa et Provincial-Concilium i Nidaros. Den 22de April forflyttede Paven ved sin Bulle fra Poitiers Nicolaus, Bisp i Aros, til det upsalske Erkesæde, og den 12te August fra Avignon beskikkede han Israel Erlandi, Prior i Sigtun, til Bisp i Aros, som har giort sig bekiendt ved at skrive den hellige svenske Kong Eriks Levnet. (Magni a Celse Bullarium p. 102-3).

Aar 1309. At Kong Birger havde taget Flugten til sin Svoger den danske Kong Erik, bekræftes uomtvisteligen ved et Diplom, han den 11te Martii udstædte i Viborg, hvori han giver tilkiende, at have vist fornummet af troværdige, hæderlige og ærværdige Mænd, at Bisp Brynjolf af Skara og Karl af Linkøping vilde gaae Rettens Vei med Band imod ham, foregivende, at han havde forseet sig mod sine Brødre Hertugerne, og brudt den indgaaede Forening mod dem; han beraaber sig derimod paa Gud og sin Samvittighed, at han var uskyldig, og at Bisperne ei kunde være hans Dommere i denne Sag; og vare de ham mistænkte, fordi de ved Huldskab og Mandskab vare hans Brødre forbundne, giorde intet imod deres Villie, og vare de ypperste i deres Raad og Forhandlinger. Ondskab havde ophidset hans Brødre mod ham, saa at de tragtede efter hans Værdighed. Han havde og mange andre Aarsager

Eric Menved Aar 1309.

sager til Mistanke, som han i sin Tid og paa sit Sted vilde fremføre. Da det var farligt at gaae ivette for mistænkte Dommere, saa, ihenseende til hvad Bisperne kunde ville foretage imod ham, indskiod han sig herved for det apostoliske Sæde, og udbad sig Beviisbreve (apostolos), om der var Nogen som retmæssigen kunde og burde give dem. Termin af et Aar satte han for denne sin Appel fra den Dag og Tid at regne at Noget blev foretaget mod ham; han vilde og saasnart muligt giøre den bekiendt for bemeldte Bisper. Herre Erik af Guds Naade de Danskes og Slavers Konge, Christian Bisp af Ribe, Peder af Viborg, Nicolaus af Berglum, og Herre B(rother) bemeldte (danske) Konges Canzler vare hertil Vidner, og hang deres Segl for. Kong Birger sendte denne Appel med sin Kapellan Præsten Herre Andreas for at giøre den bekiendt for bemeldte Bisper, og indførte den i et Brev fra Viborg den 19de Martii til Erkebisp Nicolaus af Upsal, som han tilligemed bad at ville raade sig hvad han mente at kunne være tienligt i denne Sag. (conf. Lagerbring III. 75. 76.)

Den 29de Julii var Kong Eric i Wordingborg og stadfæstede der ved sit Brev (Terpager pag. 182. Lang. VII. 330) Kannikerne i Ribe de Friheder, de havde af hans Forfædre. Den 17de August tilstod han ved sit Brev i Stighæ (Stege paa Møen) meddeelt nogle nærværende Borgere fra Rostock, at han paatog sig de 5056 Mark og 8 Skilling, slaviske Penge, som Herre Nicolaus af Rostock var skyldig til adskillige Borgere i Rostock, hvilke nævnes tilligemed Summerne til hver, og skulde fra næstkommende Mikkelsdag betale dem aarligen i Rostock By 10 Mark slaviske Penge i Rente af hver 100 Mark indtil Alting var betalt, og disse Renter at udredes af hans Told i Rostock. Hvad der indkom af Tolden, skulde forvares under tvende Nogler, hvoraf hans Hø-

Erik Menved Aar 1309.

vedmand i Rostock skulde have den ene, og Arnold Kopman og Henrik af Mollen den anden.

Udi Stege den 20de August bekiendtgiorde han, at han ved 4 ligelydende Breve (per qvatuor paria litterarum nostrarum) og siden paa sit Retterting (in placito nostro justitiario) havde ved sin Kammermester Herre Nicolaus Herlughsun tildømt Montmester Somars i Roskilde beliggende Gods til hans Søn Johan, hvilket Gyncelinus Borger i Roskilde havde hidtil uretteligen havt i Besiddelse, og skulde han derfor give tilbage Alt hvad han deraf havde oppebaaret, og paalagdes bemeldte Gyncelin og Arvinger herved bestandig Taugshed.

Erik, en Søn af den jydske Hertug Valdemar, udgav den 11te Junii i Flensborg sit Brev til Borgerne i Stralsund, hvorved han, saavidt det stod til ham, stadfæstede de Friheder hans Fader havde givet dem. Udi det hvide Vorsigil, som hang i Pergamentsbaand, saaes paa den ene Side to kronede Løver og paa den anden 6 Bielker med paaliggende Krands og Omskrift: S. Erici filii Waldemari Ducis Juciæ.

Udi Stralsund den 22de Nov. gav den jydske Hertug Valdemar Borgerne af Gripswalde for de mange Høfligheder (Curialitates) de havde beviist ham, fri for eet af sine Rettigheder, som kaldtes Arffkoep. De maatte og uden videre Tilladelse frit besøge alle hans Havne med deres Skibe og Vare. Dette Brev beviser, at Hertug Valdemar ei har dette Aar fulgt med Kong Erik paa hans svenske Tog som skete i November; men vel har maaskee Valdemar været med forrige Aar 1308.

Bisp Peder af Odense tilskrev fra Alewath den 13de Januar Decanus Guido i Lund, at Erkebisp Jsarnus havde overdraget til ham at undersøge hans Valg, og da han havde fundet, at Valget havde

de efter Sædvane og Ret tilkom Lunde Capitel og ikke Erkebispen, og heller Ingen havde mødt i Odense paa den bestemte Dag for at modsige det, saa stadfæstede han det herved og beskikkede ham ved Ringen til Decanus efter den afdøde Johan Ralf. Provst Torkil af Lolland og flere vare herved nærværende. Gvido var fra Halland, og havde først været Kong Eriks Capellan og siden hans Kantzler, saa skriver Hvitfelt (i Bispekrøniken p. 68). Erik Menved Aar 1309.

Den 24de Januarii tillagde Bisp Esger af Aarhus udi Horsnæs (Lang. VI. 413) Lymæ Kirke (i Støvring Herred, Omer Syssel) til Provstiet af Omungersyssel, som Hr. Johan, Kanik i Aarhus og Bispens General-Officialis, da forestod. Udi Roskilde den 22de Januarii skiænkte dets Biskop Olav til Brødrene ved Ringsted Kirke Sognekirken Øverleby, hvorimod de skulde holde Sialemesse for ham, hans Efterfølgere, og Forældre. (conf. Lang. I. 297). Den 4de May tillod han med Kapitlets Samtykke, at Kanik Asker kaldet Simplex hans Aarstid (Dødsdag) maatte aarligen holdes for de to Mark, han havde skiænket til Roskilde Kirkes Bygning.

Fra Avignon den 9de Junii udstædte Paven en Bulle til Dominicanernes Magister, Minoriternes Minister, og de generale Priorer af de Ordener, St. Augustini Eremiter, og St. Mariæ Carmeliter, samt til alle Provincial-Priorer og Ministrer Custodes og Conventualpriorer og Guardianer af bemeldte Ordener, angaaende det Tog, Johanniter-Ridderne vilde giøre til det hellige Land, og at mange af disse Munkeordener vare lunkne i at befordre dem i slig Henseende udgivne Aflad, hvoraver han herved opmuntrer dem til, heri at bevise sig nidkiære.

Den 30te Julii ved Brev fra Avignon anbefalede han sin Løber Petrus de Signeriis, som var udsendt i den romerske Kir-

Erke Manved Aar 1309.

kes Forretninger, til alle Erkebisper, Bisper, Abbeder og Priorer af Ordenerne af Clugny, Cistertium, og flere Ordener, samt alle Degne, Erkedegne, Provster, Sognepræster (Plebanis), saa og til Magisterne og Præceptorerne af Johanniterne og den tydske Orden. (Mst. Bartholin. Tom. E. p. 597). Venteligen har dette og havt Hensigt til det hellige Lands Befrielse og til Concilii Holdelse. Fra samme Dag og Sted tilskrev han og især Erkebisperne og Bisperne af Danmark, Sverrig og Norge, og nævner ei allene Løberen Petrus de Signeriis, men og En til, Johannes de Tervisio. (Mst. Bartholin. l. cit.).

Cecilia, Enke efter den danske Konges Marskalk Johan Ralff, og hendes Søn Jacob Ralff, stadfæstede den 9de October Gaven af Jorderne i Lummæ Mark, som den afdøde Herre Johan Ralff, Decanus i Lund, havde skienket til de fattige Skolesdiscipler i Lund ved Erkebiskop Jacobs Præbende, for saavidt Udstæderne havde Del i bemeldte Jorder. Begges Sigiller, som og Herre Peder Niclessons af Elliæryth, bleve forhængte.

Udi Ribe den 9de August giorde Tuvo Ttemmark sit Testamente, hvorved han gav 2 Grunde til St. Johannis Kirke i Ribe, og til det store Alter i Vor-Frue-Kirke, derfor at brænde Voxlys, og til samme Brug en Eng af 14 Læs Hø til St. Michaelis Kirke der; til sin Hustru Margrete gav han 120 Mark Penge gangbar Mønt. Hans eget, den ribeske Bisp Christians og Capitlets Segl bleve forhængte. (Terpager p. 377-78).

I Henseende til Krigen mellem de nordiske Riger, saa seer man af Kong Hakons aabne Brev den 20de Martii fra Bergen (Mst. Barthol. Tom. E. p. 505), at nogle Store (magnates) saavel fremmede som indenlandske, hvilke Kongen havde bevist sig

guns

gunstig imod, havde fiendtligen angrebet Norge (hvorved maaskee sigtes til den svenske Hertug Erik, til hvilken nogle fornemme norske Herrer kunne have slaget sig), hvorfor Kongen havde opfordret sine tro Mænd til Landets Forsvar; men Erkebispen af Nidaros havde, uvist af hvad Aarsag eller efter hvis Raad, kaldet sine Lydbisper paa en Maaned til Tronhiem for at holde et Concilium, som han havde ansat førend bemeldte Indfald, og derved hindret dem fra at møde paa det bestemte Sted til Landets Forsvar. Kongen saavelsom andre kloge Folk forundrede sig meget herover, og sendte Kongen derfor ufortøvet, efter sine tro Mænds Raad, Brev og Bud til Erkebispen som til sin sande og fædrene Ven, og bad ham tilbagekalde denne Conciliisamling, hvilken dog Erkebispen tvertimod stærkere paadrev. Der nu Kongen bemeldte Dag kom til Bergen og fandt der dens Biskop Arne og Bisp Ketil af Stavanger rede til at drage til Concilium i Nidaros, saa forbød han med sit Raads Overlag dem ved sin kongelige Myndighed, i mange sine tro Mænds Narværelse, under Fortabelse af alt deres Gods, Friheder og Rettigheder, at de ei heri maatte adlyde Erkebispen, men tvertimod følge ham didhen, hvor Rigets Velfærd det udkrævede. Men skulde Erkebispen herover foretage sig noget imod dem, saa vilde og burde Kongen svare for dem for Paven eller anden ordentlig (competenti) Dommer. Derpaa appellerte Kongen (Mst. Barthol. l. cit. p. 516) den 21de Martii udi Bergen virkeligen til Paven i Henseende til adskillige "Gravamina" som Erkebispen og andre Rigets Bisper tilføiede ham saavel Klerker og Legmænd; hvorpaa han sendte sine Fuldmægtige til Nidaros for at tilkiendegive Erkebispen denne Appel, og for at foretage sig imod ham og Andre, hvad der kunde være tienligt. Det tilkiendegiver han ved Brev af 26de Martii fra Bergen for sine Kapellers Magister,

Erik Menved Aar 1309.

Erik Menved Aar 1309.

gister, Provster, Capellaner og alle andre Klerker, for at berede dem til ei at agte paa, hvad Domme og Anordninger bemeldte Prælater kunde udstæde enten imod hans Klerker eller Skomagere og andre leg Folk, som vare under Kongens Beskiermelse, da Kongen vilde antage sig deres Sag som sin egen. Dette skeete i hans Raads Overværelse, og blev det oplæst for Bisp Arne den 26de May.

Paa hellig Torsdag (det er Christi Himmelfartsdag som dette Aar indfaldt den 8de May) gav Kong Hakon ved sit Brev i Bergen tilkiende, at da han havde faaet at vide, at en Kiste med Offer i til hellig Oluf var nedsat i Jons Kirke under Herre Peter Abbeds Forvaring, og da han ingenlunde vilde, at Sligt skulde skee medens Kirken var uden Formand (thi Erkebispen var da død), saa havde han ladet den indsætte i Skrudhuset udi Apostelkirken i Bergen med Vidende af tvende Korsbrødre i Nidaros; der vare tvende Laase for Kisten og begge beseglede med Erkebispens Secret. Med Vidende af disse tvende Korsbrødre, og Vidnesbyrd af Herre Erling Amundson og Herre Una Peterson, lod han den oplukke, og fandtes da deri: i en Pung 61 Marks Vægt af store hvide Turnerser (fra Tours); i en anden 12 Øre og 40 Marks Vægt i engelske Penge; i den tredie 53 og en halv Mark i engelske Penge; i den fierde 88 Marks Vægt af svenske gothiske og blandede Penge; i den femte 24 og en halv Mark af svenske gothiske og blandede Penge; i den siette 100 Marks Vægt af samme Slags Penge, som i femte og fierde; men intet Brev eller Andet fandtes herhos. (Mst. Bartholin. Tom. E. pag. 518).

Ved Pindsetider den 18de May udrustedes en Flode i Norge af mange Snekker og store Bysser, som sagdes at skulle gaae til Danmark. (Ericus Olai lib. IV. pag. 193). Den store svenske

Rim-

Rimkronike vil (hos Hadorph p. 107), at Kong Hakon var selv med, som neppe kan være, da han den 23de Julii udgav en Forordning i Bergen. Modvind drev Floden ind i Kalvsund i Wigen, hvor Hertug Erik angreb den og borttog 7 Skibe, men mistede den tappre Mand Ivar Jonsen, som blev begravet i Minoriternes Kirke i Skara. Derpaa udsendte Hertugen en Flode under Anførsel af de Herrer Matthis Christinesson Brengisl af Skara, og Matthis Algotson; men som deres Skibe vare smaa og de Norskes store, man og kunde kaste Stene ned paa dem fra Landet, saa bleve de slagne og fangne, og, saasnart de kom i Land, dræbte. (Hadorphs store svenske Rimkronike l. cit. Lagerbring III. 65). Imidlertid blev den 1ste Julii sluttet Fred i Kiøbenhavn mellem Norge og Danmark, og lyder den hos Hvitfeldt (i Qvartudgaven p. 114-16) saaledes: Ecte Menved Aar 1309.

"Kongen af Norge skal give sin Datter Ingeborg Hertug Magnus Kong Byrges Søn; Kongen af Norge skal giøre hende til sin Arving, om han ikke fanger Sønner; hvis han faaer Sønner, skal han give fornævnte Hertug 6000 Mark Sølv til Brudeskat, eller Gods udi visse Indkomst derfore til Underpant; men om Riget fanger Mands Arving, skal ham gives 8000 Mark, hvorfore Vi og Vore skal sætte Borgen og Vissen. Vi skal og af al vor Magt forskaffe, at Kong Byrge skal igien komme til sin Regiering, og at fornævnte hans Søn skal efterfølge ham i Riget. Paa det fornævnte Fred kan holdes desbedre, skal Kong Eric give Kongen af Norge Nørreparten af Halland, fra Æthere Aa, for fuld Skiel og Fyllest for hans Medernegods. Hvad udi de fire Herreder er tilovers, forlæne vi ham lensvis med, med al Rettighed, som Grev Jacob fornævnte Grevskab indehavde; dog at Kongen af Norge skal tiene os og Riget, deraf fordret, af al Magt.

Eric Menved Aar 1305.

For Kongens af Norges Forbon have vi efterladt, at de 9 Forvundne for vor Faders Dod, deres Hustruer, Born, og deres Anhang (hvilke for de havde foret Kongen af Norge, havde forbrudt deres Gods) maa nyde alene deres Moderne; men de andre, som ikke have mist deres Arv, og dog findes skyldige, og deres Anhengere, de maa blive i Riget, og nyde Federne og Moderne, dog at de giør os tilbørlig Forskrivning. De andre som forvundne ere, deres Gods skal de sælge, og med Pengene blive udenlands, med den Afskeed, at de 9 som ere forvundne for vor Faders Død, aldrig maa komme i Riget, og inden 3 Aar skal de selge deres Gods; hvilke andre som nu ere tilladt at blive udi Riget, det skal staade til os, hvilke vi og ville skulde blive uden Riget, og skulde selge deres Gods og tage Pengene derfore, er og indstillet til os. Vi tillade ogsaa, at naar imellem os og Kongen af Norge skal handles, maa Grev Jacob komme for os; vi love hos Kong Byrge at handle for ham. Kongen af Norge og vi skal mødes udi Isefiord i Sieland, St. Barnabæ Dag, at bringe udi Verk og Effect, hvis forestrevet staaer, at intet skal findes, som kan hindre denne Fred. Kongen af Norge skal efterlade os alt hans Modernegods her i Riget, hvor det findes, for hvis Sag Skyld vi til disse haver kriget sammen, naar han faaer de fire Herreder og Slot i Halland. Hertug Eric af Slesvig ham efterlade vi alt hans Gods, hvor det findes i Danmark. Giør vi noget herimod, da efterlade vi, at Bispen af Opslo maa bandsætte os, nødvaret, og forkynde andensteds at være bandsat. Kongen af Norge efterlader, at Bispen af Roskilde maa bandsætte ham, om han giør herimod; Kong Byrge skal selv forhverve til Rom Dispensatz om det Giftermaal imellem Hertug Mogens og Jomfru Ingeborg, som tilhøre hver andre udi fierde Led. Actum Kiøbenhavn.

Det

Det Møde, som var berammet at skulde have været holdt ved Øresörd, det holdtes siden i Kiøbenhavn, hvor Kong Hakon selv begav sig hen, og blev der den 17de Julii Freden videre stadfæstet og afgiort saaledes, efter Hvitfeldt l. cit. p. 116-19:

Erik Menved Aar 1309.

"Femte Dag for Mariæ Magdalenæ Dag in Julio til Kiøbenhavn er handlet og sluttet en evig Fred imellem Kong Eric af Danmark og Kong Haagen af Norge. At samme Fred desfastere kunde holdes, var forhandlet som foreskrevet staaer, at Kong Haagen skulde give sin Datter Ingeborg Hertug Moens Byrgessøn, Kong Erics Søstersøn; han skulde giøre hende Arving til Norge, om han intet Svendbarn fik; fik han Sønner, da skulde hun have 6000 Mark Sølv til Medgift, ligesaa meget skulde Hertugen give hende derimod, eller sætte hende Gods til Underpant. Fanger Riget nogen Arving, da skal hun have Medgift 6000 Mark Sølv, derfore skal han sætte Kong Eric Visse. Kong Eric skal forhandle, at Kong Byrge kommer til Regimentet igien i Sverrig, og at hans Søn Magnus succederer Faderen; Faderen Byrge skal forhverve derom Dispensats i Gaarden, de hørte hverandre til i fierde Led. Kongen af Danmark skal forunde Kongen af Norge udi Nørre-Halland saa meget Gods, som Kong Haagen tilkommer paa hans Moderne udi Danmark; hvad som tilovers bliver af de fire Herreder i Halland, skal Kongen forleene ham med fanelansvis; han skal giøre Kongen sin Ed og Pligt; han skal ingen samle til sig af Kongens Forjagene. Kongen skal hielpe ham til, at han kan indbekomme fornævnte Slotte og Fæster der i Landet. For Kongen af Norge Skyld haver Kong Eric bevilget, at de 9 deres Hustruer og Børn, som ere forvundne for hans Herrefaders Død, skulde alene bekomme deres Mø-

 derne-

Eric Menved Aar 1309.

dernegods; men de andre, deres Medhielpere, som dem ere forvante, og med Henstyrde til Norge, og deres Hustruer og Børn, hvilke forde komme i Norge, eller og giorde Kongen af Norge Eed, ikke haver mist deres Gods for deres Forseelse, de skal nyde Riget og alt deres Gods, Faederne og Moderne, og giøre Kongen af Danmark den Visning han nøies med; men Hovedmandene af Manddraberne skal sælge deres Gods, og med dets Værd blive uden Riget, med den Beskeed, at de 9. Forvundne deres Hustruer og Børn stedse skal blive uden Danmarks Rige, og inden tre Aar afhende deres Modernegods; om de andre skal det staae til Kongen af Danmarks Villie, hvilke dem han vil lade nyde Riget og deres Gods, og hvilke han vil skulle blive uden Riget, og tage Nytte og Frugt af deres Gods, og hvilke han vil stedse at blive ude, og at sælge deres Gods, og føre Pengene udenlands. Kongen af Norge skal for fastere Fred Skyld skiøde Kong Eric alt hans Moderneogods, hvor det findes i Danmark, naar han faaer de fire Herreder og Slot udi Halland. — Alle Breve paa vort Modernegods, saamange Kongen af Danmark haver, skal os overantvordes; Kongen af Danmark skal forskaffe os Lov og Ret over hvilke Personer vi derom lader tiltale i Danmark. Det samme skal vi giøre ham igien. Kongen af Danmark skal resignere os alt vort Modernegods, hvor det findes, at bruge efter vor egen Villie med Oppebørselen deraf siden St. Hansdag 1308. Hvem det haver oppebaaret, og hvem vi derfore haver til at tale, skal han forskaffe os Ret over, indtil vi faae de fire Herreder og Slot i Halland. Kongen af Danmark skal fiendtligen angribe Hertugerne af Sverrig; vi skal heller ingen Fred giøre med dem, uden Kongen af Danmarks Villie, og om vi blive trængt af nogen Aarsag at giøre Anstand med dem, skal den være stakket, og Kongen af Danmark hans

Rige

Erik Menved Aar 1309.

ikke derudi begribes, hvorom vi skal advare ham, at begge vores Fordeelskan rammes. Vi skal intet Forbund giøre med nogen af Hertugerne deres Anhængere, uden det som kan være os og Kong Byrge til Bistand. Hvad Strandvrag som skeer under begge Riger, deraf maa Skibsfolket bierge hvad de kan. Ingen ny Told skal de Norske paalegges udi Danmark; alt Gods som kiøbes før Forbud skeer, maa udføres, naar Tolden er betalt; hvad som er kiøbt siden Forbud, maa ikke uden Forlov udføres. Kong Haagen gav sig under Bispen af Roskildes Band, om han giorde herimod, Kongen af Danmark gav sig under Bispen af Opsloes. Herfore haver lovet, Chetillus Stavangriensis, Helge Asloensis, Arno Bergensis, et Ingialdus Hamerensis, Dei G. Episcopi, Dominus Ericus Woldemari qvondam Regis Svevorum filius, Magister Capellarum nostrarum, ac nobiles viri Domini, Bernhardus dictus Birkerö, Thorias Haquini, Snare Aslaci, Barones; nec non et Domini, Thorvaldus Thoresön, Olaus Erichsön, Siguardus de Random, Trundo Hálduardi, Suerus de Landen, Tofius Horfsön, Siguardus Haraldsön, Brynolphus Storm, Trondo Gunulphi, Gunorius Thomæ, Birgerus Torchilli, Stercker Pedersfön, Ivarus Steinari, Emundus Simonis, Augustinus Arnonis, Andreas Siguardi, milites; ac etiam Haqvinus Toriæ, Johannes Gudbrandi, Ivarus Arnonis, Brynolphus Egmundi, Egmundus Egmundi, Haqvinus Egmundi, Petrus Peterson, Johannes de Steri, Andernus Gutormi, Gutbrandus Gutbrandi, Armigeri nostri, qvorum sigilla una cum sigillo nostro præsentibus sunt appensa. Er og foraffkedet, at 278 vore Riddere og gode Mænd skulde udgive deres Brev og Forsegling paa, at Alt hvis som nu lovet er, skal holdes. Disse Breve skal vi sende til Tonsberg, St. Hans Fødselsdag, om Passen bliver tryg did, hvor hans

Sen-

Erik Menved Aar 1309.

Gengebud skal leveres og Gienparten ensidbrudes; men bliver Passen ikke tryg, da skal baade hans og vore Breve forsendes til Kiøbenhavn paa samme Dag begge vore Fuldmægtige tilhaande. Døer midlertid nogen af vore Riddere og Forlovere, da skal en anden sættes i hans Sted."

Begge disse her indførte Documenter ere blevne af Thorkelin, udaf Bartholin. Tom. IV. eller E. p. 343-52, indførte paa Latin i hans Analecta p. 98-110. (conf. Torfæi Histor. Norv. Tom. IV. p. 434 et 428).

Rimeligen har Kong Hakon gaaet fra Bergen tilskibs til Kiøbenhavn. — Denne Forlovelse mellem sin Datter Ingeborg og Kong Byrges Søn Magnus giorde Kong Hakon sin Dronning Euphemia uadspurgt og meget imod hendes Villie, da hun var Hertug Erik ganske hengiven.

Derpaa drog Hakon hiem og fik der først Tidende fra dem, som havde stridet i Kalfsund. Hertug Erik faldt derpaa ind i Norge, hvor de Norske giorde Forhugninger eller Brother, som dog Hertugen kom over og til Liunge By, der tilhørte Thord Unge, Hovedsmand paa Konghelle, hvoromkring han vide og bredt ødelagde alt Landet; men dog havde de Norske den Lykke at nedlægge Herre Ivar Blaa med 3 andre Ryttere. Efter dette drog Hertug Erik tilbage, uden at udrette videre. (Rimkrøniken hos Hadorph p. 110. Lagerbring III. p. 65-66).

Som nu den danske og norske Konge vare forligte, saa droge de, i Slutningen af September som det synes, hver paa sin Kant imod Sverrige; dog brød den norske Konge først ind og beleirede Kongehelle, hvor Thord Unge, en indfødt Norsk, var Hovedsmand, der havde Gods og faste Eiendomme i Norge, hvorover han ogsaa overgav Fæstningen, som forraadsagede ham Hertugens

Unaa-

Unaade. (Ericus Olai lib. IV p. 197. Rimkrøniken p. 114). Med denne Igienerobring af sit Eget lod Kong Hakon sig nøie, og drog tilbage. Rimeligen har Dronning Euphemia havt sin Haand hert, thi hun var, som forhen erindret, Hertug Erik aldeles hengiven. Erik Menved Aar 1309.

Forend den danske Konge drog ind i Sverrig, sendte han Bisp Peder af Viborg, og Johannes, Provst af Othense, og Inguor Hiort, til Opslo, paa Hertug Magni Vegne af Sverrige. Deres Procuratorium var dateret Hammeren Mariæ Magdalenæ Dag Aar 1309, indeholdendes (efter Hvitfeldt p. 119-20) at udi Kong Eriks og Kong Byrgis Nærværelse indkom Hertug Magnus, og giorde fornævnte Bisp Peder Johannes Provst og Inguor Hiort Fuldmægtige at begiere Kong Haagens Datter til Ægte, paa Hertug Magni Vegne, med al den Fuldmagt, som der tilhører, at tale og slutte. Kong Haagen lod sin Datter Ingeborg fordre til sig udi Vor-Frue-Kirke til Opslo, nærværendes Dronningen hendes Moder Fru Euphemia, Bisp Helge af Opslo, Ingeld af Hammer, Bisper, Erik Woldemarssøn, fordum af Sverrig, Bernhardus Birkerø, Johan Iffuerssøn hans Canzler, Aage, Svend Aslag, Hack, Thore Jenssøn, Alder Jenssøn, Svend, Erik, og da blev hans Datter trolovet ved Ringeviesle, per verba de præsenti, med hendes Villie, med Hertug Magnus, og Frøkenen lagde sin Haand derpaa i Bisp Peders Hænder. Til Vidnesbyrd at saa skeet er, blev Kongens Indsegl med deres hængt derfore. Dette Brev derpaa giordes, er dateret Malstrand Aar 1309 den 16de May."

Det Maaneds-Datum, som Hvitfeldt herved anfører, kan umulig være rigtigt; thi Aaret er det, som et Brev af 22de Martii, der skal anføres under næste Aar, beviser. Men da Brevet er givet i

Mar-

Erik Menved Aar 1309.

Marstrand, og rimeligen altsaa den Tid, da Kong Hakon i September beleirede Kongehelle, saa slutter jeg, at det er givet den 16de Sept. eller October.

Udi September brød den danske Konge ind i Sverrige, og i Smaaland, som det synes. Med ham fulgtes, foruden Kong Birger, 8 danske, tydske og vendiske Prindser, nemlig: Herre Henrik af Meklenborg (Westphal. II. 1665), Hertug Valdemar af Slesvig, Hertug Erik af Langeland hans Broder, Herre Nicolaus af Werle, og maaskee Fyrst Witzlaf af Rygen, men de andre ere ubekiendte. Han havde samlet sit hele Riges gandske Magt, saa og mange Tydske, og havde derfor en Hær af 60000 Mand, hvoriblant hundrede Riddere og 2500 jernklædte Ryttere. Hver Dag kostede denne Hær ham 1000 Mark Sølv, det er 8000 Rigsdaler i vore Penge, hvilket giør kun 13 Skilling om Dagen for hver Person, foruden Trosset og Heste. Imod denne store Magt torde de svenske Hertuger intet Feltslag vove. Dog ginge de dem ved Grændsen imøde, men alt som de Danske rykkede frem, vege de tilbage og ødelagde alle Levnetsmidler, søgte og at giøre de Danske Afbræk ved Skiærmydsler. Da Hertugerne saaledes komme til Wernamo i Smaaland, finge de Underretning om de Norskes Indfald, og vare derover nødte til at sende Folk fra sig til Lødese og Skara, for at bedække Landet. Dette nødte dem til at sætte sig først ved Runilaborg, ei langt fra Jonkøping, og derfra at trække sig til tilbage til Holveden, en stor Skov imellem Smaaland og Østergotland. Dette gav de Danske Raaderum til at indtage Jenkøping, hvilken de befæstede med Træ og Stakker, og hvort de lagde en god Besætning under tvende Ridderes Anførsel. Ved Bielbo besluttede Hertugerne at oppeble de Danske, men som deres tro Mand Matthias Ketelmundsen, der førte Hovedbanneret,

nerel, styrtede over en Sten, saa at han faldt af Hesten og Bannerel gik istykker, saa jog Overtro saadan Frygt ind i Hæren, at den ikke torde angribe, hvorover Hertug Valdemar gik til Stokholm, og Hertug Erik veg tilbage i Landet til Calmar. Nu kunde derfor Erik og Birger uden Hindet drage frem, og ved Mikkelsdagstider beleire Nykøpings Slot i Südermanland, hvilket var meget fast og vel forsynet, hvorover Beleiringen varede over 6 eller 7 Uger. I denne Nød udstædte begge Hertugerne et Brev i Stokholm den 31te October til alle Beboere i Tiundaland og bød dem derved at skaffe Proviant til Stokholms Slot, saa og Skibe, hvert besat med 20 Mand, og at nedsænke alle de øvrige, at de ei skulde falde i Fiendens Hænder; samt at een Mand af hvert Havnelag skulde holde sig færdig Nat og Dag med Hest og Vaaben, indtil enten Hertugerne selv eller Herre Birger Pehrson, Laugmand i Upland, forordnede anderledes. Imidlertid fortsattes Angrebet og Forsvaret af Nykøpings Slot med lige Bestandighed, og dræbte man hinanden med Blider og Stenkasten. Tilsidst indfandt Mangel paa Levnetsmidler sig i den danske Hær, og Kulden begyndte at blive besværlig. Imidlertid var dog Besætningen færdig til at ville gaae ud og overgive sig; men da skete det, at en Del fornemme danske Herrer, hvoriblant Niels Brock, Timme Lauritsen, Niels Uffeson, bestukne af Hertugernes Løfter og med Penge, bleve modvillige, angrebe Kong Erik med haarde Ord, og forlode ham tilligemed den største Del af Krigshæren, saa at han havde enten omkommen eller bleven fangen, dersom ei Herren af Meklenborg med de Tydske var bleven troligen hos ham. Hertil kom, at Hertug Erik fik i Calmar Hielpetropper fra Tydskland paa 2 Skibe, drog med dem, Borgerne af Calmar og noget Folk fra Warberg, for Jønkøping, stormede og satte Ild paa

Erik Menved Aar 1309.

Eric Menved Aar 1309.

Slottet, indtog det, nedhug Besatningen med de 2 Riddere, og nedbrød Slottet; drog derpaa ind i Vestergotland, satte Mod i Indbyggerne, og trak dulige Stridsmænd til sig. Ved Arewald satte han sig, for der at oppebie Fienden. Da nu de Svenske vare herved de Danske i Ryggen, saa har det venteligt bidraget sit til at giøre dem opsætsige mod deres Konge. (Continuat. Alb. Stad. p. 52. Ericus Olai lib. IV. p. 193-97. Hadorphs Rimkrønike p. 109-12. Lagerbring III. 66-73. Hvitfeldt i Folio p. 337).

Et Diplom viser, at de Danske vare den 15de Nov. endda for Nykøping; thi da udstædte Kongen der i Leiren et Brev til de Riddere Pridbor, Nicolaus, og Thezen, Brødre af Pudbusk, og Johan af Gustowen, og deres rette Arvinger, hvorved han overlod og overrakte dem de Øer Witton og Jarßmunde (paa Rygen) med al deres Tilhørende, med Ret og Dom (jus et judicium) med Lehnsret over og af Vasallerne og Undersaatterne, med Penge og Tiende af Mønten, med Patronatet over Kirkerne, saaledes som Fyrst Wizlaf af Rügen og Forfædre hidindtil havde besiddet dem, saa at deres Efterkommere maatte beholde dem, saafremt Fyrst Wizlaf døde uden retmæssig Afkom, og hans Lod derved faldt til Kongen og hans Efterfølgere Kongerne i Danmark. Herimod skulde de og Arvinger tiene Kongen og det danske Rige med 10 vel udrustede jernklædte Ryttere og Heste, og Kongen intet videre have af dem. Vidner herved vare: Herre Henrik af Meklenborg og Stargard, de Riddere Johan af Cernyn, Nicolaus Herlugsen, Kongens Kammermester; Aage Askesøn, Marskalk, Conrad af Oremon (udentvivl urigtigt Tilnavn hos Ludvig) og Herman af Oerße, en Meklenborger. Udi Stralsund den 1ste August 1336 bevidnede Herman, Abbed i Hiddensø, og flere, at de havde seet dette Brev uskadt og i god Stand. (Ludwig

Reli-

Reliqviæ MSctorum Tom. XII. p. 421. Schwartz Pommersche Lehnhistorie p. 275. Ej. Geographie Nord-Deutsch. p. 95).

Erik Menved Aar 1309.

Ericus Olai vil (p. 196), at Beleiringen af Nykøping varede til Jul; men et Brev udstædt i Helsingborg den 21de December viser anderledes. Bernardus Plesse skiøder derved i den danske Konges sin Herres Nærværelse Niclæstorph i Laaland til Herre Nicolaus Herlughsøn, den danske Konges Kammermester, ligesom Plesse havde havt det af Kongen, og som den afdøde Herre Peder Hoseøl havde eiet det.

Mangel paa Proviant og fersk Vand, de Svenskes Stilling bag dem, og Hærens Utroskab foraarsagede, at begge Kongerne maatte ophæve Beleiringen for Nykøping, udentvivl allerede i November Maaned, og med uforrettet Sag vende tilbage. Den danske Hær var i en elendig Tilstand, men de Svenske forfulgte dem ikke, glade maaskee ved at de bleve disse besværlige Giæster qvit, vel muligt og, at det haver været afgiort mellem de svenske Hertuger og de danske Anførere. Hertug Erik skal og have havt en Samtale med Kongerne og søgt at formaae Kong Erik til at bevæge Kong Birger til at holde sin Ed, at være rolig, og at lade sig nøie med hvad der efter Billighed tilkom ham af Riget og sit Arvegods, og saaledes blev en Stilstand sluttet. (Ericus Olai p. 196-97. Rimkroniken p. 113. Lagerbring III. p. 71-72. Kirchberg ap. Westphalen IV. col. 788).

Efter den danske Conferents begave Hertugerne sig paa Veien til Norge, og udstædede den 21de December i Skiarff (i Vestergotland) et Brev til Beboerne af Tiundaland og Attundeland, hvorved de paalagde dem Skat, at erlægge inden næstkommende Mariæ Renselsesdag, for at afbetale de fremmede Krigsfolk, som de i deres store Nød havde maattet lade komme til Landets Forsvar,

 nem-

Eric Menved Aar 1309.

nemlig 1 Mark af hver 9de Mark de eiede, og saa fremdeles. Ingen skulde være fri herfor, uden de som havde stillet jernklædte Heste og Ryttere; endog Kirkers og Klosteres Bønder skulde betale. (Lagerbring p. 74-76). Derefter lode de Krigshæren rykke an mod Norge, og var den anført af en indfødt norsk Ridder Biørn (dog vel ei ham af Bjarkø), som Kong Hakon havde forbrevet og som havde studeret i Paris. (Rimkrøniken p. 114. Lagerbring p. 72-73).

Kirchberg fortæller (Westphal. IV. col. 787-88), at en Hovedaarsag til den danske Konges Vrede mod de svenske Hertuger var, at de havde bundet hans Søster den svenske Dronning mellem deres Heste, og tvunget hende til at løbe saaledes en halv Mil tilfods. Er dette sandt, da maa det være skeet da de fangede Kongen deres Broder, og viser da, hvor forbittrede de vare paa hende, og at de have anseet hende for at have megen Deel i Mirforstaaelsen. Paa Hiemveien, siger han og, at Kongen skiændte og brændte i Hertugernes Lande; men naar han lader ham komme hiem St. Hans den Døbers Dag, det er den 24de Junii, da er det ganske urigtigt, og maa snarere have været St. Hans Evangelistes Dag den 27de December. — Den lybske Krønike hos Gerdes (p 37) har, at i den danske Hær vare 2500 store Heste. Til dette Tog hører vel og, hvad Corner (apud Eccardum col. 969) urigtigen henfører til 1307, nemlig at Erik kom med sin Hær til Stokholm, som maaskee kan være skeet, og at de svenske Hertuger finge sariske, pommerske og slaviske Hielpetropper. — Hvitfeldt (p. 337) og flere henføre urigtigen Toget til 1308; Hamsfort (apud Lang. I. 297) til 1310; men ovenanførte Diplom fra Leiren for Nykøping viser, at Alberts af Stade Fortsætter (pag. 52) Kirchberg, og den lybske Krønike (l. cit.) og en Deel af vore egne

(Lang.

(Lang. I. 190. 394. II. 176. III. 316. V. 477. VI. 520) rigtigen opgive 1309. Erke Menvey Aar 1309.

Dominicanerne finge et Kloster i Helsingborg. (Lang. I. 190). Bisp Peder af Odense erklærede i Blansvet den 31te Martii og 1ste April Knud Kammermesters Mageskifte med Nonnerne i Dalum Kloster for ugyldigt. (Lang. I. 297).

Peder, Kanik i Lund og Decanus paa Borgandaholm, døde den 9de Martii, som for sin Siælemesse aarligen at holde i Lunde Chor gav til Kirken der sin Gaard i Bjæltorpmaklæ. Den 13de Januar døde Knud, Kanik i Lund, som gav til St. Thomæ Alter i Lunde Domkirke en Gaard i St. Mikkels Sogn, beliggende mod Østen ved det murede Byg, og udi Halland hvad han eiede i Frnisthorp i Laugholms Sogn med Laxefiskeriet tilligemed flere Eiendomme i Halland, hvorfor ugentligen skulde holdes 4 Messer ved bemeldte Alter. — Den 20de Januar døde Frue Ingifrith, Herr Jon Litles Enke, og havde Herre Jon givet for hendes og egen Siælemesse sit rørlige og urørlige Gods i Nybøle ved Lund. (Lang. III. 477. 478. 480. 494. IV. 28. 29. 33).

Den 20de Februarii døde Karl, en Skomager, og da han særdeles staaer antegnet i Nestveds Kalender, saa har han venteligen givet Noget til St. Peders Kloster der. Den 18de Martii døde Ebbo, Abbed i bemeldte Kloster, og den 28de Martii Frue Elsef, som og staaer antegnet i Nestveds Kalender, og den 19de Nov. Peter Falster, Munk og Præst, ligeledes antegnet der. (Lang. IV. 303. 305. 306. 317. 319. 325).

Den 28de Junii pantsatte den agtbare (discretus) Mand Niels Thorstensen, Borger i Roskilde, sit Gods i Aas udi Tybeberg Herred til Sorø Kloster, som var fem og en halv Skilling Jordskyld, med Skov og alt Tilliggende, for 100 Mark gangbare

Eric. Menved Aar 1309.

bare Penge, paa Vilkaar, at Klosteret skulde aarligen give ham 3 Mark Penge for at undgaae Aager. Heming var da Abbed. Den 20de May skeete med den roskildske Bisps Olufs Samtykke et Mageskifte mellem Conventet i Ringsted og Sors Kloster, hvorved det sidste fik Skulkethorp med de Agre, som kaldes Thokke, og hele vedliggende Skov, og derimod bortgav Skovthorp med Skov samt 60 Mark gangbare Penge, og blev det skiødet paa Landstinget i Ringsted. (Lang. IV. 499. 513).

Til Riber Kirke gav en Ubenævnt for sin Siælemesse sin Eng i Jamthorp, som aarligen indbragte 4 Mark Penge. (Lang. V. 562).

Bisp Esger af Aarhus gav til sin Domkirkes Bygning Noget istedetfor den halve Del i Næsby, og lagde den hele Gaard til Drikkevares Underholdning i samme Kirke for nogle Sølvbegere af Værdi 140 Mark Penge, som Biskop Johan Ascersøn havde skiænket. (Lang. VI. 435).

Den danske Krønike, som slutter med 1497 vil (Lang. V. 627), at Esger blev 1308 Erkebisp i Lund, men i Hamsforts Samling af Bisper i Aarhus, i hans egen Chronologie over Danmark, og hos Stral (Lang. I. 297. III. 316. VII. 212) henføres det til 1309, som dog ogsaa er urigtigt, da han ei blev det før 1310.

Den 12te Martii anholdt Kapitlet i Haderslebeu hos den slesvigske Bisp Johan Bockholt om Stadfæstelse paa deres gamle Kirkelove og om ny, som de og finge, og ere de trykte hos Cypræus (Annal. pag. 306-8) og hos Pontoppidan (Kirchenhistorie II. p. 98-100).

Karl, Provst i Slesvig, tilskrev den 19de Junii alle Gode og Retskafne i Uithland (Uthland) om, imod Afflad, at under-

Erik Menved Aar 1309.

Søstre med deres Almisser Nonnerne i St. Johannis Kloster paa Holmen i Slesvig Stift. (Westphal. III. pag. 362).

Grev Johan af Holsteen og Stormarn bevidnede ved sit Brev af 7de May, at Marqvard af Rodelube og Ditlev af Neverstorp havde i hans Nærværelse offentligen tilstaaet, at de med deres Arvingers Samtykke havde solgt til Cycemer-Kloster 8 "mansos" i Landsbyen Holendorp for 280 Mark lybske Penge; ligeledes solgte Grev Johan til Klosteret 4 "mansos" i bemeldte Landsby for 300 Mark lybske Penge efter Raad af sine sande Arvinger Christopher (den danske Konges Broder) og (hans egen Broder) Adolph.

De Grever Gerhard, Adolph, og Grev Henriks Arvinger, pantsatte den 19de December i Hamborg for 800 Mark hamborgske Penge den halve Del af Tolden i Hamborg, som tilhørte dem, til Henrik Coustin, Borger i Lübek, med den lybske Kirkeprovsts Gerhards og andre deres Arvingers Samtykke. De skulde derfor aldrig trætte (imbrigare) imod ham eller Arvinger, eller sælge eller pantsætte Noget deraf, førend de havde udbetalt disse 800 Mark. Tiden i dette Diplom synes at vise, at Grev Gerhard ei giorde Toget med til Sverrig. (conf. Hvitfeldt p. 346).

Nicolaus, Herre af Rostok, stadfæstede den 21de May i Rostok Gaven af den Rettighed af Hals og Haand samt af Eiendom og Tieneste i Landsbyen Store-Bolecowe og i Landsbyen Store-Grenz, som hans tro og kiære Mand Johan Molteke havde givet til Kirken i Doberan, og hvilke Landsbyer han havde faaet (til Lehn) af den ædle Herre Nicolaus af Werle, og siden af den ærefulde (gloriosus) Herre, de Danskes og Slavers Konge Erik. Vidner herved vare Conrad, Everhard, Friderik af

Mol-

Eric Menved Aar 1309

Moltekeit og flere. (Westphal. Tom. III. col. 1594-95. Gavebrevet selv af Johan Molteke staaer sammesteds).

Johannes, Abbed i Reynebeke, og den hele Forsamling (Collegium) af Nonner der, forsikkrede skriftligen Otto, Provst, og det hele Convent i Neumünster, at de toge dem i fuldkommen Broderskab og Meddelagtighed af deres Congregations aandelige Velgierninger, og tilføiede, at saasnart de finge nogen af deres Død at vide, saa skulde der skee ligesaa mange Messer, Vigilier, Venier, Revselser, Arbeider for dem, som for nogen af deres egne Brødre og Søstre.

Den saxiske Hertug Erik bevidnede, uvist hvad Dag og Sted, at hans Castellan Reynward, kaldet Scorlemorle, havde solgt til Nonnerne i Reynebeke, Tienden af 2 "mansis" beliggende i Ny-Gamma, for 130 Mark. (conf. Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. III. p. 289).

Gerhard og Adolph, Grever af Holsten og Schowenborgh, bekræftede i Hamborg den 16de August Salget af 4 "mansi" i Østerstenbeke til Kapitlet i Hamborg ved de Brødre af Wedele Ridder Raymar og Hasso for 150 Mark hamborgsk Mynt tillige med den hele og lave Ret (cum judicio majore et minore). (Staphorst Hamburg. Kirchengesch. III. p. 751).

Biskop Burchard i Lübek forandrede i Eutin Sognekirken til et Collegium (af Kanniker), og stiftede Herman af Morum, Cantor i Lübek, 6 Præbender der for visse Personer, og bygde Bispen et lidet Kapel der ved Slottet. (Crantzii Metrop. Lib. VIII. cap. 37. Contin. Alberti Stad. p. 53. Beckers Gesch. von Lübek I p. 243-44).

Paven udgav den 19de Junii i Avignon en Bulla til Erkebiskop Johan af Bremen og Mester Albert af Meyland, Kannik

Erik Menved Aar 1308

vik i Ravenna, sin Kapellan, som Commissarier, angaaende Stridighederne mellem den tydske Orden i Liefland og Erkebispen af Riga. De fornemste Beskyldninger imod Ordenen ere, at de havde indgaaet Venskab med Hedningerne, og overladt dem Riget af Poloez, hvis Konge havde overgivet det til Riga Kirke; paa en forræderisk Maade dræbt udi et Giæstebud den semigaliske Adel, og tvunget over 100000 Troende til at flye fra Semgallien til Hedningerne; udi Gdanzk (Danzig) havde de dræbt over 10000 Personer, og fiendtligen angreben den polske Hertug Vladislavs Lande. (Dogiel Cod. Diplomat. Polon. Tom. V. p. 33-36. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 380-82). Uskyldig var vist Ordenen ikke i alle Ting; imidlertid vare de krigerske geistlige Ordener dog meget forhadte for denne Pave.

Henrich af Borch besad den Fæstning Vorden i det Bremiske, en grum og haard Mand, de Geistliges svorne Fiende, og som voldtog Nonner og Jomfruer; han plyndrede Klosterne, fangede de Geistlige, røvede Landet, mishandlede sine Fanger, og var istand til alt dette, ved det han holdt sine Folk vel. Ham skrækkede dog Erkebisp Johan saaledes, at han afstod Vorden til ham. (Wolteri Chron. Brem. apud Meibom. II. p. 63. Lang. VI. 269).

Hoimesteren Siffrid af Feuchtwangen forflottede Residentsen enten fra Venedig eller Marburg til Marienburg i Preussen. (Duisborg Chron. Pars III. p. 366-67).

Den tydske Orden kiøbte for 10000 Mark brandenborgsk Sølv af Marggrev Valdemar hans Ret til den Del af Pomerellen, hvori de Stæder og Slotte Danzig, Dirschau og Schwez laae, hvilket Keiser Henrik den 7de siden stadfæstede. (Gralath Gesch. Danzigs I. 66).

Erik Menved Aar 1309.

Marstrand, og rimeligen altsaa den Tid, da Kong Hakon i September beleirede Kongehelle, saa slutter jeg, at det er givet den 15de Sept. eller October.

Udi September brød den danske Konge ind i Sverrige, og i Smaaland, som det synes. Med ham fulgtes, foruden Kong Birger, 8 danske, tydske og vendiske Prindser, nemlig: Herre Henrik af Meklenborg (Westphal. II. 1665), Hertug Valdemar af Slesvig, Hertug Erik af Langeland hans Broder, Herre Nicolaus af Werle, og maaskee Fyrst Witzlaf af Rygen, men de andre ere ubekiendte. Han havde samlet sit hele Riges ganske Magt, saa og mange Tydske, og havde derfor en Hær af 60000 Mand, hvoriblant hundrede Riddere og 2500 jernklædte Ryttere. Hver Dag kostede denne Hær ham 1000 Mark Sølv, det er 8000 Rigsdaler i vore Penge, hvilket giør kun 13 Skilling om Dagen for hver Person, foruden Trosset og Heste. Imod denne store Magt torde de svenske Hertuger intet Feltslag vove. Dog ginge de dem ved Grændsen imøde, men alt som de Danske rykkede frem, vege de tilbage og ødelagde alle Levnetsmidler, søgte og at giøre de Danske Afbræk ved Skiærmytsler. Da Hertugerne saaledes komme til Vernamo i Smaaland, finge de Underretning om de Norskes Indfald, og vare derover nødte til at sende Folk fra sig til Lødese og Skara, for at bedække Landet. Dette nødte dem til at sætte sig først ved Runilaborg, ei lange fra Jonkøping, og derfra at trække sig til tilbage til Holveden, en stor Skov imellem Smaaland og Østergotland. Dette gav de Danske Raaderum til at indtage Jonkøping, hvilken de befæstede med Træ og Stakker, og hvort de lagde en god Besætning under tvende Ridderes Anførsel. Ved Bielbo besluttede Hertugerne at oppebie de Danske, men som deres tro Mand Matthias Ketelmundsen, der førte Hovedbanneret,

Erik Menved Aar 1309.

næret, styrtede over en Steen, saa at han faldt af Hesten og Banneret gik istykker, saa jog Overtro saadan Frygt ind i Hæren, at den ikke torde angribe, hvorover Hertug Valdemar gik til Stokholm, og Hertug Erik veg tilbage i Landet til Calmar. Nu kunde derfor Erik og Birger uden Hinder drage frem, og ved Mikkelsdagstider beleire Nykøpings Slot i Südermanland, hvilket var meget fast og vel forsynet, hvorover Beleiringen varede over 6 eller 7 Uger. I denne Nød udstædte begge Hertugerne et Brev i Stokholm den 31te October til alle Beboere i Tiundaland og bød dem derved at skaffe Proviant til Stokholms Slot, saa og Skibe, hvert besat med 20 Mand, og at nedsænke alle de øvrige, at de ei skulde falde i Fiendens Hænder; samt at een Mand af hvert Havnelag skulde holde sig færdig Nat og Dag med Hest og Vaaben, indtil enten Hertugerne selv eller Herre Birger Pehrson, Laugmand i Upland, forordnede anderledes. Imidlertid fortsattes Angrebet og Forsvaret af Nykøpings Slot med lige Bestandighed, og dræbte man hinanden med Blider og Stenkasten. Tilsidst indfandt Mangel paa Levnetsmidler sig i den danske Hær, og Kulden begyndte at blive besværlig. Imidlertid var dog Besætningen færdig til at ville gaae ud og overgive sig; men da skete det, at en Del fornemme danske Herrer, hvoriblant Niels Brock, Timme Lauritsen, Niels Uffeson, bestukne af Hertugernes Løfter og med Penge, bleve modtvillige, angrebe Kong Erik med haarde Ord, og forlode ham tilligemed den største Del af Krigshæren, saa at han havde enten omkommen eller bleven fangen, dersom ei Herren af Meklenborg med de Tydske var bleven troligen hos ham. Hertil kom, at Hertug Erik fik i Calmar Hielpetropper fra Tydskland paa 2 Skibe, drog med dem, Borgerne af Calmar og noget Folk fra Warberg, for Jønkøping, stormede og satte Ild paa

Eric Menved Aar 1309.

Slottet, indtog det, nedhug Besætningen med de 2 Riddere, og nedbrød Slottet; drog derpaa ind i Vestergotland, satte Mod i Indbyggerne, og trak dulige Stridsmænd til sig. Ved Arewald satte han sig, for der at oppebie Fienden. Da nu de Svenske vare herved de Danske i Ryggen, saa har det venteligt bidraget sit til at giøre dem opsætsige mod deres Konge. (Continuat. Alb. Stad. p. 52. Ericus Olai lib. IV. p. 193-97. Hadorphs Rimkrønike p. 109-12. Lagerbring III. 66-73. Hvitfeldt i Folio p. 337).

Et Diplom viser, at de Danske vare den 15de Nov. endda for Nykøping; thi da udstædte Kongen der i Leiren et Brev til de Riddere Pridbor, Nicolaus, og Thezen, Brødre af Pudbusk, og Johan af Gustowen, og deres rette Arvinger, hvorved han overlod og overrakte dem de Øer Wittou og Jarkmunde (paa Rygen) med al deres Tilhørende, med Ret og Dom (jus et judicium) med Lehnsret over og af Vasallerne og Undersaatterne, med Penge og Tiende af Mønten, med Patronatet over Kirkerne, saaledes som Fyrst Wizlaf af Rügen og Forfædre hidindtil havde besiddet dem, saa at deres Efterkommere maatte beholde dem, saafremt Fyrst Wizlaf døde uden retmæssig Afkom, og hans Lod derved faldt til Kongen og hans Efterfølgere Kongerne i Danmark. Herimod skulde de og Arvinger tiene Kongen og det danske Rige med 10 vel udrustede jernklædte Ryttere og Heste, og Kongen intet videre have af dem. Vidner herved vare: Herre Henrik af Meklenborg og Stargard, de Riddere Johan af Cernyn, Nicolaus Herlugsen, Kongens Kammermester; Aage Askesøn, Marskalk, Conrad af Dremon (udentvivl urigtigt Tilnavn hos Ludvig) og Herman af Dertze, en Meklenborger. Udi Stralsund den 1ste August 1336 bevidnede Herman, Abbed i Hiddensø, og flere, at de havde seet dette Brev uskadt og i god Stand. (Ludwig

Reli-

Reliqviæ Mstorum Tom. XII. p. 421. Schwartz Pommersche Lehnhistorie p. 275. Ej. Geographie Nord-Deutsch. p. 95). Eric Menved Aar 1309.

Ericus Olai vil (p. 196), at Beleiringen af Nykøping varede til Jul; men et Brev udstædt i Helsingborg den 21de December viser anderledes. Bernardus Plesse skiøder derved i den danske Konges sin Herres Nærvarelse Niclæstorph i Laaland til Herre Nicolaus Herlughsøn, den danske Konges Kammermester, ligesom Plesse havde havt det af Kongen, og som den afdøde Herre Peder Hoseøl havde eiet det.

Mangel paa Proviant og fersk Vand, de Svenskes Stilling hag dem, og Hærens Utroskab foraarsagede, at begge Kongerne maatte ophæve Beleiringen for Nykøping, udentvivl allerede i November Maaned, og med uforrettet Sag vende tilbage. Den danske Hær var i en elendig Tilstand, men de Svenske forfulgte dem ikke, glade maaskee ved at de bleve disse besværlige Giæster qvit, vel muligt og, at det haver været afgiort mellem de svenske Hertuger og de danske Anførere. Hertug Erik skal og have havt en Samtale med Kongerne og søgt at formaae Kong Erik til at bevæge Kong Birger til at holde sin Ed, at være rolig, og at lade sig nøie med hvad der efter Billighed tilkom ham af Riget og sit Arvegods, og saaledes blev en Stilstand sluttet. (Ericus Olai p. 196-97. Rimkrøniken p. 113. Lagerbring III. p. 71-72. Kirchberg ap. Westphalen IV. col. 788).

Efter den danske Conferents begave Hertugerne sig paa Veien til Norge, og udstædede den 21de December i Skiærff (i Vestergotland) et Brev til Beboerne af Tiundaland og Attundeland, hvorved de paalagde dem Skat, at erlægge inden næstkommende Mariæ Renselsesdag, for at afbetale de fremmede Krigsfolk, som de i deres store Nød havde maattet lade komme til Landets Forsvar, nem-

Eric Menved Aar 1309.

nemlig 1 Mark af hver 9de Mark de eiede, og saa fremdeles. Ingen skulde være fri herfor, uden de som havde stillet jernklædte Heste og Ryttere; endog Kirkers og Klosteres Bønder skulde betale. (Lagerbring p. 74-76). Derefter lode de Krigshæren rykke an mod Norge, og var den anført af en indfødt norsk Ridder Biørn (dog vel ei ham af Bjarkø), som Kong Hakon havde fordrevet og som havde studeret i Paris. (Rimkrøniken p. 114. Lagerbring p. 72-73).

Kirchberg fortæller (Westphal. IV. col. 787-88), at en Hovedaarsag til den danske Konges Vrede mod de svenske Hertuger var, at de havde bundet hans Søster den svenske Dronning mellem deres Heste, og tvunget hende til at løbe saaledes en halv Miil tilfods. Er dette sandt, da maa det være skeet da de fangede Kongen deres Broder, og viser da, hvor forbittrede de vare paa hende, og at de have anseet hende for at have megen Deel i Misforstaaelsen. Paa Hiemveien, siger han og, at Kongen skiændte og brandte i Hertugernes Lande; men naar han lader ham komme hiem St. Hans den Døbers Dag, det er den 24de Junii, da er det ganske urigtigt, og maa snarere have været St. Hans Evangelistes Dag den 27de December. — Den lybske Krønike hos Gerdes (p 37) har, at i den danske Hær vare 2500 store Heste. Til dette Tog hører vel og, hvad Corner (apud Eccardum col. 969) urigtigen henfører til 1307, nemlig at Erik kom med sin Hær til Stokholm, som maaskee kan være skeet, og at de svenske Hertuger finge saxiske, pommerske og slaviske Hielpetropper. — Hvitfeldt (p. 337) og flere henføre urigtigen Toget til 1308; Hamsfort (apud Lang. I. 297) til 1310; men ovenanførte Diplom fra Leiren for Nykøping viser, at Albertus af Stade Fortsætter (pag. 52) Kirchberg, og den lybske Krønike (l. cit.) og en Deel af vore egne

(Lang.

(Lang. I. 190. 394. II. 176. III. 316. V. 477. VI. 520) rigtigen opgive 1309. Erke Menved Aar 1309.

Dominicanerne finge et Kloster i Helsingborg. (Lang. I. 190). Bisp Peder af Odense erklærede i Blansvet den 31te Martii og 1ste April Knud Kammermesters Mageskifte med Nonnerne i Dalum Kloster for ugyldigt. (Lang. I. 297).

Peder, Kanik i Lund og Decanus paa Borgandaholm, døde den 9de Martii, som for sin Siælemesse aarligen at holde i Lunde Chor gav til Kirken der sin Gaard i Bjæltorpmaklæ. Den 13de Januar døde Knud, Kanik i Lund, som gav til St. Thomæ Alter i Lunde Domkirke en Gaard i St. Mikkels Sogn, beliggende mod Østen ved det murede Bad, og udi Halland hvad han eiede i Frnisthorp i Laugholms Sogn med Laxfiskeriet tilligemed flere Eiendomme i Halland, hvorfor ugentligen skulde holdes 4 Messer ved bemeldte Alter. — Den 20de Januar døde Frue Ingifrith, Herr Jon Litles Enke, og havde Herre Jon givet for hendes og egen Siælemesse sit rørlige og urørlige Gods i Nybøle ved Lund. (Lang. III. 477. 478. 480. 494. IV. 28. 29. 33).

Den 20de Februarii døde Karl, en Skomager, og da han særdeles staaer antegnet i Nestveds Kalender, saa har han venteligen givet Noget til St. Peders Kloster der. Den 18de Martii døde Ebbo, Abbed i bemeldte Kloster, og den 28de Martii Frue Elsef, som og staaer antegnet i Nestveds Kalender, og den 19de Nov. Peter Fakster, Munk og Præst, ligeledes antegnet der. (Lang. IV. 303. 305. 306. 317. 319. 325).

Den 28de Junii pantsatte den agtbare (discretus) Mand Niels Thorstensen, Borger i Roskilde, sit Gods i Aas udi Tydeberg Herred til Sorø Kloster, som var fem og en halv Skilling Jordskyld, med Skov og alt Tilliggende, for 100 Mark gangbare

Eric. Menved Aar 1309.

bare Penge, paa Vilkaar, at Klosteret skulde aarligen give ham 3 Mark Penge for at undgaae Aager. Heming var da Abbed. Den 20de May skeete med den roskildske Bisps Olufs Samtykke et Mageskifte mellem Conventet i Ringsted og Sors Kloster, hvorved det sidste fik Skulkethorp med de Agre, som kaldes Thokke, og hele vedliggende Skov, og derimod bortgav Skovthorp med Skov samt 60 Mark gangbare Penge, og blev det skiødet paa Landstinget i Ringsted. (Lang. IV. 499. 513).

Til Riber Kirke gav en Ubenævnt for sin Siælemesse sin Eng i Jamthorp, som aarligen indbragte 4 Mark Penge. (Lang. V. 562).

Bisp Esger af Aarhus gav til sin Domkirkes Bygning Noget istedetfor den halve Del i Næsby, og lagde den hele Gaard til Drikkevares Underholdning i samme Kirke for nogle Sølvbegere af Værdi 140 Mark Penge, som Biskop Johan Ascersøn havde skiænket. (Lang. VI. 435).

Den danske Kronike, som slutter med 1497 vil (Lang. V. 627), at Esger blev 1308 Erkebisp i Lund, men i Hamsforts Samling af Bisper i Aathus, i hans egen Chronologie over Danmark, og hos Stral (Lang. I. 297. III. 316. VII. 212) henføres det til 1309, som dog ogsaa er urigtigt, da han ei blev det før 1310.

Den 12te Martii anholdt Kapitlet i Hadersleben hos den slesvigske Bisp Johan Bockholt om Stadfæstelse paa deres gamle Kirkelove og om ny, som de og finge, og ere de trykte hos Cypræus (Annal. pag. 306-8) og hos Pontoppidan (Kirchenhistorie II. p. 98-100).

Karl, Provst i Slesvig, tilskrev den 19de Junii alle Gode og Retskafne i Uithland (Uthland) om, imod Aflad, at under-

Erik Menved Aar 1309.

Søstre med deres Almisser Nonnerne i St. Johannis Kloster paa Holmen i Slesvig Stift. (Westphal. III. pag. 362).

Grev Johan af Holsten og Stormarn bevidnede ved sit Brev af 7de May, at Marqward af Rodelube og Ditlev af Neverstorp havde i hans Nærværelse offentligen tilstaaet, at de med deres Arvingers Samtykke havde solgt til Cyremer-Kloster 8 "mansos" i Landsbyen Holendorp for 280 Mark lybske Penge; ligeledes solgte Grev Johan til Klosteret 4 "mansos" i bemeldte Landsby for 300 Mark lybske Penge efter Raad af sine sande Arvinger Christopher (den danske Konges Broder) og (hans egen Broder) Adolph.

De Grever Gerhard, Adolph, og Grev Henriks Arvinger, pantsatte den 19de December i Hamborg for 800 Mark hamborgske Penge den halve Del af Tolden i Hamborg, som tilhørte dem, til Henrik Coustin, Borger i Lübek, med den lybske Kirkeprovsts Gerhards og andre deres Arvingers Samtykke. De skulde derfor aldrig trætte (imbrigare) imod ham eller Arvinger, eller sælge eller pantsætte Noget deraf, forend de havde udbetalt disse 800 Mark. Tiden i dette Diplom synes at vise, at Grev Gerhard et giorde Toget med til Sverrig. (conf. Hvitfeldt p. 346).

Nicolaus, Herre af Rostok, stadfæstede den 21de May i Rostok Gaven af den Rettighed af Hals og Haand samt al Eiendom og Tieneste i Landsbyen Store-Bolecowe og i Landsbyen Store-Grenz, som hans tro og klare Mand Johan Molteke havde givet til Kirken i Doberan, og hvilke Landsbyer han havde faaet (til Lehn) af den ædle Herre Nicolaus af Werle, og siden af den æresfulde (gloriosus) Herre, de Danskes og Slavers Konge Erik. Vidner herved vare Conrad, Everhard, Friderik af

Mol

Eric Menved Aar 1309

Moltekerr og flere. (Westphal. Tom. III. col. 1594-95. Gavebrevet selv af Johan Moltecke staaer sammesteds).

Johannes, Abbed i Reynebeke, og den hele Forsamling (Collegium) af Nonner der, forsikkrede skriftligen Otto, Provst, og det hele Convent i Neumünster, at de toge dem i fuldkommen Broderskab og Meddelagtighed af deres Congregations aandelige Velgierninger, og tilføiede, at saasnart de finge nogen af deres Død at vide, saa skulde der skee ligesaa mange Messer, Vigilier, Venner, Revselser, Arbeider for dem, som for nogen af deres egne Brødre og Søstre.

Den saxiske Hertug Erik bevidnede, uvist hvad Dag og Sted, at hans Castellan Reynward, kaldet Scorlemorle, havde solgt til Nonnerne i Reynebeke, Tiendey af 2 "mansis" beliggende i Ny-Gammia, for 130 Mark. (conf. Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. III. p. 289).

Gerhard og Adolph, Grever af Holsten og Schowenborgh, bekræftede i Hamborg den 16de August Salget af 4 "mansi" i Østerstenbeke til Kapitlet i Hamborg ved de Brødre af Wedele Ridder Raymar og Hasso for 150 Mark hamborgsk Mynt tillige med den hele og lave Ret (cum judicio majore et minore). (Staphorst Hamburg. Kirchengesch. III. p. 751).

Biskop Burchard i Lübek forandrede i Eutin Sognekirken til et Collegium (af Kanniker), og stiftede Herman af Morum, Cantor i Lübek, 6 Præbender der for visse Personer, og byggede Bispen et lidet Kapel der ved Slottet. (Crantzii Metrop. Lib. VIII. cap. 37. Contin. Alberti Stad. p. 53. Beckers Gesch. von Lübek I p. 243-44).

Paven udgav den 19de Junii i Avignon en Bulla til Erkebiskop Johan af Bremen og Mester Albert af Meyland, Kannik

wik i Ravenna, sin Kapellan, som Commissarier, angaaende Stridighederne mellem den tydske Orden i Liefland og Erkebispen af Riga. De fornemste Beskyldninger imod Ordenen ere, at de havde indgaaet Venskab med Hedningerne, og overladt dem Riget af Polotz, hvis Konge havde overgivet det til Riga Kirke; paa en forræderisk Maade dræbt udi et Giæstebud den semigaliske Adel, og tvunget over 100000 Troende til at flye fra Semgallien til Hedningerne; udi Gdanzk (Danzig) havde de dræbt over 10000 Personer, og fiendtligen angreben den polske Hertug Vladislavs Lande. (Dogiel Cod. Diplomat. Polon. Tom. V. p. 33-36. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 380-82). Uskyldig var vist Ordenen ikke i alle Ting; imidlertid vare de krigerske geistlige Ordener dog meget forhadte for denne Pave.

Erik Menved Aar 1309.

Henrich af Borch besad den Fæstning Vorden i det Bremiske, en grum og haard Mand, de Geistliges svorne Fiende, og som voldtog Nonner og Jomfruer; han plyndrede Klosterne, fangede de Geistlige, røvede Landet, mishandlede sine Fanger, og var istand til alt dette, ved det han holdt sine Folk vel. Han skrækkede dog Erkebisp Johan saaledes, at han afstod Vorden til ham. (Wolteri Chron. Brem. apud Meibom. II. p. 63. Lang. VI. 269).

Hoimesteren Siffrid af Feuchtwangen forflettede Residentsen enten fra Venedig eller Marburg til Marienburg i Preussen. (Duisborg Chron. Pars III. p. 366-67).

Den tydske Orden kiøbte for 10000 Mark brandenborgsk Sølv af Marggrev Valdemar hans Ret til den Del af Pomerellen, hvori de Stæder og Slotte Danzig, Dirschau og Schwetz laae, hvilket Keiser Henrik den 7de siden stadfæstede. (Gralath Gesch. Danzigs I. 66).

Erik Magnusson Aar 1309.

Den pommerske Hertug Bugislav den 4de døde, og efterlod sig Wartislav den 4de, som han havde avlet med Margrete, en rygisk Prindsesse. (Schwartz pommersche Lehnshistorie p. 269. Hvitfeldt p. 346).

Paven ivrer i et Brev imod at Præsterne ved den norske Konges Capeller mestendeel unddroge sig Bispernes Jurisdiction, ved det Kongen foreskilte dem for Magisteren af sine Kapeller, og denne paastod at ind- og afsætte dem, uden at adsporge Bisperne, og det paa Grund af det Ord præsit, som stod i Pavens Frihedsbrev derom; dog Paven siger, at dette Ord maa ei tages i saa vidtløftig en Mening: Kongen har Ret at præsentere, men Bisperne at ind- og afsætte; nogle af Kapellerne vare ei heller af Kongen eller hans Forfædre, og der havde Kongen og hans Magister (capellarum) aldeles ingen Ret; fordi Magisteren kunde visitere dem, derved betoges ei Bisperne deres Visitationsret; at Magisteren kunde rette disse Præster i Henseende til smaa Forseelser, derved forstodes alene, om de forsaae sig i Henseende til deres canoniske Timer eller ikke holdt deres Statuter. (Mst. Bartholin. Tom. IV. vel E. p. 523).

Fra Bergen den 23de Junii tilskrev Kong Hakon alle Mænd i Gulathinglag angaaende at Kongens Sysselmænd, deres Lensmænd, og Bispernes Ombudsmænd vilde ei komme til Tinge, hvorfor intet Laugthing kunde holdes; hvorover Kongen befaler, at de skulde komme eller og straffes efter Loven, og efter hans Skatmesters Brev i Bergen, som og Gulathings Laugmands, nemlig paa 8 Ortuger og 13 Marker Sølv. Thorgeir Klerk skrev det. Fra Tønsberg den 26de December udgik hans Brev om, at Sysselmænd og deres Lensmænd ei giorde Ret og Dom uden Gaver, hvor-

hvorfor de skulde dømmes af Laugmanden og andre gode Mænd. Ako Kanzler beseglede det og Thorgeir Klerk skrev det.

Erik Menved Aar 1309.

Den 4de Martii gav Bisp Arno af Bergen ved sit Brev derfra tilkiende, at da Erkebisp Jorund havde nyligen budet ham at møde paa Concilium i Nidaros midt i Faster, saa giver han herved tilkiende, at det bliver ham umuligt formedelst Tidens Kortshed, Veiens Længde og Vanskelighed, og det onde Veir; men paa det at Erkebispen ei skulde forfare ubilligen imod ham, saa appellerede han herved til Paven. Dette skeete i Nærværelse af Hr. Provst for Apostlernes Capel i Bergen, Erlend Styrkar, Kongens Skatmester, og mange af Kapitlet. (Mst. Bartholin. Tom. E. vol. IV. p. 503). Erkebisp Nicolaus af Upsal opholdt sig da i Bergen, maaskee paa sin Reise til Rom efter Pallium, og gav i sit Herberge "Apostolos" eller et Bevisbrev til Bisp Arno af Bergen, og Peter Hakonson, Kannik der, paa Capitlets Vegne, angaaende dets Appel til Paven om Beskikkelsen ved Erkebisp Jorund til Sognepræst Ludvig ved St. Peders Kirke i Bergiund, som han, til den bergenske Kirkes Forfang, havde i Erlends Sted beskikket til Bisp paa Færverne, saasom 3 Bisper vare efter hinanden i 45 Aar tagne fra Kirken der i Bergen. Dette besvore de, læggende Hænderne paa Evangeliibøgerne. Udi dette Bevisbrev er Appellationen hel og holden indført. Nærværende vare Astrad, Minoriternes Provincial-Minister i Dacien, Olav, Kannik i Upsal, Thorstan, Provst paa Øyland, og Hugho, Kannik i Stavanger. (Mst. Bartholin. l. cit. p. 501). Den 23de Martii tilskrev Bisp Arno Erkebispen med Kannik Peder, som han paa sine Vegne sendte did. Dette giorde Bispen og Capitlet ogsaa under samme Dag bekiendt ved Skrivelse til alle Troende, og beskikkede bemeldte Peder til deres Fuldmægtig paa det Provincial-

 Con-

Eric Menved Aar 1309.

Concilium, som skulde holdes inden Himmelfartsfesten. Samme Dag fik Peder og Brev med fra Bispen og Capitlet til at overgive Erkebispen angaaende deres Appel om Ludvigs Forfremmelse til Bisp paa Færøerne. (Mst. Barthol. l. cit. p. 509 et 511). Den 20de April udi Bergen lode Bispen og Kannikerne der forkynde den foromtalte Appel til Paven for Notarius og endel Andre imod Erkebispen angaaende Besættelsen af Færøer Bispestol; men da der kun vare 12 Kanniker ved Kirken i Bergen, hvoraf 2 vare fraværende i Paris for at studere, 1 i Engelland, 2 i bestandig Tieneste hos Kong Hakon, 1 i Erkebispens Forretninger, 1 færdig til at reise til St. Thomas i Engelland efter Løfte, saa kunde Bispen af de saa Overblevne, helst for den svare Krig (med Sverrige), Norge da plagedes af, ei sende Nogen til Rom. Dette skede i Overværelse af Benedictiner-Abbeden Herre Enar af St. Mikkels Kloster, Augustiner-Abbeden Herre Peder de Sancto Johanne, begge i Bergen, Augustiner-Abbeden Herre Erik af Halsnø i Bergens Stigt, som hertil vare kaldte og ombedte. Nærværende var Olav Sigwardsen kaldet Svidlunger af Stavanger Stigt, keiserlig Notarius. (Mst. Bartholin. l. cit. pag. 512). Dette, om den keiserlige Notarius, viser, hvor langt Nord man var besmngt med den vrange Tanke om Keiserens besynderlige Fortrin.

Den 17de April tilskrev Capitlet i Nidaros, efter Erkebisp Jorunds Død, Bisp Ketil i Stavanger, at den tilligemed den afdøde Erkebisp havde udvalgt Ludvig til Bisp over Færøerne efter Kirken af Nidaros's upaatvivlelige Ret dertil, hvorover det befol Bisp Ketil at tage to andre af Nidaros's Lydbisper til sig, og indvie ham paa et beqvemt Sted. (Mst. Barthol. Tom. E. pag. 519). Den 12te May tilskrev Capitlet af Nidaros Paven om

samme

fomme Sag, og gave tilkiende, at det den 18de August 1308 havde tilligemed den afdøde Erkebisp udvalgt Ludvig til Bisp over Færøerne; men herimod havde Bisp Arno og Kapitlet i Bergen appelleret til Paven, hvilken Handling af Bergens Bisp og Kapitel blev herved, istedet for at give det forlangte Brevbevis (apostolos) protestere imod. (Mst. Barth. T. cit. p. 526). Fra Bergen den 3die May tilskrev Bisp Arno af Bergen de Bisper Ketil af Stavanger H(elgo) af Aslo og J(ngield) af Hammer angaaende ovenbemeldte Ludvig, og at han søgte at indvies af dem til Færøernes Bisp, hvorfor Arno beder, at de vilde opsætte hans Indvielse, til han selv kunde komme til dem, hvilket han haabede snart vilde skee. (ibid. p. 515).

Erik Menveds Aar 1309.

Fra Bergen den 31te May udstædte Bisp Arno sit Brev til alle Geistlige i Bergen angaaende de der boende Tydskes Ulydighed i at betale Tiende, som de dog havde erlagt i de forrige Bispers Peders, Askatins, og Narves Tid, og endskiønt de vare satte i Band, vedbleve de dog at gaae i Kirke, helst i Klosterkirken, som de paastod at Bispen ingen Magt havde over; hvorover Bispen advarer dem herved trende Gange, og om de ei da afløde, sætter han dem i den store Band.

Den 4de Junii tilskrev Bisp Arno Kapitlet i Nidaros om den Efterretning, han havde faaet ved dets Brev, at Erkebisp Jorund var død den 11te April, hvorover han formaner det til, at see paa Kirkens Beste i det ny Valg, og beder det at betiende sig i Henseende til den forælske Kirke, om det har noget grundigt, ham ubekiendt, angaaende hans Mening i denne Sag, og at lade ham det vide, forend Sagen blev bragt for det romerske Hof. (Mst. Barthol. Tom. E. p. 517).

Kas

Erik Menved Aar 1309.

Kapitlet i Nidaros udvalgte herpaa en af sine Kaniker, Eylif Kortin, til Erkebisp (Torfæus IV. p. 473), der, som Udvalgt, skrev fra Bergen (venteligt paa Reisen til Paven efter Pallium) Bisp Arno til den 12te Sept., at de Herrer Stephanus og Anacholdus, Fuldmægtige for det orkenøiske Kapitel, havde tilkiendegivet ham, at det efter Bisp Dolphinus Død havde enstemmigen valgt deres Medkannik og Erkedegn Wilhelm til Biskop, og bedet Erkebispen stadfæste ham; men Erkebispen, som ei vilde forhaste sig, bad Biskop Arno at indstævne udi Kirken, i Cleresiets og Folkets Nærværelse, alle dem som havde Noget at indvende, enten imod den Udvalgte eller imod Valgernes Person eller og mod Valgets Maade, at møde med Beviis hos Erkebispen inden en Maaned. (Mst. Barth. l. cit. p. 520).

Den 18de Sept. krævede Bisp Arno, udi Nærværelse af Erkebisp Eilif og nogle af Kongens Raad, i Erkebispens Natteherberge, sin Tiende af de Tydske, som laae Vinteren over i Bergen, og bekiendtgiorde Alt hvad i denne Sag forhen skeet var, men Werner Tydsk svarede, at Sligt havde aldrig været Brug, og nu havde han og Brødre levet over 20 Aar i Bergen, og aldrig svaret Tiende, og sagde han og alle hans Kammerater, at de heller aldrig vilde giøre det, uden Kongen tvang dem dertil, hvorpaa de ginge bort, endskiønt Bispen forbød dem det, forend han havde ladet afhøre tvende Vidner, der vare Præster; hvilke derpaa ogsaa vidnede, at adskillige Tydske havde for over 50 Aar siden, saa og senere, betalt Tiende til de Bisper Peder og Narve, endskiønt En ei vilde, forend man paa det Yderste nægtede ham den hellige Olie. Nærværende herved vare af Kongens Raad de Herrer Provst Finnur ved Apostlernes Kirke, Ogmund Sigurdson, Erling Amundsøn, Hauker Erlandsøn, og Sira Botolfer Hakonson.

Ved

Ved Brev, hvis Dag er ubekiendt, fraraadte Bisp Arno sin Broder A. Sigvardson at reise til det romerske Hof, medmindre det holdtes nærmere end forhen, men, om han kom der, da at hilse og underrette Nicolaus Gysoson om den bergenske Kirkes Tilstand, og om da kunde faaes af Paven til Kirkens Bygning den halve Deel eller og 60 Mark Sterling aarligen af den Qvartal, som var skyldig til Kirkerne i Byen og i Stiftet, samt hvad denne Benaadning skulde koste, og paa hvor lang Tid den kunde erholdes; og saafremt Hoffet var gunstigt i Henseende til Dispensationer for uægte Børn, om da Bispen maatte faae Dispensation over 20 til 30 saadanne Præstebørn; han skulde og forskaffe hannem en dulig ung Hustakker, som forstod at kløve Steen til Tag og at tage dem ud af Bierget, som og tillige forstod at male og at giøre Glasvinduer, dog at indberette Bispen først om, hvor dyr og vanskelig han var; saa og om Fritagne (exempti fra den bispelige Myndighed) som Dominicanerne, der holdt tilbage, hvad som tilkom Sognekirkerne og ellers ginge udenfor deres Privilegier, om de ved Band kunde tvinges af Stigtets Bisper, og, om de foragtede dem, da fængsles; han sendte ham og Pergament til at skrive sin Fuldmagt paa, og Nicolaus Gysoson skulde han betale for Umagen, eftersom de kunde forenes om. Til Udgifterne sendte han ham 10 Pund Sterling. (Mst. Barth. l. cit. p. 315).

Eric Menved Aar 1309.

Den 26de November skreve Bisp Thordo af Garde (i Grønland), Ketil af Stavanger, og Arno af Bergen til alle Troende fra Bergen, at den udvalgte Erkebisp Eilif var den 1ste Sept. kommen til Bergen, da han paa behørig Tid efter sit Valg havde forladt Nidaros, som bevistes ved det aabne Brev om hans Valg, som han førte med sig, og vilde selv bringe til det ro-

mer-

Eric Menved Aar 1309.

merske Hof; for Modvind havde han saa længe maattet opholde sig i Bergen, og nu maatte han blive der Vinteren over til Foraaret, da Ingen torde betroe sig ud paa det store Hav om Vinteren; herom havde de givet ham dette til Vidnesbyrd. (Mst. Barth. l. cit. p. 317).

Den 4de October suspenderte Bisp Arno Præsten Bernard af Ullensvang fra Embedet, fordi han holdt sig en bestandig "Focaria", og bød ham inden 3 Dage at skille sig ved hende. Brevet var skrevet i det andet eller øvre Loft ("Solarium", Etage) hos Præsten af Kinzarvik. Samme Dag og Sted bød han ogsaa Præst Bero i Kinzarvik, Thorgil i Ulfvik, og Arno i Odden inden 15 Dage at skaffe de mistænkte Qvindfolk fra sig, som de efter Advarsel paa Synodet i Bergen dog havde, efter Rygtet, beholdt; og som Bernard af Ullensvang havde forbedret sig, saa satte han ham ind igien, dog saa at han ei herefter maatte have noget mistænkt Fruentimmer hos sig. (Mst. Barthol. Tom. E. p. 358-59).

Den 6te Februar aflagde Frue Gyride Andresardatter Regning udi Bergen, efter Kong Hakons Bud, i Overværelse af Herrer Bjarn af Bjarkerøi og mange flere, til Sira Ellænd Styrkersøn for det Gods hun havde forvaltet 4 Aar for sin Brodersøn Gregorius Andresarson, og kom hende efter Regning endda 6 Manadamatabol tilgode.

Nord paa Island grasserede en Slágs Pest. (Lang. II. 199). Den oftomtalte Laurents blev efter Erkebisp Jorunds Død hudstryget efter det trondhiemske Kapitels Befaling, og sendt til Island, hvor han strax kom paa fri Fod og ernærede sig med at holde Skole, saalænge Bisp Jorund af Holum levede. (Torfæus IV. 433).

Udi

Udi Sverrige gav Karl Ragnfridson i sit Testamente, blandt andet, 1 Mark til Brødrene i Andvorskov. Ekke Menved Aar 1309.

Den 5te August i Staunford tilskrev den engelske Kong Edvard den norske Kong Hakon om, at dennes Klerk Mester Hugo, Kannik i Stavanger, var kommet med hans Brev til sig, og havde bedet ham fornye Foreningen imellem den norske Kong Magnus og den engelske Henrik, siden vedtaget af denne Edvards Fader Kong Edvard; og sendte han ham nu derfor ved bemeldte Hugo sit Brev, forseglet af hans Kanzler Bisp J. af Cicester, og haabede, at den Uret blev rettet, som var skeet ved at hindre de engelske Skibes Bortseiling og at tvinge Mandskabet til at overvære nogle Lovfældtes Ophængning, hvorom og allerede forhen var skrevet og klaget. (Rymeri Acta publica. editio Holmes. Hagæ Com. 1745. Tom. I. Pars IV. p. 147).

Paa Concilium i Dande den 24de Februar erklærede den skotske Geistlighed, at Kong Robert Brus's Farfader Robert Brus havde som nærmeste Slægt den upaatvivleligste Ret til det skotske Rige efter Kong Alexanders som og hans Datter-Datters, den norske Konges Datters, Død. (Wilkins Concil. Brit. Tom. II. p. 302).

Kong Erik var den første der gav Ebeltoft Kiøbstædret og Friheder Aar 1310, men uvist hvad Dag. (Danske Atlas IV. 275). Aar 1310.

Fra Skaane gik Kong Erik over til Siælland og gav der udi Sisborg den 15de Martii Abbeden og Brødrene af Esrom Kloster og deres Tienere og Bud fri for Told. (Pontoppid. Annal. II. 101). Samme Dag og Sted

Erik Menved Aar 1310.

stadfæstede han ogsaa Klosterets Friheder, som de havde af hans Forfædre og vedkom "Inna, Stuth, og Leething."

Efter dette gik han over til Meklenborg, og udstædte i Ribbeniz, en By i Herskabet Rostok ved Østersøen, et Brev (Schwarts Norddeutschl. p. 187. Pom. Lehnhist. p. 276), hvorved han overlod Fru Magrete, den rygiske Fyrstes Wizlai, Kongens kiære Beslægtedes, Hustru, de Stæder Tribuses og Grimme med tilliggende Lande og al den samme Rettighed, som Herre Wyzlav det besad og havde (til Lehn nemlig af Kongen, tenet et possidet) som en Medgift (nomine dotalitii); dog saa, at om Hr. Wyzlav døde uden retmæssige Livsarvinger, da kunde Kongen give hende derfor 2000 Mark purt Sølv, og da skulde hun overgive Kongen bemeldte Stæder og Lande. Dette skeete i Overværelse af den jydske Hertug Valdemar, Grev Gerhard af Holsten, Herre Henrik af Meklenborg og mange flere. Forhen den 12te Martii var der imellem Kong Erik af Danmark og hans Frende Hertug Wizlav af Rygen til Ribbeniz giort slig en Forligelse: Først, siger Kongen, have vi efterladt Hertug Wizlav Halvdelen af Landet Gnoyen for den Tiltale han havde til os, om Møen og alt andet, undtagen hvis han haver pantet i Danmark. Foreskrevne halve Land Gnoyen skal Hertug Wizlav have i Pant for 2000 Mark purt Sølv, vi skal have Fuldmagt og vore Efterkommere, naar os lyster, at igienløse forskrevne Land for fornævnte Summa Penge. Haver nogen sig udi det halve Land indpantet, skal vi giøre ham fri. Vi have og tilladt, at fornævnte Hertug Wizlav maa igienløse den anden Halvpart af Landet Gnoyen, som Herr Nicolaus af Werle er pantsat, for den samme Summa Brevet paalyder; han maa og lade bygge der Fæstning; dog naar vi igienløse Landet, skal alle Fæstninger os overantvordes. Vi skal til-

forbeskille Hertug Wizlav for hvad samme Fæster koster at bygge, efter Herr Henrik af Meklenborgs og nogen vore Ridders Sigelse. Wil nogen forhindre ham at bygge, skal vi giøre ham Bistand. Vi have befalet vore Vasaller at tiene ham sammesteds som deres rette Lehnsherre; han skal igien være dem en gunstig Herre, særdeles de af Bernekow, at de nyder deres Slot og Gods fri, og at de tiene ham som tro Vasaller. Bønder og Lehnsmænd udi Landet Gnoyen skulde ikke heller giøre videre Tieneste, end de have giort af Arild. De af Valckenhagen, under Hertug Wizlav, maa selge deres Gods, dog at han ikke mister sin Tieneste deraf, og at samme Gods ikke selges til Kiøbstæder eller geistlige Folk. Han skal og unde de af Krockeren deres Gods til Lehn; kunde de ikke eller ville inden Aar og Dag afhende fornævnte Gods, da blive stille under ham boendes, og tiene ham, som andre tro Lehnfolk giøre. Han skal og være dem en gunstig Herre, som andre der nyde Gods i Landet Gnoyen, og ikke giøre dem nogen Vold; vil han, da maa han bryde det Slot Rommelstorp; vil ham nogen det udi hindre, da skal vi ham hielpe. Han skal og nyde alle hans Pant udi Danmark, og derom beskikke, indtil han fanger otte Hundret Mark puurt Sølv, og bliver udløst af os og vore Efterkommere; dog saa, at hvis vi kan nøiagtigen bevise hans Fader af de 800 Mark at være aflagt, skal kortes. Vi og vore udi Riget skulde forsvare ham som en tro Vasal, han os og vore Arvinge igien. Han skal og lade forkynde for alle, at om han døer uden Arvinger, da høre alle hans Lande os arveligen til. Dette skal han forvisse med 20 de fornemste Ridderes Indsegle, og alle hans Stæders Forskrivning. Om de af Stralsund ville henge deres derhos, da skal det skee efter Kongens og Hertug Wizlavs Raad; derimod efterlader Hertug Wizlav ham alt Gods i Danmark Kon-

Erik Menved Aar 1310.

gen

Eric Menved Aar 1310.

gen paatale, undtagen hvis ham pantsat er, han skal og afstaae Øen, hans Hustrues Medgift, naar os lyster fornævnte Land at indløse, og er særdeles forvaret og undtagen, ikke udi de 2000 Mark Sølv at skulde indregnes."

Dette mærkelige Document findes alene paa Dansk hos Hvitfeldt (i Qvartudgaven p. 124-26). Alt dette viser, at ei alene Rugia transmarina, men og cismarina stod endda under dansk Hoihed. (conf. Rudlofs Meklenb. Gesch. II. p. 203).

Udi Ribbenitz samledes ogsaa Kong Erik med Marggrev Valdemar af Brandenborg, som Buchholz (Gesch. von Brandenburg II. 275) rigtigen antager, og ei med hans Farbroder Otto, som Corner (ap. Eccardum col. 974) vil; thi han var allerede død 1308; og der bleve da forligte de Stridigheder, som hidtil have været imellem Danmark og Brandenborg; de skulde Aaret efter mødes i Rostok, og der skulde Kongen giøre Marggreven til Ridder. Hovedhensigten med dette var uden tvivl at ydmyge det hanseatiske Forbund, paa hvilket stolende Byen Wismar havde afslaaet sin Landsherre Henrik af Meklenborg der at holde sin Datters Mechthildes Bryllup med Hertug Otto af Brunsvig, hvorfor det maatte holdes i Sternberg, og klagede Henrik denne Spot for Kong Erik, kaldende ham og alle de Fyrster og Herrer, som havde bivaanet Bryluppet, til Hielp. Wismar derimod forbandt sig derpaa den 19de August i Rostok nøiere med Gripsvald, Stralsund, Rostok, og Lybek; dog undtog den sidstnævnte alle Tilfælde, som kunde være imod den danske Konge, hvilket tiente meget til at udbrede dens Handel; thi Byerne havde forenet sig om ikke allene ikke at tilføre de fiendtlige Fyrster og Herrer Vaaben, Proviant, og andre Nødvendigheder, men endog ingen Klædevare til deres Undersaatter, medmindre de svore, ei at ville

lade

lade deres Herren faae Noget deraf. Da alt Norden havde paa de Tider ingen eller hel faa Manufacturer, og deres Indvaanere mest klædte sig i hanseatiske Tøi, saa var dette en besværlig Sag for dem. (Continuat. Alberti Stad. p. 53. Rudlofs Mekl. Gesch. II. p. 205-6. Westphal. II. col. 1665. Kirchberg ap. Westphal. IV. col. 789. Frankś Meklenburg lib. V. p. 204-5).

Erik Menved Aar 1310.

Bemeldte Samling i Ribbenitz tilveiebragte ogsaa siden uden tvivl Forlig imellem Brandenborg og Pommern, der blev en Følge af det Forbund, som sluttedes mellem det sidste og Danmark, hvorom mere siden. (Franks Meklenburg lib. V. p. 206).

Udi Rostok den 16de April "confererte" Kong Erik Kirken i Culeroch 2 mansos, som Hr. Conrad Molcke havde skienket did. Kongens Capitain i Herskab Rostok, Jacob von Fleep, var hertil Vidne. (Schwarz Hist. finium Rugiæ p. 145). Paa samme Sted den 20de April forpagtede Kongen sine twende Vandmøller med Fiskeri i Ribbenitz til sin kiære (dilecto, elskelige) Bernard Copman, Borger i Rostok, for 900 Mark slaviske Penge; ligeledes bortforpagtede han til ham sin aarlige 1 Mark i slaviske Penge Indkomst af Veirmøllen ved Ribbenitz, og sin Told af samme By, ligesom Herre Nicolaus af Rostok havde besiddet den. Alt dette viser, at Kongen var virkelig Eier og Overherre af Herskabet Rostok, endskiønt den forrige Nicolaus af Rostok ogsaa undertiden udstædte nogle Bevillinger, hvilket alene viser, at han haver besiddet noget Land der; thi han maatte jo have Noget at leve af, og at man, for at holde ham i god Lune, har ladet ham beholde en Skygge af Magt.

Den 8de Junii var Kongen i Vordingborg, og skiænkte der Abbedissen og Conventen af St. Mikkels Cistercienser Nonnekloster i Reval Eiendom og Frihed over de 60 Haken i nogle Landsbyer,

Eric Menved Aar 1310.

som de havde kiøbt af den agtbare Mand (discreto viro) Jacob af Paremeke. — Sidst i Junii var Kongen i Middelfart, thi der blev "feria 6ta ante diem beati Thomæ" (hvorved Thomæ Cantuariensis Translátio maa forstaaes som indfalder den 3die Julii, det er den 26de Junii) sluttet en Forhandling imellem Kong Eric og Hertug Otto, Hertug udi Slauen, Cassuben, og Herre til Stetin, at "al Trætte som have været dennem og deres imellem, skulde være nederlagt, særdeles dem af Rostok, saaledes, han skulde overantvorde til Kongen deres af Rostok Breve, beløbendes til 510 Mark purt Sølv, og derfore lod han Borgerne qvit; hvilket Brev Kongen dog skal sende ham tilbage inden St. Hansdag, om Borgerne dermod ere tilfreds, og de af Molsan, som haver været deres Fiender til disse, dermed ere fornøiede. Item vi have lovet Kongen af Danmark udi mange got Folkes og Herrers Nærværelse, at vi skal tiene ham udi Danmark med 50 væbnede Mand (Armigeris), og giøre ham vor Troskabs Ed. Udi Tydskland og i Slauen skulle vi udi ligemaade tiene ham imod hver Mand, undtagen Hertug Valdemar af Brandenborg, Geert, Greve af Holsten, Henrik, Herre af Meklenborg, og Hertug Wizlav af Slauen og Cassuben, og Herr Niels af Werle, med den Beskeed, om de ikke inden en Maaned ville være tilfreds med venlig Forhandling og Rettens Tilbydelse, da skal vi tiene vor Herre og Konge, saavel imod dem, som andre; men hvis de Borger af Rostok ikke ville være tilfreds med denne Sone, skal vor Herre og Konge være os begge en upartisk Dommere, ikke mere den ene end den anden handhæve."

Og atter det "feria 5ta ante diem Thomæ" (det er den 27de Junii) blev forhandlet imellem Kong Erik paa den ene, Valdemar og Erik, Hertuger af Sønder-Jylland paa den anden Side,

at al Trætte under dem særdeles for hans Undersaatter af Rostok Skyld skal være nederlagt. Den Summa Penge, som Hertugerne have deres af Rostok Brev paa, skal vi antworde Kongen udi et Løfte vi have lovet ham, og Borgerne fri lade for vor Tiltale; men nøies ikke de Rostokker dermed, eller ville lade de Riddere ud af Molsan og andre os have tient, qvit for den Skade de have Borgerne giort, skal Kongen faae os Brevet igien, og som vi have lovet Kongen udi fyrsterlige Personers Nærværelse, at skulde tiene ham med 50 Koritzer udi Danmark, naar vi tilsiges, saa skal vi lige det samme giøre ham udi Slauen og Tydskland, naar han fordrer os; dog dem undtagen, som inden en Maaned efter med rette ville lade dem sige. Udi ligemaade skal vi og tiene ham med vore Fæsthinger, som tro Vasaller bør deres Herre, hans Skade og Forderv skal vi afvende, hvor vi kan. Med os have lovet Marggrev Valdemar af Brandenborg, Geert, Greve i Holsten, Herr Henrik af Meklenborg, Hertug Wizlav af Slauen og Cassuben; 16 vore Riddere skulde tilmed herfore love. Wil ikke de Rostokker med denne Handel være tilfreds, skal dog Venskab blive under os, Kongen skal og være os en gunstig Dommere imellem, ikke tilhenge den ene Part mere end den anden.

Erik Menveds Aar 1310.

Disse tvende Breve findes alene paa Dansk hos Hvitfeldt (i Qvartudgaven, Erik Menveds Historie p. 134-35 og 136-37).

Den 20de September stadfæstede Kongen i Lund Oprettelsen af 3 Altere med Bøger, Klæder og Prydelser for Joseph Magnussens Siæl. (Mst. Barthol. Tom. V. vel F. p. 110-13).

Udi Slesvig den 13de May stadfæstede den jydske Hertug Valdemar den slesvigske Bisp Joannes samme Friheder som hans Formænd habde havt, saa at hans Eiendele skulde være fri for al Paalæg, Leding, Stuth, Qværsæthe, samt al Afgift og

Eric Menved Aar 1310.

Tieneste (ab impetitione exactoria, expeditionis gravamine, jureqve Stuth, Qværsætha, cæterisqve solutionibus et serviciis juri nostro adjacentibus), dog saa at Beboerne skulde i Krigstilfælde forsvare Landet. Han lod det besegle med sit eget, sin Broders Hertug Eriks af Langelands, og sin Søns Eriks Sigiller. (Cypræi Annal. p. 308). Det er indført i en Vidisse af 1322 den 4de September, udstædet af Capitlet i Slesvig og Minoriternes Gvardian der.

Den 13de Januarii skiænkte Bisp Esger af Aarhus med sit Capitels Samtykke (Lang. VI. 458) Framlef Kirke, som var bleven ledig ved Præstens Peder Clementsøns Afstaaelse, til Provstiet i Aarhus, som var meget fattigt. Samme Dag stadfæstede han udi Aarhus, at alle Præster i hans Stigt skulde herefter, som forhen, tiene som Vicarier i Aarhus Domkirkes Chor udi 3 Aar, for derved at blive i Præsteembedet des dygtigere til Siælesorgen, dog skulde Kannikerne og Munkene ved Domkirken være herfra undtagne, og skulde de vicariende Præster lade sig nøie med de sædvanlige 12 Mark Penge, Diaconi med de 8, og Subdiaconi med de 6 Mark. Vicarierne forundte han, at de kunde i Domkirken tiene ved Alterne, dog saa at Choret Intet tabte derved. (Lang. VI. 413). Udi Østorp den 18de Januar lagde han Hundslund Kirke til Kannikernes Bord i Aarhus. (Langeb. l. cit.)

Udi Lund den 16de Januar gav Fru Cecilia Marskalk Johan Ralfs Efterleverske sin Broder Herre Peter Niclæsson af Elliaryth Fuldmagt til at skiøde til St. Laurentii Kirke i Lund alt hendes rørlige og urørlige Gods i Wragathorp, paa Vilkaar, at Herre Guido, Decanus i Lund, og Eftermænd skulde have det under deres Bestyrelse, og derfor holde hendes Siælemesse, og deraf

magligen gives Noget til Kannikerne og Vicarierne, Dominicanerne og Minoriterne, samt til en brændende Lampe for Christi Legeme i Dominicanernes Kirke i Lund 14 Øre Penge.

Erik Menved Aar 1310.

Udi Roskilde den 8de Februar stadfæstede Broder Astrad, Minoriternes Minister i Dacien, et Mageskifte af 1 Mølle tilhørende St. Claræ Søstre i Roskilde mod 2 Møller tilhørende Søstrene af St. Maria i bemeldte By. Den roskildske Bisp Olav stadfæstede den 17de April Salget af en Mølle for 30 Mark Penge til St. Claræ Kloster af Sacer, Provisor for de Spedalskes Hospital i Roskilde ved St. Clementis Kirke, og med Samtykke af Olav Byørnson, Decanus i Roskilde, Tutor for bemeldte Hospital, og var den bleven skiødet til St. Claræ-Kloster i Bispens Overværelse og siden paa Roskilde Ting. Den 23de April gav samme Bisp 1 Øre Jordskyld i Lækynge tilbage til Rysby Kirke, som hans Fogder uretmæssigen havde paa hans Vegne taget i Besiddelse. Dette synes at vise, at denne Bisp var en retskaffen Mand.

Den 21de May giorde Bisp Esger af Aarhus bekiendt, at Præsten Esger Nicolai Søn, Sognepræst ved Hornslet Kirke, havde skiænket sit og Broders-Hagens Eiendele i Biring Mark til Kannikernes Bord i Aarhus, og skiødet det i Bispens Skiød. (in extremitate sinus nostri scotavit) (Lang. VI. 414).

Den 24de April fastsatte den roskildske Biskop Olav, at fraværende Kanniker ei skulde nyde af Præbenderne, og at de ny Kanniker skulde efter deres Indsættelse have en Regnekappe (cappa pluvialilis) førend deres første Aar udløb. (Pontoppidan II. 100). — Da Broder Oliver af Senen, Prior i Antvorschoug, og Conventet der havde overladt til Roskilde Bisper Patronatretten til Stillinge Kirke, saa tillod Bispen igien ved Brev af 9de Junii,

Eric Menved Aar 1310.

at de maatte vælge og præsentere Vicarius der, og opkom der nogen Strid mellem bemeldte Vicarius og Klosterets Tienere, da skulde den bedømmes af Herredets Officialis i Prioreus Overværelse. Derimod tillagde Bispen, med sit Capitels Samtykke, Conventet Kirkerne Kimerslov og Biergby. (Pontoppidan l. cit.)

Ved sit Brev af 11te Junii gav bemeldte Bisp Olav tilkende, at han ved den søndre Side af St. Lucii Kirke i Roskilde havde ladet opbygge et kostbart Capel, hvori han vilde begraves. Til Capellanens Underholdning derved gav han adskilligt Gods og skiødte det i Legfolks Overværelse, ligesom han forhen havde giort det paa Synodet i de Geistliges. Capellanen skulde være en Præst, eller dog en geistlig Person, at han kunde blive Præst, og skulde han 3 Maaneder personlig residere derved; hver Dag skulde han enten selv eller ved en anden sige Messe med "nona" strax efter Sacristens Messe; om Søndagen og Heitidsdagene de tempore; Mandag, Tirsdag og Torsdag, naar de ei vare hellige, pro defunctis, nemlig for hans Formænds og Forældres Siæle og Bispens efter hans Død; han skulde holde en flittig Skolediscipel til Kirketienesten. En Vandmølle gav han til Capellets Vedligeholdelse, til Vox til Lysene, og til Olie til Lamperne, som hver Nat skulde brænde, hvilken Mølle indbragde aarlig 24 Mark siellandsk. Olav Biørnson, Decanus i Roskilde, og Magister Johan, Provst der, underskreve. Brevet udstædtes paa den Dag Capellet blev indviet. (Annal. Bartholin. Mst. Tom. V. 57-59). Det helligedes Jomfru Maria, hvorom han og samme Dag udstædte et Brev, hvorved han gav 40 Dages Afslad til alle dem, som besøgte det Fredag Løverdag og de fornemste Festdage, og læste Fadervor samt Engelens Hilsen til Maria. (conf. Lang. VII. 153).

Den 24de Julii udstædte Roger Astrætson sit Gieldsbrev til sin kiære Ven Nicolaus Tinde paa 55 Mark gangbare Penge, at betale igien paa Flakæbiærgh Ting førend Allehelgens Fest. Til samme Nicolaus Tinde pantsatte Peter Jonsun sin Gaard i Vikæ den 8de August for 20 Mark skaanske gangbare Penge, imod at betales paa Tinget førend Mortens Dag; og skeete det ei, da maatte han hæve det Halve af "Landgilden" i bemeldte Gaard, (dimidium fructuum curiæ, qvod dicitur Langilde) indtil Alting var betalt. Ældre har jeg ikke fundet Landgilde nævnt hos os i noget Diplom.

Eric Menved Aar 1310.

Den 9de August udstædte Cecilia, Enke efter den yngre Herre Johan kaldet Siellandsfar, sit Brev i Smiththorp til St. Agnetes Kloster i Roskilde, hvorved hun gav det noget Gods i Hværløse i Faxeherred og i Fænsmark i Thutæbiærus Herred, imod at hendes tvende Døttre Lundæ og Ceciliæ skulde blive Nonner der.

Den 18de September døde den lundske Erkebisp Isarnus, og blev hans Aarstid holdt af Capellanerne ved det ny Kapel, som Erkebiskop Carl siden stiftede. Kannikerne som bivaanede Messen og Vigilierne, fik derfor 2 Mark Penge og Vicarierne en halv Mark. (Lang. III. 552. IV. 56). Efter de lundske Erkebispers Krønike, som er skrevet i det 16de Seculo (Lang. VI. 644) blev han i October Maaned begravet i St. Laurentii Krafts Kirke i Lund. ("Hypogæo"). Dette synes at vise, at han døde i Lund, som og bekræftes derved, at hans Eftermand allerede var Erkebisp førend den 18de November, hvilket ei kunde være, saafremt Isarnus døde i dette Aar som Erkebisp af Salerno i det Neapolitanske, som adskillige af vore Krøniker ville; hvortil kommer, at Ughellus, som omstændeligen og godt har skrevet om de italienske

Eric Menved Aar 1310.

Bisper, vil (Italia Sacra VII. 613), at Isarnus var i dette Aar i Avignon, og blev der den 12te Junii beskikket af Paven til Erkebisp af Salerno, og det Valg Capitlet der forhen havde giort af en anden, tilintetgiort; men i September døde Isarnus i Avignon, og blev der begravet. Hermed kommer og vor Petrus Olai overeens, som vil (Lang. I. 190) at Isarnus blev i Avignon beskikket til Erkebisp af Salerno, og Esger i hans Sted til Erkebisp af Lund. Naar Petrus Olai lægger til, at det skeete paa Concilium i Avignon, da er det aldeles urigtigt, thi det holdtes først i næste Aar og det i Vienne. Da det og lader, som jeg forhen har anført, at Isarnus blev beskikket til Erkebisp i Salerno, førend i Riga og Lund, saa kommer nok Urigtigheden hos Ughelius og Vore heraf. Efter Magnus Matthiæ (p. 108-9) skal Isarnus engang han opholdt sig paa sit Slot Søvede i Fers Herred 3 Mile fra Lund, have havt Fortrædeligheder med Bønderne i den Egn, hvilke han vilde ved sin Foged tvinge til selv at trække Plov, da de manglede Heste og Stude, saasom de ei dyrkede Jorden, men havde hidindtil alene levet af Fiskerie; de bleve herover saa forbittrede, at de sloge Fogeden ihiel, og derpaa angreb Slottet, der laae paa en Ø i en fersk Sø. Erkebispen var da i Bad, kastede sig paa en Hest, og svømmede paa den over Søen, kom ihvorvel med Møie over og til Lund, men mistede Sadelen i Søen ved en Bakke, som deraf endnu til denne Dag kaldes Sadelsbierg.

Den 18de November udgav den ny Erkebisp Esger Jul, som forhen havde været Bisp i Aarhus, allerede en Anordning i Lund, hvorved han befol alle de Tydske, der opholdt sig i Lund uden at besidde faste Boliger, eller at leie Andres Gaarder, men alene boede i Herberger, at søge til Kraftkirken i Lund som deres Sognekirke og der nyde Sacramenterne, saaledes som brugeligt

geligt havde været fra gammel Tid. Baade hans og Lunde Capitels Segl bleve hængte for. (Hvitfeldts Bispekrønike p. 68. M. Matthiæ Series p. 112). Mærkeligen kalder han sig et her udvalgt Erkebisp, men af Guds Naade Erkebisp, hvilket Ingen giorde førend han havde faaet Pallium, som altid personligen maatte hentes hos Paven. Da nu intet Diplom haves af Isarnus i dette Aar, saa kunde man falde paa den Tanke, at han havde været ude af Landet og i Avignon, og Esger med, dersom denne sidste et havde den 13de October udstædet som Bisp i Aarhus et Diplom der; dog da dette Diplom af Esger som Erkebisp kun findes i en Pergaments Copibog, saa kan det være urigtig afskreven, enten i Henseende til Aaret, som jeg snarest troer, eller og i Henseende til Titelen, thi Kongen kalder Esger i et Diplom af næste Aar endda udvalgt, og derved bortfalder hans Nærværelse i Avignon. (Pontoppidans Annales II. p. 52. 53. 73)

Erik, en Søn af den jydske Hertug Valdemar, ægtede i dette Aar en Datter af Nicolaus af Werle, efter Hvitfeldt (p. 352), og Hamsfort, ja endog den gamle Krønike, som slutter med 1317. (Lang. I. 297. II. 176). Men i Marginalierne hos Hvitfeldt siges, at det var Faderen Valdemar. Petrus Olai og flere af vore Krøniker (Lang. I. 190. VI. 220) giøre denne Erik til Erik Langben af Langeland; dog heri er lutter Forvirring. Det Sande er, at den jydske Hertug Valdemar allerede 1306 ægtede en Datter af Nicolaus af Wittenburg af det schwerinske Grevehus, som den troværdige Fortsætter af Albert af Stade (p. 46) beretter. Dernæst blev Sophia, Datter af Nicolaus af Werle og af Rixa den danske Kong Eriks Søster, trolovet i det Aar med den svenske Hertug Erik; og endelig var der endnu en Sophia, som i dette Aar blev Enke efter Hertug Erik af Lange-

Eric Menved Aar 1310.

Eric Menved Aar 1310.

land, og som paa Moders Side var Søster til Kong Erik Plovpennings Dettre. Carstens har hos Heinze (histor. Abhandl. V. p. 134-36) godt giendrevet Giftermaalet mellem Sophia af Werle og Erik Langben. — Den beste Del af Roskilde brændte af tilligemed 5 Kirker og Minoriternes Kloster, (Hvitfeldt p. 352. Lang. I. 190), Cantoriet blev nu den 10de Junii indsat til at være den 4de Værdighed ved Roskilde Kirke, da det forhen kun havde været et "officium". (Lang. I. 190. 297. II. 269). Erik Langben, Hertug af Langeland, døde efter den 13de May, og overlevede hans Hustru Fru Sophia ham. Han var Broder til Hertug Valdemar af Jylland. (Langeb. I. 297. III. 516).

Den 19de Julii bekiendtgiorde Nicolaus, Søn af Grev Jacob i Halland, for den bremiske Erkebisp Johan, at hans Frue, den norske Dronning Euphemia, var død, og derfor beder han ham, at han for gammelt Venskabs Skyld vil søge at bringe hans Sag i Rom til en god Ende, og om han saa gier, da vil han tiene ham i alle Ting; thi hvad Greverne af Ravensberg gav, det vilde han og alle hans Venner give end overflødigere. Det forekommer mig, at intet godt Venskab har været mellem de beslægtede Grever af Halland og Ravensberg, siden Kong Erik Glipping dømte de første imod 1265. (Lamey Ravensberg in Cod. Diplom. p. 495).

Den 6te September legerte Hr. Olav Tagbesøn, hvis Moder var Fru Margrete, Datter af Mundskiænk Herre Olav af Bavelse, og hvis Halvbroder var Grev Henrich af Gleichen (Lang. IV. 322. not. d.), paa sit Yderste til Sorø Kloster 20 ny gode Sterlinger og 15 Mark Penge, og overgav dem ved sine Børn Johan og Andreas Olavsønner og sin Datter Margrete og sine andre Arvinger, hvilket da den rette Eier Ridder

Agho

Agho Saxesen fornam, var han dermed fornøiet, og skiænkte og didhen Indkomsterne af Stenkelstorp, samt pantsatte Klosteret det forrige for 100 Mark Penge for den ædle Mands Jon Andersens Siæl. (Lang. IV. 511. see her foran p. 313. 14).

Den 3die Martii døde i Ribe Herre Tuvo, Præst (plebanus) ved St. Mariæ Kirke der, som gav for sin Siælemesse det Halve af det han eiede i Huse og Grunde i St. Johannis Stræde (vico). (Lang. V. 542).

Den norske Kong Hakon opholdt sig i Oslo, og udstædte der den 13de Januar sit Brev, hvorved han ophævede det Huldskab og Mandskab, som Nidaros Erkebisp havde under Navn af Jarl aflagt til sig, og som Kongens Broder, den forrige Kong Erik, havde, efter Indskydelse af nogle sit Raad, formaaet Erkebisp Jorund til at aflægge uden Pavens Vidende og Tilladelse. (Thorkelins Analecta p. 110).

Den svenske Kong Birger opholdt sig endda i Danmark, og udstædte der i Helsingør den 5te Martii et Brev, hvorved han skiænkte sin tro Mand den ædle Hr. Folko Jonsen, for hans Fortienester, sin Gaard kaldet Algs med Alt derpaa værende. Hans eget og den danske Kong Eriks Sigiller bleve hængte for, saa og Bisp Magnus's af Wexio, Hr. Leonard Drosts, Hr. Thuro Kætilson, Kammermester, Hr. Hakon Læmæ, Marskalk, og de Herrer Knud Jonson, Tuko Jonsen, Peder Liqvidson, Thorir Birgisson, Hakon Haraldson, Holmvid Elefsson, alle hans kiære Raad, deres Sigiller. (Lagerbring III. 86).

De svenske Hertuger belagde imedens Kongehelle, og tvang Thor Unge til at opgive den, efterat den norske Undsætning var afslaaet; hvorpaa en Tydsk blev giort til Hovedsmand der. Thor Unge søgde derpaa at forlige dem, hvortil Hakon svarede vel,

men

Eric Menved Aar 1310.

men at det vilde holde haardt, saalænge Hertug Erik var omringet af saa mange Udenlandske; men som denne derpaa forlangte en Samling, saa holdtes den ved Fastelavn, og blev da for det første sluttet en Stilstand mellem Norge og Sverrig, indtil en endelig Fred kunde skee. Ved Paaskettid aftakkede Hertugerne de fremmede Folk, og betalte dem udaf den til den Tid indkomne Skat, og gav dem derpaa et prægtig Giæstebud i Lødøse. (Hadorfs Rimkrønike p. 115-116. Ericus Olai p. 198. Lagerbring III. 73-76).

I Helsingborg den 15de Julii forligte Kong Erik de tre svenske Brødre saaledes, at Kong Birger skulde beholde Helsingeland, Fierande, tre Herreder i Vestmanland, alt Strengnæs Stift, Nykiøping Slot, Østergylland og Stegeborg, Vind og Visingsø, Vist og Tiuoche, Nidingeland, Finduld og Verende, Gulland med Visborg og Viborg; dog skal han betale, hvis Omkostning de have giort paa Nykiøping Slot; desligeste alt hans Fædernegods, og hvad han haver kiøbt, og hans Part i Koberbierge, som han haver arvet, undtagen Suinsegaard, Merckesø, som er forundt Henrik, Burggreve af Stromberg, Hyarff, Spang og Møller, som han haver byttet med dem, hvorfore de fik Erkeby. Item Herr Halby hans Gods, som de have forundt ham og hans Arvinge ved deres aabne Brev. Item Marsk Troelsis Gods den Gaard Faldenes, Bønder udi Jetrum, to Gaarde udi Suenum, en Gaard heder Udneff, Troue, Søeby, Aaby. Item Kleffia med det Gods Ingwold er forundt. Item Flesta, Abilund, med Bønder, og en Gaard heder Aaskelne. Item Halvdelen Indkomsten af Visby og Gulland til denne Dagtingnings Dag. Alle andre Lande og Slotte Sverrige tilhørende, skal vore Brødre og deres Arvinger have til evindelig Eie, dog at de deraf med Ed skal være os forpligtet; og om de døer, skal forskrevne Lande og Slotter

der

der komme til deres Arvinger, dog skal ingen ny Befæstninger maa bygges i deres Lande, uden i vores Forbed. Nykiøping skal ogsaa brydes. Alle Sverriges Indbyggere skulde nyde og blive ved deres gamle Friheder; dog maa Skat bedes, og efter Bevilling optages udi hvers Lande. Item hans Brødre haver intet Behov at byde, befale, eller dømme, uden i deres Forbed som forneavnt er. De skal ikke selge eller paantsætte nogen Festning i deres Lande, paa lang eller stakket Tid, det samme vil han love dem igien. Alle Riddere og Svenne skulle nyde slig Frihed, som de have havt tilforn. Alle Fyrster, Bisper, Riddere, Svenne, Borgere, Bønder, Kiøbmænd, inden Riges og uden, Klerke, Prælater, sætte vi udi en sikket Tryghed, og skulle mene dem godt, tilgivendes dem al Ugunst og Mistanke vi have fattet imod dem, for at de have tient vore Brødre imod os. Alle vore Brødres Tienere tilgive vi af Hiertet deres Forseelse imod os, og de og deres Arvinger skulde beholde deres Jordegods, som de aatte før denne Tvist kom under os. Alle Fanger være ledige og løse, som ikke haver betalt nogen Ranzun. Er og samtykt, at Kong Erik af Danmark, Hertug Christoffer, Greverne af Holsten, Hertug Henrik af Meklenborg, og vore Brødre skal hielpe hverandre, imod hvem som helst det er. At dette saa skulle holdes, lovet fore: Dominus Ericus Rex Danorum illustrissimus, Dux Christophorus frater suus, et venerabiles patres, domini N., Archiepiscopus Upsalensis, Brynolphus Scharensis, et Magnus Vexiönsis, Episcopi, nec non milites et armigeri infra scripti: Canutus Joensson, Falck Joensson, Bydenuardus, Haquinus Leme, Turo Kiættelsson, Carolus Tudiske, Laurentius Kiættelsson, Petrus Liguidsson, Tuko Joensson, Haquinus Haraldsson, Roricus Byrgesson, Glisinus, Benedictus Boesson, Hemmingius

Erik Menved Aar 1310.

Erik Menved Aar 1310.

Odgislessøn, Holmundus Elfsøn, Domicellus Ernestus, Sigismundus Kietselsøn, Torstanus Cadbastesson, Johannes Brunckoug, Gregorius Knudsson, Isdradus Philipsøn, Carolus Orastisson, Stephanus Karicksøn, Odo Linduardessøn, Gotstanus Karlsøn, Holmgerus Byrgessøn, Conradus Kruse, Magnus Sittessøn, Arnoldus Sture, Lyder Foss, Martinus Banessøn, Gotstanus Bernersøn, Hostanus Byrgessøn, Nicolaus Joensson, Christiernus et Ericus Christiernsson, Tuko Boesson, Dan. Tangbaldssøn, Nicolaus Torckildsøn, Dan. Katerinessen, Regnerus Findnesøn, Johannes Turo, Haraldus Pappe, Trugildus Benedictssøn, Carolus Benedict, Carolus Torassøn, Ingemarus Hugislessøn, Andreas Ragualdssøn, Hantze Foss, Eringisle, Brud Bendssøn, Petrus Karlssøn, Laurentius Scrubbe, Kietillus Puke, Petrus Andersson, Eringisle Magnussøn, Laurentius Arnoldssøn, Petrus Thutesek, Birgerus Joensson, ac milites alii, et armigeri ac incolæ terræ, qvi super hæc reqvæsiti, simili modo promittent. Actum Helsingborg 15 Julii Anno 1310. (Hvitfeldt i Qvartudgaven p. 120-23. Ericus Olai lib. IV. 198. Messenii Scondia Tom. XII. p. 159-60). Hos Messenius fattes Underskrifterne.

Derpaa blev den 17de Julii ligesaa i Helsingborg Freden sluttet mellem alle de 3 nordiske Riger. (Lagerbring III. 80. Hadarps Rimkronike i Anhanget p. 6-8. Torfæus IV. 434-35). Da blev, som Hvitfeldt skriver (p. 128-29 i Qvartudgaven) forhandlet og giort en evig Fred imellem Kong Erik af Danmark, Kong Haagen af Norge, Kong Byrge af Sverrig, Hertug Christoffer af Halland og Samsø, Geert, Greve af Holsten, Herr Henrik, Greve af Meklenborg, paa den ene, Hertugerne Valdemar og Erik af Sverrig paa den anden Side, at de skal være

hverandre bistandige imod hvem det er. Al Kiv og Trætte, som dem og deres Anhang til disse haver været imellem, skal være ophoven. Kongen af Danmark skal forlehne Kong Haagen med Nørre-Halland, til Ætcraa, som Greve Jacob det havde, Falckenberge Bro skal giøre Skillet, og Hertug Christoffer beholde Falckenberg; han skal giøre Kongen af Danmark og hans Efterkommere Ed; han skal tiene ham med 60 Heste, naar han en Maaned før bliver tilsagt, og naar de komme af Norge, skal de reise paa Kong Eriks Omkostning i Danmark. Hertug Erik "renuncierit" af den Tiltale han havde til Norge, og Frøken Ingeborg, Kong Haagens Datter, ham trolovet, hvilken nu skal have Hertug Magnus, Kong Byrgis Søn; hvortil vi og vor Broder Valdemar flitteligen skulle hielpe, dog at Hertug Magnus forhverver sig Dispensats in Curia. Vi Erik skulle tage Frøken Sophia, Nicolai de Verle Datter, Kong Erik af Danmarks Søsterdatter. Fanger paa begge Sider skulle være fri og løse; hvem ikke have ranzunet dem allerede. Al Handel, Breve, Contracter, Gave som er skeet under os fornævnte, overalt vordet eller ikke, skulde være døde og magtesløse. Hvis Kongen af Norge hermed vil være tilfreds, da skal vi antvorde Kongelle Slot, og alle Fanger skulle være fri. Vil han ikke, da skal vi beholde fornævnte Slot og Fanger, og Kongen af Danmark skal ikke hindre os imod Kongen af Norge, men skal lade os blive ved vores gamle Grændser, vi ham igien. Vi skal ikke forsvare eller antage de Forvundne for hans Faders Død, eller deres Anhang, eller handle med dem udi nogen Maade. Lunde-Capitel skal nyde deres gamle Rettighed og Frihed udi Nørre-Halland Grevskab. Vi Hertug Geert af Holsten, og Henrik af Meklenborg til Vidnesbyrd love at holde alt dette ved vor Ed. Actum et datum, Anno et die ut

supra

Eric Menved Aar 1310.

supra under deres Segl. Note; Kongen af Norge tog en Udskrift, beseglet af Kong Erik i Danmark, for han ikke fik Gienparten deraf. Haavide Hvitfeldt. Skade, at disse Breve, paa de te nær, findes alene hos ham, og det paa Dansk og fast alene i Udtog. Maaskee ogsaa at Kong Erik da ligeledes i Helsingborg forligede Grev Geert atter med sin Adel, (Christiani Gesch. von Schlesw. u. Holst. III. p. 87), hvorom Hvitfeldt (p. 123. i Qvartudgaven) saa skriver: Han forligte atter Greve Geert og den beforne Adel: de skal have deres Gods igien, som det nu forefunden er; de skal nyde deres Privilegier og Friheder, som deres Forældre have havt; Greven skal have af dem og deres slig Rettighed og Tieneste, som hans Formand haver havt; haver han dem noget at tilsnakke herefter, eller de ham, da tale sig til efter Landsloven; gier han dem derimod, eller de ikke vil noies med Retten; da skal Kongen af Danmark være en Opmand. Varfrede maa opbygges, som de vare tilforne før Krigen begyndtes, og intet fastere bygges; men om Holster-Ret tilholder Varfrede og Befæstninger at bygges, da skal det skee; holder Holstisk Ret der intet om, da skal de staae og man ingen bygges fastere end de vare tilforne. Vil Nogen bygge nogen ny Befæstning, hvor ikke var for, han giøre det paa sin egen Ret. Alle Fanger skal være løse, haver nogen sat Borgen, eller udgivet Rantzun, han være fri for Rantzun, eller give tilbage. Bønder som ere fangen, skulde være fri, uden de ere solgte, og da skal de give deres Kiøbmand saa mange Penge igien, som han gav for dem. Grevens Bønder, hans Kiøbmand og Borgere, skulde blive ved deres Ret; Greven skal med al Gunst være sine Undersaatter bevaagen, de ham igien, dermed skal være en god Forliigelse imellem de Herrer af Holsten og de Sorne, saa ingen maa tale paa hvis for skeet er, Breve eller Forbund som giort ere.

I dette

I dette Aar blev og Reval end videre befæstet og St. Michaelis Kloster trukket indenfor Byens Mur. (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 383). Indholden af Brevet gienge herom i Reval, lyder saaledes hos Hvitfeldt (p. 135 i Qvartudgaven): Johannes Kane, Kongens Sendebud til Lifland, forordnede om Reffvels Befæstninger, at de den østre Mur for Staden maatte forflytte paa hin Side Stadsgraven, eller lade Muren blive som den nu er, og flytte den bedre ind, og lade den gaae over Bierget op til det store Slot, dog saa at samme Mur vender og naaer Hiørnet paa det store Slot hos Porten ved det lille Bierg, og at Muren af det samme Hiørne skal opføres 6 Alen høi paa den østre Side, og skal gaae ned ad det lille Bierg til 3 Alen, der som Byen lukkes hos Zingelen, og at der er 3 Alen Rum imellem Muren og Zingelen, som med Træbygning skal opfyldes. Byens Mur til den Nørre-Side, han skal staae udenfor Nonneklosteret, og skal endes i Dalen hos det store Slot, den Mur maa de fast giøre med Taarn, Skandser, Graver, som dem nyttigt synes. Nonnerne skal bygge af Stadsmuren saa vide som deres Jordsmon sig strækker; dog skal de have to Zingel, en for det lille Bierg, den anden for det lange Bierg. Det skal og være dem frit uforment at forvide Byen ud med Stranden; dette lovede han Borgerne, Kongen skulde samtykke. Datum Reffvel 1310. Erik Menved Aar 1310.

Den 19de November solgte Gherard og Adolph, Grever i Holsten Stormarn og Scowenburg, og Gherard, Provst i Lübeck, de Landsbyer Gammel-Stapelvelde og Brake for 1600 hamborgske Mark til Klosteret Reynebeke.

Saasom der paa denne Tid var stor Hungers Nød i Engeland og Flandern, saa kom Kiøbmændene derfra til Lübeck for at kiøbe Korn, hvorover Lübeckerne opkiøbte alt muligt i Meklenborg

Erik Menved Aar 1310.

og Pommern. De Stæder Gripsvold, Stralsund, Wismar, Rostok forbøde derfor, at Intet maatte fra dem udføres. Da nu dette skeete uden Lübeks Willie, saa var det en Aarsag med, hvi Lübek vegrede sig ved at tiltræde denne Forening, som forhen (S. 636) er anført. (Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 244. Willebrandts Hans. Chron. 2ter Abtheil. p. 22).

Bisp Arne af Skalholt kom tilbage til Island fra Norge og førte Tømmer med adskillige Prydelser til Kirken der med sig, som Kongen, Dronningen og de fornemme Norske havde givet, saa at Alle vare enige om, at aldrig havde nogen islandsk Bisp giort en lykkeligere Reise. (Lang. III. 128. Torfæus IV. 434).

Kong Hakon sendte Gissur Halle og Valtyr Pretta, Pauls Broder, til Finmarken, for at indkræve Skat, som i mange Aar ei var oppebaaret.

Paven tilskrev den 4de April fra Avignon Erkebispen i Nidaros og hans Lydbisper, og kaldte dem til Concilium i Vienne i næste Aars October for at undersøge Tempelherrernes Sag. Dette Brev blev overgivet Bisp Arno i Bergen udi hans Kammer den 15de Junii ved Pavens Løber Pedet af Spoleto og Tullucius af Camerino. Denne Udsættelse af Concilium blev opslaaet paa Kirkedørrene i Avignon efter Befaling. Pavens forrige Brev, hvorved han kaldte dem til Concilium i dette Aar, blev bragt til Erkebisp Eilif udi Tønsberg den 20de Januar, hvorfra det lader at Eilif er draget til Paven. (Mst. Bartholin. Tom. E. p. 620. conf. Lang. II. 199. Torfæus IV. 434).

Den bergenske Bisp Arno klagede ved Brev af 14de April til Paven over Godefrid, Præst ved Allehelgens Hospitals Kirke i Bergen, at han ivertimod Bispens Forbud tilegnede sig Sognekirkers Lig, Offer, Tiende, og da Bispen kaldte ham til sig den

3ile

31te Martii og forbød ham sligt under Bands Straf, kom han Dagen efter den 1ste April, med et beseglet Brev til ham fra Præsten Hr. Fin ved Apostlernes Kapel i Bergen, som kaldte sig de kongelige Kapellers Magister, af Indhold: at da Bispen havde under Bands Straf forbudet Hr. Godefrid, Capellan ved Allehelgens Kirke, som var et kongeligt Kapelle, at meddele de geistlige Sacramenter til dem, som boede paa Grunde og nybygde Huse i bemeldte Kapels Sogn, saa bad han at indeholde dermed, indtil Kongen selv kom; men da Bispen hertil kunde bringes ved Andres Raad, saa appellerte Fin herved til Paven, og udbad Bevisbrev, hvilket Bispen herved gav, endskiønt han erklærede Appellationen for ugrundet. (Mst. Bartholin. Tom. E. p. 530). Eric Menved Aar 1310.

Fra Westmünster den 9de Julii tilskrev Kong Edvard den norske Kong Hakon, og klagede over, at et Skib, tilhørende en Kiøbmand i Grymesby, og kommende med Korn fra Esthland, var ved Malestrand i Norge bleven plyndret af Balliven Peter Dirè, og Skibsfolket fængslet over et halvt Aar; han beder Hans Excellence at raade Bod herpaa. (Dreyer Specimen Jur. publ. Lub. p. 9).

Bisp Arno af Bergen forbød den 30te May de udenlandske Kiøbmænd, som opholdt sig i Bergen, og ei vilde i Henseende til Geistlighedens Rettigheder rette sig efter de Indfødte, under Bands Straf at komme i nogen Kirke. (Mst. Bartholin. Tom. E. p. 391).

Den 9de November giorde Bisp Arno ved sit aabne Brev bekiendt, at han sendte Inqvisitores til Havlsnø Kloster i Anledning af det slette Rygte, Abbeden og Brødrene stode i. Han tilskrev og Abbed Erik selv, at man forkastede ham og Brødrene, at de ei holdt Klostertienesten sillelligen, som de burde, antoge

Brø-

Eric Menved Aar 1310.

land, og som paa Moders Side var Søster til Kong Erik Plovpennings Dattre. Carstens har hos Heinze (histor. Abhandl. V. p. 134-36) godt giendrevet Giftermaalet mellem Sophia af Werle og Erik Langben. — Den beste Del af Roskilde brændte af tilligemed 5 Kirker og Minoriternes Kloster, (Hvitfeldt p. 352. Lang. I. 190), Cantoriet blev nu den 10de Junii indsat til at være den 4de Værdighed ved Roskilde Kirke, da det forhen kun havde været et "officium". (Lang. I. 190. 297. II. 269). Erik Langben, Hertug af Langeland, døde efter den 13de May, og overlevede hans Hustru Fru Sophia ham. Han var Broder til Hertug Valdemar af Jylland. (Langeb. I. 297. III. 316).

Den 19de Julii bekiendtgiorde Nicolaus, Søn af Grev Jacob i Halland, for den bremiske Erkebisp Johan, at hans Frue, den norske Dronning Euphemia, var død, og derfor beder han ham, at han for gammelt Venskabs Skyld vil søge at bringe hans Sag i Rom til en god Ende, og om han saa giør, da vil han tiene ham i alle Ting; thi hvad Greverne af Ravensberg gav, det vilde han og alle hans Venner give end overflødigere. Det forekommer mig, at intet godt Venskab har været mellem de beslægtede Grever af Halland og Ravensberg, siden Kong Erik Glipping dømte de første imod 1265. (Lamey Ravensberg im Cod. Diplom. p. 495).

Den 6te September legerte Hr. Olav Tagheesøn, hvis Moder var Fru Margrete, Datter af Mundskiænk Herre Olav af Bavelse, og hvis Halvbroder var Grev Henrich af Gleichen (Lang. IV. 322. not. d.), paa sit Yderste til Sorø Kloster 20 ny gode Sterlinger og 15 Mark Penge, og overgav dem ved sine Børn Johan og Andreas Olavsønner og sin Datter Margrete og sine andre Arvinger, hvilket da den rette Eier Ridder

Agho

Agho Saxesen fornam, var han dermed fornøiet, og skiænkte og didhen Indkomsterne af Stenkelstorp, samt pantsatte Klosteret det forrige for 100 Mark Penge for den ædle Mands Jon Andersens Siæl. (Lang. IV. 511. see her foran p. 313,14). Eric Menved Aar 1310.

Den 3die Martii døde i Ribe Herre Tuvo, Præst (plebanus) ved St. Mariæ Kirke der, som gav for sin Siælemesse det Halve af det han eiede i Huse og Grunde i St. Johannis Stræde (vico). (Lang. V. 542).

Den norske Kong Hakon opholdt sig i Oslo, og udstædte der den 13de Januar sit Brev, hvorved han ophævede det Huldskab og Mandskab, som Nidaros Erkebisp havde under Navn af Jarl afslagt til sig, og som Kongens Broder, den forrige Kong Erik, havde, efter Indskydelse af nogle sit Raad, formaaet Erkebisp Jorund til at aflæggeu den Pavens Vidende og Tilladelse. (Thorkelins Analecta p 110).

Den svenske Kong Birger opholdt sig endda i Danmark, og udstædte der i Helsingør den 5te Martii et Brev, hvorved han skiænkte sin tro Mand den ædle Hr. Folko Jonsen, for hans Fortienester, sin Gaard kaldet Algs med Alt derpaa værende. Hans eget og den danske Kong Eriks Sigiller bleve hængte for, saa og Bisp Magnus's af Wexis, Hr. Leonard Drosts, Hr. Thuro Kætilson, Kammermester, Hr. Hakon Læmæ, Marskalk, og de Herrer Knud Jonson, Tuko Jonsen, Peder Liqvidson, Thorir Birgisson, Hakon Haraldson, Holmvid Elefson, alle hans kiære Raad, deres Sigiller. (Lagerbring III. 86).

De svenske Hertuger belagde imedens Kongehelle, og tvang Thor Unge til at opgive den, efterat den norske Undsætning var afslaaet; hvorpaa en Tydsk blev giort til Høvedsmand der. Thor Unge søgde derpaa at forlige dem, hvortil Hakon svarede vel,

men

Eric Menved Aar 1310.

men at det vilde holde haardt, saalænge Hertug Erik var omringet af saa mange Udenlandske; men som denne derpaa forlangte en Samling, saa holdtes den ved Fastelavn, og blev da for det første sluttet en Stilstand mellem Norge og Sverrig, indtil en endelig Fred kunde skee. Ved Paaskeetid aftakkede Hertugerne de fremmede Folk, og betalte dem udaf den til den Tid indkomne Skat, og gav dem derpaa et prægtig Giæstebud i Lødøse. (Hadorfs Rimkronike p. 115-116. Ericus Olai p. 198. Lagerbring III. 73-76).

I Helsingborg den 15de Julii forligte Kong Erik de tre svenske Brødre saaledes, at Kong Birger skulde beholde Helsingeland, Fierande, tre Herreder i Vestmanland, alt Strengnæs Stift, Nykiøping Slot, Østergylland og Stegeborg, Wind og Wiesingsø, Wist og Tiuoche, Nidingeland, Finduld og Werende, Gulland med Wisborg og Wiborg; dog skal han betale, hvis Omkostning de have giort paa Nykiøping Slot; desligeste alt hans Fædernegods, og hvad han haver kiøbt, og hans Part i Koberbierge, som han haver arvet, undtagen Suinsegaard, Merckese, som er forundt Henrik, Burggreve af Stromberg, Huarff, Spang og Meller, som han haver byttet med dem, hvorfore de fik Erkeby. Item Herr Halby hans Gods, som de have forundt ham og hans Arvinge ved deres aabne Brev. Item Marsk Troelsſis Gods den Gaard Faldenes, Bønder udi Jetrum, to Gaarde udi Suennm, en Gaard heder Udneff, Troue, Søeby, Aaby. Item Klessia med det Gods Ingwold er forundt. Item Flesta, Abilund, med Bønder, og en Gaard heder Aaskelne. Item Halvdelen Indkomsten af Wisby og Gulland til denne Dagtingnings Dag. Alle andre Lande og Slotte Sverrige tilhørende, skal vore Brødre og deres Arvinger have til evindelig Eie, dog at de deraf med Ed skal være os forpligtet; og om de døer, skal forskrevne Lande og Aasteder

Erik Menved Aar 1310.

der komme til deres Arvinger, dog skal ingen ny Befæstninger maa bygges i deres Lande, vi ikke heller i vores Forbed. Nykiøping skal ogsaa brydes. Alle Sverriges Indbyggere skulde nyde og blive ved deres gamle Friheder; dog maa Skat bedes, og efter Bevilling optages udi hvers Lande. Item hans Brødre haver intet Behov at byde, befale, eller dømme, uden i deres Forbed som forнævnt er. De skal ikke selge eller pantsætte nogen Fæstning i deres Lande, paa lang eller stakket Tid, det samme vil han tove dem igien. Alle Riddere og Svenne skulle nyde slig Frihed, som de have havt tilforn. Alle Fyrster, Bisper, Riddere, Svenne, Borgere, Bønder, Kiøbmænd, inden Riges og uden, Klerke, Prælater, sætte vi udi en sikker Tryghed, og skulle mene dem godt, tilgivendes dem al Ugunst og Mistanke vi have fattet imod dem, for at de have tient vore Brødre imod os. Alle vore Brødres Tienere tilgive vi af Hiertet deres Forseelse imod os, og de og deres Arvinger skulde beholde deres Jordegods, som de aatte før denne Tvist kom under os. Alle Fanger være ledige og løse, som ikke haver betalt nogen Ranzun. Er og samtykt, at Kong Erik af Danmark, Hertug Christoffer, Greverne af Holsten, Hertug Henrik af Meklenborg, og vore Brødre skal hielpe hverandre, imod hvem som helst det er. At dette saa skulle holdes, lovet fore: Dominus Ericus Rex Danorum illustrissimus, Dux Christophorus frater suus, et venerabiles patres, domini N., Archiepiscopus Upsalensis, Brynolphus Scharensis, et Magnus Vexiöensis, Episcopi, nec non milites et armigeri infra scripti: Canutus Joensson, Falck Joensson, Bydenuardus, Haquinus Leme, Turo Kiættelsson, Carolus Tudiske, Laurentius Kiættelsson, Petrus Liguidsson, Tuko Joensson, Haquinus Haraldsson, Roricus Byrgesson, Glissinus, Benedictus Boesson, Hemmingius

Erik Menved Aar 1310.

Odgislessøn, Holmundus Elfssøn, Domicellus Ernestus, Sigismundus Kierrelssøn, Torstanus Cadbastessøn, Johannes Brunckoug, Gregorius Knudssøn, Isdradus Philipsøn, Carolus Orastissøn, Stephanus Kanickssøn, Odo Linduardessøn, Gotstanus Karlssøn, Holmgerus Byrgessøn, Conradus Kruse, Magnus Sittessøn, Arnoldus Sture, Lyder Foss, Martinus Banessøn, Gotstanus Bernerssøn, Hostanus Byrgessøn, Nicolaus Joenssøn, Christiernus et Ericus Christiernssøn, Tuko Boessøn, Dan. Tangbaldssøn, Nicolaus Torckildsøn, Dan. Katerinessen, Regnerus Findnesøn, Johannes Turo, Haraldus Pappe, Trugildus Benedictssøn, Carolus Benedict, Carolus Torassøn, Ingemarus Hugislessøn, Andreas Ragualdssøn, Hantze Foss, Eringisle, Brud Bendssøn, Petrus Karlssøn, Laurentius Scrubbe, Kietillus Puke, Petrus Anderssøn, Eringisle Magnussøn, Laurentius Arnoldssøn, Petrus Thuresek, Birgerus Joenssøn, ac milites alii, et armigeri ac incolæ terræ, qvi super hæc reqvæsiti, simili modo promittent. Actum Helsingborg 15 Julii Anno 1310. (Hvitfeldt i Qvartudgaven p. 120-23. Ericus Olai lib. IV. 198. Messenii Scondia Tom. XII. p. 159-60). Hos Messenius fattes Underskrifterne.

Derpaa blev den 17de Julii ligesaa i Helsingborg Freden sluttet mellem alle de 3 nordiske Riger. (Lagerbring III. 80. Hadarps Rimkronike i Anhanget p. 6-8. Torfæus IV. 434-35). Da blev, som Hvitfeldt skriver (p. 128-29 i Qvartudgaven) forhandlet og giort en evig Fred imellem Kong Erik af Danmark, Kong Haagen af Norge, Kong Byrge af Sverrig, Hertug Christoffer af Halland og Samsø, Geert, Greve af Holsten, Herr Henrik, Greve af Meklenborg, paa den ene, Hertugerne Valdemar og Erik af Sverrig paa den anden Side, at de skal være

 hver-

Eric Mendved Aar 1310.

hverandre bistandige imod hvem det er. Al Kiv og Trætte, som dem og deres Anhang til disse haver været imellem, skal være ophoven. Kongen af Danmark skal forlehne Kong Haagen med Nørre-Halland, til Ætraa, som Greve Jacob det havde, Falckenberge Bro skal giøre Skillet, og Hertug Christoffer beholde Falckenberg; han skal giøre Kongen af Danmark og hans Efterkommere Ed; han skal tiene ham med 60 Heste, naar han en Maaned før bliver tilsagt, og naar de komme af Norge, skal de reise paa Kong Eriks Omkostning i Danmark. Hertug Erik "renuncierit" al den Tiltale han havde til Norge, og Frøken Ingeborg, Kong Haagens Datter, ham trolovet, hvilken nu skal have Hertug Magnus, Kong Byrgis Søn; hvortil vi og vor Broder Valdemar flitteligen skulle hielpe, dog at Hertug Magnus forhverver sig Dispensats in Curia. Vi Erik skulle tage Frøken Sophia, Nicolai de Verle Datter, Kong Erik af Danmarks Systerdatter. Fanger paa begge Sider skulle være fri og løse; hvem ikke have ranzunet dem allerede. Al Handel, Breve, Contracter, Gave som er skeet under os fornævnte, overalt vordet eller ikke, skulde være døde og magtesløse. Hvis Kongen af Norge hermed vil være tilfreds, da skal vi antvorde Kongelle Slot, og alle Fanger skulle være fri. Wil han ikke, da skal vi beholde fornævnte Slot og Fanger, og Kongen af Danmark skal ikke hindre os imod Kongen af Norge, men skal lade os blive ved vores gamle Grændser, vi ham igien. Vi skal ikke forsvare eller antage de Forvundne for hans Faders Død, eller deres Anhang, eller handle med dem udi nogen Maade. Lunde-Capitel skal nyde deres gamle Rettighed og Frihed udi Nørre-Halland Grevskab. Vi Hertug Geert af Holsten, og Henrik af Meklenborg til Vidnesbyrd love at holde alt dette ved vor Ed. Actum et datum, Anno et die ut

 supra

Erik Menved Aar 1310.

supra under deres Segl. Noar Kongen af Norge tog en Udskrift beseglet af Kong Erik i Danmark, for han ikke fik Gienparten deraf. Saavidt Hvitfeldt. Skade, at disse Breve, paa de to nær, findes alene hos ham, og det paa Dansk og fast alene i Udtog. Maaskee ogsaa at Kong Erik da ligeledes i Helsingborg forligede Grev Geert atter med sin Adel, (Christiani Gesch. von Schlesw. u. Holst. III. p. 87), hvorom Hvitfeldt (p. 123. i Qvartudgaven) saa skriver: Han forligte atter Greve Geert og den beforne Adel: de skal have deres Gods igien, som det nu forefunden er; de skal nyde deres Privilegier og Friheder, som deres Forældre have havt; Greven skal have af dem og deres slig Rettighed og Tieneste, som hans Formand haver havt; haver han dem noget at tiltale herefter, eller de ham, da tale sig til efter Landsloven; giør han dem derimod, eller de ikke vil nøies med Retten, da skal Kongen af Danmark være en Opmand. Varfrede maa opbygges, som de vare tilforne før Krigen begyndtes, og intet fastere bygges; men om Holster-Ret tilholder Varfrede og Befæstninger at bygges, da skal det skee; holder Holstisk Ret der intet om, da skal de staae og man ingen bygges fastere end de vare tilforne. Vil Nogen bygge nogen ny Befæstning, hvor ikke var før, han giøre det paa sin egen Ret. Alle Fanger skal være løse; haver nogen sat Borgen, eller udgivet Ranzun, han være fri for Ranzun, eller give tilbage. Bønder som ere fangen, skulde være fri, uden de ere solgte, og da skal de give deres Kiøbmand saa mange Penge igien, som han gav for dem. Grevens Bønder, hans Kiøbmænd og Borgere, skulde blive ved deres Ret; Greven skal med al Gunst være sine Undersaatter bevaagen, de ham igien, dermed skal være en god Forligelse imellem de Herrer af Holsten og de Sørne, saa ingen maa tale paa hvis før skeet er, Breve eller Forbund som giort ere.

I dette

Erik Menved Aar 1310.

I dette Aar blev og Reval end vidare befæstet og St. Michaelis Kloster trukket indenfor Byens Mur. (Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 383). Indholden af Brevet givet herom i Reval, lyder saaledes hos Hvitfeldt (p. 135 i Qvartudgaven): Johannes Kane, Kongens Sendebud til Lifland, forordnede om Reffvels Befæstninger, at de den estre Mur for Staden maatte forflytte paa hin Side Stadsgraven, eller lade Muren blive som den nu er, og flytte den bedre ind, og lade den gaae over Bierget op til det store Slot, dog saa at samme Mur vender og naaer Hiørnet paa det store Slot hos Porten ved det lille Bierg, og at Muren af det samme Hiørne skal opføres 6 Alen høi paa den østre Side, og skal gaae ned ad det lille Bierg til 3 Alen, der som Byen lukkes hos Zingelen, og at der er 3 Alen Rum imellem Muren og Zingelen, som med Træbygning skal opfyldes. Byens Mur til den Nørre-Side, han skal staae udenfor Nonneklosteret, og skal endes i Dalen hos det store Slot, den Mur maa de fast giøre med Taarn, Skandser, Graver, som dem nyttigt synes. Nonnerne skal bygge af Stadsmuren saa vide som deres Jordsmon sig strækker; dog skal de have to Zingel, en for det lille Bierg, den anden for det lange Bierg. Det skal og være dem frit uforment at forvide Byen ud med Stranden; dette lovede han Borgerne, Kongen skulde samtykke. Datum Reffvel 1310.

Den 19de November solgte Gherard og Adolph, Grever i Holsten Stormarn og Scowenburg, og Gherard, Provst i Lübeck, de Landsbyer Gammel-Stapelvelde og Brake for 1600 hamborgske Mark til Klosteret Reynebeke.

Saasom der paa denne Tid var stor Hungers Nød i Engeland og Flandern, saa kom Kiøbmændene derfra til Lübeck for at kiøbe Korn, hvorover Lübeckerne opkiøbte alt muligt i Meklenborg

Erik Menved Aar 1310.

og Pommern. De Stæder Gripsvold, Stralsund, Wismar, Rostok forbode derfor, at Intet maatte fra dem udføres. Da nu dette skeete uden Lübeks Villie, saa var det en Aarsag med, hvi Lübek vegrede sig ved at tiltræde denne Forening, som forhen (S. 636) er anført. (Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 244. Willebrandts Hans. Chron. 2ter Abtheil. p. 22).

Bisp Arne af Skalholt kom tilbage til Island fra Norge og førte Tømmer med adskillige Prydelser til Kirken der med sig, som Kongen, Dronningen og de fornemme Norske havde givet, saa at Alle vare enige om, at aldrig havde nogen islandsk Bisp giort en lykkeligere Reise. (Lang. III. 128. Torfæus IV. 434).

Kong Hakon sendte Gissur Halle og Valtyr Pretta, Pauls Broder, til Finmarken, for at indkræve Skat, som i mange Aar ei var oppebaaret.

Paven tilskrev den 4de April fra Avignon Erkebispen i Nidaros og hans Lydbisper, og kaldte dem til Concilium i Vienne i næste Aars October for at undersøge Tempelherrernes Sag. Dette Brev blev overgivet Bisp Arno i Bergen udi hans Kammer den 15de Junii ved Pavens Løber Pedet af Spoleto og Tulkucius af Camerino. Denne Udsættelse af Concilium blev opslaaet paa Kirkedørrene i Avignon efter Befaling. Pavens forrige Brev, hvorved han kaldte dem til Concilium i dette Aar, blev bragt til Erkebisp Eilif udi Tønsberg den 20de Januar, hvorfra det lader at Eilif er draget til Paven. (Mst. Bartholin. Tom. E. p. 620. conf. Lang. II. 199. Torfæus IV. 434).

Den bergenske Bisp Arno klagede ved Brev af 14de April til Paven over Godefrid, Præst ved Allehelgens Hospitals Kirke i Bergen, at han imodtimod Bispens Forbud tilegnede sig Sognekirkers Lig, Offer, Tiende, og da Bispen kaldte ham til sig den

31te

31te Martii og forbød ham sligt under Bands Straf, kom han Dagen efter den 1ste April, med et beseglet Brev til ham fra Præsten Hr. Fin ved Apostlernes Kapel i Bergen, som kaldte sig de kongelige Kapellers Magister, af Indhold: at da Bispen havde under Bands Straf forbudet Hr. Godefrid, Capellan ved Allehelgens Kirke, som var et kongeligt Kapelle, at meddele de geistlige Sacramenter til dem, som boede paa Grunde og nybygde Huse i bemeldte Kapels Sogn, saa bad han at indeholde dermed, indtil Kongen selv kom; men da Bispen hertil kunde bringes ved Andres Raad, saa appellerte Fin herved til Paven, og udbad Bevisbrev, hvilket Bispen herved gav, endskiønt han erklærede Appellationen for ugrundet. (Mst. Bartholin. Tom. E. p. 530). Eric Menved Aar 1310.

Fra Westmünster den 9de Julii tilskrev Kong Edvard den norske Kong Hakon, og klagede over, at et Skib, tilhørende en Kiøbmand i Grymesby, og kommende med Korn fra Esthland, var ved Malestrand i Norge bleven plyndret af Balliven Peter Dire, og Skibsfolket fængslet over et halvt Aar; han beder Hans Excellence at raade Bod herpaa. (Dreyer Specimen Jur. publ. Lub. p. 9).

Bisp Arno af Bergen forbød den 30te May de udenlandske Kiøbmænd, som opholdt sig i Bergen, og ei vilde i Henseende til Geistlighedens Rettigheder rette sig efter de Indfødte, under Bands Straf at komme i nogen Kirke. (Mst. Bartholin. Tom. E. p. 391).

Den 9de November giorde Bisp Arno ved sit aabne Brev bekiendt, at han sendte Inqvisitores til Haulsnø Kloster i Anledning af det slette Rygte, Abbeden og Brødrene stode i. Han tilskrev og Abbed Erik selv, at man forekastede ham og Brødrene, at de ei holdt Klostertienesten flitteligen, som de burde, antoge

Brø-

Eric Menved Aar 1310.

Brødre uden Bispens Tilladelse, henbrøde hele Nætter med Drik, holdt ei det ved Fundatsen fastsatte Antal Brødre, og Abbeden, at han levede uanstændigen, tilsatte Klosterets Midler, sov ei i Dormitorium, men i Glæstestuen, reiste rundt om, Klosteret til unyttig Bekostning, holdt sielden Kapitel, at han satte Brødrene tilrette ved Legfolk. (Mst. Bartholin. Tom. E. p. 405-8).

Udi Sverrig døde Herre Svantopolk, en Søn af Hertug Knud, og Sønnesøn af den danske Kong Valdemar den 2den. (Lang. I. 257). Et Diplom viser, at han er død førend den 23de November. Hans ene Datter, Ingrid, levede endnu 1350, og efterlod sig megen Afkom i Sverrige, den anden, Cathrine, døde 1329 som Abbedisse i Wreta. Bemeldte Diploma er udgivet i Hermanshult den 23de November af Brynjolf Benedictson, Ingrid og Ingigjærd, Herre Swantopolks Døttre, hvorved de bevidne, at denne afdøde ædle Ridder havde givet sin Gaard i Caagha til Wreta Kloster, og at de stadfæste det i Overværelse af Knud Jonsson, Lagmand i Østgethland, Junker Ernist, og flere. Den 8de April 1313 udstædte Ingrid, Herre Swantopolks Datter, et Brev til Sognefolkene i Skrukuby, og atter et den 9de May. Aar 1314 den 25de Januar udgav Grev Henrik af Glycken sit aabne Brev, hvorved han tilkiendegav, at han testamenterer efter sin Død til Fru Catharina, Abbedisse i Wreta og Herre Swantopolks hans Svogers (generi nostri) Datter, og til Klosteret sin Gaard Tunæ i Danderæ i Kattyuæs Sogn. Ingrids Søn var Herre Knud Folkesøn, som 1322 til en Kirke bortgav en By, kaldet Fjærathorp. Ingegerd, Swantopolks Datter, var gift med Matthias Thyrnesson, hvilke 1315 gave til Linkøpings Kirke, hvor hun vilde begraves, deres anselige Gods. Ved et andet af 1318 den 20de September gav

Ingigrid, Swantopolks Datter, Enke efter Herre Matthias Thurnisson, (saa staaer i Diplomet), for sin og hans Siæl til Mariæ Præbende i Linkøping adskilligt Gods. Fra Wreta Kloster 1322 den 12te Martii solgte Katherina, Abbedisse i Wreta, Jngrid Swantopolks Datter, og det hele Convent, deres Gods i Hasleberg for 100 Mark gangbar Mønt til Johan Hemmingson, Borger i Linkøping, i Betragtning af Klosterets Fattigdom, da dets Creditorer havde bemestret sig dets Indkomster. Blant Andre har Knud Jonsen, Sverriges Drost, og Birger, Østgothernes Lagmand, forehængt deres Segl. Samme Aar den 31te May overlod Ingigerd, Swantopolks Datter, til sin Tiener (famulus), en Otting i Sværtinge. Den 22de Julii 1335 gav den svenske Hertuginde Ingeborg, Hertug Valdemars Enke, alle Bønder (villicos et colonos) Wreta Kloster tilhørende paa Øland, fri for al Afgift, skyldig til hende og Slottet, saalænge Abbedissen der, Fru Ingrid, Svantopolks Datter, levede. Dette viser, at Ingrids Søster Catharina var da død. Ends nu 1350 levede Ingrid, men skrev sig: forhen Wreta Abbedisse (hvilket Embede hun venteligen formedelst sin høie Alder har frasagt sig); men 1360 den 1ste Januar maa Ingrid nok allerede have været død; thi da bevidner Nicolaus, Bisp i Linkøping, at den berømmelige Fyrste (Princeps, Høfding) Birger Hertug, kaldet Bruse, havde solgt til Wreta Kloster 5 Ottinger Jord, som Herre Svantopolk havde siden tilbyttet sig, men hans Datter Fru Ingrid atter givet did, da hun gav sig i Klosteret. Denne Ingrid havde været forlovet med den danske Drost David Thorstensen, men Folko, en Søn af Algoth, Vestgothernes Lagmand, og Broder til Brynjolf, Bisp i Skara, førte hende 1287 i Martii Maaned hemmeligen bort, som jeg forhen har fortalt, til

Eric Menved Aar 1310.

Eric Menved Aar 1310.

Norge, hvorhen hans Brødre, Peder, Rigets Canzler, Benedict og Carl ogsaa flyede; men dette forvoldte, at Faderen Algot med den ene Søn Rørik bleve fængslede. Men da dette skeete 1287, saa kan neppe Ingrid Aar 1256 (see her foran Tom. X. p. 303-4) være en af Svantopolks tvende Døttre, som han da gav ind i Wreta Kloster, allerhelst hun endda levede 1350. Dalin (Tom. II. p. 302 og 404) og Stiernman (i Høfdingeminne p. 264-65) ville, at Ingrid var gift med Jon Ivarsen Blaa, en Søn af den navnkundige Ridder Ivar Blaa af Gramberg, og at hun ved ham var Moder til Knud Jonsen, Lagmand i Østgothland og Drost, og Folke Johnsen. Knud Johnsens Datter Cecilia ægtede Bo Nielsen Nat og Dag, som 1319 var Lagmand i Østgothland. Har Ingrid været tvende Gange gift, saa lader det, at hun har havt Jon Ivarsen først, og da kan gierne have været født forend 1256, og har da opnaaet en usædvanlig høi Alder. Folke Algotson har da ei bortført hende af Kiærlighed, men af Vresynge. Svantopolks Datterdatter ægtede Knud Porse, maaskee Søn af Hakon, som var en Søn af den bekiendte Hertug Knud Porse. Men at komme til Svantopolk igien, saa opnaaede han en Alder af omtrent 80 Aar, thi det er vist, at han døde 1310, og det lader, at han er født omtrent 1230. Han var først gift med Benedicta, Datter af Suno Folkunge Holmgerdsen, Hertug i Østgothland. Hendes Søster Katerine var gift med den svenske Kong Erik, der døde 1250. Af Dronning Katerine haves et Diplom af 1250 den 11te Junii efter hendes Mands Død, hvori hun kalder Holmgerd sin Farfader, hvorved hun skiænker Noget til Gutheim Kloster, endog i Danmark, som tilhørte hende; til sin Søster Benedicta gav hun Sutherkøping. Dette Diplom stadfæstede Kong

Val-

Valdemar 1251 den 17de Januar, og siger, at Katharina var gaaet ind i Guthem Kloster. Dette synes at vise, at Benedicta var paa den Tid endda ei gift med Swantopolk; idetmindste kaldes hun ei hans Hustru. — Efter Messenius i Theatro Nobilit. p. 11 var Knud Jonsen gift med Katharina, Datter af Benedict af Ulfasa, som var Søn af Magnus Minpiskjold; og, efter ham, skal han være Fader til Cecilia, der ægtede Erik Valdemarsen, der igien var Fader til a) Valdemar, hvis Søn Erik døde i 15de Seculi Begyndelse, og sluttede Folkungernes mandlige Linie b) Margrete, fra hvilken Lewenhaupterne stamme. (Rosenhanes Swea Rikes Konunga-Längd p. 24). — Knud Jonsens Søster var Ingeborg, som med Birger Pedersen var Moder til den hellige Birgitta, og hvis Søster Katharina var Moder til Ingeborg, der var gift med Erengisl, Orkenøernes Jarl, som levede ved 1343. — Den 27de Februar 1345 udstædte Knud Jonson, Lagmand i Østgothland, Gustav Tunnason, Knud Folkeson og Ingrid Swantopolks Datter, forhen Abbedisse i Wreta, et (hos Lagerbring III. 564 aftrykt) Diplom, hvori de sige, at Fru Helena, Hertug Guthorms Datter, og hendes Søn Knud, Hertug af Reval, havde givet Gods til Mariæ Kapel i Linkøping; Knud var Fader til Swantopolk, og han til Fru Ingigerd af Hendils. Efter Spegels Kirkehistorie p. 238 og Rhyzelii Monasteriologia p. 115 ligger i Wreta Kloster Hertug Guthorms Datter Helena, Knuds Moder ved Valdemar den 2den, og viser det, at hun har vendt til Sverrig igien, maaskee efterat Valdemar ægtede Berengaria; dersom hun har levet saa længe, saa kommer det mig for, at det er hende som har faaet sin Sønnesøn Swantopolk til Sverrige; maaskee endog at han var ægte, og derfor ei er bleven Hertug, som hans

Eric Menved Aar 1310.

 Bro-

Eric Menved Aar 1310. Broder Erik der uden Tvivl var yngere. — Lagerbring tilstaaer i Fortalen for sin svenske Historie Tom. IV. p. 10-12, at Swantopolk var en Søn af Hertug Knud, og at denne igien var en Søn af Ingeborg, som var en Datter af Esbern Snare med Helena. Men i dette Sidste feiler denne store Mand, ved det han ei vidste, at Valdemar den 2den var Knuds Fader. — Peringskjold i Swea Konungahus p. 95-96 vil, at Ingegerd ægtede Tung Sture, og at Sturerne stammede fra dem. Messenius i Tumb p. 37-38 vidner, at i Wreta læses følgende Gravskrift: Hic sepulta est Ingerdis consors Domini Tunonis Stu-ronis militis aurati et filia Domini Svantopolki, filii Canuti Ducis Revaliæ, cum sororibus suis Domina Ingrida et Domina Catharina, hujus monasterii abbatissis. Er det rigtigt, saa har hun været gift tvende Gange, først med denne Sture, og siden med Matthias Thyrneson, som hun havde 1315, men var Enke efter 1318; thi disse tvende sidste Data bevises ved Diplomer.

Udi Skotland var saa stor Hunger, at Mange maatte æde Heste- og andre urene Dyrs Kiød; saa skriver Fordun (Scotichronicon p. 1005), hvilket vel tildels foraarsagedes ved det de Engelske fore der frem med Mord, Rov og Brand. (Hemmingford p. 248).

Aar 1311. Udi Randers den 2den Februar bevidnede Kongen ved sit Brev, at Herre Esger, udvalgt Erkebisp til Lund, havde fremstillet sig paa Kongens Retterting (placitum justitiarium) og der skiødet til Kongens Viceканzler Brother, som frembar dette Brev, 2 Mark Gulds Jord i Troldorp Mark, hvilke Nicolaus Bisæ havde pantsat den Udvalgte paa Abo Syssels Ting for 40 Mark Penge. Kongens Segl samt Herre Johan Laughissøns bleve forehængte. (Lang. VI. 447).

Udi

Udi Viborg den 9de Martii bevidnede Kongen, at hans Vicecanzler Brother paa den ene Side, og Johan Askerson af Grynskiær og Asker Jonsen paa den anden Side, havde fremstillet sig for ham paa hans Retterthing, og der giort et Mageskifte mellem sig. Udentvivl paa samme Sted, nemlig Viborg (thi i den gamle Afskrift af Diplomet staaer Nyborg) udstædte Kongen et Brev den 14de Martii angaaende Befæstningen af hans By Reval, som var underkastet Tyrannernes Svig og Hedningenes idelige Anfald, at han havde med sit Raads Raad og Samtykke besluttet, at Raadet og Borgerne i Reval maatte forflotte Bymuren udenfor Stadsgraven i Sønder, eller lade den blive paa sit gamle Sted, eller ogsaa trække den længere tilbage; kort, altsammen blev vedtaget saaledes som jeg S. 653 har efter Hvitfeldt anført, at det blev forrige Aar anordnet ved Kongens Sendebud Johan Kane. At Brevet er givet i Viborg og ei i Nyborg, sees af et andet af samme Dag den 14de Martii, som er udstædet i Viborg, hvorved Kongen lader Dynemynde Kloster herefter ligesom før være fri for al Afgift til Kongen. — Efter Aftalen mellem Kongen og Marggrev Valdemar af Brandenborg, om at holde den Sidstes Bryllup i Rostok med Agnes, Datter af hans Farbroder Henrik, og tilligemed ved den Leilighed at bringe Byen Rostok til at vise større Lydighed mod den danske Konge, kom Kong Erik i Begyndelsen af Junii Maaned med en anselig Hær og Flode udenfor Rostock, men som dog synes at have været mere udrustet til Pomp og Pragt end til Krig. Breve vare og da blevne udsendte vidt og bredt om at bivaane Bryllupet og de dermed følgende Heitideligheder. Der indfandt sig Marggrev Valdemar af Brandenborg, Hertug Otto af Lüneborg, Hertug Valdemar af Slesvig, Hertug Christopher af Halland, hvilke tvende fulgte

Eric Menved Aar 1311.

med

Erik Menved Aar 1311.

med Kongen, Fyrst Wizlav af Rügen, Herre Henrik af Meklenborg, Günther af Werle, Greverne af Holsten, Pribislav af Wollin, og en Hertug af Polen, i alt 20 Fyrster. Desuden Erkebisperne af Magdeborg, Bremen, og Lund, og Bisperne af Hildesheim, Halberstad, Camin, Schlesvig, Lübeck, Brandenburg, Zwerin, Razeborg, Roskilde, Odense. — Did komme mangfoldige Riddere og Adelsmænd fra Danmark, Polen, og hele Nordtydskland, ja endog fra Schwaben, Bayren og Landene ved Rhinen; mange Raadmænd fra Meklenborg, Pommern og Mark; saa og mange smukke fornemme Fruentimmer saavel Fruer som Jomfruer. Alene for at see paa disse Lystigheder, indfandt sig desuden over 6000 Personer. Kongen lod strax Rostokkerne vide, at Bryllupet og de dermed forbundne Høitideligheder skulde holdes hos dem; de maatte derfore være betænkte paa at skaffe ham og Følge Herberge. Dog, endskiønt de vare hans Undersaatter, saa vare de dog blevne saa skrækkede ved Rygtet om hans Forsæt at bringe dem ganske under Aaget, at de, stolende paa Hansestædernes Hielp, spærrede deres Port, og lode hverken ham ind, eller dem der vare komne frem til Lands. De forestilte, at saa mange Fremmede kunde let bringe nogen Uorden tilveie i deres By, og at han derfor ei maatte tage unaadig op, at de afsloge hans Begiering. Kongen stilte sig an, hermed at være fornøiet, da det var bedre at holde slige Lystigheder paa aaben Mark under Telte, hvilke og strax, thi man havde været beredt herpaa, og formodet denne Vegring, bleve opslagne paa en aaben Plads udenfor Byen ved Steenporten, kaldet Rosenhaugen, endskiønt jeg troer, denne Høitidelighed har selv levnet det Navn, da det var en almindelig Skik paa de Tider i Tydskland at kalde saadant Hof (curia) "einen Rosengarten" som man kan see af Heldenbuch. Pladsen laae egentlig østenfor

Byen

Byen mellem Michelsdorf zu Velde og Bertholdesdorf, og skete dette den 12te Junii. Kongen lod bygge 2 Værelser, betrukne med kostbart rødt Klæde og herligen udstafferede, et for sig selv og Fyrster, og et andet for Marggrev Valdemar og Fyrster. Telteene vare udenpaa beklædte med Skarlagen, og Bænker og Sæder vare kostbare. Ei alene de indbudne Fyrster og Herrer, men og alle Tilskuerne bleve hver Dag vel beværtede med Mad og Drikke, og kunde Enhver faae saa meget Viin og Øl de vilde; thi Marggrev Valdemar og Hertug Otto af Lüneborg havde ladet anlægge 2 Brønde, som Dag og Nat løbe med Øl og Viin. Der vare og Brønde med Miød, og Kieldere fulde af Kiød, Fisk, og varm Mad beredt med Specerier. Kongen og Marggreven havde og ladet paa Marken opføre et helt Bierg af Havre, hvoraf Enhver kunde tage til sin Hest umaalt. Der vare og alle Slags Gøglere, Springere, Bendere, Kapløbere, og alene 640 Par Klopfægtere. Der indfandt sig Trompetere, Pibere og andre Spillemænd paa Giger, Hakkebret, Lirer, Dudelsække, og deslige, samt og Sangere; og varede disse Lystigheder i 4 Uger. Dagen førend Turneringen skulde gaae for sig, sendte Kongen til Marggreven 19 Fyrster og 80 af den høie Adel til hver en Skarlagens Kappe, en Kiortel foret med russisk Graaverk, en dansk Hest, et Skiold og et Sværd, altsammen prægtigen ziret, for dermed at vise sig paa Turneringen. De kom Dagen efter udenfor Kongens Værelser i denne Rustning med klingende Spill. Kongen stod paa en Trone, herligen smykket; alle Fyrster og Riddere bøiede Knæ for ham, og udviste ham stor Ærbødighed ligesom en Keiser — saa skriver Rock (Lubeck. Chronick. Mst.). Turneringen gik derpaa for sig, anført af Kongen og Marggreven. Kongen giorde Begyndelsen og havde med sig Hertug Valdemar af Slesvig, i hvis Følge

Erik Menved Aar 1311.

vare

Eric Menved Aar 1311.

vare 300 Ryttere, forunden 6 Grever og Herrer, i fuld Rustning hver med sin Banner, hvilke alle levede paa Hertugens Bekostning. Imod dem rede Marggreven med de tydske Fyrster. Først hilsede begge Troppene sig, derpaa fordrede de hinanden ud, og saa rendte de med Lantser imod hinanden. Splinterne floi langt bort, og mange faldt af Sadlerne. Alles Ansigter vare skiulte af Hielme, og kiendte man dem alene paa Skiolde og Hielmtegnene. Enhver der stod sig godt, han blev efter sit Vaaben opskrevet, og anmærket, hvori hans Daad bestod. Styrke, Hurtighed, Vaabenfærdighed og gode Heste giorde det meste. Efterat dette var tilende, gik man tilbords, og bleve de første Retter frembragte af Ryttere, som havde alle een Slags Dragt paa. Mad, Drikke og Anretning var kostbar, og skete Opvartningen i god Orden og Hurtighed. Efter Maaltidet blev dandset, og det efter den Orden, som Kampdommerne raabte dem op efter deres Fortieneste. Gøglerne, Liniedandserne, Spillemændene søgde ogsaa paa deres Side af alle Kræfter at fornøie Giesterne, og saaledes vare de det dagligen som sagt i 4 Uger. Til Slutning indfandt alle Grever, Fyrster og Herrer sig igien for Kongens Gemak, og takkede med Knæbøining i dybeste Ærbødighed. Kongen tog venlig og dog majestætisk imod dem; han takkede dem fordi de havde bivaanet disse Lystigheder med al Fornøielse, han roste deres Vaabens Dulighed, og slog Marggrev Valdemar til Ridder, som igien prydede 16 eller 1700 unge Adelsmænd med Ridderbeltet. Dernæst giorde Kongen 19 andre Fyrster, hvoriblant Hertug Otto af Lüneborg, til Riddere, og 80 Adelsmænd af Holsten, Pommern, Mecklenborg, Saxen og Brandenborg, hvoriblant Fyrst Günther af Werle, Johan af Bülov, Johan Molcke, Siegfrid af Plessen, i alt 24 af det Mecklenborgske, hvoraf de fleste vare af

Herre

Herre Henriks Land. Saadanne Riddere maatte bruge Guldsporer. Alle disse Riddere bøiede ved Annammelsen Knæ for Kongen, som da var almindeligt ved slig Leilighed. Kongen giorde sin egen Broder Hertug Christopher ogsaa til Ridder. Efter den vigtige Krønike, som slutter med 1357 (Lang. VI. 520) vare her 48 danske Riddere tilstede, og Hamsfort (Lang. I. 297) vil, at der i alt vare 6400 harniskede Riddere ved Turneringen (conf. Corner ap. Eccard. col. 977). Hvitfeldt (p. 353) vil, at her vare samlede 948 Riddere, hvoraf 489 bleve der slagne dertil. Vist nok er det efter Fortsætteren af Albert af Stade (p. 55) at, foruden de 80 Kongen slog til Riddere for Marggrevens Skyld, bleve desuden en Mængde slagne dertil af de andre Fyrster og Herrer. I al denne Tid var det overmaade herligt stille og klart Veir. Tilførselen skete fra Danmark og Rostock og andenstedsfra. (Franks Meklenburg lib. V. p. 211-16. Anonymi Leobiensis Chron. ap. Pezium Scriptor. Austr. I. col. 900. Martinus Polonus ap. Eccard. Tom. I. col. 1498. Hvitfeldt i Folio p. 353. Lang. I. 40. 197. 297. II. 176. III. 316. Kirchberg ap. Westphal. IV. cap. 143. Cornerus ap. Eccard. col. 976-78. Lasomus ap. Westph. IV. col. 270. Chron. Slav. ap. Lindenbrog. p. 207).

Erik Menved Aar 1311.

Bryllupet mellem Valdemar og Agnes gik ogsaa for sig; og, som ingen Børn bleve af dette Ægteskab, saa lagde man det ud til Himlens Straf, fordi de vare hinanden for nær beslægtede. (Martin. Polon. et Anon. Leob. loc. cit.). Den lüneborgske Hertug Otto, som bivaanede Brylluppet, blev siden hendes anden Mand.

Om Erik med de andre Fyrster har havt Noget isinde mod Rostock, er ei afgiort, men nu den havde lukket sine Porte til, blev indgaaet Forbund imod den; ligeledes mod Wismar, fordi

Erik Menved. Aar 1311.

den havde gjort det samme mod Herre Henrik af Meklenborg, da han giftede sin Datter Mechtild med Hertug Otto af Lüneborg, og ei, som Fortsætteren af Stade (p. 55) vil, da han selv havde Bryllup med Beatrix, Enke-Landgrevinde af Thuringen, thi dette skete først den 6te Julii 1315. Ligeledes beklagede Fyrst Wizlav af Rygen sig over sine Stralsundske Borgere. Saasom nu disse Haasestæder havde tiltaget i Magt og Rigdom, og derover følte sig og vilde ei mere staae under Fyrsterne, saa indginge derover Kong Erik Marggrev Valdemar og de slaviske Fyrster et hemmeligt Forbund imod dem; hvorimod bemeldte 3 Stæder finge Grypsvold i Ledtog med sig. En Følge heraf var, at Herre Henrik beleirede Wismar den 7de Julii (Franks Meklenb. V. 218), og at Kongen forbød Rostokkerne at komme dem til Hielp. Henrik oprettede tvende Blokhuse mod Byen, et mod Østen og et mod Vesten. Rostokkerne forsynede dog Byen med Proviant tvertimod Kongens Forbud. Henrik havde 18 Bannere i sin Hær, og lod fordærve al Sæd og Humle paa Byens Marker. Tilsidst blev og Byen indsluttet tilsøes af Kogger, Kong Erik sendte, som lagde sig udenfor den i Skikkelse af en Halvmaane. Men Rostokkerne sendte større og bedre bemandede Kogger did, hvorover de Danske maatte gaae tilbage til deres Land. (Kirchberg ap. Westphal. cap. 144). Paa denne Tid har det udentvivl været, at Adskilligt af det har tildraget sig, som Kongen anfører i sit Brev imod Rostokkerne, som findes hos Hvitfeldt (i Qvartudgaven p. 146) saaledes lydende:

"De have med Magt draget vore Rebnitze Borgere til deres tydske Ret, og haver selv dømt over dem efter deres eget Tykke. De have nedhugget en Del vor Skov Rebnitze, bygd der Byer, og der indført lybsk Ret, endog de det uden vor Willie ikke maatte giøre. Item vore Enge, Fiskeri udi Warneminde, som vi og vore

Lehns-

Erik Menved Aar 1314.

Lehnsmænd selv haver brugt, haver de taget til deres Brug. Den Foged som vi sætte dem til Rostok, afsatte de, og holdt os en Vederspending imod. Vi drog ind udi deres By under deres aabne Leyde, giorde de ofte Forsamling imod os i Mørke og dermed brød Leyden. Item sidst vi vilde være udi deres By, vilde de ikke give os Leyde, uden til et vist Antal, vort Gods udeblivendes. Item under Leyde given, have de fanget en vor Drostes Karle. Item der vi vilde bespise vor Festning, Swan, Landet og dem tilgode, forbød de os at føre af Byen, hvis indført var; tilmed forhindrede hvad af Danmark førtes, at maatte opsættes for Wernemynde. Vort eget Gods som var kommen til Byen, formeente de at udføres. De truede vor Undersaatter af Adel i vores Nærværelse, at opbrænde deres Gods, uden deres Brøde, for at de medstod dem af Meklenborg efter vor Befaling. De have fanget Rudolff, en Borger af Swan, og Regnold Aabelstrup, skattendes dem paa Penge, for de uden Byen ilde skal have paatalet dem. Gierwegers Qvæg have de taget uden Byen. De have tilsted en deres Borgemester at handle med falske Penge, og intet lod vor Foged vide deraf. Hermind Skilling have de beskattet til 150 Mark, og intet lod vor Foged vide derom. Item de vilde nøde os til at opbygge Halvdelen Tydeken Frisis Hus, uden vi vilde give ham halvanden Alen af vor Jord. Item de give os intet af hvis Jord de bruge udenbyes. De have fanget Jacob Fleps Tienere til Werneminde, og ført til Byen, og ladet legge paa Stegle, uanseet han havde ladet stevne for lybsk Ret. Johan Gustrow, Jacob Fleps Tiener, have de fanget, ikke for anden Aarsage, end at han fulgde Marggrevens Vogne igiennem Byen til Ridderspil. Item før vi undsagde dem, fanget de en af Exen, som opbrændte en vor Ridderes Gaard, Arrilds Smeckers, og fangede hans

Søn,

Erik Menved Aar 1311.

Søn, den holder de os endnu fore. Item før de opgav os Wernemünde, brændte de Byen og Kirken. Det Hus vi havde bygt for Marggreverne og os til en Pallads, have de nederbrudt og borttaget før vi undsagde dem. Ved Henrik af Gulland og Bernert Kopmand lod de undsige os til Søborg. Herr Niels Olufssøn og Herr Peder Nielssøn af Tosing, have de imod deres Leydebrev givet til Wernemünde, frataget deres Gods og Tienere."

Fra Egnen ved Rostok lader det, at Kongen er gaaet tillands til Holsten, idetmindste dømte han der i Segeberg som Opmand i en Sag imellem de holstenske Grever Adolf og Gert.

Siden var Kongen paa Fæstningen Warnemünde den 16de August, og stadfæstede der Byen Ribnitz, i Herskabet Rostok, dens Privilegier givne af Herre Valdemar af Rostok, og bestemte dens Grændser og Marker; hvoraf man seer, at Kongen har selv eiet der en Eng, kaldet Hegewisch. (Schroders Papist. Meklenb. p. 926. Westphal IV. 848).

Efter dette lader det, at han igien er vendt tilbage til Danmark, og derfra har sendt et truende Brev til Rostok, og befalet, at den skulde under hans Unaade hielpe alle dem, som vare ham med Ed forbundne, og især hans tro Ven Herre Henrik af Meklenborg, og aabne alle Porte for ham, naar han det behøvede.

Kongen var i Nakskov i Lolland, hvor Herre Henrik af Meklenborg og Stargard tilstod ved sit aabne Brev den 4de September, at han af Kongen havde kun faaet under Navn af hans Capitain de Fæstninger og Lande i Herskabet Rostok, der tilhørte Kongen, og aldeles ikke som noget Pant eller for nogen Tieneste, hvorfor han og skulde overlade dem til ham igien, naar han det forlangte, og efter hans Død ligeledes til hans Søn o. s. v. (Westphal

phal IV. 955. Franks Meklenborg V. 217. Rudlof II. 208). Erik tænkte saaledes at have forsikret sig Rostok, ved at sætte saa stridbar og hurtig en Herre som Henrik til Hovedsmand der, hvilken og altid kunde være ved Haanden. Hvilket og skete; thi den 15de September kom Henrik med en stor Hær, og leirede sig paa begge Sider af Warnow og indsluttede Byen. Lod derpaa fælde Træet og af dem opføre tvende Befæstninger, paa hver Side af Warnow med en Bro imellem, saa og nedsænke i Udløbet nogle gamle Skibe fyldte med Sten, samt trække Graver om disse Befæstninger. (Contin. Alb. Stad. p. 96. Rudlof II. 209. Frank V. 228. Kirchberg ap. Westph. cap. 145). Men det er hel vanskeligt at twinge fri og opbragte Mænd. Det viste de rostokske Borgere, thi de indfunde sig hos Raadet, og forlangte at opsige Kongen Troskab og igien at staae under deres gamle rette Herre Nicolaus. Raadet var hertil hel uvilligt, men formaaede ei at imodstaae Mengden, som søgte Nicolaus frem, førte ham til Raadstuen og hyldede ham paa ny. Derpaa droge de tilskibs for Warnemünde med mange Skudmachiner, angrebe Broen med en Pram, og satte Ild paa Skandserne, hvis Besætning vilde derpaa overgive sig for at redde Livet, men det blev ikke antaget, hvorover de fleste maatte elendig omkomme. Som Raadet ei vilde i alle Ting føie Borgerne, saa satte de det af, og beskikkede et nyt; hvilket samme ogsaa skete i Wismar. Saaledes vedvarede Krigen mellem Kongen og Fyrsten paa den ene Side og Byerne Wismar, Rostok, Stralsund og Gripswald paa den anden; thi Lübek tog ingen Del deri, da Kongen var dens Skytsherre. (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 249). Herre Henrik fortsatte imedens Beleiringen for Wismar, og vare ham til Hielp Marggrev Valdemar af Brandenborg, Hertug Albert den 2den af Sachsen-Lauenburg,

Erik Menved Aar 1311.

Erke Menved Aar 1312.

burg, Hertug Otto af Lüneburg, Hertug Valdemar af Schleswig, Fyrst Henrik den 3die og Fyrst Niclot den 7de af Werle, Greverne af Holsten og Schwerin, Fyrsten af Massovien i Polen, og mange fremmede Riddere. Byen værgede sig godt; men endeligen lokkede han i August Maaned Borgerne udaf Byen i et Baghold, og nedlagde der Mange af dem; herover kom de paa fredeligere Tanker, og blev endeligen den 22de Nov. efter Kirchberg (Westphal. IV. cap. 144) eller den 15de Dec. efter Rudlof (Meklenb. Gesch. II. 207) eller den 13de Dec. efter Latomus (Franks Meklenb. 5tes B. p. 219) et Forlig bragt tilveie ved Hertug Valdemar af Slesvig og Herrerne af Werle.

Bisp Olav af Roskilde gav den 15de Martii i Bruges i Flandern (hvor han da opholdt sig paa Reisen til Concilium i Vienne, men det synes at vise, at han ei har i Junii og Julii kunnet bivaane Høitideligheederne udenfor Rostok) Frihed til den Munk, som da giorde Tieneste i Jellands Kapel paa Rygen, at skrifte og uddele Sacramenterne til Skibsfolk og alle Andre der som fra fremmede Lande.

Udi Aarhus den 6te Junii udstædte Kapitlet der deres Fuldmagt til Esger, forhen deres Bisp og nu udvalgt Erkebisp til Lund (dette synes at vise, at Esger havde endda ingen Eftermand i Aarhus) til paa deres Vegne at bifalde alt hvad som forhandles paa Concilium i Vienne, og fremlagde Esger denne Fuldmagt der den 2den October for Hugo Geraldi, Erkedegn ved Kirken i Rouen og Pavens Capellan og af Paven beskikket til at modtage slige Fuldmagter. (Lang. VI. 419).

Oliver af Seyn, Johanniternes Prior i Antvorskov, og Kapitlet der solgte til Prioren ved deres Kirke der, og til Præsterne i Conventet der 7 Skilling Jordskyld udi Snoptinge for

140 Mark gangbare og gode siellandske Penge, for dermed at betale den Gield de vare komne i, dels for Kongen og dels med at understøtte deres Brødre. Prioren, Kapitlet og Brødrene, navnlig Johannes, Præst og Commendator i Ribe, Marqvard, Commendator i Odense, Johan, Commendator i Lund, Gosvin, Commendator i Svenstorp, og Nicolaus Raafn, deres Segl bleve hængte for. (Pontoppidans Ann. II. p. 103-4. Dänische Bibl. III. 164-66).

Erik Menved Aar 1311.

Udi Ulfstorp (nu Ulstrup i Siælland) den 27de Julii udgav Peter Mukæ sit Forpagtningsbrev over noget Gods tilhørende St. Agnetes Kloster i Roskilde, hvorfor han i 5 Aar skulde aarligen betale 24 Mark gangbar Mynt. Mærkeligt er det, at dette Brev, saavelsom forrige og flere slige, private Handlinger vedkommende, bleve endda skrevne paa Latin.

Paven stadfæstede den 22de August Stiftelsen af Jomfru Mariæ Capel ved Roskilde Domkirke af Bisp Olav der, og samme Dag gav han ved en anden Bulle Aflad til dem som paa visse Festdage besøgte dette Capelle. (Manuscripta Bartholin. Tom. V.).

Sophia, Enke efter Hertug Erik af Langeland, skiænkte den 1ste October al den Ret hun havde til Hæsleby til Sors Kloster, hvorhen hendes Søster Frøken Agnes havde givet og skiødet det, og det for sin egen og bemeldte hendes Søsters Siæls Bedste. (Mst. Barth. Tom. VIII. p. 207).

Riber Kapitel bevidnede den 25de Nov. at have seet Brev af Leonard de Tiberis, Venetianernes Prior og Johanniternes Procurator, af 14de September, hvorved han bevidnede at være 1310 bleven beskikket til Syndicus, Yconomus, (saaledes skreves da Oeconomus) og Actor i alle Lande paa denne Side Biergene af Ordensmesteren Fulco af Villaret, og Broder Franciscus Nicolai

Eric Menved Aar 1311.

colai de Tibertis ligeledes til Procurator i Landene paa hin Side Biergene (in partibus ultramontanis) til at oppebære paa Johanniternes Vegne alle Almisser til det hellige Lands Understøttelse; og gav Franciscus igien samme Dag den 25de November Fuldmagt til en tydsk Ordensbroder paa sine Vegne at oppebære Pengene af Riber Stigt. (conf. Barth. Mst. Tom VIII. p. 354. Terpager Ripæ Cimbr. p. 96). — Byen Slesvig brændte af den 30te May ved Vaadeild tilligemed St. Peders Kirke, og bleve kun 3 Gaarde tilovers. (Lang. V. 506).

Til dette Aar og den 17de Martii henfører Hvitfeldt (p. 354 i Folio) en Fredsslutning imellem den norske Kong Hakon og de svenske Hertuger Erik og Valdemar, men i Diplomet selv, hvoraf haves en slet Afskrift paa Latin iblant Hvitfeldts egne Excerpter, staaer 1310 den 22de Martii. Deri siges det at være givet til Haslov; hvilket uden tvivl bliver Hasløf i Sønder-Halland, som da tilhørte Hertug Christopher. Lagerbring (Tom. III. S. 77) forstaaer Oslo derved, hvorpaa jeg tvivler, og anfører (p. 79) adskillige ei uefne Grunde, for at den skulde være sluttet 1310. Hvorom alting er, saa lyder Udtoget heraf hos Hvitfeldt (S. 140 i Qvartudgaven) saaledes:

Hertugerne skulde 14 Dage efter Philippi Jacobi antvorde hannem Varberg, Hunehals, Kongelle. Hertugerne skulde giøre hannem fri hos Kong Erik i Danmark, for det Løfte han havde giort til hannem til Kiøbenhavn 1309, som før indført er, om hans Datter, og beskytte og forsvare hannem derhos; han lovede derimod inden 3 Aar at give Hertug Erik sin Datter Ingeborg til Hustru; han skal ingen Medgift begiere. Han lovede og at give Valdemar, Eriks Broder, sin Broderdatter, fordum Kong Eriks Datter i Norge, som og hed Ingeborg, med 3000

Mark

Erik Menved Aar 1311.

Mark Sølvs Medgift. Morgengave skal gives begge fornævnte Frøkener efter deres gode Villie. Fornævnte Hertuger lovede at give Hertug Erik Valdemarssøn det Land Mark, som tiente Kong Haagen for en geistlig Mand, og var Magister Capellarum, for al den Ret han kunde have til Sverrig, og naar Brylluppet er skeet med Hertug Erik og Frøken Inggeborg, da skal han videre udi Land og Gods forsørge Erik Valdemarssøn efter Kongens af Norges Tykke. Fornævnte Hertuger skal tiene hannem med 400 Heste udi Norge, naar behov giøres, paa hans Bekostning; behov giøres deres Hielp til Skibs, skal de og komme; hvis han døer uden Søn, og før Hertug Eriks Bryllup skeer, da skal Dronning Euphemia, og Rigens Raad, med Frøkenen antvorde hannem Norges Rige, dog at han ingen fremmede Amtmænd end norske skal sætte. Hvis Breve Dronning Euphemia ere givne, skulde blive ved deres Fuldmagt. Otte Dage efter Philippi og Jacobi vil han møde fornævnte Hertuger til Balser, gierendes og igientagendes der ydermere Forvaring. Alle Fanger skulle paa baade Sider til Philippi og Jacobi være løse, om hvis som nu lovet er, bliver holden."

Den ærlige Hvitfeldt giør herved denne rigtige Anmærkning: "Saaledes seer man, at Herrer og Førster handle med Forbund, at de lege dermed ligesom Børn med Æble og Pærer, man kaster hid og did; og anseer Hver sin Nytte og Gavn; at alle Forbund due vel en Tid lang, men tage paa det sidste en ond Ende; thi Hver dem giør, haver sit Forsæt og sin Ende."

Udentvivl blev dette Forbund holdt hemmeligt i Henseende til Giftermaalet, og maaskee og i Henseende til de andre Puncter, thi det heder hos Hvitfeldt (S. 139), at "Snare Aslaksøn og Iver Toldsøn, Kanniker i Bergen, Kongens af Norges Sendebud,

Erik Menved Aar 1311.

ordnb, forskrees dem, at Kongen af Norge skal mode til Kiøbenhavn 14 Dage efter St. Hans Baptistæ, at handle og lyde Kong Eriks Underhandling imellem ham og Hertugerne af Sverrig. Item de lovede, at imellem Hertug Erik og Hertug Valdemar i Sverrige, og deres Konge, skal der være Fred og Anstand, saa vel over Kongelle Slot, som andre, indtil 14 Dagen efter fornævnte Herrer skilles ad. Dette saa at holdes, sær de ved deres Ed, Actum Tranekier 1311] 5te Dagen efter Qvasimodogeniti. Kong Erik Menved samtykte at møde til Kiøbenhavn, og paa Hertug Eriks og Valdemars Vegne af Sverrige, at de skulde holde den Dagtingen, som til Helsingborg blev giort imellem Kongen af Danmark, Norge, og dem."

Den 30te Junii var Hertug Erik endda hiemme i Sverrig, thi da udstædte han til Holme ved Aros et Pantebrev til den ædle Mand Herre Peter Pors paa sin Gaard Fiolstadhir i Østgothland, for til ham skyldige 400 Mark puri Sølv efter Colns Vegt. Herfor blev hans eget Segl hængt, saa og hans Broders Kong Birgers, hans Moders Fru Helvigs og hans Broders Hertug Valdemars. (Lagerbring III. 107). Efter dette giorde Hertug Erik en Andagtsreise til Rom, besøgte de Helliges Grave, og siden Paven i Vienne. Lagerbring mener (p. 95) at han da haver af Paven erholdt Tilladelse til Ophævelse af sin Trolovelse med Sophia af Werle. (Ericus Olai lib. IV. p. 200).

Johan og Christian, Grever af Oldenborg, forenede sig med Senatet i Bremen om Veien fra Bremen til Delmenhorst. (Cassels brem. ungedr. Urkunden p. 49).

Concilium i Vienne begyndte, efter som bestemt var, den 1ste October i dette Aar, og vare der samlede omtrent 300 Bisper. Der blev den 2den May 1312 ved en Bulle Tempelherreordenens

Op-

Ophævelse bestemt, og en lang Forordning udgivet kaldet Constitutio Clementina efter Paven, som blev tillagt den canoniske Ret og endnu er i Brug. (Coleti Concil. Tom. XV. Col. 22-25).

Eric Menved Aar 1311.

I Brezense i Cujavien solgte Marggrev Valdemar af Brandenborg den 24de Julii al sin Ret til Pomerellen med de Fæstninger og Stæder Danzig, Derschon, Schwyez, for 1000 Mark brandenborgsk Sølv, til den tydske Orden; og dette var Grunden til Ordenens Paastand til bemeldte Land mod Kongen af Polen. (Dlugossi Hist. Polon. lib. IX. col: 939-41).

Russerne ginge paa mange smaa Fartøier fra Novogorod, omskibede det danske Esthland, og løbe op ad en Flod, som maaskee er den saa kaldte Aa noget nedenfor Riga, ved hvis Bredde de ødelagde alle Vaaninger, og deels dræbte, deels fangede alle Indbyggerne. Novgoroderne løb ligeledes opad de Floder Pernau og Kegala, og forstyrrede Egnene deromkring; men da en Hær kom imod dem under Anførsel af Ridder Conrad Gundermark, vendte de tilbage. (Petersb. Journal VIter B. p. 33. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 384).

Gissur Gallo kom tilbage med Skatten fra Finmarken. Erkebisp Eilif blev paa Concilium i Vienne indviet af Paven selv. Efter Julen var Jordskiælv paa Island og Søndagen derpaa faldt megen Aske med rundt om paa Øen, altsammen Virkning af et ildsprudende Bierg; og den 24de Januar var Himlen rød om Natten, at det var lyst i Husene som om Morgenen, og saaes en meget bevægelig Glands fra Norden til midt paa Himlen — en tydelig Beskrivelse af et Nordlys. (Torfæus IV. 436). Bygningen af Skalholts Kirke begyndtes. (Lang. II. 199).

Paa St. Margaretes Dag den 12te eller 19de Julii, udgav Kong Hakon i Tønsberg en Forordning angaaende den Ukret og

 For-

Erke Menved. Aar 1311. Forfang, som Kongens Syssel mand havde giort bemeldte By, især i Henseende til Sagere. Samme Dag og Sted tilskrev Kongen alle i Borgertingsloven om at forandre udi Viken Tiden for ****friden (ɔ: Fred i sit Hus for Stevning og Trette) fra Sommernatten til 3 Natter for Botholfs Aften. (Venteligen fordi Pløiningen da indfaldt).

Fire Kanniker af Bergen bevidnede den 26de Januar, eller maaskee snarere den 23de Februarii, at for dem var i St. Mikkels Kloster der bleven oplæst et Brev fra Pavens Notarius Johannes Matthei de Lupico, Klerk fra Aqvina Stigt, i Overværelse af Thord, Bisp af Garde, Enar, Abbed i St. Mikkels Kloster, Broder Sigvard, Custos over Minoriterne i Norge, og Ludvig, Præst ved St. Petri Kirke i Borghund, i Anledning af den Appel til Paven, Bisp Arno af Bergen havde 1309 og 1310 giort angaaende Beskikkelsen af Præsten Ludvig til Bisp over Færøerne ved Erkebisp Jorund. Ludvig tilstod, at bemeldte Appel var ham forevist og forelæst. Bemeldte 4 Kanniker tilstode atter det samme den 30te Januar udi St. Hans den Døberes Kloster i Bergen i Nærværelse af de samme, undtagen at Abbed Peder af St. Hans Kloster kom istedetfor Abbed Einar. Ludvig blev adspurgt, hvorfor han ei var reist til Rom for at forsvare sin Sag, hvortil han svarede, at det nu var paa tredie Aar siden han havde brækket sit Been, og derfor kunde han ikke reise: men de andre bevidnede, at han nu er ganske frisk, ja havde været det siden 1309, da han fulgte med Kong Hakon paa Toget til Danmark. Ludvig tilstod og, at den udvalgte Erkebisp Eilif havde overladt ham den færøiske Kirkes Gods, som vare tilstrækkelige til at underholde ham og Folk. (Mst. Barth. Tom. E. vel IV. p. 551-58).

Den

Erik Menved Aar 1311.

Den 6te Martii bleve de tydske Kiøbmænd i Bergen lyste i Band af Sire Øystein udi Choret for Mariæ Alter (ventelig i Bergens Domkirke). Endrid, Laugmand i Bergen, afsagde derpaa der i "Skotningsstuen i Kappen" saadan Dom, at de tydske Kiøbmænd skulde herefter svare Bispen Tiende ligesaavel som de norske; dog dømte han dem fri for Sagefald.

Guido af Baysio, Erkedegn i Bolonia og Pavens Capellan, svarte fra Avignon den 30te Martii paa Bisp Arnos Spørgsmaal, at Provsten ved de 12 Apostlers Kapell i Bergen skulde forestaae de 13 andre Kapeller, kaldes de Kongelige Kapellers Magister, og bruge Hue, Stav og Ring, naar Kongen var tilstede og ingen Bisp nærværende; men derfor var han og de andre ei undtagne fra at svare under vedkommende Bisper, men nøde kun visse Privilegier, udenfor hvilke de ei maatte gaae. Magisteren maatte ei indsætte Præsterne til bemeldte Kapeller, thi det vedkom hvert Steds Biskop; Kapellernes Tiende kunde han ei tilegne sig, thi det tilkom alene Regenten og ei engang Bisperne; det tilkom Bisperne at visitere Kapellerne tilligemed Magisteren. Altsammen er vidtløftigen udført, og belagt med Beviser af den canoniske Lov. (Mst. Barth. Tom. E. p. 384).

Den 29de Sept. 1310 klagede nogle Bønder for Bisp Ketil af Stavanger over nogle Munke af Halsns Kloster i Overværelse af dets Abbed Erik, og sagde, at de havde slaget dem og deres Moder efter Abbedens Befaling. Bispen indstævnte dem for sig til 11te Februar 1311; da mødte vel Bønderne, men ikke Abbeden eller nogen paa hans Klosters Vegne; Bispen ventede i 11 Dage, men afsagde derpaa saadan Dom, at Munkene skulde bøde 30 Mark, hver bestaaende af 3 "Cophiner", (Mst. Barth. Tom. VI. p. 913).

Fast den hele By Wisby paa Gulland brændte af. (Lang. I. 257).

Erik Menved Aar 1311.

Sem, den holder de os endnu fore. Item for de opbod os Werneminde, brændte de Byen og Kirken. Det Hus vi havde bygt for Marggreverne og os til en Pallads, have de nederbrudt og borttaget, før vi undsagde dem. Ved Henrik af Gulland og Bernert Kopmand lod de undsige os til Søborg. Herr Niels Olufssøn og Herr Peder Nielssøn af Tosting, have de imod deres Leydebrev givet til Werneminde, frataget deres Gods og Tienere."

Fra Egnen ved Rostok lader det, at Kongen er gaaet tillands til Holsten, idetmindste dømte han der i Segeberg som Opmand i en Sag imellem de holstenske Grever Adolf og Gert.

Siden var Kongen paa Fæstningen Warnemünde den 16de August, og stadfæstede der Byen Ribnitz, i Herskabet Rostok, dens Privilegier givne af Herre Valdemar af Rostok, og bestemte dens Grændser og Marker; hvoraf man seer, at Kongen har selv eiet der en Eng, kaldet Hegewisch. (Schröders Papist. Meklenb. p. 926. Westphal IV. 848).

Efter dette lader det, at han igien er vendt tilbage til Danmark, og derfra har sendt et truende Brev til Rostok, og befalet, at den skulde under hans Unaade hielpe alle dem, som vare ham med Ed forbundne, og især hans tro Ven Herre Henrik af Meklenborg, og aabne alle Porte for ham, naar han det behøvede.

Kongen var i Nakskov i Lolland, hvor Herre Henrik af Meklenborg og Stargard tilstod ved sit aabne Brev den 4de September, at han af Kongen havde kun faaet under Navn af hans Capitain de Fæstninger og Lande i Herskabet Rostok, der tilhørte Kongen, og aldeles ikke som noget Pant eller for nogen Tieneste, hvorfor han og skulde overlade dem til ham igien, naar han det forlangte, og efter hans Død ligeledes til hans Søn o. s. v. (Westphal

phal IV. 955. Franks Meklenborg V. 217. Rudlof II. 208). Erik tænkte saaledes at have forsikret sig Rostok, ved at sætte saa stridbar og hurtig en Herre som Henrik til Hovedsmand der, hvilken og altid kunde være ved Haanden. Hvilket og skete; thi den 15de September kom Henrik med en stor Hær, og leirede sig paa begge Sider af Warnow og indsluttede Byen. Lod derpaa fælde Træet og af dem opføre tvende Befæstninger paa hver Side af Warnow med en Bro imellem, saa og nedsænke i Udløbet nogle gamle Skibe fyldte med Steen, samt trække Graver om disse Befæstninger. (Contin. Alb. Stad. p. 96. Rudlof II. 209. Frank V. 228. Kirchberg ap. Westph. cap. 145). Men det er hel vanskeligt at tvinge fri og opbragte Mænd. Det viste de rostokske Borgere, thi de indfunde sig hos Raadet, og forlangte at opsige Kongen Troskab og igien at staae under deres gamle rette Herre Nicolaus. Raadet var hertil hel uvilligt, men formaaede ei at imodstaae Mængden, som søgte Nicolaus frem, førte ham til Raadstuen og hyldede ham paa ny. Derpaa droge de tilskibs for Warnemünde med mange Skudmachiner, angrebe Broen med en Pram, og satte Ild paa Skandserne, hvis Besætning vilde derpaa overgive sig for at redde Livet, men det blev ikke antaget, hvorover de fleste maatte elendig omkomme. Som Raadet ei vilde i alle Ting føie Borgerne, saa satte de det af, og beskikkede et nyt; hvilket samme ogsaa skete i Wismar. Saaledes vedvarede Krigen mellem Kongen og Fyrsten paa den ene Side og Byerne Wismar, Rostok, Stralsund og Gripsvald paa den anden; thi Lübek tog ingen Deel deri, da Kongen var dens Skytsherre. (Beckers Gesch. von Lübek I. p. 244). Herre Henrik fortsatte imedens Beleiringen for Wismar, og vare ham til Hielp Marggrev Valdemar af Brandenborg, Hertug Albert den 2den af Sachsen-Lauenburg,

Erik Menved Aar 1311.

Erik Menved Aar 1312.

burg, Hertug Otto af Lüneburg, Hertug Valdemar af Schleswig, Fyrst Henrik den 3die og Fyrst Niclot den 7de af Werle, Greverne af Holsten og Schwerin, Fyrsten af Massovien i Polen, og mange fremmede Riddere. Byen værgede sig godt; men endeligen lokkede han i August Maaned Borgerne udaf Byen i et Baghold, og nedlagde der Mange af dem; herover kom de paa fredeligere Tanker, og blev endeligen den 22de Nov. efter Kirchberg (Westphal. IV. cap. 144) eller den 15de Dec. efter Rudlof (Meklenb. Gesch. II. 207) eller den 13de Dec. efter Latomus (Franks Meklenb. 5tes B. p. 219) et Forlig bragt tilveie ved Hertug Valdemar af Slesvig og Herrerne af Werle.

Bisp Olav af Roskilde gav den 15de Martii i Bruges i Flandern (hvor han da opholdt sig paa Reisen til Concilium i Vienne, men det synes at vise, at han ei har i Junii og Julii kunnet bivaane Høitidelighederne udenfor Rostok) Frihed til den Munk, som da giorde Tieneste i Sellands Kapel paa Rygen, at skrifte og uddele Sacramenterne til Skibsfolk og alle Andre der kom fra fremmede Lande.

Udi Aarhus den 6te Junii udstædte Kapitlet der deres Fuldmagt til Esger, forhen deres Bisp og nu udvalgt Erkebisp til Lund (dette synes at vise, at Esger havde endda ingen Eftermand i Aarhus) til paa deres Vegne at bifalde alt hvad som forhandles paa Concilium i Vienne, og fremlagde Esger denne Fuldmagt der den 12den October for Hugo Geraldi, Erkedegn ved Kirken i Rouen og Pavens Capellan og af Paven beskikket til at modtage slige Fuldmagter. (Lang. VI. 419).

Oliver af Seyn, Johanniternes Prior i Antvorskov, og Kapitlet der solgte til Prioren ved deres Kirke der, og til Præsterne i Conventet der 7 Skilling Jordskyld udi Smyginge for

140 Mark gangbare og gode siellandske Penge, for dermed at betale den Gield de vare komne i, dels for Kongen og dels med at understøtte deres Brødre. Prioren, Kapitlet og Brødrene, navnlig Johannes, Præst og Commendator i Ribe, Marqvard, Commendator i Odense, Johan, Commendator i Lund, Gonsvin, Commendator i Svenstorp, og Nicolaus Raasn, deres Segl bleve hængte for. (Pontoppidans Ann. II. p. 103-4. Dänische Bibl. III. 164-66).

Erik Menved Aar 1311.

Udi Ulfstorp (nu Ulstrup i Siælland) den 27de Julii udgav Peter Mukæ sit Forpagtningsbrev over noget Gods tilhørende St. Agnetes Kloster i Roskilde, hvorfor han i 5 Aar skulde aarligen betale 24 Mark gangbar Mynt. Mærkeligt er det, at dette Brev, saavelsom forrige og flere slige, private Handlinger vedkommende, bleve endda skrevne paa Latin.

Paven stadfæstede den 22de August Stiftelsen af Jomfru Mariæ Capel ved Roskilde Domkirke af Bisp Olav der, og samme Dag gav han ved en anden Bulle Aflad til dem som paa visse Festdage besøgte dette Capelle. (Manuscripta Bartholin. Tom. V.).

Sophia, Enke efter Hertug Erik af Langeland, skiænkte den 1ste October al den Ret hun havde til Hæsleby til Sors Kloster, hvorhen hendes Søster Frøken Agnes havde givet og skiødet det, og det for sin egen og bemeldte hendes Søsters Siæls Bedste. (Mst. Barth. Tom. VIII. p. 207).

Riber Kapitel bevidnede den 25de Nov. at have seet Brev af Leonard de Tiberis, Venetianernes Prior og Johanniternes Procurator, af 14de September, hvorved han bevidnede at være 1310 bleven beskikket til Syndicus, Yconomus, (saaledes skreves da Oeconomus) og Actor i alle Lande paa denne Side Biergene af Ordensmesteren Fulco af Villaret, og Broder Franciscus Nicolai

Erik Menved Aar 1311.

colai de Tibertis ligeledes til Procurator i Landene paa hin Side Biergene (in partibus ultramontanis) til at oppebære paa Johanniternes Vegne alle Almisser til det hellige Lands Understøttelse; og gav Franciscus igien samme Dag den 25de November Fuldmagt til en tydsk Ordensbroder paa sine Vegne at opprbære Pengene af Riber Stigt. (conf. Barth. Mst. Tom VIII. p. 354. Terpager Ripæ Cimbr. p. 96). — Byen Slesvig brændte af den 30te May ved Vaadeild tilligemed St. Peders Kirke, og bleve kun 3 Gaarde tilovers. (Lang. V. 506).

Til dette Aar og den 17de Martii henfører Hvitfeldt (p. 354 i Folio) en Fredsslutning imellem den norske Kong Hakon og de svenske Hertuger Erik og Valdemar, men i Diplomet selv, hvoraf haves en slet Afskrift paa Latin iblant Hvitfeldts egne Excerpter, staaer 1310 den 22de Martii. Deri siges det at være givet til Haslov; hvilket udentvivl bliver Hasløf i Sønder-Halland, som da tilhørte Hertug Christopher. Lagerbring (Tom. III. S. 77) forstaaer Oslo derved, hvorpaa jeg tvivler, og anfører (p. 79) adskillige ei uesne Grunde, for at den skulde være sluttet 1310. Hvorom alting er, saa lyder Udtoget heraf hos Hvitfeldt (S. 140 i Qvartudgaven) saaledes:

Hertugerne skulde 14 Dage efter Philippi Jacobi antvorde hannem Varberg, Hunehals, Kongelle. Hertugerne skulde giøre hannem fri hos Kong Erik i Danmark, for det Løfte han havde giort til hannem til Kiøbenhavn 1309, som før indført er, om hans Datter, og beskytte og forsvare hannem derhos; han lovede derimod inden 3 Aar at give Hertug Erik sin Datter Ingeborg til Hustru; han skal ingen Medgift begiere. Han lovede og at give Valdemar, Eriks Broder, sin Broderdatter, fordum Kong Eriks Datter i Norge, som og hed Ingeborg, med 3000

Mark

Mark Sølvs Medgift. Morgengave skal gives begge fornævnte Frøkener efter deres gode Villie. Fornævnte Hertuger lovede at give Hertug Erik Valdemarssøn det Land Mark, som tiente Kong Haagen for en geistlig Mand, og var Magister Capellarum, for al den Ret han kunde have til Sverrig, og naar Brylluppet er skeet med Hertug Erik og Frøken Ingeborg, da skal han videre udi Land og Gods forsørge Erik Valdemarssøn efter Kongens af Norges Tykke. Fornævnte Hertuger skal tiene hannem med 400 Heste udi Norge, naar behov gieres, paa hans Bekostning; behov gieres deres Hielp til Skibs, skal de og komme; hvis han døer uden Søn, og før Hertug Eriks Bryllup skeer, da skal Dronning Euphemia, og Rigens Raad, med Frøkenen antvorde hannem Norges Rige, dog at han ingen fremmede Amtmænd end norske skal sætte. Hvis Breve Dronning Euphemia ere given, skulde blive ved deres Fuldmagt. Otte Dage efter Philippi og Jacobi vil han møde fornævnte Hertuger til Valsøer, gierendes og igientagendes der ydermere Forvaring. Alle Fanger skulle paa baade Sider til Philippi og Jacobi være løse, om hvis som nu lovet er, bliver holden."

Erik Menveds Aar 1311.

Den ærlige Hvitfeldt gier herved denne rigtige Anmærkning: "Saaledes seer man, at Herrer og Fyrster handle med Forbund, at de lege dermed ligesom Børn med Æble og Pærer, man kaster hid og did; og anseer Hver sin Nytte og Gavn; at alle Forbund due vel en Tid lang, men tage paa det sidste en ond Ende; thi Hver dem gier, haver sit Forsæt og sin Ende."

Udentvivl blev dette Forbund holdt hemmeligt i Henseende til Giftermaalet, og maaskee og i Henseende til de andre Puncter, thi det heder hos Hvitfeldt (S. 339), at "Snare Aslaksøn og Iver Toldsøn, Kanniker i Bergen, Kongens af Norge Sendebud,

Erik Menved Aar 1311. debud, forskrev dem, at Kongen af Norge skal møde til Kiøbenhavn 14 Dage efter St. Hans Baptiste, at handle og lyde Kong Eriks Underhandling imellem hans og Hertugerne af Sverrig. Item de lovede, at imellem Hertug Erik og Hertug Valdemar i Sverrige, og deres Konge, skal der være Fred og Anstand, saa vel over Kongelle Slot, som andre, indtil 14 Dagen efter for nævnte Herrer skilles ad. Dette saa at holdes, svær de ved deres Ed. Actum Tranekier 1311] 5te Dagen efter Qvasimodogeniti. Kong Erik Menved samtykte at møde til Kiøbenhavn, og paa Hertug Eriks og Valdemars Vegne af Sverrige, at de skulde holde den Dagtingen, som til Helsingborg blev giort imellem Kongen af Danmark, Norge, og dem."

Den 30te Junii var Hertug Erik endda hiemme i Sverrig, thi da udstædte han til Holme ved Aros et Pantebrev til den ædle Mand Herre Peter Pors paa sin Gaard Hialstadhir i Østgothland, for til ham skyldige 400 Mark purt Sølv efter Colns Vægt. Herfor blev hans eget Segl hængt, saa og hans Broders Kong Birgers, hans Moders Fru Helvigs og hans Broders Hertug Valdemars. (Lagerbring III. 107). Efter dette giorde Hertug Erik en Andagtsreise til Rom, besøgte de Helliges Grave, og siden Paven i Vienne. Lagerbring mener (p. 95) at han da haver af Paven erholdt Tilladelse til Ophævelse af sin Trolovelse med Sophia af Werle. (Ericus Olai lib. IV. p. 200).

Johan og Christian, Grever af Oldenborg, forenede sig med Senatet i Bremen om Veien fra Bremen til Delmenhorst. (Cassels brem. ungedr. Urkunden p. 49).

Concilium i Vienne begyndte, efter som bestemt var, den 1ste October i dette Aar, og vare der samlede omtrent 300 Bisper. Der blev den 2den May 1312 ved en Bulle Tempelherreordenens

Op-

Ophævelse bestemt, og en lang Forordning udgivet kaldet Constitutio Clementina efter Paven, som blev tillagt den canoniske Ret og endnu er i Brug. (Coleti Concil. Tom. XV. Col. 22-25). Eric Menved Aar 1311.

I Brezense i Cujavien solgte Marggrev Valdemar af Brandenborg den 24de Julii al sin Ret til Pomerellen med de Fæstninger og Stæder Danzig, Derschou, Schwyez, for 1000 Mark brandenborgsk Sølv, til den tydske Orden; og dette var Grunden til Ordenens Paastand til bemeldte Land mod Kongen af Polen. (Dlugosſi Hist. Polon. lib. IX. col. 939-41).

Russerne ginge paa mange smaa Fartøier fra Novogorod, omskibede det danske Esthland, og løbe op ad en Flod, som maaskee er den saa kaldte Aa noget nedenfor Riga, ved hvis Bredde de ødelagde alle Vaaninger, og deels dræbte, deels fangede alle Indbyggerne. Novgoroderne løb ligeledes opad de Floder Pernau og Kegala, og forstyrrede Egnene deromkring; men da en Hær kom imod dem under Anførsel af Ridder Conrad Gundermark, vendte de tilbage. (Petersb. Journal VIter B. p. 33. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 384).

Gissur Gallo kom tilbage med Skatten fra Finmarken. Erkebisp Eilif blev paa Concilium i Vienne indviet af Paven selv. Efter Julen var Jordskiælv paa Island og Søndagen derpaa faldt megen Aske med rundtom paa Øen, alt sammen Virkning af et ildsprudende Bierg; og den 24de Januar var Himlen rød om Natten, at det var lyst i Husene som om Morgenen, og saaes en meget bevægelig Glands fra Norden til midt paa Himlen — en tydelig Beskrivelse af et Nordlys. (Torfæus IV. 436). Bygningen af Skalholts Kirke begyndtes. (Lang. II. 199).

Paa St. Margaretes Dag den 12te eller 19de Julii, udgav Kong Hakon i Tønsberg en Forordning angaaende den Uret og

Erke Menved Aar 1311.

Forfang, som Kongens Sysselmand havde giort bemeldte By, især i Henseende til Sagøre. Samme Dag og Sted tilskrev Kongen alle i Borgertingsloven om at forandre udi Viken Tiden for ***friden (ɔ: Fred i sit Hus for Stevning og Trette) fra Sommernatten til 3 Nætter før Botholfs Aften. (Venteligen fordi Pløiningen da indfaldt).

Fire Kanniker af Bergen bevidnede den 26de Januar, eller maaskee snarere den 23de Februarii, at for dem var i St. Mikkels Kloster der bleven oplæst et Brev fra Pavens Notarius Johannes Matthei de Lupico, Klerk fra Aqvina Stigt, i Overværelse af Thord, Bisp af Garde, Enar, Abbed i St. Mikkels Kloster, Broder Sigvard, Custos over Minoriterne i Norge, og Ludvig, Præst ved St. Petri Kirke i Borghund, i Anledning af den Appel til Paven, Bisp Arno af Bergen havde 1309 og 1310 giort angaaende Beskikkelsen af Præsten Ludvig til Bisp over Færøerne ved Erkebisp Jorund. Ludvig tilstod, at bemeldte Appel var ham forevist og forelæst. Bemeldte 4 Kanniker tilstode atter det samme den 30te Januar udi St. Hans den Døberes Kloster i Bergen i Nærværelse af de samme, undtagen at Abbed Peder af St. Hans Kloster kom istedetfor Abbed Einar. Ludvig blev adspurgt, hvorfor han ei var reist til Rom for at forsvare sin Sag, hvortil han svarede, at det nu var paa tredie Aar siden han havde brækket sit Ben, og derfor kunde han ikke reise; men de andre bevidnede, at han nu er ganske frisk, ja havde været det siden 1309, da han fulgte med Kong Hakon paa Toget til Danmark. Ludvig tilstod og, at den udvalgte Erkebisp Eilif havde overladt ham den færøiske Kirkes Gods, som vare tilstrækkelige til at underholde ham og Folk. (Mst. Barth. Tom. E. vel IV. p. 551-58).

Den

Den 6te Martii bleve de tydske Kiøbmænd i Bergen lyste i Band af Sire Øystein udi Choret for Mariæ Alter (venteligi Bergens Domkirke). Endrid, Laugmand i Bergen, afsagde derpaa der i "Skotningsstuen i Kappen" saadan Dom, at de tydske Kiøbmænd skulde herefter svare Bispen Tiende ligesaavel som de norske; dog dømte han dem fri for Sagefald.

Erik Menved Aar 1311.

Guido af Baysio, Erkedegn i Bolonia og Pavens Capellan, svarte fra Avignon den 30te Martii paa Bisp Arnos Spørgsmaal, at Provsten ved de 12 Apostlers Kapel i Bergen skulde forestaae de 13 andre Kapeller, kaldes de Kongelige Kapellers Magister, og bruge Hue, Stav og Ring, naar Kongen var tilstede og ingen Bisp nærværende; men derfor var han og de andre ei undtagne fra at svare under vedkommende Bisper, men nøde kun visse Privilegier, udenfor hvilke de ei maatte gaae. Magisteren maatte ei indsætte Presterne til bemeldte Kapeller, thi det vedkom hvert Steds Biskop; Kapellernes Tiende kunde han ei tilegne sig, thi det tilkom alene Regenten og ei engang Bisperne; det tilkom Bisperne at visitere Kapellerne tilligemed Magisteren. Altsammen er vidtløftigen udført, og belagt med Beviser af den canoniske Lov. (Mst. Barth. Tom. E. p. 384).

Den 29de Sept. 1310 klagede nogle Bønder for Bisp Ketil af Stavanger over nogle Munke af Halsns Kloster i Overværelse af dets Abbed Erik, og sagde, at de havde slaget dem og deres Moder efter Abbedens Befaling. Bispen indstævnte dem for sig til 11te Februar 1311; da mødte vel Bønderne, men ikke Abbeden eller nogen paa hans Klosters Vegne; Bispen ventede i 11 Dage, men afsagde derpaa saadan Dom, at Munkene skulde bøde 30 Mark, hver bestaaende af 3 "Cophiner". (Mst. Barth. Tom. VI. p. 913).

Fast den hele By Wisby paa Gulland brændte af. (Lang. I. 257).

Erik Menved Aar 1311.

Et Diplom viser, at Kong Birger var den 11te Junii i Stekaburgh. Ved det solgte han til Upsal Kirke det Gods Hatune, som han havde kiebt af sin Morbroder den holstenske Grev Gerard. Hans Drost, Knud Jonsen, Fulko Jonsen, og flere forseglede det. Den 24de August gav Kong Birger i Suderkøping Capitlet i Upsal tilkiende, at han tilsendte det adskillige Reliqvier, samt sine Kongelige Prydelser, saasom han for sine vigtige Forretningers Skyld maatte ofte forandre Sted, og bad, at det maatte giemmes i Domkirken. Udentvivl har der da paa ny været Stridigheder mellem ham og hans Brødre. Idetmindste slukkedes Mistanken aldrig. Et Diplom af Siggo Halstensson af 16de Nov. viser, at Hertugernes Drost Abern var da død.

Aar 1312.

I Strillyng, som jeg ikke kiender, udgav Kong Erik og Hertug Christopher af Halland og Samsø den 13de Januar deres Bevis til den rygiske Fyrste Wizlav, at de efter Forening vare ham 1200 Mark slaviske Penge skyldige for Godset i Gnoyhen, og at Kong Erik skulde betale ham dem næstkommende Mortensdag paa Møen, enten med Penge eller med Pant, og med Wizlavs Sendebud føres sikkert ud af Riget. De Herrer Thomas Olesson, Lago Akysson, Kongens Marskalk, Martinus Duwe, Statholder (præfectus) i Skaane, og Laurents Jonsson lovede dette med Kongen.

Den svenske Hertug Erik kom nu, paa sin Tilbagereise, til Holsten som det synes; thi han udgav den 1ste Februar et Gieldsbevis til 4 Borgere i Wisby for 350 Mark purt Sølv af Gothlandsk Vægt, som de havde laant ham i Cøln; han lovede at igien betale dem i Stokholm paa St. Hans Apostelsdag (den 25de Julii) og lovede Grev Gerhard den yngere af Holsten, og Bro-

der

der Henrik, Burggreve af Stranmberg (i Stiftet Münster), dette med ham som Selvskyldnere (in solidum obligati); hvad de herfor kiøbte, skulde uden Told og sikkert føres giennem hans Herredømme. Bemeldte Grev Gerhard og Broder Henrik hang nærværende deres Segl under tilligemed Hertugen. Maaskee Brevet dog er givet i Cøln (Lagerbring III. 102); men dette er vist, at Hertugen var den 18de Martii i Lübek; thi da gav han og Broderen Valdemar Lybekkerne der et Handelsprivilegium, (Dreier Specim. Juris publ. p. 120. Beckers Gesch. von Lübeck I. pag. 245. Messenii Scondia XII. 162.) Eric Menved Aar 1312.

Rostokkerne vare saa mægtige, at Kongen troede ei at kunne tvinge dem med sin egen Magt alene, allerhelst de havde Stralsund Wismar og Gripswald til Hielp, hvorover han foruden den mecklenborgske Herre Henrik forente sig og med Marggrev Valdemar af Brandenborg imod dem, som sees af Hvitfeldt p. 357-58 i Foliandgaven.

Den 12te Martii var Kongen i Vordingborg, og udgav der Stadfæstelse paa Skiødet af Caamsthorp (eller Kamstorp) ved hans Vicecanzler Brother, Diaconus, til St. Agnetes Kloster i Roskilde.

Imedens opbygde Rostokkerne et stærk muret Taarn ved Udløbet af Warna, for at sætte deres Havn i Sikkerhed, og da de manglede Sten, saa brøde de Taarnet ved St. Peders Kirke i Byen af, og ligeledes Kirken i Warnemünde, førte Volde og Mure op om Taarnet, lagde en stærk Besætning ind i det, og lagde en meget stor og stærk Pram paa Warna, saa og mange Skibe paa Floden. Ja de ginge tilligemed de med dem forbundne Byer ved Paaskétider den 26de Martii, med en stærk Flode i Søen, plyndrede, brændte og røvede paa de danske Kyster, og

dræbte

Erik Menved Aar 1312.

dræbte en Del Danske. Saa giorde de ved Helsingør, Amager, Skaner, Falsterbo, og mange Smaaøer, og vendte med meget Bytte tilbage, hvoriblant dog være kun faa Heste; thi de tænkte at ville derved have skaffet sig et Rytteri til at giøre Indfald med i Herre Henriks Land. Kongen lod siden rette en hel Del Bønder og ophænge ved Kiøbenhavn, fordi de slet havde værget Landet. (Lang. V. 222. Hvitfeldt 353).

Fortsætteren af Stade (p. 56) og den gode lybske Krønike hos Gerdes (p. 37) henføre dette Rostokkernes Tog til 1311, men Kirchberg (col. 797) og alle vore egne gamle Krøniker (Lang. I. 190. 297. II. 176. III. 316. VI. 222. 520) til 1312, hvilket og Omstændighederne og Tingenes Følge vise at være det rette.

Koch i hans skrevne lübekske Krønike fortæller, at den svenske Hertug Erik kom just fra Lübek til Falsterbode tilskibs paa den Tid Stædernes Flode lod sig see der og satte Folk i Land; men Hertugen hialp de Danske og slog dem tilbage. — Høier har (i Contin. Alb. Stad. p. 59 i Noten) giort denne svenske Hertug Erik til Hertug Erik af Langeland, og derfor ladet ham først døe i dette Aar, med hvilket sidste Fortsætteren af Albert af Stade (p. 58-59) synes at holde, men snarere døde han 1310. — Den Tieneste den svenske Hertug her viste Kongen, gav vel Anledning til at han derpaa kom til Siælland, hvor han den 18de April udi Søborg udstædte sit Brev, hvorved han forpligtede sig til Kongen, at han al sin Livstid skulde troligen staae ham bi mod hvem det være kunde, undtagen mod sin Broder Valdemar, og giøre og bevise ham al tro Tieneste. (Lagerbring III. 95. Hvitfeldt 358-59).

Udi Vordingborg den 4de May overgav den holstenske Grev Adolf sine Saget til Kong Erik, som han havde med sin Farbroders Søn Grev Gert, dog at den Fred, som var berammet imel-

Eric Menved Aar 1312.

them den til Juden, skulde staae ved Magt; inden hvilken Tid Kongen havde lovet at forlige dem; men dersom Grev Adolf, naar Juleen er gangen, tilføier Grev Gert nogen Skade uden hans Skyld, da stod det Kongen frit for at hielpe Grev Gert. (Hvitfeldt 359).

Imidlertid havde nu Kongen ved Gesandtere opfordret alle de forbundne Fyrster og Herrer til at indfinde sig med deres Hær for Rostok St. Hans Aften den 2nde Junii; hvilket de giorde 22 i Tallet, og deriblant især den brandenborgske Marggreve Valdemar og Herre Henrik af Meklenborg. Paa samme Tid indfandt han sig ogsaa selv der med sin Flode. Taarnets Beleiring varede længe, og som den slesvigske Hertug Valdemar var død (Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. II. p. 382-83), saa forlenede Kongen i Warnemünde den 30te Junii, i Overværelse af mange Fyrster og fornemme Herrer, hans Søn Erik med Hertugdømmet Sønderjylland med alle de Rettigheder som hans Forfædre havde havt der, og aflagde han derfor Troskabs-Eed. Kongen forbeholdt sig Juret uden Kronens Gods, samt Bispen og Adelen deres, som de med Brev og Segl kunde bevise at tilhøre sig, hvilke Undtagelser uden Tvivl siden opvakte megen Tvist (Hvitfeldt 360). Albert af Stades Fortsætter siger (p. 58), at Valdemar døde efter Paaske (som i det Aar indfaldt den 26de Martii), og at han var en navnkundig og meget gavmild Herre. Corner vil (col. 980), at Kongen blev meget glad over hans Død, saasom han bar gammelt Had til ham. Cypræus vidner (p. 311. conf. Pontopp. Marmora Dan. II, 2), at følgende Gravskrift stod paa hans Ligsten:

Anno milleno C ter cum duodeno
Waldemarus Dux Slesvici et natus Erici
— — — Migrans jacet hic tumulatus.
Pacifer hic clarus coeli sit in arce locatus.

Den

Eric Menved Aar 1312.

Den 5te Julii lovede Hertug Otto i Slaven og Cassuben og Herre til Stettin, udi Warnemünde, til Erik sin Herre og Konge Troskabsed og Pligt, at han skulde tiene ham imod hvem det var, undtagen Marggrev Valdemar af Brandenborg; kunde han ikke skaffe ham Venskab og Ret (maaskee af Rostokkerne) inden en Maaned, da skulde Hertugen tiene med 50 Mand, dog Kongen holde dem skadeslös, og skulde de leveres til Rostok. Saa kort og ufuldstændigt findes Udtoget af dette Diplom hos Hvitfeldt (p. 359), og har Schwarz (Pomm. Lehnhist. p. 278) uden tvivl Ret, naar han formener, at Hvitfeldt har giort en Bekræftelses-ed til en Lehnsed.

Udi Warnemünde den 20de August gav Kongen Hamborgerne frit Leide og Tryghed at maatte i hans Rige drage og handle overalt, paa Vilkaar, at de ei skulde bringe noget Gods til Kongens Fiender i Tydskland.

Beleiringen for Taarnet vedvarede imedens. Rostokkerne søgde at bringe Proviant derind paa den store Pram, men de bleve slagne og den borttaget, hvorpaa de Kongelige sloge en Bro over Floden, hvilken Rostokkerne angrebe med deres Skibe, men bleve tilbageslagne og mange af Skibene tagne. Endelig overgav Besætningen, da den ved Hunger var bragt til det Yderste, sig og Taarnet. Den fik fri Bortdrag. De Forbundne lode derpaa trække dybe Grøver om det, og bygde 4 andre Taarne, et paa hvert Hiørne deraf, hvilke de hang sammen med Mure, omgave med Volde, og forsynede med en god Besætning. Denne Befæstning blev kaldet Danskborg. Efter dette belagde de Forenede Rostok selv. Borgerne begyndte da at blive opsætsige mod Raadet, da nogle af dem vare mistænkte for at have foraarsaget Taarnets Overgivelse, og de samtlig at ville forraade Byen til de mekkenborgske

Her-

Herrer. Oprøret gik tilsidst saa vidt under Anførsel af en vis Henrik Runge, at Raadets Huse bleve plyndrede, og Raadmændene selv deels halshuggede, radbrækkede og pinte til døde, og dels jagede af Staden. Iblant de Henrettede var Runges egen Broder Volckmar. Derpaa blev et nyt Raad sat, og Runge giort til Borgemester. Dette Mord skeete den 17de Septembr. (Hvitfeldt p. 362. Franks Meklenburg 5tes Buch S. 233-35. Rudlof II. p. 209. 10. Latomus ap. Westphal. col. 273-74).

Erik Menved Aar 1312.

Imedens Kongen laae for Rostok, bleve adskillige Breve udfærdigede, som kun findes paa Dansk i Udtog hos Hvitfeldt S. 360. 62; saasom Herrernes af Werle, Nicolai og Johannis, Forskrivelse at staae Kongen bi og komme ham til Hielp med 30 Væbnere. Grev Adolph af Schovenborg forpligtede sig til 15 "Væbnede."

Efter denne Tid drog Erik i October hiem. Den sande Aarsag har de Gamle ej berettet os, men hans Riges Bestyrelse, og den tilstundende Vinter har vel været de rette. Latomus vil vel (apud Westphal. col. 274), at Kongen drog bort, fordi han fik Tidende om, at mange af de Store i Danmark havde svoret sig sammen imod ham, men efter Fortsætteren af Stade (p. 59) og Kirchberg (col. 801. 802) lader det, at han først blev advaret herom efter sin Hiemkomst, og hermed gik saaledes til. Dronningen kom ned med en Søn, og Sophie, Enke efter den langelandske Hertug Erik, blev budet at bære ham. Denne Høflighed rørte hendes Hierte, saa og den Tanke at faae Kongen til sin trygge Ven, den hun ellers havde, efter sin Mands Død, taget Langeland s Bestyrelse af. Denne havde havt i Forvaring et beseglet og af mange Riddere og Knegte især Jyder underskrevet Forbund imod Kongen, hvorved de endeligen forbandt sig til at drabe ham, og at

des

Erik Menved Aar 1312.

beramme Tid og Sted dertil, hvilket siden de og havde fastsat. Da hun finder dette Document i sin afdøde Mands hemmeligt Gemmer, blev paa saadan Maade dette Forræderi opbragt og Kongen reddet. (Lang. I. 128). Efter Hvitfeldt (p. 356) forlehnede Kongen Sophie paa Livstid med Langeland. Hvorledes Kongen i næste Aar straffede Forræderne, skal der fortælles.

Udi den rostokske Krig tog Lybekkerne ingen Deel med Kongen, men ved Paasketider sendte de atter Gesandter til ham, som da saae Hansestædernes Flode krydse ved de danske Kyster. Kongen tog venlig mod Gesandterne, og forsikkrede Byen om sin Gunst, lod og udgaae Befaling udgaae, at Lybekkernes Vare skulde dem uden Forhaling igiengives; men som de Store i Danmark havde tilegnet sig det Meste deraf, saa finge Lybekkerne kun lidet tilbage. (Beckers Lüb. Gesch. I. 244-45).

Naar Hvitfeldt (p. 358) skriver, at Kongen i dette Aar indløste af Marggrev Albert følgende i Lolland beliggende Byer: Saxkiøbing, Nakskov, Birnæs, Taderud, Østofte, Gedorp, Horslunde, Norebeck, Reersnæs, Birkinde, Maibølle, med mere ham pantsat Gods for Krigsomkostning i Danmark, saa vilde det være at ønske, at man havde Diplomet selv; thi paa denne Tid levede ingen anden Marggreve af det Navn end en i Meissen, som vel først døde 1314, men sad fangen siden 1306, og med ham vides ei, at vi have havt Samfund. Jeg tænker, at herved forstaaes Marggrev Valdemar af Brandenborg, og at Hvitfeldt har forhusket eller forskrevet sig. Maaskee og Grev Albert af Anhalt kan herved forstaaes.

De svenske Hertuger Erik og Valdemar holdt med megen Pragt Bryllup i Oslo den 29de September, Erik med Ingeborg, Kong Hakons Datter, og Valdemar med Ingeborg,

Dat-

Mdret af den forrige Kong Erik. Saaledes maatte den danske Eriks Søsterdatter Sophie af Werle staae tilbage, og efter saa mange Afvexlinger og Sindsforandringer fik endeligen Erik en Brud, og nøie Venskab blev stiftet mellem Sverrig og Norge til Danmarks store Harm, hvilket vel og kan have formaaet Kong Erik til at forlade Rostok. Noget efter Bryllupper vendte begge Hertugerne tilbage til Sverrig. (Lang. I. 257. II. 176. Hvitfeldt 363. Ericus Olai lib. IV. 200. Hadorfs Rimkrøn. 118:19. Torfæus IV. 437. Lagerbring III. 94.

Erik Menved Aar 1312.

Efter Kongens Bortgang fra Rostok, forlode og de andre Fyrster Beleiringen, og blev Herre Henrik af Meklenborg alene tilbage. Som Hungeren tog overhaand i Staden, saa indginge Rostokkerne den 7de December i Bymarken Polchove det hos Hvitfeldt (p. 363) aftrykte Brev, som ogsaa haves paa Latin i Rostockische Anzeigen auf das Jahr 1753 (p. 77), ifølge hvilket de skulde give Kongen Herre Henrik og Marggreven 14000 Mark Sølv, som Frank (p. 237) anslaaer for 12000 Daler Specie. Saaledes tabte Nicolaus atter sit tilsyneladende Herskab i Rostok, og Herre Henrik fik paa den danske Konges Vegne Magten der.

Løverdagen for den hellige Thomæ Dag (Lagerbring III. 97), venteligen den 23de December, blev til Helsingborg atter "forhandlet imellem Kong Erik paa den ene, og Hertug Erik af Sverrige paa den anden Side, at om al den Trætte Kongen og hannem til disse havde imellem været, have de compromitteret og voldgivet paa Hertug Christopher af Halland og Samsø, Bisp Esger til Lund, Adolf Greve til Skovenborg, Henrik af Meklenborg. Hertug Erik compromitterede paa sin Broder Valdemar, Karl Bisp til Linkioping, Byrge Pedersson, Gudmar

Ma-

Eric Menved Aar 1312.

Mogenssøn, Langmand. Disse skulde mode førstkommende Michelsdag til Falkenberg; hvad de gior, skal blive; kan de ikke forenes, da skal de til Michaelis et Aar efter sammenkomme, og vi personligen hos, hvilke Compromissores skulde have lige Fuldmagt som tilforn. Døer nogen af Arbitris, da skal en anden nævnes i hans Sted. Midlertid skal være imellem Kongen af Danmark, hans Rige, hans Broder Christopher, og deres Venner, og imellem Kong Haagen af Norge, Erik og Valdemar af Sverrige, en sikker Anstand. Deres Undersaatter maa frit besøge hverandre deres Riger. Begge Undersaatter maa midlertid nyde deres Gods i begge Riger. De Ettede som ihielslog hans Fader eller deres Arvinger, skal ikke være begreben i denne Fred." (Hvitf. 4to p. 163).

Agnes, en Datter af Hertug Christopher, døde og blev begravet i Sorø Kirke. (Lang. I. 297. II. 176. IV. 542. VI. 222). Hun døde udentvivl i den store Pest som da rasede og om hvilken blev, efter Hvitfeldt (p. 360), giort dette Vers:

Tunc mors in mundo regnavit orbe rotundo.

Henning fra Danmark var i dette Aar Rector ved Universitetet i Paris. (Pontoppidan II. 109. Lambecii Bibl. Vindob. Lib. II. p. 258).

Marinus Sanuthus (lib. II. p. IV. cap. 18. p. 72 i Gesta Dei per Francos) opregner ved denne Tid blant de Søfolk som vare tienlige til at giøre Tog til det hellige Land: Tremartii (Ditmarskerne) som boede i de yderste Søkanter af Erkestigt Bremen, og Friserne som ogsaa boe ved Havet; i Holsten og Slavien, hvor han personligen havde været, fandtes mange anselige Byer ved Floder og ferske Søer: Hamborg, Lybek, Wismar, Rostok, Stralsund, Guspinal (maaskee Gripsvald), Stetin, hvorfra mange gode Søfolk kunde faaes, som ogsaa de Kongeriget Danmark,

mark: Sverrig og Norge, hvor Mange boe ved Strandbredderne og paa Øerne, og hvor en Mængde af stærke og modige Søfolk kunde haves. Erik Menved Aar 1312.

Paven stadfæstede fra Prioratet Grausel (prope Malausanam Vasionensis dioecesis) den 22de Julii, Als hvad Bisp Olav af Roskilde havde foretaget sig i Henseende til St. Mariæ Kapel der. Ligeledes tilskrev han den 2den May Erkebisperne af Lund og Nidaros, og Bisperne i Roskilde, Reval, Bergen og Oslo, og meddelte dem Tempelherreordenens Ophævelse, som var skeet paa Concilium i Vienne.

Den 2den October forordnede Bisp Eager af Aarhuus (dette er det første jeg finder ham nævnet, og er han venteligen valgt i dette Aar; han bar det Tilnavn Bonde) (Lang. VII. 209. 212. Pontoppidan II. 73) paa Synodet der, i Henseende til den Mangel paa Voxlys, som udviste sig i Sognekirkerne ved Gudstienesten, hvoraf opkom Uenighed blant Almuen, især i Anledning af det saa kaldte "Woowskoorn" (Voxkorn) som gaves til deres Underholdning, at Enhver som gav dem, skulde give 3 Maader Byg (tres modios ordei) og de som hidtil ei havde givet dem, herefter 2 Maader; men "Innestfolk" aarligen 1 Maade. Derfor skulde indvies og holdes 6 Voxlys, 2 paa det høie Alter, 2 paa de tvende mindre Altere, 1 ved Funden, og Smaalys paa Mariæ Renselsesdag til Uddeling blant Folket, hvilke skulde regnes for det 6te. Sognepræsterne og deres Vicarier skulde hæve af Tienden af Honning, men Kirkeværgerne af Hør til Kirkens Vedligeholdelse, som brugeligt havde været af Arilds Tid. (Pontoppidan II. 105. Lang. VI. 436).

Den 4de October skrev denne Bisp Eager sig udvalgt og stadfæstet i et Brev, hvorved han for sig og Eftermænd erklærer

alle

Erik Menved Aar 1312.

alle Geistlige i sit Stigt deres Testamenter for gyldige, saa at deres Arvinger skulde roligen besidde deres Efterladenskab; han lovede og aldrig at ville forlange mere af dem end den halve Del af Korntienden i det første Aar, og aldrig under noget Navn kræve Gave, Collecter eller Paalæg af dem, uden efter det apostoliske Sædes Befaling eller saadanne som paalægges alle Geistlige til Kirkens og Rigets Forsvar. Erkebisp Esgers og hans eget samt Capitlets Segl bleve forhængte. (Lang. VI. 466). Det lader, at denne Esger har været en usædvanlig god Mand. — Den 6te October stadfæstede Erkebispen udi Aarhus dets Capitels Constitutioner, og hængde det og Bisp Esger deres Sigiller for, hvorved Noget blev rettet i de forrige. (Pontoppidan II. 106-9. Lang. VI. 384-86).

Den 30te October gav Erkebispen i Roskilde 40 Dages Aflad til alle dem som bivaanede Gudstienesten i St. Claræ Kloster i Roskilde, eller og gave Almisse til Kirkebygningen.

Efter Pontoppidan (II. 104) var der i dette og næste Aaringer megen Strid i Viborg imellem dets Bisp Peder, der var falden i Kongens Ugunst, og Kanikerne som ei vilde lyde ham, hvorved han led Afbræk baade paa Myndighed og Indkomster, saa at deraf opkom 2 Partier blant Stigtets Geistlige, og havde det nær faldet ud til Mord og Drab. Pontoppidan beretter og (p. 109), at i de fleste Stigter i Danmark og Norge blev Bisperne bevilget de ledige Canonicaters Indkomster i et Aar efter Dødsfaldet, indtil den Gield var afbetalt, hvori de vare geraadede ved at sende Legater til Concilium i Vienne og mange Bud frem og tilbage.

Imellem nogle Adelsmænd og Gaarden Gulholm som tilhørte Slesviger Bisp, vare Stridigheder angaaende Markeskiel, hvorfor

for den jydske Hertug Erik udstædte den 23de November paa Gottorp sit Brev til Indvaanerne i Struxdorpherred, hvorved han stadfæstede de edelige Vidnesbyrd, som Bispens Fuldmægtig Mester Grumos Frender havde aflagt paa "Withermalthing" efter Loven, som byder, at sligt kan skee ferend Sandemændene sværge angaaende naar en By har kiebt "Stuf" Jord af en anden nærved Markeskiel. Frænderne havde svoret, at Ry Kloster havde omgrøftet de stridige Jorder og besiddet dem i 120 Aar upaaanket, hvilket og bevises med Pave- Konge- og Bispebreve; altsaa blev denne Jord tildømt Bispen og Gulholms Gaard. Dette in jure mærkelige Brev er aftrykt hos Pontoppidan (II. 105. conf. Westphal. IV. col. 3116). Eric Menved Aar 1312.

Udi Bergen stadfæstede Kong Hakon Gaven som hans Møster Agnes og Sophie havde givet af Haslebÿ til Sorø Kloster. (Lang. IV. 509).

Grev Alf (det er Adolph, Greve af Schauenborg) tilstod ved sit Brev i "Rendesborch" d. 3 Januar, at han havde forbundet sig med sin Broder Henriks Søn Juncker Ghereken (Gerhard) af Holsten, at de skulde i alle Ting blive sammen i 10 Aar og hielpe hinanden med 50 Heste i alle Tilfælde, især i Henseende til de Stridigheder med deres Broder Grev Gerhard (udentvivl Gerhard den 2dens Søn, som var Domprovst i Lübeck) angaaende "Stormeren" (Stormarn), og andet Gods hvortil de havde Ret. (Dette plattydske Brev giemmes i det kongelige danske Geheime-Archiv.)

Den 8 Martii tilkiendegav Frederik, af Guds Naade, Decanus ved Bremer-Kirke, Provst Otto af Neumünster, at paa Synodet i Bremen, hvor han havde havt Forsædet, var afgiort den 8 Martii ved Provsten af Nonneklosteret Zevena, at der skulde

Eric Menved Aar 1312.

gives Tiende af de Agre, som dyrkedes af Fremmede, og at efter den almindelige Ret skulde Enhver give af Ploven saa meget som hans Nabo. Siden udstædte Aar 1340 Provst Otto i Bremen sin Vidisse herover.

Grev Johan af Holsten og Stormarn og hans Sønner Christopher og Adolph solgte den 12 Martii deres Tiende i Summerland til 3 hamborgske Kanniker, af hvilken Tiende aarlig gaves 40 Mark hamborgske Penge. (Staphorst II. 233).

Den 6 November døde, efter Gelenius (Colonia p. 736) den hellige Christina Stumbel, Nonne i Stumbel, beliggende udi Erkestiftet Cøln. Den 22 Junii blev hun skrinlagt. Den bekiendte Petrus de Dacia giorde meget af hende og skrev hendes Levnet som findes i Acta Sanctorum (Mens. Junii. Tom. IV. p. 270-72).

Den 13 Januar udi Bergen skiænkte Kong Hakon 6 Marks Bol i Sukunæs i Soløer til sin Datter Agnes som blev gift med Hafthor Jonsen, paa Vilkaar at hun og hendes ægte Arvinger skulde beholde dem, men fik hun ingen Arvinger, faldt de igien til Kronen. (Thorkelins Analecta II. p. 64-66). Hun har uden tvivl været Hakons uægte Datter, og giør Thorkelin (l. cit. p. 23-25) det høist rimeligt, at hun var Moder til John Hafthorson, og Farmoder til Hakon Jonsen, Drost i Norge, som Dronning Margrete formaaede til at frasige sig Retten til den norske Krone efter hendes Søns Olai Død.

Den norske Kong Hakons Dronning Euphemia døde den 1 May, og havde altsaa ei den Fornøielse at see den af hende saa høit elskede svenske Hertug Erik gift med sin Datter Ingeborg. (Lang. II. 509. III. 129. Torfæus IV. 437).

Eric Menved Aar 1312.

De Herrer Peter og Henrik, Pavens Legater, kom i dette Aar til Norge for at indsamle Penge til den hellige Krig. (Torfæus l. cit.)

Udi Bergen den 13 Martii beskikkede Kong Hakon sin Ridder Thorer Thorlakson til sin Fuldmægtig, at underhandle i Forening med de vendiske Stæder, hver for sig eller og alle tilsammen, om alle Klagemaal og Sager ham og dem imellem, og gav han ham hertil fuldkommen og fri Fuldmagt. Det store kongelige Segl har hængt herfor og været af grent Vox i Pergamentsbaand. Derpaa saaes Kongen siddende paa sin Trone i alle kongelige Prydelser; hans Scepter var trekleftet. Paa den anden Side saaes i et trekantet Skiold en opreist Løve med Øxen og en Omskrift, som neppe er aldeles rigtig læst af en vis M. Johannes Holstenius af Rostock, hvis Vidisse giemmes i det kongelige danske-tydske Cancellies Archiv (conf. Rostockisch Etwas 1742. p. 232.). Samme Thorer Unge sluttede derpaa den 9 May i Stralsund, i Overværelse af Assessorer Junker Nicolaus, Søn af forrige Greve Jacob i Halland (hvilken Jacob, en ond og urolig Mand, synes at være død 1309) og Simon, Kannik i Aslo, en Forening med Sendebudene og Fuldmægtigene af Søstæderne Lübeck, Rostock, Wismar, Gripswald og Stralsund, hvorved da blev afgiort, at alle Kiøbmænd og Indbyggere i Norge maatte med deres Skibe og Personer trygt komme og handle i bemeldte Byer ligesom forhen og de igien ligeledes paa samme Maade til alle Havne og Kiøbstæder i Norge, og nyde alle de Friheder og Rettigheder, som dem vare givne ved nærværende Konges og hans Formænds Breve. Paa ingen af Siderne skulde de bekrige eller tilføie hinanden nogen Forsmædelse; men om noget Klagemaal opkom, burde de tilkiendegive det, og skulde Stæderne altid skikke Sendebud

 herom

Eric Menved Aar 1312.

herom med Breve til Kongen og hans Embedsmænd, og Kongen giøre det samme paa sin Side. Junker Nicolaus, Thorer Unge, og Kannik Simon hang deres Segl for. (Willebrandt Hans. Chronick III. 12.)

Erkebisp Eilif og de Bisper Helgo af Aslo, Audfin af Bergen, Bothulf af Hammer, og Hakon af Stavanger bevidnede, uvist hvilket Aar, at de havde seet Kongens Kanzlers Akos, Præst ved Mariæ Capel i Oslo, og Broder Albert, Abbed af Hofwedo, deres Brev angaaende et Mageskifte af noget Gods imellem dem og deres Conventer For det hang Kong Hakons, Bisp Ingels af Hammer, Herre Eriks Søn af Valdemar (Konge i Sverrig), Gunnars Abbed af Lyse, og mange andre Herrers Segl. Bemeldte Brev af Canzleren og Abbeden havde været paa norsk, men efter Begiering af Abbed Audoen af Hoveds havde de ladet det oversætte paa Latin. (Mst. Barthol. Tom. E. p. 668.)

Den 29 October blev i Jvernæs i Skotland paa ny stadfæstet den Forening, som var giort imellem Norge og Skotland 1266. Dette skete ved den norske Konges Sendebud Herre Biørn af Bjarkey (Lang. V. 385) og Herre Jver Olufsen (efter Hvitfeldt p. 359) eller Nielsen (efter Torfæus IV. 437) Kannik i Bergen; og var den skotske Konge Robert selv og hans Raad tilstede. (Clausens Snorro p. 832).

Den 23 Nov. i Tunsberg gav Kongen ved sit aabne Brev tilkiende, at Ombudsmændene for Sagørene i Tunsberg havde klaget for ham, at de ei kunde faae hos hans Sysselmænd den 3die Del Sagere, som hans og hans Forældre havde givet Staden, hvorover Kongen herved paa ny byder, at saadanne Sagøre tilhøre Byen. Herre Bjarne Audunason forseglede det, og Thord Notarius skrev det.

Den 21 Dec. tilskrev Kongen alle Mand paa Vestfold, at Høst- og Vaar-Leding skulde gives paa den sædvanlige Tid, og skulde Laugmændene give hver den 6 Øre i Bøde, som ei en halv Maaned efterat Ledingen var ved Ombudsmanden bleven forkyndt paa Tinget, betalte den, og derhos maatte de vide, at herefter kom ei mere Brev aarligen om denne Sag. (Pau's norske Love.)

Erik Menved Aar 1312.

Paven skrev den 1 Dec. fra Avignon til Erkebispen af Nidaros og alle hans Lydbisper, at det var bleven vedtaget paa Concilium i Vienne, at til Toget til det hellige Land skulde i 6 Aar gives Tienden af alle geistlige Indkomster, og skulde det første Aar begynde i Norge med 1ste April næste Aar; og heri meddelte han og en anden Bulla til alle Cistercienser, Cluniacenser, Præmonstratenser, Benedictiner, Augustiner, Carthusienser, og alle andre Ordener i Nidaros Erkestigt, Krigsordenerne alene undtagen, om at give Tiende til det Samme. (Mst. Bartholin. Tom. E. p. 649.)

Den 12 September tilegnede Bisp Arno af Bergen sig, med sit Kapitels Samtykke, i 5 Aar det første Aars Indkomst af alle ledige Præbender og Beneficier i sit Stigt, for at blive istand til at betale den giorte Gield ved sit lange Ophold paa Concilium i Vienne, som og til at flye Domkirken, som var forfalden. Samme Dag erklærede han og med de fleste Kannikers Samtykke, at Besættelsen af Kirkens Præbender tilkom Bispen efter gammel brugelig Skik og ei Kannikerne, som nogle blant de ældste af dem mente. (Mst. Bartholin. Tom. E. pag. 368-69.)

Udi Warnhem Kloster den 15 August tilstædte de svenske Hertuger Erik og Valdemar Lybekkerne Seiladsen paa Floden Ny for at drage til Novogrod, saa og Frihed for Strandretten, og det overalt i deres Land. Forhen havde de givet dem samme

Fri-

Eric Menved Aar 1312. Frihed ved Brev i Lübeck den 18de Martii. (Dreyer Jus publ. Lub. p. 119-20. Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 245).

Den 20de Februar udstædte Kong Birger i Stekaborg med Knud Jonsen Drost, Fulko Jonsen, Hakon Læma, Marskalk, 5 andre Riddere og 11 Væbnere, sit Gieldsbevis til den danske Kong Erik og rette Arvinger paa 2000 Mark purt og ledigt (legalis) Sølv efter Celns Vægt, og som han skulde have betalt forløbne St. Hansdag (1311), men nu var udsat til Mikkelsdag, da han retteligen skulde betale dem, og om han ei giorde det, da han, Kong Birger, gaae ind i Suderkiøbing i Sverrige (i Inlager, obstagium) og Drosten Knud Jonsen med de andre anførte Riddere og Væbnere i Roskilde i Danmark, og ei forlade samme, inden bemeldte Penge vare betalte til Kongen af Danmark, og dersom En af dem døde imedens, da skulde han stille en anden i hans Sted. (Lagerbring III. 87).

Den skotske Kong Robert Brus giorde et lykkeligt Indfald i Engelland i Stigtet Durham, og sendte 30000 Mand til Irland. Derimod havde den engelske Konge den Forneielse, at hans Søn Edvard fødtes dette Aar i Windsor den 13de November. (Fordun Scotichron. p. 1006. Hemingford Tom. II. p. 262-63. Continuat. Triveti p. 9.)

Aar 1313. Den 2den Januar udgav den ribeske Bisp Christiern udi Ribe sit Bevis, efter Kong Eriks Forlangende, at da den norske Kong Hakon var 1310 i Kiøbenhavn hos Kong Erik, for at handle om Fred, da sagde den danske Konge til den norske, at han for Fred og Enigheds Skyld vilde forlene de svenske Hertuger Erik og Valdemar med Nørrehalland, hvortil Kong Hakon svarede: Det maa alt skee efter vor Broders Kongen af Danmarks Villie.

Erik Menved Aar 1313.

Villie. (Hvitfeldt p. 364). Rimeligen maa man heraf slutte, at Kong Hakon endda nødigen vilde slippe Halland. De rette Arvinger, nemlig Grev Jacobs Sønner, kom, som de afmægtigste, ikke i Betragtning; man maa og tilstaae, at deres Fader havde forbrudt Lehnet ved at være med i Kong Eriks Mord.

Den 7de Januar stadfæstede den jydske Hertug Erik udi Colding, hvad Herre Nicolaus af Verle havde i Roskilde (saa siger Hvitfeldt S. 364, men skal maaskee snarere være Rostock, hvor sligt et Brev blev udstædet den 5te October 1312) forhandlet mellem ham og Kongen.

Gripswald By giorde den 25de Januar Fred med Kongen og lovede at betale ham 3000 Mark Brandenborger Mynt, som de gierne vilde udgive og aldrig mere tænke derpaa; hvorimod han igien lovede dem sit Venskab. (Hvitfeldt p. 364).

Den 19de Febr. var Kongen paa Tranekiær Slot paa Langeland, og gav der Indvaanerne af Nyburgh den Frihed, at de ei maatte enten ved Bispen eller nogen anden stævnes imod gammel Skik udenfor deres By.

Paa samme Sted, og maaskee samme Dag og Aar, tildømte Kongen Jordene i St. Dionysii Sogn i Roskilde Johan, en Søn af hans Myntemester Somar, der havde faaet dem tilskiødet af Kristina Krooz, og siden upaaanket besiddet dem i 3 Aar. Herre Jacob Flæp var herved Vidne. Herpaa gav han og denne Johan et andet Brev ogsaa i Tranekiær af samme Indhold, undtagen at deri siges, at Somar havde faaet Jordene skiødet paa Thinge og upaaanket besiddet dem i mange Aar, og at Herre Johannes Laughysun var herved Vidne. Tredie Gang tildømte Kongen i Nykiøbing bemeldte Johan disse Jorder, og Johan de Filizstath var herved Vidne. Atter i Nyburgh udstædte

han

Eric Menved Aar 1313.

han et Brev om det samme, med Tillæg, at Somar havde aldrig afhændet disse Jorder. Her var Petrus Muly de Bægh Vidne.

Den 19de April giorde Kongen ved sit aabne Brev i Worthingburgh bekiendt, at Krigen mellem Kongen og hans Venner paa den ene Side og hans Borgere i Rostock og deres Venner paa den anden var aldeles ved en god Fred tilendebragt, saa at Rostocker Raad og Borgere skulde herefter nyde alle deres forrige Friheder i hans Rige efter de Breve han og Forfædre havde givet dem og som vare forsynede med rigtige Sigiller. Saaledes blev Krigen mellem Danmark og de vendiske Stæder stillet. (Hvitfeldt p. 364. Rostockske Anzeigen 1753 S. 86).

Udi Nykiøbing den 8de May skiænkte Kongen ved sit Brev Indbyggerne i Foburgh den Frihed at maatte lade deres Qvæg græsse paa Dyzhærnæs, Hoorne og Swanwik Marker, og tage Brænde samt Qvister til deres Gierder derfra, som brugeligt havde været fra gammel Tid.

Omtrent efter eller ved denne Tid var det nok, at (efter Hvitfeldt i Qvart pag. 178) Herre Henrik af Meklenborg var i Helsingør tilstede; der tilsagde han Hertug Wizlaffs Datter af Rygen, Eufemiam, Magno, Kong Byrgis Søn; Wizlaus skal give hende et Aar efter Brylluppet 3000 Mark Sølv, eller Wizlaus og 30 hans Riddere skulle indligge til Tribezes. Herr Magnus skal forskrive hende igien til Livgeding 600 Marks Rente. Døer de uden Arvinger, og de ville have Godset igien, skal hende gives 6000 Mark Sølv. Dispensatz skal de selv skye dennem. Kongen af Sverrige og Fyrsten af Rygen skulle møde Kong Erik og Hertug Christoffer til Stege, Vordingborg eller Nykiøbing i Falster, Hellig Trefoldigheds Søndag. Dette Brev havde beseglet Herr Henrik af Meklenborg, Claus Pudbusk, Sigefrid og Wicke Molticke, Reinfrid af Pænitz.

Udi

Udi Helsingborg den 13de Junii udstædte Herre Nicolaus af Werle twende Breve til Kong Erik, og gav ham ved det første fri for al den Arv ham tilkom efter sin Hustru Kongens Søster, og for de 4000 Mark Kongen havde lovet hende og var compromitteret paa Bisp Christiern af Ribe, og erklærede ham aldeles fri for al Tiltale heri. Og ved det andet lovede han, ei at give sin Datter Sophie bort til Nogen uden Kongens Villie. (Hvitfeldt p. 364). Eric Menved Aar 1313.

Udi Synborrig den 15de Junii forbød Kongen, at Ingen maatte imod gamle Privilegier og Brug falde den nu ledige Riber Kirke eller dens Klerker Brydier og Bønder besværlig i nogen Maade; dog skulde dette Brev kun gielde, indtil en ny Bisp igien var valgt. (Terpager Ripæ Cimbr. pag. 183.)

"I Helsingborg blev feria 3tia post hebdomadam trinitatis forhandlet mellem Kong Erik af Danmark, Byrge af Sverrige, Christoffer af Hallind og Samsø, Nicolaum de Verle, paa den ene, Kong Haagen af Norge, Erik og Valdemar, Hertuger af Sverrige, saaledes: der skal være en evig fast Fred under disse Riger for den Spot, som vi Erik og Valdemar havde giort fornævnte Kong Erik, Hertug Christoffer, Nicolao af Verle, med hans Datter Sophia vi ikke tog til Egte, som foraffskedet var; derfore skal vi Erik give Kongen af Danmark 4000 Mark Cølnisk, og Herr Nicolao af Verle 2000 Mark. Kongen skal have sine Penge 2000 Mark til St. Nicolaidag, til Falckenberge, Herr Nicolaus de Verle 1000 Mark til Lybke St. Nicolaidag, ellers skal en af Hertugerne inddrage til Stokholm og 30 Riddere. De andre 2000 Mark skulde betales Kongen til Martini Aar 1314, til Helsingborg eller til Lybke, og Herr Nicolao de Verle til Lybke 1000 under et Indleger. Ydermere

Eric Menved Aar 1313.

skal vi Erik og Valdemar, Hertuger af Sverrig, sværge en Ed med 100 Riddere og Riddermandsmænd, at vi ikke for nogen Uære Skyld haver forladt Frøken Sophiam, eller giort det fornævnte Herrer til Spot, men alleeneste for den Sag, at vi efter Guds Lov ikke maatte tage hende. Vi Erik og Valdemar skulde tiene Nicolao de Verle med 100 Mand 3 Maaneds Tid efter han os lader tilsige, paa vor egen Omkost og Skade, undtagen imod Kong Erik og andre vore Venner, vi ikke maa tiene imod. Ingen af os Herrer skal tage den andens gode Mænd og Tienere udi sin Tieneste, eller dem forholde deres rette Herre. Kong Erik haver forlehnt os Hertuger Erik og Valdemar med det Grevskab Hallind, som hans Brev ydermere formelder. Kommer os Herrer fremdeles nogen Trætte imellem, Kong Erik af Danmark, Byrge af Sverrig, Christoffer af Hallind, Nicolao de Verle, da have vi compromitteret paa Herr Henrik af Meklenborg, Oluf Bisp af Roskilde, og vi Konger, Haagen af Norge, Erik og Valdemar af Sverrig, paa Greve Geert Geertis Søn, og Gerhardum af Rendsborg, Herrer af Holsten. Disse forbenævnte skulde inden 4 Maaneder skille dem ad til Minde eller Ret; kan de det ikke giøre, da skal de ved deres Ed sværge, hvad dem Ret synes, derved skal vi ladet blive. Vi Erik og Valdemar skulde følge Frøken Sophia til Æræby, til Vor Frues Fødselsdag, og antvorde Kong Eriks Sendebud. Vi Erik skal til Vor Frues Himmelfart til Lødese forskaffe Kong Eriks Sendebud Forvaring herpaa, og giøre vor Ed, at vi ikke haver forladt forbemeldte Frøken for nogen Udyd Skyld; og de Riddere som ikke før have lovet for fornævnte Sølv, skulde da love og give derpaa deres Brev. Hertug Valdemar og disse Riddere lovede derfore, Gotmarus Magnus, Magnus Carlsson, Philippus

pus Ingvoldsſøn, Gunno Gris, Algotus Joensſøn, Regnaldus Muli, Boe Nielsſøn, Bernhardus Molsan, Henricus Borcke, Gotschalcus Kyrne, Carolus Elfſſøn, Torchillus Andersſøn, N. Biørnsſøn, N. Vemundsſøn, Eggerdus de Kyrne, Matthias Kiættelmundsſøn, og Petrus Pors. Hertug Erik af Sverrig forbandt ſig til Kong Erik, at ſkullet iene og biſtaae ham imod hvert Menneſke. Var det hans Venner Kongen kom i Trætte med, ſkulde han inden to Maaneder forhandle hans Sag til Venlighed, eller medſtaae Kongen. Han ſkal ingen Kongens Vaſaller lokke til ſig, eller dem haandhæve imod Kongen, eller giøre dem Biſtand, men hans Uvenner ſkal han forfølge ſom ſine egne."

Ende Mennved Aar 1313.

Saaledes fortæller Hvitfeldt (p. 364-65 i Folioudgaven) dette, og drager derved tvende Breve, af 19de Junii og 20de Julii, ſammen i eet, det ene udſtædet i Helſingborg og det andet i Colding. Mig forekommer det rimeligt, at Tingen er bleven indledet i Helſingborg og førſt fuldkommen bragt til Ende i Kolding. Skade, at Brevene ſelv ei findes mere. Af det at Hertug Erik ſkulde følge Sophie til Etræby, ſynes at følge, at den holſtenſke Grev Gerhard havdeført hende over til Sverrig. (Torfæus IV. p. 438-39. Lagerbring III. p. 97-99.)

Foruden Herre Henrik af Meklenborg og Nicolaus af Werle var og Johan af Werle, Grev Henrik af Zwerin, og Grev (Adolph maaſke) af Holſten, i Danmark; thi ſom Jyderne havde ſat ſig op imod Kongen ifølge det hemmelige Forbund, ſom Hertug Erik af Langeland havde havt i Forvaring, ſaa havde Kongen kaldt Herre Henrik til Hielp, hvilken og ufortøvet var kommen med et ſtort Antal Riddere og Knægte; dog lader det, at Kongen lod ſig ei mærke med ſit Anſlag mod Jyderne, førend han

Eric Menved Aar 1313.

var ret istand dertil, men at Henrik stilte sig an at være alene kommen for anførte Forhandlingers Skyld imellem Danmark Norge og Sverrig. Men som adskillige Adelsmænd Niels Brock, Johan Staverskov, Johan Papæ, Niels Lauritsen, Niels Ubbesøn og flere havde ophidset Bønderne i Nørrejylland, saa at de nægtede at give Skat Landgilde og anden Lydighed, og klagede over usædvanlige Tynger og Besværinger, saa udsendte Kongen sin Drost Herre Niels Olufsen imod dem tilligemed nogle Hofsinder, men de bleve angrebne og forjagede af Bønderne ved Colding, og mange af dem slagne, hvoriblant en Søn af Grev Henrik af Glichen (Hvitfeldt S. 367. Lang. IV. 283. VI. 520); hertil kom, at mange af Bisperne enten virkelig vare eller dog idetmindste mistænktes for at deltage i Stemplingen imod Kongen, hvorover Kongen søgde at sætte sig i Sikkerhed ved at erholde Forsikkringsbreve af dem. Saaledes lovede Bisp Oluf af Roskilde udi Sisborgh den 17de Martii Kongen sin tro Tieneste, og at de Artikler, som de danske Bisper havde udstædet paa Concilium i Vienne, ei skulde komme Kongen eller Kronen til Skade. Bisp Peder af Viborg den 21de Martii paa samme Sted lovede og sin tro Tieneste, paa Vilkaar, at om han atter forsaae sig, saa skulde den Enighed, som nyligen var ved Kongens Gunst bleven sluttet imellem ham og Kongen, ingen Kraft have, men alt hvad Kongen beskyldte ham for, staae ham aabent. Ligedan Forsikkring som den første gav Bisp Peder af Odense den 12te May i Nykiøbing, Erkebisp Esger den 18de May, og Bisp Nicolaus af Børlum den 4de Sept. i Kolding. (Hvitfeldt S. 369-70. Pontoppidans Annales II. p. 110.)

Kongen gik i Augusti Maaned over til Jylland, som det lader, med en stor Magt, og havde den meklenborgske Herre Henrik med

med sig. Da blev den 9de Augusti udi Horsens de Stridigheder, som endda vare imellem ham og den jydske Hertug Erik, afgiorte saaledes ved tvende Breve, som begge findes hos Hvitfeldt (S. 365-66), hvor det heder som følger: Anno 1313 vigilia S. Laurentii er der handlet imellem Kong Erik og Hertug Erik af Sønderjylland saaledes: Vi skal lade Kongen qvit for al den Tiltale vi have til hannem for Langeland og Frisland Skyld, som vor Fader skulde havt igien for Langeland, og for alt andet Kongen haver i sin Værge, derfore lader vi hannem fri. Item vi lader hannem fri for den Omkost vi og vor Fader giorde med ham i Sverrige udi Kongens Tieneste, og for vor Omkost giort for Verneminde, og for at hans Krigsfolk ere dragen igiennem vore Lande i hans Tieneste, og det Skadesløsbrev os er given, ville vi igien overantvorde. Vi have lovet Kongen af Danmark at faae hans Tienere deres Gods og Pant igien udi Fyrstendømmet, hvad dem er fratagen, og de Forjagede igien indsætte. Kongen skal ingen vore Vasaller beskytte, som sætte sig imod os; hvad os og dennem imellem er, skal Kongen efter Lov og Ret adskille i Riget. Vi skal ingen Kongens Uvenner til os tage, men dem forfølge som vore egne Uvenner. Vi skal ingen Fæstninge bygge hos Ribe, eller Kongens Kiøbsteder nær, uden hvilke af Arild haver været. Hans Geistlighed skal nyde deres Privilegier i vort Fyrstendømme. Vi skal tiene ham imod hver Mand med 56 Væbnede paa vor Omkost. Vi ville være ham forpligt med al vor Magt og Stæder. Kongen skal beskytte os imod hver Mand, som en Herre bør sine Vasaller. Alle Sager under os skal være døde, saalænge vi begge leve. Vi skal beholde alt Kronens Gods, som vi nu under os have, udi vor Livsdage. Hvor vi drage udi Krig med Kongen, skal vi tage Bytte og Fyldest efter vor Krigsfolkes Antal. Om vi faae nogen syn-

Eric Menved Aar 1313.

Eric Menved Aar 1313.

synderlige Fanger, eller forrige Konges Mandbråbere, de skal høre Kongen til. Herfore have lovet Johannes af Verle, Henrik, Greve til Sverin, Greven af Holsten, og nogle vore Riddere og Svenne. Gier vi derimod, da skal de holde med Kongen, og hvad Kongen os lovet haver, skal blive til intet. Dette haver lovet Herrerne paa begge Sider, og med dem Wolradus Askeborrig, Johannes Vate, Sigfridus de Becke, Henricus Alverstorp, Frisco de Dorne, Eggehardus Disolte, Othos de Buckholt, Parchentini, Johannes Ratmersdorp, Gotschalkus Askeborg, Wolhardus Stren, Luderus de Pløne, Milites, manu coadunata et fide media promiserunt. In cujus rei testimonium, sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum Anno Domini loco et die ut supradictum."

"Til Horsens Anno 1313 in vigilia S. Laurentii er skeet en Forhandling imellem Kong Erik og Hertug Erik af Slesvig om disse Artikler. Først skal vi lade Kong Erik qvit for al den Tiltale vi have til ham for Langeland og Frisland, hvilket Land Frisland for Langeland skal vor Fætter overgives. Desligeste for alt andet Gods Kongen nu haver udi Værge, derfore lader vi hannem fri. Derimod skal vi beholde alt Kronens Gods udi vor Livsdage, saameget vi nu have udi Værge: Item vi lader Kongen qvit for den Omkost vor Fader og vi giorde udi Sverrig i hans Tieneste. Item for den Tieneste vi giorde hannem for Wærneminde Taarn. Item for fremmed Krigsfolk, som ere dragne igiennem vore Lande i Danmark, Skade og Forderv de have giort, derfore lader vi vor Herre og Konge qvit, og ville skye hannem tilbage hans Skadesløsbrev os derpaa givet. Vi skal faae Kongen og hans Mænd igien deres eget Gods udi Fyrstendømmet og hvad deres Pant er. Hvad vi have taget fra hans Folk og de vi have giort fredløse,

skulde

skulde vi igien lade komme til Fred; vi skal være dem fremdeles en gunstig Herre og forlade dem uden al Arg. Kongen skal ikke handthæve hans Vasaller, som ville sætte dem imod hem; men hvad Ret-Sager de haver, skal for Kongen ordentlig forhøres efter Lands-loven; han skal ingen Kongens Uvenner tage til sig, men være hans Fienders Fiende. Fæstninge og Barfrede bygte for Ribe skal man inden 15 Dage afbryde; han og hans Tienere skulde ingen Barfrede bygge for Kongens Fæster og Slot, uden de som af Arild have været. Kongens Bisper, Kapitle, Klerke, Friherrer, Lægfolk, Riddere, skulde nyde deres Privilegier i Fyrstendømmet, som de have giort af Arilds Tid. Vi skal tiene Kongen med 50 Mand, hvor han vor Tieneste behøvet, paa egen Kost og Skade. Komme vi uden Riget hannem til Hielp, da tage vi Fromme og Fordel efter Mandtallet. Jord som erofres, hører Kongen til og fornemme Fanger. Vi ville være Hans Majestæt forpligt med yderste Magt, Lande og Fæste, at komme til Hielp, om behov gieres. Kongen skal beskytte ham imod hans Uvenner, som en Herre bør sine Vasaller. Al Tvist, som til disse haver været Kongen og ham imellem, skal dermed være endt, saalænge vi leve. Herfore have lovet Johannes af Werle, Grev Henrik af Sverin, og disse Riddere, Nic. Bunstorp, Hertug Vulffue, Johannes Magnussøn, Thomas Hack, Ottho Strop, Eggert Klædkamp, Gotskalck Marsk, Nicolaus Hiort, Leo Dosenrød, Johannes Nicklessøn, Jacob Nicklessøn, Marquard Thinhuse, Marquard Leerbeck, Ottho Lembeck, Hans Krumdige, Ditløff Ruze, Radulff Ruze Viskemand, Knud Friis, og Abel. Vi have og lovet, at Hertug Erik af Saxen, Nicolaus de Verle, og Greverne af Holsten, hvilke vi kunde tilformaae, inden St. Michelsdag et Aar skulde forvisse

Erik Menved Aar 1313.

Eric Menved Aar 1313.

visse for os, at vi det skulde holde. Gior vi derimod, da skal fornævnte Herrer og gode Mænd os forlade, og hænge vor Vederpart til, og alt hvad nu handlet er, skal være casseret. Datum Horsnes ut supra''.

Den 22de Augusti udi Horsens skiænkte Kongen sin Drost Niels Olufssen og rette Arvinger sit Land Zwantwustrov (en Halvø i Amtet Ribbenitz, nu kaldet Fischland) med alt Tilhørende og Rettighed, dog saa, at han nu skulde indløse det fra Reymer Preen for den samme Summa, som Kongen havde pantsat ham det for. Kongens Segl blev forehængt, saa og den meklenborgske Herre Henriks Kongens kiære Svogers (gener). Rudlof (Diplomat. Meklenb. col. 245) oversætter det urigtigen ved Eidam ɔ: Svigersøn, og da Henrik ei var det, saa tager han deraf Anledning til at ansee det som en Cancelliebenævnelse brugelig blant Fyrster, ligesom Oheim og Vetter nu ere; men det bliver vanskeligt at bevise; at Sligt var da allerede i Brug. Vel sandt, at gener paa godt Latin betyder Svigersøn, men i Middelalderen betyder det og Svoger, og Henrik var virkeligen Kongens Svoger, thi hans Kone Beatrix var en Datter af Mechtild, Kongens Faster.

Udi Colding udstædte Herre Henrik den 26de August en Qvittering til Kongen over en stor Del Penge, som han havde annammet af ham paa Kongens Gieldsbevis. (Hvitf. p. 368).

Den 28de Augusti (eller snarere den 18de eller 21de, thi Hvitfeldt pag. 368 har vel dateret det den 13de Dag efter vor Frue Himmelfart, men det skal vel snarere være den 3die, thi de Gamle brugde ei at datere saa mange Dage eller feriæ efter, og i Ugen er kun 7 Dage; det længste de daterede, var in octava) udi Horsens erklærede Kongen ved sit Brev offentligen disse Adels-

mænd:

mænd: Niels Brock, Johan Papæ, Niels Lauritsøn for Rigets aabenbare Forrædere. Erik Menved. Aar 1313.

Ved Kongens Ankomst med en stor Magt bleve Bønderne forfærdede, fulde tilføie, og lode deres Sag forhandle, ja gave Hovedmændene saavel blant Adelen som blant dem selv tilkiende, hvorfor dem til Straf blev paalagt at give det saa kaldte Guldkorn aarligen af hver Markgulds Jord, og desuden at stille Heste, og miste Kirketienden i 4 Aar, eftersom det derom udstædte Brev hos Hvitfeldt p. 367.68 lyder: Johannes Nickleson de Toslandia, Jvarus Grubbi, Johan Nicklessøn de Raas, Johan Muli de Beeg, N. Hææ, N. Ranii, N. Olufssøn, illustris domini Regis Danorum dapifer, Lauge Aackessøn, ejusdem Domini Regis Marschalcus, Trugillus Tordo, Ambring, Johan Stauerskow, Ericus Erichssøn, Johan Peterssøn Ræthære, Johannes Grubbi, Petrus Grubbi, Petrus Nicklessøn, neb. Thure Perssøn, Nicolaus Holgerssøn, Holinger Nicklessøn, Olaus Flæming, Magnus Joenssøn, Jo. Friis, Michael Paack, Paulus Magnussøn, Johan Slet, N. Korff, Ago Thønnissøn, Joen Balhorn, Andreas Balhorn, Johannes Jenssøn, Carolus Jacobssøn, Carolus Peterssøn, Seuet Skiene, Petrus Wether, Esbernus Magnussøn, N. Torbernssøn, Turo Strangess, Henricus Lang, Petrus Nicklessøn de Vurtemarck, Nicolaus Joenssøn Alckel, Petrus Magnussøn, Nicolaus Tunessøn de Klappetorp, Tuko Laurizsøn, Magnus Aagessøn, og Jacob Fleeb 2c. Alle skal vide, at os hørendes og nærværendes da var skikket Bønder af Harsyssel og Almindsyssel udi Kong Eriks Nærværelse, bekiende og tilstode utvunget af fri Willie, at de have været forførte af nogle Onde deres Raad, at ap-

Eric Menved Aar 1313.

sætte dem imod Hans Majestæt, hvorover de have begaaet stor Forseelse og Crimen læsæ Majestatis, at de ere inddragne ved Gambervad og til Viborge Landsting, og have der af egen Myndighed giort Skikkelse og Straf over dem, som ikke fulgde dem, imod Hans Naades Forbud, med oprette Faner og Avindskiold, og have ihielslaget en Hob hans Adel, at de formedelst slig Gierning have forbrudt Liv og Gods, uden Hans Majestæt dem benaade ville. Derfore have de nu optinget hos hannem saaledes, og den Sone føret ved deres Ed: Først skal de udlægge dem, som have været Aarsag til samme Oprør, og intet ydermere indlade sig med dem. Ville de ikke lægge dem alle ud, da maa Kongen sigte hvem han vil, og at de lauværge dem efter Loven. Item disse fornævnte udi de fire Syssel skulde fundere og stifte to Ørtekorns Rente inden Pintzdag til et Alter i Kolding for de Døde deres Siele, som uskyldigen af dem bleve ihielslagne. Til fornævnte Altere skal Kongen og hans Efterkommere have jus patronatus. Hver af dennem skal give udi dette Aar et Pund Korn og tre Mark Penge af hver Ploug udi to Aar. Den Skyld skal ydes til Ribe, St. Mortensdag, udi efterkommendes Aar. Kirkernes Tiende skal Kongen oppebære udi 4 Aar. Item de skal give Kongen af hver Mark Gulds Jord en Skieppe Rug aarligen til evig Tid, St. Thomæ Dag, i hvem han tilhører. Om nogen lægger mere til Mark Gulds Jord end haver været af Arild, og han dermed befindes, skal Jorden være forbrudt til Kronen. De skal strax give Kongen af hvert Herred 9 Heste, hver saa god som 15 Mark Penge Hvert Syssel skal have et Indsegl rede, 8 Dage efter Vor Frue Dag, og føre det Kongen fornævnte Handel at forsegle. Om Kongen vil bygge nogen Fæstning, da skal alle Bønder, i hvem de tilhøre, hielpe dem til. De lovede aldrig efter at opsætte dem, ikke heller bevise hans

Uven-

Erik Menved Aar 1313.

Uvenner nogen Hielp, eller bare Budstikke imod Kongens Lehnsmand, Kongen imod; de det gier, skal straffes uden al Naade. De skal aldrig giøre Forsamlinger uden Kongens Vidskab; hvem det giør, skal have forgiort Liv og Gods. Ved disse Vilkaar, om de ikke holde dette, da skal alle Bisper i Danmark have Magt, dennem at bandsætte. Bønderne af Jelling have lovet Kongen 20 Heste, hver saa god som 15 Mark; de skal give Kongen 2 Pund Korn af Plougen dette Aar. Udi efterkommendes Aar skal de give ham 4 Mark Penge St. Mortens Dag udi Ribe; de skal unde Kongen Kirkernes Tiende udi 5 efterfølgende Aar. Item af hver Mark Gulds Jord to Skiepper Korn aarligen til St. Thomæ Dag; ihvemsomhelst Mark Gulds Jord eier, da skal de saa give deraf. Lægge de mere Jord til Mark Gulds Jord end som været haver af Arild, skal den være forbrudt til Kongen. Item de skal forpligte dennem til at holde alle fornævnte Puncter og Artikler. De skal love til Viborg Landsting, til deres Syssel og Herred, alt dette som forskrevet staaer, under deres og godt Folkes Indsegl. Item Bønderne udlagde disse Efterskrevne udi Harsyssel og Jellingsyssel: Jacob Sieppel, Peder Vind, Isaach Poffuelssøn, Matz Pederssøn Rød, Johan Ræl, Tord Rød, Peder Naal; i Giernherred, N. Tostessøn. Gyndingherred, Christen N; Varnitsyssel, Pallin Jenssøn, Lauge Jenssøn, Ture Judas, Johan Tordssøn, Oluff Huid; Jellingsyssel, Torsten Lange, Johan Pederssøn, Peder Arnfast; Almindsyssel, Johan Bryni, Pedre Jacobssøn, Niels Erichssøn, Niels Joenssøn, Suend Vulff; Louersyssel, Tord Typssøn, Johan Papessøn, og Cusping Lock.

Efter dette lod Kongen ophænge Hovedmandene blant Bønderne (Lang. III. 316. IV. 283); nemeligen dem der vare udlagte,

Eric Menved Aar 1313.

te, og, for at holde dem ifremtiden i Ave, lod han anlægge og befæste følgende Slotte: Kalls, Kolding, et ved St. Willehadi Kirke i Viborg, (maaske Borrevold efter Hvitfeldt p. 368) Volstrup ved Limfiord, et i Horsens, som Hvitfeldt er uvis om Bygholm eller et i Byen forstaaes; hvortil Kirchberg (apud Westphal. col. 802) lægger et ved Aalborg. Bønderne maatte giøre Arbeidet ved dem. (Lang. I. 190. Danske Atlas IV. 153. 328).

Petrus Olai skriver i Anledning af dette (Lang. I. 128), at de Fornemme i Jylland stemplede mod Kongen efter deres Sædvane, og siger han, at Bønderne i Nørrejylland bleve undertvungne ved Niels Olufsens Raad; Hamsfort (Lang. I. 298) at Mange bleve drevne i Landsflygtighed; Kroniken som slutter med 1317 (ibid. II. 176), at Kongen straffede Inderne grumt; Kroniken der slutter med 1323 (ibid. 528) at Kalls først blev bygt 1314, og Mange af Nørrejylland først fangne i dette Aar (Lang. I. 190. VI. 222. 520). Vel muligt, at de ei alle ere blevne fangne og straffede. Stral og flere (ibid. I. 298. III. 316) kalde Nørrejylland ved denne Leilighed Nedrejylland (inferior). Kroniken som slutter med 1357 (ibid. VI. 520) siger, at Kongen tæmmede Indernes gamle Haardnakkenhed, og paalagde en stor Del af Nørrejylland Guldkornskatten.

Hvitfeldt vil (S. 369) at Kongen udstædte i Roskilde et Diplom den 24de September, men jeg troer, at han tager feil enten i Dag eller Sted; thi upaatvivlelige Original-Diplomer vise, at Kongen var endda paa den Tid i Jylland. — Da der i dette Diplom tales om det forestaaende romerske Kongevalg, og Keiser

Hen-

Henrik ei døde førend den 24de August i dette Aar i det Florentinske, saa er Dagen deri mig meget mistænkelig, thi i de Dage kom Tidenderne neppe saa hastigen frem; ja maaskee Brevet er endog af 1314, thi da gik i October først Valget for sig.

Erik Menved Aar 1313.

Den 27de Sept. var Kongen i Ribe, og forbød ved et Brev, efter Klage af Bisp Johan der, at hans Fogder og Ombudsmænd (officiales) ei maatte trække Geistlige af Stigtet for verdslig Ret. (Mst. Bartholin, Tom. VIII. 381). Udi Ribe den 5te October tilstod dets Bisp Johan, at han et besad Rettigheden til Vrag og 40 Marks Sagefald ved Ret, men ved Kongens Gunst og efter hans Tilladelse. (Hvitfeldt p. 369.)

I October lader det, at Kongen først forlod Jylland, thi den 10de October gav han i Odense efter Hvitfeldt (p. 369) Peder Porse sit Venskab, dog med den Besked, han skulde være Kongens tro Tiener alle sine Dage, og ikke drage sig nogen Kongens Uvenner til, og komme inden 2 Aar at bo herudi Riget under Kongen. For hannem lovede Peder Egetheside, Karl Pedersson, Sæuid Skiene, Claus Skriffuere, Herluff Jacobsson, Gotthe Nielsson, Esbern og Mogens Aagesson, Nicol. Hollingersson, Hollinger Nicklesson, Esbern Mogensson, Jacob Urne, Riddere, Benedict Jones, Nicolaus Siuordsson, Gregers Holgersson, Anders Nielsson, Holger Johansson, Ludvig Albrechtsson, Timme Skaaning, Peder Pedersson, Anders Pedersson af Koltorff, og Sti Pedersson, Væbnere.

Kong

Eric Menved Aar 1313. Kong Erik var meget bestandig i sine Foretagender, derfor leverte han sin Svoger Kong Birger atter 650 Mark colnisk, hvorpaa denne udgav sit Brev i Suderkøping den 6te December at skulle igien betale dem Søndagen Lætare 1314, og satte han derfor Borgen. (Hvitfeldt S. 370).

Udi Schonebeck den 20de Februar solgte de brandenborgske Markgrever Valdemar og Johan til den danske Kong Erik, deres kiære Morbroder (avunculus, saa kaldte de ham, fordi de stammede fra Sophia, Valdemar den 2dens Datter) Halvdelen i Taarnet ved Warnemünde for 5000 Mark brandenborgske Sølv og Vægt, og skulde de betales paa denne Maade: 500 af de Penge Borgerne i Stralsund skulde næste St. Hansdag yde ham; 2500 den næstfølgende Jacobi Dag af de Penge Borgerne i Rostok skulde yde ham; og 2000 i Sterneberg fra næste Mortensdag af et Aar. Af dette vigtige Document seer man, at Rostok og Stralsund slap ikke let.

Den 25de May tilstod den roskildske Biskop Olav ved sit Brev i Drangh, mig ubekiendt, at have beseet en Fuldmagt udstædet den 28de Februar af Leonard de Tibertis, Johanniternes Prior i Venedig, til Broder Masin de Ingulo, Johanniternes Præceptor i Parma, angaaende at hæve Pengene til det hellige Tog i Danmark, Sverrig, Norge og Stigterne Lüttich, Zwerin og Lübek.

Paa sit Slot Kiøbenhavn stadfæstede den roskildske Biskop Oluf den 4de Martii det kiøbenhavnske Capitels Privilegier, efter Begiering af Decanus og Kapitlet der, nemlig, at Kirkerne i Kiøbenhavn, saaog "Amaghæ", "Brunshøugh" og "Awarthar østræ" skulde være fri for al Bispens Ret og Provsternes Fordringer, hvormed de andre Kirker vare bebyrdede. (Mst. Barthol. V. 160. Pontopp. II. 111.)

Provst

Provst Johan i Aarhus stiftede ved sit Brev den 19de April udi Domkirken et Altar til Jomfru Maria og de hellige Jomfruer Katharina og Margreta, og gav dertil adskilligt Gods for sine Synders Forladelse. Det skulde have sin egen Capellan, og Kapitlet sørge i alle Maader for det. (Lang. VI. 420. 482.) Erke Mendvs Aar 1313.

Bisp Olav af Roskilde stadfæstede den 4de October den Herlighed han forhen havde skiænket Sorø Klostrr, nemlig Rettigheden og Oppebørselen af Helligdagsbrøde. (Lang. IV. 565.)

Hamsfort vidner (Lang. I. 198), at paa Samlingen i Nakskov skiænkte Margrete, Enke efter Torbern Stert, sit Gods den 12te Martii til Nonnerne i Dalum Klyster. Han lægger til, at dette er det første Brev skreven paa Dansk, som han har seet (men uden Tvivl har der været ældre, idetmindste haves norske fra Haagen Haagensøns Tid) og kaldes Margrete deri "hæderlig och hoffuisk Frw"; af hvilke dobbelte ff jeg slutter, at dette kun har været en senere Afskrift.

Den 24de Julii døde Mester Peder Foot, Erkedegn ved Roskilde Kirke og Magister Decretalium. (Lang. III. 270.)

Den 1ste Junii døde Bisp Christiern af Ribe, en duelig ærlig og Kongen meget hengiven Herre. Han gav til sin Siælemesse en Eng paa Foer, hvoraf Kannikerne skulde have 30 Skilling Sterling, Nonnerne i Ribe 3, Minoriterne 3, og det øvrige med 1 Øre Rug af den Helligaands Hus aarligen skulde uddeles til de Fattige efter Raad af Kapitlets Procurator; og stiftede han og en Siælemesse at holde den 12te Augusti for alle Troendes Siæle. Han blev begravet midt i Riber Chor under en blaa Steen. Johan Hee blev hans Eftermand, og indviet af Erkebisp Esger. (Hvitfeldt S. 368. Lang. IV. 25. V. 551. 556. VII. 194. 95. Hvitfeldts Bispekrønike 25. Pontoppidans Ann. II. p. 68.)

Eric Menved Aar 1313.

Efterat den danske Hovedsmand i Reval, Johan Waigith, var falden i Kongens Unaade, fordi han havde handlet ilde, og hans Eftermand Aage Saxesøn enten var død eller draget hiem, saa beskikkede Kongen i dette Aar Johan eller Henrik, Pernawer eller Bernover, til Hovedsmand. (Hvitfeldt S. 370. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 386.)

Den 12te Martii stadfæstede den jydske Hertug Erik i Nordborg paa Als Lygum Klosters Privilegier (Lang. I. 298), og den 24de April stadfæstede han det slesvigske Kapitels Privilegier, som hans Forfædre havde givet det. Dette er indført i en Widisse af den slesvigske Bisp Nicolaus af 27de Febrar 1437. (conf. Westphal. IV. col. 3116.)

Den 6te October tog Grev Johan af Holsten og Stormarn, ved sit Brev i Lübeck, Wisby og Gulland under sin Beskyttelse, og undte dem samme Friheder, som hans Fader Adolph før ham.

Udi Wismar den 20de Sept. solgte Johan kaldet sapiens, hans Søn Johannes, og Andreas Lasche, Møllen i Dammenhusen til Klosteret Cismar for 800 Mark slaviske Penge, og bragte den aarligen ind 35 Mark. (Schröders Päpist. Meklenb. p. 940. Westphal. IV. col. 3437.)

Greverne af Holsten, Stormarn og Schauenburg, Gert og Johan, stadfæstede i Plone den 9de April Borgerne i Heiligenhaven alle de Friheder, som deres Forfædre havde givet dem. Brevet er paa Plattydsk. (Westphal. IV. col. 3213-14.)

Udi Slesvig døde den 8de April, og blev der begraven Ridder Wolrad Plona, som (efter (Lang. I. 298) fik saadan Gravskrift:

Inclytus Holsatus Wolradus, Plona vocatus,
Miles honoratus, jacet hic incineratus.

De

Eric Menved Aar 1313.

De forjagede röstokske Raadsherrer begave sig til Herre Henrik af Meklenborg, og bade, at han, i Kraft af sit Embede over Rostokker By og Land, vilde sætte dem ind igien; men han bad dem have Taalmodighed og imidlertid stræbe efter at forstærke deres Partie i Byen. (Franks Meklenburg lib. V. p. 237).

Den 10de Martii stiftede Werner, Sognepræst i Ribbeniz, Conrad og Friderik Moltke, Günther de Lewezowe, Matheus Everhard og Johannes, Sønner af den afdøde Ridder Everhard Moltke, med den danske Kong Eriks og Bisp Gotfried af Zwerin deres Samtykke, en Kirke i Culrad, som forhen havde været et Annex til Ribbeniz. Blandt Vidnerne forekomme Antonius de Luhe og Vicko Molzeke. (Frank p. 239.)

Johan, Herre af Werle, og Johan, Junker af Werle, stadfæstede den 30te Nov. Gaven af tvende Landsbyer, som deres Broder og Fader Nicolaus, Herre af Werle, havde givet til Doberan Kloster, paa det at Lys skulde altid brænde der til Erindring af hans afdøde Hustru Fru Rixta. (Westphal. III. 1601.)

Efter Düsburg (Chron. Pruss. pars III. p. 375.) begyndte Sildefangsten efterhaanden at formindskes i Preussen.

Bisp Jorund af Holum døde. Han havde været Kannik i Nidaros, og han havde atter en Kannik derfra, Audun, til Eftermand. (Lang. II. 199. III. 129. Torfæus IV. 438.)

Fra Augvaldsnæs den 10de Junii tilskrev Kong Hakon Islænderne et skarpt Brev, fordi de i 9 Aar havde ikke holdt noget almindeligt Ting til Almuens største Skade (Torfæus IV. p. 438). Mærkeligt er det, at Gesandter skulle være komne fra Armenien til Kong Hakon og have bragt ham Gaver. Saa sige de islandske Annaler, men nogle af dem henføre det til 1314. Ligesaa mærkeligt er det, at Finlapperne siges da at have havt en Konge ved

Eric Menved Aar 1313.

Navn Martin, som, overtalt af Gissur Galle, kom til Kongen, og udbad sig Forladelse, fordi Skatten ei var betalt i lang Tid. Aldrig hverken før eller siden hører man tale om, at Finlapperne havde nogen Konge, som i Grunden ei kan have været andet end en Formand. Dog taler Saxo i de fabelagtige Tider ogsaa om en finsk Konge, som maaske regierede i det svenske Finland. (Torfæus IV. p. 438-39). Den rige og anselige Herre Bjarnar af Giske og Bjarkø døde. (Torfæus p. 439.)

Den 3die May udgav Kongen i Nidaros en Forordning, stilet til Alle i Nidaros og Oslo, angaaende blandt andet, at Arv ei maatte gaae udaf Ætlægget til et andet Kul; en offentlig Skiøge (Putr) maatte ei vidne, og kaldte de gamle Nordiske en Putr den som for Gave, stor eller liden, lod sig ligge hos, eller laae i een Dag hos tvende Mandspersoner, og herom kunde ved Vidner overbevises. Den samme Lov blev ogsaa givet Bergenserne og Gulethings Laug, og Kongen befol, at føie den til Lovbogen, og at gielde altid over hele Norge. Den er meget mild og billig, og sees deraf, at Ægtefæller kunde paa begge Sider tilgive hinandens Brøde, saa at ingen videre Straf paafulgte. (Torfæus p. 439-40. Paus norske Love T. III. p. 194-97.)

Der haves 4 Breve fra den engelske Kong Edward til Kong Hakon, som henføres til dette Aar. Det første er fra Westmünster af 3die April, og handler om nogle engelske Kiøbmænd, som Balliver og Embedsmænd i Bergen havde forlænge siden fanget, og sat i saa haardt Fængsel, og givet saa liden Føde, at mange af dem vare døde; den engelske Konge havde forhen skrevet herom til den norske, men denne havde endda beholdt dem i Fængsel, og klaget skriftligen over, at nogle norske Kiøbmænd vare blevne fornærmede og anholdte i Engelland, ja nogle af "Lenna",

som

som sagdes at være ude paa Sildefiskerie, havde ihielslaget en norsk Ridder og Kongens Balliv i Viken med 10 andre Mænd som vare der i hans Ærender; Alt dette var skeet imod den engelske Konges Villie og ham uafvidende, og vilde han derfor skaffe Ret over dem, da han ønskede, at den gode Forstaaelse og Handel maatte vedvare imellem Rigerne, bad derfor, at de engelske Kiøbmænd maatte komme løs, og faae deres Gods igien, allerhelst da Galfrid Drewe og nogle andre Kiøbmænd af "Lenne" havde betalt 100 Pund Sterling til de norske Kiøbmænd for hvad ovenmeldte anholdte Engelske havde i deres Land forseet sig imod dem. Det andet er af 16de April fra Windsor angaaende nogle engelske Kiøbmænd, hvoriblandt to af Waynfleete, som laae med 3 Skibe i Tonsberg for at fange Sild, hvilke, uagtet deres Leide, vare blevne anholdte, fordi nogle Sørøvere havde dræbt den norske Konges Balliv og Ridder i Viken, indtil de havde maattet af hvert Skib betale 40 Pund Sterling og give 3 Gisler om at komme der igien næste St. Hansdag med Folk og Skibe for at undergaae Retten; den engelske Konge beder, at disse 3 Personer maatte komme løs, da det var mod al Ret og Billighed, at Uskyldige skulde lide for Skyldige, forsikkrende derhos, at om bemeldte Misgierningsmænd fandtes i hans Rige, da vilde han skaffe Lov og Dom over dem. Det 3die Brev indeholder, at Thomas de Swyn og Simon Alanisøn af Waynfleete klagede over, at deres Tienere vare af Kongens Skatmester blevne fratagne Mikkelsdag udi Bergen for 40 Pund Vare; Edward beder, at de maatte faae dem igien. Mig synes, at Edward havde ganske Ret i henseende til de saa kaldte Repressalier, som uden Tvivl stride imod Naturens Lov. Den 15de November fra Westmünster tilskrev han atter Kong Hakon om at sætte nogle af sine Kiøbmænd i Frihed, som de norske

Eric Menved Aar 1313.

 Balli-

Eric Menved Aar 1313.

Baliver havde med deres Gods anholdt efter nogle esthlandske Kiøbmænds Forlangende, og omendskiønt nogle af Kiøbmændene vare satte paa fri Fod, saa vare de dog blevne tvungne til at sværge over Evangelierne, at de vilde igien indstille sig ved Mariæ Himmelfartsdag, og deres Gods, af Værdie 310 Pund Sterling, holdtes tilbage, hvorover den engelske Konge forlanger, at alt dette maatte blive rettet. (Rymeri Acta publ. ed. tertia. Hagæ Com. 1739. Tom. II. Pars 1. p. 33-35. 54.)

Den 29de December i forrige Aar, endskiønt i Bartholins Udskrift staaer 1313, appellerte den bergenske Bisp Arno til Paven mod Erkebisp Eilif af Nidaros, i Anledning af, at denne paastod, ifølge pavelige Privilegier, at den halve Del af Sognekirkernes Tiende i Bergens Stift skulde tilfalde ham til Pallii Betaling, og at han selv ved Fuldmægtige maatte lade den oppebære.

Arno havde, medens Eilif opholdt sig i Bergen, ofte ladet ham sige og tilbudet sig at ville tiene ham og Kirken i Nidaros i Henseende til Pallii Understøttelse med alt det samme som hans andre Lydbisper vilde eftersom forhen brugeligt havde været, og dog havde Erkebispen desuagtet overdraget Oppebørselen til Finno, hvilket aldrig forhen var af nogen Erkebisp overdraget til en anden end Bispen selv. Ved denne Appellation vare tilstede: Enor, Abbed i St. Mikkels Kloster i Bergen, Astrad, Minoriternes Minister i Provintsen Dacia, og Thorias samme Ordens Lector i Bergen.

Den 22de Januar tilskrev Bispen Paven imod Erkebispen angaaende bemeldte Tiende, og indførte i Brevet en Appel til Paven af Finno, de kongelige Capellers Magister, af 2den Januar imod sig selv som den der havde truet at bandsætte dem som forhandlede Tienderne. Herved vare tilstede: bemeldte Finno, Bothulf,

Kan-

Kannik af Orkenøerne Kongens Skatmester, Friderik Johansen Finnos Broder, og flere.

Eric Menved Aar 1313.

Den 3die Januar gav Bispen Thorstan, Sognepræst ved St. Peders Kirke i Bergen, Fuldmagt til at overgive Erkebispen sin Appellation af 29de December, og den 31te Januar overgav han den, som Peter Abbed af St. Hans den Døbers Kloster i Bergen af Augustinerordenen, og Halvard, Kongens Notarius, bevidnede. Den 12te Februar tilskrev Erkebispen den bergenske Bisp, at Magister Finno havde ladet ham vide, hvorledes han, Arno, forhindrede ham i at indsamle Tienderne, da Erkebispen dog saavel af personlig Kiendskab med ham, som af hans aflagde Ed havde troet, at han upaatvivleligen skulde have været den trondhiemske Kirkes Rettigheders og Friheders fornemste Forsvarer; nu befol Erkebispen ham under Suspension at gienkalde alle de Hindringer han havde lagt Tiendernes Oppebørsel iveien, da det tilkom Kirken af Nidaros saavel efter gammel Brug som efter Pavesprivilegier at lade dem indkræve ved sine egne Fuldmægtige. Den 2den Martii tilskrev Erkebispen Paven, klagede over Bispen, og giendrev Grundene i hans Appel, og sagde, at det tilkom sig i eet Aar at lade hæve Tienderne. (Det synes at være vist, at ingen anden norsk Bisp eller noget Kapitel vægrede sig for denne Hielp, uden Bergens allene). Den 19de Martii fornyede Bisp Arno sin Appel. Han skriver i denne Fornyelse, at han længe før sin første havde bedet Eilif vise sig de paaberaabte Privilegier; efterat Appellationen var i behørig Tid bleven Erkebispen forevist, havde denne sendt Brev af Nidaros af 12te Februar til Finno, Provst ved de 12 Apostlers Kirke i Bergen, som han havde beskikket til sin Oppebørselsmand heri, og var dette Brev bleven oplæst for Bisp Arno den 15de Martii, hvorved Erkebispen bed ham,

Eric Menved Aar 1313.

ham, under Suspension for Indgang i Kirken, 5 Dage efter Brevets Bekiendtgiørelse at afstaae fra al Hindring imod bemeldte Finno, som og at tilbagekalde, hvad Breve han derimod kunde have ladet udgaae. Da nu denne Suspension var skeet efter Bispens Appel, saa ansaae han den for ugyldig, hvortil kom, at ingen Erkebisp i Nidaros havde i 40 Aar hævet bemeldte Tiende, og aldrig betient sig til at hæve Penge i Bergens Stigt af Nogen uden af Bispen selv, hvorover Bispen paa ny appellerer til det romerske Sæde. Dette skete i hans Gaards-Consistorium i Bergen den 19de Martii i Overværelse af ovenmeldte Finno, Broder Olav Prior, Broder Andreas, Dominicanernes Lector i Bergen, Broder Oliver, Minoriternes Custos i Norges Custodia, Broder Swinig, Minoriternes Gardian i Bergen, under Bispens og Kapitlets Segl. Samme Dag den 19de Martii gav Arno Fuldmagt til Mester Paul, Kannik i Bergen, at overgive Erkebispen denne Fornyelse af sin Appel. Samme Dag tilskrev han og Erkebispen, og lod ham vide, at han havde befalet at forvare den halve Del af Tienden hos Bergens Stigts Fuldmægtige indtil Prælaternes Samling; han beder Gud tilgive dem, som havde ophidset Erkebispen mod ham til en Latter for Folket, til Geistlighedens Skam og til Guds Kirkes Forargelse. Endnu samme Dag skrev Bispen et norsk Brev til Kongen, og giver tilkiende, at den 16de Martii var bleven oplæst paa det almindelige Ting Kongens Brev om den halve Tiende at overgive til Herre Finn Haldorssøn Ombudsmand; omendskiønt dette var mod den bergenske Kirkes Privilegier, saa havde Bispen dog ladet det skee, for at forekomme større Skade; Bispen bad Kongen styre tilrette; han vilde holde alle gamle Sædvaner med Nidaros Kirke, og at ville giøre mod den ligesom alle andre Rigets Bisper. Atter den 1ste April tilskrev

skrev han Kongen, hvis Brev han den 30te Martii havde faaet ved Sira Thorstein, hvori Kongen havde skrevet, at han syntes det underligt, at Bispen havde forgangen Høst ei talt med ham om Hielp til Pallium; hvortil Bispen svarer, at det tyktes ham ei at være nødigt, da der sagdes, at Privilegier vare for den Sag tilstede, om hvis Meddelelse var bleven bedet i Bergen om Høsten og i Trondhiem om Vinteren; kunde vel være, at Kongen havde seet dem, men hverken ham eller Nogen af hans vare de blevne foreviste; hertil kom, at de sagde sig at have nyt Privilegium herfor, og havde dog ei uden gamle, som for længe siden vare gangne af Brug: han vilde bevise Kirken og Erkebispen al sædvanlig Tieneste Hæder og Lydighed, men ei taale nogen ny Wow, saalænge han levede. Under 22de April bevidnede Ministerbroderen Botulph, Remuldus Calmeta, Kong Hakons Læge, Rigibert, Capellan hos Junker Nicolaus, Søn af Junker Nicolaus, Søn af den afdøde Grev Jacob i Halland, og Halward, Kongens Notarius, at have været overværende den Dag da Kannik Paulus overgav Erkebispen i hans Kammer Fornyelsen af Bisp Arnos Appel og bad om Bevisbrev. Den 12te May og ligeledes den 14de bevidnede Abbed Odoven af Tutero, Bardo, Prior der, og Clemens en Broder derfra, at de Dage havde Kannik Paul atter frembragt Appellationen, og paa det indstændigste (instanter, instantius, instantissime) bedet om Bevisbreve udi Erkebispens Kammer i Overværelse af mange trondhiemske Kanniker og mange andre troværdige Mænd, og at Erkebispen selv havde tilstaaet, at bemeldte Paul ofte forhen havde bedet om dem. Ligeledes bevidnes dette den 22de May af Wilhelm og Bello, Kong Hakons Capellaner, at samme Dag havde bemeldte Paul atter forlangt Bevisbreve af Erkebispen. Den 10de May klagede Erkebi-

Eric Menved Aar 1313.

kebi-

Eric Menved Aar 1313.

kebispen atter til Paven over Bispen, at han forholdt ham den halve Del af Tienden, som i det hele Stigt laae til Kirkernes Vedligeholdelse og som nu for 1 Aar skulde anvendes til Pallii Betaling, og skulde dette Brev herved tiene Arno for et Bevis ihenseende til hans Appel. (Mst. Barthol. Tom. E. p. 536-80).

Erkebisp Eilif gav udi Bergen den 7de Augusti 40 Dages Aflad til alle dem, som paa visse Helligdage besøgte det hellige Korses Kirke i "Skidu" i Aslo Stigt eller gav Almisse til den.

Udi Nidaros den 24de November holdtes et Provincialconcilium, hvor Erkebispen og de Bisper Helgho af Aslo, Ingield af Hammer, og Audoen udvalgt til Holum, lode bekiendtgiøre Pavens Befaling fra Avignon den 1ste Dec. 1312 til Erkebispen og hans Lydbisper om en Afgift i 6 Aar af de geistlige Indkomster i Nidaros Erkestigt, som i alle andre Erkestigter, til det hellige Tog. Under samme Dag bekiendtgiorde Erkebispen og benævnte Bisper tilligemed Abbederne Grimer af Benedictinerklosteret Nidarholm, og Audoen af Tuterøen, Pavens Befaling fra Avignon den 1ste Dec. 1312 til alle Munkeordener i Nidaros Erkestigt om samme Afgift. (Mst. Barth. Tom. E. pag. 640-649.)

Helgho, Bisp af Aslo, og Ingeld af Hammer tilskreve fra Oslo den 17de Julii Erkebispen og de Bisper Arno af Bergen og Ketil af Stavanger, at de havde læst Broder Masin de Ingulo af Johanniterordenen hans Brev fra Lund af den 2den Junii til Erkebispen og hans Lydbisper med hans virkelige Segl for, som de ellers havde seet og kiendte, hvorved han tilbagekaldte alle sine Fuldmagter i Almindelighed; og at Pengene ei skulde flyes uden til den som bragte dem hans særdeles Brev. (Mst. Barth. Tom. E. p. 637.)

Erke-

Erkebispen og de Bisper Helgo Ingeld og Audoen fastsatte paa deres Concilium den 1ste December nøiere, hvorledes Pavens Befaling i Henseende til de Geistliges Afgift skulde udføres, og ved hvem. (Mst. Barthol. Tom. VI p. 714. Tom. E vel 4. 9P53.) Erik Menved Aar 1313.

Den 21de December tilskrev Bisp Arne af Bergen Indvaanerne i Vos, at de ei skulde af deres Kirke afgive Noget til Domkirken i Trondhiem dens Vedligeholdelse efter Erkebisp Eilifs Forlangende. Saa skriver Milzov (Presbyterologie p. 17.) og roser Arne ved den Leilighed.

Udi Svertohorn nærved Nykøping tilskrev den svenske Kong Birger den 30te May alle som boede i Helsingeland, at han havde tilstaaet Erkebisp Nicolao af Upsal, at han i Henseende til Gaver til St. Oluf, Konge (i Norge), maatte handle efter eget Tykke til denne Helgens Ære og Dyrkelse. Da nu hidindtil de Svenske og især Helsingerne havde sendt deres aarlige Gaver til Trondhiem, saa lod Erkebispen et Alter St. Oluf til Ære oprette i Upsala Kirke, og befol, at denne Olufsskat skulde gives did. Erkebispen oprettede og i denne Anledning et Præbende i Upsal, kaldet Olufs Løfte. Det blev og bestemt, hvad Indvaanerne i Medelpad Sundherred og Angermanland skulde give til at underholde Vicarius ved Capellet.

Den 6te Junii gav Hertug Erik udi Malstrand Borgerne af Campen Privilegier.

Saasom Birger havde stor Pengemangel, saa drog han til Gulland og søgde der at indføre ny og tungere Skatter, siden dette Land var rigest; men endskiønt han kom bevæbnet, saa drev Gullændingerne ham dog tilbage, saa at han mistede mange af sine Folk og maatte med Harme vende tilbage, hvorpaa han i Suder-

Erik Menved Aar 1313.

køping forligte sig med dem. (Lang. I. 257. 394. Lagerbring III. 90 91. Strelov gullandske Krønike 156. Ericus Olài lib. IV. p. 202. Messenii Scóndia XII. p. 163. Jo. Magnus lib. XX. cap. 20. p. 757. Hadorfs store Rimkrønike p. 117.)

I September Maaned holdt de svenske Hertuger udi Lødese et prægtigt Velkomst for deres begge Gemalinder, som bleve førte did tilskibs fra Oslo med et stort Følge paa mange smukke Snekker og Skuder. Der var opført en prægtig Sal, hvorpaa var bleven bygget fra Pintsetid til 8de September. Efter den store svenske Rimkrønike var bemeldte Sal opført af Tømmer og 1000 Mark værd, indeni betrukket med Klæde og Baldakin Pel og Sindal. Der blev drukket Viin og Miød. Kongen af Norge fulgte selv Prindsesserne til Stranden, og tog dem ved Afskeden i Haanden. Enkedronningen gav dem og deres Ammer kostelige Gaver. Med megen Graad skiltes de ad. Der vare i Lødese mange Fidlere Pibere og andre Spillemænd fra mange Lande, som finge anselige Foræringer af Heste og Klæder. Den Ridder som bar Hertugens Disk frem, fik en god Hest og to Klædninger. Mange bleve slagne til Riddere, og deriblant Grevesønner fra Tydskland. Veiret var den hele Tid ondt, saa man maatte lægge en Træbro for at gaae tørt. I Salen brændte mange Lys. Dette Hof stod i 4 Dage og var der megen Dyst og Tornering. Valdemar drog siden til Calmar, men Erik blev i Agnatorp til Julen. (Lagerbring III. 96. Ericus Olai lib. IV. p. 200. Messenii Scondia XII. 163. Hadorfs Rimkrønike p. 119-22.)

Den skotske Kong Robert kom til Man den 18de May og indtog Kastellet af Russin der den 12te Junii. (Fordun Scotichronicon p. 1007. (Lang. III. 238.)

Siette Dagen efter Pintse, det er den 31te May, blev udi Roskilde giort et Forlig mellem Kong Erik og Hertug Erik af Jylland, hans Frende; hvilken Anstand skulde være til Mikkelsdag og til Aarsdagen derefter. (Hvitfeldt S. 370. Christiani Gesch. vom Schlesw. u. Holst. II. p. 385-86.) Eric Menveds Aar 1314.

Imellem Fyrst Wizlav af Rygen, som havde sin Lehnsherre den danske Kong Erik og den meklenborgske Herre Henrik til Hielp, og Wizlavs By Stralsund opkom Stridigheder, som brød ud til aabenbare Krig, da den sidste havde de brandenborgske Marggrever Valdemar og Johan til Hielp samt Hertug Wartislav af Pommern. Stralsundenserne fulde ind i Fyrstens Land, og han igien i deres. (Schwartz pommersche Lehnshistorie p. 285-86. Kirchberg apud Westphal IV. col. 807-8.) Men Tirsdagen for St. Viti-Dag (den 11te Junii) blev udi Bradestorp (venteligen det som ligger tæt ved Rostok; thi i Wagrien ligger ogsaa et af det Navn) indgaaet Forlig, ifølge hvilket de af Stralsund henvises til at svare Hertug Wizlav af Rygen, og hylde ham inden 8 Dage; de skal blive ved alle deres Friheder og Privilegier; han af Rygen være dem en huld Herre, og de ham tro Borgere; de som ere fordrevne af Stralsund, maa komme til Byen, og faae deres Gods igien. o. s. v. (Hvitfeldt S. 371-72)

Forhandlingen med de vendiske Fyrster og Herrer giør det troligt, at Kongen har været i Venden, som og Hvitfeldt skriver (S. 372), og venteligen i Rostok, og at han efter sin Hiemkomst lod anlægge Sag imod Nogle af Adelen, som havde havt Deel i forrige Aars Opror, og blev da saadan Dom taget over dem; Alle som dette Brev see eller høre læse, Aagi Aagesson, Kongens Marsk, Johannes Nicklesson af Kaas, Peder Muli af Beeg, Lauritz Jensson, Erich Erichsson, Albret Albretsson,

 Peder

Eric Menved Aar 1314.

Peder Pors, Gothe Nicklessøn, Alkild af Lolland, Johan Slet, Christen Jenssøn, Possuel Magnussøn, Thure Pallissøn, Strange Esgessøn, Ebbe Balli, Ulff Jacobssøn, Johan Gundessøn, Mogens Jenssøn af Barridskow, Aage Bendtssøn, Torckild Ebbessøn, Oluff Esgessøn, Anders Esgessøn, Esger Frost, Johannes Tagessøn, Peder Herlufssøn, Loduig Loduigssøn, Johannes Thuressøn, Niels Aagessøn, og Christen Boessøn, evindelig Helsen med Gud. Det skal Alle vide, at udi Herr Niels Olufssøns, Danmarkes Marskes Nærværelse, paa Viborg Landsting, som holdtes Aar 1314, 18 Dagen efter Petri og Pauli, for os og flere Troværdige nærværendes vare efterskrevne: Herr Niels Brock, Johannes Staffuerskow, Johannes Papæ, N. Ubbessøn, Niels Lauritssøn, Lauriz Lauritssøn, Gotskalck Lille, Thomas Rud, Tyge Vindssøn, Tyge Lauritssøn, Riddere; og efterskrevne Riddere og Bønder, som var Eschild Ethir, Johan Dall, Peder Sysft, Niels Brasse, Peder Rød, Villom Sterck, Turi Kiert, Turi Vestessøn, Nicolaus Thuressøn, den ældre, hans Søn Elding, og Tyge Brydis ældste Søn af Holm — da for deres slemme Forseelse, paa deres eget Ting dennem Sag er given og overbeviist, som de imod deres egen Herre og Konge skiendeligen have beganget, da ere de ved besked Mænd, Nicolaus Hee, Johan Pederssøn, Jacob Ebbessøn, Johan Brock, Aage Tønnissøn, Thomas Matssøn, Riddere, Johan Otthessøn, Aage Runck, Suend Sort, N. Jenssøn af Rythe, Asmid Lille, og N. Gotthessøn Bønder, udi en Nefn af Menigheden udi Nørrejylland, ved Vilkaars Ed udtagne, at lide Dom, om hvis Sager de ere beskyldte fore, da ere de alle dømte til Livs og Godses Fortabelse.

In

In cujus facti evidentiam sigilla nostra præsentibus sunt appensa, Actum et datum die et loco ut supra.

Man seer af de sidste Ord, som Hvitfeldt haver anført paa Latn, at denne Dom er bleven fældet paa Latin; men saavel en som saa mange andre Documenter haves desværre nu omstunder kun paa Dansk hos Hvitfeldt, ja nogle alene i Udtog. Hvitfeldt skriver (l. cit.) at nogle Annaler tilholde, at disse bleve rettede, men troer det ikke, baade fordi man i gamle Dage havde Lov, endog i Livssager, at komme til Tinge, og ligeledes sikker at drage derfra, men især fordi man finder, at Niels Brock, Johan Staverskov, og Johan Papæ have siden beseglet svenske Breve, hvorved det bliver troligt, at de ere rømte til Sverrig, og at Kongen haver ladet sig nøie med at giøre dem fredløse og landflygtige. Imidlertid finder jeg i mange af vore gamle Aarbøger, som Petri Olai og de Aarbøger som slutte med 1317, 1323, 1325, 1523 og 1357 (Lang. II. 176. IV. 283. VI. 222. 520.) at Bønder udi Siælland bleve hængde og mange Fornemme halshugne, og nogle forviste af Kongen, fordi de havde stemplet mod ham. Hamsfort og Stral (Lang. I. 298. III. 316.) har, at Kongen udjog den Slægt Apelgaard, fordi den havde giort Forbund mod ham, og nogle af vore Kreniker berette, at Kongen lod halshugge Timmo Lauritsen af den Slægt Apelgaard, og flere, for Sammenrottelse mod sig, deres Gods confisqvere, og dem giøre fredløse. Men tydelig skriver Kirchberg (Westphal. IV. col. 802.) at Kongen, efterat han havde straffet de Skyldige i Jylland, gik over til Øerne og de andre Lande, udjagede Forræderne, lod hænge mange, og Hovedmændene radbrække, hvilket samme skulde og have skeet med de Herrer Nicolaus Johansen, Tymme Cameter ɔ: Lauritsen, og Johan von Kirchdorp,

men

Erik Menved Aar 1314.

men at Drosten (snarere Marsken) Herre Nicolaus bad for dem, saa at de kun bleve halshuggede, og, som det lader, ved Herre Nicolaus selv. Dog feiler Kirchberg deri, at han lader dette skee efter Ranes og Anders Høibys Henrettelse, som først skete i næste Aar. Hvitfeldt anfører (S. 373-76) hel vidtløftigen alle Kongens Beskyldninger mod bemeldte Adelsmænd, og lyde de hos ham saaledes:

"Disse Artikler havde Kongen imod Herr Niels Brock, Johan Papæ, Nicol. Lauritssøn, Tyge Vindssøn, Riddere. Først at Niels Brock haver tilhængt vor Faders Manddrabere, baade før og siden han blev slagen, derfor havde vi Mistanke til ham, at han skal være skyldig i hans Død. Siden kom Bisp Johannes af Aarhus og mange hans Venner til os, og giorde Forbøn for ham, at vi skulde lade falde vor Ugunst til ham, hvilket vi og giorde med den Beskeed for hans Venners Skyld, at han ikke tiere skal giøre os imod, eller vide vor Skade nogensteds, eller have med Manddraberne at giøre, derfore haver lovet Bisp Johannes af Aars. Siden tog vi ham til os som vor tro Undersaatter; men som han var hos os, sagdes os af tro Folk, han haandhævede vore Utro, som stode os efter Liv og Riget, og vor Skade og Forderv. Siden lod vi derom randsage, og befunde, at han Ranne Joenssøn vor Faders Manddraber haver huset og herberget, og den hemmelig forstukket, hvilken vi af hans Gaard i Roskilde lod udtage og fængsle. Siden kom atter hans Venner til os, begierendes, vi slig hans Forseelse vilde efterlade, hvilket vi og giorde med den Beskeed, han Sligt ikke skulde giøre mere, hvilket hans Venner lovede. Siden tog vi ham atter til Venskab, som den der skulde være os huld og tro; have og tilbetroet ham Forlehninge og Fæste, men udi hans Amt haver han opægget Bønderne

derne imod os at opsætte sig uden Aarsag; og da vi forstod det Opror, drog vi derhen at stille dem, havde han ikke bered os et Natteleie, men æggede slux Bønderne mere og mere imod os. Os skede atter Forbøn af hans Venner, og vi forlod ham hans Brøde; hans Venner lovede atter for ham; og paa det han skulde blive os mere tro, giorde vi ham til Ridder, og satte ham i vort Raad, tilbetroendes ham Slot og Fæste for Landet, udi hvilke hans Forlehninger han strængeligen havet faret med Bønderne, krænket Retten han haver foret udi. Hves forbrudt Gods Kronen var forfalden efter de Fredløse for vor Faders Død, som vi havde meent han skulde brugt os til Beste, haver han beholden for sig selv. Palne, en Præst, siden vi giorde ham til vor Amtmand, os til Trods, haver han ihielslaget, giørendes ham i sit eget Hus Husfred. Vi lod erindre ham, han derfore skulde stille Gud og os tilfreds, da svarede han ikke uden trodseligen. Udi den Krig med Hertugerne af Sverrige, udvalgde vi fornævnte Herr Niels Brock stedse at skulle paavare os, som vor tro Mand. Hvor han hørte noget af Rigens Hemmelighed, og det os var anliggende, dette alt aabenbarede han, saa vores Anslag tidt og ofte derover ere forhindrede. Han handlede og med vort eget Folk og Ugunstige, at de skulde forlade os i Marken, hvormed han spilte vor Reise og Tog. Saadant alt efterlod vi ham, med den Beskeed, om han derefter handlede noget imod os, skulde alle fornævnte Sager staae os aabne fore. Den Tid vi kom hiem fra Sverrig, og havde handlet med Bønderne om en Skat til at aflægge vor Gield med udi Sverrig giort, da handlede Niels Brock, Johan Papa, Niels Lauretssøn rc. med vore egne Bønder, de skulde dem ikke udgive; men de samlede fornævnte Bønder til dem, giorde Forbund med andre udlendiske Fyrster, toge Ed af dem, udhandlede

Biids

Eric Menved Aar 1314.

Eric Menved Aar 1314.

Wilde og Brand, som og kaldes Budstykke, og giorde over al Jylland Forsamling imod os, imod vore Breve, holdendes baade om Dagen og Natten forbudne Forsamlinger og Stevne, og førde de fornævnte Bønder udi et Slag imod os, hvor mange vore Riddere bleve ihielslagne. Item fornævnte Niels Brock, Johan Papæ og Nic. Lauritssøn have ofte sat dem selv til Dommere imellem os og Kronen, og dem som ikke mødte for dennem, satte de Straf fore. Fornævnte Herr Niels Brock haver meget andet giort imod os, kan ikke alt opregnes, hvormed han haver forbrudt Liv Gods og Penge.

"Til Herr Johan Papæ er fast de samme Beskyldninger, at han haver antaget Kongens Uvenner, saameget mere, at han til Nyborg hos Kongens Uvenner, der Dom gik paa Manddraberne, skal have ganget med Skiold og Undersænnike iblant Kongens Uvenner, og tragtet efter Kongens Død. Item der Kongen vilde drage i Jylland, er han væbnet mødt, med flere Kongens Uvenner, og hos Medelsfart formeent Kongen at komme i Jylland. Der dette var giort, besøgte os nogen hans Venner om Venskab, da efterlod vi ham det. Saafremt han derefter befandtes at giøre vore Uvenner Hielp, Bistand skulde det gaae paa hans Liv, hvilke Vilkaar han omsider vedtog. Siden derefter for større Troskab Skyld tilbetroede vi ham at være Landsdommer, og fik vi ham Tredieparten af Jylland udi Forlehning; hvad Ret han haver skaffet de fattige Bønder det lade vi til Gud. Der vi skulde lade høre hans Regnskab, befandt vi allehaande Utroskab, hvilke Mangler vi alle efterlod, at vi fremdeles skulde finde større Troskab. Der den svenske Krig angik, tog vi ham til os stedse at paavare. Hvad hemmelit han hørte, aabenbarede han strax, og lokkede vort Folk til at forlade os, og drage hiem, og under vore Misgunstige

til-

tilveiebragte, at vor Reise blev forsømmet. Siden haver han handlet hos vore Bønder i Jylland, de ikke skulde udgive udlovede Skat, saavelsom Niels Brock og Niels Lauritssøn. Siden haver han med de Andre opvakt Almuen, forbundet sig med dem og andre udvortes Fyrster imod Riget. Han haver ført Budstykke, det er Viide og Brand, imod Kongen, holdt forbudne Stevne, og giort sig til Hovedsmand for de Oprørske; han haver med Bønderne giort en Slagtning imod os, og ført Avindskiold imod Riget, hvor mange vore gode Mænd bleve slagne; han haver sat sig til Dommer imellem Kronen og Bønderne, og sat dem Straf fore som ikke mødte. Og formeene vi derfore, han haver forgiort hans Gods og Penge, og at han med Niels Brock haver vidst om vor Faders Dødslag, og ligesom de have været dem bestandige, men de vare i Riget, saa have de og siden tilhængt hans Faders Manddraber Anders Stissøn.

Eric Menved Aar 1314.

"Imod Herr Niels Lauritssøn blev foresat: Kongen haver giort ham til Ridder og Landsdommer, forlehnt ham med Gods; han haver giort ondt Regnskab deraf; han haver forlehnt ham i Jylland tre Herreder; han haver derimod forhindret hans Tog, aabenbaret Kongens Hemmelighed. Greven af Meklenborg bad for ham, hvilken Bøn vi hannem vidste, dog at han i al Troskab fremdeles skulde lade sig befinde; hans Broder Herr Timme Lauritssøn lovede for hannem, fandtes det, skulde Sagen staae aaben. Siden han kom hiem, haver han opvakt Almuen i Jylland, ikke at give Skat, forbundet sig med de Holster- og Sønder-Jyllandske Herrer.

"Imod Herr Tyge Vindssøn klagede han, at han før havde giort saa mange slemme Stykker, at hans Penge og Gods kunde ikke tilrekke at betale. Kongen havde tilforn i Sagefald ladet an-

Eric Menved Aar 1314.

namme hans Gods, som dog blev vurderet, dette efterlod han ham. Siden forskrev han ham at bruge paa det svenske Tog, talede og med ham; men han forløb Kongens Reise strax til Helsingborg, og glemte sig tilbage; han plyndrede paa samme Reise en af Kongens Gaarde, og 4 Kongens Tienere slog han der. Hans Venner sagde os, han ikke troligen skulde meene os; han selv bestod det for flere vore og hans egne Venner. Dette er, hvis fornævnte Herrer aabenbarligen have giort imod Kongen, foruden det som hemmeligt er.

"Til Herr Timme Laurisssøn af Markgaard, og hans Halvbroder Nicolaum Jenssøn: at de have udi Vesterjylland hødet mdsk Folk, som tiente Kongen paa Tog udi Sverrig af Kronens Gods de havde i Forlehning, de skulde forlade ham, og siden medstaae dem imod Kongen. Item de ere selv uden Forlov paa tredie Dagen hiemdragne, og dermed fordervede Kongens Reise.

"En hed Johannes Ryste, og en hed Oluff Arck, begge to Lolliker, giorde stor Skade med Manddrab, Slag, Roven og Stielen, blev begge fangen efter Grevens af Lolland og Menigheдens Klage. Disse havde og forladt Kongen paa det svenske Tog. Henrik og Uffe vare og af de Undrømte, som forlode Kongen; item Johan Uffessøn. Denne Johan Uffessøn lod sig forlige saaledes: Johannes og Henrik Uffessøn skulde nu til Hellig-Tre-Konger skifte alt deres Mødernegods udi Kongens Tilforordnedes Nærværelse, og det Gods Anders Stissøn og Marskens Hustru tilkommer, det tager Kongen. Den Arv som hende er tilfalden efter hendes Broder Niels, skal Kongen og beholde; Johannes Uffessøn skal afbryde de Huse han haver bygget til Helsingør, og aldrig dem opbygge. Han oplod alt det Gods til Kongen, Lyder Mulli otte, og fordi han appellerede fra Kongen, ind for Herr

redag

Erik Menved Aar 1314.

redag til Helsinger, derfor skal han selv tolvte giøre sin Eed, at han ikke giorde det Kongen til Spot; med disse skal Eden giøres Henrik Uffessøn, Peder Grubbe, Peder Nielssøn, Johan Grubbe, Peder Boessøn, Niels Herlaffssøn, Anders, Niels, og Henrik Nicklessøn. Naar Eden er giort, skal han komme til Kongen at forbede ham, og bekiende sin Skyld, og bede om Naade. Vil Kongen søge ham i flere Stykker, skal han værge sig med hans Broders Henriks Ed, Peder Grubbes, Johan Grubbes, og Peder Nielssøns, til Kyndelmisse. Han lovede at være Morten Due og andre Kongens Fogder behielpelig. Have de giort ham noget imod, det skal han klage for Kongen. Holder han ikke dette, da skal hans Forlovere aldrig bede for ham. Disse ere af de Fredløse, hvis Gods blev annammet og er forbrudt, Ditløff Ulff, Tyge Vindssøn boede paa Haldagger, Herr Timme Lauritssøn i Fyen til Marckgaard, Herr Tyge Lauritssøn, Kammerjunker, boede paa Rødkielde, Herr Lauritz Lauritssøn, Johan Gotskalcksøn, og hans Broder Herr Gotskalck Lille af Findstrup, Herr Niels Ubissøn, Herr Niels Brock af Hylcki Johan Staffuerskow, Johannes Leyle, Peder] Rød, Skamel Christenssøn. Udi Sieland, Lauge Laugessøn udi Hønge, Anders Strissøn, Marsk, af Tygestrup, Ranni Jonssøn af Giordslew. Disse havde og udi Jylland et stort Gods og Anhang, hvilket deres Gods derfore blev forbrudt, og kaldes alt det forbrudne Gods endnu Rannis Gods, for han var af stor Slægt."

Man maa tilstaae, at de have groveligen forseet sig, naar alle disse Beskyldninger vare grundede.

Den 19de Julii var den svenske Hertug Erik i Kolding, og bekiendtgiorde der ved sit Brev, at da hans Herre Kong Erik havde

Eric Menved Aar 1314.

de urykkeligen lovet ham og forbundet sig til, at om den norske Kong Hakon døde førend Hertugen, saa skulde den danske Konge troligen hielpe til, at enten Hertugen selv, eller, isald han var død, hans Arving ved den norske Konges Datter kunde blive Konge i Norge, hvorimod Hertugen forsikkrede at ville giøre sin Herre den danske Konge al mulig Tieneste og Ære, compromitterte, baade i det Høie og det Lave, (ex parte nostra de alto et basso compromittimus) paa sin Broder Hertug Valdemar og Ridder Bernard Molzaan, at hvad de tilligemed Herre Henrik af Meklenborg og Herre Nicolaus Olessun, den danske Konges Drost, som den danske Konge havde antaget for sin Del, lovede og tilsagde, at han skulde tiene den danske Konge i, det vilde han troligen og fuldkommeligen holde, og døde en af Forloverne (arbitri), da skulde en anden tages i hans Sted; saasnart han eller hans Arving havde faaet det norske Rige, skulde de troligen tiene den danske Konge imod hvem det var, og af alle Kræfter, tilligemed det ganske norske Rige og alle dets Indvaanere, fremme hans Ære; det samme skulde Hertugen skaffe 10 Riddere af Sverrige og 10 af Tydskland til at love med sig. Anderledes staaer ei i Foreningen (Lagerbring III. 113.), men Hvitfeldt (p. 376) lægger til, at de 10 Riddere, som lovede herfor, vare Matthias Kjætelmudsen, Gunne Gris, Arvid Gustavsøn, Laurits Olussen, Henrik Molzan, Bernhard Molzan, Johan de Row, Conrad de Row, Eggert Kyrne, Johan Kyrne; og tilføier ogsaa, at Hertug Erik vilde havt Sverrige og Hertug Valdemar Norge, saa at de begge lovede af alle Kræfter at tiene Danmark af begge Rigerne, og at de samme 10 Riddere af Sverrig og 10 af Tydskland ginge i Borgen for Valdemar. Af de sidste Ord, som Hvitfeldt anfører paa Latin, maa man slutte, at han har

havt

havt tvende Foreninger, hvoraf den ene nu er borte. Men jeg kan ingenlunde troe, at den danske Erik vilde saaledes undfalde Kong Birger og hans Søn Magnus, da man seer, at han baade for og efter har holdet med dem (Messenii Scondia XII. 164.) men han har venteligen ei villet sige andet, end at Erik skulde faae Sverrige, naar Birger og Magnus døde, og Valdemar Norge, for at hindre, at ei Sverrig og Norge skulde komme under eet Hoved og derved blive farlige for Danmark. Imidlertid har nok Lagerbring (p. 112) ret deri, at alt dette blev kun paafundet af Hertug Erik, for at dysse den danske Konge i Søvn, hvortil jeg lægger, at det kunde saameget deslettere skee, som han var vel meget indtaget af udvortes og pralende Ære og Anseelse. Eric Menved Aar 1314.

Den 21de Julii i Kolding forskrev Ditmerskerne sig til Kong Erik, at komme ham til Hielp imod hver Mand, undtagen imod Bisp Johan af Bremen. Naar de uddroge, vilde de i 4 Dage forsørge dem selv med Fetalie, siden skulde det gaae paa Kongens Omkostning; de vilde ikke heller bevise hans Fredløse Hielp eller Bistand. (Hvitfeldt p. 376). Herr Henrik af Meklenborg forskrev sig til Marggrev Valdemar af Brandenborg at tiene ham imod hver Mand med 60 Væbnere, undtagen mod hans Herre Kong Erik af Danmark. (Hvitfeldt l. cit.)

Den 19de Sept. i Stenløse lod Kongen et Brev udgaae til dem i Harrien i Liefland, hvori han befol, at de skulde yde Præsterne deres Rente med den almindelige store Skieppe, og ikke med den lille, som de selv havde vedtaget, saafremt de ikke vilde straffes som Falsknere. (Hvitfeldt l. cit. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 387). Tirsdagen for Allehelgensdag tog han paa Søborg Hertug Eriks Riddere og Medholdere i sin Beskyttelse, nemlig Mads Kjættelmundsøn, Gunno Gris, Arvid Gustavsøn, Lars Olsøn,

Hen-

Eric Menved Aar 1314.

Peder Pors, Gothe Nickelssøn, Alkild af Lolland, Johan Slet, Christen Jenssøn, Poffuel Magnussøn, Thure Pallissøn, Strange Esgessøn, Ebbe Balli, Olff Jacobssøn, Johan Gundessøn, Mogens Jenssøn af Barridskow, Aage Bendtssøn, Torckild Ebbessøn, Oluff Esgessøn, Anders Esgessøn, Esger Frost, Johannes Tagessøn, Peder Herlufffsøn, Loduig Loduigssøn, Johannes Thuressøn, Niels Aagessøn, og Christen Boessøn, evindelig Helsen med Gud. Det skal Alle vide, at udi Herr Niels Olufffsøns, Danmarkes Marskes Nærværelse, paa Viborg Landsting, som holdtes Aar 1314, 18 Dagen efter Petri og Pauli, for os og flere Troverdige nærværendes vare efterskrevne: Herr Niels Brock, Johannes Staffuerskow, Johannes Papæ, N. Wbbessøn, Niels Lauritssøn, Lauritz Lauritssøn, Gotskalck Lille, Thomas Rud, Tyge Vindssøn, Tyge Lauritssøn, Riddere; og efterskrevne Riddere og Bønder, som var Eschild Ethir, Johan Dall, Peder Sypft, Niels Brasse, Peder Rød, Villom Sterck, Turi Kiert, Turi Vestessøn, Nicolaus Thuressøn, den ældre, hans Søn Elding, og Tyge Brydis ældste Søn af Holm — da for deres slemme Forseelse, paa deres eget Ting dennem Sag er given og overbeviist, som de imod deres egen Herre og Konge skiendeligen have beganget, da ere de ved bessedere Mænd, Nicolaus Hee, Johan Pederssøn, Jacob Ebbessøn, Johan Brock, Aage Tønnissøn, Thomas Matssøn, Riddere, Johan Otthessøn, Aage Runck, Suend Sort, N. Jenssøn af Rythe, Asmid Lille, og N. Gotthessøn Bønder, udi en Neffn af Menigheden udi Nørrejylland, ved Villkaars Ed udtagne, at lide Dom, om hvis Sager de ere beskyldte fore, da ere de alle dømte til Livs og Godses Fortabelse.

In

In cujus facti evidentiam sigilla nostra præsentibus sunt appensa, Actum et datum die et loco ut supra.

Eric Menved Aar 1314.

Man seer af de sidste Ord, som Hvitfeldt haver anført paa Latin, at denne Dom er bleven fældet paa Latin; men saavel en som saa mange andre Documenter haves desværre nu omstunder kun paa Dansk hos Hvitfeldt, ja nogle alene i Udtog. Hvitfeldt skriver (l. cit.) at nogle Annaler tilholde, at disse bleve rettede, men troer det ikke, baade fordi man i gamle Dage havde Lov, endog i Livsager, at komme til Tinge, og ligeledes sikker at drage derfra, men især fordi man finder, at Niels Brock, Johan Staverskov, og Johan Papæ have siden beseglet svenske Breve, hvorved det bliver troligt, at de ere rømte til Sverrig, og at Kongen haver ladet sig nøie med at giøre dem fredløse og landflygtige. Imidlertid finder jeg i mange af vore gamle Aarbøger, som Petri Olai og de Aarbøger som slutte med 1317, 1323, 1325, 1523 og 1357 (Lang. II. 176. IV. 283. VI. 222. 520.) at Bønder udi Siælland bleve hængde og mange Fornemme halshugne, og nogle forviste af Kongen, fordi de havde stemplet mod ham. Hamsfort og Stral (Lang. I. 298. III. 316.) har, at Kongen udjog den Slægt Apelgaard, fordi den havde giort Forbund mod ham, og nogle af vore Kroniker berette, at Kongen lod halshugge Timmo Lauritsen af den Slægt Apelgaard, og flere, for Sammenrottelse mod sig, deres Gods confisqvere, og dem giøre fredløse. Men tydelig skriver Kirchberg (Westphal. IV. col. 802.) at Kongen, efterat han havde straffet de Skyldige i Jylland, gik over til Øerne og de andre Lande, udjagede Forræderne, lod hænge mange, og Hovedmændene radbrække, hvilket samme skulde og have skeet med de Herrer Nicolaus Johansen, Tymme Cameter ɔ: Lauritsen, og Johan von Kirchdorp,

men

Eric Menved Aar 1314.

men at Drosten (snarere Marsken) Herre Nicolaus bad for dem, saa at de kun bleve halshuggede, og, som det lader, ved Herre Nicolaus selv. Dog feiler Kirchberg deri, at han lader dette skee efter Ranes og Anders Høibys Henrettelse, som først skete i næste Aar. Hvitfeldt anfører (S. 373-76) hel vidtløftigen alle Kongens Beskyldninger mod bemeldte Adelsmænd, og lyde de hos ham saaledes:

"Disse Artikler havde Kongen imod Herr Niels Brock, Johan Papæ, Nicol. Lauritssøn, Tyge Vindssøn, Riddere. Først at Niels Brock haver tilhængt vor Faders Mandrabere, baade før og siden han blev slagen, derfor havde vi Mistanke til ham, at han skal være skyldig i hans Død. Siden kom Bisp Johannes af Aarhus og mange hans Venner til os, og giorde Forbøn for ham, at vi skulde lade falde vor Ugunst til ham, hvilket vi og giorde med den Beskeed for hans Venners Skyld, at han ikke tiere skal giøre os imod, eller vide vor Skade nogensteds, eller have med Mandbraberne at giøre, derfore haver lovet Bisp Johannes af Aars. Siden tog vi ham til os som vor tro Underfaatter; men som han var hos os, sagdes os af tro Folk, han haandhævede vore Utro, som stode os efter Liv og Riget, og vor Skade og Forderv. Siden lod vi derom randsage, og befunde, at han Ranne Joenssøn vor Faders Mandbraber haver huset og herberget, og den hemmelig forstukket, hvilken vi af hans Gaard i Roskilde lod udtage og fængsle. Siden kom atter hans Venner til os, begierendes, vi slig hans Forseelse vilde efterlade, hvilket vi og giorde med den Beskeed, han Sligt ikke skulde giøre mere, hvilket hans Venner lovede. Siden tog vi ham atter til Venskab, som den der skulde være os huld og tro; have og tilbetroet ham Forlehninge og Fæste, men udi hans Amt haver han opægget Bønderne

derne imod os at opsette sig uden Aarsag; og da vi forstod det Opror, drog vi derhen at stille dem, havde han ikke bered os et Natteleie, men æggede slux Bonderne mere og mere imod os. Os skede atter Forbøn af hans Venner, og vi forlod ham hans Brøde; hans Venner lovede atter for ham; og paa det han skulde blive os mere tro, giorde vi ham til Ridder, og satte ham i vort Raad, tilbetroendes ham Slot og Fæste for Landet, udi hvilke hans Forlehninger han strængeligen haver faret med Bønderne, krænket Retten han haver foret udi. Hves forbrudt Gods Kronen var forfalden efter de Fredløse for vor Faders Død, som vi havde meent han skulde brugt os til Beste, haver han beholden for sig selv. Palne, en Præst, siden vi giorde ham til vor Amtmand, os til Trods, haver han ihielslaget, giørendes ham i sit eget Hus Husfred. Vi lod erindre ham, han derfore skulde stille Gud og os tilfreds, da svarede han ikke uden trodseligen. Udi den Krig med Hertugerne af Sverrige, udvalgde vi fornævnte Herr Niels Brock stedse at skulle paavare os, som vor tro Mand. Hvor han hørte noget af Rigens Hemmelighed, og det os var anliggende, dette alt aabenbarede han, saa vores Anslag tidt og ofte derover ere forhindrede. Han handlede og med vort eget Folk og Ugunstige, at de skulde forlade os i Marken, hvormed han spilte vor Reise og Tog. Saadant alt efterlod vi ham, med den Beskeed, om han derefter handlede noget imod os, skulde alle fornævnte Sager staae os aabne fore. Den Tid vi kom hiem fra Sverrig, og havde handlet med Bønderne om en Skat til at aflægge vor Gield med udi Sverrig giort, da handlede Niels Brock, Johan Papæ, Niels Lauretssøn 2c. med vore egne Brøder, de skulde dem ikke udgive; men de samlede fornævnte Bønder til dem, giorde Forbund med andre udlendiske Førster, toge Ed af dem, udhendte

Erik Menved Aar 1314.

Viids

Eric Menved Aar 1314.

Wilde og Brand, som og kaldes Budstykke, og giorde over al Jylland Forsamling imod os, imod vore Breve, holdendes baade om Dagen og Natten forbudne Forsamlinger og Stevne, og førde de fornævnte Bønder udi et Slag imod os, hvor mange vore Riddere bleve ihielslagne. Item fornævnte Niels Brock, Johan Papæ og Nic. Lauritssøn have ofte sat dem selv til Dommere imellem os og Kronen, og dem som ikke mødte for dennem, satte de Straf fore. Fornævnte Herr Niels Brock haver meget andet giort imod os, kan ikke alt opregnes, hvormed han haver forbrudt Liv Gods og Penge.

"Til Herr Johan Papæ er fast de samme Beskyldninger, at han haver antaget Kongens Uvenner, saameget mere, at han til Nyborg hos Kongens Uvenner, der Dom gik paa Manddraberne, skal have ganget med Skiold og Underſænnike iblant Kongens Uvenner, og tragtet efter Kongens Død. Item der Kongen vilde drage i Jylland, er han væbnet mødt, med flere Kongens Uvenner, og hos Medelfart formeent Kongen at komme i Jylland. Der dette var giort, besøgte os nogen hans Venner om Venskab, da efterlod vi ham det. Saafremt han derefter befandtes at giøre vore Uvenner Hielp, Bistand skulde det gaae paa hans Liv, hvilke Vilkaar han omsider vedtog. Siden derefter for større Troskab Skyld tilbetroede vi ham at være Landsdommer, og fik vi ham Tredieparten af Jylland udi Forlehning; hvad Ret han haver skaffet de fattige Bønder det lade vi til Gud. Der vi skulde lade høre hans Regnskab, befandt vi allehaande Utroskab, hvilke Mangler vi alle efterlod, at vi fremdeles skulde finde større Troskab. Der den svenske Krig angik, tog vi ham til os stedse at paavare. Hvad hemmelit han hørte, aabenbarede han strax, og lokkede vort Folk til at forlade os, og drage hiem, og under vore Misgunstige

til-

tilveiebragte, at vor Reise blev forsømmet. Siden haver han handlet hos vore Bønder i Jylland, de ikke skulde udgive udlovede Skat, saavelsom Niels Brock og Niels Lauritssøn. Siden haver han med de Andre opvakt Almuen, forbundet sig med dem og andre udvortes Fyrster imod Riget. Han haver ført Budstykke, det er Viide og Brand, imod Kongen, holdt forbudne Stevne, og giort sig til Høvedsmand for de Oprørske; han haver med Bønderne giort en Slagtning imod os, og ført Avindskiold imod Riget, hvor mange vore gode Mænd bleve slagne; han haver sat sig til Dommer imellem Kronen og Bønderne, og sat dem Straf fore som ikke mødte. Og formeene vi derfore, han haver forgiort hans Gods og Penge, og at han med Niels Brock haver vidst om vor Faders Dødslag, og ligesom de have været dem bestandige, men de vare i Riget, saa have de og siden tilhængt hans Faders Manddraber Anders Strissøn.

Eric Menved Aar 1314.

"Imod Herr Niels Lauritssøn blev foresat: Kongen haver giort ham til Ridder og Landsdommer, forlehnt ham med Gods; han haver giort ondt Regnskab deraf; han haver forlehnt ham i Jylland tre Herreder; han haver derimod forhindret hans Tog, aabenbaret Kongens Hemmelighed. Greven af Meklenborg bad for ham, hvilken Bøn vi hannem vidste, dog at han i al Troskab fremdeles skulde lade sig befinde; hans Broder Herr Timme Lauritssøn lovede for hannem, fandtes det, skulde Sagen staae aaben. Siden han kom hiem, haver han opvakt Almuen i Jylland, ikke at give Skat, forbundet sig med de Holster- og Sønder-Jyllandske Herrer.

"Imod Herr Tyge Vindssøn klagede han, at han før havde giort saa mange slemme Stykker, at hans Penge og Gods kunde ikke tilrekke at betale. Kongen havde tilforn i Sagefald ladet an-

Eric Menved Aar 1314.

namme hans Gods, som dog blev vurderet, dette efterlod han ham. Siden forskrev han ham at bruge paa det svenske Tog, tabede og med ham; men han forløb Kongens Reise strax til Helsingborg, og glemte sig tilbage; han plyndrede paa samme Reise en af Kongens Gaarde, og 4 Kongens Tienere slog han der. Hans Venner sagde os, han ikke troligen skulde meene os; han selv bestod det for flere vore og hans egne Venner. Dette er, hvis fornævnte Herrer aabenligen have giort imod Kongen, foruden det som hemmeligt er.

"Til Herr Timme Laurießøn af Markgaard, og hans Halvbroder Nicolaum Jenßøn: at de have udi Vesterjylland bødet nydsk Folk, som tiente Kongen paa Tog udi Sverrig af Kronens Gods de havde i Forlehning, de skulde forlade ham, og siden medstaae dem imod Kongen. Item de ere selv uden Forlov paa tredie Dagen hiemdragne, og dermed forderbede Kongens Reise.

"En hed Johannes Ryske, og en hed Oluff Arck, begge to Lolliker, giorde stor Skade med Manddrab, Slag, Roven og Stielen, blev begge fangen efter Grevens af Lolland og Menigheds Klage. Disse havde og forladt Kongen paa det svenske Tog. Henrik og Uffe vare og af de Undromte, som forlode Kongen; item Johan Uffeßøn. Denne Johan Uffeßøn lod sig forlige saaledes: Johannes og Henrik Uffeßøn skulde nu til Hellige-Tre-Konger skifte alt deres Møderneгods udi Kongens Tilforordnedes Nærværelse, og det Gods Anders Stißøn og Marskens Hustru tilkommer, det tager Kongen. Den Arv som hende er tilfalden efter hendes Broder Niels, skal Kongen og beholde; Johannes Uffeßøn skal afbryde de Huse han haver bygget til Helsinger, og aldrig dem opbygge. Han oplod alt det Gods til Kongen, Lyder Mulli otte, og fordi han appellerede fra Kongen, ind for Herredag

Erik Menved Aar 1314.

redag til Helsingør, derfor skal han selv tolvte giøre sin Eed, at han ikke giorde det Kongen til Spot; med disse skal Eden giøres Henrik Uffessøn, Peder Grubbe, Peder Nielssøn, Johan Grubbe, Peder Boessøn, Niels Herlufssøn, Anders, Niels, og Henrik Nicklessøn. Naar Eden er giort, skal han komme til Kongen at forbede ham, og bekiende sin Skyld, og bede om Naade. Vil Kongen søge ham i flere Stykker, skal han værge sig med hans Broders Henriks Ed, Peder Grubbes, Johan Grubbes, og Peder Nielssøns, til Kyndelmisse. Han lovede at være Morten Due og andre Kongens Fogder behielpelig. Have de giort ham noget imod, det skal han klage for Kongen. Holder han ikke dette, da skal hans Forlovere aldrig bede for ham. Disse ere af de Fredløse, hvis Gods blev annammet og er forbrudt, Ditløff Ulff, Tyge Vindssøn boede paa Haldagger, Herr Timme Lauritssøn i Fyen til Marckgaard, Herr Tyge Lauritssøn, Kammerjunker, boede paa Rodkielde, Herr Lauritz Lauritssøn, Johan Gotskalckssøn, og hans Broder Herr Gotskalck Lille af Findstrup, Herr Niels Ubissøn, Herr Niels Brock af Hylckt Johan Staffuerskow, Johannes Leyle, Peder Rød, Skamel Christenssøn. Udi Sieland, Lauge Laugessøn udi Hønge, Anders Strissøn, Marsk, af Tygestrup, Ranni Joenssøn af Giordslow. Disse havde og udi Jylland et stort Gods og Anhang, hvilket deres Gods derfore blev forbrudt, og kaldes alt det forbrudne Gods endnu Rannis Gods, for han var af stor Slægt."

Man maa tilstaae, at de have groveligen forseet sig, naar alle disse Beskyldninger vare grundede.

Den 19de Julii var den svenske Hertug Erik i Kolding, og bekiendtgiorde der ved sit Brev, at da hans Herre Kong Erik havde

Eric Menved Aar 1314.

de udtrykkeligen lovet ham og forbundet sig til, at om den norske Kong Hakon døde førend Hertugen, saa skulde den danske Konge troligen hielpe til, at enten Hertugen selv, eller, ifald han var død, hans Arving ved den norske Konges Datter kunde blive Konge i Norge, hvorimod Hertugen forsikkrede at ville giøre sin Herre den danske Konge al mulig Tieneste og Ære, compromitterte, baade i det Høie og det Lave, (ex parte nostra de alto et basso compromittimus) paa sin Broder Hertug Valdemar og Ridder Bernard Molzaan, at hvad de tilligemed Herre Henrik af Meklenborg og Herre Nicolaus Olessun, den danske Konges Drost, som den danske Konge havde antaget for sin Del, lovede og tilsagde, at han skulde tiene den danske Konge i, det vilde han troligen og fuldkommeligen holde, og døde en af Forloverne (arbitri), da skulde en anden tages i hans Sted; saasnart han eller hans Arving havde faaet det norske Rige, skulde de troligen tiene den danske Konge imod hvem det var, og af alle Kræfter, tilligemed det ganske norske Rige og alle dets Indvaanere, fremme hans Ære; det samme skulde Hertugen skaffe 10 Riddere af Sverrige og 10 af Tydskland til at love med sig. Anderledes staaer ei i Foreningen (Lagerbring III. 113.), men Hvitfeldt (p. 376) lægger til, at de 10 Riddere, som lovede herfor, vare Matthias Kiærelmudsen, Gunne Gris, Arvid Gustavsøn, Laurits Olussen, Henrik Molzan, Bernhard Molzan, Johan de Row, Conrad de Row, Eggert Ryrne, Johan Ryrne; og tilføier ogsaa, at Hertug Erik vilde havt Sverrige og Hertug Valdemar Norge, saa at de begge lovede af alle Kræfter at tiene Danmark af begge Rigerne, og at de samme 10 Riddere af Sverrig og 10 af Tydskland ginge i Borgen for Valdemar. Af de sidste Ord, som Hvitfeldt anfører paa Latin, maa man slutte, at han har

havt

havt tvende Foreninger, hvoraf den ene nu er borte. Men jeg kan ingenlunde troe, at den danske Erik vilde saaledes undfalde Kong Birger og hans Søn Magnus, da man seer, at han baade for og efter har holdet med dem (Messenii Scondia XII. 164.) men han har venteligen ei villet sige andet, end at Erik skulde faae Sverrige, naar Birger og Magnus døde, og Valdemar Norge, for at hindre, at ei Sverrig og Norge skulde komme under eet Hoved og derved blive farlige for Danmark. Imidlertid har nok Lagerbring (p. 112) ret deri, at alt dette blev kun paafundet af Hertug Erik, for at dysse den danske Konge i Søvn, hvortil jeg lægger, at det kunde saameget desletter skee, som han var vel meget indtaget af udvortes og pralende Ære og Anseelse. Eric Menved Aar 1314.

Den 21de Julii i Kolding forskrev Ditmerskerne sig til Kong Erik, at komme ham til Hielp imod hver Mand, undtagen imod Bisp Johan af Bremen. Naar de uddroge, vilde de i 4 Dage forsørge dem selv med Fetalie, siden skulde det gaae paa Kongens Omkostning; de vilde ikke heller bevise hans Fredløse Hielp eller Bistand. (Hvitfeldt p. 376). Herr Henrik af Meklenborg forskrev sig til Marggrev Valdemar af Brandenborg at tiene ham imod hver Mand med 60 Væbnere, undtagen mod hans Herre Kong Erik af Danmark. (Hvitfeldt l. cit.)

Den 19de Sept. i Stenløse lod Kongen et Brev udgaae til dem i Harrien i Liefland, hvori han befol, at de skulde yde Præsterne deres Rente med den almindelige store Skieppe, og ikke med den lille, som de selv havde vedtaget, saafremt de ikke vilde straffes som Falsknere. (Hvitfeldt l. cit. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 387). Tirsdagen for Allehelgensdag tog han paa Søborg Hertug Eriks Riddere og Medholdere i sin Beskyttelse, nemlig Mads Kjættelmundsøn, Gunno Gris, Arvid Gustavsøn, Lars Olsøn,

Hen-

Henrich og Bernhard Molzan, Johan af Buchholt, Conrad af Bughen, Eggehard af Kuren, Birger Pedersen, Knud Liqvidson, Matthias Thuneson, Carl Elison, og Niels Vœmundsøn. Hertug Valdemars Betiente bleve ligeledes tagne under Kongens Beskyttelse. (Hvitfeldt p. 377. Lagerbring III. p. 112. Messenii Scondia XII. p. 164.)

Den 23de November forskrev Grev Adolf af Holsten sig i Pretz til at holde det Forlig, som hans Herre Kong Erik giorde ham og hans Farbroder Johannes imellem. (Hvitfeldt p. 377.) Hvitfeldt har ogsaa samme Sted tvende Forlig, som Fyrste Wizlav af Rygen i dette Aar indgik i Templin med Marggrev Valdemar af Brandenborg, det ene angaaende Landet Loitz, som Marggrev Valdemar overgav ham for 3060 lødige Mark Sølv, det andet angaaende Stralsund, hvis Borgere Wizlav lovede at lade beholde alle deres Rettigheder og Friheder. Om det sidste Forlig gior Hvitfeldt den Anmærkning, at det varede ikke længe, neppe et Aar.

Udi Helsingborg den 10de December bekiendtgiorde Kongen, at han havde tildømt den Jord, kaldet Røvemose, St. Peders Nonnekloster i Lund, som Andreas Petersun havde taget voldeligen i Besiddelse, og skulde det herefter, som forhen, være til almindelig Brug som kaldes "Faleth" (Fælled). Johannes Petersun var herved Vidne.

Hos Bartholin alene (Annal. Mst. ann. 1314) findes Indhold af et Diplom, som Kongen gav i Vordingborg den 7de September, hvorved han forbød, at Ingen maatte giæste Klostere og deres Gods, uden paa sin egen Bekostning, og ei lægge Heste og Hunde ind der.

Om

Omtrent den 1ste eller 2den Januar bevidnede Bisp Johannes af Ribe, Kapitlet Raadet og Borgerne der, at den hæderlige Mand Johannes Woltersen, Borger i Ribe, havde givet til sit Kapel der, indviet til St. Johannes Apostel, 8 Skillings Jord i Meyoldern Mark, som ydede aarlig 4 Skilling Rug, ligesaameget Vaarkorn, 2 Ænder og 6 Kyllinger, 8 Mark Guld Jord i Eskiærbek, som aarligen gave 8 Skilling Rug og ligesaameget Vaarkorn; og saaledes mange flere Jorder, hvoriblant en Del skulde give aarligen 4 Mark Penge til Ribe Domkirkes Vedligeholdelse, og hver Kirkeværger ved samme 1 Mark til et Par Støvler, han gav og sin "Stupa" (o: Badstue), beliggende paa Mallesdigen ved Stenporten, til de Fattige for otte Gange om Aaret at kunne bade sig deri. (Terpager Ripæ Cimbr. p. 281-82.) Eric Menved Aar 1314.

Den 4de Januarii bevidnede Nicolaus Allardi Søn, Sognepræst ved St. Jacobi Kirke i Roskilde, Laurentius, Præst i Bystorp, og Byrger, Borger i Roskilde, at Jacob Wilhelms Søn og Hustru Christina havde 1313 efter Mariæ Renselse pantsat til St. Claræ Kloster i Roskilde, en blaa Kappe med Graaverk under, en rød Trøie, 12 Hagter (ansulas) og 12 Torne (tenacula) til Halsprydelse, 2 Tinkar, 2 Kobbergryder (ollas cupreas) for 13 Mark Penge og 2 Øre, og at de igien indløste det den 4de Januar ved Bothild af Hedding, kiødelig Søster til Jacobs Hustru Christina. Dette tiener til at oplyse vore Fædres Husholdning og de Tiders Priser.

Den 10de Julii skiænkde Jacob Bosson til Esbeholt Kloster, hvor han valgte at begraves, for sin og Moders Siæle, Alt hvad han eiede i Høysagher, Todholt og Theberop, og havde han skiødet det didhen i Slanghetorp paa Lynghe- og Tyhaerets Ting. (Lang. IV. 168.)

Den

Eric Menved Aar 1314.

Den 8de eller 15de Julii (ultimo idus Julii) udstædte Oliver de Seyn, Prior af Johanniternes Hus i "Andwardscogh" og det ganske Kapitel deres Brev, hvorved de overlod og mageskiftede til Roskilde Kirke, og især til Kannik Jacob Martinsøn hans Præbender kaldet Greve eller Bethlehem, af Agt for ham, Roskilde Bisp Olaus og det hele Kapitel, en "mansus" i Jordskyld, som almindelig kaldes Bol (qvod vulgariter dicitur Bool) i Siuf-ogh med Huse, Agre, Enge, Indkomster og Alting, foruden Vandløbet som kaldes "Flothærmaal", som de fra Arilds Tid havde havt til deres Mølle i Ramslo, saa og 5 Øre Jordskyld i Ølsylitlæ med alt Tilhørende, imod at faae til Vederlag alle Eiendommene i Ramslo maklæ, som nu tilhørte Roskilde Kirke og Herre Jacobs Præbende, med alt Tilhørende og især dens "Ornummæ", og maatte det skiødes ved Broder Godswin af deres Orden paa Ramsloherreds Ting.

Den 10de Julii bevidnede Raadet og Borgerne i Roskilde, at Aar 1314, da Christiarn Hæmingsøn var deres Foged, havde den hæderlige Qvinde Fru Gerthrud Enke efter Hansæ kaldet Utrækt, forhen deres Medborger, og hendes Datter Jomfru Cecilia paa Bytinget efter sidste St. Hansdag pantsat deres grundmurede Gaard med Tag og Grund, i St. Mikkels Sogn og paa Horsegaden beliggende mod Østen for Badstuen, til deres Medborger Johan kaldet Juul for 500 Mark Penge af roskildske Mynt, og kunde den igien hvert Aar gienkiøbes paa Tinget efter Mortens Dag, dog saa at Forbedringerne paa Husene bleve bemeldte Johan Juul efter Taxation godtgiort.

Den 12te September paa Provincialconcilium i "Kalundeborgh" (Kallundborg) som begyndte den 4de Sept. (Pontoppidans Annal. II. p. 111-12. M) Matthiæ Series Ep. Lund. pag. 113.

Hvit-

Hvitfeldts Bispekrønike p. 68) udstædte Erkebisp Esger Brev til alle de danske Bisper og andre Prælater i Landskabet Dacia, og gav dem tilkiende, at han ei havde udgivet der ny Constitutioner, men bifaldt de Cardinalers Otto og Gregorius, som forhen havde været Legater i Danmark, deres Constitutioner, saa og hans Formænds udgivne paa Provincialconcilierne efter enstemmig Samtykke af de der forsamlede Prælater, og bad derfor sine Lydbisper, at besørge dem efterkommede og paa Synoderne bekiendtgiorte; og som han dagligen saae, at Gudstienesten og den christne Religion blev lunknere og aftog, saa befol han efter Concilii Beslutning, at de 11000 Jomfruers Fest skulde holdes i hans ganske Erkestigt og den danske Provincia i alle Kirker af alle Geistlige den 21de October i Hensigt til Messer og de canoniske Timer med de 9 Lectiers fuldkomne Tieneste paa de dobbelte Festers Vis (more festi duplicis) allerhelst disse Jomfruer havde lidt Martyrdød i et ei langt fraliggende Land, og der af dem fandtes mange Levninger i Fædernelandet; Bisperne skulde og paa Synoderne beskikke visse Vidner efter Folkemængden, der, som Inqvisitores, kunde i Stigterne, dog uden Jurisdiction, aarligen eftersee og rette, hvad der burde forandres, og berette det til Erkebispen, Lydbisperne og andre Geistlige, paa det at det kunde underseges paa næste Concilium. Saa overtroisk indskrænket og inqvisitionsagtig tænkte denne Erkebisp, og da han herved paa en fin Madde vilde bekræfte Jacob Erlandsens og Jens Grands Constitutioner, saa er det intet Under, at han og Kongen bleve uenige. Eric Menved Aar 1314.

Den 10de November skrev Bisp Peder af Odense til Prioren Johan i Odense og det ganske Kapitel af Knudsbrødrene, og skiænkede dem, saavidt det vedkom hans Patronatret, St. Laurentii Kirke i "Frawith", som dens Sognepræst Herre Ingwar havde fra-

Eric Menved Aar 1314.

frasagt sig. (Pontoppidans Annal. II. pag. 112. (Lang. I. 298.) I vedhængende Segl sees en siddende og velsignende Bisp med Stav i venstre Haand, 2 Hoveder nedenfor ham, og over et af dem en Lilie; Omskriften er: R. Fratris Petri Dei gratia Ottoniensis Episcopi. Hamsfort siger (Lang. VII. 227), at Bispen og gav Knudsbrødrene Rettighed at dømme alle geistlige og verdslige Sager der, undtagen om Mord, som han forbeholdt sin Poenitentiarius. Efter Bispens Begiering skal Kongen og have befriet Klosteret for Giæsteri.

Den 23de November udi Lund udgav Guido, Decanus i Lund og den danske Konges Canzler, sit Brev, hvorved han gav en Gaard i Dausthorp til 12 Præbende-Skolesdisciplér (scholares prebendarii) i St. Laurentii Kirke, hvorfor hver af dem paa hans Aarsdag skulde aarligen læse een Psalme (unum psalterium). Samme Dag gav han 16 Mark Penge af adskilligt Gods for sin Aarsdag til Mariæ Magdelenæ Alter i Kraftkirken, og skulde derfor holdes 4 Messer, 1 om Maria Magdalena, og 3 for Magister Reginald de Vallibus, Erkedegn i Auxerre; hvad der blev tilovers efter adskillige opregnede Udgifter, skulde Decanus have. Samme Dag gav han til St. Stephans Alter i St. Laurentii Kirke en Gaard i St. Peders Sogn paa Bredgaden, for ugentlig derfor at holde en Messe for de Afdøde (pro animabus omnium fidelium defunctorum) (Lang. III. 515-16. IV. 66-67.)

Paa Abosyssels Ting den 11te Dec. skiødte den Adelsmand Nicolaus Rorf sin Gaard i Brinnæ, beliggende i Skyde-Sogn, til Diaconus Brother, Kannik i Aarhus for 200 Mark ny Penge. Dette bevidnede som Oienvidner med deres Brev Peter Wedher, Ridder, Sven Fynbo, Tuvo Lopedorp, Nicolaus Bondy, Sven Bøgiskogh, Sven Friis, Johannes

Hel-

Heldæ, Peter Slæt den yngere, og Nicolaus Dyægn kaldet Rampi. (Lang. VI. 485.)

Eric Menved Aar 1314.

Den 6te Junii udstædte Nicolaus Olaffen, Kongens Drost, Lagho Akisen hans Marsk, Peder Præst kaldet Muli, Kannik i Lund, og 3 andre, udi Viborg en Vidisse over Kong Valdemar den 2dens Brev af den 10de Martii 1239. Pontoppidan har ladet dette Brev trykke i sine Annaler (II. 113)

Den ærværdige Matrone Fru Ingefrit af Nebbe, en Datter af Toko og Enke efter Herre Peter Nicleson af Thosland (Taasinge), skiænkte efter sin Mands Testamente til Sors Kloster for sin og Mands Siæle 200 Mark gangbar Mønt af Værdi 20 Mark purt Selv efter Celns Vægt, og pantsatte derfor Klosteret alt sit Gods i Brethwed, og lod Skiødet herover tinglyse paa Mierløse Herred ved Johan Amundsøn i sin egen Nærværelse, paa Vilkaar, at det skulde tilhøre Klosteret, om det end var mere værd, saafremt hun i levende Live ei indløste det. Dette stadfæstede hun siden i Ørneschow; hvad Godset imedens indbragde, skiænkede hun ligeledes til Klosteret 1315 den 30te Junii. (Lang. IV. 493. 528.)

Hamsfort har i sin Kongeliste (Lang. I. 40) den besynderlige Efterretning, at Kongen i dette Aar indstiftede Elephantordenen, i hvilken Anledning Langebek retteligen skriver, at man hos ingen Anden finder Underretning herom. Imidlertid tiener det dog til at vise, at Hamsfort har allerede i sin Tid holdt denne Orden for gammel.

Vor Frue Kirke i Kallundborg brændte den 4de Nov. af af Vaadeild. (Lang. I. 190.) Præsten (Presbiter) Magister Henrik, Kannik i Lund, døde den 8de Februar, som gav til Laurentii

Eric Menved Aar 1314.

Kirke i Lund 13 Skilling Jord i Lyngby ved Arwæsis i Skelland og Stro Herred. (Lang. III. 485. IV. 31.)

Efter Wadding (Annal. Minor. VI. 227) skal i dette Aar have været 8 Custodier af Minoriterordenen i Dacien.

Den jydske Hertug Erik stadfæstede i Flensborg den 1ste November alle denne Byes Friheder og Benaadninger givne af hans Forfædre, dog følgende 3 Ting undtagne, som forhen, nemlig at Ingen skulde bøde for "Læghærwitæ" om han end blev greben deri, hvilket og undtoges i alle Bylove i ganske Danmark; om Nogen fandt sin Hest eller noget Andet sig frastiaalet i en Borgers Wold og kunde sikkert kiende det igien og bevise det ved ordentlige Vidner, saa skulde han have det igien; og endelig dersom en Bonde fra Landet (Bondo rurensis) blev hos Borgerne anklaget for Tyveri, saa maatte han frit gaae hiem, om han var vederhæftig (si sufficiens sit), og siden skulde Sagen forfølges mod ham paa hans Herredsting. Herved vare nærværende hans Drost Herre Thomas Alsing, Poul Pedersen, Thomas Hak, Ridder, og Nicolaus Diaconus hans Canzler, og mange andre troværdige Mænd. (Westphal. IV. 1951.)

Grev Gerard af Holsten Stormarn og Skoghenburgh (forhen Domprovst i Lübek) bekiendtgiorde til Kolding ved sit Brev, at han havde solgt alle sine Lande til sin Broder Hænnikyn.

Den holstenske Grev Gerhard den 2den med Tilnavn den Blinde, en fornuftig og tapper Herre, døde, som det synes i Julii Maaned; thi vist er det, at han døde førend den 3die August, og efter den danske Konges Beskyldninger mod sin Adel af 6te Julii synes han endda den Tid at have været ilive; imidlertid sætter en gammel Gravskrift hos Lambecius (apud Lindenbrog. p. 59.) og Thraziger efter den, at han først døde den 25de October; men

Grav-

Gravskriften har og Aaret 1312, hvorimod den samtidige Fortsætter af Albert af Stade (p. 66) har 1314. Men hin gamle plattydske Gravskrift feiler ofte i Aarstallene. Dog maa overveies, at den og siger, at Gerhards Søn Johan eller Henneke laae og begravet i Hamborger Domkirke, og at det hamborgske Necrologium vidner, at en Grev Gerard af Holsten laae der begravet, og at hans Søn Grev Johan gav til hans Erindring 3 Mark did. Dette haver jeg søgt at afhielpe paa den Maade, at derved forstaaes den holstenske Gerhard IV af Pinneberg, som og havde en Grev Johan til Søn. Dette er vist, at Grev Gerhard den Blinde efterlod af sin første Kone, den svenske Kong Valdemars Datter Ingeborg, en Søn navnlig Gerhard som afstod sit Land i dette Aar, og med den danske Enkedronning, Agnes, en Søn ved Navn Johan eller Henneke. (Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. III. p. 88-93.)

Eric Menved Aar 1314.

Bisp Henrik af Reval, Johan Decanus, og det ganske Kapitel der, samt B. Prior og det hele Convent af Prædikebrødrene der bekiendtgiorde i Reval den 21de April mange danske Kongebreve af 1266, 1283, 1288, 1298 og 1311 givne Dynæminde Kloster.

Den 6te Januar overrumplede Herre Henrik af Meklenborg Byen Rostok om Natten ved en hemmelig Forstaaelse med Adskillige i Byen; men Borgerne satte sig tappert til Værge, saa at mange Mennesker bleve ihielslagne; endelig lode de sig dog overtale og stille tilfreds ved Borgemester Runge, at Fyrsten havde intet Ondt isinde, han vilde kun haandhæve Ret og Retfærdighed dog som den danske Konges Statholder (Lang. I. 298), og herpaa tog Borgemesteren Flugten. Dagen derpaa holdt Fyrsten Dom paa Torvet under aaben Himmel. Johan af Zernin, Conrad

af

Eric Menved Aar 1314. af Cremon, Johan Rosendal Plessen og Siegfried Pløne våre Bisiddere i Retten. Da blev det forjagede Raad igien indsat, og efter dets Klage bleve derpaa Adskillige radbrækkede, Nogle halshuggede, og Andre forviste Landet. Alting blev derpaa sat paa den gamle Fod, og det Brev Borgerne havde udstædt, brændt. Saa vederstyggelig førte Raadet sig op; saa foragteligen behandle Fyrster og Herrer Stæder, og søge at undertrykke Frihed. (Franks Meklenburg lib. V. p. 240-42. Rudloss Meklenb. Gesch. II. p. 212-13. Kirchberg ap. Westphal. IV. cap. 151-52. col. 802-807.)

Warnemünde forblev, som før, i den danske Konges i Marggrev Valdemars og Herre Henriks Hænder. (Westphal. IV. col. 276.)

Efter dette reiste Herre Henrik til Danmark igien for at staae Kong Erik bi; dog var han den 3die Martii endda i Doberan, og kom han tilbage for at holde Landdagen, og har man et Diplom af ham udstædet i Sternberg den 21de Sept. (Frank p. 243). Hans Moder Anastasia, Datter af Hertug Barnim af Pommern, døde den 17de Sept. (Frank p. 244.)

Den 1ste Nov. døde Bisp Godefred Bülow af Zwerin, og havde Herman af Molzahn til Efterfølger, som giorde Forbund med den danske Konge, hvilket Schröder (Papist. Meklenb. I. p. 946.) vel henfører til dette Aar, men neppe kan være skeet førend i næste. Endeligen døde den 25de Nov. Nicolaus med Tilnavn Barn, som gemenligen kaldtes Junker Claus og das Kind von Rostock, som i en Del Aar havde hedet Herre af Rostok, tilsidst bar ei engang Navnet, og aldrig havde været det. Han blev begravet i St. Johannis Kirke i Rostok. Han efterlod en Datter ved Navn Elisabeth, som 1317 blev gift med Grev Christian af Oldenborg. Hans tvende Fættere Henrik af Meklenborg og

Ni-

Nicolaus af Werle delte sig i hans lidet Land, som blot bestod i Landet Kaland og Landet Hard. Hvad han havde faaet af Kong Erik i Jylland Halland og Bleking, det tilfaldt Kongen igien. (Frank p. 246-47. Rudlof p. 213-14.)

Erik Menved Aar 1314.

Den bremiske Erkebisp Johan Grand lagde sig ud med sit Kapitel, af hvilket han vilde udkaste tvende brave Mænd, som havde været hans Vicarier, ligeledes lagde han sig ud med mange af Bremer Borgere, saa at han derfor holdt 100 Bevæbnede paa sin Bekostning. Han indviede i Norden i Friesland den 3die May St. Andreæ Kirke. Her pryglede et Fruentimmer ham. Han begav sig derpaa til Wildeshusen, hvor han blev fangen og bundet, og hvor alle hans Ministeriales forlode ham. Endelig kom han i Frihed og drog til Frisland, og var han nu forhadt og foragtet af Alle, saa at hans Censurer og Bandsættelser bleve til en almindelig Latter. (Histor. Archiep. Brem. ap. Lindenbrog. p. 107. Wolter ap. Meibomium p. 63-64. Cranzii Metropolis lib. VIII. 229. Warda Ostfr. Gesch. I. 265.)

Bisp Audun af Holum og Herre Ketil bragte Pavens Brev til Island om at de Geistlige skulde give Tiende i 3 Aar til det hellige Lands Understøttelse. Thordur, Bisp i Grønland, døde, og fik Arne til Eftermand. Ligeledes døde Ingield af Hammer, og den myndige og stridige Arne af Bergen, og kom Audfin efter ham. Først til dette Aar henføre de kongelige Annaler, at Gesandter kom med kostbare Gaver fra Armenien til Kong Hakon. (Torfæus IV. p. 440. Lang. III. 129.)

Den norske Herre Biarnar Erlingsson døde. Herre Ivar blev giort til Kanzler i Norge. (Torfæus IV. p. 440.)

Efter de islandske Annaler (conf. Torfæus p. 441) bleve de tvende Junkere Nicolaus og Valdemar, Sønner af Grev Jacob

Eric Menved Aar 1314.

cob i Halland, halshugne i dette Aar paa Gauneholm, som jeg formoder at ligge ved Halland eller Vigen: de sige ei, hvad disse ulykkelige Herrer have forbrudt, eller efter hvis Befalning de bleve henrettede; venteligen har de paastaaet deres Fædrenearv Halland, og lidt for deres Faders Synder, og enten Hertug Christopher, eller de svenske Hertuger, eller og Kong Hakon ladet dem henrette; vist er det, at de fra den Tid forsvinde af Historien.

Kong Hakon var i Bergen den 5te Martii, og skrev derfra et Brev til Hr. Audun paa Slinden, Karlshøfde i Kaupanger og Erlend Silfæstesøn, og atter den 21de May til Audun og Karlshøfde. I dette sidste tales om en Ablegaard paa Hvaale i Sokkedal.

Den 3die April tilskrev den engelske Konge Edvard fra Westmünster Kong Hakon om de i Bergen anholdte Kiøbmænd fra Lynn, og om den norske Konges Klage over, at Nogle fra Lynn skulde have dræbt hans Ridder og andre Mænd paa Vigen, hvorom Edward ingen Underretning har kunnet faae, men vilde straffe de Skyldige, saasnart han kunde opdage dem, hvorover han beder, at bemeldte Kiøbmænd fra Lynn maatte sættes paa fri Fod. Dette Brev fik Hakon udi Bergen den 3die Julii, og svarede derpaa, at de engelske Kiøbmænd havde aldrig siddet der fængslede, men havt Lov at opholde sig hos deres Venner, og at Kongen havde givet dem Frihed at reise hiem paa 6 nær, og takker fordi den engelske Konge vilde straffe dem som havde myrdt hans Ombudsmand i Vigen, en meget fornem Adelsmand.

Udi Aslo den 31te August beskikkede Kongen Formanden for det kongelige St. Mariæ Kapel i Oslo at være Kronens Kantzler, og gav han ham til Underholdning Indkomsterne af begge Skibsreder i Follo, og som han ofte maatte være ved Kapellet, saa skulde

den

den af Kongens Hofpræster): som dengang var best skikket, vare Vicecanslet, og have beseglet den 10de Deel af alt det som indkom for Beseglingen. Dette giorde han til evindelig Amindelse for sin Siel, sin Dronning Euphemias og alle Forældres og Efterkommeres Siele til Beste. Laugmanden i Oslo Guldhorner Gudbrandsøn giorde [illegible] den 28de August 1304 et Vidnesbyrd: hvor, der [illegible] blev Kantsler, var vist Provsten ved dette Marie Kapel. (Danske Magazin I. 94.) — Erik Menved Aar 1314.

Tirsdagen efter Laurentii [illegible] et Mageskifte mellem Ellenz og [illegible] Hustru Dysa paa den ene, og Vigdis Odvars Kone paa den anden Side, om 12 Markebols Jord i Soledal, hver for 2 Mark brendt, og skulde dette Kiøb staae i 20 Vinter, og siden Odbsier kunne indløse. Hver Mark [illegible] 9 Lod vaskt [illegible] og flere [illegible] tende.

Den 23de Martii blev i Sverig [illegible] Kirke forordnede [illegible] Erkebiskop Nicolaus af Upsal, at [illegible] ved den Beslutning Indbyggerne af Medelpad baade [illegible] Offer, som fra gammel Tid [illegible] Alen Vadmel [illegible] de, af hver Dønt Sild en Part kaldet "Mälskut", af Saelhunde fangst ligeledes af hvert Skib en "Mälskut", 1 svensk Penge af hvert Skib der gik til Stockholm med Vare; af hver Person paa samme Skib en Penge som kaldes "Stamskut"; af hver Fangst [illegible], og af Smørvare og Korn, hvad enhver behagede, [illegible] Præsterne [illegible] til Upsal [illegible] St. Eriks og Olavi Kapel. (Spegels Bevis til Kirkehist. p. 1 [illegible] Schefferi Chron. Archiepiscopi p. 70. 428 og 250. Lagerbrings Hist. p. 185–188.)

Den 11te August var den svenske Hertug Erik i Oslo, og gav dem Borgerne af Campen det Privilegium, at [illegible] at

Erik Menved Aar 1314.

Kiøbmænd, hvis Skibe kom fra Sildefangsten til hans Herredøm- me, [illegible] maatte, af hvert Skib betale [illegible] (Pallivers). Gotlænderne, som skulde [illegible] af Sommen [illegible] efter betale 6 [illegible] og gyldige [illegible] Penge Sterling af hver [illegible] Last Sild, og maatte de [illegible] til [illegible] og andre Nødvendigheder i hans Herredømmes Skove [illegible] Ingen af dem [illegible] skulde den Skyldige og ingen Uskyldig straffes. Disse Benaadninger skulde gielde i 10 Aar. [illegible] Hertugens Segl, da han at hjelpe [illegible]

Den [illegible] Kong Birger den Uopriktige [illegible] Henrik af [illegible] Gaarden [illegible] ved Katteness i Sødermanland.

Den Upsalske Erkebisp Nicolaus befuldmægtigede nogle Personer [illegible] for at bilegge den Trætte, som var imellem den lundske og upsalske Kirke om Primatet, og skulde de møde i [illegible] i Kiøbstaden Nys [illegible] Søndagen Reminiscere (den 3die Martii) tilligemed [illegible] Kanniker, som vare Erkebisp Magnus Fuldmægtige; og [illegible] hvad der blev afgiort til Fred og Enighed; Følgerne vise, at der da blev afgiort, at Upsals Erkebisp skulde selv hente Pallium i Rom, men lade sig vie i Lund. (Lagerbring, III. 179.)

Den 13de May brændte hele Wisby af paa St. Olufs Kirke nær. (Lang. I. 257. Strelows [illegible] 158.)

Udi Sudenkøping den 9de October lovede det svenske Raad, at det aldrig vilde forlade Kong Birger, hans Dronning eller hans Søn, og efter Kongens Død lyde denne ligesom ham selv, og af alle Kræfter stræbe efter, at de kunde beholde hans Slotte og Lande. Dette viser, at Fortroligheden mellem Kongen og hans Brødre var slet befæstet, og at Mange vare misfornøiede med Bir-

gers

nere Rigsdaler. (Westphali Monum. Tom. III. 1563-64. Ericus Olai lib. III. p. 262-3.) Stor Hunger var paa den Tid i Sverrig; saa at en Tønde Rug kostede 29 Stockholmer Skilling efter Lagerbrings Beregning (P. 402-3)], men gemeen 1 Tønde Rug 12 Daler Sølvmynt. Erik Menved Aar 1314.

Hertug Valdemar drog Pilegrimsfærd til adskillige hellige Steder, iblandt til Rom. (Ericus Olai, loc. cit.)

[illegible]

Den 19de April forlenede Kong Erik Hertug Wizlav af Rygen med det Slot og By Loitz med alle Tienere og Vasaller fanelehnsvis (jure pheodali quod Fanelehn dicitur) som han og haver alt sit Gods af Danmarks Rige (Hvitfeldt p. 378.) Aar 1315.

Udi Nestved den 5te Martii overlod Kongen Patronatretten til Snesere Kirke til Bisp Oluf og Kapitel i Roskilde, for den megen Velvillie de bestandigen havde vist ham, og skulde den altid tilhøre Provstiet i Roskilde, til hvilket Embede Skielmer, som sidst havde været Præst der, nu var forflyttet.

Udi Wordingborg den 23de Martii gav Kongen ved sit Brev tilkiende, at Krigen imellem ham og hans Venner paa den ene Side, og Rostokker Raad og Borgere med Venner paa den anden, var nu sluttet og Fred giort, saa at Rostokkerne skulde herefter nyde i hans Rige alle de Rettigheder og Friheder, som enten han selv eller Forfædre have givet dem. (Ungnaden Amoenit. Diplom. 1 St. p. 15.)

Imellem Marggrev Valdemar af Brandenborg og Fyrst Witzlav af Rygen opkom atter Stridigheder, venteligen om Stralsund; da nu Kong Erik var Witzlavs Skytsherre og Herre Henrik af Meklenborg Kongens Hovedsmand, saa opvakte dette Krig imellem Brandenborg og Meklenborg. (Franks Meklenburg VI. p.

 57.

Erik Menved Aar 1315.

5-7. Kirchberg ap. Westph. IV. cap. 154-158) Waldemar, som var en mægtig og stridbar Herre, fik forskiægede Landet Stargard igien af Henrik, og faldt derpaa ind i hans Land med 7000 Hielme, indtog Fürstenhagen, men beleirede Woldeck forgieves i 7 Uger og tabte der 2000 Heste. Ligeledes beleirede han Ny-Brandenborg forgieves, thi der laae Herre Henrik selv inde tilligemed Hertug Rudolph af Saxen, og [illegible] Henrik III af Zwerin; dog denne var bleven fanget af Johan af Werle, som holdt med Marggreven, ja endog gik tilfelts mod sin egen Broder Nicolaus, der, som gift med den danske Konges Søster, holdt med Danmark. Johan slog ham ved Kummerow, og derpaa var det, at Henrik af Zwerin, de Grever Gerhard og Johan af Holsten, og den meklenborgske Hovedsmand Bertholh Preen ilede ham tilhielp og leverte det lykkelige Slag ved Landsbyen Mölln, i Landskabet Stavenhagen, hvor den zwerinske Greve blev fanget; men strax derpaa kom det til et andet Slag ved Lupelow, hvor det gik Johan af Werle ei bedre, end at han selv blev fanget med 300 Bevæbnede og ført først til Nybrandenborg til sin Fætter Herre Henrik, siden sat i Stargaard Taarn, og endeligen ført til Sterneberg. Som nu Johan saae, at Waldemar tog sig ikke af ham, løste han sig endeligen for 10000 Mark, og satte Byen Malchyn derfor til Underpant, og kom saaledes løs sidst i Aaret 1316. Imidlertid havde Marggreverne mistet 30 Riddere for Nybrandenborg, og 60 Riddere Knapen og Knægte for Stargaard. Ovenmeldte Slag ved Mölln henfører Fortsætteren af Albert af Stade (p. 74) til Halle og til Aar 1316, som det og lader, at Kirchberg (cap. 156. ap. Westphal.) gior. Imidlertid synes Sammenhængen i visse Maader at vise, at det bør henføres til 1315, hvilket Rudlof (S. 219) og de fleste Nyere

an-

antage. Ved Palmesøndagstider, det er den 16de Martii, gik derpaa Herr Henrik ind i det Brandenborgske og giorde stor Skade med Ild og Brand. Er denne Tidspunct rigtig angivet af Kirchberg (loc. cit. cap. 156-57), saa maatte Valdemar strax efter Nytaar have faldet ind i det Meklenborgske, men Tidsregningen af al denne meklenborgske Krig er meget forvirret. De Breve, som desangaaende findes i Udtog hos Hvidfeldt (p. 378-79) maa udentvivl høre til Martii eller April Maaned. Erik Menved Aar 1315.

Udi Wordingborg den 4de April tilskrev Kongen alle dem, som boede og bygde i Byen, at endskiønt han havde forbudt, at Ingen maatte giæste Munke, Præster og Bønder (Bundones), saa havde han dog maattet høre, at sligt vedblev til hans Buds Foragt, ja at man endog lagde Heste og Hunde ind hos Knudsbrødrene i Odense i deres Lader og paa deres Gods, hvorved deres Underhavende ødelagdes og Gudstienesten kom i Foragt; hvorover han forbød alle og enhver af hvad Stand og Værdighed de vare, at giøre dette under hans Hyldest og Naade. (Pontoppidans Annales II. p. 115-16. Lang. I. 298.)

Paa Wordingborg den 13de April tilskrev Kongen Riber Borgere, at Bisp Johan af Ribe, alle Geistlige der, og alle Andre af hvad Stand de vare, som besad Jorde i Byen, skulde tilligemed Byen bidrage til dens Befæstning efter det Anslag af Jorder, som var giort ved Kongens troe Herrer Peter Falckenhagen og Johan Fris og Byens Raad.

Udi Sors den 14de April skiænkte Hertug Christopher af Halland og Samsø til St. Mariæ Kloster i Sors sit Arvegods Sundbye med alt Tilliggende, og Fiskeri baade i salt og fersk Vand, allerhelst han havde bestemt tilligemed sin Gemalinde Euphemia at begraves i bemeldte Klosters Kirke hos sin Broder Junker Valdemar

Erik Menved Aar 1315.

[illegible] Choret lige for det store Alter, og [illegible] han døde i Landet eller udenfor Landet, da de skulde hente hans Lig anstændigen og føre det paa deres Bekostning til Klosteret. De skulde ogsaa giøre 3 store Voxlys, hver af 12 Marks Vægt, som Nat og Dag skulde brænde fra tilkommende Juleaften paa det høie Alter, til Christi Legems og Blods Ære, og 1 til Jomfru Mariæ; og maatte aldrig mere end det Halve brænde af dem, da skulde nye skulde sættes i deres Sted; fire Gange om Aaret, to om Vinteren og to om Sommeren, skulde et overflødigt og godt Giæstebud gives tvende Gange om Dagen for de større og ringere Klerker og for Lægfolk, med Hvedebrød, lybsk Øl (trafnifia, fra Traven). Miød og 6 Retter, nemlig Smør "Brumulo" "galreda" adskillig Slags Fisk (thi jeg læser variis piscibus) deels friskede, og deels lavede (condita) med Peber, til Middagsmaaltid, og til Aften 5 Retter af samme Slags; og skulde paa samme Dage holdes for Hertugen og hans Kone Vigilier og Messer efter deres Død; men skulde han eller hans Kone døe paa en af de Dage, som vare bestemte til Andre, da skulde deres Aarsdag med Giæstebudet flyttes til den næste, og da høitideligen holdes i Choret af alle Brødrene; hvad der efter fradragne Omkostninger blev tilovers af Indkomsterne, skulde Stedsets Forstandere uddele aarligen til Fattige udenfor Klosterporten paa Hertugens og Kones Aarsdag: Brødrene skulde herpaa give deres aabne Brev og Abbeden af Cistercienserordenen samtykke det. Heraf blev giort en Transumt 1339 den 14de April ved Bisp Johan af Roskilde, og skrevet og autoriseret ved Albert Brunstenson af Restved Klerk i Roskilde Stigt og ved keiserlig Myndighed Notarius publicus. Dette skete i Sorø i Overværelse af Abbed Peter af det kongelige Hof (Abbate regalis curiæ) og Johan af Sverrig, Munk sammesteds. I det Sorøeske Gavebog

(Lang.

(Lang. IV. 494. 529) staaer, at dette Sundby var Ute Sundby i Jerlusde Herred, og at Skiødet skete til Abbed Jacob ved Matthias kaldet Wyling, paa Slangerup Ting.

Eric Menved. Aar 1315.

Udi Ribbenitz den 28de April oplod Greve Gert af Holsten, en Søn af Grev Gert, forhen Provst i Lübek, i Kong Eriks Nærværelse til Grev Nicolaus af Zwerin alt det Gods i Danmark og Holsten, som hans Broder Grev Heinrich havde pantsat ham for 3000 Mark Sølv, at giøre og lade dermed efter Pantebrevets Indhold (Hvitfeldt p. 381). Maaskee det var for dette Gods i Danmark, at den zwerinske Greve blev Kongens Vasal. Medens Kongen var i Meklenborg, skete det uden Tvivl, at han, som tvende af vore beste gamle Kroniker, den der slutter med 1323 og den med 1357 (Lang. IV. 283. VI. 520) berette, at han holdt Parlement med Marggreve Valdemar, og at de skiltes uenige ad. Stralsund og Rygens Sager gave vel hertil Anledning (Hvitfeldt p. 378), men den sande Grund var dog vist, at begge Herrer vare mægtige, mandige, ærgierrige og forfangelige, og denne skadelige Sammenkomst blev uden Tvivl Aarsag til paafølgende Krig, hvortil de Herrer Henrik og Vizlav og Borgerne af Stralsund giorde meget ved at forbittre hinanden og Valdemar, og ved at ophidse Kongen, da han havde sit Øiemed og sin Fordel i Sigte. Noget for eller efter den Tid var det vel, at Kongen sendte til Marggreven, som Hvitfeldt (loc. cit.) vidner, Johan Olufsen, maaskee en Broder af Drosten, angaaende Stridighederne mellem ham og Vizlav, hvortil Valdemar svarede: at han intet vilde befatte sig med Fyrsten af Rygen hans Rettighed til Stralsund med Told, Pligt og Skyld, eller anden Deel; men han vilde alene beskytte, beskierme, Byens Ret og Frihed, hvert hver Mand. Kongen lod atter Marggreven ved samme Sendebud,

Eric Menved Aar 1315.

bud, at der sagdes om ham, at han ei vilde holde, hvad dem imellem dagtinget var (venteligen i Warnemünde): hertil svarede han ved Herre Henrik af Meklenborg, at han vilde holde det; Kongen skulde ei troe andet, og ei troe dem, som vilde føre dem Ondt imellem.

Udi Wise (maaske Wiz, en Landsby i Chürsaxen, 3 Mile fra Zeitz) udstædte Otto, Greve af Aschanius og Fyrste af Anhalt, den 6te May sin aabne Forskrivning til Kong Erik, at han var denne sin Herre forbunden med Mandskab og Vasalskab., og at han vilde troligen tiene ham med sine Mænd, Vasaller, Fæstninger og Skandser (clausuris) og aldrig for Nogens Skyld blive hans Fiende. Hvorimod Kongen ved sit Brev gav denne sin kiære Svoger (affini; ventelig paa Moders eller Hustrues Vegne, men her er den anhaltiske Historie hos Beckman og Lenz meget mørk og uvis) 500 Mark siellandsk Mynt i Indkomst efter sit Lands Ret og Skik, og vilde i alle Ting fordre hans Sager, saavidt ret var, saaledes som en Herre er pligtig at giøre mod sine Mænd og Vasaller. (Hvitfeldt p. 380-81). Dette viser, hvor megen Umage Kongen giorde sig for at have Vasaller og for at opvække Marggrev Valdemar Fiender, at han søgde dem saa langt ude i Tydskland, men herover maatte han og pantsætte saa meget af sit Rige og dets Indkomster.

Den 27de Junii blev i Cracau sluttet en Forening imellem Woldeslaus (Loktek) Hertug i Cracau, Sandomir, Syradien, Lucitien, Cujavien og hele Polen, samt Arving til Pommern, og udstædet af ham og de seierrige Fyrster hans Venner Kongerne af Danmark, Sverrig og Norge, og de ypperlige (magnifici) Fyrster af Rygen, Slavien, Meklenborg og alle deres Medhielpere, ligesom forhen var afgiort ved Woldeslai Kapellan Herre

Ste-

Stanislaus, nemlig at han skulde staae bemeldte Herrer bi mod enhver deres Fiende, og især mod Marggreverne af Brandenborg, og aldrig uden deres Raad og Samtykke giøre Fred med dem. Til Overflod lovede han edeligen at bekræfte dette, og stod inde for sin Svoger Kongen af Ungarn og sine "Nepoter" de russiske Fyrster, at de ubrødeligen skulde holde dette. (Pøtkens Mecklenburg. Samml. 2tes St. p. 21. Torfæus IV. 441. Westphal. IV. 956. Hvitfeldt p. 381-82). Da Valdemar havde solgt Danzig og Pomerellen til den tydske Orden, saa var dette Anledningen, hvi Polen indlod sig i Forbund med ham; imidlertid finder man ei, at Polen, mindre Ungern, tog nogen Del i Krigen. Det Venskab som altid havde været mellem Kongerne Erik og Birger, og det som nu var imellem den første og de svenske Hertuger, bragde de svenske og norske Konger ind i Forbundet. (Lagerbring III. 110-11). Efter Fortsætteren af Albert af Stade (p. 69) havde Kong Erik ogsaa med sig Erik af Sachsen, Wizlav af Rygen, de Grever Gerhard og Johan af Holsten, Henrik Greve af Zwerin, Henrik Herre af Meklenborg og nogle andre; og var Herre Henrik Høvedsmand for det hele Tog; men Kong Erik gav ikke Folk, men alene utallige Penge, hvilket sidste efter Grams Anmærkning (Notæ in Meurs. col. 473) staaer i Codex, men er forglemt at trykkes i Høiers Udgave. Petrus Olai (Lang. I. 128) lægger til, at Borgerne af Gripswold ogsaa holdt med Kongen, hvorpaa jeg dog tvivler, og Fortsætteren af Albert af Stade siger p. 68 ogsaa det Modsatte. Derimod havde Valdemar paa sin Side de zwerinske Hertuger Otto og Wenzlav, Grev Adolf af Holsten, Herre Johan af Werle, og Byerne Stralsund og Gripswold. Imidlertid udrettedes, som fast altid, intet ved det store Forbund, som længere frem skal vises. Saaledes var Valdemar en Fri- Eric Menved Aar 1315.

Eric Menved Aar 1315.

derik II i sin Tid. Lybek sad stille ved alle disse Bevægelser; thi Valdemar var af Keiseren bleven beskikket til dens Forsvar, og selv havde den valgt den danske Konge dertil; og derved fik deres Handel stor Fremgang. (Lang. I. 128. Cornerus ap. Eccard. col. 995. Rudlof II. 217-19. Schwartz pommersche Lehnh. p. 286-91. Beckers Gesch. von Lübeck I. p. 248.)

Den 10de August gav Kongen i Søborg Bisp Nicolaus af Dorpt Leide at komme til sig, for at forhandle sin Sag næstfølgende Mikkelsdag. (Hvitfeldt p. 382). Hvad der har været imellem denne Bisp og Kongen, er ubekiendt. Ligeledes gav han dem af Reval sit Brev paa, at han eftergav dem sin Vrede, stadfæstede dem deres Privilegier, som de havde faaet under hans Segl siden sine myndige Aar (Hvitfeldt loc. cit. Gadebusch Liefl. Jahrb. I. p. 389-92). Imellem Kongen eller hans Undersaatter Estherne og Russerne og dem af Novgorod blev giort Fred ved paa Russernes sædvanlige Maade at kysse Korset (Hvitfeldt loc. cit.)

Med de Herrer af Lyneborg giorde Erik den Forening, at de altid skulde tiene ham imod hver Mand særdeles mod Marggreverne, undtagen Hertug Albert af Brunsvig. De skulde ingen Fred giøre med Marggreverne uden hans Villie, han vilde ikke heller uden dem. Derfor vilde han give dem 1000 Mark til Michaelis. Derfor lovede Wizlav af Rygen, Henrik af Meklenborg, Nicolaus af Zwerin, Otho af Hoya, Gerhard af Rendsborg. Han bestilte ogsaa sin Svoger Grev Gert af Rendsborg sig til Hielp med 60 Mand, og skulde han have paa hver Knægt 12 Mark Sølv og paa en Rytter 20 Mark. Naar de ankom, skulde de have Halvdelen af Pengene; bleve de et Fierdingaar og Krigen varede saalænge, skulde de have al Summen. Blev bemeldte Sold ikke Greven betalt et halv Aar efter, da skulde Herre

Niels

Niels Olufssen Marsk, Ditlev Ulf, og Ulrick Molzan indeholde til Vordingborg, Herr Henrik af Meklenborg til Sterneberg eller Brandenborg, Grev Henneke af Holsten til Plon, og ikke uddrage uden Grev Gerts Villie, indtil den hele Sum blev ham betalt. Ligesaadant et Brev fik Grev Henneke (Hvitfeldt p. 382-83). Eric Menved Aar 1315.

Medens Erik saaledes arbeidede paa at bestyrke sig imod Valdemar, lykkedes det denne ved den pommerske Hertug Wartislav at faae hans egen Broder Christopher, Hertug af Halland og Samsø, paa sin Side. Denne urolige og ærgierrige Herre begav sig til Wolgast, og sluttede der den 25de October et Forbund med Hertug Wartislav af Slavien og Cassubien, sin kiæreste Broder (af hvilket Udtryk Carstens i Heinzes histor. Abhandl. III B. S. 163-65 rigtig slutter, at Christophers Gemalinde Euphemia var Wartislavs Søster og Datter af Bogislav IV). Derved forpligtede han sig til at staae ham og Børn, om han fik nogen, bi imod alle og enhver, undtagen sin Broder den danske Kong Erik, og forhindre hans Skade og Fordervelse; desuden lovede han, at om den rygiske Fyrste Wizlav døde uden ægte Sønner, og han selv blev efter sin Broders Død Konge i Danmark, saa burde han og være forpligtet til at overlade alle den rygiske Fyrstes Lande, som et Lehn, til Wartislav og hans ægte Sønner, og han derimod troligen tiene den danske Krone. Det vedhængende Segl er sexkantet og af brunt Vox med 3 Leoparder i, og Omskrift: Secretum Christofori Ducis Hallandiæ et Samsoæ. Schwarz har ladet trykke dette Forbund (Pomm. Lehnhist. p. 290) og viser retteligen, at dette var den første Anledning til de pommerske Fyrsters Tiltale til Fyrstendømmet Rygen; og da det er vigtigt, har jeg ladet det trykke her bagved.

Eric Menved Aar 1315.

Paa Tranekiær Slot den 23de Nov. gav Kongen sine kiære Rostokker Borgere for deres tro Tieneste den Frihed, naar de kom til Skanør Marked og paa Falsterbod, at de maatte selv ved deres Foged, som var sat af dem selv under kongelig Myndighed, bedømme alle Stridigheder imellem sig som opkom af Skieldsord, og naar de lagde til Strandbredden med deres Skibe, maatte de, om det end var Helligdag, losse dem ud og bringe deres Varer i Land. (Ungnade Amoenit. Diplom. p. 16.)

Den 28de Nov. bekiendtgiorde Kongen paa Tranekiær Slot ved sit aabne Brev, at den ædle Frue Sophia, Enke efter Herre Erik til Langeland og Kongens Beslægtede, havde personligen forhen bortskiødet og bortskiænket til sin egen afdøde Herres og bortdøde Forfædres Siæles Bedste, til St. Agnete Dominikaner Kloster i Roskilde alt sit Gods, rørligt og urørligt, undtagen "Skyelfiskhøør", som hun havde arvet efter sine Søstre de Frøkener Jutta og Agnes, og som laae i Siælland, og desuden gav hun did alt sit Gods paa Als med al den Ret hun dertil havde; hun skulde og selv eller ved sit Bud, saasnart muligt, lade det skiøde paa Siellands Landsting. Gvido, Kongens Canzler, og de Herrer P. Muly af Bæg, Jngvar Hiort, Jacob Flæp, N. kaldet Munk, Peter Brun, Fru Sophies Foged, og mange andre adelige og hæderlige Mænd vare nærværende. Dette Brev er siden indført i en Vidisse af 1327 den 25de April udstædet i Roskilde ved Skjælm Pæterson, Provst der, Peter Erkedegn, og Johan Cantor. (Mst. Bartholin. Tom. VI. p. 947.)

Jmellem Kongen og den jydske Hertug Erik opkom Ufred, i hvilken Anledning de svenske Hertuger Erik og Valdemar kom med deres Folk Kongen tilhielp til Fyen, men der blev snart igien Fred, og blev Forliget sluttet i Nyborg den 14de Dec. (Lang. II.

176.

176. Christiani Gesch. vom Schlesw. u. Holst. II. p. 386-88). Dette Forlig lyder saaledes: at al den Kiv, Trætte og Misforstand, som dennem haver været imellem, for hvad Aarsag det være kan, skal være endt. Kongen haver compromitteret paa tre Personer, og han paa tre. Kong Erik tog Hertug Erik af Sverrig, Ottho, Greve af Hoya, 100 Riddere og Riddermændsmænd med dem. Hertugerne toge Hertug Erik af Saxen, og Henrik Greve af Schwerin, og 100 Riddere og Riddermændsmænd paa sin Side. Hvad de 6 Arbitri eller 4 om deres Skyldinge kan sige, derved skal det blive. Disse Arbitri skulle møde til Assens udi Fyen St. Michelsdag førstkommendes. Kan Nogen ikke komme, da maa den tage en Anden i hans Sted, som havde taget den anden. Disse 6 eller 4 skal giøre os en Ed, at de skal ikke drage af Assens, før de have os imellem til Ende giort til Minde eller Rette. Vore Amtmænd skulde paa begge Sider holde godt Naboskab, at ingen Aarsag gives til Misforstand. Opstaaer sig nogen Trætte midlertid, maa den og for forrige tilbetroede Dommere indkomme. Bisp Johan af Slesvig og Johannes Ripensis, de med deres Slægt og Venner ere indelukte i denne Forhandling. Vi skal ikke handthæve eller fordre Kongens fredløse Mænd. Vi skal tiene Kongen i denne Krig han haver med Marggreverne, med 100 Heste, til den tager Ende; dem skal vi føre til Grevesmølle paa vor Omkost, Kongen skal staae dem for den Skade de kan lide. Derfore haver lovet Hertug Erik af Saxen, Claus Bønstrup, Thomas Alsing, Davider, Orth Paauisk, Johannes de Vedele, milites, og Canutus Friis. Kong Erik gav ham et Brev, at om han lidte nogen Skade paa de 100 Heste han skulde tiene ham med, da skulde han inden Aar og Dag løse Fangerne, og inden to Aar efter betale Skaden.

De

Eric Menved Aar 1315.

De som lovede for denne Fred som giordes i Nyborg imellem Kongen og Hertugen af Sønderjylland, opregnes hos Hvitfeldt p. 384.

Kongen lod i dette Aar radbrække tvende Adelsmænd, Niels Ranni og Anders Høgby, forhen Hertug Christophers Drost, fordi de havde med Hertugen stemplet imod ham, altid holdt med hans Faders Manddrabere, ja endog villet omkomme ham. (Hvitfeldt S. 379. Lang. IV. 283. VI. 520. Kirchberg ap. Westphal. IV. col. 802.)

Efter Hamsfort (Lang. I. 298) skal Kongen have givet Lybek Privilegier; maaskee for derved at formaae denne mægtige By til end videre at udvælge ham til Skytsherre, da Tiden snart var udrunden.

Efter Hvitfeldt (S. 385) skal Kongen i dette Aar have givet den esthlandske Adel, efter Raad med hans Bisper og det danske Raad, den Lehnsret som endda i Hvitfeldts Tid brugdes over ganske Liesland. Han indfører hel kortelig Indgangen til den, men hos Gadebusch (p. 389-91) findes den fuldstændig paa tydsk; thi paa det Sprog haves den kun. (conf. Hupels neue nordische Miscellaneen 6tes St. S. 257 75. Rofod Ankers Lovhistorie i Qvart p. 114-16.)

Fru Cecilia, Herre Johan Siellandsfar den yngere hans Efterleverske, giorde den 18de Januar paa Faxherredsting bekiendt, at hun for sin og Mands Siels Bedste havde ladet ved sin Søn Olav skiøde til Broder Benedict af Dominicanerordenen alt sit Gods i "Olæfsthorp" til St. Agnetes Kloster i Roskilde, nemlig 2 Gaarde med alt Tilliggende, i Overværelse af de Adelsmænd Clemens Hærlughson, Hemming Olæfsson, og Godike Friis, samt flere, med hendes Sønners Villie og Samtykke.

De

Erik Menved Aar 1315.

Da hendes Sønner intet Segl havde, saa bleve Clemens Hæringhsøns og Peder Grubbes, samt hendes forhængte. Cecilia, Priorinde af St. Agnetes Kloster og det hele Convent gave hende derpaa ved deres Brev af 21de Januar Nydelsen og Frugten af bemeldte Gods, saalange hun levede. Efter hendes Død skulde den østre Gaard strax falde til Klosteret, men den vestre skulde hendes Døttre, som vare i Klosteret, have Indkomsterne af deres Livstid, hvorpaa den ogsaa tilfaldt Klosteret. Dette stadfæstede igien Broder Knud, Prior for Dominicanerne i Landskabet Dacia, ved sit Brev i Roskilde den 20de August, af hvilket Brev man seer, at Cecilia var selv bleven Nonne i Klosteret.

Den roskildske Bisp Olav stadfæstede i sit Kapitel den 28de Martii Gaven af alt det Gods han havde skiænket til det Kapel han med megen Omkostning havde ladet oprette ved St. Lucii Kirke, hvilket Gods han havde erhvervet, deels af sine egne Midler forend han blev Bisp, og deels af sine Indkomster siden.

Den 6te Sept. oprettede samme Bisp et Cantorie i Roskilde, som ei forhen havde været, og gav dertil adskilligt Gods, og paalagde han Cantor at give aarligen til Succentor 30 Mark gangbar Kobberpenge. (Lang. VII. 127-28.)

Bisp Peder af Odense gav den 24de Junii ved Brev til Knudsbrødrene i Odense og deres Prior Johan alle geistlige og verdslige Sager deres Tiende og Underhavende i hans gandske Stigt angaaende, saa at de ei skulde svare under Nogen af Bispens Embedsmænd, men alene under Klosteret selv, Drabssager undtagne, som han forbeholdt sin Poenitentiarius.

Ved Brev fra Lund den 8de August befol Erkebisp Esger de Herrer — — Sacrista i Upsal Stigt og Peter Johansen kaldet Dyæghn, Klerk i samme Stigt, i Henseende til Udvandgelsen

Eric Menved Aar 1315.

gelsen af Olav, Kannik i Upsal, til Erkebisp der, som hans Overmand (superior) til hvem Stadfæstelsen og Vielsen hørte, at de skulde forkynde det Edict og Statut i Upsal Kirke i Geistlighedens og Almuens Overværelse, om at tilkiendegive, om Nogen havde Noget at sige mod bemeldte Valg eller Person, hvilket altid brugeligt var, da inden 14de October at møde i Lund for Erkebispen, og om det ei skete, da vilde Erkebispen skride til Vielse Sit mindre Segl som Erkebispen brugde til Forretninger og Sager (ad negotia et causas) havde han ladet hænge for.

Grev Johan af Holsten samtykte den 9de Junii, at Tylo kaldet af Dyporpe, solgte sin Gaard i Lyzwede til Utersen Kloster med 7 Husen mindre end en Fierding, og giorde Greven tillige Gaarden og disse 7 Husen til evig Tid fri for "Greveskat" og for "Heerwarth", det er Leding (expeditio) (Westphal. IV. 3497). Samme Grev Johan havde 4 Sønner, imellem hvilke han i levende Live delte sit Land, forbeholdende sig Kiel med omliggende Egn. Sønnernes Navne vare: Johan som han gav Bramstede og Pløn, og som døde allerede 1312; Nicolaus der fik Oldeslo og ogsaa Kiel efter Faderen; Adolf VI som fik Segeberg, og som ofte forekommer i Historien; Christopher som var opkaldt efter den danske Hertug Christopher, fik for sin Ungdoms Skyld Intet. Da disse Herrer vare krigerske efter Tidernes Tænkemaade, og de havde kun lidet at leve af, saa nærte de sig med Voldsomheder og ved at plage deres Undersaatter. Grev Adolph paa Segeberg var heri en af de værste, og lod engang hos en Adelsmand af Familien Splid udtærske hans Havre, og vilde lade den føre bort; men Adelsmanden, som ei var mindre voldsom, lod hugge Fødderne af Grevens Tærskere, og saaledes sende dem til Segeberg paa en Kiærre. Den mægtige Reventlovske Slægt havde

han

han og ved Voldsomheder giort sig til Fiende og især Hertug Reventlov, som var en stor Ven af Grev Gerhard af Rendsborg og havde i hans Nød understøttet ham. Nu overlagde Gerhard og hans Broder Johan, som og havde lidt mange Forurettelser af Adolph, med denne Hartvig, hvorledes de kunde hævne sig. Hartvig med flere Adelsmænd, som tilligemed ham selv vare Adolphs Vasaller, snege sig om Natten i August Maaned ind paa Segeberg Slot, hvor Greven laae i tryg Søvn med sin Gemalinde. De myrdede Adolph tilligemed Hartvigs egen Søn, som var hans Kammerjunker, og Grev Gerhard var strax ved Haanden med Folk og tog Segeberg i Besiddelse, og lagde derved Grunden til sin tilkommende store Magt. Det er denne Gerhard, som i Historien fører Tilnavn af den Store, og især erhvervede det paa de Danskes Bekostning. (Continuat. Alb. Stad. p. 69. Westphal. III. col. 531. Kranzii Saxonia lib. VIII. cap. 39. Cypræi Ann. Episcop. Slesv. p. 297. Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. III. p. 95-98.)

Eric Menved Aar 1315.

Paa samme Tid blev den gamle Grev Johan fanget paa sin Gaard Bramstedt og ført til Kieler Slot, hvorfra han dog kort efter undkom og begav sig til Lybek, som det sikkerste Sted, hvor han forblev et Aar, indtil hans tro kielske Borgere kaldte ham tilbage; hvorimod de tvende Grever Gerhard og Johan delte hans Land imellem sig. Denne ulykkelige Herre havde nogle Aar forhen ogsaa det Uheld, at hans Søn Christopher enten blev udkastet eller nedfaldt af Segeberg Slot, eller, som Andre ville, af Kieler, og faldt sig til døde. Og selv mødte ham det Vanheld, at nogle af hans unge Hoffolk spøgede med Hofnarren, imedens Greven sad tilbords paa Kieler Slot. Hofnarren, opbragt herover, kastede et stort Ben efter en af dem, men traf Grevens ene

Eric Menved Aar 1315. Øie og slog det ud, hvorved Greven bar siden Tilnavn af den Enøiede. (Westphal. III. col. 55. Contin. Alb. Stad. p. 69-70. Christiani l. cit. p. 99-100.)

Hvitfeldt (p. 391) henfører Adolphs Mord urigtig til 1316, og Kranzius (Saxonia lib. VIII. cap. 40) opgiver andre Aarsager dertil, som vel ere urigtige.

Gerard, Greve i Holsten og af Rendsborg Grev Henriks Søn, og Johan, Greve af Holsten og af Pløne Grev Gerts Søn, lode sig hylde i Kiel, hvorpaa de der den 1ste Nov. gav denne By lybsk Ret, og lovede ei at bygge noget Taarn paa Slottet eller tage nogen Bro derfra; de skulde ei giøre Andre end en Borger af Byen til Foged og det med Raadets Villie; de stadfæstede alle dens gamle Privilegier. Mange Riddere vare herved tilstede, tilligemed Byens Raadmænd. (Westphal IV. 3215.)

Bispen af Lybek og Raadet sendte 3 Gesandtere til det pavelige Hof, for at afgiøre deres Stridigheder; men som Paven var død, saa ginge dermed 2 Aar bort. (Beckers Gesch. von Lübeck I. pag. 247.)

Hertug Johan af Lothringen og Brabant gav den 28de October Hansestæderne et stort Privilegium for deres Handel i Brabant og Antverpen, hvori mangfoldige Vare, især Specerier eller Kryderier, opregnes. (Willebrandt Hans. Chron. III. p. 13-19. conf. Sartorius Gesch. des Hanseat. Bundes I. p. 456.)

Den sächsiske Hertug Erik gav udi Lauenburg den 11te August Reynbek Kloster Frihed for 14 Hufer, i Henseende til den Skade det var tilføiet fra Hertugens Side ved Opdæmningen af Bergerdop Sø.

De Anordninger, som Herr Ketil havde bragt med sig til Island, bleve paa Althinget almindelig vedtagne; Gissur Galle

som

kom derfor tilbage til Norge. (Lang. III, 129-30. Torfæus IV, 441.)

Erik Menved: Aar 1315.

Den svenske Hertug Erik opholdt sig med sin Kone Ingeborg, den norske Kong Hakons Datter, hele Vinteren over i Norge; udentvivl den som endte med April, og er han maaske kommen did i November eller December forrige Aar. (Langebek et Torfæus l. cit.)

Bisp Arne drog til Garde sit Stigt i Grønland. Bisp Gudmund af Holum hans Ben bleve optagne for Jertegn, som skete ved og Løfter til dem. (Torfæus et Langebek l. cit.)

Udi Bergen den 1ste August tilskrev Kongen sin Fehirde, Sysselmand, Borgere, og alle andre i Tunsberg, at der ideligen blev klaget for ham, at det ei tilstædtes hans Folk i Tydskland at kiøbe og føre ud andet end Øl (Bior) Rav (Glis?) og Andet som ikke nyttede hans Lande, og ei heller førte de Tydske andet til dem, hvorimod de ei vilde have andet; end hvad som dem var nyttigst og de norske Lande slet kunde undvære, navnlig Smør og tør Fisk. Kongen havde alt forhen forbudet, at Ingen maatte føre tør Fisk og Smør ud, uden at han førte Malt, Mel og andre tunge Vare hid. Desuden giorde de og Underslæb med Tolden, hvorfor Kongen paalagde dem at betale 1 Ørtug af hver Mark Smør, tør Fisk, Lys, Rav, Rekling, Hval, Korn, Kiød, og alle Slags Madvare, samt hver Deger Bukkeskind, af hvert Timmer Maarskind 2 Ørtug, og af hver Markelag Salt og Nødder 15 Penge, ligesaa af hver Tønde Tiere; af Gledeskind, Sælhund, Bæverskind, alt Slags Vadmel, af Odderskind, Gaupeskind, Ræveskind, Lammeskind, Svovel og Harpix, en halv Ørtug; og hvo der ei betalte Told, skulde miste sit Gods, og desuden betale 8 Ørtug og 13 Mark; de maatte ei ligge længere i Vinterleie

Erick Menved Aar 1315.

lrie i Tunsberg end Byretten tillod. Canzler Ivar beseglede det, og Thorgeir Thorvarsen skrev det. (conf. Paus norske Love II. 208-9.)

Udi Oslo den 28de August tilskrev Kongen alle Mænd i Skydesyssel Thelemarken og Vestfold, at de ei maatte taale, at Nogen som havde dræbt eller beskadiget Andre, opholdt sig længere i Bniden end Kongens Leidebrev lød paa; hver Sysselmand som handlede herimod, skulde bøde til Kongen 8 Ørtug og 13 Mark Sølv og herforuden 4 Mark; Bønder og Almuen efter Loven. (conf. Paus l. cit. p. 199-200.)

Den 4de Sept. tilskrev Erkebisp Eilif fra Tønsberg Bisp Audfin af Bergen, og gav ham efter Begiering fri for at besøge Erkesædet det Aar, som han aarligen skulde giøre. (Mst. Barth. Tom. E. p. 104.)

Anders Byrning og flere bevidnede ved deres Brev den 9de Februar, at Ingerid, Ausgauts Kone, havde skiænket til Hoveds Kloster en halv Marks Bol af Dyniende Skeid, og sete det ved, at hun og hendes tvende Brødre holdt Abbed Sigurd i Haanden, og at Kield paa Holmen sagde dem Ordene for.

Udi Ørabro den 26de Junii overlode de svenske Hertuger Erik og Valdemar deres Gaard Østby paa Øland til deres kiære Frænke den ædle Frue Margrete Bendicts Datter; men faldt der noget Vrag, det vilde de selv forbeholde sig Ret til. I Stokholm den 22de Julii bevidnede Kong Birger at have faaet foregaaende sine kiære Brødres Brev til Fru Margrete Benedicts Datter, den ædle Mands Herre Erik Thuresøns Hustru.

Hertug Erik og Valdemar kom den 9de Septb. i Lødese overeens efter adskillige gode Mænds Skiøn, om at dele deres Lande mellem sig paa 5 Aar; paa begge Sider skulde de være hinanden

Eric Menved Aar 1315.

den til Hielp og Undsætning mod hvem det var; den Længstlevende skulde sørge for, at den Afdødes Arvinger bleve ved Slot og Lehn, og Printsesserne anstændigen giftede, efter indhentet Samtykke af Rigets Ridderskab; Ingen maatte sættes til Befalingmand paa noget Slot, uden begges Samtykke, og alle Slotte staae aabne for dem begge. Denne mærkelige Forening har Hadorf ladet trykke bagved Udgaven af Rimkroniken (p. 8-9. conf. Lagerbring III. p. 108-9). Man seer heraf, hvorledes fælleds Fordel holdt Enigheden vedlige mellem disse tvende Brødre, og hvor nær det var at Sverrig havde faldet fra hinanden i tvende Stykker. Da det var Erik magtpaaliggende at være ved Haanden i Norge ved Hakons Død, saa betingede han sig derfor Lande, som grændsede op til Norge.

Bisp Magnus af Werio, Ulpho, Kannik der, og Boetius Sognepræst (curatus) i Gardbÿ i samme Stigt bekiendtgiorde ved deres Brev af 21de November fra Lund, at de havde været tilstede i Lunde Kirke, da Herre Olav blev stadfæstet og indviet til Erkebisp i Upsal (den 9de Sept.), og at han da offentligen sagde og aflagde sin Troesbekiendelse, og at han efter de hellige Canones og det apostoliske Sædes Decreter vilde ligesom hans Formænd iagttage Lunde Kirkes Privilegier, og forfremme samme "Metropolis's" Sager og uden dens Samtykke ei bifalde nogen stor Forretning eller Ordination, uden hvad som tilhørte hans eget Sogn og Provincia; de tvende upsalske Kanniker Mester Jacobus og Herre Thomas, bemeldte Capitels Fuldmægtige, gave og tilkiende, da de forlangte Erkebispens Indvielse, at de vedbleve den engang bekiendtgiorte Protest. (Messenii Scondia lib. XII. 79-80. Lagerbring III. 179.)

Eric Menved Aar 1316.

Den 14de Januar 1316 udi Wordingborg afstod Fru Margrete af Rostok, Enke efter Herre Nicolaus, de Stæder Ribbenitz, Sulten og Marlov, som hun havde til Morgengave, paa egne og Datter Elisabeths Vegne til Kong Erik; hun giver sine Vasaller fri for deres Ed, og henviser dem til Kongen. Forhen den 10de Januar havde hun paa samme Sted skriftligen lovet ei at bortgifte sin Datter uden Kongens Villie, og hvis hun det giorde, da fik hun intet af den Medgift, Kongen havde lovet hende. Paa samme Tid betalte han hende i Vordingborg 1000 Mark slaviske Penge, som han var hende skyldig. Den 14de Januar forlehnte han hende sammesteds med alt det Gods i Bleking, Lolland og Jylland, som hendes Herre Nicolaus havde havt af ham for hendes Brudeskat, og for al den Rettighed, som hendes Datter Elisabeth kunde have til Herskabet Rostok. Derpaa forbandt sig sammesteds den 5te Februar Johan Junker af Holsten og 10 Riddere, hvoriblant Niels Olufssen Drost, Erik Moltzahn, Jacob Flep, Martinus Due, til at drage ind i Vordingborg eller Søborg, og ikke at gaae ud derfra, før bemeldte Penge vare blevne betalte; ligeledes for det samme og paa samme Maade skulde Fyrst Wizlav drage ind til Barth, Henrik af Meklenborg til Sternberg, Nicolaus af Zwerin til Wittenborg; Grev Henning til Rendsborg, Grev Johan af Holsten til Pløne, og 10 Riddere til Nestved. (Hvitfeldt S. 385. Rudlof II. 214. Messenii Scondia II. 92.)

Den 10de Februar forbandt sig Kong Wizlav af Rugen, Nicolaus af Zwerin, og Henrik af Meklenborg til at give den anselige (insigni) Herre Henrik og Junker Friderik hans Søn, Grever af Bychelingen, for deres Hielp i et halvt Aar i Egnen (in districtibus) af Thüringen og Sachsen med 50 Vabnere og ligesaa

gesandt mange pantserte Heste, 700 Mark puurt Sølv af Magdeburger Vægt i tvende Terminer at betale i Lybek, den første til næstkommende Paaske og den anden til Mariæ Himmelfart; og saafremt det forsømtes, da lovede Kong Erik at gaae ind i Vordingborg eller Søborg, Wizlav i Barth eller Tribuses, Grev Nicolaus i Wittenborch, og Herre Henrik i Sternenberch eller Brandenborch, og ei at gaae ud af denne Inlager, førend bemeldte Grever vare blevne venskabeligen fornøiede. Dersom nogen af disse tvende Grever blev fangen i Strid af de 4 Herrers Fiender, saa skulde de løse ham ud; men fangede de igien nogen Fyrste eller adel Herre, saa skulde de overgive ham til dem; tog Fienden nogen Fæstning fra Greverne, saa skulde de 4 Herrer enten løse den ind for Penge eller skaffe dem en ligesaa god Fæstning istedet.

Erik Menved Aar 1316.

Ligesaadant et Forbund indgik de med Hr. Borckert, Erkebisp i Magdeborg. De skulde giøre ham Bistand imod hver Mand, undtagen imod Hertug Rudolph af Sachsen og Hr. Otto af Lüneborg, imod hvilke de ikke skal lade sig bruge. Derimod skal Erkebispen hielpe dem med 300 Mand, med Slotte, Stæder og Lande imod Marggreverne af Brandenborg, og Albert, Greve af Anhalt. Ingen maa giøre Fred og udslukke den anden; dog om Nogen af os kan stye den Anden Minde eller Ret, skal det skee, eller og skal vi komme hverandre til Hielp. Fordrer Erkebispen, skal vi komme ham til Hielp med 200. Naar de komme i hans Land, skal han forsørge dem; den Fordel som skeeer, skal skiftes efter Mandtallet. — — Kong Erik tog ogsaa Hertugen af Sachsen i sin Beskyttelse, hvorimod han gav Kongen Brev igien, at han vilde staae Kongen bi med sine Vasaller. Paa samme Maade skeer det med Nicolaus og Johannes af Werle. (Torfæus p. 386.)

I de

Erik Menved Aar 1316.

I de Dage beretter Hvitfeldt videre (p. 387) imedens Kong Erik søgde om Hielp imod Marggreverne hos adskillige Fyrster og Herrer, kom der Uvillie imellem Kongen, dem af Meklenborg og de Herrer af Werle. De droge i Marken mod hverandre; Grev Henrik af Zwerin blev fangen af de Herrer af Werle; Johan af Werle blev fangen paa den anden Side. Omsider forligte de sig igien, og findes Forliget hos Hvitfeldt loc. cit.

Blandt dem der indgik med i det store Forbund imod de brandenborgske Marggrever, nævner Hvitfeldt ogsaa (loc. cit.) Greverne Gert og Johan af Holsten; de skulde tiene med 100 "Reisener".

Nu tænkte Kongen alvorlig paa at tvinge den mod sin Fyrste opsætsige By Stralsund, og sendte derfor Valborgs Dag den 1ste Mai en stor Magt did, bestaaende af en Deel Kogger (liburni) foruden andre Skibe med 7000 bevæbnede Mænd foruden Trosset, under Anførsel af sin Marsk, forhen Gielker i Skaane, Herman Albrechtsen, Greve af Gleichen, som Hvitfeldt skriver p. 390, hvorimod Kirchberg (col. 808) siger, at han var af Eberstein. Vist er det, at der paa den Tid var Hermanner i begge disse Grevedømmer, som Diplomer vise; men da Ludvig Albretsen var denne Hermans Broder og vist af Gleichen, saa sees heraf, at Kirchberg har Uret. Petrus Olai siger (Lang. I. 128), at Herman var fra Jylland, rimeligen fordi han havde anselige Godser der. Kroniken som slutter med 1325 siger (Lang. IV. 283), at Floden bestod af 45 Kogger og 100 Skibe; den, som slutter med 1357 taler (Lang. VI. 520) om 42 Kogger og mange flere Skibe. Floden indsluttede Byen tilvands lige til Mortensdag, men kunde formedelst Manges Utroskab ei indtage den. Paa denne Flode var og Hertug Erik af Slesvig og den mægtige Mand Knud

Pors.

Erik Menved Aar 1316.

Pors. Den svenske Kong Birger skal og have sendt sin Sømagt did, som Cranzius skriver (Vandalia lib. VIII. cap. 5. conf. Messenii Scondia II. 93. XII. 165), hvilket var efter Forbundet. Imidlertid løb Stralsunderne dog ogsaa ud med en Flode og opbrændte mange danske Skibe. Saaledes begyndte allerede den hansestædiske Skibsflodes Magt at tee sig over den danske, hvilket tildeels maa tilskrives Rostienestens Tiltagelse og Søtienestens Aftagelse, som og at Kong Erik altid var ulykkelig med at have uvillige Folk, især af Adelen. Imidlertid gik den sariske Hertug Erik af Lauenburg iforveien tillands med 5000 Mand, og havde Hertug Albert af Lüneborg med sig; thi han tænkte at tage først Deel i Byttet, og leirede sig i Egeskoven udenfor Byen, ventende paa de Andre; men som Stralsunderne finge om Natten Hertug Wartislavs Hielpetropper, saa fulde de den 21de Junii tidlig om Morgenen ud af Byen, og fangede Hertug Erik selv tillige med mange af hans Vasaller, og overlode ham fangen til hans egen Svoger Hertug Wartislav, hvis Søster han kort forhen havde ægtet, og overlod Wartislav ham igien til Marggrev Valdemar, fra hvilken han maatte løse sig med en stor Sum Penge. Lag efter, den 24de Junii, ankom de andre Herrer Henrik af Mekklenborg, Pribislav af Venden, Henrik af Zwerin, Gert og Johan af Holsten, Adolph af Schouenburg, Gunzelin af Wittenborg, Henrik og Friderik af Beichlingen, og mange flere Herrer, og indsluttede Staden tillands; dog seer man tydeligen, at mange af dem ei stadigen vedbleve Beleiringen, men forlode den, for at ile Mekklenborg til Hielp imod Brandenborg, hvorom mere siden; hvilket vel og har givet sit til Byens Frelse; hvortil ogsaa kom, at alle Fyrst Wizlavs Vasaller, og deriblant det mægtige Hus Putbus, vare misfornøiede med ham, og forbandt

Erik Menved Aar 1316.

bandt sig tillige med Almuen af Landet Rygen sammen med Stralsund, hvilket synes at vise, at Wizlav har, om ei været en slet Regent, dog idetmindste været en uforsigtig og uklog. Man maa tilstaae, at Feudalregieringen og Adelens deraf flydende store og end mere tiltagende Magt var lidet gunstig for Landenes indvortes Ro og Regenternes Sikkerhed. Endeligen, efterat man havde ængstet Stralsund baade til Lands og Vands med Krigsmaschiner, maatte man deels for den sig nærmende Vinter, deels for Mangel i Leiren paa Fødevare, deels fordi man ingen Fremgang havde giort, ophæve Beleiringen, og vende hiem ved Mortensdagstider. Imidlertid skal Marggrev Woldemar have mistet der mange Riddere og Væbnere. Efter Beleiringens Ophævelse skal Stralsunderne have indtaget fra Fyrst Wizlav, Barth, Tribezes, Loitz, og tildeels forstyrret og sløifet dem. (Hvitfeldt p. 390. Frankes Meklenb. VI. 14. 15. Rudlof II. 220-24. Micraelii altes Pommerland lib. III. p. 372-74. Schwartz pommersche Lehnshistorie p. 287-88. (Lang. I. 126. 258. II. 176. 528. V. 627. VII. 227. Contin. Alb. Stad. p. 74-77. Christiani Gesch. von Schlesw. u. Holst. III. p. 105-6. Cornerus col. 998.)

Imedens dette gik for sig, kom Kong Erik over til Meklenborg, og gav der i Wismar den 10de Junii sine kiere Borgere i Lübek et Frihedsbrev om at de paa Skånør Marked maatte selv dømme om Skieldsord og Trætte, som kunde komme dem imellem, samt have deres egen Foged, som de selv indsatte; naar de kom til Landet, maatte de strax udlosse og indskibe, endog paa Helligdagene, og Kongens Fogeder ei hindre dem deri. Dette skede i Overværelse af Henrik af Meklenborg, Grev Ottho af Hoya, Niels Olufsen Drost, Martin Due, Ditlev Wulf, Jacob Flæp, hvilke havde udvirket det for Lübek. (Hvitfeldt p. 388.)

Efter

Efter Hamsfort (Lang. I. 298) blev Kongen atter Lübeks Beskytter i 4 Aar.

Erik Menved Aar 1316.

Kongen blev efter Sædvane kun kort i Meklenborg, thi den 29de Junii gav han i Wordingborg et Frihedsbrev til Borgerne af Harderwiik af Agt for sin kiære Beslægtede (consangvineus) og Ven den ædle og berømmelige Grev Regnold af Geldern, som denne By tilhørte. De skulde efter det, om de forsaae sig paa Skanør Marked, dømmes lovligen og blideligen efter deres Love og Markedets Sædvaner; skulde de i nogen Sager sværge, da maatte det skee paa Tydsk eller det Sprog de forstode, og de maatte ei ansees for overvundne, om de end holdt Bogen, de skulde sværge paa, paa deres Mave, naar de kun allene lovligen vedede for sig; for hver Kogge og deri værende Gods, som de kom med til Markedet, skulde de give 2 Skilling engelsk Gold; de skulde som andre Kiøbmænd betale Told for Sild og anden Vare, som de paa andre Skibe vilde føre til Danmark eller Tydskland; i Nyborg skulde de give i Told for hver Pakke Klæde en halv Mark Kobberpenge og for hver "Terning" Klæde 2 Øre Kobberpenge; og det samme i Thorthborch; i Slanløse og Roskilde, om de der solgte Noget, skulde de give 1 Skilling Kobberpenge, som kaldes "Torgortogh", men solgte de Intet der, saa skulde de heller Intet give, dog betale for hver Vogn med Vare 1 Skilling Kobber; lede de Skibbrud i Riget og bleve vedlive, saa skulde de beholde hvad de enten ved sig selv eller Andre kunde bierge, og Intet deraf tilfalde Kongen, forend al Hielp havde forladt dem. Raadet i Harderwiik udstædte heraf en Vidisse 1594 den 4de Februar af Byens Archiv (secretum) og kalder deri Kongen potentissimum, serenissimum, felicissimæ memoriæ Regem. (Schrassers Hardervicum antiqvum p. 178. conf. Sartorius Geschichte des Hanseat. Bundes p. 457-58). Lige-

saadan

Erik Menved Aar 1316.

saadan et Frihedsbrev gav han ogsaa dem af Deventer. (Hvitfeldt p. 389).

Erkebisp Egger af Lund og Kongen van der, som Hvitfeld: siger (p. 388-89), kommen nogen Trætte imellem. Sagen var kommen for Paven. (Pontoppidans Ann. II. p. 53). Omsider bleve de saaledes forligte, at han skulde give Kongen 3000 lode Mark Sølv, inden 10 Aar at betale i Kiøbenhavn. Han skal Intet praktisere i Romeregaard (ɔ: ved Pavens Hof) imod dette hans Løfte, aabenbare eller hemmelig, udenlands eller inden, uden hvad ham ellers paa hans Embedsvegne slet og ret bør at tale om. Han skal ingen Lehnsmand sætte paa Borringholm, uden med Kongens Raad. Førnevnte Capitain skal giøre Lande Kapital og Gøde sin Ed om Troskab og ikke at huse Kongens Fredløse. Han skal Ingen holde der som er Kongen usbenkt. Derfor have lovet Egger, Bisp i Aarhus, Nicolaus i Dorps, de Riddere Herre Nicolaus Rani, Johan Laugesøn, Johan Jensøn af Brumby, Peder Jensøn af Wisby, Peter Egerhøsde 'Saltensis', Palne Jonsen, Sevit Skeni, Hollinger Nicklesøn, Johan Hollebek, Johannes Lagisøn Bondi, Jller Thomisen, Peter Nicklesøn Jul, Jacob Nicklesøn Rani, Mattheus Palnesøn, Lauge Ny, N. Brock, Nicolaus Thunesøn, og nogle Vabnere, at inddrage (gaae i Jnlager) om han ikke betalte. Actum et datum Helsingborg Anno 1316 feria 6ta post dominicam Qvasimodogeniti.

Den 23de Julii forpligtede nogle Adelsmænd af Sønderjylland sig til Kongen som tro Tienere, og opregnes de af Hvitfeldt p. 388.

Den 4de August udi Nykiøbing gav Kong Erik tilkiende, at han med sin Broder den holstenske Greve Junker Hennecken havde

havde forligt og venligen forenet sig i Henseende til den holstenske Grev Adolfs Drab, og erklærer herved Grev Gerhards Riddere og Vasaller, som vare mistænkte for dette Drab, qvit og fri derfor. Kiærligheden til Broderen har her forblindet Kongen, og indsaae han ei, hvor skadelige de tvende Grever Johan og Gerhard skulle siden blive for Danmark. Ligesaadant Brev blev udstædt til Grev Gerhard af Rendsborg, saa dette har vel egentligen været til Grev Johan af Kiel. (Noodts Beyträge I. p. 49-50.)

Erik Menved Aar 1316.

Den 26de September i Helsingborg skiænkte Kongen for bestandig til Borgerne af Hardervik, et Sted, kaldet "Fitt" paa Skaner Marked, maalt i Længde og Brede ved hans tro Mand Herre Johan Kannæ, i Overværelse af hans Borgere af Lund og Treleborch, for der at boe og indrette i Markedstiden, for sig og Efterfølgere. Heraf udstædte Raadet i Harderwik en Vidisse 1594 den 4de Febr. (conf. Sartorius I. p. 458.)

Imidlertid fortsattes Krigen imellem Meklenborg og Brandenborg, og tilfægtede den meklenborgske Høvedsmand i Stargard Henrik Molzahn sig en Seier den 23de Junii imellem Dewiz og Qvastenberg, og tog Mejenburg bort. Men nu samlede begge Herrer alle deres Bundsforvandte. Herre Henrik havde med sig de danske Tropper, Herre Rudolf af Sachsen med sine Fættere, Hertug Otto af Lüneborg, de Grever Gert og Johan af Holsten, Wizlav af Rygen, og de Herrer Nicolaus og Henrik af Wittenburg og Zwerin, og gik i August Maaned ind i Mark, hvor det ved Schultendorf ei langt fra Gransee kom til det blodigste Slag, som nogentid er holdt i Wenden, med Marggrev Valdemar, som havde med sig de polske Hertuger af Slesien, Marggrev Friderik af Meissen, Erkebispen af Magdeburg, som

saa-

Erik Menved Aar 1316.

saasnart forandrede Parti, Bisperne af Merseburg og Camin, Hertugen af Brunsvig, Landgreven af Hessen, med mange Greve og Adelsmænd af Thüringen, Hessen og Brandenborg. Begge Hovedanførerne vovede sig yderligen; Henrik fik af en Øre et stort Slag paa Hielmen, og Valdemar blev kastet af Hesten: begge vare nærved at fanges, dersom ei Grev Johan af Holsten, Kong Eriks Halvbroder, havde reddet den første, hvorover han selv geraadede i Valdemars Fangenskab, og Herre Burchard af Mansfeld den anden, som og derover blev fanget og overantvordet til Grev Johans Mænd. Valdemar blev overvundet og Greven af Wernigerode Helvig og 5 unævnte af hans Parti fangne. Grev Johan sad 3 Aar fangen, som Corner (col. 999) vil, og, som hans første Kone Grevinden af Schauenburg var imens død, saa kom han ei paa anden Maade i Frihed, end at han maatte ægte Cathrine, Datter af Henrik, Hertug i Breslau og Glogau, og Enke efter den brandenborgske Marggreve Johan, og det uden Medgift og Udstyr. (Contin. Alb. Stad. p. 76-77. Chron. Lub. apud Gerdesium p. 38. Kirchberg cap. 156-58. Rudlof II. 223.)

Strax efter Beleiringen for Stralsund var ophævet, begav den danske Hertug Christopher sig did med mange Adelsmænd, faldt aabenbare fra sin Broder den danske Konge, og gik i Marggrev Valdemars Tieneste. Aarsagen hvi Christopher og saa mange Adelige vare saa utro og vankelmodige, var fornemmelig denne, foruden deres Misfornøielse med Kong Erik, at de ventede, at Christopher skulde engang bestige Thronen, da alle de Børn Kongen havde med sin Dronning, døde i deres Barndom. I Stralsund udstadte Hertugen den 19de November et Frihedsbrev til Borgerne i Stralsund, som skulde faae sin Kraft, naar

han

han med Guds Hielp fik det danske Rige og Landet Skaane, og gav han dem da Lov til at have deres egen Foged i Skaner og Falsterbad, som kunde det domme al Trætte imellem dem, undtagen i Hals og Haands Sager, og skulde denne Fogeds Myndighed være hvert Aar fra St. Jacobi Fest (den 25de Julii) og til Mortensdag (hvilket tiener til at vise Tiden af Sildefiskeriet og Handelen dermed). Ingen maatte bygge paa deres Fit, uden med deres Villie, og maatte de blandt sig falholde Vin og Øl, og sælge saavel til hele Stykker som alenvis deres uldne og linnede Klæde; Tøi, der veiedes med den lille og store Vægt, maatte de sælge efter den danske Vægt, og Alt hvad de betalte den tilbørlige Told af til Kongens Foged, og skulde de for hver Læst Sild betale i Told 2 Skilling Penge af de ny skaanske, eller 3 af de gamle, og maatte de kiøbe alle Slags Vare i det ganske Land; lede de Skibbrud paa de danske Kyster, saa havde de Lov selv at bierge og beholde deres Gods, indtil de personligen afstode det, og maatte de i hans Skove hugge og sauge Brænde; døde Nogen af dem i Landet, maatte hans Arvinger tage alt hans Gods, efterat "Erfkop" var betalt. Dette lovede han for sig og Arvinger, og havde Raadet og Borgerne i Stralsund frivilligen lovet at tiene ham i Alt hvad som kunde være ham og hans til Tieneste. Vidner herved vare paa Hertugens Side de Riddere Niels Brock, Andreas Stigsen, Peder Nicklesen.

Erie Menveds Aar 1316.

Den 23de Nov. gav Kongen udi Tranekiær Rostoks Borgere samme Friheder som Lübeks før i Wismar den 10de Junii. (Hvitfeldt p. 388). Fra Nyborg, uvist hvad Dag, tilskrev Kongen Raadet og Borgerne i Rostok, og takkede, fordi de om Sommeren havde hiulpet ham med Skibe og Bekostning paa Toget (mod Stralsund) og beder dem som andre hans Borgere, formedelst

Eric Menved Aar 1316.

medelst Krig i Riget og udenfra, end videre at staae ham bi, og lade deres Hielp komme til hans Svoger den meklenborgske Herre Henrik. I Kongens forehængende Segl sidder han paa sin Throne, med Omskrift: Ericus Dei Gracia Danorum Slavorumqve Rex.

Den 12te Dec. maatte nogle Adelsmænd love for Erkebisp Esgers Forhold mod Kongen istedet for Nogle der ei vilde gaae i Borgen for ham. Saa lidet troede Kongen Erkebispen, og at han dertil havde Aarsag, udviiste sig i næste Aar.

Den 20de Dec. overlod Kongen paa Nyborg Slot Stenløse Kirke i Odense Stigt, som nu var ledig ved det Sognepræsten Herre Knud Eriksen, Kannik i Lund, havde faaet et andet Beneficium istedet derfor. Kongen som havde fuld Patronatret dertil, overlod det til Odense Capitel og Bisp Peder i Odense, at den skulde bestandig henlægges til de Studerendes Underholdning i bemeldte Capitel; "pro sustentatione studentium prædicti capituli" heder det i Diplomet; Hvitfeldt (p. 387) lægger til, at de studerte i Paris og udenlands. Seglet for Diplomet er rundt af grønt Vox, hænger i brune Silke-Lisser, har, som sædvanlig, den siddende Konge paa den ene Side, og paa den anden 3 kronede Leoparder med omstrøede Hierter, og paa begge Sider de sædvanlige Omskrifter.

Udi Stralsund samlede Hertug Christopher en Del Skibe, drog dermed til Fyen, og indtog Svendborg i December Maaned førend Julen, og plyndrede den; af hvilken Aarsag vel og Kongen opholdt sig i Nyborg. Paa samme Tid faldt efter Aftale Hertugens Lehnsmand i Halland Eskild Kraak ind i Skaane, forraskede Orkeliunge Slot, indtog, sløifede og brændte det. Tvende af vore gode gamle Kroniker (Lang. IV. 284. VI. 521) henføre

denne

denne sidste Omstændighed til dette Aar, men Hvitfeldt (p. 405) til 1318. Jacob Flep, Befalingsmand i Fyen, drog med en Del Folk imod Hertugen, men blev slagen. Men saasom der imedens var den 13de Dec. sluttet en Anstand mellem Kongen og Marggreven i Mejenburg ved Herre Henrik, saa forlod Hertugen Svendborg og hele Fyen, og drog venteligen til Stralsund igien. To meklenborgske Riddere og 2 brandenborgske blev det overdraget fuldkommen at afgiøre Freden. (Hvitfeldt p. 390. Rudlof II. 228. Lang. IV. 284. VI. 521. 628.)

Eric Menved Aar 1316.

Følgende Diplom finder jeg uden Datum anført hos Hvitfeldt (p. 390) og haver aldeles ingen videre Underretning derom. Den Trætte imellem Herre Adolf af Kiel (den holstenske Kronike kalder ham af Segeberg), og Herr Henneke af Holsten imod Greven Geert deres Frende, som paa Kong Erik og Henrik af Meklenborg var compromitteret, endte de saaledes, at eftersom Herr Adolf vilde have en Anpart udi det Taarn til Traveminde, og en Skov heder Kifholt, da efterdi Greve Geert høilovlig Ihukommelse Herr Hennekes Fætter, haver havt fornævnte Taarn og Skov i mange Aar roligen, haver Herr Adolf eller Henneke ingen Ret dertil; item eftersom Herr Henneke fordrer 120 0 Mark lybsk Medgift af Herr Adolf, paa hans Hustrues Vegne, da skal han korte de 6000, de andre 6000 bliver Herr Adolf af Kiel Herr Henneke skyldig, hvorfor Kremper Marsk skal blive hannem staaende til Underpant til han faaer sine Penge. Klager Nogen af fornævnte Herrers Vasaller paa den andens, da skal den som anklages, værge sig med gode Mænd, eller lægge ud det han tiltales for; Dermed ere fornævnte Herrer venligen og vel forligte om al deres Trætte. Datum Vordingborg. Udi forskrevne Aar — heder det videre hos Hvitfeldt l. cit. — giorde Kong Erik

Eric Menved Aar 1316.

Forbund med Hertug Erik af Sverrige, om saa skeede, at Kong Haagen i Norge døde, da skulde Kong Erik hielpe Hertug Erik, som havde Kong Haagens Datter, eller deres Arving, til Norges Rige. De compromitterede begge paa Herr Henrik af Meklenborg, Herr Niels Olufssen, Hertug Valdemar af Sverrig og Herr Bernhard Molzahn; hvad Hertug Erik eller hans Søn skulde giøre Kong Erik til Fordel, var, at hvis det hendte sig, at Hertug Erik eller hans Arving fik Norge, da skulde han med al Magt af det Rige og hvert Rige medstaae Kong Erik imod hver Mand. Kong Erik gav Hertug Valdemar af Finland et andet Brev, at om hans Broder Hertug Erik og hans Børn og Afkom døde og afginge, saa at Norges Rige da skulde falde paa ham og hans Børn, som ere af Kong Eriks, Kong Haagens Broders Datter, da vil og skal han hielpe Hertug Valdemar hans Børn og sande Arvinger til Norges Rige. Han compromitterede paa Herren af Meklenborg og Herre Niels Olufssøn; Hertugen compromitterede paa sin Broder og Bisp Niels af Linkiøbing, hvad han skulde give for den Hielp. (Torfæus IV. 442. Messenii Scondia XII. 165. Lagerbring III. 113).

De idelige Krige og dermed følgende store Omkostninger nødte Kongen til at paalægge Geistlige Legfolk og Munke Skat over ganske Danmark (Lang. II. 528. IV. 283. VI. 521), saa at de maatte give 1 Mark Sølv (det er 8 Rdlr. idetmindste) af hver Plog, og, hvor der ei regnedes efter Plog, dog ligesaa meget efter Beregning. Saa stor en Skat maatte nødvendig forøge Misfornøielsen. I Anledning af Kongens Indkomster og Told skriver Hvitfeldt (p. 388): Saaledes blev Smaatolden oppebaaren i Kong Eriks Tid her i Riget: for hver Fole eller Hors 1 Skilling Sterling, item for hvert Skippund Smør, Jsen, Tællig eller

Erik Menveds Aar 1316.

anden Slags Fadt 8 Sterlinger; et Skippund Flesk 6 Sterlinger, 1000 Hvillinger 6, en Tønde skaansk Torsk 3, en Læst Aal 18, for en Øre 4, af hvert levende Nød 2, for et Degger Hude 1, for en Læst Nødder 6, for 100 Alen Vadmel Borelbum eller Leydisk 4, for en Læst Korn 18, af et levende Faar 2 Sterlinger. Hver Bonde som holder Ølsalg, skal betale Lehnsmanden 6 Sterlinger for hver Tønde.

Den 10de Februar skiænkede udi Roskilde Olav, kaldet Flæming, sin Gaard i Tvimælsthorp til St. Clare Kloster i Roskilde, i Anledning af, at hans Datter Cecilia gik derind, imod at han eller Arvinger kunde igien indløse den for 20 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt. Herlog Jacobsen og Olav Lunghæhung, tillige med ham, deres Segl for. Peder kaldet Bruun fra Fyen, tilstod ved sit Brev den 26de Februar, at have faaet overantvordet af Priorinden og Prelaterne ved St. Agnetes Kloster alt det rørlige og urørlige Gods, foruden Snesør og Wikerslef, som Fru Sophia, Hertug Erik af Langelands Enke, havde skiødet og afstaaet til bemeldte Kloster. Fru Sophia og hans eget Segl bleve forhængte. Den 27de Febr. tilstod Fru Sophia selv ved sit Brev i Skielskiør, at hun Dagen efter St. Katerinæ Fest (den 26de November 1315) havde paa Tranekiær Slot i Kongens og mange adelige og hæderlige Mænds Nærværelse skiødet med fuld Sundhed til St. Agnetes Kloster i Roskilde for sin og Mands og berømmelige Forfædres Siæles Bedste alt sit rørlige og urørlige Gods foruden Skielskiør, der laae i Siælland, og som hun havde arvet efter sine Søstre de ædle Frøkener Jutta og Agnes, og desuden alt sit Gods paa Als. Nu gientog hun denne Gave og Skiøde, og stadfæstede den paa Siellands Landsting; og herved vilde hun ei have bemeldte Klosters Ret til andet Gods i Danmark

Eric Menved Aar 1316.

efter ovenmeldte Frøkener lagt noget iveien, men gav det fuld Action imod Godserne og deres Besiddere (detentores) baade hendes Arvinger og Andre saavel nu. som efter hendes Død. Bisp Olav af Roskildes og hendes eget Segl bleve forehængte. (Mss. Barth. Tom VI. p 946).

Herr Peder, Abbed i Ringsted, og 6 andre, hvoriblant en Bille, bevidnede ved deres Brev af 24de Martii i Ringsted, at de den Dag havde paa Siellands Landsting været nærværende, da den adle Fru Christina, Datter af Herre Johan Siellandsfar den aldre, havde i Nærværelse af sin Søn Peder Thorbænson og sin Svigersøn Andreas Jønsson og med deres Minde skiødet til St. Agnetes Kloster alt sit Gods i Winninge i Swærbyræ Sogn i Hamærsherred, dog paa Vilkaar, at hun skulde, saalænge hun levede, hæve tilligemed Klosteret hver den halve Del af Indkomsten, men efter hendes Død skulde hendes Halvdel ogsaa tilfalde Klosteret til Kirkens Bygning, dog saa, at paa hendes Aarsdag skulde aarligen deraf uddeles 3 Mark til Prædikerbrødrene og 3. til Søstrene i St. Agnetes Kloster.

Den 5te Dec. bekiendtgiorte Bisp Peter af Odense, at Broder Johan, Prior i Odense, havde i hans Nærværelse paa egne og Capitlets Vegne protesteret mod Bispen angaaende deres Ret til Frawith Kirke.

Ridder Hamund, Søn af Hamund, kaldet Lille, og hans Hustru Ingeborg, laante af Sorø Kloster 100 Mark purt Sølv efter den store (Cølns) Vægt, og pantsatte det derfor alt deres Gods i Alstede, nemlig den vestre Gaard med vedliggende Vandmølle, tilligemed Indkomsterne, og lode det skiøde dem den 30te November ved deres Foged Johannes Estræthsøn (saa seent vedvarede endda den Skik i Danmark at kalde sig efter Moderen).

Mun-

Munkene kalde denne Hamund en ypperlig og ædelmodig Mand. (Lang. IV. 479. 489. 520.)

Eric Menved Aar 1316.

Udi Dominicanernes Capitel i Montpellier blev fastsat, at istedetfor at de Landskaber Spanien, Ungarn, Polen, Dacien, Grækenland, Bøhmen havde hidtil kun maattet sende 1 Student til et Universitet (generale Studium) undtagen til det i Paris, saa maatte de herefter sende tvende. (Martene Thesaurus nov. Anecdot. Tom. IV. col. 1961.)

Vor Frue Kirke i Kiøbenhavn, som forrige Aar brændte 4de Gang af, (Pontoppidans Annal. II. p. 114) blev i dette Aar igien opbygget, hvilket har, efter Pontoppidan (I. 436), staaet i Inscriptionen over Kirkens nordre Dør.

Erkebisp Esger anordnede, at fraværende Kanniker skulde hver have deres Fuldmægtig i Capitlet. (Pontoppidans Annal. II. p. 117.)

Den 13de October døde den brave Mand (vir magnæ discretionis) Johan Franz, Kongens Møntmester i Roskilde, og gav til Kannikerne i Lund sin Gaard i Akæthorp i Fyalsghæ Sogn, for sin og kiære Frue Christines Siæle; han skiødte den mundtligen; og ligeledes en Gaard i Lund i St. Nicolai Sogn, og desuden tvende andre Gaarde til Kirkens Bygning og 2 Gaarde til Erkesædet, 2 Gaarde til at udvide Præsteboligen i St. Nicolai Sogn, hvilket alsammen vidtløftigen berettes i den lundske Gavebog. (Lang. III. 459. 560. IV. 58.)

Den 27de Martii døde Johan Reynisen Thaat, Tat eller Tot, som gav 1 Skilling Jordskyld udi Nybøl til St. Peders Kloster i Nestved. (Lang. IV. 293. 303. 405.)

Efter Albert af Stades Fortsætter (p. 73) skal den holstenske Grev Gerhard af Pløne først i dette Aar have solgt sin Andel af

Lan-

Eric Menved Aar 1316.

det for en maadelig Sum Penge til sin Broder Grev Johan; da nu Kiobebrevet er af 1314, og da anført, saa maa Fuldbyrdelsen deraf have trukket sig ud til dette Aar. Derpaa begav han sig med sin Hustru Anastasia til Lybek, for at leve der i Sikkerhed; men Corner vil (p. 996), at han først begav sig did af Skrak, da han saae hvad der var hendet Grev Adolf, og at Kong Erik, som var Johans Halvbroder, udvirkede ved Sendebud hos ham bemeldte Afstaaelse. I Lybek levede han kun kort Tid, og døde der førend 1320, efterladende sig en Søn ved Navn Gerhard. Grev Gerhard af Rendsborg og hans Fætter Johan behandlede imedens Johan II, endskiønt han endda levede, ligesom han var død, tilegnede sig hans Søns Adolfs Land, og finge derover Forlehning af den sachsiske Hertug Rudolph, den sidste i dette Aar, og den første i næste; hvorved den første beholdt Segeberg og den anden en Del af Wagrien. (Christiani Gesch. von Schlesw. und Holst. III. p. 298-306.)

Junker Johan af Holsten og Stormarn tilstod ved sit aabne Brev paa Kyler Hus den 7de Februar (Løverdagen før Søndagen Alleluja, det er Septuagesima eller Circumdederunt), at han med sin Fætter Gerhard (Gherde) havde indgaaet en Deling om Kyler Herskab; da Grev Adolf deri omtales som død, saa sees deraf, at han blev dræbt 1315. I den ene Del skulde Segeberg være med mange tilliggende Sogne og Byer, som Grev Johan og hans Søn Adolf havde eiet; i den anden Del skulde Kyl være med mange tilliggende Sogne. Blant mange Adelsmænd har og Morderen Hartwich von Reventlov underskrevet. Da dette vigtige plattydske Document, som giemmes i vor Konges Geheimearchiv, ei forhen er trykt, saa har jeg ladet det trykke bagved

iblant

iblant Bevisserne. — Man maa tilstaae, at det da gik meget voldsomt og urretfærdigt til i Holsteen.

Erik Menved Aar 1316.

Den 5te August gav Greve Johan (II) i Holsteen ved sit Brev i Lybek Nonneklostet den övre og nedre Met i Bistekesse By den större, for sin egen Siel og for sine Sönners Christophers og Adolfs.

I et Diplom, udstædet af Lyneborger Raad den 17de Martii, som forvares i det kongelige danske Geheimearchiv, forekommer i Raadet en Jacob Nybur og en Thiderik Tove.

I Nenocht udstædtes af Dommerne, Raadmændene og Menigheden i Landet Wursten eller Wörsaten, en Forening om Venskab og fælleds Hielp imellem dem og Raadet og Menigheden i Hamborg, at de skulde i deres Land staae de störste bi, og af alle Kræfter tilligemed dem forsvare Taarnet Nyenoche, som Hamborgerne havde med megen Möie og Bekostning opført og bevogtede til Wursaternes og alle Kiöbmænds Bedste. (Lambecii Res Hamb. II. p. 81.)

Herre Nicolaus af Werle döde den 20de Sept. i Montpellier, hvorhen han for sin Sundheds Skyld var anden Gang reist, og efterlod af sin Gemalinde Rixa, den danske Kong Eriks Datter, Sönnen Johan, gemeenligen kaldet Henneke, og Datteren Sophia, som havde været forlovet med den svenske Hertug Erik. Den unge Henneke giorde sin Farbroder Johan Landets Besiddelse stridig, dog bleve de endelig forligte den 2den Dec. i Güstrow, saa at Landet blev deelt i tvende lige Lodder. (Beehr Res mecklenburg. lib. III. p. 401. Franks Meklenburg lib. VI. p. 16.)

Erkebisp Jens Grand reiste til det pavelige Hof i Avignon, for at faae Medhold mod sine Fiender. (Lang. VI. 276. Wolters p. Meibomiani p. 64.)

Eric Menved Aar 1316.

Den 16de Februar tilskrev den engelske Kong Edvard fra Lincoln alle sine "Balliver" og tro Mænd, at han havde givet den tronhiemske Erkebisp Eilaf Frihed til at sende nogle af sine Mænd og Tienere med Kiøbmandsvare fra sig til Engelland, for der at opholde sig, og forhandle dem, hvorover Kongen befaler disse sine Embedsmænd at beskytte dem og behandle dem vel, imod at de iagttoge Handelslovene, og ei førte Noget til Skoterne, som vare Rebellere mod Kongen, og skulde denne Leide vare et Aar. Den 20de Februar tilskrev den samme Konge fra Lincoln den norske Kong Hakon, om et Skib fra Berwik, som havde ladet i Flandern over for 527 Pund Sterlings Værdi, men var bleven ved Modvind dreven ind i en Havn i Wigen, hvor den norske Konges Embedsmænd havde anholdt det med Varer og Alt, som de sagde, til hans Tieneste, hvorfor han beder ham at skye Borgeren af Berwik, som bragte dette Brev med sig, Skibet tilbage. Fra Windsor den 12te April giorde han ved sit aabne Brev bekiendt, at Folk fra Norge havde beskadiget hans Kiøbmænd, og Folk fra Engelland igien de Norske, hvorover han, da han ønsker Venskab imellem Rigerne, giver Fuldmagt til 3 navngivne Kiøbmænd, at handle med dem af den norske Konge dertil Beskikkede, og gav han disse 3 Mænd derpaa den 17de April i Westmünster et Leidebrev paa eet Aar. Og herom tilskrev han fra Wyndsor den 12te April den norske Konge, og siger, at han, efter hans Begiering, for at handle om Fred, sender disse 3 Mænd, endskiønt den norske Konge vel burde have sendt nogle til sig. (Rymeri Acta, editio 3tia. Tom. II. pars 1. pag. 93. 94.)

Den 10de Julii tilskrev Broder B. af Prædikerordenen i Brugis Kong Hakon om, at de havde opreist St. Olufs Billede og Altar i en Kirke der, baade af Ærbødighed for denne Helgen,

saa

saa og for det norske Riges og Konges Ære, og at de vilde holde Messe ved det; beder derfor, at Kongen vilde melde dem denne Helgens Fødsels- (det er Daabs-) dag, og berette dem hans Fortienester og Livs Legender, samt sende nogle af hans Reliqvier, altsammen ved Johannes, som frembragte dette Brev. Dette Brev, som er meget bedærvet, giemmes i det kiøbenhavnske Universitets-Bibliothek. Erik Menved Aar 1316.

Den 6te Julii fra Bergen tilskrev Kongen den engelske Kong Edvard, at han der havde faaet hans Brev om Klagen af Johan Bedeford, Borger i Kingiston, at Kongens Foged og Ridder "Svaro Aslaa" havde anholdt hans Skib og Gods i Havnen "Selay", men han havde ofte klaget for Hakon over, at bemeldte Johan og Medborgere af Kingiston samt Borgerne af Lynn havde for 3 Aar siden anholdt hans Skib "Rauku" og Gods af 300 Pund Sterlings Værdie, og endda anholdt dem, endskient han ofte havde klaget derover, endog for Herrerne af Kongensbænk, og derfor havde Kongen tilladet ham at lægge Beslag paa bemeldte Johannis Skib. Den 30te October svarede Edvard fra Novum Burgum (maaske Newcastle), at da han ei havde sit Raad hos sig, saa havde han sendt Kongens Brev til sit Raad i London, og beder, at han ei vilde fortryde paa, at han nu ei kunde besvare det. (Rymeri Acta publ. l. cit. pag. 100. 102.)

Den 25de Julii udi Bergen tilskrev Kongen sine Fehirder, Laugmænd og Raadmænd i Bergen, at der ofte var bleven klaget for ham, at hans Undersaatter maatte ei føre andet ud af Tydskland end Øl, Markedsvare, Speterier og andet Sligt, som var Riget unyttigt, hvorimod de tydske Kiøbmænd udførte fra Riget Fisk, Smør, og andre Fedevare; hvorfor han i forrige Aar havde forbudet, og i dette end videre forbød, at Ingen maatte føre

Eric Menved Aar 1316.

Saadant ud af Riget, uden han indbragde Malt, Mel eller andre tunge Vare. Af Værdien af følgende Ting: "Gaurum" (som Caviar eller Rav og Rekling?), Stykker, baade de yderste og mellemste, af store Flynder (passeres), alle Slags Kiød, især af fede Hvalfisk, saa og alle Madvare, og af hvert Deger (Decas) Bukkeskind, som førtes ud af Landet, skulde fremmede Kiøbmænd betale 1 veiet Ørtug af hver Mark; af hver Mark, hvorfor Nødder og Væselskind solgtes, 5 veiede Skilling; af hvert Deger (Decas) af "saccinæ" (Kohuder?) og Maarskind 2 Ørtug; af hvert Deger Faareskind og af hver Tønde (dolium) Tiære 5 Skilling; men en halv Ørtug af Marken af følgende Ting: et Deger Bukkeskind og andre Dyrs Skind, saasom Sælhunde, Biørne, Ulve, Oddere, Bævere, Losser, Grævinge, og alle Slags Smaadyr (animalculorum), af grovt Klæde, Svovel, Harpix, og Desmer. Af alt dette skulde Told kræves af alle Fremmede, af hvad Nation de vare; Hver den som stial Vare ud, uden at have fortoldet dem, skulde bøde til Kongens Kammer 8 Ørtug og 13 Mark; solgte Nogen i Havnene Vare af sit Skib, uden at fortolde dem, da skulde Skib og Vare overgives til Kammeret, undtagen paa den Tid Sildefangsten var, da det tillodes Alle og Enhver at kiøbe og sælge alle Slags Vare; Kiøbmændene maatte ei heller ligge Vinteren over i Bergen og andensteds som stred imod de borgerlige Love og Skikke der gialdt i Kongens Faders Tid, thi ellers skulde Kiøbmændenes Gods confisqveres og Eiernes Hus. (Willebrands Hansische Chronick III. p. 20. Torfæus IV. 443. Paus norske Forordninger III. 208-10.)

Den 9de August tilskrev Kong Hakon fra Bergen den engelske Konge Edvard, at han havde der den 18de Julii modtaget hans Brev med Klage over, at et Skib fra Berwik var bleven

anholdt

anholdt i Vigen, fordi det havde forhen begaaet Mord i Havnen Widahel (maaske Konghel) paa Høvedsmanden (Præfes) i Landskabet, en af Kongens Hirdmænd, da Kiøbmændene havde budet ham tilbords paa Skibet med 10 adelige Junkere (domicelli) og da til anden Ret kastet dem kogende Vand og gloende Aske i Ansigtet og siden myrdet dem med Knive, Sværde og Hammere, hvorover de Afdødes Brødre og Slægt samt Arvinger og Hustruer havde klaget, og da man endda fandt Skibet i Kongens Land, saa havde han tilladt, at det maatte anholdes. (Rymeri Acta l. cit. p. 98.)

Eric Menved Aar 1316.

Fra Opslo den 26de August udgav Kongen en Forordning om at anholde Misgierningsmænd i Bøgderne. Den er trykt hos Paus Tom. III. p. 199-200. (Torfæus IV. 442.)

Den 3die October giorde Kongens Raad med Fehirden (Rente- eller Skatmesteren) og med alle Bergens Bymænds Samtykke den Anordning, at de Herrer Einer Ambesøn og Endrid Simonsøn, Fehirder, og 8 Borgere i Bergen maatte alene kiøbe alle udenlandske Mænds Vare, og ingen anden Bymand enten ude eller inde, medmindre det syntes Bymændene nødvendigt, at flere dertil sættes; først maatte kiøbes til Kongen, siden til Bispen, Abbeder og Klostermænd, og derefter til alle Byemænd, saa at hver Huseier skulde have sin Part, naar han strax betalte, og skulde Fremmede have Lov at sælge i 8 Dage, fra den Tid de havde faaet Lov dertil, i Bryggeboderne mellem Kongens Æblegaard og Øresten, nemlig Malt, Mel, Rug, Hvede, Korn (herved forstaaes Byg), Hvedemel, Flesk, Erter, Bønner, Sild, og alle andre tunge Vare; og maatte Intet føres ind i Gaarderne, førend alle Bryggerne vare fyldte, undtagen Vin, Øl, Miød, Honning, Lys, Smør, Skind, og alle saadanne Vare. Al Slags Klæde, Vox, Kram, Speceriet, Knive, Nøgelser maatte kun sælges i Strædeboderne,

Eric Menved Aar 1316.

boderne, ligesom Alt hvad der maaltes med Alen; hvo der anderledes opskibede, skulde bøde 1 Mark og Huseieren ½ Mark, og maatte de udenlandske Kiøbmænd have afsolgt i en halv Maaned efter Opskibningen, og ei i smære Stykker end hundrede ad Gangen af løst (leyst) Klæde og Lærred, Skarlagen og gemiskt Klæde, og alt andet Klæde i hele Stykker, Vin og Honning i hele Fade, Øl, Malt, Byg, Korn i Læster, Hvedemel i Sække og Skippund, Vox og Flesk i hele Skippund, og saa fremdeles. Anordningen er vigtig, og min Afskrift er i Grunden det samme, som det der staaer hos Paus Tom. III, p. 203-5.

Den 22de November i Bergen giorde Kong Eriks efterladte Enkedronning Isabelle sit Testamente, at hun efter det Løfte hendes sal. Herre havde giort til Christkirken i Bergen, Gud, Jomfru Marie, den hellige Sunnive og alle Guds Helgene til Ære havde til Bønnehold for sig givet til bemeldte Kirke, og overantvordet til Bisp Aufind 20 norske Brændt (Sølv, det er fint) i lovlige engelske Penge, imod at der hvert Aar anvendtes et halv Pund Vox, og 11½ Skilling engelsk (Mynt) til Offer, og 5 hellige Tide paa hendes Aarsdag med Messe og Sang og alle Klokkers Ringning i Byen Aften og Morgen, som efter andre Høfdinger; til desmere Sikkerhed satte Bispen og hans Kapitel deres Segl for dette Chirographum, saa og hendes eget Segl. Bispen lod og deraf giøre en ligelydende Gienpart med samme Segl.

Den 8de December bød Pave Johannes XXII ved sin Bulla fra Avignon til Erkebispen i Nidaros og alle Geistlige under ham, at Indkomsterne af alle de geistlige Beneficier i Trondhiems Erkestigt, som nu vare ledige eller herefter bleve det, i 3 Aar skulde for stor Nødvendigheds Skyld henlægges til det apostoliske Kammer ved visse dertil beskikkede Indsendere. Under samme Dag be-

fol

fok han ved en anden Bulle til Erkebispen hans Lydbisper og 2 Kanniker i Nidaros, de Mestere Halvard og Thorkil, at de skulde beskikke Indsendere og Underindsendere, der skulde samle disse Penge, som ei maatte anvendes til noget andet Brug, men troligen indleveres til det apostoliske Kammer.

Eric Menved Aar 1316.

Udi Bergen den 26de Julii udgav Kongen en Anordning om, at, da hans Laugmænd ei vilde dømme i geistlige Sager, som burde dømmes efter geistlig Ret, under Paaskud, at ingen Kirkelov fandtes i Kong Magni Lovbog, saa bød han, at de skulde dømme efter den gamle Kirkeret; og ei efter den, som var givet af Kong Magnus og Erkebisp Jon, thi denne gamle Ret skulde endda staae ved Magt, dog saa at alle der fastsatte Bøder skulde være en tredie Part mindre; men fandtes der Noget, som de ei mente kunde bestaae, da skulde de derom underrette Kongen skriftligen efter Overlæg med Bisper, Klerker og Hofmænd, som vidste hvad der var nyttigt og Riget gavnligt. (Mst. Bartholin Tom. H. p. 632.)

Herting Eriks Gemalinde Ingeborg bragte Prinds Magnus til Verden, som Flateyarannalerne tillægge det Navn Månesskjold eller Minniskjold, som en af hans Forfædre, Folkungerne, har baaret, men i Historien er han bekiendt under Navn af Magnus Smek, og blev han Konge baade i Norge og Sverrig. Over hans Fødsel blev stor Glæde ved det norske Hof, og paa een Dag sloges 25 til Riddere, hvoriblant 2 Islændere, Gudmund og Erik. (Torfæus IV. 442. Lagerbring III. 115. Messenii Scondia XII. 165.)

Rufferne giorde Indfald paa Helgeland, røvede vidt og bredt, og dræbte mange Folk. (Torfæus l. cit.)

Eric Menved Aar 1316.

Den 26de Mai igientog Kongen i Oslo den givne Anordning om Landsflygtige for Drab og andre Misgierninger, og som dog bleve ved at opholde sig i Landet. (Paus III. 199.)

Bisp Lodin af Færø led Skibbrud, og blev borte med Skibet, og bleve der paa een Nat 150 Skibe med Folk og Gods. (Lang. III. 130. Torfæi Færoens. ad calcem p. 3.)

Til Nonneklosteret i Oslo gav Kongen et Sølvkors med Stene og Helligdomme, som skulde bæres alle Gangdage (i Christi Himmelfarts Uge) og ved Kongens og andre Høvdingers Ankomst. (Danske Magazin III. 5.)

Hertug Valdemars Kone bragde ogsaa en Prinds, ved Navn Erik, til Verden. (Lagerbring III. 115.)

Den bekiendte Laurentius blev i Fastens Begyndelse Munk paa Thingøyre i Island, tilligemed hans Søn Arno.

Den 21de December udgaves fra Bispegaarden i Bergen et Brev om et Jordskifte imellem Munkelif Kloster og en vis Peter Petersson.

Den 16de Februar gav Provsten og Kapitlet i Upsal Paven (endskiønt Stolen da stod ledig) tilkiende, at de havde beskikket deres Kannik Nicolaus Sigvasti Søn til deres Fuldmægtig og særdeles Sendebud, for at udbede Pallium til Olav, udvalgt Erkebisp til Upsal, og stadfæstet og indviet ved Erkebisp Esger i Lund, Sverrigs Primas.

Den 30te Martii udi Stokholm lovede Hertug Valdemar, at han, efter Raad af Bisp Carl i Linkøping og Kannikerne der, havde antaget til Opmænd Bisp Bryniolf af Skara, Carl af Linkøping og Israel af Aros, samt B. Provst i Skara, og Rhedar, Kannik i Aros, i Henseende til de ny Skatter, som han og hans havde efter hans Befaling paalagt Upsal Kirke, og skulde

han

han rette sig efter deres Afsigt, under Straf af 100 Mark purt Sølv. Eric Menved Aar 1316.

Udi Düneminde den 25de Julii bekiendtgiorde den tydske Ordensmester Gerhard, at han, efter den svenske Konges Begiering, stadfæstede Forliget, som var sluttet imellem Riga Raad og Borgere, og Rudolf Wackerbart, i Henseende til den sidstes Broder og Morbroder, som vare blevne ihielslagne i Riga.

Udi "Yninge" den 1ste October befol Kong Birger, at alle Fruentimmer i Carelen og paa hans Slot Viborg, hvad enten de vare Gifte, Enker, eller Jomfruer, skulde nyde samme Fred som alle andre i Sverrige.

Den 8de December befol Paven ved Bulla fra Avignon til Erkebispen i Upsal og al hans Geistlighed 3 Aars Afgift af de ledige geistlige Beneficier til det apostolske Kammer. (Magni a Celse Bullarium p. 105.)

Den 26de October tilskrev Paven fra Avignon den udvalgte Olav i Upsal, at modtage Pallium i Aros af den lundske Erkebisp Esger, og samme Dag befol han denne at meddele det. For Efterretning om begge Breve har jeg min Ven Fredenheim at takke.

Helsingerne giorde Opstand imod Kong Birger, i Anledning af nogle Skatter. Smaalæningerne ginge endog saavidt, at de opkastede en vis Buggo til Konge imod ham. (Lagerbring III. 92. Ericus Olai IV. 203. Messenii Scondia XII. 165.)

Richard af Mandeville og Brødre kom den 20de Mai tidlig fra Irland til Øen Man, med mange Skibe og Fribyttere; de giorde Landgang og fordrede af Menigheden Proviant Qvæg og Penge; men da de finge Afslag, droge de imod dem, og i første Dræbning ihielslog 40 Mennesker og paa Flugten mange flere,

for-

Eric Menved Aar 1316. forunden de som bleve saarede, hvorpaa de plyndrede Abbediet Russin og rendte didhen tilbage, hvorfra de vare komne. (Lang. III. 238. Johnston Antiqvitates Celto-Normann. p. 42-43.)

Skoterne lode sig ei nøie med at falde ind i Engeland, men Robert Brus gik endog over til Irland, som han dog ei kunde undertvinge, men vendte tilbage med meget Bytte, og efterat have tilføiet Landet meget ondt. (Fordun Scotichronicon p. 1008.)

Aar 1317. Den 6te Januarii gav Kong Erik udi Nyborg den meklenborgske Herre Henriks Frue et Brev, at om hun overlevede sin Herre, saa skulde Læhnsmanden som nu var eller kom paa Glambek paa Femern, give hende aarligen saalænge hun levede, 300 Mark af Femern, som nu var hendes Herre forskreven. Han tillod og Herre Henrik at pantsætte Gods i Meklenborg; blant Andre fik Sigfrid af Pløn Landet Gnoyen i Pant for en Del Penge. Kongen selv udbetalte store Penge til Greven af Zwerin og mange Andre, samt Riddere af Herremænd, fordi de havde tient ham i Krigen mod Marggreven. (Hvitfeldt p. 392)

Dagen før Helligtrekongers Dag forlehnede Kongen Henrik af Meklenborg med Rostok og hvad han havde i Slavien ved Brev, som staaer paa Latin i Franks Meklenburg VItes Buch p. 12-13, og saaledes hos Hvitfeldt p. 393.

Erik af Guds Naade ꝛc. Det skal Alle vitterligt være, at for den tro Tieneste Skyld, som Herr Henrik af Meklenborg og Stargaard haver bevist os og vort Rige, da have vi forlehnt hannem og hans sande Arving det Herskab til Rostok, og hvad vi have udi Landet Slauen, med Slotte, Fæste, Fogdier, og al Tilliggelse, undtagen det Slot til Wernemünde, Danskborrig, og disses Tilliggelse, som vi før have forundt Herr Niels Olufssøn

vol

vor Marsk, efter vort udgivne Pantebrevs Lydelse, og det for den Skade Skyld, som forbemeldte vor kiære Svoger haver lidt for vor Skyld, hvorom han videre kan giøre en enkelte Beskeed, at have, nyde, bruge og beholde for sig og sine Arvinger, af os og vore Arvinger, indtil han kan aldeles blive tilfredsstillet og fornøiet. Grev Otto af Hoya haver med beseglet, Guido Degn til Lund hans Cantzler, Niels Olufsson Marsk, Morten Due, Dommer i Jylland, Jacob Flep, Dommer i Fyen, Lodvig Albretsson hans Kammermester. Datum Nyborg Aar 1317 in crastino Epiphaniæ Domini.

Eric Menved Aar 1317.

St. Silvesters Dag i Februar skete, efter Hvitfeldt (p. 399), en Forhandling imellem Kong Erik og Hertug Erik af Slesvig, hans Slægt, til Nyborg. Kongen skulde forsvare og troligen staae ham bi, og hans Bedste forhandle, som en god Herre bør at giøre sin Vasal; han skulde igien tiene og bistaae ham som en Tiener sin Lehnsherre. Alle de Vasaller vi paa denne Tid have udi Fyrstendømmet, skal vi beholde og ikke drage os flere til; Hertugen skal heller ingen fremdeles af vore Tienere tage til sig. — — — Hvad Skade som Fyrsten eller hans have giort vore Bisper og Undersaatter af Adel, skal han aldeles stille dem tilfreds for; det samme skal vore Bisper og Vasaller igien giøre hans Vasaller. Hvad Fanger han haver af Vores, skal han løslade, vi hans igien. Ved denne Forhandling skal være en evig Fred mellem os og Hertugen. (Christiani Schlesw. Holst. Gesch. II. 388.)

Man seer heraf, at der forrige Aar har været virkelig Krig mellem Kongen og Hertug Erik, og at de have tilføiet sig indbyrdes adskillig Skade.

Kong Erik pantsatte (ifølge Hvitfeldt p. 400) Grev Gert af Rendsborg og Herre Henneke af Holsten ganske Fyen for 2000

Eric Menved Aar 1317.

Væbnere, de udi den marggrevilske Krig vare komnen. [illegible] til Hielp ydd, at beholde udi 3 Aar. Siden skulde han regne med dem, og da skulde de have i Pant 10 Mark Rente for hver hundrede Mark Skyld; dog naar de fik deres Betaling, skulde de afstaae Landet, og det de havde nydt og brugt Landet, skal dem afregnes i Betalingen.

Det viser, med meget andet, at den Svækkelse Danmark led ved Pantsættelser, som alene tillægges Eriks Broder og Eftermand Christopher, havde Erik allerede en god Del i, og det alene fordi han vilde spille samme Rolle som Valdemar II, uden at betragte Tidernes Forskiel, og hvor meget slettere Danmarks Tilstand nu var mod i Valdemars Tid, saa at Erik for at faae en forfængelig Høihed udenlands, og for at faae mægtige og anselige Vasaller der, tærede Rigets indvortes Kræfter op.

Den 10de Februar gav Kong Erik Skaaningerne adskillige hos Hvitfeldt p. 393.94 anførte Naader og Friheder. Adelen skulde have den Magt over deres Tienere, som de havde havt af Arilds Tid. Kongens Bønder skulde være fri for Ægt, medmindre de faae Kongens Breve derom. Kongen skulde ikke lade hugge udi Andres Enemærke Skove.

Kongen drog til Meklenborg og i Warnemünde den 13de May udstædte til Raader i Rostok et Gieldsbrev paa 4000 Mark slaviske Penge, der skulde betales i Rostok tilkommende Mortensdag, og for hvilke havde lovet tilligemed ham selv de Herrer Niels Olufssen hans Drost, Herman Albrichtsun (af Gleichen) hans Marsk, Martin Duæ, Peter Muly af Begd, Ingvar Hiort, Laurids Jonæsun, Albert Albertsøn, Jacob Flep, Riddere, og Ludvig Albritsun (af Gleichen, Hermans Broder) Væbner, paa Vilkaar, at alle Forloverne tilligemed Kongen

hen selv skulde, om Betalingen ei skete bestemte Dag, gaae ind i Søborg eller Vordingborg, undtagen Drosten, som skulde gaae ind i Warneminde eller paa Øen, og ei ud førend de vare betalte.

Eric Menved Aar 1317.

Ligeledes i Warneminde den 21de May udstædte Kongen sit Gieldsbevis til den berømmelige Fyrste Otto af Brunsvig og Lüneborg og Arvinger paa 2000 Mark puret Sølv efter Colns Vægt for de Tienester han havde giort ham og altid skulde giøre, ligesom Kongen vidtløftigen havde udført det i et andet sit aabne Brev, og ligeledes for 500 Mark samme Sølv og Vægt i Henseende til hans beviste Tienester og udgivne Sold for Kongen, saa og den Skade han havde lidt i hans Tieniste, hvilket skulde betales til næstkommende Mortensdag; men dersom det ei skete, da skulde han og Forlovere indgaae, han i Vordingborg eller Siøborg, Fyrst Wizlav af Rygen i Bard, Henrik af Meklenborg i Sternborg eller Brandenborg, Grev Gerhard af Reyndesbork i Reyndesborch, Johan Junker af Holsteen, Kongens Broder, i Plon, Nicolaus Olufsen hans Drost i Kongens Slot Warneminde eller Stilre, Herman Albertsen hans Marsk, Peter Nicklesen, Martin Due, Johan Petersen, Ingvar Hiort, Albert Albertson, Henrik Johansen, Folkmar Arnoldsøn og Ludwig Albertson paa samme Sted som Kongens Krigere skulde og af al Magt stræbe efter, at de ædle Herrer Nicolaus af Zwerin og Otto af Hoya, Grever, skulde og blive hans Forlovere, og den første gaae ind i Wittenborgh og den sidste i Hoya.

Udi Warneminde den 28de May gav Kongen en fuldkommen Sone til sin Broder Herre Christopher og alle Danske, som havde opholdt sig i hans Faders Cavunculus, i hvilken Mening dette Ord iblant tages i Middelalderen, og som han gierne kunde kalde

Eric Menved Aar 1317.

Valdemar, da han var en Sønnersøn af Sophia Valdemar den adens Datter, der var Eriks Farmoders Søster). Marggrev Valdemars Land, og havde taget Del i Krigen mod ham, og lovede han derfor ingen Mistanke at have til dem. (Hvitfeldt p. 394. 95).

Udi Horsnæs (Horsens) den 25de August tog Kongen Indvaanerne af Eplætoft under sin Beskyttelse, og gav dem hver Onsdag i Ugen til Torvedag (dies forensis) og sin Fred for dem selv, saa og for alle dem som solgte og kiøbte der, saa og den samme Lov og Vedtægt, som Borgerne af Viborg og Arus havde. Herre Nicolaus, Kongens Drost, var hertil Vidne.

Den Tid Kongen var i Jylland, skete det vel og, som Hvitfeldt har S. 396, at Herre Johannes af Werle, Nicolai Søn, forpligtede sig til Kongen.

I Roskilde den 11te September gav Kongen ved sit Brev tilkiende, at paa hans Retterting (in nostro placito justitiario) var dømt, at Godset i Kamsthorp, som hans forrige Møntmester Johan Frantz i Roskilde havde eiet, og som vitkaarligen var bleven af Arvingerne skiødet til nærværende Overbringer af dette Brev Hr. Ebbo, Præst i St. Lucii Kirke i Roskilde ved det Alter, som til Siælemessers Holdelse var bleven oprettet for Herre Josep Magnussen, og de ei i rette Tid havde indløset det, hvorover det skulde tilhøre bemeldte Ebbo. Vidner herved vare de Herrer Ingvar Hiort og Clemens Herlæghsun. Samme Dag og Sted bekiendtgiorde Kongen, at Raadet og Borgerne i Lund havde i hans Nærværelse antaget at lade oprette et Alter i Lunde Kirke og et i Roskilde, samt at give en Del andre Almisser, fordi den ædle Mand Kongens kiære Ridder Herre Joseph Magnussen var bleven elendeligen myrdet i Lunde By. Kongens Myntmester

Jo-

Erik Menveds Aar 1317.

Johan Frantz havde paataget sig at opføre det i Roskilde Kirke, og at skaffe Messebog og andre Prydelser dertil, og af sit Eget at give did i aarlig Indkomst 60 Mark siellandske Penge og det i god Jord, og bemeldte Frantz havde siden i Roskilde Kirke i Kongens og Bisp Olavs Overværelse skiødet til Alteret 6 Øre Jordskyld i Snalstorp, 7 Øre og 1 Skilling i Skiæpinghæ, 7 Øre i twende Gaarde i Hvæssinggæ, og 3 Øre med en Gaard og Grund i Walensbek, og som det ei slog til, saa havde han lovet at fylde det øvrige inden en vis Tid, men som han imedens døde, saa havde hans Arvinger derfor pansat paa Sæmæherredsthing til Hr. Ebbo, Præst (Rector) ved bemeldte Alter, deres Gods i Ramsthorp, navnlig 10 Øre i Jordskyld med Huse en Veirmølle og alt rørligt Gods, med Forord, at om de ei løste det ind forinden St. Olavs Dag 1317, saa skulde det tilfalde Herre Ebbo og Eftermænd, og da det ei var skeet, saa blev det tildømt Ebbo paa Kongens Retterthing. (Mst. Bartholin. Tom. V. p. 35. Lang. IV. p. 32).

Samme Dag og Sted giorde Kongen ved sit aabne Brev bekiendt, at Herre Augho Saxæsun havde personligen i hans Overværelse afstaaet den saa kaldte Birkedam (ɔ: Fiskeriet i Dammen i Birke) til Nonnerne i St. Claræ Kloster i Roskilde, som bragde dette Brev med sig, hvorover Kongen tildømte dem stadig Besiddelse deraf. Den roskildske Bisp Olav udstædte en Vidisse heraf 1318 den 11te November.

Udi Templin (i Uckermark) bekiendtgiorte Kongen ved sit Brev den 25de November, at han og hans Svoger (gener) Herre Henrik af Meklenborg havde forligt sig med den ypperlige Fyrste hans kiære Fætter (avunculus, Ohm) Marggrev Valdemar af Brandenborg. Dette Forlig eller denne Sone staaer i en dansk

Over-

Erik Menved. Aar 1317.

Oversættelse hos Hvitfeldt S. 396-99, men den latinske Original i Pötkers Mecklenburg. Saml. 3tes St. p. 13. seqv. Endskiønt Brevet er udstædt i Kongens Navn, saa har han rimeligen dog ei selv været tilstede i Templin, som det Efterfølgende hos Hvitfeldt p. 399 beviser, hvor det heder, at til Vordingborg St. Luciæ virginis Dag (ɔ: den 13de Dec.) bleve Kong Erik og Marggrev Valdemar af Brandenborg forligte saaledes, at al Misforstand som havde været dennem og deres Anhang imellem, skulde være afskaffet, Fred og Venskab igien indskikket; Hertug Wizlav skal igien bekomme Rygen og Stralsund og de Slotte og Fæste Marggreven hannem havde frataget; Marggreven skulde herefter ikke befatte sig med nogen den Del, som Kongen eller Wizlav tilhørte, men hannem derudi heller venligen befordre; de Forjagede af Danmark, som ere komne til Marggreven i denne Krig imod Kongen af Danmark, skulle igien komme til deres Gods; at Hertug Christopher haver tient Marggreven i denne Krig, skal være en tilgiven-Handel af Kongens Naade. Kongen og alle hans Anhængere skulle nyde deres Grændser og Landemærker, som de kunde bevise de have været af Arilds Tid; iligemaade skal vi og vore Anhængere nyde vore Grændser som de have været af Arilds Tid. (Rudloffs Meklenb. Gesch. II. p. 228-32.)

Bisp Peder af Odense tilskrev den 9de Januar Prioren og Capitlet der, og stadfæstede Kong Eriks Gave af Stenløse Kirke til dem, saavel i det aandelige som verdslige (Lang. VII. 227), saa og at ind- og afsætte Vicarius ved Kirken, og maatte Indkomsterne deraf ei bruges til andet end Bøger og de studerende Munkes Nytte, og indsatte Bispen Prioren med sin Ring. I Bispens aflange grønne Segl, som hænger i brune og grønne Silkesnörer, sees han staaende og velsignende, og paa den anden Side

Kong

Kong Knud staaende i kongelig Prydelse og udi en anselig Ciborio (Ciborium var et Slags halv Hvælving med 4 Piller, hvori gemenligen Hostierne forvares). Bispen ligger paa Knæ for ham med opløftede Hænder. Omskriften er: Rex Canute dei qværo memento mei. Samme Bisp skal og have givet Prioren for Knuds Kloster samt Franciscaner og Dominicaner, som der forrettede Gudstienesten, Magt til at give Syndsforladelse og 40 Dages Afslad.

Erik Menved Aar 1317.

Den 9de Februar bevidnede Peder, Abbed i Ringsted, Clemens Herlughson, Magnus Siundeson, Benedict kaldet Bille, Nicolaus Jonæsson, at paa Siellands Landsting havde den ædle og hæderlige Mand Nicolaus kaldet Hiort tilgeskiftet det Gods som her opregnes og han havde arvet paa sin Hustrues Vegne, med den durchlauchtige (Serenissima) Frue Elisabeth, forhen Hertuginde af Halland og Enke efter Herre Erik, Hertug der, og gav hun ham til Vederlag 600 Mark siellandske Penge, foruden nogle Gaarde som opregnes.

Den 31te Martii bevidnede Bisp Johan af Ribe Capitlet Raadet og Borgerne der, at Borgeren Herr Johan Volteersen havde givet noget Gods til sit St. Hans's Capel der, mere end forhen 1314, hvilket Alt opregnes. Siden døde han den 25de September, ventelligen samme Aar, og blev begraven i bemeldte Capel, ligesom og hans Kone Mena, som døde den 25de Februar. (Terpager Ripæ Cimbr. p. 283-85.)

Erkebisp Esger tilskrev den 14de April fra Aaos Indvaanerne af de Herreder Gydhing, Gerres, Winhlin, og Lister, at de skulde betale til Bringerne af dette Brev, Brødrene af Hospitalet i Aaos, og deres Efterkommende, deres aarlige Almisser, kaldte

Spy-

Eric Menved Aar 1317.

"Spytalamosæ", og hvo som blev til Rest dermed, skulde betale i Böder til Erkebispen 3 Mark og til Hospitalet en halv.

Sophia, Enke efter Herre Erik af Langeland, tilstod ved sit Brev af 23de April, at da hun havde givet alle sine Eiendele i Sielland til St. Agnetes Kloster i Roskilde, saa besad hun deraf for sin Livstid Gnesør og Wikærstath af dets særdeles Venskab, dog at de efter hendes Død skulde og tilfalde Klosteret.

Den 11te August gav Abbed Peder i Ringsted sin Tiener Ubertus kaldet Hwyt Fuldmagt at skiøde St. Claræ Kloster alt sit Gods i Tupældæ paa Møen, som han havde faaet af Andreas Davidsum.

Christina, Enke efter Herre Knud Mulæ, den danske Konges Kammermester, bevidnede ved sit Brev i Ringsted, at have skiødet til Klosteret der og dets Abbed Peder alt sit Gods i "Spraklose". Hendes eget, samt de Herrers Ingvar kaldet Hiort, Carl Pedersen, Knud Nielsen, Knud Mulæ, Peder Herlugsen, Magnus Siundeson, Benedict Bille, og Nicolaus Jónsen deres Sigiller bleve forhængte. (Lang. I. 299.)

Den 10de December stiftede Ascer, residerende Præst ved St. Mikkels Kirke i Lund, ved sit Brev der, et Alter i St. Laurentii Kirke under Orgelværket og gav did sit Gods i Wæmmudehøgh vestre til Præstens Underholdning derved, samt til Bøger Klæder og Prydelse didhenhørende. Kirkeværgeren (procurator fabricæ lundensis ecclesiæ) skulde have Bestyrelsen af denne Stiftelse. (Hvitfeldts Bispekrønike p. 69.)

Frue Cecilia, Enke efter Asker Jonsen, Ridder, gav alt sit rørlige og urørlige Gods den 24de Junii til Sorø Kloster. (Lang. IV. 477. 487.) Herre Thrugot, Kannik i Lund, havde af

af Johan Fleskhard, Borger i Rostok, kiøbt en Bod i Skanør i Traffnestræde, den solgde han nu den 2den Februar til Sorø Kloster for 40 Mark skaanske Penge. (Langebek loc. cit. p. 514.) Eric Menved Aar 1317.

Kongens forrige Drost den ædle Mand Aage Johansen døde den 2den April og gav til Lunde Capitel en Gaard paa en Fierding Jord i Rabylillæ, for at holde sin Aarstid i Lunde Chor. Han havde længe været en af Kongens Fortrolige. (Lang. III. 502.)

Pave Johan forbød, at Ingen maatte besvære geistlige Folk Kirker eller Gods med Told, Skat eller Hielp, og bandsatte alle dem, som det giorde. (Pontopp. Annal. II. 117.)

De Bisper Peder af Viborg, Olav af Roskilde, Peder af Odense, Niels af Børglum, Johan af Slesvig, Johan af Ribe holdt et Concilium. (Lang. I. 299. VII. 195.)

Kongen tog Tiende af Adelens Gods og ligeledes af alle Geistliges og Legfolks, saa at de maatte give ham Tiende af alle deres Indkomster, og lagde han andre Skatter paa Bønderne og Agerdyrkerne. Hvitfeldt synes (p. 401) at henføre denne Skat til næste Aar 1318. (Lang. II. 528. IV. 284. VI. 521.)

Den 3die Februar bød Paven ved Brev til Erkebisperne af Lund og Upsal, at Peters Penge skulde hæves af Danmark og Sverrig. (Bzovii Annal. ann. 1316. No. 12. col. 281.)

Pontoppidan beretter (II. 119), at Roskilde Bisp stiftede St. Mariæ Alter ved Domkirken, og lagde et Vicariat dertil; men det skede allerede 1315 (see foran Pag. 759), saa og at St. Hans den Døberts Alter i Lunde Domkirke blev stiftet af Kannik Olaus Aurelianus, og en Vicarius derved forsynet med Landgods; men dette hører til 1318.

Kongen og Erkebisp Esger havde længe været gode Venner, og Kongen forhiulpet ham til først at være Bisp i Aarhus og siden

Eric Menved Aar 1317.

Erkebisp i Lund, men efterhaanden opkom Misforstaaelse mellem dem, venteligen om den geistlige Myndighed og Indkomster. Kongen havde ved det pavelige Hof selv en Trætte med ham omtrent 1314 (see her foran Pag. 737) og han var bleven dømt i Omkostningerne, (see Pag. 772) nu var han efter Hvitfeldt (p. 401) misfornøiet med ovenmeldte Skat, og derfor forlod han i dette Aar Skaane, hvad Tid er uvist, men det forhen anførte Diplom viser, at han endda var der i April. Han begav sig til Bornholm først som det synes, hvilket da for det meste tilhørte Lunde Stigt, og siden maaskee til Gripswald, som Krøniken der slutter med 1325 beretter (Lang. IV. 284) hvor han forbandt sig med Hertug Christopher, der ei havde villet forlige sig med sin Broder, endskiønt han havde forsonet sig med ham. Man har endnu Noget af Processen imellem Kongen og Erkebispen (Lang. VI. 535-45), endskiønt sielden Dag ved Stykkerne, hvoraf jeg nu vil anføre Indholdet. Kongen udstædte en Fuldmagt til Guilielm Craak, Professor i Lovene, og Jordan, Provst i Salling Syssel, saa at hvad den ene giorde, skulde og giælde for den anden, og at En kunde fortsætte og tilendebringe hvad den Anden havde begyndt, og det saavel imod geistlige som verdslige Personer, af hvad Stand og Vilkaar de vare, for Sager som vare anlagte og kunde anlægges, især mod Erkebisp Esger, og i Appellationer til det apostoliske Sæde, som Kongen længe havde giort forhen. De maatte selv fremføre Vidner, og ogsaa anhøre Andres, udvælge og forkaste dem, kort sagt handle i alle Ting. Brevet er givet 1317 paa Siøborg. En af dem gav derpaa en Afskrift af Appellationen til det romerske Sæde ind til Bispen og Capitlet af Roskilde, hvorudi siges, at da Alting havde længe været fredeligt og enigt mellem Kongen og Erkebispen, saa at Kongen ei

dem

vendte sig noget Oudt fra ham, men alene havde ladet ham ven-skabeligen paaminde, at betale, eftersom forhen, efter Overlæg, var mellem dem bleven afgiort og med begges gode Villie og Velbehag fastsat, til Kongen hvad han var skyldig og forbunden til ved det romerske Hof, og som forhen en Forening iblant andet var giort imellem dem i Helsingborg, og af Erkebispen belovet og besvoret, og da af ham udstædet hans aabne Brev med Forlovere; og dog havde bemeldte Erkebisp, uden i ringeste Maade at paaminde Kongen, og uden at undsige (diffidare) ham, pludseligen og uventeligen begivet sig til Hammershus, som tilhørte Lunde Kirke, og var allevegne omgivet af Havet og næsten uovervindeligt, hvor han samlede hos sig Kongens Hovedfiender, Efterstræbere, og Rigets erklærede Fiender, ja endog hans Faders Mordere, til hans Skade og Forderv, og agtede, som det lod, tilligemed dem stadigen at handle imod ham, og derfor var det at befrygte, at naar Kongen fremstillede Noget til sit og Rigets Forsvar imod hans Stempling, han da vil forsvare sig mod Kongen med Ban, hvorfore Fuldmægtigen forkyndte Appel til Paven for den roskildske Bisp Olav og Capitlet, da han ei kunde forkynde Appellationen for Erkebispen selv, imod hvad han med Interdict, Suspension, eller Bansættelse kunde handle imod Kongen, Riget, en Deel deraf, Byer, andre Steder, eller Kongens Undere, Capitler eller Conventer, eller og enkelte geistlige eller lege Personer, og lagde dem alle under det apostoliske Sædes Beskyttelse. Bisp Peder af Viborg, Olav af Roskilde, Peder af Odense, Niels af Børglum, Johan af Slesvig, og Johannes af Ribe (som venteligen vare i denne Anledning samlede paa ovenmeldte Concilium, og have maaskee votteret efter deres Alders Aar) erkiendte derpaa ved deres Brev, at de samtligen hang ved denne Kongens Appel, da det var at befrygte,

Eric Menved Aar 1317.

Eric Menved Aar 1317.

frygte, at Erkebispen kunde og forfare med Kirkens Censur mod dem af Had til Kongen; forresten gientage de Alt, hvad der stod i Kongens Appel, læggende alene til, at Erkebispen havde begivet sig uformodentligen til Kongens Hovedfiender Rigets Fiender og hans Faders Drabsmænd, hvoraf man maa slutte, at de allerede forud have opholdt sig paa Hammershus. Dette synes at vise, at Erkebispen ei maa have været yndet af de danske Bisper, og maaskee været en urolig Mand, samt at Kongen har staaet sig godt hos dem. Den 20de August udstædte Peder af Viborg, Niels af Børglum og Johan af Ribe deres Bevis for, at Kongens Fuldmægtig Gvilielm Craak havde i deres Overværelse appelleret, hvilken Appel indføres, mod det Erkebispen havde bandsat Kongen hans Raad Yndere og Anhængere, efterat Kongen havde appelleret til Paven, og befalet alle Bisper at forkynde denne Bandsættelse hver Søndag i deres Kirker med tændte Lys og Klokkers Ringning; og da Fuldmægtigen ei kunde forkynde Appellen til Paven for Erkebispen, saa forkynder han den for bemeldte Bisper. Derpaa lode Fuldmægtigene for Lunde Capitel og for alle Prælater, Klostere og Kirker i hele Lunde Erkestigt forkynde deres Appel til det apostoliske Sæde imod Erkebispen, da han kunde have havt fuldkommen Fred og Enighed med Kongen, som ventede sig intet Ondt af ham, og dog havde Erkebispen brudt Fredsforbundet og handlet tvertimod sit aabne Brev og Forlovernes Løfter ved uformodentligen at begive sig til Hammershus; han havde og forbudt Lunde Capitel under Bands Straf at vise Kongen de skyldige Tienester, og at skaffe ham det Fornødne til Landets Forsvar; og ligeledes havde han uretfærdeligen og umaadeligen bebyrdet det; de appellerte derfor til Paven for Bisp Olav af og Capitlet i Roskilde, allerhelst Kongen havde beviist dem Yndest og Naade, og givet dem Friheder,

og da deres Fred bestod i hans Fred. — Kongen tog dem derpaa ved sit Brev under sin Beskyttelse, og lovede ei at indgaae Forlig med Erkebispen, uden de bleve indbegrebne med under den. Capitlet indgav derpaa sin Klage til Pave Johannes over Erkebispen, at han uden deres Minde havde afhændet Hervastatherred (ↄ: Harrested Herred i Malmøhus Lehn), hvori vare 11 Kirker, og havde bemestret sig Nøglerne til Kisten, hvori dets Sigil laae, og derpaa ladet skrive herom, hvad Breve han vilde og besegle dem, endskiønt de offentligen modsagde. Erkebispen havde forseet sig mod Kongen, og derfor forbundet sig til en Mulct af 6000 Mark purt Sølv og derfor stillet Forlovere, og pantsat dem imod Capitlets Villie Øen Borendeholm med Slot, som tilhørte Lunde Kirke; han havde forladt Lunde Kirke og begivet sig udenfor Danmark (venteligen til Gripswald, thi Bornholm kunde ei ansees for at være udenfor Danmark) til Kongens Hovedfiender, som vare fordrevne og giorte udslæger af Riget, som man mener i Tanke at holde med dem imod Riget, og ei sat Nogen at forrette enten geistlige eller verdslige Sysler i Stigtet udi sit Sted; herved stod Stigtet Fare for at miste Bornholm og Slottet samt sine Friheder og Privilegier af Kongen; han besværede og Clereset i Lunde Stigt over al Maade med Paalæg og Byrder, saaledes havde han engang af egen Myndighed fordret af alle Sognepræster alle Indkomster af Beneficierne i eet Aar, og desuden paa samme Tid paalagt Capitlet og Klosterne en stor Afgift; han tog Penge af de Præster der offentligen holdt Friller, og lod dem leve hen i deres Synder; han havde tilsvoret Capitlet, at han ei skulde betroe Slottet paa Bornholm til nogen læg Person, men til en Kannik, som og brugeligt havde været fra dets Anlæg, men havde handlet imod sin Ed; han havde ladet en Kannik, som ei var overbeviist eller havde

Erik Menved Aar 1317.

til-

Erik Menved Aar 1317.

tilstaaet, ei heller beviist for en Misgierning, binde og slæbes i Fængsel til Kannikernes Skam, og holdt ham endnu i Fængsel, endskiønt han tilbød at stille Borgen for sig og staae ham tilrette; han havde ladet confisqvere hans Gods og skilt ham ved sit Embede og Beneficium. Engang paahængde Kongen en svær Krig, hvorfor han til Rigets Forsvar begierte Hielp af Cleresiet, navnlig den 6te Part af deres Beneficiers Indkomster, og saa havde han i Kongens Navn inddrevet og modtaget dem, men anvendt dem til sit og Sines Brug, uden at lade Kongen faae Noget deraf, og giorde dog ingen Undskyldning derfor til Cleresiet, hvorfor Kongen havde paa ny krævet denne Hielp af dem, og de deraf havt megen Ulelighed; det offentlige Rygte sagde og, at Erkebispen havde givet 1 Ridder og 3 Væbnere Tryghed at komme til sig, for at underhandle, og at de bleve der under Trygheden dræbte af Erkebispens Folk; Erkebispen havde efter Pave Clementis V Befaling ladet indsamle Tiende af de Geistliges Indkomster i Lunde Stigt, men ei efter Befaling givet dem under Forvaring, tvertimod udgivet dem efter Behag, og ei selv givet Tiende af sine Indkomster. Paa samme Maade skrev Bisp Peder af Viborg en ydmyg Begiering til Paven for Lunde Kirke. Fra Hammershus gav Erkebispen samme Aar 1317 sit aabne Brev ud, hvori han klagede over, hvad Lunde og den hele danske Kirke havde i hans Formænds Tid lidt af Kongen paa Gods og Friheder; hvad Møie, Omsorg, Bekostning og Tieneste han selv havde baade i og udenfor Riget havt for Kongen, paa det at Cleresiet og hans Venner maatte nyde deres Rettigheder og Friheder, og hvorledes han oprigtigen havde tient ham ved det romerske Hof og andensteds; til Belønning havde han paaført ham og Kirken megen Skade og Uret, og frataget Kirken dens Rettigheder og Friheder, plaget den, giort

Cle-

Cleresiet og dens Underhørende fattig, og tilegnet sig geistlig Magt, havde nedsagt Erkebispen for sit Raad og andre troværdige Mænd, med Tillæg, at han vilde forfølge ham og Tilhørende, Mænd og Qvinder, endog Børn i Buggen indtil den 9de Slægt; han havde bemestret sig Erkebispens og Kirkens Gods, og sat sine Fogeder derover; Erkebispen havde derfor appelleret til Paven i Overnærelse af Kongens særdeles Sendebud Hr. Johan Kannæ, Ridder, og Gvilielm Craak, paa Bornholm, hvorved mange andre troværdige Lægpersoner og Klerker vare nærværende; Erkebispen frygtede for, at Troen skulde vakle, Kiærlighed til Gud aftage, og Kiætteri opkomme i Danmark, han paakalder derfor alle danske Geistliges Hielp, og at de ved deres Bønner vilde søge at bevæge Gud til at formindske Kongens Grumhed og Vrede, som han bærer til ham og Kirken uden hans Skyld; han formaner Kongen at staae fra al bemeldte Uret, thi ellers maatte han gribe til Kirkens Ban imod ham. Kongen paa sin Side klagede over Erkebispen til Paven, at endskiønt han havde beviist ham fra hans Ungdom af meget Godt, og havt ham blant sine Fortrolige, forhiulpet ham til Aarhus og siden til Lunde Kirke, ophøiet hans Paarørende og Slægtninger til megen Rigdom og Ære, ved at overdrage dem sine Slotte og Oppebørseler (jurisdictiones, maaske Lehn), saa havde han dog betalt ham Godt med Ondt Bagvaskelse og Foragt. Strax efterat Erkebispen var kommen hiem med Pallium, indgik han med Riddere og andre sin Slægt og Paarørende et skielmsk Forbund mod Kongen, og søgde med dem ved sine Raad og Overtalelser at ophidse Almuen; ja bemeldte hans Slægt samlede mange af Almuen sammen, og med dem uventelig angreb og nedlagde nogle af Kongens Riddere og Væbnere (venteligen 1314), men som Gud gav Kongen Seier, saa bleve Nogle af hans Beslægtede

Erik Menved, Aar 1317.

efter

Eric Menved Aar 1317.

efter Retten afslivede, og andre giorte fredløse og udjagede, Andre drevne af deres onde Samvittighed flyede selv til fremmede Lande; men Erkebispen selv indgik Fred og Enighed med Kongen ved mellemkommende Venner og de Fornemste af Riget, og tilbød sig frivilligen for dette at give en Summa Penge, samt bekræftede det edeligen, og gav siden en Del deraf; men da Kongen efter nogle Aars Forløb lod paaminde Erkebispen at betale Resten, som og det Udlæg, Kongen havde giort for ham ved det romerske Hof i Pave Clemens Vtes Tid; tog han uformodentlig Flugten til Kongens Hovedfiender og hans Faders Drabsmænd, og det uden at forsyne Lunde Kirke, og forbandt sig med dem, forblev og endnu i samme Forbund; han leiede sig Folk af Kirkens Midler imod Kongen, som faldt fiendtligen ind i hans Land, hvor de røvede og plyndrede (dette sidste bringer mig paa den Tanke, at dette Klageskrift først er skrevet 1318). Kongen havde itide appelleret til Paven, men Erkebispen desuagtet bandsat Kongen hans Raad og Undere uden nogen foregaaende Paamindelse, ja nægtet at give Afskrift deraf efter Begiering til Kongens Sendebud nogle Munke; dette Brev sender Kongen ved sine tvende ovenanførte Fuldmægtige, og beder han Paven deri om Hielp imod Erkebispen, at ikke Lunde Kirke, som baade han selv og Formænd havde lige til nu elsket, skulde ved een eneste Mands Ondskab og Fiendskab forstyrres. Saavidt Kongens Brev.

Førend Erkebispen forlod Landet, befol han skriftligen Cleresiet i Lunde Stigt, at bandsætte Kongen, men den hele danske Geistlighed satte sig herimod. (Lang. VI. 532). Svaningius hos Bartholin (Mst. Annal. ad ann. 1317) vil, at Esger forlod Landet af Misfornøielse over den Skat Kongen havde paalagt Geistligheden, nemlig Tiende af deres Gods, og at Kongen ha-

vede

vede den uden Wegring efter hans Bortreise (conf. Hvitfeldt p. 401. 403). Erik Menved. Aar 1317.

Som en Følge af Forbundet imellem Erkebispen og Hertug Christopher, var det nok, at den sidstes Hovedsmand, ventelig sidst i Aaret, faldt fra Halland af ind i Skaane. (Lang. IV. 284. Hvitfeldt 405).

Den 1ste August gav Grev Johan til Byen Kyl, for de Tienester den havde beviist ham og Forfædre, og for det den ved Rov og Brand havde lidt af Grev Gerard af Rendesborch og hans Medhielpere, med sit Raads Samtykke Møllen udenfor Byen med Dammen kaldet Dyck, o. s. v. (Westphal IV. 3216).

Grev Guncelin af Wittenburg, en Søn af Grev Nicolaus, vilde hævne sin Morbroders Grev Adolph af Segeberg hans Drab, derover indgik han Forbund med Grev Adolph den yngere af Schauenburg og nogle Holstenere, og brød med nogle lette Tropper ind i Holsten ved Hamborg, men havde det Uheld at blive fangen og sat ind paa Segeberg Taarn. Men faa Dage efter gik Grev Adolph af Schauenburg ind i Holsten med 350 panserte og vel udrustede Heste, havende en Deel sig gunstige Holstenere og nogle Ditmarskere med sig. Saasnart Grev Gerhard det hørte, samlede han af sit Land og af sin Fetters Grev Johan af Wagrien hans Land, sammen 300 panserte Ryttere og mange Fodfolk, og leirede sig ved Bramstede, hvor Grev Adolph, uden at oppebie Ditmarskerne, der vare i Marvqvelsen, indlod sig den 29de August i et Slag, som Gerhard vandt ved sine Fodfolk. Adolf fik Mange døde, og 100 bleve fangne, som siden maatte løse sig ud for mange Penge; selv skiulte han sig under en Bro, hvor han blev fangen, og sat i Fængsel i samme Taarn, som Grev Guncelin. Saasnart Ditmarskerne finge dette at høre, greb de Dagen efter

Eric Menved Aar 1317.

om Morgenen Holstenerne an, som strax toge Flugten, mistede deres Bytte, og finge en Deel døde, hvorpaa Ditmarskerne røvede og brændte omkring i Landet, og viiste sig for Byen Kil, som var den gamle Grev Johan, den dræbte Adolfs Fader, meget tilgeven. (Continuat. Alb. Stad. p. 80-82. Chron. Lubec. ap. Gerdes. p. 38. Boltens Dithm. Gesch. II. p. 372-74. Chron. Holsat. in Leibnit. Access. Histor. p. 39 40).

Hvitfeldt, forledt af Cranzius (Saxonia lib. IX. cap. 9. p 235) mener (p. 400), at Johan af Wagrien vilde hævne Adolphs Død og derfor holdt med den anden Adolph; men det var saa langt fra, at han tvertimod holdt med Gerhard, saavidt han kunde, da han endda sad i brandenborgsk Fængsel.

Det lader, at den gamle Grev Johan enten er død i Slutningen af dette eller i Begyndelsen af næste Aar. Han blev begravet i Klosteret Rheinfeldt. Han var gift med en Datter af den danske Kong Christopher, men havde det Uheld at overleve alle sine Sønner.

Bisp Burchard af Lübek stiftede Forlig mellem sit Capitel og Raadet der, saaledes at Alting skulde blive som det der var, medmindre en af Parterne vilde søge sin Ret. Kort efter døde han, og havde efter Albert af Stades Fortsætter (p. 77) regieret fornuftig og mandig (strenue) naar hans Stridigheder med Byen Lübek undtages.

Carmeliterne i Paris forflyttede deres Kloster til et andet Huus, som laae midt imellem de Danskes Collegium der og Collegium i Laon, og tilkiøbte sig derpaa de Danskes Collegium for en stor Deel, især et Huus der var som et Taarn og først blev nedrevet i det 17de Seculi Midte. De af Laon vilde derpaa Aar 1429 gienne tilegne sig de Danskes Collegium, men den engelske Nation og

hele

Eric Menved Aar 1315.

hele Universitetet satte sig derimod og kom de danske Studentere til Hielp. (Bulæi Histor. Univers. Paris. Tom. II. p. 385-86).

Erkebisp Johan Grand af Bremen drev nu sin Sag mod Administratoren Johan af Lüneborg af al Magt ved det pavelige Hof, og satte Paven ham ind igien. Han prædikede Paven saa til Behag, at denne sagde om ham: at han var en Mand af meget stor Lærdom, og den fornemste af alle Tydske (caput Alemannorum). Johan af Lüneborg maatte selv reise til Avignon, og formaaede han Dronningen af Frankerige, som han var beslægtet med, til at tale hans Sag hos Paven. Da nu Erkebispen kom ind og saae hende staae i Guldenstykke ved Pavens høire Side, udraabte han: o Satan! hvad Lignelse imellem Christus og Belial! hvortil Paven sagde: Broder Erkebisp! vil Du drikke kongelig Blod? herved blev Erkebispen mere taalig. Cranzius (Metrop. lib. IX. cap. 38) anmærker herved, at Erkebispen var af en underlig Opførsel. (Wolterus ap. Maibomium p. 64.)

Den 3die Februar gav Paven fra Avignon Erkebispen og Capitlet i Nidaros Magt til herefter at indsamle Peters Penge for det apostoliske Kammer, saa og at inddrive Restancerne for den forbigangne Tid. Samme Dag overdrog Paven Erkebispen af Nidaros samt Bisperne af Skara og Aros, at staae den Udvalgte af Upsal og Capitlet bi imod alle den Kirkes Fornærmere og Angribere, hvilket Brev i følgende Aar den 16de Julii blev overgivet Erkebisp Eilif af Nicolao Sigvasti, Kannik i Upsal, Pavens Sendebud til Sverrige. (Mst. Barthol. Tom. E. p. 671).

Swein Brynjolfsson solgte til St. Michaelis Kloster i Bergen den 24de Junii nogle Manadamatalejg i Hardangen for 24 og en halv Mark gammel Mynt (forna) for hvert Bol, som det betalte ham en 3die Del i Smør, en 3die Del i Huder, og en

 3die

Eric Menved Aar 1317.

3die Del i "Skarpvare". Han solgde det og 7 andre slige Bol for 11 Mark brændt og 10 Ørtug brændt i gode skiære engelske Penge.

Den 17de Julii bevidnede Sæbjørn Helgason og flere, at den 12te Julii Bonden Sæbjørn i Vellugarde tilstod at have i Bevaring for Børnene af Orm Svarta og Haldor 6 Marker Guld i Klenodier, 156 Mark i Vare, og 24 Mark i Mynt, og som han havde fæstet Haldor, saa havde han givet hende i Tilgift 5 Marker Guld og i Fæstensgave en Mark forarbeidet Brændt (ɔ: puurt Sølv).

Den 14de November sendte Kong Hakon fra Bergen denne Stads Anordning om fremmede Kiøbmænd til Tønsberg, for og at gielde der. Den er trykt hos Paus III. 203-6.

Kong Hakon skiænkte den 1ste December ved sit Brev i Oslo for sin egen, Faders, Moders, og andre Forfædres Siæles Bedste Skyld til St. Michaelis Capel i Tonsberg, og til Presten, 4 Korsbrødre, 2 Degne, 1 Klokker, deres Brydier, Steggere, og Stegersvende adskillige Marke Bol i Romrige. Canceller Ivar forseglede det og Thorgeir Tofvason skrev det. (Mst. Barth. Tom. C. p. 484-88. Tom. VI. p. 603).

Den 3die Februar skrev Paven fra Avignon til Erkebispen i Lund og Bisperne af Linkøping og Aabo om at tage de Personer, som valgtes til Bispe- og andre geistlige Embeder, i Beskyttelse, da de, efter Klage af den Udvalgte i Upsal og Capitlet der, ilde medhandledes af nogle adelige og verdslige svenske Herrer, og at Minoritermunkene toge disse i Forsvar, naar de derfor sandsattes. (Magni a Celse Bullarium p. 106).

Udi Telge den 6te Mai tildømte Hertug Erik med sit Rigsraad Kronen noget Gods hos Brawik i Huseby Sogn i Østerdahen

daherred. Rigsraadet som da var nærværende, bestod af Mattis Kætilmundsson, Drost, Knud, Laugmand i Westergothland, Erik, (Kong) Valdemars Søn, Philip Ulfsson, og Karl Næskonungsson. Erik Menved Aar 1317.

Udi Nykøping den 11te May tilskrev Kong Birger alle som boede i Helsingeland angaaende Oprøret forrige Vinter, og befol, at alt det Gods som tilhørte de Henrettede, skulde confisqveres.

Den 24de August bekiendtgiorde de svenske Hertuger og Brødre Erik og Valdemar ved deres Brev i 'Qwaldensøe', at de eftergave Rigas Borgere Alt hvad de havde imod dem.

Den 4de October tilkiendegav Hertug Valdemar ved sit Brev i Wreta, at hans Broder (Erik) var Abbedissen der 20 Mark Sølv skyldig, som han inden næste Paaske skulde igien betale med 120 Mark Penge i gangbar Mynt.

Mod Slutningen af Aaret tildrog sig i Sverrig en uventelig og bedrøvelig Handelse. Hertugerne Erik og Valdemar opførte sig som Konger og uafhængige i deres Landskaber; om de og have paa ny stemplet mod deres Broder Kong Birger, som Gheysmer vil (Lang. II. 390. VI. p. 221) er uvist. Men vist er det, at Valdemar besøgde, paa sin Reise til Stockholm, Kongen sin Broder i Nykøping, blev der overmaade vel modtaget af ham og Dronningen, og overtalt at komme did igien den 6te December med Erik. Denne sidste var ikke saa troskyldig; især bar han Mistanke til Dronningen og Drosten Brunke. Endelig lod han sig dog overtale, hvorpaa de begge kom paa bestemte Dag til Nykøping, og bleve der paa det blideste modtagne og saa vel beværtede, at de med en god Rus ginge til Senge. Men da bleve de overfaldne, slagne, bundne, og halvnøgne nedkastede i et kalt Taarn, hvor de kummerligen bleve nærede med Vand og Brød,

deres

Erik Menved Aar 1317. deres Hænder og Fødder satte i Stokker, og de selv belagte med tunge Kiæder, som bleve fastslagne i Muren. Dette skete den 10de eller 11te December. Hertugernes Følge, som man med be- raad Hu havde lagt ind i Byen og ei paa Slottet, blev overfaldet og kastet i Fængsel, men Nogle lod man gaae med Løfte at indfin- de sig igien paa en bestemt Dag. Nu var Kongen indtagen af en overmaattes Glæde; thi han bildte sig ind snart at blive Mester af det gandske Land, i hvilken Tanke han drog mod Stokholm, men blev derfra bortjaget, hvorpaa fast det hele Land reiste sig mod ham under Anførsel af Matthias Ketelmundsøn, Birger Person og flere. Hertuginden Ingebong begav sig med sine Børn i Sik- kerhed til Skara Slot. (Lang. I. 258. II. 576. IV. 284. 295. V. 496. VI. 221. 521. 532. Lagerbring III. 116-25. Cornerus ap. Eccard. col. 999. Ericus Olai lib. IV. p. 204-12. Contin. Alb. Stad. p. 82. Hadorfs svenske Rimkronike p. 124-34. Danske Kiæmpeviser 2den Part No. 39).

Aar 1318. Den meget gode Fortsætter af Albert af Stade skriver (p. 82 og 85), at Kong Erik havde tilligemed sin Søster den svenske Dronning været paa Raad med, at de svenske Hertuger bleve dræbte, hvor meget mere da at de bleve hæftede; imidlertid maa man dog tilstaae, at ingen anden Skribent beretter, at han havde Del i deres Drab, hvilket og synes at stride imod den retskafne og ærlige Karakter, som alle gamle Skribentere tillægge ham; thi vel var han streng og haard, men aldrig undersundig. Imidlertid maa man tilstaae, at det seer noget mistænkeligt ud, at han tog Birgers Parti; men man maa agte, at han altid havde mere holdt med Birger end med Brødrene, og at det ogsaa var Dan- marks høieste Fordeel og Velfærd, at Birgers Søn blev Konge

efter

Erik Menved Aar 1318.

efter ham i Sverrig, paa det at Erik eller Søn, som desuden skulde arve den norske Krone, ei og skulde tillige med blive Konge i Sverrig, og derved en frygtelig Magt opstaae imod Danmark. Men paa den anden Side havde det nu i nogle Aar ladet, som Erik var god Ven af Hertugerne, de havde og begge været hos ham i Fyen, og havde han der havt god Leilighed at fange dem, om han havde meent det ilde med dem og havde været tilbøielig til nedrige Gierninger. Er det derimod sandt, som Gheysmer (l. cit. Lang. II. 390. VI. 221) skriver, at Hertugerne atter pønsede paa ondt mod Birger, og have de oprørske Herrer mod Kong Erik, hans egen Broder Hertug Christopher, og Erkebisp Esger, allerede i forrige Aar, som Hvitfeldt (p. 403) vil, begivet sig til de svenske Hertuger, og fundet der Beskyttelse, saa er det vel muligt, at Erik og Birger, der aldrig saae sig sikkre saalænge Hertugerne vare i Frihed, have derfor overlagt med hinanden, hvorledes de kunde fange Hertugerne; hvilket og, som forhen er fortalt, gik for sig paa Nykøping Slot.

Den 10de Januar befandt Kong Birger sig efter dette paa Stekaborg, hvorfra han den Dag tilskrev alle Indbaanerne i Tiunde og Attunde Land, at de uforrøvet skulde lade Olav den Udvalgte til Upsal og Kannikerne faae deres Tiender igien, som vare dem forholdte i 3 Aar efter Befaling af Kongens Broder Hertug Valdemar. Birger skriver her hel myndig, thi nu tænkte han at være ene raadende i Sverrig; han kalder ei heller sin Broder dilectum. (Lagerbring III. 126. 128).

Den 18de Januar giorde Hertugerne Erik og Valdemar, som vel vare fangne, men dog sunde paa Siæl og Legeme, deres Testament (saa lyde deres egne Ord, hvilke vel var den sædvanlige Formular, paa det at Testamentet ei skulde erklæres ugyldigt, men

som

Eric Menved Aar 1318.

som paa den anden Side dog vise, at mange af de Rygter, som det seirende Parti da og siden udspredte, vare deels falske, deels overdrevne, hvilket Lagerbring (III 122-23) herligen haver viist), hvorved de gave Meget til Kirker og Klostere, Hospitaler og Fattige. (Messenii Scondia XII. 167-68). Deri nævnes deres Søster Rikezza, som var i St. Claræ Kloster i Stokholm. Til Executores indsatte de Bisp Ketil af Linkøping, Benedict af Skara, og Styrbern af Strengnæs, og de ædle Herrer Matthis Kætilmundsøn, Byrger Pæterson, Knud Magnusson, Philip Ingwaldsøn og Boecius Niclesson, Riddere; til desstørre Sikkerhed bleve Executorernes Segl forehængte. Dette sidste var uden tvivl kun en Formular; thi benævnte Mænd havde neppe vovet sig ind i Fængslet til dem, af Frygt for, derved at skille dem ved deres fornemste Venner og Raad. Vare Hertugerne end friske, saa seer man dog af det, de giorde deres Testamente, at de ventede enten at blive dræbte eller idetmindste aldrig mere at komme i Frihed. (Lagerbring III. 139-40).

Da Hertug Christopher havde ladet ved Eskil Krake giøre et Indfald i Skaane, saa gik Kongens Drost Niels Olufsen igien ind i Halland, enten som det lader i Januar eller Februar-Maaned, indtog Taarnet Lauholm og Slottet Falkenberg med omliggende Egn, men tillod Hovedsmanden Eskil Krake med flere, som laae til Besætning i begge, at drage frit bort med deres Gods, hvilket maaskee var Aarsag, hvi Kongen blev vred paa ham; og Christopher glemte ham det heller aldrig, at han havde ladet sig bruge mod ham. (Hvitfeldt p. 405. Lang. IV. 284. VI. 521).

Imidlertid reiste fast hele Sverrig sig op imod Kong Birger; Westgotherne under Anførsel af Matthis Ketelmundsen, Uplændingerne under Birger Person, og Smaalänningerne un-

der

der Carl Ulinæson og Buggo deres saa kaldte Konge, og droge mod Nykøping, for at befrie Hertugerne. I saadan Nød bad Birger sin Svoger den danske Konge om Hielp, og befol sin Søn Magnus at komme skyndeligen derfra hiem sine Forældre og sig til Redning. Kong Erik gav ham 600 vel udrustede Ryttere, danske og tydske, med under Anførsel af Martin Duve, med hvilke han drog giennem Smaaland til Østergothland, hvor hans Fader mødte ham. Nu afferdigede Birger sine tro Mænd Drosten Johan Brunke, Peder Andersen, Kammermester, og Peder Sibbeson, til Danmark, hvor de i Helsingør den 27de Februar udi hans Navn sluttede følgende Forening med hans Broder Kong Erik: at denne skulde hielpe ham i den Krig, han havde med sine Brødre de svenske Hertuger Erik og Valdemar, og med deres Mænd og Velyndere, baade med de Folk som allerede vare hos ham i Sverrig, som og med dem han fremdeles sendte, og saalænge indtil han kunde skaffe ham Sone og fuldkommen Enighed; til Erstatning derfor, pantsatte han til den danske Konge Alt hvad han eiede af Smaaland tilligemed Øen Wisingsø. (Hvitfeldt p. 401. Hadorfs Rimkrønike p. 154. Lagerbring III. 130-33. Lang. I. 394. Messenii Scondia XII. 168. II. 95. Ericus Olai lib. IV. p. 213. Joh. Magni Hist. Goth. lib. XX. cap. 22. p. 759.) Eric Menved Aar 1318.

Medens dette skete, rykkede Birger og Søn med den svenske og danske Hær længere ind i Landet; men da de ved Skærkind mødte en Deel fiendtlige Tropper, droge de tilbage over Holmeden til Westergothland, hvor i Karlaby mange Bønder vare forsamlede, der under nogle Hofmænds Anførsel satte sig til Modværge; han indgik da 3 Dages Stilstand med dem, men som mange Bønder ginge under den hiem, for at hente sig Fødevare, saa angreb han dem, sig altid selv lig i Nedrighed, Troløshed og Svaghed,

under Stilstanden den 19de Martii og nedlagde mange af dem. (Lagerbring III. 127-28. Lang. L. 258. Messenii Scondia II. 94. Hadorfs Rimkrøn. p. 136. Joh. Magni l. cit.)

Udi denne det svenske Riges Forstyrrelse havde Kong Magni Enke Helwigh det Uheld endda at leve og den Hiertesorg at see sine Børns slette Skiebne og Opførsel; et Diplom, udstædt den 15de April paa Dawe, af Rangburg, Datter af Benedict, forhen Ostgothernes Lagmand, hvor hun har hængt sit Segl under, viser dette.

Hertug Christopher af Halland og Samsø og Erkebisp Esger af Lund giorde ved deres Brev bekiendt, at den 16de April i Kalmar var sluttet en Forening imellem de forenede svenske Hertuginder Ingeborg og Ingeborg, i Navn af deres kiære Herrer de svenske Hertuger Erik og Valdemar, deres Børn, Mænd, Venner og Yndere paa den ene, og Hertug Christopher og Erkebispen deres Mænd, Venner, Beslægtede og Yndere paa den anden Side, at der skulde være bestandigt Venskab, Enighed, Fred, Forbund, Hielp og Tilflugt imellem dem, hvorover de tvende sidste lovede at staae dem bi mod Alle, undtagen mod Marggrev Valdemar af Brandenborg og Lausitz, og Otto og Wartislav, Slavernes og Cassubernes Hertuger, og af al Magt hielpe til at befrie bemeldte Fruers fangne Herrer, og at faae Lande, Gods, Rettigheder, Friheder og Herligheder tilbage, og ei at indgaae Stilstand, Forbund, Fred eller Enighed med den danske Kong Erik eller den svenske Kong Birger uden deres og Venners Raad og Samtykke; og om dette end skete, saa skulde dog alt det samme have Sted imellem bemeldte Fruer og Hertug Christopher hans Hustru og Børn samt Erkebispen og Lunde Kirke, hans Mænd, Venner og Yndere, som her er fastsat. Elleve Riddere, hvor-

Erik Menved Aar 1318.

hvoriblant en Brock, en Grubbe, og 6 Væbnere, lovede dette med dem.

Den 20de April bevidnede disse tvende Fruer og deres Raad ved deres aabne Brev i Calmar, som findes paa Latin hos Hvitfeldt (p. 404), at da Hertug Christopher havde pantsat til Erkebisp Esger af Lund, Halmstad Herred i Halland, med alt Underliggende og Tilhørende, for 1500 Mark skaanske Penge, som og for de Bekostninger og Udgifter, som Erkebispen havde giort for Hertugen hans Mænd og Soldater (Stipendiarii) saa lovede de at forsvare af al deres Magt Erkebispen mod Enhver i Besiddelsen heraf, saavel ham som Eftermand, og at lade dette skee fuldbyrdes stadfæstes og urykkeligen holdes af deres Herrer de svenske Hertuger Erik og Valdemar, naar Gud befriede dem af Fængsel. Deres egne Sigiller saa og deres Raads, de Riddere Philip Ulfsøns, Jon Thors, og Synvid Ergiselsøns bleve forhængte, samt 8 andre Ridderes, som og have underskrevet det ovsanførte Brev, og hvoriblant der vare de 4 danske Herrer: Niels Brok, Johan Staverskov, Johan Papæ, og Laurids Lauritsøn, som Aar 1314 vare i Danmark blevne dømte som Forrædere, og hvilke de svenske Hertuger havde taget i Beskyttelse. (Lagerbring III, 135-36).

Imidlertid havde Kong Birger, der duede ligesaa lidet til Feltherre som Konge, fordelt sine Tropper omkring i Suderkøping og paa flere Steder i Østgothland, hvorover det var let for Knud Porse, en Søn af den Porse, der var med at dræbe Erik Glipping, at overfalde og slaae ham, hvorpaa de danske og leiede tydske Tropper, som laae i Linkøping, Skeninge, og paa flere Steder, toge Flugten og begave sig til Danmark. I saadan Nød efterlod Birger sin Søn Magnus med en tilstrækkelig Besætning

 paa

Eric Menved Aar 1318.

paa Stekaborg, og flyede selv med sin Dronning til Wisby paa Gulland. (Ericus Olai IV. 215. Rimkron. p. 138). De tænker jeg, at det først er skeet, som fast alle gamle Historieskrivere af det 14de Seculo baade indenlandske og udenlandske berette, at de tvende Hertuger Erik og Valdemar sveltede ihiel i Nykøping Taarn. Jeg tør ei nægte det, som Alle saa enstemmigen fortælle, skiøndt Omstændighederne berettes anderledes af Nogle, vel og ere overdrevne, som naar Kirchberg (col. 813) vil, at Valdemar aad Kiødet af sin afdøde Broder Erik. Nogle sige, at Birger selv kastede Nøglene til Taarnet i Vandet. Vore Kiempeviser (Syvs 2den Part No. 39) udgive Brunke som fornemste Aarsag i deres Død uden Kongens Forevidende. Maaske begge Dele er urigtigt; thi det var vel hel vanskeligt for dem at komme ind i Nykøping, da den var beleiret; men rimeligen have de givet Befaling dertil. Ericus Olai skriver (p. 212), at det skete ei længe efter Hertugernes Fængsling, da Birger drog fra Nykøping til Stekaborg, men uforkastelige Diplomer bevise, at de levede endda i April, hvorfor de vel ere døde sidst i April eller først i May. Vor gode Kronike, som slutter med 1357, siger alene (Lang. VI. 521) at de døde i Fængsel, uden at lægge til, at de døde af Hunger eller ved Vold; men Diplomer, saa og den Omstændighed, at de begge døde paa næsten een Tid, beviser, at de ere blevne aflivede. Birger og Raadgivere vare dumme nok til at troe, at med deres Død skulde Krigen have en Ende, og tænkte de ei paa, at hver havde en Søn. Man maa tilstaae, at Hertugerne havde meget forseet sig imod Birger og berøvet ham Magt og Lande, saa at det derfor er ingen Under, om han søgde at sætte sig i Sikkerhed mod ny Angreb, især om de virkeligen har atter stemplet imod ham, men derfor bliver dog altid hans Opførsel af-

skyelig

Erik Menved Aar 1318.

-lynelig svag og upolitisk. Man maa og tilstaae, at Hertugerne vare, deres Ærgierrighed og slette Handlemaade mod deres Herre og Konge fraregnet, aarvaagne tappre og hurtige, især Erik, som den svenske Rimkronike (p. 123) tillægger Tilnavn af den milde (ɔ: gavmilde) et Navn, hvormed Tydsklands Poeter af 13 og 14 Seculo og ere meget runde. At Hertugerne have været døde førend den 6te May, og deres Død da bekiendt, sees af et Brev begge deres Hertuginder da udgave i Stokholm, hvori de kalde sig deres Efterladte, og hvori de stadfaste, efter Begiering af Bisp Carl af Linkøping, det hans Formand Bisp Benedict, Hertug af Finland, havde ved Testamente skiænket sin Gaard Læna i Skara Stigt til Kirken i Linkøping. Da Hertuginderne skrive sig Efterladte, saa maa det være skeet før denne Tid, at de Beleirede i Nykøping lode Beleirerne vide, at Hertugerne vare døde, og at da de derfor havde Ingen mere at fægte for, saa burde de nu overlade Riget til deres retmæssige Overherre Kong Birger; tilligemed udsendte de Ligene paa en Baare, bedækket med Baldakin eller Gyldenstykke. Lagerbring slutter retteligen heraf (p. 137), at Hertugerne ere først døde paa denne Tid, hvortil jeg lægger: ganske vist voldeligen, hvad enten de ere sveltede ihiel efter den almindelige Mening, eller blevne dræbte med Sværd, som jeg snarest troer. Ligene bleve førte til Stokholm og nedsatte i Stadskirken. Forresten vedblev Beleiringen, og svarede de Beleirende, at de vare Tienere af Hertug Eriks Søn; og var det saa langt fra, at deres Mod herved blev svækket, at det langt mere blev opflammet til den yderste Havn. (Hvitfeldt p. 405. Messenii Scondia II, 95. Hadorfs Rimkronike p. 141. Jo. Magni Histor. Goth. p. 761.)

Eric Menved Aar 1318.

Ved St. Hansdag den 24de Junii holdtes en almindelig Herredag i Skara, hvor Drosten Matthis Kettilmundson skal være bleven udvalgt til Rigsforstander, hvorpaa han reiste rundt om i Landet, for at sætte Alting istand. (Messenii Scondia XII. 169. Ericus Olai IV. 217). Imidlertid lader det dog, at begge Ingeborgerne havde det øverste Regentskab, saavidt man kan slutte af deres Breve; thi fra Skara den 27de Junii bød Ingeborg, Hertug Eriks Gemalinde, at Ingen maatte tilføie det geistlige Gods i Linkøpings Stigt nogen Skade eller Overlast, og haver Matthis Kettilmundson her kun underskrevet som hendes Drost.

Kong Birger søgde vel at undsætte sin Søn Magnus, som var beleiret i Stekaborg (Lagerbring III. 134. Ericus Olai IV. 215-16), og sendte derfor did en vel besat Flode, men den blev i Skiærene angreben af de Hertugelige og Skibene uden megen Modstand erobrede. Men nu kom Drost Brunke tilbage fra Danmark, og bragde venteligen den Undsætning med, som Kong Erik sendte sin Svoger, og som efter Kirchberg (col. 814) bestod af 6 Kogger og 300 bevæbnede Mænd. Denne Flode, forenet med en svensk, bemandet med Birgers bedste Folk, blev nu sendt Stekaborg til Undsætning. Der skete da et Hovedslag, hvori de Hertugelige tilsidst seirede ved at lade en antændt Pram drive ned paa Fienderne, som derover for en stor Del sprang i Vandet og druknede, 3 Kogger og mange andre Fartøier bleve opbrændte og Resten forjaget, Drosten Johan Brunke, Ulf Svalebek, Lyder Fos, og Walram Skytte bleve fangne og satte i Forvaring paa Stokholms Slot. Disse tvende Slag skete om Sommeren, men den rette Tid vides ei. Hamsfort (Lang. I. 299) og efter ham Hvitfeldt (p. 405) skrive og, at de danske

Skibe

Skibe bleve opbrændte. At Erik sendte saa ringe Magt sin Svoger til Undsætning, kom maaske tildels deraf, at han, om han end maaske havde raadet til Paagribelsen, dog ventelig bar Afsky for Mordet, og rimeligen ogsaa deraf, at han ei kunde troe den slesvigske Hertug, som han havde adskilligt Udstaaende med, saa han maatte passe paa hiemme, hvor Broderen og Erkebispen havde megen Anhang, og endeligen, at ogsaa den norske Konge antog sig de Hertugelige. Flatøyarannalerne henføre hans Tog til Høsten 1317, men det maa være urigtigt; thi Hertugerne bleve først fængslede i December, hvorfor jeg troer, at det først er skeet om Høsten 1318, hvor vel Lagerbring (p. 128) henfører det til dette Aars Foraar. (Torfæus IV. 445).

Eric Menved Aar 1318.

Fra Stokholm den 1ste August gave begge Ingeborgene, Eriks og Valdemars Efterleversker, Linkøpings Kirke Gaarden Lænæ tilbage, og det efter Overlæg med sit Raad, de forhen anførte 4 Herrer.

Nykøping Slot blev nu haardeligen angrebet med Blider og paa andre Maader, saa at det maatte overgive sig paa Vor Frue Dag, maaske hendes Fødselsdag, det er den 8de September, hvorpaa det tilligemed Taarnet, hvori Hertugerne vare døde, blev aldeles nedbrudt, saa at ei Sten blev paa Sten. Derefter gialdt det for Alvor Stekaborg, som og haardelig blev angreben med Blider, og endelig ved Hunger trunget til at overgive sig paa Vilkaar, at Prinds Magnus skulde, for at redde de Danske, som deri laae til Besætning, og forskaffe dem fri Afmars, give sig fangen, med Forord ei at lide Skade paa Liv og Lemmer, hvilket de svenske Riddere tilsvore ham og udstædte derover et offentligt Instrument med deres Sigiller for; hvorpaa han blev sat i Forvaring paa Stokholm Slot, men vel holdt. Naar Stekaborg overgav

Eric Menved Aar 1318.

gav sig, vides ei, men rimeligen er det og skeet i September. (Lagerbring p. 141. Lang. VI. 223. Messenii Scondia XII. 169. Hadorfs Rimkrøn. 141-43).

Den 14de Sept. stadfæstede begge Ingeborgerne ved deres Brev i Stokholm Stiftelsen af en Præbende ved Linkøping Kirke, som deres afdøde Herrer havde giort i deres Testamente. Atter i Stokholm den 18de Sept. bekræftede Fru Ingeborg, Hertug Valdemars Efterleverske, den Deel af hans Testamente, som angik Arxø, og udi Lødese den 8de October stadfæstede hun Erkebisp Oluf Kiøbet af to tredie Dele i Haatuna, som hendes salig Herre havde en Tidlang forholdt ham (og som han 1311 den 11te Junii havde kiøbt af Kong Birger). Dette giorde hun med Raad og Samtykke af sit Raad; hendes og hendes Søsters Hertuginde Ingeborgs, Eriks Efterleverskes, Sigiller bleve forhængte, saa og hendes Raads Bisp Carls af Linkøping, Benedicts af Skara, hendes Drosts Matthis Ketilmundsons, Knud Jonsons, Birger Pætersons, Knud Magnusons, Vestgothernes Lagmands, og Boo Niclissons. Af det de befandt sig i Lødese saa nær de norske Grændser, tænker jeg, at de have havt en Samling med Kong Hakon, allerhelst de den 23de November vare igien i Stokholm, og toge der Herre Tideman Friis med hans Gods i Arxø under deres Beskyttelse, og gave ham fri for alle kongelige Afgifter i 3 Aar, dog undtagen den almindelige Leding og Hielp af Riget. Udi alle disse Breve skrive de sig Sverrigs Hertuginder.

De Svenske lode sig ei nøie med et have sat deres eget Land i Sikkerhed, og at have drevet Fienden ud, men de fulde endog ind i hans Land og droge ind i Skaane, under Anførsel af Matthis Ketilmundsen, som havde med sig Hertug Christopher, Erkebisp Esger, og Knud Porse, hvortil mange misfornøiede Skaan-

ske

kke sloge sig. (Ericus Olai p. 219. Rimkrøn. p. 143-44. Lagerbring p. 142. Lang. VI. 532. Messenii Scondia XII. 169. II. 95.)

Eric Menved Aar 1318.

Ved Mselkelange kom det den 26de October til et stort Slag, hvori de Danske bleve overvundne, og 300 danske og tydske Riddere og Adelsmænd fangne, som dog bleve satte i Frihed imod Løfte at stille sig igien en vis Dag, om de ei imedens bleve udløste. Nu streifede de Svenske allevegne om i Landet, og plyndrede ganske Skaane paa 8 Herreder nær. Kong Erik selv maatte flye over til Sielland. Lund, Malmø og Skanør reddede sig ved at give Brandskat; Falsterbo blev indtaget og Helsingborg Slot bestoldet. Endeligen blev en Stilstand giort for Helsingborg, hvorpaa de Svenske vendte hiem, og blev endeligen i Roskilde den 11te November giort saadant Forlig, som jeg efter Hvitfeldts danske Oversettelse (p. 406-7) vil anføre, da den latinske Original er ei mere til. Erik, med Guds Naade de Danskes og Slavers Konge, giøre Alle vitterligt, at Aar 1318 St. Mortens Dag, imellem os og Høibaarne Fyrste, vor kiere Broder Byrge, Sverriges og Gothers Konge, hans Børn og Anhang paa den ene Side, og den Høibaarne Fyrste Kong Haagen af Norge, de unge Herrer, Herr Eriks og Valdemars fordum Fyrster udi Sverrige deres Mænd, og deres Anhang paa den anden Side, til Roskilde er imellem saa forhandlet. Først at imellem os Kong Erik af Danmark, vor Broder Kong Byrge af Sverrige, hans Børn, og Kong Haagen af Norge hans Børn, fornævnte Hertugers Børn og Sverriges Rige imellem disse forskrevne skal være tre Aars Anstand, fra St. Hans Baptistæ Fødselsdag førstkommende, siden fremdeles at holdes. Om fornævnte Konge af Sverrige og hans Børn bryder fornævnte Anstand, da skal vi hindre og ikke fordre

 ham

Erik Menved Aar 1318.

ham derudi fornævnte Herrebørn til Forfang. Imedens fornævnte Anstand varer, skal fornævnte Kong Byrge og hans Børn forholde dem uden Sverriges Rige, undtagendes paa Gotland, om det skeer med Indbyggernes Villie, hvilket Forlov at bede han skal intet forhindres udi af fornævnte Herrebørn eller Sverriges Indbyggere. Hertug Magnus skal blive udi Fængsel som tilforn; dog saa, han skal forvide sig ingen Skade at skee til Liv eller Lemmer, uden det skeer ham af Gud. Item, de som ere skyldige udi fornævnte Fyrsters Død, maae ikke lade dem finde udi Sverrige; men for Anstanden forsee dem; alle Fanger skal være ledige, undtagendes de som have sonet for Penge, og lovet for deres Fængsel; de skal nyde fornævnte Anstand, dog at de paa ny skal love eller sende deres aabne Brev til Varberg eller Calmarn, at de efter Anstanden er endt, skal inddrage. Hvis Hertug Christopher, Erkebisp Esger af Lund, og de Undkomne her af Danmark, som have hiulpet Hertugerne af Sverriges Børn udi denne Krig, vile de bekrige os, vort Rige, Kongen af Sverrige, eller hans Børn, dertil skal Hertugernes Børn, eller de af Sverrige, ingen Hielp eller Bistand giøre. Om alle disse Træter imellem Kongen af Sverrige, hans Brodrebørn, Hertugernes Børn, Sverriges Rige, som er rørt eller kan røres, ere indsatte, paa Bisp Oluf af Roskilde, Marsk Lodvig Albretsson, Lauritz Jonessøn, og Ingvar Hiort Danske; paa Hertugernes Børns Vegne, og Kongens af Sverrige, paa Carl Bisp af Linkøbing, Knud Mogenssøn, Laugmand i Vestergotland, Bo Nicklessøn og Erik Tordssøn Svenske; disse 8 gode Mænd skulle sammenkomme til Helsingborg St. Hansdag, og hvad de sige derom, derved skal det blive paa begge Sider; kan de ikke paa samme udgiøre en endelig Forhandling, skal dog fornævnte Anstand vare. Dett Tegen af

for-

fornævnte Underhandlere midlertid, og skal en anden Vasal af det Rige tilskikkes. Vi skal ikke regne de Skaaninger til værste, at de have hiulpet de Svenske udi denne Krig. For fornævnte Anstand at holdes have lovet Bisp Peder af Roskilde, Marschalcus Ludovicus, Johannes Kane, Inguarus Hiort, Nicolaus Holingersson, Clemens Herlugsson, Albertus Albretsson, Hemmingius Petersson, Ericus Iffuersson, Olaus Eggersson, Eschillus Gris, Tidemannus de Orzen, promisimus fide data et sigilla nostra præsentibus duximus apponenda, debent etiam nobiles principes dominus Woldemarus Marchio Brandeburgensis, avunculus noster dilectus, Ericus Dux Jutiæ, consanguineus noster, Henricus dominus Magnopolensis, et Domicellus Hennikius comes Holsatiæ, frater noster, præ promissis firmiter observandis, promittere et super hoc apertas literas suas dare. Datum anno, die et loco supradicto.

Eric Menved Aar 1318.

Man seer heraf, at det offentligen tilstodes, at Nogle vare Skyld i de svenske Hertugers Død; Skade, at de ei nævnes. Man seer og heraf, at Kong Erik var da forligt med Marggrev Valdemar og med Hertug Erik. Som en Følge heraf var, at Kong Birger mod Aarets Slutning flyede med Dronning og Børn fra Gulland til Danmark til Siælland (Lang. I. 258), hvad enten Indvaanerne et længer vilde have ham der, eller han ei nu troede sig der mere sikker, siden hans Drost Johan Brunke og de 3 andre med ham fangne Herrer bleve radbrækkede udenfor Stokholm paa Norremalmen paa Sandbierget, som endnu efter ham kaldes Brunkebierget; venteligen har man anseet dem for meget skyldige i Hertugens Død. (Lagerbring p. 143).

For denne svenske Krigs Skyld lagde Kongen en halv Mark Sølv i Skat paa hver Ploug. (Lang. II. 598. IV. 284. VI. 521).

Eric Menved Aar 1318.

Til disse Landeplager, Krig og Skat, kom ogsaa en stor Torke, og deraf Hunger og Jædød. Nogle, hvoriblant Hvitfeldt (p. 409), henføre Skatten og Dyrtiden til følgende Aar.

Uden Tvivl var det i dette Aar, at Kong Erik lod indsætte sin Dronning i en Stenvæg udi St. Claræ Kloster i Roskilde, hvor hun forblev indtil sin Død næste Aar. Anledningen var, efter Petrus Olai (Lang. I. 128) og Hvitfeldt (p. 410), at hun i dette Aar fødte en Søn, med hvilken hun kiørte fra Abrahamstrup, nu Jægerspriis, til Holbek, og væltede med Barnet, som brød sin Hals, da det var 16 Uger gammelt, hvorover Kongen lod hende indslutte for sin Livstid. Men den ældgamle Fortsætter af Albert af Stade beretter (p. 85), at Kongen giorde det, fordi hun holdt med sine Brødre de svenske Hertuger, og tog sig deres Død meget nær. Vor Kiæmpevise (Syv II. No. 39) fortæller og, at hun holdt meget af de Brødre og advarede dem. Maaske at begge Aarsager kunnet løbe sammen. Hvitfeldt vil (l. cit.), at hun gav sig selv ind i Klosteret, for at giøre Poenitentse (conf. Messenii Scondia XII. p. 169).

Udi Vordingborg den 16de Julii udstædte de Bisper Olav af Roskilde og Nicolaus af Børglum deres Brev, at de havde været tilstede, seet og hørt, hvorledes Bisp Herman af Sverin havde forenet og forligt Herre Nicolaus Olufssøn, forhen Drost, med Kong Erik, fordi han mod Kongens Villie havde voldeligen beholdt og endnu beholdt hans Fæstninger, efterat han havde frasagt sig Drostembedet, og Vilkaarene af Forliget vare disse, at al Tvist for alle Sager mellem dem skulde være nedlagt, og en fuldkommen og bestandig Enighed og Sone have Sted. Bispen af Sverin og de Herrer Thetlav, kaldet Ulff, og Ludolph, kaldet Svanove, Riddere, lovede det Kongen til Hænde, saa og

Grev Otto af Hoya og Henrik Herre af Meklenborg og mange andre troværdige Riddere og Væbnere, og det med korporlig Ed, og dog er denne Sone og Enighed, endskiønt de ofte ere blevne tilstrækkeligen derom paamindte, endda ei opfyldte. Dette Brev findes paa Latin hos Hvitfeldt p. 401.

Eric Menved Aar 1318.

Den 14de October (beretter Hvitfeldt fremdeles p. 407) i Wordingborg giorde Hr. Niels Olufsen Marsk Kongen Regnskab for al Indtægt og Udgift. Da pantsatte Kongen ham for hvis han skyldig blev, Werneminde, Stegeborg og Glambeck for 694 Mark puri argenti; item 907 Mark, 6 Ørepenge, 37376 Mark i Slaviske Penge, at betale til Lybke. Om Nogen vil beleægge ham, eller hindre i disse Fæstninger, skal Kongen staae ham bi; for hans Tieneste skal han give ham 2000 Mark Cølnisk, og derfor skal han sætte ham 20 tydske Riddere til Vissen, før han antvorder fornævnte Fæstninger fra sig. Disse 2000 Mark skulde betales 2 Aar efter Fæstningerne ere løst; han og hans Arvinger skal holde Kongen fornævnte Fæstninger til Beste: Bisp Herman af Sverin, han selv, Uldrich, Bernhard, Henrich, Molzan Brødre, med flere af Adel, lovede derfore. Ingen skal dissmidlertid hindre fornævnte Herr Niels Olufssøn udi fornævnte Fæstninger, eller paa tilliggende Gods, derfore lovede Kongen, Waldemarus Marchio Brandenburgensis, dominus Magnopolensis, comes Geert af Rendsborg, Grev Geert af Sverin, Grev Henrich af Holsten, Ingvarus Hiort, Albertus Alberti, Clemens Hartvigssøn, Jacob Flep, Andreas Nicklessøn, Eschillus Gris, Canutus Nicolai, Volchmarus Arnoldssøn, Henricus og Johannes Brødre, kaldet Volckenhagen, milites Dani, Conradus af Cromon, Reinerus af Bedele, Godefridus af Buloue, Ulricus af Bernekoue, Johan Ro-

Eric Menved Aar 1318.

Rosendal, Reimerus de Plesse, Folcho Hasenkopf, Vipertus Luzoue, og Johan Reinecke, milites. Kongen kiøbte ham af alt hans Gods i Tydskland og Danmark, og satte ham Forlovere for Pengene. Vilde nogen hans Venner følge ham, maae det skee, og de alligevel beholde deres Gods; Vogelam som han havde i Forlehning, skal komme tilbage. Vi skal indlukke ham som vor Undersaatte, udi hvis Fordrag vi giøre. Haver Nogen Tiltale paa Herr Nielsis Gods, os er solgt, han møde Dagen efter Hellig Tre-Konger til Suan, han skal erholde, hvad han med 10 Riddere gid soret. Vil Nogen tale ham til for Gield, han møde sammesteds.

Bisp Johan af Slesvig bevidnede ved Brev i sit Capitel den 6te Martii, at have fundet skrevet i Capitelstatuterne eller Kirkens Register, at det fra ældgammel Tid havde tilkommen Bispen og Kapitlet fælleds at besætte de ledige Præbender. Erkebisp Egger stadfæstede dette den 12te Septbr. 1320 udi Slesvigs Kapitels Hus, da han visiterte Slesvig Stigt, og vare 3 hans Capellaner Vidner hertil; og blev det samme Gang vidimeret af Marqvard fra Byen Aarhus, keiserlig Notarius.

Den 26de April sendte Paven fra Avignon en Bulla til Erkebisperne af Lund, Upsala og Nidaros, om at beskytte Dominicaner-Munkene imod al Vold og Uret, hvilken Erkebisp Egger bevidnede i Odense den 25de Martii 1324 at have seet ubeskadiget i alle Maader (litteras non rasas, non abolitas, non cancellatas, nec in aliqva sui parte vitiatas vel suspectas — som Formularen lyder) (Mst. Barth. Tom. VI. p. 968).

Udi Lund den 5te May tilskrev Provst Carl (da Erkebispen var ude af Landet) og hele Lunde Capitel alle Troende i Danmark om den megen Misbrug, som de der indsamlede Almisse i Lunde Stigt,

Erik Menved Aar 1318.

Stigt, bruge, da de udpressede meget mere af Almuen, end deres Breve indeholdt, gave sig løgnagtigen ud for at være sendte fra andre Stigter, og foregave større Afslad end de havde, hvorfore de give tilkiende, hvor megen Afslad der var at faae for dem der vilde give Almisse til Lunde Kirkes Bygning, hvis Hvelvinger truede med Fald.

Den 5te May lagde Bisp Olav ved sit aabne Brev Hen Hiddens og Capellet i Jellant under Cistercienser-Klosteret Hiddens, og tog det fra Scaprode Sognekirke for den vanskelige Søveis Skyld, og forbød Sognepræsten i Scaprode at tage Noget af Sognefolkene, der laae under bemeldte Capel.

Kanik Olav Aurelianus i Lund stiftede den 28de October et Altar, Apostelen Johannes til Ære, i St. Laurentii Kirke i Lund, og gav dertil anseligt Gods til at underholde en Præst ved Alteret, som skulde beskikkes af Kirkeværgeren, saa og til Siælemesser for sig og de sædvanlige Afgifter derved, iblant andet 1 Skilling Tours eller 3 ny Skilling Sterling til Alterets Bøger, Klæder og Prydelser. (conf. Hvitfeldts Bispekrønike p. 69. Magni Matthiæ Series Episcop. Lund. p. 115).

Udi November gave adskillige Patriarker, Erkebisper og Bisper, som vare samlede i Avignon, 40 Dages Afslad hver til alle dem, som paa visse Festdage besøgde Vor Frue Kirke i Walene (: Walle) i Roskilde Stigt, eller som bidroge Noget til dens Bygning, Lys, Prydelser. Bisp Johan af Roskilde stadfæstede dette.

Den 2den December gav Fru Cecilia, Datter af Nicolaus Knæling og Enke efter Herre Tuco Pædersun, paa sit Yderste Gaarden Dodringæ af 8 Skilling Jordskyld og 6 Skilling Jordskyld i Rudemark og Thorntmark til Sorø Kloster, hvor hun

vilde

Erik Menved Aar 1318.

vilde begraves, for Omkostningerne ved hendes Ligfærd. (Lang. IV. 477. 487).

Paa Minoriternes Kapitel i Aslo var Bisp Henrik af Reval tilstede, og skiænkte der til Ysted Kloster den 1ste Del af Bonaventuræ Sententser (Lang. V. 517).

Den slesvigske Bisp Johan afstod til sit fattige Kapitel, som knap havde den fornødne Underholdning, Tienden af Slabbenhagen, Gottorp, Jallingbeke, Seestede, Huttenkroppe og Haddeby Kirker. Han kiøbte og Skoven Revese i Ruderop for 24 Pund Sterling, saa og adskilligt Gods, som han skiænkte Kapitlet, saa at Tienderne skulde forvandles til Hvede, og en Kannik ugentligen hver Løverdag og Onsdag deraf uddele til dem 2 Brød efter Gudstienesten; dog skulde de Tilstedeværende altid besøge Messen ved sig eller ved en anden, og ellers miste sin Del af Brødet, om han end havde været i Kongens, Hertugens, Bispens, Kapitlets eller egen Forretning, og Intet uden Sygdom undskylde ham; hvo som viste sig i Kapitlet eller Choret uden i vedbørlig Chor-Dragt, skulde miste Brødet den hele Uge, og det uddeles blant de andre; ligeledes de som hiemme eller paa andre Steder holdt mistænkelige Qvinder. Paven og Erkebispen i Lund stadfæstede dette siden 1339. Til Capitlet i Haderslev skrev og denne Biskop, at Erkedegn Marqvard Block, og Provst Anshelm af Strand havde underrettet ham om, at Provsten i Barch Syssel havde fra umindelig Tid havt Jurisdiction over Kapitlet og over alle Præster og Klerker i Sysselet, hvorover han alvorligen byder dem at adlyde ham, og truer dem med Ban, om de det ei giorde. (Cypræi Annal. p. 308-10. Pontoppidans Annal. II. 120-21).

Den 27de Julii døde Fru Cecilia, Enke af Herre Johan Kalf, forhen Kongens Marsk, som gav til Lunde Kirke sit Gods i

Bre-

Bragethorp under Degnen i Lund hans Bestyrelse. (Lang. III. 537. IV. 51. Hvitfeldts Bispekrønike p. 69) | Eric Menved Aar 1318.

Svaning vil (Annal. Barth. Mst. ad ann. 1318), at Kongen gav Love i dette Aar, hvilke holdtes i Skaane, Siellard og Fyen. Maaske at herved sigtes til den Forordning til Barreherred i Skaane, som dog angik Skaane ialmindelighed, og om hvilken Rofod Anker formoder (Lovhistor. Tom. II. p. 107. 4to), at den er givet af denne Konge, endskiøndt man ikke veed Aaret, men som efter dens Indhold ei kan være givet i dette Aar, eftersom Kongen havde, efter de skaanske fattige Bønders Begiering ved 2 af hvert Herred om Hielp imod Undertrykkelse, beskikket Gielkeren af Lund og 4 Andre, hvoriblant Jon Litle, der allerede da var død, til at skaffe dem Ret, hvilket han ved denne Forordning lader dem vide, og tilligemed gientager adskillige af hans Faders Anordninger, hvoriblant især er mærkværdig, at kun 1 Mand af hver Havn maatte af dem selv udnævnes til Krigstog, at den Fattige, som kun eiede 1 Ko, ei maatte tvinges til at betale Krigsstyr, og Skieppemaalet, som hans Fader havde indsat, skulde være af Jern, og være eens i ganske Skaane. Denne Forordning findes trykt paa Latin hos Rofod (l. cit. p. 540-41).

Abbed Wipert af Cissemer, Johannes Prior der, og det hele Convent gave ved deres Brev af 1ste May tilkiende, at de havde kiøbt 3 Grunde i Wismar med Raadets Tilladelse, og at de skulde ligge under lybsk Ret; Intet maatte derpaa bygges, som kunde være Byen til Skade; ingen Ridder eller andre mistænkelige Personer maatte faae Herberge der. (Schrøders papist. Mecklenb. p. 970).

Den 6te May udi Plone solgte Junker Henneke af Holsten og Stormarn til Reinebek Kloster med Samtykke af sin Fætter

Eric Menved Aar 1318. Grev Gherd af Rendesborghe og med sine tre Ridderes Raad for 1000 Mark lybske Penge baade den høieste og den sideste Ret (Jurisdiction) i nogle Landsbyer, som nævnes. Merkeligen er Brevet dateret efter Paaske den Dag da Johannes blev sydet i Olie, hvorved ingen anden kan forstaaes end Johannis ante portam latinam, som altid indfalder den 6te May. Brevet er paa Plattydsk og forvares i det Kongelige danske Geheime-Arkiv.

Den engelske Kong Edvard stadfæstede Hansestædernes Guildehal i London dets Privilegier. (Willebrandt II. 27. conf. Sartorius I. 287).

Den 11te Nov. tilstod Grev Johan til Holsten og Kyl ved sit Brev givet paa Slottet Kyl, at han havde overladt til Raadet der al Jurisdiction inden- og udenfor Stadens Grændser, som kaldtes Wikbild; dog saa, at det ingen Bygninger maatte opføre, som kunde blive hans Slot til Skade. De maatte og vedblive at benytte sig af lybsk Ret, men derfor skulde de aarlig give til Slottets Hovedsmand 24 Penge af lybsk Mynt paa St. Hansdag. Man seer heraf, at den gamle Herre Johan endda levede i Slutningen af dette Aar.

Rydlof (Mecklenb. Gesch. II. 233) fortæller efter Chemnitz, at den ældre Johan af Werle var bleven udelukt af Freden til Templin, og havde givet Kong Erik og Herre Henrik af Meklenborg ny Anledning til Misfornøielse, deels ved at afslaae at tilbagesine nogle for ham paatagne Cautioner, deels ved ei at tilbagegive Meklenborg det Halve af Landet Kaland, som var pantsat til ham for 2000 Mark Sølv, og som han desuden havde opvakt Marggrev Valdemar ved at befeide nogle brandenborgske Vasaller, saa forbandt Valdemar og Henrik sig i Kongens Navn i Havelberg den 4de April imod ham, og toge med sig i Forbund

bund den yngere Herre Johan af Werle, saa og den saxiske Hertug Rudolf.

Erik Menved Aar 1318.

Den bremiske Erkebisp Johan Grand stævnde Bisp Henrik af Lübek ind for Paven, fordi han ei var stadfæstet ved Erkebispens Myndighed, og varede denne Trætte i 7 Aar. Samme Erkebisp afsatte og Bispen af Verden Henrik Ketelhodt fra at være sin Vicarius, som han selv havde indsat dertil, fordi han nedbrød nogle af Stiftets Slotte. Saaledes skiftede han ofte Vicarier, hvilket kostede ham mange tusinde Mark. (Chron. Lubec. ap. Meibom. Tom. II. p. 398. Lang. VI. 272.)

Raadet af Riga satte sig den 24de Sept. imod den Nyhed Bispen af Linkøping vilde indføre ved Vor Frue Kirke i Visby, at dens Sognefolk og alle de tydske Kiøbmænd herefter kun skulde betienes af 1 Sognepræst, da der altid havde været 2. Ved Brev af 6te October bevidnede Godekinus Pelgrini til Kirkevægerne Bispens underlige og vankelmodige Opførsel, at han ei vilde begive sig til Visby, af Frygt for at ihielslaaes, og at han tilsidst erklærede at ville klage for Fyrsterne og Fruerne (de tvende Ingeborger).

Udi Audiencestuen (Malstofa) paa Tunsberg Hus mødte den 28de Martii for Kong Hakon Ulf Thoraldson paa sin Hustru Gudrunes og hendes Sødskendes Vegne af Mester Heriulf Korsbroder i Oslo deres Vegne paa den ene, og Gunnar af Rise paa den anden Side, angaaende at den første klagede over, at Gudrune skete ei Ret af Gunnar, angaaende Arven efter Fru Ragnhild, Moder til Mester Heriulf, deres Farmoder, som deres Fader skulde arve, men Gunnar svarede herimod, at det kunde ingen Ret give dem til at arve efter deres Farmoder Fru Ragnild siden hun var død seniere; men Kongen dømte, eftersom Lagmændene

Erik Menved Aar 1318.

dene havde dømt og efter Overlæg med kloge Mænd, og ifølge Kong Magni Lov, at Gudrune med Søskende burde ogsaa arve Fru Ragnild. Dette Brev er trykt temmelig urigtig hos Paus III. p. 206 (conf. Torfæus IV. 445.)

Udi Tønsberg den 10de May tillod Kongen alle Fremmede af de Lande, som vare Rigets Venner, at maatte besegle Tønsberg baade Vinter og Sommer, og falholde deres Vare, Øl i Tønder, Win og Honning i Fade, Klæde i Stykker, Vadmel og Lærred i Hundrede, Vox og Lin i Skippund, eller dog ei mindre end halve Skippund, og derimod frit at kiøbe af de Norske og udføre hvad de behøvede. Kongen paalagde Herre Bjarne Audunsøn og Herre Gudthorm, Laugmand og Ombudsmand paa hans Gaard Tunsberg, at passe paa, at de ei opholdt sig længere end de behøvede. Ingen maatte skiære Klæde til Salg, uden de som boede i Gildehuset eller paa andre offentlige Huse, hvad enten de vare Indenn- eller Udenlandske. I alle andre Maader skulde den forrige Anordning om Byret og Vintersæde gielde. Kongens Canzler Ivar beseglede det, og Notarius Hakon skrev det. Paus (T. III. p 206-7) henfører denne Anordning til Onsdagen efter Halvards Dag, det er den 10de May.

Paa samme Tønsberg Slot den 22de Julii giorde Kongen en Forening med Broder Haso, Dominicanernes Prior i Hamborg, og denne Byes Raadmand Richard, kaldet Varck, og Gotfried Ypnige, samme Byes Sendebud og Fuldmægtige til at nedlægge den Mishag, Kongen af billige og rimelige Slutninger havde fattet mod Byen, paa Vilkaar, at de paa deres Borgeres og Kiøbmænds Vegne eftergave al Erstatning og Bod for al den Skade, Kongen og hans havde tilføiet dem og deres Anhængere, og bekræftede dette med korporlig Eed, samt tilsige Kongen og alle

hans

Eric Menved Aar 1318.

Hans Venner oprigtig Venskab for Fremtiden; paa sin Side eftergav han efter mange Fyrsters Forlangende og bemeldte Fuldmægtiges ydmyge og indstændige Begiering, samt 10 hamborgske Borgeres Undskyldning, dem al Mishag, saa og, efter Bøn af den trondhiemske Erkebisp Olav og andre Rigets Prelater, antog dem igien til Fred og Venskab, saa at de maatte handle og opholde sig i hans Rige ligesom Andre. Kongens eget Sigil saaog Erkebispens, Bisp Helgos af Oslo, Andfins af Bergen, og Bothulfs af Hammer bleve forhængte. (Thorkelins Analecta p. 112-13.)

Atter i Tønsberg den 3die November giorde Kongen ved sit aabne Brev bekiendt, at hans Syssemand i Tunsberg og paa Folden havde ladet ham vide, at Bønderne ei vilde giøre Vider og Vagthuse, som Loven bød, og at Laugmændene vilde ei dømme dem i Bøder, siden de ei ere anbefalede i Lovbogen for slig Ulydighed; nu byder derfor Kongen, at den som, efterat have været tilsagt af Ombudsmanden, efterlader at giøre det, hvor slige forhen havde været, skulde bøde 1 Mark Sølv; efter adskillige andre Beskikkelser om Rettens Holdelse, bød Kongen til Slutning, at denne Anordning skulde indskrives i alle Lovbøger. Kongens Canceller Herre Ivar Olafsøn beseglede den, og Hakon Notarius skrev den. (Paus III. 207-8.)

Ogsaa fra Tunsberg udgaves den Anordning om Ægtepagter og Fælledsskab imellem Ægtefolk, som staaer paa Latin hos Torfæus IV. 445, og paa Dansk hos Paus III. p. 200-201.

Den 16de Julii blev et Notarialinstrument udfærdiget i Præmonstratenserklosteret i Tunsberg over den Pavebulla af 3die Februar 1317, som Nicolaus Sigvasti, Kannik i Upsal, og Pavens Sendebud til Sverrig, overgav til den trondhiemske Erkebisp Elav, og hvorved de Bisper Helgho af Oslo, Andfin

af

Eric Menved Aar 1318.

Til disse Landeplager, Krig og Skat, kom ogsaa en stor Torke, og deraf Hunger og Fædød. Nogle, hvoriblant Hvitfeldt (p. 409), henføre Skatten og Dyrtiden til følgende Aar.

Uden tvivl var det i dette Aar, at Kong Erik lod indsætte sin Dronning i en Stenvæg udi St. Claræ Kloster i Roskilde, hvor hun forblev indtil sin Død næste Aar. Anledningen var, efter Petrus Olai (Lang. I. 128) og Hvitfeldt (p. 410), at hun i dette Aar fødte en Søn, med hvilken hun kiørte fra Abrahamstrup, nu Jægerspriis, til Holbek, og væltede med Barnet, som brød sin Hals, da det var 16 Uger gammelt, hvorover Kongen lod hende indslutte for sin Livstid. Men den ældgamle Fortsætter af Albert af Stade beretter (p. 85), at Kongen giorde det, fordi hun holdt med sine Brødre de svenske Hertuger, og tog sig deres Død meget nær. Vor Kiæmpevise (Syv II. No. 39) fortæller og, at hun holdt meget af de Brødre og advarede dem. Maaske at begge Aarsager kunnet løbe sammen. Hvitfeldt vil (l. cit.), at hun gav sig selv ind i Klosteret, for at giøre Poenitentse (conf. Messenii Scondia XII. p. 169).

Udi Vordingborg den 16de Julii udstædte de Bisper Olav af Roskilde og Nicolaus af Børglum deres Brev, at de havde været tilstede, seet og hørt, hvorledes Bisp Herman af Sverin havde forenet og forligt Herre Nicolaus Olufsøn, forhen Drost, med Kong Erik, fordi han mod Kongens Villie havde voldeligen beholdt og endnu beholdt hans Fæstninger, efterat han havde frasagt sig Drostembedet, og Vilkaarene af Forliget vare disse, at al Tvist for alle Sager mellem dem skulde være nedlagt, og en fuldkommen og bestandig Enighed og Sone have Sted. Bispen af Sverin og de Herrer Thetlav, kaldet Ulff, og Ludolph, kaldet Svanove, Riddere, lovede det Kongen til Hænde, saa og

Grev

Grev Otto af Hoya og Henrik Herre af Meklenborg og mange andre troværdige Riddere og Væbnere, og det med korporlig Ed, og dog er denne Sone og Enighed, endskiønt de ofte ere blevne tilstrækkeligen derom paamindte, endda ei opfyldte. Dette Brev findes paa Latin hos Hvitfeldt p. 401.

Den 14de October (beretter Hvitfeldt fremdeles p. 407) i Wordingborg giorde Hr. Niels Olussen Marsk Kongen Regnskab for al Indtægt og Udgift. Da pantsatte Kongen ham for hvis han skyldig blev, Werneminde, Stegeborg og Glambeck for 694 Mark puri argenti; item 907 Mark, 6 Ørepenge, 37376 Mark i Slaviske Penge, at betale til Lybke. Om Nogen vil beleægge ham, eller hindre i disse Fæstninger, skal Kongen staae ham bi; for hans Tieneste skal han give ham 2000 Mark Cølnisk, og derfor skal han sætte ham 20 tydske Riddere til Vissen, før han antvorder fornævnte Fæstninger fra sig. Disse 2000 Mark skulde betales 2 Aar efter Fæstningerne ere løst; han og hans Arvinger skal holde Kongen fornævnte Fæstninger til Beste: Bisp Herman af Sverin, han selv, Uldrich, Bernhard, Henrich, Molzan Brødre, med flere af Adel, lovede derfore. Ingen skal dissmidlertid hindre fornævnte Herr Niels Olufssøn udi fornævnte Fæstninger, eller paa tilliggende Gods, derfore lovede Kongen, Waldemarus Marchio Brandenburgensis, dominus Magnopolensis, comes Geert af Rendsborg, Grev Geert af Sverin, Grev Henrich af Holsten, Ingvarus Hiort, Albertus Alberti, Clemens Hartvigssøn, Jacob Flep, Andreas Nicklessøn, Eschillus Gris, Canutus Nicolai, Volchmarus Arnoldssøn, Henricus og Johannes Brødre, kaldet Volckenhagen, milites Dani, Conradus af Cromon, Reinerus af Bedele, Godefridus af Bulouc, Ulricus af Bernekoue, Johan

Ro-

Eric Menved Aar 1318.

Rosendal, Reinerus de Plesse, Folcho Hasenkopf, Vipertus Luzoue, og Johan Reinecke, milites. Kongen kiøbte ham af alt hans Gods i Tydskland og Danmark, og satte ham Forlovere for Pengene. Vilde nogen hans Venner følge ham, maae det skee, og de alligevel beholde deres Gods; Vogelæn som han havde i Forlehning, skal komme tilbage. Vi skal indlukke ham som vor Undersaatte, udi hvis Fordrag vi giøre. Haver Nogen Tiltale paa Herr Nielsis Gods, og er solgt, han møde Dagen efter Hellig Tre-Konger til Suen, han skal erholde, hvad han med 10 Riddere gid soret. Vil Nogen tale ham til for Gield, han møde sammesteds.

Bisp Johan af Slesvig bevidnede ved Brev i sit Capitel den 6te Martii, at have fundet skrevet i Capitelstatuterne eller Kirkens Register, at det fra ældgammel Tid havde tilkommen Bispen og Kapitlet fælleds at besætte de ledige Præbender. Erkebisp Egger stadfæstede dette den 12te Septbr. 1320 udi Slesvigs Kapitels Hus, da han visiterte Slesvig Stigt, og vare 3 hans Capellaner Vidner hertil; og blev det samme Gang vidimeret af Marqvard fra Byen Aarhus, keiserlig Notarius.

Den 26de April sendte Paven fra Avignon en Bulla til Erkebisperne af Lund, Upsala og Nidaros, om at beskytte Dominicaner-Munkene imod al Vold og Uret, hvilken Erkebisp Egger bevidnede i Odense den 25de Martii 1324 at have seet ubeskadiget i alle Maader (litteras non rasas, non abolitas, non cancellatas, nec in aliqva sui parte vitiatas vel suspectas — som Formularen lyder) (Mst. Barth. Tom. VI. p. 968).

Udi Lund den 5te May tilskrev Provst Carl (da Erkebispen var ude af Landet) og hele Lunde Capitel alle Troende i Danmark om den megen Misbrug, som de der indsamlede Almisse i Lunde

Stigt,

Stigt, bruge, da de udpressede meget mere af Almuen, end deres Breve indeholdt, gave sig legnagtigen ud for at være sendte fra andre Stigter, og foregave større Aflad end de havde, hvorfore de give tilkiende, hvor megen Aflad der var at faae for dem der vilde give Almisse til Lunde Kirkes Bygning, hvis Hvelvingen truede med Fald.

Erik Menved Aar 1318.

Den 5te May lagde Bisp Olav ved sit aabne Brev Øen Hiddens og Capellet i Jellant under Cistercienser-Klosteret Hiddens, og tog det fra Scaprode Sognekirke for den vanskelige Søveis Skyld, og forbød Sognepræsten i Scaprode at tage Noget af Sognefolkene, der byae under bemeldte Capel.

Kanik Olav Aurelianus i Lund stiftede den 28de October et Altar, Apostelen Johannes til Ære, i St. Laurentii Kirke i Lund, og gav dertil anseligt Gods til at underholde en Præst ved Alteret, som skulde beskikkes af Kirkeværgeren, saa og til Sielemesser for sig og de sædvanlige Afgifter derved, iblant andet 1 Skilling Tours eller 3 ny Skilling Sterling til Alterets Bøger, Klæder og Prydelser. (conf. Hvitfeldts Bispekrønike p. 69. Magni Matthiæ Series Episcop. Lund. p. 115).

Udi November gave adskillige Patriarker, Erkebisper og Bisper, som vare samlede i Avignon, 40 Dages Aflad hver til alle dem, som paa visse Festdage besøgde Vor Frue Kirke i Walene (▯ Walle) i Roskilde Stigt, eller som bidroge Noget til dens Bygning, Lys, Prydelser. Bisp Johan af Roskilde stadfæstede dette.

Den 2den December gav Fru Cecilia, Datter af Nicolaus Knæling og Enke efter Herre Tuco Pedersen, paa sit Yderste Gaarden Dobringe af 8 Skilling Jordskyld og 6 Skilling Jordskyld i Rudemark og Thornemark til Soro Kloster, hvor hun

vilde

Eric Menved Aar 1318.

vilde begraves, for Omkostningerne ved hendes Ligfærd. (Lang. IV. 477. 487).

Paa Minoriternes Kapitel i Aslo var Bisp Henrik af Reval tilstede, og skiænkte der til Ysted Kloster den 1ste Del af Bonaventuræ Sententser (Lang. V. 517).

Den slesvigske Bisp Johan afstod til sit fattige Kapitel, som knap havde den fornødne Underholdning, Tienden af Slabbenhagen, Gottorp, Jallingbeke, Seestede, Huttenkroppe og Haddeby Kirker. Han kiøbte og Skoven Rovese i Ruderop for 24 Pund Sterling, saa og adskilligt Gods, som han skiænkte Kapitlet, saa at Tienderne skulde forvandles til Hvede, og en Kannik ugentligen hver Løverdag og Onsdag deraf uddele til dem 2 Brød efter Gudstienesten; dog skulde de Tilstedeværende altid besøge Messen ved sig eller ved en anden, og ellers miste sin Del af Brødet, om han end havde været i Kongens, Hertugens, Bispens, Kapitlets eller egen Forretning, og Intet uden Sygdom undskylde ham; hvo som viste sig i Kapitlet eller Choret uden i vedbørlig Chor-Dragt, skulde miste Brødet den hele Uge, og det uddeles blant de andre; ligeledes de som hiemme eller paa andre Steder holdt mistænkelige Qvinder. Paven og Erkebispen i Lund stadfæstede dette siden 1339. Til Capitlet i Haderslev skrev og denne Biskop, at Erkedegn Marqvard Block, og Provst Anshelm af Strand havde underrettet ham om, at Provsten i Barch Syssel havde fra uminDelig Tid havt Jurisdiction over Kapitlet og over alle Præster og Klerker i Sysselet, hvorover han alvorligen byder dem at adlyde ham, og truer dem med Ban, om de det ei giorde. (Cypræi Annal. p. 308-10. Pontoppidans Annal. II. 120-21).

Den 27de Julii døde Fru Cecilia, Enke af Herre Johan Ralf, forhen Kongens Marsk, som gav til Lunde Kirke sit Gods i

Bre-

Erie Menved Aar 1318.

Bragethorp under Degnen i Lund hans Bestyrelse. (Lang. III. 537. IV. 51. Hvitfeldts Bispekrønike p. 69)

Svaning vil (Annal. Barth. Mst. ad ann. 1318), at Kongen gav Love i dette Aar, hvilke holdtes i Skaane, Siellard og Fyen. Maaske at herved sigtes til den Forordning til Barreherred i Skaane, som dog angik Skaane ialmindelighed, og om hvilken Rofod Anker formoder (Lovhistor. Tom. II. p. 107. 4to), at den er givet af denne Konge, endskiøndt man ikke veed Aaret, men som efter dens Indhold ei kan være givet i dette Aar, eftersom Kongen havde, efter de skaanske fattige Bønders Begiering ved 2 af hvert Herred om Hielp imod Undertrykkelse, beskikket Gielkeren af Lund og 4 Andre, hvoriblant Jon Litle, der allerede da var død, til at skaffe dem Ret, hvilket han ved denne Forordning lader dem vide, og tilligemed gientager adskillige af hans Faders Anordninger, hvoriblant især er mærkværdig, at kun 1 Mand af hver Havn maatte af dem selv udnævnes til Krigstog, at den Fattige, som kun eiede 1 Ko, ei maatte tvinges til at betale Krigsstyr, og Skieppemaalet, som hans Fader havde indsat, skulde være af Jern, og være eens i ganske Skaane. Denne Forordning findes trykt paa Latin hos Rofod (l. cit. p. 540-41).

Abbed Wipert af Cissemer, Johannes Prior der, og det hele Convent gave ved deres Brev af 1ste May tilkiende, at de havde kiøbt 3 Grunde i Wismar med Raadets Tilladelse, og at de skulde ligge under lybsk Ret; Intet maatte derpaa bygges, som kunde være Byen til Skade; ingen Ridder eller andre mistænkelige Personer maatte faae Herberge der. (Schrøders papist. Mecklenb. p. 970).

Den 6te May udi Plone solgte Junker Henneke af Holsten og Stormarn til Reinebek Kloster med Samtykke af sin Fætter

Eric Menved Aar 1318.

Grev Gherd af Rendesborghe og med sine tro Ridderes Raad for 1000 Mark lybske Penge baade den høieste og den sideste Ret (Jurisdiction) i nogle Landsbyer, som nævnes. Mærkeligen er Brevet dateret efter Paaske den Dag da Johannes blev sydet i Olie, hvorved ingen anden kan forstaaes end Johannis ante portam latinam, som altid indfalder den 6te May. Brevet er paa Plattydsk og forvares i det Kongelige danske Geheime-Arkiv.

Den engelske Kong Edvard stadfæstede Hansestædernes Guildehal i London dets Privilegier. (Willebrandt II. 27. conf. Sartorius I. 287).

Den 11te Nov. tilstod Grev Johan til Holsten og Kyl ved sit Brev, givet paa Slottet Kyl, at han havde overladt til Raadet der al Jurisdiction inden- og udenfor Stadens Grændser, som kaldtes Wikbild; dog saa, at det ingen Bygninger maatte opføre, som kunde blive hans Slot til Skade. De maatte og vedblive at benytte sig af lybsk Ret, men derfor skulde de aarlig give til Slottets Hovedsmand 24 Penge af lybsk Mynt paa St. Hansdag. Man seer heraf, at den gamle Herre Johan endda levede i Slutningen af dette Aar.

Rudlof (Mecklenb. Gesch. II. 233) fortæller efter Chemnitz, at den ældre Johan af Werle var bleven udelukt af Freden til Templin, og havde givet Kong Erik og Herre Henrik af Meklenborg ny Anledning til Misfornøielse, deels ved at afslaae at tilbagesive nogle for ham paatagne Cautioner, deels ved ei at tilbagegive Meklenborg det Halve af Landet Kaland, som var pantsat til ham for 2000 Mark Sølv, og som han desuden havde opvakt Marggrev Valdemar ved at befeide nogle brandenborgske Vasaller, saa forbandt Valdemar og Henrik sig i Kongens Navn i Havelberg den 4de April imod ham, og toge med sig i Forbund

bund den yngere Herre Johan af Werle, saa og den sarisse Hertug Rudolf.

Den bremisse Erkebisp Johan Grand stævnde Bisp Henrik af Lübek ind for Paven, fordi han ei var stadfæstet ved Erkebispens Myndighed, og varede denne Trætte i 7 Aar. Samme Erkebisp afsatte og Bispen af Verden Henrik Ketelhodt fra at være sin Vicarius, som han selv havde indsat dertil, fordi han nedbrød nogle af Stiftets Slotte. Saaledes skiftede han ofte Vicarier, hvilket kostede ham mange tusinde Mark. (Chron. Lubec. ap. Meibom. Tom. II. p. 398. Lang. VI. 272.)

Raadet af Riga satte sig den 24de Sept. imod den Nyhed Bispen af Linkøping vilde indføre ved Vor Frue Kirke i Wisby, at dens Sognefolk og alle de tydske Kiøbmænd herefter kun skulde betienes af 1 Sognepræst, da der altid havde været 2. Ved Brev af 6te October bevidnede Godekinus Pelgrini til Kirkeværgerne Bispens underlige og vankelmodige Opførsel, at han ei vilde begive sig til Wisby, af Frygt for at ihielslaaes, og at han tilsidst erklærede at ville klage for Fyrsterne og Fruerne (de tvende Ingeborger).

Udi Audiencestuen (Malstofa) paa Tunsberg Hus mødte den 28de Martii for Kong Hakon Ulf Thoraldson paa sin Hustru Gudrunes og hendes Sødskendes Børn af Mester Heriulf Korsbroder i Oslo deres Vegne paa den ene, og Gunnar af Rise paa den anden Side, angaaende at den første klagede over, at Gudrune skete et Ret af Gunnar, angaaende Arven efter Fru Ragnhild, Moder til Mester Heriulf, deres Farmoder, som deres Fader skulde arve, men Gunnar svarede herimod, at det kunde ingen Ret give dem til at arve efter deres Farmoder Fru Ragnild siden hun var død seiere; men Kongen dømte, eftersom Lagmændene

Eric Menoeds Aar 1318.

dene havde dømt og efter Overlæg med kloge Mænd, og ifølge Kong Magni Lov, at Gudrune med Søskende burde ogsaa arve Fru Ragnild. Dette Brev er trykt temmelig urigtig hos Paus III. p. 206 (conf. Torfæus IV. 445.)

Udi Tønsberg den 10de May tillod Kongen alle Fremmede af de Lande, som vare Rigets Venner, at maatte besegle Tønsberg baade Vinter og Sommer, og falholde deres Vare, Øl i Tønder, Win og Honning i Fade, Klæde i Stykker, Vadmel og Lærred i Hundrede, Vox og Lin i Skippund, eller dog ei mindre end halve Skippund, og derimod frit at kiøbe af de Norske og udføre hvad de behøvede. Kongen paalagde Herre Bjarne Audunson og Herre Gudthorm, Laugmand og Ombudsmand paa hans Gaard Tunsberg, at passe paa, at de ei opholdt sig længere end de behøvede. Ingen maatte skiære Klæde til Salg, uden de som boede i Gildehuset eller paa andre offentlige Huse, hvad enten de vare Inden- eller Udenlandske. I alle andre Maader skulde den forrige Anordning om Byret og Vintersæde gielde. Kongens Canzler Ivar beseglede det, og Notarius Hakon skrev det. Paus (T. III. p 206-7) henfører denne Anordning til Onsdagen efter Halvards Dag, det er den 10de May.

Paa samme Tønsberg Slot den 22de Julii giorde Kongen en Forening med Broder Haso, Dominicanernes Prior i Hamborg, og denne Byes Raadmand Richard, kaldet Varck, og Gotfried Ypnige, samme Byes Sendebud og Fuldmægtige til at nedlægge den Mishag, Kongen af billige og rimelige Slutninger havde fattet mod Byen, paa Vilkaar, at de paa deres Borgeres og Kiøbmænds Vegne eftergave al Erstatning og Bod for al den Skade, Kongen og hans havde tilføiet dem og deres Anhængere, og bekræftede dette med korporlig Eed, samt tilsige Kongen og alle

hans

Eric Menved Aar 1318.

hans Venner oprigtig Venskab for Fremtiden; paa sin Side eftergav han efter mange Fyrsters Forlangende og bemeldte Fuldmægtiges ydmyge og indstændige Begiering, samt 10 hamborgske Borgeres Undskyldning, dem al Mishag, saa og, efter Bøn af den trondhiemske Erkebisp Olav og andre Rigets Prelater, antog dem igien til Fred og Venskab, saa at de maatte handle og opholde sig i hans Rige ligesom Andre. Kongens eget Sigil saaog Erkebispens, Bisp Helgos af Oslo, Andfins af Bergen, og Bothulfs af Hammer bleve forhængte. (Thorkelins Analecta p. 112-13.)

Atter i Tønsberg den 3die November giorde Kongen ved sit aabne Brev bekiendt, at hans Sysselmand i Tunsberg og paa Folden havde ladet ham vide, at Bønderne ei vilde giøre Vider og Vagthuse, som Loven bød, og at Laugmændene vilde ei dømme dem i Bøder, siden de ei ere anbefalede i Lovbogen for slig Ulydighed; nu byder derfor Kongen, at den som, efterat have været tilsagt af Ombudsmanden, efterlader at giøre det, hvor slige forhen havde været, skulde bøde 1 Mark Sølv; efter adskillige andre Beskikkelser om Rettens Holdelse, bød Kongen til Slutning, at denne Anordning skulde indskrives i alle Lovbøger. Kongens Canceller Herre Ivar Olafsøn beseglede den, og Hakon Notarius skrev den. (Paus III. 207-8.)

Ogsaa fra Tunsberg udgaves den Anordning om Ægtepagter og Fælledsskab imellem Ægtefolk, som staaer paa Latin hos Torfæus IV. 445, og paa Dansk hos Paus III. p. 200-201.

Den 16de Julii blev et Notarialinstrument udfærdiget i Præmonstratentserklosteret i Tunsberg over den Pavebulla af 3die Februar 1317, som Nicolaus Sigvasti, Kannik i Upsal, og Pavens Sendebud til Sverrig, overgav til den trondhiemske Erkebisp Elav, og hvorved de Bisper Helgho af Oslo, Andfin

af

Eric Menved Aar 1318. af Bergen, Hakon af Stavanger, Anstan, Dominicanernes Abbed, Finno, Magister ved Kongens Capeller, Jvar, Kongens Canceller, og andre troværdige Mænd vare tilstede.

Aar 1319. Udi "Wartingborg" den 3die Januar tilskrev Kongen alle Indvaanerne i Esthland og Reval, at da der burde være en Skole ved hver Domkirke (ecclesia matrix), og da hans Forfædre havde stiftet og begavet Vor Frue Kirke i Reval, saa forbød han, efter Overlæg med sit Raad, at ingen Revals Borger, af hvad Stand han var, maatte sende sine Sønner eller hvem de havde i Kost til andre Byens Skoler, end til bemeldte Kirkes under 10 Marks Sølvs Straf, og hvis Nogen, paamindt af Bispen og Capitlet, ei iagttog dette, saa skulde han betale denne Mulct inden 14 Dage, 4 Mark til Slottets Vedligeholdelse, 3 til Domkirkens Bygning og 3 til Bymuren; Kongens Hovedsmand (capitaneus) skulde inddrive dem til Slottet, Bispen dem til Kirken ved Ban, og Raadet de øvrige; han forsikkrede og de Discipler, som besøgte Kirkens Skoler, fuld Tryghed og fast Fred for bemeldte Capitaine og hans Familie. Pave Martinus stadfæstede dette siden ved sit Brev fra Rom den 7de May 1421 til Erkebispen af Riga, og Bisp Theodorik af Dorpt udstædte af begge en notarial Transsumt, hvilket altsammen Erkebisp Henning af Riga befol at opfyldes ved sit Brev fra Flekken Walcke i Dorpt Stigt og udi sin Vaaning 1426 den 16de Januar, og lod indføre alle de andre i det. (conf. Hvitfeldt p 409. Bartholin. Mst. Tom. C. vel II. p. 404.)

Udi Sisborg den 7de April forbød Kongen strengeligen sine Fogeder og deres Betientere ei at maatte giøre Lunde Capitel Forfang i nogen Maade mod dets Privilegier.

Kort

Erik Menved. Aar 1319.

Kort forhen, den 5te April, døde hans Dronning Ingeborg efter den ringstedske Tavle (Lang. IV. 281), hvormed og Petrus Olai (Lang. I. 128) istemmer; men efter hendes Epitaphium hos Hvitfeldt (p. 410) og som endnu findes paa hendes Monument i Ringsted Kirke (Petersen om St. Bendts Kirke p. 53), hvorvel Messinget er just paa det Sted borte og nyt indfældet, staaer Mariæ Himmelfarts Dag (det er den 15de August). Gravskriften lyder saaledes: Ego Ingeburgis, nata de Svecia, qvondam Regina de Dacia, rogo omnes, si aliqvid eis forefeci, qvod invite fecissem, ut mihi per suam gratiam indulgeant, et sint memores animæ meæ, qvæ obiit anno Domini MCCCXIX in die assumtionis beatæ Mariæ Virginis. Hvitfeldt beretter (l. cit.) efter Petrus Olai (Lang. I. 128) at den roskildske Bisp Oluf, da hun var kommen i Klosteret, trøstede hende med mange Ord, og bad hende give sig igjen til Verden; men hun svarede Nei, saasom hun vidste, at baade hun, Kongen, og Bispen skulde døe i samme Aar. Petrus Olai (l. cit.) lægger til "efter en gammel Bog" at Bispen formaaede Kongen ved sine Bønner til at tage hende ud, og at hun overmaade elskede, befordrede, og giorde godt mod Minoriterne. Efter Nicolai lundiske Krønike (Lang. VI. 627) avlede hun 14 Sønner, men efter Petrus Olai (l. cit.) kun 8, af hvilke 14 de 11 bleve fødte for tidlig, og kun 3 kom levende til Verden, Erik og Magnus, Tvillinger, som ligge begravne i Esrom, og det sidste født 1318, som faldt af Vognen. Nicolaus anseer (l. cit.) dette for en Guds Straf over Kongen, fordi han forfulgde Erkebisp Jens Grand. Vist var det et Uheld for Landet, thi havde Erik efterladt sig en Prinds, saa var Alting rimeligen blevet roligt efter hans Død, idetmindste havde Danmark undgaaet Christophers elendige Regimente. Den samtidige Fortsætter af

Al-

Eric Menved Aar 1319.

Albert af Stade kalder hende (p. 85) en beskummelig og andægtig Dronning, hvorover man saa meget mere maa beklage hendes ulykkelige Skiebne. Hun levede med sin Herre i 23 Aar, og opnaaede omtrent en Alder af 40.

Omtrent en Maaned efter dette Dødsfald, eller før, døde den norske Kong Hakon den 8de May, og havde sin Dattersen den svenske Prinds Magnus til Eftermand som i Julii Maaned og blev udvalgt til Konge i Sverrig, hvorved en farlig Magt opstod i Danmarks Nabolaug, hvilke Bekymringer have uden Tvivl bidraget meget til Kong Eriks snart efter paafulgte Død.

Den 17de May udi "Worthingborg" gav Kongen Kiøbenhavns Borgere fri for den ny Told, dog saa, at de ei maatte blande deres Vare med Fremmedes, og ei føre dem bort, førend deraf var betalt Told. Vilde Kongens Foged anklage nogen Borger herfor, saa skulde den Anklagede rense sig ved 6 ærbare (discretos) Borgere og 6 Bønder af Nabolauget, som Fogden udnævnede, og hvad de fleste af dem dømte, skulde staae, medmindre det skriftligen kunde tilbagedrives ved 4 Borgere og 4 af de nærboende Bønder, af Kongen dertil udnævnede; og hvo der saaledes blev overvunden (lovfældt), skulde betale Kongen 2 Gange 40 Mark Penge. De Udnævnte havde Magt til, at lægge til eller tage fra den Summa, som Fogden anklagede Borgerne for, eller og at besværge den som Fogden opgav. Den Skyldige skulde betale saa meget som de overbeviste ham om, og desuden i Bøder 2 Gange 40 Mark Penge. Men den Anklagede havde og Ret til, at forkaste den af Nævningerne, som var hans offentlige Fiende. (conf. Hvitfeldt p. 408. Pontopp. Origines Havn. p. 65-66.)

Kongen sendte, under Anførsel af Ludvig Albertsøn Marsk, en Hær til Bornholm, og lod beleyge Hammershus, hvorpaa hele

Landet overgav sig den 24de May. Brevet derom i Indbyggernes Navn findes paa Latin hos Hvitfeldt (p. 409) Pontoppid. II. 121), og skrive de deri, at de for de mangehaande Fornærmelser og tunge Undertrykkelser, nemlig med Rov og Ran af deres Gods og Eiendomme, deres Persons Fængsel, Anholdelse og Pinsler, deres Venners og Beslægtedes Uddrivelse og Landflygtighed, ja Nogles Lemlæstelse og grusomme Drab, som Erkebisp Esger og hans Medholdere, der lovligen formedelst deres grove Misgierninger vare giorte fredløse og uddrevne af Danmark, og som disse havde tilføiet dem i mange Aar, havde derfor ydmygeligen anmodet deres Herre Kong Erik, i hvis Rige de boede, hans Hielp og Raad, som de vist troede at blive reddede ved, og om de det ei havde giort, saa indsaae de sikkerligen, at Landet Borendeholm med Slot og Tilhørende var bleven til evig Tid skilt fra Lunde Kirkes Eiendom og deres Arv kommen til Fremmede, og de og Arvinger komne i bestandig Trældom, derfor havde de samtligen med oprakte Hænder til Himlen lovet og svoret Kongens Sendebud, at de stadigen vilde staae bemeldte Herre Konge bi og tiene ham mod hver Mand, indtil han havde faaet fuldkommen Erstatning for al den Skade og de Udgifter, han havde havt ved sig og Sine for deres Befrielse og Landets Igienerhvervelse til Lunde Kirke. Menighedens Segl saa og de Herrers Johan Rannes, Ridders, og de Ridderes Tulo Mus's og Peter Magnusens, bleve forhængte. Tulo Mus og Palne Johnsen havde Slottet inde paa Erkebispens Vegne, og gav Herr Ludvig, som siden fik Landet i Forlening, til den Sidste 600 Mark cølnsk for den Omkostning, han havde giort paa Slottets Forbedring. (Hvitfeldt p. 409. Lang. VI, 532). Lunde Capitel gav derpaa Kongen et Forsikkringsbrev, at han maatte blive i Besiddelse af Bornholm for

Erik Menved Aar 1319.

Eric Menved Aar 1319.

Krigens Bekostning, indtil det indløstes. (Magni Mathiæ Series Episcop. Lund. p. 116. Thuras Bornholm p. 204-6).

Ved Pintsetider, som i dette Aar indfaldt den 27de May, holdt Herre Henrik af Meklenborg et stort Hof eller Turnering i Wismar, hvortil han indbød den danske Kong Erik, Marggrev Valdemar af Brandenborg, de Hertuger Erik og Johan af Sachsen, begge Johannes af Werle, de Grever Gerhard og Johan af Holsten, de Grever Nicolaus og Henrik af Wittenborg og af Zwerin, samt mange Bisper og Adelsmænd, hvilke alle bleve underholdte af Henrik. Kongen kom til Øen Retholm, og lod der opslaae et kosteligt Telt, prydet med rigt og smukt Tøi, og sad han der i Kroningsdragt med Krone og Scepter og havde Marggreven ved Siden af sig, og blev da al Fiendskab aldeles nedlagt mellem dem, som havde været siden den Sag med Varnemünde Taarn. Derpaa drog han ind i Wismar, og holdt Herre Henrik Stigbøilen for ham, da han steg til Hest, efterat være traadt ud af Skibet. Ved Afskeden droge alle Fyrsterne hiem med rige Foræringer. Saa skriver Kirchberg (col. 814-15) læggende til, at der da var megen Hunger i Landet, saa at Mange døde, og 1 Skieppe Rug gialdt 20 Skilling. Denne Hunger og dyre Tid strakde sig og til Danmark. (Hvitf. 409. Lang. II. 528. VI. 532. Matthiæ Ser. Ep. Lund. 117.)

Ved Nærværelsen i Wismar bleve vigtige Ting afgiorte. Kongen og Herre Henrik indgik nemlig der de Foreninger med Bisp Herman af Schwerin, som haves trykte i Franks Meklenb. lib. VI. 22-25. Schrøders papistisches Meklenb. II Band p. 3012-16. Westphal IV. 959.

Efter Kirchberg (l. cit.) lader det, at Kongen og Marggreven vare vel forligte med hinanden i Wismar, hvorfor det er

desto

destd forunderligere, at Hamsfort (Lang. I. 299. VII. 228) og Cranzius (Dan. lib. VII. cap. 27. p. 309) berette, at Kongen var i Begreb med, da han døde, at slutte et stærkt Forbund mod Marggreven for at bekrige ham. Dette kan saameget desmindre være, som Marggreven døde den 7de September 2 Maaneder før Kongen.

Erik Menved Aar 1319.

Den 1te Julii var Kongen endda i Wismar og udstædde her et Gieldsbeviis til Raadet og sine Borgere i Rostok for 300 Mark slaviske Penge, som han til næste Mortensdag skulde betale dem.

Den 6te September bevidnede de Bisper Peder af Viborg, Nicolaus af Børglum, Peder af Odense og Johan af Ribe, at Kong Erik havde i deres Nærværelse i Roskilde den 6te September skiænket og skiødet til Bisp Olaf i Roskilde til ham selv og til hans Kirke adskilligt Gods, som opregnes, til evindelig Eiendom, og forsikkrede ham for Alts Segning, især i Henseende til Godset, som Drosten Nicolaus Olussens Hustru havde besiddet, og som Kongen havde paa en retmæssig Maade faaet af bemeldte Herre Nicolaus. Rimeligen haver Kongen herved søgt at forbinde sig aldeles denne mægtige Prælat imod Erkebispen.

Efter Bzovius (ad ann. 1319. No. 5. col. 329) og Spondanus (ann. 1319. No. 3 p. 397) udstædte Paven adskillige Breve angaaende Peters-Pengenes Hævelse af Danmark, og de danske Gesandters Begiering, at Kongen maatte løses af det Baand, Pave Bonifacius VIII havde sat ham i for nogle Bisper han havde fængslet. Skade, at de kun have indført Indholdene af Brevene, og ei engang Dommen; thi jeg troer, at de tvende sidste høre til Kong Christophers Tid og Aaret 1320.

Udi Februar gave mange Patriarker, Erkebisper og Bisper, som vare i Avignon forsamlede hos Paven, 40 Dages Aflad til

 alle

Eric Menved Aar 1319.

alle dem, som paa visse Dage besøgte Kirken af Skorp (Skaarup) i Odense Stigt, der var indviet til St. Hans den Døberes, efter gav Noget til dens Bygning, Lys og Prydelser. Pontoppidan har ladet det trykke (Annal. II. p. 118-19), men uretteligen henført det til 1317.

Den 23de May skiødede Stigot Niclæsson til Henrik Niclæsson sin Damstad paa Marken Watnstath med Damsbond med Flod og Flodstad, og saa megen Jord han dertil havde fornøden, med Tørvgrøft og Sand, hvor han paa bemeldte Mark fandt det i Lyngjorden. Hans eget Sigil samt de hæderlige Mænds Peter Niclæssons af Herbylund og hans egen Broders Johan Niclæssons bleve forhængte. Heraf udstædte Oslo Niclæsson Ridder og 9 andre en Vidisse 1337 den 25de May. Samme Aar udgav ogsaa Provst Thrugil af Børglum og gandske Capitlet der, og Nicolaus Ingvarsen, Provst i Wændlie, en Vidisse deraf.

Den 22de Julii bevidnede Awo Thomesøn og 12 Andre, deels Præster, deels Adelsmænd, hvoriblant en Fris og en Krabbe, at de paa Abosyssels Thing havde seet og hørt den hæderlige og ædle Mand Palno Joansøn af Stifningh at have skiødet Gaarden i Troldorp i Skyde Sogn med Huse og Mølle med mere, ligesom Herre Nicolaus Lændi det havde besiddet, til Kannik Brother i Aarhus for 500 Mark gangbare Penge, den staaende Sæd paa Marken alene undtagen, og da dette egentligen tilhørte Fru Elena, Datter af Nicolaus Lændi og Herre Palno Joansens Hustru, saa skiødte han hende derfor 3 Mark Guld i Jord i Haal i Omunger Syssel og 4½ Pund (Talenta) Sæd i Batlisby i Lolland, saafremt han skulde døe uden Børn med hende. (Lang. VI. 443. 484.)

Den

Den 24de Junii døde Thrugot, Kannik i Lund, som døde Munk i Sorø, og gav til Lunde Kirkes Bygning en Gaard i St. Mikkels Sogn, og desuden en Del Penge til Kirkebygningen, Kannikerne, Vicarierne, Ringerne og de Fattige. (Lang. III. 529. IV. 48.) Eric Menved Aar 1319.

Den 24de Januar døde Herre Henrik, Sogneprest (plebanus) ved Vor Frue Kirke i Ribe, og gav af den Gaards Grund han residerte paa, aarligen 3 Mark Penge til sin Aarstid.

Kongen lagde paa hver Plog en Skat af en halv Mark Sølv, eller 4 Penge. (Lang. VI. 521.)

Den odensiske Bisp Peder eftergav Dalum Klosters Bønder hellig Brøde — saa skriver Pontoppidan (Annal. II. 122), som har taget det af de bartholinske skrevne Annaler, som berette det efter Hamsforts Odense Bispeliste (Lang. VII. 228), hvor dog Aarsberegningen er tvivlagtig. —

Gerhard, Johan og Adolph, Grever i Holsten, Stormarn og Schauenborch, udstædte i Hamborg den 8de September et Brev (Staphorst II. 235) angaaende Salget af Tienderne og hele Smørafgiften af Grønland, beliggende i Kremper Märsk, som indbragte 32 Mark hamborgske Penge, til tvende hamborgske Kanniker. Dette Document viser, at det store holstenske Slag mod Ditmarskerne ei kan være skeet i dette Aar den 7de September, som Fortsætteren af Albert af Stade (p. 84) vil, men at det hører til næste. Efter den gamle holstenske Krønike hos Leibnitz (Access. hist. p. 40) havde Dithmarskerne giort et Indfald i Holsten, som dog synes at blandes med det i forrige Aar, og bleve der Sognene Bornhøvede og Segeberg plyndrede af dem, ja i Bornhøvede bleve de saa uregierlige at Nogle af dem badede sig i et Fad med Øl. De kom endeligen til Aaen Buntzing, hvor de lagde

sig

Eric Menved Aar 1319.

sig ned at sove Natten over. Men de holstenske Grever Gerhard og Johan (uden Tvivl den som var Kong Eriks Halvbroder) (vid. Lang. V. p. 509) ginge over Broen og overfaldt dem om Morgenen den 17de Julii; hver Holstener bar en Løvgren i Haanden, hvorover Ditmarskerne skal have indbildt sig, at de saae en Skov for sig, hvilket viser, om saa er, at de have været beskiænkede og søvnige. Omtrent 500 af dem bleve paa Pladsen, mange druknede i Aaen, over hvilken de vilde svømme, og efter Lerbeke (apud Meibom. p. 515.) bleve og 500 fangne. (Boltens Ditm. Gesch. II. 376-78. Christiani III. 115. Kirchberg col. 815-16.)

Udi Ekernborg (Slottet ved Eckernførde) udstædte Hennichin, kaldet Molteke, sit Salgsbrev til Abel Valdemars Søn paa alt det Gods han eiede i Horstorp Sogn, som han havde skiødet hàm i Overværelse af den jydske Hertug Erik. Denne Abel har rimeligen været en naturlig Søn af den jydske Hertug Valdemar, og en Halvbroder af Hertug Erik, og altsaa stammende i 3die Led fra Kong Abel.

I et Diplom af 21de Martii fra Stokholm skrive begge Ingeborger, ligesom de vare fuldmyndige Regentere; og kaldes Matthias Ketilmundsen deri deres Drost. I et Diplom af 12te Junii fra Ørebro kalder han sig selv Sverriges Drost og Capitaine. (Lagerbring II. 148-49.)

Nu bleve Adel, Bisper og Borgere forskrevne at møde ved St. Hansstider ved Morasten samt 4 Bønder af hver Herred, og blev da den 8de Julii Magnus, Søn af Hertug Erik og af den norske Printsesse Ingeborg Kong Hakons Datter, en Prinds af 3 Aar, udvalgt til Sverriges Konge. Drosten bar hàm paa sine Arme frem for Standerne. Saaledes blev Magni Birgersens Valg giort til intet, og Kong Birger paa en lovlig Maade

skilt

skilt ved sin Krone. Samme Dag gierde alle baade geistlige og verdslige Herrer en Forening, hvori Matthias Ketilmundsen kalder sig Kong Magni Drost, hvorved de i Kongens Navn afskaffede alle af forrige Konger og Fyrster paalagte Skatter og Byrder, og stadfæstede de gamle Rettigheder og Friheder. Fra denne Tid af ophørte Enkehertuginderness store Myndighed, saa og Matthias Ketilmundsens Embede som Rigsforstander, om han og nogensinde har havt det, og forblev han alene Drost. Imidlertid stadfæstede dog Hertug Eriks Efterleverske Ingeborg udi Lødese den 28de Julii, tilligemed Drosten og 11 andre Riddere, de Adelige Privilegier (Contin. Alb. Stad. p. 83. Corner. col. 999. Lagerbring II. 151. Ericus Olai 223. 24. Hadorfs Rimkrønike I. 147-50. II. 11-12.) Krie Menned Aar 1319.

Den 13de November paa St. Brixii Dag døde den danske Kong Erik udi Roskilde, da han havde regieret i 33 Aar og var 45 Aar gammel, hvorfor det er des underligere, at Cranzius (Dania lib. VII. cap. 27. p. 309.) skriver, han døde af Alder. Følgende gamle Skribentere rose ham: Gheysmer og Krøniken som slutter med 1523 (Lang. II. 391. VI. 223.) skrive, at han døde med megen Ære (in magna gloria). Petrus Olai siger (Lang. I. 128) at han var en streng Mand, og som, endskiønt han var haard mod sine og Rigets Fiender, dog fornuftigen saae til det almindelige Bedste, regierte Riget med Kraft, og hensov i en god Fred. Gavebogen af Lund (Lang. III. 569. IV. 61) siger, at han var en streng Mand og stor Regent. Men ingen af vore egne roser ham mere end Sorgesangen over Danmarks Tilstand under hans Eftermand Christopher; thi der skrives (Lang. VI. 552) at han var Gud kier, en berømmelig Konge, kyndig i Lov og Ret, med megen Klogskab beskyttede, forfremmede, vedergvægede

han

Eric Menved Aar 1319.

han Riget, han var værd at efterfølge, altid seierrig, hans Ros kan neppe udsiges, og han var retfærdig, sandddru, kydsk, ikke forfængelig. Meget af dette er aldeles sandt, og meget med Hensyn til hans Eftermands uheldige Regiering. Den svenske Historieskriver Ericus Olai siger (p. 145) at han var en meget mægtig Konge Vor Rimkronike skriver hel mærkeligen, om den og har tænkt noget derved, at han forestod Danmark det beste han kunde og torde. Hvitfeldt giver ham (p. 410) følgende prægtige Vidnesbyrd: Han var en af de beste Konger, dette Rige i lang Tid haver havt, elskte Gud, og hvad som retfærdigt var, haandhævede de Gode, og straffede de Onde, fordrede Rigets Gavn og Bedste, og lod dets Rettighed ikke bortgange, og endog han haardeligen haver undertiden maatte straffe Adelen og Almuen, saa haver han dog dertil været foraarsaget; hans Faders Død, som han sig foresat havde at straffe, haver han fuldkommet som en Helt. — Mig synes, at naar man overveier hans besværlige Regimente, baade inden- og udenlands, saa maa man beundre, at han dog efterlod Riget i en taalelig Tilstand, endskiønt det er og saa vist, at han derved nødtes til at paalægge haarde Skatte, og at pantsætte saa meget af Riget, i hvilket, som og deraf opkommende Misfornøielse, man maa søge en stor Grund til hans Eftermands Uheld; hans Faders ynkelige Mord, og at han fra sin Ungdom var omringet af Efterstræbere, Forrædere og Mordere, kunde ei andet end giøre ham vel streng i at straffe, da han af Naturen var tilbøielig til Orden og Retfærdighed, saa at han mere sørgede for Lov og Ret, ja endog Videnskaber, efter de Tiders Maade, end Mange af hans Formænd; men heraf flød og, at han trak saa mange Tydske ind i Landet, da han maaske troede at kunne lide mere paa dem end paa sine egne; hans og Faders Mindreaarighed

og

Eric Menved Aar 1319.

og urolige Regimente foraarsagede, at Rigsraadet og Adelen kom til en stor Høide af Magt, hvilket mærkeligen ogsaa skete paa samme Tider i Norge og Sverrig. Uden tvivl havde han sat sig for at efterfølge Valdemar II, uden at betænke, at Riget havde dog større Kræfter, og heraf opstod hans mange Krige og Forsøg paa den tydske Bund, Riget til liden Gavn, uden til at erhverve en udvortes Pral og forfængelig Ære. Det lader og, at han har været af et heftigt Sindelag, og i Overilelse giort meget, som han siden havde Maie med at rette, hvilket hans Handeler med Erkebisp Jens Grand og Broder Christopher vise; men Tiden synes og at have giort ham mere sindig og betænksom, hvorimod dog hans Opførsel mod hans egen Dronning synes at stride. Udi Nicolai lundske Krønike og i den lundske Gavebog (Lang. III. 569. VI. 627) kaldes han Menweth eller Menvit, som deri ere blevne efterfulgte af Hamsfort, Hvitfeldt, og alle Nyere. Lagerbring mener, at Menvet skulde være tillagt ham i en slet Mening af de Geistlige og betyde saa meget som vanvittig. Hvitfeldt derimod siger (p. 298), at han fik det Øgenavn Menved, fordi han brugde den Ed og Ord, naar han vilde sande Noget: Nei saa Mænd, ja saa Mænd; en Mening de fleste Nyere have antaget; men Langebek anmærker rigtigen, at i den lundske Gavebog (Lang. IV. 61) skrives det "Mennewet" og slutter deraf, at da han bar det Tilnavn i levende Live, saa maa det have været ærefuldt, og at det haver betydet Mands Vid, et Øgenavn givet ham for hans Forstand. — Samme Dag han døde, giorde han sit Testamente, og gav (Hvitf. 409. Lang III. 569. Pontopp. II. 122) til Ringsted Kloster, hvor han vilde begraves, Munkeholm og Munkeholmsang, som var Vinderup, Tordrup, Bretsved, Draverup, og Arnake; til hvert Kloster i Danmark gav han

Eric Menved Aar 1319.

han 18 store Gylden (Florener) og stiftede et rigt Hus i Odense for fattige Skolesdisciplar. Til sine Venner gav han Guld, Sølv, Penge, Drikkekar, Ringe, Skeer. Til Executores indsatte han Ludvig Albrectsøn Marsk, sin Cantzler Guido, Kanik i Lund, Herre Ingvar Hiort, og Broder Svend, Lector i Nestved sin Skriftefader. Skade, at Hvitfeld, som har seet Testamentet, ei har indført det. Paa sit Yderste formanede han (Hvitf. p. 419. Lang. I. 130. Corner. col. 489. 996) det forsamlede Rigsraad, Adelen og de Store, aldeles ei at vælge hans Broder Christopher til Konge, da han vilde blive skadelig og til Rigets Undergang, saasom han var ustadig og udulig. Det havde været at ønske, at han havde foreslaaet en anden, saasom Hertug Erik af Jylland, thi derved havde det Hertugdom maaske kunnet bleven forenet med Riget. — Han blev begravet i Ringsted ved Fødderne af Kong Erik Plovpenning og paa venstre Side af sin Dronning Ingeborg, ligesom hans Moder Agnes laae paa hans høire. Endnu sees Eriks og Ingeborgs Grav i Ringsted Kirke. Den er af Murstein, 1 Alen over Gulvet, med en sort Marmorsteen ovenpaa af 1 Qvarters Tykkelse; Længden er 4 Alen 2 og ½ Qvarter, og Breden 2 Alen 3 Qvarter; øverst ligger en tyk Messingplade, i hvilken Kongens og Dronningens Billeder ere udstukne i fuld Legemsstørrelse; de 3 kronede Løver sees paa adskillige Steder med mange Hierter om, navnlig paa Kappen, paa Sværdet, over begges Hænder og Fødder, i alle 4 Hiørner og paa hver Side. Omskriften lyder saaledes: Ego Ericus qvondam Rex de Dacia, regnans XXX annos, rectus justiciarius pauperum ac divitum ubi jus habuerunt, rogo omnes illos, qvibus aliqvid forefeci, ut mihi per suam graciam indulgeant, et orent pro anima mea, qvi obii anno Domini MCCCXIX in die beati Brixii Episcopi et Confessoris. (Hvitf.

(Hvitf. p. 410. Lang. I. 125. 127. Reiersen om Bendts Kirke i Ringsted p. 52-54. Pontoppid. Marm. Dan. I. p. 175.)

Erik Menved Aar 1319.

Henrik af Meklenburg og Stargard skiænkte den 7de December i Ribbenitz til Klosteret Dobberan Landsbyen Adamshagen i Landet Rostok, for hvad det skulde havt af ham i Landet Pole, og om end Landet Rostok kom med Tiden til en Konge, Fyrste eller anden Herre, saa skulde Henrik dog ei skille sig derved, førend han havde beskikket om denne Klosterets Eiendom; han og hans rette Arvinger skulde hertil være forbundne (Westphal. III. 1624). I et ældre Diplom af 8de October (l. cit.) tales om det samme, og siges deri, at bemeldte Eiendom i Pole eller Pohl indbragde aarlig 8 Læster og ½ og 16 Skiepper haardt Korn (duræ annonæ) og 7 Læster og 10 Skiepper Havre og 10 Skiepper Erter, og 13 Mark mindre end 4 Skilling i slaviske Penge. Dette viser, at ved Hartkorn forstaaes Hvede, Rug og Byg, og at Navnet, tilligemed Tingen som Ordet tilkiendegiver, er kommen fra Tydskland til Danmark.

Den norske Kong Hakon giorde sit Testamente, venteligkort før sin Død; Skade, at det kun haves afstumpet (Thorkelins Analecta p. 165-69) saa at Begyndelsen og Slutningen fattes; dog viser et Brev af Kong Magnus af 1336, at det er giort i Oslo i Mariæ Kirke. Deri siges, at han bortgiver til en af de kongelige Capeller, udentvil det i Viken, 500 Mark purt og prøvet Sølv og 100 Mark Jord af hans Eiendele i Viken, foruden hvad han tilforn havde givet did til Kirkens Bygning, Vedligeholdelse, Flyning (Reparation) Tagenes Vedligeholdelse, Klæder, Beger og andre Ting i Kirken; desuden stadfæstede han alle til samme Kapel forhen af sig givne Rettigheder, Herligheder (Privilegia) og Friheder, og hvad han tilforn havde tilstaaet Klerker og

Eric Menved Aar 1319.

Legfolk, som hørte til samme Kapel; til de Klerker ved det som studerte, gav han 300 Mark puri Sølv, hvorfor de til deres Underholdning skulde kiøbe Eiendele og Gods inden- eller udenfor Riget. Sit daglige Bærekapel (portatilem) skiænkte han til Kapellernes Provst med alle Prydelser og Klæder, som de fandtes, saaog et Sølvkaars og et lidet Missale, hvori Reliqvier vare nedlagte, som den Dominicanerbroder Hialm havde med egen Haand skrevet, paa Vilkaar, at nuværende Provst og hans Efterfølgere skulde aarligen paa Kongens Aarsdag bestandigen føde med Mad og Drikke 60 Fattige, og hver Løverdag 7 fattige Klerker med Brød og Smør og 1 Ret med Øl, hvorimod hver af disse vare forbundne til, hver Løverdag at sige 5 Ave Maria med 5 Knæfald for Jomfru Mariæ Alter og Billede i Kirken. Til Communet og Collegium ved bemeldte Kirke gav han sit Gods og Eiendom Lyn i Oslo Herred, og alle Rettigheder, Nytte og Tillæg som dertil hørte, samt hans Bærebreviarium (portatile) som bemeldte Broder Hialm havde skrevet, hvilket skulde tilhøre Klerkerne og det Collegium, som med Provstens Tilladelse reiste om for at handle, tilligemed et andet, som nyligen var skrevet i Paris; derimod skulde Klerkerne af bemeldte Collegium og Commune paa hans Aarsdag hvert Aar give Føde til 60 Fattige og desuden vel føde 13 andre Personer, af hvilke 8 skulle være af Mands- og 5 af Qvindekiønnet, og skulde en eller flere af bemeldte Collegium toe deres Fødder, og hver Mand gives af Communets Midler 8 Alen Vadmel og hver Qvinde 7, saa og 5 Penge af dem der almindelig kaldes "Væghnir", til Jomfru Mariæ Ære; hver Løverdag skulde dette Collegium ogsaa bestandig føde 8 Klerker med Brød, Smør, 1 Ret Mad og Øl, hvorimod disse Fattige skulde, efterat Almissen var uddelt, sige i Kirken for Jomfru Mariæ Alter og Bille-

Billede (venteligen 5) Ave-Maria med ligesaa mange Knæfald; Propsten og Klerkerne i Collegio vare og forbundne til bestandigen at holde hans Aarsdag med Sang, Ringning og tændte Lys, saa og hans Dronnings Euphemiæ med al sædvanlig Hoitidelighed. Til det kongelige Kapel, Apostlernes Kirke i Bergen, gav han 70 Mark purt Sølv, til deraf at giøre et Skrin (Tabula) til Reliqvier, ligesom det i Mariæ Kirke i Oslo, saa og tvende Hænder (saa kaldte, fordi de vare saa skabte) til at lægge Reliqvier i, og 2 Sølv-Evangeliibøger (textus) med Reliqvier i, som Kongen pleiede at have i sit Kapel, samt Klæder, "casula", 2 "dalmaticæ", 3 Kapper af hvidt Klæde med Silke-Foder, og 2 "Dalmaticæ" med 1 Kappe med Silke-Foder af violet Farve, saa og til samme Kirkes Bygning og Opførelse alle hans kongelige Indkomster af Hietland og Færøerne, saa at Kirkeværgeren skulde derover aarligen giøre Regnskab for Kongens Arvinger og Kirkens Provst, dog saasnart Kirken blev fuldkommen færdig, skulde disse Indkomster igien tilfalde Kronen. Alle sine egne og hans Formænds de norske Kongers og Dronningers Privilegier til denne Kirke stadfæstede han. Til St. Olavs Kirke og kongelige Kapel paa Avaldsnæs skiænkte han alle de Klæder, Beger og Reliqvier, som der da fandtes, og alle Silketøier af rød Farve til at giøre Klæder af, som fandtes i hans Kiste, saa og saameget Silketøi baldyret med Guldtraad, som kunde være nok til at pryde bemeldte Klæder, og en hvid Silke "casula" med 2 Dalmaticer 3 Kapper og 1 "antependium" og et Sølvkar til Hostiet, med en stor Klokke, som Siglav havde støbt i Engelland; herved stadfæstede han og bemeldte Kirke alle Herligheder og Friheder den forhen givne af ham selv og hans afdøde Dronning Euphemia. Til dens Bygnings Opførelse gav han alle sine Indkomster af Kormt, indtil den var bleven fuldfærdiget.

Eric Menved Aar 1319.

Til

Eric Menved Aar 1319. Til St. Michaels Kirke og kongelige Kapel paa Slottet Tunsberg gav han alle Prydelser, Kar, Bøger, Reliqvier og alle andre Ting som der fandtes, en "casula" med 2 "Dalmaticæ" og 3 Kapper af blaat-Silke.

Den 8de May døde Kong Hakon, som i et gammelt norsk Necrologium (Lang. V. 385) kaldes den allerlistigste. Det lader og at han har været en dulig og god Konge, som især har beskyttet Almuen, endog imod sine egne Embedsmænd og imod Geistligheden, og lagt Vind paa Ret og Retfærdighed (Torfæus IV. 450), hvorfor den store Ros som Æneas Sylvius i det 15de Seculo tillægger en af de sildigere Konger af det Navn Hakon, maa enten tilkomme ham eller snarere Sverre, hvorom mere da. Rimeligen døde Kong Hakon i Oslo og blev der begravet. Han opnaaede en Alder af 57 Aar og regierede i 19 Aar og 6 Maaneder, efter Arnas i hans skrevne Chronologie over de sidste norske Konger. (conf. Lang. I. 394. III. 130. IV. 284. V. 532. VI. 521. 532).

Kort efter samledes i Aslo Bispegaard den 10de, 11te og 12te Julii følgende svenske Herrer: Bisp Carl af Linkøping, og de Riddere Knud Laugmand, Erik Thoresen, Sigge Halstensøn, Stefan Røreksøn, Gisl Elinesøn og Knud Posse, og gave derfra ved deres aabne Brev tilkiende, at udi Overværelse af Fru Ingeborg, den norske Kong Hakons Datter og Hertuginde af Sverrig, og det norske Riges Raad, havde de paa hele Sverrigs Vegne lovet, og det paa den christelige Tro ihenseende til Kong Magnus af Sverrige, Kong Hakons Dattersøn, og sværget paa de hellige Evangelier for alle svenske Mænd, lærde og lege, at de skulde tage Junker Magnus, Søn af Hertug Erik og Fru Ingeborg, til Konge, om de det ei allerede havde

giort,

Eric Menved Aar 1319.

giort, og det 7 Nætter efter Jakobs Aften (den 24de Julii), og at bemeldte Kong Magnus skal være tilstede i Lødese Jakobs Aften eller og inden 7 Nætter, og at komme til Tunsberg i Norge med de Folk og det Følgeskab, som de Norske sendte imod ham, for at modtage den Hæder i Norge, som han var født til, og da lade stadfæste ved de bedste Mænd og Almue i Norge, som hellige Kong Olufs og de efterfølgende norske Kongers Lov tilholdt, ihenseende til hvad han skyldte Rigets Undersaatter og de ham, og paa Løfte, at han skulde opholde sig i Norge til næste Mikkelsdag, og fra den igien til efterfølgende; men dersom det svenske Riges Mænd siden forlangde, at bemeldte Magnus, Konge over begge Riger, skulde komme til Sverrige, saa skulde det norske Riges Mænd lade ham fare did, og blive der ligesaa længe, men ikke længere, og siden skifte saaledes om og forblive i hvert saalænge det behøvedes, dog et længere i det ene end i det andet, med mindre stor Fornødenhed var forhaanden, og skulde det da skee med Samtykke af det Rige, som havde Ret til, da at have ham hos sig. Ingen af Rigernes Mænd maatte følge ham længere end til Grændsen. Saalænge han var mindreaarig, skulde al Norges Indkomster anvendes til Gields Betaling, til at opfylde (Kong Hakons) Testamente, til Kongens Underholdning, og til hans Styrke og Nytte, eftersom han det behøvede, med Raad og Samtykke af Fru Ingeborg og det norske Riges Raad. De Svenske skulde og være skyldige til at hielpe Kong Magnus og de Norske ligesaa meget som de hinlpe dem; alle svenske Herrer forsikkrede og paa deres christne Tro, at Kong Magnus var ilive, da de sidst droge fra Sverrige; de Norske som vilde i Sverrige tiene Kong Magnus og Fru Ingeborg, maatte have Lov dertil af det norske Riges Mænd. Til fuldkommen Stadfæstelse paa, at dette

Eric Menved Aar 1319.

skulde ubrødeligen holdes af begge Rigers Mænd, saa lagde Bisp Carl sin Haand paa sit Bryst og ligeledes alle svenske Riddere, og svore paa Evangeliibogen, at alle de Svenske skulde stadfæste og ubrødeligen holde dette, og Erkebispen af Upsal love ligesom Bisp Carl, og 24 svenske Riddere sværge over de hellige Evangelier, ligesom disse 6 nu svore. Erkebispen af Nidaros svor ligesom Bisp Carl, og Ivar Olufsen, Canzler, og 28 andre norske Lehnsmænd og Riddere svore paa de hellige Evangelier for sig og det norske Riges Mænd, ligesom de 6 svenske Riddere havde svoret, at dette skulde stadfæstes og ubrødeligen holdes af alle Norske. Og brød det norske Riges Mænd denne Dagtingning, da lagde de sig derved under Erkebispen af Upsal og Bisp Carl af Linkøping deres Vold, saa at de skulde have Magt til at lægge Forbud og Ban paa det norske Riges Bisper, Lehnsmænd og Riddere, og lade Bannen lyse baade i Norge og Sverrige; og paa samme Maade lagde de Svenske sig under Vold af Erkebispen af Nidaros og Bispen af Stavanger. Erkebispen af Nidaros, Bisp Carl af Linkøping, Biskoppen af Stavanger, fornævnte svenske Riddere, og det norske Riges Raad satte alle deres Segl for dette Brev. (Thorkelins Analecta p. 48-59. Lagerbring III. 221. 223). Saaledes kom de tvende Riger Norge og Sverrige under een Konge, dog saaledes, at hvert beholdt sin Selvstændighed, sine Love, og sit Raad, ja paa Vilkaar, at Kongen skulde opholde sig lige længe i dem begge. Hvad som siden skete i Calmar, var derfor kun en Efterlignelse og Følge af dette. Lyksaligt havde det været, om Kongerne og deres Raadgivere havde holdet denne vise Anordning. Saaledes opnaaede Magnus i sin Barndom den største Magt Nogen i Norden havde besiddet; men hans Fremgang og Slutning blev ei Begyndelsen lig.

Erik Menved Aar 1319.

Ved et Diplom af 27de May (hvide Søndag, det er Pintsedag) samme Aar 1319, som Kong Hakon V døde, solgte Broder Grimr, Abbed i Holme, til Sira Biørn i Hospitalet Mollen med Hus og Qværn — Ilem.

Udi den norske, svenske og gothiske Kong Magni første Aar den 28de Julii gav Paul Erikson, Markismand, et Brev til Sven af Æsmun til Vidnesbyrd, at hans Frue Hertuginden (Ingeborg) havde givet denne, som var hans Herres (Kong Magni) Hirdmand, Hjemlov for hans Svageligheds og Vanførheds Skyld.

Den 25de August vare det norske Riges Prælater samlede paa Slottet Baghahus (Baahus) tilligemed Bisp Carl af Linkøping og Benedict af Skara, og bleve enige om, at den fierde Del skulde fradrages alle Prælaters og Klerkers Midler, førend Tiende gaves af det Øvrige; af Offer til Kirkerne skulde ingen Tiende gives, men bragde en ledig Kirke mere end 6 Mark Sterling ind, da skulde Tiende drages først fra til det hellige Lands Undsætning; 6 Mark Sterling skulde gives til dem der forrettede Tienesten der, og dersom 4 eller flere Præster forrettede i de følgende Aar Tienester i saadan en ledig Kirke, saa skulde hver have 6 Mark Sterling; Resten skulde gaae til Pavens Kammer; afstod En sit Kald for at faae et bedre, saa skulde det første ei ansees for ledigt, medens Paven fik Indkomsterne af det andet (Mst. Barth. Tom. E. p. 558). Disse Indretninger vare ganske kloge og tienlige til at formindske Pengenes Udførsel.

Den bergenske Bisp Audfin skilte Provsten og Kapitlet ved Apostlernes Kapel i Bergen ved hellig Korses Kirke af Fans, fordi de ei havde holdt Vilkaarene, hvorefter den bergenske Bisp Narve havde givet dem den. (Mst. Barthol. Tom. E. p. 380). Deri kalder Audfin sin Formand Arno sin Broder, som han og var-

Eric Menved Aar 1319.

Fra Vors den 13de October tilskrev Audfin Sognepræsten af Ullinsvang, at tvende af hans Kanniker saa og Forstanderen for Halvards Kirke i Bergen havde klaget for ham, at Herre Johan Eriksen, Kanik ved de 12 Apostlers Kapel i Bergen, nægtede af Kirkernes Tiende at betale dem 40 Mark, hvorover han paalagde ham Forbud at gaae ind i Kirken, om han ei betalte og adlydte. (Mst. Barth. E. p. 15). Den 27de October modsagde Grimar Ormsen, Kanik ved de 12 Apostlers Kapelle i Bergen det Bisp Audfin havde skilt ham ved Bisp Nervas Gave, Kirken af Fans, da han var fraværende i den trondhiemske Kirkes Ærende, og derfor skiod han sig under Erkebispen. Denne Appel blev oplæst i den hellige Treefoldigheds Kirke i Bergen. (Mst. Barth. E. p. 18-19). Johan Eriksen fornyede den 28de October sin Appel til Paven og protesterte imod Bispens Forbud af 13de October, og fordi han havde nægtet ham Bevisbreve. (ibid. p. 17). Den 1ste November bandsatte Bispen fra Haulsns Grimar, fordi han havde forstyrret ham i Forretningen af Gudstienesten (p. 19). Samme Dag udstædte Abbed Erik Kanikerne og Conventet af Haulsns deres Brev udi deres Kirke, og bevidnede, at de havde været tilstede, da Bisp Audfin holdt der den høie Messe og Tienesten om Jomfru Maria endda ei var tilende, saa at han ei engang havde taget Tøflerne (sandalia) af, og førend de havde begyndt paa "sexta", og var da for det høie Alters Trin bleven forstyrret af Herre Grimar, da han just var i Begreb med at aflægge Tøflerne, ved det Grimar, førend den tilladte Tid, oplæste sin Appel med en høi Røst, hvorved Munkenes Timer bleve afbrudte (ib. p. 20). Den 12te November afløste Bispen bemeldte Grimar fra Bansætningen efter hans ydmyge Bøn, hvor-

paa Grimat den 21de November stod fra sin Appel, hvilket 5 bergenske Geistlige bevidnede ved deres Breve (ibid. p. 21-22).

Erie Menved Aar 1319.

Bisp Audfin klagede for Erkebisp Eilif, at Swein Klerk, Underfehirde i den bergenske Kongsgaard, nægtede at betale Tiende, og som han mærkede, at Bispen vilde fare frem imod ham, saa opvakte han hele Byen mod ham, saa at der blev et stort Opløb, og nægtede derpaa alle Nærværende at give Tiende uden som Villighed, og beraabte sig paa hvad som skeet var i Lübek; herom udstædte de et Brev til Erkebispen med mange Segl for, og kræ vede Kongens og Drostens Stadfæstelse. I denne Sag holdt Drosten med dem, men Kantsleren var dem imod, hvorover megen Uvenskab opkom mellem begge disse Herrer, og vilde de støde Kantsleren fra Embedet og udaf Raadet. Naar Kantsleren, som var Bispen meget hengiven, kom til Erkebispen, kunde han berette meget herom. Skade, at dette vigtige Brev findes kun i en meget slet skreven Copiebog. Det er uden Datum, men hører rimeligen til Kong Magni Mindreaarigheds Tid.

Bisp Harthung af Oesel udstædte den 15de Junii en Sone fra Leale i Anledning af Nogle som vare blevne dræbte i Riga. For disse Ihielslagne, som opregnes, skulde holdes 1000 Messer og 1000 Vigilier i et Tidsrum af Aar og Dag, fra den ene Mikkelsdag til den anden, af alle Broderskaber i Klosterne mellem Duna og Narva, paa Øen Gulland, i Byen Wisby, i Bremen, Stade, Hamborg, Lübek, Wismar, Rostok, Stralsund, Gripsvold.

Den 7de May dispenserte Paven ved Brev fra Avignon Bisp Israel af Westeraas fra hans Løfte, hvert 3die Aar at besøge den pavelige Stoi.

 Cor-

Eric Menved Aar 1319.

Cornerus vil (ap. Eccard. col. 489), at Kong Erik forstyrrede Gottorp Slot, som hans Fader havde ladet bygge med megen Bekostning. Denne Konge var en stor Haandhæver af Ret og Retfærdighed, undertiden alene noget for skarp, derfor udgav han, foruden adskillige Forordninger, den ny siellandske Lov, hvilken i lang Tid er bleven anseet for Valdemars, indtil Kofod Anker var den første, som udgav denne valdemarske Lov i 2det Tillæg til den 1ste Tome af sin Lovhistorie p. 525. seqv. Kong Eriks Lov er inddelt i 6 Bøger og vidtløftigere end vore andre gamle Love, har den samme Aand, men nærmer sig noget mere den skaanske end den jydske, men allermindst følger den den ældre Siellands Lov af Valdemar I, hvoraf Kofod slutter (Lovhistor. II. p. 83), at Kongen har villet, at denne Lov skulde giælde for alle danske Landskaber, ihvorvel den siden blev indskrænket til Sielland alene. Han mener og (l. cit. p. 84), at en Thord Litle, som han troer at have været en geistlig Person, haver først forfattet denne Lov paa Latin, og at den siden er bleven oversat paa Dansk og igiennemseet af Bisp Christian i Ribe, og tilligemed af Gunnulf Svendsen, Svend Bonde, Thord Litle og Niels Brock, og endeligen af Kongen selv. Rimeligen have disse kun været de fra Jylland, og ligesaa mange valgte dertil af de andre Landskaber. Denne Lov blev først trykt 1505 i Kiøbenhavn ved Gottfried af Gemen, men efter et meget slet Exemplar, og siden igien eftertrykt i Kiøbenhavn 1576 ved Mads Wiingaard. Historien taler og om en Samling denne Konge lod giøre, kaldet Congesta Menvedi, hvorved Lyschander (Slægtebog p. 237) forstaaer en Samling af Diplomer, Breve og gamle Membraner; Westphal (Tom. III. præfat. 9) er af samme Mening, naar han skriver, at Klerkerne giennemsaae alle Sielands

og

og Skaanes Archiver og samlede dem i eet Corpus, kaldet Congesta Menvedi. Pontoppidan (Ann. II. 34) udstrækker dette ogsaa til gamle Forordninger. Derimod formener Langebek, at det især har været en Samling af gamle Kroniker. Eric Menved Aar 1319.

I det kongelige Myntkabinet (p. 88) henføres 4 Sølvmynter til denne Konge. Paa den ene sees paa Aversen et kronet Hoved midt paa, og Omskrift: Ericus Rex; paa Reversen: et Hoved midt for med Bispehue, og Omskrift: Nicolaus, af hvilket Navn der var en Bisp af Børglum. De tvende følgende ere ligesom denne, undtagen at den anden er noget større, og at Tegningen i den tredie er noget anderledes. Den fierde har paa hver Side et lidet Kors i en Sextant, omgivet med smaa Cirkler, og er det hel uvist, om denne Mynt tilhører Kong Erik Menved.

Drosten Peder Hoseøl skal (efter Atlas IV. 666) have boet paa Harrestrup paa et høit rundt Bierg omgivet af en dyb Dal, hvor endnu findes Mursten i Grunden. Det er kun 12 Favne bredt, og der skal han have havt et Slot og Taarn. Det ligger i Dagberg Sogn, Fiends Herred, Halds Amt, Viborg Stigt. Efter danske Atlas V. p. 797 skal det siges i en Kiæmpevise, som jeg ikke kiender, at under denne Konge levede en fornem Mand, kaldet Ivar af Holstebro.

Ved 1317 skal Hr. Iver Blaa have boet paa Korbølle i Fyen, som siden fik Navn af Ellensborg, derpaa af Ulfeldsholm, og nu Holkenhavn. Der skal og have boet en Helmer Blaa, men uvist naar han levede. Han havde forlovet sig med en Jomfru, hendes 7 Brødre uadspurgt, endskiønt han havde dræbt deres Morbroder. Engang var han alene udridende og mødte dem alle 7; forgiæves bød han dem Bod, hvorpaa han slog de 6 ihiel,

men

Eric Menved Aar 1319.

men forligte sig med Herre Palle den yngste. (Syvs Kiempeviser IV. No. 84. Fundatser V. 419. Pontopp. Marm. I. 247).

Maaske og Herre Tidemand har levet under denne Konge, hvorom haves trende Viser, hvorefter han ifølge den ene skal være bleven dræbt af en gammel Bonde paa Sønderherreds Ting norden for Aarhus, hvor Herregaarden Biørnholm, nu Hegholm, ligger, og det fordi han paalagde Bønderne alt for store Afgifter, af hver Plog 7 Skiepper Rug og hvert 4de Oldensvin. (Syv II. No. 19. Fundatser IV. 762). Men ifølge den anden (Syv III. No. 17) tiente han ved Hoffet, var Ridder, opholdt sig i Roskilde, søgde at overtale en Bondekone til sin Villie, men voldtog hende siden, og dræbte hendes Tyende, hvorover Kongen dømte ham til at halshugges, hvilket og skete. Saadan en Dom passer sig paa den retfærdige og strænge Erik Menved. Men den første Tidemand synes at have levet efter Erik Emunds Tid og førend Valdemar II. Om denne Konges Tog til Meklenborg haves og en Vise (Syv II. No. 38), hvori det heder, at han dertil lod udskrive sine Riddere og siden sine Mænd, thi alle de der vare Kongens Mænd, vare derfor ikke Riddere; han havde 7000 med sig til Hest, og drog ind i Rostok. Deres Sadler vare forgyldte og deres røde Vaabenkiortler vare prydede med hvide Kors. Herre Ove Drost var med (som døde 1297) og Kongens to Brødre (Christopher og Valdemar) og Marsk Stig, som ikke kan være, med mindre det er skeet under Erik Glipping; her tales om en Herre Johan, som gav det Raad, at de Danske skulde drage hemmelig afsted; af det Navn Johan var i Glippings og Menveds Tider adskillige regierende Herrer i Meklenborg. Vist nok er der meget urigtigt i Visen, og Ting, skete under Glippings og Menveds Regieringer, blandede sammen;

imid-

imidlertid sees dog heraf, at Viser og Sagn bevare Sandhed, hvorvel lemlæstet.

Eric Menved Aar 1319.

I denne Konges siellandske Lov, hvilken hidtil er bleven urigtigen anseet for Valdemari I, findes Adskilligt om Trælle, til Bevis paa, at Traldom var endda ei fuldkommen afskaffet i Danmark, endskiønt allerede i Sverrig førend 1295 (Kofod Ankers Lovhist. I. 417). Naar jeg overveier dette, og derhos, at Vornedretten er meget gammel og det almindelig i Siælland og tilhørende Øer, saa tænker jeg, at Kongen, Adelen og Geistligheden samt Bønder have forbeholdt sig den Ret over deres Trælle, hvorved de bleve stavnbundne, da de efter andre christne Landes Exempel og Pavens Anordninger og Opmuntringer satte deres Trælle i Frihed, som venteligen er skeet især under Erik af Pommern, eftersom man finder alle Bønder og Brydier vare endda fri under Kong Oluf 1376 (Kofod Anker I. 424), ihvorvel man maa tilstaae, at Trællene vandt ei meget herved. Imidlertid er dette ei skeet ved nogen udtrykkelig Lov, men har efterhaanden indsneget sig ved Misbrug og ved den Ringeres Trang og Nød, som den Mægtige og Formuende har betient sig af. En Ubekiendt hos Kofod Anker (p. 423) vil, at Siellandsfarerne og Beboerne paa de smaa Øer bleve ufri, fordi de hiulpe Knud Svend Grathe til at slaae deres egen Konge Knud V ihiel; men de vare længe efter fri. Imidlertid er det vist, at Bønder i Almindelighed kaldtes i gamle Tider Vornede, fordi de stode under Andres Værn, men derfor vare de ei stavnbundne, hvilket alene gialdt om Inderster, Huskarle (Tienestefolk) og Husmænd. (Kofod Anker I. 423-26.

Mærkeligen siges i Aarhus Gavebog hos Langebek (VI. 4[illegible]), at Nicolaus kaldet Menwet, Capellan ved St. Clementis Kirke i Aarhus kiøbte 1282 Næsby af Øm Kloster; thi dette viser, at

Eric Menved Aar 1319.

Tilnavnet Menwet har været brugelig førend Kong Erik Menwed kom paa Tronen; men maaskee at denne Nicolaus har ogsaa besiddet meget mandelig Vid, og derfor faaet et sligt Tilnavn; Skrivningen af Ordet her synes at stadfaste denne Etymologie.

Sandvig i ny danske Magazin (Tom. I. p. 87) mener, at den Holbeks Stadsret, som han der har ladet trykke paa Dansk og er givet den 21de Martii, uden at Aarstallet er anmærket, er af denne Konge, da der findes tydelige Spor, at den først er skreven paa Latin; men kunde den derfor ei være giort af Erik Plovpenning, eller Glipping, eller af Pommer?

Wiedeburg i Nachrichten von teutschen Poeten p. 37 taler om en Meister Rumelant, som har besiunget den danske Kong Erik, der efter Tiden maa være denne; og p. 52 om Mester Poppe den Stærke, som efter sine egne Vers har draget giennem ganske Tydskland for at forslaae sin Sorg, og ogsaa en Tid lang været i Danmark.

Gram i sin lærde Afhandling om Videnskabernes Opkomst i Danmark og Norge i Dän. Biblioth. VII. p. 494-99 anfører om de Lærde under denne Konge, at Martin hans Canzler, sendt til Rom udi Tvisten med Jens Grand, havde udi Logica opfundet de modi significandi kaldte efter ham martiniani, som Cranzius kalder en latterlig Opfindelse. Kongen understøttede ogsaa de Danske, der studerede ved fremmede Høiskoler. Under ham levede og Petrus de Dacia, som efter Trithemius de Scriptor. ecclesiast. var sin Tids ypperste Philosoph, Regnemester og Astronom, samt subtil, veltalende og erfaren i den hellige Skrift og det græske Sprog. Gram skiller ham (p. 498) fra hans Navne (p. 506), som Aar 1326 (efter Rollarius i Analecta Tom. I. col.

vol. 337) var Rector i Paris, men jeg anseer dem for een og samme Person. Erik Menved Aar 13[illegible]

At Danmarks Tilstand kun var slet da denne Konge døde, formedelst hans idelige Krige, sees af Fortegnelsen paa hans efterladte Gield udi Gebhardi danske Historie (allgemeine Welthistorie XXXII. 577-78), hvorudi dog er noget urigtigt; man seer ogsaa, at Meget deraf kun var for en Tid, og at Kongen forbeholdt sig altid Høiheden og Overherskabet.

Om ovenmeldte Martinus anfører Pontoppidan i sine Gesta Danorum I. 378-80 af Echardus de Scriptor. Ord. Prædicat. Tom. I. p. 736, at Leander (Albertus) fol. 153 b roser ham for Kundskab i Philosophie og Logik, men at Intet af ham er trykt, undtagen at i en Hvelving af Indgangen til et Nonnekloster Ordinis Pisſiacenſis (som jeg ikke kiender), findes han med flere afmalet paa Væggen i Dominicanerdragt, med Underskrift, at han havde forfattet mange Afhandlinger, især en de modis significandi; men dette Maleri er i det høieste fra 16de Seculum, og derfor er det uvist, om han har været Dominicaner; dog findes i Bibliotheket af St. Peter Martyr Murianus udi Venedig en Pergamentscodex i Folio, hvori staaer: Martinus de Dacia, ordinis Prædicatorum, de modis significandi explicit: Et hæc Dei gratia dicta sufficiant secundum Magistrum Martinum de Dacia regione. Amen.

Gram i Forbedringerne til Kong Valdemar Christophersens Historie p. 69 og 186 lægger megen Ros paa denne Kong Erik, og kalder ham en af Danmarks drabeligste Konger.

I Langebeks VI Tome p. 627 skriver Nicolaus i den lundske Krønike, at Dronning Ingeborg fødte Kongen 14 Børn, af hvilke hun kom for tidlig med de 11 og de 3 døde en brad Død:

Erik Menved Aar 1319.

Kongens Broder blev 4 Gange udjaget af Riget (2 Gange som Konge og 2 Gange som Hertug), og at 8 kongelige Personer tiggede med ham, nemlig han selv og hans 3 Sønner Erik, Otto og Valdemar, Kong Birger af Sverrig med sin Dronning Margreta og 2 Døttre Agnes og Catharine; hvilket altsammen han er svag nok til at troe, hendte dem, fordi Kongen og Hertugen mishandlede Erkebisp Jens Grand; men hvad kunde Kong Birger og hans Slægt dertil?

Bilag.

1287.

S. 30. Den her omtalte Forening i Visby aftrykkes her efter en Afskrift af Originalen, som giemmes paa Pergament i Geheimearkivet i Riga.

In nomine Domini Amen. Quoniam tempus labitur et humana memoria cum lapsu temporis labi solet, ex majorum sagacitate prudenter emanavit, ut si qvid memorabile temporaliter agitur, ad successive posteritatis memoriam scriptorum testimonio transferatur. Notum sit igitur presentibus et futuris, qvod ex unanimi consensu et voluntate omnium mercatorum diversarum civitatum et locorum terram *Gotland* freqventantium, qvedam arbitrationes facte sunt in hunc modum. Prima, ubicunqve casu sinistro damnum evenerit, navium periclitatione seu rapina, sub aliqva terra vel civitate, omnes prope posite civitates rumore tali peraudito, debent in communi civiloqvio prohibitionem facere, ne aliqvis bona naufraga, seu rapinis perdita emere seu vendere presumat, sed hominibus dampnificatis astare debent consiliis et auxiliis, ut bona sua salvare possint et rehabere. Qvecunqve vero civitas secus fecerit, qve bona hujusmodi palam emi seu vendi permiserit, et si medio tempore aliqvis civis talis civitatis ratione bonorum hujusmodi incusatus fuerit, suus concivis non potest ipsum ad expurgandum se juvare seu testari secum. Sed si homines dampnificati aliqvem de suspectis incusaverint, et duos probos viros nulla nota infamie respersos in civitate vel extra

 habi-

habitantes in testimonium adduxerint, tales probi viri hominem suspectum convincere possunt. Qvicunqve suspecta bona emere seu vendere presumens duorum proborum virorum testimonio convictus, ille talia bona, parva et majora, restituere debet suo vero possessori, absqve denario vel hellingo, et insuper sue civitati debet pro excessu suo XX marcas argenti emendare. Qvecunqve civitas prohibitionem superius annotatam vilipendens, premissa omnia non impleverit, illa non debet XX marcas argenti de excessibus suorum civium sibi qvicqvam usurpare, sed ad utilitatem omnium mercatorum talia bona debent reservari: E converso qvecunqve civitas premissa omnia modis rationabilibus ad effectum perduxerit debet talia bona propriis usibus suis deputare. Item sub qvocunqve probo viro, et absqve labe infamie, bona hujusmodi inventa fuerint, qve forte ignoranter et absqve scitu premissorum comparavit, talia bona debet integre suo vero possessori restituere absqve denario vel hellingo, jurans sola manu, qvod hæc bona ignoranter et absqve deliberatione premissorum emisset; qvo facto non debet amplius ex hoc casu pregravari. Item qvecunqve civitas presumptuose prohibitiones seu arbitria prelibata non servaverit, illa de consortio seu consodalitate mercatorum in omnibus locis et viis penitus ejicietur, nisi ita evenerit, qvod injustitiam mercatoribus factam reformaverit, et suos cives suspectos ad restituenda bona empta seu vendita suo vero possessori compellat, salva nichilominus emenda superius expressa, qva mercatores carere nolunt, qvando talis civitas resipiscens, cum omni jure premissa compleverit, per hoc potest gratiam mercatorum et libertatem adipisci. Qvia vero *Civitas Revaliensis* suprascriptis omnibus se renuens conformari, videtur qvod ipsam se traxerit in causam memoratam, tamen Cives Revalienses usqve ad instans festum Beati Johannis Baptiste habebunt inducias, ut premissa omnia tanto propensius studeant adimplere, sed si medio tempore non satisfecerint, prout superius est expressum, extunc a consortio mercatorum erunt omnino segregati. Quicunqve se debet expurgare, ille tali modo jurabit, qvod hæc bona, pro qvibus juramentum fecerit, de bonis cogge sub terra Wironie periclitate non processissent. Qviscunqve etiam pro bonis hujusmodi incusatur, et testimonio duorum proborum hominum con-

convincitur, ille arbitriis suprascriptis subjacebit: si vero testimonio duorum proborum hominum convinci non poterit, extunc sexta manu hominum non suspectorum de talibus bonis se potest expurgare. Item qvicunqve expurgationem fecerit seu expurganti ad expurgandum astiterit et postmodum male jurasse retractatus fuerit, talis capitali sententie subjacebit. Ut autem premisse arbitrationes robur habeant perpetue firmitatis, sigillum omnium Theuthonicorum mercatorum ad evidentiam pleniorem huic scripto est appensum. Datum et actum Wisbii Anno Domini M°CC°LXXX° Septimo, in die Sancti Johannis Baptiste.

1291.

S. 107. Abbedisse Margretes af St. Clare Kloster, hendes Skiøde til Mads Hansen, lyder saaledes i den danske Oversættelse:

Alle Men thette Breff see eller høre lessis, helse vy Søsther Margreta Knwtzdotther, Abbatissa i Sancte Clare Closter i Roskilde, oc alt menigt Conwent i samested. Viderlict gøre vy met thette vort opne Breff, at vy met Welbyrdig Quinne Frwe Elseff, som nw er Forstandherinde for forscreffne Closter, haffue vnt oc i Leye ladet Anderss Hansson en vor Gard i Alyne lille i syn Tid oc hanss Hwsfrwes effther hannom oc eth Barn. Oc skal han giffue aff forscreffne Gard aarlige Aars II Pund Byg, en feed Bolegalt, eth Faar, eth Lam, II Hønss, een Goess, I Skeppe Haffre, II Leess Riiss, II Less Vedh, II Leemend, IIII Skærefolk, therfore skal han giffue aarlig aars I Skilling grot ydyness Sancti Oleffs Daw alt fistæ. Oc skal han yde Closthers Langille i tide oc till rede, oc holde Gardhen vpt Bygningh, oc haffue aff Closters Skow till Hywl oc till Bygnings-Tømmer. Oc vil sydhen naghen Closters Forstonner, ther nw er, eller komme kan, uforrettæ hannom i nogher Mode, taa mo han fare quit oc frii aff Closters Gotz, forty at forscreffne Anderss Hansson er kommen quit oc frii po Clostherss Gotz, oc maa være, hwor han vill være, vthen hwer Mantz Tilltall, som han haffuer god Breff oc Bewissing paa aff myn Herris Naade. Till ydermere etc.

1 2 9 2.

S. 126. Det norske Mageskiftebrev udskreven efter Originalen paa Pergament.

Allum monnom þem sem þetta bref sea æder höyra senda syr Halvardson ok helgi Halvardson Q. G. ok sina kunnukt gerande at mit varum a juxstæine sem ligger i tesala rodo sokn yttra lutanum borgasysln a fiorda dagh pasca a xij are rikis okaars vyrduligs herra herra Eirighs med guds naad noreghs konunghs faghum ok höyrdum a at þau beldo handum saman af einne halfw gudrun ok gyriid jons dötter; en af annare halfw þollaker Biörnsson mæder þi skilorde þæer kændos at þæer hafdo sælt adernempdom þollake fiugwr örtogbooll jarder i austasta gardenom juxstæine sem ligger i firnempdre sokn, gaf þollaker firir örtogbooll ok þridiunghen til annas örtogbolsens i vangre ligger i rodo sokn i fiordongenom yttra lutanum borga syslu, ok iij kyyr æit pund korn mæder med allum lutum ok lunnindum sem til bæggiæs jærdæna liggiæ ok leget hafwer fra forno ok nyo vttan gaards ok innan, værder annwr hwoor jerden loggiæ af adrw hworiu þæira soot þa skall þen after leggiæ efter þi sem hon meten værder efter sex manna mate. Til sanninda her vm settom mit okoor Inßigli firer þettæ bref er gort vaar dæigi ok are sem syr sæiger.

1 2 9 3.

S. 134. Hertug Hakons Beskiermelsesbrev udskreven af *Mst. Bartholin.* Tom. VI. pag. 491.

Omnibus presens scriptum cernentibus *Haqvinus* Dei gratia Dux Norvegie salutem in Domino sempiternam. Noveritis, qvod nos *Canonicos Wibergenses* in *Læsö* existentes, una cum omnibus bonis ad ipsos ibidem spectantibus, ipsam insulam cum omnibus inhabitatoribus suis ac bonis ipsorum quibuscumqve sub speciali protectione nostra suscipimus defensandos, salvum et securum conductum pro nobis et nostris ac ceteris omnibus qvicqvam causa nostri facere volentibus tenore presentium eisdem concedentes. Qvocirca vobis omnibus et singulis sub districtus nostri potestate constitutis sub indignationis nostre pena, qvam gravis sequetur

qvetur vindicta, firmiter et districte precipiendo mandamus, ne premissis Canonicis ipsorumve procuratoribus sive ipsius insule de Læsö inqvilinis in personis familia seu rebus qvibuscumqve in ipsa insula commorantibus seu per vos transeuntibus, gravamen, molestiam, dampnum vel impedimentum aliqvod inferatis, seu qvantum in vobis est inferri permittatis. Datum *Wæthæl* Anno Domini MCC nonagesimo tertio, in die beati Bartholomei apostoli.

S. 143. Den her omtalte hamborgske Myntanordning, med Langebeks Haand udskreven af et i Geheimearchivet opbevaret Fragment af et gammelt Diplomatarium.

Viris nobilibus, Dominis suis, *Gerardo*, *Adolfo*, et *Hinrico*, Comitibus Holtsatie et de Scowenborch, Consules Hammenburgenses servicium debitum et honorem. Cum consvetudinis longeviqve usus non vilis autoritas hoc exposcat, ut qve rationabiliter acta sunt, scripturarum testimonio roborentur, ne propter fragilem hominum memoriam, sive maliciosas calumpnantium machinationes, in dubium revocata de via rectitudinis aliqvatenus avertantur. Noverint igitur universi presentia visuri, nos cum Dominis nostris Comitibus Holsatie convenisse, de *moneta* eorum pro annua pensione locanda, statuisse et ordinasse perpetuo perdurandum, videlicet, qvicunqve monetarius eorum apud nos exstiterit, et ab eis et ipsorum veris heredibus fuerit constitutus, servet et teneat denarios nobiscum et per totam terram Holtsatie, ita ut duo talenta nummorum in pondere habeant perfecte et complete pondus, qvo pondere marcam argenti nobiscum est consvetudinis et solitum ponderari, et qvod eadem duo talenta nummorum habeant et obtineant albedinem et puritatem debitam marce argenti examinati et puri, excepto valore dimidii lotonis. Item qvandocunqve denarii ad examinandum tolluntur, habebit monetarius super duobus talentis qvatuor denarios ad qvodlibet pondus marce unius ponderate, sibi in suffragium et auxilium, honorem suum, sanitatem, et vitam propriam defendendo. Preterea nulli denarii in terra Holtsatie solventur, qvin habeant in pondere et puritate similitudinem horum denariorum, eqvivalentiam eorundem. Si vero plus

vel

vel minus predictis denariis valere dinoscantur, solvantur secundum eorum meritum et valorem. Insuper si monetarius predictus aliqva nobiscum deprehensus fuerit falsitate in premissis, non judicetur a qvoqvam, nec aliqva sententia condempnetur, nisi Dominis nostris Comitibus Holsatie intimatis et exspectatis per tres menses, ut ad hoc personaliter veniant, vel solempnes eorum nuntios ad nos mittant, qvi de ipso judicent, et faciant, prout dictaverit ordo juris. Item nullum, ut monetam pro annua pensione sibi a Dominis nostris Comitibus assumat, tacito aut in publico de cetero prohibere debeamus, in ipsorum Comitum prejudicium et gravamen. Amplius qvicunqve monetarius a Dominis nostris constituitur apud nos, per totam terram Holtsatie monetarius esse debet, nec in alio aliqvo loco denarios cudat et faciat, qvam nobiscum, servetqve eos in pondere et puritate, sicut superius est conscriptum. Ut autem hæc omnia et singula predicta robur perpetue firmitatis optineant et permaneant inconvulsa, presentes litteras conscribi fecimus, et sigilli nostre civitatis munimine roborari. Datum Anno Domini M°CC° nonagesimo tertio, Octava pasche.

1294.

S. 171. Kongens Brev til Kiøbenhavns Borgere af 7de Junii, efter en gammel dansk Oversættelse:

Vi Erich med Guds Naade Danmarcks och Vendes Konning, hilse Eder alle som dette Breff seer, Euindeligen med Gud Vor Herre. Efftterdi disse Breffuisere, Fornumstige och beskedene Mendt Borgere vdi Kiøbenhaffn, thraeligen lade dennem finde och bruge vdi Vort Thienneste, och haffe hertilbags tit och Offte, Vore och Rigens Fiender, Skarpeligen anstormit och affuendt, och dertil med loffuit och tilsagt, at ville hereffter samme Fiender Skadelige Andfald aff deris yderste magt och formue mandeligen affuerge och emodstaae, Saa haffue Vi igien (efftersom Vi och pligtige ere) med dette Vort Obne Breff, dennem loffuit och tilsagt, at der som det sig saa hende, och tildrage kandt, at dennem nogen Skade och Affbreck paakommer, for huis de hertilbags haffue paagreben och fengslet samme Vore Fiender, eller tagit nogit Gots fra dennem, som de

beholLendis haffuer, eller de herepter saadant giørendis vorder, da ville Vi dennem det fri tilskiae, och holde dennem Skadesløs for al den Skade, och huer serdelis, som dennem deraff vederfaris kandt, och for disse Sager staae deris Modstandere til Suars. Till huis ydermere Vidnisbyrdt, Vort Indsegel er henge neden for dette Vort Obne Breff. Giffuit vdi Kiøbenhaffn Aar MCCXCIIII anden Pintzedag vdi Vor Neruerelse.

S. 192. Den Stavangerske Biskop Arnos Brev udskreven af Langebek efter Originalen i Universitetsbibliotheket.

Omnibus Chrifti fidelibus, ad qvos prefens fcriptum pervenerit, *Ericus* dei gratia Abbas monafterii fancti Michaelis Bergenfis civitatis, falutem in domino fempiternam. Noverint univerfi, qvod nos Anno Domini M°CC°XC° qvinto IIII° Idus Marcii, commifimus in prefencia fratris noftri *Petri*, et *Bergthori* clerici noftri, et aliorum fide dignorum, apoftolos, non cancellatos, neqve abolitos, neqve ex qvacunqve parte fue forme viciatos, cum integro figillo pendenti Domini *Arnonis* epifcopi Stawangrenfis roboratos, *Nicholao* dicto *albo*, nuncio canonicorum Stawangrenfiem, ad curiam romanam ex parte eorum deferendos, et ipforum procuratori, videlicet *Gautoni* concanonico eorundem ibidem exiftenti, committendos, qvorum tenor talis eft: Sanctisfimo in Crifto patri ac domino fuo, domino *Celeftino* divina providentia facrofancte romane ecclefie fummo pontifici, fuus devotus et obediens filius *Arno* Stawangrenfis epifcopus licet indignus, cum fumma reverencia pedum ofcula beatorum. Noverit fanctitas veftra, difcretos viros ecclefie mee canonicos a fententia, qvam tuli contra ipfos fuper alienacione cujusdam decime melioris et valde neceffarie ad menfam meam et cathedram ecclefie mee fpecialiter pertinentis per bone memorie dominum *Thorgillum* qvondam epifcopum Stawangrenfem predeceffforem meum, in grave dampnum curie mee five menfe ac futurorum epifcoporum prejudicium et gravamen improvide attemptata, et per confilium feculare, contra facrorum canonum inftituta, prout ex forma alienacionis apparere poterit evidenter, veftram fub hac forma audienciam appellaffe. In nomine patris et filii et fpiritus fancti, Amen. A fententia, fi fententia poteft dici, qvam vos

venerabilis pater et domine *Arno*, dei gracia Stawangrenſis eccleſie epiſcope, anno domini M°CC°XC°IIII° qvarto idus decembris contra nos canonicos ejusdem eccleſie tuliſtis ſuper privatione decime noſtre de Finnöy tamqvam ab injuſta in hiis ſcriptis ſedem apoſtolicam appellamus et apoſtolos inſtanter petimus nobis dari, ſupponentes nos et bona noſtra mobilia et immobilia ſeu jura defenſioni et protectioni ſedis ejusdem, prefigimus inſuper nobis terminum conceſſum a jure ad predictam appellationem noſtram proſeqvendam, interpoſita fuit preſens appellatio anno domini, qvo ſupra, XVIII° Kal. Januarii, hiis teſtibus preſentibus etc. Cui appellationi, pater ſanctiſſime, ob reverentiam ſedis apoſtolice deferens eos ad veſtram preſenciam cum hiis literis ſive apoſtolis patentibus meo ſigillo munitis remitto, ſtatuens eis annum nihilominus, ne cauſa hujusmodi plus debito prorogetur, pro termino peremptorio, in qvo ſe per ydoneum procuratorem cum omnibus munimentis ad cauſam ſpectantibus veſtro conſpectui repreſentent. Datum *Stawangrie* anno domini M°CC°XC° qvinto, tertio Idus Januarii. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus duximus apponendum. Datum *Bergis* XV Kal. Febr. Anno Domini M°CC°XC°VI°.

1296.

S. 244. Forliget imellem Kiøbenhavns Borgere og Biſpen i Roskilde, afſkreven med Langebeks Haand.

Omnibus preſens ſcriptum cernentibus Conſules et Communitas ville Hafnienſis in omnium ſalvatore ſalutem. Sicut pravi, perverſi, et ſatellites dyaboli nituntur lites et diſcordias ſeminare, ſic fideles Chriſti niti debent eas ſeminatas penitus extirpare. Hinc eſt, qvod tenore preſentium conſtare volumus preſentibus, et poſteros non latere, qvosdam de civibus noſtris, immo multos, aſtutia dyaboli ſeductos, venerabilem patrem noſtrum ſpiritualem dominum *Johannam Dei gratia Roskildenſem Epiſcopum*, dominum qvoqve noſtrum temporalem, factis qvibusdam et verbis, qvod dolenter referimus, graviter offendiſſe in hiis, qve ſeqvuntur, in hunc modum. Videlicet qvod pulſatis campanis, qve pulſari ſolebant ad occurrendum hoſtibus, ante ipſius Domini Epiſcopi caſtrum,

cum

cum jam nox instaret, qvidam inermes, qvidam vero armati venerunt, et qvidam ex ipsis sagittas acutas in dictum castrum per balistas immiserunt, tanqvam contra hostes publicos, Episcopo cum sua familia in predicto castro tantummodo existente. Et cum ibidem ad effectum perducere non possent, qve proponere videbantur, tandem in *cimiterium Beati Nicolai* diverterunt, pro magna parte noctis colloqvium conspirationis, ut videbatur, habentes contra dominum memoratum. Die vero seqventi non pretoriali, in prejudicium non modicum dicti domini Episcopi, pretorium statuerunt. Item qvidam ex ipsis civibus qvosdam articulos contra predictum dominum Episcopum composuerunt, et Domino *Regi Dacie*, cujus gratiam tunc temporis idem Dominus Episcopus non habebat, ipsos presentarunt. Item convivia et sodalitia per ipsum Dominum Episcopum inhibita sollempniter celebrarunt. Ex qvibus omnibus in ipsius domini Episcopi injuriam attemptatis, idem graviter est turbatus. Qvapropter nos diligenter considerantes animarum pericula, et personarum et rerum dampna, qve occasione premissorum possent contingere, ea sopire potius, qvam nutrire, non vi, dolo aut aliqvibus circumventionibus inducti, sed consensu unanimi totius ville curavimus sub hac forma. In primis siqvidem, tactis sacrosanctis Evangeliis, universi et singuli juravimus in publico, nos firmiter observaturos in perpetuum leges, statuta seu edicta, qvas vel qve prefatus dominus Episcopus jam promulgarat vel promulgaverit de consensu sui Capituli in futurum, prout in literis nostris patentibus super hoc confectis plenius continetur. Preterea fundos, domos, campanas, reditus, et breviter omnia, qve pertinebant ad prefata convivia seu sodalicia, iidem domino Episcopo dedimus et scotavimus jure perpetuo possidenda. Et ut status noster esset pacificus et tranqvillus, omnes fundos in villa nostra, de qvibus prius census non solvebatur, nec non et qvasdam terrulas extra fossata sitas juxta villam, scotavimus Ecclesie Roskildensi. Ita tamen qvod inhabitantes ipsos fundos eos inhabitent, et heredes eorum post ipsos, et solvent *sex denarios* de qvolibet fundo annuatim: et qvilibet de terrula sua, qvam habet extra fossata, solvet *solidum* pro censu annuatim. Qvos denarios tam de fundis qvam de terrulis memoratus Dominus Episcopus propria libe-

liberalitate donari ac assignari fecit in perpetuum ad sustentationem infirmorum, qvi pro tempore fuerint in *domo hospitali, qvam idem Dominus Episcopus in dicta villa nostra jam inceperat edificare.* In cujus rei evidentiam et certitudinem pleniorem sigilla *Capituli Hafniensis*, et *fratrum Minorum ibidem*, una cum sigillo civitatis nostre presentibus literis duximus apponenda. Datum H iis anno Domini Millesimo Ducentesimo XC° sexto, Kal. Februarii III.

1297.

S. 266. Grev Adolphs Gavebrev med Langebeks Haand skreven efter Originalen paa Pergament i Geheimearkivet.

Adolphus Dei gracia Comes Holsatie et de Scowenborg omnibus presens scriptum visuris vel audituris salutem in eo qvi est omnium vera salus. Cum matrimonium magnum sit sacramentum in Christo et in ecclesia, decet ut uxores virorum maxime nobilium ipsis viris defunctis solatio virili destitute minime sint egentes. Igitur recognoscimus, qvod nos, accedente voluntate et consensu dilectorum fratrum nostrorum Comitum *Gherardi* et *Hinrici*, Domine *Elene* uxori nostre Karissime, sorori illustrium principum *Johannis, Alberti* et *Erici* Saxonie Ducum, bona infrascripta tytulo donavimus donationis, cessante qvolibet impedimento, libere possidenda, scilicet medietatem civitatis Hamburgensis, cum omni dominio, redditibus telonii, monete, advocatie, molendinorum, pertinentibus ad nos, item insulam, qve dicitur *Gorifwerder*, et duas parochias, qve vulgariter dicuntur *Kerspel*, circa Hammenburg sitas, videlicet *Nigenstede* et *Eppendorpe*, cum villis pertinentibus ad dictas parochias, ita qvod de dicta insula *Gorifwerder* et prefatis parochiis tam de judiciis qvam de decimis et proventibus aliis ducentarum marcarum reditus habebit omni anno. Item ducentarum marcarum reditus habebit in parochia Sarowe, qve parochia communiter *Kerspel* appellatur, inter Oldenborg et Plone sita, et in villis pertinentibus ad eandem. Hec predicta bona dilecta uxor nostra prefata Domina *Elena* cum omnibus jurisdictionibus, homagiis, judiciis, decimis, reditibus, et cum omni jure libere

libere possidebit, qvo nos, fratres nostri et progenitores nostri possedimus ab antiqvo, hoc excepto, qvod nulli omnino hominum serviciis obligabitur de eisdem, et qvia donatio debet esse libera, ea vivente, non alienabimus, non obligabimus, non infeodabimus bona sepedicta. Curiam qvoqve in memorata civitate Hammenburgensi sibi comparabimus congruentem. Et si nos sine heredibus mori contigerit, fratres nostri prelibati *Gharhardus* et *Hinricus* Comites eidem Domine *Elene* ducentarum marcarum reditus in bonis suis melioribus assignabunt, qvibus velit esse contenta, si civitatem Hamburgensem tantum voluerint rehabere. Ad observanciam premissorum nos et fratres nostri sepefati et avanculus noster predilectus illustris Princeps Dominus *Otto* Dux Brunswicensis et de Luneborgh, Patrui qvoqve nostri *Adolphus* et *Johannes* Holsatie Comites, fidem prestitimus manualem, et sigillum nostrum una cum sigillis eorum presentibus duximus apponendum. Nos Comites Holsatie *Gherardus* et *Hinricus* dictam donationem gratam et ratam habemus. Et ut hæc singula predicta Domine *Elene* antedicte a nobis et a nostris successoribus inviolabiliter et irrevocabiliter observentur, fidem prestitimus manualem, et sigilla nostra ad presentem literam duximus apponenda. Actum et Datum *Lonenburg*, Anno Domini M°CC°XC°VII°. XVI Kalendis Marcii, in die beati Valentini Martiris.

1 3 0 0.

S. 361. Nicolai Attisens Testament, udskreven ved Langebek af Esrom Klosters Pergaments-Copibog paa Universitetsbibliotheket.

In nomine patris et filii et spiritus sancti Amen. Ego *Nicolaus Attison*, persona ecclesie de Blystorph, corpore qvidem infirmus et debilis, mente validus, considerans, nichil aliud venturum totius humani generis judicem placare posse, nisi vita religiosa, ac de substantia terrena exhibita piis locis opera pietatis, ante annos triginta et amplius devotum animum gerens erga monasterium sancte Marie de *Esrom* Cistercienssis ordinis, exemplo meorum omnium progenitorum, qvorum ibidem corpora reqviescunt, fraternitate recepta, disposui me ac omnia mea bona

mobi-

mobilia et immobilia in terris, pratis, pascuis, silvis, domibus, agris, pecoribus, ac suppellectili universa dicto loco tradere ac conferre, qvod et jam in presenti infirmitate correptus, juramento ac promissione factis super corpus dominicum inter manus meas positum, testamento meo in hunc modum ordinato, Anno Domini M^o^CCC^o^. in commemoratione sanctorum Nerei et Achillei martyrum, in fundo et domo ecclesie mee supradicte opere complevi, tradens me supradicto loco religioso *Esrom* ad convivendum cum eis ibidem perpetuo, secundum qvod abbas et conventus dicti loci michi tam in habitu, qvem ego tollerare potuero, qvam in victu disposuerint, conferens simul et assignans in presenti dictis abbati et conventui omnia bona mea supradicta, sive hereditario jure vel alio tytulo acqvisita. Primo in *Lucön* duodecim oras terre in censu, in agris, pratis, pascuis, nemoribus, domibus, pecoribus, suppellectili universa, cum omnibus pertinentiis suis et juribus. In *Unnæthorp* duas oras terre in censu, cum omnibus circumstantiis supra proximo nominatis. In *Dunewælde* qvinqve solidos terre in censu duobus denariis et dimidio minus, cum omnibus supradictis pertinentiis et circumstantiis universis. In *Örby*, qvicqvid michi provenit jure hereditario post *Johannem Lagæsün* filium sororis mee. Item qvicqvid habeo in pecoribus, in eqvitiis, ac diversa alia substantia mobili acqvisita in fundo ecclesie mee, ubi residentiam habui, confirmans presenti scripto, ac ratam habens omnem suprascriptam donationem dicto loco *Esrom* abbati et conventui ibidem Deo servientibus in perpetuum, sive de hac infirmitate convalescens, cum eis vivere potero, sive etiam ad presens me contigerit de eadem mori, in habitu eorum desiderans toto cordis affectu de presenti seculo emigrare. Item confero supradicte ecclesie mee in *Blysthorp* ad suam reparationem decem marchas denariorum. Item *Botildi* muliercule, servienti michi, unam culcitram majorem, duo pulvinaria, duo lintheamina, et unam cupream ollam mediocrem. Hanc autem voluntatem meam ultimam peto per Dei misericordiam in salutem mee anime confirmari, et sigillis dominorum videlicet abbatis dicti loci de *Esrom*, *Johannis Litle*, *Nicolai* Sacerdotis de Waldby, qvi presens fuit, et fratris *Atti* sacerdotis, nec non et *Tuuonis Jacobsön*, advocati in *Syöburgh*, una cum

meo

meo sigillo proprio roborari. Constituo insuper fratres dicti loci de *Esrom* executores donationum mearum in hac pagina loci ultimo positarum. Adjurans omnes et singulos, ad qvos presens scriptum pervenerit, sub districtione divini judicii et sub optentu gratie Dei, ne presens testamentum ultime mee voluntatis aliqvo modo infringere audeant, vel ei ausu temerario contraire. Actum in fundo ecclesie mee predicte *Blysthorp*, Anno Domini et die superius memoratis.

S. 375. Bisp Eyvinds og Abbed Bardos Domsafsigelse, efter *Mst. Bartholin.* Tom. VI. 791.

Evindr med Guds Miskunn Biskop i Aslo oc Broder Barder Abote i Hofudoy, Domarar Pavalegs Sakes i Mal æninom virdulegs Herra Arna Biskups i Stavangre oc Korsbrodra hans, senda ollum þeim er þetta Bref sea eda hoyra Qvediu Guds oc sina. Ver gerom ydr kunnict, at Ormer a Vallom Hirdmadr vars virdulegs Herra Hakonar Konungs firir sik ok Salmundr Asolfssun a Lundi loglegr Umbodsmadr Sigurdar Logmandz a Rondom, Þorlaks a Digradali, Þrondar i Hundvoku oc Einars a Kriosarvik, kærdo þralega fyrir ockr i Aslo, at Aslake Prester Biscops Broder i Hundvokn Kirkiu, Vilialmr a Hylu, Petr a Fistri, oc Þordr a Soma, Prestar Stavangers Biscopsdømes, sætto þa ut af Ingongu heilagrar Kirkiu oc Kristilego Æmbette, firir þa Sak at þeir gerdo Pavaleghan Bodskap eptir varom Dome oc Styrk vars Herra Konongsens at varom Bænastad i þvi at þeir toko or Biscopsgarde Korn þat, sem hann let taka i sin Gard med Valde af Akrom Korsbrædra, sem ver dæmdom þeim, oc af þvi at vit funnum eigi firirsagda Hirdmenn nokarn lut i þvi mote gort hafa varom Dome oc bode, þa dæmdo vit firir þa vanvirding at þeir varo utsættir af heilagri Kirkiu oc gudlego Embette, sem fyrr saghir, at firir sagde Prestar oc hverr firir sik gialde firirsogdum Hirdmonnum, oc hverium ser VI Mörker bæztra Penninga, sem nu ganga, sva at halft se loket hverium þeirra at Marteins Messo er kæmr, en halft at Paskom nestom epter, uttan Ormr a Vollum skal taka V Merkr af Þorde Prest a Soma, oc skal mark nidr falla firir þat at hann hafdi eigi lokit honum Tiund sina loglegha, ef Þordr Prestr hefer eighi en tekit Tiundena eda hon se nu minni eda verri, en þa er han krafdi, þa skal Ormr um þa Tiund vid

Sira

Sira Pord i alla stade lidugr vera oc engans Sakt firir svara. Minnum ver oc a firir sagha Presta fyrsta Tima annan Tima oc þridia sinni, undir Aftake Prestlegs Embettes, hvert sem ver tokum af þeim med þesso varo Brefe sva ur sem þa af þeir halda ei þat sem dæmt er at þeir hafe goldet fullulega Hirdmannunum firir sagda Peninga at æinemdom stemnodagum, sva sem Domr okkar vattar, ef þeir vilia fordazt firir sagda Pinu. Oc til sans Vitnisburdar setto vit firir þetta Bref ockar Insigli, sem gort var i Aslo Anno Domini MCCC þeim Daghum firir Botolfs Voku.

1 3 0 1.

S. 383-85. Forliget imellem Herre Nicolaus af Wenden og Kong Erik Menved.

Omnibus præsens scriptum cernentibus Nicholaus Dei gratia Dominus de Wenden, salutem in Domino sempiternam. Nòverint universi, nos Magnifico Principi, Domino nostro carissimo, Erico eàdem gratià Danorum Slavorumqve Regi promisisse, qvod fauctores nostri omnes et singuli, videlicet Marchio Hermanus de Brandenborch, Princeps illustris, Domini Bugguzlaus et Otto Duces Stetinenses, Domini Henricus senior ac junior Magnopolenses, Nicholaus, Guncelinus, Comites Zwerinenses, Illustres Duces Saxonie Johannes et Albertus, Episcopus Zwerinensis Godefridus venerabilis, cum ipso et suis fauctoribus omnibus et subditis ex nunc concordes esse debent et contenti super omnibus causis et controversiis inter ipsos motis in eo, qvod amici partis utriusqve, qvos ad hoc assumpserint, amicabili compositione vel vià juris decreverint ordinandum, et qvod Anno Domini M°C°C°C°I° in die Beate Marie Magdalene, Sewan, inter eundem Dominum nostrum Regem ex una parte et nos ex altera, concordia firma et pax stabilis sunt firmate: præcipue cum nos super omnibus dissensionibus et causis inter ipsum et suos ac nos et nostros, usqve ad hæc tempora motis et existentibus, voluntati sue sine protestatione et conditione qvalibet submisimus simpliciter et expresse, et specialiter super terris Gnogen, Werle, Calant, munitione Sowan, et medietate terre eidem munitioni adjacente. Super qvibus omnibus ex deliberato consilio idem Dominus noster sic decrevit ordinandum. Primo vide-

videlicet, qvod munitio Sywan cum medietate totius terre, qve eidem ab antiqvo adjacuerat, ipsi domino nostro et suis successoribus, cum Vasallis, jurisdictione et pertinentiis universis, ab impetitione nostrâ et successorum nostrorum cedat in perpetuum libere possidenda, qvas munitionem et terram, cum præmissis omnibus, sibi et suis successoribus ex nunc libere resignamus; terram etiam Calant, sicut dominio Rozstoc prius adjacuerat, ab inpetitione nostra et nostrorum liberam habeat cum vasallis, solutionibus, et juribus universis, in qva frangere debemus et omnino deponere munitiones omnes, qvas construximus et tenemus. Terra etiam Gnogen, cum attinentiis suis modo consimili sibi cedat; cujus medietatem nobis pro duobus milibus marcarum argenti nomine pignoris obligavit, ita videlicet, qvod secum coadunata manu medietatem vasallorum, jurisditionis et fructuum teneamus et levemus, donec pro summa argenti hujusmodi redimatur, in qva terra munitiones, qvas ipse et nos tenemus, ex nunc frangere debemus, et alias similiter, videlicet Sulten, Tessyn, Dobisdorp et Law, sicut et alias prædictas in terris Calant et Gnogen, infra qvartam feriam, jam instantem. Terram autem Werle in suis terminis, sicut suisse dinoscitur cum Domino de Rozstoc inpignorata fuerat, nobis libere resignavit, excepto solummodo campo Sywan adjacente: Ceterum captivos omnes in castro Tessyn per ipsum Dominum nostrum nuper captos, hiis solum exceptis, qvi per vasallos ejusdem prius capti fuerant, qvos civibus Rozstoccensibus pro duobus milibus marcarum Slavicalium assignavit, liberos facere debet, si poterit, vel ipsa summa pecunie super medietate terre Gnoge nobis computetur. De filio etiam Nortmani militis, si aliter liberari non poterit qvam pro sexcentis marcis den. vel minori, similiter est placitatum. Promittimus insuper per præsentes civibus in Rozstoc litteras eorum obligationis, qvas habemus super sigillo civitatis, super qvadam summa pecunie, ratione talie nobis promisse, restituere vel omnino in irritum revocare. Debet insuper qvilibet bonis suis, sicut ante motam discordiam, uti libere, et secure morari in eisdem, ac servire tantum Domino, sub qvo residentiam facit personalem, faciendo nichilominus de bonis aliis homagium Dominis suis, in qvorum dominiis possidentur, ac cuilibet sit

transitus liber et securus hinc inde in partibus qvibuscumqve pro suis negotiis et agendis. Præterea promisit dictus Dominus noster pro *Moltekinis* omnibus, et nos pro illis de *Snakenborch*, qvod inter ipsos ex utraqve parte concordia stabilis teneatur: ita tamen, si inter ipsos aliqvalis qverimonia mota fuerit, qvi inpetitur, coram Domino, sub qvo moratur et bona possidet, stabit juri. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum Rozstoc anno supradicto, in die beati Petri ad vincula.

S. 394. Det her omtalte Brev fra Decanus i Brügge lyder saaledes i Mst. Bartholin. Tom. VI. pag. 895.

Universis ad qvos presens scriptum pervenerit Decanus Christianitatis Bryggis Tornacensis Dyocesis salutem in Domino. Tenore presentium notum facimus universis, qvod Anno Domini MCCCI. Dominica proxima ante festum beati Petri ad vincula ad instantiam et procurationem Domini Jorundi Archiepiscopi Nidarosiensis fuit vir discretus Dominus Johannes AElger, se gerens pro Canonico et Procuratore Capituli ecclesie supradicte, asserens se ad curiam Romanam paratum super causis et articulis, qve vertuntur inter predictum Archiepiscopum et capitulum memoratum, in publica strata detentus et ad presonium violenter deductus non citatus non monitus nec super aliqvo crimine convictus vel confessus, innocentia predicti secunda seqventi feria allegata dimissus est proprie libertati, de standa juri prius prestita cautione, seqventi vero tertia feria predictus Dominus Johannes accessit ad domum Archiepiscopi memorati presente preposito beate Marie Brygis, petiturus a domino Archiepiscopo ob qvam causam ipsum Dominum Johannem procuraverat detineri, sed dictus Archiepiscopus tenens domum suam predictam clausam et non permittens ipsum Dominum Johannem intrare, causam detentionis ipsi Canonico noluit declarare; posteâ vir venerabilis et discretus officialis Tornacensis diocesis nobis dedit in mandatis ut nos contra dictum Canonicum procederemus secundum formam mandati cujus tenor seqvitur in hunc modum:

Off-

Officialis Tornacensis Decano Christianitatis Brygis salutem. Vobis mittimus litteras reverendi Domini Jorundi Dei gratia Nidarosiensis Archiepiscopi nobis directas.

Jorundus Dei gratia Nidrosiensis Archiepiscopus viro venerabili et discreto Domino officiali Tornacensi salutem et in assecutione honorum tuorum pariter incrementum assequi et virtutum. Cum secundum legittimas sanctiones publice utile sit, ut maleficia puniantur, ut qvos Dei timor a malo non revocat saltem coherceat severitas discipline, et Johannes dictus AElger nostre ecclesie predicte condam Canonicus ac nostre jurisdictioni subjectus qvedam facinora perpetraverat, commiserat, fecit et fieri procuravit in vestra dyocesi Tornacensi prout vos super hiis plenius informabimus, etiam si necesse fuerit legittimis documentis, dum vestri copiam habere poterimus in nostre ac vestre prejudicium jurisdictionis, ita qvod non est dubium ipsum forum vestre jurisdictionis sortiri nec etiam posse declinare, qvatinus Domino Decano Christianitatis Burgensi, ut prefatum Johannem usqve ad vestrum adventum, qvum intelleximus vos in brevi Brygis venturum, sub fida custodia teneat vel saltim de eo certus existat, mandare dignemini et velitis, ut de eo coram vobis petere et habere valeamus justitie complementum, tantum super hoc facientes, ut apud Dominum reverendum patrem nostrum Episcopum Tornacensem de vestra prudentia et justicia possimus nos efficacius collaudare, ac sue paternitati uberrimas referre gratiarum actiones. Datum apud Muncaræda juxta Dam feria qvinta post vincula beati Petri.

Et qvia ignoramus, qvis sit ille et qve delicta perpetravit de qvo dictus Archiepiscopus nos rogavit, vobis mandamus, qvatinus visis dictis litteris et diligenter inspectis super hiis qve in dictis litteris continentur si dictum clericum vobis constiterit in nostra diocesi deliqvisse enormiter, ea qve in ipsis litteris continentur adimpleri procuretis, tantum inde facientes ne valeatis de negligentia reprehendi. Datum Tornacis feria sexta post beati Petri ad vincula, valete.

Hujus igitur mandati auctoritate ad presentiam Archiepiscopi accessimus et predictum Canonicum coram nobis vocavimus dicto Archiepiscopo responsurum secundum formam mandati predicti; partibus igitur in nostra pre-

presentia constitutis, idem Archiepiscopus coram nobis proposuit contra dictum Canonicum, qvod idem Canonicus qvedam bona sua furtive subtraxit in dyocesi Tornacensi, qve sibi petebat restitui vel dictum Canonicum tamdiu detineri donec eadem dicta bona essent eidem Archiepiscopo integraliter restituta, et premissa optulit se idem Archiepiscopus probaturum, ad qve respondit predictus Canonicus, qvod ipse negavit omnia et singula contra se proposita ex parte dicti Archiepiscopi, prout fuerunt proposita et petita, et ad finem ad qvem sunt proposita et petita. Lite igitur coram nobis super premissis solempniter contestata diem assignavimus predicto Archiepiscopo ad probandam intentionem suam in causa predicta videlicet feriam sextam post beati Laurentii et procedendum in dicta causa ulterius ut jus esset contra dictum Canonicum, qvibus sic actis et dicta die indefensa remanente, idem Archiepiscopus nitebatur et volebat ut asserunt dictum Canonicum capere et eundem captum secum ducere apud Norvegiam in navi qvam conduxerat, cum qva, lite predicta nondum finita, ad propria transfretavit. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum et actum Anno Domini MCCCI sabbato infra octavas assumptionis beate virginis.

S. 397. Jon Ivarsens Gavebrev efter Originalen, som er et af de ældste ægte Breve paa Universitetsbibliotheket.

Ollom Monnum þæim sem þetta bref sea eda höyra sendir Jon Iuars sun q. g. ok sína. ek uil ydr kunnikt gera at æftir rade ok forsio mins virdulegs hera Hakonar Noreghs Kongs gaf ek til Mariu Kirkiu i Aslo æuerlegha V aura boll iardar i baudangum ok æyris bol i sueinsrudi uidr æidswoll firir saal hera Iuars sunar mins ok hans alltidahalz, ok till sans vitnisburdar sætti ek firir þetta bref mit inzsigli.

1302.

S. 405 7. Kongens Forpligtelse at betale 15000 Mark til Rostoks Borgere.

Omnibus presens scriptum cernentibus *Ericus*, dei gracia Danorum Sclavorumqve Rex, salutem in domino sempiternam. Notum facimus

universis et recognoscimus per presentes, nos exhibitoribus presencium dilectis nobis in Christo *civibus Rostokoensibus*, racione antiqvi debiti, in qvo dilectus consangvineus noster dominus *Nicholaus* de Rostok ipsis tenebatur, in qvindecim milibus marcharum *monete Sclavicalis*, teneri obligatos, eisdem in civitate Rostokcensi in terminis infra scriptis videlicet septem milibus et qvingentis marcis in festo nativitatis beate virginis proximo jam futuro et residuis in eodem festo sub anno domini millesimo trecentesimo qvarto integraliter persolvendis, ita videlicet qvod ultra qvaslibet centum marcas in ipso secundo termino solvendas ipsis civibus decem marcas super addere debeamus; pro qvibus nos, dilecti fratres nostri, domicelli *Christoforus* et *Woldemarus*, nec non et milites et armigeri vasalli nostri infrascripti, videlicet domini: *Ericus* dux Hallandye, K*anutus* camerarius noster, *Nicholaus billær, Nicholaus Mandthorp, Nicholaus Rany, Karolus Jacobssun, Johannes Syaelanzfare* junior, *Nicholaus Bosun, Ivarus Bosun, Nicholaus Myssoek, Olavus Takæsun, Vsso Jonnæssun, Matheus Capella, Ingwarus Kaxtorp, Ingwarus Hyort, Kanutus Juul, Ako Jönnæssun, Petrus Mekelssun, Lagho Akæsun, Nicholaus Magnussun, Nicholaus Holingersun, Nicholaus Hak, Petrus Niclæssun de Burræsyo, Jacobus Laurenzsun, Nicholaus Tunisun, Johannes Baldzby, Petrus Niclæssun* de Simbræ, *Andreas* de Höghby, *Nicholaus* de Bilzstorp, *Petrus Ekesithæ, Benedictus Wæstesun, Tula Æbbæsun, Nicholaus Ploghpænnigh, Petrus Jonnæssun, Johannes Barthæsun, Johannes Lekke, Hamundus Litle, Andreas Takæsun, Tomas Muly, Petrus Niclæssun* de Thoslandya, *Cristiernus Peez Saltense, Johannes Muly*, domicellus *Albertus, Gothscalcus Litle, Petrus Friis, Tymmo Tulpysun, Andreas Kalf, Johannes Wf, Petrus Niclessun, Esgerus Apysun, Essum Ericus, Henricus Köt, Magnus Lang, Johannes Ivörssun, Johannes Hæringer, Nicholaus Hæring, Kallo Muly, Nicholaus Köt, Astradus Niclæssun, Dan Skallære, Johannes Tuchisun, Johannes Styghsun, Henricus Vbbæsun, Johannes Ræf, Johannes Muininge, Nicholaus Glamæ, Karolus Tuchisun, Haubardus Litle, Olavus Ingwarsun, Tucho Ring, Johannes Kirkæthorp, Gunnulfus Swenson, Swene Rusticus, Sweningus Thrughælssun, Nicholaus*

laus Brok, *Johannes Nicholai* de *Kaas*, *Petrus Muly*, *Johannes Niclæsſun* de Yrthinge, *Johannes Aſcærſun*, *Nicholaus Huchnyſun*, *Kanutus Hway*, *Petrus Slææt*, *Magnus Jannæſſun*, *Paulus Magnusſun*, *Nicholaus Lændy*, *Nicholaus Hee*, *Petrus Vbbæſun*, *Thrugillus Feen*, *Johannes Papæ*, *Arneſtus Enærſun*, *Lagho Galt*, *Esbernus Aghiſun*, *Tomas Ruut*, *Stigotus Pæterſun*, *Petrus Banc*, *Jonas Ottæſun*, *Vſſo Jönasſun*, *Petrus Wilyoemſun*, *Petrus Baat*, *Petrus Snubbæ*, *Jacobus Olaſſun*, *Nicholaus Olaſſun*, *Boetius Jönaſſun*, *Olavus Akæſun*, *Nicholaus Blæſinge*, *Petrus Nipær*, *Johannes Katulus*, *Magnus Ra*, *Petrus Hæringhſun*, *Esbernus Magnusſun*, *Tucho Stiræ*, *Olavus Flæming*, *Nicholaus Hærlughſun*, *Johannes Pæterſun* de Aby, *Byærne Magnusſun*, *Ericus Skyælmsſun*, *Nicholaus Skyælmsſun*, *Steenkillus Vnæſun*, *Peter Brothærſun*, *Nicholaus Feet*, *Thordo Gything*, *Aſtradus Kætilſun*, *Petrus Niclæsſun* de Stothæhaghæ, *Johannes Bunkæſte*, *Ako Thorthſun*, et frater ſuus, *Nicholaus Pæterſun*, *Ako Rafn*, *Johannes Moſt*, *Henricus Lang*, *Petrus Palnyſun*, *Nicholaus Rææth*, *Ericus Niclæsſun*, *Nicholaus Pæterſun* de Andtorp, *Petrus Niclæsſun* de Sulkæthorp, *Aggy Tukyſun*, *Kallo Num*, *Johannes Niclæsſun* de Suthtorp, *Nicholaus Andersſun*, *Tucho Windſun*, *Johannes Ingwarſun*, *Johannes Aſtrathſun*, *Johannes Mattesſun*, *Aſtradus Tuchyſun*, *Elauus Swensſun*, *Nicholaus Takæſun*, *Johannes Mattesſun*, *Jacobus Söling*, *Vnkær Lang*, *Nicholaus Roll*, *Nicholaus Wf*, *Tuvo Aughatyſun*, *Johannes Saxſun*, *Johannes Barn*, *Aſcerus Jænnæſſun*, *Nicholaus Skeni*, *Petrus Lang*, *Nicholaus Ringh*, *Johannes Aughyſun Steek*, *Nicholaus Buggy*, et *Nicholaus Ræſ* de Dacia. Item de *Sclavia* predictus conſangvineus noſter dominus *Nicholaus* de Roſtok et vaſalli infraſcripti videlicet domini, *Johannes Moltike*, *Conradus Moltike*, *Fredericus Babbæ*, *Benedictus Rodenbek*, *Mathias Nakköſcogh*, *Waldemarus Moltike*, *Arnoldus Leuitzowæ*, *Conradus Preen*, *Henricus Wlf*, *Albertus Wlf*, *Johannes Skele*, *Fikko Moltike*, *Gerardus de Aldæntorp*, *Gerardus de Snakænborgh*, *Bertoldus de Snakænborgh*, *Otto de Jork*, *Georgius Hoghe*, *Jahannes Kriit*, et *Foltradus Smeker*, fide media et manu coadunata promiſimus in hunc modum: Videlicet qvod ſi

in

in aliqvo premissorum solucionis terminorum defecerimus, extunc nos, frater noster domicellus *Waldemarus*, et vasalli nostri predicti, *Syælandenses* villam *Nestwediensem*, *Scanienses* civitatem *Lundensem*, *Feonienses* civitatem *Othoniensem*, *Jutenses* civitatem *Ripensem* et *Wibergensem*, et *Almani* civitatem *Rostokcensem* intrabimus, inde non exituri, donec predicte pecunie summa totaliter fuerit persoluta, frater vero noster domicellus *Cristoforus* civitates *Lundensem* vel *Nestwediensem* intrandi sub predictis condicionibus liberam habebit facultatem. Pro domino autem *Kanuto* camerario nostro, si forte necesse habuerimus, ut pro negociis nostris procurandis exeat, miles unus villam *Nestwediensem* medio tempore intrabit sub condicionibus similiter supradictis. Ad terre vero defensionem qvociens necesse fuerit propter gwerrarum incommoda nobis et regno nostro exterius advenientia, nos, fratres nostri et omnes alii compromissarii nostri predicti libere exire possumus et debemus, donec placitacionibus vel viis aliis a nostra et regni molestacione gwerre qvieverunt supradicte, qvibus cessantibus, nos et omnes fidejussores nostri memorati iterum intrabimus, ut superius est expressum. In cujus rei testimonium sigilla, nostrum, fratrum nostrorum predictorum et domini *Nichqlai* de Rostok consanguinei nostri predicti presentibus sunt appensa. Datum *Othonie* Anno Domini M°CCC° secundo, feria tercia proxima ante diem Clementis pape et martyris, in presentia nostra. — Omnibus presens scriptum cernentibus Nos *Hinricus* dei gracia Dominus Magnipolensis notum facimus, qvod vidimus literas patentes Danorum Sclavorumqve Regis illustris *Erici*, non cancellatas, non rasas, non abolitas, nec aliqva parte sui viciatas, plenius in hec verba, qvod presentibus protestamur.

S. 408. Teglbrænder Claus's Forpligtelse, udskreven efter Originalen paa Universitetsbibliotheket.

Omnibus presens scriptum cernentibus, *Petrus Saxonis* prepositus Roskildensis, *Benedictus* advocatus ibidem, et *Johannes* dictus *Franz* monetarius Roskildensis, in domino salutem. Noveritis qvod *Klaus* formator laterum confessus est coram nobis se talem convencionem cum sororibus

ribus sanc e Clare Roskildis inclusis fecisse, silicet Anno Domini M°CCC° secundo, die beati Johannis ante portam latinam, hoc modo, qvod debet habere pro qvolibet millenario laterum pro muro construendo competencium XII oras denn. et debet esse majus centenarium, silicet in qvolibet centenario sexies XX lateres, et in qvolibet millenario unum centenarium solvet in dimidiis lateribus pro muro competentibus. Pro aliis vero lateribus concavis electis et oportunis pro tectura debet habere duas marchas denn. et dimidiam. Set de non tam bonis, qvi tamen valent pro simplici tectura, X oras. Omnia autem fragmenta utrorumqve laterum cedent sororibus, et debet concavos lateres facere in medio glasset, si placet sororibus addere expensam, nec debet alienare unicum laterem sine consensu sororum, preterea debet habere in principio omnia instrumenta sibi necessaria pro opere a sororibus, videlicet unam Karram, VI Hiulbar, cum aliis VI gerulis simplicibus. Item unam ruthacke, II fossaria, duas urnas, II capisteria, Item IIII formas pro utrisqve lateribus. Ista tenetur observare et reparare, cum necesse fuerit, et integraliter completo opere restituere. Pro ista supradicta convencione debet et tenetur in omnibus ad opus suum pertinentibus providere, videlicet primo debet fodere argillam, ducere eam ad domum latriceam, tenere omnes pueros laborantes in suis expensis, formare lateres, incidere, componere, implere fornacem, et comburere, et nichil de carbonibus ad suum usum recipere vel alias distrahere, ne inputetur sibi qvod consumat ligna superflue et inutiliter. Item tenetur deportare lateres de fornace ad X ulnas, set ligna ad comburendum debent sibi adduci et incindi pro suo velle et sororum utilitate, unde sciendum est, qvod jam receperat pro opere inchoato viginti marchas, pro qvibus debet satisfacere sororibus ad ultimum ante festum beati Olavi, recipiendo ex nunc tres marchas per septimanam, si tenuerit VI pueros, si vero tenuerit VIII pueros, habebit IIII marchas. Istam convencionem debet tenere, qvousqve pro predictis XX marchis satisfecerit, postea recipiet dimidiam mercedem in combustionem laterum et dimidiam post, prout utilitas operis reqvirit. Ne igitur super omnibus predictis ad hanc convencionem inter sorores et prefatum Klaus factam spectantibus posit in

in posterum aliqva dissensio seu dubietas suboriri, sigilla nostra presenti scripto duximus apponenda in testimonium hujusmodi convencionis et certitudinem pleniorem. Actum et Datum Roskildis, anno et die supradictis. Item habet in estimacione unam vaccam, unum jumentum et unum talentum ordei pro opera.

S. 430. Det her omtalte norske Brev lyder saaledes efter Originalen paa Pergament:

Ollum monnum þem sem þetta bref sea eder höyra senda ion arnæsun. aslakær kolbeinsz ok Peter thorgæirsz Q. G. ok sina yder gerom mer kunnikt at a þorsdaghen nesta efter halvards mösso a þridia are rikis vars vyurdveleghs herra hakonar med guds naad noreghs konnonglis. varom mer j kyningonom j Oslo höyrdum ok sam a at þau heldo handum saman Olof Pedærs dotter af einni halfun, en af annære halfun æilifuer ionssun. med þui skilorde at æilifuer fyrsagdær seldi þa olofuo adernemfdri haluft öllingta öyris bol iærder i südergardenom i fraunum sem ligger vestan at akærs kirkiu j Oslos herade þet sem kona arnæ þolfssunar atæ frialst ok hæimolt firer huorium manne med allum lunnindum sem till þæirar iærdar liggia ok leghet hafua fra forno ok nyiu. vttan gards ok innan. værder ok fyrnemfd iord æi frials firer æinhuorium manne. þa skall Olof ok hennær arfue æigha siau aura bol forn gilt i langharudi sem liggær austær af ruignaberghum j Oslos herade. En med allum lunnindum vttangards ok innan. Vidergek ok þa fyrsagdær æilifuer samstundis þer firer oss at han hafde upboret af Olofuo adernemfdri fyrsta peningh ok öfsta ok allæ þer j millum efter þui sem i kaud þæira kom firer fyrnemst halust elliufstta oyribol j fraunum. till sans uitnisburdar settom mer vor insigli firer þetta bref er gort var a deghi ok are sem fyrsegher.

1 3 0 4.

S. 465. Det her omtalte Lehnsbrev aftrykkes efter Langebeks Afskrift:

Omnibus presens scriptum cernentibus. *E.* Dei gracia Danorum Sclavorumqve Rex. Salutem in domino sempiternam. Noverint universi, qvod cum magnificus princeps consangvineus noster dilectus Dominus *W.* prin-

princeps Ruyanorum homagium nobis fecerat et contra qvemlibet fidelitatis obseqvia nobis promiserat favorabiliter exhibere. Nos eidem bona ex illa parte maris, qve *pater suus* prius tenuit, videlicet terram *Ruye*, terram *Sundis*, terram *Grimmis*, terram *Tribusees*, et terram *Barth*, cum civitatibus, municionibus, hominibus, et ceteris earundem pertinenciis, infra suos terminos, *Lösitzes* dumtaxat excepto, jure feodali, qvod vulgariter *fanelsen* dicitur, per presentes concedimus perpetuo possidendas. Omnem inpeticionem, qvam habuimus vel habere potuimus, in dictis terris super eo, qvod per mortem Domini *Zamburi* ipsarum terrarum medietas ad nos devoluta legitime dici possit, omnimode dimittendo. Promittimus etiam nos ipsum Dominum *W.* sicut tenetur dominus vasallum suum fidelem, diligere et tueri. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum *Worthingburgh* Anno Domini M° trecentesimo quarto. Die beati Kalixti pape et martiris. Presentibus consiliariis nostris.

1305.

E. 501 a. Den her omtalte Forening imellem Kong Haagen og Staden Campen lyder saaledes efter en Copie i det tydske Cancellies Archiv:

Viris honorabilibus et discretis, Consulibus et Scabinis in *Campen*, *Ako* Domini Regis Norwegie Cancellarius, qvicqvid honoris et dilectionis poterit, cum salute perenni. Novistis, qvod Domini *Hardwicus de Nagell* et *Jacobus filius Heynsmanni*, vestri Procuratores et Nuncii, dederunt ad presens ex parte nostra Domino meo *Aqvino* Regi Norwegie illustri literas infra scriptas.

Omnibus presentes literas inspecturis Consules et Scabini nec non et tota Communitas *Campensis* salutem in Domino sempiternam. Notum esse volumus presentibus et futuris, qvod nos sincere charitatis et perfecte pacis mutueqve dilectionis plenam concordiam inter regnum Norwegie et ejus incolas et fautores, ab una parte, et Nos ac nostre communitatis incolas et fautores, ex altera, *Bergis* factam, per Magnificum Principem pie memorie Dominum *Ericum* Regem Norwegie Illustrem, cum dilectis

nobis

nobis *Alexandro Clerico* et *Gerberto* dicto *Toleman*, Procuratoribus nostris et nunciis specialibus, sub Anno Domini M°CC°° nonagesimo sexto, decima septima Calendarum Novembris, ac patentibus stabilitam literis, firmam habere volentes ac stabilem cum inclito Principe Domino *Aqvino* Rege Norwegie Illustri, ejusqve successoribus, subditis et fautoribus dictam concordiam pro nobis et nostris successoribus Scabinis et Consulibus ceterisqve nostre civitatis incolis et fautoribus observandam perpetue confirmamus et presentibus innovamus. Omnes qvoqve compositiones alias inter predictum Regnum *Norwegie* et ejus fautores et incolas, ac communitatem *Campensem* fautores ejus et incolas prius factas, ratificamus et tenore presentium approbamus. Ceterum incolas regni Norwegie causa mercandi civitatem nostram visitantes, infrascriptis libertatibus gaudere volumus in futurum: Inprimis, qvod merces suas in domibus civitatis nostre reponere valeant, ubi eis videbitur opportunum, dummodo non alienant easdem alibi qvam in locis ad hoc specialiter deputatis. Item naves proprias locare poterunt, qvibuscumqve voluerint, nec ad conducendum naves aliorum aliqvatenus compellantur. Item si qvis pro causa pecuniaria vel levi crimine citetur per judicem, vel per alium impetatur, domesticus et duo compatriote uni navem habentes propriam et ad viam minime preparatam judicio sisti cavere poterunt pro eodem, ne detrudatur in vincula, vel si detrusus fuerit, statim liberari debet, hujusmodi prestita cautione. Item si naufragium passi fuerint infra districtum civitatis nostre, res suas per se vel per alios recolligere valeant, et rebus ipsis ac navibus uti pro libito voluntatis, donec easdem res et naves abdicaverint voluntarie, vel habuerint pro derelicto. Item ad excubias et nocturnas vigillas non tenentur, nec in cista cujuspiam aut rebus aliis debet fieri scrutinium, nisi contra eundem de falso probabilis oriatur suspicio vel de furto. Item si qvis nautarum delinqvat, puniatur ipse legittime, sed non alii innocentes, nisi qvatenus puniendi sunt secundum loci consvetudinem, in qvo delictum comprobatur esse commissum, qvi derelinqventem scientes judicio subtraxerint vel defensaverint violenter. Preterea si qvis mercatorum civitatis nostre merces emptas, datis arris, qvas vulgo denarium dicunt, vocant secum eodem die

 qvo

qve emerit, non asportat, licitum est ei, cujus ille merces fuerint, eas postea vendere cuicumqve. Ceterum privatarum personarum delictum non debet Domino Regi vel aliis subditis ejus aliqvatenus imputari, nisi neglexerit facere justitiam reqvisitus. Preterea licet incole *civitatum Sclavie* vel aliorum locorum fortassis nolunt ad Norvegiam velificare, Incole tamen nostre civitatis et fautores debent nihilominus ad Norwegiam navigare, nuncios qvoqve dicti Domini Regis, qvos ad Romanam curiam vel alia loca destinare voluerit, ad districtum nostrum venientes defensare volumus ibidem et in agendis suis per nos et amicos nostros lubenti animo promovere, nec non et alia facere, qve prefato Domino Regi Norwegie et suis cedere poterunt ad commodum et honorem. In qvorum testimonium Sigillum communitatis nostre presentibus literis est appensum, qvas Domino Regi Norwegie per dilectos nobis *Hardwicum de Nagell* et *Jacobum filium Heynemanni*, Procuratores nostros ac speciales nuncios nostros, mandavimus presentari. Datum apud *Campen*, sub Anno Domini M°CCC°V° in festo sanctorum martirum Johannis et Pauli.

In cujus rei testimonium sigillum meum presentibus est appensum.

S. 502. Kongens Stadfæstelse saaledes:

Universis presentes literas inspecturis *Aqvinus* Dei gratia Rex Norwegie salutem in Domino sempiternam. Universitati vestre notum facimus per presentes, qvod nos sincere charitatis et perfecte pacis mutueqve dilectionis concordiam inter regnum Norwegie fautores ejus et subditos, ab una parte, ac Scabinos et Communitatem *de Campen*, nec non et ejus incolas et fautores, ex altera, *Bergis* factam a fratre nostro charissimo pie memorie Domino *Erico* Rege Norwegie illustri, cum discretis viris *Alexandro Clerico* et *Gerberto* dicto *Dpleman*, Scabinis et Procuratoribus et Nunciis specialibus Scabinorum et prefate Communitatis *de Campen*, sub Anno Domini M°CC° nonagesimo sexto, XVII Calend. Novembris, ac patentibus literis stabilitam firmiter hinc et inde ratam habere volentes et stabilem concordiam hujusmodi perpetuis temporibus observandam; ad reqvisitionem discretorum virorum *Hardwici de Nagell*

gelt et *Jacobi filii Heynemanni*, Procuratorum ac specialium Nunciorum dictæ Communitatis *de Campen*, confirmamus pro nobis et successoribus nostris ac regni Norwegie subditis et fautoribus, ipsamqve tenore presentium innovamus. Preterea compositiones alias inter regnum nostrum et communitatem *de Campen* antèa memoratam factas ratificamus, confirmamus, et presentibus approbamus. Insuper concedimus dicte communitatis incolis, qvi regnum nostrum mercandi gratía tanqvam hospites duxerint freqventandum, gratias infrascriptas, ut ad nostra beneplacita se cognoscant eo fortius obligatos, Imprimis qvod cum ad civitates vel villas forenses Regni nostri pervenerint licite possunt ad pontem applicare, Vallivi licentia non petita, debent tamen eadem die vel proxima seqventi, postqvam ad pontem applicaverint, insinuare Vallivo nostro, qvas et qvales res apportaverint, ac res easdem transferendi de navibus infra domus licentiam petere, qve non debet eis aliqvatenus denegari, hoc adjecto, qvod Vallivus noster res illas, qvas nobis credit necessarias, primitus emat infra triduum justo pretio, et solvat pretium tempore debito pro iisdem. Qvod si Vallivus non fecerit infra dictum terminum, vendant postea libere cuicumqve. Postqvam autem infra civitatis vel ville forensis districtum pervenerint, qvi *Tackmar* dicitur, debent res suas venales ibidem vendere, aliqvando si non venerint infra *Tackmarckt*, eadem ducere poterunt qvocumqve voluerint extra regnum et infra, non tamen ultra *Borgas* versus partes boreales, nisi hoc alicui de speciali gratia concedatur. Item de qvalibet navi deferenti annonam ad civitates vel villas forenses veniente dabitur unum melius talentum annone in eadem existentis pro teloneo, qvod Procurator noster eligendum duxerit, excepto flore tritici, qvod *Flur* in Norico appellatur. Debent etiam esse liberi de trahendis navibus, nisi nostris. Si qvis autem infra civitates vel villas forenses decesserit, bona sua debent heredi suo vel ejus Procuratori legittimo restitui super hoc testimoniales litteras patentes communitatis ejusdem deferenti intra annum et dimidium post diem obitus decedentis. Item ad ostendendum arma sua vel ad seqvendum fures ad patibulum vel alios damnatos ad mortem non tenentur. Item pro solutione, qve dicitur *Leydanger*, immunes debent esse, qvi ante festum

tum nativitatis dominico cum navibus suis sunt expositi ad viam et de suis mercimoniis penitus expediti. Qvod si postea vi tempestatis compulsi fuerint moram trahere in aliqva civitatum vel villarum forensium Regni nostri, nihilominus immunes debent esse a tributo, dummodo mercaturam suam non exerceant emendo vel vendendo. Item merces suas in domibus civitatum vel villarum forensium reponere valeant, ubi eis videbitur opportunum, si non alienent easdem alibi qvam in locis ad hoc specialiter deputatis. Item naves proprias locare poterunt alia ad loca licita, sicut premittitur, navigando, nec ad conducendum naves aliorum compellantur. Item si qvis ab aliqvo pro causa pecuniaria vel levi crimine, pro qvo pecunia solet solvi, per modum illum impetitur, qvi *taxatung* in Norico appellatur, potest illud *Tak* ferre cum proprio domestico cum duobus suis compatriotis navem propriam habentibus juxta pontem ad secedendum minime preparatam, qve ad cautionem sufficit, pro qvantitate petita vel emenda secundum qvalitatem criminis exhibendam. Item ad excubias et nocturnas vigilias non tenentur, nec in cista cujuspiam debet fieri scrutinium, nisi contra eum de falso probabilis oriatur suspicio, vel de furto. Preterea volumus, qvod pondus applicatum in publico loco sub fida custodia ponatur, ut ad illud libere eis pateat aditus, si aliqvando voluerint ponderare, ac in eadem haberi debet qvantitate, sicut ab antiqvo fuerat et in legibus continetur. Item si naufragium passi fuerint infra terminos regni nostri, partes suas vel per se vel per alios colligere valeant, et rebus ipsis et navibus uti pro libito voluntatis, donec easdem res et naves abdicaverint voluntarie vel habuerint pro derelicto. Item si qvis nautarum delinqvit, puniatur ipse legittime, sed non alius aut alii, nisi qvatenus puniendi sunt illi secundum leges patrie vel loci consvetudinem, in qvo delictum comprobatur esse commissum, qvi judicio scienter subtraxerint delinqventem vel defensaverint violenter, nec private persone delictum civitati predicte ned personis aliis ejusdem civitatis imputabitur, nisi justitiam facere neglexerit reqvisitam. Qvisqvis etiam pro causa aliqva fuerit accusatus, qve contra ipsum legittime neqveat comprobari, debet, si poterit, cum personis idoneis consimilibus qvo ad statum et conditionem, incausari, qvi veritatem rei, de

qva

qva qveritur, magis creduntur agnoscere, secundum arbitrium Legiferi, prout delicti qvalitas exegerit, se legaliter expurgare aliqvando in purgatione deficienti pena conscripta legibus infligatur, item in causa criminali vel civili, ubi actor intentionem suam fundare voluerit et testes producere, non nisi bone fame et idonee persone in testimonium admittantur. Preterea si qvis mercatorum regni nostri merces emptas ab incolis civitatis ejusdem, datis arris, qvas vulgariter vocant *Festepfennig*, secum eadem die, qvo emerit, non asportat, licitum est ei, cujus ille merces fuerant, eas vendere postea cuicunqve, exceptis hiis, qve ad usus nostros necessaria sunt emenda. Mandamus insuper sub obtentu gratie nostre omnibus Vallivis nostris, aliisqve subditis universis et fautoribus, ut incolas predicte civitatis in premissis et aliis eorum agendis pertractent favorabiliter et benigne, non scientes ipses a qvoqvam indebite molestari, sicut gratiam nostram diligunt inoffensam et regiam vitare voluerint ultionem. Supra scriptas itaqve gratias taliter duximus concedendas, si libertates ab eadem civitate concesse nostris hominibus nec non et compositiones cum dicta civitate facte serventur firmiter ab eadem, et qvatenus de damnis et injuriis nobis et nostris per incolas dicte civitatis factis, post pacem inter nos firmatam, ad arbitrium bonorum, qvos hinc inde sumendos duxerimus, satisfactum fuerit per viam juris aut compositionis amicabilis, qvando super hoc dicta civitas fuerit reqvisita. In premissorum autem omnium evidentiam pleniorem presentes literas fieri mandavimus, et sigilli nostri patrocinio communiri. Datum *Tunsberg* tertia feria proxima post festum beati Jacobi Apostoli, Anno Domini M°CCC°V° Anno autem regni nostri VI°.

1 3 0 6.

S. 516. Jon Litles Gavebrev udskreven ved Langebek udaf den ekremske Registrant paa Universitetsbibliotheket.

Universis Cristi fidelibus presentes litteras inspecturis *Jeon Jonson* dictus *Litle*, salutem in omnium vero salutari. Cum eterni tribunal judicis placabile reddant pie munera largitatis, in celestes thesauros per manus

pau-

pauperum, Ordinis devote famulantium, depostata, Universitati vestre notum facio per presentes, qvod ego, mente sanus et corpore vigens, devotis progenitorum et parentum meorum vestigiis cupiens inherere, dominis ac fratribus Abbati et Conventui monasterii beate Marie semper virginis in *Esrom*, Cistertiensis ordinis, Reskildensis diocesis, donavi et contuli villam *Ughlöse* in *Lywnghaehereth* perpetuo jure pacifice et qviete possidendam, duas videlicet curias villicales in eadem majorem et minorem, cum agris, pratis, pascuis, nemoribus, domibus, et pecoribus, ac omni instructione, in utensilibus et in universis rebus, mobilibus et immobilibus, ad me spectantibus. Sedecim etiam colonorum et inqvilinorum omnium fundos ibidem, cum agris, pratis, pascuis, dumetis eorundem, molendinum etiam eidem ville adjacens, cum suis antiqvis disterminationibus et liberis aqvarum decursibus, cum suis instrumentis et utensilibus universis. Hoc proviso, qvod de predicte ville seu possessionis fructibus et proventibus tantum singulis annis primitus seqvestretur, qvantum pro unius diei pitantia, qvem cum eisdem acceptavero, in pane triticeo et *bona servisia danica et teuthonica*, lacticiniis et piscibus bene preparandis et condiendis, predicto conventui sufficiat habundanter, qvo die vel in crastino ejus, si sollempnis fuerit, omnes sacerdotes ibidem domi existentes, post dies meos pro me meisqve progenitoribus supradictis omnibus et dilecta qvondam uxore mea *Ingifrith*, ac liberis nostris, nec non et pro Domina *Cecilia*, filia qvondam Domini *Petri Ebbysön*, peto suppliciter, ut singulis annis missas dignentur celebrare. Ceterum fructibus bonorum eorundem in siligine et tritico ad panem, in ordeo ad servisiam, in avena ad pulmentum fratrum totaliter deputandis. Aliis autem proventibus, in pecoribus, ovibus, porcis, de villicis memoratis, de colonis, sedecim marchis prompte pecunie, de molendino ibidem duodecim marchis provenientibus, in edificationes bonorum eorundem et in instructiones grangiarum et curiarum villicalium integraliter convertendis. Qvod vero superfuerit de lacticiniis ultra predicte diei pitantiam ad butyrum, qvod pridem de bonis aliis prefato conventui ministrandam perpetuo constitui, totaliter assignetur. Qvia vero divina miserante clementia mee semper sollicitudinis et intentionis extitit,

ut

ut cultus divinus augeretur, et pro meo posse solamen procuraretur omnibus fidelibus animabus, Predicti Dominus Abbas et Conventus supplici petitioni mee et sinceris affectibus in hoc suffragari decreverunt, qvod ad unum altare in ipsorum ecclesia construendum singulis septimanis per annum qvalibet die dominica missa de sollempnitate eadem, tertia feria de sancto spiritu, et Sabbato de domina nostra, Secunda vero, qvarta, qvinta, et sexta feria, missa defunctorum pro meorum remedio peccaminum, et omnium supradictorum michi attinentium, perpetuo celebretur, exceptis diebus festivis et aliis, qvibus sancta ecclesia non solet pro defunctis celebrare. Ad aliud vero altare in eadem construendum ecclesia omnibus septimanis duas missas defunctorum dici decreverunt pro remedio animarum omnium illorum, qvorum beneficiis et bonis mutuatis vel aliter qvomodocunqve conqvisitis ego usus fueram in hac vita, et qvibus forsan dignam recompensationem non feci pro me satisfacere dignetur divina pietas obnixius exorata. Qve omnia et singula supradicta sepe nominati Dominus Abbas et Conventus firmiter se dixerunt servaturos, sicut in ipsorum litteris singulis auctenticis una cum suo roboratis plenius declaratur, exclusa qvalibet occasione distractionis vel dispositionis cujuslibet alterius de bonis prelibatis faciendarum per ipsos eorumqve successores, preterqvam superius est expressum. Ego vero per presentes litteras renuntio pro me et meis heredibus qvibuscunqve, presentibus et futuris, omni actioni doli mali fraudis ac omni auxilio juris tam canonici qvam civilis, qvod michi vel meis heredibus antedictis prodesse posset in premissis et dictis fratribus nocere, volens et decernens per sepedictas presentes litteras, qvatenus siqva ad firmitatem et ratihabitionem omnium premissorum pro parte mea litteris eisdem necessario forent amplius inserenda tamqvam pro insertis habeantur. Si qvis autem hominum, cujuscunqve status aut conditionis existent, qvi predictam donationem meam irritam fecerit, immutaverit, aut predictis fratribus abstulerit, auferat Deus omnipotens partem ejus de regno suo, et in extremo examine a consortio sanctorum omnium anathema factus, gehennalibus incendiis tradatur in eternum exurendus. In supradicte igitur donationis ac collationis mee testimonium evidens presentes litteras sigillis venerabilis patris Do-

Domini *Olavi* miseratione divina Roskildensis Episcopi et sui capituli, nec non semper dilecte filie mee *Cecilie*, una cum sigillo meo, constitui muniendas. Datum et actum Anno incarnationis dominice Millesimo Trecensimo Sexto, in die beati Jacobi apostoli.

C. 525. Dette esthlandske Document leveres efter Langebeks Afskrift af en gammel Copie.

Illustri ac magnifico Principi domino suo E. Dei gratia Danorum Sclavorumqve Regi, Duci Estoniæ, Joannes de Revalia, Theodoricus de Thois, Henricus et Hermannus Rode, Theodoricus et Otto de Nivele, Woldemarus de Rosen, Joannes et Odevardus de Lode, Joannes de Leuenwolde, Joannes de Uxkul, Petrus de Haudsi, Joannes de Waggutho, Conradus de Saga, Woldemarus et Fridericus de Wrangel, Otwardus de Revalia, Claws de Havenfort, Bartoldus et Henricus de Lechis, Bartholdus de Körbis, Nicolaus de Dolen, Ludolphus et Jacobus de Pasenbeck, Nicolaus Ascerson, Leo de Orgis, Albertus de Alsen, Johannes de Wacholt, Gotfridus Danieli et Henricus de Brackel, Wilhelmus de Embeck, Joannes de Wasenbech, Gerhardus de Eerckis, et Joannes Dise, milites, nec non universitas vasallorum suorum in Estonia, tam peractam qvam debitam totius fidelitatis semper constantiam, cum obseqviis indefessis. Ut veritatis radius inter condensas obtrectationum nebulas clarius elucescat, ac detractatori obtutus veritate efficaciter irradiante in patulo evidentius retundatur, Vestræ Regiæ Excellentiæ notum facimus per præsentes, qvod postqvam castra vestra et munitiones ad honorem Coronæ Daciæ per nos conservatas, ne alienarentur ab eadem, ad vestram voluntatem et mandatum, ut de jure constringimus, debuimus resignare, benevolentia potiori libentius venerabili domino nostro Henrico Revaliensi Episcopo qvam alicui alii, tum propter ipsius erga vestram excellentiam expertam fidelitatis evidentiam, tum etiam erga terram nostram securitatem indubitatam jam probatam. Qvare omnia qvæ vobis et sibi legaliter debebantur, cum omni mansvetudine usqve in præsentem diem fideliter exegerat, omnia negotia vestra extra et intra Ducatum vestrum honeste et pacifice promovendo, et neminem in tota Esto-

nia

nia talliando. Nec qvisqvam ad nostram audientiam pervenit, nec est qvi dictum nostrum Episcopum, vel suos, super aliqvibus injuriis valeat aliqvatenus incusare. Et hoc præsentibus protestamus. Propter qvod vestræ supplicamus ingenuitatis magnificentiæ, qvatenus si qva dominationi vestræ per qvempiam in contrarium relata sint vel fuerint, vestræ dignitatis animus advertere dedignetur. In præmissorum qvidem testimonium sigilla nostra, una cum sigillo communitatis nostræ, præsentibus litteris sunt appensa. Datum Wesenberch Anno Domini MCCCVI in die Beati Mauritii sociorumqve ejus, in palatio generali.

S. 526. Den holstenske Grev Adolphs Gavebrev.

Adolphus Dei gratia Comes Holsatiæ et de Schowenburg, omnibus præsens scriptum visuris vel audituris, salutem in eo, qvi est omnium vera salus. Cum matrimonium magnum sit Sacramentum in Christo et in Ecclesia, decet, ut uxores virorum maxime nobilium, ipsis viris defunctis, *Solatio virili destitutæ*, minime sint egentes. Igitur recognoscimus, qvod nos accedente voluntate et consensu dilectorum fratrum nostrorum, Comitum Gerhardi et Henrici, dominæ Elenæ, uxori nostræ carissimæ, sorori illustrium Principum Johannis, Alberti et Erici, Saxoniæ ducum, bona infra scripta titulo donavimus donationis, cessante qvolibet impedimento libere possidenda, sc. medietatem civitatis Hamburgensis, cum omni dominio, reditibus, teloniis, monetæ, advocatiæ, molendinorum pertinentibus ad nos. Item Insulam, qvæ dicitur Gorrißwerder et duas parochias, qvæ vulgariter dicuntur Kerspel circa Hamburg sitas, videlicet Nigenstede et Eppendorp, cum villis pertinentibus ad dictas parochias, ita qvod de dicta Insula Gorrißwerder et præfatis parochiis, tam de judiciis, qvam de decimis et proventibus aliis, ducentarum marcarum reditus habebit in parochia Sarowe, qvæ parochia communiter Kerspel appellatur, inter Oldenburg et Plöne sita, et in villis pertinentibus ad eandem.

Hæc prædicta bona dilecta uxor nostra, præfata Domina Elena, cum omnibus jurisdictionibus, homagiis, judiciis, decimis, reditibus et cum omni jure libere possidebit, qvo (jure) nos, fratres nostri et progenitores

 nostri

nostri possedimus ab antiqvo, hoc excepto, qvod nulli omnino hominum servitiis obligabitur de eisdem, et qvod donatio debet esse libera, ea vivente non alienabimus, non obligebimus, nec infoedabimus bona sæpe dicta. Curiam qvoqve in memoratâ civitate Hamburgensi sibi comparabimus congruentem, et si nos sine hæredibus mori contigerit, fratres nostri prælibati Gerhardus et Henricus Comites, eidem Dominæ Elenæ *ducentarum marcarum reditus* in bonis suis melioribus assignabunt, qvibus velit esse contenta, si civitatem Hamburgensem tantum voluerit rehabere. Ad observantiam promissorum, Nos et nostri fratres sæpe fati, et avunculus noster prædictus illustris Princeps, Dominus Otto, Dux Brunsvicensis et de Lüneburg, patrui qvoqve nostri Adolphus et Johannes, Holsatiæ comites, fidem præstitimus manualem et sigillum nostrum una cum sigillis eorum præsentibus duximus apponendum. Nos Comites Holsatiæ Gerhardus et Henricus dictam donationem gratam et ratam habemus, et ut hæc singula prædicta dominæ Elenæ antedictæ a nobis et a nostris successoribus inviolabiliter et irrevocabiliter observentur, fidem præstitimus manualem, et sigilla nostra ad præsentem literam duximus apponenda. Actum et datum Löwenburg, Anno Domini MCCCVI Calend. Martii in die Beati Valentini Martyris.

S. 533. Det norske Vitterlighedsbrev om Salget af nogle Bol.

Ollum monnum þeim sem þetta bref sia edha höyra senda biarne ellingsson, ellinger amundason, sörkuir andresson, Haukir logmadher Q. G. oc sina. ver uiliom at idher se kunnykt, at a þui are er lidhit var fra burd vars herra ihesu MCCC vætra oc vi vætter a manadaghin næstan eftir trinitatis messo i mallstufuonne i kongs gardhe i biorgwin at iwar straumer gek nider fire oss oc morghom godhum monnum at han hafdhi selt herra ranolfue abota oc stadenum at munkaliue i biorgwin XV manadamataboll i straumslandi a lista, huert mammataboll fire V kyr edha V merker þar er iij se fire mörk brenda, oc hafdi tækit af stadhenom huern pæning, oc at straumsland var ekki meir en xij mammataboll. lauk einar þa met handsali herra einare abota oc stadhenom at munkaliue til eignar iij manadamataboll i þeirri iordhu er næringskor heiter. scall stadren

stadren þessar iardher eigha huartueggia friallsar fire huarium manne om vj væter en at lidnum vj vætrum scall iwar afterlausa firsagdhar eigner med swa godhum aurum sem han tok i oc fire skill' i brefuinn. scall iwar balda ollum husom leighoförum a fornepmdom eignom, en þa xv laupa sem afgengo iordhenni i fyrra sumar scall han luka herra abota i biorgwin i sumar aat Olafsvoku. En ef þa kom er eighe fram, þa lauk en iwar herra abota oc stadhenom ij manadamataboll i fornempdri iardhu næringskor til afterlausnar fire v kyyr. scall oc stadren taka þar þeghar Landskyld i haust af frialst. a oc munkalif þat iiij manadamataboll i reidarsvelle sem herra eiriker abote keypte af iware oc iardrudu husfröyiu hans efter sialfs hans vidhergongu, oc logligho skullordhi. Till sanz vitnisburdhar settom wer var incigli fire þetta bref, a firra sagdhom tima oc dæghi.

1 3 0 8.

S. 593. De her omtalte Pavebuller:

Inclita merita carissimi in Christo filii nostri Haqvini Regis Norvegie illustris, qvibus idem Rex nostram et Apostolice sedis benivolentiam promeretur, exposcunt, ut nos votis ipsius qve presertim de fervore devotionis prodire conspicimus qvantum cum Deo possumus favorabiliter annuamus. Cum itaqve, sicut ex parte ipsius Regis fuit expositum coram nobis, Rex ipse qvatuordecim Capellas habeat fundatas ac dotatas per eum et clare memorie M. patrem et H. Avum ipsius Norvegie Reges, qvarum qvatuor, videlicet duodecim Apostolorum Bergens. Sancte Marie Asloens. Sancti Michaelis de Tunsbergis et Sancti Olavi de Avaldsnes Asloen. et Stavangren. Dioc. collegiate existunt. alie vero decem, videlicet Sancti Petri de Saurbe, Sancti Laurentii de lisa, et Sancti Laurentii in Eikundason, Sancte Crucis de Fana, Sancte Caterine et omnium sanctorum Bergis, Sancti Ludovici in Tusilloy, Sancti Nicolai de Sterdle, Sancte Marie de Trums juxta paganos, Sancti Stephani de Tunsberge Stavangren. Bergen. Nidrosien. et Asloen. Civitatum et Dioc. non sunt collegiate. Nos ipsius Regis supplicationibus inclinati, apostolica auctoritate statuimus, ut Prepositus qvi nunc est et pro tempore

fuerit

fuerit dicte Capelle duodecim apostolorum Bergensis presit omnibus Capellis predictis et vocetur de cetero Magister Capellarum Regis, possitqve idem Magister qvi nunc est et pro tempore fuerit in predicta Capella sua duodecim apostolorum uti baculo pastorali mitra et anulo in ejusdem Regis et successorum suorum Regum Norvegie qvi pro tempore fuerint presentia, ibiqve benedicere more Pontificum, aliqvo ibi Antistite non presente. Liceat qvoqve dicto Magistro, qvi nunc est et pro tempore fuerit earumdem Capellarum, Capellas visitare predictas ac excessus prepositorum et clericorum duodecim apostolorum et aliarum Capellarum predictarum circa minora corrigere, jure diocesanorum Episcoporum in aliis omnibus semper salvo. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam jure constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si qvis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Dat. Pictavis Non. Februar. Anno Tertio.

Universis Cristi fidelibus presentes literas inspecturis.

Licet is de cujus munere venit, ut sibi a fidelibus suis digne ac laudabiliter serviatur de habundantia pietatis sue qve merita supplicum excedit et vota bene servientibus multo majora retribuat qvam valeant promereri; nichilominus tamen desiderantes domino reddere populum acceptabilem fideles Christi ad complacendum ei qvasi qvibusdam illectivis muneribus indulgentiis videlicet et remissionibus invitamus, ut exinde reddantur divine gratie aptiores. Cupientes itaqve qvod infrascripte qvatuordecim Capelle carissimi in Christo filii nostri Haqvini Regis Norwegie illustris, qvem, sue celsitudinis inclitis exigentibus meritis, gerimus in visceribus caritatis. videlicet duodecim apostolorum Berg. Sancte Marie Asloen. Sancti Michaelis de Tunsbergis et Sancti Olavi de Aualdsnes, Sancti Petri de Saurbe Sancti Laurentii de Lista et Sancti Laurentii in Eikundasond, Sancte Crucis de Fana, Sancte Caterine et omnium sanctorum Berg. Sancti Ludovici in Tusiloy, Sancti Nicolai de Hordle, Sancte Marie de Trums juxta paganos et Sancti Stephani de Tunsberge Asloen. Stavangren. Bergen. et Nidrosien. Civitatum et Dioc. congruis honoribus freqvententur et Christi fideles eo

con-

concurrant libentius ad easdem, qvo se magis in eis conspexerint specialibus gratiis confoveri, omnibus vere penitentibus et confessis qvi aliqvam ex eisdem Capellis devote visitaverint annuatim in principali festivitate ipsius, unum annum, illis vero per octo dies festivitatem ipsam immediate seqventes ad aliqvam ex eisdem Capellis causa devotionis accesserint, centum dies de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus auctoritate confisi de injunctis eis penitentiis misericorditer relaxamus. Datum ut supra.

Venerabilibus fratribus Asloensi et Bergensi Episcopis.

Gerentes ad carissimum in Christo filium nostrum Haqvinum Regem Norwegie illustrem affectum benivolentie specialis, libenter personam ipsius honoribus condignis attollimus et apostolicis gratiis honoramus. Ipsius itaqve Regis supplicationibus inclinati dispensandi per vos vel alium seu alios cum sexaginta clericis illarum partium defectum natalium patientibus, qvos idem Rex duxerit nominandos, etiam si decem ex eis de presbyteris geniti fuerint, qvod, hujusmodi non obstante defectu, possint eorum qvilibet ad omnes ordines promoveri et ecclesiasticum beneficium obtinere etiamsi curam habeant animarum, dummodo non sint alias de religiosis aut incestu seu adulterio procreati nec paterne incontinentie sectatores sed bone conversationis et vite, super qvibus vestras intendimus conscientias onerare, aliasqve ipsis merita suffragantur ad dispensationis gratiam obtinendam, vobis et utriqve vestrum concedimus plenam et liberam tenore presentium facultatem, ita tamen qvod qvilibet ipsorum clericorum prout reqviret onus beneficii qvod eum post dispensationem hujusmodi obtinere contigerit ad ordines se faciat statutis temporibus promoveri et personaliter resideat in eodem. Alioqvin hujusmodi gratia qvoad beneficium ipsum nullius penitus sit momenti. Datum ut supra.

Carissimo in Christo filio Haqvino Regi Norwegie illustri.

Celsitudinis tue sincera devotio, qvam ad nos et Romanam geris ecclesiam, promeretur, ut nos personam tuam paterne dilectionis brachiis amplectentes qve suppliciter deposcis a nobis tibi favorabiliter concedamus.

Cum

Cum itaqve, ſicut pro parte tua fuit propoſitum coram nobis, terram diffuſam habere noſcaris, nos tuis ſupplicationibus inclinati ut qvilibet antiſtes de regno tuo gratiam et conceſſionem apoſtolice ſedis habens qvi ſuper hec fuerit reqviſitus, noſtra fretus auctoritate clericos tuos tuis obſeqviis inſiſtentes qvos Magiſter Capellanorum tuorum qvi pro tempore fuerit per ſe ipſum vel litteras ſuas ei duxerit preſentandas dum tamen ydoneus etiam ſi de aliena Dioceſi fuerint, poſſit ad omnes ordines promovere auctoritate ſibi preſentium indulgemus. Nulli ergo etc. jure conceſſ. etc. Datum ut ſupra,

S. 596. Biſp Arnes Brev leveret paa Norſk efter Mſt. Bartholin. Tom. E. p. 338.

Wirdulegom herra oc andleghom bródur ſinum, herra Þorde, med guds miſkunn biſkupi a Grónalande, ſendir *A.* med ſamre miſkunn biſkup i Biorgvin quediu guds oc ſina brodorlega ælſku. Tidendi hafa med oſs tilfallet bæde ſtor oc þung a þeſſom vetrom, hvart þer hafed þau ſpurt eda ægi um frafall virdulegs herra *Eirigs* kunungs i Noreghe, er andadezſt i Biorgvin tvæim nattom efftir ſelin voku anno domini M°CC° nonageſimo nono, ſo andadezſt oc *Öyvindur* biſkup i Aslo a fiorda are þar efftir, oc *Arne* biſkup i Stavangre. Oc lidnu eigi fullu einu are þar effter, andadezſt virduleger herra broder *Narfve* biſkup i Biorgvin, oc *Þoſtæin* biſkup i Hamre ſub anno domini M°CCC° quarto, er artid mins herra *Narfva* biſkups decimo VII°-Kalendas Novembris. En nu i ſumar andadezſt virduleger herra *Erlendur* biſkup af Færæigium Idibus Junii. Bidium ver at þer minnizſt þeſſarra hofdingia ſaler i ydru bónahalde oc minnazſt later adra menn bæde lærda oc ulærda. Sendu ver til ydar ſo ſem til vinar oc frenda, mæir minnilega en rika ſending, eit ſkinger oc ſyrkot oc kaprum af lios baam lit, er ſkingret, ſyrkot, kapnun fodrat med gram ſkinnum oc kyrtil þar til af ſama klæde. Bidium ver at þær firer litid þeſſa ſending ei þviat annan tima ſkal þar um bætra, þægar gud vil, þa luti flæiri ſem ver ſendum til klauſtranna her ſkal Olafur bonde ydur i hendur fa oc ſkipti efſter þvi ſem hann ſegir ydur til, hann ſkal oc fa ydur af varre haulſu eit fat med vinbeaium. Bidu ver at þer ritid til var kunnlega um þa luti er ydur taka oc kyrkiu ydra.

Góymi

Góymi ydar gud. Scriptum *Bergis* X° Kal. Julii, Anno Domini M°CCC°VIII°.

I 3 I O.

S. 639. Den her forekommende Joseph Magnussen var bleven myrdet i Lund under Omstændigheder, som ikke ere bekiendte. En meget betydelig Familie maa han have hørt til, det vise de haarde Vilkaar, som samtlige Magistrat og Borgerne i Lund har maattet indgaae, for at udsone dette Drab, og som sees i efterfølgende Document, der er udskreven efter Mst. Bartholin. Tom. V. eller F. pag. 110-13.

Ericus Dei gratia Danorum Slavorumqve Rex, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in Domino sempiternam. Noverint uuiversi, qvod in præsentia nostra constituti viri nobiles et discreti, domini Juræs Magnæssun Canonicus Lundensis, Esbernus Magnæssun, Laurentius Magnæssun fratres, ceteriqve consangvinei et amici eorundem ex una parte, et consules ac cives Lundenses ex altera, super controversiis inter ipsos ex utraqve parte pro interfectione Domini Joseph Magnæssun bone memorie motis, modo qvi seqvitur concordarunt: Inprimis enim dicti Consules et cives Lundenses tria altaria construere promiserunt cum libris indumentis ac ornamentis qve ad eadem reqviruntur; in qvorum qvolibet omni sabbatho de beata virgine, in dominicis de sancta Trinitate, precipuis vero festivitatibus de sollennitate illius diei, ceteris autem diebus pro animabus ejusdem Domini Joseph ac omnium fidelium defunctorum misse cum nota sollennitate celebrentur. Ita videlicet qvod dicte misse omni die inchoare debeant statim post missam finitam de beata virgine juxta chorum. Unum enim altare trium predictorum facere promiserunt dicti Consules et cives in ecclesia beati Laurentii Lundis, cui pro sustentatione presbyteri ejusdem altaris, qvi pro tempore fuerit, annuos reditus triginta marcharum novarum scanensium promiserunt assignare; secundum vero in ecclesia beati Lucii Roskildis, ad qvod etiam assignare tenebuntur dicti consules et cives reditus annuos sexaginta marcharum sjallandensium pro sustentatione presbyteri in illo altari celebrantis. Tertium

tium autem altare in ecclesi fratum Prædicatorum Lundis, ubi idem Dominus Joseph reqviescit, facere tenebuntur; pro qvo qvidem altari edificando ac perpetuo officiando, ut predictum est, ipsorum fratrum supra dicti Cosules et cives satisfacere promiserunt voluntati. Presentatio vero sacerdotum ad duo altaria in ecclesiis cathedralibus supradictis ad Dominum Jurææs Magnæssum, Canonicum Lundensem, in vita sua, postmodum autem ad fratrem suum tunc seniorem, qvo mortuo ad subseqventem fratrem pertineat successive: qvibus tribus sublatis de medio, ad decanum ipsius ecclesie, ubi altare constructum est, qvi nunc est vel qvi pro tempore fuerit, pertineat provisio sacerdotum ad altaria supradicta. Insuper procurare promiserunt dicti Consules et cives Lundenses eidem Domino Joseph participationem omnium bonorum qve fiunt in ordinibus fratrum Prædicatorum et Minorum. Præterea anniversarium ipsius Domini Joseph tenere promiserunt apud qvodlibet altare trium predictorum annuatim, cum missis, vigiliis, XV psalteriis, baldekino, qvatuor cereis, thure, et sollenni compulsatione campanarum. Ad cereos autem predictos incheandos unum *Pund* cere deputaverunt, ac eos renovare promiserunt qvotiens fuerit opportunum; et duabus marchis denar. expendendis apud qvodlibet predictorum; ita videlicet qvod Canonicis Lundensibus, qvi anniversario interfuerint, detur dimidia marcha, fratribus vero Predicatoribus ibidem tantum, vicariis vero due ore, pauperibus scolaribus due ore, qvi vigiliis et missis interfuerint, una autem ora pulsantibus tunc in ecclesia beati Laurentii tribuantur, Reliqva vero portio de qvatuor marcis, qve Lundis expendentur, ibidem inter alios pauperes dividatur. Divisio autem duorum marcharum Roskildis ita fiat, ut videlicet Canonicis dimidia marcha, vicariis due ore, pauperibus scolaribus due ore, qvi vigiliis et missis interfuerint, una ora pulsantibus; reliqva autem portio inter alios pauperes erogetur. Ceterum autem promiserunt facere dicti Consules et cives qvatuor Prebendas Lundis pro qvatuor scholaribus pascendis sufficienter et vestiendis, qvi qvotidie misse intererunt apud altare supradictum in ecclesia beati Laurentii celebrandi, qvi cum in sacerdotium fuerint promoti, seu alias eos destitui contigerit, alii qvatuor loco illorum ratione consimili eligantur; et sic perpetuo ob-

serve-

servetur. Item portandum est feretrum a civibus Lundensibus baldakino coopertum ad portam australem Lundis, ubi occurrere debet communitas virorum et mulierum Lundensium nudis pedibus humiliter et devote, et sic portandum per ecclesias civitatis Lundensis, prout cognatis et amicis ipsius Domini Joseph visum tunc fuerit expedire. Illo etiam die, cum feretrum sic portatur, dabuntur qvinqve marce den. pauperibus, et pro oblatione in ecclesiis beati Laurentii et Fratrum Predicatorum per eosdem cives. Misse etiam animarum in singulis ecclesiis civitatis illo die in expensa ipsorum civium dici debent, et omnes campane civitatis in occursum feretri sollenniter compulsari. Item dare tenentur dicti Consules et cives ecclesie in Thruwæth unum calicem continentem pondere Danico tres marcas puri, intus et exterius deauratum. Preterea providere debent supradicti Consules et cives, ut una missa animarum dicatur sollenniter anno jam instanti in qvalibet cathedrali ecclesia Daciana. Item offerre ipsi Consules et cives tenentur in placito generali Lundensi ad petendum veniam a fratribus cognatis et amicis ipsius Domini Joseph humiliter et devote flexis genibus, cum per ipsos fuerint reqvisiti, ut sic ibi inter eos firma securitas per pacis oscula confirmetur. Item ad conducendum sepedicti Consules et cives se obligant qvatuor viros bone fame ad peregrinandum pro anima ipsius Domini Joseph solummodo et non pro mercimonio, duos ad Sanctum Jacobum et duos ad Apostolorum Petri et Pauli limina beatorum. Presentatio autem et provisio qvatuor scolarium predictorum erit apud Dominum Decanum Lundensis ecclesie secundum modum qvi de altaribus superius est notatus. Altaribus autem tribus predictis ipsi cives Lundenses providere tenebuntur in libris indumentis ac aliis etiam omnibus ornamentis. In qvo si negligentes fuerint vel remissi, poterit ipsos Archiepiscopus Lundensis ad instantiam cognatorum et amicorum ipsius Domini Joseph ad hoc per suas sententias coercere. Promiserunt insuper bona fide memorati Consules et cives altaria predicta construere, ceteraqve omnia qve premissa sunt facere circa festum beati Michaelis anni instantis qvantum possibilitas ipsorum civium se extendit; ita qvod omnia et singula finem debitum et congruum sortiantur infra qvadriennium computandum a festo beati Michaelis supradicto, postmodum

prout premissa sunt in perpetuum duratura. Voluerunt autem, et ad hoc se specialiter, non per errorem sed ex certa scientia, non coacti sed voluntate propria et libera sepedicti Consules et cives se obligarunt, qvod si predicta omnia et singula infra triennium predictum legitime instituta ac fine debito et congruo non fuerint ordinata, extunc elapso qvadriennio supradicto Lundensis Archiepiscopus, qvi pro tempore illo fuerit, in personas singulares Consulum ac uxorum et liberorum eorundem excommunicationis, in communitatem vero ipsius civitatis interdicti, sententias, ad reqvisitionem cognatorum et amicorum ipsius Domini Joseph, licentiam habeat proferendi. Qvod si predictus Archiepiscopus in sententiis hujusmodi in ipsos Consules et civitatis sepedicte communitatem proferendis reqvisitus noluerit consentire, vel non poterit interesse, ipsos ac communitatem superius tactam interdictioni venerabilis Patris Domini Episcopi Roskildensis, qvi tunc fuerit, subjicierunt Consules et cives sepedicti, ut predictas sententias in ipsos proferre poterit ad instantiam predictorum, jurisdictionem ipsius ordinariam, qvantum ad hec, in ipsos specialiter prorogantes. Ita etiam, qvod predicte sententie, si eas in ipsos et communitatem predictam sic contigerit promulgari, nunqvam nisi de voluntate et consensu amicorum et cognatorum ipsius Domini Joseph poterint relaxari. Renunciaverunt insuper omnibus exceptionibus juris et facti, doli et mali, coactionis, in integrum restitutionis, petitioni omniqve auxilio et defensionibus juris Canonici vel Civilis, si qve ipsis competunt seu competere poterint in futurum, circa premissa vel aliqvod premissorum. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Lundis Anno Domini MCCCX, dominica proxima ante diem beati Matthei Evangeliste.

1311.

S. 671. Den her omtalte latinske Forpagtnings-Contract har Langebek udskreven af Originalen i Geheimearchivet.

Universis, ad qvos presentes littere pervenerint, *Petrus* dictus *Mulæ* salutem in domino sempiternam. Tenore presentium recognosco me bona Monasterii

sterii sancte Agnetis *Roskildis*, qve subscripta sunt, usqve ad qvinqve annos conduxisse, singulis annis pro XXX qvatuor marchis usualis monete, videlicet unam curiam in *Gerlesæ*, habentem octo solidos terre in censu, et duas curias in *Ulfstorp*, qvarum una habet X solidos terre in censu, alia tres oras. Terminos autem solucionis predicte summe istos acceptavi. Primo scilicet, qvod in festo purificacionis solvere tenear XII marchas, in festo Walburgis XI, et in festo sancti Kanuti Regis XI. Qvodsi Monasterio de predicta pecunie summa in terminis supradictis non satisfecero, extunc sororibus dicti Monasterii vel earum provisori de dictis bonis sit liberum ordinare. Porro si infra dictum qvinqvennium michi aliqvid humanitus contigerit, protestor et recognosco per presentes heredes meos in predictis bonis nullum jus impeticionis habere, cum per aviam meam predicto monasterio liberaliter collata sint et scotata, qvam qvidem scotacionem ego ratam habeo et ratifico per presentes. Datum *Ulfstorp*, Anno Domini M°CCC°XI° feria tertia post festum beati Jacobi apostoli. In hujus autem recognicionis testimonium sigilla nobilium Dominorum, scil. *Hemmingi Pæterson*, *Petri Niclæsson*, militum, *Johannis* dicti *Hwalp*, una cum sigillo meo presentibus sunt appensa.

S. 677. Dommen, som Bisp Ketil fældte i denne Criminelsag, lyder saaledes:

Omnibus præsentes litteras visuris vel audituris Chetillus Dei gratia Episcopus Stavangrensis salutem et benedictionem divinam. Hafurus Gudleichi suo ipsius, uxoris, matrisqve suæ nominibus, Thorgilsus itidem frater Hafuri matris suæ nomine, coram nobis Stavangriæ constitutis, festo divi Michaelis anno a nativitate Jhesu Christi 1310, præsente Domino Erico Abbate de Haulsnu, conqvesti sunt et sæpius antea conqvesti fuerant, qvod Aslacus Pera, Theodorus Caput, et Arnas, fratres de Haulsno, et Haldorus Ganse, qvos Dominus Abbas Faxstadium miserat, eos fere ad necem verberarunt, dixeruntqve Dominum Abbatem iis hoc mandasse, de qvibus omnibus sibi a nobis justitiam fieri petierunt. Eodem tempore Dominus Ericus Abbas coram nobis promisit se, prædictos fratres, ac Haldorum, ab Hafuro et Thorgilso accusatos, coram nobis Stavangriæ comparituros, de prædictis accusationibus responsuros, die qvo nos ipsi con-

stitue-

sisteremus, nostrisqve literis Domino Abbati notum faceremus. Deinde Dominum Abbatem partemqve utramqve nostris litteris citavimus, ut feria secunda proxima post Dominicam sexagesimæ qvæ in crastinum sancti Valentini incidebat anno a nativitate Jesu Christi 1311, Stavangriæ comparerent cum documentis qvibus pars utraqve causam explicare possent. Dicto die Hafurus et Thorgilsus comparuere, non vero Dominus Abbas, nec fratres aut Haldorus prædicti, qvi hanc causam ex altera parte defendere debebant, nec qvisqvam eorum procurator. Deinde nos hujus causæ processum per undecim dies distulimus, Domini Abbatis fratrum et Haldori prædictorum eorumve procuratorum adventum præstolantes. Cumqve nemo compareret, discretos hosce viros Dominum Guthormum Helgonis filium, Dominum Bardonem de Varne Syn, Ingimundum Sigurdi, Bardonem Petri, Simonem Lidvardi, Aslacum Bratteri, Roarus Arman, Valgardum Ivari, Ogmundum de Hoggvandi Vik, Aslacum de Scaganom et Arnam fratrem ejus, elegimus, ut hanc causam nobiscum dirimerent. Electis hisce viris, Ivarus Pauli et Sveno Erici coram nobis juramento adhibito testati sunt, se præsentes fuisse, ubi Ericus Dumrunger, qvem litteris nostris citatoriis instructum ad Dominum Abbatem et fratres de Haulsnu miseramus, coram eis litteras nostras legit tam longo tempore ante diem præfinitum, ut Dominus Abbas aliiqve qvibus hæc causa defendenda erat, facile ad nos venire possent. Præterea Thorgilsus suo et Hafuri fratris sui nomine Dominum Abbatem ac reliqvos citavit, ut coram nobis die in litteris nostris præfinito comparerent. Deinde Hafurus injuriam et dedecus, qve sibi uxori ejus et matri illata erant, recensuit. Primo qvod Aslacus Pera Theodorus Caput et Arnas fratres de Haulsnu ac HaldorusGanse ad eum Faxstadiæ in agro illius et fundo conductitiis constitutum ac de segete sua inspicientem adierunt, fraterqve Theodorus statim eum manibus arripuit, Haldorus vero eum inter humeros verberavit, Theodorus vero manum fuste percussit, frater vero Aslacus et frater Arnas capitium ante occulos ejus detraxerunt, eumqve per transversam viam ex proprio agro in Monasterii coloni agrum protruserunt, ubi Hafurus se cecidisse ait, illos vero se verberasse adeo ut in totum novem verbera accepisset, se autem nescire fatebatur, qvis magis minusve inju-

injuriæ ei intulit, qvoniam capitium oculos ejus operuit, fraterqve Arno supra eum jacuit, cumqve a percussione cessarent, frater Aslacus utraqve manu capillum ejus arripuit caputqve illius levavit ac terræ iterum illidebat, dixit illum jure merito ita tractari, cum monasterio semper adversaretur; matri vero Hasuri decrepitæ ætatis inter humeros plagam inflixerunt, alteram in fæmore, tertiam in pede apud talum, adeo ut frangeretur tibia, Hasuri vero uxorem frater Arnas in comam arripuit, ac pugno bis verberavit. Interrogavimus, utrum aliqvis hæc vidisset, Hasurus vero id se non exacte scire dixit sed tantum suspicari Jonam Geiger, qvi fratribus comes fuerat, ad liram jacuisse, sed utrum hæc vidisset nec ne nescire se fatebatur. Posthac Ormus Salmundi et Sveno Erici tale coram nobis testimonium perhibuerunt, juramentoqve confirmarunt, se advenisse ubi Hasurus et mater illius in agro jacuerunt, ac vidisse prædictos fratres inde abeuntes, matrem autem Hasuri ejulasse ac suspiria edidisse, pedem autem distortum se vidisse, qvi posthac nodum habet desperaturqve ad tantam sanitatem pervenire posse, ut officio suo fungi possit, se autem novisse dixerunt pedem antea sanum fuisse; plura autem vulnera se in ea non vidisse aut inspexisse, sed qvatuor ad prædium Hvilli deportasse lectoqve imposuisse, ac eodem modo Hasurum deportasse, in qvo se nulla vulnera attendisse, id autem certo scire eum per tres hebdomadas lecto detentum fuisse, pastoremqve eum ac matrem illius visitasse. Cum itaqve leges patriæ jubeant eos, qvi de vulnerum vel aliarum injuriarum illatione accusantur, si oculati desint testes, aut emendare aut legitimo juramento factum denegare, cumqve nec Abbas Dominus fratres et Haldorus prædicti, nec qvisqvam eorum nomine, coram nobis ad respondendum comparerent, etiamsi ut antedictum est citati essent, nosqve pro debito nostro Hasuro et Thorgilso prædictis jus administrare vellemus, nos cum prædictis judicibus definivimus, ut Hasuro pro satisfactione ob novem qvæ passus est verbera, capilli arreptionem et protrusionem, qvæ sibi illata esse asseruit, ab Aslaco Theodoro et Arna prædictis pro talibus injuriis simplex mulcta pendatur triginta scilicet marcæ qvævis tribus *cophinis* constans, nimirum si Theodorus Haldorus Aslacus et Arnas prædicti legitime se excusaverint, anteqvam fluat proxime veniens festum Hal-

vardi

vardi coram nobis Chetillo Episcopo aut alio a nobis ad id constituto, qvod Hafuro in agro et prædio conductitiis invasionem aut injuriam non intulerint, alias mulctam duplici majorem qvam antedictum est expendant; pro qvolibet autem verbere et injuriandi actu, a qvo se excusant, tres marchæ e simplici mulcta remittantur et ultra ut justum est, si mulcta augeatur. Si vero fateantur, ac unusqvisqve qvid culpæ ut antedictum est commiserit seorsim profiteantur, qvisqve pro se aut omnes simul mulctam expendant. Sive autem mulcta Hafuro solvenda major sive minor evaserit, qvatuor vicibus solvatur, æqve multum qvavis vice, festis scilicet Halvardi et Martini, autumno et vere, prima solutio fiat in prædio templi Sandom festo Beati Halvardi proxime venturo in . . . . . pecunia, qvod et de reliqvis solutionibus tenenum est, excipiunturqve eqvæ, annosi eqvi, antiqva arma, factæ vestes, omnes tales frivolæ merces; pecuniæ vero æstimatores erunt Dominus Thorgerus de Sandom Dominus Halvardus de Vikadali Helgo de Haddingastadom Petrus de Upsalom Sigurdus de Biarkhaugum et Ogmundus de Hoggvandi Vik, qvatuor ex illis, si omnes adesse neqviverint, aliiqve qvos, qvi ex his præsentes sunt, secum nominaverint, si pauciores qvam qvatuor adsint. Pro injuria autem matri Hafuri et Thorgilsi illatâ, cum utriqve eorum alenda sit, utriqve eorum solvenda esse judicavimus, pro pedis fractione duodecim marcas, pro singulis vero reliqvorum duorum verberum tres marcas, ea ratione ut si Aslacus, Theodorus, Arnas et Haldorus prædicti qvid unusqvisqve fecerit seorsim confiteantur, unusqvisqve pro se ex suo delicto solvat, et si se a duorum illorum verberum, qvæ inter humeros et fæmur collimarunt, coram nobis Chetillo Episcopo aut a nobis constituto anteqvam fluat festum beati Halvardi legitime excusaverint, pro qvolibet verberum tres marcæ remittantur, pro fractione autem pedis pendatur ut supradictum est, addanturqve duæ marcæ, ob Domini nostri Regis litteras protectorias, qvas pro se, matre sua, et rebus omnibus habuit Thorgilsus, qvæ mulcta sive major sive minor fiat, qvatuor vicibus solvatur eodem modo ac de mulcta Hafuro debita superius dicitur; pro eo autem qvod frater Arnas uxorem Hafuri pugno bis verberavit ac in comam traxit, Hafuro qvatuor marcas, tertiam scilicet partem pro qvavis injuria, pendi debere judi-

judicamus, pro qvovis autem injuriæ actu, a qvo modo prædicto se excusat, ex justa proportione mulcta remittatur. Dicta autem mulcta sive major sive minor fiat, Sandiis binis solutionibus solvatur, festo scilicet beati Halvardi vernali ac beati Martini autumnali, rebus ac æstimatoribus iisdem ac supra. In hujus autem nostræ judiciariæ sententiæ evidentiam firmiorem probi hi viri Ingimundus Sigardi, Bardo Petri, Simon Lidvardi, Aslacus Bratteri, Roarus Armadr et Valgardus Ivari, sua sigilla una cum nostro his litteris apponi fecerunt. Datum Stavangriæ feria sexta proxima post festum Mathiæ. Anno Episcopatus nostri septimo.

1312.

S. 689. Dette her omtalte plattydske Document lyder saaledes efter Originalen.

We van Godes ghenadhen Alf eyn Greve to Holtsaten vnn to Scowenborch, bekennet an dhessem breve vn betughet, dhat we vns bebvnden vnn belouet hebbet mit Juncherren Ghereken van Holtsaten vnser Brodhersone Greven Hinrikes, dhat we to samene bliven scholen an allen saken, to teyn Jaren, vnn dhat vnser jowelich dhem anderen helpen schal binnen landes mit vistich orsen, to vnser beydher Vromen vnn schadhen, vnde svnderlichen vmme dhe schelingge, dhe we hebbet mit vnsem Brodher Greven Gerbarde van Holtsaten vmme dhat Lant to Stormeren, vnd vmme ander gvt, swar it gheleghen is dhar we recht to hebbet. Vnn wanne we dhit Lant to Stormeren vnn ander gvt dhar we recht to hebbet, vntworren hebbet, so schole we vnser twyger del to samene leggen, vnn scholen dhat like delen, na vnser beydher manne rade. Wer aver, dhat we dhit mit vnsen mannen vntwerren nicht ne mochten, dhat we soldere be drochten. dhe ne schal vnser neyn ane dhen anderen winnen, men we scholen dhar vmme to samene komen, vnn winnen se nach vnser beydher rade, to vnser beydher vromen vnn schadhen. Vorth mer so ne schal vnser neyn sich sonen binnen dhesser vorschreven thit, he ne doth mit dhes anderen rade. Qvem it och binnen desser thit also, dhat we beydhe buten Landes dheneden, also dhat vnser eneme, wedher dhem anderen boerede to liggende, dhat ne schal neyn schadhe wesen

vnser bebindingge binnen landes. In dheser bebindingge hevet vnse vorsprokeue Brodhersone Gerhart bedeghedingget vnse Vedderen van dhem Kylè, Cristofore vnn Alue, dhat se dhar binnen wesen moghen of se willen. Willet se aver nicht, so ne hevet he sich nicht, binnen dher thit dhe ere vorbindingge vnn sin steyt, vppe se mit vns nicht vorbvnden — vppe dhat dhesse vorbindingge stedé vnn vast blive, so hebbe we vnsem Brodhersone Gerharde dhesse breve ghegheven, vnn hebbet eme antrowen dhar to ghelovet, mit teynen vnser Riddere vnn Knechte, dher Namen hir an sint ghescbreven, vnde dhe ir inghesseghele mit vns to dessem breve to eyner Betughingge hebbet ghehanggen. Dhit sint dher Lovere Namen, Her Bertram Kvle, Her Reymar van Wedele, Her Johan Dherike, Johan Stake, Hasse van Wedele, Marqvart Stake.

Dhesse bref is ghegheven na Godes bort Dhusent Jar, dhrehvndert Jar, in dhem twelefften Jare, dhes Manendaghes na Nygeniares daghe, in dher Stat to Rendesborch.

S. 692. Det norske Rescript af 23de Nov. undskreven af Langebek udaf den tønsbergske Pergamentscodex af de norske Love.

Hakon med Guds Miskun Noreghs Konongr son *Magnus* Konongs sendir allum monnom þeim seim þetta bref sea eda hóyra Quediu guds oc sina. Uer uilium ydr kunnigt gera, at *Endridi Peini* oc *Öystein Ragnildar son* er vmbods men ero vm þen lut sakar óyris er bónom hóyrir til i *Tunsbergi*, kerdo firir oss at þeir kunnu eigi at fa af syslu monnom uarom þen þridiungh-sakar óyris er þeir eigu retlega at hafa oc uer oc uarer foreldrar hafa gefet stadenom oc at uart bref oc skipan uar at engo hófd suere uer gerdom nest þar vm. uilium uer at þer uitir at uer gerom en a nyaleik þessa skipan a, firir biodande huerium manne hana i nockorom lut at hindra riusa eda talma. firir biar monnom, at allar sakar óyrir sa er fellar i bónom. skal sókiazst a stefnu firir lógmanne oc rads monnom. En engar sectir adrar uilium uer at gerest i bónom uttan uitord firir sagdra vmbodsmanna biarens Allan þen sakar óyri er fellar i bónom oc syslumannenom snyzst til fe bota. Uilium ver at þer take sin þridiungh iamfast sem syslumadr sina tua luti af þui er minna kan til at

falla.

falla. Ok biodom logmanne uarom at ſeggia þeim ſin þridiungh af allum firir ſagdum ſakar óyri. Skal ſyslumadr ſókia med ueghd oc miſkun eftir til ſellum oc mala uoxſtum. þa uilium ver at ſyslumadr hafe uald ein ſaman til upp at gefa af ſakar óyrinum þat ſem honom þickir ſkynſamleght eftir godra manne rade. oc gange med engom hette af þeſſo uaro bóde. eftir þui ſem þer uilir hafa þack oc aſuſu af oſs oc halda þeim ſómdom ſem þer hafer af Konongdomenom. War þetta bref gort i *Tunsbergi*, Clemetz meſſo daghr, a fiortánda are rikis uars. *Herra Biarna Audunaſon* inſigladé. en *Þordr* Notarius ritade.

1313.

S. 710. Dette Kiøbebrev, ſom Suhm erklærer for et vigtigt Dokument, er ſaaledes affattet:

Univerſis ad qvos preſens ſcriptum devenerit innoteſcat, qvod Nos Woldem. Dei gracia Brand. Luſacie et de Landesberg Marchio, noſtro ac Illuſtris Johannis Marchionis Brandenburgenſis nomine, Excellenti Principi Domino Erico Danorum Regi, noſtro avunculo kariſſimo, vendidimus juſto vendicionis titulo medietatem turris in Warnemunde . . . . conſtructe pro qvinqve milibus marcarum argenti Brand: et ponderis ejusdem. Cujus ſumme ſolucio debet fieri iſto modo. Qvingentas marcas argenti et ponderis predicti dictus Rex nobis perſolvet de pecunia, qvam cives de Sundis in feſto beati Johannis Baptiſte proximo ſibi dare tenentur, et duo milia marcarum atqve qvingentas marcas argenti et ponderis predictorum in feſto beati Jacobi proxime ſubſeqventi de pecunia qvam cives de Rozſtok ſibi ipſo termino dare tenentur, ſimiliter nobis ſolvet. Ac duo milia marcarum argenti et ponderis prefati dictus Rex in civitate Sternenberg a feſto beati Martini proximo, usqve ad annum continuum; pro deductione qvoqve hujusmodi pecunie totalis ſecuritatem Nobilis Dominus Heinricus de Mekelenborch usqve ad unam munitionum noſtrarum fidelem preſtabit. Si vero predicte pecunie ex parte civium civitatum Rozſtok et Sundis ſolucio facienda dictis terminis non fuerit adimpleta, extunc Nobilis vir Dominus Heinricus de Mekelenborch noſter affinis

 pre-

predictus, predicte turris medietatem et possessionem nobis promisit et tenebitur reddere, et promissum pro dicta pecunia factum censebitur fore nullum, et hujusmodi restitutio turris fiet sub modis et condicionibus stantibus, dum res foret integre, sicut litere super hoc inter nos date fatentur. Preterea si summa predicta ex parte civium predictorum danda sub terminis prescriptis nobis persoluta fuerit, et solucio duorum milium marcarum, in civitate Sternenberg suo termino nobis facienda, fuerit retardata, tunc predictus Dominus Rex, ac Illustris Dominus Cristoforus Dux Hallandie, frater suus, vel Seborch vel Wordingeborch, qvod in ipsius Regis stabit arbitrio, necnon dictus Dominus Heinricus de Mekelborch civitatem Sternenberg aut Brandenborch, utram voluerit, atqve triginta milites et armigeri dicti Regis districtuum ydoneiores, civitatem Nestwede intrare tenebuntur immediate termino predicto solutionis duorum milium marcarum exspirato, non exituri de locis predictis, nisi de nostro id certo fecerint mandato, usqve dum dicta duo milia marcarum fuerint totaliter persoluta. Verum si cives de Rozstok injuriosas impugnationes, contra ipsum Regem ad destructionem turris ejusdem vellent movere, hanc injuriam et violentiam tenebimur fideliter propulsare, sicut aliis placitis et literis hinc et inde traditis est conceptum. Nos qvoqve nostros fideles, qvos ad hoc specialiter deputaverimus, predicto Regi ad suos terminos infra hinc et festum beate Walburgis proximum transmittemus, pro promisso a Rege Duce militibus et armigeris predictis faciendo ad nostras manus acceptando, sicut dictus Dominus de Mekelburch et Dominus Nicolaus Olavi filius, ipsius Regis Dapifer, ad hoc ex parte ipsius Regis deputati, nobis fideliter promiserunt, hujusmodi qvoqve litere, aliis literis aut placitatis habitis et datis qvibuscunqve minime derogabunt. Pro hiis omnibus fideliter adimplendis, dicti Domini Rex, Dux, milites et armigeri dabunt nobis literas suas apertas, promissum premissorum omnium continentes, sigillis eorum cujuslibet sigillatas. Schonebek. Anno Domini Millesimo Trecentesimo xiij feria tercia ante Kathedram beati Petri.

S. 721. Bisp Arnes her omtalte Circulaire seer man ikke blot har angaaet Indbyggerne i Vos, men hele Bergens Stift; det lyder nemlig saaledes:

Arne med Guds Miskunn Byskup i Bergwin sendir allum monnom i Bergwinar Biskopsdóme i bó og i hærade, Gudss vinum og sinum, þæim er þetta bref sea eda hóyra, qvedio Guds og sina. Ver hafum frægit til sanna, at Herra Finnar Haldorss son prosaster at Postolakirkiu i Bergwin hefer skipat og sællt her med ydur ymisum monnom halfuar tiunder þær er kirkiunum hóyra til, ser til upphalldz, eftir brefue og bodskap varss vyrdulegss Fadur og Herra, Herra *Eilifss*, med Guds Miskunn Erkibiskops i Nidarose. Budum ver Herra Erkibiskope nest er hann var i Bergwin fyrer vara, og kirknanna hondd alla þa þionasto honom og kirkionne i Nidarose at gera, er adrum Biskopum i Rikino syndizst vidr kvæmelegtt vera. Sua og ef hann þóttezst nokkora siduęniu framar geta profuad, þa er hanss fyrermenn Erkibiskopar i Nidarose hafue fyllghtt at forno, þa budum ver oss eftir þæirri siduęniu luka med Biskupanna rade. Ok ef hann hæfdi nokkorna bodskap af Pauanum vm þetta, at Pauenn hafue skipat honom æda hans fyrermonnom at taka a þann haalt saman allar halfuar kirknatiundar sem nu hefir hann gortt og bodet, þa badom ver hann med miuklyndi og eftirlæte, og letom bidia hann, medann er hann var nest i Bergwin, og sua sidann er hann kom nordur til Þrondhæims, at hann syndi oss æda varom vmbodzmanne þau pauabref er han sæghir þar fyrer liggia. Ok af þui, at hann let þat sua framlida, at þau bref vordu ækki synd, hinss og annarss at hann villdi ekki varnn bónastad og bód hóyra, þess hinss þridia, at hann kannar ser med brefsom kirknagodz i varo Biskopsdóme, þar sem hann hefir æingann rett til, þann sem oss se aughlios gorr, þa skulu allir godir menn vita, at sakir þessarra þyngsla og rangenda, er oss þikkir kirkiónum i varo Biskopsdóme gor vera af hans haulfw, hafum ver kallat vndan honom þetta mal og undir Pauann, og appellerat til hans, af þui er þat rad vartt, vili og fullkomet bodd til allra þæirra manna er tiundir hafua tækit æda kóyptt her med ydur af fyrrnæfndum Herra Finni, huat manne sem huærr er, at þæir suki þæim i hendur er ver og varer vmbodsmenn hafua skipat,

þat, sua mikit, og þat i huerin, sem huærr hefir tekit. Fyrirbiodande fyrrnæfndum monnom at retta hendur hædan af til kirknatiunda þæirra, sem enn ero æighi samantæknar. Enn ef þær ero nokkorar kirknatiundir er ver hafum enn æighi gortt rad fyrer, æda varer vmbodzmenn her med ydur, og hafua þæir samantækit æda samantaka er Herra Finnur hefir sællitt, þa er þat bod várt til þæirra, at þæir luki huærn Penning hæilann og halfuann þæim i hendur er umbod kirknanna hafua, sua þo at hælminger værdzenss allra kirknatiundanna liggi hæill og oskærdur at vmbodzmanna kirknanna, Herra Erkibiskope til handa, ef han vil og geter profuat sidarmæir at hann a til þæirra fullann rett.

Minnum ver uppa alla fyrnæfnda menn, æinn tima, annann tima, og þridia tima med alyktar aminning, þa er köyptt hafua af Herra Finni fyrrnæfndar tiundir, at þæir late og gere efter þúi sem fyrr hafum ver bodet i þesso brefe, sua frammt sem þæir vilia æighi værda fyrir banne og stormælom af oss. Var þetta bref gortt i Bergwin, a Thomas messo dagh i Jolom. Anno Domini millesimo CCC tertio decimo.

1314.

S. 744. Det her omtalte Brev fra den engelske Konge Edward af 3die April er det samme som forekommer foran pag. 714/15. Der staaer det udentvivl under sit rigtige Aarstal 1213. Til samme Aar hører da vel ogsaa Hakons her omtalte Svar af 3die Julii, som er taget af en slet skreven Copiebog i Antiqvitetsarchivet i Stokholm.

Serenissimo principi fratri suo in Christo carissimo Domino *Eduardo*, dei gratia Regi Anglie illustri, *Haquinus* eadem gracia Rex Norwegie glorie et honoris felicis incrementum cum salute perhenni. Recepimus literas vestras *Bergenn* in crastino beate virginis Marie, scriptas apud *Vestmonasterium* tertio die Aprilis, anno Regni vestri sexto, qvarum tenore diligenter inspecto, intelleximus, ad aures exellentie vestre per relationem minus veram, salvo honore vobis referentium, devenisse, qvod qvidam de mercatoribus *Lennville*, ob dampna data et illatas injurias hominibus vestris per ballivos et officiales nostros in *Civitate Bergensi* morata

morata ad aliqvantulum temporis arrestati, per subtraxionem alimentorum et aliis cruciatibus in carcere nostro crudeliter sunt peremti, ad qvod fraternitati vestre primo duximus rescribendum, qvod mercatores vestri antedicti, qvibus omnibus ad petitionem vestram ultimo nobis directam, exceptis sex hominibus penes nos remanentibus, liberam concessimus repatriandi licentiam, carcerali custodie nunqvam fuerant mancipati, sed semper inter amicos suos liberi et soluti perstiterunt ad libitum sue voluntatis. Adjecistis insuper in literis vestris prenotatis, qvamplurimum vobis displicere inhumanissimum opus homicidii, in qvodam innocente nobile valde milite, ballivo nostro perpetrati per qvosdam malefactores de regno vestro, hieme jam proxima transacta, asserentes vos in hiis et aliis nostris et mercatorum indempnitatibus celeri justicia prospicere velle de condigna satisfactione et emenda, pro qvo vobis grates refundimus multiformes: scientes qvod multum placeret nobis, si aliqve vie eqvitatis per vos poterint inveniri, qvibus communi subditorum nostrorum consuletur utilitati, ut deinceps sub pace vivere et amore mutuo, prout temporibus progenitorum nostrorum consveverint, valeant congaudere: nobis in premissis vobis juxta posse cooperari volentibus dignetur excellencia vestra literatorie demandare qvicqvid sanius duxerit ordinandum in hac parte.

S. 745. Det norske Kiøbebrev lyder saaledes efter en Afskrift med Schønings Haand:

I namfne Gudz er þetta kauppmale þeira Ellanz oc Disu husproiu hans oc Vigdisar oduers kono oc bandaband þeira at ellendir seldi vigdisi xj manadamataboll i jord þeire er *Joladalur* heiter i *dystusynia* sokn, ij merkom brendom huert manadamataboll, scall þetta kaupp standa x vetir. En at x vætrom lidnom scall ek sialfuer asterloysa, eda miner ersuingiar. Var þetta kaup gort tiisdaghin nesta efter lauppars messo, a xv are rikis vars hins virdhulegs Herra Hakonar Konungs hins *koronadha*. Ero þesser aurar i lokner. xj merker brendar, xiiij merker gangs pæninga oc til vj marka brendra i varninge oc til iij laupa vmfram, er nu alt i lokit ij merkur brendar oc xx. þessom monnom hia verandom Eskile prest-

fyni,

fyni, ij *foke raudh* birni a' *gónlauk* ek hueria mork brenda. ix laupum iamgot. oc til fanz vitnisburdar fetto þeffer men fin incigli fire þetta bref, þolleifir i *holmadalenom*, Berdor klerker, Pall Mórke, Olafer kæmmaghir.

1 3 1 5.

S. 749. Dette Gavebrev af Hertug Christopher til Sørs Kloster, lyder saaledes:

Omnibus prefens fcriptum cernentibus Chriftoforus Dei gratia Dux Hallandie et Samfö falutem in Domino fempiternam. Cum humane memorie, qve inftar aqve defluentis eft labilis, antiqvorum ingenio prudenter et fubtiliter fit provifum à temporibus retroactis, ut ea qve à mortalibus aguntur in tempore, ne fimul cum tempore pretereunte labantur, fcriptis tradantur et litteris ad perhennem rei gefte memoriam et notitiam pofterorum, Confiderantes in rebus mundialibus nichil durabile nichilqve veraciter fub fole fubfiftere fed nec ex cunctis qve habet homo temporaliter in hoc mundo ipfum feqvi poft mortem preter ea fola qve divine retributionis intuitu ad cultum et honorem dei fideliter exhibentur, volumus dum vivimus et valemus incolumes cum fanitate corporis, anime qvoqve tam noftre qvam eciam dilecte uxoris noftre Eufemie faluti falubriter providere, ad perpetuam itaqve rei memoriam notatum facimus univerfis tam prefentibus qvam futuris, qvod nos omnia bona noftra patrimonialia in Sundby et alia qve ibidem habuimus qvocunqve titulo acqvifita mobilia et immobilia cum omnibus et fingulis fuis attenentiis, nullo penitus excepto, agris fcilicet, pratis, pafcuis, filvis, ftagnum qvoqve et molendinum cum libero aqveductu, pifcariam eciam liberam, tam in aqvis falfis qvam recentibus, cum omnibus et fingulis libertatibus exemptionibus et juribus nullo retento vel excepto, ficut nos bona predicta liberius hactenus tenuimus et poffedimus, monafterio fancte Marie virginis de Sora ac fratribus ibidem Deo famulantibus, apud qvos etiam tam nos qvam uxor noftra kariffima Eufemia predicta ex deliberato propofito eligimus cum ab hac vita deceflerimus fepeliri, in remedium anime noftre

dedi-

dedimus scotavimus et in manus tradidimus jure perpetuo possidenda sub conditionibus inferius annotatis, qvas Abbas et fratres predicti de Sora promiserunt et voluntarie per suas patentes litteras acceptarunt, primo videlicet, qvod nos, ubicumqve locorum sive infra regnum Dacie sive extra nos mori contingat, afferre debeant honorifice, et ad suum monasterium predictum deducere in ipsorum sumptibus et expensis, et apud fratrem nostrum, domicellum Waldemarum pie memorie, in choro ipsorum ante summun altare ipsorum Ecclesie honore debito sepelire. Item se obligant ad faciendum duos magnos et insignes cereos de redditibus predictorum bonorum, qvemlibet de duodecim marchis cere, qvorum unum ob reverentiam et honorem sacrosancti Dominici corporis et sangvinis, alterum vero in honorabilem memoriam beate Marie virginis ardere faciant die noctuqve à vigilia nativitatis Domini, nunc proximo futurá, et sic deinceps in perpetuum, ante summum altare Ecclesie memorate; hoc previso, qvod cum dicti cerei ad medietatem consumpti fuerint deponantur et semper qvalibet vice alii apponantur loco ipsorum ejusdem qvantitatis scilicet duodecim marcharum cere ut superius est expressum, in qvolibet cereo antedicto. Item se obligant, qvod ex eorundem bonorum proventibus per providentiam alicujus fratris ipsorum, qvem adhoc ydoneum et sollicitum specialiter ordinabunt, fiet annis singulis in perpetuum qvatuor diebus bis in die, duobus in hieme et duobus in estate, videlicet proxima Dominica et secunda feria immediate subseqvente post dominicam trinitatis, et duobus dominicis diebus festum Beati Michaelis proximo subseqventibus, lauta et larga procuratio qve pitantia nuncupatur, de qva omnes majores et minores clerici et laici debent in cibis et potibus accuratis sufficienter et jocunde tractari in pane triticeo scilicet et transnisia sufficienti et medone cum sex ferculis ad prandeum scilicet butiro, strumulo, galreda, variis piscibus conditis et aliis cum pipare preparatis, ad cenam vero cum qvinqve ferculis ex hiis qve superius sunt expressa, hoc adjecto et previso qvod in hiis qvatuor diebus annis singulis fiet ab ipsis et ipsorum successoribus anime nostre et uxoris nostre predilecte predicte in perpetuum memoria specialis in vigiliis atqve missis post mortem nostram. Si vero nos vel uxorem nostram predictam aliqvo dierum mori contingat

qvo prius habuerant vel habere consveverant gratiam specialem, debet anniversarius dies obitus nostri et consortis nostre dilecte cum pitancia sua mutari et transponi in diem proximum vacantem, in qvo qvidem obitus die memoria nostra et uxoris nostre annis singulis perpetuo in choro ipsorum ab omnibus fratribus cum missis vigiliis ac predictis expensis sollempniter habeatur. Qvicqvid vero de dictis redditibus cereis et expensis antedictis superfuerit, per procuratorem dictorum bonorum inter pauperes dividatur, faciendo nichilominus pauperibus ante portam ipsorum annis singulis perpetuo semper in anniversario die obitus nostri et uxoris nostre predicte elemosinam specialem. Promittunt insuper et se ad hoc obligant ut super hiis omnibus servandis perpetua firmitate summi et primi patris ipsorum ordinis domini videlicet Abbatis Cisterciensis consensum et licentiam debeant impetrare, qvod per suas litteras apertas, qvas nobis in manus nostras assignabunt, hæc omnia et singula ratificet et confirmet. Ne autem monasterio predicto de Sora vel fratribus ibidem super hac donatione nostra tam rite et racionabiliter facta possit lapsu temporis aliqva calumpnia suboriri, presentes eis litteras contulimus sigillis nostro scilicet et consortis nostre predilecte sigillatis in testimonium et cautelam. Datum et Actum Sore Anno Domini Millesimo Trecentesimo qvintodecimo, die beatorum Martirum Tiburtii et Valeriani, in presentia nostra, In cujus rei testimonium presens transcriptum per infrascriptum notarium publicum fieri mandavimus, ipsumqve auctoritate nostra et sigilli nostri munimine duximus roborandum.

C. 755. Hertug Christophers her omtalte Forbund med Hertug Wartislav, har Langebek afskrevet efter Originalen, som han havde tillaans af Professor Schwartz i Greifswald:

Omnibus presens scriptum cernentibus *Christoforus* dei gracia Dux *Hallandie* et *Samshoo* salutem in domino sempiternam. Notum facimus universis, qvod nos nostro fratri Karissimo domino *Warizsclawo* dei gracia duci *Sclavorum* et *Cassubie* totis viribus astare debeamus similiter et liberis suis, si qvos sibi deus dederit, sicut ei assistere et cooperari ac juvare teneamur, contra omnes, qvi in mundo sunt, fratre no-

stro

ſtro Kariſſimo domino *Erico* dei gracia Danorum Sclavorumqve rege excepto. Dampna etiam et injurias ubicumqve locorum in qvantum poterimus ipſius volumus inpedire et ſue promocioni intendere toto poſſe. Inſuper promittimus qvod ſi dominum *Wizſclavum* principem Ruyanorum absqve filio, herede legittimo, mori contingat, et nos, poſt mortem fratris noſtri domini regis Dacie memorati, coronam regni Dacie adepti fuerimus, debeamus et tenemur dicto domino *Warizſclavo* fratri noſtro et ſuis filiis, ſi qvos habuerit legittimos, concedere et dimittere perpetuo jure feodali omnes terras memorati principis Ruyanorum, ipſeqve dominus *Warizſclavus* teneatur et debeat nobis et noſtris filiis de eisdem terris ſibi taliter a nobis conceſſis homagium facere et corone regni Dacie ſervire fideliter et devote. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Actum et Datum *Walguſt* Anno Domini MCCC°XV in die beatorum martirum Criſpini et Criſpiniani.

§. 764. Anders Kyrnings og de Fleres Vidnesbyrd lyder saaledes:

Allum mannum þeim er þetta bref ſia edur hóyra, ſender Andres Kyrninger, Hallwardur rauſe, Olawær langer, Kolbiörn i gamalsgarde ok Gunni bratter Q. G. ok ſina, ver vilium at þer vitir, at a are þui er lidit var fra burdar tid vars herra Jheſu Chriſti M.CCC. ok XV veter Sunnodagenn fyrſta i faſto, varum ver i hia ok hóyrdum a, er Ingirid asgauz kona gek vidur ok ſannade giof ſina, er hon gaf til howdóyar halftrar merker boled fornt, or dynianda ſkæidi, vidur lóxo veſter. þann ſama dagh er Asgauter gaf firer ſek, annat halft merker boled or þeim ſama bó, ſer til bródralaghs ok a ſeto iærdar a riſi. Þær med iade hon at hon ſtadfæſti annat ſinni i hender herra Sighurder abota a riſe veſter. þa ſamo giof margom dugandamannom hiaverandom ok Ræppi ok Gudbrande bródrom hennar ſamþyckiandom, ok med allo ſin malæſni vppgefandom ſkilldi Kiætill bonde a holmin firer er þau helldo oll i hendur Sighurder abota. gafo þæir bróder ok þa apter bref þat er þæir hafdo af barde abota. er æcki hafde at þyda, æi ſider ſagde hon at hon hafde þa enn af nyu halldet i hender herra audunar abota vm firer ſagda giof. ok af þui at dane Sighurder villdi her auka vitnvm vm æptir rade herra abota.

 þa

þa komom ver allir ſemall a ſirerſagdom deghi norder i mynkagerde, ok hóyrdom allar þeſſar vidergangor af munni Ingiridar. hellt hon þa enn i hond dane Sighurder ok ſtadfæſti at ſinum godom vilia alla firer ſagda luti, en ek Andres ſkilldi firer þeſſo male ok hennar ſyſtralaghe. iade hon ok at þeſſe giof var at fyrſtu gefen i hender herra Halla abota af halfo Asgautar bonda ok hennar. var þetta bref gort a are ok dæghi ſem fyr er ſagt.

1 3 1 6.

S. 774–75. Privilegiet, ſom Hertug Christopher gav Stralſundenſerne, lyder ſaaledes:

In nomine Domini Amen. Univerſis Chriſti fidelibus, preſentes litteras inſpecturis, Chriſtoforus, dei gracia Dux Hallandie et Samshoe, ſalutem in domino ſempiternam. Noverint Univerſi, tam poſteri qvam preſentes, qvod cum, domino dante, Regnum Dacie, et terram Scanie, adepti fuerimus, damus et conferimus dilectis nobis Burgenſibus in Stralſundis, univerſis, poteſtatem ac licenciam, qvolibet anno in nundinis Skanore et Falſterbothe ſuum proprium advocatum ſtatuendi, ſuper eorum Burgenſes, in omnibus ſuis exceſſibus judicandi, preter in cauſis, qve tangunt collum et manum, ibidem perpetratis, cujus advocati poteſtas, a feſto ſancti Jacobi, et usqve ad feſtum ſancti Martini Epiſcopi proximum, annis ſingulis perdurabit. Nolumus eciam qvod qvisqvam ſuper eorum *fittaas* edifieet, niſi eorum voluntate; vinumqve, ac cerviſiam eorum, inter ſe licite propinant, pannos ſuos laneos et lineos, licite vendant integros, et per olnas; bona ſua ponderabilia per pondus majus et minus, vendant ſecundum pondus terre dacie, et bona ſua omnia licite vendant, de qvibus ſuum juſtum theolonium noſtro advocato exſolvunt, et de qvalibet laſta allece deferenda duos ſolidos denariorum novorum ſcanienſium vel tres veterum, racione theolonii, nobis dabunt, et bonis qve in tota terra noſtra emerint, prout homines noſtram terram inhabitantes, perfruantur. Si eciam, qvod abſit, aliqvis de predictis Burgenſibus, naufragium in noſtra terra paſſus fuerit, bona ſua colli-

colligendi et retinendi, liberam habeat potestatem, qvo usqve ipsa bona personaliter resignabit; ac in silvis nostris ligna cremabilia licite colligendi et secandi, et si aliqvis eorum in nostra terra morte preventus fuerit, sui heredes pro ipso dabunt, qvod *Erffkop* dicitur in vulgari, et bona sua totaliter sublevabunt. Hec omnia infra scripta, per nos et nostros heredes inviolabiliter observentur: Consules vero et Burgenses Civitatis memorate Stralessund nobis voluntarie reddiderunt, qvod nos et universi nobis attinentes in eorum civitate promoveri debeant, et omnia jura, qvé eorum Burgenses habere dinoscuntur, debeant utiqve congaudere, sed suum antiqvum theolonium et justum solvere teneantur. Hujus donacionis testes sunt nostri consiliarii Domini Nicolaus Brok, Andreas Stygszon, Petrus Nieleslon, milites, nec non consules de civitate Stralessundis videlicet Jacobus de Crispyn, Thidericus Luscus, Bernardus Golswini, et Bertoldus de Soltwedele; in cujus rei evidenciam firmiorem nostro sigillo munivimus presens scriptum. Datum Stralessundis Anno Domini MCCC Decimo sexto, in die sancte Elizabet vidue.

S. 782. Dette vigtige plattydske Document har Langebek udskreven efter Originalen saaledes lydende:

In Godis Namen Amen. We *Johan* van godis gnaden Junchere to Holzsthen vnde tho Stormeren, bekennet in dhessem openen breuen, dhat we ghededhingheth heppen mit vseme leuen veddheren *Gherde* dhar selues en here, na Godes borth Dhusent iar drehunderth iar in dheme sosteynden iare, in dheme sonendaghe als men Alleluia leghet des sonanendes dhar vore, oppe dheme huse tho dheme *Kyle*, vmme dhe herschop tho dheme Kyle, dhe hebbe we en twey ghedeghet vnde delet so we likes kunden na dheme rade vser bedderuen man, alfo hir bescreuen stheyt. Tho ersthen legghe we tho dheme huse tho *Segheberghe* dhe Stath mit erer schede vnde velth marke, also se beleghen sint, dhe heyde also se Greue *Johan* hadde, dhen Vrwolth och also en Greue *Johan* hadde, vnde Gref *Alf* sin sone, dhe sthut oppe dher heyde, vnde dhat fyy, dhat leyde tuischen *Lubeke* vnd *Hamborgh*, dhat Greue *Johan* vnde sin sone Greue *Alf* hadden, dhat Kerspel tho *Bramzsthede*, dhat Kerspel tho

tho dher *Koldenkerken*, dhat Kerſpel tho *Segheberghe*, dhat Kerſpel tho *Bornehouede*, ane dheſſe *Seuendhorp*, *Rodewinkele*, *Prodole*, *Wanikendhorpe*, *Stholpe*, *Crummendyke*, *Conradiſtorpe*, vnde *Suwelshorſth*, dhe dhar buthen beſcheden ſint. Hir bouen hebbe och ghelegth tho dheme vorſeghedén huſe tho *Segheberghe* dhat Kerſpel tho *Slamerſtorpe*, dhat Kerſpel tho dheme *Werdere*, dhat Kerſpel tho *Pronſtorpe*, dhat Kerſpel tho *Gneſſowe*, dhat Kerſpel tho *Korowe*, dhat Kerſpel tho *Lethinghe*, vnde dheſſe Dhorp, *Jarchowe*, *Gomice*, *Plunckowe*, *Karsowe*, *Nyendhorp*, *Knypaue*, *Stholpe*, *Poſthyn*, vnde dhe molen tho *Zlemyne*, vnde dhe veſthen tho dher *Grobenitce*. Mer dhat guth dhat tho dher *Grobenitce* leghet, dhat we vſeme vedderen Greuen *Johann* laten hebben ſine leue daghe, dhat ſcal na ſime dodhe blyuen bi dher vorſegheden herſchop vnde veſten, ſo weme dhat dhe to velth, dhe ſcal deme anderen dhar vore alſo vele gutes weder laten, alſo dhat it lic ſi, vnde vſer twier bedderue manne ſpreken dhat recht ſe. Vorth mer ſcollen alle dhe man, dhe in dheſſer vor benomeden herſchop wonende ſint, dhenen eme dheme deſſe vorſeghede herſchop thu volth, vnde he ſcal der herſchop bruken vnde weldich weſen mit aller nut, vnde mit alleme rechte, alſe ſe Greue *Johan* hir be voren hadde, dhar thu dheſſe Kerclene, *Bramzſthede*, *Bornehouede*, *Slamerſtorpe*, *Corowe*, vnde dher *Nyenſthat*. Dhe anderen dele thu dheme hus thume *Kile* hebbe we allus geleghet, dhar thu leghe we dhe Sthatthume *Kile* vnde dhat gance Kerſpelthume *Kile*, dhat Kerſpel thu *Nyenmonſtere*, dhat gance *Brokelant*, dhat dhorp thu *Dhudhendorpe*, mit deme gancen wolde dhe dhar thu leghet, dhat Kerſpel thume *Elrebeke*, dhat Kerſpel thu dher *Schonenkerken*, dhat Kerſpel thume *Kercenhaghen*, dhat Kerſpel thu dheme *Schonenberghe*, dhat Kerſpel thu *Poretze*, dhat Kerſpel thu *Borcowe*, dhat Kerſpel thu *Vlintbeke*, dhat Kerſpel thu dher *Brucgke*, dhat Kerſpel thu *Vleminchuden*, vnde dheſſe dhorp, dhe *Oldenkrempen*, *Prodenſtorpe*, *Beycikelughe*, *Crumbeke*, *Locberghe*, *Rodewinkele*, *Prodole*, *Wamkendhorpe*, *Stolpe*, *Crummendike*, *Conradiſtorpe*, vnde dhe *Suwelshorſth*, vnde dhar thu dheſſe Kerclene, dhen *Kyl*, *Schonenkerke*, *Lensane*, vnde dhe *Grobenitce*. Hir thu ſo hebbe we och ghe

leghet

leghet dhe vesten thu dher *Bramhorstlı*. So weme dhesse vorseghede herschop thu volth, dhe schall dher bruken vnde weldich wesen mit aller nuth, mit alleme rechte, vnde dher manne dhe dhar inne wonachtich sint, also se Greue *Jahan* hadde, dhe wile hi erer. weldich was. We hebbet oc ghedhedhinghet mit vseme leuen Vedderen Greuen *Gherarde*, dhat vser nen in des anderen herschop ienegherleye guth scholle köpen, it ene se user beyder wille. Ouer dhat guth, dhat beleghen is thu dheme hus thume *Kile*, dhat we Greuen *Johanne* laten hebben sine leuedaghe, na sime dodhe scal dat bliuen bi deme *Kile*, so wemen dhat thu volth, de schall dheme anderen also vele gudes laten wedher na rade user beyder man also dhat lic si. Wer oc dhat ienich man üser bewerren wolde in dhesser vorseghieden herschop, thu *Seghebergh*e, oder thu dheme *Kyle*, dheme scholle we beyde wederstan, schaden vnde vromen lic in beyden siden thu dreghende. Bouen alle dhesse dhingh so wat we van desser vorseghеden herschop thu dhessen tiden nicht ghedelet hebbet, dhat schulle we hir na delen vrentliken vnde lefliken na rade vser beyder man. Ouer dhesser dele hebbet ghewesen dhesse riddere vnde Knechte, vse man, *Her Hinric van Aluerstorpe*, *Her Luder van Plone*, *Her Volrat Sthen*, *Her Luder van Owe*, *Her Witte Sthen*, *Her Hartwich Blok*, *Her Dose Blok*, *Her Frederich van der Krempen*, *Her Marquard Stokeleth*, *Her Johan* vnde *Nicolaus vanme Crummendike*, *Her Eler van Walstorp*, *Her Wlf*, *Her Marquard*, vnde *Godschalch van Westliense*, *Her Emeke vanme Santberghe*, *Her Emeke Worseke*, *Her Ywan* vnde *Her Hartwich van Reuetlo*, *Her Niclaus van Wotmoice*, *Hinrich Storm*, vnde *Marquard Karzowe*. Hir bouen dhat alle dhesse sagke vnde dele sthede vnde vast bliuen, so hebbe we thu eneme thughe vse inghesseghele vor dessen bref ghehenghet.

C. 784. 85. Hvad Langebek kunde læse af dette mutilerte Document, belsber sig til følgende:

Illustrissimo Domino, Domino Haquino, Dei gratia Regi Norwegie, frater B. ordinis fratrum predicatorum in Brugis vices gerens in omnibus reverenciam et orationum suffragia devotarum. Justum est et conveniens

veniens qvem do . . . . . celis ut hunc in terris dignis laudibus Christianus . . . . est qvod . . . . e genere falconarii fam . . . . falconarii . . . . atem inierunt in honoremqve beati Olaui qvondam Regis Norwegie . . . . in ecclesia n . . . construxerunt . . . . . . ejusdem eidem altari superponere intendunt, in qvo ob sancti reverentiam et predictorum devotionem ad sanctum et instantiam . . . regni vestri et vestrum honorem pariter et salutem fratres missas in predicto et diurna celebrabunt. Qvare vestram humiliter reqvirimus majestatem, qvatinus diem natalis ejus, merita ejus preclara et legendam vite ipsius et aliqvid de sacrosanctis reliqviis ejus per Johannem, latorem presentium, cui fidem adhibemus in omnibus, vestra devotio, qvam ad sanctum habetis, atqve dilectio, qvam ad nostrum habetis ordinem, nobis mittere condignetur, ut dictus sanctus, qvi in celo gloriosus et apud vos celebris jam habetur, etiam apud nos, ubi qvasi totus confluit mundus, notus et celebris habeatur. Datum et sigillatum sigillo conventus nostri, Anno Domini M°CCC°XVI° sabbato post octavas beatorum apostolorum Petri et Pauli.

S. 790. Jordskiftebrevet lyder saaledes:

In nomine Domini Amen. Se þat ollum monnom kunykt, þeim er þetta bref sea ædha hóyra, at a þui are er lidner varo fra burdhar tiidh vars Herra Jhesu Christi. M. vættra. ccc. oc xvj. væter a thomas messo aftan fire ioll i mallstufwönne i biskups gardhen i biorgwin gerdizst þeta iardha skifte millom herra Einars abota oc conuentunnar at munkalifue af einne halfw, oc millom Hera Peters Peterssonar af annarre. at herra abote tok Klaustrenu til euenlighar eignar af Herra Petre ellifw manadamataboll i bó þeim er bakki heiter, oc ligger i ionadals kirkiusokn. En herra abota fek honum i mothi tüw manadamataboll i bó þeim er vambheimur heiter oc liggir i wlfuuka kirkiusokn, frialsa fire huarium manne, innan gardz oc vttan. Nw ef bakke wyrdhizst sidharmeir lettare en herra Peter sagdhe nw oc iattadhe at husan oc landzskylda lykit, þa scall Herra Peter edha hans eruingia so till leggia at Klaustret se skadhalaust

uhalaust af þersso skifti. verdhir oc iordhin bakke eighe frials Klaustreno til euinleghar eignar, þa scall herra Peter edha hans eruingiar skylldughex till væra at fa Klaustreno goth tuw manadamataboll, sem i vambheimum vyrdhizst nw. Swa kom þat oc i skill ord þeira, at till þessara ellifuo manadamatabolls i bakka er nw eignadhiz Klaustret, skall ekki meira nytazst or skoghom þeim er Herra Peter a þar, en till husa oc eldingar, verdha oc Herra Petre hans erfuingiom þeir skogar faler eda uppsæter, er han a þar till bakka, þa skall fyrst biodha Herra Abota oc Klaustreno. Gherdhizst þetta iordha skipte oc kaupmale eftir fórra skilordhe, med handabondum Herra Abotha oc Herra Peters fórsagdha, fire oss Andfinne med gudhz miskun biskupe i biorgwin, hiaverande Herra Þronde haluardz syni gula þings loghmanne. Oc till fanz vitnisburdhar oc efuenlighar stadfestw þessa skiftis settu þeir Herra Abote, conuentan oc Herra Peter siin incigle med vare oc Herra Þronder inciglum fire þenna cirographum er gor var i biorgwin, a fyrnempdum dæghi oc are.

1318.

S. 818. Den calmarske Forening imellem Hertug Christopher og Erkebispen paa den ene samt de svenske Hertuginder paa den anden Side, har Langebek udskrevet af en Copiebog i Antiqvitetsarchivet i Stokholm.

Omnibus presens scriptum cernentibus *Cristoforus*, Dei gratia Dux *Hallandie* et *Samsoo*, ac *Esgerus* eadem gratia Lundensis Archiepiscopus, Suethie primas, omnesqve consiliarii sui, salutem in domino sempiternam. Noverint universi tam posteri qvam presentes, qvod *Kalmarie* sub Anno Domini M°CCC°XVIII° dominica Palmarum, inter serenissimas dominas, Dominas *Ingyburgem* et *Ingyburgem*, dei gratia Ducissas Sveorum et consiliarios suos, nomine dilectorum in Cristo dominorum suorum, *Erici* et *Waldemari*, dei gratia Ducum Sveorum illustrium, suorum liberorum, hominum, amicorum et fautorum suorum, ex una parte, et nos *Cristoforum*, liberos nostros, et nos Archiepiscopum, Ecclesiam nostram Lundensem, homines, amicos, consangvineos et favitores nostros utrobiqve ex altera, in hunc modum extitit placitatum. Primo

mo videlicet, qvod inter dictas Dominas et Consiliarios suos, nomine Dominorum suorum, liberorum, hominum, amicorum et fautorum suorum, ex una parte, et nos et singulos fautores nostros prenominatos, ex altera, vera amicitia, firma concordia, stabilis pax, perpetua confederatio, nec non mutuum auxilium et refugium debeant hinc inde conservari. Idcirco bona fide promittimus dictis dominabus, consiliariis suis, liberis, hominibus, amicis et fautoribus ipsorum pro toto posse nostro, contra qvoscunqve, exceptis dumtaxat principibus illustribus et sinceris dominis *Woldemaro*, dei gratia Marchione Brandeburgensi et Lusatiæ, *Ottone* et *Wartislavo*, eadem gratia Ducibus Sclavorum et Cassubiæ, astare, et dictas dominas, earum liberos et consiliarios, homines amicos et fauctores suos pro liberatione prefatorum dominorum suorum, et recuperatione terrarum, bonorum, jurium, libertatum et privilegiorum ipsorum pro viribus nostris fovere et adjuvare, dampnisqve eorum, injuriis et gravaminibus ubiqve resistere tanqvam nostris . . . . placitationes, confederationes, pacem seu concordiam pro Magnificis Principibus, Dominis *Erico* Rege Dacie et *Byrgero* Rege Suethie, aut ipsorum liberis, absqve consilio et consensu dictarum Dominarum, liberorum suorum, consiliariorum, hominum, amicorum, et fautorum suorum acceptare et inire. Et si contingat nos aliqvas placitationes, confederationes, pacem seu concordiam cum jam dictis Regibus aut eorum liberis de consilio et consensu dominarum earundem, et omnium fautorum suorum predictorum acceptare vel inire, nichilominus vera amicitia, firma concordia, stabilis pax, perpetua confederatio, idem auxilium et refugium, ut supradictum est, inter predictas dominas, earum liberos, consiliarios, homines, amicos et fautores suos ex una parte, et nos *Cristoforum*, uxorem nostram, liberos nostros, et nos Archiepiscopum, Ecclesiam nostram, homines, amicos, et fautores nostros ex altera, incessanter debeant perdurare et vigere. Et si dicti Reges, eorum liberi, seu eorum fautores sepedictas Dominas, earum liberos, consiliarios, homines, amicos et fautores suos in aliqvo molestaverint, seu contra eos aliqvid attemptaverint, debemus eis astare, et ipsos, sicut prius dictum est, pro toto nostro posse adjuvare, obligantes nos ac omnes et singulos fau-

sores

tores nostros supradictos ad subeundum et sustinendum cum ipsis omnibus diebus vite nostre, bona et mala, dulcia et amara, prospera et adversa, et cum eisdem succumbere et resurgere, vivere sive mori, ac ipsis Dominis Ducibus, cum Deus ipsos a captivitate liberaverit, eandem facere cautionem. In qvorum omnium testimonium et evidentiam pleniorem sigilla nostra et sigilla consiliariorum nostrorum nobilium militum et armigerorum, Dominorum scilicet *Nicholai Brok*, *Johannis Papæ*, *Johannis Gunnysson*, *Johannis Stauerskogh*, *Andree Styghsson*, *Johannis Grubbæ*, *Johannis Uffesson*, *Nicholai Thukysson*, *Laurentii Laurensson*, *Thukonis Laurensson*, et *Thuconis Wilnsson*, militum, *Esgeri Jonæsson*, *Benedicti Sonæsson*, *Jacobi Niclæsson*, *Thrugilli Palnisson*, *Esgeri Palnisson*, et *Laurentii Jonæsson*, Armigerorum, presentibus sunt appensa. Datum loco, anno et die supradictis.

S. 830. Provst Carls Skrivelse, der viser, hvor megen den Aflad virkelig var, som Lunde Kirke var i Besiddelse af, udskreven med Langebeks Haand efter Originalen.

Universis Christi fidelibus per regnum Dacie constitutis prepositus *Karolus* totumqve capitulum Lundense, in omnium salvatore salutem. Qvoniam qvidam elemosinarum qvestores varias abusiones, per nostram dyocesim, facere non verentur, nam qvidam aliarum qvam sint petitores esse menciuntur ecclesiarum, alii non solum multa preter ea qve in eorum continentur literis populo exprimunt, sed eciam majorem qvam habeant indulgenciam, se habere confingunt, propter qvod tenore presencium vobis declaramus, qvod felicis recordacionis dominus Papa *Gregorius nonus* unam Karenam et qvadraginta dies et bone memorie dominus Papa *Innocencius qvartus* annum et qvadraginta dies, ceteriqve successores eorundem qvilibet qvadraginta dies, Dominus *Vffo* bone memorie Archiepiscopus Lundensis qvadraginta dies, ac eciam successores ejus qvilibet qvadraginta dies, pie eciam recordacionis Dominus *Gwydo* Cardinalis qvadraginta dies, nec non et venerabilis pater Dominus *Johannes Lundensis* Archiepiscopus Swecie primas qvadraginta dies, omnibus vere penitentibus et confessis, qvi ad fabricam aut restauracionem Lun-

Lundensis ecclesie, cujus testudines ruinam minantur, manum porrexerint caritatis, misericorditer relaxant. Insuper qvatuordecim episcopi existentes in curia qvilibet eorum noviter dedit qvadraginta dies, et ita memorata ecclesia habet indulgenciam Karene, Anni et mille qvadringentorum dierum, prout in privilegiis ejusdem ecclesie evidencius continetur. Preterea vobis significamus per presentes, qvod nos latorem presencium *Petrum* dyaconum ad vos pro petenda elemosina ad restauracionem memorate ecclesie transmisimus, affectuose supplicantes, qvatinus divine remuneracionis intuitu ipsum favorabiliter et benigne tractare velitis, consilium et auxilium, cum vos reqvisierit, eidem inpendentes. In horum igitur evidenciam, qvia periculosum est nostra privilegia seu indulgencias ubiqve exhibere, et ne dubia pro certis recipiatis, presentes literas sigillo nostro duximus muniendas. Datum *Lundis* Anno Domini M°CCC°XVIII° in profesto beati Johannis ante portam latinam.

Af de Diplomer, som Forfatteren havde agtet at lade aftrykke iblant disse Bilag, har tvende slet ikke været at finde. Det ene nemlig er det Brev fra de brandenborgske Markgrever, Conrad og Otto, som omtales S. 14. — Det andet er det S. 358 under Aaret 1299 omtalte Compromis. — Det sidste Document restitueres herved af Mst. Bartholiniana paa Universitetsbibliothetet, hvor det er afskrevet i Tome VI. p. 737, og lyder saaledes:

In nomine Domini Amen. Nos *Jerundus* Dei gratia Nidrosiensis Archiepiscopus et frater *Nerva* eadem gratia Episcopus Bergensis, notum facimus universis, qvod suborta dudum inter venerabilem fratrem Dominum *Arnonem* Stavangrensem Episcopum ex parte una, et dilectos filios capitulum ecclesie Stavangrensis ex altera, super decima de Finöy, mortuariis, testamentis, decimis, oblacionibus, beneficiorum collationibus, qvibusdam agris, qvodam horreo, ac diversis aliis articulis, dampnis, injuriis et expensis, materia qvestionis, et coram judicibus a sede Apostolica delegatis diutius agitata, tandem prefatus Episcopus et *Johannes*

ac *Ketillus* procuratores Stavangrensis capituli, *Asloie* constituti in die beati Bricii confessoris, sub anno Domini MCCXC nono, voluntarie et ex certa scientiâ super predictis causis, et generaliter ac specialiter de omnibus aliis qvestionibus, litibus et controversiis, qve vertuntur vel verti sperantur, sev qvocunqve modo premissorum occasione verti possunt inter eos, expressis in hoc compromisso vel non expressis, pro se suisqve successoribus et omnibus eis adherentibus compromiserunt, et concorditer consenserunt in venerabiles fratres Asloensem et Hamarensem Episcopos ac dilectum filium Abbatem de Hovudöy, tanqvam in arbitros, compromissarios, arbitratores, laudatores, diffinitores et amicabiles compositores, hoc arbitrium in se sponte suscipientes, retenta sibi nichilominus de consensu partium et salva potestate delegata super omnibus et singulis prenotatis. Dederunt insuper ipse partes ac concesserunt eisdem arbitris expresse liberam et plenariam potestatem, ut possint in premissis et premissa contingentibus de plano et sine strepitu ac figura judicii cognoscere, partes ad audiendum sententiam vel alia citare, diem ad pronunciandum vel ad alia prefixam prorogare, partem contumacem mulctare, diffinire, laudare ac arbitrari sententiam, et precipere alte et basse, ac, sicut eis videbitur, ordinare, semel aut pluries, conjunctim vel divisim, diebus feriatis vel non feriatis, sedendo vel stando, in scriptis vel sine scriptis, omni hora et loco, utraqve parte presente, vel altera absente, citata tamen, servato juris ordine vel etiam non servato. Possunt etiam suam sententiam vel sententias, dictum laudum, arbitrium, sive pronuntiationem interpretari, declarare, corrigere et reformare, qvotiens cunqve et qvandocunqve ipsis videbitur expedire; promiserunt etiam dicte partes sibi ad invicem pro se suisqve successoribus per solemnem stipulationem stare et obedire dicto eorum laudo, arbitrio et precepto, et in nullo contravenire de jure vel facto ratione vel causa per se vel interpositam personam, nec super hiis aut eorum aliqvibus appellabunt, nullum rescriptum aut privilegium per se vel alium contra hec impetrabunt, nec impetratis utentur, nullam exceptionem opponent, restitutionem in integrum non petent, nec istud per superiorem vel alium judicem postulent emendari, qvodqve non utentur cujuscunqve legis vel canonis, statutis

tutis sive consvetudinis beneficia, qvod vitiat vel viciare valeat compromissum hujusmodi, in totum vel in partem, aut ex personis arbitrorum vel compromittentium sive ex forma compromissi vel ex rebus aut causis, super qvibus compromissum est, aut qvacunqve alia ratione; qvod si facerent vel in aliqva contra premissa vel premissorum aliqvid venirent, promiserunt solempniter, ut dictum est, sibi invicem et etiam ipsis arbitris, qvod pars arbitrium non servans in totum vel in partem dabit et solvet nomine pene parti arbitrium servanti viginti libras bonorum et legalium sterlingorum, et tenetur reficere et resarcire sibi omnes expensas, dampna et interesse, qve vel qvas illa occasione contingeret facere, vel etiam sustinere secundum dictum et declarationem arbitrorum, qve omnia et singula promiserunt sub pena premissa et obligatione bonorum suorum omnium presentium et futurorum, hoc specialiter adjecto, qvod pena predicta semel et pluries, qvotiens contra predicta vel aliqvod predictorum a qvocunqve ipsorum factum fuerit, aut etiam prefatum laudum vel arbitrium integre servatum non fuerit in omnibus et singulis capitulis, in solidum committatur et commissa exigatur, qva soluta vel non soluta et expensis dampnis et interesse resarcitis vel non refusis, dictum compromissum laudum vel arbitrium in sua maneat firmitate, et laudo vel arbitrio etiam rato manente, pena commissa nihilominus peti potest; hoc etiam inter partes actum est specialiter et conventum, qvod si omnes arbitri supradicti non possunt examinationi, cognitioni et definitioni premissorum commode interesse, duo nihilominus omnia et singula premissa poterunt adimplere et unus presentibus duobus aliis vel eorum altero pronunciare dictum eorum arbitrium sive laudum, renunciantes expresse omni exceptioni doli, actioni in factum, nec non et omnibus aliis exceptionibus et defensionibus, qve contra premissorum observationem possent aliqvaliter objici vel opponi. In qvorum omnium testimonium sigilla predictarum partium nec non et arbitrorum una cum sigillis nostris presentibus literis sunt appensa. Actum anno loco et die supradictis.

Regis

Registerne.

I.

Nominalregister eller Henvisning til de mærkværdigste mest danske og norske Navne.

A.

3, 4,

B.

 Esger

H.

Hielm

K.

Dom-

S.

Storm.

Navneregister.

W.

Y.

J.

K.

M.

O.

P.

 Plesse

Storm.

W.

Ø.

2.

Realregister.

Haand-

3.

Register over nogle danske Landsbyer.

Register over Landsbyer.

Tets

EP

